НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

К. Ушинскій
Москва 1867

Ушинский

Грам. Словари
слоги, подлежа
48

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΓΝΗΣΙΑΣ ΠΡΟΦΟΡΑΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΝ.

Συνταχθὲν ὑπὸ

ΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΥ,

τοῦ ἐξ Οἰκονόμων γενεαλογημένου.

Ἐτυπώθη δαπάνῃ τῆς Ἀδελφότητος

ΤΩΝ ΖΩΣΙΜΑΔΩΝ.

ΕΝ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΕΙ. ΑΙΩΛ.

Ἐν τῇ τυπογραφίᾳ τῇ ἐπὶ τῆς Δημοσίου Παιδεύσεως

Ὑπουργείου.

НБ ОНУ імені І. Мечникова

«Ἀφ' ἧς δὲ ἡ ἀντίθετος γλῶσσα, ὥσπερ τι νόσημα δεινὸν
«καὶ κακόηθες, ἐν ταῖς Σχολαῖς εἰσεφθάρη, καὶ ἡ
«φλυαρία παίδευσις ἔδοξεν, εἰς ἐδὲν ἄλλο πολλοί τινες
«εὐκαιρῆσιν, ἢ λέγειν τι καὶ ἀκέειν κενότερον.—Ἡμῖν
«ἀλλ' ἔν γε παραμένει πιστὸς ὁ λόγος, εἰδόσι τε παρὰ
«τίνων ἐμάθομεν, καὶ τιμῶσι τὰ πάτρια.»
(Γρηγόρ. Θεολόγ. εἰς τὸν ἅγ. Ἀθανάσ. καὶ λόγ. κγ.)

Научная библіотека
Одесскаго Національнаго
Университета
имени І. І. Мечникова

НБ ОНУ імені І.І. Мечникова

Отъ Цензурнаго Комитета, учрежденнаго при Санктпетербургской Духовной Академіи, печатать позволяется, 2 Августа, 1829 года.

Семинаріи Ректоръ Архимандритъ Наѳанаилъ.

ΤΟΙΣ ΦΙΛΟΓΕΝΕΣΤΑΤΟΙΣ
ΚΑΙ ΛΟΙΔΙΜΟΙΣ ΑΥΤΑΔΕΛΦΟΙΣ

ΖΩΣΙΜΑΔΑΙΣ,

ΑΝΑΣΤΑΣΙΩΙ ΚΑΙ ΘΕΟΔΟΣΙΩΙ ΚΑΙ ΖΩΗΙ
ΚΑΙ ΜΙΧΑΗΛΩΙ, ΚΑΙ ΤΩΙ ΠΕΡΙΟΝΤΙ

ΝΙΚΟΛΑΩΙ,

ΠΟΛΛΑΣ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΑΣ ΩΦΕΛΕΙΑΣ ΤΗΙ
ΠΑΤΡΙΔΙ ΠΑΡΕΣΧΗΜΕΝΟΙΣ, ΑΛΛΑΣ ΤΕ
ΚΑΙ ΤΑΣ ΠΡΟΣ ΠΑΙΔΕΙΑΝ ΤΩΝ ΝΕΩΝ
ΔΙΑΡΚΕΣΤΑΤΑ ΣΥΝΤΕΛΟΥΣΑΣ· ΚΑΙ ΜΗΝ
ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ
ΑΓΩΝΑ ΑΞΙΟΧΡΕΩΝ ΕΙΣΦΟΡΑΝ ΣΥΝΕΙ-
ΣΕΝΕΓΚΟΥΣΙ, ΚΑΙ ΚΑΛΟΝ ΑΝΑΘΗΜΑ ΕΙΣ
ΤΟ ΚΟΙΝΟΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΜΟΥΣΕΙΟΝ
ΑΝΑΘΕΜΕΝΟΙΣ· ΕΤΙ ΔΕ ΚΑΙ ΕΠΙ ΞΕΝΗΣ
ΑΝΔΡΑΣΙ ΓΕΝΟΜΕΝΟΙΣ ΕΙΣ ΑΠΑΣΑΝ
ΑΡΕΤΗΝ ΑΓΑΘΟΙΣ, ΚΑΙ ΦΙΛΟΤΙΜΟΙΣ
ΠΕΡΙ ΠΟΛΛΑΣ ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΧΟΡΗ-
ΓΙΑΣ, ΑΦ ΩΝ ΕΥΚΛΕΙΑ ΠΡΟΣΕΓΕΝΕΤΟ
ΤΗΙ ΠΑΤΡΙΔΙ. ΑΝΤΙ ΔΕ ΤΟΥΤΩΝ ΑΠΑΝ-
ΤΩΝ ΕΠΑΙΝΟΥΜΕΝΟΙΣ ΥΠΟ ΤΩΝ ΕΛΛΗ-
ΝΩΝ ΚΑΙ ΙΔΙΑΙ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΙ, ΤΙΜΩΝ
ΤΕ ΜΕΓΑΛΩΝ, ΑΙΣ ΕΛΛΗΝΕΣ ΤΙΜΩΣΙ
ΤΟΥΣ ΑΓΑΘΟΥΣ ΚΑΙ ΖΩΝΤΑΣ ΚΑΙ ΤΕ-
ΛΕΥΤΗΣΑΝΤΑΣ, ΔΙΚΑΙΩΣ ΗΞΙΩΜΕΝΟΙΣ,
ΚΑΙ ΛΟΞΗΣ ΑΕΙΜΝΗΣΤΟΥ
ΤΕΤΥΧΗΚΟΣΙΝ, ΩΣ
ΕΥΕΡΓΕΤΑΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ,

Ο ΣΥΓΓΡΑΦΕΥΣ ΤΗΝ ΒΙΒΛΟΝ ΑΝΕΘΗΚΕ.

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΦΙΛΕΛΛΗΝΑ ΝΕΟΛΑΙΑΝ ΤΗΣ ΡΩΣΣΙΑΣ ΠΡΟΣΛΑΛΙΑ.

Ταύτην, ὦ φίλοι Ῥῶσσοι, τὴν συγγραφὴν, πρὸ ἑπτὰ περίπου ἐτῶν συνταχθεῖσαν κατ' ἀξίωσιν ἀνδρὸς ὁμογενοῦς σας, ἐνδόξου φίλου τῶν Ἑλληνικῶν Μουσῶν καὶ τῆς παιδείας σας (α), προσφέρω νῦν διὰ τοῦ τύπου πρὸς τὴν ἀξιέπαινον φιλομάθειάν σας, δῶρον Ἑλληνικὸν, καὶ οἰκεῖον καὶ εἰς ἐμὲ τὸν συντάξαντα καὶ εἰς ἐσᾶς αὐτοὺς, διὰ τοὺς ὁποίους μάλιστα συνεγράφη. Ἡ γλῶσσα τῶν Ἑλλήνων, τὴν ὁποίαν, ὦ φίλα τέκνα, σπουδάζετε φιλοτίμως, ἀπέβη πρὸ χρόνων ἤδη πολλῶν βάσις καὶ θεμέλιον τῆς ἀληθινῆς παιδείας ὅλων τῶν πολιτισμένων ἐθνῶν, ὡς ἐξαίρετος γλῶσσα τοῦ ἀνθρωπισμοῦ καὶ τῆς θείας καὶ ἀνθρωπίνης σοφίας. Διὰ τοῦτο πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης καὶ πρότερον ἀνεφάνησαν, καὶ τώρα μάλιστα διαλάμπουσιν ἐνδοξότα-

(α) Τοῦ Ἐξοχωτάτου κυρίου Δημητρίου Βασιλειάδου Δασκόφου, Συμβούλου μυστικοῦ τοῦ Μεγαλειοτάτου Αὐτοκράτορος πασῶν τῶν Ρωσσιῶν, κτλ. κτλ.

τοι φιλολόγοι, ἀφιερόνοντες τὸ πλεῖσον μέρος τῆς κοινωφελοῦς αὐτῶν ζωῆς εἰς κριτικὰς ἐκδόσεις καὶ ἐξηγήσεις καὶ μεταφράσεις τῶν ἀθανάτων τῆς Ἑλλάδος Συγγραφέων καὶ Ποιητῶν, καὶ σπεδάζοντες παντοιοτρόπως νὰ πληθύνωσι καὶ νὰ εὐκολύνωσι τὰ μέσα τὰ πρὸς μάθησιν ταύτης τῆς τῶν γλωσσῶν βασιλίσσης, χωρὶς τῆς ὁποίας ὅλη τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων ἡ περιοχὴ φαίνεται ἄχαρις καὶ ἄζηλος καὶ ἀτελὴς, ὡς χρόνος δίχως ἔαρος, ὡς ἡμέρα δίχως ἡλίου λαμπροῦ.

Οὕτω δὲ κοινῶς εἰς ἅπασαν τὴν Εὐρώπην σπεδαζομένης τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, διαφέρει ὅμως ἡ περὶ τὴν προφορὰν αὐτῆς ὑπόληψις καὶ διδασκαλία· διότι ἄλλοι μὲν τῶν Ἑλληνιζῶν ἀγαπῶσι νὰ ἐκφωνῶσι τὰ Ἑλληνικὰ κατὰ τοὺς Ἕλληνας ἡμᾶς· οἱ δὲ πάλιν, τὴν ἡμετέραν προφορὰν διεφθαρμένην ὑπολαμβάνοντες, ἀκολαθοῦσι τὴν αἵρεσιν τοῦ Ἐράσμ. Καὶ ὅτι μὲν ἡ παράδοξος αὕτη περὶ τοὺς φθόγγους τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων καινοτομία ὑπάρχει πολλὰ μακρὰν ἀπεσχοινισμένη τῆς ἀληθείας, καὶ πάντῃ ἐναντία πρός τε τὴν φύσιν τοῦ καθ' Ἕλληνας λόγε, καὶ πρὸς ὅλας τὰς ἐκ τῶν ἐνδόξων συγγραφέων καὶ τῶν ἄλλων μνημείων τῆς ἀρχαιότητος μαρτυρίας, καὶ πρὸς πᾶσαν ἁπλῶς ἱσορικὴν καὶ λογικὴν ἀπόδειξιν, πραγματεύεται τὸ βιβλίον· ἔγραψαν δὲ καὶ ἄλλοι πρὸ ἡμῶν, καὶ μάλιστα σοφοί τινες ἀν-

δρες ἐξ αὐτῶν τῶν Εὐρωπαίων Ἑλληνιστῶν, δυσανασχετοῦντες, διὰ τί καὶ πρὸς τί νὰ τυραννῇ τὰς φιλολογικὰς τῆς Εὐρώπης Σχολὰς ἡ κακόφωνος αὕτη καὶ ἀφύσικος τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἀπαγγελία, τὴν ὁποίαν συνέλαβε μὲν ἡ τοῦ Ἐράσμ φαντασία τὸ πρῶτον, ἐμαίευσε δὲ καὶ ἐξέθρεψεν ὕστερον ὄχι μόνον ἀπατηλή τις ῥᾳδώνη, καὶ ἡ πολλάκις ἀπερίσκεπτος περὶ τὰς νεωτεροποιΐας φορὰ, ἀλλὰ καὶ ἄδικός τις Φιλοτιμία, καὶ κακόζηλος Ἔρις,

„Ἡ τ' ὀλίγη μὲν πρῶτα κορύσσεται, αὐτὰρ ἔπειτα
„Οὐρανῷ ἐσήριξε κάρη, καὶ ἐπὶ χθονὶ βαίνει".

Ἀλλ' ἂν καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Εὐρώπης εἰσέτι ἐπικρατεῖ ἡ Ἐρασμικὴ αἵρεσις, περὶ τούτου μὲν ἂς σκοπῶσιν οἱ φιλόσοφοι φιλολόγοι, τῶν ὁποίων ἔργον εἶναι νὰ ἐκπαιδεύωσι τὴν φιλόπονον νεολαίαν πάντα τὰ δίκαια καὶ τὰ ἀληθῆ. Εἰς δὲ τὴν εὐδαίμονα Ῥωσσίαν ἔτε πρότερον, ὦ φίλοι Ῥῶσσοι, παρεισέφρησεν ἡ παράλογος αὕτη περὶ τὰ καλῶς καθεσῶτα καινοτομία, καὶ τώρα κατὰ μικρὸν παρεισαγομένην χρεωσεῖτε νὰ τὴν ἀποβάλητε πολὺ δικαιότερα παρὰ πᾶν ἄλλο πεπαιδευμένον ἔθνος τοῦ κόσμ διὰ τὰς ἐφεξῆς μάλιστα αἰτίας, αἵτινες ἀποβλέπουσιν ἰδίως τὸ ἔθνος τὸ Ῥωσσικόν.

Πρῶτον· ἡ αἵρεσις τοῦ Ἐράσμ εἶναι πάντη ἐναντία καὶ ἀνοίκειος εἰς τὴν Ὀρθόδοξον ἡμῶν Ἐκκλησίαν, διότι διαφθείρει πολλῶν ἱερῶν ὀνομάτων τὴν παρὰ τῶν θεσπεσίων ἡμῶν Πατέρων

παραδεδομένην προφοράν. Ἡ γλῶσσα τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίας ἐξ αὐτῶν τῶν Ἀποστολικῶν ἀκόμη χρόνων προφέρει τὸ θειότατον ὄνομα τοῦ Σωτῆρος, ΙΗΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ, καὶ Σλαβονο-Ρωσσιστὶ ІИСУСЪ ХРІСТОСЪ, ἡ δὲ τοῦ Ἐράσμου καινοφωνία σᾶς διδάσκει νὰ προφέρητε ЈЕΣΟΥΣ ΧΡΙΣΤΟΣ, ἤτοι ЕСУСЪ ἢ ЕЗУСЪ ХРІСТОСЪ, καὶ ЕММАНУЕЛЪ ἀντὶ ЕММАНУИЛЪ, ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ, καὶ ЕЛІ, ЕЛІ, ἀντὶ ИЛІ, ИЛІ, καὶ Еуангеліе ἀντὶ Евангеліе τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ ἄλλα ἄλλως, καὶ ámень τὸ κοινότατον амíнь, ἀμήν· ὁμοίως διαφθείρει καὶ πάντα σχεδὸν τὰ τῶν Ἁγίων τῆς Ἐκκλησίας ὀνόματα (α), καὶ μυρίας ἄλλας λέξεις, ὅσας ἡ Σλαβονικὴ γλῶσσα καὶ ἐν ταῖς θείαις Γραφαῖς καὶ ἀλλαχοῦ προφέρει ταὐτοφώνως μὲ τὴν καθ' ἡμᾶς Ἑλληνικήν (β). Δὲν λέγω,

---

(α) Οἷον τὰ Ματθαῖος, Αἰκατερίνα, Βασίλειος, Δημήτριος, Αὐξέντιος, καὶ Σλαβονιστὶ Матѳéй, Екатерина, Василій, Димитрій, Авксентій, ἡ καινοφωνία τοῦ Ἐράσμου προφέρει Ματθάιος, Αἰκατερίνα, Ьαζίλεϊος, Dεμέτριος, Ἀαξέντιος, ἤτοι Мтѳаій, Айкатерина, Базілеій, Деметрій, Ауксентій, κτλ. κτλ. Ὁμοίως καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἱερικῶν καὶ γεωγραφικῶν ὀνομάτων διαφθείρει τὸν Ἑλληνικὸν φθόγγον, Καίσαρ προφέρουσα τὸ Кéсарь, Καῖσαρ, καὶ Барабба τὸ Варавва, Βαραββᾶς, καὶ Беплеемъ τὸ Виѳлеемъ Βηθλεέμ, κτλ.

(β) Ὡς τὰ, οἶκος, εἰρμὸς, μηλωτῆ, ἡγεμὼν, κοινόβιον, κήλη, ἔλαιον, οἶνος, μάτηρ, μοι, τοι, καὶ Σλαβονιστὶ Ікосъ, Ирмосъ, Милоть, Игемонъ, Киновія, кила, ἢ кыла, елей, вино, маши. ми, ши, οἱ δ' Ἐρασμίται προφέρουσιν, Οἶκος Ойкосъ, ἕϊρμος, ейрмосъ, ἐγεμὼν егемонъ, ἐλάϊον елаій, Γοΐνον войно, ματερ матіе, μόϊ мой, τόϊ, шой, κτλ. κτλ. κτλ.

ὅτι βλασφημεῖσιν ὅσοι τῶν ἄλλων τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας χρισιανῶν ἐκφωνοῦσι τὰς ἱερὰς ὀνομασίας κατὰ τὴν φυσικὴν τῶν ἰδίων ἑαυτῶν γλωσσῶν προφορὰν (ὡς ὅταν ἡ Λατινικὴ γλῶσσα προφέρει, Jesus Christus, καὶ Emmanuel, καὶ Eli, κτλ.)· δὲν λέγω τοῦτο· ἄπαγε τῆς συκοφαντίας! ἀλλὰ φρονῶ (νομίζω δ' ὅτι καὶ πᾶς τις τῶν εὐφρονέντων), καὶ διϊσχυρίζομαι, ὅτι πᾶν ἔθνος χρεωξεῖ νὰ διατηρῇ τὴν ἀνέκαθεν παραδεδομένην τῆς καθιερωμένης διαλέκτε προφοράν. Οἱ δὲ Ῥῶσσοι παρέλαβον παρὰ τῶν ἀρχαίων αὐτῶν προγόνων τὴν αὐτὴν μὲ τοὺς Ἕλληνας περὶ τὰς τοιαύτας ἱερὰς φωνὰς παλαιὰν ἀπαγγελίαν καὶ χρῆσιν, τὴν ὁποίαν ἡ ἀμώμητος ἡμῶν Ἐκκλησία διακρατεῖ ἀκριβῶς καὶ μέχρι κεραίας, ἀποφεύγεσα πᾶσαν καινοτομίαν, ὡς μητέρα πολλῶν κακῶν καὶ διχονοιῶν· „Κατέχετε, τέκνα, τὰς παραδόσεις, ἐκτρεπόμενοι τὰς βεβήλες κενοφωνίας καὶ ἀντιθέσεις πάσης ψευδωνύμε γνώσεως!“

Δεύτερον· ἡ Ἐρασμικὴ αἵρεσις ἀντιμάχεται καὶ πρὸς αὐτὴν ἰδίως τὴν Ῥωσσικὴν διάλεκτον. Καὶ εἰς τὴν λαλεμένην γλῶσσάν σας, ὦ Ῥῶσσοι, προφέρετε μυριάκις τὸ Ἑλληνικὸν β διὰ τοῦ ἰδικοῦ σας в, καὶ τὸ η διὰ τοῦ αὐτοῦ и, καὶ τὰς διφθόγγες τὰς Ἑλληνικὰς ἀδιαλύτως ἐκφωνεῖτε· ὡς, ὅταν λέγητε τὴν εἰκόνα икóна (ὄχι ейкона) καὶ τὸ εἴδωλον йдолъ (ὄχι ейдолъ), καὶ варваръ τὸ βάρβαρος (ὄχι барбаръ) καὶ

ересь τὸ αἵρεσις (ἔχι айресь), καὶ іерей τὸ ἱερέης (ὄχι іерее), καὶ митрополитъ τὸ μητροπολίτης (ὄχι метрополитъ), καὶ игуменъ τὸν ἡγέμενον (ὄχι Егуменъ), καὶ монастырь τὸ μοναςήριον (ὄχι монастерь), καὶ инокъ τὸ οἰνὸς (οἷος unus, unicus, μοναχὸς), ὄχι оинокъ (ὄϊνος) καὶ ἄλλας λέξεις πολυπληθεῖς, ὅσας ἡ Ῥωσσικὴ γλῶσσα παλαιόθεν ἐδανείσθη ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς, ὁμοίως καὶ ἄλλας πάλιν ἀπὸ τὰς μυρίας, ὅσας ἔχουσι κοινὰς αἱ δύω αὗται γλῶσσαι διὰ τὴν φυσικὴν αὐτῶν συγγένειαν. Πῶς δὲ, φίλοι Ῥῶσσοι, προφέρετε καὶ τὰ γλυκερὰ τῶν συγγενῶν σας ὀνόματα εἰ μὴ κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν προφοράν; τοὺς γονεῖς, τοὺς ἀδελφοὺς, ὅλα τὰ φίλτατα καὶ τιμιώτατα πρόσωπα καλοῦντες ὀνομάζετε καὶ σεῖς ταὐτοφώνως μὲ τὸς Ἕλληνας· παρελάβετε δὲ καὶ τούτων τῶν ὀνομάτων τὴν προφορὰν παρὰ τῆς κοινῆς ἡμῶν Μητρὸς, τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας συμφώνως δοξάζετε καὶ τοὺς ὁμωνύμους σας Ἁγίους, ὡς λέγομεν διὰ μακρῶν περὶ τὸ τέλος τὸ Συντάγματος (σελ. 780). Ὥςε ἡ κατ' Ἐρασμον ἐκφώνησις τῶν Ἑλληνικῶν ϛοιχείων σᾶς ἀναγκάζει τυραννικῶς νὰ μεταβάλητε πρὸς ταύτην καὶ τῆς Ἐκκλησίας τὰ μηνολόγια, καὶ τὰς γενεθλιακάς σας βίβλους, καὶ μυρίας ἄλλας λέξεις τῆς λαλουμένης γλώσσης σας· νὰ ἐξορίσητε δὲ καὶ ἐκ τοῦ ἀλφαβήτου σας τό,τε И καὶ τὸ В, ὡς πλέον εἰς τὸν προφορικόν σας λόγον

ἄχρησα καὶ ἀσυντελῆ (διότι ἔχετε τὸ Б ἀντὶ τοῦ Λατινικοῦ b, καὶ τὸ v ἐκ τῆ Σλαβονικῆ ἀλφαβήτε ἀντὶ τοῦ υ ἢ v), καὶ καθόλε νὰ ἀνατρέψητε τῆς ἐθνικῆς σας γλώσσης τὸ πλεῖσον καὶ κάλλισον οἰκοδόμημα. Καὶ ἔπειτα θέλετε ὑπομένει τοσαύτην τόλμην ἀλλοφύλων βελευματίων καὶ γνωμιδίων καὶ λεξειδίων, νὰ κατισχύσῃ ἐναντίον εἰς τοὺς ἱεροὺς θεσμὺς καὶ τὰ πάτρια καὶ ἀρχαῖα νόμιμα καὶ ἔθιμα τοῦ περικλεοῦς καὶ ὀρθοδόξε γένες σας; (α)

Τρίτον· Ἡ Ἐρασμικὴ καινοτομία σᾶς ἐμποδίζει μεγάλως καὶ εἰς αὐτῆς τῆς γλώσσης τὴν Ἑλληνικῆς τὴν ἀπονωτέραν ἅμα καὶ ἀκριβεσέραν μάθησιν. Πολλὴ καὶ μεγάλη εἶναι μεταξὺ τῆς πατρίε γλώσσης σας καὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἡ συγγένεια καὶ σχέσις ὄχι μόνον περὶ τὰ πρωτότυπα θέματα τῶν λέξεων, ἀλλὰ καὶ περὶ πολλοὺς αὐτῶν σχηματισμοὺς, καὶ συνθέσεις συλλαβῶν, καὶ φθόγγε ϛοιχείων· τὰς αυ καὶ

(α) „Ἄφες (λέγει μὲ γνήσιον Ῥώσσε φρόνημα ὁ σοφὸς Μαρτίνοβος, ἀντιλέγων πρὸς τῶν ἄλλων τε ϛοιχείων καὶ τῆ η τὴν κατ' Ἐρασμον προφοράν). „Ἄφες τοὺς Λατίνες καὶ τοὺς παρὰ τούτων τὰς ἰδίας γλώσσας δανεισθέντας νὰ προφέρωσι τὸ η ὡς e, καὶ νὰ ἀντικαθιςάνωσιν εἰς τὰς λέξεις των τὸ δεύτερον ἀντὶ τῆ πρώτε· τῆτο παρ' αὐτοῖς ἐτέθη ὡς κανών. Ἀλλ' ἡμεῖς οἱ Ῥῶσσοι χρεωσῆμεν νὰ ἔχωμεν κανόνας τὰς ἡμετέρας ἱερὰς βίβλες, καὶ τὸ ἀρχαῖον ἡμῶν ἔθος, καὶ τὸ ζῶν παράδειγμα τῆ τῶν Ἑλλήνων ἐθνες, εἰς τὸ ὁποῖον εἶναι γενέθλιος ἡ γλῶσσα καὶ φυσική, καὶ παρὰ τοῦ ὁποίε καὶ τὰ γράμματα παρελάβομεν καὶ τῶν ἁγίων Γραφῶν τὴν μετάφρασιν καὶ τὴν Πίϛιν αὐτήν". (И. Мартыновъ, Совѣтъ Россійскому юношеству о произношеніи и проч.).

ευ διφθόγγες καὶ σεῖς τας προφέρετε, ὡς τὰς γράφετε, ав καὶ ев, ἢ аф καὶ еф (α)· καὶ τὸ μονόφθογγον τῆς γλώσσης σας ϛοιχεῖον ы εἶναι σχηματισμένον ἐκ τῆς ει, καὶ πολλάκις τίθεται μὲν ἀντὶ ταύτης, ἀνταλλάσσεται δὲ καὶ πολλάκις μὲ τὸ и, καὶ μὲ τὸ ἁπλοῦν і. ἔχετε καὶ τὸ В καὶ τὸ З, ἢ ζ, καὶ τὸ Θ καὶ τὸ Х, καὶ τὸ Ф, ταὐτόμορφα καὶ ταὐτόφωνα μὲ τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα. Πολλάκις δὲ καὶ σχηματίζετε καὶ γράφετε τῆς ἰδίας γλώσσης σας τὰς λέξεις ἀπαραλλάκτως, ὡς οἱ Ἕλληνες τὰς ἰδικάς των (β). Ὅλα ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα τῆς Ῥωσσικῆ γλώσσης ἰδιώματα, παραλληλιζόμενα πρὸς τὰ τῆς Ἑλληνικῆς, καὶ τὴν ἅπταιϛον αὐτῆς ἀνάγνωσιν καὶ προφορὰν σᾶς εὐκολύνεσι, καὶ πρὸς τὴν γραμματικὴν θεωρίαν σᾶς ὁδηγοῦσιν ἀπόνως καὶ ἀκριβῶς. Ἀλλ' ἡ Ἐρασμικὴ καινοτομία διδάσκεσα νὰ προφέρητε τὸ η ὡς ε, καὶ τὸ β ὡς b, καὶ τὸ ζ ὡς τὸ Ἰταλικὸν z, καὶ τ' ἄλλα

(α) Ὡς, Августъ *Аўгвсос*, Австрь *Аўсриос*, *Аўсриакός*· καὶ Параскева *Παρασκευὴ*, Евсігнитъ *Εὐσίγνητος*, κτλ. *Σλαβονιϛὶ* δὲ γράφονται ἡ αυ καὶ ευ καὶ Ἑλληνικῶς· ὡς Антустъ, Пачелъ = Павелъ, κτλ.

(β) Ὡς τὰ δευτεροπρόσωπα ῥήματα ὅταν σχηματίζωνται καὶ γράφωνται εἰς ишь = ης (строишь, видишь, *Γίδης*, ϛρώης, κατὰ τὸ τίθης, ἵϛης), καὶ τῶν θηλυκῶν ὀνομάτων αἱ εἰς ы καὶ и = η(ϛ) γενικαὶ (ὡς Марій, музы, *Μαρίη(ϛ)*, *μέϭη(ϛ)*), καὶ αἱ δοτικαὶ εἰς и = η (Марій, *Μαρίῃ*)· καὶ αἱ τῶν ἀρσενικῶν καὶ θηλυκῶν ὀνομαϛικαὶ εἰς ы = οι (Домы *δόμοι*, музы, *μῦσοι*, ὡς ὁδοί, ἡ *μέϭη* (*Βοιωτικ.* αι = η), κτλ. βλ. τὸ ἡμέτερον *Δοκίμιον* τόμ. α, σελ. 48, καὶ 176, α.

ϛοιχεῖα διεφθαρμένως, ἀφαρπάζει ἐξ αὐτῶν τῶν ἰδίων σας στομάτων τὴν φυσικὴν βοήθειαν, μὲ τὴν ὁποίαν ἡ πάτριος διάλεκτος σᾶς ἐπροίκισεν εἰς μάθησιν τῆς Ἑλληνικῆς. Ἀλλὰ καὶ τὰς διφθόγγες ἀναγκάζεσα νὰ ἐκφωνῆτε πάντοτε διῃρημένως τί ἄλλο κάμνει, παρὰ σᾶς βιάζει νὰ συγχύζητε τὴν τούτων ἀδιαίρετον μὲ τὴν κανονικῶς διαιρεμένην προφορὰν, καὶ μὲ τὰς κατὰ συνίζησιν ἐκφερομένας συλλαβάς; (α)· Ἔπειτα καυχῶνται σοβαρῶς οἱ Ἐρασμίται, ὅτι διαλύοντες τὰς διφθόγγες, καὶ ἐψιλίζοντες τὸ η φεύγεσι τὸν πολὺν ἰωτακισμόν, καὶ τὰς λέξεις ἀποδίδεσι σαφεσέρας καὶ πρὸς ἀντίληψιν καὶ ὀρθογραφίαν εὐχερεσέρας! Τὴν δὲ σύγχυσιν τῶν φωνῶν, τὴν ἐκ τῆς ἐψιλιζούσης τοῦ η προφορᾶς καὶ τῆς τῶν διφθόγγων διαιρέσεως, ἀποσιωπῶσιν· ἀλλ' εἰς ἄλλες ἂς λέγωσι ταῦτα καὶ μὴ εἰς Ῥώσσες. Τρία ι ἔχετε, ὦ φίλοι, εἰς τὴν γλῶσσάν σας (ι καὶ и, καὶ ы πολλάκις λεπτότερον προφερόμενον ὡς ι), καὶ τέταρτον τὸ ἡμίφωνον ь, τὸ ὁποῖον ενίοτε μεταχειρίζεσθε ἀντὶ τοῦ ι (β)· καὶ ὅμως οὔτε ἰωτακισμὸν φοβεῖσθε, οὔτε περὶ τὴν γραφὴν καὶ προφορὰν τῶν λέξεων προσκρούετε· παρομοίως διοικεῖτε κατὰ κανόνας καὶ τὰ τρία τῆς γλώσσης σας ε (e, э, ѣ). Ἀλλὰ καὶ τὰς ἄλλας τῶν Εὐρωπαίων ἐκμανθάνοντες γλώσσας, οἷον τὴν

(α) Βλ. ἔμπροσθ. σελ. 232, καὶ τῇ Δοκιμίᾳ τόμ. α, σελ. 51, 52.

(β) Ὡς вью, пью, ἀντὶ вію, пію, κτλ.

Γαλλικὴν, κατορθόνετε καὶ ταύτης ἁπταίσως τῶν διαφόρως μὲν γραφομένων, ταὐτοφώνως δὲ καὶ ϛοιχειωδῶς προφερομένων διφθόγγων καὶ τριφθόγγων τὴν χρῆσιν, καθὼς ἀπαιτεῖ τῆς τε γλώσσης ἡ φύσις, καὶ ἡ ζῶσα τοῦ ἔθνους προφορά. Οὕτως ἀποκτᾶτε καὶ τὴν μάθησιν τῆς Ἑλληνικῆς, σπουδάζοντες αὐτὴν λιπαρῶς, καὶ τὴν ἀνέκαθεν νενομισμένην καὶ ὑπὸ παντὸς τοῦ ζῶντος ἔθνες ὡμολογημένην ἐκμανθάνοντες τῶν ϛοιχείων της ἀπαγγελίαν, πρὸς τὴν ὁποίαν σᾶς ὁδηγεῖ καὶ ἡ πατρώα σας γλῶσσα, προσφυῶς καὶ φρονίμως παραλληλιζομένη. Ἡ δ' ἐκ τῆς Ἐρασμικῆς αἱρέσεως προβαλλομένη πρὸς τὸ ἑλληνίζειν εὐκολία καὶ σαφήνεια τίποτ' ἄλλο δὲν εἶναι, εἰ μὴ ψευδὲς παρακάλυμμα τῆς ἐκ τῆς τοιαύτης προφορᾶς προερχομένης ἀηδοῦς βαρβαροφωνίας· ὅσον δὲ διὰ τοὺς Ῥώσσες, γίνεται τ' ἀνάπαλιν, καὶ δυσκολία, καὶ σκότος πολὺ, καὶ φραγμὸς ἀκανθώδης, διακόπτων τὴν μεταξὺ τῶν δύω γλωσσῶν συγγένειαν καὶ συμμαχίαν πρὸς ἀκριβεσέραν ἑκατέρας σπουδήν. Τοιαῦται ψευδώνυμοι εὐκολίαι καὶ εὐχέρειαι περὶ πάντα τὰ σπουδαῖα τίποτ' ἄλλο δὲν δύνανται νὰ γεννήσωσιν εἰς νέων ψυχὰς, εἰ μὴ εὐθηνὴν καὶ παχυλὴν ἀμάθειαν.

Τέταρτον· Ἡ κατ' Ἔρασμον διδασκαλία σᾶς περιάπτει, φίλοι Ῥῶσσοι, καὶ πολλὴν καὶ ἄχαριν κακοφωνίαν, καὶ ϛόμα χαῖνον ἀκόσμως περὶ τὴν προφορὰν, ἐναντίον τῆς φυσικῆς τῶν

φωνητικῶν ὀργάνων σας εὐχροφίας πρὸς τὴν μίμησιν καὶ διάρθρωσιν τῶν ξένων γλωσσῶν. Ἐὰν καὶ πάσης ἄλλης γλώσσης ἡ ἀκριβὴς ἀρτιχομία δυσκόλως κατορθοῦται παρὰ τοῖς ἀλλογλώσσοις, πολὺ μᾶλλον τοῦτο συμβαίνει εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, τῆς ὁποίας ἡ εὐηχία καὶ χάρις καὶ ἡ ποικίλη καὶ παρθενωπὴ τῶν φθόγγων ἁρμονία εἶναι τὸ λεπτότατον ἄνθος τῆς ἀνθρωπίνης φωνῆς. Ἀλλὰ πόσον, νομίζετε, ὅτι διαφθείρεται ἡ γλῶσσα τῶν Μουσῶν καὶ Χαρίτων ὑπὸ τῆς πλατειαζούσης, καὶ χασκούσης ἀδιακόπως, καὶ πυκνὰ τραχυνομένης, Ἐρασμικῆς προφορᾶς; Μόνον τὸ η, φιλόμουσοι Ῥῶσσοι, προφέρετε ὡς ε εἰς τῆς ἰδίας γλώσσης σας τὰς λέξεις, καὶ θελετ' αἰσθανθῇ τὸ κακοφωνότατον σύσημα τῆς τοιαύτης ἀπαγγελίας· ἐὰν δὲ καὶ τὸ ηι διαλύσαντες ἐκφωνῆτε ἔϊ, καὶ τὰς αη καὶ εη συλλαβὰς, ὡς ἄη καὶ ἔη, προστραχίνητε δὲ καὶ τὸ Β προφέροντες ὡς Б, καὶ τὸ З ὡς τὸ Γερμανικὸν Z, καὶ τὸ Φ ὡς πφ, τότε πῶ θέλει ζωθῇ τὸ κακόν; ἢ τί ἄλλο μεταξὺ προφέροντες θέλετ' ἐκφωνήσει μετὰ γέλωτος, παρὰ τὸ τῶ Κωμικῶ, „Δότε μοι λεκάνην;“ Τὴν δὲ τοιαύτην ἀνυπόφορον χασμῳδίαν αἰσθανθέντες καὶ αὐτῶν τῶν Ἐρασμιτῶν οἱ σοφώτεροι ἐπενόησαν συγκερασμούς τινας καὶ περικοπὰς καὶ θεραπείας τῶ ἀκράτου καὶ ἀκραιφνοῦς Ἐρασμισμοῦ. Ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν οἱ ἄνδρες, διὰ μακρῶ χρόνω γεγυμνασμένοι

καὶ λευκανθίσαντες τοὺς κροτάφους εἰς τὴν συχνὴν ἀνάγνωσιν τῶν Ἑλλήνων Συγγραφέων καὶ Ποιητῶν, ἔχουσι καὶ πολλὰς χάριτας ἐπανθούσας, αἵτινες συσκιάζουσι τὴν ἀμορφίαν τῆς προφορᾶς· ἄνθρωποι δὲ νέοι καὶ πρωτόπειροι τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης μαθηταὶ, μόλις ἀποκτήσαντες τὴν ἕξιν τῆς ἀναγνώσεως, ἐπιδεικνύουσι λαμπρότατον καὶ περιφανέστατον τὸ ἁμάρτημα τῆς Ἐρασμικῆς κακοφωνίας, φαινόμενοι ὅτι προφέρουσι πάντων μᾶλλον, πλὴν ἀνθρώπων, καὶ τούτων Ἑλλήνων, ἐνάρθρους φωνάς. Ἤκουσα νέον Ῥῶσσον ἀναγινώσκοντα Ἑλληνικὸν βιβλίον Ἐρασμικῶς, καὶ ἠπόρησα, πῶς εἶχε τὴν ἀκοὴν τόσον μακρὰν ἀπὸ τοῦ στόματος, ὥστε νὰ μὴν αἰσθάνηται τὸ φρικτὸν καὶ δύσηχον τῆς ἀπαγγελίας, καὶ ταῦτα Ῥῶσσος ὤν. Εἶναι δὲ ἤδη ἐκ πείρας ἀποδεδειγμένον καὶ ὁμολογούμενον ὑπὸ τῶν εἰδότων ἁπάντων, ὅτι οἱ Ῥῶσσοι παρὰ πάντα τ' ἄλλα ἔθνη τῆς Εὐρώπης εἶναι μετὰ τῶν Ἑλλήνων εὐφυέστατοι περὶ τὴν τοῦ στόματος διάπλασιν πρὸς μίμησιν καὶ διάρθρωσιν τῆς γνησίας τῶν ξένων γλωσσῶν προφορᾶς. Μὲ τὴν αὐτὴν λοιπὸν εὐκαμψίαν τῶν φωνητικῶν σας ὀργάνων δύνασθε παρὰ πάντα ἄλλον εὐκολώτερα νὰ κατορθώσητε καὶ τὴν εὔηχον ἀρτιςομίαν τῆς Ἑλληνικῆς ἀπαγγελίας, ἥτις σᾶς εἶναι συνήθης καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς μητρικῆς λαλιᾶς σας. Καὶ ἔπειτα θέλετε προτιμήσει τὴν Ἐρασμικὴν αἵρεσιν, ἥτις καὶ τὴν

πρὸς τὸν γνήσιον σχηματισμὸν τῶν ξένων φωνῶν φυσικὴν εὐαισθησίαν σας ὑποκλέπτει, καὶ δεινήν τινα κακοσομίαν σᾶς περιβάλλει, ὥξε νὰ χάσκητε λαλοῦντες ἀκόσμως, καὶ νὰ βαρβαρίζητε Ἑλληνίζοντες; Μὴ δὰ σεῖς, ὦ τέκνα Ῥωσσίας, οἵτινες μετὰ τοῦ μητρικοῦ σας γάλακτος ἐβυζάξατε πολλοὺς ἀπὸ τοὺς Ἑλληνικοὺς φθόγγους, καὶ ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ἤδη συναισθάνεσθε περιηχοῦντα τὰς ἀκοάς σας τῶν Ὀλυμπιάδων Μεσῶν τὰ ἀπηχήματα.

Πέμπτον· Ἡ κατ' Ἔρασμον ἀπαγγελία διασχίζει τὰς φιλολογικάς σας Σχολὰς, ἐμβάλλεσα μεταξὺ καὶ μαθητῶν καὶ διδασκάλων διαφωνίαν καὶ διχόνοιαν, ἐκ τῆς ὁποίας ἀναφύονται μάχαι καὶ ἔριδες ἐπιβλαβεῖς, χωρίς τινος ὠφελείας ἐδεμιᾶς. Τί ὠφέλησε τὴν ἄλλην Εὐρώπην τὸ μέχρι σήμερον μεταξὺ τῶν Ἐρασμιτῶν καὶ Ῥαϋχλινείων Ἑλληνιςῶν ἐπικρατοῦν σχίσμα; ἢ πόσον ἐκ τότε δὲν ἐμποδίσθη τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας ἡ πρόοδος; Εἰς δὲ τὴν Ῥωσσίαν τόσον βαρυτέρας φιλονεικίας μέλλει νὰ ἐξάψῃ προχωροῦσα ἡ αἵρεσις τοῦ Ἐράσμου, ὅσον πλειοτέρους εὑρίσκει προσάτας ἡ τῆς ἱερᾶς Ἐκκλησίας Σλαβονικὴ γλῶσσα, πρὸς τὴν ὁποίαν ἀντισρατεύεται τὸ μάταιον τοῦτο σύσημα ὄχι ὀλιγώτερον, πάρεξ εἰς τὴν Ἑλληνικήν.

Ἕκτον καὶ τελευταῖον· Ἡ Ἐρασμικὴ αἵρεσις σᾶς ἀποσχοινίζει μακρὰν ἀπὸ τὴν μετὰ τῶν Ἑλλήνων Ἑλληνικὴν συνομιλίαν καὶ συναναστροφήν.

Наукова бібліотека
ОДЕСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
імені І. І. МЕЧНИКОВА

Πολλάκις οἱ Ἕλληνες ἀκόντες τὴν ἰδίαν των γλῶσσαν βαρβάρως ἀπὸ τοὺς συνοίκους καὶ περιοίκους ἀλλοφύλους (οἷον Βλάχους, Βουλγάρους, Ἀλβανοὺς, κτλ.) προφερομένην, τὴν ἐννοοῦσι· καὶ τὸν λαλοῦντα διδάσκουσιν ἀνεπαισθήτως καὶ χαριέντως τὴν ὀρθὴν τῆς ἐσφαλμένης λέξεως φωνήν· ἀλλ' ὅταν ἀκούωσι τὴν κατ' Ἐρασμον προφορὰν, οὔτε τὰς λέξεις ἐννοοῦσι, καὶ τὴν αὐθάδειαν τοῦ συστήματος ἀποτροπιάζονται ὄχι ὀλιγώτερον παρὰ σᾶς, ὦ παῖδες Ῥώσσων, ὅταν τις ἐξαίφνης παραστὰς προφέρῃ σοβαρῶς καὶ σπουδαίως τὴν πάτριόν σας γλῶσσαν, ἢ καὶ αὐτὴν τὴν Σλαβονικὴν, κατὰ φθόγγους ἰδιαιτέρους, πρὸς τὴν ἰδίαν τε ὄρεξιν μεταπεπλασμένους· οἵτινες, κἂν ὁ λέγων μὴ λέγῃ, φαίνονται ὡς ἔλεγχοι προσωπικοὶ τῆς ἰδικῆς σας περὶ τὴν ἰδίαν σας γλῶσσαν ἀμαθείας καὶ βαρβαρότητος (ἂν καὶ τῇ ἀληθείᾳ σηλιτεύσιν αὐτῷ τῷ καινοτομοῦντος τὴν, εἴτε τόλμην πρέπει τις νὰ τὴν ὀνομάσῃ, εἴτε κακοτεχνίαν, εἴτε τι ἄλλο εὔσομον ὑποκόρισμα!). Καὶ τῶν ἄλλων μὲν τῆς Εὐρώπης ἐθνῶν οἱ Ἑλληνισταὶ σπανίως παρεπιδημοῦσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, σπανιώτερον δὲ καὶ εἰς τὰς ἰδίας των πατρίδας συλλαλοῦσιν Ἑλληνιστὶ μετὰ τῶν ἀφικνουμένων Ἑλλήνων. Σεῖς δὲ φίλοι συχνάκις φιλοτιμεῖσθε, κἄποτε δὲ καὶ ἀναγκάζεσθε νὰ διαλέγησθε πρὸς τοὺς Ἕλληνας κατὰ τὴν πάτριον αὐτῶν γλῶσσαν, καὶ εἰς τὴν Ῥωσσίαν (ὅπου καὶ πόλεων συνοι-

κίαι καὶ πόλεις ὅλαι εἶναι κατοικημέναι ὑπὸ Ἑλλήνων), καὶ ὅταν εἰς αὐτὴν συχνάζητε τὴν Ἑλλάδα. Καὶ γειτονία, καὶ φιλία παλαιὰ, καὶ σχέσεων ποικιλία, καὶ πρὸ πάντων ἡ μία καὶ ἡ αὐτὴ Ἐκκλησία σᾶς ἔχει μετὰ τῶν Ἑλλήνων συνεσφιγμένες μὲ ἀδελφικῆς ἀγάπης ἀῤῥήκτες δεσμές· πῶς λοιπὸν ἀνέχεσθε νὰ διαιρῆσθε κατὰ τὴν γλῶσσαν, διαφωνοῦντες εἰς τὴν διὰ τοῦ λόγου κοινωνίαν τῶν ἐννοιῶν σας; Νὰ σᾶς ἐννοήσωσιν οἱ Ἕλληνες, ἢ νὰ σᾶς ἀποκριθῶσιν Ἐρασμίζοντας περὶ τὴν γλῶσσαν τὴν Ἑλληνικὴν, εἶναι τόσον ἀδύνατον, ὅσον καὶ σεῖς ν' ἀποκριθῆτε πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ἂν ἴσως καὶ ἔτοι, Ῥωσισσιστὶ μετὰ σᾶς συλλαλοῦντες, θελήσωσι νὰ προφέρωσιν Ἐρασμικῶς τὸ η καὶ τὸ β καὶ τὰ λοιπὰ τὰ Ἑλληνικὰ τῶν φωνῶν σας στοιχεῖα, ема προφέροντες τὸ имя, καὶ белéкіе τὸ велúкій, καὶ бéно τὸ винò, καὶ бóда τὸ водà, καὶ бью ἀντὶ вью, καὶ дчéма τὸ зимà, καὶ ἄλλα τοιαῦτα παραλαλήματα! — Ἀλλ' ἴσως εἴπῃ τις, ὅτι μανθάνομεν ἀμφοτέρας τὰς προφορὰς, καὶ τὴν Ἐρασμικὴν (ὡς τάχα παλαιάν!) πρὸς ἀνάγνωσιν τῶν ἀρχαίων τῆς Ἑλλάδος συγγραφέων καὶ ποιητῶν, καὶ τὴν ζῶσαν τῶν νῦν Ἑλλήνων πρὸς τὴν μετ' αὐτῶν συναναστροφήν—. Καὶ τίς ὁ καιρὸς ἐκ τῆς τοιαύτης διγλωσσίας καὶ διφωνίας; ποίαν ὠφέλειαν θέλετε προξενήσει εἰς τοὺς ὁμογενεῖς σας, ἢ εἰς ἑαυτούς; τίς μέλλει νὰ σᾶς ἐννοήσῃ, ὅταν σᾶς ἀκόσῃ δια-

βάζοντας Ἐρασμικῶς τὸν Ὅμηρον ἢ τὸν Πλάτωνα; οἱ κατὰ τὴν ἄλλην Εὐρώπην Ἐρασμισαί; ἀλλὰ μετ' ἐκείνων ὀλίγην ἔχετε σχέσιν· (καὶ πολλὴν ἂν εἴχετε, μικρὰν ἐμέλλετε νὰ καρπωθῆτε φιλοτιμίαν, ἐπιδεικνύμενοι ξένοι πρὸς ξένης ξένης γλώσσης καὶ ταύτην δυσφημισμένην προφοράν)· ἢ οἱ εἰς τὴν Ῥωσσίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα πεπαιδευμένοι Ἕλληνες; ἢ καὶ αὐτοὶ οἱ καθ' ἡμᾶς Ἑλληνίζοντες πολλοὶ καὶ σοφοὶ ὁμογενεῖς σας; ἀλλὰ μὰ τὰς Μέσας, ὦ φίλα τέκνα, δὲν θέλεσι σᾶς ἐννοήσει· θέλεσι καὶ σᾶς λυπηθῆ διὰ τὴν ματαίαν τοῦ χρόνε τριβήν· ἴσως δὲ καί τις ἐξ αὐτῶν πρὸς τὸν Ἐρασμικῶς ἀναγινώσκοντα καὶ καυχώμενον ὑποκρέσῃ χαριέντως τὸ „Ἰατρὲ θεράπευσον σεαυτόν! Ἐρασμίτα Ῥῶσσε, ὅσις νομίζεις ὅτι διορθόνεις τὴν Ἑλληνικὴν προφοράν, θεράπευσον πρῶτον εἰς τὴν γλῶσσάν σε τὸν φθόγγον τῶν αὐτῶν στοιχείων, ἂν τὸν εὑρίσκῃς κακόν. Ἐράσμισον πρῶτον εἰς τὴν οἰκίαν σε, καὶ ὕστερον πωλεῖς τὴν σοφίαν σε καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα!". Ἄλλος δέ τις ἴσως ὑπολαβὼν θέλει προσθέσει καὶ ταῦτα· „Ῥῶσσε, παίδευμ' Ἐράσμε! τόσον ἀσχημονεῖς διακρίνων τῆς νῦν τῶν Ἑλλήνων γλώσσης ἀπὸ τῆς παλαιᾶς τὴν προφοράν, ὅσον καὶ, ἂν διήρεις τὴν προφορὰν τῆς γλώσσης σε ἀπὸ τῆς ἐν τοῖς βιβλίοις Σλαβονικῆς, πειθόμενος εἰς ἄνθρωπον ἀλλόγλωσσον, ὅσις ἤθελεν ὀνειρευθῆ καὶ σε διδάξει, ὅτι κακῶς προ-

φέρσι τὴν σήμερον οἱ Ῥῶσσοι διαφθείραντες τὴν γλῶσσαν τῆς Ἐκκλησίας των. Πόσον δὲ καὶ ἄλλως εἶναι δυσεπίτευκτος καὶ δυσυχὴς ἡ τοιαύτη διάκρισις τῶν δύω προφορῶν, τῆς Ἐρασμικῆς μὲν διὰ τοὺς παλαιοὺς, τῆς δὲ καθ' ἡμᾶς Ἑλληνικῆς διὰ τοὺς νεωτέρους Ἕλληνας, εἴπομεν καὶ εἰς τὸν δρόμον τοῦ παρόντος συντάγματος (σελ. 545).

Διὰ ταῦτα, φιλόμεσοι Ῥῶσσοι, φεύγετε παρὰ πάντας τοὺς ἄλλους Ἑλληνισὰς δικαιότερον τὴν ψευδώνυμον σοφίαν τῆς Ἐρασμικῆς αἱρέσεως· διότι καὶ πρὸς τὴν Ἐκκλησιασικὴν, καὶ πρὸς αὐτήν σας τὴν μητρικὴν ἀντιμάχεται γλῶσσαν, καὶ πρὸς τῆς Ἑλληνικῆς τὴν ἀκριβεσέραν μάθησιν σᾶς παρεμποδίζει, καὶ κακοσμωτάτην βαρβαροφωνίαν σᾶς περιάπτει, καὶ πρὸς ἀλλήλους σᾶς συγχύει, μάχας καὶ φιλονεικίας ἀπράκτους καὶ κενεὸν λελακυίας ἀνακινοῦσα, καὶ τέλος, καὶ ἀπ' αὐτῶ τῶ τῶν Ἑλλήνων ἔθνος σᾶς ἀποσχίζει, τὸ ὁποῖον ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ προτιμᾶται περὶ τὴν τῆς πατροπαροδότε γλώσσης ζῶσαν προφοράν· προφορὰν, ὦ φίλοι Ῥῶσσοι, ὄχι χθὲς καὶ πρῴην ὑπ' ἀλλογλώσσων ἐφευρεθεῖσαν, οὐδ' ὑφ' ἑνός τινος ἢ δύω σοφῶν ἐπιτεχνευθεῖσαν, οὐδ' ἐκ τῶν καιρικῶν περισάσεων βιαίως ἐπεισαχθεῖσαν, ἀλλ' ἀρχαίαν, πατροπαράδοτον, γνησίαν καὶ φυσικὴν, τὴν ὁποίαν οἵ τε γενάρχαι τῶν Ἑλλήνων καὶ δημιοργοὶ τῆς γλώσσης ἐνομοθέτησαν, καὶ

αὐτὸ τὸ ἔθνος ὅλον, ἀθάνατον διαμεῖναν, διέσωσεν ἀμετάβλητον εἰς τὴν ὐσίαν τῶν ϛοιχείων τῆς πατρῴας φωνῆς.

„Οὐ γάρ τι νῦν γε κἀχθὲς, ἀλλ' ἀείποτε
„Ζῇ ταῦτα!

Δύνασθε δὲ νὰ κρίνητε καὶ αὐτοὶ περὶ τῶν δικαίων τῆς Ἑλληνικῆς προφορᾶς, διεξελθόντες τὸ βιβλίον, τὸ ὁποῖον ὡς ἐξ ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος προσφέρω πρὸς τὴν ἀγάπην σας. Κἂν ἐξ αὐτῦ μάθητέ τι χρήσιμον, τότε τὴν χάριν εἶναι δικαία νὰ ἀπέχῃ ἡ τὴν δαπάνην τοῦ τύπε προθύμως καταβαλοῦσα ἀοίδιμος Ἀδελφότης ΤΩΝ ΖΩΣΙΜΑΔΩΝ, ἀνδρῶν κοινωφελεςάτων καὶ εἰς τὴν ἰδίαν ἑαυτῶν Πατρίδα γενομένων, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Ῥωσσίαν, τὴν ὁποίαν ἠγάπησαν καὶ ἐτίμησαν ὡς δευτέραν Πατρίδα. Σεῖς δὲ παῖδες Ῥώσσων χαίρετε, καὶ προκόπτετε εἰς τὸ ἀγαθὸν, καὶ μὴ διαλίπητε κατακοσμοῦντες καὶ λόγον καὶ τρόπον διὰ τῆς ἱερᾶς παιδείας, τῆς τε ἄλλης καὶ τῆς Ἑλληνικῆς, ἐκλέγοντες πανταχόθεν τὰ καλὰ καὶ ὠφέλιμα καὶ τὰ ἀληθῆ, καὶ συχνῶς ἐπάδοντες εἰς τὰς σπεδάς σας τὸ τῶν Μεσῶν καὶ Χαρίτων γλυκύτατον ᾆσμα·

„Ὅττι καλὸν φίλον ἐςί· τὸ δ' ἀ καλὸν ἀ φίλον ἐςί·
„Τὄτ' ἔπος ἀθανάτων ἦλθε διὰ ϛομάτων.

Ἔγραφον ἐν Πετρεπόλει.
ᾳωλ, κατὰ μῆνα Μάϊον.

ΠΙΝΑΞ.

τῶν κεφαλαίων τῆ βιβλίυ.

Πρὸς τὴν φιλέλληνα Νεολαίαν τῆς Ῥωσσίας Προσλαλιὰ. . σελ. α
Προυίμιον . . . . . σελ. 1

ΤΜΗΜΑ Α.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α.

Σελ.
Περὶ τῶν στοιχείων τοῦ Ελληνικῆ Ἀλφαβήτυ, καὶ περὶ τοῦ Διγράμματος 17
Κεφάλ. β. Περὶ τῆ Βῆτα 35
—— γ. —— — Γάμμα 62
—— δ. —— — Δέλτα 77
—— ε. —— — Ζῆτα καὶ τῶν ἑτέρων δύω διπλῶν . . . 88
—— ς. —— — Ἦτα 94
—— ζ. —— — Θῆτα 129
—— η. —— — Υ̓͂ψιλῆ 133
—— θ. —— — Φῖ 139
—— ι. Λέξεων ἔκθεσις χρονολογική 143

ΤΜΗΜΑ Β.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΙΦΘΟΓΓΩΝ.

Σελ.
Κεφάλ. α. Θεωρία γενικὴ 193
—— β. Περὶ τῆς ΑΙ 246
Περὶ τῆς ΕΙ 261
Περὶ τῆς ΟΙ 293
Περὶ τῆς ΑΥ καὶ ΕΥ 316
Περὶ τῆς ΟΥ 357
Κεφάλ. γ. Περὶ Διφθόγγων καταχρησικῶν 368

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

Πιναξ.

ΤΜΗΜΑ Γ.

ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΩΙΔΙΑΣ.

	Σελ.
Κεφάλ. α. Περὶ προσῳδίας δίξαι τῶν Ἐρασμιτῶν	411
—— β. Συνέχεια τῶν περὶ προσῳδίας δοξῶν	464
—— γ. Κανόνες προσῳδίας κατὰ τοὺς Ἀντιτονισάς, καὶ ἀναίρεσις	551
—— δ. Μαρτυρίαι περὶ προσῳδίας	602
—— ε. Προσῳδία ποιητική	642
—— ς. Ἀνακεφάλαιωσις	671

(*) Τὸ πολλαχῦ τῆς βίβλυ ἀπαντώμενον σημεῖον = σημαίνει ἴσον, ἰσοδύναμον. Τῦτο σημειῦμεν διὰ τὸς πρωτοπείρυς.

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΓΝΗΣΙΑΣ ΠΡΟΦΟΡΑΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

Τὸ περὶ γνησίας τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων προφορᾶς πολύκροτον πρόβλημα, πρὸ τριῶν ἤδη αἰώνων εἰς τὴν Εὐρώπην ἀναφυέν, ὑπῆρξε πολλάκις εἰς πολλὲς πολλῶν καὶ μεγάλων συζητήσεων ὑπόθεσις. Πρῶτος ὁ σοφὸς Ἔρασμος περὶ τὰς ἀρχὰς τῦ ις αἰῶνος (τῷ 1520), ἀπολακτίσας τὴν ἕως τότε συνήθη καὶ νενομισμένην, ἐπενόησεν ἄλλην παντάπασι νέαν καὶ ἀνήκεσον τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐκφώνησιν, τὴν ὁποίαν καὶ παρέδωκεν εἰς τὲς ὀπαδές τε ὡς μόνην ἀληθινὴν καὶ γνησίαν, καθ' ἣν τάχα καὶ οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες ἐπρόφερον τὴν γλῶσσάν των. Αὕτη δὲ ἡ τῦ Ἐράσμε φιλολογικὴ αἵρεσις προσλαβῦσα μετὰ ταῦτα καὶ ἄλλες προμάχες καὶ ὑπερασπισὰς ἐπενεμήθη τὰς πλείσας τῆς σοφῆς Εὐρώπης Σχολὰς, ὅπε καὶ σῴζεται μέχρι σήμερον (ἂν καὶ ὄχι ὡς τὸ

πρῶτον ἀκμαία καὶ σφαδάζουσα). Κατ' αὐτὴν διδάσκονται καὶ ἀπαγγέλλουσι τὰ Ἑλληνικὰ οἱ λεγόμενοι Ἐρασμίται Ἑλληνισταί, οἵ τε Γερμανοὶ καὶ Ἄγγλοι καὶ Γάλλοι καὶ ἄλλοι ἄλλων τῆς Εὐρώπης ἐθνῶν καὶ ἐπίσημοι καὶ ἄσημοι φιλολόγοι· τὴν δὲ καθ' ἡμᾶς προφορὰν τῆς Ἑλληνικῆς ἀποδιοπομποῦνται καὶ ἀποσκορακίζουσιν, ὡς νόθον παντάπασι καὶ διεφθαρμένην. Οὕτως οἱ σοφοὶ οὗτοι Ἐρασμίται θεωρῶντες τοὺς νεωτέρους Ἕλληνας ὡς συντρίμματα τοῦ παλαιοῦ των γένους ἄχρηστα καὶ φαῦλα καὶ ἀφωνότερα παρὰ τὰ θραύσματα τῶν ἀγαλμάτων καὶ ξηλῶν, καὶ τῶν ἄλλων τῆς Ἑλληνικῆς μεγαλοφυΐας ἀριστουργημάτων τὰ λείψανα (τὰ ὁποῖα πολλοί τινες ἐξ αὐτῶν ἀναζητοῦσιν ἐπιμελῶς εἰς τὴν ἰδίαν ἡμῶν πατρίδα, παραγκωνίζοντες καὶ ἀπωθοῦντες ἡμᾶς ὡς ὀχληρὸν ἀψύχων σωμάτων σωρὸν), οἱ μὲν μᾶς ἐλεοῦσιν, οἱ δὲ καὶ μᾶς ὀνειδίζουσι πικρῶς μεταξὺ πολλῶν ἄλλων ὀνειδισμῶν, καὶ ὅτι διεφθείραμεν παντάπασι τῆς προγονικῆς ἡμῶν γλώσσης τὴν προφορὰν, διὰ τοῦτο καὶ αὐτοὶ ἐπεχείρησαν νὰ τὴν διορθώσωσι.

§ β. Τοῦτο τῶν Ἐρασμιτῶν τὸ ἐγχείρημα φαίνεται καὶ ἐκ πρώτης προσβολῆς πολλὰ παράδοξον εἰς τὸν ἀδιάφορον παρατηρητήν. Οὐδεμίαν ἀπὸ τὰς παλαιὰς Ἀσιανὰς γλώσσας δὲν ἐτόλμησαν ἔτως αὐτεξουσίως καὶ αὐταρέσκως νὰ

διορθώσωσιν ὅσοι ἐξ αὐτῶν φιλολογικῶς καὶ εἰς τὴν τέτων θεωρίαν ἐνασχολῶνται. καὶ διαίρεσαν μὲν τὴν Ἑβραϊκὴν καὶ Ἀραβικὴν καὶ Περσικὴν κτλ. εἰς παλαιὰν καὶ νέαν ἡλικίαν, ἀλλ' ὅμως καὶ τὰς μανθάνεσι καὶ φιλοτιμοῦνται νὰ τὰς ἀπαγγέλλωσιν, ὡς οἱ πεπαιδευμένοι τέτων τῶν ἐθνῶν· ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Λατινικὴν παρατηροῦντες πολλὰς διαφορὰς μεταξὺ τῆς ἀρχαιοτάτης καὶ τῆς κατὰ τοὺς Καισαρικοὺς καὶ τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνες προφορᾶς της, ὅμως στέργουσι νὰ τὴν ἐκφωνῶσιν ὄχι πάντῃ παρηλλαγμένως ἀπὸ τὴν θυγατέρα της τὴν Ἰταλικήν· Μόνον τὴν Ἑλληνικὴν εὗρηκαν καθ' ὅλα της τὰ στοιχεῖα διεφθαρμένην καὶ παραμεμορφωμένην εἰς τῶν ζώντων Ἑλλήνων τὰ ςόματα, διὰ τοῦτο καὶ ἐζήλωσαν νὰ τὴν ἀναγάγωσιν εἰς τὸ πρωτότυπον κάλλος· ἐπειδὴ (λέγεν) εἶναι γλῶσσα ὑπὲρ πάσας τὰς ἄλλας σοφή. καὶ ὅμως — δὲν τὴν ἀφίνουν νὰ ἦναι σοφή!

§ γ. „Ἔχασαν (λέγεν), οἱ νεώτεροι Ἕλληνες τῆς πατρικῆς αὐτῶν γλώσσης τὴν γνησίαν ἐκφώνησιν" — καὶ ἂν οἱ Ἕλληνες τὴν ἔχασαν, πῶς οἱ ξένοι καὶ ἀλλόγλωσσοι νὰ τὴν εὕρωσιν; οἱ Ἕλληνες, οἵ τινες ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων μανθάνεσι τὴν γλῶσσαν ἀπὸ τὰ ςόματα τῶν γονέων των, καὶ νηπιόθεν τὴν βυζάνεσιν ὁμοῦ μὲ τὸ μητρικὸν αὐτῶν γάλα, οἱ Ἕλληνες διε-

φθειραν τὴν ἀρχαίαν τῶν προγόνων των προφοράν· καὶ ἄνθρωποι ἀλλόφυλοι παρ' ἀλλοφύλων διδασκόμενοι τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα δύνανται νὰ μεταρρυθμίσωσι τὴν τούτων ἐκφώνησιν κατὰ τὴν παλαιὰν τὴν Ἑλληνικήν; πόθεν; καὶ πῶς; καὶ ποίας ἔχοντες βοηθείας καὶ ἀφορμάς; Οὐδεμιᾶς γλώσσης ἀνθρωπίνης ζώσης καὶ ἀκμαζούσης ὁ τόνος ὁ προφορικὸς (l'accent) δὲν δύναται νὰ διατυπωθῇ καὶ νὰ διορισθῇ ἀκριβῶς διὰ τῆς γραφῆς. Ὀλίγοι ἄνθρωποι, ἐκ φύσεως ἐξεπίτηδες διαπεπλασμένοι, καὶ βοηθούμενοι ἀπό τε διδασκάλων καὶ βιβλίων λιπαρὰν ὁδηγίαν, καὶ, τὸ μέγιστον, ἀπὸ τὴν ζῶσαν ὁμιλίαν καὶ συναναστροφὴν, μόλις ἐμπορέσι νὰ προφέρωσιν ὑποφερτὰ ξένης τινὸς ἔθνες τὴν γλῶσσαν τὴν ἀκμάζουσαν· πολλοὶ δὲ καὶ σοφοὶ δὲν ἐπιτυγχάνουσι πολλάκις οὐδὲ τῆς ἰδίας αὐτῶν γλώσσης τὴν κομψοτάτην ἀπαγγελίαν. ἔπρεπεν ἄρα γε τοσούτους ὕστερον αἰῶνας μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης τὴν ἀκμὴν, γλώσσης τόσον λεπτῆς καὶ ὀξείας, καὶ πρὸς τὸ ἀκρότατον τῆς εὐφωνίας καὶ τὸ τελειότατον τοῦ ἀνθρωπίνου φθόγγου τετεχνευμένης, καὶ κατὰ τύπους ἔτι καὶ σχηματισμοὺς τόσον ὁμαλοὺς ἐν ταὐτῷ καὶ ποικίλους διὰ τὰς διαλέκτους παντοδαπῶς μεμυσεργημένης (α), ἔπρεπε, λέγω,

(α) Οὐδεμία ἀφ' ὅσας γλώσσας ἐλάλησαν καὶ λαλοῦσιν ἄνθρωποι ἐπὶ γῆς ὅτ' εἶχεν ὅτ' ἔχει ὅτε τὴν καλλιφωνίαν ὅτε τὴν κανονικὴν

νὰ ἀναστῶσιν ἀλλόφυλοί τινες αὐτοσχέδιοι νομοθέται τῆς παλαιᾶς αὐτῆς προφορᾶς; Ἐνομοθέτησαν, ἀλλ' ἠπάτησαν καὶ ἑαυτοὺς αὐτοὶ καὶ τοὺς ὀπαδούς των. ἐπειδὴ, ἂν ἡ παλαιὰ τῶν Ἑλλήνων προφορὰ εἶναι πλέον ἀποθαμένη (καθὼς ἐνόμισαν), κἀνεὶς ἄλλος δὲν εἶναι ἱκανὸς νὰ μᾶς τὴν διδάξῃ, εἰμὴ ὁ Ὅμηρος, καὶ ὁ Πλάτων, καὶ οἱ τῆς τότε ἀκμαζούσης

τελειότητα τῶν διαλέκτων τῆν Ἑλληνικῆς· πᾶσα μία ἐξ αὐτῶν ἔχει κάλλος ἴδιον καὶ ἐξαίρετον χαρακτῆρα τύπε. Ἡ Αἰολικὴ ὁμῶ μὲ τὰ κατὰ τόπες αὐτῆς ἰδιώματα (τὸ Θεσσαλικὸν καὶ Βοιωτικὸν καὶ Ἀρκαδικὸν καὶ τὸ τῶν Ἠλείων, καὶ Ἀχαιῶν, καὶ Κρητῶν, κτλ.), καὶ ἡ Δωρικὴ εἰς τὲς Λυρικοὺς Ποιητὰς ἀμιλλῶνται πρὸς τὴν Ἰωνικὴν καὶ Ἀττικὴν διάλεκτον τῶν Λογογράφων καὶ Ἐποποιῶν. Ἡ κοινὴ φιλοτιμία τῦ ἐλευθέρου καὶ μορφωτικοῦ πνεύματος τῶν κατὰ πολιτείας διηρημένων Ἑλλήνων ἐσπέδασε νὰ τελειοποιήσῃ ἑκάσην κατὰ τόπες διάλεκτον, ὥσε νὰ μὴ παραχωρῇ τὰ πρωτεῖα εἰς ἄλλην τινὰ συγγενῆ της· καὶ οἱ Ποιηταὶ καὶ Λογογράφοι λαλῶντες καθεὶς τὴν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνετράφη, ἐξησκῶντο καὶ συνέγραφον ἐλευθέρως καὶ εἰς ἄλλην τινὰ τῶν ὁμογενῶν των. ὁ Δωριεὺς Ἀρχύτας ἔγραψε δωριστὶ, ἀλλ' ὁ Ἡρόδοτος καὶ ὁ Ἱπποκράτης, ἀμφότεροι καὶ αὐτοὶ Δωριεῖς, εὑρεσήθησαν μᾶλλον εἰς τὴν Ἰωνικὴν, καὶ ὁ μαθητὴς τῆς Αἰολίδος Κορίννης Πίνδαρος ἔψαλλε δωρίδι μολπᾷ. Ἡ δὲ Ἀττικὴ, τέλος, ἔχαιρε καὶ εἰς πολλὲς δωρισμὲς, τοὺς ὁποίες δὲν ἠξίωσε νὰ τὲς ἀποξέσῃ, ὡς καλὰ καὶ ἀρχαιότατα γνωρίσματα τῆς πρὸς τὴν Δωρικὴν ἀδελφοσύνης της (ταυτίζεται δὲ ἐν πολλοῖς ἡ Δωρικὴ μὲ τὴν Αἰολικὴν, ἥτις φαίνεται ὅτι ἦτον ἡ ἀρχαιοτάτη κοινὴ τῆς Ἑλλάδος γλῶσσα, ἐκ τῆς ὁποίας μετερρυθμίσθη ἡ Ἰωνικὴ, καὶ ἐξ αὐτῆς ἡ Ἀττικὴ). Ποία τῶν τωρινῶν σοφῶν τῆς Εὐρώπης γλωσσῶν ἔχει τὰς διαλέκτες της τόσον ἐκφρασικὰς καὶ πλουσίας καὶ καλλιφώνες ὅλας, ὅλας ἀριστοτέχνως μεμορφωμένας καὶ ἁρμοζούσας εἰς τὴν ὁποίαν πραγματεύονται ὑπόθεσιν, ὁποῖαι φαίνονται αἱ Ἑλληνικαὶ εἰς τὰ σω-

Ἑλλάδος συγγραφεῖς, ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀναβιώσωσιν. Εἰδὲ καὶ ὁ ὀρθὸς λόγος καταπείθει ἀσφαλῶς, ὅτι σοφοῦ τινος ἔθνους οἱ ἀπόγονοι, ὅσον ἂν ὑποτεθῶσι βεβαρβαρωμένοι ἐκ τῆς ἀπαιδευσίας, ἐν ὅσῳ λαλοῦσιν (ὅπως ἂν λαλῶσι), τὴν γλῶσσαν τῶν προγόνων των, φυλάττεσι τὸν τόνον τῆς λαλιᾶς της ἀξιοπιστότερα παρὰ πάντας τοὺς ἀλλοφύλους, ὅσοι θελήσωσι νὰ τὴν μάθωσιν εἰς τὰ βιβλία καὶ μακρὰν τῆς χώρας ὅπου λαλεῖται, ἐφάνησαν ἄρα παραπολὺ τολμηροὶ οἱ Ἐρασμῖται Ἑλληνισαὶ, καινοτομήσαντες αὐτογνωμόνως τοσαῦτα καὶ τοιαῦτα περὶ τὴν Ἑλληνικὴν προφοράν. ὅσον ἐκβεβαρβαρωμένας καὶ ἂν ὑποθέσωσι τὰς Ἕλληνας, οἱ Ἕλληνες προτιμῶνται εἰς τῆς

ζόμενα συγγράμματα καὶ ποιήματα; Μία τις ἀπὸ τὰς διαλέκτους τῶν πολιτισμένων ἐθνῶν λαμβάνεται πανταχοῦ, σχεδὸν, ὡς βάσις τῆς κοινῆς τῶν πεπαιδευμένων τοῦ ἔθνους γλώσσης τῆς τε γραπτῆς καὶ προφορικῆς, αἱ δὲ λοιπαὶ μένουσιν ἀκατέργαστα καὶ ἀκανόνιστα γλωσσηματικὰ ἰδιώματα, ἄλλως ἄλλα κατὰ τόπους ἀσατέντα καὶ βαρβαρίζοντα· καὶ αὐτοὶ οἱ ταῦτα προφέροντες ὁμόφυλοι λαοὶ γίνονται πολλάκις πρὸς ἀλλήλους ἀκατάληπτοι· Γνωρίζουσι ταύτην τὴν ἀλήθειαν ὅσοι περιηγήθησαν τὰς διαφόρους χώρας τῆς Ἰταλίας καὶ Γερμανίας· ἡ δὲ τῶν Ἑλληνικῶν διαλέκτων σοφὴ χρῆσις καὶ τελειότης εἶναι μοναδικὸν παράδειγμα εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ἐθνῶν. Ἀλλ' οἱ Ἐρασμῖται μηδόλως περὶ τούτου φροντίσαντες, μηδὲ καταδεχθέντες νὰ ἐξετάσωσιν, ἂν ἡ λαλουμένη γλῶσσα τῶν νῦν Ἑλλήνων σῴζει τινὰς ὀλίγους ἢ πολλὰς χαρακτῆρας καὶ γλωσσηματικὰ ἰδιώματα τῆς παλαιᾶς Ἑλληνικῆς, μετεποίησαν ταύτης τὴν προφοράν, ὅπως τὰς ἐφάνη ἀρεσόν.

πατρῴας γλώσσης των τὴν ἀπαγγελίαν. Ἂς ὑποθέσωμεν, ὅτι Ἕλλην τις προβεβηκὼς ἤ καὶ νέος, ἄν τύχῃ, τὴν ἡλικίαν ἔμαθε σπουδάσας τὰ παλαιὰ Τευτονικὰ ἤ Γοτθικὰ εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Οὐλφίλα μετάφρασιν τῆς νέας Διαθήκης, καὶ αὐτόκλητος ἀνίστατο νὰ διδάξῃ τοὺς Γερμανοὺς καὶ σοφοὺς καὶ ἀσόφους τὴν ἀρχαίαν τῶν προγόνων των προφορὰν ὕστερον ἀπὸ τόσες αἰῶνας καὶ τόσας μεταβολὰς, ὅσας ἔπαθον καὶ αἱ ἐκ τῆς ἀρχαίας Τευτονικῆς μορφωθεῖσαι γλῶσσαι τῶν Γερμανικῶν ἐθνῶν. Ποῖός τις ἆρα ἤθελε φανῇ ὁ Ἕλλην οὗτος καὶ εἰς τοὺς ἄλλους Γερμανοὺς καὶ εἰς αὐτοῦ τὸ Ἐράσμου τοὺς ὀπαδοὺς καὶ ὁμογενεῖς; δὲν ἤθελαν τὸν εἰπεῖ συμφώνως ὅλοι μειδιῶντες, ὅτι „ὦ καλὲ Ἕλλην, ἀπατᾶσαι, καὶ παῦσαι νὰ μᾶς διδάσκῃς! διότι οὔτε σὺ οὔτ' ἄλλος τῶν ἀλλογενῶν οὐδεὶς, ἀλλ' ἡμεῖς ἔτυχε νὰ κληρονομήσωμεν ὁμοῦ μὲ τ' ὄργανον τῆς προφορᾶς καὶ τὸ φυσικὸν δικαίωμα περὶ τὴν προφορὰν τῆς γλώσσης τῶν πάλαι πατέρων ἡμῶν." Δὲν ἐμποροῦν ἆρα καὶ οἱ Ἕλληνες νὰ κάμωσι δικαίως τὴν αὐτὴν ἀπόκρισιν πρὸς τοὺς ἀλλοφύλους διορθωτὰς καὶ νομοθέτας τῆς τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐκφωνήσεως; Εἶναι ἀληθὲς, ὅτι οἱ νεώτεροι Ἕλληνες χρεωσοῦσιν εὐγνωμόνως χάριτας πολλὰς εἰς τοὺς Εὐρωπαίους Ἑλληνιστὰς διὰ πολλὰς καὶ τῷ ὄντι σοφὰς

παρατηρήσεις των εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, καὶ διὰ τὰς καλὰς καὶ, ὅσον σπανίας, τόσον πολυτίμους καὶ ἐπαινετὰς ἐκδόσεις τῶν συγγραφέων καὶ ποιητῶν της. Ἀλλὰ τὴν περὶ τῆς προφορᾶς διδασκαλίαν τῶν Ἐρασμικῶν Φιλολόγων (τοὺς ζητοῦμεν μυριάκις συγχώρησιν!), δὲν δυνάμεθα νὰ τὴν ἀποδεχθῶμεν· ὅσον ἂν τὴν καλλωπίζωσι, δὲν τὴν εὑρίσκομεν καλὴν, οὐδ' αἰσθανόμεθα ὅλως τὰ θέλγητρά της· ἀλλὰ μάλιστα μᾶς φαίνεται ὀχληρὰ καὶ ἀηδεστάτη· μᾶς ξεσχίζει τὴν ἀκοὴν· μᾶς ῥέφει τὰ σπλάγχνα· μᾶς προσπίπτει τόσον σκληρόστομος καὶ τραχεῖα καὶ κακόηχος, ὥστε, ἂν διὰ τοιαύτης μελῳδίας ἤθελε νὰ θέλξῃ τὰς λίθας ὁ Ὀρφεὺς, ἀντὶ νὰ κηληθῶσιν, ἤθελαν ἀγανακτήσει, νομίζομεν, οἱ λίθοι κατ' αὐτῆ συντρίβοντες τὴν λύραν του.

§ δ. Δὲν ἀρνούμεθα, ὅτι ἡ φιλολογικὴ συζήτησις περὶ τῆς ἀρχαίας τῶν Ἑλλήνων προφορᾶς δὲν ἔπρεπε νὰ γίνῃ μία ἀπὸ τὰς ἀσχολίας τῆς φιλοσοφίας τῶν Εὐρωπαίων. Τόση μεταβολὴ τῆς θείας ἐκείνης γλώσσης, εἰς τὴν τωρινὴν τῶν Ἑλλήνων διάλεκτον ἐκπεσούσης, ἔπρεπε βέβαια νὰ τοὺς κινήσῃ εἰς πολλὰς ἀμφιβολίας καὶ σκέψεις περὶ τῆς ἀρχαίας καὶ αὐτῶν τῶν στοιχείων της ἐκφωνήσεως· ἀλλὰ περὶ πράγματος τόσον ἀμφιβόλε καὶ ἀκροσφαλῆς νὰ δογματίζωσιν οἱ Ἐρασμίται τόσον αὐθεντικῶς, καὶ

νὰ ἐπιμένωσι τόσον πεισματικῶς εἰς τὰς δοξασίας των ἀπορρίπτοντες πάντη ἀδυσωπήτως πάσας τὰς ἀντιρρήσεις τῶν ἀντιγνωμονέντων, καὶ νὰ πλύνωσι δέ τινες ἐξ αὐτῶν μὲ πικροτάτας ὕβρεις καὶ αὐτὸ τὸ πολυπαθὲς ἔθνος τῶν νῦν Ἑλλήνων, διότι δὲν γνωρίζει τὴν νεοχάλκευτον προφοράν των, ταῦτα εἶναι ἴδια ὄχι φιλοσόφε τῆς ἀληθείας ἐξεταστοῦ, ἀλλ' ἐμπαθοῦς τῆς ἰδίας προλήψεως αἰχμαλώτου καὶ παραλόγου περὶ τὰ καλῶς καθεσῶτα καὶ δι' ἀρχαιότητα σεβάσμια καινοτομιστοῦ! Ἀλλ' ἔπρεπεν ἄραγε τοιοῦτοι φιλολόγοι νὰ ἦναι τόσον φίλαυτοι, ἢ φιλαυτίας ἄλλων ὀπαδοὶ, ὥστε νὰ συγχέωσι καὶ εἰς τὰς ἰδικάς των καὶ εἰς ἄλλων κεφαλὰς τὰς ἰδέας τοῦ ἀληθοῦς καὶ ψευδοῦς, αὐτοσχεδιάζοντες εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν Μεσῶν, καὶ διορίζοντες κανόνας ἐξ εἰκασίας, καὶ προτιμῶντες μᾶλλον ἀνθρωπίνης ματαιοφροσύνης ἀναπλάσματα παρὰ τὴν διὰ τοσούτων αἰώνων καὶ τόπων καὶ ἐθνῶν ἐπικρατήσασαν σεβαστὴν παράδοσιν, καὶ τὴν ζῶσαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους προφοράν;

§ ε. Ἀλλὰ καὶ γενναιοτέρας ἀποδείξεις ἂν εἶχαν περὶ τῆς ἰδίας των ἐπινοίας, πάλιν δὲν ἔπρεπε νὰ ἔχωσιν ἀπόλυτον πεποίθησιν εἰς αὐτήν· διότι ὁ λόγος εἶναι περὶ γλώσσης ξένης, καὶ ταύτης Ἑλληνικῆς, οἱ δὲ Ἐρασμίται, ὅσον ἄλλως σοφοὶ Ἑλληνισταὶ καὶ ἂν ἦναι, δὲν ἐγεννήθησαν

Ἕλληνες, ἤγουν δὲν ἔχουσι πατρῴαν καὶ μητρῴαν τὴν γλῶσσαν τὴν Ἑλληνικήν. Οἱ ἄνδρες οὗτοι μανθάνοντες εἰς τ' ἄφωνα βιβλία τὴν σημασίαν τῶν Ἑλληνικῶν λέξεων, ἀλλ' ὄχι καὶ τὰς λέξεις αὐτὰς, τῶν ὁποίων δὲν ἔχουσιν ἔναυλον τὴν ἀκοὴν ἐκ συνεχοῦς ὁμιλίας, καθὼς οἱ Ἕλληνες: διακρίνοντες ἐξ ὄψεως τὰ ὀνόματα ὡς σημεῖα πραγμάτων μνημονικὰ, χωρὶς τὴν ἐξ ἀδιακόπου χρήσεως τριβὴν τῆς γλώσσης καὶ διάπλασιν τοῦ στόματος καὶ τῶν φωνητικῶν ὀργάνων πρὸς τὸν ἰδιάζοντα τόνον τῆς ἐκφωνήσεως: συνειθισμένοι καθεὶς εἰς τὸν φθόγγον τῆς μητρικῆς αὐτοῦ γλώσσης καὶ τὴν ἰδιότροπον ἀρτιζομίαν καὶ ἁρμονίαν, καθ' ἣν προφέρουσιν, ὅταν τύχῃ, καὶ τὰς λέξεις τὰς Ἑλληνικὰς καὶ μαθηταὶ καὶ διδάσκαλοι: ἀσυνείθιστοι ἐκ παίδων εἰς τὴν δυσπαρακολούθητον Ἑλληνικὴν ὀρθογραφίαν, πεποιωμένοι δὲ ἐξ ἐναντίας εἰς τὴν, ὅσον εὔκολον, τόσον διεστραμμένην Ἐρασμικὴν διδασκαλίαν: μὴ καταδεχόμενοι, τέλος, νὰ μάθωσι τὴν συνήθη γλῶσσαν τῶν νῦν Ἑλλήνων, ὡς τάχα βάρβαρον καὶ ἄμουσον καὶ παντάπασιν ἀσυντελῆ πρὸς φιλολογίαν, προσηλώθησαν διὰ τέλους εἰς τὴν παράδοξον αἵρεσιν τοῦ Ἐράσμου (ἀνδρὸς ἐπισημοτάτου ὄχι ὀλιγώτερον διὰ τὴν μεγάλην εὐφυΐαν καὶ πολυμάθειαν παρὰ διὰ ταύτην τῆς φαντασίας του τὴν ὀνείρωξιν), καὶ τὴν ἐκράτυναν μὲ ἄλλας παρομοίας

ἰδίας των ἐπινοίας, καὶ μετέβαλαν τὴν φύσιν τῶν στοιχείων τῆς Ἑλληνικῆς, καὶ διέλυσαν τὰς συνθέτους αὐτῆς διφθόγγες, καὶ ἐξώρισαν τὲς τόνους τοὺς γραμματικοὺς, καὶ μετερρύθμισαν τὴν προσῳδίαν τῆς γλώσσης, ὅπως τὲς ἤρεσε.

§ ς. Ταῦτα δὲ λέγοντα μή με νομίσῃ τις, παρακαλῶ, τόσον ἐκτόπως ἐνθουσιῶντα πρὸς τὴν νῦν ἐπικρατοῦσαν τῆς γλώσσης μου προφορὰν, ὥσε νὰ διϊσχυρίζωμαι, ὅτι καὶ τώρα οἱ Ἕλληνες ἀπαγγέλλομεν τὴν γλῶσσαν μὲ τὴν αὐτὴν καθόλε καὶ πάντῃ πάντως ἐν πᾶσιν ἀπαράλλακτον ταυτοφωνίαν, μὲ τὴν ὁποίαν τὴν ἐπρόφερεν ὁ Ὅμηρος, ἢ ὁ Πλάτων καὶ ὁ Δημοσθένης (α). Ὁμολογῶ, ὅτι ἐν τῷ μακρῷ

(α) Καὶ μήπως ὁ Δημοσθένης καὶ ὁ Πλάτων ἐπρόφερον τὴν Ἑλληνικὴν καθόλε ταυτοφώνως καὶ μέχρι διέσεως ἀπαραλλάκτως, ὡς ὁ Ὅμηρος; καὶ ἔτος πάλιν, ὡς ὁ Δευκαλίων καὶ οἱ πρωτόγονοι Ἕλληνες; δὲν παρατηρῶνται τόσαι ἐπίσημοι διαφοραὶ καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ἀκμαζέσας τῆς παλαιᾶς Ἑλληνικῆς διαλέκτες, ἐκ τῶν ὁποίων σῴζονται πάμπολλαι καὶ εἰς τὴν λαλεμένην γλῶσσαν ἡμῶν; Ὅσις ἀπὸ τὲς ἀλλοφύλες Ἑλληνισὰς σπεδάσῃ ταύτην ἀκριβῶς, παρατηρήσῃ δὲ μετ' ἐπισασίας καὶ τὴν παλαιὰν Ἑλληνικὴν, εἶναι ἀδύνατον νὰ μὴν ὁμολογήσῃ, ὅτι παρὰ τὴν Ἐρασμικὴν διόρθωσιν τῆς Ἑλληνικῆς προφορᾶς ἔτε τολμηρότερον ἔτε ματαιότερον ἄλλο φιλολογικὸν ἐπιχείρημα ἔτ' ὑπῆρξεν ἔτε δύναται νὰ ὑπάρξῃ. Τέτων ἔτως ἐχόντων, ἤθελέ τις ἐρωτήσει χαριέντως τὲς Ἐρασμίτας· Ἂν ἐζῶσαν εἰς τὲς χρόνες τῶ Δημοσθένες, δὲν ἤθελαν ἄρα προφέρει τὴν Ἑλληνικὴν ὡς ὁ Δημοσθένης, μὴ φροντίζοντες πῶς τὴν ἐπρόφερε τὸ πάλαι ὁ Ὀρφεὺς ἢ ὁ Μουσαῖος εἰς τὰς Ἀθήνας; περὶ τέτε δὲν μέν εἰκαμμία ἀμφιβολία. Ὁμοίως ἤθελαν σέρξει νὰ ἀπαγγέλλωσι τὰ Ἑλληνικὰ καὶ ὡς ὁ Σέξτος καὶ ὁ Πλέταρχος καὶ ὁ Λεκιανὸς, ἂν

χρόνῳ συνέβη καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, ὅ,τι συνέβη εἰς τὴν ἰδίαν σας, ὦ Ῥῶσσοι, διάλεκτον, ὅ,τι εἰς ὅλας τὰς ἄλλας τὰς σημερινὰς γλώσσας τῶν Εὐρωπαίων ὡς πρὸς τὴν παλαιοτάτην αὐτῶν προφορὰν, κἄποια δηλονότι λεπτὴ καὶ ἐν μέρει ἀκατονόμαστος ἀλλοίωσις ποιῶν τινων φθόγγων καὶ σχηματισμῶν τῆς φωνῆς· ἀλλὰ τοιαύτη καὶ τοσαύτη παραμόρφωσις καὶ παρεκτροπὴ ἐκ τῆς ἀρχαίας ἐκφωνήσεως, ὁποία δὲν ἔγεινεν εἰς κἀμμίαν σχεδὸν τῶν νεωτέρων γλωσσῶν, νὰ συμβῇ εἰς μόνην τὴν ὑπὲρ πάσας τοῦ κόσμου τὰς γλώσσας σοφώτατα καὶ ἀσφαλέστατα κανονισθεῖσαν Ἑλληνικὴν, καὶ ταύτην τὴν διαστροφὴν νὰ τὴν αἰσθάνωνται μόνοι οἱ ἀλλόγλωσσοι, χωρὶς νὰ δύνωνται καὶ οἱ Ἕλληνες

ἐζῆσαν εἰς τέτων τὰς ἐποχάς. Ἴσως ἤθελαν καταδεχθῆ καὶ τῶ Λιβανίε καὶ Βασιλείου καὶ Χρυσοσόμε τὴν προφορὰν, ἂν ἤκμαζαν συγχρόνως μ' ἐκείνες· διὰ τί ἆρά γε δὲν συγκαταβαίνεσι μακροθύμως νὰ προφέρωσιν, ὡς ἐπρόφερε τὴν γλῶσσαν καὶ ὁ Εὐσάθιος καὶ οἱ ἐφεξῆς ὁμογενεῖς του, οἱ διδάξαντες τὲς Εὐρωπαίες τὰ Ἑλληνικὰ μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσαντινεπόλεως, ἤγεν ὡς καὶ τὴν σήμερον ὅλοι οἱ Ἕλληνες τὴν προφέρεσι; Δὲν εἶναι ἆρα φόβος, μήπως ἀντινομοθετῆντες εἰς ὁλόκληρον ἔθνος, καὶ διορθόνοντες τῆς ἰδιοκτήτε γλώσσης τε τὴν προφορὰν ἐξελεγχθῶσι, τέλος, ὑπὸ τῆς ἀληθείας, ὅτι ἀσχολῆνται εἰς ἔργον βίαιον καὶ ὑποροπτικὸν, καὶ εἰς κενόσοφον ματαιοσπεδίαν;

Ὅσις γὰρ αὐτὸς ἢ φρονεῖν μόνος δοκεῖ,
Ἢ ΓΛΩΣΣΑΝ, ἢν ἐκ ἄλλος (ἐδ' ἔθνος ὅλον), ἢ ψυχὴν ἔχειν,
Οὗτοι διαπτυχθέντες ὤφθησαν κενοί!

Σοφκλ. Ἀντιγόν. στίχ. 707.

νὰ τὴν διακρίνωσι, μηδὲ νὰ εὕρωσι κἀνὲν αὐτῆς ἀναμφίβολον ἴχνος μήτ' εἰς κἀμμίαν διάλεκτον μήτε εἰς κἀμμίαν γωνίαν τῆς Ἑλλάδος: τοῦτο μὲ φαίνεται ἕν ἀπὸ τὰ τεράσια τῆς Χαλιμᾶς, τόσον ἄλογον καὶ ἄτοπον καὶ ἀπίθανον, ὅσον καὶ ἄν τινες ἤθελαν φαντασθῆ, ὅτι εἰς τὴν νῦν λαλεμένην γλῶσσαν τῶν Ἑλλήνων δὲν ὑπάρχουσι πλέον οὔτε λέξεις οὔτε φράσεις Ἑλληνικαί.

§ ζ. Ἀλλ' ἀφίνων τὰς γενικωτέρας ταύτας σκέψεις μεταβαίνω εἰς μερικωτέραν θεωρίαν τῶν τῆς νεωτέρας σοφίας καινοτομιῶν περὶ τὴν ἐκφώνησιν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Ὁ Ἔρασμος καὶ οἱ ὀπαδοί τε Χέκος, Μέκερχος, Ἅσης, Ἁβούσης, Λάραμος, Θωμᾶς ὁ Σμίθος, ὁ Κερατῖνος Ἰάκωβος, Θεόδωρος ὁ Βέζας, Στέφανος ὁ Ἑρρῖκος (α), καὶ ἄλλοι φιλολόγοι μεγάλοι ἀντέσησαν ἰσχυρῶς πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς ἀπαγγελίαν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, καινοτομοῦντες ὅλων, παρ' ὀλίγα, τῶν στοιχείων της τὴν προφορὰν, καὶ εἰσάγοντες καὶ τῶν διφθόγγων τὴν διάλυσιν. Εἰς τούτων τὴν καινο-

(α) D. Frasmus — I. Chekus. — Adolphus Mekerchus. — Hobhouse. — Hase. — La Rame. — Thomas Smith. — Jacobus Ceratinus. — Theodorus Beza. — Stephanus Henricus. Ὅλων τούτων, πλὴν δύω, τὰ πονήματα βλέπε ἐν τῇ Συλλογῇ Sigiberti Havercampi.

τομίαν ὁ πολυμαθέστατος Βόσσιος, καὶ ὁ πολύκροτος Ἐννίνιος, καὶ Γότλοβος, καὶ Λοέσχερος (α), καὶ ἄλλοι συχνοὶ ἐπρόσθεσαν καὶ τὰς περὶ προσῳδίας παρατηρήσεις των, κατακρίνοντες ὡς πάντῃ ἐσφαλμένας τοὺς κατὰ γραμματικὴν θεωρίαν τόνες τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, καὶ διδάσκοντες ἄλλον νέον τονισμόν. Ἀπ' ἄλλα μέρους πάλιν συμμαχθέντες μὲ τὴν ἡμετέραν προφορὰν ἀντέστησαν πρὸς τούτους ἄνδρες ὄχι ὀλιγώτερον σοφοὶ Ἑλληνισταὶ· οἷον ὁ περικλεὴς Ἰωάννης Ραϋχλῖνος (ἀπὸ τοῦ ὁποίου παρονομάζεται εἰς τὴν Εὐρώπην ἡ καθ' ἡμᾶς προφορὰ Ραϋχλινική), καὶ Γρηγόριος ὁ Μαρτῖνος, καὶ Σχημίδιος, καὶ Βαίλιος, καὶ Βετισένιος, καὶ Πρίματτος, καὶ Μέρετος, καὶ Ἰ. Λίψιος, καὶ ὁ Πλακεντῖνος Γρηγόριος, καὶ Μύλλερος Ἀδόλφος, καὶ Στέφανος Βινδονίας ἐπίσκοπος (β), καὶ ἄλλοι πολυάριθμοι· ἀλλὰ καὶ ὁ φιλέλλην Ἰωάννης Μαρτίνοβος πρὸ πέντε ἤδη ἐτῶν ἐξέδωκε Ῥωσσιστὶ παραίνεσιν περὶ τῆς

(α) J. Vossius. — Henninius. — Gottlob Hofmann. — Loëscher, etc. περὶ προσῳδίας διέλαβε καὶ ὁ Ἔρασμος, ἀλλὰ πολλὰ λογικώτερα παρὰ τὲς ἄλλες καὶ μάλιστα τὸν Ἐννίνιον.

(β) J. Rauchlin. — G. Martinus. — Erasmus Schmidt. — Baillius. — J. R. Wetstenius. — Primatt. — G. Placentinus. — Muretus. — Just. Lipsius. — A. Müller. — Steph. Episc. Vindoniensis, etc. βλ. τέτων τινὰς ἐν Syllog. Havercamp.

τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων προφορᾶς (α). Ἐκ δὲ τῶν ἡμετέρων Ἑλλήνων ἔγραψαν περὶ τούτου τρεῖς μέχρι τῆ νῦν, ὁ ἐκ Χίου Βελάσης λατινιστὶ, περὶ τὰ μέσα τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος, καὶ ὁ Φιλιππεπολίτης Ἀναξάσιος περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς παρούσης Ἑλληνιστὶ, καὶ Μηνᾶς Μινωΐδης νεώτατος Γαλλιστὶ (β). Παραλείπω τὰ εἰς τὸν ἡμέτερον Λόγιον Ἑρμῆν διεσπαρμένα περὶ τούτου Ἑλληνικὰ σχεδιάσματα, ἐκ τῶν ὁποίων ὑπερέχει μάλιστα ἡ μετάφρασις Γερμανικῆς τινος διατριβῆς τῆ σοφοῦ Νειτλιγγέρου (γ). Ἔχετε δὲ ἤδη, φιλόμουσοι Νέαι τῆς Ῥωσσίας, καὶ τὴν παροῦσαν ὁποιανδήποτε πραγματείαν περὶ τῆς γνησίας Ἑλληνικῆς προφορᾶς, εἰς τὰς προειρημένας προσεθειμένην ὄχι, ἴσως, πάντη περιττῶς, διὰ τὰς ἐν αὐτῆ ἰδιαιτέρας, ἂν καὶ δειλὰς παρατηρήσεις μου.

(α) Совѣтъ Россійскому юношеству, и проч. сочиненіе Ивана Маршынова.

(β) Καλλιόπην ἐπέγραψεν οὗτος τὸ περὶ τῆς Ἑλληνικῆς προφορᾶς συνταγμάτιόν τε, τὸ ὁποῖον ἐξέδωκεν ἐν Παρισίοις 1825, ὡς ἀκολουθίαν ἄλλης καλλιφθόγγου Μέσης του, τῆς Ὀρθοφωνίας, καὶ ταύτης Γαλλιστὶ προεκδεδομένης μετά τινων σημειώσεων, καλῶν, ἢ κακῶν, ἃς κρίνωσιν ἄλλοι!

(γ) Ideen über unsere Erasmische, et c. v. Herrmann Neidlinger, ἐν Λογ. Ἑρμ. 1818. σελ. 449.

§ η. Διαιρέμεν δὲ τὸ πόνημα εἰς τρία τμήματα κατὰ τὴν τριπλῆν καινοτομίαν τῶν Ἐρασμιτῶν. Καὶ εἰς μὲν τὸ πρῶτον πραγματευόμεθα περὶ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων, τῶν ὁποίων μεταπλάττεσι τὸν φθόγγον οἱ Ἐρασμίται· εἰς δὲ τὸ δεύτερον, περὶ τῶν διφθόγγων, τὰς ὁποίας διῃρημένως προφέρεσιν· εἰς δὲ τὸ τρίτον, τέλος, περὶ τῆς Ἑλληνικῆς προσῳδίας, τὴν ὁποίαν ἀλλοκότως μεταῤῥυθμίζεσι.

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

ΤΜΗΜΑ Α.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΤΟΥ 'ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ 'ΑΛΦΑΒΗΤΟΥ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΔΙΓΑΜΜΑΤΟΣ.

§ α. *Τῶν 'Ελληνικῶν γραμμάτων πρῶτος εἰσηγητὴς εἰς τὲς "Ελληνας ὑπῆρξε, κατὰ τὴν κοινοτέραν γνώμην, Κάδμος ὁ 'Αγήνορος ἐκ τῆς Φοινίκης εἰς τὴν 'Ελλάδα ταῦτα μετακομίσας περὶ τὸ 1550 π. Χ. ἢ περὶ τὰ 300 ἔτη πρὸ τῶν Τρωϊκῶν, διὸ καὶ Καδμήϊα καὶ Φοινικήϊα ὠνόμαζον οἱ "Ιωνες τὰ στοιχεῖα τὲ 'Αλφαβήτε* (α).

(α) *'Ηρόδ. Ε*, 58. *βλέπε καὶ* Wolf *Προλεγόμεν. εἰς "Ομηρ.* 52, *κτλ. 'Ελέγοντο δὲ τὰ γράμματα καὶ Φοινικήϊα ἢ Φοινίκεια ἁπλῶς χωρὶς τὲ ἐσιασικὲ· „Φοινικήϊα ἐκκόψη" (ἐν ἀρᾷ Τηΐων, ἢ* Teiorum Diris, ed. Chischuli). *'Αλλά τινες τῶν ἡμετέρων παλαιῶν γραμματικῶν ἐτυμολογὲσι τὰ Φοινίκεια παρὰ τὸν φοίνικα τὸ δένδρον, ὡς ἐκ τῆς ὕλης, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Κάδμος ὑπέδειξε πρῶτον τὴν τέχνην τὲ γράφειν· ἔγραφον δὲ οἱ Αἰγύπτιοι εἰς φύλλα φοίνικος· ὅθεν καὶ ὁ γραμματικὸς Μελάμπες ἐκθειάζων τὴν εὕρεσιν τῶν γραμμάτων καὶ τῆς γραφῆς, „τὲς χαρακτῆρας, λέγει, τῶν στοιχείων ὑπὸ 'Ερμῆ ἐν φοίνικος φύλλοις εἰς ἀνθρώπες καταπεμφθῆναι." Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ὄνομα τῆς χώρας Φοινίκης εἶναι 'Ελληνικὸν, παρονομασθείσης ἀπὸ τῶν ἐν αὐτῇ φυομένων φοινίκων· Μ' ὅλα ταῦτα ἡ γνώμη τὲ 'Ηροδότε εἶναι ἡ πιθανωτάτη· καὶ τῶν γραμμάτων ἡ ὀνομασία Φοινικήϊα ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ Καδμήϊα ἀπὸ τὲ Φοίνικος Κάδμε.*

Ἀλλ' ὁ Σικελιώτης Διόδωρος ἱστορεῖ (α), ὅτι πολλὰς πρὸ τῆ Κάδμε γενεὰς ἐγνώριζον οἱ Ἕλληνες τὴν τέχνην τῆ γράφειν, κατὰ δὲ τὸν ἐπὶ Δευκαλίωνος κατακλυσμὸν διεσῴθησαν τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα εἰς μόνας τὰς Πελασγάς· ὅθεν μνημονεύεται καὶ Πελασγικὸς ἀρχαῖος Ἄλφάβητος (β), καὶ ὁ Παυσανίας ἀναφέρει ἀρχαίαν ἐπιγραφὴν, τὴν ὁποίαν ἀνέγνωσεν ἐν Μεγάροις σῳζομένην εἰς ἓν ἀπὸ τὰ παλαιότατα λίθινα Ἑλληνικὰ ἀγάλματα (γ). αὕτη ἡ ἐπιγραφὴ, κατὰ τὰς ἐπιλογισμὰς τῶν νεωτέρων χρονολόγων ἀναβαίνει μέχρι τῆ 1678 π. Χ. (δ). ἀλλὰ καὶ ὁ ποιητὴς Αἰσχύλος ἀνέφερε τὴν τῶν γραμμάτων εὕρεσιν εἰς τὸν Προμηθέα (ε). Ἐκ τούτων καὶ τοιούτων ἀρχαίων μαρτυριῶν φαίνεταί πως πιθανὸν, ὅτι εἶχον οἱ Πελασγοὶ ἰδίας τινὰς χαρακτῆρας τοῦ γράφειν καὶ πρὸ τοῦ Κάδμου· ἀλλ' ὅμως, ἀφ' ἧ ἔτος ἔφερε τὰ φοινίκεια γράμματα εἰς τὰς Ἕλληνας, ὁ μὲν Πελασγικὸς Ἄλφάβητος, ἂν ὑπῆρχε, παρημελήθη καὶ παντάπασιν ἀπηρχαιώθη· ἐπεκράτησαν δὲ τὰ Καδμήϊα γράμματα, ὡς μαρτυρῆσι προφανῶς καὶ αὐτὰ τῶν Ἑλληνικῶν στοιχείων τὰ ὀνόματα, τὰ ὁποῖα εἶναι τῆς φοινικικῆς γλώσσης, οἷον

(α) Διόδ. Βιβ. Ε, 74, καὶ 77. (β) βλ. Εὐσάθ. εἰς Ὀδυσσ. Β. 358. (γ) Παυσ. Α. 43. (δ) βλ. Histoire de la litterat. Greque par F. Schoell ἐν τόμ. 1. p. 43. τῆς εἰς 8 vol. in 8 ἐκδόσ. 1822, Paris. Ἐὰν ὁ χρονολογικὸς τῶν νεωτέρων ἔτος ὑπολογισμὸς εἶναι ὀρθὸς, ἕπεται, ὅτι τὰ γράμματα τῆς ἐπιγραφῆς ἦσαν Πελασγικὰ, ὡς γεγραμμένα πρὸ τῆς τῆ Κάδμε ἐποχῆς· ἀλλὰ πῶς μετὰ τοσούτες αἰῶνας ἠδύνατο νὰ τ' ἀναγνώσῃ ὁ Παυσανίας; ἢ ἦσαν ἄρά γε καὶ ἐπὶ Παυσανίε γνωστὰ κατὰ παράδοσιν τὰ Πελασγικὰ γράμματα εἰς τὰς Ἕλληνας; (ε) Προμηθ. δεσμ. στιχ. 459, κτξ.

ἄλφα, aleph (βῆς· ὡς δικέρατον), βῆτα, beth (οἶκος) κτλ. (α).

§ β. Ἀλλ' ὅπως ἂν ἔχῃ τὸ περὶ τούτου, καὶ ὅσις ἂν ἦναι ὁ πρῶτος τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων εὑρέτης, ταῦτα, εἶναι ὁμολογούμενον, ὅτι κατ' ἀρχὰς δὲν ἦσαν εἰμὴ δεκαέξ τὸν ἀριθμὸν, τὰ ἑφεξῆς· α, β, γ, δ, ε, ι, κ, λ, μ, ν, ο, π, ρ, σ, τ, υ. (β). Εἰς ταῦτα δὲ τὰ πρῶτα γράμματα ἐπρόσθεσεν, ὡς μέν τινες νομίζουσιν (γ), ὁ Παλαμήδης κατὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον καὶ ἄλλα τέσσαρα τὰ, θ, φ, χ, ξ. τὰ δὲ η, ω, ζ, ψ, τέλος, ἐξευρέθησαν κατὰ τὸν ς καὶ ε αἰῶνα π. Χ. ἀπὸ τὸν Σικελιώτην Ἐπίχαρμον, καὶ τὸν Κεῖον Σιμωνίδην· ἀλλὰ κατ' ἄλλους καὶ τὰ πρῶτα τέσσαρα ἀποδίδονται εἰς τὸν Σιμωνίδην· κατὰ δὲ τὸν Ἀριστοτέλην καὶ τὸν Πλίνιον, τὰ θ καὶ χ εὗρεν ὁ Ἐπίχαρμος.

§ γ. Ἐδέχθησαν δὲ τῶν εἰκοσιτεσσάρων γραμμάτων τὴν συμπλήρωσιν πρῶτοι τῶν ἄλλων Ἑλλήνων οἱ Ἴωνες, καὶ τούτων πάλιν πρῶτοι οἱ Σάμιοι· διὰ τοῦτο τὰ μὲν εἰκοσιτέσσαρα ὀνομάζονται γράμματα Ἰωνικὰ, τὰ δὲ πρῶτα δεκαέξ, Ἀττικά. ταῦτα δὲ συνεπληρώθησαν εἰς τὰς Ἀθήνας περὶ τὰ τέλη τοῦ Πελοποννησιακοῦ

(α) Τῶν νεωτέρων τινὲς ἐκλαμβάνουσι τὰ γράμματα τοῦ φοινικικοῦ ἀλφαβήτου ὡς ἀρχαῖά τινα σημεῖα ἱερογλυφικά. βλ. J. L. Hug, Erfindung der Buchstabenschrift. Ulm, 1801.

(β) Διον. Ἁλικαρ περὶ Συνθ. ιδ. καὶ Πλούταρχ., καὶ Πλιν. φυσ. ἱς. ζ. 56. κτλ. Ἄλλοι δὲ τῶν νεωτέρων νομίζουσιν, ὅτι τὸ υ εἰσήχθη ὕστερον, τὰ δὲ πρῶτα γράμματα ἦσαν δεκαπέντε (βλ. Schoell ἐνθ. ἀνωτ.) τὸ δὲ υ ἐπεῖχε καὶ τόπον πνευματισμοῦ ὡς τὸ F, περὶ τοῦ ὁποίου λέγομεν ἑφεξῆς.

(γ) Ὁ Εὐριπίδης ἐπαινεῖ τὸν Παλαμήδην ὡς γραμμάτων εὑρέτην (ἀποσπασμ. παρὰ Στοβ. 63).

* *

πολέμῳ, καθώς τινες νομίζουσι, κομίσαντος τὰ λοιπὰ τῶν γραμμάτων τῇ Σαμίᾳ Καλλιστράτῃ ἐπὶ Εὐκλείδου ἄρχοντος (α). ὅθεν καὶ ἡ τῶν εἰκοσιτεσσάρων γραμμάτων συμπλήρωσις ἐλέγετο ἡ μετ' Εὐκλείδην γραμματική (β).

§ δ. Εἰς τὸν παλαιὸν Ἀττικὸν Ἀλφάβητον ἐπεῖχε πιθανώτατα τόπον γράμματος καὶ τὸ Η (ὄχι ὡς κυρίως γράμμα καὶ στοιχεῖον συλλαβῆς, ἀλλ' ὡς πνεῦμα δασύτητος καθὼς τὸ λατινικὸν H), προτιθέμενον πρὸ τῶν φωνηέντων καὶ μάλιστα τῶν δασέως προφερομένων, οἷον ΗΙΠΠΟΣ, ἵππος, ΗΟΛΟΣ, ὅλος, κτλ. καὶ τρέπον τὰ ψιλὰ σύμφωνα εἰς δασέα, οἷον ΚΗ, ΠΗ, ΤΗ, ἀντὶ Χ, Φ, Θ, ὡς ἔγραφον οἱ παλαιοὶ πρὶν εὑρεθῶσι τὰ δασύφωνα ταῦτα στοιχεῖα, καὶ ὡς τὰ γράφουσιν ἀκόμη καὶ οἱ Λατῖνοι ch, ph, th. Ἐκ τῆς εἰς δύω διαιρέσεως τῇ Η προῆλθον τὰ δύω πνεύματα ἡ δασεῖα καὶ ἡ ψιλὴ (ὅθεν μετεπλάσθησαν αἱ καθ' ἡμᾶς συνήθεις τούτων μορφαὶ ʽ ʼ). Εἰς δὲ τὸν Αἰολικὸν Ἀλφάβητον ἐπεῖχε πνεύματος τόπον τὸ F(γ) (τὸ αὐτὸ καὶ τὸ λατινικὸν F) προτιθέμενον, ὡς ἁπλῆς πνευ-

(α) Ὀλυμπ. 94 τὸ β = 403. π. Χ. βλ. καὶ ἐφεξ. κεφ. ς, § β, σημείωσ.

(β) Βλ. Πλούταρχ. Ἀριστείδ.

(γ) Ἴσως τὸν ἔκτον τόπον, τὸν ὁποῖον ἐπέχει καὶ τώρα εἰς τὸν Λατινικὸν Ἀλφάβητον τὸ F. πλησίον αὐτῇ ἦτο πάλαι καὶ τὸ Η, πρὸ τῆς εὑρέσεως τῇ μετὰ ταῦτα εἰσαχθέντος G. Ὁ Ἀριστοτέλης καὶ ὅσοι τῶν ἀρχαίων μνημονεύουσι τὰ γράμματα τῇ Ἑλληνικῇ ἀλφαβήτῳ δὲν ἀναφέρουσι παντάπασι περὶ τούτων τῶν γραμματομόρφων πνευματισμῶν, ἀλλ' ἡ ὕπαρξις αὐτῶν ἀποδείκνυται καὶ ἀπὸ τὸν λατινικὸν ἀλφάβητον (ὅστις εἶναι ὁ αὐτὸς καὶ ὁ ἀρχαῖος Ἑλληνικὸς ἢ Αἰολικὸς), καὶ ἀπὸ πολλὰς ἀρχαίας ἐπιγραφὰς καὶ μάλιστα τὰς Ἡρακλεωτικὰς πίνακας. Εὑρίσκεται δὲ καὶ τὸ σημεῖον Ⱶ (ἤτοι ἡ δασεῖα) ἀντὶ τῇ Η, καὶ πάλιν Ⱶ ἀντὶ τῇ F.

ματισμὸς, πρὸ τῶν φωνηέντων καὶ ψιλῶν καὶ δασέων καὶ πρὸ τῦ ρ, καὶ ἐν ἀρχῇ καὶ ἐν μέσῳ τῆς λέξεως, καθὼς θέλομεν ἰδεῖ ἐφεξῆς. τῦτο τὸ ϛοιχεῖον F ὠνομάσθη ἐξαιρέτως Αἰολικὸν δίγαμμα, ὡς δύω γάμμα ἀλλεπαλλήλων ἔχον μορφήν (α). Καὶ τῦ μὲν Ἀττικῦ Η ὁ φθόγγος ἦχει διὰ τῦ λάρυγγος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖϛον, ἀπαραλλάκτως κατὰ τὸ Λατινικὸν H, ὡς φαίνεται καὶ ἀπὸ τὸν λαρυγγόφωνον πνευματισμὸν τῆς ἐξ αὐτῦ μορφωθείσης δασείας ῾, καὶ τῦ Χ (ΚΗ, ch) τὸν σχηματισμόν· ἀλλ' εἰς τὸν σχηματισμον τῦ φ (ΠΗ, ph) ἔπρεπεν ἐξ ἀνάγκης τὸ πνεῦμα τῆς δασύτητος νὰ προφερθῇ διὰ τῶν χειλέων, συναπτόμενον μετὰ τῦ π καὶ αὐτῦ δι' ἄκρων τῶν χειλέων ἐκφερομένυ, καθὼς σχηματιζεται καὶ τὸ Ἑλληνικον β (=v, w), δασύτερον προφερόμενον. Οὕτω καὶ τὸ Αἰολικὸν F προφερόμενον ὑγρότερον ἦχει πλησιέϛατα πρὸς τὸ w, καὶ τέλος ἀπέδιδεν αὐτὸν τῦ β τὸν καθ' ἡμᾶς φθόγγον. Ὅθεν τὰ Αἰολικὰ, βαβέλιος, ὀρέβω, ἔβασον, ἔβα, βαδὺς, βίππος, βρόδον, βράκος = FαFέλιος, ὀρέFω, ἔFα, Fαδὺς, Fίππος, Fρόδὸν, Fράκος = ἀέλιος, ὀρέω, ἀδὺς, ἵππος, ἔασον, ἔα, ῥόδον, ῥάκος, κτλ. Παρομοίως καὶ τὸ Λατινικὸν F κατ' ἀρχὰς ἐπεῖχε

(α) Διονύϛ. Ἁλικαρ. ἀρχ. 16., Ἀπολλών. περὶ Συντάξ., Σχ. Διον. Θρᾳκ., Δίδυμ. εἰς Ὅμ., καὶ Varr. de L. L., A. Gell. II, 3; Cicer. Epist. ad Attic. IX, 9. ὁ Πρισκιανὸς ὀνομάζει τὸ ϛοιχεῖον δίγαμμα Αἰολικὸν· τῶν δὲ νεωτέρων οἱ μὲν, Πελασγικὸν (Marsh, in Horae Pelasgicae). οἱ δὲ, Ὁμηρικὸν (ὡς δι' αὐτῦ ἀναπληρυμένων τινῶν ἐν τοῖς Ὁμηρικοῖς ἔπεϲιν ἀπαντωμένων χασμῳδιῶν· οἷον τὸ, ἀ ἔθεν, ἐπροφέρετο, ἀ Fέθεν, κτλ.). βλ. περὶ τέτε τὸν Heyne, καὶ τὸν Wolf, καὶ τὸν ϲοφὸν καὶ φιλέλληνα Θήρϲιον (F. Thiersch, griech. Grammatik, 1818, in 8).

τὸν τόπον τῆ Αἰολικῆ Ϝ, ὡς φαίνεται εἰς παλαιὰς ἐπιγραφάς· οἷον, Felena=Ϝελένα, Ἑλένα. diFvs, δῖϜος, δῖος. oFις=ovis, ὄϜις, ὄϊς, κτλ. δασυνόμενον δ' ἐπὶ πλέον παρὰ τοῖς Λατίνοις τὸ F μετέλαβε τὸν ὁποῖον ἔχει καὶ τὴν σήμερον φθόγγον τῆ φ, ἤ ph, καθὼς φαίνεται εἰς τὰ, fama, φάμα, (φήμη), fugo, φύγω, fuga, φυγὴ, fio, fuo, φύω, φίω, fur, φώρ, fagus, φαγὸς (φηγὸς), κτλ. Οὕτω καὶ αὐτὸ τὸ Αἰολικὸν Ϝ ἀπέβη φ ἐν τοῖς, φολκὸς=Ϝολκὸς (ὁλκὸς), φοξὸς=Ϝοξὸς (ὀξὸς, αἰολ. ὀξὺς), ῥῖγος, ῥιγέω, ῥίγω, φρίγω (φρίσσω) frigus, frigeo. φάσκωλος, φασκώλιον (ἀσκώλιον, ἀσκὸς. βλ. Ῥειμέρϐ Ἑλληνογερμανικ. λεξικ.), καὶ τλπ.

§ ε. Ἀλλὰ τὸ αὐτὸ Αἰολικὸν Ϝ ἐπροφέρετο καὶ διὰ τῆ λάρυγγος ὡς ὁ δασὺς τῆ Η ἢ Ϝπνευματισμὸς, πλησιέστατα πρὸς τὸ γάμμα, καὶ μᾶλλον δασυνόμενον ἤχει ἀπαράλλακτα ὡς αὐτὸ τὸ γάμμα (α). Ὅθεν τὰ αἰολικὰ, γόρτυξ, γισχὺς, γέτος (Ῥωσσικ. годъ), γόρος (горà), γέρδω, γαρύω, γέθεν, γίο, γιτέα, κτλ. ἀντὶ Ϝόρτυξ, Ϝισχὺς, Ϝέτος, Ϝὄρος, Ϝέρδω, Ϝαρύω, Ϝέθεν, Ϝίο (ἔο), Ϝιτέα (β), κτλ.

(α) Ὅθεν καὶ παρὰ τοῖς Ῥώσσοις τὸ Γ ἀναπληροῖ τὸν τόπον τῆ λατιν. h ἐν τοῖς, Голланда = Hollanda, Горизонтъ = horizon, ὁρίζων, -ζοντος, κτλ.

(β) Ἐκ τούτων φαίνεται, ὅτι τὸ Ϝ ἐπροτίθετο καὶ πρὸ τῶν δασυνομένων καὶ πρὸ τῶν ψιλωμένων τώρα φωνηέντων. Ἀλλ' ἐπρόφεραν οἱ Αἰολεῖς τὰ φωνήεντα καὶ παντάπασι ψιλῶς χωρὶς κἀμμίαν δασύτητα φεύγοντες τῆ δασέως πνεύματος τὴν τραχύτητα· καὶ γράφοντες τὸ Ϝ δέν το ἐπρόφεραν, κατὰ τὸ (μοναδικὸν ἴσως) παράδειγμα, τὸ ὁποῖον ἐκ τῆ Ἀλκμᾶνος ἀναφέρει ὁ Πρισκιανὸς· „ἄμμες δ' Ϝειράναν, κτλ. ὅπϖ τὸ ε τῆ δὲ ἀποσρέφεται, ὡς ἑπομένϖ φωνήεντος ἁπλῆ (βλ. Priscian. Lib. I, p. 456). διὰ τῆτο εἶπον

Ἐτίθετο δὲ καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς λέξεως μεταξὺ δύω φωνηέντων πρὸς ἀπόκλεισιν τῆς χασμῳδίας, ὅθεν τὰ ἔγο = ἔο (Ρωσσικ. его), ὀλίγος (λίω, λισσὸς), ῥέω, ῥέγω, Ϝρέγω, (βρέχω, Γερμαν. regnen), καὶ ἄλλα πάμπολλα, περὶ τῶν ὁποίων ἐφεξῆς (α). Ὥζε τό, τε Η καὶ τὸ Ϝ ἐν πολλαῖς λέξεσι συνεχέοντο ἀποτελοῦντα τὸν φθόγγον τὸν αὐτόν. ὅθεν καὶ κατὰ διαλέκτους μετεβάλλοντο τὸ ἕτερον εἰς τὸ ἕτερον (τὸ β εἰς γ) ἐν ταῖς αὐταῖς λέξεσιν· οἷον, ὠβὴ καὶ ὠγὴ (ὠϜὴ, ὤα, ἅα, Ϝάα, βάα), γάνα, βάνα, (καὶ γενὰ, Ρωσσ. женà, ἀντὶ γυνὴ, ἐκ τῆ γύω, γέω, γάω = Ϝάω, ἄω, ὅθεν καὶ αἶα = γαῖα), γῖσον (Ησύχ. = ἶσον) καὶ βίορ (Λακων. = ἴσως, ἴσωρ, ἀποβολῇ τῆ σ, ἴορ, ὡς, μῶα ἀντὶ μῶσα), βλέφαρον καὶ (αἰολικ. καὶ ἐν τῇ συνηθείᾳ), γλέφαρον (ἐκ τῆ βλέπω, συνήθως καὶ γλέπω, παρὰ τὸ Ϝλεύω, λεύσσω, λαύσσω, ὅθεν γλαύσσω), βλήχων, καὶ γλῆχων (λέχω, λείχω, ὅθεν καὶ τὸ γληχώνιον, βληχώνιον, συνήθ. φλησκόνιον, καὶ βλήχιον, λτ. pulegium, ἀντὶ plegium), ῥέφω (ῥεύω, ῥέϜω) καὶ ῥέγγω (ῥέγγω ῥάγγω), ῥέβω, ῥέπω (ῥεύω, ῥέϜω, καὶ

οἱ γραμματικοὶ, ὅτι οἱ Αἰολεῖς ἀγνοῦσι τὴν δασεῖαν· καὶ τὰ Αἰολικὰ ὕμμες, ὕμμος, ὕμοιος, κτλ. ὀρθογραφέμενα ψιλῶνται ἀντὶ τῶν Ἀττικῶς καὶ Ἰωνικῶς δασυνομένων, ὑμέες, ὑμεῖς, ὑμὸς (ὑμέτερος), ὅμοιος· Ἀλλὰ καὶ τῶν δασέων συμφώνων ὀλίγην χρῆσιν ἔκαμναν οἱ αὐτοὶ, ἀγαπῶντες τὸν ψιλὸν πνευματισμὸν· ὅθεν ἔλεγον ἀρχαϊκώτερον, ἀντήλιος, κατίζω (καθίζω), κάτεφθος, κτλ. ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἐφύλαξε πάμπολλα καὶ ἡ ἐκ τῆς Αἰολικῆς μεταπλασθεῖσα Ἰωνικὴ διάλεκτος, ἥτις εὑρεσεῖτο ἄλλως εἰς τὰ δασέα.

(α) Ὅθεν καὶ τὰ τῆς συνηθείας (παρὰ τοῖς καθ' ἡμᾶς Ἠπειρώταις μάλιστα), θεγὸς, λαγὸς = θεϜὸς, λαϜὸς, ἀντὶ τῶν συνηθεστάτων θεὸς, λαὸς, κτλ. Οὕτω λέγομεν καὶ, πταίγω, κλαίγω, καίγω, ἀκέγω, νογῶ, ἀντὶ καίϜω, καίω, πταίω, νοῶ, κτλ.

μεταθ. ἔρϜω, ϜέρϜω), λτ. vergo· φλέβω (ὄθεν φλὲψ, ἐκ τοῦ φλέϜω, φλεύω, φλέω), καὶ φλέγω (φλάγω), λατιν. flagro· γεστίον καὶ βέσον (ἔσθος) vestis (ἐσθὴς)· γέντος, γέντερ (ἔντος, ἔντερ), καὶ λατιν. venter· βέλα (ἕλη) καὶ γέλα, λτ. gelu· γέλλω, vello, vellico (ἔλλω, ἕλω, ἕλκω), γοῖνος, vinum (οἶνος, καὶ κατὰ διάλεκτον οἶνον)· γέτος (ἔτος), γέτειος, γετοσὸς, vetus, vetustus, κτλ. (α). Διὰ τὴν ἀλληλότροπον προφορὰν τῶν δύω τούτων πνευματισμῶν ἐτέθησαν ἴσως εἰς τὸν ἀρχαῖον λατινικὸν Ἄλφάβητον τὰ δύω τούτων σημεῖα H, καὶ F(β).

§ ς. Καὶ αὐτὸ δὲ τὸ υ ἐν πολλαῖς λέξεσιν ἐπέχει τόπον τοῦ F, ὡς β προφερομένου· οἷον τὰ, αὐϊαχος, εὔκηλος, ταλαύρινος, δαυλὸς, ἄναυος, κτλ. τίποτ' ἄλλο δὲν εἶναι παρὰ ἀϜϊαχος, ἔϜκηλος, ταλάϜρινος, δαϜλὸς, ἄναϜος (ἄνεως), προφερόμενα ὡς ἀωϊαχος, ταλάωρινος, ἤτοι, ἀβίαχος, ταλάβρινος, κτλ. Οὕτω καὶ τὰ

(α) Ἀλλὰ καὶ τὰ ϛοιχεῖα γ καὶ β, εἰς ἄλληλα μετεβάλλοντο, ὡς, βάλανος, γάλανος, (ὄθεν τὸ λατιν. glans), κτλ. Οὕτω καὶ νῦν οἱ Βυζάντιοι λέγουσι τραβαδῶ, τραβῆδι ἀντὶ τριγαδῶ, τραγῆδι (τραγῳδῶ), καὶ ἄλλοι, λαβῆτον καὶ λαγῆτον (τὸ Ἀραβικ. alaout), καὶ τραβῶ, τὸ λατιν. traho (Γερμαν. tragen), καὶ πάλιν, πλέγω, ἀντὶ πλεύω (πλέβω), καὶ σλίγω (σ=ϑ)=ϑλίγω, ϑ=φ, φλίγω λτ. fligo=ϑλίβω, κτλ. Ὁμοίως, καὶ ἐν ταῖς Σλαβονικαῖς διαλέκτοις· οἷον τὸ Ῥωσσικ. Глухъ, Σερβικ. Глувъ (=κλέβιος=κωφὸς, ἐκ τοῦ γλύφω). Ῥωσσ. Зиву, Βοεμ. Zigu, Zigi, ζεἰϜω (ζείω, ζάω). καὶ pigu=(πίϜω, πίω) καὶ pivo, καὶ Ῥωσσικ. пива, πίϜα (πόσις) ἐκ τοῦ пію, πίω, κτλ. (β) Ἀλλὰ καὶ οἱ ἀρχαῖοι Λατῖνοι ἔλεγον fordeum τὸ hordeum καὶ foedus τὸ hoedus, ἀντὶ τοῦ F(=v=f) μεταχειριζόμενοι τὸ h, „pro aspiratione vav simili litera utentes (Quintil. Lib. I, 4). ὅτω καὶ HIPO καὶ VIBO (πόλεως ὄνομ. ἐν νομίσμ. Βρυττίων), κτλ.

εἰς αυω, καὶ ευω, ῥήματα (καύω, πλεύω) ἐγεννήθησαν ἐκ τῶν ἁπλουστέρων εἰς αω, εω (κάω, πλέω), κτλ. περὶ τῶν ὁποίων λέγομεν ἐφεξῆς. Τοῦτο τὸ συμφώνου φύσιν ἔχον υ καὶ ἡ λατινικὴ τὸ ἐξέφραζε διὰ τοῦ v. ὅθεν ἔγραφον ἐξ ἀρχῆς ovis, ovum, aivom, aevum, vis, vir, τὰ ὄϜις (ὄϊς), αἰϜὼν (αἰὼν), ὠϜὸν, (ὠὸν), Ϝίς (ἴς), Ϝίρ (ἴρ, ἐκ τοῦ ἴς), κτλ. Διὰ τοῦτο ὁ Ἁλικαρνασσεὺς Διονύσιος ζωγραφίζων τὸ δίγαμμα προφερόμενον ὡς β, ἢ υ, τὸ ὠνόμασε „τὴν συλλαβὴν ἑνὶ στοιχείῳ γραφομένην“ (α), ἀποβλέπων δηλονότι πρὸς τὸ λατινικὸν V, τὸ ὁποῖον ἐξ ἀρχῆς εἶχε τὸν φθόγγον καὶ τοῦ γράμματος v καὶ τοῦ F ὡς, vinvm, κτλ. (ἡ δὲ διάκρισις τοῦ συμφωνικοῦ v καὶ τοῦ φωνήεντος u, ἢ υ, ἔγεινε μετὰ ταῦτα. καθὼς καὶ τὸ συμφωνικὸν J διεκρίθη ἀπὸ τὸ i) (β). Ἀλλὰ

(α) “Σύνηθες ἦν τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν ὡς τὰ πολλὰ προτιθέναι τῶν ὀνομάτων, ὁπόσων αἱ ἀρχαὶ ἀπὸ φωνηέντων ἐγίνοντο, τὴν ου συλλαβὴν ἑνὶ στοιχείῳ γραφομένην· τοῦτο δ' ἦν ὥσπερ γάμμα, διτταῖς ἐπὶ ὀρθὴν ἐπιζευγνύμενον ταῖς πλαγίαις (Ἀρχαιολ. 15).

(β) Διὰ τοῦτο ὁ Καῖσαρ Κλαύδιος ἤθελεν ἀντὶ τοῦ v, ὅταν ἦναι προσπνεύσεως σημεῖον εἰς τὰς λατινικὰς λέξεις, νὰ γράφηται τὸ Αἰολικὸν Ϝ ἀνάστροφον Ⅎ, ἢ ⅎ (διότι τὸ Ϝ εἶχε πλέον λάβει γράμματος τόπον εἰς τὸν λατινικὸν Ἀλφάβητον, ἦχεν ὡς φ, καθὼς προείπομεν, § δ). ὅθεν ἀντὶ servvs (καὶ ἀρχ. εἰς os καὶ om τὰ εἰς us καὶ um, servos, vivom), cervvus, divvs, vvlgvs, servo, ἔγραφον serⅎos ἢ serⅎvs, cerⅎos, diⅎos, ⅎvlgvs, ἢ ⅎolgus, serⅎo, τετέχι, serϜo (σ-έρϜω, σ-ἔρω, ἐρύω), Ϝolgvs, πόλχος (ὄχλος), cerϜos, κέρϜος (κεραὸς), κτλ. διαχέλλοντες τὸ φωνῆεν v, ἢ u, ἀπὸ τὸ συμφωνικὸν v, τὸ ὁποῖον ὡς ἐκ τοῦ φθόγγου ὠνόμαζον καὶ vau ἢ vav (βαῦ). Ἔχουσι δὲ βάβ καλούμενον στοιχεῖον καὶ αἱ ἀρχαῖαι Ἀσιαναὶ γλῶσσαι, καὶ τὸ Ἀραβικὸν βάβ προφέρεται πολλάκις ὡς ὑγρότερον ου, ἢ w· πιθανὸν, ὅτι ἐδανείσθησαν οἱ

καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ Ἰουλιανὸς εἶπεν, ὅτι „οἱ Λατῖνοι χρῶνται τῷ ου (v) προσπνεύσεως χάριν (ὡς F).“ ὅθεν καὶ τὰ λατινικὰ ὀνόματα Valerius, Varro, Valens, κτλ. μετέφραζον οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες ἄλλοτε διὰ τῦ ου, οἷον Οὐαλέριος, Οὐάλης, Οὐάῤῥων, καὶ ἄλλοτε διὰ τῦ β, Βάῤῥων, Βαλέριος, Βαλεντιανὸς, κτλ. (α). Ἐπροφέρετο δὲ καὶ τὸ ῠ ψιλὸν ὡς ου βραχὺ (κατὰ τὸ τῶν Βοιωτῶν καὶ ἄλλα τῆς αἰολικῆς διαλέκτε ἰδιώματα) εἰς λέξεις πολλὰς, οἷον κουτάλη, κόνες, εἰλήλεθας, οὔδωρ, κῦμα, ἀντὶ κυτάλη, κύνες, ἐλήλυθας, κῦμα, ὕδωρ, κτλ. ἀλλὰ περὶ τῦ ῠ ψιλῦ λέγομεν ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ πλειότερα. Ἐνταῦθα τόσον μόνον ἔπρεπε νὰ προτάξωμεν, ὅτι τὸ γράμμα τῦτο ἦτον ὄχι μόνον φωνῆεν ἔκπαλαι, καθὼς εἶναι καὶ τὴν σήμερον, ἀλλὰ καὶ προσπνεύσεως σημεῖον ἰσοδύναμον μὲ τὸ αἰολικὸν F, διότι προφερόμενον, ὡς εἴπομεν, καὶ ὡς ου, καὶ συνέλκον τὴν φωνὴν ἐπιτροχάδην, κατὰ τὸ ἀγγλικὸν w, μετέπεσεν εἰς τὸν συμφωνικὸν φθόγγον τῦ β ἢ V, ἐκ τῦ ὁποίε ἐπλάσθη καὶ τὸ τῶν νεωτέρων w. ἀλλὰ τῦτο τὸ συμφωνικὸν υ δὲν ἐτίθετο εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς λέξεως κατὰ τὸ λατινικὸν βὰβ (v), εἰμὴ μόνον εἰς τὸ μέσον, ὡς εἴδομεν ἐν τοῖς προεκτεθεῖσι παραδείγμασιν· ἀρχομένης δὲ τῆς λέξεως ἐγρά-

---

Λατῖνοι τὸ ὄνομα τῦ στοιχείε ἀπὸ τὸν Φοινικικὸν, ἢ ἄλλον Ἀσιανὸν Ἀλφάβητον· ἀλλ' ὁ φθόγγος τῦ πνευματισμῦ ἦτο τόσον παλαιὸς καὶ εἰς τῶν Ἑλλήνων τὰ σώματα, ὅσον καὶ εἰς τ' ἀρχαιότατα ἔθνη τῆς Ἀσίας. Τὰ γράμματα μόνα ἀλλ' ὄχι καὶ τὴν γλῶσσαν ἐδανείσθησαν ἀπὸ τὲς Φοίνικας οἱ Ἕλληνες· καὶ ταῦτα τὰ μετερρύθμισαν κατὰ τὴν ἰδίαν των φωνὴν (Ηροδ. Ε, 58).

(α) Βλ. προϊὼν κεφ. β, § γ.

φετο πρὸ τῦ φωνήεντος τὸ F, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῦ Ἀλικαρνασσέως Κριτικῦ (α). Διὰ τῦτο καὶ τὸ ἀρκτικὸν τῶν λατινικῶν λέξεων συμφωνικὸν v μετέφραζαν οἱ παλαιοί μας ὄχι διὰ τῦ υ, ἀλλ' ἢ διὰ τῦ βῆτα, ἢ διὰ τῦ ου, ἴσα μὲ τὸ λατινικὸν φωνῆεν v ἤτοι u. Πότε δὲ ἤρχισεν ἡ χρῆσις τῦ υ=v, ἀντὶ F, ἐν τῷ μέσῳ τῆς λέξεως· καὶ ἂν τὸ φωνῆεν τῦτο εἰσήχθη εἰς τὸν Ἑλληνικὸν ἀλφάβητον συγχρόνως μὲ τ' ἄλλα γράμματα, ὡς νομίζεται κοινότερον, ἢ, ἂν ἐπροσέθη μετὰ ταῦτα, ὡς συμπεραίνεται ἐκ τῆς ἀπωκισμένης πρὸς τὰ ἔσχατα τῦ ἀλφαβήτυ τοποθεσίας του, ἀνεπλήρονε δὲ πάλαι τὸν μὲν πνευματισμὸν αὐτῦ τὸ F, τὸν δὲ φθόγγον τὸ ο (τὸ ὁποῖον ἐπροφέρετο καὶ ὡς ου. βλέπε ἐφεξῆς περὶ τῆς διφθόγγυ οι), ταῦτα εἶναι φιλολογικὰ ζητήματα ἕως τώρα ἀνεπίλυτα.

§ ζ. Ἀλλὰ (διὰ νὰ ἐπιστρέψωμεν πάλιν εἰς τὸ αἰολικὸν δίγαμμα), διὰ τί τῦτο τῆς προσπνεύσεως τὸ σημεῖον F ἀπέδιδε καὶ τὸν φθόγγον τῦ β ἢ v, ἐτρέπετο δὲ καὶ εἰς H=γ; μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς λέξεως ὁ πνευματισμὸς δὲν εἶναι

(α) Ἡ Velia πόλις Οἰνωτρίας ἢ Λευκανίας (Λυκανίας), κτίσμα τῶν εἰς αὐτὴν ἀποικισάντων Φωκέων, εὑρέθη γραμμένη εἰς νομίσματα ΥΕΛΗ, καὶ ἐκ τύτυ νομίζυσί τινες ὅτι καὶ τὸ Ἑλληνικὸν υ ἐπροφέρετο ὡς v καὶ ἐν ἀρχῇ τῆς λέξεως (βλ. Schoell, Litterature Grecque, tom. I, p. 86). Ἀλλ' Τέλην τὴν γράφει καὶ ὁ Ἡρόδοτος (Α, 167), εἰς τὰς χρόνυς τῦ ὁποίυ ἦτον ἀκριβῶς διωρισμένη ἡ τῦ υ προφορά. Πιθανώτερον λοιπὸν εἶναι, ὅτι ὁ γραφεὺς ἔγραψε τὸ V=Y, οἱ δὲ Λατῖνοι ἐπρόφερον καὶ εἰς τῦτο τὸ ὄνομα συνήθως τὸ V (=u, Y) ὡς τὸ συμφωνικὸν v (βάβ), λέγοντες Velia, ἀντὶ uelia, εὑρίσκεται δὲ ἡ πόλις γραμμένη καὶ FΕΛΙΕ=Fελίη, Ἑλίη, καὶ Ἑλέα, καὶ παρὰ Στεφάνῳ τῷ Βυζαντ. Βύλη=Fύλη, Ὕλη ἀντὶ Τέλη.

παράδοξον νὰ προφέρηται πότε διὰ τῶν χειλέων (ὡς β), καὶ πότε διὰ τῆ λάρυγγος (ὡς γ); τέτε αἰτίαν νομίζω τὴν ἐφεξῆς. Τριπλῶς δύναται νὰ σχηματισθῇ ὁ πνευματισμὸς, ἢ διὰ τῆ λάρυγγος καὶ τῆς ἀρτηρίας δασυφωνούμενος (ὡς ὁ h, h, γ), ἢ διὰ τῶν χειλέων ϛομφαζόντων ἀπὸ κοίλε τοῦ ϛόματος ἐκφερόμενος (ὡς F, β, v, w), ἢ, τέλος, διὰ τῶν ὀδόντων καὶ τῆς γλώσσης συριστικώτερον καὶ ἄλλοτε ψιλώτερον ἀποῤῥιπιζόμενος. περὶ τέτε τῆ τελευταίε λέγομεν ἐφεξῆς· τὲς δὲ δύω πρώτες μετεχειρίζοντο ἀδιαφόρως ἕτερον ἀνθ' ἑτέρε κατὰ τόπες αἱ διάλεκτοι. Εἰς τὲς παλαιὲς ἐκείνες χρόνες οἱ ἄνθρωποι, εἴτε διὰ γενναιότητα ἤθες καὶ ψυχῶν καὶ σωμάτων ῥωμαλαιότητα, εἴτε καὶ διὰ τὸ ἀδιάπλαϛον τῶν εἰσέτι παχυϛομένων φωνητικῶν αὐτῶν ὀργάνων, ἀλλὰ καὶ πρὸς διάκρισιν ἐνίοτε τῶν συνωνύμων λέξεων, ἐπρόφερον ὄχι πάντη γυμνὰ τὰ φωνήεντα, ἀλλὰ μετά τινος προσπνεύσεως εὐτόνως καὶ ἐῤῥωμένως, οἱ μὲν λαρυγγίζοντες, οἱ δὲ ϛομφάζοντες μὲ ϛρόγγυλον ϛόμα καὶ φυσικήν τινα μεγαληγορίαν. ὅθεν συνῆπτον μετ' αὐτῶν οὗτοι μὲν τὰ χειλεόφθογγα, ἐκεῖνοι δὲ τὰ ἐκ τῆς ἀρτηρίας πνεύματα. Δέν με φαίνεται ἀπίθανον, καὶ, ὅτι εἰς τὴν ἀρχαϊκὴν καὶ ἀκατέργαϛον εἰσέτι γλῶσσαν οἱ δύω ἕτοι πνευματισμοὶ ἐπροφέροντο παρὰ πολλοῖς πολλάκις καὶ ἀμφότεροι συνημμένοι, ἤτως, HF (=γβ), καὶ FH (βγ), καθὼς φαίνεται ἀπὸ πολλὰς λέξεις καὶ αὐτῆς τῆς πρὸς ἄκραν εὐφωνίαν ἐκμεμορφωμένης Ἑλληνικῆς, καὶ τῶν ἄλλων τῶν συγγενῶν της εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν, αἵτινες ἔχεσι καὶ αὐταὶ τὴν αὐτὴν διπλῆν τῆ διγάμματος χρῆσιν· λέγομεν δὲ πρῶτον περὶ τέτων. Τὸ ἕτερος, ἄτερος, προφερόμενον

τὸ πάλαι ΗϜάτερ-ος, ΗϜέτερ-ος, *σῴζεται εἰς τὸ Γοτθικὸν* hwathar, *Ἀγγλοσαξονικῶς* hweder, *Ἀγγλικῶς* whether· *καὶ πάλιν τὸ*, οἶνος, ΗϜοῖνος *προφερόμενον ἐσῴθη εἰς τὸ* gwin· *καὶ τὸ* ὄσδος, ΗϜόσδος, *εἰς τὸ Σλαβονικὸν* Гвоздь· *καὶ τὸ* ἄπω, ἔπω (ἕκω, *λτ.* sequo) *εἰς τὸ* ΗϜάπω, *Βοεμ.* квапу (σπεύδω), *καὶ τὸ* ἄα, ἄχα, ahϜa, *εἰς τὸ λτ.* aqua. *καὶ τὸ* ἴ, ἵς (ὅς), ΗϜὶ, ΗϜὶς, *εἰς τὸ* qui, quis (*κίς, τίς*), quæ, *κτλ.* ἔτω *καὶ τὸ Ἰταλ.* guerra, *Γαλλ.* guerre, *ἐκ τῆ Γερμαν.* War, Werre, Wehr=Ϝhᾶρυς, *γ*Ϝᾶρυς, γᾶρυς, γῆρυς (*γαρύω*=Ϝαρύωἀρύω, ὡς, ἀϋτὴ, βοὴ, *Ῥωσ.* Вой, Воюю, *καὶ Γερμαν.* Krieg=κραυγὴ, κριγὴ)· *καὶ τὸ Ἀγγλικ.* Queen, *ἀρχαίως Γερμανικῶς* Quen, Quän, Quan=*γ*Ϝάνα, γάνα, γυνὴ, (γάω, Ϝάω, ἄω)· *καὶ τὸ* ὁρῶ, ἑρέω, οὐρῶ=*λτ.* curo (c=γ), Ϝόρωἀρχ. *Γρμ.* wahre, ὅθεν Wahre, Warte, Wart, Gewarti, Gwardey, *Ἰτ.* guardia, *Γαλλικ.* guarde (*φρρὰ*=πρὸ, ὁρὰ, ὅρα, ὅθεν *καὶ τὸ* coram=Ϝόραν, *καθ' ὅραν*=*κατ' ὄψιν*, ὡς *καὶ* ὅρος ἔρος, *προορὸς, φρρὸς*)· *καὶ τὸ Ἰταλικ.* guastare, guasto=*λτ.* Ϝvasto=φάσδω (χάσδω, χασὸς, vastus. χ=φ=v, ὡς θέλει φανῆ *καὶ ἐφεξῆς*), *καὶ ἄλλα ἄλλων διαλέκτων πολλῶν πολλά. Προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, καὶ τῆς γλώσσης πρὸς τὸ μαλακώτερον λεπτυνομένης, ἄλλαι μὲν διάλεκτοι ἢ πρὸς εὐφωνίαν, ἢ καὶ πρὸς διάκρισιν πάλιν ἄλλων συνωνύμων, ἀπέβαλον ἀπὸ πολλὰς λέξεις τὸν λαρυγγίζοντα πνευματισμὸν τοῦ* h, γ, g (ὅθεν τὸ hvinum, gwin *ἀπέβη λατινιν·* vinun, *τὸ δὲ* hwathar, hveder, *Γερμανισί* wäder, weder, weders, (α), *καὶ τὸ*

(α) *Τούτων συγγενὲς εἶναι τὸ Ἑλληνικὸν θάτερον (ἀντὶ τὸ ἕτερον, ἀλλ' ὄχι καὶ ἐκ τούτου κατὰ συναίρεσιν, βλ. Ῥωμέρω λεξικ.), ἐκ*

gwespe, *Γαλλικ.* guêpe = λτ. vespa, = *φῆσπα, ἀντὶ σφῆκα, κ = π, καὶ τὸ* guastare = vastare, *κτλ.*), *ἄλλαι δὲ πάλιν εἰς ἄλλας λέξεις ἀπέβαλον τὸν ϛομφάζοντα τῶ* w, *F, πνευματισμὸν* (*ὅθεν καὶ τὸ κάλω,* λτ. calo, *Γερμαν.* kallen, gallen, gellen *ἀρχαίως, κFάλω, σῴζεται εἰς τὸ Σλαβονικὸν* хвалю· *καὶ τὸ* хвраспъ, *χFράϛις, γFράϛις, χωρὶς τῶ F εἶναι τὸ Ἑλλην. γράϛις, κράϛις· καὶ τὸ* тыква *ἐκ τῶ τικίFα, σικύFα, ἀπέβη σικύα, καὶ κατὰ διάλεκτον, τικύα, ὡς, τῦκον = σῦκον· καὶ τὸ Γερμαν.* quellen, *Γαλλιϛὶ προφέρεται* couler, *κτλ.*) (α), *ἄλλαι δὲ τέλος ἀπέξυσαν τὸ πλεῖϛον ἀμφοτέρϖϛ τὰϛ πνευματισμὰϛ, ὡς εἰς τὰ, οἶνος, ὅσδος* (*βλ. ἀνωτέρω*), *κτλ.*

§ η. *Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ πρὸϛ τὸ ἀκρότατον τῆϛ καλλιφωνίας διαπλασθεῖϛα Ἑλληνικὴ διετήρησεν εἰς πλείϛας λέξεις ἡνωμένϖϛ τὰϛ δύω πνευματισμὰϛ, προηγέμενον μὲν τὸν διὰ τῶν χειλέων, ἑπόμενον δὲ τὸν διὰ τῶ λάρυγγος ἕτως, FH, ἢ* vh = *υγ* (*διότι ὁ ἀνάπαλιν φθόγγος HF, ἢ γβ τραχύτερος ὢν καὶ δυσπρόφορος προσέκρϖεν ἀηδῶς εἰς Ἑλληνικὰϛ ἀκοὰϛ*), *οὕτω τὰ εἰς αυγω καὶ ευγω ῥήματα ἐϛχηματίσθηϛαν ἐκ τῶν ἁπλῶν, εἰς αω, εω, διὰ τῶ διπλῶ πνευματισμῶ, οἷον ἐκ τῶ κράω ἔγινε τὸ κράHω* (*κράγω*) *κράFHω, κραύγω, καὶ ϛρέω, ϛρέFω*

τῶ ἄτερος, ἕτερος μετὰ τῶ δι' ὀδόντων δαϛυφωνϖμένϖ πνευματισμῶ θ, βλ. ἐφεξῆϛ τὸ ϛοιχεῖον θ.

(α) *Οὕτως ἴϛως καὶ ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων* hventer, hvinum, hvello, hvetos, *διεκρίθηϛαν τὰ γέντερ καὶ* venter, *γοῖνος καὶ* vinum, *γέλλω καὶ* vello, *γέτος καὶ* vetus, *κτλ. περὶ τῶν ὁποίων εἴπομεν ἀνωτέρω.*

ϛρεύω, ϛρέϝΗω, ϛρεύγω, καὶ τέω, τέΗω, (τέγω, γ = κ, τέκω), τέϝΗω, τεύκω, τεύχω, καὶ ἐρέω, ἐρέϝΗω, ἐρεύγω, καὶ (δύω, δυγὸς, ζύω, ζύγω, ζέω, ζεύω) ζεύγω,-γνυμι, καὶ φέω, φέϝω (φέβω, φέγω), φέϝΗω, φεύγω (ὡς ἐκ τῦ ἄω, ἄϝω, αὔω, αὐγὴ), καὶ ἄω, ἄΗω (ἄγω), ἄϝΗω, αὔγω, αὔξω (λτ. augo, augeo, αὐγέω, αὐξέω), κτλ. (α). Ἐκ τότε δὲ τῦ διπλῦ πνευματισμῦ ἄλλαι πάλιν διάλεκτοι ἐτήρησαν τὸν ἕτερον μόνον, οἷον ἐκ τῦ φεύγω ἔμεινε τὸ φεύω = φέβω (ὄθεν φόβος), καὶ πάλιν ὡς ἐκ τῦ φέγω, τὸ φύγω, ὄθεν Λατιν. fugo, τὸ δὲ ἄῤῥητον παῤ Ἕλλησι φέγω σῴζεται εἰς τὸ Σλαβονικὸν бѣгу ὡς καὶ τὸ ἀπνευμάτιζον φέω, φόω, (φέβω) εἰς τὸ Бою, Боюся (διότι πολλάκις τὸ φ ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ Β, βλέπε κεφ. β, § γ). Ἀλλὰ καὶ τὰς ἤδη, ἴσως δὲ καὶ πάλαι, χωρὶς διγάμματος γραφομένας λέξεις ἐπρόφερον οἱ Ἕλληνες πολ-

---

(α) Διὰ τῦτο καὶ ἡ λαλυμένη ἡμῶν γλῶσσα λέγει ὄχι μόνον καύγω, καὶ καύω, (κάϝω, κάω), καὶ νεύγω, (καὶ γνεύω) τὸ νεύω (νέϝω), καὶ κλεύγω, τὸ κλεύω, κλέβω (κλέϝω), καὶ ῥαύγω, ῥάβγω (τὸ ῥάβω = ῥάφω, ῥάπτω), καὶ σκαύγω, (σκαύω, βω, πτω), καὶ ἄλλα πάμπολλα τῶν εἰς αυω, ευω, ἀλλὰ καὶ νίβγω, ϛρύβγω, (ϛρύφω), κρύβγω, τρίβγω (= νίβϝω, τρίβϝω), κτλ. καὶ τὸ ὠὸν δὲ αἰολικ. ὠϝὸν, ovum, καὶ ὤβεον καὶ νῦν παρὰ τοῖς περὶ τὸν Πόντον Ἕλλησιν ὠβόν, καὶ ἀρχαίως, ἀὸν (Σλαβον. яйцо), προφέρυσα ἀϝhὸν, ἔπλασε τὸ αὐγόν, καὶ τὸ ὑποκορις. ὠβάριον (ὠάριον) ὠβεάριον μεταποιήσασα εἰς τὸ αὐγεάριον, ἔπλασε τὸ hαυγεάριον, χαυγεάριον (caviar), κτλ. ἀλλὰ καὶ ἡ Λατινικὴ καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς σῴζει πολλάκις τὸν διπλῦν πνευματισμὸν HF = hv ἢ γβ (τ' ἀνάπαλιν τῆς Ἑλληνικῆς). ἔτως ἡ quo λήγυσα τῶν ῥημάτων εἶναι = hvo· οἷον ϛίω, ϛίhω, ϛίγω, ϛίhϝω (stiguo) ϛίγγϝω, stingno, distinguo. καὶ σβέω, σβέννω, ζέννω, ζίννω = σδίννω, σδίγγω, stingo, σδίγγϝω, stinguo, exstinguo, κτλ.

λάκις μετ' αὐτῆ πρὸς ἀποφυγὴν τῆς χασμῳδίας εἰς τὸν λόγον, ὅπου συνέπιπτον ἀλλεπάλληλα φωνήεντα, ὡς παρετήρησαν οἱ Κριτικοὶ εἰς τὸν Ὅμηρον· ταῦτα περὶ τῆ διγάμματος ἐπιτομώτερον. Ὅτι δὲ τὸ σημεῖον τῆτο τῆς προσπνεύσεως συμπυκνέμενον ἰσχυρότερον προσελάμβανε καὶ δασύτερον, καὶ πάλιν ἄλλοτε ψιλώτερον φθόγγον, καὶ ἀπὸ μὲν τὸν τῆ Ϝ ἢ β μετέπιπτεν εἰς τὸν τῆ φ καὶ π, ἀπὸ δὲ τὸν τῆ Η, ἢ γ, εἰς τὸν τῆ χ καὶ κ, λέγομεν καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν· ὁμοίως καὶ περὶ τῶν δὶ ὀδόντων καὶ τῆς γλώσσης πνευματισμῶν προσθέτομεν τὰ εἰκότα, ὅταν διαλάβωμεν εἰσάπαξ περὶ ἑκάστε τῶν ἀντισοιχέντων σοιχείων, λέγω δὲ τῆ θ, δ, τ, σ, ζ, (βλ. κεφ. Ε, Ζ).

§ θ. Ἤδη δὲ διαγράφομεν τῶν εἰκοσιτεσσάρων γραμμάτων τὸν φθόγγον, ὡς ἐκφωνῆνται καθ' Ἕλληνας καὶ τώρα καὶ ἔκπαλαι εἰς τῆς γλώσσης τὴν ἀκμὴν (α), (πλὴν τινῶν μικρῶν διαφορῶν, τὰς ὁποίας σημειόνομεν καθ' ἕκαςον γράμμα). ἐκφράζομεν δὲ τέτων τὸν φθόγγον καὶ διὰ γραμμάτων λατινικῶν, παραβάλλοντες καὶ τὰ ἀντίσοιχα σοιχεῖα τῆς Σλαβονικῆς.

(α) Πάντοτε οἱ Ἐρασμίται ἀσμενίζονται νὰ διορθόνωσι τινῶν γραμμάτων Ἑλληνικῶν τὸν φθόγγον κατὰ τὸν τῶν ἀντισοίχων Ἑβραϊκῶν, ὡς καὶ τέτων Φοινικικῶν· ἀλλ' ὁ Ἡροδοτος λέγει καθαρὰ, ὅτι οἱ Ἕλληνες παραλαβόντες παρὰ τῶν Φοινίκων τὰ γράμματα „ἅμα τῆ φωνῆ μετέβαλον καὶ τὸν ῥυθμὸν αὐτῶν (Ε, 58)." περὶ δὲ τῶν ἀρχαίων μορφῶν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ τῶν περὶ ταύτας κατὰ καιροὺς μεταβολῶν βλ. τὴν Παλαιογραφίαν τοῦ Montfaucon.

	Λατιν.	Σλαβον.
Α, α, ἄλφα.	A, alpha.	А.
Β, β, βῆτα.	Bh, ἢ v, vῆta.	Б.
Γ, γ, γάμμα.	Gh, ghamma(δασὺ)	Г. (α).
Δ, δ, δέλτα.	Dh, dhelta(δασὺ).	Д (δασύ).
Ε, ε, ἐψιλὸν.	E, epsilon.	Є.
Ζ, ζ, ζῆτα.	Z, zῆta (γλυκὺ)(β).	З.
Η, η, ἦτα.	H, ἦta, ita (γ).	И, καὶ Ы.
Θ, θ, θῆτα.	Th, thῆta.	Ѳ.
Ι, ι, ἰῶτα.	I, iöta.	І.
Κ, κ, κάππα.	K, kappa.	К.
Λ, λ, λάμβδα.	L, lamvdha.	Л.
Μ, μ, μῦ, μεῖ(μῶ).	M, mi.	М.
Ν, ν, νῦ, νεῖ.	N, ni.	Н.
Ξ, ξ, ξεῖ, ξῖ.	X, xi.	Ѯ.
Ο, σ, ὀμικρὸν.	O, omikron.	О.

(α) Ὡς ἐν ταῖς λέξεσι, Годъ, Глаголъ, κτλ. αὕτη εἶναι ἡ κυρία καὶ τῆ Σλαβονικῆ Γ προφορὰ (κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν), κἂν ἐνίοτε κατὰ διαλέκτους ἄλλοτε μὲν τραχύνεται ὡς τὸ λατινικὸν g, ἄλλοτε δὲ μᾶλλον δασύνεται κατὰ τὸ h, βλ. κεφ. γ.

(β) Ὡς τὸ s μεταξὺ δύω φωνηέντων ἐν τῇ Λατινικῇ καὶ Γαλλικῇ, κτλ.

(γ) Περὶ τῆ ϛοιχείω Η, βλέπε ἐφεξῆς ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ.

Π, π, πεῖ, πῖ.	P, pi.	Π.
Ρ, ρ, ῥῶ.	R, ro.	Ρ.
Σ, σ, σίγμα, (σὰν),	S, sighma.	Ϲ.
Τ, τ, ταῦ.	T, taf.	Τ.
Υ, υ, ὑψιλὸν.	Y, ypsilon, ü.	Υ, ϒ, καὶ ιυ(α)
Φ, φ, φεῖ, φῖ.	F, PH, fi.	Φ.
Χ, χ, χεῖ, χῖ.	CH, chi.	Χ.
Ψ, ψ, ψεῖ, ψῖ.	PS, psi.	Ψ.
Ω, ω, ὠμέγα.	O, omegha.	Ϣ.

§ θ. Ἀλλ' οἱ Ἐρασμίται κακίζοντες ταύτην τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων τὴν ἐκφώνησιν ἀπαγγέλλεσι πολλὰ τέτων διαφόρως παρὰ τὲς Ἕλληνας ἡμᾶς, καὶ πιςεύουσιν ἀδιστάκτως, ὅτι τὰ προφέρεσιν ἀπαραλλάκτως, ὡς οἱ πάλαι πατέρες ἡμῶν· καὶ τέτων ὄχι ὡς οἱ κατὰ τὲς Καισαρικὲς ἀκμάσαντες χρόνες, οἷον Γαληνὸς καὶ Στράβων καὶ Πλέταρχος (διότι καὶ ἔτοι, λέγεν οἱ Ἐρασμίται, δὲν ἔσωζον τὸν καθόλε γνήσιον φθόγγον τῆς Ἑλληνικῆς!), ἀλλ' ὡς ὁ Δημοσθένης, καὶ ὁ Πλάτων, καὶ ὁ Ἡρόδοτος, καὶ ὁ Ὅμηρος αὐτός· τόσον μεγαλοφρονῆσιν οἱ ἄνδρες διὰ τὴν ἐπινοηθεῖσαν ὑπ' αὐτῶν προφοράν! Μεταβάλλεσι δὲ μάλιςα τὸν φθόγγον συμφώνων μὲν ἓξ, τῶν β, γ, δ, ζ, θ, φ· φωνηέντων δὲ δύω, τῦ η, καὶ υ. Ὅπως δὲ ταῦτα

(δ) Περὶ τῦ Υ βλέπε ὡσαύτως ἐφεξῆς.

προφέρσι, καὶ ποίες λόγες ἐπιφέρσι πρὸς ἀπόδειξιν, λέγομεν ἐφεξῆς, διαλαμβάνοντες ἐν κεφαλαίοις περὶ ἑνὸς ἑκάςε τῶν γραμμάτων τέτων κατὰ τὴν τάξιν τῦ Ἄλφαβήτε, καὶ ὑποσυνάπτοντες τὰς ἀντιῤῥήσεις πρὸς ἔλεγχον μὲν τῆς καινοτομίας, βεβαίωσιν δὲ τῆς καθ' Ἕλληνας γνησίας τῶν στοιχείων τούτων ἀπαγγελίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ Β.

§ α. Δογματίζσιν οἱ Ἐρασμῖται, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν β ἐπροφέρετο εἰς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης τὴν ἀκμὴν, ὡς προφέρεται τὴν σήμερον τὸ λατινικὸν b, καὶ ἔτω καὶ αὐτοὶ τὸ προφέρσι, καὶ τὲς ἄλλους διδάσκσι. Λόγους δ' ἐπιφέρσι τοὺς ἐφεξῆς· α) ὅτι, τῶν Ἑλληνικῶν λέξεων τὸ β μεταφράζουσιν οἱ παλαιοὶ Λατῖνοι ὄχι διὰ τοῦ v, ἀλλὰ διὰ τοῦ b· ὥστε (συμπεραίνσι), τὸ αὐτὸ ϛοιχεῖον ἔν τε τῇ Ἑλληνικῇ καὶ τῇ Λατινικῇ τὴν αὐτὴν μορφὴν καὶ τὴν αὐτὴν χρῆσιν ἔχον, ἔχει, κατ' ἀναγκαίαν συνέπειαν, καὶ δύναμιν ἤτοι φθόγγον τὸν αὐτόν. Συνεπάγονται δὲ καὶ μάρτυρα τὸν Κικέρωνα, ὅϛις ἔγραψεν εἰς μίαν ἀπὸ τὰς ἐπιϛολάς τε, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν βίνει ὁμοφωνεῖ μὲ τὸ Λατινικὸν bini (α). β), προσθέ-

(α) Τῦτο τὸ παράδειγμα πρῶτος τὸ ἀνέφερεν ὁ Ἔρασμος, τὸ ἐπαναλαμβάνσι μέχρις ἀηδίας καὶ οἱ ὀπαδοί τε· ἀλλ' ἐν ᾧ φαντάζονται, ὅτι δὶ αὐτῦ δικαιολογῆσι τὴν κατ' αὐτὲς τῦ β προφορὰν,

τεσι τὸν σῳζόμενον ἐκεῖνον εἶχον τῦ κωμικῦ Κρατίνυ „Ὁ δ' ἠλίθιος, ὥσπερ πρόβατον, βῆ βῆ λέγων βαδίζει." Ὅπυ, λέγυν, φαίνεται καθαρῶς, ὅτι καὶ ὁ Κρατῖνος καὶ οἱ συμπολῖταί του καὶ σύγχρονοι Ἀθηναῖοι ἐπρόφερον καὶ τὸ β ὡς b, καὶ τὸ η ὡς ê, διότι τὰ πρόβατα φωνάζεσιν ὄχι βῆ (κατὰ τὴν νῦν Ἑλληνικὴν προφοράν), ἀλλὰ bee, bê. Οὗτοι καὶ μόνοι εἶναι οἱ ἰσχυρότατοι λόγοι τῶν Ἐρασμιτῶν περὶ τῆς κατ' αὐτὲς τῦ β προφορᾶς. πρὸς δὲ τούτους ἀπαντῶ.

§ β. Α), Πολλῶν Ἑλληνικῶν λέξεων τὸ β ἐπρόφερον οἱ ἀρχαιότατοι Λατῖνοι καὶ ὡς τὸ ἴδιον αὐτῶν v, διὰ τῦ ὁποίυ καὶ τὸ ἔγραφον· οἷον, βέλω, βόλω, volo· βίω, βιῶ, βίFω, vivo, vita, βιοτά· βόρω, βορὸς, voro, vorax (βόραξ)· βαίνω, venio, (ἢ τῦτο ἐκ τοῦ βέω, ὅθεν βείομαι = βάω, βαίνω, καὶ οἷον βένω, ὡς καὶ βεῖνω,-νέω)· βάδω, vado, καὶ βέδω (ἀντὶ βάδω, ὡς βέθρον = βάθρον, Αἰολικῶς), βέζω, βέσδω, βέσθω (ὡς ἐκ τοῦ βάζω, βάσδω, βάσθω, βιβάζω, βιβάσθω) vesto, ὅθεν vestigo, (ὡς ἐκ τοῦ laevo, laevigo) (α)· βία (βὶς, Fίς, ἴς), vis· βιάω, βιόω, (βιό(λ)ω, ὡς, ἴω, ἰάω, ἰάλω,-λλω) violo· βίω, βίττος, (μίω, μίττος, Αἰολικ.) vitta, vio (ὅθεν vici, vinco, vincio)· ὄροβος-βον, ervum (ὡς καὶ τὸ ἐρέβινθος, συγγεν. ὄροβος, παρὰ τῦ ἐρέβω, ἐρέπτω)· nix, nivis, νὶψ νιβὸς (καὶ

δὲν παρατηρῦσιν, ὅτι ἀπ' ἄλλυ μέρυς δὶ αὐτῦ τότυ ἀναιρῦσιν ἐκ θεμελίων τὴν περὶ διαλύσεως τῶν διφθόγγων δοξασίαν των (βλ. Τμῆμ. β. κέφ. β, περὶ τῶν διφθόγγων αι, καὶ ει).

(α) Ἐκ τῦ vestigo τὸ vestigium, ὡς καὶ τὸ ἰχνεύω, ἴχνος ἐκ τῦ ἰκνῶ, ἵκω παρὰ τὸ ἴω (εἶμι), Fίω, βίω (ὅθεν λτ. via) = βέω (ἑω), βάω, κτλ.

νιφὸς)· βικίον, vicia, *κτλ.* (α). *Ἀπ' ἄλλε μέρες πάλιν οἱ Λατῖνοι μετέφραζον διὰ τοῦ* b *τὸ Ἑλληνικὸν* F, *ὡς βῆτα, ἢ* v *προφερόμενον (τέτε παραδείγματα θέλομεν ἰδεῖ ἐφεξῆς, § ε). Ἐκ δὲ τέτων πάντων φαίνεται πιθανώτατον, ὅτι εἰς τὴν ἀρχαίαν Λατικικὴν (τὴν εἴτε θυγατέρα εἴτ' ἀδελφὴν τῆς Αἰολικῆς), ἐπροφέρετο τὸ* b *ὡς τὸ καθ' ἡμᾶς Ἑλληνικὸν β, ἐν ὅσῳ ἐπεκράτει καὶ εἰς τὸ Λάτιον ἀκραιφνὴς ἡ τῶν ἀποικησάντων Αἰολέων προφορά. μετὰ δὲ ταῦτα μεταδιδομένης τῆς Λατινικῆς φωνῆς καὶ εἰς τὰς ἄλλας τοὺς ἔτι τότε βαρβαροφώνους κατοίκες τῆς Ἰταλίας, ἀπετραχύνετο κατὰ τὴν τούτων προφορὰν καὶ τὸ δασυφωνούμενον βῆτα, καὶ μετέπιπτε κατὰ μικρὸν εἰς τὸν ἦχον τοῦ* b. *Διὰ τοῦτο βλέπομεν εἰς ἀρχαίας ἐπιγραφὰς μεταλαμβανόμενον τὸ* b *ἀντὶ* v (=*β*), *καὶ τ' ἀνάπαλιν· οἷον* bixit, *ἀντὶ* vixit, serbus, *ἀντὶ* servus, *καὶ* amavile, venemeritus *ἀντὶ* amabile, benemeritus, *κτλ. καὶ εἰς ἕνα δὲ τῶν παρὰ τῷ Φήςῳ* (Festus) *σῳζομένων νόμων τοῦ Νουμᾶ*

(α) *Ἀλλὰ καὶ οἱ Ἕλληνες τὸ Λατινικὸν* v *διὰ τῦ β μετέφραζον· οἷον* Varro *καὶ* Farro (*ἐν ἀρχ. ἐπιγρ. βλ. Ἰωσ. Σκαλήγ.* indic 19), *Βάῤῥων (καὶ Οὐάῤῥων, βλ. κεφ. Α,* § 5), Valentianus, *Βαλεντιανὸς.* Severus, *Σεβῆρος·* Octavius, *Ὀκτάβιος·* Veturius, *Βετέριος·* Aventini, *Ἀβεντῖνοι (Πλέταρχ.), Βοινώα (πόλις Ἰταλικὴ παρὰ Στράβωνι) ἐκ τῦ* vinum (*Ϝοῖνος=Οἰνώα, Οἰνώνη*), velum, *βῆλον, καὶ βηλατέρα,* velatura, *καὶ βήλαυρον* velabrum, *καὶ ὄβα,* oves (*βλ. Πλέταρχ. ἐν βίῳ Ρωμύλε, καὶ Μαρκέλλ.*). *οὕτω καὶ βακάντιβος* vacantivus, *καὶ ἄλλα παμπληθῆ καὶ ἀρχαῖα καὶ τῆς μέσης ἡλικίας· ὡς καὶ ταύτης πάλιν ἄλλαι λέξεις Λατινικαὶ ἐκφέρεσι τὸ Ἑλληνικὸν β διὰ τοῦ* v (*βλ. Γλωσσάρ.* de Cange, *καὶ* Meursij, *κτλ.*).

ἀναγινώσκεται Jobis, ἀντὶ Jovis (α). τῆς δὲ τοιαύτης ἀρχαίας τῦ b προφορᾶς ἔμειναν ἴχνη φανερὰ καὶ εἰς τὴν διάλεκτον τῶν Ἰσπανῶν (β), καὶ εἰς τῶν παρὰ τοῖς Γάλλοις ἰδίως λεγομένων Γασκόνων (Gascon). ὅθεν καὶ ἐξ αὐτῶν τις τῶν πῦρ πνεόντων Ἐρασμιτῶν, ὁ Κερατῖνος Ἰάκωβος, ἠναγκάσθη νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι ἡ ἀρχαιοτάτη τῦ Λατινικῦ b ἀπαγγελία δὲν ἦτο τόσον ἔντονος καὶ βομβηρὰ, καθὼς τώρα προφέρετ' ἀπὸ τὲς νεωτέρους (γ). Τέτων οὕτως ἐχόντων, καὶ ὁ Ἑλληνικώτατος λοιπὸν Κικέρων, ἂν δὲν ἐπρόφερε καὶ αὐτὸς τὸ b τῆς γλώσσης του κατὰ τοὺς Ἕλληνας (ἐπειδὴ πόθεν δύνανται νὰ βεβαιώσωσιν ἢ τὲς ἄλλες, ἢ καὶ ἑαυτὲς αὐτοὶ οἱ Ἐρασμῖται, ὅτι

(α) Ἐπὶ δὲ τῦ Νομᾶ, λέγει ὁ Πλέταρχος, „τὰ Ἑλληνικὰ ὀνόματα ἦσαν μᾶλλον, ἢ νῦν ἀνακεκραμμένα τοῖς Λατίνοις (Πλέταρχ. Νομ.)." ἐπεχύθησαν δὲ (ὡς ἀλλαχῦ λέγει ὁ αὐτὸς) εἰς τὴν Λατινικὴν καὶ βαρβαρικὰ ὀνόματα. Διὰ τῦτο καὶ ὁ Ἁλικαρνασσεὺς Διονύσιος εἶπε τὴν Λατινικὴν „οὔτ' ἄκρως βάρβαρον, οὔτ' ἀπηρτισμένως Ἑλλάδα φωνὴν, μικτὴν δέ τινα ἐξ ἀμφοῖν, ἧς ἐστιν ἡ πλείων Αἰολίς" (Ἀρχαιολ. σελ. 76.)

(β) Ἐν τῇ Βαργηνσία ἐπαρχίᾳ λέγυσι vene, vestia ἀντὶ hene, bestia, καὶ τ' ἀνάπαλιν bita, bacca, ἀντὶ vita, vacca, κτλ. ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλας πλείσας λέξεις τῆς γραφικῆς διαλέκτυ τῶν πεπαιδευμένων Ἰσπανῶν τίθεται τὸ v=β, ἀντὶ τῦ Λατιν. b. καθὼς καὶ εἰς τὴν Ἰταλικὴν (βλ. ἔμπροσθ. § δ.). Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ Γερμανικὴ προφέρει πολλαχῦ τὸ b ὡς w, οἷον ἐν τοῖς Arbeit, Farbe, κτλ. (βλεπ. Ρειμέρου Ἑλληνογερμ. λεξ. ἐν στοιχ. B)· πρόσθες καὶ τὰ ἀρχαῖα Τευτωνικὰ wringen (ἀντὶ bringen), wrangen, wrak, κτλ.

(γ) βλ. τὴν ἐν Παρισίοις, 1820, ἔκδοσιν Σχρεβελίυ (Schrevelij), σελ. 142.

(γ) Jacob. Ceratin. de sono literarum Graecarum, ἐν Συλλογῇ Havercamp.

καὶ εἰς τὲς χρόνες τῦ Κικέρωνος ἐπροφέρετο τὸ b ἀπαραλλάκτως, καθὼς αὐτοὶ τὸ προφέρεσι;), τὸ ἐπρόφερε τελάχιςον εἰς τὸ bini δασύτερον καὶ ἁπαλώτερον, ὡς οἱ παλαιοὶ τὸυ προπάτορες, διὰ νὰ τὸ προσαρμόσῃ εἰς τὸν ἦχον τῦ βίνει, καὶ νὰ δείξῃ ἁπλῶς τῶν δύω τέτων ἑτεροσήμων λέξεων τὴν ὡς ἔγγιςα ταυτοφωνίαν. Πρόσθες καὶ ὅτι ἐν ἀρχῇ τῆς λέξεως κείμενα ἀμφότερα τὰ ςοιχεῖα b, καὶ β, παρέχεσιν ἀνεπαίσθητον τὸν δασύτερον ἢ ψιλώτερον αὐτῶν φθόγγον καὶ ἀδιάφορον, ὡς πρὸς τὴν χρῆσιν τῦ Κικέρωνος, ὅςις ἤθελε νὰ δείξῃ τὸ ταυτόφωνον τῶν ἰσοσυλλάβων τέτων ὀνομάτων κυρίως ἐκ τῶν ἐν αὐτοῖς ταυτοφθόγγων συλλαβῶν ινει καὶ ini, καθὸ ἠδύνατο νὰ παραβάλῃ πρὸς τὸ bini, καὶ τὸ πίνει, καὶ τὸ φθίνει, κτλ. Ἐὰν δὲ παρατηρήσωμεν, ὅτι αἱ δύω αὗται λέξεις δὲν ἐξεφωνήθησαν εἰς λόγον, ἀλλ' ἐγράφησαν εἰς ἐπιςολὴν, κινδυνεύει νὰ φανῇ ὁ Κικέρων, ὅτι ἠθέλησε νὰ παραςήσῃ τῶν δύω τέτων φωνῶν τὴν ἀναλογίαν πλέον εἰς τὴν ὄψιν διὰ γραφῆς, πάρεξ εἰς τὴν ἀκοὴν διὰ προφορᾶς.

§ γ. *Β*), Οἱ Λατῖνοι μεταφράζουσι διὰ τῦ b ὄχι μόνον τὸ β τὸ Ἑλληνικὸν, ἀλλὰ καὶ τὸ π, οἷον ab = ἀπ, ἀπὸ· sub, ὑπ, ὑπὸ (μετὰ τῦ πνευματισμῦ σ), buxus, πύξος· burrus, πυῤῥὸς· battuo (batto, πάττω, πάτω, πατάω) πατάσσω· labor = abor, ἄπορ, ἄπος (μετὰ τῦ λ, ὡς, λαμπήνη = ἀπήνη), κτλ. Καὶ τὸ φ ἐκφέρουσι διὰ τῦ b, ὡς, albus, ἀλφός· nebula, νεφέλη· nubo, νύβω καὶ νύφω, ὄθεν (νύφη) νύμφη· liber, ἐ-λύφερ-ος (ἐλεύθερος, ἐκ τῦ ἐλεύθω, καὶ ὡς ἐκ τῦ ἐλύθω, ἐλύθερος ἀποκοπῇ τῦ ε, καὶ αἰολικῇ τροπῇ τῦ θ εἰς φ),

rubrus, ῥυφρὸς (ῥυθρὸς, ἀντὶ ἐρυθρός)· sibus, συφὸς, σοφὸς (συβὸς)· brevis, βρεφὺς (Γλ. bref), ἀντὶ βραχὺς (φ = χ, ὡς, ὄφις = ἔχις, ἰσχὺς = ὀσφὺς), κτλ. καὶ πάλιν ἀντιστρόφως ἐκφράζεσι διὰ τῦ f τὸ Ἑλληνικὸν β, ὡς, fremo, βρέμω· fodio, βοθύω (βόθος, ὄθεν βόθρος, βοθρεύω, καὶ βόθυς (= βάθος, βυθὸς, βυθόω, βαθύνω), βόθυνος, fodina (βοθύνη· ἔτω καὶ βυθὸς, αἰολ. βυσσὸς, βυσσὸς, καὶ βύσσα, fossa)· fascino, βασκαίνω (βάσκω = φάσκω, φασκαίνω), κτλ. πρέπει λοιπὸν διὰ ταῦτα νὰ προφέρωσι καὶ οἱ Ἕλληνες (τελάχιστον εἰς ταύτας τὰς λέξεις) τὸ φ, καὶ π, ὡς οἱ Λατῖνοι τὸ b; ἢ τῦτο ἔτοι, ὡς ἐκεῖνοι τὰ τῦ b ἀντίστοιχα φ, καὶ π; Αἱ τοιαῦται τῶν συγγενῶν γραμμάτων τέτων εἰς ἄλληλα τροπαὶ εἶναι βέβαια φυσικὰ εὐκολώταται (α), καὶ μάλιστα διαλέκτων ἰδιώματα· ἔτω καὶ οἱ Δελφοὶ καὶ Μακεδόνες ἔτρεπον εἰς β τὸ φ, Βίλιππος, λέγοντες, καὶ Βρίγες καὶ Βέρης καὶ Βερενίκη καὶ βαλακρὸς, ἀντὶ φαλακρὸς, Φίλιππος, Φρύγες, Φέρης, Φερενίκη, καὶ κεβαλὴ δὲ ἢ κεβλὴ, ἀντὶ κεφαλὴ, καὶ ἄλλως, γεβαλὴ καὶ γεβαλὰ (γ = κ) (β). ἐκ

(α) "Π, β, φ, (λέγει ὁ Ἁλικαρν. Διονύσιος), ἐκφωνοῦνται ὁμοίῳ τῷ σχήματι· ὅταν, τῦ στόματος πιεσθέντος, τὸ προβαλλόμενον ἐκ τῆς ἀρτηρίας πνεῦμα λύσῃ τὸν δεσμὸν αὐτῦ· ἐκφωνῦνται δὲ ἀπ' ἄκρων τῶν χειλέων, καὶ ψιλὸν μὲν αὐτῶν τὸ π, δασὺ δὲ τὸ φ, μέσον δὲ ἀμφοῖν τὸ β, τῦ μὲν γὰρ ψιλώτερόν ἐστι, τῦ δὲ (π) δασύτερον" (περὶ συνθ. ιδ). ὥστε τὸ b μένει μήτε δασὺ ὡς τὸ φ, μήτε μέσον ὡς τὸ β, ἀλλὰ ψιλὸν ὡς τὸ π καὶ ἐν ταὐτῷ συνεφθαρμένον μετὰ τῦ μάλιστα καὶ αὐτῦ τὰ χείλη συνθλίβοντος μ (βλ. § η).

(β) Πλούταρχ. (Ζητήμ. Ἑλλην.), καὶ Ἡσύχ. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ Μακεδονίζουσα Σλαβονικὴ τρέπει πολλάκις εἰς b τὸ Ἑλληνικὸν φ, οἷον бѣгу = φέγω (φεύγω), бою (-юся) = φόω (φέω, ὄθεν φέϜω, φέβω,

τότε προῆλθε καὶ ἡ διπλῆ τῶν Αἰγυπτιακῶν ὀνομάτων κατάληξις εἰς φις καὶ βις (Ἀμένοφις, Πάτνεφις, καὶ βις) (α). Οἱ δὲ Αἰολεῖς τρέποντες εἰς β τὸ π, ἔλεγον βικρὸν τὸ πικρὸν, καὶ βυτίνη, βέλεκυς, βύσιος, βατῶ, βύθος, βίθος, ἀντὶ πύθος, πίθος, πατῶ, Πύθιος, κτλ. (ὡς καὶ οἱ Λατῖνοι vulgus ἀρχαιότερον volgus τὸ πόλχος = Fόλχος, ὄχλος, ὅθεν Γερμαν. Volk, καὶ Σλαβον. полкъ. καὶ πάλιν ἔτρεπον εἰς f τὸ π, fido, λέγοντες τὸ πίθω, καὶ τὸ πόντος, αἰολ. πύνδος, fundus, κτλ.) (β). Καὶ κα-

---

φόβος), быть, ἐκ τῦ бью, бываю = φύω, φυFέω (φύομαι, γίνομαι), беру, βέρω (ὡς βέρης), ἀντὶ φέρω, κτλ. καὶ τὸ гевалѣ δὲ μετέπλασεν εἰς τὸ глава, καὶ Ρωσσισὶ голова (ὡς καὶ τὸ κελέβη ἐκ τῦ κεβαλή, κεφαλὴ = κοίλωμα, κοῖλόν τι), καὶ τὸ φὼρ εἰς τὸ воръ Λατιν. fur, καὶ τὸ φὴρ, Λατιν. fera εἰς τὸ звѣръ, κτλ.

(α) Βλ. Letronne, Recherch. p. s. à l'Histoire de l'Egypte. Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ Λατῖνοι εἶπον vates = φάτης, vesica = φύσκα, vidua, (Γερμαν. Wittwe, Wittwer, Σλαβον. Вдова), viduus, (vidus, Γαλλισὶ vide) = φιδὸς, φειδὸς ἐκ τῦ φίδω, φείδω (= φάζω, σφάζω, σπάζω = χωρίζω, σχίζω, ὡς ἐκ τῦ χάρω, χάω, τὸ χῆρος) = vido (viduo, dividuo) = fido, findo, f = v, ὡς καὶ τὸ vates = φάτης· τὸ δὲ φατὸς = fatus, fandus, ἐκ τῦ φάω, ὅθεν καὶ τὸ fas, καὶ τὸ (fans, φάνς, ἀντὶ φὰς, φάντος) infans = ἄφατος (ἀβὼς, νήπιος, ἐκ τοῦ νη, ἔπω = ἄλαλος) κτλ.

(β) Εἶναι ἀξιοσημείωτος ἡ τῶν ἀπὸ Β ἀρχομένων Λατινικῶν πρωτοτύπων λέξεων ὀλιγότης. Ἐὰν ἐξαιρέσῃ τις τὰς προφανῶς Ἑλληνικὰς λέξεις, ὡς, basis βάσις, brachium (βράχιον) βραχίων, bulbus, βολβὸς, κτλ. καὶ τὰ ἐκ τῦ Bacchus παράγωγα, καὶ τὰ ἐκ τῦ bis (δὶς) σύνθετα, μόλις μένουσιν ὀλιγώταται δεκάδες λέξεων θεματικῶν, τῶν ὁποίων καὶ αὐτῶν τινὲς συγγενεύουσι πάλιν πρὸς ἄλλας Ἑλληνικὰς (οἷον τὸ bellus = βέλλος, βελὸς, ἐκ τῦ βέλω βόλω, βέλομαι, (ὡς ἐκ τῦ ἔλω ἑλὸς, ἐλλὸς), βελέτερος, ὅθεν βέλτερος, βελτίων· bellum (πέλλος, πέλος) = (πέλλω, βέλλω, βάλλω), πέλεμος, αἰολ. ὁ πόλεμος· bardus = βαρδὺς, ἀντὶ βραδὺς

θόλε δὲ πολλαὶ λέξεις τῆς Ἑλληνικῆς, αἱ αὐταὶ ἔσαι θεματικῶς, δὲν διαφέρεσιν εἰμὴ κατὰ τὴν εἰς ἄλληλα μεταβολὴν τῶν συγγενῶν συμφώνων β, π, φ, εἴτε κατὰ διάλεκτον, εἴτε μάλιςα καὶ πρὸς διάκρισιν τῶν σημασιῶν, αἵτινες ποικίλλονται κατὰ τὰς ἐκ τῆς πρώτης καὶ καθόλε ἰδέας ἐκπηγαζέσας ἀλληλοφυεῖς ἐννοίας εἰς τῆς λέξεως τὴν ἐκδοχήν· οἷον τὸ βάλλω, βέλλω εἶναι ἶσον πάλλω, πέλλω (Λατιν. pello), καὶ, φάλλω, φέλλω (σφάλλω, σφέλλω, σφέλμα, σφάλμα), λτ. fallo, fello (fefelli), Γρμν. fälle, falle, Fehler· τὸ βλύω = πλύω (πλύνω) = φλύω, λτ. fluo, pluo, καὶ βλέω, πλέω, φλέω, λτ. fleo· καὶ βλίω, πλίω, φλίω, φλίζω, Γρμν. fliesse, καὶ βλόω, πλόω (πλύω), φλόω, φλόος,

---

[ἐκ δὲ τοῦ βαρδὺς τὸ συνήθως φαρδὺς = πλατὺς, ὡς τὸ Λατιν. longus = Γρμν. lange (μακρὸς) = λογγὸς, λαγγὼν, ἐκ τῦ λογγάζω, λαγγάω, Λατιν. langueo = μηκύνω, lange mache, ἐνδίδωμι, ὀκνῶ]· bulga, βολγὸς, καὶ βελγίδιον, (Γρμ. Balg, ἀρχαίως, Bulge). beatus (ἐκ τῦ beo = βέω, βείω, βίω, βίος, βιόω) βιωτὸς (Σ. βιωτικός), κτλ. Αὕτη δὲ ἡ τῶν ἐκ τῦ b ἀρχομένων Λατινικῶν λέξεων ὀλιγότης προῆλθε, νομίζω, διότι πρὶν λάβῃ συμφώνε φύσιν τὸ v = υ (ὡς προείπομεν, κεφ. α § ς), ἐγράφοντο πᾶσαι αἱ Λατινικαὶ λέξεις διὰ τῦ b, ὡς καὶ αἱ Ἑλληνικαὶ διὰ τῦ β, καὶ τὸ b ἐπροφέρετο Ἑλληνικῶς (βλ. καὶ ἐφεξῆς § ς)· ἀφ' ἧς δὲ τῦτο ἤρχισε νὰ ὑποτραχύνηται περὶ τὴν προφοράν, εἰσήχθη δὲ καὶ τὸ v ὡς ἀπαλώτερον b, διηρέθησαν αἱ Λατινικαὶ λέξεις αἱ μὲν εἰς τῦτο, αἱ δὲ εἰς ἐκεῖνο τὸ σοιχεῖον. πρόσθες καὶ τὴν μετὰ τῦ b καὶ v συγγένειαν τοῦ p, καὶ f, τὰ ὁποῖα καὶ αὐτὰ ἐμερίσθησαν λέξεις ἄλλας ψιλώτερον ἢ δασύτερον προφερομένας, αἵτινες εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἄρχονται ἐκ τῦ μέσε γράμματος β, καθὼς καὶ ταύτης πολλαὶ ἀπὸ τῦ β, καὶ π, καὶ φ ἀρχόμεναι συγγενεύσι πρὸς ἀλλήλας, κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐκτιθέμενα ὀλίγα ἐκ πολλῶν παραδείγματα. ταῦτα λέγω ἐξ εἰκασίας· εἰ δ' εἰκάζω σφαλερῶς, ἂς ἀπεικάσῃ ἄλλος ἐπιτυχικώτερα.

λτ. flos, *καὶ πάλιν* βλάω, βλάζω (βλαχὸς), πλάω, φλάω, λτ. flo (flao), flare, φλάζω, *Γρμν.* blasen· *κτλ. τὸ* πάρω, πέρω, πόρω *εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ* φάρω (ὄθεν φαρέτρα), φέρω, φόρω = βάρω (ὄθεν βάρος, βαρὺς = *Γρμν.* schwer, *ἀρχαίως* swar, *μετὰ τῆ συριχικῆ πνευματισμῆ*), βαρῶ (βερῶ, бερy), = λτ. fero, poro, porto, paro, pario = *Γερμ.* fahren, führen, baren (ὄθεν gebären· *καὶ*—bar *τελικὸν* = λατ. -fer = -φόρος, ὡς fruchtbar = λτ. frugifer, καρποφόρος), *καὶ ἄλλα πολυάριθμα* (α). *Ἀλλ' ὅμως εἰς ταύτας τὰς εἴτε πρὸς διάκρισιν τῶν διαφόρων σημασιῶν, εἴτε κατὰ διαλέκτους* (β) *εἰς ἄλληλα μεταβολὰς*

(α) *Βλ. τῆ σοφῆ Ῥειμέρ* (Riemer) *τὸ Ἑλληνογερμαν· Λεξικ.* (1823—1825, Jena. *τόμ. β*). *εἰς τὸ ὁποῖον ὁ περικλεὴς ἕτος φιλολόγος ἀνιχνεύει καὶ ἐξευρίσκει ἐπιτυχῶς ὐχι ὀλίγων Ἑλληνικῶν λέξεων λανθανέσας μέχρι πρὸ αὐτῆ τὰς ἀληθεῖς ἐτυμολογίας, καὶ παραβάλλει πολλὰς πρὸς τὰς ἀντιστοίχους Λατινικὰς καὶ Γερμανικάς. Προφέρων δὲ τὴν Ἑλληνικὴν κατὰ τὸς Ἕλληνας, ἐξελέγχει κἄποτε καὶ τὴν πλάνην τῶν Ἐρασμιτῶν τόσον εὐφυῶς καὶ ἐπιχαρίτως, ὅσον ἀκριβῶς καὶ ἐπισαμένως ἐξέμαθε τὴν γνησίαν γλῶσσαν τῶν Μουσῶν.*

(β) *Μυρία παραδείγματα τῆς κάτὰ διαλέκτους μεταβολῆς τῆ* b *εἰς* w, v, p, f, *ἤτοι τῆς ἐπὶ μᾶλλον ψιλώσεως ἢ δασύνσεως ἢ ὁποιασδήποτε τροποποιήσεως τῆ αὐτῆ γράμματος εὑρίσκομεν καὶ εἰς ἄλλας γλώσσας τῆς Εὐρώπης, καὶ εἰς τὴν Γερμανικήν· αὐτίκα τὰ Ἑλληνικὰ, πέραν, πέρην, πόρρω, πάρος, παρὰ, παραὶ, περὶ, πρὸς, πρὸ* (καὶ λτ. pro, per, prae, porro), *ἰσοδυναμῶσι μὲ τὰ Γερμανικὰ,* ver, vor, fort, vern, fern (feren), firn, für, *τὰ πάντα δασυφωνέμενα· ἡ δὲ ἀρχαία Τευτωνικὴ κατὰ διαλέκτους ἐπρόφερε,* far, fer, fär, bar, ber, bär, var, vär, *κτλ.* (*βλ. Ῥειμ. λ. φέρω*). *τὸ πέρκη, πέρξ* (λτ. perca), *αἱ Γερμαν. διάλεκτοι προφέρουσι,* parch, perss, pertsch, börs, bersieh (*καὶ Ῥωσσιστὶ,* Бершъ)· *τὸ πατὴρ,* Vater· *τὸ πῦς,* Fuss· *τὸ πῦρ, λακων. πῦρ, Κάτω-Γερμ.* Für, *Ἄνω-Γερμ.* Feuer· *τὸ Γρ.* ab, *Γοτθ.* aba, abu (*ἀπὸ, λτ.* ab), *Ἀγγλσαξ. καὶ Σκηδιστὶ προφέρεται* af,

τῶν συγγενῶν γραμμάτων β, π, φ, ἕκαστον τέτων σῴζει τὸν ἴδιον αὐτῦ φθόγγον· καὶ τὸ μὲν π προφέρεται ψιλώτερον, τὸ δὲ φ δασύτερον, τὸ δὲ β καθ' Ἕλληνας μεταξὺ τοῦ τε δασέως φ, καὶ τῦ ψιλῦ π, ὅθεν ἐκ τῆς τοιαύτης μεσότητος ἀπεδόθη εἰς τὸ ϛοιχεῖον τὸ μέσον ἐπώνυμον. Εἰ δὲ καὶ οἱ Λατῖνοι συνεπύκνωσαν βομβυσικώτερον τὸν φθόγγον τοῦ ἰδικοῦ των b προφέροντες ἁδρότερον τὸ ϛοιχεῖον, ὡς καὶ ἄλλα ἔθνη τῆς Εὐρώπης συχνὰ, πρέπει ἆρα διὰ τῦτο νὰ μεταβάλωσι καὶ οἱ Ἕλληνες τοῦ ἰδίε των βῆτα τὴν ἀρχαίαν προφοράν; Εἶναι (λέγεν οἱ Ἐρασμίται), ἰσοδύναμον τὸ β μὲ τὸ b, καὶ διὰ τῦτο πρέπει ὡς τῦτο νὰ προφέρηται καὶ ἐκεῖνο! Εἶναι (λέγεν καὶ οἱ Ἕλληνες), καὶ τὸ λατ. c ἰσοδύναμον τὸ μὲν πάλαι μὲ τὸ γ (τῷ ὁποίε ἐπέχει τὸν τόπον ἀκόμη καὶ τώρα εἰς τὸν ἀλφάβητον) (α), ἤδη δὲ καὶ μὲ τὸ κ τὸ Ἑλληνικόν· ἀλλ' οἱ Λατῖνοι πρὸ τῦ ι καὶ ε προφέρεσι τὸ c, τζὶ καὶ τζε (ce, ci), οἱ δὲ Ἕλληνες καὶ πάλαι καὶ νῦν καὶ πάντοτε κανονικῶς, κε, κι (β)· Εἶναι ἰσοδύναμον καὶ ταυτόμορφον τὸ Λατινικὸν J, μὲ τὸ Γαλλικὸν καὶ Ἰσπανικὸν J, ἀλλ' ἡ τέτων ἑκάϛε προφορὰ εἶναι πάντη διάφορος. Εἶναι ἰσοδύναμα καὶ ταυτόμορφα τὸ Λατινικὸν καὶ τὸ Γερμανικὸν v· διὰ τί οἱ Ἐρασμίται δὲν διδάσκεσι καὶ τὲς Γερμανὲς νὰ προφέρωσι τὸ

---

of (ὡς πρὸ τῶν δασυνομένων φωνηέντων ἢ ἀπό, ἀφ)· τὸ Γερμανικὸν bleiben (=Γλείπεν, λείπειν), οἱ Βέλγαι, προφέρεσι blijwen (τρέποντες τὸ ῦϛερον b, εἰς w), καὶ τὸ fallen, vallen· καὶ πάλιν ἐκ τῦ ἀποθήκη τὸ Ἰταλ. bottega, Γαλλικ. boutique, κτλ. κτλ.

(α) Βλ. ἔμπροσθ. περὶ τῦ ϛοιχ. Γ. (β) Βλ. κεφ. ε, περὶ τῦ Ζ.

ν των κατὰ τὸ Λατινικὸν ν; διὰ τί δὲν ἀναγκάζεσι καὶ τὴν Ἰταλίαν πᾶσαν νὰ ἐκφωνῇ τὰ tavola, καὶ favola, καὶ cavallo, καὶ τὰ ἄλλα τὰ τοιαῦτα, ὡς τὰ Λατινικὰ caballus καὶ fabula καὶ tabula;

§ δ. Γ), Καὶ ἄλλαι δὲ γλῶσσαι πλὴν τῆς Λατινικῆς, ὄχι ταύτης νεώτεραι, καὶ εἰς ἀρχαιοτάτας αὐτῶν λέξεις τὰς αὐτὰς καὶ Ἑλληνικὰς, προφέρεσι τὸ b ὡς οἱ Ἕλληνες ἡμεῖς. Διὰ ν' ἀφήσω τὴν Γερμανικὴν (τῆς ὁποίας παραδείγματα παρενσπείρομεν ἐν τῷ μεταξὺ (α)), ἀναφέρω μόνον ὀλίγας λέξεις Σλαβονικὰς· вόлю, βόλω· воля, βόλλα· велю, βέλω· вію, βίω (μίω)· вода, βέδυ (βύδας, Fύδας, ὕδος, Λακων. ὕδορ, ὕδωρ, καὶ θηλυκ. ὕδα, ἐν τῷ λτ. uda, unda, Fύδα, ὅθεν υ=ο, вода)· веду, βέδω (βάδω, βάζω, βιβάζω)· ваплю (ἐκ τῦ вапу, τὸ λ ἐπενθετικὸν), βάπω, βάφω· вечь, βέξις (βάξις, βὰξ, ὅθεν ἄβαξ)· воюю, βοόω, βοάω, καὶ войпель, βοήτωρ, βοητὴρ, -τὴς (βοὴν ἀγαθός)· валю, βάλλω· вою, βόω (γόω)· визжу, βύζω· вымя, βύμμα (μύμμα, μάμμα, λτ. mamma, μυζίον, συνήθ. βυζίον)· вру, βρύω=βλύω, φλύω (φλυαρῶ)· вѣпвь, βίττFος, βίτος (vitex,

---

(α) Τοιαῦτα εἶναι καὶ τὰ vollen, βόλεν (βόλειν, βέλεσθαι), Wille, βόλλα (βελὴ)· βίσων, βίζων (λτ, bison) Wisant· βάδειν, waden, waten· βάζειν (βαβάζω), schwatzen (τὸ sch, ἰσχυρὸς πνευματισμὸς, ὡς καὶ schwer=βαρὺς, βλ. § γ)· τὸ ὕδωρ, Fύδωρ, Φρυγισὶ βέδυ=Water, Wasser, Wazzer· τὸ βρίζα, βρύζα (Fρίζα, ὅθεν ὄρυζα), μεταθέσει (βύρζα) Wurz, Wurzel· τὸ βάγειν (Fάγειν, ἄγειν), wagen, wegen (bewegen). τὸ ἄλσος, καὶ ἄλτις (ἄλδω), λτ. saltus (μετὰ τοῦ πνευματισμοῦ σ, μετὰ δὲ τοῦ F) Fάλτος Wald, (ὡς καὶ συνήθως βάλτος, Fάλτος, Σλαβ. Блато, Ρωσσις· Болото, τὸ ἕλος· βλ. καὶ Γρηγ. Κορινθ. περὶ διαλέκτ.), κτλ.

κτλ.)· вѣщаю, βασκέω (βάσκω, вѣщу = φάσκω α = ε, ῆ αι, ὡς ἐκ τῦ φάω, φαίω, φαίνω), вѣщія = λτ. vates, φάτης, οἷον φατίας (φάω = βάω)· вящшій (вящъ), βάσσων, (= μάσσων, μέσσων, μείζων· ἄλλο δ' ἴσως τὸ βάσσων, βαθύτερος, ὄθεν λτ. bassus, Ἰταλ. basso, Γαλ. bas) κτλ. (α). Ἔχουσι δὲ οἱ Σλάβονες καὶ б ἰσοδύναμον καὶ ταυτόφθογγον μὲ τὸ Λατινικὸν b, τὸ ὁποῖον ἀντιστοιχεῖ καὶ πρὸς τὸ β τὸ Ἑλληνικὸν [οἷον, баю, βάω, φάω, (βάσκω φάσκω)· блажу, βλάζω, πλάζω· блею, βλέω, βλάω (βαλάω, βαλαχὴ ὄθεν βληχὴ, βληχῶμαι)· бучу, βύζω· браню, βρένω (ὄθεν βέβρενται, βροντὴ) = βρέμω· блюю, βλύω· бавлю (ἐκ τῦ баву, βάβω, ἀντὶ βαύω αἰολικ. τὸ βάλω, βάλλω. ὡς καὶ αὖσος = ἄλσος, θεύγω = θέλγω, κτλ. αυ καὶ ευ = αλ, ελ), καὶ ваблю, (вабу, φάβω ἀντὶ φαύω = φάλω,-λλω, σφάλλω· βλ. § γ), κτλ.], καὶ πρὸς τὸ φ δὲ, ὡς προείπομεν (§ γ, σημειώσ.), καὶ πρὸς τὸ π ἀντιστοιχεῖ τὸ Σλαβονικὸν б (β). ἐνίοτε δὲ τρέπονται καὶ εἰς ἄλληλα τὰ δύω ταῦτα б καὶ в στοιχεῖα τῆς Σλαβονικῆς (γ).

(α) Δὲν ἀναφέρομεν ἐκ τῆς κατὰ τὸν Θ αἰῶνα μεταφρασθείσης Σλαβονισὶ Θείας Γραφῆς ἄλλα πάμπολλα παραδείγματα, ὅπου πάντοτε τὸ Ἑλληνικὸν βῆτα μεταφράζεται διὰ τῦ Σλαβονικῦ в (Вѣди), οἷον, вашъ, βάτος, ваїя, βαΐα, веліяръ, βελίαρ, вссь, βύσσος· καὶ ἄλλα μυρία, τὰ ὁποῖα παραλείπομεν, ὡς σῴζοντα τὴν (κατὰ τὲς Ἐρασμίτας) νεωτέραν τῦ β προφοράν.

(β) Οἷον, близъ = πλησίον· большой, болій = πολὺς, πολέως (πλέως), Γρμ. full, voll, κτλ.

(γ) Οὕτω τὸ баю, βάω, φάω (φάσκω) συγγενεύει μετὰ τοῦ важду, важдаю, βάσδω, βάζω (ἀγορεύω, κατηγορῶ)· καὶ васнь (ἔρις) ὡς ἐκ τῦ ваю (πρωτοτύπα τῦ важду) = баснь (μῦθος) = βάξις, φάσις· ἀλλὰ καὶ τὰ ἀνωτέρω, ваблю, бавлю, συγγενῆ, ὡς τὰ, βάλλω

Ἀλλὰ μ' ὅλα ταῦτα φαίνεται προδήλως, ὅτι καὶ οἱ Σλάβονες ἔκπαλαι, ὡς καὶ οἱ Λατῖνοι, ἐγνώριζον τὴν καθ' Ἕλληνας τῦ β προφορὰν (γ), κἄν μετέπιπτον ἀπὸ τὸν μαλακώτερον φθόγγον τέτε τοῦ γράμματος εἰς τὸν ἀδρότερον τῦ καὶ παρ' αὐτοῖς συνειθισμένε 6. Διὰ τῦτο καὶ ὁ τῦ Σλαβονικῦ Ἀλφαβήτε Ἕλλην πατὴρ, ὁ ἀοίδιμος Κύριλλος ὁ Θεσσαλονικεὺς περέθηκε παράλληλα τὰ δύω ταῦτα ϛοιχεῖα B (vedi) καὶ Б (buki), πρὸς ἔκφρασιν ἀμφοτέρων τῶν φθόγγων. Ἀλλ' εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἡ ἄπαξ ϛαθερωθεῖσα τῦ βῆτα προφορὰ ἔμεινε καὶ εἰς τὲς νεωτέρες Ἕλληνας ἡ αὐτὴ, ὁποία ἦτο καὶ εἰς τοὺς παλαιές. ἰδὲ καὶ ἄλλαι τέτε ἀποδείξεις ἐφεξῆς.

§ ε. Δ), Εἴπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (κεφ. α.), ὅτι τὸ βητόφθογγον δίγαμμα ἐγράφετο καὶ διὰ τῦ β καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ εἰς τὸ μέσον τῶν λέξεων (ὡς, βέλα, βελάσεται, βαβέλιος,

---

καὶ φάλλω, κτλ. τοιαύτη μετάπτωσις τῦ b εἰς v ἐν τῇ αὐτῇ λέξει γίνεται καὶ εἰς τὴν Λατινικήν, ὡς τὸ febris (Γαλλ. fievre) ἐκ τῦ ferveo, κτλ. καὶ εἰς τὴν Γερμανικὴν, ὡς τὸ barmherzig, ἐκ τῦ warm (warmherzig)· ἕτω καὶ Gift, ἐκ τῦ geben. κτλ.

(α) Ἀλλὰ καὶ ἡ Ἑβραϊκὴ προφέρει τὸ βὲθ (χωρὶς ϛιγμῆς γραφόμενον) ὡς τὸ Ἑλληνικὸν β. καὶ ἡ Κοπτικὴ τὸ ἑαυτῆς B. καὶ τὸ Ἀραβικὸν καὶ Τερκικὸν βάβ ἰσοδυναμεῖ μὲ τῦτ' αὐτὸ τὸ καθ' ἡμᾶς β εἰς λέξεις πολλάς· οἷον τὸ βαλὴν (=βασιλεὺς, παρ' Αἰσχύλῳ· λέξις Φρυγικὴ), καὶ οἱ Ἄραβες καὶ Τῦρκοι λέγεσι vali. πρὸς δὲ τὸ ἀδρότερον Ἀραβικὸν καὶ Ἑβραϊκὸν b ἀντιϛοιχεῖ πολλάκις τὸ Ἑλληνικὸν π· οἷον τὸ abba (μεθερμηνευθὲν ἐν τῇ θείᾳ Γραφῇ ἀββᾶ) ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ Ἑλληνικὸν ἄππα (Καλλιμ. Ἴμν. Ἀρτέμιδ. βλ. καὶ τὰς σημειώσ. τῦ Σπαγχεμίε), ἀπφὸς, ἀπφύς (ὡς καὶ πάππας,-πος, παππὺς, καὶ συνήθως, παππῦς), ὅθεν καὶ λτ. avus (ἄπος), abavus (βλ. ἔμπροθ. περὶ τῦ ϛοιχ. Ζ.), κτλ.

φάβος, βαλβὶς = βαλὶς ἐκ τῦ βαλὸς, βηλὸς, ἀντὶ φάος, ἀέλιος, κτλ.). ἄλλοτε δὲ πάλιν μεταξὺ τῶν φωνηέντων ἐγράφετο καὶ διὰ τοῦ ὑψιλῦ (ὡς, εὔαδε, καυάξαις, αὐὴρ, αὐΐαχος, κτλ. = ἀωϊαχος, ἀωὴρ, καωάξαις, ἔωαδε, ἔτω καὶ ἄτη, ἀάτη αὐάτη, ἄατος αὔατος, avidus, κτλ. καὶ ὅλα τὰ εἰς αυω, ευω, ῥήματα, περὶ τῶν ὁποίων ἐφεξῆς, καὶ ἄλλα μυριάριθμα) (α)· ὅτι δὲ πάλιν αὗται αἱ αυ, καὶ ευ συλλαβαὶ ἐπροφέροντο ἔκπαλαι aw καὶ ew=αβ καὶ εβ, μαρτυρῦσι καὶ ἄλλα καὶ αἱ ἀρχαῖαι πολλῶν λέξεων γραφαὶ, ὡς, δαυελὸς καὶ δαβελὸς (=δαυλὸς, δαϝλὸς, δαλὸς, ἐκ τῦ δάω, δάϝω, δαίω)· καύηξ, καὶ κάβηξ (κάηξ, κήϋξ), Ῥωσ. чавка, Βοεμ. кавка (κάβηκα), καὶ kibitz, κήϝϋξ, κὴξ (λτ. ceyx, καὶ gavia)· εὔα = ἔα, ἐάω, καὶ ἐβάω, ἐβασον (Ἡσύχ. καὶ Γρ. Κορίν.)· ἄβως καὶ αὔως, Αἰολικ. (ἀϝὼς, ἀὼς, ἠὼς), ὄθεν μισγάβωρ (Λακωνικῶς, τὸ λυκόφως, ἐκ τῦ μίσγω, ἄβωρ ἀντὶ ἄβως, ρ=σ)· φλεύω, καὶ φλέβω (φλέϝω), ὄθεν (φλέβς) φλέψ, φλεβὸς, κτλ. (β). Ὥςε τὸ βῆτα ἐπροφέρετο ἔκπαλαι, καθὼς καὶ τὴν

(α) Οἷον, ὅλα τὰ ευς λήγοντα εἶναι = εϝς, ὡς, βασιλεὺς ἱερεὺς, Ἀχιλλεὺς, Ὀδυσσεὺς, Αἰολικ. Ὕλυσσευς, κτλ. = Ὕλυσσέϝς, Ἀχιλλέϝς, κτλ. ὅθεν καὶ ἡ Λατινικὴ τὰ προφέρει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖσον εἰς es, χωρὶς F, ὡς Achilles, Ubysses, κτλ. ἐνίοτε δὲ καὶ εἰς eus, ὡς Orpheus, Ὀρφεὺς (=Ορφὲς, ὄρφης, ὀρφὸς), Eurysteus, Εὐρυσθεύς, κτλ. τῦτο δὲ τὸ ευς, ἔϝς (διὰ νὰ τὸ σημειώσωμεν ἐμπαρόδως), εἶναι ἡ μετοχὴ εἷς (τῦ ὑπαρκτικῦ ἐμὶ, εἰμὶ), εἶσα, δωρικ· εὖσα (ἀντὶ ἕσα), καὶ (παρὰ τοῖς Ἰταλιώταις Δωριεῦσιν) ἔς=εἷς, ἔνς, λτ. ens, Θηλυκ. ἔσσα, ἐδέτ. ἔν, ὅθεν καὶ αἱ εἰς εις, εσσα, εν καταλήξεις, οἷον, χαρίεις, χαρίεσσα, χάριεν, κτλ. (βλ. καὶ Ῥείμ. λ. ἐω).

(β) Βλ. ἔμπροσθεν τμ. β. κεφ. β, περὶ τῶν διφθόγγων αυ καὶ ευ.

σήμερον ἀπὸ τὺς Ἕλληνας, ταὐτοφώνως δηλαδὴ μὲ τὸ Λατινικὸν V, διὰ τῦ ὁποίυ καὶ αὐτοὶ οἱ Λατῖνοι ἐξέφραζον τὸ βητόφθογγον Ἑλληνικὸν δίγαμμα, οἷον trivo (ὅθεν trivi) = τρίβω (τέρω, tero, τερίω, τερίϜω, τρίϜω)· pavor, paveo = φάβορ, φαβέω (πάω, φάω, φάϜω, φαύω, φάβω, φάβος, καὶ φάβη, Αἰολικ. = θαύω, θάβω, θάβος, θάμβος)· faveo, (favo = φάβω), φαύω, φάω, καὶ φώω, φώϜω, foveo (α)· λόω, λέω (καὶ λάω, λάϜω) lavo· λεῖος (λαῖος, λαῖϜος) laevis, levis, laevigo (laevo, λαίϜω=λείϜω, λειω, λεῖος, λειόω)· θέρω, καὶ θάρω (ὅθεν θέρος, καὶ θάρος, θάῤῥος), Αἰολικ. φέρω, φέρϜω, fervo, ferveo, καὶ ἐκ μεταθέσεως φρέω (ὅθεν τὸ Σλαβονίκ. врѣю, καὶ варю = φάρω, φαρμὸς, Γερμ. warm, καὶ wärmen, φέρμεν, φέρμω=θέρμω, θερμὸς), καὶ ἄλλα παμπληθῆ (β). Διὰ τῦ w = λτ. v μεταφράζεσι πολλάκις καὶ οἱ

(α) Τὸ δὲ φώϜω, καὶ φώγω προφερόμενον (Ϝ = β, καὶ γ), καὶ φώζω, ἐγέννησε τὸ Λατιν. foco, suffoco, καὶ τὸ focus = φῶκος, φώξ = φάος, φόως, φῶς (ὅθεν Ἰταλ. fuoco, Γαλλ. feu, κτλ.), καὶ τὸ φώγανον, ἢ συνήθως φωγῦ (ὡς ἐκ τῦ φωγῶ, φωκῶ), καὶ ἄλλως χωβῦ (φ = χ καὶ γ = β, ὡς καὶ χώβολι, ἢ αἰθάλη = φωγυλὶς, φωβυλὶς ἐκ τῦ fovo, φώϜω, ἀντὶ φώγω), κτλ.

(β) Πρόσθες καὶ πάντα τὰ εἰς avi, ivi, ovi, λτ. πρωτοπρόσωπα = τοῖς εἰς (ειν) ειειν, αειν, οειν, Ἑλληνικοῖς ὑπερσυντελικ. οἷον (εο) ivi = (ἔω) εἰϜει-ν, εἴειν, ῆειν· trivi, triϜειν (ἐτε-τρίβειν), (nosco, noo) novi (νόσκω, νόω) νόϜειν (ἐν-ενόειν). sto, (stao, ςάω, ςῶ), stavi, ςάϜειν (ἐςάειν), κατ' ἀποβολὴν τῦ κ (ἐςάκειν, ενενώκειν, κτλ.), ἀπὸ τῶν εἰς κα παρακειμ. καὶ ἀποβολῇ τῦ κ Ἰωνικ. εἰς α, οἷον, ςάω, ἔςαα (ἔςηκα)· βάω (βέβηκα), βέβαα· δείω, δίδω (δέδοικα) δέδοια, δέδια, ὅθεν ὁ ὑπερσυντ. ἐδεδοίκειν, ἐδεδίειν, οὕτω καὶ δάω, δέδηα, κτλ. καὶ τὰ εἰς ui δὲ λτ. = οειν, υειν, οἷον fuo, φύω, fui, φύει(ν), ἐπεφύειν (πέφυα, πέφυκα, -κειν), timeo

Γερμανοὶ τὸ Ἑλληνικὸν β = F (α), καὶ οἱ Σλάβονες διὰ τῦ ἑαυτῶν в *(β).*

§ ς. Πάλιν τὸ F τῆς Ἑλληνικῆς, ὁμοφωνῦν μὲ τὸ υ καὶ β, βλέπομεν, ὅτι κατὰ διαλέκτους, ἢ καὶ πρὸς διάκρισιν τῶν διαφόρων σημασιῶν, εἰς λέξεις πολλὰς ἄλλοτε μὲν ψιλύμενον πυκνότερον ἀποβαίνει π, ἄλλοτε δὲ δασυνόμενον ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀποβαίνει φ. Οὕτω τὰ εἰς αω ῥήματα διὰ τῦ F μεταβαίνεσι πρῶτον εἰς αυω, αβω, ευω, εβω [οἷον θάω, θαύω, (θαῦμα), θάβω, θάμβω· ῥέω ῥεύω, ῥέβω, ῥέμβω· λάω, λαύω, λάβω, λάμβω (ὅθεν λαμβάνω)· κάω, καύω, κάβω, κάμβω·

= *διμέω* (*δειμέω, δειμαίνω, δειμόω*), timui, *δειμόειν* (*δεδειμόκειν, δεδειμόειν· ὡς δεδίειν*)· tremo, *τρέμω*, tremui, *τε-τρεμόειν, κτλ. τῦτο δὲ τὸ κ τῶν παρακειμ. καὶ ὑπερσυντελ. εἶναι πνεῦμα δασύτητος, τὸ ὁποῖον ἔτρεψε μὲν εἰς δασέα τὰ ψιλὰ τῦ ἐνεσῶτος σύμφωνα, οἷον τύπω, τέτυφα (τέτυπFα), πλέκω, πέπλεχα (πέπλεκFα), κτλ. ἐτράπη δὲ αὐτὸ εἰς κ ἐπὶ τῶν εἰς ω καθαρὸν, οἷον, τίω (τέτιFα), τέτικα· βοάω, (βεβόαFα), βεβόηκα, κτλ.* (*ὅθεν καὶ ὁ παρῳχήμενος τῆς Σλαβονικῆς λήγει εἰς χ,* Дахъ = *δάha, δάκα* (*ἐκ τῦ δάω,* Даю, *ἀντὶ δύω*) *δῶFα, δῶκα* (*δέδωκα*), *κτλ.* (*βλ. τὸ ἡμέτερον σύνταγμα, περὶ Συγγενείας τῆς Σλαβονο-ρωσσικῆς γλώσσης πρὸς τὴν Ἑλληνικήν*). *τῶν δὲ β προσώπων τῆς λτ. ἡ λήγεσα,* sti (dedisti, *κτλ.*) *καὶ ἡ* st, *τῶν Γερμαν·* (bist, etc:), *εἶναι ἡ Αἰολικὴ συλλαβὴ θα, σθα* (*λέγησθα, καὶ οἶσθα, οἴδασθα, φίλησθα, κτλ.*) = *θι, θε, θεν.*

(α) Ὡς, *βάγειν* (*Fᾶγω*), wagen, wegen, *ὅθεν καὶ* Wagen = *Fᾶγανα* (*ἅμαξα*). *Fαύξειν* (*αὔξειν, ἄFξειν, Fάξειν*), wachsen· *βίτος, Fιτέα, Foίτηξ,* (vitex), Weide, Wiete· *Fαίειν* (*αἴω*), wehen· *Fερίπειν* (*ἐρίπειν, ῥίπειν, ῥίπτειν*), werfen.

(β) Ὡς, вью, *Fαίω,* (*ἄω*), *αἴω* (*ὅθεν αἰὼν, Fαιὼν, αἰFὼν,* лт. aevum)· валаю, *Fαλέω* (*ἁλίω = καλίω,-λίνδω = ἅλω, ἕλω, εἰλέω, ὅλω, FὐλFω*) лт. volvo, *Γερμν.* wälzen (*Fαλίζειν, σσειν, ἐλίσσειν*)· ведро, *Fαῖθρος = αἴθρος, αἰθρία, κτλ.*

ϛράω, ϛρέω, ϛρεύω, ϛρέβω, ϛράβω, ϛραβός· γράω, γραύω, γράβω, (γράβδην), ἔτω καὶ τὰ χεύω, τυραννεύω, βασιλεύω, καὶ τὰ εἰς ιβω, οβω, υβω, = ιϝω, οϝω, υϝω· οἷον, τρίβω, θλίβω, νίβω, κύβω, σόβω, κτλ.], ἐντεῦθεν δὲ γίνονται τὰ εἰς απω, καὶ αφω, οἷον γράβω, γράπω (γράμπω), γράφω (καὶ γρίφω, λτ. scribo, *Γρμν.* schreiben, ἐκ δὲ τῦ γράβειν, τὸ graben, καὶ *Σλαβον.* граблю, ἀντὶ граβу = γράβω)· θάβω, θάπω, θήπω (τέθηπα), θῆπος (θῆβος, *Σλαβον.* Дибо, Диву ὅθεν Дивлю), καὶ (θάφω) τάφω· λάω, λάβω, λάπω (λτ. labo, ὅθεν lambo), λάπτω, καὶ λάφω, ὅθεν ϝλάφω, γλάφω, λτ. glabo (ὡς καὶ λύφω, ϝλύφω, γλύφω, glubo)· κάϝω, καύω, κάπω, *Ῥωσ.* хапаю, λτ. capo, capio, capto, κάπτω = hάπτω, ἅπτω, *Γρμ.* haften, heften (= λτ. apto) = (ἄω, hάϝω, αὔω, ϝάω), γάω, κάω, χάω (ὅθεν ἀγχάω = ἀνέχω, *Μακεδόνες*), χαύω (χάβω), λτ. (habo) habeo, *Γρμ.* haben, heben, hebben = χέω (σχέω), ἔχω, ἐκω, ἔπω, λτ. sequo, or (ἔπομαι) = ἅπω, ἅπτω, (ἅπτομαι)· καὶ πάλιν καύω, λτ. cavo, κάβω, κάπω, σκάπω, πτω, σκάβω, λτ. scabo, καὶ σκάω = κσάω, ξάω, ξύω, κσύϝω, σκύϝω, (σκούϝω, σκέβω, *Ἡσύχ.*), *Σλαβον.* скублю (скубу), καὶ κάπω, κάμπω, πτω, καμπή (*Ἰταλ.* gamba, *Γλ.* Jambe), καὶ κύβω (κύω = κάω) κύμβω, λτ. cubo, cumbo (incubo), κύπω, πτω, κτλ. *Ἐκ τούτων καὶ ἄλλων μυρίων παραδειγμάτων φαίνεται σαφῶς, ὅτι πρὸς τὸ διὰ τοῦ υ καὶ β ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς λέξεσιν ἐκφραζόμενον δίγαμμα νῦν μὲν ἀντιστοιχεῖ τὸ* λτ. v, *ἄλλοτε δὲ πάλιν καὶ πολλάκις τὸ* b (α).

(α) *Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ τῶν εἰς* bam *παρατατικῶν καὶ τῶν εἰς* bo *μελλόντων τῆς λτ. λήγουσα τίποτ' ἄλλο δὲν εἶναι, εἰμὴ ἡ τῶν Ἑλλην-*

Ὥστε καὶ ἐντεῦθεν ὁπωσδήποτε συμπεραίνεται ὅ,τι εἰκάζομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (§ β. καὶ § γ, σημειώσ.), ὅτι καὶ τὸ λτ. b ἐπροφέρετο τὸ πάλαι μαλακώτερον ὡς τὸ Ἑλληνικὸν β, ἤτοι, ὡς αὐτὸ τὸ (μετὰ ταῦτα ἴσως) ἐκ τοῦ φωνήεντος u (=υ) εἰς σύμφωνον τραπὲν v. Καὶ ἂν ἡ εἰκασία δὲν εἶναι παντάπασιν ἐσφαλμένη, καιρὸς εἶναι λοιπὸν εἰς τὲς Ἐρασμίτας νὰ μεταβάλωσι μᾶλλον τὴν τῦ λτ. b εἰς τὴν καθ' Ἕλληνας τῦ βῆτα προφορὰν, παρὰ ταύτην εἰς ἐκείνην. Καὶ πῶς (θέλεν ἀπαντήσει), τὸ τόσον εἰς τόσα ἔθνη κοινὸν ϛοιχεῖον b δὲν

εἰς αν (ην), καὶ ω μετὰ τῦ F. οἷον doceo, δοκέω (ἐκ τῦ δέκω, δείκω, dico, indico, δείκνω, Σ. δείχνω, δείκνυμι), docebo = δοκεύω [δοκέβω· ἐνεσῶς καὶ μέλλων εἰς τὴν ἀρχαιοτάτην γλῶσσαν δὲν διεκρίνετο· ὅθεν ἐκ τῶν περισπωμένων ἐνεσώτων ἔμειναν οἱ δεύτεροι λεγόμενοι μέλλοντες τῆς Ἑλληνικῆς, οἷον, τυπῶ = τυπέω, τύπω, σπερῶ = σπερέω, νεμῶ = νεμέω, καὶ φανῶ,-νῆμαι = φανέω, φάνω, φαίνω, καὶ οἱ λοιποὶ τῶν εἰς λ, μ, ν, ρ. Οὕτω καὶ ἡ Σλαβονικὴ ἔχει πάντοτε σχεδὸν τὸν αὐτὸν ἐνεσῶτα καὶ ἁπλῆν μέλλοντα· ἀλλὰ καὶ Ἀσιαναὶ γλῶσσαι, ὡς ἡ Ἑβραϊκὴ, καὶ Ἀραβικὴ, κτλ. δὲν ἔχεσι κυρίως εἰμὴ δύω χρόνες, ἐνεσῶτα, καὶ παρωχήμενον· ὁ δὲ εἰς σω μέλλων τῆς Ἑλληνικῆς ἔχει τὸ σ πνευματισμὸν, τὸν ὁποῖον ἡ Λατινικὴ τρέπει εἰς ρ, ὡς καὶ οἱ Λάκωνες ἔτρεπον εἰς ρ τὸ σ· οἷον λέγω, λέγϝω, λέγσω, λέξω (λεγέσω, λτ. legero, κτλ.], παρατατ. docebam = δοκεύαν (m = ν, ὡς ὠβὸν, ovum, κτλ.), αὐτὶ δόκευα, δόκεα (ὡς, ᾔϊα, ᾖα, ᾔδεα, ἐτίθεα, Ἰωνικ. καὶ ἐτίθεαν, συναιρέσει μετὰ τοῦ ν, ἐτίθην, ἔα, ᾖν· ἐντεῦθεν καὶ ὁ εἰς α τῆς συνηθ. παρατατ· ἔγραφα, ἔλεγα, ἀντὶ τοῦ ὁμαλωτέρᾳ εἰς ον, ἔγραφον, κτλ.), stabo, stabam = σαύω (ὅθεν σαυρὸς = σάϝω, σάω), σαύαν ἀντί σαῦον (ἔσαυον). do (dao = δάω, Σλαβον, δαω, δόω, δῶ· ἐκ δὲ τῦ δάω, τὸ δάνον), dabo, δαύω, dabam, δαύαν (δάον)· timeo, δειμέω, timebam, δείμεσον, ὅθεν καὶ timor, Λακων. δεῖμορ, δεῖμος (δέω). ἅτω καὶ bibo, πίϝω, πίω μέλ. bibam, πίϝαμι (πίημι), κτλ.

τὸ ἐγνώριζαν καὶ οἱ παλαιοὶ Λατῖνοι; - Τὸ ἐγνώριζαν βέβαια οἱ ἀρχαῖοι κάτοικοι τῆς Ἰταλίας, καὶ ἔτοι προφέροντες be τὸ βῆτα τῶν εἰς τὸ Λάτιον ἀποίκων Αἰολέων, ἐπάχυναν τὸν φθόγγον τῦ λτ. b (ὡς προείπομεν). τὸ ἐγνωριζαν ἴσως καὶ οἱ Ἐνετοὶ καὶ οἱ ἄλλοι Ἰλλυριοὶ καὶ Θρᾳκικοὶ λαοὶ (διότι οἱ Ἐνετοὶ, κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, ἦσαν Ἰλλυριῶν ἄποικοι), καθὼς τὸ γνωρίζουσι καὶ οἱ Σλάβονες τούτων ὄντες συγγενεῖς, καὶ οἱ Γερμανοὶ, καὶ πᾶσαι τῆς ἀρχαίας Θρᾳκοπελασγικῆς φωνῆς αἱ διάλεκτοι· ἀλλ' εἰς τὲς Ἕλληνας (καὶ τέτες ἀδελφὲς τῶν παλαιῶν Πελασγῶν καὶ Θρᾳκῶν), ἡ τοιαύτη παχύσομος τῦ b προφορὰ ἦτον ἀπαράδεκτος· ἐδ' ὑπέκειτο εἰς ἄλλην φθόγγε τροποποίησιν τὸ Ἑλληνικὸν βῆτα (=v), εἰμὴ εἰς τὴν ψίλωσιν τῦ π, ἢ τὴν πυκνοτέραν δασύτητα τοῦ φ, εἰς τὰ ὁποῖα καὶ μεταβάλλεται· τῦτο γίνεται φανερώτερον ἐκ τῶν ἐφεξῆς.

§ ζ. Ε) Ἡ Λατινικὴ ἔχει καὶ τὸ b καὶ τὸ v, τὰ ὁποῖα μεταχειρίζεται κατὰ τὸν ἰδιάζοντα τῆς ἀπαγγελίας της ῥυθμὸν καὶ τῶν φωνῶν τὴν ἀναλογίαν· ἀλλ' εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐὰν τὸ βῆτα ὁμοφώνει μὲ τὸ b, πῦ εἶναι λοιπὸν καὶ ταύτης τὸ v; ἢ μόνη ἄρα ἡ γλῶσσα τῶν Ἑλλήνων δὲν εἶχεν ἐξ ἀρχῆς ἐδαμῦ ἐδόλως ἐδεμίαν λέξιν, ἥτις νὰ προφέρηται δασύτερον καὶ ἁπαλώτερον διὰ τῦ δασυφθόγγε v παρὰ διὰ τοῦ ὀγκηρῦ καὶ παχυσόμε b; δὲν ἔπρεπεν ἄρά γε ὁ Ἐρασμος, ἀφ' ἧ ἅπαξ ἐνομοθέτησε τὴν τοῦ βῆτα εἰς τὸ λτ. b μεταβολὴν, νὰ πλετίσῃ καὶ διά τινος ξοιχείε ὁμοφθόγγε μὲ τὸ v τὸν πτωχὸν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἀλφάβητον, διὰ νὰ ὑμνεῖτο παρὰ πάντων μετὰ Κάδμον καὶ Παλαμήδην καὶ Ἐπίχαρμον καὶ Σιμωνίδην

πέμπτος αὐτὸς πέμπτε καὶ εἰκοστῦ γράμματος εὑρέτης, καὶ τῆς ἀρτιεπείας τῦ καθ' Ἕλληνας λόγυ δαιμόνιος τελεσιυργός; — Καὶ πῦ εἶναι (θέλυν ὑπολάβει μειδιῶντες οἱ Ἐρασμίται), πῦ τὸ b τῆς Ἑλληνικῆς· — ἰδὲ ἡ ἀπόκρισις.

§ η. Εἰς τὴν ἀρχαίαν καὶ εἰσέτι ἀκατέργαστον γλῶσσαν εἴτε Θρᾳκοπελασγικὴν, εἴτ' ἄλλως ὅπως ὀνομασθῇ (τῆς ὁποίας φαίνονται στέλεχοι ἡ Ἑλληνικὴ, καὶ Λατινικὴ, καὶ Σλαβονικὴ, καὶ αἱ ἄλλαι συγγενεῖς γλῶσσαι τῶν Εὐρωπαίων ἐθνῶν, καὶ τῆς ὁποίας ἀδελφὴ εἶναι καὶ ἡ παλαιὰ Ἰνδικὴ, ἡ Σανσκριτικὴ λεγομένη γλῶσσα, καὶ ἡ Ζενδικὴ, ἤτοι ἡ ἀρχαία εἴτε Περσικὴ, εἴτε Μηδικὴ), εἰς ταύτην λέγω τὴν γλῶσσαν, φαίνεται πιθανώτατον, ὅτι γράμματά τινα συγγενῆ ἐπροφέροντο μετ' ἀλλήλων συμπεπλεγμένα, καθὼς εἴπομεν διαλαμβάνοντες καὶ περὶ τῦ Γ. Ἀπὸ τύτων τὸν ἀριθμὸν ἦσαν καὶ τὰ διὰ τῶν χειλέων προφερόμενα π καὶ β, συγγενῆ τοῦ μ, καὶ τύτε χειλεοφθόγγυ· ὥςε τὸ π καὶ β συνεκφωνῦντο μετὰ τῦ μ (τὐλάχιςον εἰς τὰς πλειοτέρας λέξεις), ἀπὸ τὰ εἰσέτι παχυσομῦντα καὶ περὶ τὴν ἀρτιέπειαν καὶ τὴν ἀκριβῆ τῶν φθόγγων διάρθρωσιν ἀγύμναςα καὶ ἀδιάπλαςα χείλη τῶν ἀρχαιγόνων ἀνθρώπων (καθὼς καὶ τώρα οἱ ἀγροῖκοι καὶ χυδαιότατοι καὶ εἰς ἄλλα ἔθνη καὶ εἰς τὰς Ἕλληνας προφέρυσι κἄποτε τὸ μπ ὡς b, οἷον, δέborῶ, ἀντὶ δέμπορῶ, ἐκ συγκοπῆς τῦ δὲν ἐμπορῶ, καὶ ἀbήδησε ἀντὶ τῦ ἀμπήδησεν = ἀνεπήδησε, κτλ.)· ἐκ ταύτης λοιπὸν τῆς ἀρχαϊκῆς συμπλοκῆς τῶν χειλεοφθόγγων τύτων γραμμάτων προῆλθεν ἡ βαρύηχος τοῦ εἰς τόσα ἔθνη καὶ τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης συνειθισμένη b προφορά· διότι αὕτη τίποτ' ἄλλο δὲν εἶναι, εἰμὴ συναλοιφὴ καὶ περὶ

αὐτὰ τὰ χείλη σύμπηξις καὶ συνεσίωσις τῦ ψιλῦ π, ἢ τῦ μέσυ β (ψιλώτερον ἐκφωνεμένυ), μετὰ τῦ μ, καθ' ἣν ὁ τούτου μυγμὸς συγκόπτεται καὶ ἀποβαίνει σομφὸς, ἢ ἀμβλύτερος καὶ ὑπόκωφος· τέτε ἀπόδειξιν ἔχομεν καὶ τὴν ἐφεξῆς. Εἰς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ εἰς τὰς συγγενεῖς αὐτῆς γλώσσας βλέπομεν, ὅτι κατὰ διαλέκτους τὸ μ τρέπεται εἰς β, ἢ π, καὶ ταῦτα πάλιν εἰς ἐκεῖνο ἐναλλάξ· οἷον τὸ, βατῶ καὶ πατῶ οἱ Αἰολεῖς ἔλεγον κατὰ τόπυς, ματῶ· τὸ πέσκος, μέσκος· τὸ βεμβρὰς, μεμβράς· τὸ ἐρεβεννὸς (ἔρεβος), ἐρεμνὸς (ἐρεμενός)· τὸ χαβὸς (χαυὸς, cavus), χαμός· τὸ ζόβος (ζόμβος), ζόμος (ὅθεν τὸ ζόμα), κτλ. καὶ πάλιν ὄππατα, τὰ ὄμματα· πεδὰ, τὴν μετὰ· βέλγω, βολγὸς, τὸ μέλγω, μολγὸς· βύρμαξ, βυρσίνη, πέλλαξ (λτ. pellex) τὰ, μύρμαξ, μυρσίνη, μέλλαξ (ἦλιξ), κτλ. (α).

(α) Οὕτω καὶ τὸ Σλαβονικὸν καὶ Ῥωσσικ. молнія εἶναι=βολνία ἀντὶ βολία, βολὴ, βολὶς (ἀσραπὴ)· τὸ мѣхъ (μέχος, μέκος)=μέσκος= πέσκος, πέκος (λτ. pecus)· τὸ мѣсто (τόπος), καὶ мостъ (γέφυρα)= (βεσὸν, βοσὸν) βασὸν (βασάω, βάζω, βάσδω, βάδω, βάω)=βατὸν, βάδος, πάτος, πέδον (πάω=βάω)· τὸ муравей, мравій=μύρβαξ, μύρμαξ. τὸ богатъ, καὶ Богъ=μαγάτης, μακέτης, μέγας (καὶ μ=β, βάγας, βόγας, βαγαῖος=Ζεὺς ὁ Φρύγιος, Ἡσύχ.)· καὶ τὸ блато, βάλτος, οἱ Ἰλλυροὶ λέγυσι млако, млето· ὅθεν καὶ Млетка παρ' αὐτοῖς ἡ Βενετία (ὡς κάθυγρος καὶ ἑλώδης)=βαλτικὴ (μαλτικὴ), βαλτώδης. κτλ. Οὕτω καὶ τὸ λτ. somnus=sopnus Ὕπνος, ὕπνος, καὶ τὸ Γερμαν. mer=wir, καὶ τὸ Λιθυανικὸν mizparas=vesperus, Ἕσπερος, καὶ mielas=φίλος (φ=β=μ), καὶ ἄλλα καὶ τέτων καὶ ἄλλων πολλά. Καὶ εἰς τὰς Ασιανὰς δὲ γλώσσας εἶναι συνήθης ἡ τῦ μ καὶ β ἀλλαγὴ· οἷον τὸ Τερκικὸν ben οἱ Τάταροι προφέρυσι men (ἐγὼ), τὸ Mecca ἄλλοι λέγυσι Becca, κτλ. Επειδὴ δὲ ὁ λόγος ἦλθε περὶ Τερκικῆς, δὲν εἶναι πάντη περιττὸν νὰ προσθέσωμεν ὡς ἐν παρέργῳ, ὅτι τόσον ἐπενείργησε καὶ εἰς αὐτὴν τὸ γλυκὺ καὶ ἱλαρὸν κλίμα τῆς Ἑλλάδος, ὥςε μάλιςα μὲν ἐν τῇ Ἑλλάδι, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ Τῦρκοι

ὥςε καὶ ἐκ ταύτης τῆς ἀμοιβαίας τροπῆς τῦ β καὶ π πρὸς τὸ μ φαίνεται ἡ τέτων τῶν ςοιχείων ἐν πολλοῖς πολλάκις σύλληψις καὶ συμπλοκὴ κατὰ τὴν ἀρχαίαν προφορὰν διὰ τὴν φυσικὴν αὐτῶν συγγένειαν, ὡς προείπομεν· τὸ πατῶ καὶ βατῶ, φέρ' εἰπεῖν, ἀρχαίως ἐπροφέρετο μπατῶ, μβατῶ (mbato, bato)· τὰ ὄμματα, ὄμπατα· ἡ μετὰ, μπετὰ, μπεδὰ, καὶ ἄλλα ὡσαύτως· καὶ ἄλλα μὲν ἔθνη ἔχαιρον ἐξ ἀρχῆς, ὡς χαίρεσι καὶ τὴν σήμερον, εἰς τὸν ἐκ τῆς τοιαύτης συμφύσεως τοῦ π ἢ β μετὰ τοῦ μ συμπεπλεγμένον φθόγγον τῦ b· οἱ δὲ πρὸς εὐφωνίαν ὀξύτατοι καὶ πάντων ἀνθρώπων εὐαισθητότατοι Ἕλληνες διέκρινον ἀπ' ἀλλήλων ταῦτα τὰ συμφυῆ ςοιχεῖα· καὶ ἄλλαι μὲν διάλεκτοι ἠγάπησαν εἰς ἄλλας λέξεις τὸ μ, ἀπέβαλον δὲ τὸ β ἢ τὸ π· ἕτεραι δὲ ταῦτα ςέρξασαι μᾶλλον, ἀπέξυσαν τὸ μετὰ τέτων συμπεφυκὸς μ· εἰς ἄλλας δὲ πάλιν λέξεις ὅλαι συμφώνως διετήρησαν τῦτο, ἢ ἐκεῖνα μόνον, ἀμιγῆ καὶ καθαρά. Οὕτως εἶπον αἱ πᾶσαι κοινῶς, ςόμα, ἢ αἰολικῶς, ςύμα (ἐκ τῦ ςέβω, ςόβος, ςόμος), καὶ πάλιν, βροτὸς τὸ μροτὸς (μορτὸς), κτλ. (α). τὸ b λοιπὸν ἢ mb τῆς ἀρχαίας καὶ ἀκατεργάςε γλώσσης οἱ Ἕλληνες ἔτρεψαν ἐξ ἀρχῆς

τὴν προφέρεσιν ἀσυγκρίτως ὁμαλωτέραν καὶ καλλιφωνοτέραν παρὰ τὸς εἰς τὰ βάθη τῆς Ἀσίας κατοικῦντας, τῶν ὁποίων ὁ τόνος τῆς ἀπαγγελίας εἶναι σκληρὸς καὶ τραχὺς καὶ πλήρης λαρυγγισμῶν.

(α) Οὕτω καὶ ἐκ τῦ (κάω, καύω), κάβω, κάπω (κάμβω, κάμπω), προῆλθε τὸ τὴν σημασίαν διάφορον κάμω (ὅθεν κάμνω). καὶ ἐκ τῦ τρέω, θρέω=δρέω, τὸ τρέπω, τράπω, καὶ τρέμω, καὶ δρέμω, δράμω, καὶ (δράπω), δραπέτης, λτ. trepidus (trepo), καὶ τρέπω, τροπὴ (ἐντροπὴ), Σλ. срамъ, срамлю (θράμος, σ=θ=τ, τράμος, ἀντὶ τρόμος, τράμω=τράπω, τρέπω), κτλ.

εἰς τὸ δασύτερον καὶ μαλακώτερον βῆτα προφέροντες αὐτὸ, ὡς καὶ τώρα τὸ προφέρομεν, ἐλεύθερον παντὸς συμπτύσσοντος τὰ χείλη μυγμῦ, διὰ τὴν εἰς Ἑλληνικὰς ἀκοὰς ὀχληρὰν καὶ κακόφωνον συμπίλησιν τῦ μ μετὰ τῦ β, ἢ π.—Ἀλλὰ τὸ b (θέλεν εἰπεῖ), ἔχει φθόγγον ὀγκώδη καὶ πάταγον βρέμοντα, τὸν ὁποῖον δὲν ἐκφράζει τὸ β τῆς Ἑλληνικῆς!—Καὶ τίς ἄλλη γλῶσσα τῦ κόσμυ κατορθόνει καλήτερα παρὰ τὴν Ἑλληνικὴν τὸν ϛόμφον καὶ ὄγκον τῆς μεγαληγορίας; Δὲν γνωρίζει βέβαια ἡ Ἑλληνικὴ τὸν δύσογκον φθόγγον τῦ ἐκ β καὶ μ συγκεχωνευμένυ b, ἀλλ' ὅμως ἀγαπᾷ θαυμαϛῶς νὰ συνάπτῃ τὸ μ καθαρῶς καὶ ἀμιγῶς μετὰ τῦ β καὶ τῦ π εἰς λέξεις μυρίας, καὶ ὅταν δὲν ἦναι ῥιζικὸν τῆς λέξεως στοιχεῖον· τῦτο δὲ φιλοτεχνεῖ ὄχι μόνον πρὸς διάκρισιν τῶν διαφόρων τῆς αὐτῆς λέξεων σημασιῶν, ἀλλὰ καὶ μάλιστα πρὸς στομφασμὸν ὑψηγόρον καὶ ἐμφαντικόν· οὕτω λέγει, ὄμπνη, καὶ ὄμπη (ὀπὴ, ops, ὄφω, ὀφέλλω, ὄφελος), καὶ λάμπω (ἐκ τῦ λαύω=λεύσσω), καὶ χρίμπτω (χρίω), καὶ τύμπανον (α), (τύμπω, ἀντὶ τύπω, τύπτω), καὶ πέμπω (πέπω, ἐκ τῦ Ϝέπω, ἔπω, ὀπάζω), καὶ κάμπω, κάμβω, γάμπω (ὄθεν γαμφὴ=καμπὴ)

(α) Ἐν τῇ συνήθ. τέμπανον (=υ, ϐ, ὡς θέλομεν ἰδεῖ), καθὼς καὶ ῥέμπαλον τὸ ῥόπαλον (καὶ ο=ου)· καὶ λιμπίζομαι τὸ λίμβω (λιμβεύω, λιμβίζω), λίβω=λτ. libens, lubens (=Γρμ. Liebe, Σλαβ. любовь, люблю). κτλ. τὸ δὲ μπ προφέρεται ἑλληνικῶς ὡς mb, οἷον τὸ τύμπανον, tymbanon, τὸ πάμπαν, pamban· ὄχι ὡς προφέρουσιν οἱ Εὐρωπαῖοι τὰ stampa, καὶ rumpo, καὶ pampino, καὶ τ' ἄλλα τὰ τοιαῦτα, ἐκθηλίνοντες τὸν διὰ τὴν σύμπτωσιν ἀμφοτέρων τῶν χειλεοφθόγγων τέτων γραμμάτων συμπυκνούμενον ἀδρότερον τόνον τῆς προφορᾶς. βλ. καὶ κεφ. Δ, περὶ τῦ Δ, § ε.

ἐκ τοῦ καύω (κάβω, κάπω), καὶ (θάβω), θάμβος, καὶ ςόμβος, ςόμφος, ςέμφω-βω (ςέφω, -βω ςείβω), καὶ μέμφω (ἐκ τοῦ ἔπω, ἔμπω, ὄθεν ὀμφὴ), μέμφομαι, κτλ. (α)· ὥςε ἡ Ἑλληνικὴ ἐκφράζει μὲ διαρκέςερον καὶ μεγαλοπρεπέςερον ὄγκον τὸν συμπεπιλημένον φθόγγον τοῦ b, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ τὸ ςοιχεῖον τοῦτο παντάπαςι, καθὼς δὲν τὸ γνωρίζει οὐδ' ἡ καθ' ἡμᾶς γλῶςςα κανονικῶς· διὰ τοῦτο καὶ ὅταν μεταφράζωμεν τὸ b τῶν Εὐρωπαϊκῶν γλωςςῶν, μεταχειριζόμεθα τὰ, ἐξ ὧν ςύγκειται, ςοιχεῖα μπ καὶ εἰς τὸ μέςον καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς λέξεως ἐξ ἀνάγκης (ἐναντίον εἰς τὴν φύςιν τῆς Ἑλληνικῆς, εἰς τὴν ὁποίαν κἀμμία λέξις δὲν ἀρχίζει ἀπὸ μπ, ἢ μβ, διὰ τὴν, ἀρχομένης τῆς λέξεως, κακόφωνον ςύγκρουςιν τούτων τῶν ςυμφώνων)· οὕτω γράφομεν, μπομπάρδα, ἀντὶ βομβάρδα (bombarda), καὶ μπάλλα ἀντὶ balla, καὶ ταμπάκος τὸ tabaco, κτλ. πολλοὶ δὲ τοῦ ὄχλου καὶ ἀγράμματοι κατὰ

(β) Καὶ ἡ λτ. παρεμβύει πολλάκις τὸ m πρὸ τοῦ b μιμουμένη τὴν Ἑλληνικὴν, οἷον κύμβω, κύβω, cubo, ac—cumbo· λάπω, πτω, lambo (ἐκ τοῦ λαύω, λάβω, πω)· λίμβω (λίβω, λείβω) λιμβρὸς, imber (χωρὶς λ), limpidus· τέμενος (μ=π, τέπενος, τέμπενος, τέμπελος, τέμπελον), templum· rumpo (rupo συγγεν· ῥίπω, ἐρίπω), rupes· ambo, ἄμφω. (καύω), Ἰταλ. gamba, Γλ. jambe, Γρ. gambe, gnmbe, κτλ. καὶ εἰς ἄλλας δὲ γλώςςας παρατηρεῖται ἡ τοῦ μ καὶ μὴ ῥίζικοῦ πρὸ τοῦ π καὶ β παρέμβυςις· Καὶ τοῦτο πάλιν ἀποδεικνύει τὴν ἀρχαίαν τούτων τῶν γραμμάτων ἐν πολλαῖς λέξεςι ςυναφὴν, ἐκ τῆς ὁποίας ςυνεχωνεύθη ςυνεπτυγμένως τὸ b, καθὼς προείπομεν· ὅθεν καὶ ἡ Σλαβονικὴ εὐχαριςεῖται ἐν πολλοῖς μόνον εἰς τὸ б χωρὶς προςθέςεως τοῦ μ· οἷον, оба=ἄμφω, объ=ἀμφί, ἀμπί, ἀμβί (ὄθεν ἄμβων, ἄμβυξ, ὀμφαλὸς, λτ. umbilicus), бумага, βάμβακα, βάμβαξ, πάμβαξ (bombycia), οἷον βαμάκα (μ=β), καὶ ἐν τῇ χυδαίᾳ ςυνηθ. бабáки=παμβάκιον, κτλ. βλ. καὶ κεφ. δ. § δ, ςημείωςι.

διαφόρυς χώρας, ὅταν λαλῶσι τὰς ξένας γλώσσας, καὶ προφέρυσι πολλάκις ὡς μπ τὸ ϛοιχεῖον b, διὰ τῦ φθόγγυ τέτυ τὴν παντελῆ σχεδὸν παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἀχρησίαν· ὅθεν λέγουσιν ἀμπάτε τὸ abbate, καὶ μπυτέλλα τὸ butella, καὶ ἰμπρίκι τὸ Τυρκικ. ibrik, καὶ τζιμπῦκι τὸ tzibuk, καὶ ἄλλα πολυάριθμα· οἱ δὲ κατὰ τὸν Πόντον καὶ τὴν Χαλδίαν Ἕλληνες, ὅταν προφέρωσι καὶ αὐτὰς τὰς εἰς τὴν κοινὴν αὐτῶν διάλεκτον παρεισφρησάσας λέξεις τῆς περιλιμνάζύσης Τυρκικῆς γλώσσης, ἐκφωνῦσι τὸ Τυρκικὸν b ὡς βῆτα, ἢ ὡς πῖ, οἷον, πυχαρίκιν τὸ παῤ ἄλλοις μπουχαρί (καπνοδόχος), ἐκ τοῦ buchur, κτλ.

§ θ. ϛ) Πρὸς δὲ τὸ δεύτερον ἐπιχείρημα τῶν Ἐρασμιτῶν, τὸ τῦ Κρατίνυ βῆ, διὰ τῦ ὁποίυ ἐξέφρασε τὸν be βληχηθμὸν τῶν προβάτων, σύντομος ἡ ἀπόκρισις· Ὁ Κρατῖνος ἔγραψε τὸ β, διότι δὲν εἶχε μὲ ποῖον ἄλλο στοιχεῖον νὰ ἐκφράσῃ τὸν ἦχον τῆς βληχῆς. Οὔτε μβῆ, ἔτε μπῆ, ἠδύνατο νὰ γράψῃ (ὡς μεταγράφομεν σήμερον τὸ b, ἀτελῶς· ἄλλοι δὲ γράφυσι ·β, ἢ π μετὰ ϛιγμῆς κατὰ τὸν Ἀσιανὸν τρόπον, διὰ νὰ ἐκφράζωσι τὸ b), διότι κἀμμία λέξις Ἑλληνικὴ (καθὼς ἐδ' ἄλλων τοσύτων γλωσσῶν) δὲν ἀρχίζει ἀπὸ μπ. Ἔπρεπεν ἄρα ὁ χρυσῦς κωμικὸς νὰ ἐπινοήσῃ νέον γράμμα, διὰ νὰ ἐξηγήσῃ ψόφον ὀνοματοποιΐας; ἢ μήπως πάλιν, ἐν ᾧ ἔγραφε μιμητικῶς τῦ ἀλόγυ ζώυ τὴν φωνὴν, εἶχε σκοπὸν νὰ διαγράψῃ τῦ Ἑλληνικῦ β τὴν προφοράν; Δι' ὁμοίαν γράμματος ἔλλειψιν ἔγραψε καὶ ὁ Ἀριϛοφάνης τὴν φωνὴν τῶν χοίρων, κοΐ κοΐ, (ἀντὶ goï goï), μεταχειρισθεὶς τὸ ψιλὸν κ ἀντὶ τῦ τραχυφώνυ g, τῦ ὁποίυ μηδ' αὐτοῦ τὸν φθόγγον δὲν γνωρίζει ἡ Ἑλληνικὴ

(α). Ὁ δ' αὐτὸς Ἀριστοφάνης ἔγραψε μιμητικῶς καὶ τὸν ψόφον τῶν βατράχων βρεκκεκέξ, μήπως οἱ βάτραχοι κοάζεσι, brekkekeks, διὰ τῦ b; ὅταν δὲ ἡ γλαῦξ κικκαβίζῃ τὸ κικκαβαῦ (β), μήπως ἀκούουσιν οἱ Ἐρασμῖται προφερόμενον ἐκ τῦ ῥάμφες της τὸν πάταγον τῦ b; καὶ τιτιτικομπρὲ δὲ γράφων ὁ Ἀριστοφάνης τὴν φωνὴν τῶν ὀρνίθων τῆς πεπλασμένης του πόλεως, μήπως ἔγραψε τὴν λήγεσαν μπρού, ἀντὶ bru, καθὼς τῦτο γράφομεν τὴν σήμερον ἡμεῖς; (γ). Ἀλλὰ καὶ τὴν ἄναρθρον φωνὴν τῶν διψώντων παιδαρίων ἐξέφρασε διὰ τῦ βρῦν· μήπως ἄρα τὰ βρέφη προφέρεσι brun, ἀκριβῶς καὶ διηρθρωμένως; ἀκόμη καὶ τὴν σήμερον εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰ νήπια, ὅταν θέλωσι νὰ πίωσι, προφέρεσι τὴν αὐτὴν φωνὴν συμπατάσ-

---

(α) βλ. ἐφεξῆς κεφ. Γ, περὶ τῦ Γ.

(β) Ὅθεν καὶ κικκαύη ἢ (αυ=αβ), κικκάβη, καὶ συνήθως κοκκοβάγια ὠνομάσθη τὸ πτηνόν· γράφεται δὲ καὶ κικύβη, καὶ κίκυβος, κίκυμος (β=μ), κικυμὶς, κικύμη (λτ. cicuma), καὶ προσέτι κυβήνη· τὰ πρῶτα εἶναι τῦ φθόγγυ ὀνοματοποιΐαι, ἴσως καὶ τὸ τελευταῖον· ἢ τῦτο παράγεται ἐκ τῦ κυβὴ (ἡ κεφαλὴ, διὰ τὸ μεγαλοκέφαλον τῦ πτηνῦ)· καθὼς καὶ τὸ κῶψ, καὶ σκώψ (εἶδος βέφε), ἐκ τῦ κωβὴ=κυβὴ (βλ. Ρείμ· λ· κώψ). τὸ δὲ κικκαβίζω γράφεται καὶ κακκαβίζω (τὸ καὶ ἄλλως κακκάζω, καὶ συνήθ. κακκαρίζω ἐπὶ περδίκων καὶ ὀρνίθων), τῦτο δὲ τὸ κακκαβίζω, ἐκ τῦ κακκάβω, ἡ λατινικὴ γράφει caccabo. πῶς δέν ἤρπασαν καὶ τῦτο τὸ ἐπιχείρημα οἱ Ἐρασμῖται πρὸς ἀπόδειξιν τῆς γνησίας τῦ Ἑλληνικῦ β προφορᾶς!!

(γ) Ἡ ὀνοματοποιΐα αὕτη ἐκφράζει τὸν φθόγγον, τῶν ὀρνίθων τὶ, τὶ, τίκ (τζι, τζι, τζίκ, ὅθεν καὶ ῥῆμα τιτίζειν, τιτυβίζειν, κτλ.)· ἡ δὲ λήγεσα μπρὲ, τὸν ψόφον τῶν ψαιρόντων πτερῶν, ὡς τὸ συνήθ. φρὲ, φέρ, ὅθεν καὶ ῥῆμα, φερφερίζω (ἐπὶ ὀρνίθων, ὅταν ψαίρωσι κινῦντα τὰ πτερὰ), πεποιημένον ὡς τὸ βορβορύζω, καὶ φριμάσσω, φρέμω, βρέμω, κτλ.

σοντα τὰ χείλη κατά τινα παλμὸν, ἐκ τῦ ὁποίυ ἐξακόυεται ψόφος ἀμαυρὸς τῦ π συνημμένος μὲ τὸν ῥόθον νόθυ τινὸς ρ λήγοντος εἰς υ, οἷον, πτρού, πρού (α). Ἀλλ' ἀφίνων τὴν περὶ τὺς τοιύτυς σκαριφισμὺς ἀργὴν καὶ ματαιόσχολον διατριβὴν, καταπαύω τὸν περί τοῦ β λόγον προσθέσας ἓν ἀκόμη καὶ τελευταῖον πρὸς ἀπάντησιν, τὸ ἐφεξῆς.

§ ι. Ζ), Αὐτὴ ἡ φύσις τῆς καλλιφωνοτάτης ἀπ' ὅλας τὰς γλώσσας τῦ κόσμυ δὲν δέχεται ἐδόλως τὴν τραχεῖαν ἐκφώνησιν τοῦ b· Ἂς προφέρῃ τις ἀπὸ σᾶς, ὦ φιλόμυσοι νέοι, Ἐρασμικῶς λέξεις Ἑλληνικὰς κατὰ σειρὰν ἐχούσας τὸ β, οἷον, βῦν βδάλλει βδέλλα βέβρωστιν βεβρωκότα, καὶ, βαβράζει βάβαξ βλὰξ, βὴξ δ' ἔβραπτων βλάβει· ὁμοίως καὶ, βεβοερυχωμένος, βορβορόληπτος, βέμβιξ, βέβαφα, βέβρωκα, βέβλαβα, κτλ. καὶ θέλετε ἰδεῖ καὶ ἐκ πείρας, ὅτι ποτὲ ἡ Ἑλληνικὴ Ἀθηνᾶ δὲν ἤθελε ςέρξει νὰ συγκρύῃ τόσον ἄσχημα τὰ χείλη της, ἤτις μηδὲ τὸν αὐλὸν δὲν ἤθελε νὰ μάθῃ, διότι ἐφέσκονεν ἀκόσμως τὰς παρειάς της· ἔβωμὸς καὶ τὸ βῆμα καὶ ἡ βίβλος καὶ ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ θεσπέσιος βηλὸς τότε δὲν ἤθελαν ἐκφράζει εἰς τὰς Ἑλληνικὰς ἀκοὰς τὰ σεμνό-

---

(α) Τὸ βρῦν τῦ Ἀρισοφάνυς (Νεφέλ. 1382) κριτικοί τινες παρὰ πολὺ σοφοὶ Ελληνισαὶ διώρθωσαν, βῦν. καὶ πρὸς τύτυς μὲν ἀπήντησε τὰ εἰκότα ὁ Ρείμερος, ὁ τῶν ἀκρίτως φιλολογεμένων Τενέδιος πέλεκυς (βλ. Ελληνογερμαν, λεξ, λ. βρύλλω). Εἰς δὲ τὴν Ἑλλάδα κατὰ πόπες λέγυσι τὰ βρέφη καὶ βέμ (bum), ὅταν ζητῶσι νερόν. Ἂν τῦτο ἤξευρον οἱ Ἐρασμίται, ἤθελον ἔχει τῆς Ἑλληνικῆς τῦ β προφορᾶς ἰσχυροτάτην ἀπόδειξιν καὶ ἐκ τῶν βρεφῶν μας, ὡς ἔχυσι καὶ ἐκ τῶν προβάτων μας τὸ βῆ!

τατα πράγματα μὲ βύσσινα ὀνόματα (καθὼς ἔλεγαν), ἀλλὰ μὲ βαρυζόνες ὀνομασίας. κἀνεὶς βέβαια ἀπὸ τὲς εὐαισθήτες Ἀθηναίους (τῶν ὁποίων ὁ δῆμος ἐδιόρθονε τὴν γλῶσσαν καὶ αὐτῦ τῦ Μακεδόνος νικητῦ των, ἐν ᾧ μάλιστα τοὺς ἐχάριζε καὶ σῖτον), κἀνεὶς, λέγω, δὲν ἤθελε σέρξει νὰ λάβῃ ὁποιονδήποτε βραβεῖον, ἂν τὸν ἠνάγκαζαν νὰ στρεβλώσῃ τόσον τὸ ςόμα τε, ὥςε νὰ ὁμολογήσῃ Ἐρασμικῶς, ὅτι εἶναι μπεμπραμπευμένος (bebrabeumenos)· τοιῦτον βατταρισμὸν περὶ τὴν τῦ β προφορὰν δὲν ἐξεύρω ἂν ἠδύναντο οἱ Ἕλληνες νὰ ὑποφέρωσιν εἰς μόνην τὴν λέξιν βάρβαρος, διὰ νὰ ἐκφράσῃ ἐντονώτερα τὴν σημασίαν της· ἀλλ' αὐτοὶ καὶ εἰς τῦτο ἦσαν εὔφωνοι, καὶ χαρίεντες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ Γ.

§ α. Καὶ τὸ γ οἱ πλεῖσοι καὶ θερμότατοι τῶν Ἐρασμιτῶν δογματίζεσιν ὅτι πρέπει νὰ ἐκφωνῆται ὡς τὸ λατινικὸν g, ἁδρότερον δηλονότι καὶ παχύτερον ἢ σκληρότερον, παρὰ ὡς τὸ προφέρομεν συνήθως οἱ Ἕλληνες, καὶ ὡς διαγράφει τοῦ στοιχείου τὸν Ἑλληνικὸν φθόγγον ὁ Ἁλικαρνασσεὺς Διονύσιος, προφερομένου" διὰ τῆς γλώσσης ἀνισαμένης κατὰ τὸν ἐρανὸν, καὶ τῆς ἀρτηρίας

ὑπηχέσης τῷ πνεύματι ἔτε ψιλῶς ὡς τὸ κ, ἔτε δασέως ὡς τὸ χ, ἀλλὰ μετρίως καὶ μεταξὺ τέτων (α). Ἀλλ' ὅμως ἐκ τῆς μαρτυρίας ταύτης τῦ Κριτικοῦ βεβαιῦται ἡ ὀρθότης τῆς καθ' Ἕλληνας τῦ γ προφορᾶς. βεβαιῦται δὲ καὶ ἀπὸ πολλὰς ἀρχαίας λέξεις, ὅπε τὸ ϛοιχεῖον γ τίποτ' ἄλλο δὲν εἶναι, εἰμὴ αὐτὸ τὸ δίγαμμα, ἤτοι ὁ διὰ τοῦ λάρυγγος πνευματισμὸς, ὡς προείπομεν (β), τὸν ὁποῖον ἐδ' αὐτοὶ οἱ Ἐρασμίται δὲν σκληρύνεσιν ὡς τὸ λατινικὸν g.

§ β. Ἀλλὰ καὶ χωρὶς τέτων, ἐρωτῶμεν τὲς φίλους Ἐρασμίτας, πόθεν ἆρά γ' ἐβεβαιώθησαν, ὅτι τὸ λτ. g ἐπροφέρετο καὶ τὸ πάλαι, καθὼς τὸ προφέρουσι τὴν σήμερον οἱ Λατινισαί; μήπως τὸ ἤκουσαν οὕτω προφερόμενον ἀπ' αὐτοῦ τὸ στόμα τοῦ Βιργιλίου ἢ τοῦ Κικέρωνος; δὲν ὑποπτεύονται ἄρα παντάπασι, μήπως καὶ οὗτοι τότε τὸ ἐπρόφερον, ὡς οἱ Ἕλληνες καὶ πάλαι καὶ ἤδη τὸ ἴδιον γάμμα, καὶ ὡς τὸ προφέρει πολλάκις καὶ ἡ Ἀγγλικὴ γλῶσσα εἰς ὅσας μάλιστα λέξεις παρέλαβεν ἀπὸ τὴν λατινικήν; Κακίζουσιν αὐτοὶ οὗτοι οἱ Ἐρασμίται καὶ ψέγουσιν ὡς σπίζουσαν ἢ ἐκτεθηλυμένην τὴν τοῦ λατινικοῦ g πρὸ τῶν φωνηέντων e καὶ i κατὰ τὲς Ἰταλὲς καὶ Γάλλους προφορὰν, καὶ ταύτην ἀποπτύουσιν ὡς νόθον καὶ ἀνάρμοστον εἰς τῶν λατινίδων Μουσῶν τὴν εὐμέλειαν (γ), ἀποδέχονται δὲ

(α) Περὶ Συνθέσ· παράβλ. καὶ Πλέταρχ. κεφ. Ῥωμαϊκ· καταγραφ. σελ. 271.

(β) Βλ. ὄπισθεν, κεφ. α, § ε.

(γ) Στέφαν. Ἐῤῥῖκ, De veteri et recta graec. linqu. pronunt.

μόνον ὡς ὀρθὴν καὶ ἀδιάφθορον τὴν κατὰ τοὺς Γερμανοὺς ὁμοιόμορφον καὶ ὁμόηχον πρὸ τῶν φωνηέντων πάντων ἀπαγγελίαν τοῦ g· ἀλλὰ πῶς δὲν παρετήρησαν, ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ Γερμανικὴ γλῶσσα εἰς λέξεις πολλὰς καὶ μάλιστα εἰς τὴν λήγουσαν προφέρει τὸ g μαλακώτερον καὶ πλησιέστερον πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν γ; οἷον wenig, ewig, mogte καὶ möchte, Zeug, καὶ Zeuch, bagen (βάγεν, ἄγειν), Bogen, κτλ. οἱ δὲ Σάξονες ἀγαπῶσι κατακόρως τὴν τοιαύτην τοῦ g δασυτέραν ἐκφώνησιν. Παρομοίως καὶ τὰ Σλαβονικὰ ἔθνη προφέρουσι τὸ ἴδιον γάμμα (глаголь), ἀπαραλλάκτως κατὰ τὸ Ἑλληνικὸν εἰς τὰς πλείσας λέξεις τῶν διαλέκτων αὐτῶν, ὡς глась, глава, глазъ, играю, могу, καὶ αὐτὸ τὸ глаголь (γλαγόλι)· ἐνίοτε δὲ πρὸ τῶν φωνηέντων τὸ ἐκτραχύνουσιν, ὡς οἱ πλεῖστοι τῶν Ῥώσσων λέγουσι gora, τὸ гора (γόρος, ὄρος), κτλ. καὶ ἄλλοτε τ' ἀνάπαλιν ἐν τῇ μικρᾷ μάλιστα Ρωσσίᾳ τὸ δασύνουσιν ὡς τὸ χ, ἢ τὸ λτ. h, hospodi, προφέροντες τὸ Господи, καὶ boh, τὸ Богъ· καὶ πάλιν τὸ λτ. h ἐκφωνοῦσιν ὡς τὸ μέσον γ, Горизонтъ, λέγοντες καὶ Голанда, τὰ λτ. Hollanda, Horizon, τὸν ὁρίζοντα, κτλ. Διὰ τί ἄραγε οἱ Ἐρασμίται τὰ μὲν ἄλλα ἔθνη τῆς Εὐρώπης (καὶ τῆς Ἀσίας πολλὰ), τὰ ἀνέχονται προφέροντα τὸ ἴδιον αὐτῶν γάμμα δασύτερον παρὰ τὸ λατινικὸν (καὶ αὐτοὶ δὲ παρομοίως τὸ προφέρουσιν, ὅταν μάθωσι τὰς γλώσσας ταύτας), μόνου δὲ τοῦ Ἑλληνικοῦ τὴν μέσην δασύτητα δὲν δύνανται νὰ τὴν ὑποφέρωσιν, ἀλλ' ἐκτραχύνουσιν ἢ χονδραίνουσι τὸ στοιχεῖον κατὰ τὸν ὑπέρασθμον φθόγγον τῦ λατινικοῦ g; Ἐὰν (καθὼς αὐτοὶ λέγουσιν), ἓν καὶ τὸ αὐτὸ στοιχεῖον ἕνα κυρίως

ἐν πᾶσιν ἔχει τὸν φθόγγον καὶ ὁμοειδῆ, ὀρθότατα λοιπὸν οἱ Ἕλληνες προφέρεσι τὸ ἴδιον αὐτῶν γάμμα πάντοτε καὶ πανταχοῦ σταθερῶς φυλάττοντες τὸν φθόγγον τὸν αὐτὸν, καὶ μήτε κατὰ τὸ χ δασύνοντες τὸ στοιχεῖον, μήτε πάλιν ἀποσκληρύνοντες πρὸς τὸν δύσηχον (α) τόνον τῦ λατινικοῦ g. Καὶ αὐτὸ δὲ τοῦτο, ἴσως, ἐπροφέρετο κατὰ τὸ λιγύπνευν Ἑλληνικὸν γ εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς λατινικῆς, καθὼς προδιελάβομεν, ὡς καὶ τώρα τὸ προφέρεσι πολλοὶ πρὸ νῦ n (οἷον cognosco, κογνώσκω), κτλ. ὕστερον δὲ κατὰ τόπους καὶ διαλέκτους ἐξετραχύνθη πρὸς τὴν νῦν συνήθη προφορὰν πρὸ τῦ α, καὶ ο, καὶ πρὸ τῶν συμφώνων, καθὼς καὶ πρὸ τοῦ i, καὶ e παρεξετράπη κατὰ τὴν Γαλλίαν καὶ Ἰταλίαν εἰς τὸν τρισμὸν τῦ J, ὡς ἐν τοῖς, genius, gigno, gibbus (Ἰτ. genio, Γλ. genie, οἷον dzenius, καὶ Jenius, Jigno, Jibbus, ἀντὶ γένιος, γίγνω, γυββὸς, ὕββὸς), κτλ.

§ γ. Ἀλλὰ καὶ ὡς ἐκ τῦ διὰ τῶν φωνητικῶν ὀργάνων σχηματισμῦ θεωρέμενον τὸ κατὰ τὸν συνηθέστερον Γερμανικὸν φθόγγον ἐκφωνέμενον g, δὲν εἶναι κυρίως εἰ μὴ γάμμα ψιλὸν (ἤτοι κάππα), νόθως ῥινανλῆν (nasale), εἶναι κ συ-

---

(α) Λέγω δύσηχον καὶ τραχύφωνον μάλιστα τὸν τοιῦτον φθόγγον εἰς Ἑλληνικὰς ἀκοάς· πόσον τραχέα προσπίπτουσιν εἰς τὰ ὦτά μας τὰ μαλακώτατα ὀνόματα, γάλα, γλῶσσα, γελῶ, γαλήνη, γλυκὺς, γάμος, γαμβρός, κτλ. ὅταν τὰ ἀκούωμεν ἀπὸ τὸς Ἐρασμίτας galene, glukus, gamos, gelo, gala, gambros, glossa προφερόμενα! καὶ αὐτοὶ ἔτοι προσέχοντες δύνανται νὰ αἰσθανθῶσι, πόσον ξένη καὶ ἀσύμφυλος προσπίπτει εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Καλλιόπην ἡ τοιαύτη τῦ γ προφορὰ, ὅταν μάλιστα εἰς τὴν αὐτὴν λέξιν διπλασιάζηται, ὡς, γέγαα, γεγέλακα, gegelaka, γέλγη, gelge, γλάγος, glagos!! κτλ.

νεφθαρμένον μετὰ τοῦ ν συντεθλασμένου καὶ ἀποκολοβωμένου τὸν νυγμὸν, ἤ (τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ αὐτὸ), εἶναι κ ἁδρότερον, συμπεπυκνωμένον μὲ τὸν ἐμπνιγόμενον φθόγγον τοῦ προηγεμένου νόθε ν (=γκ, βλ. τὸν ἐφεξῆς παράγραφον)· ἐπειδὴ εἰς μὲν τοῦ Ἑλληνικοῦ γάμμα τὴν προφορὰν μετρίως ἀνίσαται πρὸς τὸν ἐρανίσκον ἡ γλῶσσα, καὶ μετρίως ὑπηχεῖ κάτωθεν ἡ ἀρτηρία· εἰς δὲ τῦ λτ. g τὴν ἐκφώνησιν δὲν ἀνίσαται μόνον ἀλλὰ, καὶ προσκολλᾶται συντόνως ἡ γλῶσσα πρὸς τὸν ἐρανίσκον ἐγγὺς τῦ φάρυγγος, καὶ τὸν ἦχον ἐκδίδει ἡ ἀρτηρία χονδρὸν καὶ πλήρη, ὁποῖος ἀποβαίνει ἐκ τῆς τῦ κ συμπιλήσεως μετὰ τῦ ν. ὅσις προφέρῃ πρῶτον ἁπλῶς τὸν σύνθετον φθόγγον τῦ ν καὶ κ, μετὰ δὲ ταῦτα συνωθῶν ἐντονώτερον τὸ πρῶτον πρὸς τὸ δεύτερον συμπήξῃ τὼς δύω φθόγγως εἰς ἕνα, συμπιέσας καὶ συμπνίξας τὸν ῥινισμὸν ἢ ῥωθωνισμὸν τῦ ν, βλέπει καθαρῶς, ὅτι ἡ γλῶσσα διὰ τῆς αὐτῆς κινήσεως σχηματίζει καὶ τὸν σύνθετον τῦ νκ φθόγγον καὶ τὸν συμπεπιλημένον τῦ g, προσψαύουσα τὸν ἐρανίσκον ἐπὶ μὲν τοῦ πρώτε ἠπιώτερον, ἐπὶ δὲ τῦ δευτέρε συντονώτερον καὶ σφοδρότερον· ἀλλὰ τοιῦτον ἆρα διαγράφει τὸν Ἑλληνικὸν τῦ γάμμα φθόγγον ὁ Ἁλικαρνασσεὺς Διονύσιος; καὶ ἂν ἐκεῖνος τὸν διαγράφει ὀρθῶς (ὡς καὶ οἱ Ἕλληνες τὸν προφέρεσιν), στρεβλῶς ἄρα οἱ Ἐρασμίται προφέρουσι τὸ μήτε ψιλὸν μήτε δασὺ, ἀλλὰ μέσον γάμμα τὸ Ἑλληνικόν.

§ δ. Δὲν ἀμφιβάλλομεν, ὅτι Ἐρασμίτης ἀνὴρ δυσκόλως δύναται νὰ αἰσθανθῇ τὴν ἐκ τῆς συμπιλήσεως τῦ ν πρὸς τὸ κ γένεσιν τοῦ g, ἀλλ' Ἑλληνικὸν αὐτίον εὐκόλως ἀντιλαμ-

βάνεται τὸν τοιοῦτον φθόγγον, ὅταν τὸ γκ (ὡς οἱ Ἕλληνες τὸ προφέρσιν), ἀποκοπῇ καὶ κολοβωθῇ τὸν διὰ τῶν ῥωθώνων διαβαίνοντα φθόγγον τοῦ ὑπηχοῦντος εἰς τὸ γ νόθο ν (α). διὰ τῦτο μεταφράζοντες τὸ λατινικὸν καὶ εἰς ἄλλας γλώσσας σύνηθες g γράφομεν συνήθως ἀντ' αὐτοῦ γκ, ἢ γγ, οἷον, ἀγκέντης agente, ῥεγγίνα, regina, κτλ. (τινὲς δὲ γράφσιν ἀσιανώτερον ϳ μετὰ στίγματος ἀντὶ τοῦ g, οἷον ϳετζὶτ, ϳιμμοὺς, τὰ Τουρκικὰ getzit, giumuss, διὰ νὰ φύγωσι τὸν ἐν τῷ γκ ἢ γγ ἐξακολόμενον φθόγγον τῦ νόθο ν). Ἀλλ' οἱ Ἐρασμῖται ψέγσι καὶ τὴν τοιαύτην καθ' Ἕλληνας τῦ γ ὡς νόθο ν πρὸ τῦ γ καὶ κ, ἔτι δὲ καὶ πρὸ τῦ ξ καὶ χ προφορὰν, καὶ νομοθετῦσιν, ὅτι τὸ γ πρὸ ἑαυτῦ πρέπει νὰ προφέρηται ὡς ἐν τῷ λτ. agger· πρὸ δὲ τῦ κ, χ, ξ, ἄλλως ἄλλοι ἐξ αὐτῶν παραδοξάζσιν. ἀλλ' ὅμως ὁ σύγχρονος τοῦ Κικέρωνος γραμματικὸς τῆς Ῥώμης Νιγίδιος ἀντιμαρτυρεῖ τρανῶς, ὅτι οἱ τότε Ρωμαῖοι ἔγραφον καὶ agceps, Agchises, ἀντὶ anceps, Anchises, διότι, λέγει, τὸ g πρὸ τοῦ ch (=χ), καὶ πρὸ τῦ c (=κ, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῦ Κυντιλιανῦ), προφέρεται ὡς νόθον ν, ὥστε καὶ ὁ Νιγίδιος καὶ ὁ Κικέρων ἐπρόφεραν τὸ agceps, Agchises, καθὼς προφέρομεν καὶ ἡμεῖς τὸ ἄγκος, Ἀγχίσης, καὶ ὅλα τὰ τοιαῦτα· μὲ τὸν αὐτὸν νυγμὸν ἐκφωνῦμεν τὸ γ καὶ πρὸ τοῦ ξ (=κσ), καὶ πρὸ ἑαυτοῦ

(α) Οὕτω καὶ πολλοὶ τῶν χυδαιοτάτων εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς συνήθειαν τὸν ἐκ τῦ γγ καὶ κγ σύνθετον φθόγγον συμπιλῦσιν εἰς τὸν τοῦ· g, ἄγελος προφέροντες τὸ ἄγγελος, καὶ λαγόνιον τὴν λαγγόνα, ἤτοι λαγόνα· καὶ ἀγαρίζειν τὸ ὀγκανίζειν = ὀγκᾶσθαι, καὶ ἀγάρεια τὸ ἀγγαρεία, κτλ. βλ. καὶ § ϑ.

**

κείμενον, ὡς εἰς τὸ ἄγγελος καὶ λτ. angelus (α). παρομοίως βέβαια τὸ ἐπρόφερε καὶ ὁ Πλάτων λέγων, ὅτι τὸ Σφίγα διαφέρει κατὰ τὸν φθόγγον ἀπὸ τὸ Σφίγγα [ἐκ τῦ σφίγω, σφίγγω, σφὶξ, σφίγξ· ὡς ἐκ τοῦ ςρίγω. (ςρίζω), ςρὶξ, ςρὶγξ, λτ. strix· καὶ στρίγγω, stringo] (β). Πρόσθες καὶ ἀρχαίας ἐπιγραφὰς εἰς τὰς ὁποίας οἱ μὲν Ἕλληνες γράφεσι γ πρὸ τῦ κ, οἱ δὲ Λατῖνοι ἐκφέρουσι τὸν φθόγγον τοῦ ςοιχείυ διὰ τοῦ n, οἷον ἐν νομίσματι παλαιοτάτῳ ἡ πόλις ΖΑΓΚΛΗ γράφεται καὶ Λατινιςὶ ZANCLE (γ). Ἀλλ' ὁ Βέζας Θεόδωρος σπεδάζει ν' ἀποδείξῃ, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἀντιγραφεῖς πρὸ τῶν ςοιχείων γ, κ, χ, ξ, ἔγραφον ν (μικρὸν), ἀντὶ Ν, ὅθεν πλανηθέντες οἱ Ἕλληνες γραμματικοὶ ἐξέλαβον (λέγει), τὸ μικρὸν ν ἀντὶ γ, καὶ ἐξέδωκαν τὰς περὶ τῆς τοιαύτης τῦ γ προφορᾶς γραμματικὰς κανόνας των! καὶ μαρτυρεῖ δὲ τιμίως ὁ Βέζας, ὅτι εἶδεν αὐτοψεὶ πολλὰ χειρόγραφα τῆς θείας Γραφῆς ἔχοντα ΑΝΓΕΛΟΣ, ΑΝΓΚΑΛΗ, ΑΝΚΥΡΑ, κτλ. Ἀλλ' ὁ σοφὸς Βέζας (ὰς μὲ συγχωρήσῃ), εἶναι πέραν τῦ δέοντος τολμηρὸς καὶ εἰς ταύτην τὴν γραμματικήν του παρατήρησιν, ὁποῖος ἀνεφάνη πολλάκις καὶ περὶ τὰς θεολογικάς του σημειώσεις καὶ εἰς αὐτὸ τὸ κείμενον τῆς ὑπ' αὐτῦ μεταφρασθείσης θείας

(α) Ἀρχαίως, aggelus, ὡς καὶ, agguilla ἀντὶ anguilla, agculus ἀντὶ angulus, agcora, ἀντὶ ancora, κτλ. (Varro de L. L. καὶ Priscianus).

(β) Πλάτ. Κρατύλ. Οὕτω καὶ λὺγξ ἐκ τῦ λὺξ, καὶ φάλαγξ (φάλαξ), κτλ. (λτ. lynx, phalanx, syrinx). Εἰς ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα καὶ αὐτοὶ οἱ Ἐρασμῖται μὴ δυνάμενοι νὰ προφέρωσι τὸ γ, βίᾳ μὲν καὶ αὐλις, ἀλλ' ὅμως ὁμολογῦσιν, ὅτι πρέπει νὰ προφέρηται ὡς ν!

(γ) Βλ. Συλλογ. Havercamp. σελ. 189.

Γραφῆς! Ἐπειδὴ, πρῶτον μὲν ἡ ἀρχαία τοῦ Ἑλληνικῦ Γμορφὴ διέφερε παραπολὺ ἀπὸ τὴν τῦ γ (α), καὶ οἱ γραμματικοὶ Ἕλληνες ἐγνώριζον, νομίζω, ἀκριβῶς τὰ γράμματα τῆς ἰδίας αὐτῶν γλώσσης. Ἔπειτα πολλὰ χειρόγραφα, ἀφ' ὅσα εἶδεν ὁ Βέζας, τὰ ὁποῖα γνωρίζουσι καὶ οἱ Ἕλληνες, ἔχουσι βέβαια πολλάκις ἀντὶ γ, ν πρὸ τῦ γ, κ, χ, ξ. ἀλλ' ὅμως (ἀποκρίνονται οἱ Ἕλληνες πρὸς τὸν Βέζαν), ἡ τοιαύτη γραφὴ Α) προῆλθεν ἐξ ἀμαθείας τῶν γραφέων, καὶ μάλιστα τῶν ἀλλοφύλων Ἑλληνιστῶν, οἵτινες εἰς λέξεις ἁπλῶς ἔγραφον τὸν νύζοντα φθόγγον τῦ γράμματος γ, καὶ ὄχι αὐτὸ τὸ γράμμα πρὸ τῦ γ, κ, χ, ξ κατ' ὀρθογραφίαν Ἑλληνικήν· διὰ τοῦτο αἱ τοιαῦται τῶν τοιούτων λέξεων γραφαὶ ἀπαντῶνται μάλιστα εἰς τὰ χειρόγραφα τῆς θείας Γραφῆς, καὶ εἰς ἄλλα τῆς κατ' Αἴγυπτον νεωτέρας Ἀλεξανδρινῆς διαλέκτου, καὶ ἄλλοτε εἰς χαρακτῆρας γραφομένους ἀπὸ Λατίνους ἑλληνίζοντας, οἵτινες παρεξετρέποντο εἰς τὴν τοιαύτην ἀνορθογραφίαν ἀπὸ τῆς μητρῴας γλώσσης των τὴν συνήθειαν· Οὕτω καὶ νεώτερος γλύπτης κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους εἰς ἕν ἀπὸ τὰ ἐπὶ τῦ τείχους τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὰ νῦν σωζόμενα ἐπιγράμματα ἔγραψε Λονγῖνος, ἀντὶ Λογγῖνος (λτ. Longinus)· Β) ἡ τοιαύτη γραφὴ ἀπαντᾶται εἰς τὰ Ἀλεξανδρινὰ χειρόγραφα, καὶ εἴς τινας ἄλλας ἐπιγραφὰς ἐν ταῖς συνθέτοις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖον καὶ μάλιστα ἐκ τῆς ἐν προθέσεως ἀρχομέναις λέξεσιν, ὅπου οἱ γραφεῖς φυλάττοντες ἀμετάβλητα τὰ στοιχεῖα ἤθελον νὰ δείξωσιν ὄχι μόνον τὴν σύνθεσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐν ταῖς τοιαύταις περιστάσεσι δασυτέραν τῦ μετὰ τὸ ν

(α) Βλ. palaeogr. Montfauc.

ἑπομένε γ προφορὰν, ὡς θέλομεν εἰπεῖ ἐφεξῆς (α). Ἀλλ' εἰς ἀρχαιότατα χειρόγραφα, καὶ ἐπιγραφὰς ἔγραφον οἱ Ἕλληνες γ ἀντὶ ν πρὸ τῦ γ, κ, χ, ξ, ὄχι μόνον ἐν συνθέσει, ὡς γράφομεν καὶ τὴν σήμερον, ἀλλὰ καὶ ἐν παραθέσει, οἷον, καλὸγ κἀγαθὸν, ἀντὶ καλὸν κἀγαθόν· ἐγ χορὸν, ἀντὶ ἐν χορόν· ἐγ καρὸς, ἀντὶ ἐν καρὸς („ἐν καρὸς αἴσῃ· Ὅμηρ.), ὅθεν προῆλθε τὸ σύνθετον ὄνομα ἔγκαρ, ἔγκαρος (ὡς ἀνεγίνωσκον πολλοὶ Γραμματικοὶ τὸ χωρίον τὸ Ὁμηρικόν) (β). Ἐλέγχεσιν οἱ περὶ τὸν Βέζαν τοὺς

(α) Οὕτως εἰς Ἀλεξανδρινὲς κώδηκας ἀναγινώσκομεν, ἐνγράφειν (ἐν γράφειν), ἐνκτήματα, ἐνχώριον, ἐνπνεῖν, κτλ. (βλ. Sturzji de dialect Macedon· p. 7—118, καὶ Maittair. orthograp. etc.)· διὰ τὸν αὐτὸν λόγον οἱ αὐτοὶ Ἀλεξανδρινοὶ ἔγραφον καὶ συνζητεῖν, καὶ σύνσημον, προσθέτοντες τὸ ν, τὸ ὁποῖον ἐν τῇ σὺν προθέσει πρὸ τῦ σ μεταβάλλεται εἰς αὐτὸ τῦτο (ὡς καὶ πάντοτε πρὸ τῶν ἀμεταβόλων λ, μ, ν, ρ τρέπεται εἰς ταῦτα), οἷον, σύσσημος, σύσσιτος, πρὸ δὲ τῦ ζ, καὶ τῶν διπλῶν στ, σβ, σπ, σφ, σκ, σχ, ἐκπίπτει παντελῶς ἐκ τῆς σὺν (οἷον, σύζυγος, συζητῶ, συσὰς, κτλ.)· ἀλλ' ἐν τῇ ἐν φυλάττεται πολλάκις τὸ ν καὶ πρό τοῦ ρ εἴς τινας ἀρχαίας λέξεις, καὶ εἰς πάσας δὲ πρὸ τῦ ζ καὶ πρὸ τῦ σ, οἷον, ἔνριζος, ἔνρυθμος καὶ ἔῤῥυθμος, ἐνράπτω (διὰ νὰ μὴ συμπίπτῃ τέτων τὸ ἐρ (=ἐν) μετὰ τῶν διὰ τῦ διπλῦ ρ γραφομένων συλλαβῶν ὕσερον ἀπὸ τὸ ε τῆς αὐξήσεως, οἷον ἐῤῥαφῶς, ἐῤῥαμένος ἐκ τῦ ῥάπτω, ἔῤῥαπτον, κτλ.), καὶ, ἔνσιμος, ἐνζέω, κτλ. ὡσαύτως καὶ εἰς ὄχι ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς ἐπιγραφὰς ἐν τοῖς Ὀξωνιακοῖς μαρμάροις εὑρίσκονται, ἔνκτησιν (ρνς, σιχ. 17), καὶ, σύνβιος (ἀντὶ σύμβιος), καὶ, συνγενῆ, συνχωρήσωσι, συνζησάσῃ (ιγ, 16· κς, ι. ιβ, 6), κτλ. βλ. ἐφεξῆς, § ε.

(β) Οὕτω καὶ ἐν ἀρχαιοτάτῃ ἐπιγραφῇ, ἐγ Κυβέλοις (Μαρμ. Οξων. Α, σίχ. 19)· ἐχθρὸγ καὶ (σίχ. 16), τὴγ γραφὴν (σίχ. 47), κτλ. ἀλλὰ καὶ Ἀλεξανδρινοὶ κώδηκες ἔχεσιν, ἐγ Κανῷ, ἐγ Κεγχρεαῖς, κτλ. βλ. Sturz, ἔνθα ἀνωτέρ· καὶ Maittair, dialect.

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

ἡμετέρυς γραμματικὲς, διότι εἶπον, ὅτι τὸ ν πρὸ τῦ γ, κ, χ, ξ τρέπεται ἐν τοῖς συνθέτοις εἰς γ·-διὰ τί, λέγεν, νὰ τρέπηται εἰς γ, καὶ πάλιν νὰ προφέρηται ὡς ν; δὲν ἔπρεπε τὸ ν νὰ μένῃ πάντοτε ν;—ὄχι, ἀποκρινόμεθα· διότι τὸ ν πρὸ τῶν ῥηθέντων στοιχείων δὲν μένει κυρίως ν, "διὰ τὴν (κατ' Ἀριστοτέλην) ἀηδῆ τῶν φθόγγων προσβολήν"· τὸ συγκλειόμενον μὲν ὑπὸ τῆς γλώσσης ὑπὸ τὸν οὐρανίσκον, μεταφερόμενον δὲ διὰ τῶν ῥωθώνων πνεῦμα τῆς φωνῆς πρὸς σχηματισμὸν τῦ ν, ἤθελε σβύνεσθαι καὶ συμπνίγεσθαι ἀηδῶς ἀπὸ τὴν ἐγγὺς τῦ φάρυγγος διανάσασιν τῆς γλώσσης, συνυπηχήσης καὶ τῆς ἀρτηρίας, εἰς σχηματισμὸν τῦ ἀμέσως ἑπομένυ ψιλῦ κ, ἢ μέσυ γ, ἢ τῦ δασέως χ (ὡς, ὅταν τις προφέρῃ τὸ ν καθαρὸν πρὸ τῦ κ, οἷον, ἐνκαλῶ, κτλ.). Ἀλλὰ καὶ μεταβαλλόμενον διὰ τῆς γραφῆς τὸ ν εἰς γ δὲν προφέρεται ἀδὲ γ διὰ τὴν καὶ ἔτι ἀηδεσέραν ἀντιτυπίαν τῶν ἤχων· τί λοιπὸν γίνεται; νόθον ν (ὡς κάλλισα τὸ ὠνόμασεν ὁ Νιγίδιος), διότι ἐκδίδει τὸ στοιχεῖον νόθον τινὰ φθόγγον καὶ σύνθετον ἐκ τῦ νγ, ὅσις ἐκπέμπεται μὲν διὰ τῶν ῥωθώνων, ὄχι ὅμως καθαρὸς καὶ γνήσιος, ὡς ὁ τῦ ν, ἀλλὰ μεμιγμένος μετὰ τῦ συνυπηχῦντος γ· διότι ἡ γλῶσσα δὲν προσκολλᾶται πρὸς τὲς ὀδόντας ὑπὸ τὸν ἐρανίσκον εἰς σχηματισμὸν τῦ τοιύτυ νόθυ ν, ἀλλ' ἀπορρίπίζυσα μέρος τῦ πνεύματος πρὸς τὲς ῥώθωνας, τὸ λοιπὸν εἰσωθεῖ πρὸς τὸν λάρυγγα καὶ τὴν ἀρτηρίαν ὑπηχῦσαν εἰς σχηματισμὸν τῶν ἑπομένων γ, κ, χ. Διὰ τῦτο καὶ ὁ μυσικώτατος ἐξ Ἁλικαρνασσῦ Κριτικὸς εἶπε τὸ τῦ Πινδάρυ, „ἐν χορὸν" ἀντίτυπον καὶ ἐκ εὐπετὲς, διὰ τὴν ἀηδῆ δηλονότι σύγκρουσιν τῦ ν πρὸ

τοῦ χ (πρὸ τῦ ὁποίυ γράφεται κατὰ σύναψιν τὸ γ) (α). ταύτην τὴν ἀπὸ τοὺς πάλαι πατέρας ἡμῶν τετυπωμένην καὶ εἰς τὴν λαλεμένην Ἑλληνικὴν γλῶσσαν σῳζομένην προφορὰν ἔπρεπε νὰ τὴν διδαχθῶσι πάλιν ἀπὸ τὺς Ἕλληνας οἱ Ἐρασμίται, καθὼς καὶ οἱ Ἕλληνες μανθάνεσι παρ' αὐτῶν τῆς ἰδίας ἑκάστυ γλώσσης τὸν ἰδιάζοντα φθόγγον· ἀλλ' οἱ σοφοὶ ἔτοι Ἑλληνιςαὶ, μηδεμίαν περὶ τῆς ὀργανικῆς τῶν στοιχείων ἀπαγγελίας σκεψάμενοι σκέψιν, ἐσύρησαν ἰδίαν αὐτῶν προφορὰν, ζητῦντες τάχα πανταχοῦ ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν φθόγγον τοῦ γ ςοιχείυ. Σκανδαλίζονται, διὰ τὶ νὰ γράφωμεν γ, καὶ νὰ προφέρωμεν ν! καὶ ὅμως καὶ αὐτοὶ προφέρεσιν ὡς νόθον ν τὸ Γαλλικὸν ng ἐν τοῖς magnificence, κτλ. (β)· καὶ αὐτοὶ ἐκπέμπεσι συνήθως διὰ τῶν ῥωθώνων των τὸν τοιῦτον ῥιναυλῦντα φθόγγον ἐν τοῖς Γερμανικοῖς, menge, lange, καὶ ἐν τοῖς lang, bank, κτλ. καὶ αὐτοὶ ἀπροκριματίςως ἀπαγγέλλεσι τὸ λτ. tia, ὡς τζια, ἐν τοῖς, amcicitia, κτλ. καὶ αὐτοὶ, τέλος, ἐκφωνῦσιν ὡς καὶ ἡμεῖς τὸ ἡμέτερον σ ὡς ζ πρὸ τοῦ μ (ζμάραγδος, τὸ

(α)" Ἀσύμμικτα γὰρ ταῦτα τὰ ςοιχεῖα καὶ ἀκόλλητα (τὸ ν καὶ χ)· οὐ γὰρ πέφυκε κατὰ μίαν συλλαβὴν τῦ χ προτετάχθαι τὸ ν· ὥςε οὐδὲ συλλαβῶν δύω τὰ μόρια γινόμενα συνάπτει τὸν ἦχον, κτλ." (Διον. Ἁλικ. περὶ συνθ. τμ. κβ).

(β) Οὕτω καὶ ἡ συνήθεια πολλάκις προφέρει τὰ δύω νν ὡς gn, διὸ καὶ ἔγραψαν πολλοὶ, τυραγνία, ἔγνοια = egnia, tyragnia, ἀντὶ τυραννία, ἔννοια, κτλ. ἔγραφον δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι ἐνίοτε νγ, ἀντὶ νν, ὡς, ἴγνυμι, καθίγνυμι, ἀντὶ ἴννυμι, καθίγνυμι, κτλ.

σμαράγδι), γράφεσιν ὅμως, σμάραγδος, κτλ. (α) τίς οἶδε πόσες ψόγες δὲν ἤθελαν ἐκφωνήσει καὶ διὰ τῦτο, ἂν ἔλειπαν περὶ ταύτης τῆς προφορᾶς ἀναντίῤῥητοι παλαιῶν μαρτυρίαι! (β).

§ ε. Ἀλλά τινες τῶν Ἐρασμιτῶν ἐκαυχήθησαν εἰς τὸν γιγγρασμὸν ἢ gingritum τῦ λτ. g, ὡς ἀῤῥενωπὸν καὶ σοβαρὸν ἐκδίδοντος φθόγγον, τὸν ὁποῖον, λέγεσι, ζερεῖται τὸ Ἑλληνικὸν γ, καθὼς τὰ νῦν τὸ προφέρεσιν οἱ Ἕλληνες, μαλθακῶς δηλαδὴ καὶ χαύνως (κατὰ τὴν κρίσιν των). ἀλλ' ὅμως οἱ ἀγαθοί μας ἔτοι γιγγραζαὶ δὲν παρετήρησαν, ὅτι τὸν μὲν τοιῦτον ψόφον ἡ Ἑλληνικὴ ὡς κακόηχον ἀποφεύγει, ἐπιτηδεύει ὅμως ἀπ' ἄλλου μέρους λαμπρότερον καὶ διαρκέσερον τὸν λαρυγγισμὸν παρενθέτεσα πρὸ τῶν γ, κ, χ, τὸ γ (=ν), εὖηχρν τὸν φθόγγον διαφυλάττον καὶ ὄχι περικεκολουμένον καὶ ἀμβλὺν, ὡς ἐν τῷ λατινικῷ g. Οὕτως ἐκ τῦ ἄγω, ἄγελος ἔπλασε τὸ ἄγγελος, παρεμβαλῦσα πρὸ τῦ γ τὸ ν, τὸ ὁποῖον ἐτράπη καὶ αὐτὸ εἰς γ (ἤτοι νόθον ν)· καὶ ἐκ τοῦ

(α) Ὡς ζ προφέρομεν τὸ σ καὶ πρὸ τῶν β, γ, δ, ρ (κατά τινας δὲ χώρας καὶ πρὸ τῦ λ, ν). Οὕτω καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, διὸ καὶ εὑρίσκεται ζβέω, τὸ σβέω καὶ ἐκ τῦ σδέω (ζδέω), ἔγεινε τὸ ζέω (ζ=σδ, βλ. κεφ. Ε), καὶ τὸ Ἀθήναζε ἐκ τῦ Ἀθήνας δε, κτλ. ὅθεν καὶ αἱ Σλαβονικαὶ διάλεκτοι διαιροῦσι τὸ ж (=ζ) εἰς жд=ζδ=σδ· οἷον, вижу, καὶ вижду=βίσδω, βίζω, ἀντὶ βίδω (δ=ζ), Fίδω· жажда (жажа), ζάσδα, ἀντὶ ἄσδα, ἄζα, μετὰ τῦ ζ, ἀντὶ σ τραχυτέρα πνευματισμῦ (σάσδα), ὡς ἐκ τῦ σάω=Fάω, ἄω, τὸ ζάω, καὶ ζιβύνη=σιβύνη, ζαυκίτροφος=σαυκίτροφος, κτλ.

(β) Βλ. Σέξτ. πρὸς Γραμμ. κθ. καὶ Λεκιαν. Λίκη φωνηέντ. πρόσθες καὶ τὰς λέξεις, ζμικρὸς, ζμινύη, ζμέρδω, ζμῆγμα, ζμῶδιξ, κτλ. καὶ ἐν ἀρχ. ἐπιγραφ. κόζμῳ=κόσμῳ (Γρυτέρ. ἐπιγρ. Σελ. 86), καὶ ἐν νομίσματι Σμύρνης, ΖΜΥΡΝΑΙΩΝ.

ἄγω, τὸ ἄγγος, καὶ ἄγκος, καὶ ὄγκος, καὶ ἀγκὴ (γκ=γγ)· ὁμοίως καὶ ἐκ τοῦ θίγω, τὸ θίγγω, θιγγάνω· καὶ τάγω, τάγγω, τέγω, τέγγω· καὶ δάκω (δάκνω, δάγκω), δαγκάνω· καὶ κάγκω ἐκ τοῦ κάω, κάνω, κάννω, (νν=γγ, βλ. § δ), κάγγω, καὶ ψιλώτερον, κάγκω, κάγκανον· καὶ (πλάω, πλάνω, πλάννω) πλάγγω, καὶ πλάγκω (δασύτερον)· ἔγκω, ἐνέγκω, ἔκω (ἔχω)· λέγω, λέκω, λέγκω, ἐλέγκω· ἀλλὰ καὶ τὸ ἄγκι =ἐγγὺς (ἄγω), καὶ τὸ ἔγκος=ἔγγος, ἄγγος, καὶ τὸ σπλάγκνον ἐκ τοῦ πλάκανον (πλέκω, πλάκω), κτλ. Ἐν δὲ τοῖς τοιούτοις τὸ μὲν κ φυλάττει πάντοτε τὸν φθόγγον ἀμετάβλητον διὰ τῆς ἰδίας δασύτητος τὴν πυκνότητα, καὶ τὸ κόγχη, φέρ' εἰπεῖν, καὶ ἄγκυσα, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα προφέρονται ὡς τὰ λτ. concha, anchusa· τὸ δὲ γ, ἐν μὲν τοῖς ἐκ τῆς ἐν καὶ σὺν προθέσεως συνθέτοις φυλάττει καὶ αὐτὸ ὡσαύτως τῆς ἰδίας δασύτητος τὴν μεσότητα, ὡς ἐν τοῖς, ἐγγενὴς, ἐγγελάω, ἐγγράφω, συγγινώσκω, συγγράφω, κτλ. (πρόφερε, ἐνγράφω, ἐνγενὴς, συνγινώσκω· τὸ δὲ ν, πάντοτε νόθον), διὰ τοῦτο ὁ σοφὸς Βέζας εὗρηκεν εἰς πολλὰ, ὡς λέγει, ἀρχαῖα χειρόγραφα καὶ ν πρὸ τῦ γ (εἴτε παρασυρομένων τῶν γραφέων ὑπὸ τῆς προφορᾶς, εἴτε καὶ σπεδαζόντων νὰ δείξωσι τὴν ἐν τοῖς τοιούτοις τοῖς συνθέτοις τηρουμένην φυσικὴν δασύτητα τῦ γ, ὡς ἔγραφον τὸ ν καὶ πρὸ τῦ χ, ἐν τῷ συνχωρήσωσι, καὶ πάλιν ἐνγόνασι τὸ ἐν γόνασιν, ἀντὶ ἐγγόνασι, βλ. § δ), ἀλλ' ὁ Βέζας, ὡς μὴ Ἕλλην, πολλὰ ὀλίγον ἠδύνατο νὰ παρατηρήσῃ, πότε καὶ διὰ τί οἱ τῶν κάτω αἰώνων γραφεῖς πρὸ τῦ γ ἔγραφον ν ἀντὶ τῦ ὀρθότερον γραφομένου γ! Ἐν δὲ τοῖς μὴ συνθέτοις τὸ νγ ἤτοι τὰ γγ προφέρεται ὡς

γκ, οἷον τὸ ἄγγελος, ὡς ἄγκελος, τὸ ἄγγος ὡς ἄγκος, κτλ. καὶ τῦτο ὀρθῶς· διότι τὸ ἑπόμενον γ εὐκόλως προσλαμβάνει τὸν ψιλώτερον τοῦ κ φθόγγον διὰ τὸν σφοδρότερον προσπίπτοντα νόθον νυγμὸν τοῦ προηγεμένου ὄχι ἐκ συνθέσεως ἀλλὰ συμφυοῦς καὶ θεματικῦ ν· διὰ τῦτο λέξεις ἀρχαιόταται εὑρίσκονται γραμμέναι μὲ γκ, ἀντὶ γγ, οἷον τὸ ἀνωτέρω κάγκω ἀντὶ κάγγω, καὶ ῥέγκω, ἀντὶ ῥέγγω (ἐκ τῦ ῥέγω, ῥέζω, ῥάζω), ῥέγκω, καὶ Πλάγκων (κύριον ὄνομα), καὶ Πλάγγων, ὡς τὸ πλαγγὼν (ἐκ τῦ πλάγω, πλάσσω), καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ἄγγος εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ ἄγκος (ἐκ τῦ ἄγω, ἀγὸς), διακρίνονται δ' ἀπ' ἀλλήλων αἱ λέξεις διὰ τῦ γ καὶ κ πρὸς τὴν τῆς σημασίας διασολήν (α). Αὐτὸ δὲ τέλος τὸ γκ προφέρεται, ὄχι ὡς προφέρεσιν οἱ Εὐρωπαῖοι τὸ nk, ἀλλ' ὡς τὸ ng· οἷον τὸ ἄγκος, ἀγκὺς, ἀγκύλος = λατιν. (angus), angulus, κτλ. χαίρει δὲ μάλιστα καὶ ἡ λατινικὴ γλῶσσα εἰς τὴν τοιαύτην παρένθεσιν τῦ ν πρὸ τῦ g, c, ch (γ, κ, χ), ἀλλὰ δὲν τρέπει καὶ τὸ ν εἰς γ, καθὼς ἡ Ἑλληνική. (ὅτι δὲ τὸ ἔτρεπε τὸ πάλαι, μαρτυρεῖ ὁ Νιγίδιος, ὡς προείπομεν § δ). Οὕτω γράφει, clango, plango, pango, pungo, κτλ. ἐκ τῦ pugo, pago, plago κτλ. = κλάγγω (κλάγω), πλάγω (πλάγγω ὡς, πλάγκω), πήγω, πάγω (πάγγω), πύγγω (πύγω), jugo,

---

(α) Διὰ τῦτο καί τινων ὀλιγωτάτων ἀπὸ τὰς ἐκ τῆς ἐν καὶ σὺν συνθέτες λέξεις τὸ γγ ἐπεκράτησε νὰ τὸ προφέρωμεν ὡς γκ· οἷον τὸ συγγενὴς καὶ τὰ ἐκ τέτε παράγωγα, συγγένεια, συγγενεύω, κτλ. (ὡς συγκενής, ἀντὶ συνγενὴς)· καὶ τὰ ἔγγονος, ἐγγυῶμαι, (ὡς, ἔγκονος ἐγκυῶμαι, ἀντὶ ἔνγονος)· τοιῦτον εἶναι ἐν τῇ συνηθείᾳ καὶ τὸ ἐγκαρύνω, ἀντὶ ἐγγαρύω (=ἐνγαρύνω), ὡς καὶ τὸ ἐγγαρίμυθος προφέρομεν ἐνγαρίμυθος.

jungo, ζύγω (ζύγγω, cingo), κτλ. καὶ πάλιν ancus, uncus, ancora = ἀγκὺς, ἀγκὸς, ὄγκυς, ὄγκος, ἄγκυρα, cincinnus, κί(γ)κιννος, tango, tingo (tetigi), τάγω, γγω, θίγγω, θίγω, κτλ. Ἐνίοτε δὲ τρέπει καὶ εἰς ἄλληλα τὰ συγγενῆ ταῦτα γράμματα, anchora λέγουσα τὸ ancora, καὶ angulus, ἀντὶ ἀγκύλος, καὶ ango, angustus ἀντὶ ἄγχω, ἀγχότατος, ἄγχιστος [ἐκ τοῦ ἄγω, ἄνγω, γ = χ, ἄνχω, ἄγχω (γ = κ, οἷον ἄγκω, ἄγκος), οὕτω καὶ Γρμ. engen, ἀρχαίως, angen, ὅθεν angst, καὶ anken, anchzen, καὶ bangen, ἀντὶ bagen, βάγειν, ἄγειν, ὅθεν καὶ τὸ Winkel (b = w) = Fαγκύλος, angulus, καὶ Enge (τὸ στένος παρὰ τὸ στένω = ἄγχω), οἷον ἄγκος· ἐκ δὲ τῦ ἀγκὰν, ἀγκὴ εἶπεν Anke, καὶ Ecke, καὶ Hacke, Haken, κτλ. χωρὶς παρενθέσεως τῦ ν, τὸ ὁποῖον ὡσαύτως ἀποφεύγει καὶ ἡ Σλαβονικὴ, Коготь λέγουσα (κόγος, κόγοτος, ὡς ὄρχος, ὄρχατος) ἀντὶ κόγγος, κόγχος (ὅθεν κογχύλη) = Γόγκος, ὀγκὺς, λτ. unguis, ungula, (α) uncus = ὄνυξ (ὄνυγς, μεταθέσει, ὅθεν) ноготь (νόγος, Γρμ. Nagel), κτλ. βλ. καὶ κεφ. δ]. Ἀλλὰ (διὰ νὰ ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν λατινικὴν), τὸ nc προφέρουσιν οἱ νεώτεροι λατινιστὶ ὄχι ὡς τὸ ἀντίστοιχον Ἑλληνικὸν γκ (= γγ = ng), ἀλλ' ἀτονώτερον καὶ δυσηχέστερον, κολοβόνοντες τὸν πρὸ τῦ c (= κ) ῥιναυλῆντα φθόγγον τῦ ν· οἷον ἄν-κος, τὸ ancus, ἀντὶ ἄγκος, καὶ ὀγκᾶσθαι, oncare, κτλ. πλὴν ὅσον συμπεραίνεται ἀπὸ τὰ agceps, ἀντὶ anceps, (ἄγκεψ), agcora (ἄγκυρα), angulus, angustalis,

(α) Πολλάκις ματαβάλλει τὸ g εἰς c ἡ λατινικὴ, οἷον ἐκ τῦ figo λέγει fictum (ἀντὶ figtum), καὶ lectus (ἀντὶ legtus) ἐκ τῦ lego, κτλ. φεύγουσα πάντοτε τὴν τῦ g πρὸς τὸ ξ κακόηχον σύγκρισιν, ὡς καὶ ἡ Ἑλληνική.

ἀντὶ anculus = ἀγκύλος, κτλ. φαίνεται, ὅτι καὶ τὸ λτ. nc ἐπροφέρετο πάλαι ὡς ng = γγ = γκ, οἷον τὸ vinco, φίγκω = φίγγω, (σφίγγω), κτλ. Μ' ὅλον τῦτο, ὁποία καὶ ἂν ἦτο ἡ τούτου γνησία ποφορὰ, τὸ Ἑλληνικὸν γκ ἠχεῖ (καὶ γράφεται δὲ ἀπὸ τὰς λατίνας) ὡς ng = γγ (ὡς ἐν τοῖς, angulus, κτλ.). Ὥρξε ἡ Ἑλληνικὴ φωνὴ προφέρσα πάντοτε ψιλῶς μὲν τὸ κ, δασέως δὲ τὸ χ, μέσως δὲ τὸ γ καθ' ἑαυτὸ, ἐπιτηδεύει καὶ διὰ τῆς παρενθέσεως τῦ νόθ ν τὸν συνήθη της ὄγκον εὔηχον καὶ λαμπρὸν, καὶ δὲν γνωρίζει, ἀδ' ἔχει χρείαν νὰ γνωρίσῃ τὸν ἀμβλὺν καὶ παχυλὸν ψόφον τῦ g.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ Δ.

§ α. Κατὰ τὰς ἄξονας, τῆς Ἐρασμικῆς προφορᾶς καὶ τὸ Ἑλληνικὸν δ πρέπει νὰ προφέρηται, ὡς προφέρεται (ἤγεν ὡς τροφέρσι τὴν σήμερον οἱ λατινισαὶ) τὸ λτ. d. Ἀλλὰ καὶ ἡ τοιαύτη τῦ d προφορὰ (ἥτις εἶναι συνήθης καὶ εἰς τὰς Εὐρωπαϊκὰς καὶ εἰς τὰς Ἀσιανὰς γλώσσας), τίποτ' ἄλλο δὲν εἶναι εἰμὴ συμπίλησις τῦ ν μετὰ τῦ ψιλῦ τ, ἐκ τῆς ὁποίας γεννᾶται ὁ ἀμβλὺς καὶ χονδρὸς φθόγγος τῦ d (ὡς ὁ τῦ g ἐκ τῆς συμφύσεως τῦ ν καὶ κ, καὶ ὁ τῦ b ἐκ τῆς τῦ μ καὶ π). ὥστε καὶ τὸ

d εἶναι δέλτα ψιλὸν, ἢ τ μετά τινος νόθου ῥωθωνισμῦ συνεκφερόμενον (α). Ὅσις προφέρῃ πρῶτον τὸ ντ, ὡς τὸ προφέρομεν οἱ Ἕλληνες, καὶ ἔπειτα κατὰ μικρὸν κολοβώσῃ τὸν νυγμὸν, καὶ συμπήξῃ συμπιέσας τὸ ν πρὸς τὸ τ, παρατηρεῖ καθαρῶς τὴν ἐκ τῆς αὐτῆς τῶν φωνητικῶν ὀργάνων κινήσεως γένεσιν τοῦ d· ἀλλὰ τὸ Ἑλληνικὸν δ σχηματίζεται διὰ τῆς γλώσσης μαλακῶς πρὸς τὰς ἀνωτέρω ὀδόντας ἐρειδομένης, καὶ προφέρεται δασύτερον, καὶ πάντῃ καθαρὸν καὶ ἀμιγὲς παντὸς ὑποκώφου νυγμοῦ, ὁποῖος ἔγκειται εἰς τὴν πρὸς τοὺς ἄνω μάλιστα ὀδόντας ἰσχυρὰν τῆς γλώσσης προσβολὴν πρὸς σχηματισμὸν τῦ d. γνωρίζει δὲ καὶ ἡ Ἀγγλικὴ γλῶσσα τὴν δασεῖαν τοῦ δ προφορὰν, προφέρσα τὸ the ὡς τὸ Ἑλληνικὸν δὶ, δή.

§ β. Ὅτι δὲ καὶ εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐπροφέρετο τὸ δ καθὼς καὶ τὴν σήμερον τὸ προφέρομεν, μαρτυρεῖ μὲν ὁ

(α) Οὕτω καὶ τινες τῶν καθ' Ἑλλάδα χυδαιοτάτων συμπιλῶσι τὸ ντ εἰς τὸν φθόγγον τῦ d, ἀδίον λέγοντες τὸ ἀντίον, καὶ κοδὸς τὸ κοντὸς, καὶ ἀδένναν τὴν antennan, καὶ πέδε=πέντε, καὶ γέροδα=γέροντα, κτλ. Καὶ πάλιν ἀντὶ τῦ d γράφομεν συνήθως ντ, οἷον, ντάμα, dama, κτλ. καὶ τινες ἁπλέστεροι κατὰ τόπους ἕτω μετὰ τῦ ν προφέρσι τῶν ξενικῶν λέξεων τὸ d. οἷον, ντετὲ τὸ Τερκικὸν dudu, κτλ. ἄλλοι δὲ γράφουσιν ἀσιανώτερον δ ἢ τ μετὰ σιγμῆς ἀντὶ τῦ d, ἀποφεύγοντες τῦ ντ τὸν νύγμόν· καὶ ταῦτα μὲν ἔτοι. τὴν δὲ μετὰ τῦ ν σύναψιν τῦ d (ὡς καὶ τὴν τῦ μ μετὰ τῦ π εἰς σχημασμὸν τῦ b), παρετήρησαν καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι φιλολόγοι τῆς Εὐρώπης, καὶ οἱ Γάλλοι Βωζαῖος (Beauzée), καὶ Δαγγὼς (Dangeau). Ἄνθρωπός τις συναγχωμένος (λέγει ὁ πρῶτος), ἀντὶ τῦ ν ἐπρόφερε d, λέγων, Je de saurais (ἀντὶ Je ne saurais), banger de bouton (ἀντὶ manger de mouton), βλ. Beauz. Gram. générale, Tom. I. p. 50.

Ἁλικαρνασσεὺς Διονύσιος εἰς τὴν τούτυ διαγραφὴν (α), μαρτυρεῖ δὲ τὸ μέσον αὐτοῦ ὄνομα, ὡς τὸ ὠνόμασαν οἱ ἀρχαῖοι Γραμματικοί μας, μέσως δηλονότι ἠχῦν καὶ μήτε ψιλῶς ὡς τὸ τ, μήτε δασέως ὡς τὸ θ (β), μαρτυρεῖ δὲ ὁ τῦ ζ γλυκύτατος (ὡς τὸν ὠνόμασεν ὁ Κυντιλιανὸς) φθόγγος, ὅσις δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ σχηματισθῇ Ἑλληνικῶς, ἂν τὸ δ προφέρεται ὡς d (βλ. τὸ ἑξῆς κεφάλαιον), μαρτυρεῖ δὲ, τέλος, καὶ αὐτὴ ἡ σύναψις τῦ δ μετὰ τῶν μέσων β, γ. διότι ἡ πάμμεσος φωνὴ τῆς Ἑλλάδος πανταχοῦ καλλιῤῥημοσύνης ἀρίστην ἁρμονίαν θηρεύσασα, συναρμόζει συζυγίας γραμμάτων χαριεστάτας, καὶ φεύγει πᾶσαν ἦχων ἀντιτυπίαν τραχεῖαν καὶ θηριώδη. Τῦτο καλῶς σινιδόντες οἱ μακαρίται Γραμματικοί μας διαίρεσαν τὰ συνήθως ἄφωνα λεγόμενα σύμφωνα, λέγω δὲ τά τε διὰ τῶν ὀδόντων προφερόμενα (τ, δ, θ), καὶ τὰ διὰ τοῦ ὑρανίσκου καὶ τοῦ λάρυγγος (κ, γ, χ), καὶ τὰ διὰ τῶν χειλέων (π, β, φ), εἰς τριζυγίας ἀντιστοιχούσας τρεῖς, μίαν μὲν τὴν περιέχουσαν τὰ ψιλὰ, κ π, τ, ἑτέραν δὲ τὴν τὰ μέσα, β, γ, δ, τρίτην δὲ τέλος, τὴν τῶν δασέων θ, φ, χ. καὶ τὰ μὲν ψιλὰ εἶναι τὰ αὐτὰ καὶ δασέα μετὰ τῦ πνευματισμῦ τῆς δασύτητος προφερόμενα, περὶ τῶν ὁποίων

(α) *Περὶ Συνθ. τμ. ιδ.*

(β) Douces *ὀνομάζεσι συνηθέσερον οἱ Γάλλοι τὰ μέσα μας γράμματα, τετέσι γλυκερά, ἢ ἥπια καὶ προσηνῆ. ὁ δὲ* Le Roi *παραδοξολογῶν τὰ ὠνόμασε* tenues, *τετέσι λεπτὰ (=ψιλὰ), ἄλλοι δὲ ἄλλως. οἱ δέ τινες τῶν Ἐρασμιτῶν καὶ ἔψεξαν τὸ ἑλληνικὸν αὐτῶν ὄνομα μέσα· διατί; (θέλεις μ' ἐρωτήσει ὦ ἀναγνῶσα) — διότι δὲν ἐξεύρεσι νὰ τὰ προφέρωσιν Ἑλληνικῶς.*

λέγομεν ἐφεξῆς διαλαμβάνοντες περὶ τῦ θ. τὰ δὲ μέσα, τῆς αὐτῆς καὶ ταῦτα φύσεως ὄντα, διαζέλλονται ἀπὸ τῶν ἄλλων τῶν συγγενῶν διὰ τῆς ἰδίας αὐτῶν μεσότητος τὴν τρυφερότητα καὶ γλυκύτητα· διὰ τῦτο καὶ δὲν συνάπτονται παρ' Ἕλλησιν ἐδέποτε μετ' ἐκείνων, φεύγοντα καὶ τῶν ψιλῶν τὴν ἰσχνότητα καὶ τῶν δασέων τὸν ἁδρὸν πνευματισμόν· συμφέρονται δὲ πάντοτε μετ' ἀλλήλων, καὶ τὰ μὲν γ, β, ὡς χειλεόφθογγα προηγῦνται, τὸ δὲ δ ἀείποτε ἀκολεθεῖ διὰ τὴν καλλιφωνίαν, καὶ ἔτω διαδέχονται τὰς τῶν ψιλῶν συζυγίας, οἷον τὸ πτ μεταβάλλεται εἰς βδ, ὡς, ἑπτά, αἰολικ· ἕβδεμ, ἕβδομος· ὄπτω, ὀπτὸς, ὄβδη (ὄψις)· γραπτὸς γράβδην· κύπτω, κύβδα, κτλ· τὸ δὲ κτ εἰς γδ, ὡς, κτύπος, γδῦπος (δῦπος=δύπος=τίπος, τύπω, δασύτερον δύπω, δέπω, μετὰ τῦ πνευματισμῦ γ)· ὀκτὼ, ὄγδοος· λὰξ (λάκτη), λάγδην, κτλ. πολλάκις δὲ καὶ παρενθέτει τὸ δ μετὰ τὸ β ἡ Ἑλληνικὴ κατὰ διαλέκτες, μεγαλορρημοσύνης ὄγκον κατασκευάζεσα, οἷον τὸ ἴβδη ἔγεινεν ἐκ τῦ ἴβη, τὸ λύγδος ἐκ τῦ λύγος (λὺξ, lux), τὸ σμάραγδος ἐκ τῦ σμάραγος, τὸ ῥάβδος ἐκ τῦ ῥάδος, ῥάδιξ (ὄχι ἐκ τῦ ῥαπὶς, ῥαπίδος, ῥάπδος), τὸ κάβδαλος, αὐτοκάβδαλος, καὶ τὸ κίβδηλος ἐκ τῦ κάβος, κάβας, κίβας, ὡς πάλιν τὸ δωρικὸν σίβδη ἐκ τῦ σίδη, καὶ τὸ ἐπίβδα ἐκ τῦ ἐπίδα (ἐπὶ, ἰδαῖς), κτλ. (α). Τέτων ἔτω κειμένων,

(α) Βλ. τῶν σοφῦ Ῥειμέρε τὸ Ἑλληνογερμαν· λεξικόν· Καθὼς δὲ μετὰ τὰ μέσα β καὶ γ παρενθέτει τὸ δ ἡ Ἑλληνικὴ μᾶσα πρὸς εὐογκον καλλιφωνίας ἔμφασιν, ἔτω παρεμβάλλει καὶ τὸ τῦ δ συγγενές θ μετὰ τὰ δασέα φ, χ, οἷον, ὄχος (ἔχω, ἔξοχος), ὄχθος, ὄχθη: ἄχω, ἄχομαι, ἄχθομαι, ἄχθος, καὶ ὀχθέω: χάω, (γάω, γαῖα), χώω, χών, χθών: χθὲς ἐκ τῦ χὲς, λτ· hesi, hesiternus, ὕθεν τὰ νεώτερα heri

ἐὰν τὸ δ ἐπροφέρετο ὡς τὸ d, τὸ δὲ γ ὡς τὸ g, καὶ τὸ β ὡς τὸ b, πῦ μένει πλέον ἡ εὔηχος ἁρμονία τῆς Ἑλληνίδος φωνῆς; καὶ τίς ἀπὸ τὲς Ἕλληνας ἢ αὐτὸς ἤθελε προφέρει, ἢ κἄν ὑποφέρει ποτ' ἀκέων dragden καὶ grabden καὶ gdupos, καὶ sibda, καὶ bdelgo (βδέλγω), καὶ τ' ἄλλα τὰ ὡσαύτως δαρδάπτοντα τὴν ἀκοὴν σκληρόσομα κτυπήματα;

§ γ. Ἀλλ' οἱ Ἐρασμίται καυχῶνται εἰς τὸν φθόγον τῦ d ὡς ἠχώδη καὶ βαρύδεπον, καὶ ὅμως δὲν παρατηρῦσιν, ὅτι καὶ ἡ τῶν Ἑλλήνων γλῶσσα προφέρει τὸν δεῖπον τῦτον εὐηχότερον καὶ λαμπρότερον· Μεθ' ὅλων τῶν διὰ τῶν ὀδόντων ἐκφερομένων τριῶν ἀφώνων γραμμάτων ἡ Ἑλληνικὴ Καλλιόπη συνάπτει τὸ πε-

---

hesternus=Γρμ. gestern, κτλ. καὶ ἐκ τῦ ἶφι (ἴφιμος), εἶπεν ἴφθιμος (ὡς πρώϊ, πρώϊμος· ὄχι παρὰ τὸ ἶφι θυμὸς). καὶ φθίω, δὲ καὶ φθέω (φθάω) φθῆμι, φθέρω, ἐκ τῦ φέω, φάω (φένω, φόνος, φονεύω, καὶ φάω, σφάω, σφίω, σφάζω)· καὶ φθέγγω, ἐκ τῦ φέω, φάω, φημὶ (φθέγω, φθέγγω)· κτλ. καὶ πάλιν τὸ ἕτερον συγγενὲς τῦ δ ψιλὸν τ παρενθέτει μετὰ τὰ ψιλὰ π, κ: οἷον, κτάω, κτίω, ἐκ τῦ κάω, καὶ τύπτω, ῥίπτω, καὶ πάντα τὰ εἰς πτω ἐκ τῶν εἰς πω· καθόλε δὲ εἰς τὴν πρὸς ἄλληλα τῶν ἀφώνων σύλληψιν ἀτροφεύει πᾶσαν ἀντιτυπίαν κακοηχίας ἡ Ἑλληνικὴ, καὶ πάντοτε καθυποτάττει τὰ διὰ τῶν ὀδόντων εἰς τε τὰ διὰ τῦ λάρυγγος καὶ τὰ διὰ τῶν χειλέων, τὸ μὲν δασὺ θ εἰς τὰ δασέα (φθόνος, χθών), τὸ δὲ ψιλὸν τ εἰς τὰ ψιλὰ (πτόλις, κτάω), τὸ δὲ μέσον δ εἰς τὰ μέσα (βδέω, γδεῖπος). Ποία τῶν λαλεμένων σοφῶν τῆς Εὐρώπης ἢ καὶ τῶν Ἀσιανῶν γλωσσῶν εἶναι τόσον ἀκριβὴς περὶ τῶν συμφώνων τὰς συλλαβὰς, καὶ τὴν ἀλυποτάτην σύνθεσιν τῶν φθόγγων, ὡς ἡ Ἑλληνική; καὶ πῶς οἱ σοφοὶ Ἐρασμίται, παχύνοντες ἢ σκληρύνοντες πρὸς τὸ δοκεῖν τὴν ὁμαλωτάτην προφορὰν τῶν εὐήχων της συμφώνων, δὲν αἰσθάνονται, ὅτι τῆς ἀφαιρῦσι μέγα μέρος ἀπὸ τὴν ἀμίμητον καλλιφωνίαν, διὰ τῆς ὁποίας διαγράφει μσικῶς τὴν φύσιν τῶν ὄντων, ἐκφράζσα χαριέσατα ἐν ταὐτῷ καὶ ἀκριβέσατα τὰς διαφόρς αὐτῶν ἰδιότητας;

φιλημένον αὐτῆς ν, ὅταν θέλῃ νὰ κατασκευάσῃ μέλος λέξεως ἀνθηρὸν, ἢ φθόγγον καλλικέλαδον καὶ κατανυκτικὸν ἢ καὶ σεμνὸν καὶ ἀξιωματικὸν, καὶ πολλάκις μεγαληγορίας ἐξάκουστον ὄγκον,

,, Χαλκοσόμε κώδωνος ὡς τυρσηνικῆς.

Οὕτως ἐκ τοῦ ἄθω (ἄδω, ὄδω, ὄζω), λέγει ἄνθος, ἀνθέω, καὶ (πάθω, πάθος, πέθω) πένθος, πέπονθα· βρέθος (βρέτος, ῥέθος), βρένθος, βρενθύω,-ομαι· (βάθος) βένθος· ξαθὸς (ξάω), ξανθὸς· τίθω, τινθὸς· μάθω, μανθάνω· λάθω, λανθάνω· πύθω, πυνθάνω,-νομαι, κτλ. Καὶ πάλιν μετὰ τοῦ δ, (ἴδω, ἴδαλος) ἰνδάλλω, -λομαι, (πύθος = βυθὸς, πύδος), πύνδος, πύνδαξ· ἄδω, ἀνδάνω· χάδω (χάζω, κέχανδα), χάνδω, χανδάνω, χάνδαξ (ἐκ τῦ χάδω, χαδέω, χαδέω, ὅθεν καὶ τὸ τῆς συνηθείας χαδεύω)· μύδος (μύδω, μύζω), μύνδος, μυνδὸς [μυτὸς, λτ. mutus· ἐκ τοῦ μύζω, μύω, καὶ τὸ μῦθος, μύθα = φωνὴ, θρόος, ὅθεν τὸ Γαλλικὸν mot, καὶ τὸ Γερμ. Mund (ϛόμα), καὶ τ' ἀνάπαλιν Stimme (φωνὴ) = ϛύμα, αἰολικῶς τὸ ϛόμα], δένδρον, δένδρος, ἐκ τοῦ δέδρον (δέδερον, παρὰ τὸ δέρω, δέρος, δρίος, δρέϝος, Σλαβον древо, ὅθεν καὶ τὸ δόρυ, καὶ δόρυς, δρῦς), κόνδυ, κόνδυλος, κονδύλη, κόνδος [κόδος, κῶδος, κῶθος, κώθων, κωδὴ, κοττὰ, κόττος = κυβὴ, κεφαλὴ (ἐκ τοῦ κόνδος καὶ τὰ, κύνδαλος, κυνδάλη, ὡς ἐκ τῦ κόνδυλος τὸ τῆς συνηθ. κονδύλιον, ὁ γραφικὸς κάλαμος, ὡς τὸ λατιν. stylus), καὶ κυνδαλισμὸς, εἶδος παιγνιδίϐ, τὸ παῤ ἡμῖν παλϐκάκιον]. τοιαῦτα εἶναι καὶ τὰ κύρια ὀνόματα, πίνδος (πίδω, πίδος, πίδαξ), Πίνδαρος, Πίνδασος· καὶ Τύνδαρος (τύνδω, tundo) ἐκ τοῦ τύδω (= τύζω, τύπω), ὅθεν καὶ Τύδας, Τύδης, Τυδεὺς, Tudes,

is, itis, *κτλ. Ἀλλὰ τὸ μὲν θ, καὶ τὸ δ φυλάττεσι τὸν ἴδιον αὐτῶν φθόγγον καὶ προηγεμένε τοῦ ν, τοῦ ὁποίου μόνον ἐξακέεται ὁ πρὸς τὰ μαλακὰ ταῦτα σύμφωνα ἠρέμα προσβάλλων εὔηχος κωδωνισμός (α). Ὅταν δὲ τὸ ν προηγῆται πρὸ τῦ τ ἢ κατὰ παρένθεσιν ἢ κατὰ*

(α) *Καὶ ἡ λατινικὴ ἀγαπᾷ νὰ προσθέτῃ τὸ* n *πρὸ τῦ* d, *ὡς, φίδω (φείδω, φείδομαι),* fido, findo *(φίνδω),* feudo *(φένδω, φέδω, φάδω, σφάζω, ὅθεν σφενδόνη, λτ.* funda), *καὶ σφίδω (=σφίγω σφίγγω, φίγγω λτ.* vinco), *Γερμ.* binde *(φίνδω)·* scido, scindo, *(σχίδω, σχίνδω, σχινδάλαμος, Γρμ.* Schindel)· fuo, fundo *(φύω, φ=χ, χύω, χύδω, χύνδω, ἐκ τῦ ὕω, ὕδω, ὅθεν καὶ ὕδος, ὕδορ, ὕδας, λτ.* unda)· mando (mado, *μάδω=μάζω, μάσσω, μασσῶμαι)* manduco, mandibula *(ὡς ἐκ τῦ αὐτῦ μάσσω, μάζω, μάγω, τὸ συνήθ. μάγαλον· καὶ τὸ Γαλ.* manger, *Ιταλ.* manggiare, *καὶ ἐκ τῦ μάζω,* maxilla, *ἡ σιαγών, ὅθεν τὸ συνήθ. μαξιλλάριον),* candor, candeo, *ἐκ τῦ* cano, *κάνω, καινὸς, κάνδω, τὸ θέμα κάω, καίω, ὅθεν κάνω· ἐν δὲ τούτῳ παρεντίθεται τὸ δ, ὡς καὶ δένδω (δένω, δίνω), δενδίλλω· κίνω, κίνδω (κινδύνω, κίνδυνος)· τένω τένδω,* tendo, *παρ' ὃ τὸ τένθω,* tenuo *(θ=δ· ἀμφότεροι πνευματισμοί, ὡς καὶ τὸ ψιλὸν τ, περὶ τῶν ὁποίων ἐφεξῆς. περὶ τῆς παρενθέσεως τῦ δ εἰπομεν καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν). Οὕτω καὶ σπέω (σπείω, σπάω, σπάνω) σπένδω· καὶ πάω, πάνω (σπάω, στάνω)* pando, pendo, pendeo *(ὡς ἐκ τῦ σπίω, ἀντὶ σπάω, σπίζω, σπιδὴς, σπιθαμὴ, καὶ ἐκ τῦ σπέω, πένδω, ὁ ἀριθμὸς πέντε, ἀπ' αὐτῶν δηλαδὴ τῶν δακτύλων τῆς χειρὸς, καθ' ὃς ἐκτείνεται ἡ πᾶσα παλάμη, καὶ ἡ σπιδὴς σπιθαμή). τοιαῦτα εἶναι καὶ τὰ Γερμανικὰ* Tugend, *ἀντὶ* Tuget (Tucht, tugen)· Jugend *ἀντὶ* Juget *(βλ· Ῥείμ· λ. ἀρετὴ), κτλ. Ἡ δὲ Σλαβονικὴ μετὰ τῶν διαλέκτων της δὲν ἀσμενίζεται εἰς τὴν τοιαύτην σύναψιν τῦ ν μετὰ τῦ δ καὶ τ (ὡς ἀδ' εἰς τὴν τῦ μ μετὰ τῦ β, π, βλ. κεφ. Β § η· σημ.),* ὅθεν *λέγει* мятва, *Ῥωσσ.* мята, *ἀντὶ μίνθα, Γρμ.* Minze, *αἰολ. μένθα, λτ.* mentha *(φυλάττει δὲ τὸ ν πρὸ τῦ θ=th καὶ ἡ Λατινικὴ),* лящa=(lents) lens, lentis=*λάθυς (λάνθυς, λένθυς), λάθυρ, ὅθεν λάθυρος·* пять, *Σερβ.* пѣть=*πέντε, καὶ* пядь=*(παδὴ, σπιδὴ), σπιθαμὴ (ἐκ τῦ* пяти, пяю, *πάω, σπάω, σπάνω, πάνω ὅθεν* пну, *ὡς τάω, τάνω,* тяну, тну)· *ὁμοίως καὶ τὰ εἰς οντι, τριτοπρόσωπα δωρικὰ*

* *

σύνθεσιν ἢ καὶ ὡς ῥιζικὸν τῆς λέξεως σύμφωνον, τότε ὁ νυγμὸς ἰσχυρῶς προσκρέων πρὸς τὸ ψιλὸν τ, αὐξάνει καὶ τότε τὸν φθόγγον χονδρότερον, καὶ αὐτὸς μεγαλοφωνότερον καὶ λαμπρότερον ὡς ἐξ ἀντανακλάσεως ἀπηχεῖ· ὅθεν καὶ τὸ ντ προφέρεται Ἑλληνικῶς ὡς τὸ nd, εὑρίσκεται δὲ καὶ ἐν ἀρχαίᾳ λατινικῇ γραφῇ dia pandon τὸ διὰ πάντων (βλ. Scalig. Vetust. Rom). διότι ἄλλως ἀποσβέννυται ὁ κωδωνισμὸς τοῦ ν, προσβάλλοντος ἠπίως καὶ ἐλαφρῶς πρὸς τὸ φύσει λεπτὸν καὶ ψιλῶς προφερόμενον τ, καὶ τότε ἡ σύνθετος φωνὴ τοῦ ντ ἀποβαίνει δύσηχος καὶ ὑπόκωφος καὶ, ἔτως εἰπεῖν, ἀκωδώνιστος, ὁποίαν τὴν αἰσθάνονται οἱ Ἕλληνες ἀκούοντες τὲς Εὐρωπαίες προφέροντας τὸ ντ, ὡς αὐτοὶ συνήθως τὸ προφέρουσιν, οἷον panta, τὸ πάντα (panda), καὶ entea, τὸ ἔντεα (endea), καὶ zonta τὰ ζῶντα (zonda), κτλ. Πόσην εὐφωνίαν χάνουσιν αἱ τοιαῦται λέξεις οὕτως ἀψύχως προφερόμεναι, τὸ αἰσθάνεται μάλιστα ὅστις ἀπαγγείλῃ τοιουτοτρόπως τὰ σεμνὰ καὶ μέγεθος ἢ ὕψος ἐκφράζοντα

προφέρει εἰς ιοπъ, упъ, япъ, χωρὶς τῆ παρεντιθεμένε ν, ὡς, дадупъ да(ди)дѣнти, дѣлаюпъ τελέεντι (τελέουτι, σι), спрояпъ, сроѫ̆нти, -ѫнти (ὡς πεινῶντι). ἀγαπᾷ δὲ παρὰ πολὺ ἡ Σλαβονικὴ τὴν παρένθεσιν τῆ ν εἰς τὴν λήγουσαν τῶν πρωτοπροσώπων ῥημάτων, καθὼς καὶ ἡ Ἑλληνική, καὶ ἐξαιρέτως ἡ Αἰολική, οἷον βάω, βάνω, βαίνω, γάω, γαίνω, γείνω· καὶ ἡ συνήθεια ὡσαύτως, οἷον χύνω, χώνω (χύω, χώω), σβίνω, ψένω (ἐψέω). καὶ, δείχνω = δείκνω, ὅθεν δεικνύω ἐκ τῆ δείκω, δεικάνω, ὡς ἵκω, ἱκάνω, ἵκνω, ἱκνέω· δάκω, δακάνω, δάκνω, δαγκάνω· πήγω, πήγνω, πήγνυμι· ἔτω, καὶ τὰ Σλαβον. пѫгну, тагнѫ, ὡς ἐκ τῆ ταγάνω, ἀντὶ ταγέω, τάγω· спѫгну, сеѩхнѫ, ἀντὶ сеѩхѡ, κτλ· βλ. περὶ συγγεν. τῆς Σλαβ. γλώσ. πρὸς τὴν Ἑλλην· λ. пѫгну, καὶ соѩх. π.

Ἑλληνικὰ ὀνόματα· ἡ βροντὴ δὲν μένει πλέον βροντὴ (vrondè), ὅταν προφερθῇ vrontí, ἐδὲ πόντος ὁ póntos, ἐδὲ Στέντωρ ὁ Stentor, ἐδὲ κράντωρ ὁ crantor, οὐδ' ἄντρον, οὐδὲ φάντασμα τὸ antron, καὶ τὸ fantasma, κτλ. (α). Ἂν ἐπρόφερον ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα χωρὶς τῆς συνειθισμένης ἐκφαντορικῆς προφορᾶς οἱ Ἕλληνες, δὲν ἤθελαν αἰσθάνεσθαι τῆς τοσαύτης μεγαλοπρεπείας τὸ κάλλος εἰς τὴν σύνθεσιν τῶν μσικωτάτων ἐκείνων σίχων·

„Πολλὰ δ' ἄναντα, κάταντά, πάραντά τε, δύχμια τ' ἦλθον (Ὅμ.)

καὶ,

„Πρόφαντον σοφίᾳ καθ' Ἕλληνας ἐόντα παντῷ (Πίνδ.), κτλ.

§ δ. Ἀλλὰ καὶ ὅταν ἡ μὲν προηγμένη λέξις εἶναι σὺν καὶ ἐν πρόθεσις ἐν παραθέσει, ἢ ἄρθρ αἰτιατικὴ ἢ γενικὴ πληθυντικὴ λήγσα εἰς ν, ἡ δὲ ἑπομένη ἀρχίζῃ ἀπὸ τ, τὸν αὐτὸν ἔντονον φθόγγον τοῦ ντ παρατηροῦμεν καὶ εἰς τὴν ὑφ' ἕν σύρμα φωνῆς τῶν λέξεων τούτων διαδοχὴν, οἷον τὴν τιμὴν (τὴν dimὴν), τὸν τρόμον τὸν τῶν τυράννων (τὸν drόμον τὸν dῶν dυράννων), κτλ. Οἱ δὲ Ἐρασμῖται προφέροντες τὸ δέλτα τὸ ἡμέτερον ὡς τὸ ἰδικόν των d ἀποροῦσι, πῶς οἱ Ἕλληνες προφέροντες τὸ ντ ὡς nd, δὲν αἰσθάνονται ὅτι συγχέουσι τὰς λέξεις, οἷον τὸν τρόμον καὶ τὸν δρόμον, τὸ ἐντελέχεια καὶ ἐνδελέχεια,

---

(α) Ἐὰν δὲ καὶ λόγος ὅλος πολλὰ τὰ ντ ἔχων προφερθῇ τοιοτρόπως, ἡ ἀηδία εἰς ἑλληνικὰς ἀκοὰς γίνεται ἀνυπόφορος· τίς ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας δύναται ν' ἀκούσῃ χωρὶς ναυτίαν τὰ

„Τὰ Ταντάλυ τάλαντα ταντιαλίζεται,
προφερόμενον εὐρωπαϊκώτερον,
Ta Tantalu talanta tantalizetæ?

κτλ. ἀλλ' ἂς μάθωσιν οἱ ἄνδρες νὰ προφέρωσι τὸ δέλτα Ἑλληνιστὶ, καὶ τότε θέλωσιν αἰσθανθῆ πόσον διαφέρει εἰς ςόμα Ἕλληνος ἡ τῶν τοιούτων λέξεων προφορά. Παρομοίως ἀποροῦσιν οἱ αὐτοὶ καὶ πῶς συγχέομεν τὰ, τὸν πόλον μὲ τὸν βόλον, τὸν πρῶτον μὲ τὸν βρότον, τὸν πορὸν μὲ τὸν βορὸν, κτλ. ἀλλὰ καὶ τέτων τὴν προφορὰν πρέπει νὰ τὴν μάθωσιν ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας προφέροντες τὸ ν πρὸ τοῦ π καὶ β Ἑλληνικῶς, ἤτοι κατὰ τὸν ἐφεξῆς τρόπον.

§ ε. Καθὼς πρὸ τῶν διὰ τοῦ λάρυγγος ἐκφερομένων συμφώνων ἡ Ἑλληνικὴ εὐφωνία μεταβάλλει τὸ ν εἰς γ, ἤτοι ng (βλ. κεφ. γ), οὕτω καὶ πρὸ τῶν χειλεοτύπων β, π, φ, ψ (πσ), τὸ μεταβάλλει εἰς τὲτ' αὐτὸ τὸ χειλεόφθογγον μ, πάντοτε μὲν ἐν συνθέσει, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐν παραθέσει· οἷον, ἐμβάλλω (ἐν βάλλω), ἐμπίπτω, ἔμφυτος, ἔμψυχος, ἔμμοτος, ἀμπάλλω (ἀναπάλλω), αμβλήδην, ἀμφαδά· καὶ, ἀμ βωμοῖσιν (ἀνὰ, ἀν', βωμοῖσι), ἀμ πεδίον, ἀμ πόνον (α), κτλ.

(α) Καὶ ταῦτα δὲ πολλοὶ τῶν ἡμετέρων Γραμματικῶν ἀνεγίνωσκον τὸπάλαι ὑφ' ἓν, ὡς σύνθετον λέξιν, οἷον, ἀμβωμοῖσιν, ἀμπεδίον, ἄμπονον· ὡς καὶ ἔμποθεν, ἀντὶ, ἔν ποθ' ἕν, (τῦ ἓν προφερομένε ὡς ἓμ). διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἔγραφον καὶ, τὸμ πόλεμον, τὸμ βίον, τὴμ πόλιν, σὺμ πατρὶ, ἂς ἂμ Μίνως ἀξιώσειεν (ἄν), ΕΜ ΠΙΕΡΙΑΙ (ἐν Nομίσματι Σελεύκε)· καὶ „ὑπάρχειν δὲ τῷ δικασῇ καὶ προξενίαμ παρὰ τῇ πόλει, καὶ ἔφοδον ἐπὶ τὰμ βόλλαν καὶ τὸν δᾶμομ μετὰ τὸγ χρηματισμὸν τὸμ περὶ τῶν ἱερῶν (βλ. Koen εἰς Γρηγόρ. περὶ διαλέκτων σελ. 89. καὶ Mettair. Alphabet. dialect.), καὶ ἄλλα ἀρχαῖα πολυάριθμα, καὶ μάλισα εἰς γραφὰς Δωρικάς· Ἐκ τέτε φαίνεται, ὅτι καὶ ἡ αἰολίζσα λατινικὴ ἀγαπᾷ παρὰ πολὺ τὴν τροπὴν τῦ ἑλληνικῦ ν εἰς μ καὶ εἰς ἄλλα πολλὰ, καὶ εἰς τὰς γενικὰς καὶ αἰτιατικὰς (deum, θεὸν), καὶ ἐν τοῖς εἰς um οὐδετέροις=ον (ὠὸν, ovum), κτλ.

καὶ τοῦτο διὰ τί; διὰ τὴν κακόηχον τῶν φθόγγων ἀντιτυπίαν, ἐπειδὴ τὸ ν πρὸ τῶν χειλεοφθόγγων συμφώνων ἐξακεόμενον νύζει ἀηδῶς, καὶ ἐνοχλεῖ τὴν ἀκοήν, ὅθεν μεταβάλλεται εἰς τὸ συγγενὲς μ. Καὶ τῦτο δὲ μετὰ μὲν τῦ δασέως φ, καὶ τῦ μέσου β, ἑταιρειάζει ὁμαλῶς, συνάπτον τὸν φυσικὸν αὐτῦ φθόγγον μὲ τὴν τῶν δύω τούτων γραμμάτων δασύτητα ἀμετάβλητον. Ἀλλ' ὅταν μέλλῃ νὰ συμπλεχθῇ πρὸς τὸ ψιλὸν π, ἐμπίπτει μετὰ σφοδροῦ τοῦ πνεύματος, καὶ ὁ ἐκ τῆς τύτων συμπλοκῆς ἀπηχῶν ἀντίκτυπος φθόγγος ἀποβαίνει λαμπρὸς καὶ μέγας καὶ τυμπανώδης, ὡς ὁ τοῦ mb. ἄλλως δὲ ὁ τοῦ μ μυγμὸς κατασιγάζεται καὶ καταπίπτει πρὸς τὴν ἀντερείδεσαν ψιλότητα τοῦ π, καὶ ὁ ἦχος ἐξακούεται ἀβληχρὸς καὶ συγκεκλασμένος, ὡς ψόφος παφλάσματος κωφοῦ, ἢ σκεύες σαθροῦ καὶ χορδῆς χαλαρᾶς καὶ διεσχισμένης κακοφωνότατος θρυλλιγμός. ὅθεν τὰ μὲν, τὸν πρῶτον, καὶ τὸν πόλον, καὶ τὸν πόνον προφέρομεν Ἑλληνικῶς τὸμ bρῶτον, καὶ τὸμ bόλον, ὡς καὶ τὸ ἄmbρον (ἄμπρον), καὶ τὸ τύmbανον καὶ τ' ἄλλα τὰ τοιαῦτα· τὰ δὲ τὸν βρότον καὶ τὸν φόνον, τὸμ νρότον καὶ τὸμ fόνον καὶ τὰ ὅμοια, φυλάττοντες ἐν τούτοις μὲν τὴν προσήκουσαν τοῦ πνεύματος δασύτητα, ἐν δὲ τοῖς πρώτοις τὸν ἐκ τοῦ ψιλοῦ γράμματος ἀντιβομβοῦντα πά-

---

τοιῦτο εἶναι καὶ τὸ ληκτικὸν μ τῶν δοτικῶν καὶ ποιητικῶν ἢ προθετικῶν πτώσεων τῆς Σλαβονικῆς καὶ τῶν διαλέκτων αὐτῆς, ὡς домомъ, δόμων (δόμοιν), имъ, οἶν, κτλ. (βλ. περὶ συγγεν· τῆς Σλαβον. πρὸς τὴν Ἑλλην.)· Ἡ δὲ Γερμανικὴ σέργει μᾶλλον τὸ ν καὶ εἰς ἄλλα (οἷον Boden, Faden, ἀντὶ Fadem, ὡς Athem, Odem, κτλ.), καὶ εἰς τὰς τῶν ἐπιθέτ. δοτικὰς, ὡς, mit leeren Magen, ἀντὶ leerem, βλ. Ῥείμ. ϛοιχ Μ.

ταγον· οὕτως ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, ὡς ἐπτάκτυπος φθόμιγξ, μᾶλλον δὲ ὡς (alma mater), μήτηρ ὁμπνία θείας ὁμφῆς, ἐπιτηδεύει τὸν ἐμπρέποντα τοῖς πράγμασιν ὄγκον καὶ στόμφον, ἀποφεύγουσα πανταχοῦ πᾶσαν κακοφωνίαν βαρβάρου λαλήματος, ὡς εἴπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν διαλέγοντες τά τε περὶ τοῦ β καὶ τὰ περὶ τοῦ γ καὶ δ μετὰ τοῦ ν. Ὅτι δὲ τὸ δ μεταβάλλεται καὶ εἰς θ, καὶ εἶναι πολλάκις ἁπλοῦς πνευματισμὸς, λέγομεν ἐν τῷ περὶ τοῦ θ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ Ζ, ΕΝ Φ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΤΕΡΩΝ ΔΙΩ ΔΙΠΛΩΝ Ξ, ΚΑΙ Ψ.

§ α. Καὶ ὁ Ἁλικαρνασσεὺς Διονύσιος (α), καὶ Σέξτος ὁ ἐμπειρικὸς (β), λέγουσι ῥητῶς, ὅτι τὸ ζ σύγκειται ἐκ σ καὶ δ, ἐκ τῶν ὁποίων συμφθειρομένων ἀποτελεῖται ἡ καὶ νῦν καθ' Ἕλληνας συνήθης, καὶ (καθὼς λέγει ὁ Ἁλικαρνασσεὺς), ἡδύνατο τὴν ἀκοὴν προφορὰ τοῦ ζ. τοῦτ' αὐτὸ ἀποδείκνυται καὶ ἀπὸ τὰς διαλέκτους, οἷον ἀπὸ τὴν Ἀττικὴν, ἥτις τὰ, θύρας δε, Ἀθήνας δε, ἔγραφε καὶ ἐπρόφερε, θύραζε,

(α) Διον. περὶ Συνθ. Τμ. δ. (β) Σέξτ. πρὸς Γραμματικ. Α, ε.

Ἀθήναζε· καὶ ἀπὸ τοὺς Δωριεῖς, οἵτινες ἔλεγον, μβσίσδω, τὸ μυθίζω, καὶ ὄσδω, καὶ Σδεὺς τὸ ὄζω, καὶ Ζεὺς, κτλ. μαρτυρεῖ δὲ τέλος καὶ ἡ Σλαβονικὴ γλῶσσα μετὰ τῶν διαλέκτων της καὶ τῆς Ῥωσσικῆς μάλιστα, ἥτις πολλάκις τὸ δ μεταποιεῖ εἰς ж, καὶ τῦτο πάλιν εἰς жд, οἷον сидѣть, сижу, сѣжу, сѣжду = (σέδω, σέζω, σίζω, σέσδω, sedo, ἕδω), ἔζω, ἴζω, τὸ δὲ ж εἶναι = ζ, καὶ τὸ жд (ζδ) = σδ (ἤ ζδ, ὡς προφέρεται καὶ Ἑλληνιστὶ τὸ σδ, βλ. κεφάλ. γ. § δ, σημείωσ.)· ὁμοίως καὶ τὸ зду (ζδῶ), εἶναι = σδῶ, ἀντὶ δῶ, δέω, δέμω (do, con-do), κτλ. τὸ δὲ Σλαβονικ. з εἶναι αὐτὸ τὸ Ἑλληνικὸν ζ καὶ κατὰ τὸ εἶδος καὶ κατὰ τὸν φθόγγον (διότι τὸ ж, εἶναι ζ τραχύτερον, ἢ ζ διπλῦν). Ὕστερον ἀπὸ ταύτας καὶ τοιαύτας ἀποδείξεις ἂς πιστεύσῃ ὅστις θέλει τὰς Ἐρασμίτας, οἵτινες διϊσχυρίζονται, ὅτι τὸ ζ σύγκειται ὄχι ἐκ σδ, ἀλλ' ἐκ δσ, τ' ἀνάπαλιν· διότι ταύτην τῶν στοιχείων τὴν σύνθεσιν εὑρίσκουσιν ἀναλογωτέραν πρὸς τὴν προφορὰν τοῦ λατινικοῦ z (dζέτα), τὸ ὁποῖον καὶ οἱ ἡμέτεροι Βυζαντινοὶ μετέφραζον διὰ τοῦ τζ, οἷον, Τζέτζης, Τζάννης, μὴ ἔχοντες πῶς ἄλλως νὰ ἐκφράσωσι τὸν τραχύτατον φθόγγον τῷ λατινικῷ στοιχείῳ, ὅς τις διαφέρει μεγάλως ἀπὸ τὸν γλυκὺν τοῦ Ἑλληνικοῦ ζ. Οἱ Ἐρασμίται συγχέοντες τὴν τῷ ζ μὲ τὴν τῷ z προφορὰν, ἀντιλέγουσι καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν λατῖνον Κυντιλιανὸν, ὅστις εἰς τῆς γλώσσης τε τὴν ἀκμὴν ὁμολογεῖ καθαρῶς, ὅτι „ἡ λατινικὴ γλῶσσα δὲν ἔχει γράμμα νὰ μεταφράσῃ τὸ Ἑλληνικὸν ζ, διότι τοῦτο μὲν ἠχεῖ ἱλαρὸν καὶ ἡδύ, τὸ δὲ λατινικὸν z, λυπηρὸν καὶ φρικτὸν· καὶ αἱ γλυκεῖαι φωναὶ, ζώπυρον, ζέφυρος, μεταφραζόμεναι λατινιστὶ Zopyrum, Zephyrus,

ἐκδίδοσιν ἦχον κωφὸν καὶ βάρβαρον" (α). Ἀπορεῖ ὁ σοφὸς Ἔρασμος, πῶς ὁ Κυντιλιανὸς εὑρίσκει τόσον γλυκὺν τὸν φθόγγον τῦ Ἑλληνικοῦ ζ, ἐν ᾧ ἡ λατινικὴ τὸ μεταφράζει πολλάκις διὰ τοῦ δύω σ (ὡς, μάζα, massa, κτλ.), αὐτὸ δὲ τὸ σ εἶναι ἄχαρι καὶ κίβδηλον, ὡς ὁ Πίνδαρος τὸ ὠνόμασεν (β). Ἀλλ' ὁ Ἔρασμος δὲν παρατήρησεν, ὅτι ἡ τῦ ζ μεταβολὴ εἰς δύω ἑτερόφθογγα σίγματα εἶναι τῶν Ταραντίνων καὶ Θετταλῶν καὶ τῆς ἀρχαίας Ἰωνικῆς, καὶ ἄλλων ἐν μέρει Δωρικῶν καὶ Αἰολικῶν διαλέκτων ἰδίωμα, τὸ ὁποῖον σώζεται καὶ εἰς τὴν σημερινὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν· διότι καὶ ἡμεῖς λέγομεν, ὡς οἱ πάλαι Αἰολεῖς, μαλάζω καὶ μαλάσσω, ἀλλάζω καὶ ἀλλάσσω (ὡς, μάσσω, μάζω· νίσσω, νίζω, κτλ.)· ἀλλ' ἄν ποθεν μᾶς ἤκουεν ὁ Ἔρασμος, πόσον διαφόρως προφέρομεν τὸ ζ καὶ ἀπὸ τὸ ς καὶ ἀπὸ τὰ δύω

(α) Quintil. Lib. 12. Καὶ Ἄππιος ὁ Κλαύδιος, κατὰ τῦ Μαρτιανῦ τὴν μαρτυρίαν, ἀπεχρήσατο τῆς γλώσσης τω τὸ Z, ὡς τρίζον παρομοίως μὲ βρυγμὸν ὀδόντων ζῴου δυσθανατοῦντος.

(β) Κίβδηλον ὠνόμασεν, ὁ Πίνδαρος τὸ σίγμα ὡς γράμμα νόθον μεταξὺ τῶν ἄλλων γραμμάτων, καὶ σιγμὸν τινα ἐκδίδον καὶ μᾶλλον θηριώδη συριγμὸν, παρὰ τόνον λαλιᾶς ἀνθρωπίνης, ὅθεν καὶ ἀνάρμοσον ἢ κακῶς συμμιγνύμενον, οἷον ἑτερογενῦς μετάλλε μίγμα, πρὸς τὸ μέλος τῶν χρυσηλάτων τῆς Καλλιόπης ᾠδῶν· διὰ τῦτο καὶ οἱ Διθυραμβοποιοὶ ἀπέφευγον τὸ στοιχεῖον, καὶ πολλοὶ ἐφιλοτιμήθησαν νὰ συντάξωσιν ὅλας ἀσίγμους ᾠδὰς (Ἀθήν. βιβ. Ι.). Ἴσως δὲ τὸ πάλαι κατά τινα Ἑλληνικὴν διάλεκτον ἐπροφέρετο καὶ τραχύτερον τὸ σ, καὶ ἡ σίξις τε προσέπιπτεν ἔτι ἀχαρωτέρα, καὶ οἷον ἐκ δύω φθόγγων συνεφθαρμένη κατὰ τὸ Ἀσιανὸν shin, καὶ τὸ Ῥωσικὸν ш. Οἱ Αἰολεῖς τὸ ὠνόμαζον σὰν ἢ σὰμ (Πίνδαρ. καὶ Ἡρόδ. α, 139)" σάμα τὸ Ἑλληνικώτερον σίγμα (Ἡσύχ.), ὁμωνύμως μὲ τὸ Ἑβραϊκ. καὶ τὸ Ἀραβικ. schin.

σσ, ἤθελεν αἰσθανθῆ βέβαια καὶ αὐτὸς, ὡς ὁ Κυντιλιανὸς, τῦ γράμματος τὴν γλυκύτητα.

§ β. Δὲν ὤκνησάν τινες τῶν Ἐρασμιτῶν νὰ δικαιολογήσωσι τὴν γνώμην των προβάλλοντες καὶ αὐτὸ τὸ τῦ ζ ἐπίθετον, διπλῦν· — καθὼς, λέγωσι, τ' ἄλλα τὰ διπλᾶ γράμματα ξ, καὶ ψ, σύγκεινται τὸ μὲν ἐκ κσ, τὸ δὲ ἐκ πσ, τοῦ σ πάντοτε ἀκολεθῦντος, ἔτω καὶ τὸ ζ, ἔπεται νὰ ἦναι συντεθειμένον ἐκ δσ —. Ὄχι, φίλοι Ἐρασμῖται, δὲν ἔπεται! πόθεν ἆρά γε συνάγεται ἡ ἀναγκαία αὕτη συνέπεια; ἡ διπλότης θεωρεῖται περὶ τὴν ποσότητα ὄχι περὶ τὴν τάξιν τῶν στοιχείων· καὶ ἄλλα στοιχεῖα συλλαβῶν δύνανται νὰ ἦναι διπλᾶ χωρὶς νὰ ἔχωσιν ἑπόμενον τὸ σ, οἷον τὸ ς, ἢ στ, ἔχει προηγέμενον τὸ σ, καὶ ὅμως δὲν εἶναι ὀλιγώτερον διπλὸν ἀπὸ τὸ ψ. ἀφίνω νὰ εἴπω, ὅτι ἄλλη εἶναι ἡ φύσις τῶν ψ καὶ ξ, εἰς τὰ ὁποῖα τὰ συντεθειμένα δύω γράμματα φυλάττεσιν ἑκάτερον τὸν ἴδιον φθόγγον ἀπαράλλακτον, καὶ ἄλλη ἡ τῦ ζ, ὅπε ὁ τῶν δύω γραμμάτων φθόγγος συμφθείρεται εἰς ἕνα ἀδιαίρετον· Ἐξ ἐναντίας μάλιστα λέγεσιν οἱ Ἕλληνες, καὶ λαμβάνεσι τὴν τόλμην νὰ διδάξωσι τὲς Ἐρασμίτας, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα οὐδέποτε βδαμᾶ δὲν ἐπιτάσσει, ἀλλὰ πάντοτε προτάσσει τὸ σ πρὸ τῶν δι' ὀδόντων προφερομένων συμφώνων δ, τ, θ. καθὼς εἶναι ἀφύσικον εἰς λέξιν Ἑλληνικὴν νὰ εὑρεθῆ θσ ἢ τσ, οὕτως εἶναι τερατώδης καὶ ἡ τῦ δσ σύναψις εἰς τὸ ζ· ἐπὶ δὲ τῶν κ, π καὶ ἐπιτάσσεται τὸ σ (ὅθεν γεννῶνται τὰ διπλᾶ ψ, ξ), καὶ εἰς μυρίας λέξεις προτάσσεται.

§ γ. Ἐὰν παρατηρήσωμεν προσεκτικώτερον τὴν γένεσιν τῦ ζ στοιχείυ, βλέπομεν καθαρῶς, ὅτι τὸ γράμμα τῦτο εἶναι κυρίως τὸ δ μετὰ

τοῦ προηγεμένε συριςικῦ πνευματισμῦ συνεφθαρμένον· οἷον τὸ δὸρξ (δέρκω), μετὰ τοῦ προηγηθέντος συριγμῦ μετεσράφη εἰς τὸ ζὸρξ, τὸ δυγὸς (δύω), εἰς τὸ ζυγὸς, τὸ Θεὺς (Θεὸς), καὶ Δεὺς, λτ. Deus, εἰς τὸ Ζεὺς, τὸ δαμία (δᾶμος) εἰς τὸ ζημία, ἡ διὰ (σδιὰ), παρὰ Κυπρίοις ἀπέβη ζὰ (καὶ Σλαβον. καὶ Ῥωσσ. за), κτλ. διὰ τῦτο τὸ ζ, ἢ σδ κατὰ διαλέκτες πάλιν μετεβάλλετο καὶ εἰς δδ, ττ, στ, σθ· οἷον τὸ φράδω, φράζω, οἱ Δωριεῖς ἔλεγον φράσδω, οἱ δὲ Λάκωνες, φράδδω, οἱ δὲ Βοιωτοὶ, φράττω, οἱ δὲ Ταραντῖνοι, φράσσω· καὶ τὸ βάδω, βιβάζω, οἱ Ἴωνες βιβάσθω· οὕτω καὶ, ψύδω, ψύζω, ψύσδω, ψύττω· μαζὸς (μάω, μάδω, μάζω), μασδὸς, μασθὸς, μαστὸς· ἔδω (ἔσδω), ἔσθω, κτλ. εἰς ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα μετεχειρίζοντο οἱ μὲν τὸ δ, οἱ δὲ τὰ τέτε συγγενῆ θ, τ, καὶ οἱ μὲν χωρὶς, οἱ δὲ μετὰ σίγματος, οἱ δὲ καὶ μόνον τὴν σίξιν τοῦ σσ, κἀνεὶς ὅμως δὲν εἶπεν οὐδ' ἔγραψε, μαδσὸς, μαθσὸς, μάδσα, φράδσω, προτάττων τὸ δ πρὸ τῦ σ, ἀντὶ τοῦ ζ, κατὰ τὲς Ἐρασμίτας (α). Εἰς δὲ τὸ ξ καὶ ψ μετατίθεται πολλάκις τὸ σ κατὰ διάλεκτον, οἷον, σκίφος ἀντὶ ξίφος, σκερὸς, ὅθεν σχερὸς, ἀντὶ ξερὸς, ξηρὸς, κτλ. οὕτω καὶ τὸ ἰσχὺς τραπὲν εἰς τὸ ἰχσὺς, ἐγέννησε τὸ ἰξὺς, ἐκ τοῦ ἴσχω, παρ' ὃ καὶ τὸ ἰξὸς (ἰσοδυναμοῦσι δὲ τὰ κσ, γσ, χσ, ὅθεν ἐκ τοῦ λέγω, λέγσω, γίνεται τὸ λέξω, κτλ.)·

(α) Τόσον ἀποσρέφεται τὴν μετὰ τὰ δ, τ, θ, κακόφωνον ἐπαγωγὴν τῦ σ ἡ Ἑλληνικὴ, ὥσε πάντοτε, ὅταν ἦναι τῦτο ληκτικὸν σύμφωνον τῆς ὀνομαστικῆς, ἐκεῖνα καθόλου τὰ ἀποβάλλει· οἷον λαμπὰς (λαμπάδς), λαμπάδος: χάρις (χάριτς), χάριτος: κόρυς (κόρυθς), κόρυθος. εὑρίσκεται καὶ Θέμιδος καὶ Θέμιος (Θέμιδς,-μις), ὄχι Θέμιδσος, ἢ Θέμιτσος.

καὶ οἱ Ἀττικοὶ πρὸ τῆς χρήσεως τοῦ Σαμίου ἀλφαβήτε ἀντὶ ξ ἔγραφον χσ, οἷον, ἐχς, ἀνάχσιλλα, χσυνάρχοντες, ἀντὶ ἐξ, ἀνάξιλλα, ξυνάρχοντες, ὅθεν καὶ τὰ ἀρχαῖα λατινικὰ senexs, vixsit, uxsor, ἀντὶ senex, uxor (διότι καὶ τὸ λτ. x εἶναι αὐτὸ τὸ Ἑλληνικὸν χ) (α). τοιαῦτα καὶ τὰ λατινικὰ axilla (= ἀξάλη) = ἀσχάλη = μασχάλη, ascella, ἀσχαλία = μασχαλία (κατ' ἔκπτωσιν τοῦ μ), καὶ ὅσα τέτων ὅμοια. Διὰ τῆς τοιαύτης μεταθέσεως ἐγειναν καὶ τὰ εἰς σκω ῥήματα ἐκ τῆς ληγέσης ξω, οἷον διδάξω, διδάσκω· φάξω (φάζω), φάσκω, βάσκω· ἔξω (ἔχσω), ἴσχω· μίξω (μίσκω, λτ. misceo), μίσγω· δύξω, δύσγω, καὶ ἀφυσγετὸς = ἀφυξετὸς (ἄφυξις), καὶ τὸ Δωρικὸν μύσκα, μύσκος = μύξα, μύξος, κτλ. ἡ αὐτὴ μετάθεσις γίνεται καὶ εἰς τὸ ψ, ὅθεν σπέλιον = ψέλλιον, ψόλος = σπόλος (σβόλος, σπ = σβ = σφ), ἄσβολος, ψὲ = σφὲ (σπέ), ψύω, σπύω, spuo, κτλ. ἄλλοτε δὲ μεταβάλλεται καὶ τὸ ψ πρὸς τὸ ξ, ὡς, ψάω = ξάω, καὶ ἄλλα πολλά. Ἐκ τοιαύτης εὐκολωτάτης μὲν, ἀλλ' ὄχι πλέον καὶ Ἑλληνικῆς μεταβολῆς τοῦ σδ εἰς δσ ἐπλάσθη τὸ λατινικὸν dζέτα, ἢ zeta, ἐκτραχυνθέντος μὲν τῦ δ εἰς τὸ d, συμπυκνωθέντος δὲ τῦ σ εἰς ζ, τοῦ ὁποίου τὴν μὲν μορφὴν ἐφύλαξεν ἡ λατινικὴ μὲ τὰς θυγατέρας της, ἀλλὰ τὸν γλυκὺν φθόγγον ζερη-

(α) Μετέπεσε δὲ τὸ x εἰς τὸν φθόγγον τῦ ξ ἢ κατ' ἔκπτωσιν τῦ ς ἐκ τῦ χς, ἢ καὶ διὰ τῦ σίζοντος πνευματισμῦ, καθὼς καὶ τὸ Σλαβονικὸν χ μεταβάλλεται εἰς ш (ухо, ушн), καὶ τὸ λτ. ch (= kh = χ), εἰς τὸ σίζον Γαλλικὸν ch (Γερμαν. sch). ἐκ τῆς προσθέσεως τῦ πνευματισμῦ σ μετεβλήθη καὶ ἡ πρόθεσις κὺν (λτ. cum, con, co) εἰς τὴν ξὺν = σὺν, ἢ εἰς ταύτην προσετέθη τὸ κ ἢ τὸ χ ὡς πνεῦμα, καθὼς καὶ ἐν ἄλλοις πολλοῖς.

θεῖσα μετέπλασεν εἰς τοῦτον τὸ σ μεταξὺ φωνηέντων κείμενον, ὡς προφέρουσι τώρα οἱ Εὐρωπαῖοι τὰ, visio (βίζιο), saison, κτλ.

§ δ. Τὸ ζ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐπέχει πολλάκις καὶ τόπον συριστικῦ πνευματισμῦ, ὡς καὶ τὰ ἐξ ὧν σύγκειται πνευματώδη γράμματα, τό, τε σ καὶ τὸ δ (βλ. κεφ. Ζ.). Ὅθεν τὸ ζάλη, ζάλος, ἐκ τοῦ σάλος, σάλω (σαλεύω), σάλλω σέλω = ἄλω, ἔλλω, ἄλω (ἁλὸς, ὅθεν ἅλς, sal), καὶ σίλλω, σιλλὸς = ἴλλω, ἰλλὸς, ἴτω καὶ ζάγκλη ζογγύλος, ἐκ τοῦ ἀγκύλος (σαγκύλος), καὶ ἐκ τοῦ αὔω, ἄω, σαύω, σάω, τὸ ζάω, κτλ. ὡσαύτως καὶ εἰς τὰς Σλαβονικὰς διαλέκτους τὰ σίζοντα γράμματα, с, ш, щ, κτλ. εὑρίσκονται καὶ ἀντὶ πνευματισμοῦ, οἷον седмь, σ–ἕβδεμ, λτ. septem· шесть, λτ. sex, ἕξ· цѣлъ, цѣлю, ὅλος (σόλος, λτ. solus, solidus), οὖλος, ἑλέω, καὶ ἄλλα πολυάριθμα. ταῦτα συνοπτικῶς περὶ τε τῦ ζ, καὶ περὶ τῦ σίζοντος πνευματισμοῦ, τὸν ὁποῖον λόγῳ πάρεργον καὶ ἀνωτέρω (κεφ. α. § η), καὶ ἐνταῦθα ἀνεφέραμεν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ς.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΗΤΑ.

§ α. Ἐμβαίνομεν ἤδη καὶ τὸν περὶ τῆς προφορᾶς τῦ ἦτα βαρὺν ἀγῶνα, πρὸς τὸν ὁποῖον οἱ Ἐρασμίται ἀντιπαρατάττονται γενναίως, ὡς τάξεις ἀρειμανίων πολεμιζῶν,

„Ἀσπίσι καὶ κορύθεσσι καὶ ἔγχεσι πεφρικυῖαι,

μὲ πολλὰς ἀποδείξεις (ὡς καυχῶνται), καθωπλισμένοι, καὶ πολλὰς μὲν σήλας ἐπιγραφῶν, πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα ἀρχαῖα μνημεῖα Ἑλληνικὰ προβαλλόμενοι προμαχῶνας τῆς δοξασίας των. Διατείνονται δὲ πεποιθότως οἱ ἄνδρες, ὅτι τὸ ἦτα τὸ ἐπρόφερον οἱ Ἕλληνες, καθὼς τὸ προφέρουσιν αὐτοὶ, ὡς δύω ε, ἢ ὡς ε μακρόν· καὶ ἐπιφέρουσι τὰς ἑφεξῆς ἀποδείξεις· α) αὐτὴν τῦ ἦτα τὴν μορφὴν: ἂν τὸ Η διακοπῇ εἰς τὸ μέσον (λέγει ὁ κὺρ Φραγκῖσκος ὁ Βεργάρας!!), θέλει προφανῶς διαιρεθῇ εἰς δύω ἀντιπρόσωπα Ε (ΕΗ) (α). καὶ εἰς παλαιὰς (προσθέτει ἄλλος), ἐπιγραφὰς εὑρίσκεται τὸ Η μὲ δύω κέρατα προσεθειμένα παρ' ἑκατέραν τὴν πλευρὰν, ὅθεν φαίνεται πάλιν, ὅτι εἶναι σύνθεμα δύω ἀντινώτων Ε (ΞΕ). β) Καὶ εἰς τῶν λέξεων τὸν σχηματισμὸν τὸ η γίνεται ἐκ τῶν δύω εε, ὡς, τὼ τείχεε, τείχη· ἐλπίζω (ἐέλπιζον), ἤλπιζον, κτλ. ὅθεν καὶ εἰς τὸν Ὅμηρον εὑρίσκομεν δέελος ἀντὶ δῆλος, ὡς καὶ, ξερὸν ἀντὶ ξηρόν. γ) Εἰς ὅλας τὰς ἀρχαίας ἐπιγραφὰς, πρὶν εἰσαχθῇ τὸ η εἰς τὸν ἀλφάβητον, εὑρίσκομεν ἀντ' αὐτῦ ε, οἷον, ΑΘΕΝ. (Ἀθηνῶν)· ΜΝΕΜΑ (μνῆμα). ΕΠΙ ΤΕΣ ΒΟΥΛΕΣ ΚΛΕΟΓΕΝΕΣ ΠΡΩΤΟΣ, κ. τ.λ. δ) Ὁ Κρατῖνος ἔγραψε βὴ τὴν βὲ φωνὴν τῆς τῶν προβάτων βληχῆς. ε) Ὁ Πλάτων λέγει καθαρῶς, ὅτι „ἐκ ἦτα ἐχρώμεθα ἀλλὰ ε τὸ παλαιόν.“ ς) Καὶ ὁ Σέξτος λέγει, ὅτι „συζαλὲν τὸ η γίνεται ε, ἐκταθὲν δὲ τὸ ε γίνεται η“ ὥςε καὶ αὐτὸς θεωρεῖ τὸ η καὶ ε ὡς ἕν καὶ τὸ αὐτὸ στοιχεῖον· ζ). Τὸ Ἰωνικὸν η ἄλλαι διάλεκτοι τὸ ἐκφράζουσι διὰ τῦ ε, ὡς, βασιλῆα, βασιλέα, κτλ.

(α) Παρὰ Στεφ. Ἐρέικῳ, περὶ προφορ.

η). Καὶ ἡ Λατινικὴ πάντοτε μεταφράζει τὸ η διὰ τῦ μακροῦ ε.—Αὗται εἶναι καθόλου αἱ περὶ τῆς προφορᾶς τοῦ η ὡς ε μακροῦ (α) ἀποδείξεις τῶν Ἐρασμιτῶν, ὄχι εὐκαταφρόνητοι, καθὼς τὰς ἐκθέτεσι, πλατύνοντες αὐτὰς ἐνίοτε καὶ αὐξάνοντες καθ' ὅλες τὲς κανόνας τῆς ῥητορικῆς. ἀπαντῶσι δὲ οἱ Ἕλληνες πρὸς ἑκάςην αὐτῶν κατὰ μέρος τὰ ἐφεξῆς.

§ β. α) Ψεῦμα εἶναι, ὅτι ἡ μορφὴ τῦ ἦτα σύγκειται ἐκ δύω ε. ὅτι τὸ ἦτα κατ' ἀρχὰς ἦτο σημεῖον δασύτητος, εἶναι ἀποδεδειγμένον καὶ ἀπὸ τὰς ἀρχαίας Ἑλληνικὰς ἐπιγραφὰς, καὶ ἀπὸ τὴν λατινικὴν γλῶσσαν, ἥτις ἀκόμη μεταχειρίζεται τὸ ϛοιχεῖον ὡς πνεῦμα· τὸ κηρύττεσι δὲ καὶ ἄλλοι συγγραφεῖς, καὶ ὁ Ἀθήναιος (β), καὶ αὐτοὶ πρὸ πάντων οἱ Ἐρασμίται. Καὶ πολλὲς πρότερον αἰῶνας, πρὶν ἀνατέμῃ τὸ γράμμα ὁ Βεργάρας, τὸ διέτεμον οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι, καὶ ἐκ τῶν δύω ἡμιτόμων τε ἐμόρφωσαν τὰ δύω πνεύματα τὴν δασεῖαν ⊦, καὶ τὴν ψιλὴν ⊣ (γ). ποῦ λοιπὸν εὗρεν ὁ Βεργάρας ἐν τέτοις τὰ σχήματα τῶν δύω ἀντιπροσώπων Ε (τὰ ὁποῖα τίποτ' ἄλλο δὲν ἀποτελεῖσιν ἑνονόμενα παρὰ τετράγωνον θῆτα (⊟),

(α) Εἶναι καὶ τινες τῶν Ἐρασμιτῶν, οἵτινες θέλεσι τὴν γνησίαν τῦ η προφορὰν, ὅτι εἶναι μεταξὺ τῦ α καὶ ε (βλ. Στεφ. Ἐρρίκ. ἔνθ. ἀνωτ.), μ' ὅλον τῦτο τὸ κόμμα τῦτο εἶναι μικρὸν καὶ ἀσθενὲς ὡς πρὸς τὸ πολὺ πλῆθος τῶν ἄλλων τῶν ἐψιλιϛῶν. καὶ αὐτὸς ὁ αἱρεσιάρχης των Ἐρασμος εἶναι τῆς αὐτῆς γνώμης. ἀπαντῶμεν δὲ καὶ πρὸς ταύτην ἐφεξῆς.

(β) Βιβλ. θ.

(γ) Αὕτη εἶναι ἡ μορφὴ τῶν πνευμάτων ἐν πᾶσι τοῖς ἀρχαίοις χειρογράφοις· ἐκ δὲ ταύτης ὕϛερον μετεπλάσθη ἡ παρ' ἡμῖν ἤδη συνήθης αὐτῶν μορφὴ ' καὶ ' βλ. κεφ. α. § δ.

τὸ ἐξεύρει μόνος αὐτὸς, ὁ τοιαῦτα τερατευόμενος. Γελοία εἶναι καὶ ἡ ὡς ἐκ τῶν κεράτων μεταμόρφωσις τῦ Η εἰς δύω ἀντίνωτα Ε (ἐπειδὴ, ἀφ' ἧς παρεσάθησαν τὰ ςοιχεῖα πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, ἔπρεπε νὰ μεταξραφῶσι καὶ ῥάχιν πρὸς ῥάχιν, ὡς ἀγάλματα νευρόσπαςα, δθλεύοντα πρὸς τοιαύτας τῶν τοιούτων Ἐρασμιτῶν θαυματοποιΐας!). Εὑρίσκεται ναὶ τὸ Η εἰς ἀρχαίας γραφὰς καὶ μετὰ κεράτων, ἀλλ' ἡ πρώτη καὶ ἀρχέτυπος μορφή τυ εἰς παλαιοτάτας ἐπιγραφὰς καὶ Ἑλληνικὰς καὶ λατινικὰς φαίνεται ἀκέρατος καὶ κολοβή. καὶ ὁ Εὐριπίδης, ὅςις ἤξευρε (νομίζω), νὰ γράφῃ τὰ γράμματα τῆς γλώσσης τυ, ἰδὲ πῶς διαγράφει τὸ ςοιχεῖον, ἐκφράζων τὸ ὄνομα ΘΗΣΕΥΣ.

„Τὸ δεύτερον δὲ (γράμμα τῦ ὀνόματος), πρῶτα μὲν γραμμαὶ δύω,
„Ταύτας διείργει δ' ἐν μέσαις ἄλλη μία. (α)

εἰς ταύτην λοιπὸν τὴν εἰκόνα τὸ Η ζωγραφίζεται χωρὶς τὰς ἐκ πλευρῶν πλαγίας γραμμὰς, τὰς ὁποίας, ἂν ἦσαν καίρια μέλη τῦ ςοιχείυ,

(α) Ἀποσπάσμ. τραγῳδ. Θησεὺς, παρ' Ἀθηναίῳ I. — Ὡσαύτως καὶ ὁ τῦ Εὐριπίδυ μαθητὴς Ἀγάθων εἶπε περὶ τῦ αὐτῦ γράμματος, ὅτι εἶναι „Ὀρθοὶ κανόνες ἐζυγωμένοι δύω (αὐτόθ.)". Ἐκ τέτων ἀναιρεῖται ἡ κοινὴ γνώμη, ὅτι τὰ η καὶ ω εἰσαχθέντα τὸ πρῶτον ὑπὸ τῦ Σιμωνίδυ εἰς τὸν Ἰωνικὸν ἀλφάβητον (τῷ 530 π. χ.), μόλις τὰ παρεδέχθησαν οἱ Ἀθηναῖοι ἐπὶ ἄρχοντος Εὐκλείδυ (Ὀλυμπ. γδ, τὸ β, ἢ 403. π. χ.). ἐπειδὴ ὁ Εὐριπίδης ἐςορεῖται μὲν ἀποθανὼν τὸ γ τῆς γγ Ὀλυμπιάδος (406, π. χ.), περὶ δὲ τῦ γράμματος η λαλεῖ ἀπὸ τῆς σκηνῆς πρὸς τὲς Ἀθηναίυς, ὡς γράμματος ἤδη γνωσῦ καὶ συνειθισμένου. ἀλλὰ καὶ ὁ Καλλίας, κωμικὸς ἀρχαιότερος Εὐριπίδυ καὶ Σοφοκλέους, ζωγραφίζει παρομοίως καὶ τὸ ω, καὶ τὸ (εἰς τὸν Σιμωνίδην καὶ τοῦτο ἀποδιδόμενον) ψ (παρ' Ἀθην. βιβ. I, κεφ. 80).

ἤθελε τὰς διαγράψει βέβαια ὁ ζωγραφικώτατος Εὐριπίδης, ὡς διέγραψεν ἐφεξῆς καὶ τὰς λοξὰς τοῦ Ε,

„Τὸ δ' αὖ τέταρτον ἦν μὲν εἰς ὀρθὸν μία,
„Λοξαὶ δ' ἐπ' αὐτῆς τρεῖς κατεσηριγμέναι.

Ταῦτα πρὸς τὰς σχηματοποιΐας τῶν παραμορφαζῶν τῦ Η.

β) Ψευδὲς ἐξ ἡμισείας εἶναι καὶ, ὅτι ἐν τοῖς σχηματισμοῖς τῶν λέξεων γίνεται τὸ η μόνον ἐκ συναιρέσεως τῶν ε, διότι καὶ τὸ εα συναιρεῖται ὡσαύτως εἰς η, οἷον, τὰ τείχεα τείχη, ἀνθέω (ἐάνθεον) ἤνθεν, κτλ. τὸ εε προσέτι συναιρεῖται καὶ (μάλιστα κανονικώτερον) εἰς ει, ὡς, ῥέεθρον ῥεῖθρον, φίλεε φίλει, καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ἀπὸ τῦ ε ἀρχομένων ῥημάτων ἔχουσι κανονικῶς τὴν χρονικὴν αὔξησιν εἰς ει, ὡς, ἔχω (ἔεχον), εἶχον, ἕλω (ἕελον) εἷλον, κτλ. ἡ δὲ ει δίφθογγος ἦχει ὁμολογουμένως ὡς ι μακρόν (α)· ὥστε τοῦτο τὸ ἐπιχείρημα προβάλλουσι μᾶλλον οἱ Ἕλληνες πρὸς τὰς Ἐρασμίτας περὶ τοῦ η, ὅτι ἐπροφέρετο ὄχι ὡς εε, ἀλλ' ἐγγύτατα ὡς ει. Καὶ τὸ εα κιρνώμενον εἰς η ἀντιφέρεται πρὸς τὴν γνώμην τούτων τῶν ἐψιλιζῶν. Ἐπειδὴ ἐὰν, φέρ' εἰπεῖν, τὸ (ἐκ τῦ ἐάνθουν) ἤνθουν (β) ἐπροφέρετο ἐένθεν, καὶ τὸ ἤκεον, ἐέκεον, ἕπεται ἐξ ἀνάγκης ὅτι τὸ ἀρ-

(α) Βλ. τμ. β. κεφ. β. περὶ τῆς διφθόγγυ ει.

(β) Ὅτι ἡ χρονικὴ αὔξησις τῶν ῥημάτων γίνεται ἐκ συναιρέσεως τοῦ αὐξητικῦ λεγομένυ ε πρὸς τὸ ἀρχικὸν τῦ ῥήματος φωνῆεν, τὸ ἐσημείωσαν πρὸ πολλοῦ κατὰ πλάτος οἱ γραμματικοί. σῴζεται δὲ καὶ εἰς τὰ ποιητικά, ἔεργε = εἶργε (ἔργω), ἔαγεν, ἔαξα (ἄγω), ἐάλωκα (ἥλωκα), καὶ εἰς τὰ μετὰ διπλῆς αὐξήσεως, ἐωνοχόει, ἐώρακα, κτλ. (βλ. γραμματ. Βατμαν. § σε, σημ. δ—θ).

κτικὸν τοῦ ῥήματος α (ἀκούω, ἐάκουον), ἀντὶ νὰ συναιρῆται, μεταβάλλεται εἰς ε· ἀλλὰ τοιαύτην γράμματος τροπὴν τί τὴν ὀνομάζουσι κρᾶσιν ἢ συναίρεσιν; (α). τοῦτ' αὐτὸ ἀποδείκνυται καὶ ἀπὸ τῆς κατὰ θλίψιν καὶ κρᾶσιν συναλοιφῆς τῶν φωνηέντων, περὶ τῆς ὁποίας δὲν μακρολογῦμεν. Τὸ δὲ Ὁμηρικὸν δέελος δὲν εἶναι ἀνάλυσις τοῦ δῆλος, καθὼς ἐνόμισαν οἱ Ἐρασμῖται, ἀλλὰ τ' ἀνάπαλιν τὸ δῆλος εἶναι συναίρεσις τοῦ δέελος, τυτέσι πρῶτον ἐκ τοῦ δέω ἔγεινε δέελος (ὡς ἐκ τοῦ ζέω, ζέελος, ὅθεν ζῆλος), καὶ ἔπειτα τὸ εε συνεκράθη εἰς η (ὡς, τὼ τριήρεε, τριήρη, κτλ.)· καθὼς δὲ ἡ ἐκ τῶν αὐτῶν τούτων στοιχείων, τῶν εε, συναιρεμένη δίφθογγος ει ἔχει ἴδιον φθόγγον, οὕτω καὶ τὸ η δὲν ἠχεῖ πλέον εε, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς ἡ ὁμογενής τε ει [πρόσθες εἰς ταῦτα καὶ, ὅτι τὸ ἐκ τῦ δέω δέελος εὑρίσκεται καὶ δείελος· τὸ δὲ δῆλος δύναται νὰ ἦναι καὶ παρὰ τοῦ δάω, δᾶλος (ὅθεν καὶ δάελος, δαβελὸς δαλὸς), ὅπου δὲν ἔχει κἀμμίαν σχέσιν τὸ η πρὸς τὸ ε]· Ἀλλ' οἱ Ἐρασμῖται κατασκευάζυσι καὶ ἀλλως τὴν γνώμην των· καθὼς (λέγυσι), τὸ ω συγκείμενον ἐκ δύω ο, ἔχει φθόγγον ο μακρῦ, ὅτω καὶ τὸ ἐκ τῶν δύω ε συνεσηκὸς η ἔχει φθόγγον δύω ε.—Καὶ ἐδῶ λανθάνονται! διότι τὸ μὲν ω τίποτ' ἄλλο δὲν εἶναι παρὰ οο, καὶ μήτε τὴν μορφήν τε ἤλλαξε, μήτε τὸν φθόγγον τε· τὸ δὲ η πρῶτον μέν, ὡς εἴπομεν,

---

(α) Ὁμοίως καὶ τὸ συνηρημένον κῆρ εἶναι ἐκ τοῦ κέαρ, καὶ τὸ ἦν ἐκ τοῦ ἐὰν, κτλ. ἀλλ' οἱ Ἐρασμῖται τὰ προφέρουσι κέερ, ἐέν, ἢ κέρ, ἐν, ὥστε τὸ κέαρ ἀποβαίνει κέερ, καὶ τὸ ἐὰν ἐέν, κατὰ τὴν Ἐρασμικὴν διάλεκτον, ὄχι βέβαια μίαν ἀπὸ τὰς τέσσαρας διαλέκτυς τῆς Ἑλληνικῆς, ἀλλὰ πάντῃ ξένην καὶ ἀνελλήνιστον!

**

δὲν εἶναι σύνθεμα ἐκ δύω ε· ἔπειτα καὶ ἂν ἦτο, τὰ δύω ε συναιρέμενα εἰς η δὲν μένουσι πλέον ε, ἀλλὰ κιρνῶνται εἰς ἕνα φθόγγον ἰδιαίτερον, καθὼς καὶ ἐπὶ τῆς ει. ἄλλη λοιπὸν εἶναι ἡ τῦ δέελος καὶ ἄλλη ἡ τῦ δῆλος προφορὰ, ὡς καὶ ἡ τῦ μήδομαι διάφορος παρὰ τὴν τῦ μέδομαι, καὶ τὸ μὴν παρὰ τὸ μέν· οὕτω καὶ τῶν εἰς ης καὶ ηρ διακρίνομεν τὰς κλητικὰς συξέλλοντες τὸ η εἰς τὸ βραχὺ καὶ ἑτερόφθογγον ε, ὡς, Ἄρης Ἄρες, δαὴρ δᾶερ, οἰνοβαρὴς οἰνοβαρὲς, κτλ. Οὐδὲ τὸ ξερὸν δὲν συμμαχεῖ μὲ τὰς Ἐρασμίτας· διότι καὶ τῦτο γίνεται ἀμέσως ἐκ τοῦ ξέω ξερὸς, καὶ δὲν εἶναι συξολὴ τοῦ ξηρὸς, ἀλλὰ τῦτο μᾶλλον γίνεται κατ' Ἰωνικὴν ἐπέκτασιν ἐκ τῦ ξερὸς (ξεερὸς, συναιρέσ. ξηρός). Ἂν οἱ Ἐρασμίται δὲν κατεφρονοῦσαν ὡς τρισβάρβαρον τὴν λαλουμένην γλῶσσαν τῶν νῦν Ἑλλήνων, ἤθελαν ἰδεῖ, ὅτι καὶ ἡμεῖς λέγομεν ὄχι μόνον ξηρὸς καὶ ξερὸς, ξηρὰ, καὶ αἰολικώτερον, ξέρα, ἀλλὰ καὶ μερὶ καὶ μηρὶ (μηρὸς, ἐκ τοῦ μέρω), φόρεμα καὶ φόρημα, πόνεμα καὶ πόνημα, βάρημα καὶ βάρεμα (Ρωσ. беремя), ὡς καὶ τὰ, πονέσω καὶ πονήσω, φορέσω καὶ φορήσω (παρακείμενος, πεφόρεμαι, ἀντὶ-ρημαι), χωρὶς ἐπεκτάσεως τῦ ε εἰς η (κατὰ τὰ Αἰολικὰ καὶ Δωρικὰ, ἐφιτοιαῦται κατὰ διαλέκτες χρήσεις τῦ ε ἀντὶ η, λέμην, κυέμεναι, ἀντὶ κυήμεναι, κτλ.)· ἀλλ' αἱ καὶ εἶχον καὶ ἔχεσι καὶ τότε καὶ τώρα παρ' ἡμῖν διάφορον τὴν προφορὰν τῶν δύω τέτων στοιχείων· καὶ συξολαὶ δὲ ἂν ὑποτεθῶσι τοῦ η εἰς ε (κατὰ τὸ, νῆας, νέας, ἂν καὶ αὐτὸ τὸ νέας εἶναι ἐκ τοῦ νεῦς, νεὼς παρὰ τὸ νέω, ὡς παρὰ τὸ νάω, ναῦς, νηῦς, κτλ.), τὸ η ἀναλυόμενον εἰς εε, καὶ ἔπειτα συξελλόμενον εἰς ε,

χάνει καὶ τὸν ἴδιον φθόγγον, ὅστις γίνετ' ἐκ συναιρέσεως τοῦ εε, καθὼς εἴπομεν ἀνωτέρω· πρόσθες καὶ ὅτι ἡ ἀρχαία τοῦ ε ὡς ει προφορὰ (καθὼς θέλομεν ἰδεῖ ἐφεξῆς), δὲν ἦτο μακρὰν τῆς τοῦ η· ὅθεν καὶ αὐτὸ τὸ προβαλλόμενον ξερὸς καὶ ξηρὸς εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ σκερὸς, σκηρὸς, σκειρὸς, σκιῤῥὸς, σκίῤῥος καὶ προσέτι, σκῦρος (α). Αἱ τοιαῦται κατὰ διαλέκτους τῶν γραμμάτων τούτων εἰς ἄλληλα τροπαὶ συμβάλλουσι μᾶλλον πρὸς ἀπόδειξιν τῆς καθ' ἡμᾶς Ἑλληνικῆς τῦ η προφορᾶς, καὶ δὲν ἰσχυροποιοῦσιν οὐδ' ὁπωσοῦν τὴν γνώμην τῶν Ἐρασμιτῶν. Κἄν δοθῇ ὅτι τὸ ξερὸν ἐπροφέρετο διὰ τῦ ἐ ψιλοῦ (ὡς τώρα συνήθως προφέρομεν τὸ ξοιχεῖον), δὲν ἕπεται ἐκ τούτυ, ὅτι καὶ τὸ ξηρὸν παρομοίως ἐξεφωνεῖτο. Ἀπόδειξις δὲ τούτυ πάλιν τὰ κατὰ τόπους τῆς τωρινῆς μας γλώσσης ἰδιώματα. διότι Σμυρναῖοι μὲν καὶ Χῖοι λέγουσι σίδερον, καὶ κερὶ, καὶ νερὸν, οἱ δὲ Θετταλοὶ καὶ ἄλλοι, σίδηρον, κηρὶ, νηρὸν (ἐκ τῦ ναρὸν, νάω, νέω), οἱ δὲ Βυζάντιοι λέγουσι μὲν καὶ αὐτοὶ κερὶ, καὶ θεριὸν (τὸ θηρίον), ἀλλ' ὡσαύτως λέγουσι καὶ κερὰ, τὸ κυρὰ (κυρία), καὶ πίτερα, τὰ παρ' ἄλλοις πίτρα, καὶ πίτιρα (πίτυρα), καὶ ἀψηλὸς τὸ ὑψηλὸς, καὶ μέρμηγκα τὸν μύρμηγκα, καὶ ζελεύω τὸ

(α) Βλ. Ρείμερ. λεξ. ξηρός· Ταύτας τὰς διαφόρυς γραφὰς τῦ ξηρὸς, σκηρὸς, κτλ. Ἐρασμίται τινὲς τὰς ὑπέλαβον ἡμαρτημένας!! καὶ ἄλλοι μηδὲ κἄν τὰς ἐνθυμήθησαν· μ' ὅλον ὅτι βοᾷ μὲν πρὸς αὐτὲς ἡ σκιῤῥώδης Σκῦρός μας ἐκ τῦ Αἰγαίου πελάγυς, ἀντηχεῖ δὲ καὶ τὸ Σκίρον τῶν Ἀθηνῶν ὁμῦ μὲ αὐτὰ τὰ Σκίρα ἢ Σκιροφόρια, ἑορτὴν τῆς Σκιράδος Ἀθηνᾶς, καὶ μὲ τὸ Σκιράδιον ἀκρωτήριον, καὶ τὲς Σκιρίτας ἀπὸ τὸ Σκῖρον τῆς Πελοποννήσου, καὶ τὸν Σκείρωνα μὲ τὰς Σκειρωνίδας πέτρας τυ, κτλ. κτλ.

παρὰ Θετταλοῖς ζηλεύω, καὶ σεπιὰν τὴν παρὰ Χίοις σηπιὰν, οἱ δὲ πλεῖσοι πολλαχῦ καὶ σεσάμι τὸ σησάμιον, καὶ πούλιαν τὴν πληϊάδα, (πελειὰς), κτλ. ὡσαύτως καὶ οἱ περὶ τὸν Πόντον (ἐν Σινώπῃ, Τραπεζῦντι, Χαλδίᾳ) λέγεσιν ἐμεῖς, ἐμέτεροι, ἀντὶ ἡμεῖς, ἡμέτεροι, ἐκ τῆς ἀῤῥήτε ὀνομας. ἐμίς (ὅθεν ἐμέο, ἐμεῖος, ἐμῦ, παῤ ὅ, ἐμεῖς, καὶ Ἰωνικ. ἡμεῖς· ἔτω λέγουσι καὶ ἐσέτερος τὸ ὑμέτερος ἐκ τοῦ ἐσὺ, σὺ), καὶ κεπίν (κεπίον), τὸ κηπίον (κῆπος) (α) κτλ. ἀλλ' οἱ αὐτοὶ λέγεσι καὶ, ἀητὸς τὸ ἀετὸς, καὶ ἦμες, ἦ εἶμες τὸ δωρ. εἰμὲς (ἐσμὲν), ἄλλως εἴμεθα, καὶ εἴμασθε (ἐμὶ, εἰμὶ, ἠμὶ), ὡς πάλιν καὶ οἱ Σμυρναῖοι, ἤκαμα, ἤφαγα, ἤψησα, ἀντὶ ἔκαμα, κτλ. ἀλλ' ἐκ τύτων καὶ τῶν τοιύτων κατὰ τόπες γλωσσηματικῶν μεταβολῶν τοῦ η εἰς ε, καὶ ου, καὶ τ' ἀνάπαλιν, τίς δύναται, παρακαλῶ, νὰ συμπεράνῃ λογικῶς τὴν Ἐρασμικὴν τοῦ η προφοράν, ὡς τὴν συμπεραίνεσιν αὐτοὶ ἐκ τῦ ξερὸς=ξηρός;

γ) Ἀληθὲς καὶ ὑπεράληθες, ὅτι πρὸ τῆς εὑρέσεως τοῦ η ἔγραφον οἱ ἀρχαῖοι τὸ μακρὸν ε, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ ει (β). Ἀλλ' ἐπανερχόμεθα μετ' ὀλίγον πρὸς τῦτο τὸ ἄρθρον συμπαραλαβόντες καὶ τὸν Πλάτωνα.

δ) Τὸ βὴ τῶν προβάτων ὁ Κρατῖνος τὸ ἔγραψε ὄχι βέε (διότι ἔτως ἤθελαν τὸ γράψει καὶ οἱ ἀντιγραφεῖς, ὡς ἔγραψαν καὶ τὸ δέελος),

---

(α) Τὸ κεπίον δύναται νὰ ᾖναι καὶ καπίον (κᾶπος), κατὰ τὴν τῦ α εἰς ε Αἰολικὴν τροπὴν, τὴν ὁποίαν κατὰ κόρον συνειθίζεσιν οἱ Ποντικοὶ, ὡς λέγεσι καὶ 'νεγκάζω, τὸ ἀναγκάζω (ἀντὶ τοῦ κεράζω), ἐγάπανε, τὸ ἄλλως ἀγάπανε, καὶ ἀγαπᾶσε (ἠγάπα), κτλ. βλ. καὶ § ε.

(β) Βλ. ἐφεξῆς ἄρθρ. ε.

ἀλλ' ἤ βὴ, καὶ τότε τὸ η = ει, ἢ ἁπλῶς βὲ (ἀνίσως ἐπ' αὐτῦ δὲν εἶχεν ἀκόμη λάβει τόπον γράμματος τὸ ἐπὶ ἄρχοντος Εὐκλείδυ κατὰ τὴν πολλὴν γνώμην εἰσαχθὲν εἰς τὸν Ἀττικὸν ἀλφάβητον η, καθὼς προείπομεν), οἱ δὲ μετὰ ταῦτα ἀντιγραφεῖς ἀντικαθιςῶντες τὸ η ἀντὶ τοῦ μακροῦ ε, ἔγραψαν βὴ (α), τὸ ὁποῖον ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ βεὶ (διότι τὸ μακρὸν ε εἶναι εἰ), ὅθεν οὐδὲ τῦτο δὲν ἀποδεικνύει τὸν ἐψιλισμὸν τῦ η.—Ἀλλὰ τὰ πρόβατα (λέγυσιν οἱ Ἐρασμῖται:) φωνάζυσι bê.—Δὲν ἤκουσα πῶς βληχῶνται τὰ πρόβατα εἰς ἄλλας χώρας, πλὴν εἰς τὴν Ἑλλάδα οὐδέποτε ἡ βληχὴ των δὲν ἀκέεται ὡς bee καθαρὸν, ἀλλ' εἶναι κυρίως ποιός τις ἦχος μεταξὺ τῦ ε καὶ α (καὶ τὸ β ἐξακέεται ὡς μπὲ, ἤ ὡς τὸ Γερμαν. b), μπεᾶ ἤ bea, διὰ τῦτο καὶ τὰ Ἑλληνικὰ· παιδία μπεᾶκα λέγυσι ψελλίζοντα τὸ πρόβατον· ἔχει δὲ καὶ ὁ Ἡσύχ. βῆκα, τὰ πρόβατα (ἐκ τῦ βάω = βοῶ, βάζω, βὴξ, βῆκος, ὀνοματοποιΐαι ἦχυ, ὡς καὶ τὸ λτ. vacca καὶ box, bos = βώς) (β). πῶς λοιπὸν δύνανται νὰ πληροφορήσωσιν ἤ τὲς

(α) Βλ. ἐφεξῆς ε) σημείωσ.

(β) Διὰ τῦτο καὶ οἱ λατῖνοι ἔγραψαν ba τὸν ἦχον τῆς βληχῆς (ὄχι bee), ὅθεν καὶ τὸ ῥῆμα balare (balao) = βαλάω (καὶ βαλάζω ὅθεν α = ε, τὸ συνήθ. βελάζω), καὶ συγκοτῆ βλάω (Ῥωσσ. блею) βαλάχω, ὅθεν βαλαχὴ, συγκοπῆ βληχὴ, βληχῶμαι (καὶ, α = ο. Γερμ. blöcken, Blöcken)· ἐπειδὴ δὲ τὸ ba, ἤ βα κατὰ διαλέκτ. καὶ = μα (βλ. κεφ. β, § η), διὰ τῦτο ἴσως τὰ πρόβατα λέγονται καὶ μᾶλα, μῆλα (ἀντὶ βᾶλα, βῆλα), ὅθεν καὶ τὸ μάκω, μηκῶμαι, ὡς αἱ μεμακυῖαι ὄϊες, καὶ αἱ μηκάδες αἶγες, διὰ τὸν ἐξακυόμειον ἦχον τῦ μ καὶ β εἰς τῶν αἰγῶν καὶ προβάτων τὸν μηκασμόν· ὥςε τὸ ἐκ τῆς τῦ Κρατίνυ ὀνοματοποιΐας ἐπιχείρημα περὶ τῆς τῦ β καὶ η γνησίας προφορᾶς, εἰς τὸ ὁποῖον ἐπιχειροῦσιν οἱ Ἐρασμῖται, φαίνεται—συκίνη ἐπιχειρία!

ἄλλες ἢ καὶ ἑαυτὲς αὐτοὶ οἱ Ἐρασμῖται, ὅτι ὁ Κρατῖνος ἐπρόφερε τὸ βῆ ἐπὶ τῆς σκηνῆς, ὡς τὸ προφέρεσι τὴν σήμερον αὐτοί; Ἔπειτα, κἂν τὸ ἐπρόφερε, ποῖός ποτε λόγος ὀρθὸς θέλει ἀποδεχθῆ τὴν ὀνοματοποιΐαν τῆς ἠλιθίε καὶ ἀδιαρθρώτε τῶν προβάτων βληχῆς, καὶ πᾶσαν ἄλλην ἁπλῶς πεποιημένην φωνὴν, κατὰ γλώσσας καὶ τόπες διαφόρως ἐκφραζομένην (α), ὡς ἀπόδειξιν ἐναργῆ τῆς γνησίας ἀπαγγελίας καὶ διαρθρώσεως τῶν στοιχείων τῆς λαλιᾶς τοῦ ἀνθρώπε; Μήπως τὸ φλοῖσβος καὶ τὸ ῥοῖζος ἐκφράζεσι τὸν κύριον φθόγγον τῆς οι; ἢ μήπως ἡ κιθάρα ἀπηχεῖ τὸ τοφλατιοθραττοφλαττόθρατ, ὡς ἐξέφρασε τὸ ἀπήχημα τῶν χορδῶν της ὁ χαριέσατος Ἀριςοφάνης; ὁ αὐτὸς ἔτος διέγραψε καὶ τὸν ἦχον τῆς ὀσφρήσεως διὰ τοῦ ὔ, ὖ, ὕ, ὗ· τί κάμνεσιν ἄρα οἱ Ἐρασμῖται; προφέρεσι τὸ ϛοιχεῖον υ ἐπ᾽ ἀκριβὲς, καθὼς ὀσφραίνονται καὶ μύζεσι, διὰ νὰ ἦναι βέβαιοι, ὅτι προφέρεσιν ἁπταίϛως καὶ τὸ η, καθὼς βελάζεσι τὰ πρόβατα; Ὁποῖαι παραδοξολογίαι! παρὰ ἓν ὁλόκληρον ἔθνος τῶν Ἑλλήνων εἰς τῆς ἰδίας τε γλώσσης τὴν προφορὰν ἀξιοπιϛότερα κρίνονται τὰ πρόβατα (β)!

ε) Δὲν ὑπάρχει κἀνεὶς Ἐρασμίτης, ὅϛις δὲν ἐπέσεισεν ὡς φόβητρον κατὰ τῶν Ἑλλήνων τὴν

(α) Ὦϛ, (σίω), σίζω, Γρμ. zischen, Ῥωσσ. жужжу (ζίζω, ζύω = ζίω, σίω, ὅθεν ζίγγος)· ζέω, σδέω, σβέω, σβεννύω, συνήθ. σβύνω ἢ σβίνω, σδίνω, σδίγγω, λτ. stingub, exstinguo· κακκάζω, κοκκύζω, cucurio, кокочу, κτλ. καὶ αὐτὸ τὸ βληχῶμαι· βλ. ἀνωτέρω.

(β) Διὰ τῦτο βέβαι᾽ ἀγανακτήσας καὶ ὁ Λιχθέμβεργος (Lichtemberg), συνέγραψε τὴν Δίκην τῶν ἐκτομιῶν κριῶν (Schöpsenprocess), ἁπαντῶν δριμύτατα πρὸς τὸν σοφὸν Voss, ἐπισχυρισθέντα καὶ αὐτὸν περὶ τῦ η εἰς τῶν προβάτων τὸ βή.

ἐν Κρατύλῳ ῥῆσιν τῦ Πλάτωνος „ἐ γὰρ ἦτα ἐχρώμεθα αλλὰ ε τὸ παλαιόν". Καὶ ὁ μὲν φιλόσοφος λαλεῖ κυρίως περὶ τὲ ἰδιώματος τῆς (ὡς αὐτὸς λέγει) Ἀττικῆς τῆς παλαιᾶς φωνῆς (διότι ἄλλοι διάλεκτοι, καθὼς εἴπομεν, ἔγραφον καὶ ει ἀντὶ τοῦ η), μ' ὅλον τοῦτο ἀποδεχόμεθα χάριν τῶν φιλοπλατώνων Ἐρασμιτῶν ὡς καθολικὴν καὶ γενικωτάτην τὴν ῥῆσιν τῦ Πλάτωνος, ὅτι τὸ παλαιὸν, πρὶν ἀκόμη εἰσαχθῇ τὸ η, τὸν παλαιότατον χρόνον, ἐμεταχειρίζοντο οἱ Ἕλληνες ἀντὶ τῦ η, ε, πάντες πάντοτε πανταχῦ. ἀλλ' ἐρωτῶμεν ἐν ταὐτῷ τὲς Ἐρασμίτας νὰ μᾶς διορίσωσι, καὶ πῶς ἄρα ἐπροφέρετο τοῦτο τὸ ε; δὲν ὡμολόγησαν καὶ ἀπ' αὐτὲς τέτες πολλοὶ καὶ σοφοὶ, ὅτι τὸ ε ἐπροφέρετο καὶ ει; καὶ ἂν ἔτοι ἐσιώπων, ἀλλ' αὐτὸς πάλιν ὁ Πλάτων εἰς τὸν αὐτὸν Κρατύλον τε τὸ λέγει φανερῶς (α), καὶ Πλέταρχος (β) δὲ καὶ Ἀθήναιος (γ), καὶ Εὐςάθιος (δ), καὶ ὁ ἐπιγραφεὺς τῆς Ε ραψῳδίας τῆς Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσείας, καὶ ἐκ τῶν Λατίνων ἄλλοι τε καὶ ὁ Νιγίδιος (ε) ἐπιμαρτυρῶσι· βεβαιόνσι τὸ πρᾶγμα καὶ αἱ διάλεκτοι τῆς Ἑλλάδος, ὄχι μόνον αἱ ἀρχαῖαι ἀλλὰ καὶ αἱ τωριναί· περὶ τέτων ὅλων πραγματευόμεθα κατὰ πλάτος εἰς τὸ ἄρθρον τὸ περὶ τῆς ει διφθόγγε (διὰ νὰ μὴ ἐνοχλῶμεν πολλάκις μὲ παλλιλογίας τὸν ἀναγνώςην)· ἐκεῖ θέλομεν ἐκθέσει διὰ μακρο-

(α) Κρατύλ. § 91. βλ. καὶ Ῥειμέρε Ἑλληνογερμαν. λεξ. ἐν τῷ ςοιχείῳ Ε.

(β) Πλέταρχ. περὶ τῦ ει τῦ ἐν Δελφοῖς.

(γ) Ἀθήν. I, σελ. 453.

(δ) Ευςάθ. εἰς Ἰλ. Ε.

(ε) Nigid. apud A. Gellium L. 19. c. 14.

τέρων τὰς ἀποδείξεις καὶ ὅτι τὸ ει ἐπροφέρετο ὡς μακρὸν ι. πλὴν καὶ ἐνταῦθα χρεωστῦμεν νὰ εἴπωμέν τι ἐμπαρόδως· καὶ πρῶτον προσκαλῦμεν αὐτὸν πάλιν τὸν Πλάτωνα πρὸς συνηγορίαν μας. Πάρελθε θεῖε ἄνερ, καὶ εἰπὲ τίποτε ὑπὲρ τῶν συγγενῶν σου· βλέπεις, ὦ πάτερ, ὅτι ἄνδρες φίλοι σου καὶ τρόφιμοι τῶν λάγων σου, καταφρονῦντες τὲς ἀπογόνες σου, ἐσπέδασαν νὰ ἀμαυρώσωσι παντάπασι καὶ τὸ μόνον γνώρισμα τῆς παλαιᾶς τοῦ γένους των εὐκλείας, τὸ ὁποῖον, ἂν καὶ κολοβὸν, ἀλλ' ὅμως τὸ διεσῴσαμεν, τὴν θεοδίδακτον γλῶσσάν σε! τί λέγεις σὺ αὐτὸς περὶ τῦ ει; πρὸς ποίε ςοιχείε φθόγγον τὸ παραβάλλεις; ποῖον ὄνομα μᾶς δίδεις πρὸς παράδειγμα; — „Τὸν Ποσειδῶνα (λέγει), ὡς ποσίδεσμον ὄντα· τὸ δὲ ε ἔγκειται ἴσως εὐπρεπείας ἕνεκα.... Καὶ ἡ Ἶρις ἀπὸ τῦ Εἴρειν ἔοικε κεκλημένη, ὅτι ἄγγελος ἦν" — Τὸ δὲ η ἔχει τι κοινὸν πρὸς ταῦτα τὰ ςοιχεῖα, τὸ ι καὶ τὸ ει; — „Καὶ τὸ Ἥρως παρὰ τὸ Εἴρειν· ὥςε ἐν τῇ Ἀττικῇ φωνῇ οἱ λεγόμενοι ἥρωες ῥήτορες ξυμβαίνεσιν εἶναι (α)„ — Αἴ! τί προσωποποιεῖς (φωνάζουσιν ἀγανακτῦντες οἱ Ἐρασμῖται), καὶ κατασκευάζεις τοιαύτας φωνασκίας σχολασικάς; αὐτὸς ὁ Πλάτων παράγων τὸ ἥρως καὶ παρὰ τὸ ἔρως, ἀποδεικνύει τρανῶς τὸ ὀρθὸν τῆς καθ' ἡμᾶς τῦ η προφορᾶς! — Μὴ θορυβεῖσθε, ὦ ἄνδρες, παρακαλῶ! καὶ οἱ Ἕλληνες ἀναγινώσκουσι, καθὼς καὶ σεῖς, τὸν Πλάτωνα· ἀλλὰ δὲν νομίζεσιν, ὅτι ἀντιφάσκει πρὸς ἑαυτὸν ὁ φιλόσοφος ἐδ' εἰς

(α) Πλάτ. Κρατύλ. § 15. τὸ Ποσειδῶν ὁ Πλάτων τὸ παράγει καὶ παρὰ τὸ πόσιν διδόναι· γράφεται δὲ καὶ Ποσιδῶν, καὶ δωρ. Ποτιδᾶν.

τὰς τοιαύτας αὐτῦ ἑτυμολογίας. ἂς θεωρήσωμεν κοινῶς καὶ ταύτην τὴν ῥῆσίν τε." Ἐὰν ἓν σκοπῇς (τὸ ἤρως) κατὰ τὴν Ἀττικὴν τὴν παλαιὰν φωνὴν, μᾶλλον εἴσῃ· δηλώσει γάρ σοι, ὅτι παρὰ τὸ τῦ ἔρωτος ὄνομα, ὅθεν γεγόνασιν οἱ ἥρωες, σμικρὸν παρηγμένον ἐστί." (α). τὸ ἤρως λοιπὸν εἶναι μὲν = ἔρως, ἀλλ' ὅμως σμικρὸν παρηγμένον· τί θέλει νὰ εἴπῃ, φίλοι Ἐρασμίται, τῦτο τὸ σμικρὸν τῆς παραγωγῆς, ἤτοι παρεκτροπῆς καὶ παρεκβάσεως τῦ ἤρως ἀπὸ τὸ ἔρως, καὶ εἰς ποῖον ἄραγε τῶν γραμμάτων πρέπει νὰ θεωρηθῇ, πάρεξ εἰς τὸ πρῶτον; (διότι τ' ἄλλα τρία ϛοιχεῖα εἶναι τὰ αὐτὰ εἰς ἑκάτερα τὰ ὀνόματα). τὸ ἤρως λοιπὸν δὲν ἐπροφέρετο ἔρως· τετέϛι, τὸ ἦτα δὲν ἐπροφέρετο ὡς ἐψιλόν (β). Τοῦτ' αὐτὸ ὁ αὐτὸς

(α) *Αὐτ.* αὐτόθι.

(β) Τῦτο τὸ κηρύττει μὲ φωνὴν ϛεντόρειον καὶ ὁ Γαληνὸς. ἰδὲ αἱ λέξεις τε αὐταί. „Γραφόντων γὰρ τῶν παλαιῶν τόν τε τῦ ε „δίφθογγον καὶ τὸν τῦ η δι' ἑνὸς χαρακτῆρος, ὃς νῦν μόνον ση„μαίνει τὸν ἕτερον φθόγγον τῦ ε, πολλὰ γέγονεν ἁμαρτήματα τῶν „ἐγγραφομένων, ἃ κατὰ τὴν γνώμην τῶν γραψάντων τὴν μετάθεσιν „τῶν γραμμάτων ποιησαμένων. Διὸ προσέχειν ἀκριβῶς χρὴ τοιαύ„ταις γραφαῖς, ἐν αἷς δυνατόν ἐϛι τὸν τῦ η φθόγγον εἰς τὸν τοῦ ε „μετατιθέντας, ἢ τἔμπαλιν γράψαντας, ἐπανορθώσασθαι τὴν „γραφήν" (Ὑπόμνημ. εἰς τὸ περὶ Ἐπιδημ. Ἱπποκρ. β. ϛιχ. 41). Ἐκ τῦτων φαίνεται καθαρῶς, α), Ὅτι οἱ παλαιοὶ διέκριναν τὸν τῦ η φθόγγον ἀπὸ τὸν τῦ ε, κἂν ἔγραφον ἀμφοτέρους δι' ἑνὸς χαρακτῆρος, τῦ ε, τὸν ὁποῖον διὰ τῦτο ὁ Γαληνὸς ὀνομάζει δίφθογγον, ὡς σημαίνοντα καὶ τὸν τῦ ε φθόγγον καὶ τὸν τῦ η, πρὶν τῦτο εἰσαχθῇ ὡς γράμμα εἰς τὸν ἀλφάβητον. Ἔπειτα καὶ αὐτὸ τὸ ε ἐπροφέρετο καὶ ὡς ἡ δίφθογγος ει· ἐπειδὴ δὲ ὁ Γαληνὸς λέγει ῥητῶς, ὅτι τὸ ε (ὡς ἐψιλὸν) διέφερεν ἀπὸ τὸ η, ἕπεται, ὅτι τὸ η κατὰ τὲς παλαιὲς εἶχε τὸν ἕτερον φθόγγον τῦ ε, δηλονότι τὸν ει. β), Ὅτι καὶ οἱ πρὸ τῦ Γαληνῦ τῶν παλαιῶν χειρογράφων ἀντιγραφεῖς διέκριναν τὸν

Πλάτων ἀποδεικνύει τρανώτερον καὶ εἰς τὴν ἑφεξῆς ῥῆσίν τυ· „Οἶσθα ὅτι οἱ παλαιοὶ οἱ ἡμέτεροι τῷ ἰῶτα εὖ μάλα ἐχρῶντο, καὶ οὐχ ἥκιστα αἱ γυναῖκες, αἵπερ μάλιστα τὴν ἀρχαίαν φωνὴν σῴζουσι· νῦν δὲ ἀντὶ τοῦ ι, ε, ἦ ἦτα μεταῤῥέψασιν, οἷον, οἱ μὲν ἀρχαιότατοι ἰμέραν τὴν ἡμέραν ἐκάλεν, οἱ δὲ, ἑμέραν, οἱ δὲ νῦν, ἡμέραν.“ ὥςε τὸ ἡμέρα ἐπὶ τοῦ Πλάτωνος δὲν ἐπροφέρετο ἔτε ἰμέρα ἔτε ἑμέρα, ἀλλ᾽ ὁ τῦ η φθόγγος ἦτο μεταξὺ τῦ ε καὶ ι, περὶ τῦ ὁποίυ λέγομεν ἑφεξῆς. Ἐνταῦθα δὲ μόνον ὑποσυνάπτομεν, ὅτι ἀπ᾽ αὐτὰς τοῦ Πλάτωνος τὰς ῥήσεις φαίνεται, ὅτι τὸ ε εἶχε κατὰ διαλέκτους καὶ τὴν συνήθη τοῦ ἐψιλοῦ προφοράν· τὸ δ᾽ αὐτὸ εἶχεν ὁμολογεμένως καὶ τὴν τῦ ει. ὥστε τὸ ἑμέρα κατὰ τόπους ἐπροφέρετο καὶ τῦτ᾽ αὐτὸ, ἑμέρα (emera), καὶ εἰμέρα, ὅθεν ἄλλοι πάλιν ἐπρόφερον καὶ ἔγραφον ἰμέρα (α)· διότι ἡ ει ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ μακρὸν ι, κατὰ δὲ διαλέκτυς ἀνταλλάσσεται καὶ μὲ τὸ ὁμοιόφωνόν της η. Διὰ ταύτην τὴν ὡς ἔγγιςα ὁμοφωνίαν τῦ η πρὸς τὸ ει ἔπαιξε

φθόγγον τῦ ἤδη εἰσαχθέντος η ἀπὺ τὸν τῦ ε κατὰ τὴν πατροπαράδοτον προφορὺν, διότι ἄλλως δὲν ἤθελαν ἀντικαθιςάνει τὸ η ἀντὶ τῦ ἠτοφθόγγου ε. γ), Ὅτι ἡμάρτανον γράφοντες ἀντὶ τοῦ η ἐψιλὸν (οἷον, μέντοι ἀντὶ μήντοι, ῥέξαι ἀντὶ ῥῆξαι, λέγειν ἀντὶ λήγειν, καὶ τ᾽ ἀνάπαλιν). δ), Ὅτι καὶ ὁ Γαληνὸς (150, μιτὰ Χ.), ἐτρύφερε τὸ η διαφόρως παρὰ τὸ ε. ἀλλ᾽ ὁ Χέκος καὶ ὁ Ἔρασμος, ἄνθρωποι ἀλλόγλωσσοι, μαθόντες μηχανικῶς μετὰ 1400 ἔτη τὴν πάτριον γλῶσσαν τῦ Γαληνῦ, ἠθέλησαν νὰ φανῶσιν εἰς αὐτὴν παρ᾽ αὐτὸν τὸν Γαληνὸν σοφώτεροι!

(α) Οὕτως ἔγραφον καὶ ἐν, εἰν, ἰν (Ῥόδιοι), λτ. in· ἔαρ, εἴαρ, ἴαρ (Κύπριοι), Γρ. Jahr. ἔω (eo), εἴω, ἴω· ἐσία, Ἰωνικ. ἰσία (ἔζω, ἵζω), κτλ. βλ. περὶ τῆς διφθόγγυ ει.

καὶ τὸ παράγραμμά τε (α), (ἤ καλαμπύριον), Θεόδωρός τις Ἀττικὸς εἰπὼν πρὸς τὸν κιθαρῳδὸν Νίκωνα, θράττει σε, διὰ τδ ὁποίου ἐσήμαινεν. ὄχι τὸ ῥῆμα θράττει, ἀλλὰ τὸ θηλυκὸν τδ Θρᾷξ (Θρᾷσσα) Θράττη, χλευάζων τὸν Νίκωνα, ὅτι Θράττη σε (ἐγέννησε), καθὼς τὸ ἐξηγεῖ ὁ μαθητὴς καὶ σύγχρονος τδ Πλάτωνος Ἀριστοτέλης (β). Παρομοίως ἐπαιξε καὶ ὁ χαριέστατος Ἀριστοφάνης ἐκ τῆς παρηχήσεως τοῦ εἴλη (αὐγὴ ἡλίου) πρὸς τὸ ἥλιος, ὅθεν φαίνεται παράγων ἀσείως τὸ Ἡλιαία (δικαστήριον τῶν Ἀθηνῶν, παρὰ τὸ ἁλιὴς, ἁλία), καὶ ἡλιάζω (δικάζω εἰς τὴν Ἡλιαίαν),

„Εἴλη κατ' ὄρθρον ἡλιάσει πρὸς ἥλιον. (Σφηξ. 753). (γ).

ταῦτα περὶ τῆς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις χρήσεως τοῦ ε ἀντὶ η.

ς) Λέγει βέβαια ὁ Σέξτος, ὅτι „τὸ η συσταλὲν γίνεται ε, τὸ δὲ ε ἐκταθὲν

(α) Ἦτοι παίγνιον παρὰ τὸ γράμμα, ὅταν τις μεταποιῇ (πρὸς σκῶμμα ἢ σόφισμα) τὴν λέξιν διὰ γράμματος ἀφαιρέσεως ἢ προσθέσεως ἢ καὶ μεταβολῆς, καὶ μάλιστα φωνήεντος πρὸς φωνῆεν ὁμοιόφωνον, ὡς τὸ ἀνωτέρω· τὰ τοιαῦτα παραγράμματα γίνονται δριμύτατα καὶ διὰ την παρήχησιν. βλ. περὶ τῆς διφθόγγ. ει.

(β) Ἀριστοτέλ. Ῥητορ. βιβλ. γ. κεφ. ια. (βλ. καὶ ἐφεξῆς περὶ τῶν καταχρηστικῶν διφθόγγ.). Τοιοῦτον ἐκ παρηχήσεως παίγνιον, ὄχι τόσον νέον, εἶναι κ' ἐκεῖνο τὸ ἠθικόν „ζεῖ χύτρα, ζῇ φιλία." Καὶ εἰς τὸν Ὅμηρον δὲ φαίνονται παρηχήσεις, τὰς ὁποίας ἐσημείωσεν ὁ Εὐσάθιος, οἷον, ἔδδεισαν, ἐδέ τ' ἔδησαν, κτλ.

(γ) Τὸ δὲ εἴλη ἐκ τδ ἕλω (εἴλω, ἴλλω), ἕλη, μετὰ τῶν πνευματισμῶν, βέλη, γέλη (λτ. gelu), καὶ εἴλη, βείλη, καὶ ἥλη, ὅθεν ἥλιος· ὡς πάλιν ἐκ τδ ἕλα μετὰ τδ πνεύματ. τὸ σέλα, σελάνη, σελήνη, σέλας, (ε=ο) λτ. sol, Σλαβ. солнце, Γρμ. Sonne (l=n).

γίνεται η" (α), ἀλλὰ δὲν λέγει καὶ, ὅτι τὸ ἐκτεταμένον ἢ μακρὸν ε, ἤτοι τὸ η, ἐκφωνεῖται πάλιν ὡς ε· τῦτο εἶναι τινῶν Ἐρασμιτῶν αὐτοσχέδιον συμπέρασμα, ἢ κακότεχνον παρακόλλημα. Ὁ Σέξτος ὁμιλεῖ περὶ δυνάμεως, ἤτοι περὶ τῆς ἐκτάσεως καὶ συζολῆς τῶν φωνηέντων, χωρὶς νὰ θεωρῇ τὸν κατὰ φύσιν ἰδιάζοντα τύτων φθόγγον. ἡ ἔκτασις λοιπὸν τῦ ε γίνεται διὰ διπλώσεως αὐτῦ· τὸ ἐκτεταμένον ε εἶναι εε (ὡς καὶ τὸ ἐκτεταμένον ο=οο, ω, καὶ τὰ μηκυνόμενα δίχρονα, αα, ιι, υυ, ἢ ᾱ, ῑ, ῡ), τῦτο δὲ τὸ εε εἰς λέξεις πολλὰς (ὄχι πάντοτε), συναιρεῖται εἰς τὸ ἑτερόμορφον καὶ ἑτερόφθογγον η (τείχεε τείχη)· τότε βέβαια „τὸ ε ἐκταθὲν γίνεται η". Καὶ πάλιν τοῦτο τὸ ἐκ δύω ε συναιρεθὲν η (ὄχι πᾶν η), διαιρεθὲν, ἢ ὑποτεθὲν διῃρημένον εἰς τὰ ἐξ ὧν συνῃρέθη εε, ἂν ἐκφωνηθῇ καὶ κατὰ τὸν ἥμισυν αὐτῶν χρόνον, ὡς τὸ ἓν τύτων τῶν ζοιχείων, τυτέζιν ὡς βραχὺ ε, τότε χάνει καὶ τὸν ἴδιον ἑαυτῦ φθόγγον καὶ τὸ εἶδος καὶ τὸ μῆκος, καὶ συζέλλεται εἰς ἐψιλόν· τότε ἀναμφιβόλως „τὸ η συζαλὲν γίνεται ε." οἷον, τὸ πονήσω, συνηρημένον ὂν ἐκ τῦ πονεέσω, συζέλλεται καὶ εἰς τὸ πονέσω (β). Ταῦτα ἐννοεῖ ὁ σύγχρονος τῦ

(α) „Εἰ γὰρ τὸ α ἐκτεινόμενον καὶ συζελλόμενον ἐχ' ἕτερόν ἐζι ζοιχεῖον, ἀλλ' ἓν κοινόν, ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ ι καὶ τὸ υ, ἀκολυθήσει καὶ τὸ ε καὶ τὸ η ἓν εἶναι ζοιχεῖον κατὰ τὴν αὐτὴν δύναμιν κοινόν· ἡ γὰρ αὐτὴ δύναμις ἐπ' ἀμφοτέρων ἐζί· καὶ συζαλὲν μὲν τὸ η γίνεται ε, ἐκταθὲν δὲ τὸ ε γίνεται η". κτλ. (πρὸς Γραμμ. κεφ. ε).

(β) Τὰ εἰς εω ῥήματα ἔχουσι τὸν μέλλοντα ἢ εἰς εσω, ἢ εἰς ησω (ἐκ συναιρέσεως τῦ εεσω, ἀντὶ εσω· ὡς τὸ παρὰ τῷ Μ. Ἐτυμολόγῳ δωρικὸν φιλεέσω, ἀντὶ φιλήσω), ἢ καὶ κατ' ἀμφοτέρους τοὺς σχηματισμοὺς (ὡς, φορέσω καὶ φορήσω, αἰνέσω καὶ αἰνήσω,

Γαληνῦ Σέξτος, ὅταν λέγῃ ὅσα λέγει περὶ ἐκτάσεως καὶ συςολῆς τῦ ε· περὶ δὲ τῆς ἰδίας τῦ η προφορᾶς σιωπᾷ, ὡς ἔκπαλαι γνωςῆς εἰς τὲς ὁμογενεῖς τε (α). Ὅθεν καὶ οἱ μετὰ ταῦτα γραμματικοί μας λέγοντες, ὅτι τὸ η σύγκειται ἐκ δύω ε, δὲν ἐννοῦσιν ἔτε φθόγγον ἐψιλίζοντα, ἔτε τὰ καθ' ὕλην συςατικὰ μόρια τοῦ γράμματος, ὡς ὑπέλαβον πολλοί τινες τῶν Ἐρασμιτῶν, ἀλλ' ἁπλῶς τὴν εἰδοποίησιν τοῦ φωνήεντος τὴν ἐκ τῆς κράσεως τῶν δύω ε, τῶν ὁποίων ἀποβαίνει μὲν ἰσόχρονον ἀλλ' ὄχι καὶ ταυτόφθογγον. τὸ η (ὡς πνεύματος σημεῖον), ὑπῆρχεν ὁμολογεμένως ἐξ ἀρχῆς, ὡς καὶ τὸ ε· ἔπειτα, ἐὰν καὶ τὰ εἰς τῦτο, καθὸ γράμμα, συναιρέμενα δύω ε ἐκληφθῶσιν ὡς προκαταρκτικὰ καὶ πάντῃ πάντως ἀναγκαῖα ςοιχεῖα τῆς τούτου γενέσεως, πρέπει ὡσαύτως τὰ αὐτὰ νὰ ἐκληφθῶσι καὶ τῆς ει, εἰς τὴν ὁποίαν παρομοίως συναιρῦνται (τὰ τριήρεε τριήρη, καὶ αἱ τριήρεες τριήρει-ς)· ἀλλὰ καὶ τὰ εα (ἐκ τῶν ὁποίων πολλάκις γεννᾶται τὸ η), ἔχουσι τὸ αὐτὸ γενεαλογικὸν δικαίωμα νὰ ἐκληφθῶσιν ὡς ὁμόφθογα ςοιχεῖα τῦ φωνήεντος (τὴν

ποθέσω καὶ ποθήσω, κτλ.)· Ὅθεν καὶ ἡ συνήθ. λέγει, φορέσω, δέσω, (δέω, δήσω), ἐξαιρέσω (ἐκ τῶ ἀρχαίε αἱρέσω, ὅθεν ἀόρις. παθητ. ἡρέθην), κτλ. δὲν λέγει ὅμως καὶ ψέσω, πωλέσω, πολεμέσω, ἀλλὰ πάντοτε καὶ πανταχῦ, ψήσω, πολεμήσω, πωλήσω, καὶ τὲς ἄλλες τὲς εἰς ησω μέλλοντας ἐκφέρει ἀπαραλλάκτως καθὼς καὶ ἡ παλαιὰ Ἑλληνική.

(α) Ὁ Σέξτος, ἀντιλέγων ὡς Σκεπτικὸς πρὸς τὲς γραμματικοὺς, θέλει ν' ἀποδείξῃ τὰ ἑπτὰ φωνήεντα πέντε, διὰ τῦτο θεωρεῖ μόνον τὴν δύναμιν τῆς ἐκτάσεως καὶ συςολῆς τῦ ε· περὶ δὲ τῆς προφορᾶς τῦ ἐκτεταμένε ε (η) δὲν λέγει ἐδὲν, διότι καὶ ἄλλως δὲν συνέφερεν εἰς τὴν πυῤῥωνισικὴν ἀντιλογίαν τε.

τριήρεα τριήρη), καὶ αὐτὸ τέλος τὸ α, ἐκ τῦ ὁποίου μάλιστα προῆλθε τὸ η (ὡς γράμματος ἐπικρατῆντος εἰς τὴν παλαιὰν γλῶσσαν, ὅθεν ἔμεινε καὶ μετὰ ταῦτα ἰδιάζων χαρακτὴρ εἰς τὰς Δωριεῖς, οἷον, ἁμέρα, φάμα, ξάλα, ἀντὶ φήμη, κτλ.)· καὶ τότε τὸ ἦτά μας μεριζόμενον τὰς φθόγγας ὅλων τῶν γεννητικῶν αὐτοῦ στοιχείων α, εα, εε, ἤθελε μεταβάλλεσθαι ὡς ὁ τοῦ μύθυ μυριόμορφος Πρωτεύς! — Ἀλλ' αὐτοὶ οἱ γραμματικοί σας (ἀνθυποβάλλεσιν οἱ Ἐρασμῖται), δὲν λέγεσι ῥητῶς, ὅτι ἀντὶ τοῦ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις μακρῦ ε εἰσήχθη ὕστερον τὸ η, ὡς καὶ ἀντὶ τοῦ ο, τὸ ω; — Λέγουσι βέβαια, καὶ λέγουσιν ὀρθῶς, ἀλλ' οἱ αὐτοὶ προσθέτεσιν, ὅτι καὶ τὸ ει ὡσαύτως ἔλαβε τόπον τῦ μακροῦ ε, ὡς καὶ ἡ ου τῦ ο· Μ' ὅλον τῦτο, χάριν τῶν φιλαρχαίων Ἐρασμιτῶν, συνανερχόμεθα καὶ ἡμεῖς μετ' αὐτῶν εἰς τὴν ἁπλεστάτην ἀρχαιότητα τῆς παλαιᾶς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ὁπότε μήτε σημεῖα προσῳδίας ἦσαν ἀκόμη διωρισμένα, μήτε σύμφωνα ἐγράφοντο διπλᾶ, μήτε ει, καὶ η, καὶ ω, καὶ ε ἀντικαθίζαντο ἀντὶ τῦ ε, καὶ ο· τότε πάντα τὰ φωνήεντα ἐλαμβάνοντο καὶ ἀντὶ μακρῶν καὶ ἀντὶ βραχέων, κατὰ τὸν χρόνον τὸν ἐπικρατῆντα εἰς τὴν ἐκφώνησιν αὐτῶν· τότε βέβαια καὶ τὸ ε ἐπροφέρετο καὶ ὡς εε (η)· ἀλλὰ τί νὰ κάμωμεν τῦτο τὸ, ὁσάκις ἂν μνημονευθῇ, τοσάκις ἀντικρῦον καὶ σκανδαλίζον ε, τὸ ὁποῖον ἐπροφέρετο καὶ ὡς ει, καὶ τῦτο πάλιν ὡμοφώνει πρὸς τὸ μετὰ ταῦτα εἰσαχθὲν η;

ζ) Τῷ ὄντι τὸ Ἰωνικὸν η ἄλλαι διάλεκτοι ἐκφράζεσι διὰ τῦ ε, διότι συνειθίζεσιν ἐνίοτε οἱ Ἴωνες ἐκτείνοντες τὸ ε νὰ τὸ τρέπωσιν εἰς η, βασιλῆα λέγοντες, καὶ Ἀτρῆα τὸν συνηθέστερον

Ἀτρέα καὶ βασιλέα· ἀλλ' ἐκ τέτε παντάπασι δὲν ὠφελῦνται οἱ Ἐρασμίται. διότι (πλὴν τῶν ὅσων εἴπομεν περὶ ἐκτάσεως τῦ ε), καὶ ἀντὶ τοῦ α ἔγραφον η οἱ Ἴωνες, ἀλλὰ τὸ α δὲν ἐκφωνεῖται η. Ἔπειτα αὐτὸ τὸ Ἰωνικὸν Ἀτρῆα, καὶ Ἀτρῆες ἄλλαι διάλεκτοι ἔγραφον Ἀτρεῖες, ὡς καὶ τὸ Φωκῆϊ, Φωκεῖϊ, καὶ τὸ Νηλεὺς, Νειλεὺς, καὶ χηρὸς (α), τὸ χειρὸς, καὶ τὸ χέρνα, χέρεια, μεὶς καὶ μὴν, κτλ. Οἱ Αἰολεῖς καὶ Δωριεῖς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖσον ἔγραφον η, ἀντὶ τῦ παῤ ἄλλοις ει, οἷον μναμῆον, σαμῆον (ὅθεν καὶ τὸ κοινᾶς ἀηδὼν ἀντὶ ἀειδὼν, ἀείδω, ἄϊδω, ᾄδω), καὶ, ἦχον, ἦλκον, φιλήτω, νοήτω (εἶλκον, νοείτω), ἔλθην, χαίρην (χαίρειν), κτλ. Οἱ δὲ Βοιωτοὶ πάντοτε τ' ἀνάπαλιν ει ἀντὶ η, ὡς, φίλειμι, γέλειμι, ἴσειμι, τίθειμι, (δωρικ. φίλημι, κτλ.), ἀγείοχα, εἰμὶ (ἠμὶ. καὶ Αἰολικ. ἔμμι καὶ ἐσμὶ ἐκ τοῦ ἐμὶ, ἔω), ποειτὰς, ἀντὶ ποητὰς, ποιητὴς (ἐκ τοῦ πόω, ποέω, ὅθεν ποιέω· καὶ ὡς ἐκ τοῦ ποέτας, ποέτα, τὸ λτ. poëta, κατὰ τὸ ἠχέτα = ἠχέτας, ἠχειτὴς, ἠχητὴς· οὕτω καὶ ἠπύτα, ἱππότα, καὶ τὰ λοιπὰ εἰς α, ἀντὶ ης, Αἰολικὰ), νεὶ, ὑγίεις (ἀντὶ νὴ, ὑγιὴς), κτλ. καὶ αὐτοὶ οἱ Ἀττικοὶ ἔγραφον, ἔρχει, μαίνει, ὄψει, βάλει, οἴει, ἀντὶ οἴῃ ἔρχῃ (ἐκ συναιρέσεως τοῦ ἔρχεαι), ὡς ἔγραφον ἄλλαι διάλεκτοι. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα τί ἄλλο δεικνύεσι, παρακαλῶ, εἰ μὴ ὅτι τὸ η ἦτον ἐξ ἀρχῆς ὁμοιόφθογγον μὲ τὴν ει, τετέσι μὲ τὸ μακρὸν ι; Διὰ τῦτο εἰς τὸν Ὅμηρον εὑρίσκομεν ταὐτόκλιτά τινα ῥήματα σχηματιζό-

(α) Ἀλκμὰν παῤ Εὐσαθ. Ἰλ. Α, σελ. 10. καθὼς πάλιν τὸ χὴρ (her, heres, herinaceus), ἐγράφετο καὶ χειρ (ἀρκτόχειρ), κτλ. βλ. ἐφεξ. κεφ. θ, καὶ περὶ τῆς διφθόγ. ει.

μενα κατὰ τὴν εὐκτικὴν ἀδιαφόρως νῦν μὲν διὰ τοῦ ει, νῦν δὲ διὰ τοῦ η· οἷον ἐκ τοῦ δαμείω γράφεται δαμείη (Ἰλ. χ. σίχ. 246), καὶ ἐκ τῦ σαπείω, σαπήη (Ἰλ. τ. 27), καὶ θήη καὶ θείη, ἠείδη, ἠήδει, ἠείδει, κτλ. Διὰ τῦτο καὶ πάμπολλα ὀνόματα παρὰ τοῖς ἀρχαίοις εὑρίσκονται γραμμένα ἐπίσης ὀρθῶς καὶ διὰ τῦ η καὶ διὰ τοῦ ει, ἐνίοτε δὲ καὶ διὰ τοῦ ι· ὡς, σκεπηνὸς, σκεπεινὸς, σκεπινὸς: ἀλήτης ἀλείτης, ἀλίτης: ὀμβρηνὸς καὶ ὀμβρινὸς: κεφαλῆνος, καὶ-λῖνος: σπαθήνης καὶ-θίνης: καμασῆνες καὶ-σῖνες: ἴκω (ἐκ τοῦ ἔω, εἴω, ἴω, ἷκα), καὶ (εἴω, ἧκα), ἥκω: σκήπτω, καὶ σκίπτω, σκίμπτω: τάπης, -πητος, καὶ τάπις, -πιδος: ζευγήτης,-ίτης: κελευθήτης,-ίτης: κεφαλήτης-ίτης: βέμβηξ, καὶ -βιξ: κίβησις, κίβισις, κίβυσις: πητύα, πυτία, πιτύα: τήθη, τηθὴ,-θὺς,-θὶς, τηθηνὸς, καὶ τιθηνὸς, τιθήνη, τιθὴ, τιθὸς (θάω, θήσω): ἀμαξιτὸς (Ἰλ. Χ. 146), καὶ ἁμαξητὸς (Ξενοφ. Ἑλλην. Ζ, γ): κίνυγμα, κινύσσω (Αἰσχύλ.), καὶ κήνυγμα, κηνύσσω (πολλὰ τῶν ἀντιγράφων, καὶ Ἡσύχ.) (α). πρόσθες καὶ τὰ εἰς της, τηρ εἰς τειρα ἔχοντα τὸ θηλυκὸν, οἷον, σωτὴρ σώτειρα, γεννετὴρ,-νέτειρα, κτλ. Ἀλλ' αἱ διάφοροι τῶν διαλέκτων γραφαὶ (θέλουσιν ὑποκρέσει οἱ Ἐρασμίται), δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ διαφοραὶ προφορᾶς, ἐπειδὴ τὰ τῶν λέξεων στοιχεῖα δὲν εἶναι γραμματοδιδασκάλων γραφικὰ παίγνια, ἀλλὰ σημεῖα φωνῶν. — Ναὶ, ἀποκρινόμεθα· ἀλλ' ἡ διαφορὰ τῆς προφορᾶς δὲν

(α) Τοιῦτον εἶναι καὶ τὸ (θέμελον), θέμειλον, θέμηλον, καὶ μεταθ. θέλημνον, θέλιμνον, θέλυμνον (ὅθεν προθέλυμνος), καὶ ἄλλα πολλὰ, περὶ τῶν ὁποίων βλ. τῦ σοφῦ Ῥειμέρ τὸ Ἑλληνογερμαν. λεξικὸν· παράβαλε καὶ τὰ ἐφεξῆς περὶ τῆς διφθόγγε ει.

ἀπαιτεῖ πανταχῦ λαμπρὰν καὶ ἀμιγῆ καὶ παρασάγγας ὅλης ἀπέχουσαν τὴν διάκρισιν τῶν φωνῶν· καθὼς εἰς τὴν μουσικὴν, ὡσαύτως καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν ὑπάρχουσι φθόγγοι συγγενεῖς καὶ πολλάκις συμφυεῖς καὶ κατὰ λεπτοτάτας διέσεις ἀπ' ἀλλήλων διακρινόμενοι, καθὼς θέλομεν ἰδεῖ παρακατιόντες· κατὰ τοιαύτας λεπτοτάτας παραλλαγὰς διέφερε τὸ η ἀπὸ τὸ μακρὸν ει, καὶ ι, ὄχι καθόσον ἀπ' ἀλλήλων διΐστᾳ τὰ ξοιχεῖα τὸ χάσμα τῆς προφορᾶς τῶν ἐψιλισῶν. Ἔπειτα, ἂν τὰ διάφορα φωνήεντα πρέπει καὶ διαφόρως πάντοτε νὰ προφέρωνται, διὰ τί λοιπὸν αὐτοὶ οἱ Ἐρασμίται προφέρουσι τὸ η ὡς μακρὸν καὶ πολλάκις ὡς βραχὺ ε, συγχέοντες δύω φωνήεντα τόσον ἀπ' ἀλλήλων διαφέροντα; ἐπειδὴ ὄχι μόνον ἡ ἁπλῆ διάκρισις τῦ μακροῦ ἀπὸ τὸ βραχὺ ε, ἀλλὰ πολὺ πλέον ἡ διαφορὰ τῆς προφορᾶς εἰσήγαγε καὶ διάφορον γράμμα, τὸ η, πρὸς ἔκφρασιν τῦ ἐκτεταμένυ ἐψιλῦ, καθὼς καὶ τῦ συναιρεμένου εα, εἰδὲ μὴ, τίποτε δὲν ἔβλαπτε τὺς Ἕλληνας νὰ γράφωσι τριήρεε ἀντὶ τοῦ (κατ' Ἐρασμίτας) ταὐτοφθόγγυ, τριήρη, καὶ καθόλυ νὰ διπλασιάζωσι τὸ ε (ὡς τὸ δέελος, καὶ τὸ ἀττικὸν, γένεε, ἀντὶ γένη, ἢ ὡς τὰ, ἔεδνον, κτλ.), ἢ κἄν νὰ γράφωσιν ἀρχαϊκώτερον διὰ τῦ αὐτοῦ ξοιχείυ καὶ τὸ μακρὸν καὶ τὸ βραχὺ ε, ὡς γράφουσιν ἀκόμη καὶ τὰ δίχρονα, διακρίνοντες τὴν τέτων ποσότητα διὰ τῆς προσῳδίας μάλιστα καὶ τῦ μέτρου.

η) Ἡ δὲ Λατινικὴ, τέλος, μεταφράζει τὸ η εἰς ε, πρῶτον, διὰ λόγον πολλὰ μεγάλον καὶ περίεργον· Ποῖον; Διότι δὲν ἔχει ἦτα εἰς τὸν ἀλφαβητόν της! ὅθεν ἔγραψε crater τὸ κρατὴρ, καὶ poëma τὸ πόημα (ποίημα), κτλ. Δὲν ἐξετάζω ἐνταῦθα

ἂν καὶ τὸ e τῦ λατινικῦ ἀλφαβήτυ (ὅςις εἶναι ὁ αὐτὸς καὶ ὁ ἀρχαιότατος Αἰολικὸς), δὲν ἐπροφέρετο ἐδέποτε εἰς τὴν παλαιὰν Ἰταλίαν καὶ ὡς ει, κατὰ τὸ Ἑλληνικὸν ε. Εἰς ταύτην τὴν ὑποψίαν φέρεσι καὶ ἄλλα καὶ ἡ ἀρχαία γραφὴ τῦ ei ἀντὶ e, ὡς ἐν τοῖς omneis, treis, parteis = ὅμνεις, τρεῖς, πάρτεις, κτλ. τὰ ὁποῖα καὶ ὁ Κράσσος προφέρων ἴσως ὡσαύτως, ἤλεγχε τὸν Σελπίκιον, διότι τὰ ἐξεφώνει καθὼς καὶ τὴν σήμερον, tres, partes, μιμούμενος ὄχι τὺς ἀρχαίυς ῥήτορας ἀλλὰ τὺς θερισάς (α)· ἀλλὰ καὶ οἱ παλαιοὶ Ἐτρῦσκοι ἔγραφον πολλάκις e ἀντὶ ι, ὡς, esume τὸ λατ. esum (ἔσυμε=ἔσεμι, ἐσμὶ), ὅθεν τὸ sum, κτλ. Λέγει δὲ ῥητῶς καὶ ὁ Κυντιλιανὸς, ὅτι τῶν παλαιῶν λατίνων τὸ e εἰς τὲ Here, ἦχει μεταξὺ τῦ e καὶ ι (β)· ὥςε, ἂν δοθῇ ὅτι καὶ τὸ λατινικὸν e ἐπροφέρετό ποτε καὶ ὡς ει, τότε καὶ ἡ Λατινικὴ πολλῶν Ἑλληνικῶν λέξεων τὸ ἦτα μεταφράζυσα εἰς e τὸ ἐπρόφερεν ὡς ει, τετέςιν ὁμοιοφθόγγως μὲ τὸ η· οἷον τὸ fera ἐπροφέρετο ὡς τὸ βοιωτικ· φεῖρα, ἀντὶ φῆρα (θῆρα, θὴρ), κτλ. (γ). Ἀλλὰ παρατρέχων τὰς τοιαύτας εἰκασίας λέγω, β), ὅτι αὐτὴ ἡ Λατινικὴ εἰς λέξεις πολλὰς καὶ ἀρχαίας μεταφράζει τὸ η προφανῶς καὶ ἀπ' εὐθείας διὰ τῦ ι, οἷον vestis βεσθὴς, ἐσθὴς, minisco,

---

(α) Cicer. de Orator III. *Κατὰ τὺς Καισαρικὺς χρόνυς ἡ* ei *δίφθογγος ἐπροφέρετο διῃρημένως, ὡς εἰς τὸ* Pompeius, *κτλ. ἀλλ' ἴσως ἆρά γε ἐπροφέρετο καὶ ἀπὸ τὺς ἀρχαίους λατίνυς, τῶν ὁποίων τὸ* treis *εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ τὸ Ἑλληνικὸν τρεῖς; ἡ δὲ* ει *Ἑλληνικὴ δίφθογγος ἐπροφέρετο καὶ ἀπὸ τὺς ἀρχαίους καὶ ἀπὸ τὺς ἐπὶ τῶν Καισάρων λατίνυς ὡς* ι *μακρόν.*

(β) Quintil. Instit. IV, 16.

(γ) *Βλ. τμ. β. κεφ. β. § γ.*

μνήσκω (α), κτλ. ὥςε καὶ εἰς τὴν Λατινικὴν δὲν ἦτο πάντῃ ἄγνωςος ἡ ἰωτακίζουσα τοῦ η προφορά. — Διὰ τί δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες (ἐπαναλαμβάνουσιν οἱ Ἐρασμῖται), μεταφράζουσι διὰ τῦ η τὸ μακρὸν e; — Διότι, ἀποκρίνομαι, α) ὅτε μετέφραζον οἱ Ἕλληνες λέξεις ξένας εἰς τὴν γλῶσσάν των, ἐφρόντιζον νὰ διαφεύγωσι πάντοτε πᾶσαν κακοφωνίαν, ὅθεν καὶ τὸ μακρὸν τῶν Λατίνων e συνήρουν εἰς η, φυλάττοντες μὲν τὸ μῆκος, φεύγοντες δὲ τὴν ἄτοπον χασμῳδίαν τῶν δύω ε· διὰ τῦτο ἔγραψαν τὸ Surena, ὄχι κακοφώνως καὶ βαρβάρως, Σουρέ-νας (τὸ ας μακρὸν), ἀλλὰ Σουρήνας, καὶ τὸ Severus, Σεβῆρος· β) Αὐτοὶ πάλιν οἱ Ἕλληνες μετεχειρίσθησαν τὸ η καὶ ἀντὶ τὰ λατινικᾶ i γράφοντες Κυρήνιος τὸ Quirinus, καὶ Σκηπίων τὸ Scipio, καὶ Παρήλια τὰ Palilia, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, εἰς τὰ ὁποῖα ὁ φθόγγος τῦ η προσαρμόζεται πρὸς τὸν τῦ ι. Ἀλλὰ μεταξὺ τέτων ἤθελα νὰ ἐρωτήσω τοὺς Ἐρασμίτας, διὰ τί πάντοτε θέλουσι νὰ κανονίζωσι τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων τὴν προφορὰν κατὰ τὰ λατινικὰ, τῶν ὁποίων καὶ αὐτοί τινα ἀποῤῥοῦσιν, ἂν τὸ πάλαι ἐπροφέροντο ὡς τὴν σήμερον; Μὴ γὰρ δὲν ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι γλῶσσαι σχέσιν ἔχουσαι πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν, ἐκ τῶν ὁποίων δύνανται νὰ ἐκλέξωσι πολλάκις βεβαιότερα παραδείγμα-

---

(α) Οὕτω καὶ genitor, γεννήτωρ· genitus, γεννητὸς· domitor, δμήτωρ (δαμήτωρ, δάμω, domo)· lirae, λῆροι (καὶ de-liro, διαλῃρῶ)· rima, ῥῆγμα· pilo (pilare compilare), φηλῶ (φηλέω, λύω). φηλήτης (καὶ φιλήτης, φιλάω), φηλὸς, Γλ. filou, Ἰτ. fello, fellone (ἐκ τῦ φάλλω, fallo, σφάλλω). clitella, κλητὴρ· scipio, σκήπων (καὶ σκίπων)· pango (pigo), pepigi, πήγω (πάγγω), πέπηγα, πεπήγειν, κτλ.

τὰ προφορᾶς; Ἡ Κοπτικὴ γλῶσσα, ἥτις (κατὰ τὴν παρατήρησιν καὶ ἄλλων κριτικῶν φιλολόγων, καὶ μάλιστα τῦ σοφῦ Ἑνσελίου (α)), ἐμορφώθη ἐκ τῆς μίξεως τῆς παλαιᾶς Φαραωνικῆς καὶ τῆς Ἑλληνικῆς μετὰ τὴν Ἀλεξάνδρου ἀνάβασιν, μετέφρασε τῦ Ἑλληνικῦ ἀλφαβήτου τὸ η διὰ τῦ ι, vida γράφουσα, καὶ zida, καὶ hida καὶ thida. Πόθεν ἔμαθον οἱ Κόπται ταύτην τῦ η τὴν προφορὰν εἰμὴ ἀπὸ τοὺς Ἀλεξανδρινοὺς Ἕλληνας, τῶν ὁποίων ἡ κοινὴ γλῶσσα ἐπρόφερε τότε πολλάκις τὸ η ὡς ι, συγχέουσα τὰ γράμματα ὡς ὁμοιόφθογγα, καθὼς θέλομεν ἰδεῖ ἐφεξῆς; Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ Ἄγγλοι προφέρουσι τὰ δύω ε ὡς ῑ ἐν τοῖς bee, see, thee, bleed, κτλ. τί παράξενον ἄν καὶ οἱ Ἕλληνες μετέτρεπον τὰ δύω ε εἰς τὸν φθόγγον τοῦ ὁπωσδήποτε ἰωτακίζοντος η;

§ γ. Καὶ τίς λοιπὸν ἦτον εἰς τὴν ἀκμάζουσαν Ἑλληνικὴν ὁ γνήσιος φθόγγος τῦ η; ἀπόδειξέ τον σὺ ὁ Ἕλλην (κράζουσιν οἱ Ἐρασμίται), ἐπειδὴ ἀντεῖπας εἰς ὅλας τὰς ἀποδείξεις τῆς καθ' ἡμᾶς τῦ φωνήεντος προφορᾶς!—Τὸν ἀπέδειξεν, ὦ ἀγαθοί, πολλὲς αἰῶνας πρότερον ὁ Ἁλικαρνασσεὺς Διονύσιος, καὶ τὸν ἐζωγράφισεν ἐναργέστατα εἰς τὲς ἐφεξῆς λόγους του „τὸ η κάτω περὶ τὴν βάσιν τῆς γλώσσης ἐρείδει τὸν ἦχον ἀκόλουθον, ἀλλ' ἐκ ἄνω, καὶ μετρίως ἀνοιγομένυ τῦ στόματος (β)". Ἀκέτε ὦ ἄνδρες; κάτω πρὸς τὴν βάσιν τῆς γλώσσης ἐρείδει τὸν ἦχον τὸ η προφερόμενον· δὲν τὸν ἀναπέμπει πρὸς τὸν

(α) Henselius in harmonia Linguarum.

(β) Διον. Ἁλικαρ. περὶ συνθέσ. τμ. ιδ.

ἐρανίσκον, καθὼς τὸ α (α), ἐδὲ τὸν διαχέει περὶ τὰ χείλη, ἐδὲ τὸν ἐκφέρει διὰ ςόματος χαίνοντος καὶ σεσηρότος, καθὼς τὸ ε. ὅθεν ἔτε μεταξὶ τῦ εα πρέπει νὰ προφέρηται, καθὼς ἔλεγεν ὁ Ἔρασμος, οὔτε ὡς τὸ χαῖνον ε, καθὼς τὸ ἐκφωνῦσιν οἱ πλεῖοι ἀπὸ σᾶς, ἀλλ' ἐὰν δοθῇ τις ἀσθενὴς παρομοίωσις τῆς τῦ η ἀπαγγελίας, πρέπει νὰ ὑποτεθῇ ὁ φθόγγος τε μεταξὺ τῦ ε καὶ ι (β), ἀλλὰ φθόγγος ἀκόλεθος καὶ μονοειδὴς καὶ πλήρης, ἀπὸ τὴν βάσιν τῆς γλώσσης εὐήχως ἐκφωνέμενος. Τῦτον τὸν φθόγγον, ὦ ἄνδρες, θέλετε τὸν ἐυρεῖ καὶ εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς λαλεμένην γλῶσσαν, τὴν ὁποίαν τόσον ἀδίκως καταφρονεῖτε! ἂν ἀκέσητε μὲ προσεκτικὸν αὐτίον τὸν Ἕλληνα προφέροντα τὰς λέξεις, ῥῆμα, ῥήκτω, κρημνὸς, βῆμα, ἥλιος, τὴν γῆν, τὴν τιμιότητα, κτλ. θέλετε διακρίνει καθαρῶς τὸν ἐκ τῆς ὑπὸ τὴν γλῶσσαν κοιλότητος ἐκπεμπόμενον ἦχον τοῦ η ἀπὸ τὸν συγγενῆ μὲν, ἀλλὰ βραχυσομῦντα καὶ περὶ τὲς ὀδόντας συγκροτέμενον φθόγγον τῦ ι. τῦ η τὸν ἦχον ἐκφράζει καὶ τὸ Σλαβονικὸν ы (ἂν καὶ βαθύτερον ἢ παχυσομώτερον, καὶ τῆς εὐόγκε τρυφερότητος τῦ η κατώτερον)· ὅθεν καὶ πολλῶν λέξεων τὸ η ἐκράζεσιν οἱ Ῥῶσσοι διὰ τῦ ы, ὡς, монастырь, μοναςήριον, кила, ἀρχαιότ. кыла, κήλα,-λη, κτλ. Τῦτο δὲ τὸ Σλαβονικὸν ы τίποτ' ἄλλο δὲν εἶναι, εἰμὴ αὐτὴ ἡ Ἑλληνικὴ δίφθογγος ει (διότι τὸ ь εἶναι

(α) *Αὐτὸς αὐτόθ.*

(β) *Τοιῦτόν τινα τὸν ὑπέθεσεν ὀρθῶς καὶ ὁ Βιλλοϊσὼν* (Villoison, Anecdot. Graeca II, p. 126), *καὶ ἄλλοι φιλολόγοι τῆς Εὐρώπης πολλοὶ καὶ σοφοί.*

διάφορος μορφὴ τῦ ε, καθὼς ἀπεδείξαμεν ἀποχρώντως εἰς τὸ περὶ συγγενείας τῆς Σλαβονορῴωσσικῆς γλώσσης πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν, τόμ. γ. σελ. 342)· ὥστε καὶ ἐκ τούτου φαίνεται τὸ ὁμοιόφθογγον, ἂν ὄχι πάντῃ ταὐτόφθογγον, τοῦ η πρὸς τὴν ει, ἥτις καὶ αὐτὴ ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας προφέρεται ὁμαλώτερον, κατὰ τὸ μακρὸν ι.

§ δ. Τὸ δὲ η διὰ τὴν πρὸς τὴν ει καὶ τὸ ἁπλοῦν ι συγγένειαν τοῦ φθόγγου μετέπεσεν εὐκόλως καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ἄκρατον ἦχον τῦ ι, καθὼς πολλάκις καὶ τώρα τὸ προφέρομεν οἱ Ἕλληνες, ὄχι χθὲς καὶ πρῴην συγχύσαντες τὰ δύω ταῦτα ὁμοιόφωνα φωνήεντα (καθὼς νομίζουσιν οἱ Ἐρασμῖται), ἀλλὰ πρὸ πολλῶν ἤδη αἰώνων· καὶ κατ' αὐτὸς ἀκόμη τὸς Καισαρικὸς χρόνους, ἐν ᾧ ὁ Διονύσιος μετὰ τῶν συγχρόνων τε πεπαιδευμένων ἐπρόφερε τὸ η καθὼς τὸ ἐζωγράφισεν, ἴσως ὁ κοινὸς ὄχλος τὸ ἐπρόφερεν ὡς ι, καθὼς καὶ τὴν σήμερον ἡμεῖς (α). Ὡσαύτως καὶ αἱ Σλαβωνικαὶ διά-

(α) Εἰς πολλὰς Ἑλληνικὰς ἀρχαίας κατὰ τόπος ἐπιγραφὰς εὑρίσκομεν ει, καὶ ι ἀντὶ η· οἷον, πλεισιογείτων [τὸ εἰσέτι ἄγνωστον εἰς τὸς λεξικογράφους πλησιογείτων (ὡς ἀσυγείτων, πλησίοικος, κτλ.), ἐπιγρ. Βοιωτ. παρὰ Μελετ. γεωγρ. τόμ. β, σελ. 347]. καὶ εἰς ἐπιγραφὴν Αἰγύπτου ἐπὶ Πτολεμαίε τοῦ Εὐεργέτου (126 π. Χ.), ὑπάρχΕΙ, σήλΕΙ, ΕρμΕΙ, ἀντὶ ὑπάρχΗ, σήλΗ, ὄχι κατ' ἀρχαίαν τοῦ ει ἀντὶ η γραφὴν, ἀλλὰ διότι καὶ τότε ὡμοφώνει τὸ η μὲ τὸ ει, καὶ ι, καὶ προσέτι μὲ τὸ υ (βλ. κεφ. ζ.)· ὅθεν πάλιν, ϑΗγατέρα (ἐπιγρ. Ἀγκύρ. ἐπὶ Τιβερίε, παρὰ Montfaucon, καὶ ἐν Ἀμυκλῶν ἐπιγραφ. παρὰ τῷ φιλέλληνι Poqueville), ἀντὶ ϑΥγατέρα, καὶ, σΗμβίκ, μΗρωνΗμε, προσκεΙνΙμα. ἀντὶ προσκύνΗμα, σΥμβίε, μΥριωνΥμε (Lettronne, Recherch. pour servir à l'hist. de l'Egypte), καὶ ἄλλα πολυάριθμα Ἀλλὰ καὶ Ἰεξῖνος ὁ φιλόσοφος καὶ μάρτυς (140, μ. Χ.), προφέρει τὸ η ὡς ι, λέγων ὅτι „ἐκ

λεκτοι συχνάκις ἀντὶ τοῦ ы προφέρουσι καὶ γράφουσιν и ἤτοι ι (α), καὶ ἄλλαι γλῶσσαι ἄλλα γράμματα κατὰ τόπους μεταποιοῦσιν· Οὕτως αἱ μεταξὺ τῶν ὁμοιοφώνων φωνηέντων λεπταὶ παραλλαγαὶ περὶ τὴν ἀπαγγελίαν εὐκόλως εἰς τὰ ζόματα τῦ ὄχλυ συγχέονται, καὶ ὑπὸ τῶν ἀνεπιτηδειοτέρων ἢ ἀγροικοτέρων ὀργάνων πλειότερον διαφθείρονται, ἀλλὰ καὶ κατὰ τόπους καὶ γλωσσηματικὰ ἰδιώματα ποικιλοτρόπως μεταβάλλονται, καὶ ἡ μεταξὺ τῆς τούτων ἐκφωνήσεως λεπτὴ διαφορὰ, ὡς κῦφον σκιόφως ἐξ ἀσθενεςάτων χρωμάτων συνεφθαρμένον, κατὰ μικρὸν ἐκπίπτει καὶ παντάπασιν ἐξαλείφεται. Συγχέει καὶ ἡ γλῶσσα τὲς πλησιάζοντας φθόγ-

---

τοῦ ὀνόματος (χρΙσιανοὶ) χρΗσότατοι ὑπάρχομεν", καὶ τὴν Ἰσαυρίαν παράγων ἀπὸ τῦ Ἡσαῦ (Φωτ. ἀναγνώσ. οθ). Καὶ εἰς ἀρχαιότατα χειρόγραφα εὑρίσκεται, ΘΙβη καὶ ΘΙΒη, κλῆμα (ἀντὶ κλῆμα, κλήω, κλείω, κλίω), κλεῖμα, κλίμα (βλ. Ἡσύχ. καὶ Γλωσσάρ. Πεντατεύχ.), κτλ. ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ γλύπται καὶ γραφεῖς ἔγραφον ἐξ ἀμαθείας ι ἀντὶ η διὰ τὴν ὁμοιοφωνίαν, ὡς, ψυχΙ, θήκΙ, ἀρχΙ, καὶ χάρΙν, ἀντὶ χάριν (ἐπιγρ. Γρετέρ. σελ. 1036, 10, καὶ ἐν Μελετ. Γεωγραφ. κτλ.). βλ. κεφ. Θ.

(α) Οἷον ἐν Σερβ. кѡдньзи, вину ἀντὶ выну, καὶ πάλιν любымъ, обыльно, ἀντὶ любимъ, обильно· ἐντεῦθεν καὶ ἡ διπλῆ γραφὴ τῶν гыбну,-блю, καὶ гибну,-блю· хыжа, Ῥωσσ. хижина, Κροατ. hisa, κτλ. καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ Ῥῶσσοι ἐν τῇ κοινῇ ὁμιλίᾳ προφέρουσι πολλάκις τὸ ы ἔγγιστα τοῦ ι, ши σχεδὸν προφέρετες τὸ шы, καὶ ми τὸ мы, καὶ εἰς ἄλλας λέξεις ἐκφωνοῦντες τὸ ы ἐλαφρύτερον καὶ ἰωτακίζον. Ὅτι δὲ τὸ Σλαβονικὸν и εἶναι ταυτόφθογγον τῇ ι (τῇ ὁποίου καὶ τὸν τόπον πολλάκις ἐπέχει), εἶναι περιττὸν νὰ τὸ εἴπωμεν· οὕτω μετιχειρίσθησαν τὸ γράμμα καὶ αὐτοὶ οἱ τῆ Σλαβονικῆ ἀλφαβήτου πατέρες Ἕλληνες, Κύριλλος καὶ Μεθόδιος, εἰς τὴν μετάφρασιν τοῦ Εὐαγγελίυ, τῷ 868, ὁπότε ἡ τῆ η ὡς ι προφορὰ ἦτον ἤδη πρὸ πολλῆ συνηθεςάτη καὶ κοινή.

γες, καθὼς ἡ ὅρασις τὰ γειτνιάζοντα χρώματα τῆς Ἴριδος, τὰ ὁποῖα μεταβαίνοντα ἠρέμα τὸ ἕτερον εἰς τὸ ἕτερον, διὰ τὴν ὁμαλὴν των μίξιν καὶ συνάφειαν φαίνονται κἄποτε μακρόθεν ὡς ἕν καὶ ἀδιαίρετον.

§ ε. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ τὸ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Αἰολεῦσι κατὰ τόπους ὡς ι προφερόμενον υ (α), καὶ ἡ τοῦ υ ὁμοιόφθογγος οι μετέπεσαν ὡσαύτως ἐν τοῖς πλείστοις εἰς τὸν φθόγγον τῦ ι, ὅθεν καὶ παρ' ἡμῖν τὰ η, ει, ι, υ, οι, προφέρονται ὁμοιοφώνως καὶ μονοτόνως ὡς ι. Ἐντεῦθεν οἱ Ἐρασμίται δυσαναγνωστοῦντες καὶ σφοδρῶς καταφερόμενοι κατὰ τῆς ἡμετέρας προφορᾶς, μᾶς ἐπιφέρουσιν ὡς ἁμάρτημα βαρὺ καὶ μέγα τὸν ἰωτακισμόν. Δὲν ἀρνοῦμαι, ὅτι ἡ ὁμοία τῶν στοιχείων τούτων ἐκφώνησις συγχύζει πολλὰς καὶ διαφόρες λέξεις εἰς ἕνα ἦχον, καὶ τῷ ὄντι φαίνονται οἱ Ἕλληνες (ὡς λέγουσιν οἱ Ἐρασμίται), ὅτι ἔχουσιν ἕνα φθόγγον τὸν τῦ ι μὲ διάφορα στοιχεῖα ἐκφραζόμενον· ἐπειδὴ προφέρομεν τό ἦκω ὡς ἵκω, τὸ κίων ὡς κίων, τὸ ἴδιον ὡς ἴδιον, κτλ. ἐὰν δὲ προσθέσωμεν καὶ τὸν ἐκ τῶν διφθόγγων ἰωτακισμὸν, οἷον τὸ χῆρος ὡς χοῖρος προφερόμενον, τὸ μυῖα ὡς μία, τὸ λιμὸς ὡς λοιμὸς, τὰ οἴει καὶ οἴῃ καὶ ᾖει καὶ νἷϊ καὶ ὕει ὡς ἵη, τότε (ὡς πρὸς τὺς Ἐρασμίτας), πᾶσα περίοδος Ἑλληνικὴ μεταβάλλεται εἰς Πυθίου χρησμούς! Ἀλλ' ὅσον μὲν περὶ τῦ ἦτα εἴπομεν, ὅτι καὶ τώρα, ἂν καὶ ὄχι εἰς ὅλας τὰς λέξεις, ἀλλ' ὅμως τὸ διακρίνομεν· ὡσαύτως διακρίνομεν καὶ τὸ υ πολλάκις, καθὼς λέγομεν ἐφεξῆς. Ἔπειτα καὶ εἰς αὐτὴν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης

(α) Βλ. ἐφεξῆς κεφαλ. ζ. καὶ τμ. β. κεφ. α. § δ.

τὴν ἀκμὴν τὸ η ἦτον ὁμοιόφθογγον ἂν ὄχι καὶ ταὐτόφωνον μὲ τὴν δίφθογγ. ει, τουτέστι μὲ τὸ μακρὸν ι, καθὼς προαπεδείξαμεν· καὶ ἡ οι παρηκολούθησεν ἐκ παλαιῶν χρόνων τὸ Αἰολικῶς ἰωτακίζον υ, ὁμοφωνήσασα μετὰ τῶν ι καὶ ει (α). Ὥζε ὁ ἰωτακισμὸς, τὸν ὁποῖον τόσον φρίττουσιν οἱ Ἐρασμίται, ὑπάρχει ἀρχαῖον καὶ, τρόπον τινὰ, φυσικὸν ἰδίωμα τῆς Ἑλληνικῆς (λέγει δὲ καὶ ὁ Πλάτων, ὅτι οἱ παλαιοὶ οἱ ἡμέτεροι εὖ μάλα τῷ ἰῶτα ἐχρῶντο)· διὰ τῦτο καὶ εἰς τὲς νῦν Ἕλληνας εἶναι τόσον εὐδιάκριτοι καὶ εὐκατάληπτοι αἱ τοιαῦται ὁμοιόφωνοι καὶ ἑτεροσήμαντοι λέξεις, τὰς ὁποίας ἀκέοντες οἱ Ἐρασμίται δὲν τὰς ἐννοῦσι παντάπασιν, ἢ τὰς εὑρίσκουσιν ἀμφιβόλες καὶ δυσνοήτους, ἐν ᾧ ἄλλως καὶ αὐτοὶ ἔχουσιν

(α) *Εἰς ὅλα τῶν παλαιῶν τῆς Ἀλεξανδρείας γραμματικῶν τὰ συντάγματα σῴζονται τῆς καθ' ἡμᾶς τῶν γραμμάτων τούτων προφορᾶς ἀναντίῤῥητα δείγματα. Ὁ κατὰ τὸ 160 ἀκμάσας Ἡρωδιανὸς λέγει ῥητῶς (Ἐπιμερισμ.), ὅτι τὰ η, ει, ι εἶναι ὁμοιόφωνα, ἡ δὲ οι συμφωνεῖ μὲ τὸ υ, διακρίνων ὁπωσδήποτε τοὺς φθόγγους τῶν δύω τέτων γραμμάτων ἀπὸ τὲς τῶν η, ει, ι· ἀλλ' ὁ πατήρ τε ὁ Ἀπολλώνιος (Συντάξ. σελ. 105), λέγει τὴν ἐμοῖο (γενικὴν κτητικὴν τῦ ἐμὸς), ὁμόφωνον τῦ ἐμεῖο (=ἐμέο, ἐμῦ, γενικ· τῦ ἐγὼ). τόσον συνέπιπτον οἱ φθόγγοι τῶν στοιχείων τέτων καὶ κατ' ἐκείνους τὲς χρόνους, ὡς καὶ παρ' ἡμῖν τὴν σήμερον! Πλὴν οἱ Ἐρασμίται δὲν πείθονται ἐδὲ πρὸς τὰς τοιαύτας τῶν παλαιῶν μαρτυρίας· ἀλλ' οἱ μὲν θρασύτεροι ὑβρίζουσι τὲς γραμματικούς μας ἐκείνους ὡς μωρὲς, οἱ δὲ μετριώτεροι ἐκλαμβάνουσι τὰ συγγράμματά των ὡς ψευδεπίγραφα, ἢ διεφθαρμένα καὶ παραγεμισμένα μὲ τὰ τοιαῦτα παραδείγματα ἀπὸ τὲς νεωτέρους τοὺς βυζαντινοὺς γραμματικούς μας· διὰ τί; — διότι δικαιολογοῦσι τῶν νῦν Ἑλλήνων τὴν προφορὰν! — γίνεται πλέον ἐναργεσέρα καὶ γεωμετρικωτέρα ἀπόδειξις τῆς νοθείας των;!!* (βλ. Schoell, litterat. Grec. tom 5. pag. 31).

ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν του γλῶσσαν πολλὰς τὰς ἐξ ὁμοιοφώνων λέξεων ἀμφιβολογίας (α). Ἀλλὰ καὶ τὸν ἦχον τῦ ι τὸν εὑρίσκεσιν ἀηδέστατον, διὰ τῦτο μάλιστα καὶ ἀποστρέφονται τόσον τὸν ἰωτακισμὸν κατά τινα παράξενον αἰσθητικῆς κρίσεως ἰδιοτροπίαν. Ὑπάρχουσι βέβαια γλῶσσαι, εἰς τὰς ὁποίας ἐπικρατοῦσιν ἄλλα φωνήεντα πλειότερον παρὰ τὸ ι, οἷον εἰς τὴν Γερμανικὴν καὶ Γαλλικὴν τὸ e, καὶ εἰς ἄλλας ἄλλο, κατὰ τὴν ἰδίαν ἑκάστου ἔθνους ψυχολογικὴν διάθεσιν καὶ κλίσιν πρὸς ἔκφρασιν τῶν αἰσθημάτων τε· εἶναι δὲ καὶ αὐτὸ τὸ ι φύσει βραχύστομον καὶ γλαφυρόν· ἀλλ' ὅμως ἡ Ἑλληνικὴ χαίρει μὲν καὶ εἰς ἄλλων φωνηέντων τὴν χρῆσιν, ἐκφράζει δὲ καὶ διὰ τῦ ι πολλὰ καὶ παντοῖα καὶ ἰδιώματα καὶ παθήματα, ὄχι μόνον λεπτὰ καὶ δριμέα, ἢ ὀξέα καὶ κατανυκτικὰ (ὡς, θλῖψις, ςῖξις, Γερμ. Stich, ξιφὶς, σφὶγξ, σφίζω, σπίζω, spica, Γερμ. Spitz), ἢ λεῖα καὶ μελιχρὰ καὶ ἡδέα (ὡς, φίλιος, λίγεια, μειδίαμα, μειλιχίη, Γερμ. Milde, μείλιον, μείλιος, Σλαβ. милый, λὶψ, λιβὸς, Γερμ. Liebe), ἢ μικρὰ καὶ γλαφυρὰ (ὡς, πιλίδιον,

---

(α) Καὶ εἰς αὐτὴν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης τὴν ἀκμὴν ἦσαν συνηθέσατα τὰ ἐκ τῆς ὁμοιοφωνίας παίγνια τῶν λέξεων· Τὸ Ὁμηρικὸν Οὖτις εἶναι παρήχησις τῦ Οὐδεὶς, καὶ τῦτο συμπίπτει μὲ τὸ Αἰολ. ΟὐδύσσεϜς (ΟὐλύσεϜς, Ulysses), Ὀδυσσεὺς· Ὁ ἄκακος καὶ ἁπλοϊκὸς Κύκλωψ καὶ οἱ καλοί του σύντροφοι, ὡς ἀμαθεῖς τῶν γραμματικῶν κλίσεων καὶ τόνων, εὐκόλως ἠπατήθησαν ἀπὸ ταύτην τὴν παρωνομασίαν! (βλ. Ῥείμ. λ. οὖτις), βλ. καὶ τμ. β. κεφ. β. Καὶ ἄλλως δὲ ἡ Ἑλληνικὴ ἔχει ταὐτοφώνους ἑτεροσημάντους λέξεις πολλὰς, οἷον (λέξω), λέξεις, λέξει, καὶ (τὰς) λέξεις, (τῇ) λέξει· ὅτω καὶ, ποιήσεις, ποιήσει, κτλ. καὶ χρυσοῖς (τοῖς), καὶ χρυσοῖς (εὐκτικὸς ἀόρις.)· μέλει (τῷ), καὶ μέλει (ἐνεσῶς), οἱ καὶ τὰς καὶ τὰς μείζας, πλείας, κτλ.

κλινίδιον, κτλ.), ἀλλὰ καὶ σύντονα καὶ σφοδρὰ (ἴθι, ῥίψις, ἵμερος, διΐεισι), καὶ σεμνὰ καὶ μεγάλα (ὡς, Νικίας, τίμιος, δΐϊος, σπίδιος = μακρὸς, πλατὺς), κτλ. τόσον εὑρίσκει καλὸν πολλάκις ἡ Καλλιόπη τὸν ἰωτακισμόν! (α) Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ Λατινικὴ δὲν τον εὑρίσκει ἄχαριν, ἀλλ' ἀγαπᾷ πολλάκις μᾶλλον τὸ ξενόζομον ι παρὰ τὸ κεχηνὸς καὶ (ὡς ἔλεγεν ὁ Κράσσος), θεριζῶν ἀνθρώπων ἴδιον ἐψιλὸν (β), εἰς τοῦ ὁποίου τὸν φθόγγον ἐκπίπτουσιν ἐνίοτε καὶ

(α) „Οὐ γὰρ ἀναγκάζει (πᾶν ὄνομα) πάντ' ἔχειν τὰ γράμματα, ἵνα κομιδῇ ᾖ τοιοῦτον, οἷόν περ ἔστ' ὄνομά ἐσι. Θαῤῥῶν τοίνυν ὦ γενναῖε (Ἔρασμε), ἔα καὶ καὶ τὸ (ἢ σὺ νομίζεις) μὴ προσῆκον γράμμα ἐπιφέρειν, κτλ." (Πλάτ. Κρατύλ. § μ.). Ἀλλ' ὁ κὺρ Βόσσιος διατείνεται, ὅτι ἂν τις ἀκούσῃ τὸς ἰωτακίζοντας σημερινοὺς Ἕλληνας (τοὺς ὁποίους αὐτὸς βέβαια δὲν ἤκουσε ποτὲ), ἤθελε νομίσει, ὅτι χρεμετίζουσι μᾶλλον παρὰ λαλοῦσι (hinnire potius quam loqui). εὗρηκεν ὁ γεννάδας δύω ι εἰς τὸ λατιν. hinnire καὶ ἐξέφρασε διὰ τέτε γλαφυρώτατα τὸν ἰωτακισμόν! εὑρίσκουσι καὶ οἱ Ἕλληνες τρία ε εἰς τὸ χρεμέθειν (δωρ. χρεμέθεν), καὶ λέγεσι τὸν Βόσσιον, ὅτι ἐψιλίζων, ἀντὶ νὰ ἑλληνίζῃ, χρεμετᾷ καὶ χρέμπτεται!

(β) Βλ. ὄπισθεν, σελ. 116. Ἀλλὰ καὶ τὸ ο ἡ λατινικὴ ἀγαπᾷ νὰ τὸ τρέπῃ εἰς ι. οἷον τὰς ἐκ τῶν εἰς ις Ἑλληνικὰς γενικὰς εἰς ιδος, αὐτὴ τὰς ἐκφέρει εἰς idis: Πάριδος, Paridis· Μέμφιδος, -phidis, κτλ. ὁμοίως καὶ τὰς εἰς δόνος μεταποιεῖ εἰς dinis, οἷον dulcedo (δυλκεδὼν, ἀντὶ γλυκηδὼν, ὡς ἀλγηδὼν, ληθεδὼν, -δόνος), dulcedinis· καὶ εἰς ris, oris, onis, τὰς εἰς ρος, ορος, ονος, sermo (σ-ἔρμων, ἔρμονος), sermonis· genitor, -toris, γεννήτορος, οὕτω καὶ honoris (honor, ὄνος = αἶνος, δωρικ. ὄνορ, -νωρ, -νορος), carceris, carcer (κάρκηρ, κάρκαρος = κάρκαρον), patris, matris, πατρὸς, ματρὸς, κτλ. (εἰς δὲ μνημεῖα παλαιὰ εὑρίσκεται honoros, Cererus, Venerus: ἀντὶ honoris, Cereris, Veneris, βλ. Lanzi, sopra le lingue morti d'Italia, p. I, c. VII. s. I, osserv. IV.)· ἀλλ' οἱ Ἐρασμῖται, δὲν ἐξεύρω πῶς, ἴτε προσεῖξαν, ἴτ' ἔφριξαν εἰς τὸς τοιούτυς ἰωτακισμὸς τῆς λατινικῆς!

τῶν καθ' ἡμᾶς ἀγροικοτέρων τὰ ἰδιώματα· οἷον ὅταν λέγωσιν, ἀσπέθα τὸ παρ' ἄλλοις σπίθα (σπινθὴρ, ἐκ τοῦ σπιθὸς, σπιθὴ), καὶ τσέπαν τὴν τσύπαν (σύφα, σύφαρ), κἄποτε δὲ καὶ, τὸ παληκάρε, τὸ παραθύρε (ἀντὶ,-ρι, ριον), καὶ ἄλλα τοιαῦτα, εἰς τὰ ὁποῖα κλίνει μᾶλλον ἡ διάλεκτος τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν ὁμογενῶν μας.

§ ς. Ἀλλ' ἂς θεωρήσωμεν καὶ τὸν ἐψιλισμὸν, ἢ τὴν ἐκ τῆς διαλύσεως τῦ η πολυέψιλον κακίαν τῆς κατ' Ἔρασμον προφορᾶς· κακίαν τόσον ἀηδῆ καὶ ὀχληρὰν, ὥςε δὲν ὑπάρχει, νομίζω, κἀνεὶς κἀνενὸς ἔθνους ἄνθρωπος εὐαίσθητος καὶ εὐπαίδευτος, ὅςις ἀκόων νὰ μὴν ἐπαηδιάσῃ· Ἐπειδὴ τὸ ε εἶναι μὲν καθ' ἑαυτὸ χαλαρὸν, καὶ (ὡς εἶπεν ὁ Ἁλικαρνασσεὺς), δυσηχέσερον τῦ ο, καθότι ἀναγκάζει τὰ χείλη νὰ χαίνωσι σεσηρότα, καὶ οἱ διὰ τῦ ε φθόγγοι ἔχουσι φύσει πολλὴν τινα χαύνωσιν καὶ θηλύτητα (α). ἀλλ' ὅταν προσπίπτωσι καὶ πυκνοὶ, τότε ἡ ἀλλεπάλληλος χασμῳδία γίνεται ἀνυπόφορος. Ὄχι ξένος, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Ἔρασμος ἂν ἤθελε προφέρει ἕνα τινὰ σίχον, οἷον τὸν

Τὴν δ' Ἑλένην Λήδη καλὴν τέκεν ἠΰτε μήνην,
κατὰ τὴν Ἐράσμειον προφορὰν,
Τέεν δ' Ἐλένεεν Λέεδεε καλέεν τέκεν ἐεΰτε μέενεεν,

καὶ αὐτοὶ οἱ ὀπαδοί τε, ἂν τὸν ἤκεον προσεκτικῶς, ἤθελαν προσοχθίσει βεβαίως εἰς τὸ χαλαρόσομον καὶ παράλυτον τῆς ἀπαγγελίας τε· ὅταν δὲ προσεθῇ καὶ ἡ διάλυσις τῶν διφθόγγων ει, καὶ η, τὸ κακὸν ἀναβαίνει πολλαπλάσιον. Πόση δὲ εἶναι καὶ ἡ ἐκ τῆς τοιαύτης ἐκλύτε προφορᾶς γεννωμένη τῶν λέξεων ἀμφιβολογία; τᾶτο οἱ τὸν ἰωτα-

(α) Ἀριστείδ. β. 92.

κισμὸν κατατρέχοντες Ἐρασμῖται παντάπασι δὲν τὸ θεωροῦσιν. Ἂς ὑποτεθῇ, ὅτι τὸ ἤδω ἐπροφέρετο (ὡς αὐτοὶ τὸ προφέρουσιν), ἔδω, τὸ ἠθίζω ἐθίζω, τὸ ἤλιξ ἔλιξ, τὸ ἦλος ἔλος, τὸ Ἥρα ἔρα, τὸ ἥρως ἔρως, τὰ δὴ καὶ δὴν καὶ μὴ καὶ μὴν καὶ ἦν, δὲ καὶ δὲν καὶ μὲ καὶ μὲν καὶ ἐν, τὰ μάθη καὶ πάθη καὶ ἴη καὶ ἕλη καὶ ἑὴ, μάθε καὶ πάθε καὶ ἵε καὶ ἕλε καὶ ἑέ, τὰ ἦδος ἦθος γῆρας θήρειος, ἔδος ἔθος γέρας θέρειος, τὰ κῆρα χήρα πήρα μήνη, κέρα χέρα πέρα μένε, τὰ τρήχω τρήσω ἥσω πηδῶ, τρέχω τρέσω ἔσω πεδῶ, τὰ ἥξει τήξει πλήξει λήξει ψήξει, ὡς, ἔξει τέξει πλέξει λέξει ψέξει, τὸ ζῆσαι ῥῆξαι πῆξαι δήξασθαι, ὡς, ζέσαι πέξαι ῥέξαι δέξασθαι, κτλ. τούτων λέγω καὶ τῶν τοιούτων ἡ διεστραμμένη προφορὰ συγχύζουσα τὰς λέξεις ἀποδεικνύει καθαρῶς, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ σαφήνεια ἦτον ἀδύνατον νὰ ἔχῃ τοσαύτας ἀμφιβολογίας· διότι ἐκ τούτων ἐκινδύνευον νὰ γεννῶνται πυκνότατα παρηχήματα καὶ γρῖφοι καὶ παίγνια λέξεων, διὰ τὰ ὁποῖα ὁ κοινὸς μάλιστα ὄχλος ἔπρεπε νὰ συντρέχῃ καθ' ἡμέραν σωρηδὸν εἰς τὰς μάντεις, ἢ εἰς τὰ δικαστήρια, νὰ διακρίνωσι καὶ νὰ ἐπιλύωσι τὰς ἀπορίας τῆς κοινῆς διαλέκτυ. Ὅταν ἀκούσῃς ἀπὸ στόμα Ἐρασμίτυ προφερόμενον τὸ

Οὕνεκά τὸν Χρύσεεν ἐτίμεσσ' ἀρητῆρα,

θέλεις ἀπορήσει πότερον τὸν ἐτίμησεν, ἢ τὸν ἠτίμησεν ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀχαιῶν; ὅταν δὲ τὸ ἤλιξ ἥλικα τέρπει, τὸ προφέρῃ, ἔλιξ ἕλικα τέρπει, θέλεις θαυμάσει, πῶς ἀλλήλας τέρπουσιν οἱ ἕλικες! Ὁμοίως καὶ ὅταν εἴπῃ, ἔδομαι (ἀντὶ ἥδομαι) τοῖς τῶν φίλων

ἀγαθοῖς, — καὶ διὰ τί (θέλεις εἰπεῖ), ἔδεσαι καὶ τρώγεσαι ὑπὸ φθόνυ; — ἀλλὰ καὶ τὸ

„Ἥρη τ' Ἀργείη καὶ ἀλαλκομενηΐς Ἀθήνη."

ὅταν τὸ ἀκόσῃς

Ἔρε τ' Ἀργέϊεε κἄϊ ἀλαλκομενεΐς Ἀθέενε

θέλεις ςήσει τοὺς ὀφθαλμοὺς συλλογιζόμενος κᾆμποσα λεπτὰ, τὶ τὸ ἔρε (ἔρρε, ἢ ἔρρεε); καὶ τί τὰ ἄλλα τὰ μελίφωνα λεξείδια; Καὶ μὴ νομίσῃ τις, ὅτι προφέροντες τὸ η μακρῶς, ἢ ὡς διπλᾶν ε, θεραπεύσι πολλάκις τὴν ἀμφιβολογίαν· ἐπειδὴ πρῶτον μὲν ἡ ταὐτοφωνία τᾶ βραχεος ε τὲς ἀποπλανᾷ συχνάκις ἀπὸ τὲς σοβαρὲς κανόνας τῶν· ἔπειτα καὶ αὐτὸ τὸ φύσει μακρὸν η εἰς τὸ τέλος μάλιστα τῆς λέξεως, ἄλλε φωνήεντος ἑπομένου, βραχύνεται πολλάκις ἀπὸ τὲς ποιητὰς, οἷον τὸ, ἢ φίλη ἢ μάλα τύνη, ἂν τὸ προφέρωμεν, ἔε φίλε, τί νὰ ἐννοήσωμεν, αὐτὸ τὸ φίλη, ἢ τὸ ἀρσενικὸν φίλε, ἢ τὸ προστακτικὸν φίλεε, ὡς, „φίλε' Ἀθήνη;" — Τὰ τοιαῦτα (λέγεσι) διακρίνονται καὶ ἀπὸ τὸ νόημα, καὶ ἀπὸ τὴν συνήθειαν τῆς προφορᾶς. — Καὶ μήπως διὰ τὲς αὐτὲς λόγες δὲν διακρίνονται καὶ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν αἱ ἐκ τᾶ ἰωτακισμᾶ ἀμφιβολογίαι; Εἰς δὲ τὴν Ἐρασμικὴν ἀπαγγελίαν προξενεῖ τὴν μεγίςην κακοφωνίαν καὶ ἀσάφειαν ἐξαιρέτως ἡ πλεονάζεσα χασμῳδία, τὴν ὁποίαν τόσον ἔφριττον καὶ αἱ ἄλλαι πολλάκις διάλεκτοι, καὶ ἐξαιρέτως οἱ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν εἰς τὸ ἀκρότατον τῆς ἀνθρωπίνης εὐφωνίας ἀναγαγόντες Ἀττικοὶ, οἵτινες διὰ ποικίλων συναιρέσεων καὶ θλίψεων καὶ συναλοιφῶν καὶ ἀποςρόφων ἐσπούδαζον παντοιοτρόπως νὰ διαφεύγωσι τὴν χάσμην, ὡς ἁμαρτίαν βαρβαρικήν· „ἔςι γὰρ

καὶ ἐν ταῖς συλλαβαῖς ἁμαρτία, ὅταν μὴ ἠδείας ᾖ σημεῖα φωνῆς" (α). Ἀλλὰ τελειόνομεν τὸ περὶ τοῦ η κεφάλαιον, ἐπάδοντες ὡς καλὴν ἐπῳδὴν πρὸς τὸ πολυέψιλον τῦ Ἐρασμισμοῦ πάθος τὴν περὶ τῶν ἀρχαίων χειρογράφων παραγγελίαν τῦ σοφῦ ἰατρῦ Γαληνοῦ. Ὅτι „χρὴ τὸν τῦ η φθόγγον ἀντὶ τοῦ ε μετατιθέναι". βάλε ὦ ἀγαθὲ τὸν φθόγγον τῦ η εἰς τὸν τόπον τῦ μακρῦ ε· διότι ἄλλως ἁμαρτάνεις ἁμαρτήματα πολλὰ, καὶ χασμῳδεῖς κακοφώνως, καὶ τὰς λέξεις διαφθείρεις πολλαπλασιάζων τὰς συλλαβὰς διὰ τῆς ἐπαλληλίας τοῦ ἐψιλοῦ· ἓν καὶ μένον γράμμα πολλάκις ἀπολύει ἢ ἀπολλύει, καὶ καθαίρει ἢ καθαιρεῖ τὴν ἔννοιαν· Litera docet, litera nocet!

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ Θ.

§ α. Τὸ θ εἶναι τ δασὺ, ὡς τὸ φ δασὺ π, καὶ τὸ χ, κ δασυνόμενον. Γνωρίζει δὲ καὶ ἡ Ἀγγλικὴ γλῶσσα τὴν γνησίαν τῦ θ προφορὰν, ὅταν ἀπαγγέλλῃ δασύτερον τὸ th, ὡς ἐν τῷ thing (θίγκ), κτλ.

§ β. Ἀλλά τινες τῶν Ἐρασμιτῶν κακοφωνῦσι καὶ περὶ τὸ θ, προφέροντες τῦτο ψιλῶς ὡς τ· ἐπειδὴ δὲ ἔτε πολὺ φαίνεται τῦτο τὸ

(α) Ἀριστ. Ῥητορ. γ, 23.

κόμμα, ὅτε λόγος ἀξίας ἀναμνήσεως ἐπιφέρει πρὸς δικαιολόγησιν τῆς τοιαύτης προφορᾶς, δὲν μακρύνομεν τὸν περὶ τούτου λόγον. Ἀρκεῖ μόνον νὰ εἴπωμεν, ὅτι τὸ θ δὲν εἶναι τ, ἐπειδὴ τί ἐχρειάζοντο δύο τ εἰς τὸν Ἀλφάβητον; Ὅταν κάμωσι τοῦτον τὸν εὔκολον συλλογισμὸν οἱ ταυτίζοντες τὸ θ μὲ τὸ τ, μάθωσι δὲ καὶ νὰ προφέρωσι τὸ ξοιχεῖον, θέλουσι παύσει, νομίζω, παρευθὺς ἀπὸ τὸν ἀπειρόκαλον ταυτασμόν των.

§ γ. Ἀντὶ τῦ θ ἡ Μακεδονικὴ καὶ ἄλλαι ἀρχαῖαι διάλεκτοι μετεχειρίζοντο τὸ δ, οἷον, δάνος, δάλασσα, ἀντὶ θάλασσα, θάνος, θάνατος· καὶ αὐτὸ δὲ τὸ θύνω, θαίνω, τίποτ' ἄλλο δὲν εἶναι παρὰ τὸ δάνω, δαίνω (κόπτω, κτείνω). Ὡσαύτως καὶ ἡ πολλάκις μακεδονίζουσα Σλαβονικὴ μὲ τὰς διαλέκτους της λέγει, дерзаю (δερσάω, ζ=σ), = θερσάω, ἀντὶ θερσέω, θαρσέω, καὶ дира (δύρα) τὸ θύρα (τύρα, τρύω, τρύπα), κτλ. καὶ ἡ Λατινικὴ ὡσαύτως εἶπε perdo τὸ πέρθω, κτλ. Οἱ δὲ Αἰολεῖς ἔτρεπον τὸ θ εἰς φ (ὡς καὶ ἡ συνήθεια πολλάκις ἀγαπᾷ, οἷον ξάφνη ἡ ξάθμη, φηκάρι τὸ θηκάριον, καὶ ἄλλα, καὶ τὰ τῶν Ποντικῶν, φυμίζω, ἀντὶ θυμίζω, θυμᾶμαι· φυμέας, θυμικὸς, ὀξύθυμος, κτλ.)· καὶ οἱ Ῥῶσσοι ὡσαύτως λέγουσι Феатръ, Феодоръ, ἀντὶ θέατρον, Θεόδωρος· καὶ οἱ Λατῖνοι, fera τὸν θῆρα, Αἰολ. φῆρα, φὴρ, καὶ fumus, φῦμος, θῦμος (ὁ καπνὸς, ὡς θυμίασις), Σλαβον. дымъ, δῦμος (δ = θ. ἐκ τῦ ἀῤῥήτου дыю, δύω, θύω, ὅθεν дымлю, ἀντὶ дыму, дму, θυμῶ καὶ θυμιῶ), κτλ. (α)· ἄλλοι δὲ τέλος ἔταττον ἀντὶ

(α) Καὶ τὸ χ τρέπεται εἰς φ Αἰολικ. ὡς, αὐφένα = αὐχένα· χύω (φύω, φύνδω, χύδω), Λτ. fundo· vastus = χαστὸς (φ = ν)· ὄθεν καὶ

τῦ θ τὸ ψιλὸν τ (ὡς, θριγκὸς τριγχὸς, Ἀητῶ = ληθῶ, λήθη, καὶ ἄλλα πλεῖσα, καὶ Λατινικὰ καὶ Σλαβονικά), καὶ οἱ Λάκωνες ἐξαιρέτως μετεχειρίζοντο τὸ σ (ὡς, Ἀσάνα, μασίσδω = Ἀθάνα, μυθίσδω), οἱ δὲ Αἰολεῖς καὶ τὸ ἐδιπλασίαζον (οἷον βύσσα, βυσσὸς, ἀντὶ βυθὸς, κτλ.). Ἂν τὸ θ εἰσήχθη μετὰ τὸ τ καὶ δ, καθὼς καὶ τὸ φ μετὰ τὸ π καὶ β, καὶ τὸ χ μετὰ τὸ κ καὶ γ, (φαίνεται δὲ τῦτο καὶ ἀπὸ τὴν παντελῆ τῦ γράμματος ἔλλειψιν ἐκ τῦ ἀρχαίυ λατινικῦ ἀλφαβήτυ), ἡ ἀντ' αὐτῦ λοιπὸν χρῆσις τῦ δ καὶ τῦ τ εἶναι τῆς ἀρχαιοτάτης γλώσσης ἰδίωμα, ἥτις σπανίως ἴσως ἐπρόφερε τὰ ψιλὰ τ, κ, π, μετὰ δασύτητος, ὡς th, πh, κh (= θ, φ, χ), ἠγάπα δὲ μᾶλλον (καθὼς καὶ ἡ παλαιὰ Αἰολικὴ), τὸν σκληρότερον φθόγγον τῶν ψιλῶν, ὡς ἁπλοϊκὴ καὶ ἀγροικοτέρα. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν κοινοτέραν τοῦ θ μεταχείρισιν φαίνεται, ὅτι καὶ ἡ περὶ τὴν προφορὰν τοῦ γράμματος δυσκολία συνήργει κατὰ τόπυς πρὸς τὴν τότυ μεταβολὴν εἰς τὰ συγγενῆ δ καὶ τ· διὰ τῦτο καὶ οἱ ταυτάζοντες Ἐρασμίται, μέρος μὲν ὡς φιλάρχαιοι καὶ ἀπέριττοι, μέρος δὲ καὶ μὴ μαθόντες ἐκ τῶν μητρικῶν αὐτῶν γλωσσῶν τὸν ἦχον τοῦ θ, τὸ ἀποβάλλουσιν ὡς βάρος ἀνωφελές!!

§ δ. Τὸ θ, ὡς καὶ τὰ τότυ συγγενῆ δ καὶ τ, τίθεται καὶ ὡς ἁπλῆς ὀδοντόφθογγος πνευματισμὸς, οἷον θαμὰ = ἅμα, θολὸς = ὁλὸς, ὁλερὸς (συνήθ. λερὸς, λέρα, λερόνω), θόλος

τὸ θ(=φ) τρέπομεν εἰς χ, ὡς, ἀθμὸς (ἀδμὸς, ἀτμὸς), συνήθ. ἀχνὸς (ν=μ, ὡς, λαχνὸς=λαχμὸς), καὶ τὸ χυδαιότατον, μαχτὴς (τεχνίτυ ὑπουργὸς μικρὸς) = μαχητὴς = μαθητὴς (ὄχι παρὰ τὸ μάχη, ὡς τὸ χειρομάχος), κτλ.

* *

ἐκ τῦ ὅλος, κτλ. [οὕτω καὶ, τεπτὰ, ἀντὶ Γεπτὰ (ἑπτὰ), λτ. septem· τιβὰν, τιβάνη (τ = σ, σιβάνα, συνήθ. σβάνα, Ῥωσ. Чванъ) = ἰβάνη, ἰβήνη ἰβὴν, ἴβη, ὅθεν θίβη, καὶ θήβη (βλ. Ῥείμερ.)· καὶ δάλασσα, θάλασσα, Λακων. σάλασσα = ἅλασσα, ἅλαξ, ἅλς (ἅλω, ἕλω, μετὰ τῦ σ, ὡς φάραγξ,-ραγος, σφάραγος (α)), σάλω, σάλλω, salio, σάλος, σαλάσσω, σαλαγέω, σαλάκων, σάλαξ, salax, σάλαγος,-γὴς, ὅθεν, νομίζω, τὸ ἀσελγὴς κατὰ πρόσθεσιν τοῦ α (β), κτλ.]. Ὡσαύτως καὶ μεταξὺ τῶν συλλαβῶν, καὶ μάλιστα μετὰ τὸ χ, οἷον, δίχα, τρίχα, τέτραχα = διχθὰ, τριχθὰ, τετραχθὰ, καὶ τ' ἄλλα περὶ τῶν ὁποίων προείπομεν (κεφ. δ, § β)· καθὼς πάλιν μετὰ τὸ ψιλὸν κ ἠγάπα ἡ ἀρχαία μάλιστα γλῶσσα, ὡς τραχυτέρα, νὰ παρενθέτῃ τὸ τ, οἷον ἄνακτος, νυκτὸς (ἄναξ,-κος, νύξ,-χὸς,-κὸς), κτλ. Ἡ δὲ ἀρχαία Λατινικὴ ἔθετε τὸ d ὡς πνεῦμα καὶ εἰς τὸ τέλος τῆς λέξεως, ὡς, marid, poblicod, ἀντὶ mari, publico, ὅθεν καὶ τὸ quod = quo, hFὸ, ὃ (μετὰ τῶν διπλῶν πνευματισμῶν), κτλ.

(α) Ἐκ τῦ σφάραγος (καὶ σφάραγνος) ὄχι μόνον τὰ συνήθ. σπάραχνα καὶ σβάραχνα (τὰ βράγχια τῶν ἰχθύων), ἀλλὰ καὶ ὁ σβέρκος (συγκοπῇ ὡς ἐκ τοῦ σφέρεγος, ἀντὶ σφάραγος, κατὰ τὸ θέλπω, θάλπω) = τράχηλος (ὡς καὶ τὸ λαιμὸς = φάραγξ).

(β) Οὕτω μεταξὺ πολλῶν ἄλλων καὶ τὸ ἀσχάλλω ἐκ τῦ σχάλλω σχάω (χάω, κάω), χάλω, χαλάω, χαλέπτω (βλ. Ῥείμ.), καὶ χαλάζω, (σχαλάζω), ὅθεν τὸ συνήθ. (σχανάζω) σκανιάζω (λ=ν, ὡς φίντατος, φίλτατος), κατὰ τὸ (χάω, χόω, χώομαι, χόλος), χολάω, συνήθ. χολιάζω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΥΨΙΛΟΥ (α).

§ α. Καὶ αὐτοὶ οἱ Ἐρασμίται ἀποδέχονται τὴν δόξαν τὴν ὀρθὴν, ὅτι ὁ κύριος φθόγγος τῦ υ ἦτον ὁ αὐτὸς σχεδὸν καὶ τῦ Γαλλικοῦ u (ιʒ), καὶ Γερμ. ü· τοιοῦτον τὸν διαγράφει καὶ ὁ Ἁλικαρνασσεὺς λέγων „ὅτι περὶ τὰ χείλη συζολῆς γινομένης ἀξιολόγʒ, πνίγεται, καὶ ϛενὸς ἐκπίπτει ὁ ἦχος αὐτῦ“ (β). Ὅτι δὲν γνωρίζʒσιν ἀκόμη οἱ Ἐρασμίται εἶναι, ὅτι τὸν τοιῦτον φθόγγον τὸν ἐφύλαξε κατὰ τόπους καὶ ἡ λαλουμένη γλῶσσά μας εἰς λέξεις πολλάς· ἔτως οἱ Χῖοι λέγʒσι κιʒρὰ τὸ κυρὰ (κυρία), καὶ οἱ Λάκωνες νιʒττα τὴν νύκτα, καὶ οἱ Θετταλοὶ σιʒρίζω τὸ συρίζω, καὶ οἱ Ἠπειρῶται φέλιʒρον τὸ (φίλυρον), φιλύριον, καὶ ἄλλοι ἄλλα τινά. Ἔχει δὲ καὶ ἡ Σλαβονικὴ τὸ ιο (γ) ὁμόφθογγον τῦ υ (ιʒ), ὡς, блюю, βλύω· клюю, γλύω (γ=κ), γλύφω, κτλ.

(α) Τὸ υ ἀρχαίως ἐπροφέρετο ἁπλῶς, χωρὶς τοῦ ἐπιθέτʒ, ψιλόν· τῦτο δὲ προσετέθη πρὸς διάκρισιν τῆς ου διφθόγγου μὲ τὴν ὁποίαν ὁμοφώνει κατὰ διαλέκτʒς τὸ υ· βλ. § β.

(β) Τῦτον τὸν φθόγγον τῦ υ ἐννοεῖ καὶ ὁ Κυντιλιανὸς λέγων, ὅτι εἶναί τις ἦχος μέσος μεταξὺ τῦ u καὶ i, (medius quidam sonus. Inst. I, 4), τὸν ὁποῖον δὲν εἶχε κυρίως τὸ λατινικὸν u=ʒ· ὅθεν καὶ ὁ Πρισκιανὸς (Lib. I. p. 3, 4), εἶπεν, ὅτι διὰ ταύτην τυῦ φθόγγου τὴν μεσότητα μεταβάλλονται εἰς ἄλληλα τὰ u καὶ i, ὡς optumus, optimus.

(γ) Τὸ ιο εἶναι σύνθετον ἐκ τῦ ι, καὶ ο (=ʒ. βλ. ἔμπροσθ. περὶ τῆς διφθόγγου ʒ)=ιʒ, καὶ φωνήεντος ἡγουμένου προφέρεται ὡς

§ β. Ἄλλαι ὅμως παλαιαὶ διάλεκτοι ἐπρόφερον τὸ υ ὡς ε βραχὺ, ὅθεν τὰ Αἰολικὰ θουγάτηρ, κουτάλη, καὶ τὰ Βοιωτικὰ οὔδωρ (ὕδωρ), κένες (κύνες), κᾶρξ (κῆρυξ), κτλ. (α), καὶ εἰλήλεθα, κολέω (κωλύω), καὶ ἄλλα, ἐν οἷς τὸ υ ἔχει καὶ τὸ μῆκος τῆς ε διφθόγγυ (ἔλεγον δὲ οἱ Αἰολεῖς καὶ ὕρνις, ὄνυμα, ἀντιτάσσοντες τὸ υ, ἀντὶ τῦ βραχέος ο καὶ αὐτῦ προφερομένυ ὡς ε). Παρομοίως καὶ τώρα καθ' ὅλα τῆς Ἑλλάδος τὰ ἰδιώματα προφέρομεν πολλάκις τὸ υ ὡς ε· οἷον, μεσάκι (μύσαξ, Γλ. moustaches), βουτίνα, πουτίνα (πυτίνη), φέκτα (πύκτη), βετῶ (βυθῶ, -θάω), κουτάλα, κουτίον (κυτίον), σκουτίον (σκύτος), σπεργίτης (πυργίτης ερεθὸς), τσύπερα, τσύμπερα ἢ τσίμπερα (σέμφυλα, λ=ρ, ξέμβω, ξέβω, ξείβω, ξίβω), κέφταλον (κύπταλον, ἐπὶ γέροντος καμπτοῦ), σγουρὸς (γυρὸς), σκέζω (σκύζω), καὶ ἄλλα πολυάριθμα· οἱ δὲ νῦν Ἴωνες λέγεσι καὶ Χρεσέλα, χρεσάφι, χρεσὸς (χρυσὸς), ἐγρὸν (ὑγρὸν), ἔλη (ὕλη), κρεφά, θρέμπα (θύμβρη, κρυφὰ), καὶ οἱ Λάκωνες, κέεν (κύων), κέβανον (κύανον, κυανὸν, τὸ μέλαν), καὶ ἄλλοι ἄλλα

τὸ λτ. Jπ· ἄλλως δὲ τὸ ιο εἶναι ἁπλῶς ε (ἐν ταῖς ληγέσαις τῶν πρωτοπροσώπων ῥημάτων = ō, ω· βλ. περὶ τῆς διφθόγ. ε), μετὰ τᾶ ι, ὡς ὑγροτέρου πνευματισμᾶ προσιθεμένε, καὶ κατὰ συναλοιφὴν συναιρεμένου, καθὼς καὶ τὸ ἀσυναίρετον ἴελος = ἕλος (ἅτω καὶ ἄω, ἰάω. ὅθεν τὸ Σλαβον. я = ια, καὶ Ja, κτλ. βλ. περὶ συγγεν. τῆς Σλαβονο-Ῥωσ. πρὸς τὴν Ἑλλην. τόμ. γ, σελ. 354—8).

(α) Οὕτω καὶ Ἰρία πόλις Ἰαπυγίας (Ἡρόδ. Ζ, 170), παρὰ Στράβ. Οὐρία (Ζ, 431), καὶ Ἴριον (Διον. περιηγ. 379)· καὶ οἱ Λυδοὶ ἀρχαιότ. Ἀεδοὶ ἐκ τῦ Ἄεδα, καὶ Ἀσσύριοι ἐκ τῦ Ἀσσὲρ (Ἰώσηπ.).

πάμπολλα. Ὡσαύτως καὶ οἱ Σλάβονες λέγουσι дую, δέω = θέω, τὸ θύω (πνέω, ὅθεν θύελλα), лука = λυγὴ, глубокъ, γλυφικὸς (γλυπτὸς, γλαφυρὸς, ὁ βαθὺς· ὅθεν καὶ ὡς ἐκ τῦ γλύφιος τὸ συνήθ. κλέβιος, κλούβιον αὐγὸν = ἔριον, ὡς κῦφον, συνήθ. κέφιον = κενὸν), кую, κέω, κύω, κόω (κόβω, ἀπαρέμφ. ковашь, διότι τὸ у (ϑ) εἶναι = ου = оу, καὶ τὸ υ ἐπιτροχάδην προφερόμενον, ὡς τὸ Ἀγγλικὸν w, μεταβάλλεται εἰς β. βλ. κεφ. α, § ς, ὅθεν πάντα τὰ εἰς ую, ἔχουσιν ἀπαρέμφατον εἰς овашь, вашь). οἱ δ' αὐτοὶ ἀνταλλάσσουσι τὸ у καὶ πρὸς τὸ ы (спудъ, спыдъ, σῦδος, ἀντὶ σῦγος), διότι καὶ τὸ ы ἀναλογεῖ πολλάκις πρὸς τὸ υ (ὡς мышь, μῦς· нынѣ, νυνὶ· крыю, крываю, κρυβέω, κρύϝω· ныю, νύω, νύσσω, (α) κτλ.)· τὸ δ' αὐτὸ ы, εἴπομεν, ὅτι ἀναλογεῖ καὶ πρὸς τὸ η = ει, διὰ τὴν κατὰ τόπες καὶ κατὰ γλώσσας διάφορον τῦ σώματος διάπλασιν πρὸς ἐκφώνησιν τάτων τῶν στοιχείων, τὰ ὁποῖα καὶ καθ' ἑαυτὰ εἶναι συγγενῆ, καθὼς λέγομεν ἐφεξῆς. Ἀλλὰ καὶ ἡ Λατινικὴ, ἥτις, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῦ Κυντιλιανῦ (β), δὲν ἐγνώριζε τὸν γλυκύτερον φθόγγον τῦ υ (ὡς ιϑ), ἐμεταχειρίζετο ἀντ' αὐτῦ τὸ ἑαυτῆς u = ϑ. ὡς, tu τὺ, sus, σῦς, ῦς, mus, μῦς, fuo, fui, φύω, turba, τύρβη astu, ἄστυ (Τερέντ.), πύνδαξ, πύνδος fundus, cuprum, κύπριον (æs Cyprium, ὡς ἐκ τῆς Κύπρυ ὁ χαλκὸς), Γερμ. Kupfer, καὶ ἄλλα Γερμανικὰ ὡσαύτως.

(α) Καὶ ною νόω, νώω, ὡς καὶ крыю, крою, кровъ, κρυβὴ, καὶ кровь = cruor, κρύορ (αἷμα), ο = ϑ = υ = ы.

(β) Namque est ipsis (Graecis) statim sonus dulcior, quando jucundissimas ex Graecis literis υ et ζ non habemus, vocalem alteram, alteram consonantem, etc. Quint. Inst. 12, 4.

§ γ. Ἀλλ' ὅμως οἱ Αἰολεῖς πάλιν κατὰ τόπους ἐπρόφερον καὶ ἔγραφον ι ἀντὶ υ, οἷον ἴπαρ, ἴψος, ἰψηλὸς (ὕπαρ, ὕψος), κτλ. διὰ τῦτο πολλαὶ λέξεις ἀρχαῖαι γράφονται ἐπίσης ὀρθῶς διὰ τῦ υ καὶ ι, ὡς, Φρύγες καὶ Βρίγες· δρίον, καὶ δρύον (δρῦς)· φύω, φίω, λτ. fio, φίτυ, φίτρον, φυτόν (α)· πῖαρ καὶ πύαρ, πύος, pus· μόλυβδος, καὶ-λιβδος· μισύλλω, μισύλη, μίτυλος, καὶ μυσίλλω, μύτιλος, λτ. mutilus· ἰλύσσω (εἰλίσσω), τυλίσσω· σκίναξ, σκίνω (κινῶ) συνήθ. τσινῶ, καὶ σκύνω (σκυνίζω, σκυνθίζω, σκυδίζω), συνήθ. τσυνῶ· ὖλις, καὶ ἰλὺς· κύβη, καὶ κίβη, ὄθεν κιβωτὸς· κύτος, κύθος καὶ κιθὼν (χιτὼν), καὶ (θ=φ), κύφος, σκύφος, Γερμ. Schiff· ὕδωρ, (ὕδορ, sudor) = ὕδος καὶ ἴδος, ὄθεν ἰδίω, ἰδρὼς· λιγνὺς (ὄθεν τὸ λτ. ignis, Σλαβ. огнь, ο = i, ὡς, θρόδαξ, θρίδαξ), καὶ λύχνος (λύκη, λὺξ, λατιν. lux), Γερμ. Licht, Lohe· ξύω, καὶ (ξίω), ξίφος· βύβλος, καὶ βίβλος· βυθὸς (πυθὸς, πύθος) = πίθος, κτλ. καὶ τὰ εἰς υς ἔχουσι τὰ παραθετικὰ εἰς ιων, ιος, ἡδὺς, ἡδίων, ἥδιστος, πρέσβυς,-σβιστος, κτλ. Οὕτω καὶ ἡ συνήθεια προφέρει, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖσον, τὸ υ ὡς ι, οἷον τὰ, ξύλον, φύλλον, ψύχος, πῦρ, προφέρομεν ὡς ξίλον, φίλλον, ψίχος, πῖρ, κτλ. ὄθεν καὶ τὴν διαιρουμένην αυ (αϋ) ἐκφέρομεν αϊ, οἷον ἄϋλος, ἀϋτὴ (ἄϊλος, ἀϊτὴ). βλ. περὶ τῆς αυ.

§ δ. Ἀλλὰ καὶ ἡ αἰολίζουσα λατινικὴ μεταφράζει τὸ υ διὰ τῦ ι, ὡς, φρύγω, frigo· συφὸς (σοφὸς), sibus, persibus· ὕβος, ὑββὸς gibbus· ὕννος, ginnus· κῦλον, cilium (ὡς καὶ

(α) Ὅθεν καὶ ὁ Εὐστάθιος ἐσημείωσεν ὡς παρηχήσεις τὰ Ὁμηρικὰ ἐκεῖνα, Φυλέα φίλον· καὶ, ὠδίνων ὀδύνησι, κτλ.

φύλλον, folium), supercilium· ἄδακρυς, alacris· βραχὺς, brevis (βρεφὺς)· ἰχθὺς, βιχθὺς (ϑ= σ, βισχὺς), piscis, (ὁμοίως καὶ τὰ εἰς υς, υξ, υγξ, Αἰολικ. εἰς ις, ιξ, ιγξ, κροκὺς, κροκίς, ὄξλυγξ καὶ-ιγξ, ἀτράφαξις καὶ-ξυς), quisquiliae = cusculia, um, κυσκύλιον, ἀντὶ (σκύλλω), σκύλμα, κόσκυλμα (διπλασιασμ. ὡς, κινῶ, σκίνω, κόσκινον). Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ φανῶ περιττολογῶν, καὶ συλλέγων κοσκυλμάτια (quisquilias legens), αὐτὴ πάλιν ἡ Λατιν. ἀντιτάττει πρὸς τὸ υ καὶ τὸ ἰωτόφθογγόν της y (τὸ ὁποῖον φαίνεται συγκείμενον ἐκ δύω ι, ἔτως ij, ὅθεν καὶ οἱ Γάλλοι δικαίως ὠνόμασαν ἐκπαλαι τὸ ϛοιχεῖον i Grec) (α), ὡς, lacryma (ἀρχαίως lacruma), δάκρυμα, Sulla, Sylla, Σύλλας· silva καὶ sylva = ϜύλϜα, ἡ ὕλη· Cyrpus, Κύπρος· cyma, myrtus, thymus, hyacinthus, cypressus (ἀρχ. cupressus), κῦμα, μύρτος, θύμος, ὑάκινθος, κυπάρισος, κτλ. Καὶ αἱ Σλαβονικαὶ διάλεκτοι ἀλλάσσουσιν, ὡς προείπομεν, τὸ y πρὸς τὸ ы, καὶ τέτο πάλιν πρὸς τὸ и = ι, ὡς (кыс, κὺς, ἀντὶ κσὺς, ξὺς, ἐκ τῦ ὀξὺς) кысну καὶ кисну (ὀ)ξίνω, ὀξύνω, ὀξίνης, ὄξινος, οὕτω καὶ лякъ, лице = λύκη (λεῦσις, Γρμ. Ant-Litz), καὶ Кипариссъ, κυπάρισσος, κτλ. ὡσαύτως καὶ αἱ Γερμανικαὶ διάλεκτοι τρέπουσι τὸ ü εἰς i (βλ. Ῥείμ. ἐν ϛοιχ. Υ).

§ ε. Ἐκ τέτων πάντων γίνεται καταφανὲς, ὅτι τὸ υ καὶ εἰς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης τὴν ἀκμὴν ἦχει κατὰ τόπυς ὡς ι, βαθμηδὸν χαλω-

(α) Τὸ δὲ Σλαβον. ÿ = ы, εἶναι ἀποκοπὴ τῆς διφθόγγυ оу, ου, τῦ у ταχθέντος ἀντὶ τῦ Υ, υ· ὅθεν καὶ τὸ ушро γράφεται καὶ оупро, юпро, κτλ. (βλ. περὶ συγγεν. τῆς Σλαβ-Ῥωσ. πρὸς τὴν Ἑλλην. τόμ. γ. σελ. 204).

μένης τῆς τῶν χειλέων συζολῆς, κατὰ τὰς διαφόρυς ἀπαγγελίας· ἐπειδὴ, ἐὰν ἀπὸ τοῦ διὰ στρογγυλωτάτου τοῦ στόματος προφερομένου υ μεταβῶμεν ἠρέμα εἰς τὸν μεταξὺ τῦ υ καὶ ι φθόγγον τοῦ ιυ (γαλλ. ü), καὶ πάλιν εἰς τὸ διὰ τῶν χειλέων μᾶλλον ἀνειμένων κοιλοτέρυ δὲ τῦ στόματος προφερόμενον Σλαβονικὸν ы, καὶ ἐκ τέτυ εἰς τὸ ἠπιώτερον η, θέλομεν πάραυτα καταντήσει εἰς τὸ ει, καὶ τὸ λεπτὸν ι· οὕτω καὶ ἡ τῦ υ ὁμοιόφθογγος οι παρηκολούθησεν ἔκπαλαι τὸν ἰωτακίζοντα φθόγγον τοῦ υ, καθὼς θέλομεν ἰδεῖ ἐφεξῆς. Ὅθεν οἱ Ἐρασμίται δὲν ἔπρεπε νὰ φρίττωσι τόσον τὸν ἰωτακισμὸν, ἀλλ' ἀντὶ νὰ ψέγωσι διὰ τῦτον τὺς νεωτέρυς Ἕλληνας, καὶ νὰ ἐπινοῶσιν αὐτοὶ νέας προφορὰς τῶν η, ει, οι, υ, ἤθελαν κάμει ἀσφαλέστερον, ἂν προσεῖχον εἰς τὰ κατὰ τόπους ἰδιώματα τῶν παλαιῶν τῆς Ἑλληνικῆς διαλέκτων (τὰ ὁποῖα σῴζονται καὶ εἰς τὴν λαλεμένην ἡμῶν γλῶσσαν), διὰ νὰ ἐμάνθανον νὰ προφέρωσι τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα Ἑλληνικῶς. Ὅτι δὲ τὸ υ ἐπέχει καὶ τόπον F (= β), εἴπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (κεφ. α. § ς)· καὶ γίνεται λοιπὸν τῦτο τὸ φωνῆεν καὶ σύμφωνον ἐκ τῆς προφορᾶς, ὅθεν ὁ σοφὸς φιλολόγος Βερνάρδος ὀρθώτατα ὠνόμασε τὸ γράμμα συμφωνοφωνῆεν (α). καὶ τοιῦτο φαίνεται εἰς τὰς διφθόγγυς αυ καὶ ευ = aw ew καὶ af ef, περὶ τῶν ὁποίων λέγομεν ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ.

(α) Bernhardi philosophische Sprachlehre, 2 Th. S. 277. (Berlin, 1803).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ Φ.

§ α. Καὶ τὸ φ, τέλος, οἱ πλεῖσοι τῶν Ἐρασμιτῶν μετὰ τῦ Ἐννινίου διϊσχυρίζονται, ὅτι πρέπει νὰ προφέρηται ὄχι ὡς τὸ λτ. ph ἢ f, ἀλλὰ σαμαρωμένον ἀκόμη καὶ μὲ ἕν π! (ὡς ἐν τῷ Γρμ. Pfund, κτλ.). κατὰ τάτες λοιπὸν πρέπει νὰ προφέρωμεν τὸ κέπφος, κέπ-πφος, τὸ σκύπφος, σκύπ-πφος, καὶ τὴν καλὴν Σαπφώ μας, Σαπ-πφώ!

§ β. Ἀλλὰ τί εἶναι τὸ φ, παρακαλῶ, εἰ μὴ δασὺ π; δὲν ἔγραφον οἱ παλαιοί μας ΠΗ, πρὸ τῆς εὑρέσεως τῦ φ, ὡς καὶ ΚΗ καὶ ΤΗ πρὸ τῆς εὑρέσεως τῶν χ, καὶ θ (ὅθεν καὶ τὰ Λατῖνα ph (=f), ch, th = φ, χ, θ); ἀλλ' εἰς ταύτην τὴν καὶ ἐπὶ τῶν σῳζομένων ἀρχαίων μνημείων φαινομένην παλαιογραφίαν τῦ φ ἡ γνώμη τῶν Ἐρασμιτῶν ἀντίκειται ἀπ' εὐθείας, ἐπειδὴ κατ' αὐτὰς τὸ φ ἔπρεπε νὰ ἐγράφετο ὄχι ΠΗ, ἀλλὰ ΠΠΗ, οἷον ΠΠΗΙΛΕ, ΠΠΗΟΞΟC, καὶ ὄχι (ὡς γράφεται), ΠΗΙΛΕ, ΠΗΟΞΟC (φίλε, φοξός)!

§ γ. Ἡ γνώμη τῶν Ἐρασμιτῶν ἀναιρεῖται καὶ ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν εὐφωνίαν, ἥτις ἐδέποτε δὲν ἐξεύρει νὰ συνάψῃ τρία σύμφωνα μετὰ πνεύματος· ἀλλὰ κατ' αὐτὰς τὰ, σφίγξ, δάφνη, ὀμφὴ, ὄφρα, ὄφλω, ἀμφαφάω, πρέπει νὰ προφέρωνται, σπηίγξ, ἢ σπφίγξ, δάππηνη, ἢ δάπφνη, ὀμπφὴ, ὄπφλω, ὄπφρα, ἀμπφαπφάω,

κτλ.! ποῦ ποτε ἠκόσθη λέξις Ἑλληνικὴ προφερομένη μὲ τοιῦτον παφλασμὸν, ἢ (Ἐρασμικώτερον), παπφλασμόν (α);

§ δ. Ἀλλ' αὐτὰ (λέγουσιν οἱ Ἐρασμῖται), τὰ ὁποῖα σὺ αὐτὸς ἀνέφερες ἀνωτέρω, τὰ Ἑλληνικώτατα, σκύπφος, κέπφος, ὄπφις (ὄφις), Σαπφὼ (β), καὶ ἄλλα, τί ἄλλο εἶναι παρὰ τὰ κέπhος, ἢ κέφος (ὅθεν γράφεται καὶ κέμφος), σκύφος, Σαφὼ (ἐκ τῦ σαφὴς, σαφὸς = σοφὸς Αἰολ. συφὸς = λτ. sibus persibus, καὶ sapus, sapiens); πόθεν εἰς τὰ τοιαῦτα παρεντίθεται τὸ π;-Ἡ παρατήρησίς σας, ὦ ἄνδρες, εἶναι καὶ σοφὴ καὶ σαφὴς, ἀλλ' ἡ αὐτὴ ἐξελέγχει σαφῶς καὶ τὸν ὄχι πλέον σοφὸν συμπερασμόν σας περὶ τῆς τῦ φ προφορᾶς, ἐπειδὴ τέτων καὶ τῶν τοιῦτων ὀνομάτων ἡ διὰ τοῦ πφ γραφὴ προῆλθεν ἐξ ἄλλης αἰτίας, τῆς ἐφεξῆς. Ὅτι ἀνεδίπλοναν οἱ παλαιοὶ τὰ σύμφωνα πρὸς ἔκτασιν τῦ προηγεμένυ βραχέος φωνήεντος, εἶναι πρᾶγμα φανερώτατον· διὰ τοῦτο μάλιστα ἐπενοήθη καὶ ἡ διπλῆ τῶν συμφώνων γραφὴ, ὡς, ὄππη ἀντὶ ὀπη, κτλ. ἐγράφον λοιπὸν οἱ παλαιοὶ μας

(α) Καὶ ἡ Λατινικὴ δὲ μεταφράζει πολλάκις τὸ φ διὰ τῦ f εἰς λέξεις ἀρχαίας, ὡς, fero, Γρ. führe, φέρω· fama, φάμα· φύγω fugo, φύλλον, folinm, φύω, fuo, fio, κτλ. Οὕτω καὶ τὰ διὰ τῦ F Λατινικὰ μετέφραζον πάλιν οἱ Ἕλληνες διὰ τῦ φ, ὡς, Flavius, Fabius, Φλάβιος, Φάβιος, Rufus, Ῥῦφος (Πλέταρ. καὶ Στράβ.) κτλ. κτλ.

(β) Σῴζει καὶ τὴν σήμερον ἡ Συνήθεια (ἐν Θετταλίᾳ) τὸ ὄνομα, Σαβὼ λέγσα ἀντὶ Σαφὼ, καὶ Σάβω (Σιάβω), καὶ Σιαβὴ, καὶ ὑποκορ. Σαβέλα = Σαπφέλα, Σαπφύλη, ἢ-λλη· ὅθεν (α = ο = υ = ι), Σιβύλλα συγγενὲς τῦ σοφὴ,-φύλλα (συνήθ. Σοφέλλα, Σοφία), ὄχι = Σιοβόλη τετέ. Θεοβόλη. βλ. Ῥείμ.

κέπΗος, καὶ ψιλώτερον κέπος (α) (ἀντὶ κέφος), κύπΗος, σκύπος, κτλ. καὶ διπλασιασμῷ τοῦ π, κέππος, κύππος, σκύππος· τοῦτο δὲ τὸ σκύππος ἔγεινε σκύππΗος, ἢ σκύπφος, κατὰ δασυτέραν μόνου τοῦ δευτέρου π προφορὰν „Ἀνὴρ γὰρ Ἕλλην ἐ διπλάζει τὰ δασέα (ποιητ. παρ' Εὐσθ.)· καὶ ὁ κέππος ἔγεινε κέπφος, καὶ ἡ Σαππὼ Σαπφὼ, καὶ παρὰ τοῖς Ἰταλοῖς ἔτι δασύτερον, Saffo. οὕτω καὶ τὸ ἄπας, ἀπὺς (λτ. avus, abavus), ἄππας, ἀππὺς (=πάπας, πάππας, παππὺς, συνήθ. παππὲς) ἔγεινεν ἀπφὺς, καὶ τὸ κώπα (κώβη, κυβὴ, κέφα, κεφαλὴ), μετεβλήθη εἰς τὰ Γερμ. Kopf (κώπφα), Gipfel, καὶ ἡ νάπη εἰς τὸ Nap, Napf, κτλ. [ὅθεν καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς λέξεως διπλασιάζοντες οἱ Γερμανοὶ τὸ π εἶπον Pfund (Pphund, ἐκ τῦ λτ. pondus), καὶ τὸ περσέα, καὶ περσικὰ, Pfirsich, Pfirschen = persica, κτλ.]. Βεβαιόνουσι τὸν λόγον καὶ τ' ἄλλα δύω ψιλὰ γράμματα παρομοίως διπλασιαζόμενα καὶ τρεπόμενα τὸ ἕτερον εἰς τὸ συγγενὲς δασὺ, οἷον ἐκ τῦ ὄχος (ἔχω, ἔκω, ὄκος, ὄκκος), τὸ ὄκχος, ὀκχὴ· καὶ, σικχὸς (λτ. siccus), σικχασία (συνήθ. σιχασία)· καὶ, σύκχος (λτ. soccus), συκχὶς, συγχὶς· καὶ, ἴακχος (ἄω, ἰάω, ἰάχω, ἰαχὴ,-κὴ) = (ἄκχος),

---

(α) Ἡ πολλὲς τῆς ἀρχαιοτάτης γλώσσης χαρακτῆρας σῴζουσα Σλαβονικὴ δὲν γνωρίζει τὸν φθόγγον τῦ φ· μεταχειρίζεται δὲ τὸ γράμμα μόνον εἰς ξενικὰ ὀνόματα, καὶ οἱ Ῥῶσσοι τὸ προφέρουσιν ἀντὶ θ (κεφ. ζ, § γ)· εἰς δὲ τὰς ἰδικάς της λέξεις, ὅσας ἔχει κοινὰς μὲ τὰς φ ἐχούσας Ἑλληνικὰς, ἀντιτάσσει τὸ π (ὡς, παλιο, φάλω, φαλάω, φλάω, φλέω, φλέγω), καὶ τὰ б, в (βλ. κεφ. β, § δ)· Ἀλλ' ἀδὲ θ ἔχει, ἀδ' ἀναδίπλωσιν συμφώνων (πλὴν ἐνίοτε τῦ ν)· γνωρίζει ἡ ἀρχαιοπινὴς Σλαβονικὴ· (βλ. περὶ συγγεν. τῆς Σλαβ-Ῥωσ. πρὸς τὴν Ἑλλην. τομ. α. σελ. 40, καὶ 86).

Βάκχος, κτλ. ὡσαύτως καὶ, Ἀτθὶς ἐκ τοῦ (Ἀττὶς), Ἀττικὴ· καὶ τίτθη, τιτθὸς (τιττὸς, τιτὸς, τιθὸς), Ἀγγλοσαξ. titte, Γερμ. Zitze, Γαλ. tette, téton, κτλ. Ὥρε, ἐὰν διὰ τὸ κέφος, κτλ. ἔτρεψαν οἱ Ἐρασμῖται τὸν φθόγγον τῦ φ εἰς τὸν τῦ πφ, ὥρα εἶναι εἰς αὐτὲς νὰ τρέψωσι καὶ τὸν τοῦ χ εἰς κχ διὰ τὸ ὄκχος, καὶ τὸν τῦ θ εἰς τθ, διὰ τὸ Ἀτθὶς, καὶ τότε θέλεσιν ἀποβῆ ἀκριβεῖς Ἀττικίωνες ἢ Ἀττικωνικοὶ, προφέροντες τὴν Ἑλληνικὴν καὶ κατὰ ταῦτα ὡς γνησίαν Ἀτθίδα φωνήν!!

§ ε. Ταῦτα περὶ τῆς γνησίας ἐκφωνήσεως τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων, εἰς ὅσα μάλιστα φιλοτιμεῖται νὰ νεωτερίζῃ ἡ αἵρεσις τῶν τῦ Ἐράσμι ὀπαδῶν· Συγκομβόνομεν δὲ τὸν περὶ τούτων λόγον, προσθέτοντες, ὡς ἐπίμετρον, τὸ ἑπόμενον κεφάλαιον, ὅπου καταστρώνομεν καὶ κατὰ σειρὰν χρονολογικὴν λέξεις τινὰς ὀλίγας ἐκ παμπόλλων, σῳζομένων εἰς τὸν Ὅμηρον καὶ τοὺς ἄλλους ἐνδόξους ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς καὶ τοὺς τούτων διαδόχους, καὶ εἰς βιβλία, καὶ εἰς ἐπιγραφὰς, πρὸς ἐναργεστέραν ἀπόδειξιν τῆς καθ' ἡμᾶς ὀρθῆς τῶν προρρηθέντων γραμμάτων, καὶ ἰδίως τοῦ β καὶ η, προφορᾶς, τὴν ὁποίαν διεσῴσαμεν παραλαβόντες ἀλληλοδιαδόχως παρὰ τῶν παλαιῶν πατέρων ἡμῶν.

НБ ОНУ імені І.І. Мечникова

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι.

ΛΕΞΕΩΝ ΕΚΘΕΣΙΣ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΗ

Πρὸς ἀπόδειξιν τῆς κατὰ καιρὸς τῶν προδιαληφθέντων γραμμάτων προφορᾶς.

Β.

§ α. Ὅτι τὸ β τόπον ἐπέχει διγάμματος (F = v, ἢ w) εἰς πλῆθος λέξεων Ἑλληνικῶν, ἀπεδείχθη ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (κεφ. α. § δ. καὶ κεφ. β. § ε)· τοῦτο δὲ τὸ βητόφθογγον πνεῦμα δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχῃ τὸν φθόγγον τοῦ Λατινικοῦ b (τὸ ὁποῖον καὶ αὐτὸ πολλάκις ἐπέχει τόπον πνευματισμοῦ. βλ. κεφ. β. § ς), διότι ἡ Ἑλληνικὴ δὲν ἔχει ἄλλο παρὰ τὸ β σύμφωνον διὰ νὰ ἐκφράσῃ τὸν ἁπαλώτερον καὶ εἰς τόσας γλώσσας καὶ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας συνηθέστατον φθόγγον τοῦ διγάμματος (= λτ. v, ἢ w)· ἢ μήπως μόνη ἡ τῶν Ἑλλήνων φωνὴ ἔπρεπε νὰ στερῆται τοῦτον τὸν πνευματισμόν; τοῦτο βέβαια κἀνεὶς ἀπὸ τοὺς Ἐρασμίτας δὲν θέλει τὸ ἐκφωνήσει, καὶ ἂν τις πολλὰ θερμὸς, κατὰ τὸν λεωργότατον Ἐννίνιον, τὸ προβάλῃ, θέλουσι τὸν ἀποχομώσει πανταχόθεν ἀντιφωνοῦσαι μυρίαι λέξεις καὶ Λατινικαὶ καὶ Σλαβονικαὶ καὶ Γερμανικαὶ, καὶ ἄλλων γλωσσῶν, αἵτινες ἀποδίδουσι διὰ τοῦ v ἢ w τὸ τῶν

Ἑλληνικῶν λέξεων πνευματῶδες β· παρεβάλομεν δὲ τούτων ἱκανὰς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (κεφ. β. § ε.). Οἱ Ἕλληνες μεταχειρίζονται καὶ τὸ φωνῆεν υ ὡς F = λτ. v, εἰς τὸ μέσον τῶν λέξεων, συνάπτοντες αὐτὸ μετὰ τῶν φωνηέντων α καὶ ε (αυ, ευ = αF, εF = aw, ew, κτλ. βλ. κεφ. α. § ς. καὶ τμ. β. κεφ. β, περὶ τῶν διφθόγγων αυ καὶ ευ), καὶ πολλάκις ἀντ' αὐτῶν τέτων τῶν διφθόγγων αυ καὶ ευ ἀντικαθιζῶσι τὰς αβ καὶ εβ συλλαβὰς. ὥστε καὶ ἐκ τούτου ἀποδείκνυται τὸ πνευματῶδες β = v. Ἐπειδὴ δὲ ἕν καὶ τὸ αὐτὸ σύμφωνον εἰς τὴν αὐτὴν γλῶσσαν, αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ θεωρούμενον, δὲν δύναται νὰ ἔχῃ εἰμὴ ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν φθόγγον, ἄρα τὸ Ἑλληνικὸν β εἰς ὅλας τὰς λέξεις καὶ παλαιὰς καὶ νεωτέρας, εἴτε τόπον ἐπέχει διγάμματος, εἴτε ῥιζικὸν ὑπάρχει ϛοιχεῖον τῆς λέξεως, ἐπροφέρετο ἔκπαλαι, καθὼς καὶ τὴν σήμερον τὸ προφέρομεν, ὡς τὸ Λατινικὸν v.

§ β. Τῶν ἀρχαιοτάτων Ἑλληνικῶν λέξεων ἡ ἡλικία νὰ προσδιορισθῇ εἶναι ἀδύνατον, ὅθεν ἐδ' ἡ τῶν κατ' αὐτὰς γραμμάτων καὶ ἰδίως ἡ τὸ β προφορὰ δὲν δύναται νὰ ἀποδειχθῇ, ποία τις ἦτον ἀκριβῶς ἐξ ἀρχῆς. τίς οἶδε πῶς ἐπρόφερε τὸ β ὁ Ἴων, καὶ ὁ Αἴολος, καὶ ὁ Ἕλλην, καὶ ὁ πατήρ του ὁ Δευκαλίων, καὶ οἱ τέτων ἀρχαιότεροι πατέρες τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους καὶ τῆς τούτου γλώσσης δημιουργοί; Ἀλλ' ἀπὸ τὸν Ὅμηρον, τῶν Ἑλληνικῶν βιβλίων τὸ παλαιότατον (α), καὶ ἐφεξῆς ἀποδείκνυται τὸ β

(α) Τῶν νεωτέρων τινὲς τῆς Εὐρώπης σοφῶν ἀμφιβάλλεσιν, ἂν ἔγραψεν ὁ Ὅμηρος τὰ ποιήματά του, ὡς νὰ ἦτον ἀγράμματός τις ἀοιδὸς ὁ θεῖος Ποιητὴς (ἀγραμματώτερος καὶ ἀπ' αὐτὲς τὲς Σκάλδες τῆ βορρᾶ καὶ τὲς Τρουβαδούρους τῆς Γαλλίας!), μὴ

ὁμόφωνον τῷ ν, ὡς καὶ διγάμματος χρῆσιν ἐκπληροῦν, καὶ πολλάκις ἰσοδύναμον τοῦ υ (αβ, εβ, ἶσον, αυ ευ), εἴτε εἰς τὰς λέξεις τὰς αὐτὰς εἴτε εἰς τὰς τούτων παραγώγους, ὅσαι εὑρίσκονται εἰς τὸν Ὅμηρον καὶ εἰς τοὺς ἐφεξῆς ἐνδόξους τῆς ἀκμαζούσης Ἑλλάδος συγγραφεῖς καὶ ποιητὰς, καὶ τὰς παρὰ τοῖς λεξικογράφοις ἐκ τῶν ἀπολεσθέντων συγγραμμάτων διασωθείσας γλωσσηματικὰς τῶν παλαιῶν διαλέκτων φωνάς. Κατὰ τοῦτον τὸν χρονολογικὸν διορισμὸν θεωρῶντες τὴν τοῦ β προφορὰν διαιροῦμεν τὸ χρονικὸν διάσημα εἰς δύω ἡλικίας ἢ ἐποχὰς, μίαν τὴν ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου μέχρι τῶν Πτολεμαϊκῶν χρόνων (ἢ τοῦ 280 πρὸ Χ. ὁπότε θέλουσιν οἱ Ἐρασμῖται, ὅτι ἤρχισε νὰ διαφθείρηται ἡ γνησία τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων ἀπαγγελία), καὶ ἄλλην ἔκτοτε μέχρι τῆς προφανεστάτης τῆς γλώσσης παρακμῆς (οἷον ἕως τοῦ χιλιοστοῦ μετὰ Χ. ἔτους καὶ ἐφεξῆς), ὁπότε οἱ Ἕλληνες ὁμολογουμένως ἐπρόφεραν καὶ τὸ β καὶ τὸ η καὶ τ' ἄλλα γράμματα, καθὼς ἡμεῖς τὴν σήμερον. Ἀπὸ τούτων λοιπὸν ἀμφοτέρων τῶν ἡλικιῶν καὶ ποιήματα καὶ συγγράμ-

---

γνωρίζων τὰ πεντακόσιας καὶ ἐπέκεινα χρόνους πρὸ αὐτοῦ κομισθέντα εἰς τὴν Ἑλλάδα γράμματα τοῦ Κάδμου (δὲν λέγω τ' ἀρχαιότερα τὰ Πελασγικά)! ἢ ὡς ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ ποιήσῃ εἰς γλῶσσαν τόσον ἐντελῆ, χωρὶς νὰ προϋπάρξωσιν εἰς αὐτὴν ἄλλοι πρόδρομοί τε πολλοὶ καὶ καλοὶ συγγραφεῖς! Τινὲς δὲ καὶ ἠρνήθησαν παντάπασι τὴν ὕπαρξιν τοῦ Ὁμήρου, μετροῦντες, καθὼς φαίνεται, μὲ τὴν πῆχην των τὸ ὕψος, ἕως πόσου δύναται νὰ φθάσῃ μεγαλοφυέστατος νοῦς! ἢ καὶ, τρόπον τινὰ, φθονήσαντες τὴν ἐκ τοῦ πατρὸς τῆς Ἑλληνικῆς σοφίας δόξαν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως! ἀλλὰ πρὸς τοιούτους πάντη ἀναξίους σοφῶν ἀνδρῶν πυρρωνισμοὺς εἶναι περιττὸν νὰ ἀπαντῶμεν.

ματα καὶ ἐπιγραφὰς ἐκθέτομεν λέξεις ἱκανὰς, ἐκ τῶν ὁποίων ἀποδείκνυται, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν β τὸ ἐπρόφεραν καὶ τὸ προφέρουσιν οἱ Ἕλληνες κατὰ τὸν αὐτὸν καὶ ἀπαράλλακτον φθόγγον ἀπὸ τοῦ 1000 ἔτους πρὸ Χριστῆ ἕως τοῦ 1829 μετὰ Χριστόν!

π. Χ. 1000 — 280.

§ γ. Φέβομαι, φέβω (Ἰλ. θ. 107) = φεύω, ὅθεν φεϝω, φεύγω, Ἰλ. θ. 94. [τὸ θέμα Χφέω, μετὰ τῆ χειλεοφθόγγε ϝ (= υ = β) φεύω, φέβω, μετὰ δὲ τοῦ λαρυγγοφώνου Η, φέΗω, φέγω, φύγω, καὶ μετ' ἀμφοτέρων, φεύγω· ἔτω καὶ σρέω, σρεύω, σρέβω (ὅθεν σρόβος, σρόμβος, Ἰλ. ξ, 413, σρομβέω, Ἀριστοφ. Ἱππ.) = σρεύγω (Ἰλ. Ο. 512)· καὶ πάλιν σράω, σράΗω στράγω, στράγγω, -γγεύω (Ἀριστοφ.) = στράϝω, (σραύω) σράβω, σραβὸς, ἀσράβη (Αἰσχ· ἱκέτ. Ἡρόδ. γ). οὕτω μετὰ τῆ διπλῆ διγάμματος καὶ συνήθως λέγομεν, νεύγω, σκαύγω, αὔγω, ἀναύγω, καύγω, κλεύγω, ῥαύγω, ἢ ῥάβγω, ἀντὶ, ῥάβω, κλέβω (κατὰ τὸ καλύβω, πτω), κλέπτω, καύω, αὔω (ἄφω, ὅθεν ἅπτω), σκάβω, πτω, νεύω, κτλ. παρομοίως, λέγομεν καὶ νίβγω = νίβhω, κρύβγω = κρύβhω, κτλ.]. Σέβομαι, σέβω (ἰλ· δ, 242) = σεύομαι, σεύω (ἰλ. ζ, 133· ξ, 519. ὀδ. κ, 484, κτλ.), καὶ σαύω (σάω, σέω (α)), κατὰ διάλεκτ·= θαύω (θαῦμα. ἰλ. ε, 725) =

(α) Τὰ θέματα σάω, σέω, σόω, σῦω εἶναι τὰ αὐτὰ καὶ θάω, θέω, θόω, θύω (θ = σ, Λακωνικῶς), καὶ (θ = φ Αἰολικῶς) φέω, (φεύγω, φύγω, φέβω, φόβος, κτλ. βλ. Ῥείμ. λ. θύω, καὶ σύω). Ἡ καθόλε τῆ ῥήματος σημασία εἶναι κίνησις σφοδρὰ σώματος ἢ ψυχῆς· τούτε συγγενὲς (καὶ πρώτιστον ἴσως), νομίζω καὶ τὸ θεματικὸν τάω, τέω (= θάω, θέω), τὸ ὁποῖον ἀπολύτως σημαίνει τάσιν· τάσις δέ τις εἶναι καὶ ἡ κίνησις· ἐκ τῆ τάω, τέω, γίνεται τὸ τέρω (μετὰ τῆ ρ, συμφώνε σημαντικῆ ῥύμης, ῥοίζε, ῥίγους

θάβω, θάμβος (Ὅμ. Πλάτ. κτλ.), θῆβος, Σλαβ. Дивo (θῆπος, θάπος, θάπα, ἀντὶ θάβα, ὅθεν φάβα=φόβος. Αἰολεῖς. Ἡσύχ.)· καὶ (σέβω) σεβερὸς, ὅθεν Σεβηρὸς=Σευῆρος, Severus, καὶ Σεβρὸς (κύριον ὄνομα παλαιῶ Λάκωνος· Παυσαν· Λακων· κεφ. ιε), καὶ σεβανὸς, ὅθεν (σεβνὸς, β=μ), σεμνός· Καὶ πάλιν σεύω=σόβω (σόω, (σόω, σόϜω), σοβέω (Δημοσθ. Ξνφ. κτλ.), σοβαρὸς (Ἀριστοφ. Εἰρ), αἰολ. συβαρὸς, ὅθεν καὶ ἡ Σύβαρις (Ῥείμ.). Ἀμέβω (ὅθεν ἀμείβω· ὀδ. κ, 308)=ἀμεύω [Πίνδ. Πύθ. α, 86. ἐκ τῶ ἀμέω, ὅθεν τὸ συνήθως, ἄμε=ἴθι· καὶ (ἀμόω, ἀμόνω) ἐξαμόνω=ἐκτείνω· τὸ θέμα ἄω, ἄμω, ὦς, ἔω, εἴω, εἶμι· ἢ ἐξ ἄλλω θεματικῶ μέω, λτ. meo=μάω, ὅθεν μᾶκος, μέγας, κτλ.]. Λάβω (καὶ λήβω, λήψομαι· λάμβω, -βάνω)=λαύω (ὅθεν ἀπολαύω· ἐκ τῶ λάϜω, λάω, Ὀδ. τ. 229). ὅθεν λάβρος (ἰλ. φ, 271)=λαῦρος (βλ. Ῥείμ. λ. λάβρος), καὶ λάβυρος (=βόθυνος, Ἡσύχ· ὅπω ἡμαρτημένως γράφεται λάβιρος), ὅθεν (νομίζω) ὁ Λαβύρινθος [ὡς ἐρέπω, πτω, ἔρεβος, ὄροβος, ἐρέβινθος, κτλ.)· τὸ δὲ λάβυρος εἶναι συγγετὲς τῶ (λάω, hλαύω, hλάβω, γλάφω), γλαφυρὸς, καὶ (λάω, λάμος, λαιμὸς), λαμυρὸς, κτλ.], καὶ λαῦρα (ὀδ. χ. 128=ὁδὸς ξενὴ μεταξὺ οἴκων, ὅθεν βαθεῖα). Καὶ πάλιν λάω, λέω, λέϜω, λεύω, λεύσσω (Ὅμ.)=Ϝλεύω (βλέβω), βλέπω

σκληρότητος, τραχέος ἦχος, κτλ. ἐκ τῶ τέω τὸ τέρω, ὦς, θόω, θόρω, θύω θύρω, ςέω ςέρω, κτλ.). ὅθεν ταράω,-σσω, τερέω, συγκοπ. τρέω (=φέβω, φοβᾶμαι), τρέχω (=θέω, θεύω), δρέω, δρέμω δράμω, (ὡς τρέω, τρέμω), καὶ τρέπω, τράπω, (βλ. Ῥείμ.), κτλ. ὥςε τὸ σέβομαι=τρέπομαι, ἐντρέπομαι=φέβω, -βομαι, φοβᾶμαι=θάβω, θαυμάζω. Θάμβος, φόβος, σέβας, ἐντροπὴ, εἶναι ταραχαὶ καὶ κινήσεις ἤτοι πάθη ψυχῆς.

(*Πίνδ. κτλ. παρ' Ὁμήρῳ δὲ μονον εὑρίσκεται τὸ τῆ βλέπω παράγωγον βλέφαρον*), *καὶ λαΐω* (ἠλαύσω, γλαύσσω, γλαυκὸς, Ὁμ.)=(λάβω, λάπω), λάμπω. *Στέβω* [*ζέμβω, ὅθεν ἀζεμβὴς* (*Ἡσύχ.*)=*ἀζεμφὴς, ἰλ. γ. καὶ χωρὶς τῆ σ, τέμβω* (*Ἡσύχ.*), *ὅθεν τὸ ἀτέμβω* (*ὀδ. β*)=ζείβω (*Ὁμ. Πλάτ. Ξενοφ.*). *ἐκ τῆ ζέβω καὶ τὸ ζόβος, ζόμβος* (*Ἱπποκρ.*) = *ζόμφος*] = *ζεύω* [*ζεύομαι, ἰλ. γ. ἐκ τῆ ζέω, ζέϝω=ζάω, ζάϝω, ζαύω, ὅθεν ζαυρὸς, ἰλ. ω, 453. καὶ ζαβεὺς, κτλ. ἐκ δὲ τῆ ζείβω τὸ ζίβη* (*ὀδ. σ*), *κτλ.*]. *Βάγω, βάγος* (*Λάκωνες*)=*Ϝάγω, ἄγω* (*ἀγνύω, ὅθεν*), *καυάξαις* (*Ἡσιοδ. ἔργ. 606, ὡς ἐκ τῆ καυάζω, καυάγω* =καωwάγω, *καββάγω*=*κατ—βάγω, καταβάγω, καταϝάγω, ἀντὶ κατάγω· ὡς, κάββαλεν*=*κάτβαλε, κατέβαλε*). *Αὔω* (*ἄϝω, ἄω, καὶ Ϝαύω*)= *βαύω, ὅθεν βαῦνος* (*Ἀριζοφ.*), *βάναυσος* (*ἀντὶ βαύν—αυσος, βαῦνον αὖων. Ξενοφ. Ἀριζοτ.*), *βαυκὸς* (*αὐκὸς*), *βαυκαλὸς, βαυβάω* (*βαυϝάω*), *βαυβὼ* (*βλ. Ῥείμ.*)· *καὶ πάλιν* (*αὔω*), *αὔως* (*αἰολικῶς*=*ἀϝὼς, ἀὼς*), *λακωνικῶς, ἄβωρ* (*ὅθεν αισγ-άβωρ*), *ἀβῷ*=*ἀβοῖ* (*ἠοῖ, πρωΐ. Ἡσύχ.*). *καὶ* (*Ϝαύω*) *φαύω, φάβος*=*φάος* (*Παμφύλιοι*). *Σάβω*=*σαύω* (*ἐκ τῆ αὔω, μετὰ τῆ σίζοντος πνεύματος*), *σαβάζω, Σαβάκτης* (*Ὁμήρ. ἐπιγρ.*), *σαβακὸς* (*Ἱπποκρ.*) = *σαυκὸς* (*Συρακόσιοι*). *Τρύω, τρύϝω*=*θρύω, θρύβω* (*θρύπω, θρύπτω*) = *τρίϝω, τρίβω* (*Ὁμ. καὶ Δημοσθ. ὡς καὶ θίω, θίβω, θιβρὸς, κτλ.*). *Κύβω*=*κύϝω* (*κύω*) *κυβὴ*=(*κέϝω, κεύω, κεύθω, καὶ σκέβω, σκέπω*), *κεβαλὴ, κεβλὴ· Μακεδόνες· καὶ γεβαλὴ γαβαλὰ* (*Ἡσύχ.*)=Голова, Глава=(*κέφω, κέφα, κέφος*) *κεφαλή*. [*ὡς ἐκ τῆ κέβος φαίνεται καὶ τὸ κύριον Κέβης*=*Κέφαλος, καθὼς πάλιν ἐκ τῆ κύβος, κύβελος* (*καὶ κύπος, κύπελλον*), *ἡ*

Κυβέλη καὶ ὁ Κύψελος (κύβω, κύψω, κυψέλη)· καὶ πάλιν, κόϝω, κόβω (ὄθεν κόπω, πτω), κοβὴ, κωβὴ (=κυβὴ), κόβαλος, Κόβειρος, καὶ (καύω, cavo, κάβω=κάϝω, κάω=χάω, χαύω), Κάβειρος, καὶ (καβερὸς, κεβερὸς, συγκπ.) Κεβρὴν, Κεβριόνης (Ἰλ. θ, 318, κατὰ τὸν σχηματισμὸν τῆ Μηριόνης, μηρὸς, μηρίον, μηριὼν), καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἀρχαιότατα καὶ τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων ὀνόματα· βλ. καὶ Ῥείμ. λ. κυβὴ]· ἐκ τῆ καύω καὶ τὸ κάβος (διπλασιασμ. κάκαβος, -κάβη, β=δ, κάδος), ὅθεν καύδαλος καὶ κάβδαλος, αὐτοκάβδαλος (Ἀριστοτ. ῥητ. γ.), συγγενὲς τοῦ κίβδηλος (Πίνδ. βλ. Ῥείμ.)· Νεβρὸς (Ἰλ. δ)= νευρὸς, νευρὰ (Ἰλ. δ. 118), νεῦρον, nervum (=νεαρὸς, νέω, νερὸς, νεϝρὸς· βλ. Ῥείμ.)· Νάβλα καὶ ναύλα (Σοφοκλ. παρὰ Πλουτάρ.). Καλαῦροψ (ἰλ. ψ), καὶ καλάβροψ (Φιλόσρ. καὶ Κόλουθος· ἢ διὰ πῆ β τῶν τοιούτων γραφὴ νομίζεται νεωτέρα, ἀλλὰ δὲν εἶναι ὀλιγώτερον ἀνάλογος παρὰ τὴν τῶν αὖως καὶ ἄβως, καύδαλος καὶ κάβδαλος). Οὕτω καὶ κάβηξ=καύηξ. καύης, gavia (Ἱππώναξ. παρ' Ὁμήρῳ, κήξ). Εὔληρα (ἰλ. ψ), καὶ αὔληρα, καὶ ἄβληρα [Ἡσύχ. ἐκ τῆ λῶρος lorum (βλ. Ῥείμ.), μετὰ τῶν εὐφωνικῶν α ἢ ε καὶ τῆ υ=ϝ, ὡς λέγεσι καὶ τώρα τινὲς καθ' ἡμᾶς ἀλεριὸν τὸ λωρίον, καὶ ἀληρμονῶ τὸ ληρμονῶ]· Δαβελὸς καὶ δαυελὸς =δαυλὸς· Λάκωνες (δαύω, δάω, δαλὸς, δάελος, ὡς αὔω, αὐελὸς, Ἡσύχ. ὁ αὐτὸς ὡσαύτως ἔχει καὶ κάβηλος, ἢ μᾶλλον, κάβελος ἀντὶ καύελος, καυλὸς· καὶ χαβὸς=χαυὸς, χαϝὸς, χαὸς, καὶ χαιὸς). Καλαύρια (ἡ Τροιζὴν)=Καλαβρία (ἡ Ἰταλ. Calabria. Τζέτζ. εἰς Λυκόφρ. καὶ Εὐσάθ. εἰς Περιηγ. Διονύσ.). Ἥβη (Ὅμ. καὶ Ἡρόδ. καὶ Δημοσθ.), δωρικ. ἄβα=αὔα, αὔη (πνοὴ. Ἡσύχ.

ἐκ τῦ αὔω, ἄω, οἷον αὖρα, ἢ ἄωτον, ἄνθος). Μέλδω (ἰλ. φ, ὅθεν μελίδω, μελίϜδω, μελίβδω, -λύβδω), μόλυβδὸς, -λιβδος, μολύβδαινα (ἰλ. ω, 80), καὶ μόλιβος (ἰλ. λ. 237). οὕτω καὶ ἔπιβδα (Πίνδ. Πύθ. δ.) = ἔπιδα (ἐπὶ δαῖτα), ἁλιβδύω = ἁλὶ Ϝδύω (Λυκόφρ.), σίβδη = σίδη (Θεόφρ.) (α). Ὤβάζω, ὠβὴ (Λυκόργ νόμοι, τῷ 850, π. Χ. βλ. Πλετ. Λυκῦργ.) = ὠϜὴ, ὠὴ οἴη, ὄα, οὔα, Ϝούα, βέα (ἀγέλη), βεάγορ (βούας ἀγὸς), Λάκωνες καὶ Κρῆτες. Φορβὴ (ἰλ. ε), φέρβω (Πίνδ. Ὀλ. β.) = φέρϜω, φέρω, (ἢ, φ = θ. αἰολ. = θέρω, τέρω, τρέϜω, τρέφω, ὡς πάλιν ἐκ τοῦ θρέφω, θρέβω, ὁ θρόβος θρόμβος. Ἡρόδ.)· Φλίβω (Ὀδ. ρ) = φλίϜω, φλίω, φλιὰ (αὐτόθ.) = θλίω, θλίβω. Βολβὸς (Ἀρισφ.) = βολϜὸς, βόλος (Ἰων. βῶλος, συνήθ. σβόλος, ἐκ τῦ βάλλω πιθανώτερον, πάρεξ ἐκ τῦ ἕλω, ὅλος, volvo, volvus). καὶ βόλβιτον, -τος, καὶ βόλιτος (Ἀρισφ.). Βαλὴν (Αἰσχ. Πέρσ. λέξ. φρυγικὴ) = βαλὴ (Τερκισί). Βορρᾶς, βορέας (Ὅμ.) = Ϝορέας, ὀρέας (πνέων ἐξ ὀρέων, ὡς Ἰτ. tra-montana. βλ. Ῥειμ.). Λυκάβας (Ὀδ. ξ) = λυκάϜας (λύκη, λυκάεις, λυκᾶς, -κάας· ὄχι ἐκ τῦ λύκος βαίνω· οὕτω καὶ ὀκρίβας = ὀκρίϜας, ὄκρις, ἄκρος, ἀκρίης, ὅθεν ἀκριϜὴς, ἀκριβὴς, κτλ. βλ. Ῥειμ.)· ὡσαύτως καὶ πάμπολλα τῶν εἰς βος· οἷον, κολοβὸς = κολοϜὸς, κόλος (ἰλ. π.). καὶ κλωβὸς = κλωϜὸς, κλωὸς,

(α) Καὶ τὰ Ἄβδηρα (τὰ νῦν Πολύσυλον) φαίνονται μὲν ἐκ τῦ Αἰολ. ἀβὴρ (ἀὴρ, ἀὴρ), ἄβηρα (ἀἠρὰ, ἀντὶ αὐρινὰ, ἀερύεντα, ὡς ἀνεμόεντα), ἄβδηρα (μετὰ παρενθέσ. τῦ δ, ὡς ἴβη, ἴβδη, κτλ.), ἀλλ' ἴσως εἶναι μᾶλλον = ἄϜδηρα (ἄδηρα, ἀντὶ ἄνδηρα· Θεόφρ. ἰς. φ. 7.) = ἀνθηρὰ (δ = θ). ὡς καὶ ἡ βαθύλειμος Ἄνδεια (ἰλ. ι, 151) = Ἄνθεια (νομίζω), κατὰ τὸ Ἀνθηδὼν (ἰλ. β), κτλ.

κλοιὸς, κτλ. τοιοῦτο καὶ τὸ Κλέοβις (Ἡρόδ.) =Κλέοϝις, Κλεύης, Κλεύας (Παυσαν.) = Κλέων, Κλέοννις (ὁ αὐτ.), καὶ Νάβις (Παυσ. Μεσσην. κθ) = ναῦς, ναῦος, ἀντὶ νεῦος (νέος), novus (=νεαρὸς, ὑγρός). Ἕβρος (Θρᾴκης ποταμὸς. Ὅμ. Ἡρόδ.) = εὖρος, εὖρως (ὡς ἔρος, ἔρως), εὐρὼς,-ῶτος (=εὖρα, αὖρα=νοτὶς, ὑγρότης, ὅθεν καὶ ἡ σεσηπυῖα νοτίς) = Εὐρώτας (α). Μολοβρὸς (Ὀδ. ρ) = μολοϝρὸς, μολυρὸς (βλ. Ῥείμ.). Βιδιαῖοι (ἄρχοντες ἐν Λακεδαίμονι ὡς οἱ νομοφύλακες τῶν Ἀθηνῶν. Παυσ. Λακων. ια), ἐκ τῆ βίδω, ϝίδω, video. Βίορ (Λάκωνες) = ϝίορ, ϝῖως, ἀντὶ ἴσως (ὡς μῶα, πᾶα, χωρὶς σ, τὸ δὲ τελικὸν σ=ρ). Βόρσος (σταυρὸς. Ἠλεῖοι) =ϝόρσὸς (ὀρθὸς, θ=σ, ὡς Ἀσάνα ἡ Ἀθηνᾶ). Ὀλβάχνιον,-βάχιον,-βάκειον,-βακήϊον (Συρακέσιοι) = ὀλϝάχιον (ὀλάχιον,-κιον, ὄλαξ, ὄλακος, ἐκ τοῦ ὀλή). Βόνθυλος, βονθυλεύω βόνθος = ϝόνθος [ὄνθος, ἐκ τοῦ ὄνω, ἄνω, ἀνέθω, ἄνθω, ὄνθω, ἄθω, ὄθω, ὄδω, ὄζω, ὄσδω, ὄσθω, ὄσφω (θ=φ), ὄσφρα, καὶ ὄμφα, Λάκωνες=ὄφα, ὄθεν (φ=χ) ἡ συνήθως βόχα

(β) Ἐκ τῆ εὖρος (ὁ ἀὴρ) τὸ εὖρος (πλάτος, ὡς κυρίως διάσημα ἡ ἀτμοσφαῖρα. βλ. Ῥείμ.). ὅθεν ὁ Ἕβρος καὶ ὁ (εὐρὼς) Εὐρώτας σημαίνουσιν (ὡς φαίνεται), πλάτος ὑγρῆ, μέγαν ποταμὸν (διότι τὸ εὐρώτας δὲν εἶναι=εὖρους). ἐκ τῆ εὖρος τὸ Αἰολ. εὐρὺς=εὐρὸς, εὔρωψ (ὡς, μῶλος μώλωψ, θυμαλὸς θυμάλωψ, κτλ. ωψ=οξ, ος, κατάληξις. βλ. Ῥείμ. λ. δρύακες καὶ μῶλυξ), εὔρωπος, εὐρωπὸς (=πλατὺς. Εὐριπ. Ἰφιγ. Τ. 626), ὅθεν (νομίζω) καὶ ἡ Εὐρώπη, καὶ Εὐρώπεια (Πίνδ. Νεμ. δ) =πλατεῖα γῆ=ἤπειρος (ἄπειρος). καὶ τὸ κύριον ὄνομα Εὐρώπη=πλατεῖα (οἷον Πλατὼ, ὡς Πλάτων, Πλάταια), ἢ μεγάλη, ὡς τὰ Μεγάρα καὶ Μεγισὼ [ὄχι, ἴσως, ἐκ τῆ εὐρύς, ὤψ=εὐρυώπης· ὡς ἀδ' ἐκ τῆ εὖρος ὁ ἄνεμος (καθὼς εἶπόν τινες), ἡ χώρα ἡ Εὐρώπη, ὡς πρὸς εὖρον τάχα κεκλιμένη].

(ὀσμὴ), ὡς ἐκ τῦ ἄνω φαίνεται καὶ ὄνα, Γόνα, Σλαβον. воня, καὶ συνήθ. βουνιά· ἐκ τῦ ἄνθος, ὄνθος φαίνεται καὶ τὸ ἴονθος (ὡς, ὦλκα, ἰῶλκα), καθὸ ἐξάνθημα· ὅθεν ὑποκορ. ἰονθονάριον (Εὐστάθ. εἰς Ὀδ. ζ, καὶ Σχ. Θεοκρίτου, καὶ μεταθέσ. ἰνοθονάριον, νοθονάριον, καὶ ν=λ) τὸ συνήθως, λοθονάριον]. Βλισσὸς = Γλισσὸς (Κρῆτες.). Ἔβα καὶ εὔα, ἔβασον = ἔα, ἔασον (Λάκωνες καὶ Συρακόσ.). Ἄβέλιος = ἀέλιος (Κρῆτες), καὶ βαβέλιος, καὶ ὀρέβω = ὀρέω (Παμφύλιοι)· ἔτω καὶ σκέβω = σκέω (σκύω, κσύω = ξίω. Ἡσύχ.). Βάδρυα = ἄδρυα (Σικελιῶται). Βειλαρμόσας, βειλάρχας (Ταραντῖνοι = εἴλης ἄρχων, ἁρμοσής). Βασκαρίζειν, βαληκιώτης = ἀσκαρίζειν, ἡλικιώτης (Κρῆτες). Ἄβηδὼν, (ἀηδὼν) ,βαδὺ, βείκατι (viginti), βείκας (ἑκὰς), βισχὺς, βεσίον (vestis), βέδος, βίππος, βέλα, βείρακες = Γίρηκες (ἱέρακες), ἔλη, ἵππος, ἔδος, κτλ. (Λάκωνες)· οὕτω καὶ βέλλερος = ἔλλερος (ὀλοὸς, κακὸς), ἔθεν ὁ Βελλεροφόντης (ἰλ. ζ), Βελλεροφῶν (=κακῶν φονεύς)· καὶ βαδέλγω = ἀδέλγω (δέλγω = θέλγω), καὶ βδέλγω ὅθεν βδέλλω, βδάλλω (Ἀριστοφ.)· καὶ βεβραμένα = ἐμβραμενα (εἰμαρμένα. Λάκωνες), κτλ. Πρόσθες καὶ τὸ πρὸ τῦ ρ συνηθέστατον (παρὰ τοῖς Αἰολεῦσι μάλιστα) βητόφθογγον πνεῦμα, ὡς βρᾷ, βράδιον (ῥᾷ, ῥάδιον), βρυτὴρ, βραδινὸς, βρόδον, βράκος (Σαπφῶ), βρίζα (ῥίζα), βρίσχος (ὑῤῥίσκος (α)), βρακεία,-χία = ῥηχία

(α) Εἰς τὸ βρίσχος ἀντὶ ὑῤῥίσκος φαίνεται ὅτι τὸ ἀρκτικὸν υ, κατά τινα τῶν Ἰταλιωτῶν διάλεκτον προφερόμενον ὡς ε, ἐτράπη εἰς β=ν· ἀλλὰ τοιαῦται λέξεις Ἑλληνικαὶ, ἔχεσαι εἰς τὴν ἀρχὴν τὸ υ προφερόμενον ὡς σύμφωνον ν, δὲν εὑρίσκονται. καὶ αὐτὸ τὸ ὑῤῥίσκος εὑρίσκεται καὶ, συρίσκος, μετὰ τῦ σίζοντος πνευμα-

[ὅθεν καὶ βράχος (Ἡσύχ. καὶ ἡ συνήθεια). ἐκ τῆ ῥάζω,-σσω, μετὰ τῆ F, βράσσω, βράχω, βρύκω, κτλ. βλ. Ῥειμ. λ. ῥάζω]. Ταύτας ὀλίγας ἐκ πολλῶν ἐκθέτομεν λέξεις τῆς ἀκμαζέσης Ἑλληνικῆς, εἰς τὰς ὁποίας, καθ' ὅλας τὰς διαλέκτες, τὸ β εἶναι F = ν (α). ἂς μεταβῶμεν καὶ εἰς τὴν ὑςέραν περίοδον.

Οἱ Ο μεταφραςαὶ τῆς θείας Γραφῆς (280 π. Χ.), εἰς τὴν τότε καθέδραν τῆς Ἑλληνικῆς σοφίας, τὴν Ἀλεξάνδρειαν (ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων κωδήκων), ἔγραψαν ἀδιαφόρως Δανΐδ καὶ Δαβίδ (Ῥὲθ, δ, 22), Σαυὴ καὶ Σαβὺ (Γενέσ. ιδ, 17), χανῶνες καὶ χαβῶνες, καὶ (β = μ), χαμῶνες (Ἱερεμ. ζ, 18, λέξις ἑβραϊκή· ἐκακογραφήθη καὶ χανῶνες, χαυνῶνες. βλ. Ἡσύχ. Κύριλ. Σεΐδ. Μ. ἐτυμολ.), κτλ. Ἢ ὄχι πολὺ ὕςερον μετὰ τὴν Ἀλεξάνδρε ἀνάβασιν μορφωθεῖσα, καὶ τὰ τῶν Ἑλλήνων δανεισθεῖσα γράμματα, Κοπτικὴ γλῶσσα γράφει καὶ προφέρει τὸ βῆτα, vida. Ὁ Στράβων

π. Χ. 280, κ. τ. ξ.

τισμοῦ προτεθέντος εἰς τὸ φωνῆεν υ. Τὰ αὐτὰ εἴπομεν καὶ περὶ τῆς Τέλης λτ. Velia (βλ. σελ. 27). „ταύτην οἱ μὲν κτίσαντες Φωκαεῖς, Τέλην, οἱ δὲ Ἔλην, οἱ δὲ Ἐλέαν ὀνομάζουσι (Στράβ. ζ.). Ἐκ τῆ Ἐλέα φαίνεται τὸ Fελέα (ὡς καὶ ἐκ τῆ συγκοπῆ Ὕλη ἀντὶ Τέλη, τὸ Fύλη, Βύλη, Στέφ. Βυζάντ.), Velea, Velia, καὶ Helia, Hela, καὶ Hyela = Τέλα (Πλίν.). γ = h, ὡς καὶ Ἐνετὸς, Henetus, καὶ Venetus (βλ. ἔμπροσθ. σελ. 24). οὕτω καὶ τὸ βρίσκος δύναται νὰ ἦναι = Fρίσκος, ὡς ἐξ ἀποκοπῆς τῆ ρίσκος, ἀντὶ ὑῤῥίσκος (ὑῤῥίς, βλ. Ρειμ.).

(α) Εἰς ταύτην τὴν ἡλικίαν ἀνάγονται καὶ τῆς Λατινικῆς αἱ λέξεις, ὅσαι ἐκφράζεσι τὸ β διὰ τῆ ν (ὡς, volo, βόλω,-λομαι, vado, βάδω, κτλ.), καὶ τῆς Γερμανικῆς, καὶ αἱ πολυάριθμοι τῆς Σλαβονικῆς, τῶν ὁποίων τινὰς παρεβάλομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (κεφ. β.).

(π. Χ. 15, καὶ τῷ 1, μ. Χ.), γράφει Βοινώαν (πόλιν Ἰταλικὴν, ἐκ τοῦ vinum, Οἶνον) = Οἰνώαν, Οἰνώνην, καὶ μονολεξεὶ, Νοβεμκόμουμ, τὸ Λτ. Novum—Comum (βιβ. ε), καὶ εἴτι ἄλλο τοιοῦτον. Ὁ σύγχρονός τε Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεὺς (30—15, π. Χ.), γράφει Ἀβεντῆνον τὸ Aventinum, καὶ ὄβεις τὸ oves (Ῥωμ. ἀρχ. ε, καὶ ια), κτλ. Ὁ Πλούταρχος (τῷ 80, μ. Χ.), μεταφράζει βῆλον, βήλαυρον, βηλατέρα, τὰ velum, velabrum, velatura (Ῥωμύλ.), βισκάτα viscata, βρέβεμ brevem (κεφαλ. Ῥωμ. καταγρ.), Λίβιος, Κλέβιος, Σέρβιος, Βάρρων, τὰ Livius, Cluvius, Servius, Varro, καὶ ἄλλα πολλά (α). Ὁ Γαληνὸς (150, μ. Χ.), γράφει

(α) Σύγχρονος τῆ Πλουτάρχου (τῷ 90, μ. Χ.), ἦτο καὶ ὁ Ῥωμαῖος ποιητὴς Ἰσβενάλιος (Juvenalius), τὸν ὁποῖον Ἐρασμίται τινὲς ἐπιφέρουσι μάρτυρα, ὅτι καὶ τότε τὸ βῆτα ἐπροφέρετο beta, καθὼς ἔγραψεν ἔτος ὁ ποιητής „Hoc discunt omnes ante Alpha et Beta puellae (Satyr. 14, 109). Ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἀναιρεῖ τὴν γνώμην των αὐτὸς ὁ Juvenalis, ὅστις ἄλλως δὲν γράφεται Ἑλληνιστὶ εἰμὴ Ἰσβενάλιος, καὶ τὸ β εἶναι = v. Ἔπειτα ὁ ποιητὴς ἔγραψε τὸ Ἑλληνικὸν βῆτα Λατινικῶς, δηλαδὴ μὲ τὰ πρὸς τὸ β καὶ η ἀντιστοιχοῦντα Λατινικὰ γράμματα b καὶ e μακρόν, ἀντὶ τῶν ὁποίων δὲν εἶχεν ἄλλα γράμματα νὰ ἀντιτάξῃ· vita δὲν ἠδύνατο νὰ γράψῃ ὀρθῶς, διότι τὸ v ἀναλογεῖ ὄχι πρὸς τὸ ὁποῖον ἤθελε νὰ σημάνῃ δεύτερον γράμμα τῆ Ἑλληνικῆ καὶ Λατινικῆ ἀλφαβήτῳ, ἀλλὰ πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν υ, ἢ, ϐ, τὸ δὲ i πρὸς τὸ ι καὶ ει. Παρομοίως ἔγραψε καὶ ὁ Ἁλικαρνασσεὺς Διονύσιος Οὐῆρος τὸ Λατινικὸν Verus, ἀποδίδων τὸ μὲν v διὰ τῆ ϐ, τὸ δὲ μακρὸν e διὰ τῆ η· καὶ (τὸ περιεργότερον), εἰς πολλὰ τῆ Τραϊανῆ νομίσματα (βλ. Γρατέρ. σελ. 60), καὶ τὸ Σεβαστὸς γράφεται Σεουαστὸς (β = v, καὶ v = u = ου)· ἀλλ' ἴτε οἱ Λατῖνοι προφέρουσι τὸ Verus Οὐῆρος, ἴτε οἱ Ἕλληνες ποτὲ Σεβαστὸς τὸ Σεβαστὸς, ἢ beta τὸ βῆτα. Καὶ εἰς αὐτῶν δὲ τῶν Αὐτοκρατόρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὰ νομίσματα (οἷον τῆ Βασιλείῳ καὶ Λέοντος τῷ 870, τῆ Τζιμισκῆ 970 μ. χ.),

βικίον, Λτ. vicia (α), καὶ Πακούβιος, τὸ Pacuvius, καὶ ὅσα τοιαῦτα. Ὁ γεωγράφος Πτολεμαῖος (160, μ. Χ.), λέγει προβιγκία τὸ

γράφεται Basileus τὸ Βασιλεὺς μὲ Λατινικὰς χαρακτῆρας, ὅπε τὸ β παρισάνεται διὰ τῆ ἀντιστοίχε Λατιν. b. ἀλλὰ πότ' ἐπρόφεραν οἱ Βυζάντιοι bαζιλέες τὸ βασιλεὺς, διὰ νὰ προφέρωσι καὶ τὸ βῆτα beta; Πάλιν εἰς τὴν κοινὴν ἡμῶν γλῶσσαν προφέρομεν bερολῖνον, bερῆτι, καθὼς ὀνομάζεσιν οἱ ἐντόπιοι τὰ χωρία, γράφομεν ὅμως Ἑλληνικῶς, Βερολῖνον, Βηρυτὸς, κτλ. πρέπει ἄρά γε μετὰ ιε αἰῶνας νέοι τινὲς Ἐρασμῖται νὰ διδάξωσι τὲς τότε ἀπογόνες μας ἐκ τῆς τωρινῆς μας τῶν τοιότων προφορᾶς, ὅτι καὶ ἡμεῖς ἐπροφέρομεν τὸ β ὡς b, καὶ τὸ η ὡς e; Τὰ αὐτὰ λέγομεν καὶ περὶ τῆ βη τῆ Κρατίνε (ἂς μὲ συγχωρηθῆ ἔτι ἅπαξ νὰ τὸ μνημονεύσω)· ἂς δώσωμεν εἰς τὲς Ἐρασμίτας, ὅτι ὁ Κωμικὸς ἐπρόφερεν εἰς τὴν σκηνὴν be, ἢ bee, ἔγραψεν ὅμως κατὰ γραφὴν Ἑλληνικὴν βὴ (ὄχι βαρβάρως μπέ, ἢ μπεί). παρομοίως καὶ ἡμεῖς γράφομεν τὸν ἦχον τῆς βληχῆς, βεὰ, ἐν ᾧ τὸν προφέρομεν bea. Οἱ παλαιοί μας, ἔγραψαν καὶ βλόψ, ἦχον φάλας νερῆ ῥάζοντος εἰς ἄλλο νερὸν (blotz, μπλότζ, μπλότζ, πλότζ), καὶ κλὲξ (τζὴκ, τζάκ), ψόφον χαλικιὲ πίπτοντος εἰς γῆν· πρέπει ἄρά γε καὶ ἐκ τῶν τοιότων ὀνοματοποιῶν νὰ συμπεράνωμεν τὴν τοῦ β καὶ τοῦ κ γνησίαν προφοράν;

(α) „Τὸ γέ μην ὄνομα τῆ βικίε παρ' ἡμῖν σύνηθές ἐσι, καὶ μόνως γε ὀνομάζεται· παρὰ δὲ τοῖς Ἀττικοῖς, ἄρακος (ὁ συνήθ. ἀρακᾶς), καὶ κύαμος ἐκαλεῖτο" (Γαλην. περὶ τροφ. α). Τὸ βικίον εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ τὸ βίκος (γράφεται καὶ βῖκος, βεῖκος, βῆκος)= ῥάμνος (Ξενοφ. ἀναβ. Α. ‖θ, 25). ὡς πάλιν ἐκ τῆ ἄρακος ἡ ἀράκη, καὶ ἀρακὶς = φιάλη (Ἡσύχ.). Ἐκ τῆ ἀράκη, ἀράκιον φαίνεται τὸ συνήθ. (παρὰ Θετταλοῖς), σοραγίον (σ-αρακίον, μετὰ τῆ πνευματισμοῦ σ, ο=α, καὶ κ=γ), σκεῦος ὑέλινον· ἢ τὸ σοραγίον (πιθανώτερον ἴσως), ἐκ τῆ σωράκιον, σώρακος (σῶραξ, σωρὸς= σορὸς) = θήκη, κόφινος· ὡς καὶ τὸ τιβὴν, τιβῆνος, ἴβηνος, ἰβάνη, (ὅθεν μετὰ τῆ σξὴ συνήθ. σβάνα, Ῥωσσ. Чванъ, ῥάμνος οἰνοδόχος), σημαίνει σορὸν, θήκην, λέβητα, ὑδρίαν, σκεῦος ἁπλῶς. βλ. Ῥείμ. λ. ἰμὰς καὶ τιβὴν.

provincia, *Σεγουΐα καὶ Σεγοβία τὸ* Segovia, *Κίβιτας, Σαβαυδία*, Civitas, Savoia, *καὶ πάμπολλα ἄλλα, τῶν ὁποίων τὸ β εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς γλώσσας ἐκφράζεται διὰ τῦ* v. *Λίων ὁ ἱστορικὸς* (230 *μ. Χ.*), *γράφει, Σεβῆρος, Ναίβιος, Βαλέριος, τὰ* Severus, Naevius, Valerius· *ὡσαύτως καὶ ὁ Ἡρωδιανὸς, Σεβῆρος καὶ Βηρίσσιμος τὰ* Severus *καὶ* Verissimus, *κτλ. καὶ ὁ Ἀππιανὸς καὶ οἱ ἄλλοι οἱ τὰς Ῥωμαϊκὰς ἱστορίας συγγράψαντες Ἕλληνες, καὶ πρὸ τούτων ὁ Πολύβιος, μεταχειρίζονται πολλάκις τὸ β ἀντὶ τῦ Λατιν.* v. *Εἰς τὰ Πρακτικὰ τῶν ἁγίων Συνόδων* (*ἀπὸ τῦ* 254 *ἕως τῦ* 787 *μ. Χ.*), *καὶ εἰς τὰ μηνολόγια καὶ τὰς βιογραφίας τῶν Ἁγίων τῆς Ὀρθοδόξυ Ἐκκλησίας εὑρίσκονται πάμπολλα Λατινικὰ ὀνόματα τῶν ὁποίων τὸ* v *ἐκφράζεται διὰ τῦ β, οἷον, Ἰβενάλιος, Ἰοβιανὸς, Σίλβεσρος, Βίκτωρ, Βικέντιος, καὶ Βιγκέντιος* (Vincentius), *Βαλέριος, Βαλεντῖνος, Φλάβιος, Φλαβιανὸς, Σιλβανὸς, Ἀμβίβιος* (Ambivius = *ἀιφιβιος*), *Βίτων* [Vito, *ἐκ τῦ* vita = *βιοτὰ. ἄλλο τὸ παρ᾽ Ἡροδότῳ*, (*β*), *ἀρχαῖον Ἑλληνικὸν Βίτων, ἐκ τῦ βίω* (= *βάω, βειω*) = *Γίω, ἴω, Ἴτων, Ἴτωνος, ὅθεν Ἰτωνία Ἀθηνᾶ. ἀλλὰ καὶ τὸ βιος, -οτὴ, βιόω, βίω, φαίνεται ἐκ τῦ αὐτῦ ἴω, Γίω*], *Βιτέλλιος, Κυοδβελδέος* (Quod-vult-deus, *ὅ,τι θέλει ὁ θεὸς. ὄνομα Καρχηδόνιον, ὡς καὶ Σερβουσδεΐ* = Servus-dei = *Θεόδουλος. Πρακτ. τῆς ἐν Καρχηδ. Συνόδ. τῷ* 419 *μ. Χ. ὅπυ ἀναγινώσκεται καὶ πριβιλέγιον τὸ* privilegium. *τόμ. α. σελ.* 918), *Βερηνιανὸς, καὶ Βερινιανὸς* (*η* = *ι*), Verinianus (*αὐτ. σελ.* 1432, 1554). *Νοβάτος, κτλ. ἀντὶ* Iuvenalis, Jovianus, Silvestrus, Flavius, Victor (=*Νίκων*), Silvanus, Valentinus, Novatus, *κτλ. Εἰς τοὺς*

ἀρχαίους Λεξικογράφους Ἡσύχιον, Κύριλλον, Στέφανον τὸν Βυζάντιον, Ζωναρᾶν, Φώτιον, Σοῦδαν, Μέγαν Ἐτυμολόγον (ἀπὸ τῆ 300, ἕως τῆ 1100 μ. Χ.), εὑρίσκονται πάμπολλαι λέξεις ὄχι μόνον Ἑλληνικαὶ, καὶ Ἑβραϊκαὶ ἐκ τῆς θείας Γραφῆς, ἀλλὰ καὶ Λατινικαὶ, ὅπου τὸ β εἶναι = υ = v [οἷον ςάβλος καὶ ςαῦλος (Ἡσύχ. ἐκ τοῦ ςάω ςαύω, = stabo, ὅθεν ςαυρὸς, καὶ τὰ συνήθ. ςαύαρα, καὶ ςάβαρα = χάρακες, παρὰ Θετταλοῖς, καὶ παρ' Εὐςαθ. εἰς Ἰλ. η, καὶ ω· καὶ ςαβαρᾶν, Λέων τακτ. ια, = ςαυρᾶν, χαρακᾶν)· βακάντης, βακαντίβος, vacans, vacantivus (βακαντίβον εἶπε καὶ ὁ Συνέσιος, ἐπις. 68, τῷ 410 μ. Χ.), βαγεύειν, vagari, Κορβῖνος, Corvinus, κτλ. (Σοῦδ.), καὶ Βενέβεντον, τὸ Beneventum, παρὰ Στεφ. Βυζ. τῷ 500, μ. Χ. κατὰ δὲ τὸν Στράβωνα, Βενεύεντον (α)]. Ὁμοίως πολλὰ καὶ εἰς τοὺς ἱεροὺς τῆς Ἐκκλησίας πατέρας (β), καὶ εἰς τοὺς Νομογράφους (βλ. γλωσσάρ. τῶν Βασιλικῶν), καὶ εἰς τοὺς Σχολιαστὰς, μέχρι καὶ

(α) Πόλις Ἰταλική. Ἄλλο Βενέβεντον ἢ Βενεβεντὸς φαίνεται ὠνομασμένον εἰς τὴν Μακεδονίαν, ὅθεν νομίζω, μετεπλάσθη ὁ σημερινὸς Βελβενδὸς (πολίχνη παρὰ τὴν Κοζάνην), διάφορος παρὰ τὸ Βέλβινα (πόλις Λακωνική. Παυσαν. η), καὶ τῶν ἄλλων, ὅσα εἶπα ἐξ εἰκασίας εἰς τὸ περὶ συγγεν. τῆς Σλαβονο-Ρωσσ. γλώσσης πρὸς τὴν Ἑλλην. τόμ. β. λ. велблюдъ.

(β) Οἷον, βηλόθυρον (Λειτουργ. τοῦ θείου Χρυσος. καὶ Εὐχολογ. καὶ Σχολ. Ἀριςοφ.), τὸ ἔμπροσθεν εἰς τὰς Βασιλικὰς λεγομένας τοῦ ἁγίου Βήματος θύρας (τὰ συνήθ. Βημόθυρα, ἀντὶ Βηματόθυρα) κρεμάμενον παραπέτασμα [τοῦτο λέγεται κοινότερον, πύλη, ὡς ἐκ τῆς ὁποίας σκεπάζει πύλης, καθὼς ἡ αὐλαία ἐκ τῆς αὐλῆς, καὶ τὸ Ἰταλ. cortina ἐκ τοῦ corte = Ατ. cors (Γαλλ. cour), cohors (chors), hortus = χόρτος = αὐλή]· καὶ βῆλον (ἅγ. Ἀθανασ. ἐπις. πρὸς τοὺς Ἐρημ. τῷ 330 μ. Χ.), κτλ.

αὐτῇ τῇ ἀοιδίμῳ Εὐσαθίᾳ, 1155 μ. Χ. (οἷον βιβάριον τὸ vivarium, Σχ. Ὀππιαν. καὶ Τζέτζ. χιλ. 8), καὶ εἰς ὅλως απλῶς, τὰς ἐπισημοτέρας τῶν μετὰ τὸν γ καὶ δ μάλιστα αἰῶνα καὶ ἐφεξῆς παντοδαπῶν συγγραφέων καὶ ποιητῶν [ὡς vulva, βολβὰ (Ἀνάλεκ. β. 310), καὶ βοῦλβα καὶ βουλβίδιον, παρ' Ἀλεξάνδρ. Τραλλιανῷ 530, μ. Χ.]. Μεταξὺ τούτων ἂς ἀριθμηθῶσι καὶ τῶν ἱστορικῶν οἱ Ἑλληνικώτεροι, οἷον οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ, Εὐσέβιος, Σωκράτης, Σωζόμενος, κτλ. ὡσαύτως καὶ ὁ Προκόπιος (τῷ 530), γράφων βέρεδος τὸ veredus, καὶ Βάνδιλοι τὸ Vandali, καὶ Σκλαβῆνοι (Σλαβῆνοι) τὸ Славяны, ἢ Словяны, κτλ. ὡς καὶ Βάραγγοι οἱ Варягы (Ἄννα Κομνην. Ἀλεξ. γ.), καὶ ἄλλα ἄλλοι τῶν Βυζαντινῶν ἱστοριογράφων. Ταῦτα ὀλιγώτατα δείγματα ἐκ πολλῶν ἑκατοντάδων λέξεων, ὅπου τὸ β ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ ν εἰς πολυαρίθμους, καὶ τότε ὄχι ἀσήμους συγγραφεῖς Ἕλληνας, τὰς ἀπὸ τῶν Πτολεμαϊκῶν χρόνων καὶ ἐφεξῆς ἀκμάσαντας, τῶν ὁποίων σῴζομεν ἀπαράλλακτον τὴν προφοράν (α). Τελευταῖον διάφοραι Ἑλληνικαὶ ἐπιγραφαὶ καὶ εἰς λίθους καὶ εἰς νομίσματα κηρύττουσι τρανῶς τὸ β=ν. οἷον εἰς νομίσματα τῶν Αὐτοκρατόρων τῆς

(α) Ἐνταῦθα ἀνάγονται καὶ αἱ πολυάριθμοι Ἑλληνικαὶ ἢ ξενικαὶ λέξεις τῆς θείας Γραφῆς, τῶν ὁποίων τὸ β ἢ ἐκ τῆ Ἑλληνικῇ κειμένῃ γενομένη Σλαβονικὴ μετάφρασις (τῷ 868, μ. Χ.), τὸ μετέφρασε διὰ τῆ в (=ν), καὶ τὴν σήμερον ὡσαύτως τὰς προφέρουσιν αἱ Σλαβονικαὶ διάλεκτοι· οἷον, Авраамъ, Іаковъ, Варнава, Віенніа, Ліванъ, Λίβανος, Βιθυνία, Βαρνάβας, κτλ. Ὁμοίως καὶ ἄλλα πάλιν Ἑλληνικὰ ὀνόματα, τῶν ὁποίων τὸ β ὁ μέσος Λατινισμὸς ἐξέφρασε διὰ τῆ v. (βλ. Du Cange diction. mediae latinit.).

Ῥώμης καὶ τῆς Κωνσαντινουπόλεως ἀπὸ τὸ α αἰῶνος μέχρι τὸ ς (περιττὸν εἶναι περαιτέρω νὰ καταβῶμεν!), ὡς, Ὀκταβία (Octavia, σύζυγος Νέρωνος, τῷ 69, μ. Χ.)· Φλάβιος (ὁ Τῖτος, τῷ 70). Φλάβιος Σαβῖνος (Flavius Savinus, ὁ Δομετιανὸς, τῷ 79). Ἄβγαρος (ἐπὶ Μάρκ. Αὐρηλ. καὶ Βήρ. καὶ Σεβήρ., τῷ 160—194. γράφεται καὶ Αὔγαρος Ἑλληνικώτερον, παρ' Εὐσεβ. Ἐκκλ. ἱστορ. α, 13. ὅπου τινὲς ἐκδόσεις ἔχουσι καὶ Ἄγβαρος). Σεβῆρος (Severus, τῷ 200· γράφ. καὶ Σευῆρος, καὶ Σεουῆρος, ἐν νομίσμ. τῆς Ὀλβίας). Σεβήρα (248, ἐν νομίσμ. Μεσημβριανῶν). Βαλεριανὸς (Valerianus, τῷ 259), καὶ Tiverius (= Tiberius Constant. τῷ 579), κτλ. κτλ. Ὁμοίως καὶ λίθων ἐπιγραφαί· Φλαβιανὸν (ἐπιγρ. ἐν Ἐφέσῳ. τῷ 120). Νέρβας (Nerva, τῷ 130. γράφ. καὶ Νερύας). Φλαβώνην (Flavonen, Flavo. τῷ 400.). Ἰοβιανὸς (τῷ 364), κτλ. κτλ. (α). Ἐκ τούτων ὅλων συμπεραίνω, ὅτι, ἂν ποθεν ὁ Ὅμηρος ἤκουε τὸν Σχολιαστὴν αὐτοῦ Εὐσάθιον καὶ ἡμᾶς τοὺς μ' ἐκεῖνον ἀπαραλλάκτως προφέροντας τὸ β, ἤθελε βέβαια γνωρίσει τὸ ξοιχεῖον τῆς γλώσσης του γνησιώτερον εἰς τὰ ἰδικά μας, πάρεξ εἰς τῶν Ἐρασμιτῶν τὰ ξόματα.

Γ.

§ δ. Οὐδὲ τὸ γ προφέρομεν ἄλλως, παρὰ καθὼς ὁ Ὅμηρος καὶ οἱ παλαιοὶ προπάτορες

(β) Βλ. Ὄκκονα (Occo), Σπώνιον (Spon), Πατίναν (Patina), Γρυτέρον (Gruterus), Δυκάγγιον (Du Cange. Famil. Byzant.), Χιχῦλλον (Chichull), Πελλερῖνον (Pellerin), Μομφωκόνιον (Monfaucon. Palaeograph.), καὶ ἄλλους τῶν νεωτέρων νομισματικῶν καὶ πιριηγητῶν καὶ ἀρχαιολόγων, καὶ τὸν ἡμέτερον Μελέτιον (Γεωγρ. τόμ. β. 298, 348, καὶ τόμ. γ. 61, 167, κτλ.).

π. Χ. 1000 — 1829. ἡμῶν. Ἐπειδὴ α) καὶ τοῦτο τὸ στοιχεῖον ἐπέχει τόπον διγάμματος, ἢ πνεύματος ἐκ τῆς ἀρτηρίας ἐκφωνεμένου, (βλ. κεφ. α, § ε), τὸ ὁποῖον ἔτι δασυνόμενον πρὸ τοῦ λ, ἀποβαίνει χ, ἢ τὸ Λατινικὸν h (ὡς, χλαῖνα = hlaena, λαῖνα, λᾶνα, lana, λῆνος, βλ. Ῥείμ.), καὶ πάλιν ψιλούμενον ἀποβαίνει κ (ὡς τύπος, κτύπος· ἄω, γάω, κάω = χάω, κτλ.). Μεταξὺ τοῦ ψιλοῦ κ καὶ τοῦ δασέως χ εἶναι ἡ γνησία καὶ συνήθης εἰς ἡμᾶς τοῦ Ἑλληνικοῦ γ προφορά. Ὡς τοιοῦτον δίγαμμα τὸ μεταχειρίζεται πολλάκις ὁ Ὅμηρος· οἷον, δεῖπος (ἰλ. 364), γδεῖπος, ἐρίγδουπος (ἰλ. ε, 672), δέπησεν (ἰλ. δ.), ἔγδουπε (ἰλ. λ. 45)· γίνομαι (ἰλ. λ. καὶ Δημοσθ.), καὶ (ἀρχαιότερ.), γίγνομαι (ἰλ. β, καὶ Πλάτ.). γινώσκω (Ἀριστοφ. Ξνφ. λτ. gnoco, cognoco, καὶ ἀρχαιότ. γιγνώσκω (ἰλ. δ, καὶ Ἰσοκρ.). γλαύσσω (λαύσσω, λεύσσω), γλαυκὸς (= λευκὸς), Γλαῦκος (ἰλ. ζ, καὶ π). ἔτω καὶ ἄδω, ἤδω (ἰλ. γ.), γάδω, (Ἡσύχ. γαίδω, gaudeo), γάθω, γήθω, (ἰλ. α. καὶ Πλάτ.). γέντο (ἰλ. δ) = ἔλετο (ἔλτο, ἔντο, ν = λ). γλάμα, Γλάμων, δωρ. (Λατ. glama, gramia) = λάμα, λήμη, λημῶν (Ἀριστοφ.). κτλ. Ὁμοίως καὶ αἱ διάλεκτοι. γισχὺς, γέτος, γέλα (gelu, ἔλη), γιτέα, γέλλω (ἔλλω, vello), ὄθεν καὶ Γελλὼ (ἔμπουσα, δαίμων, ἁρπάζουσα τὰ παιδία. Ἡσύχ.), γέρδω, γέρδιος (ὄθεν Λτ. gerdius), γέθεν, γίο = ἶο, εἶο (ἔο), ἔθεν, ἔρδω, ἰτέα, ἔτος, ἰσχὺς. Αἰολεῖς (Ἡσύχ.). Ὡσαύτως λέγομεν καὶ σήμερον ἡμεῖς, γνεύω (καὶ γνέφω) = νεύω, νεῦμα, γνεῦμα (καὶ γνέμα, ἐκ τοῦ νέω, ὄθεν νέΓω, νεύω). γνέθω = νήθω (ἐκ τοῦ νέω, νέθω), καὶ γνῆμα, ἢ γνέμα (= νῆμα). γνέφος (= νέφος, ἰλ. ψ, καὶ γνόφος, κνέφος, κνέφας, ἰλ. α), σύγνεφον (σύννεφον). γλυκόφως (Εὐσάθ. = λυκόφως), καὶ γλυκοχάραγμα, γλυκοχαράζει

(=λυκοχαράζει, ἐκ τῆ λὺξ, λυκὸς, καὶ χαράσσει, τετέσι τὸ φῶς, ἢ ὁ ἑρανὸς, οἷον διαχαράσσων χωρίζει ἡρέμα τὸ σκότος ἀπὸ τὸ φῶς; ἐπιφώσκει· ὅθεν καὶ χαραγὴ = λυκόφως ἡῆς; καὶ γλυκοφέγγει· ἔλεγον καὶ οἱ Βυζαντινοὶ λυκοφεγγοῦσαν ἡμέραν. Μιχ. Δούκας), γαῖμα; γαῖγα, κτλ. Ὥρξε τὸ γ καὶ ὡς πνεῦμα, καὶ ὡς γράμμα (καθὸ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ στοιχεῖον); ἔχει πάντοτε καὶ τὸν φθόγγον τὸν αὐτόν. β) Ἡ Σλαβονικὴ μετὰ τῶν διαλέκτων της μεταχειρίζεται κατακόρως τοῦτον τὸν λαρυγγόφωνον πνευματισμόν. ὅλας τὰς ἀπὸ τοῦ ε φωνήεντος ἀρχομένας λέξεις προφέρει μετὰ τῆ πνεύματος ὡς γ καθ' ἡμᾶς προφερομένα, καὶ χωρὶς νὰ τὸ γράφῃ (ὡς, есмь, еси, есть, гѣсмι, гѣссί; гѣзι = ἐσμὶ, ἐσσὶ, ἐστί. ежь, гѣзις = ἔχις; ἐχῖνος. елей, гѣлаιον· елень, гѣлλὴν, ἔλος; ἔλαφος, κτλ.)· πολλάκις δὲ καὶ γράφει τὸ πνεῦμα (ὡς, Годъ = гѣтος. Гора, гόрος, ὄρος; κτλ. βλ. κεφ. γ. § β). γ) Καὶ ἡ Γερμανικὴ κατὰ διαλέκτους γνωρίζει (καθὼς προείπομεν) εἰς λέξεις πολλὰς τὴν καθ' ἡμᾶς μαλακὴν τῆ γ προφοράν (α). Τοιοῦτος ὑπῆρχε πιθανώτατά

(α) Καὶ τὸ σύμφωνον J προφέρει ὡς γ ἡ Γερμανικὴ (οἷον, Jа; Jѣ = γὰ, γὲ, βλ. Ῥείμ. λ. γα), καθὼς καὶ ἡ Λατινικὴ; καὶ ἡ Σλαβονικὴ (ἓν τοῖς στοιχείοις ю, ѣ, я = ju, je, ja), κτλ. ἀλλ' καθὼς τὸ J μετέπεσεν ἀπὸ τὸν λαρυγγόφωνον εἰς τὸν τρίζοντά φθόγγον τῆ Γαλλικῆ J (= ж, ἢ ζ τραχὺ, ὡς, Jug = λτ. Jugum = ζυγὸν), ὡσαύτως καὶ τὸ g μετετράπη εἰς τὸ Ἰταλικὸν g (genio = genius, γένειος). τοιαύτην τῆ γ εἰς ζ τροπὴν ἐσυνείθιζον ἐνίοτε καὶ αἱ παλαιαὶ Αἰολικαὶ διάλεκτοι, ὡς, ζεύω = γεύω· ὀλίγον, ὀλίζον, ἢ ὄλιζον (ὅθεν καὶ ἡ Ὀλιζών., ἰλ. β. 717). ὡσαύτως καὶ ἡ αἰολίζουσα Σλαβονικὴ ἔτρεψε τὸ γενὰ εἰς τὸ жена, καὶ τὸ (γνόω), γνάω εἰς τὸ знаю, κτλ.

καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν Λατινικὴν ὁ φθόγγος τῦ, γ πάλαι τόπον ἐπέχοντος, c (τὸ ὁποῖον ἐμορφώθη κυρτωθὲν ἐκ τῆς παλαιᾶς τοῦ γ μορφῆς, τῆς Γ)· ἀφ' ὗ δὲ τὸ c μετέπεσεν εἰς τὸν ψιλώτερον φθόγγον τῦ κ, εἰσήγαγεν ὕςερον ἀντὶ τῦ γ τὸ g Σερβίλιος ὁ Σπόριος (130 π. Χ.)· ἀλλὰ καὶ τῦτο ἐπὶ τῦ Πλυτάρχυ τὸ ἐπρόφεραν οἱ Ῥωμαῖοι ὄχι μαλακῶς κατὰ τὸ γ, ἀλλὰ μᾶλλον ἀποκλίνον πρὸς τὸ κ, καὶ ἴσως πλησιέςατα πρὸς τὴν καὶ τώρα παρὰ τοῖς Λατινιςαῖς συνήθη τύτου προφορὰν (ὡς σύθετον γκ. βλ. κεφ. γ, § γ) (α). Καὶ δὲν εἶναι παράξενον· ἡ παρὰ τοῖς Λατίνοις καὶ τοῖς ἄλλοις ἔθνεσι σκληροτέρα τῦ g προφορὰ (εἴτε ἐξ ἀρχῆς, εἴτε καὶ μετὰ ταῦτα ἀπεσκληρύνθη), ἀναλογεῖ πρὸς τὴν παρὰ τοῖς αὐτοῖς ἁδρότητα ἢ τραχύτητα τῦ b καὶ d. Οἱ δὲ Ἕλληνες ᾀείποτε προφέρυσι καὶ τὸ γ, καθὼς τὸ β καὶ δ, μαλακῶς καὶ ἱλαρῶς (β). Ὅσον δὲ περὶ τῦ πρὸ τῦ γ, κ, χ, κτλ. γραφομένυ γ ἀντὶ νόθυ ν (βλ. κεφ. γ. § δ), ὅτι καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐγράφετο ὡσαύτως

(α) „Διὰ τί τὰ κρεωπώλια μάκελλα καὶ μακέλλας (macella), καλῶσι (Ῥωμαῖοι); πότερον, ἀπὸ τῶν μαγείρων τἄνομα διαφθαρὲν, ὥσπερ ἄλλα πολλὰ, τῇ συνηθείᾳ κεκράτηκε; Καὶ γὰρ τὸ κ (c) πρὸς τὸ γ συγγένειαν ἔχει παῤ αὐτοῖς· ὀψὲ γὰρ ἐχρήσαντο τῷ γ (g), Καρβιλίυ Σποριυ προσεξευρόντος" (Πλύτ. κεφ. Ῥωμ.).

(β) Διὰ τὴν ἀπὸ τὲς Ἕλληνας ἐξ ἀρχῆς ἠγαπημένην μαλακὴν τῦ γ προφορὰν, τρέπει καὶ τὸ κ εἰς γ πρὸ τῦ δ ἐνίοτε ἡ συνήθεια, οἷον (ἐκδέρω, ᾽κδέρω), γδέρω· (ἐκδύω, ἐκδύνω, ᾽κδύνω), γδύνω, ἁγιογδύτης (ἁγίων ἐκδύτης, ὁ ἱερόσυλος), ὅθεν παρεκτραπεῖσα κατὰ τόπυς λέγει καὶ, γδυμνὸς, τὸ γυμνὸς, κτλ. Εὑρίσκεται δὲ καὶ ἐν ἀρχαίᾳ (ἴσως τοῦ Α αἰῶν. μ. Χ.), Κερκυραίων ἐπιγραφῇ, ἐγδανεισάντων ἀντὶ ἐκδανεισάντων, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ, ἐγ Μυρινέττης, ἀντὶ ἐκ. (βλ. παλαιογρ. Montfaucon, p. 146—8).

γ καὶ ὄχι ν (ὅτε ἦτο ῥιζικὸν τῆν λέξεως τὸ στοιχεῖον), μαρτυρεῖ ὁ Πλάτων (400, π. Χ.), λέγων (ἐν Κρατύλῳ), ὅτι τὸ σφίγγα ἔγεινεν ἐκ τοῦ σφίγα (σφίγς = σφίξ, σφίνξ, σφίγξ). Ταύτην δὲ τῆς λέξεως τὴν γραφὴν καὶ προφορὰν ὁ Πλάτων βέβαια τὴν ἐδιδάχθη καὶ τὴν παρέλαβε παρὰ τῶν παλαιῶν τε προγόνων, οἵτινες, ἔπεται, ὅτι ἔγραφον ὡσαύτως καὶ τὴν Σφίγγα τῆ Οἰδίποδος. Παρομοίως ἔγραψε καὶ Ὅμηρος (ὡς καὶ τάρα γράφομεν), ἄγγος, καὶ ἀγκὴ, καὶ ἄγχω, ὄχι ἄνγος, καὶ ἄνχω, καὶ ἀνκὴ (τὰ πάντα ἐκ τῆ ἄγω. γ, κ, χ τρέπονται εἰς ἄλληλα· ὅθεν καὶ τὸ διπλῆν ξ γίνεται ὄχι μόνον ἐκ τοῦ κσ, ὡς, κόρακς, ραξ, ρακος, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆ γσ, φλὸγς, φλὸξ, φλογὸς, καὶ ἐκ τῆ χσ, ὄνυχς, ὄνυξ,-χος. καθὼς καὶ τὸ ἕτερον διπλῆν γίνεται καὶ ἐκ τῆ πσ, ὦπς, ὦψ, ὠπὸς, καὶ ἐκ τῆ φσ, νίφς, νίψ, νιφὸς, καὶ ἐκ τῆ βσ, χάλυβς, -λυψ, -λυβος· ταῦτα δὲ πάντα μεθοδεύει ἡ Ἑλληνικὴ Μῆσα διὰ τὴν εὐφωνίαν, ἣ καὶ πρὸς διάκρισιν τῶν σημαινομένων, ὡς εἰς τὸ ἄγκος, καὶ ἄγγος). Ταύτην τὴν γραφὴν ἐμιμεῖτο καὶ ἡ παλαιὰ Λατινικὴ γράφουσα agceps, agguilla, καὶ τ' ἄλλα, καθὼς προείπομεν· Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς συνθέτους λέξεις μετὰ τὴν μόρφωσιν τῆς γλώσσης πρὸ τῆ γ, κ, χ, ἔγραφον κανονικώτερον ὄχι ν ἀλλὰ γ (ὡς, ἐγγείνομαι, ἰλ. τ. ἐγκλίνω, ἰλ. ζ· ἐγχρίμπτω, ἰλ. ν), ἐπειδὴ εἰς ἀδεμίαν ἁπλῆν λέξιν Ἑλληνικὴν πρὸ τῶν διὰ τῆ λάρυγγος καὶ τῆ ὀρανίσκου ἐκφωνεμένων τέτων συμφώνων δὲν εὑρίσκεται ν. Ἐὰν δὲ καὶ εἰς παλαιὰ χειρόγραφα καὶ ἐπιγραφὰς εὑρίσκεται κἄποτ' ἐν τοῖς συνθέτοις καὶ ν ἀντὶ γ, ἀλλ' ἡ τοιαύτη γραφὴ φαίνεται ἀνώμαλος καὶ ἀκανόνιστος, ὡς

καὶ ἡ τῦ ν ἀντὶ μ πρὸ τῶν χειλεοφθόγγων π, β, φ (οἷον, ἑκατόμβη, ἐπιγραφ. Ἀγκύρας τῷ 15, μ. Χ. ἀντὶ ἑκατόμβη, Ἰλ. α, κτλ.). Ἡ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων σύνθεσις εἶναι σύνθεσις ἀληθινὴ καὶ, τρόπον τινὰ, συγχώνευσις ἢ ἕνωσις τοῦ φθόγγου των εἰς ἀπάρτισιν τῆς φυσικῆς τῦ ὀνόματος φωνῆς, ὄχι μηχανικὴ συσσώρευσις ἢ ὁρμαθίασις τῶν συντιθεμένων· καὶ μαρτυρεῖ τῶν φιλοσόφων ὁ λογιώτατος Ἀριστοτέλης (τῷ 340, π. Χ.), λέγων, ὅτι „ἡ σύνθετος φωνὴ δὲν ἔχει κἀνὲν μέρος καθ' ἑαυτὸ σημαντικόν“ (α). Ὅθεν εἰς τὰς ἐκ τῆς ἐν καὶ σὺν συνθέτες λέξεις τὰς ἀρχομένας ἀπὸ γ, κ, χ, καὶ τὰς ἀπὸ β, π, φ, ὅτε ὁ Ἀριστοτέλης, ὅτε ἡμεῖς διακρίνομεν τὸ ν τῆς προθέσεως, ἀλλὰ πάντοτε πρὸ τούτων μὲν τῶν χειλεοφθόγγων, καὶ πρὸ τῦ μ, τρέπομεν τὸ ν εἰς μ, πρὸ δὲ τῶν διὰ τῦ ἐρανίσκε εἰς γ, καθὼς ἀπαιτεῖ τῆς πατρικῆς ἡμῶν γλώσσης ἡ εὐφωνία, καὶ ὅτως ἡ συντιθεμένη λέξις ἀποβαίνει μία καὶ ὁλόκαιρος (β). Εἰς ἀρχαιοτάτας

(α) „Ἧς (συνθετῆς φωνῆς) μέρος ὐδὲν ἐστι καθ' ἑαυτὸ σημαντικόν· ἐν γὰρ τοῖς διπλοῖς (τουτ. συνθέτοις), ἃ χρώμεθα ὡς καὶ αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ σημαίνει, οἷον, ἐν τῷ Θεοδώρῳ τὸ δῶρον ὐδὲν σημαίνει (Αρις. Ποιητ. κεφ. κ).

(β) Κατὰ ταῦτα δὲν εἶναι Ἑλληνικὴ ὐδ' ἡ γραφὴ νεωτέρων τινῶν τῆς Εὐρώπης φιλολόγων, ὅταν τὰς προθέσεις εἰς καὶ πρὸς εἰς τὰς συνθέτες λέξεις γράφωσιν ὄχι διὰ τῦ σ (τὸ ὁποῖον ἐπεκράτησεν ἔκπαλαι νὰ γράφηται εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ μέσον τῶν λέξεων), ἀλλὰ διὰ τῦ ς (τὸ ὁποῖον τίθεται πάντοτε εἰς τὸ τέλος)· οἷον γράφουσιν, εἰςῆλθε, προςῆλθεν (ἀντὶ εἰσῆλθε, προσῆλθε), κτλ. διὰ νὰ διακρίνηται τάχα ἡ πρόθεσις· ἀλλὰ τῦτο ἀντιβαίνει εἰς τὸν κανόνα τοῦ Ἀριστοτέλες· ὅθεν καὶ οἱ Ἕλληνες καλῶς ποιοῦντες δὲν ἀπεδέχθησαν τὴν τοιαύτην γραφήν.

γραφὰς, καὶ ἐν παραθέσει τῆς προθέσεως ὅσης, ἔτρεπον (καθὼς προείπομεν) τὸ ν εἰς μ (τὰμ βόλαν), καὶ εἰς γ (ἐγ Κυβέλοις, ἐγ Κέωι· Κείων ἐπιγραφ. περὶ τὸ 280, π. Χ. βλ. Λόγ. Ἑρμῆν τῶ 1818, σελ. 237), κτλ. ἀλλ' ἡ τοιαύτη τῶν ἐν παραθέσει γραφὴ πρὸ πολλῶ ἀπηρχαιώθη, καὶ δὲν ἦτο οὐδὲ τὸ πάλαι κοινή. ὁ Ἁλικαρνασσεὺς Διονύσιος (30, π. Χ.), ἀναγινώσκει τὸ τῶ Πινδάρῳ, ἐν χορὸν (καὶ ὄχι ἐγ χορὸν, βλ. ὄπιθ. σελ. 72), ὡς γράφομεν τὰ τοιαῦτα καὶ τὴν σήμερον. διότι πάλιν κατ' Ἀριστοτέλην (αὐτόθ.), τὸ γ δὲν γίνεται τελικὸν εἰς ἀδεμίαν λέξιν Ἑλληνικήν.

Δ. Ζ. Θ.

§ ε. Ὅτι τὸ δ καὶ κατὰ τὰς παλαιὰς χρόνας τὸ ἐπρόφερον οἱ Ἕλληνες προσηνῶς καὶ μαλακῶς, καθὼς καὶ τὴν σήμερον ἡμεῖς, μαρτυρεῖ α) ἡ τότε κατὰ λέξεις ἀναδίπλωσις, ἥτις (ἂν τὸ ϛοιχεῖον ἐπροφέρετο χονδρότερον ὡς τὸ τῶν Εὐρωπαίων d), ἤθελε προξενεῖ φρικτὴν εἰς τὰς Ἕλληνας καὶ ἀφόρητον κακοφωνίαν· ἦτο ποτὲ δυνατὸν νὰ προφέρῃ ὁ Ὅμηρος ἔddεισαν τὸ ἔδδεισαν (ἰλ. ε), καὶ ὁ Λυκοῦργος (850, π. Χ.) μὲ τὰς Λάκωνας (ὅσον ἄλλως τραχεῖα καὶ ἂν ἦτο, κατὰ τὸν Παυσανίαν, ἡ Λακωνικὴ διάλεκτος), κάddος, καddίσδω, τὸ κάδδος, καδδίσδω, -ζω. καὶ οἱ μελιχρόφωνοι Ἴωνες καὶ Ἀττικοὶ, ἄddην, ἀddηφάγος, τὰ ἄδδην καὶ ἀδδηφάγος, προσκρούοντες τὴν γλῶσσάν των πρὸς τοὺς ὀδόντας τόσον ἀφειδῶς; Ἐξ ἐναντίας ὁ Ἁλικαρνασσεὺς Διονύσιος (α) ζωγραφίζει τὸ δ

π. Χ. 1000 | 829 μ. Χ.

(α) Περὶ Συνθ. τμ. ιδ.

προφερόμενον, „τῆς γλώσσης ἄκρῳ τῷ ῥόματι προσερειδομένης κατὰ τὰς μετεωροτέρας ὀδόντας, ἔπειθ' ὑπὸ τοῦ πνεύματος ὑπορραπιζομένης, καὶ τὴν διέξοδον αὐτῷ περὶ τοὺς ὀδόντας ἀποδιδόσης". οὕτω σχηματίζεται καὶ τὸ θ καὶ τὸ τ, „ἀλλὰ ταῦτα διαλλάττουσι δασύτητι καὶ ψιλότητι· ψιλὸν μὲν γάρ ἐστι τὸ τ, δασὺ δὲ τὸ θ, μέσον δὲ καὶ ἐπίκοινον τὸ δ". ἀλλὰ τὸ μὲ τὸν ὑπόκωφον νυγμὸν ὀγκωμένον καὶ τετράχυσμένον d ποίαν κοινωνίαν ἄμεσον ἔχει ἢ πρὸς τὸ ψιλὸν καὶ ἰσχνὸν τ, ἢ πρὸς τὸ δασὺ καὶ λιγυρὸν θ; β) Τὴν τρυφερότητα τοῦ δ μαρτυρεῖ καὶ ἡ τούτου κατὰ διαλέκτους μεταβολὴ ὄχι μόνον εἰς τ, ἀλλὰ πολὺ πλέον εἰς τὸ συγγενὲς θ, ὡς, δέλω = θέλω, ἤδω = γήθω (α), κτλ. ὅθεν καὶ ὡς προσηνὴς μεσίτης

(α) Καὶ ἡ Ἀθήνη, δωρ. Ἀθάνα, καὶ Ἰων. Ἀθηναίη (Ἀθηνάα), καὶ Ἀθηνᾶ, ἄλλως παρ' ἄλλοις ἐτυμολογουμένη (οἷον παρὰ τὸ α σερητικὸν καὶ τὸ θάω, ὡς μὴ θηλάσασα γάλα, καὶ παρὰ τὸ ἀθρέω, οἷον ἀθρήνη, κτλ.), μὲ φαίνεται, ὅτι παράγεται παρὰ τὸ δῆνος (βελή), ὡς καὶ τὸ ἀδηνὴς = ἄπειρος, ἀμαθὴς (Ἡσύχ.)· ἀλλ' εἰς τοῦτο μέν, τὸ α εἶναι σερητικὸν = ἄνευ, καὶ τὸ δ ἔμεινεν ἄτρεπτον. εἰς δὲ τὸ Ἀθήνη, τὸ α εἶναι = ἅμα, ὁμοῦ, ἢ ἐπιτατικὸν (ὡς εἰς τὸ ἄξυλος = πολύξυλος, καὶ ἄνευ ξύλων), καὶ τὸ δ ἐτράπη εἰς θ πρὸς διάκρισιν. Ὥστε ἡ βελαία καὶ πολυδήμης Θεά, εἶναι ταὐτὸ, ἀδήνη, ἄγαν δηναία καὶ πολύβελος, τετέσι φρόνησις, ἔχουσα τὸ ὄνομα τῆς ἰδίας φύσεως δηλωτικόν. Τὸ δῆνος παράγεται παρὰ τὸ δήω, δάω (διδάσκω), καὶ τοῦτο νομίζω τὸ αὐτὸ καὶ τάω (τέω, τείνω, ταίνω, ἀπὸ τῆς καθόλου ἰδέας τῆς ἐκτάσεως. ὥστε καὶ τὸ δῆνος, εἶναι τῆνος, τᾶνος, τανὸς, τετέσι, τάσις, ἢ ἐκτένεια ψυχῆς, intentio animi). ἐκ δὲ τῆ αὐτῆ δάω = τάω γίνεται καὶ τὸ δὰν, δὴν, δηνὸς, δηναιὸς = ταναὸς (μακρὸς, μέγας, διηνεκὴς, πολυχρόνιος), ὅθεν καὶ Δηναίη (θεὰ τῆ μήκους καὶ μεταφορικ. τῆς βραδύτητος. Ἐμπεδοκλ. παρὰ Πλουτάρχ. περὶ Εὐθυμ. § 15). κατὰ ταῦτα λοιπὸν πάλιν ἡ Ἀθήνη καὶ Ἀθηναίη (μετὰ τῆ ἐπιτατικῆ α, ὡς, τενὴς, ἀτενὴς) εἶναι

ἐξ ἀρχῆς τὸ δ μεσολλαβὲν διήλλαττε τὰ ἐναντίω σύμφωνα τῶν συγκοπτομένων συλλαβῶν, οἷον, ἀνέρος, ἀνρὸς (κακόφωνον· ὅθεν) ἀνδρὸς, καὶ (ἄνδρος, ἄνδρωψ), ἄνθρωπος· παρομοίως συνάπτεται καὶ μὲ τὸ μαλακὸν β, ὡς εἰς τὸ κάβδαλος, κτλ. γ) Τέλος, ἂν τὸ δ ἐπροφέρετο ὡς d, καὶ τὸ σδ ὡς sd, δὲν ἐξεύρω πῶς ἠδύνατο ἐκ τότε νὰ μορφωθῇ τὸ γλυκύτατον ζ. διότι μόνη ἡ ὁμαλὴ σύναψις τῶ σιγμῶ μετὰ τῶ ἑπομένω μαλακῶ δ δύναται νὰ συμφθαρῇ ἠρέμα εἰς ζ (καθὼς ἐμπορεῖ καθεῖς ἐκ τῆς πείρας νὰ πληροφορηθῇ)· εἰς δὲ τὸ sd ἡ φωνὴ συγκόπτεται καὶ σβύνεται προσκρέουσα σκληρότατα πρὸς τὸ ἀντερεῖδον d. Διὰ τοῦτο οἱ Ἐρασμίται, τὴν σύντομον βαδίσαντες, εἶπον τὸ ζ ὄχι = σδ, ἀλλὰ τ' ἀνάπαλιν δσ, τστέσι (κατ' αὐτὸς) = ds. καὶ ἔτως ἐσχημάτισαν τὸ (κατ' αὐτὸς πάλιν) z, ἤτοι τὸ κυρίως dσῆτα ἢ τσῆτα, ὄχι τὸ Ἑλληνικὸν (σδῆτα) ζῆτα. Ἀλλὰ περὶ τῆς φύσεως τῶ δ εἴπομεν καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν· πλειότερα νὰ λέγωμεν εἶναι περιττόν.

§ ς. Αὐτὸ δὲ τὸ ζ κατὰ τὴν κοινὴν γνώμην εὑρεθὲν ἀπὸ τὸν Σιμωνίδην (τῷ 530, π. Χ.), δὲν τὸ ἐγνώριζεν ὁ Ὅμηρος. ὅθεν ἔγραφε καὶ αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτὸν ἢ δ μόνον, ἢ σδ ἀντὶ τῶ ζ. τὸ πρῶτον συμπεραίνετ' ἀπὸ τὸν Πλάτωνα, ὅσις λέγει, „ὅτι οἱ παλαιοὶ μετεχειρίζοντο δ ἀντὶ ζ, δημία λέγοντες τὸ ζημία καὶ δυγὸν τὸν ζυγὸν, ὕστερον δὲ εἰσήχθη τὸ

530 π. Χ. 1829 μ. Χ.

Ἀδήνη, Ἀδηναίη, τστέσιν ἄγαν δήνη, δηνὴ, δηναιὴ (κατὰ τὸν πατέρα της Ζῆνα καὶ Δία. βλ. ἐφεξῆς, τμ. β. κεφ. β. δίφθογ. αυ, ευ, δημ.), ταναὴ δηλονότι καὶ μεγάλη, ἢ αἰωνία Πρόνοια! Ὥστε καὶ αἱ ταύτης ἐπώνυμοι Ἀθῆναι φαίνονται καὶ αὐταὶ πόλις μεγάλη, καὶ (ἐφ' ὅσον διαρκεῖ ἡ γῆ), διὰ τῆς πολιάχου Προνοίας, διηνεκής!

ζ ὡς μεγαλοπρεπέστερον" (Πλάτ. Κρατύλ. § 31). ἔνθεν καὶ τὰ φαινόμενα κακόμετρα Ὁμηρικὰ ἐκεῖνα, ὑλήεσσα Ζάκυνθος. καὶ, ἄστυ Ζελείης, κτλ. νομίζουσι τινὲς ὅτι ἐγράφοντο τὸ πάλαι, Δάκυνθος καὶ Δελείης, πρὸς ἀπάρτισιν τοῦ δακτύλου (οὕτω καὶ τὸ, ἄνδρες δὲ Σκάμανδρον, ἀνέγνωσαν Κάμανδρον πρὸς θεραπείαν τῆ μέτρω). Σδ πάλιν ἀντὶ ζ ἔγραφον καὶ ἄλλαι διάλεκτοι καὶ οἱ Δωριεῖς, οἵτινες καὶ μετὰ τὴν εὕρεσιν τῆ ζ ἐπρόφεραν εἰς σδω τὰ παρ' ἄλλοις εἰς ζω καὶ δδω λήγοντα ῥήματα (φράσδω, φράζω, φράδδω), κτλ. Οἱ δὲ Αἰολεῖς ἐπρόφεραν καὶ εἰς σσω τὰ εἰς ζω (φράσσω = ζω)· καὶ τὸ ἁπλῆν σ ἀνεπλήρουν ἐνίοτε τὸν τόπον τῆ ζ, ὡς ἡ ὑπὸ Ζακυνθίων εἰς τὴν Ἰσπανίαν τὸ πάλαι κτισθεῖσα πόλις γράφεται Λατινιστὶ Saguntum ἀντὶ Ζάκυνθον· καὶ πάλιν ἀντὶ σ πρὸ τῆ μ κατ' ἀρχαίας γραφὰς ἐτίθετο ζ, ὡς εἰς τὸ ζμερδνὸς, κτλ. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ὁ Ὅμηρος ἂν δὲν ἔγραφε σ μόνον ἀντὶ ζ, ἔγραφεν ὅμως ἢ δ, ἢ σδ, ἢ καὶ ἀμφότερα κατὰ λέξεις καὶ τὴν χρείαν τῆ μέτρω· οἷον Δάκυνθος καὶ Δέλεια (ὡς δημία), καὶ πάλιν Σδεὺς τὸ Ζεὺς (εὐρύο|πα Ζεὺς), καὶ σδόφος τὸ ζόφος (πο|τὶ ζόφον), κτλ. Ἀλλ' ἄραγ', ἐμπορεῖ νὰ ἦναι πρᾶγμα βέβαιον, ὅτι ὁ μεγαλοφωνότατος τῆς Ἑλληνικῆς καλλιεπείας Ἑρμηνεὺς δὲν ἐγνώριζε τὸν γλυκύτατον τῆ ζ φθόγγον ἐδόλως ἐδαμῶ, ἔτε εἰς τὸ ζείδωρος (ἰλ. β), ἔτε εἰς αὐτὸ τὸ ζέφυρος (ἰλ. β)· καὶ τὸ μὲν θύραζε (ἰλ. ε) ἔγραψε θύρασδε (ὡς τὸ Ἀθήναζε ἐκ τῆ Ἀθήνας δε), τὰ δὲ ἔραζε καὶ χαμᾶζε δὲν ἔχουσιν αἰτιατικὰς ἔρας, χαμὰς (ἐκ τοῦ ἔρα, χαμὰ), ὥςε νὰ εἴπωμεν, ὅτι καὶ ταῦτα ἔγραψεν ἔρασδε

χαμάσδε (α). Ἔπειτα ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ (τὰ-λάχιστον ἐπὶ τῶ Ὁμήρω), δὲν ἐγνώριζεν ἄρα κατ' ἐδαμίαν της διάλεκτον τὸν φθόγγον τοῦ ζ, τὸν ὁποῖον (διὰ ν' ἀφήσω τὰς Ἀσιανὰς γλώσσας), καὶ αὐτὴ ἡ αἰολίζουσα Σλαβονικὴ εἰς παλαιοτάτας αὐτῆς λέξεις καὶ προφέρει Ἑλληνικῶς, καὶ συχνάκις μεταχειρίζεται μεθ' ὅλων τῶν διαλέκτων της; Καὶ ἂν οἱ πάλαι Ἕλληνες ἀγνοοῦσαν τὸ στοιχεῖον, πῶ λοιπὸν ὁ Σιμωνίδης εὗρηκε τὸν φθόγγον του, ὥστε νὰ σχηματίσῃ πρὸς τὴν τότε ἔκφρασιν τὸ ζ; ἢ μήπως ἦτο δυνατὸν νὰ εἰσάξῃ νέον γράμμα, οὕτινος ὁ φθόγγος ἦτο πάντῃ ἄγνωστος καὶ ἄῤῥητος εἰς τὸ ἔθνος του; ἆρά γε τὸ σδ ἐπροφέρετο καὶ ὡς ζ; ἢ τί ἄλλο νὰ εἴπωμεν; Ἀλλὰ περὶ τούτων μὲν ἂς κρίνωσι καὶ ἄλλοι. τὸ δὲ ζ ὁπότε καὶ ἂν ἐσχηματίσθη ὁ φθόγγος τω, καὶ ὅπως ἂν τὸν μεταπλάττωσιν οἱ μὴ Ἑλληνικαὶ γλῶσσαι, οἱ Ἕλληνες τὸ προφέρομεν κατὰ τὰς πάλαι πατέρας ἡμῶν.

§ ζ. Περὶ δὲ τῶ θ περιττὸν εἶναι νὰ μακρολογῶ. Καὶ μόνη ἡ ἀρχαία τότε γραφὴ τΗ, ἢ th, ἀποδεικνύει ὅτι δὲν ἐπροφέρετο τ. Ἔπειτα ἀδέποτε ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα δὲν συνάπτει τὰ δασέα θ, φ, χ, εἰ μὴ πρὸς ἄλληλα. Ὥςε καὶ ὁ Ὅμηρος καὶ πάντες οἱ μετ' αὐτὸν ἐπρόφε-

---

(α) Τὰ χαμᾶζε καὶ ἔραζε ἴσως ἔγειναν ἐκ τῶ ἐπιῤῥηματικῶ χαμάδες, καὶ-δις, ἔραδες (ὡς οἴκαδες, -δις = οἴκαδε), μεταθέσει τῶ σ (χαμάσδε, ἔρασδε). ἢ καὶ καθ' ἁπλῆν τροπὴν τῶ δ εἰς σδ (=ζ). σημειωτέον ὅμως, ὅτι ἅτε ὁ Ὅμηρος ἔτ' ἄλλος ἀδεὶς εἶπεν ἅτε οἴκαζε τὸ οἴκαδε (ἰλ. α, 19), = οἶκόνδε (ἰλ. α, 606), ἅτε φύγαζε τὸ φύγαδε (ἰλ. Θ, 157). καὶ ταῦτα δὲ τὸ οἴκαδε καὶ φύγαδε ἐξελήφθησαν ὡς αἰτιατικαὶ τῶ οἴξ, φὺξ (ἀντὶ οἶκος, φύξις), κατὰ τὸ ἅλαδε ἐκ τῶ ἅλς. εἶπον δὲ τ' ἀνάπαλιν Ἀθήναδε ἀντὶ Ἀθήναζε.

α. Χ. 1000—1829, ἢ. Χ.

ραν, ὡς καὶ ἡμεῖς, τὸ χθὼν chthon (=χθὼν, ὄχι χτὼν), καὶ τὸ ἐχθρὸς echthros (ἐχθρὸς), καὶ τὸ φθείρω phthiro, κτλ. Ὁμοίως καὶ πρὸ φωνήεντος δασυνομένε ἔτρεπον τὸ ψιλὸν τ εἰς τὸ δασὺ θ (καθ' ὕλην, νύχθ' ὅλην), κτλ. ἂν δ' οἱ ἀντιλέγοντες Ἐρασμίται προφέρεσι τέλω τὸ θέλω, καὶ χτὼν, ἢ κτὼν, κτλ. τραυλίζεσι μὴ δυνάμενοι νὰ διαρθρώσωσι τὸ θ· καθὼς καὶ τὸ χ πολλάκις προφέρεσιν ὡς κ κακόηχον κατὰ τὸ Ἰταλικὸν ch (καὶ τοῦτο μεταπλασθὲν ἀπὸ τὸ Λατινικὸν ch=χ, τὸ ὁποῖον πάλιν οἱ Γάλλοι μετεποίησαν εἰς τὸ συριστικὸν αὐτῶν ch), οἷον ὅταν προφέρωσι τὸ βραχὺ, βρακὺ (vrachi) καὶ τὸ ἦχος, ἤκος (ichos, echos), κτλ. (α). οὕτω ψιλόνεσι καὶ τὸ φ, καὶ μάλιστα πρὸ τῦ θ, πτίζις λέγοντες τὸ φθίσις (phthisis), καὶ πτάνω τὸ φθάνω (phthano). Ἀλλὰ τοιαύτας βαρβαροφωνίας ἀφίνοντες νὰ χαίρωσι, σπεύδομεν πρὸς τὸ η.

(α) Ἐνόμισάν τινες, ὅτι καὶ τὸ Ἑλληνικὸν χ ἐπροφέρετο τὸ πάλαι κατὰ τόπες ψιλώτερον, καὶ ἐγγὺς τῦ κ, διότι εὑρίσκεται εἰς ἀρχαῖα νομίσματα, ΑΚΑΙΩΝ (ἄπαξ), ἀντὶ Ἀχαιῶν, καὶ ΚΑΛΧΑΔΟΝΙΩΝ ἀντὶ Χαλκαδονίων (βλ. Haverc. de liter. Graecar. varia Script. in nummis, κτλ.). Ἀλλ' εἰς μὲν τὸ ΑΚΑΙΩΝ, ἢ αὐτὸς ὁ νομισματογλύφος, ἢ ὁ τῆς ἐπιγραφῆς ἀντιγραφεὺς δὲν ἔγραψεν ἐκ παραδρομῆς τὸ Η μετὰ τὸ κ (ΚΗ), ὡς ἔγραφον τὸ πάλαι πρὸ τῆς εὑρέσεως τῦ χ. Τὸ δὲ Καλχηδὼν εἶναι τὸ κατὰ μετάθεσιν συνηθέστερον Χαλκηδὼν, ὡς ἔλεγον καὶ, κάλχη καὶ χάλκη (ἐκ τῦ κάχληξ, κόχλος), καλχὶς καὶ χαλκὶς, καλχαίνω καὶ χαλκαίνω, κτλ. Ὥστε οἱ Ἕλληνες μετὰ τὴν μόρφωσιν τῆς γλώσσης των δὲν ἐψίλυναν τὸ χ ὡς τὸ κ παραλόγως καὶ ἀσαθῶς. ἐξ ἐναντίας μάλιστα οἱ Ἀττικοὶ ἐδάσυναν ἐνίστε πρὸ τῦ σ καὶ αὐτὸ τὸ κ, γράφοντες, πρὸ τῆς εὑρέσεως τῦ ξ, ἀνάχσιλα, ἐχς, ἀντὶ ἀνάκσιλα ἐκς (ἀνάξιλα, ἐξ). ἂν καὶ ἄλλως καὶ τὸ χ καὶ τὸ γ ψιλόνονται ἐπίσης μὲ τὸ κ πρὸ τῦ σ πρὸς σχηματισμὸν τῦ ξ (βλ. ἀνωτέρ. § ε).

НБ ОНУ імені І. Мечникова

Η.

§ η. Πρὸ τῆς εὑρέσεως τῶ η βέβαια μετεχειρίζοντο οἱ Ἕλληνες τὸ ε, τὸ ὁποῖον εἴτε κατὰ διαλέκτους εἴτε καὶ καθόλω κατὰ λέξεις εἶχε δύω φθόγγους, ἕνα τὸν συνήθη καὶ κοινὸν (ὅστις ἔμεινεν εἰς τὴν Λατινικὴν διάλεκτον, ἐκφράζων καὶ τὸ βραχὺ καὶ τὸ μακρὸν ε), καὶ ἄλλον = ει, ὅθεν καὶ τὸ στοιχεῖον ἐπρόφερον ει (καθὼς προείπομεν, καὶ λέγομεν ἐφεξῆς ἐν τῷ περὶ τῆς διφθόγγω ει). Καὶ εἰς μὲν τῆς γλώσσης τὴν νηπιότητα πιθανώτατα ἡ χρῆσις ἑκατέρων τῶν φθόγγων ἦτον ἀδιόριστος. ἀφ' ἧς δὲ διεκρίθησαν τὰ μακρὰ καὶ βραχέα, καὶ συνέσησαν κανόνες ὀρθογραφίας, διωρίσθη, καθὼς φαίνεται, τὸ ει νὰ σημαίνῃ μόνον τὸ μακρὸν ε εἰς καταλήξεις καὶ ἄλλας συλλαβὰς ἀποδεδειγμένας, καὶ προσέτι κατὰ διαλέκτων ἰδιώματα (οὕτω τὰ εἰς εν δωρικὰ ἀρχαῖα ἀπαρέμφατα ἄλλαι διάλεκτοι ἔγραφον εἰς ειν, κτλ.)· ἀλλ' ὅμως ἐγράφετο καὶ τὸ ἁπλῆν ε ἀντὶ τῆ μακρῆ ει, κατὰ συλλαβὰς πάλιν καὶ διαλέκτους, ὅθεν ἀντ' αὐτῆ εἰσήχθη ὕστερον τὸ η. Τῆ η τὸν φθόγγον ὁ Πλάτων διορίζει μεταξὺ τῆ ε καὶ ι (διότι τὸ ἡμέρα διέφερεν ἀπὸ τὸ ἐμέρα καὶ ἰμέρα), καὶ ὁ Ἁλικαρνασσεὺς σαφέστερον τὸν ζωγραφίζει, καθὼς καὶ τὸν προφέρομεν ἐνίοτε κοινῶς, ὁμοιότατον μέν, ἀλλ' ὅμως ἠπιώτερον καὶ ὄχι τόσον ἀδρὸν καὶ χονδρὸν, ὡς τὸ Σλαβονικὸν ы· (ἔχουσι δὲ τὸν φθόγγον τῆ ы καὶ Ἀσιανὰι διάλεκτοι, οἷον ἡ Τουρκικὴ εἰς τὰ alhirhim, aldhim, πρόφερε, ἀλhιρhιμ, ἀλdhιμ. ὄχι ἀλίριμ, ἀλδίμ, κτλ.)·

αὐτὸ δὲ τὸ ΗΙ εἶναι αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ δίφθογγος ει (βλ. κεφ. ς). ἄρα τὰ ἀντὶ τοῦ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις μακρῆ ε ἀντικαταστάθεντα ει καὶ η ἦσαν ἢ ταυτόφωνα, ἢ πολλὰ ὁμοιόφωνα (α). διὰ τοῦτο κατὰ διαλέκτους ἀντηλλάσσοντο τὰ στοιχεῖα· καὶ οἱ Βοιωτοὶ, καὶ ἀφ' ὧν εἰσήχθη τὸ η, ἔγραφον πάλιν ει, ὡς εἴπομεν, καὶ ἐπαναλαμβάνομεν ἐφεξῆς. Λέγω πολλὰ ὁμοιόφωνα, διότι ἡ ει εἰς τὸν Ὅμηρον, βλέπομεν, ὅτι ἔχει φθόγγον πλησιέστατον μὲ τὸ μακρὸν ι, καὶ πολλάκις ἀνταλλάσσεται μὲ τοῦτο, καθὼς καὶ ἐφεξῆς εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης· ὥστε ἡ ει καὶ ἔκπαλαι κατὰ διαλέκτους ἦχει ἴσως ὡς τὸ μακρὸν ι, διὰ τὴν εὔκολον μετάβασιν τῆ βαθύτερον ἀπηχοῦντος φθόγγῳ τοῦ η εἰς τὸν γειτνιάζοντα τῆ ι (βλέπε ἐφεξῆς περὶ τῆς διφθόγγου ει). Ὅθεν, ἢ ἀδόλως ἢ πολλὰ ὀλίγον θέλομεν σφάλει, ἐκλαμβάνοντες τὴν παρὰ τῷ Ὁμήρῳ ει ταυτόφωνον μὲν

(α) Ἄρα καὶ τὰ ὀνόματα τῶν γραμμάτων βῆτα, ζῆτα, θῆτα, πρὸ τῆς εὑρέσεως τῆ η γραφόμενα διὰ τοῦ μακρῆ ε, βετα, ζετα, θετα, ἐπροφέροντο παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ὡς, βεῖτα, ζεῖτα, θεῖτα (ὄχι beta, zeta, κτλ.). Σημείωσαι δὲ, ὅτι καὶ ὁ Πλάτων (400, ἢ 390, π. Χ.), γράφει, βῆτα, καὶ ζῆτα, καὶ αὐτὸ τὸ ἦτα, μνημονεύων τὸ γράμμα, ὡς ἐκ παλαιᾶ συνειθισμένον εἰς τὸν ἀλφάβητον (Κρατύλ. § ιγ· ἐκδόσ. Beck). Ὥστε καὶ ἐντεῦθεν φαίνεται ἀπίθανος ἡ κοινὴ γνώμη περὶ τῆς τῆ η εἰς τὸν ἀττικὸν ἀλφάβητον εἰσαγωγῆς ἐπὶ Εὐκλείδου ἄρχοντος (403, π. Χ.), ὡς προείπομεν καὶ σελ. 97, σημ. Εἰς δὲ τὴν ἐπὶ Γλαυκίππου ἄρχοντος (τῷ 400, π. Χ.), ἀττικὴν ἐπιγραφὴν γράφεται τὸ ε ἀντὶ η (ἐπι τες βολες Κλεογενες· ἀντὶ ης, βλ. Choiseul, ἐπιγραφ.), κατά τινα συνήθειαν παλαιογραφίας, ἥτις ἀκόμη ἐφυλάττετο εἰς ἐπιγραφάς, ἢ διὰ τὴν τῆ γραφέως ἕξιν εἰς τὴν παλαιὰν ὀρθογραφίαν.

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

μὲ τὸ μακρὸν ι, ὁμοιόφωνον δὲ καὶ μὲ τὸ η (διὰ τὴν ἀρχαιοτάτην ἴσως καὶ μᾶλλον πρὸς τὸ η ἀποκλίνουσαν τῆς ει προφορὰν), μὲ τὸ ὁποῖον πάλιν καὶ εἰς τὸν Ὅμηρον καὶ εἰς ἄλλας διαλέκτους ἀνταλλάσσεται, καθὼς ἀποδείκνυται ἀπὸ τὰ ἑπόμενα ὀλιγώτατα ἐκ πλείσων παραδείγματα. Μὴν (ἰλ. β, 292), καὶ (μεὶν) μεὶς (ἰλ. τ, 117, Αἰολικῶς, ὡς καὶ Πινδ. Νεμ. 82). ζειδωρος (ἰλ. β, 548) = ζήδωρος [= δωρεμένη τὰ πρὸς ζῆν, Αἰολ. κατ' ἀρχαίαν γραφὴν ζεῖν (ε = η, καὶ ι προσγεγραμμένον) = βιόδωρος, φερέσβιος (ὄχι ἐκ τῆ ζειά). ζειδωρον εἶπε καὶ ὁ Ἐμπεδοκλῆς τὴν Ἀφροδίτην (παρὰ Πλουτ.)· καὶ ὁ Νόννος ὕστερον, ζειδωρον ὕδωρ]. φιλομειδὴς (ἰλ. γ, 464), καὶ φιλομηδὴς (Ἡσιόδ. Θεογ. 200, τὸ ὁποῖον παράγει ὁ Ἡσίοδος ἐκ τῆ μῆδος, „ὅτι μηδέων ἐξεφαάνθη". ἀλλ' ὁ σεμνότατος Ὅμηρος δὲν ἐγνώριζεν ἄτε τὸν μῦθον, ἴσως, ἄτε τὴν ἐτυμολογίαν ταύτην τῆ ὀνόματος. Εἶναι δὲ καὶ τὸ μῆδος καὶ τὸ μεῖδος (μειδὴς, μειδάω,-διάω), ἐκ τῆ μέδω, μείδω. Καὶ ἄλλως δὲ αἱ ἐκ διαφόρων θεμάτων τῶν λέξεων παραγωγαὶ δὲν ἀναιροῦσι τὴν τούτων τυχοῦσαν ὁμοιοφωνίαν, ἀλλὰ μάλις' ἐξ ἐναντίας αὐτὸ τὸ ὁμοιόφωνον εἰσάγει πολλάκις τὴν περὶ τὰς ἐτυμολογίας ἀσυμφωνίαν· παρομοίως καὶ τὸ κειρία (Ἀριστοφ. Ὄρν.), ἄλλοι ἔγραψαν κηρία (Ἐρωτιαν. καὶ Ἄσμ. ἀσμ.), ὡς ἐκ τῆ κὴρ. Καὶ αὐτὸς ὁ Ἀριστοφ. (Ὄρν.), ἔπαιξε κατὰ παρήχησιν τὸ Κειρύλος πρὸς τὸ Κηρύλος]. κήθιον, κήθειον, κηθάριον, καὶ, κήτιον, χείτιον (Ἀριστοφ. Σφ. καὶ Σχ.), ὅθεν καὶ τὸ κίχητος (= χῆτος, διπλασ. Κύπριοι). ζαχρηὴς καὶ ζαχρειὴς (ἰλ. ε καὶ μ. ἐκ τοῦ χράω καὶ χρέω, χρεία· ὅθεν παρὰ Θεοκρ. ζάχρειος. οὕτω καὶ χρὴ,

1000 — 280 π. Χ.

χρῆν, καὶ εὐκτικ. χρείη) (α). βλείμην, βλεῖο (ἰλ. ν, 288), ἀρχαία γραφὴ ἀντὶ βλήμην, ἐκ τῆ βλῆμι, ὡς καὶ ἐκ τοῦ πλῆμι τὸ πλήμην καὶ πλείμην, πλεῖο, κτλ. Νειλεὺς (ἥρως Ἀττικὸς) καὶ ἕτερος Νηλεὺς [Ὅμ. (= νεαλὴς, λὸς = νεαρὸς ὡς τὸ Νηρεὺς), κατὰ τὰ Ἀτρεΐδες, Ἀτρῆες, κτλ.]. οὕτω καὶ νηλειὴς καὶ νηληὴς (ἐκ τῆ νηλεὴς. Ὅμ. Ἡσίοδ. Πίνδ. Ἀπολ. ἀργ. δ, 703). ἀργείης καὶ ἀργήεις καὶ ἀργὴς (Ὅμ. Πίνδ. Αἰσχ. Ἀγ. 116, ὅπε γράφεται καὶ ἀργίας = ἀργείης). ὅθεν καὶ τὸ Ἀργεϊφόντης (ἀντὶ Ἀργοφόντης, Ἀργοφονεὺς), ἔγραψαν καὶ Ἀργηφόντης (ἐκ τοῦ ἀργὴς = ἀργᾶς, εἶδος ὄφεως· καὶ ὁ Παυσαν. ἑρμηνεύει τ' ὄνομα, ὀφιοκτόνος). ὑγίεις (Πίνδ. Ὀλ. ε 53) = ὑγιὴς (ἰλ. θ. 524), κτλ. θηεῖο, καὶ (κατ' ἄλλην γραφην), θειοῖο (ἰλ. ω, 418), ἐκ τῆ (θάω, θέω, θέα) θαέω,-ομαι, θεάω,-ομαι, θηέομαι καὶ θειέομαι, θειητὸς καὶ θηητὸς (δωρ. θαητὸς. Πίνδ.), καὶ ἐθηεῖτο (Ὅμ. καὶ Ἡρόδ.), θηήσατο, κτλ. ᾔδειν (εἴδω, οἶδα), ᾔδεις καὶ ᾔδεισθα, ᾔδει, καὶ ἀττικῶς, ᾔδην καὶ ᾔδη, ᾔδησθα, ᾔδη, καὶ ἠείδεις, ἠείδης, ἠείδει, ἠείδη, ἠήδει (ἰλ. χ, 280, ὀδ. ι, 206, Ἀπολλών. β, 822). ὡσαύτως καὶ θείης, θείη, θείητε, καὶ θήης, θήῃ, θείητε· καὶ ἐπεπόνθη = θειν (β), καὶ τὰ δαμείη, καὶ σαπήη = πείη (βλ. κεφ. ζ), κτλ.

(α) Καὶ τὸ κέω (κείω), κάω (κήω), ἔχουσιν ὁμόφωνα τὰ κείομεν (ἰλ. η, 333), καὶ κήομεν (ἀρχαίως, καὶ τῦτο κείομεν), κήαντο (ἰλ. ι, 88), κειάμενος (Ὀδ. ψ, 51). οὕτω καὶ (πάθω, πήθω, καὶ πέθω, πείθω), πείσομαι (ἰλ. υ, 197), καὶ πήσομαι (Ἡρόδ.).

(β) Τὰ α καὶ β πρόσωπ. τῆ ἰωνικ. ὑπερσυντελ. εἰς εα, εας, συναιρῦνται εἰς ειν, εις, καὶ ἀττικ. εἰς η, ης· τὰ δὲ τρίτα πρόσωπ. ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖσον εἰς ει (ἐκ τοῦ εε), βλ. Εὐσάθ. εἰς Ὀδ. ψ, 220, καὶ Βρέγκιον (Brunk) εἰς Ἀριστοφ. Ἐκκλ. 650, καὶ Ἀχαρ. 60.

Πρόσθες τὰ Αἰολ. καὶ Δωρικὰ, χαίρην = χαίρειν καὶ σαμῆον = σαμεῖον (ει = η), ὄθεν καὶ τῆνος = κῆνος = κεῖνος, πλεῖμα = πλῆμα, καὶ σπῆϊ καὶ σπεῖϊ (Ὀδ. ι), κτλ. καὶ τὰ Βοιωτικὰ εἰς ειμι = ημι (ἴσειμι, εἰμὶ = ἴσημι, ἠμὶ. οὕτω καὶ τὰ εἰς η δεύτερα καὶ γ πρόσωπα τῶν εἰς μι συμπίπτουσι μὲ τὰ τῶν εἰς εω, ἐτίθην, θης, θη, καὶ ἐτίθεις, ἐτίθειν, θει, ει = η. καὶ φίλη, νόη = ἐφίλει, ἐνόει)· ἀλλὰ καὶ αἱ μετοχαὶ τεθνειώς = τεθνηκώς, καὶ (τεθνεώς, Ἀττικ.), Ἰων. τεθνηώς (Ὁμ.), Βοιωτ. τεθνειώς, κτλ. ὄθεν καὶ Θείβη = Θήβη (ἐν νομίσμασιν αὐτῆς, ΘΕΒ.), Θείβειος, Θείβαθεν (Ἀριστοφ. Νεφ.). καὶ τὰ Ἀττικὰ εἰς ει = η ἐκ τοῦ εαι, τίπτει = η, ἔσει = ἔσῃ, (α), κτλ. καὶ τὰ ἐκ τῶ εες, ης = εις, οἱ ἱππῆς, Μαντινῆς = ἱππεῖς, κτλ. Ἀλλὰ καὶ τὰ εἰς ης η ὑποτακτ. πρὸ τῆς εὑρέσεως τοῦ η ἐγράφοντο, εις, ει (προσγραφομένω τῶ ι), καὶ δὲν διέφερον ἀπὸ τὰ εἰς, εις, ει τῆς ὁρισικῆς [διὰ τοῦτο καὶ τῶ κεῖμαι, κεῖται συναιρέμενον ὑποτακτ. δὲν εὑρίσκεται, „ἵνα διάκειμαι. Πλάτ. Φαίδ.), καὶ, κεῖται (ἀντὶ κέηται. ἰλ. τ, 32), ὅπω τινὲς ἠθέλησαν νὰ γράψωσι κῆται]· καὶ εἰς τὰς χρονικὰς αὐξήσεις τῶν ῥημάτων καθόλω τὸ ε τρέπεται ἢ εἰς η (ἐλεῶ, ἠλέων), ἢ κανονικώτερον εἰς ει (ἔχω, εἶχον, καὶ τοῦτο Αἰολικ.

(α) Ὄθεν τὰ τρία δευτεροπρόσ. βάλει, οἴει, ὄψει, ἐπικράτησε νὰ γράφωνται ἀττικῶς διὰ τῆς ει καθ' ὅλας τὰς διαλέκτους· τὰ δὲ βάλῃ, οἴῃ, ὄψῃ ἔμειναν ὑποτακτικά· ἀλλὰ καὶ οἱ παρακείμ. τέθεικα, εἶκα, δὲν διαφέρουσιν ἀπὸ τὰς ἀορίς. ἔθηκα, ἧκα, εἰμὴ κατὰ τὴν τροπὴν τῶ η εἰς τὸ ὁμοιόφθογγον ει, μόνον πρὸς τὴν τῶ χρόνω διαφοράν.

ἦχον, κτλ.)· καὶ κατὰ τοῦτο ει=η (α). Καὶ τὰ ἰωνικ. εἰς εια ὀνόματα ἔγειναν ἐκ τῶν εἰς η; Περσεφόνη, -φόνεια, Πηνελόπη, -πεια (Ὁμ. καὶ Πίνδ.)· καὶ τὰ εἰς ειρα ἐκ τοῦ τῶν ἀρσενικ. ὁμοιοφώνου ηρ (βλ. κεφ. ζ), κτλ. Ἀλλὰ καὶ τὰ εἰς ισκω (ὡς εὑρέω, εὑρίσκω, ἐπαυρέω, ἐπαυρίσκω, Ὁμ.), σχηματίζονται καὶ εἰς ησκω (ἀλδέω, ἀλδήσκω. Ὁμ. καὶ μιμνήσκω, μνήσκω, Λτ. minisco), κτλ. Καὶ καθόλου εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν καὶ εἰς τὰς ἐνδόξους αὐτῆς συγγραφεῖς καὶ κατὰ διαλέκτους καὶ κατ' αὐτὰς τῶν λέξεων τὰς σχηματισμὰς τὸ παλαιὸν μακρὸν ε ἐκφράζοντα στοιχεῖα η καὶ ει ἀνταλλάσσονται πρὸς ἄλληλα ὡς ὁμοιόφωνα, καθὼς πάλιν καὶ αὐτὴ ἡ ει ἀνταλλάσσεται μὲ τὸ μακρὸν μάλιστα ι πρὸς τοῦ ὁποίου τὸν φθόγγον εἶχεν ἔκπαλαι ἀποκλίνει. Ὁ Πλάτων (400 π. Χ.), λέγει, ὅτι ἡ νόησις „οὐ νόησις τὸ ἀρχαῖον ἐκαλεῖτο, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ η ει ἔδει λέγειν δύω, νοέσιν" (Κρατύλ. § κς)· ἂν τὸ η ἐπρόφερεν ὁ Πλάτων ὡς ει, τί ἐχρειάζετο νὰ εἴπῃ, ὅτι ἀντ' αὐτοῦ ἔπρεπε νὰ λέγωνται δύω ει; (διότι ει ἤθελεν εἶσθαι αὐτὸ τὸ η). ταῦτα δὲ λέγων, ἀποδεικνύει, ὅτι ἀπήγγελλε τὸ η διαφόρως παρὰ τὸ ει (β)· ὁμοίως τὸ διέκρινε καὶ ἀπὸ τὸ

(α) Σημείωσαι καὶ τὴν ἐκ τῶν αὐτῶν πολλάκις γραμμάτων (ει) γέννησιν ἀμφοτέρων τῶν στοιχείων, ὡς ὁμοιοφώνων· οἷον (ἐλεύσν), ἤλεσν, καὶ (ἔεχον) εἶχον, τριήρεα, ρη, καὶ ἱερέες, ρεῖς·

(β) Καὶ μήπως ὁ Ὅμηρος ἦτο δυνατὸν ποτε νὰ προφέρῃ τὸ η ὡς ει, ἤτοι ε μακρὸν, λέγων θεερεετέερ τὸ θηρητὴρ (ἰλ. ε, 51), καὶ θεσεετέερ τὸ θηητὴρ (Ὀδ. φ, 397), καὶ νεείσεσεϊ, θεείσεσεϊ (τὰ νηῆσῃ, νηήσας, θηῆσῃ, θηήσαντο, ἰλ. ι, 358. ο, 682), καὶ ἄλλα τοιαῦτα, τὰ ὁποῖα φρίσσει τις καὶ βλέπων γραφόμενα, καὶ πολλῷ μᾶλλον, ὅταν τὰ προφέρῃ, ἢ τ' ἀκούῃ προφερόμενα;

ἁπλᾶν ε, διαξέλλων φανερῶς τὸ ἡμέρα ἀπὸ τὸ ἑμέρα καὶ ἱμέρα, καὶ μεταβάλλων κατ' ἐπέκτασιν καὶ αὐτὸς καὶ ὅλοι οἱ Ἀττικοὶ τὸ ε τῆς συλλαβικῆς τῶν ῥημάτων αὐξήσεως εἰς η (ἤμελλον, ἠδυνάμην, ἠβελόμην, ἀντὶ ἐβελόμην, κτλ.). Οὕτω καὶ οἱ Ἴωνες ἔλεγον βασιλῆα ἀντὶ βασιλέα, κτλ. ὡς καὶ ἐκ τῆ χέρης (καὶ χέρος χερείων, καὶ χεῖρος, χείρων), γενικ. χέρηος (ἀντὶ χέρεος), χέρηϊ, χέρηα (ἰλ. δ, 400), καὶ (η=ει) χέρεια (Ὀδ. α, 323), κτλ. Ταύτην τὴν κατ' ἐπέκτασιν μεταβολὴν (ὡς τὴν ὠνόμασεν ὁ Πλάτων, Κρατύλ. § κς) τῆ ε εἰς τὸ μακρὸν η ἐννόει βέβαια καὶ Ἀριστοτέλης (340 π. Χ.), λέγων ὅτι, „ἐπεκτεταμένον (ἐστὶν), ἐὰν φωνήεντι μακροτέρῳ κεχρημένον ᾖ τῆ οἰκείᾳ, οἷον, πόλεως, πόληος" (α)· ὁ δ' αὐτὸς εἶπε καὶ τὸ θράττει παρηχᾶν πρὸς τὸ Θρᾴττη, ὡς καὶ πρὸ αὐτῆ ὁ Πλάτων τὸ ἤρως ὁμοιόφωνον μὲ τὸ εἴρω, καὶ τῆτο πάλιν μὲ τὸ Ἶρις, κτλ. (β). ὅθεν καὶ τὸ Δημήτηρ ἐτυμολογεῖ παρὰ τὸ, διδοῦσα ὡς μήτηρ, οἷον Δι(δο)μήτηρ, (ἐν Κρατύλ.). Οὕτω καὶ τὸ Καφησὸς (Καφησίων ὑδάτων, Πινδ. Ὀλ. ιδ, ι), δὲν διέφερε πολὺ ἀπὸ τὸ ἀρχαιότερον Κηφισσὸς, ἢ (ι μακρὸν), Κηφισὸς (ἰλ. β, στίχ. 552) (γ). καὶ τὸ πλίσσω (Ὀδ. ζ, 318), δὲν ἑτεροφωνῆσε μεγάλως ἀπὸ τὸ δωρικὸν πλείσσω = πλήσσω [ὡς καὶ πλησίον = πλεισίον· καὶ τὸ πλὴν (Ὀδ. ϑ, 207, κατὰ τὴν εἰς ην ἐπιῤῥηματικὴν κατάληξιν), εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ τὸ ἀττικὸν πλεῖν (Ἀριστοφ.), ἐκ τῆ πλέον], ὐδὲ

(α) Ποιητ. κεφ. κα.

(β) Βλ. ὄπισθ. τὸ περὶ τῆ η κεφ.

(γ) Τὸ δὲ Βοιβηΐς (ἰλ. β, 711) φαίνεται κατὰ μετάθεσιν Βοιβιάς (Πίνδ. Πύθ. γ. 60).

τὸ σκήπτω (*Ἰλ.* ξ, 457 καὶ *Θεκ.*), ἀπὸ τὸ σκίπτω, σκίμπτω (*Ὁμ.* καὶ *Πίνδ. Πυθ.* δ), ὡς καὶ σκήπων (σκηπάνιον, *Ὁμ.* καὶ σκηπίων, *Πολύβ.*), καὶ σκίπων, σκίμπων (*Ἀριστοφ.*), ἐδὲ τὸ κίκυς (*Ὀδ.* λ. ἐκ τοῦ κίω), ἀπὸ τὸ κηκὶς (*Αἰσχ.* καὶ *Σοφοκλ.* τὸ ὁποῖον καὶ ἔγραψαν τινὲς ἀντὶ τῦ κίκυς· ἐκ τῦ κίω δὲ καὶ τὸ κηκίω, *Ὀδ.* ε), οὐδὲ τὸ σκελιφρὸς (*Ἱπποκρ.*) ἀπὸ τὸ σκληφρὸς (*Πλάτ.* καὶ ἡ συνήθ.), ἐδὲ τὸ ἠδὲ ἀπὸ τὸ πλησιόφωνον ἰδὲ, κτλ. διὰ τὴν ὁμοιοφωνίαν τῦ η πρὸς τὸ ει, καὶ τότε τὴν σχεδὸν ταὐτοφωνίαν πρὸς τὸ ι (α).

§ θ. Ἀλλ' αὕτη ἡ διὰ τῆς ει ὁμοιοφωνία τῦ η πρὸς τὸ ι κατὰ τὰς Πτολεμαϊκὰς μάλιστα χρόνους ἀπέβαινε μᾶλλον καὶ μᾶλλον ταὐτοφωνία. διὰ τοῦτο οἱ Ο μετέφρασαν διὰ τοῦ η πολλὰ ἑβραϊκὰ ὀνόματα προφερόμενα διὰ τῦ ει· οἷον, Λησὼν (*Γενέσ.* λς, 25), Σηὼν (β, *Βασιλ.* κ, 26), Ἠλὶ (α, *Παραλ.* β), Ἠθαῒ υἱὸς Ῥηβαῒ (α, *Παρ.* ια, 31), Ἑβραΐζει, Dison, Sion, Hilai, Ithai ben Ribai, κτλ. (β). οὕτω καὶ εὐθὴς = εὐθὶς (υ = ι = η), ὅθεν εὐθὲς (*Γεν.* καὶ ψαλ.), τιμηθλικέω καὶ τιμιθλικέω (*Παροιμ. Σολ.*), κτλ. Πρόσθες εἰς ταῦτα καὶ τὰς ἐκ τῆς ταὐτοφωνίας τῶν γραμμάτων διαφόρες τῶν παλαιῶν κωδήκων

π. χ. 280. κ. τ. ε.

(α) Εἰς ταύτην τὴν περίοδον ἂς προσεθῶσι καὶ τὰ ἀρχαῖα Λατινικὰ vestis, βεσθὴς, genitor, γεννήτωρ, κτλ. (ὅπου ἀποδίδεται τὸ η διὰ τῦ ὁμοιοφώνου ι)· καὶ τὰ ἀρχαῖα Σλαβονικὰ, кыла = κήλα, κήλη (ὡς μετέφρασαν ὕστερον καὶ τὸ μοναστήριον Монастырь), свекры, Γέκυρὴ, κτλ. καὶ πάλιν Матии, ἀρχ. Матирь, ὅθεν αἰτιατ. Матерь (καὶ τὰ Ῥωσσ. συγκοπ. Мать Матерь = μάτηρ (μήτηρ), матéрu. дuво = θῆβος· (ы = и = ι), κτλ. (βλ. ὄπισθ. περὶ τοῦ η).

(β) Βλ. Wetsen or. 7. p. 146.

γραφὰς καὶ ἄλλων καὶ μάλιστα τῆ Ἀλεξανδρινῆ καὶ τῆ Βατικανείσ· ἀρκέσει νὰ φέρω μόνον πέντε, ἔξ, ἐκ τούτων παραδείγματα πρὸς ἀπόδειξιν. θίβις, θίβη καὶ θήβη (Ἐξόδ. α, 3, 6,). ἐξηρτημένας, καὶ ἐξηρτισμένας (Ἐξόδ. κη, 7). ἐλαιολογῆς, ἐλαιολογήσης, καὶ -γίσης (Δευτερ. κδ, 22). ναζηραῖος, ναζειραῖος, ναζίρ (Κριτ. ιγ, 5, ις, 17). ἐξέληται, καὶ ἐξελεῖται (Ἰεζ. λγ, 12). μέλη καὶ μέλι [„ αὐλὸς καὶ ψαλτήριον ἡδύνεσι μέλη (ᾄσματα), ἢ μέλι (ὡς καὶ τοῦτο γλυκύτερα). Σ. Σειρ. μ, 21], κτλ. Μετὰ τούτων ἂς ἀριθμηθῶσι καὶ τὰ ἐκ τῆς τῶν ϛοιχείων ὁμοιοφωνίας ἁμαρτήματα, ὡς, ὤρηξαν ἀντὶ ὤρυξε (Γεν. κϛ, 18, βλέπε καὶ τὸ υ = η = ι)· ἠδρυμμένα, ἀντὶ ἱδρυμένα (ψαλ. ρμδ, 13), κτλ. κτλ. Ὁ Ἀπολλώνιος (280, π. Χ.), γράφει αὐλείτης (Ἀργον. δ), ὅπερ χειρόγραφά τινα ἔχεσιν αὐλήτης (ἐκ τῆ αὐλὴ), ὡς καὶ, αὐλῆτις, αὐλητρὶς, -ϛρὶς (Θεόκρ. εἰδ. β). Ὁ Καλλίμαχος (275, π. Χ.), γράφει χορήτης (ὕμν. εἰς Ἄρτ. 13, καὶ εἰς Δῆλ. 103) = χορείτης, χορίτης (Νόνν. Διον. α, 54 = χορευτὴς), ὡς καὶ, κελευθήτης, -θίτης, κεφαλήτης, -ίτης, κτλ. Ὁ Βάῤῥων (70 π. Χ.), γράφει ὅτι „οἱ μὲν Ἕλληνες λέγεσι τὰ πρόβατα μῆλα, οἱ δὲ Λατῖνοι ἐκ τῆς αὐτῆς φωνῆς ὄχι πολλὰ διαφόρως, ἀπ' ἄλλε ὅμως (ἀρκτικῆ) γράμματος εἶπαν bela“ (α). Ὥϛε καὶ ὁ Βάῤῥων εἰς τὴν Ῥώμην ἐπρόφερε διαφόρως, ἢ πολὺ ἢ

(α) Graeci appellarunt *μῆλα*, nec multo secus nostri (Latini) ab eadem voce, sed ab alia litera, bela vocarunt, non enim mee sed bee sonare videntur oves (Varro de re rustic. II. 1)· καὶ ὅμως αὐτὸς πάλιν ὁ Βάῤῥων δὲν ἔλεγε καὶ belare ἀλλὰ balare τὸ βληχᾶσθαι (βλ. ἔμπροσθ. σελ. 103, καὶ 155.).

* *

ὀλίγον, ἀλλ' ὅμως διαφόρως τὸ η ἀπὸ τὸ Λατιν. e (διότι, ἐξαιρεθέντος τοῦ ἀρχτικοῦ γράμματος, εἰς ἐδὲν ἄλλο ϛοιχεῖον μένει τὸ διαφόρως, ἢ ἑτέρως [secus], τουτέϛι τὸ ἑτερόφωνον τῶ μῆλα πρὸς τὸ bela, εἰ μὴ εἰς τὸ η καὶ ε). Ὁ Ἁλικαρνασσεὺς Διονύσιος (τῷ 30, π. Χ.), διαγράφει πρῶτον τὸ εὐφωνότατον α, ὡς καὶ μακρὸν λαμβανόμενον καὶ βραχύ· ἔπειτα, τὰ κυρίως μακρὰ, τὸ ω μετὰ τοῦ η (περὶ τοῦ ὁποίου ὅτι προφέρεται „κάτω περὶ τὴν βάϛιν τῆϛ γλώϛϛηϛ ἐρεῖδον τὸν ἦχον ἀκόλουθον, ἀλλ' ἐκ ἄνω, καὶ μετρίως ἀνοιγομένου τοῦ ϛόματος", εἴπομεν ἐν τοῖς ἔμπροϛθεν κεφ. ϛ, §. γ, ἀντιγράψαντες τὰς αὐτὰς λέξεις τοῦ Ἁλικαρνασσέως), ἐφεξῆϛ προϛαποδίδει καὶ τῶν ἄλλων δύω διχρόνων ι καὶ υ τὸν φθόγγον· καὶ τέλος, τάϛϛει τὰ δύω βραχέα ε καὶ ο, τῶν ὁποίων λέγει, „ὅτι ἐδέτερόν ἐϛιν εὔηχον, ἧττον δὲ δυϛηχὲϛ τὸ ο· διΐϛηϛι γὰρ τὸ ϛόμα κρεῖττον θατέρου (τοῦ ε), τὴν δὲ πληγὴν λαμβάνει περὶ τὴν ἀρτηρίαν μᾶλλον" (α). Ὥϛε ὁ Ἁλικαρνασσεὺϛ Κριτικὸϛ ζωγραφίζει τὸ ε οὔτε εὔηχον, οὔτε περὶ τὴν ἀρτηρίαν ϛχηματίζον τὸν φθόγγον, ἀλλὰ μᾶλλον περὶ τὰ χείλη ϛεϛηρότα, καὶ ὄχι τόϛον χαριέντωϛ ἀνοιγόμενα. τοιοῦτο δὲ τὸ ε

(α) Παρομοίως καὶ ὁ Πλάτων (Κρατύλ. § λζ), ἀφ' ἧϛ πρῶτον διέγραψε τὸ ε ὡς ἐπιτήδειον νὰ ἐκφράζῃ ἔϛιν (κίνηϛιν), τὸ δὲ ι, τὰ λεπτὰ πάντα („ᾧ δὴ μάλιϛα διὰ πάντων ἴοι ἄν, παρὰ τὸ ἰέναι"), λέγει ἐφεξῆϛ, ὅτι ὁ παλαιὸϛ ὀνοματοθέτηϛ μετεχειρίϛθη τὸ μὲν α νὰ ἐκφράζῃ τὰ μεγάλα („τὸ δ' αὖ α τῷ μεγάλῳ ἀπέδωκε"), τὸ δὲ η πρὸϛ μῆκοϛ ἢ ἐκτάϛεωϛ ἔκφραϛιν („καὶ τῶ μήκει τὸ ἦτα), ὅτι μεγάλα τὰ γράμματα, κτλ. Ὥϛε καὶ ὁ Πλάτων καὶ ἄλλου, καθὼϛ προείπομεν, καὶ εἰϛ ταύτην τὴν διαγραφὴν διακρίνει τὸ η ἀπὸ τὸ ε.

διαγράφων, τί ἄλλο κάμνει, εἰ μὴ τὸ διακρίνει φανερῶς ἀπὸ τὸ η, τῇ ὁποίᾳ τὸν γνήσιον καὶ παρὰ τοῖς παλαιοῖς συνήθη φθόγγον ἐξέφρασε πρότερον χωρισά, καθὼς καὶ αὐτὸς ἴσως ἐπρόφερε τὸ φωνῆεν; Ἀλλ' ὅμως ἡ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Διονυσίου ἰωτακίζουσα τοῦ η προφορὰ ἦτο τόσον κοινὴ καὶ συνειθισμένη, ὥςε καὶ αὐτὸς ἔτος μετέφρασε πολλάκις διὰ τῆ η τὸ Λατινικὸν i, οἷον, Herminium Ἑρμήνιον (Ῥωμ. ἀρχ. βιβ. δ), Aricinensium Ἀρικηνῶν, Praenestinensium Πρενεσήνων, Clusinorum Κλεσηνῶν (βιβ. ς), Cominis, Κομηνίᾳ, Carinas Καρήνας, Terminium Τερμήνιον (βλ. βιβ. ς, η, ι, ια), κτλ. (α). Ὁ Στράβων (ι, μ. Χ.) γράφει Πυρηναῖα (ὄρη), καὶ παράγει τ ὄνομα παρὰ τὸ πῦρ, διὰ τὴν πυρκαϊὰν τῶν δάσεων [οἷον πυριναῖα, πύρινα. ὡς πάλιν ἐκ τῆ πυρὴν (καὶ τῆτο παρὰ τὸ πῦρ), πυρήνη καὶ πυρίνη πυρίναι = πυρῆνες· Γαλην. (τῷ 150, μ. Χ.), ἐν ς, τῶν κατὰ τόπες]. Ὁ αὐτὸς Στράβων (βιβ. ιε) γράφει κεῖπος, τὸ κῆπος καὶ κεῖβος (Ἀρις. Ζ, ἰς. β, 8). Τῆς Καινῆς Διαθήκης (41—99, μ. Χ.), παλαιοὶ Κώδηκες ἔχεσι καὶ ἄλλας διαφόρες λέξεων γραφὰς καὶ πολλὰς προσέτι διὰ τὴν ταὐτοφωνίαν τῆ η πρὸς τὸ ι καὶ ει· οἷον, κάμηλος καὶ κάμιλος (Ματθ. ιθ, 24, Λουκ. ιη, 25) (β)· ἀδικήσει, ἀδικήσῃ (Λεκ. Ι, 19),

---

(α) Βλ. Wetsten or. VI. p. 142.

(α) Ἡ κάμηλος (τὸ ζῶον) εἶναι λέξις Περσικὴ (Gamel), πολιτογραφηθεῖσα ἔκπαλαι εἰς τὴν Ἑλληνικὴν (Ἡρόδ. καὶ Ἀριστοφ.)· ἡ δὲ κάμιλος (τὸ σχοινίον), φαίνεται Ἑβραϊκὴ (chaebael, chobel, b=μ), καὶ νεωτέρα. Εἰς πολλὲς κώδηκας γράφεται καὶ τῆτο διὰ τῆ η. Ὁ ἅγιος Ἱερώνυμος (τῷ 380, μ. Χ.), ἐξέλαβε τῆ θείᾳ ῥητοῦ τὸ κάμηλος

ὄψῃ, ὄψει (Ἰωάν. α, 51. ια, 40)· ἐλάκησε, ἐλάκισε (Πράξ. α, 18). προσεκολλήθη, προσεκλήθη, προσεκλίθη (Πράξ. ε, 36), μετῴκησε, μετῴκισε (Πράξ. ζ, 4). ἡμῶν, ὑμῶν (Πράξ. ζ, 37. ιδ, 17· ιθ, 25, κτλ. υ = ι)· φραγήσεται, σφραγίσεται (β, Κορ. ια, 10), κτλ. (α). Εἰς τὴν Συριακὴν τῆς νέας Διαθήκης μετάφρασιν (τῷ 50, μ. Χ.), τὸ η γράφεται διὰ τὲ ι, οἷον, Κηφᾶ Kifa, Κορνήλιος Cornilios, Κρήτη Criti, Ζηνᾶς Zina, Νικόδημος Nicodimos, Θεσσαλονίκη Thessaloniki, Ἀθηναῖοι Athineie. Μιτυλήνη Mytilini, Μίλητος Militos, εἰκῇ iki, ἀνάγκη ananki, βῆμα bima, κτλ. (β). Ὁ Νέρων (60 μ. Χ.), ἐπονομασθεὶς Πυθικὸς ἐφόνευσε τὲς δίω Σβλπικίες, διότι ἐπωνομάζοντο ποιητικοί, φθονήσας αὐτοὺς ὡς ὁμωνύμους τον. ἄχε εἰς τὴν Ῥώμην ἡ λέξις ποιητικὸς (ἔτως Ἑλληνικῶς, ὄχι Λατινικῶς, poëticus), προφερομένη ἀπὸ τὲς τὸ θ μὲ τὸ τ ἔκτοτε συγχέοντας Ῥωμαίες, συνέπιπτε μὲ τὸ Πυθικὸς (Pythicus, Πυτικὸς), καὶ τότε τὸ υ (Λτ. y = ι) ὡμοφωνῆσε μὲ τὸ η καὶ οι τοῦ ποιητικὸς, συγκεκομμένως προφερομένου ποιτικὸς, ἢ καὶ πητικὸς, διὰ τὴν ἔκτοτε ὁμοφωνίαν καὶ τῆς οι πρὸς τὸ η = ι (γ). Ὁ φιλόσοφος καὶ μάρτυς Ἰεσῖνος (140, μ. Χ.),

---

ἐπὶ τῶ ζώου (ὡς παροιμίαν συνήθη εἰς τὲς καμηλοτρόφες Ἀσιανούς)· ἀλλ' οἱ πλεῖσοι τῶν θείων τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίας πατέρων ἠρμήνευσαν φυσικώτερον διὰ τοῦ ναυτικοῦ σχοινίε, καὶ γράφουσι διὰ τοῦ ι (βλ. καὶ Σεϊδ. καὶ Σχολ. Ἀριστοφ. Σφηξ. 1030).

(α) Βλ. τὴν μετὰ διαφόρων ἀναγνώσ. ἔκδοσιν τῆς νέας Διαθήκης ὑπὸ Jo. Griesbach.

(β) Βλ. Wetsten. or. 7. p. 149, καὶ Smidt, 223—24.

(γ) Δίων. δ. 23. βλ. καὶ Wetsten. 8, p. 188.

παραβάλλει ὡς ταὐτόφωνον τὸ χρηςὸς πρὸς τὸ (Χρισὸς), χρισιανὸς (ἀπολογ. β, σελ. 54. οὕτως ἐφεξῆς καὶ Θεόφιλος ὁ Ἀντιοχείας πρὸς Αὐτόλυκον, τῷ 180· καὶ Κλήμης τῷ 200, ἐν Στρωμ. α, σελ. 268). Ὁ γραμματ. Ἡρωδιανὸς (160, μ. Χ.), παραβαλλει τὰ η, ει, ι, υ, ὡς ὁμοιόφωνα (Ἐπιμερ. βλ, ἔμπροσθ. σελ. 123). καὶ ὁ Πτολεμαῖος (160, μ. Χ.), γράφει Πήκτωνες τὸ Pictones (γεωγρ. β). Ὁ Πολυδεύκης (175, μ. Χ.), καὶ ὁ Παυσανίας (190, μ. Χ.), γράφεσι κλήσιον ἀντὶ κλείσιον (ἐκ τῦ κλείω, κλήω, κληΐω, -ΐζω, ὡς ἐκ τῦ κλίνω [κλίω = κλείω], τὸ κλίσιον, Ὀδυσ. ω, 207). καὶ ἄλλαι ἄλλων λέξεων εὑρίσκονται εἰς τέτες διάφοροι γραφαὶ διὰ τὴν ὁμοφωνίαν τοῦ η πρὸς τὸ ι, ὡς, Μήδας καὶ Μιδείας (Παυσαν. Ἀττ. ε), εὐῆρις = εὐήρης ἡ (αὐτ. αὐτ. κζ) (α), κτλ. Ὥρξε καὶ Σέξτος ὁ Ἐμπειρικὸς (τῷ 190, μ. Χ.), λέγων, ὅτι „ἐκταθὲν τὸ ε γίνεται η" (βλ. ἐμπροσθ. σελ. 109), δὲν ἠδύνατο νὰ προφέρῃ μόνος αὐτὸς τὸ η ἄλλως παρὰ τὲς συγχρόνες του. Ὁ Ἡσύχιος (τῷ 300, μ. Χ.), πλὴν πολλῶν ἰωτογραφεμένων Λατινικῶν λέξεων, τὰς ὁποίας γράφει διὰ τῦ η (ὡς, ἀμβητιῶν = ambitiosus, καὶ ἄλλα, τὰ ὁποῖα ἀπαντῶνται καὶ εἰς τὲς Βυζαντινὲς τὲς νομογράφες μάλιστα), ἔχει προσέτι καὶ πολλὰς ἐκ παλαιῶν βέβαια χειρογράφων Ἑλληνικὰς λέξεις διὰ τοῦ η καὶ ι ἀδιαφόρως γραφομένας καὶ ἐπίσης ὀρθῶς· οἷον, τηθηνὸς (τήθη), τὸ ἀρχαιό-

(α) Αἱ ἐκ τῆς ὁμοιοφωνίας τῦ η πρὸς τὸ ι (καὶ τὸ ει, καὶ οι καὶ υ) διάφοροι ἀναγνώσεις, καὶ μάλιστα αἱ ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας ἡμαρτημέναι τῶν λέξεων γραφαὶ εἰς πολλὲς καὶ παλαιὲς κώδηκας ὅλων σχεδὸν τῶν συγγραφέων καὶ ποιητῶν, εἶναι μυριάριθμοι. ἐνταῦθα δὲ μόνον ἀναφέρομεν ὀλιγώτατα παραδείγματα.

τερον, τιθηνὸς, τιθήνη (Ὅμ.). φάγηλος, καὶ φάγιλος [Πλάτ. τόμ. ζ, σελ. 18· ὡσαύτως παρὰ τῷ αὐτῷ Πλουτάρχῳ (80, μ. Χ.), γράφεται Ἐκαλήνη καὶ Ἐκαλίνη, ἐν βίῳ Θησ. ιδ.]. καμασῖνες τὸ τῦ Ἐμπεδοκλ. (παρὰ Πλουτάρχ. καὶ Ἀθην.) καμασῆνες. πηδύω, πηδάω = πιδύω, πιδάω (τὸ πρῶτον ἐκ τῦ πέδον, ποδὸς, πῦς, τὸ δὲ δεύτερον πίδω = πίζω, πίω· ἀλλ' ἡ ὁμοφωνία τῦ η πρὸς τὸ ι συνέχεεν ἐκ παλαιοῦ τὰς λέξεις· ὅθεν καὶ παρ' Ἡροδότῳ εὑρίσκονται διπλαῖ τότε γραφαὶ, πηδύω καὶ πιδύω. οὕτω καὶ τὸ πιδήεις, Ἰλ. λ. 181, ἔγραψαν τινὲς καὶ πιδύεις = πιδακόεις). θὴν καὶ θεὶς, ὡς μὴν καὶ μεὶς = θὶς [Ὅμ. τὸ ι μακρὸν· ἐκ τῦ θέω, θείω, θίω, θὶς). ἐκ δὲ τῦ θὴν τὸ εὐθηνέω (Ἀριστοτ. γράφεται καὶ εὐθενέω, ὡς ἐκ τοῦ θεὶς, θενὸς, ὅθεν εὐθήνια (συνήθ. φτήνια· Θεσσαλοὶ), καὶ εὐθένεια (φτένια· Σμυρναῖοι). ἐπίβολος = ἐπήβολος [Αἰσχύλ. = ἐπὶ βόλος, ἢ ἐπὶ-ἤβολος, ἐκ τοῦ βάλλω, ἀβολέω, ἠβολέω· τὸ α εὐφωνικὸν, ὡς καὶ εἰς τὰ, εὐηγενὴς, Ὅμ. = εὐγενὴς, καὶ, ὑπερήφανος, Ξενφ. (= ὑπέρφανος). πιθανὸν δὲ καὶ ὅτι ἐτράπη τὸ ι τῦ ἐπί-βολος εἰς η πρὸς μῆκος συλλαβῆς· ὡς καὶ εἰς τὸ ἐπηετανὸς (Ὅμ. ἐκ τῦ ἐπὶ, ἔτος), καὶ εἰς τὸ ὑψήλοφος, ἀντὶ ὑψιλοφος· ἀλλ' ὅπως ἂν ἦναι, ἡ νεωτέρα γραφὴ τῦ ἐπίβολος ὁμοφωνεῖ μὲ τὸ ἀρχαιότερον ἐπήβολος]. μεσσίδιος ποιητ. = μεσίδιος = μεσήτιος (Ἀριστοτ. πολιτ. ε, 5)· πηνήκη, -νηκίζω, τὸ πηνίκη, -νικίζω. λάγηνος καὶ, -γυνος (Ῥωσσ. Лагуна, лагуна, Γρμ. Lägel, Λατ. lagena, lagoena)· οὕτω καὶ τὸ ξυλάφιον, ξυλήφιον, εὑρίσκεται καὶ ξυλύφιον, -λίφιον (Διοδ. Σικ. δ, 76. Ἀθήν. ιγ, 568)], κατὰ τὸ ὀρνίθιον, Αἰολ. ὀρνίφιον καὶ, -νύφιον, καὶ τὰ κύρια, Ὑρνήθιον, -νίθιον, Ὑρνηθὼ, -νιθὼ· ὡς

καὶ αὐλησμὸς (αὐλέω, αὐληθμὸς), καὶ αὐλισμὸς (Ἡσύχ.)· καὶ τὸ κροτισμὸς (Αἰσχύλ. Ἑπτ.), ἄλλοι ἀνέγνωσαν κροτησμὸς, καὶ τὸ σκαριφισμὸς, σκαριφηθμὸς (Νεμέν. παρ' Εὐσεβ.), κτλ. καὶ ἄλλας δὲ πολλὰς λέξεις ἀδιαφόρως διὰ τῦ η, υ, ι, ὡς ταὐτοφώνων γραφομένας, καὶ ἀπὸ τὲς γραμματικὲς κανόνας δικαιολογουμένας βλέπομεν καὶ εἰς τὸν Ἡσύχιον, καὶ εἰς τοὺς παλαιοὺς κώδηκας. Ὁ Λακτάντιος (300, μ. Χ.), εἰς τὴν Ἰταλίαν (de vera sap L. 4, c. 7), ἑτυμολογῶν τὸ Χριςὸς παρὰ τὸ χρίω, ἀποδεικνύει τ' ὄνομα διάφορον τὴν σημασίαν παρὰ τὸ ταὐτόφωνον χρηςός. Ὁ μέγας Βασίλειος (350, μ. Χ.), εἰς τὰ τ' ὀνομά τε ἐπιγεγραμμένα γραμματικὰ ἐρωτήματα διορίζει τὴν ὀρθογραφίαν τῶν εἰς ισος καὶ ηςος (πισὸς, χρηςὸς), καὶ τῶν εἰς ίζω, είζω, ήζω (βαδίζω, δανείζω, χρήζω), διὰ τὴν ταὐτοφωνίαν τῦ ι πρὸς τὸ η καὶ ει. Ὁ Προδέντιος (Prudentius, 400, μ. Χ.), εἰς τὴν Ἰταλίαν ἔγραψεν energima, paraclitus τὰ, ἐνέργημα, παράκλητος (α). Εἰς τὰ πρακτικὰ τῶν Συνόδων ἀναγινώσκομεν Μελητιτανὴ = Melivitana, καὶ τὸ Verinianus Βερηνιανὸς καὶ Βερινιανὸς, κτλ. (βλ. τόμ. Α, σελ. 908, 1332, 1554, κτλ.). Ὁ Χοιροβοσκὸς (450, μ. Χ.), διορίζει τὸ κόμης (comes), νὰ γράφηται διὰ τῦ η, ὄχι διὰ τῦ ταὐτοφώνε ι· Εἰς τὸ ἐπὶ πάπα Γρηγορίε (600, μ. Χ.) διὰ Λατινικῶν γραμμάτων ἐν τῇ Ῥώμῃ γεγραμμένον ἑλληνικὸν Ψαλτήριον ἐκφράζεται τὸ η διὰ τοῦ ι, ὡς (ψαλμ. α), anir, eporefthi, buli, esti, thelima, meletisi, imeras, aporisete, katefodothisete, tis gis, anastisonte, κτλ. τὰ, ἀνὴρ, ἐπορεύθη, βελῆ, ἔξη,

(α) Smidt. σελ. 225, καὶ Wetsten. σελ. 139.

θέλημα, μελετήσει, ἡμέρας, ἀποῤῥυήσεται, κατευοδοθήσεται, ἀναςήσονται (α). Ὁμοίως καὶ εἰς τὸ ἐν Βρετανίᾳ ἐπὶ βασιλέως Αἰθλεξάνου (Aethelstan, τῷ 703, μ. Χ.), γεγραμμένον Ψαλτήριον καὶ Σύμβολον τῆς Πίστεως γράφεται imera, catimenon, tis, imon, amin, ἀντὶ ἡμέρα, καθήμενον, τῆς, ἡμῶν, ἀμήν (β). Ὁ Φώτιος (860, μ. Χ.), εἰς τὸ λεξικόν του γράφει ςρόβηλος τὸ ςρόβιλος (Πλάτ. τὸ ι μακρόν). Οἱ σύγχρονοί του (865), Κύριλλος καὶ Μεθόδιος, Ἀπόςολοι τῶν Σλάβων καὶ πατέρες τῶν Σλαβονικῶν γραμμάτων, μετεχειρίσθησαν εἰς τὸν Σλαβον. ἀλφάβητον τὸ η = ι (ὡς καὶ τώρα τὸ μεταχειρίζονται καὶ ἄλλοι Σλάβονες καὶ οἱ Ῥῶσσοι, μὴ γράφοντες ι εἰ μὴ μόνον φωνήεντος ἑπομένου), καὶ εἰς τὴν μετάφρασιν τοῦ Εὐαγγελίε ἔγραψαν иλι τὸ ἠλί, καὶ Виѳлеемъ τὸ Βηθλεέμ, κτλ. καὶ πάλιν иди=ἴθι, иже=ἵς δὲ (ὁδὲ), κτλ. Τελευταῖον καὶ εἰς τὸν Μέγαν Ἐτυμολόγον, καὶ εἰς τὸν Σεΐδαν, καὶ εἰς τὸν Εὐςάθιον (1155, μ. Χ.), ἀπαντῶνται μυρίαι ἀποδείξεις τῆς ταὐτοφωνίας τῶ η πρὸς τὸ ει καὶ ι καὶ υ καὶ οι. Ὁ Εὐςάθιος ἀναφέρει καὶ ὡς πλάνην παλαιῶν τινων γραμματικῶν τὴν ἐκ παρηχήσεως τροπὴν τῶ Ὁμηρικῶ „βῆ ῥ' Ἴσον (ἰλ. λ. 101), εἰς τὸ βῆ Ῥῆσον· καὶ τὸ Ἥρη λέγει παντελῶς ταὐτόφωνον πρὸς τὸ Ἴρι (εἰς ἰλ. σελ. 94, καὶ 1106), καὶ ἄλλας παρηχήσεις πολλὰς τῶ Ποιητῶ σημειόνει ὡς ταὐτοφθόγγες, διὰ τὰς ὁποίας καὶ τὸν ἐπέπληξαν αὐςηρῶς οἱ Ἐρασμίται! Ἀλλ' αἱ ἐπὶ Εὐςαθίε τοιαῦται ταὐτόφωνοι παρηχήσεις, ἂν δὲν ἦσαν

(α) Wetsten. or. V. p. 117.

(β) Αὐτ. αὐτθ. p. 118.

καὶ ἐπὶ τῶ Ὁμήρου ταὐτόφωνοι, ἦσαν ὅμως πολλὰ ὁμοιόφωνοι· καὶ ὁ Ὅμηρος ἐγνώριζε τὴν παρήχησιν (κἄν τὴν ἀφαιρῶσιν ἀπ' αὐτὸν οἱ Ἐρασμίζοντες, ὡς τάχα παίγνιον ἀνάξιον τῆς μεγαλοπρεπείας τῶ Ποιητῶ, διότι ἀντίκειται εἰς τὸς κανόνας τῆς προφορᾶς των!)· ἴτω τὸ ἀλύειν παρηχεῖ πρὸς τὸ ἀλήτην (βλ. Ῥείμ. λ. ἀλύω), καὶ ἄλλαι παρονομασίαι ὁμοιόφωνοι παρὰ τῷ Ποιητῇ εἶναι ἀναμφίβολοι. Ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀρχαίων ἐπιγραφῶν ἐν νομίσμασι καὶ λίθοις ἀπὸ τῶν ὑστέρων Πτολεμαίων τοὺς χρόνους (βλ. ἔμπροσθ. σελ. 120), καὶ τοὺς Καισαρικοὺς μάλιστα καὶ ἐφεξῆς ἀποδείκνυται ἡ ταὐτοφωνία τοῦ η πρὸς τὸ ει, καὶ ι, καὶ υ, καὶ οι. οἷον ἐν νομίσμασι Τιβερ. (36, μ. Χ.), θηγάτηρ, ἀντὶ θυγάτηρ. Καὶ ἐπὶ Νέρωνος (69, μ. Χ.), καὶ ἐπὶ Τραϊανῶ (100, μ. Χ.), ϛρατιγὸν ἀντὶ ϛρατηγὸν (παρὰ Γρυτέρ. 425, 3). Καὶ ἐπὶ Ἀντωνίνων (145—162, μ. Χ.), ἤπατος ἀντὶ ὕπατος, καὶ (εἰς νομίσμ. Σμύρνης, καὶ Περγάμου), Σμηρ. ἀντὶ Σμυρναίων, Περγαμεινῶν ἀντὶ Περγαμηνῶν, καὶ εὐσεβὶς ἀντὶ εὐσεβής. ὡσαύτως καὶ ἐπὶ Κομμόδου (178 — 193, μ. Χ.), Κυζικινῶν ἀντὶ Κυζικηνῶν, Νικομιδέων ἀντὶ Νικομηδέων. Καὶ ἐπὶ Σεβήρου (194, μ. Χ.), ἐν νομίσμ. Τόμων (τῶ Πόντου), Τομέων μιτροπ. ἀντὶ μητρόπολις. καὶ (212, μ. Χ.), Αδριανοπολητῶν, ἀντὶ,-λιτῶν· Ἀντονην. ἀντὶ,-νῖνος· Λαμασκινῶν, ἀντὶ·-σκηνῶν. καὶ ἐπὶ Καρακάλλα (218, μ. Χ.), Σμηρ. Μιτροπ. ἀντὶ Σμυρναίων Μητρόπ. (ἐν νομίσμ. Σμύρνης)· καὶ Τρηπολ. ἀντὶ Τριπολιτῶν. καὶ, ἐπὶ ϛρατιγοῦ ἀντὶ ϛρατηγοῦ, νεογηλαῖος ἀντὶ,-γιλαῖος. Καὶ ἐπὶ Γορδιανοῦ, Σεβήρας, Βαλεριανοῦ (219—261, μ. Χ.), Μιτροπ. Νικομιδ. Μαγνίτων, Νηκομιδέων, Μυτροπολιτῶν (ἐν νομ. Καισαρείας),

ἀντὶ μητροπ. Νικομηδ. Μαγνήτων, κτλ. Καὶ τέλος, εἰς τὰ ἐπὶ τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρ. νομίσματα γράφεται συχνότατα ι ἀντὶ τοῦ η, καὶ τ' ἀνάπαλιν, οἷον, Δεσπότις, ἀντὶ,-της (ἐπὶ Ἰσαάκ Ἀγγέλου, 1095, μ. Χ.). βασηλεὺς (ἐπὶ Θεοδ. Λασκάρ. τῷ 1220), κτλ. (α). Ταῦτα καὶ περὶ τῆς ἡλικίας τῆς καθ' ἡμᾶς προφορᾶς τῶ η.

Υ.

§ ι. Τὸ δὲ υ εἰς τὸν Ὅμηρον φαίνεται, ὅτι ἔχει κύριον φθόγγον τὸν καθ' ἡμᾶς σπανιώτατον, τὸν ὁποῖον διέγραψεν ὁ Ἁλικαρνασσεὺς Διονύσιος, ὡς τὸ Γαλλικὸν u· δὲν ἦτον ὅμως ἄγνωστος εἰς τὸν Ποιητὴν καὶ ἡ ε Αἰολικὴ καὶ Λακωνικὴ καὶ Βοιωτικὴ καὶ παῤ ἡμῖν πολλάκις συνήθης τῶ γράμματος προφορὰ, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὰ, εἰλήλεθας (ἰλ. α) = ἤλυθες (ἰλ. γ, 428) = ἀττικ. ἐλήλυθας, Ἰων. εἰλήλυθας· καὶ τὸ γδεῖπος, δεπέω = κτύπος, κτυπέω· καὶ τὸ κολέω (ἰλ. υ, 375) = κωλύω (Πίνδ. Πυθ. δ, 57), κτλ. Ἀλλὰ καὶ ἡ τοῦ υ ὡς ι προφορὰ (κατά τινα Αἰολικὴν, οἷον τῶν Ἀμαθεσίων ἢ καὶ καθόλε τῶν Κυπρίων διάλεκτον), φαίνεται καὶ εἰς λέξεις ἀρχαιοτάτας, οἷον εἰς τὸ φύω = φίω (Λτ. fuo, fio· ὡς καὶ ἐκ τῶ θύω, Αἰολ. φύω, τὸ fio, fire, suffire), ὅθεν φιτρὸς (ἰλ. φ, 314), καὶ τὸ ἀττικὸν φίτυ (Αἰσχ. καὶ Ἀριστοφ. Εἰρήν.), καὶ φιτύω (Ἡσίοδ. Θεογ. 985) = φυτεύω, φυτὸν, (Ὅμ. Πλάτ. κτλ.), φύτρον.

(α) Βλ. τοὺς ἐν τῷ περὶ τοῦ β μνημονευθέντας νομισματικὰς καὶ ἀρχαιολόγους. σελ. 159.

οὕτω καὶ τὸ ἶδος, ἴδος, ἰδίω (Ὀδ. υ, 204), καὶ ἰδρὼς (ἰλ. λ. 810) = ὕδος, ὅθεν ὕδωρ, Λτ. sudor, sudo (ὕδω). καὶ τὸ δρίος (Ὀδ. ξ, 353) = δρύον (Ἡσίοδ. Ἔργ.), δρῦς. καὶ, μόλιβος (ἰλ. δ, 237), καὶ μολύβδαινα (ἰλ. ω, 80). τρυφάλεια (Ὅμ.), ἀντὶ τριφάλεια [τρεῖς ἔχουσα φαλὰς, ὡς τὸ τετραφάληρος. ἀλλ' ἴσως τὸ τρυφάλεια εἶναι μᾶλλον τρυφάλη, οἷον τρυπάλη, τρυπητὴ, ἐκ τῦ τρύπα· καὶ σημαίνει εἶδος περικεφαλαίας, ἥτις (ὡς φαίνεται ἀπὸ τὸ ἐπίθετον αὐτῆς αὐλῶπις), εἶχε τρύπας διὰ μόνης τοὺς ὀφθαλμὰς, ἀποκρύπτουσα τὸ πρόσωπον μετὰ τῆς κεφαλῆς· ὁποῖαι καὶ τώρα βλέπονται εἰς τὰ ἀρχαιολογικὰ ταμεῖα], κτλ. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ διπλῆ γραφὴ τῶν, μυξίλλω καὶ μιξύλλω (Ὅμ. καὶ Ἀριστοφ.), μίτυλος καὶ μύτιλος (Λάκωνες. Ἡσύχ.), ἰλύσσω (ἴλλω), καὶ (μετὰ τῦ πνεύματος τ) τυλίσσω (Θεόκρ.), καὶ τ' ἄλλα, ὅπου ἀνταλλάσσεται τὸ υ μὲ τὸ ι. Ἀλλὰ καὶ τῶν εἰς ισος παραθετικῶν ἐκ τῶν εἰς υς ὁ ἀρχαιότατος σχηματισμὸς (ἡδὺς, ἰων, ἥδιστος) δὲν ἀποδεικνύει μεγάλην τὴν ἑτεροφωνίαν τοῦ υ πρὸς τὸ ι. Κατὰ δὲ τοὺς Πτολεμαϊκοὺς χρόνους ἐξηλείφθη ἀπὸ τὰς πλείστας λέξεις καὶ ἡ μεταξὺ τῶν δύω τέτων φωνηέντων λεπτὴ διαφορὰ, καὶ τὸ υ ἀπέκλινεν εἰς τὸν εὐκολώτερον καὶ καθ' ἡμᾶς συνηθέστατον φθόγγον τῦ ι· ὡς φαίνεται ἀπὸ πολλὰς λέξεις ἀδιαφόρως διὰ τῦ ι καὶ υ (καὶ πολλάκις διὰ τῦ ἰωτακίζοντος η), γραφομένας μετὰ τὴν τότε ἐποχὴν, εἴτε κατὰ κανονικὸν σχηματισμὸν, εἴτε καὶ ἐξ ἡμαρτημένης γραφῆς· οἷον, ὤρηξε = ὤρυξε (Γενέσ. κς, 18), Συχὰρ καὶ Σιχὰρ (Ἰωάν. δ, 5), ἑρπύλλη, λτ. serpula, καὶ ἑρπήλη, ἑρπίλλα, ἑρπήνη, ἕρπηνα (Ἀθήν.), κτλ. καὶ ἐν τῷ προμνημονευθέντι ἐπὶ τῦ πάπα Γρηγορίε

Ψαλτηρίῳ, Kiriu, nictos, idaton, xilon, fillon, ἀντὶ κυρίου, νυκτὸς, ὑδάτων, φύλλον, κτλ. Ὁμοίως καὶ εἰς τὸν Ἡσύχ. καὶ εἰς τὸν Σεϊδαν πάμπολλαι λέξεις γράφονται διὰ τῦ ι ἀντὶ υ. Καὶ εἰς νομίσματα δὲ τῶν Καισάρων (ἀπὸ τῦ 15 ἕως τοῦ 224, κτξ. μ. Χ.), ἀναγινώσκονται, Ἀφροδυσιὰς, ἀντὶ,-δισιὰς· θηγάτηρ, ἀντὶ θυγάτ· Evthimius, ἀντὶ Εὐθύμιος (ἐπὶ Νέρωνος), φλιάρη, ἀντὶ φλυάρη (Γρουτέρ. 80), Σιρακυσίων ἀντὶ Συρ. Βιζαντ. ἀντὶ Βυζαντ. κτλ. (βλ. τοὺς ἐν σελ. 159 μνημονευθέντας νομισματολόγους, κτλ.)· Περὶ δὲ τῆς, ἀφ' ἧ ἐσχηματίσθη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, μέχρι καὶ εἰς ἡμᾶς ἀμεταβλήτου προφορᾶς τοῦ φ, κρίνω περιττὸν νὰ προσθέσω καὶ ἄλλα δείγματα παρὰ τὰ προειρημένα (κεφ. θ.).

§ ια. Ἐπολυλόγησα, καὶ πολλάκις ἐπαλιλλόγησα, φίλε ἀναγνῶσα, περὶ τῆς καθ' ἡμᾶς γνησίας τῶν προδιαληφθέντων γραμμάτων προφορᾶς, μέρος μὲν διὰ κων τὴν σαφήνειαν, μέρος δὲ καὶ ἀναγκαζόμενος νὰ ἀπαντήσω πρὸς τὰς πολλὰς καὶ ποικίλας ἐπινοίας τῶν περὶ ταῦτα καινοτομησάντων Ἐρασμιτῶν, οἵτινες ἐνόμισαν τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν πρὸ πολλῦ ἀποθαμένην ὡς καὶ κατ' αὐτὰ τὰ στοιχεῖά της! Ἀλλ' ὄχι, μὰ τοὺς ἀθανάτους ἡμῶν προγόνους, ἡ γλῶσσά των δὲν ἀπέθανεν, ἀλλὰ κἂν ἤλλαξε μορφὴν, ὑπάρχει ὅμως καὶ ζῇ, καθὼς ζῇ καὶ τὸ λαλῦν αὐτὴν ἔθνος! Νεκρὰ καὶ ἄχρηστος ἡ γλῶσσα τῶν Ἑλλήνων εἶναι εἰς τὴν Εὐρώπην, ὅπου κεῖται θησαυρισμένη εἰς τ' ἄφωνα βιβλία τῶν ἐνδόξων της συγγραφέων, καὶ εἰς τὰς σιωπηλὰς μελέτας τῶν φιλολόγων αὐτῆς σπουδαζῶν. Εἰς τὴν Εὐρώπην ἡ γλῶσσα τῶν Ἑλλήνων μὲ τὰς λέξεις της

ὁμοιάζει τὰ ἐν τοῖς πλησίοις ταμείοις ἄθικτα φυλαττόμενα παλαιὰ τῆς Ἑλλάδος νομίσματα, καὶ μικρὰ καὶ μεγάλα (ὡς τὰ λεγόμενα μετάλλεια = medailles), εἰς τὰ ὁποῖα ἐπανθεῖ λαμπρὰ καὶ ἀγήρασος τῆς Ἑλληνικῆς καλλιτεχνίας ἡ χάρις. ἀλλ' εἰς τὴν Ἑλλάδα ταῦτα τὰ νομίσματα, κἄν τινα ὑπὸ τὸ χρόνου καὶ τῶν περισάσεων τετριμμένα, καὶ τὰς χαρακτῆρας ἐξίτηλα καὶ ἀμαυρὰ, τὰ δὲ καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον περικομμένα, ἀλλ' ὅμως σῴζουσι τὴν δύναμίν των, καὶ χωροῦσι, καὶ τρέχουσι μὲ χρῆσιν ἀδιάλειπτον. Εἰς τὴν Εὐρώπην ἡ γλῶσσα τῶν Ἑλλήνων ὁμοιάζει ἢ δένδρον ἢ σῶμα ξένης γῆς, τεχνικῶς καὶ πολυτελῶς εἰς τὴν ἀκμήν του ταριχευμένον, ὁποῖοι φαίνονται νεαροί τινες ἀπὸ τὰς μετακομιζομένας ἐκ τῆς Αἰγύπτου νεκρὰς (μομίας),

„Νεκρὸς, τάριχος εἰσορᾷν, Αἰγύπτιος (Σοφοκλ. λείψ.)!

Ἀλλ' εἰς τὴν Ἑλλάδα τοῦτο τὸ δένδρον, ὡς δρῦς Ὠγυγία, ἢ ἐλαία παλαιὰ, ζέκει ῥιζωμένον εἰς τὴν ζώφυτον αὐτοῦ γῆν, καὶ, κἄν πολλὰ τῶν φύλλων μαδημένον, κἄν ἠδικημένον καὶ τὰς κλῶνας καὶ τοῦ κορμοῦ τὴν ἐπιφάνειαν, ἀλλ' ὅμως φυλλοφορεῖ, καὶ θάλλει, καὶ δὲν ἔπαυσεν ἀδέποτε νὰ καρποφορῇ τοὺς καρπούς του, ὁποισδήποτε. Εἰς τὴν Ἑλλάδα τοῦτο τὸ σῶμα, κἄν ἀσθενὲς καὶ ἀκαλλὲς, ὡς ὑπὸ νόσου μακρᾶς καὶ πληγῶν μεγάλων τετρυχωμένον, κἄν ἐνδεδυμένον ἀντὶ τῆς παλαιᾶς του πορφύρας φορέματα λιτὰ, παρομοίως μὲ τὸν λογιώτατον ῥήτορα τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς εὐγλωττίας τὸν Ὀδυσσέα (τὸν ὁποῖον ἡ βελὴ τῆς Ἀθηνᾶς εἶχε πρὸς καιρὸν μεταμόρφωσει

ἀπὸ νέου καὶ ἀκμάζοντος εἰς γέροντα ῥυσσὸν καὶ ῥακενδύτην,

Πτωχῷ λευγαλέῳ ἐναλίγκιον,—κακὰ χροῒ εἵματ' ἔχοντα),

ἀλλ' ὅμως τοῦτο τὸ σῶμα, ὁ πατροπαράδοτος προφορικὸς λόγος τῶν Ἑλλήνων, εἰς τὴν Ἑλλάδα ζῇ καὶ λαλεῖ καὶ βαδίζει καὶ κατ' ὀλίγον ἀναλαμβάνει καὶ ἀναῤῥώννυται. Ἡ ἀργὰ ἢ γρήγορα θέλει, τέλος, τὸν ἐνισχύσει ἡ πάνσοφος Πρόνοια μὲ τὴν πάγχρυσον ῥάβδον τῆς ἀγαθότητός της, καὶ θέλει πάλιν τὸν μεταμορφώσει, ὡς ἡ Ἀθηνᾶ τὸν Ὀδυσσέα, εἰς ἄνδρα νέον καὶ καλὸν καὶ ἰσχυρὸν, καὶ πάλιν τὸν ἐνδύσει τὴν καθαρὰν τῆς ἀρχαίας του δόξης στολὴν,

δέμας δ' ὀφελεῖ καὶ ἥβην·

Ὥρε καὶ αὐτοὶ οἱ Ἐρασμῖται, τὰ τέκνα τῆς παλαιᾶς τῶν Ἑλλήνων σοφίας, βλέποντες τελείαν τὴν ἤδη προχωρῆσαν μεταβολήν τε, νὰ ἐκφωνήσωσι μετὰ θάμβους καὶ χαρᾶς, ὡς ὁ Τηλέμαχος περὶ τοῦ Ὀδυσσέως, τὸ

Ἄλλοῖός μοι, ξεῖνε, φάνης νέον ἠὲ πάροιθεν!

Ταῦτα σὺν θεῷ ἐλπίζουσιν οἱ Ἕλληνες, ἐλπίζουσι δὲ καὶ πάντες οἱ φιλέλληνες. ἡμεῖς δὲ μεταβαίνομεν εἰς τὸ δεύτερον τμῆμα τοῦ βιβλίου, τὸ περὶ τῶν διφθόγγων.

НБ ОНУ імені І. Мечникова

ΤΜΗΜΑ Β.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΙΦΘΟΓΓΩΝ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α.

ΘΕΩΡΙΑ ΓΕΝΙΚΗ.

§ α. Δεύτερον δεινὸν πάλαισμα, τὸ ὁποῖον οἱ πρῶτοι τῶν Ἐρασμιτῶν Ἀσυδάμαντες ἀναδέχονται κατὰ τῶν βαρβαροφώνων Γραικύλων (καθὼς ἔχομεν, ἢ ἔχουσι τὴν τιμὴν νὰ μᾶς ὀνομάζωσιν!), εἶναι ἡ προφορὰ τῶν διφθόγγων. προφέρουσι δὲ ταύτας αὐτοὶ, καὶ διϊσχυρίζονται ὅτι πρέπει νὰ προφέρωνται διηρημένως κατὰ γοργὴν καὶ συνεσπευσμένην διάλυσιν, ὥςε νὰ ἀκούηται ὁ φθόγγος ἑκατέρου τοῦ φωνήεντος· μονοειδῆ δὲ καὶ ἀδιαίρετον (πλὴν τῆς υ) δὲν ἀποδέχονται ὐδεμίαν. Εἰς τὴν περὶ τῶν διφθόγγων δόξαν των οἱ Ἐρασμῖται ἐπαναστᾶσιν ἐν μέρει καὶ κατὰ τῆς λατινικῆς γλώσσης, τὴν ὁποίαν ἄλλως παραλαμβάνουσι πιςὴν σύμμαχον καὶ βεβαίαν Ἀθηνᾶν πρὸς διόρθωσιν τῆς Ἑλληνικῆς. Ἀπὸ μυρίας λέξεις διφθογγογραφουμένας Ἑλληνιςὶ, τὰς ὁποίας ἡ Λατινικὴ μονοφθόγ-

γους προφέρει, κἀμμίαν δὲν φοβῆνται, μήπως ἐξελέγξῃ τὴν δοξασίαν των. Οὔτε τὸ tropaeum = τρόπαιον, ἔτε τὸ laevus = λαιϝὸς (Σλαβον. лѣвый), ἔτε τὸ taeda = δαῖδα (δᾷδα, δᾶς, δαὶς, δαΐς, δαΐδα), ἔτε τὸ aevum, αἰϝὼν, ἔτ' αὐτὸ τὸ aeresis = αἵρεσις δύνανται νὰ δυσωπήσωσι τὲς νέες αἱρεσιάρχας. Οὐδὲ πάλιν τὸ λείβω = λίβω, libo (Σλαβ. ливаю, изливаю), καὶ libatio = λοιβὴ, ἢ τὸ vinum = ϝοῖνος, ἢ τὸ lilium = λείριον (ρ = λ), ἢ κἂν τὸ oleum = ἔλαιον ἰσχύει νὰ τὲς μαλάξῃ· τὸ δὲ viginti = ϝείκαντι (εἴκατι, καὶ ἴκατι = εἴκοσι), καὶ τὸ endelechia, ἐνδελέχεια, καὶ τὸ patagium πατᾰγεῖον, καὶ τὸ νεώτερον hetêria = ἑταιρεία δὲν ὑποφέρουσιν ὐδὲ νὰ τ' ἀκούσωσι. Καὶ αὐτὸν τὸν Κικέρωνα κινδυνεύσει νὰ τὸν ἐξορίσωσιν εἰς τὰ Γύαρά μας, διότι γράφει Chiron καὶ Aristides καὶ Darius τὰ Χείρων, Ἀριϛείδης, Δαρεῖος, κτλ. καὶ διότι μνημονεύει τὸ cave ne eas ὡς ταὐτόφωνον τῆ Cavneas, καυνείας (ἰσχάδας, ἢ Καύνεια σῦκα, ἐκ τῆς πόλεως Καύνε, Cavni)· σῦκα, καὶ ταῦτα Καύνεια, χαῦνα τὰ εὑρίσκεσι πρὸς ἀπόδειξιν, ὅθεν τὰ συνθλίβεσιν εὐκόλως καὶ τὰ καταπατοῦσι. Καὶ τὸ Severus δὲ = Σευῆρος καὶ Σεβῆρος (ευ = ev = εβ), καὶ ἕτερα (χ' ἄτερα, ἢ κ' ἕτερα = caetera) τοιαῦτα σοβαρῶς ἀποδοκιμάζεσιν· ἀλλ' ἐδ' ἡ μᾶσα Θάλεια ὐδ' ἡ καλὴ Κλειώ μας Clio καὶ Thalia μεταφραζόμεναι δύνανται νὰ τοὺς ἱλαρύνωσιν· οὐδ' αὐτοὶ οἱ παλαιοὶ Ἀργεῖοι καὶ Ἀχαιοὶ = Argivi καὶ Achivi (Ἀργεῖϝοι, Ἀχεῖϝοι, ἐκ τῆ Αἰολικ. Ἀχεῖοι, ἀντὶ Ἀχαιοὶ, τροπῇ τῆς αι εἰς ει, ὡς καὶ, ἀρχεῖος ἀντὶ ἀρχαῖος, αὐλεῖος ἀντὶ αὐλαῖος, κτλ. καὶ δωρικ. Θειβειος = Θηβαῖος), οὐδ' ὅλη, τέλος, ἡ Ἑλλὰς μὲ τὲς Graecos ἢ

Τραικές της καὶ παλαιὲς καὶ νεωτέρες ἁπαξάπαντας δὲν καταπείθει τὲς Ἐρασμίτας νὰ προφέρωσι τὰς Ἑλληνικὰς διφθόγγες μονοειδῶς καὶ ἀδιαιρέτως.

§ β. Ὁ πολυμαθὴς Ἰσαὰκ ὁ Βόσσιος, πυρίπνους τοῦ Ἐράσμου ζηλωτὴς, ἐδογμάτισεν ἀποφθεγματικῶς καὶ ἀποτόμως, ὅτι τῶν μὲν Λατινικῶν διφθόγγων ἡ μονόφθογγος ἐκφώνησις εἰσήχθη κατὰ μέρος εἰς τὴν Ῥώμην πρὸ τῦ Κικέρωνος· ἀλλὰ τὰς Ἑλληνικὰς, διηρημένως εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς Ἑλλάδος προφερομένας, ὕστερον οἱ Ἕλληνες, ἔθνος εἰς τὸ κολακεύειν ἐμπειρότατον (gens adulandi peritissima!!), μιμήμενοι τὲς νικητὰς αὐτῶν Ῥωμαίες ἤρχισαν νὰ τὰς προφέρωσι μονοφθόγγως πρῶτον ἐπὶ Κλαυδίε Καίσαρος, καὶ ἐφεξῆς ἐπὶ τῦ Νέρωνος, ἕως ὅ, τέλος, ἐπὶ Τραϊανοῦ καὶ Ἀδριανῦ ἐπεκράτησε τελείως τῶν διφθόγγων ὁ μονοσύλλαβος φθόγγος, καὶ ἀπεσβέσθη πανταχῦ τῆς Ἑλλάδος ἡ κατὰ διαίρεσιν γνησία χρῆσις αὐτῶν (α). Ταῦτα διδάσκει ὁ Βόσσιος, δεκαέξ ὁλοκλήρες ἑκατονταετηρίδας μετὰ Κλαύδιον γενόμενος· ἐν ᾧ κἀνεὶς ἀπὸ τὲς παλαιὲς Ῥωμαίες ἔτε Σεητώνιος, ὁ συγγράψας βίον Κλαυδίε, ἔτε Τάκιτος, ὁ πολλὰ περὶ τῶν γραμματικῶν αὐτῦ σπεδῶν ἱεορήσας (β), οὔτ' ἄλλος ἐδεὶς ἔτε ἱεορικὸς ἔτε γραμματικὸς δὲν λέγει περὶ τῶν διφθόγγων τι τοιῦτον ἐδόλως ἐδέν. Ἀλλ' ὅμως ὁ Βόσσιος τολμᾷ καὶ θεσπίζει ταῦτα ἀπὸ τῆς διδασκαλικῆς τε καθέδρας, ὡς ἀπὸ τρίποδος, σεφανωμένος, ἂν ὄχι

(α) J. Vossius, de cantu poëmat.

(β) Tacit. Annal. XI, 14.

μὲ δάφνην μαντικὴν, ἀλλ' ὅμως ἐξάπαντος μὲ φενάκην σκονισμένην (perruque poudrée), ὡς ἐφόρεν εἰς τὴν Εὐρώπην οἱ ἐξ ἐπαγγέλματος διδάσκαλοι (προφέσσορες) ἐκείνου τοῦ καιροῦ! Καὶ ὅσα μὲν οὗτος, ὁ πεφενακισμένος μὲν αὐτὸς, φενακίζων δὲ καὶ τοὺς ἀκόντας σοφισὴς ὑβρίζει εἰς ὅλον τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, καὶ ἰδίως εἰς τοὺς ἐπὶ τῶν Καισάρων ἀκμάσαντας σοφοὺς Ἕλληνας, ἀποκαλῶν αὐτοὺς παῤῥησίᾳ δολοκόλακας, ταῦτα τὰ παραβλέπω. Ὁ Βόσσιος ἦτο βέβαια πολυμαθέστατος, ἀλλ' ἡ πολυμάθεια δὲν διδάσκει νοῦν· ἦτο δὲ καὶ ἄλλως ὄχι μετὰ κρίσεως ὀπαδὸς, ἀλλ' ἐνθουσιῶν καὶ παραμόνιμον ἀνδράποδον τῆς αἱρέσεως τοῦ Ἐράσμου, καί πως καὶ μιμητὴς τῆς αὐθάδους ἀλαζονείας τούτου τοῦ διδασκάλου του, ὅστις ἀπετόλμησε νὰ εἴπῃ „ὅτι καὶ μεθυσμένος καὶ ῥογχαλίζων ἠδύνατο νὰ γράψῃ καλήτερα παρὰ τὸν Χρυσόστομον“ (α). Ταύτας λοιπὸν

(α) „Ebrius ac stertens scriberem meliora“ (Epist. ad Tonstal.), λέγει ἐπὶ λέξεως ὁ Ἔρασμος, προσποιούμενος ἐν ταὐτῷ καὶ ὅτι ἀμφιβάλλει τάχα περὶ τῆς γνησιότητος τῶν εἰς τὰς πρὸς Κορινθίους τοῦ Παύλου Ἐπιστολὰς ὁμιλιῶν τοῦ θείου Χρυσοστόμου, ἐκ τῶν ὁποίων μετέφρασεν αὐτὸς ὀκτὼ μόνον! Καὶ ὅμως εἰς ταύτην του τὴν μετάφρασιν ἔσφαλεν 150 σφάλματα χονδρὰ καὶ κεφαλαιώδη, καθὼς τὸν ἔκριναν Εὐρωπαῖοι· (βλ. λεξικὸν Bayle, ἄρθρ. Erasme. ἂν δὲ καὶ κἀνεὶς Ἕλλην θελήσῃ νὰ χάσῃ καιρὸν, νὰ τὸν ἀνακρίνῃ, μέλλει, νομίζω, κἄτι πλειότερον ν' αὐξήσῃ πάρεξ νὰ ὀλιγοστεύσῃ τῶν σφαλμάτων ὁ σωρός!). Οὕτως ὁ Ἔρασμος ἐπλανήθη, μὴ δυνηθεὶς νὰ κατανοήσῃ μήτε τὰ χρυσᾶ τηλαυγέστερα νοήματα, μήτε τὴν λαμπρᾶ κρυσάλλω καὶ νερᾶ ζωηρᾶ καθαρωτέραν φράσιν τοῦ Χρυσοστόμου, τοῦ ὁποίου τῆς γλώσσης ἐπεχείρησεν ὁ μάταιος νὰ διορθώσῃ τὴν προφοράν! Ποῖα ἑλληνικὰ, ὧν συνέγραφεν ὁ τοιοῦτος, ἔμελλε νὰ συγγράψῃ, ὄχι ῥέγχων καὶ μεθύων, ἀλλὰ νήφων καὶ ὑδροποτῶν καὶ λύχνον καίων καὶ πάντοτε γρηγορῶν;

καὶ πολλὰς τοιαύτας ἄλλας ὕβρεις τὰς ἀφίνομεν εἰς τάτες αὐτὲς πάλιν τοὺς μέθην ἄοινον μεθύοντας, καὶ ἀηδῶς ἐρευγομένους, καὶ ἀσχημονοῦντας ὑβρισάς· ἐξετάζομεν δὲ μόνον τὸ νόημα τῶν σφυρηλάτων λόγων τῦ Βοσσίου. Ἔξω, οἱ Ἕλληνες, οἱ τῆς ἀληθῦς ἐλευθερίας υἱοὶ καὶ τροφεῖς, οἵτινες καὶ τοὺς νικητὰς αὐτῶν Ῥωμαίες ἐνίκων ἄλλην ἔνδοξον νίκην, ἀνθρωπίζοντες αὐτὲς διὰ τῆς ἀφθόνε μεταδόσεως καὶ διδασκαλίας τῶν καλῶν τεχνῶν καὶ ἐπισημῶν, οἱ Ἕλληνες ἐκολάκευον τὲς Ῥωμαίες, καὶ τὲς ἐκολάκευον μιμέμενοι τὴν προφοράν των!!· ἀλλὰ διὰ τί δὲν τὲς ἐμιμήθησαν καὶ εἰς ἄλλε τινὸς γραμματος εἰ μὴ μόνον εἰς δύω διφθόγγων (ae καὶ oe) τὴν μονόφθογγον ἐκφώνησιν; διὰ τί ὄχι καὶ εἰς τὴν σύνθεσιν τῦ λόγε καὶ τῶν λέξεων τὸν σχηματισμόν; διὰ τί καὶ ὅλως δὲν μετέλαβον τὴν γλῶσσαν τῶν νικητῶν των καταργήσαντες τὴν ἰδικήν των μὲ τόσην εὐκολίαν, μὲ ὅσην ὑπέλαβεν ὁ Βόσσιος ὅτι διέφθειραν τὰς διφθόγγες της; τόσον κολακευτικοὶ, ὥςε νὰ μιμῶνται καὶ τὴν προφοράν, καὶ πάλιν τόσον μέτριοι περὶ τὸ μόνον τῦτο τῆς κολακείας των εἶδος οἱ Ἕλληνες, εἶναι δύω πράγματα προφανῶς ἀντιφατικά! Πλὴν ἴσως ὁ κολακογνώμων Βόσσιος ἐκ ταύτης μάλιςα τῆς μετριότητος ἐγνώρισε τὴν εἰς τὸ κολακεύειν δριμύτητα καὶ λεπτόνοιαν τῶν Ἑλλήνων! ἐκολάκευον μιμούμενοι, ἀλλ' ἐμιμῆντο καὶ μετρίως, ὡς ἐμπειρότατοι καὶ πανῆργοι, φυλαττόμενοι νὰ μὴν ἐξελεγχθῶσι κόλακες! (φαίνεται, ὅτι πρὸ πολλῦ εἶχον ἤδη ἀποκτήσει ταύτην τὴν ἐμπειρίαν, διδαχθέντες τὴν δεινότητα τῆς κολακευτικῆς μεθόδε ἀπὸ τὸν πρωτοκόλακα Σωκράτην, καὶ τοὺς

ἐφεξῆς ἀκμάσαντας φιλοσόφους τῆς Ἑλλάδος, καὶ μάλις' ἀπὸ τοὺς Στωϊκούς, οἵτινες ἐδίδαξαν τὴν θωπευτικήν των φιλοσοφίαν καὶ εἰς τὴν Ῥώμην, ὅπου ὁ χαμερπὴς Διόγνητος ἐξεπαίδευσε τὸν πονηρότατον τῶν Καισάρων Μάρκον τὸν Αὐρήλιον! καὶ ὅπου διέτριψαν καὶ ἄλλοι πολλοί, καὶ ὁ προδότης τῆς ἀληθείας Πλούταρχος, καὶ ὁ ἀνδραποδώδης Λουκιανός!!). ὑπομονή! ἂς χαρίσωμεν καὶ ταύτης τῆς κολακευτικῆς μιμήσεως τὴν πανουργίαν εἰς τὸν Βόσσιον, μὲ τὴν ὁποίαν ἐξόλισε τοὺς Ἕλληνας! Ἀλλ' αὐτοὶ ἀντὶ νὰ μιμῶνται, φαίνονται τ' ἀνάπαλιν ἀπ' αὐτοὺς τοὺς λόγους τοῦ Βοσσίου, ὅτι κατεφρόνεν τὴν προφορὰν τῶν Ῥωμαίων. Ἐπειδὴ α) ἔπρεπε καὶ νὰ προφέρωσι καὶ νὰ γράφωσι τὴν οι δίφθογγον ἀπαραλλάκτως, ὡς οἱ Λατῖνοι τὴν ἀντιστοιχοῦσαν oe, ὁμοίως καὶ ἀντὶ τῆς αι νὰ γράφωσι ae (ae), οἷον, Καῖσαρ γράφοντες τὸ Caesar, καὶ τὸ προοίμιον, προοέμιον = prooemium, διὰ νὰ ἐκολάκευον ἀληθῶς τοὺς νικητάς των! β) Ὅλοι γενικῶς οἱ Ἐρασμῖται, καὶ αὐτὸς ὅτος ὁ Βόσσιος, βεβαιόνουσιν, ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Καισάρων οἱ Ῥωμαῖοι ἐπρόφερον διῃρημένως τὰς διφθόγγους των αι καὶ ει· καὶ τοῦτο μάλιστα φέρουσι πρὸς ἀπόδειξιν, ὅτι καὶ αἱ Ἑλληνικαὶ αι καὶ ει παρομοίως ἐπροφέροντο ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας εἰς τῆς γλώσσης τὴν ἀκμήν· τούτων ὄντως ἐχόντων, διὰ τί λοιπὸν νὰ διαφθείρωσι καὶ τούτων τῶν διφθόγγων τὴν προφορὰν οἱ ἐπὶ τῶν Καισάρων Ἕλληνες, ἐκφωνοῦντες αὐτὰς μονοφθόγγως ἐναντίον τῆς χρήσεως καὶ τῶν ἰδίων των πατέρων καὶ αὐτῶν τῶν Ῥωμαίων, τῶν ὁποίων ἐμιμοῦντο τὴν προφορὰν διὰ κολακείας ὑπερβολήν; ἢ πῶς πάλιν προφέροντες αὐτὰς μονοσυλλάβως

ἐμιμῆντο τὲς νικητάς των, οἵτινες τὰς ἐξεφώνεν διηρημένως; Ταῦτα δὲν εἶναι παραλογισμοὶ τῆ Βοσσίε καὶ φλυαρίαι σαφεῖς; Καὶ ὅμως ἐγκολπώθησαν καὶ ἀντέγραψαν καὶ ἄλλοι τὲς παχεῖς τέτες λήρες, καταδικάσαντες τὲς ἐπὶ τῶν Καισάρων ἀκμάσαντας πολλὲς καὶ σοφὲς ἄνδρας τῆς Ἑλλάδος, ὅτι μεθ' ὅλε τῆ ἔθνες των ἐπρόφερον τὰς διφθόγγες διεφθαρμένως! τῆτο θέλει νὰ εἴπῃ, ὅτι οὗτοι οἱ υἱοὶ τῶν πατέρων ἐκείνων, οἵτινες πρῶτοι πάντων ἀνθρώπων συνέταξαν τὴν τέχνην τῆ λέγειν καὶ γράφειν ὀρθῶς, καὶ ἐδίδαξαν καὶ τῆς Λατίνες, καὶ τὲς Εὐρωπαίες ὅλες, καὶ ὅλες τὲς μετέπειτα κανονίσαντας τὰς γλώσσας των λαοὺς τῆς γῆς τὰς βάσεις καὶ τὲς ὅρες τῆς γραμματικῆς τέχνης, ἔτοι, λέγω, δὲν ἐγνώριζον τί σημαίνει τ' ὄνομα δίφθογγος εἰς τὴν ἰδίαν των γλῶσσαν! ἐδ' ἤξευρον πλέον νὰ ἀναγινώσκωσι τὸν Ὅμηρον καὶ τὸν Πλάτωνα, καθὼς οἱ θεηγόροι Ἔρασμοι καὶ Βόσσιοι καὶ Ἐννίνιοι καὶ Γότλοβοι καὶ Κερατῖνοι, καὶ ὅλος ὁ θίασος τέτων τῶν αὐτοχειροτονήτων δαδέχων τινῶν καὶ ἱεροφαντῶν, ἢ θεσμοθετῶν, οἵτινες ὀψέ ποτε καὶ ἔξωθέν ποθεν εἰσεπόμπευσαν εἰς τῆς παλαιᾶς Ἑλληνικῆς σοφίας τὰ μυςήρια, ἀκέσης τῆς Ἑλλάδος καὶ, μὰ τὴν ἀλήθειαν, καὶ αὐτῆς τῆς Ἀθηνᾶς! Τοιαῦτα δύναται φαντασίας ἀνθρωπίνης ὑπερήφανος πλάνη! Ἄνθρωποι ἐπίσημοι, τῆς αἱρέσεως ταύτης οἱ ἀρχηγοὶ, φρονήσαντες ὑπὲρ τὰ μέτρα τῶν δυνάμεών των, καὶ τυφωθέντες, ἐτόλμησαν νὰ μεταρρυθμίσωσι τὴν φωνὴν τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν προφορὰν τῶν ἰδίων αὐτῶν γλωσσῶν! Τὸ τόλμημα ἦτο μέγα· πλὴν κἄπως ἤθελε φαίνεσθ' ὑποφερτὸν, διότι τὲς εὐκόλυνε (καθὼς ἐπροφασίσθησαν)

τὴν μάθησιν τῆς Ἑλληνικῆς, (γλώσσης εἰς αὐτὲς χρησίμε μόνον διὰ τὰ ὄμματα πρὸς ἀνάγνωσιν τῶν βιβλίων, ὄχι δὲ καὶ διὰ τὸ ςόμα πρὸς κοινὴν συνομιλίαν)· ἀλλὰ τὸ κακὸν ἐπροχώρησε καὶ περαιτέρω. Καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ θερμότεροι τῶν ὀπαδῶν των ἐφιλοτιμήθησαν (καθὼς πανταχῆ καὶ ἰδίως εἰς τὰς βιαίας αἱρέσεις συνειθίζει ἡ πεισματικὴ ὑψηλοφροσυνη!), καὶ νὰ δικαιολογήσωσι τὴν πρώτην ἀτοπίαν μὲ ἄλλο χειρότερον ἁμάρτημα· ἐπεχείρησαν, λέγω, καὶ νὰ διδάξωσι τὲς πάντας μὲ δεσποτικὴν ὀφρύν, ὅτι ἡ ἐπινοηθεῖσα προφορά των εἶναι ἡ μόνη ἀληθὴς καὶ γνησία τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων προφορά, συρράπτοντες ἀντ' ἀποδείξεων μύθες καὶ σοφίσματα, καὶ πότε μὲν ταπεινόνοντες καὶ καταναγκάζοντες ἀτίμως τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν νὰ ὁμοφωνῇ μὲ τὸν τωρινὸν φθόγγον τῆς Λατινικῆς, πότε δὲ σοφισικῶς διαςρέφοντες κατὰ τὴν ἀρέσκειάν των καὶ λέξεις καὶ ῥήσεις ὅλας τῶν ἐνδόξων τῆς Ἑλλάδος συγγραφέων, αἵτινες, ἁπλῶς καὶ καθ' ἑαυτὰς θεωρέμεναι, μᾶλλον ἀναιρῶσι πάρεξ συνιςῶσι τὴν δοξασίαν των· Δὲν ἠρκέσθησαν μηδ' εἰς τοῦτο, ἀλλ' ἔμελλον νὰ σφάλωσιν ἔτι βαρύτερον. Εἰς ὅσες ἀπὸ τὲς ἐπὶ τῶν Καισάρων ἀκμάσαντας σοφὲς Ἕλληνας εὗρηκαν ἀπαρακαλύπτες καὶ λαμπρὰς ἀναιρέσεις τῆς αἱρέσεως αὐτῶν, εἰς ὅλες τάτες τὲς γνησίες τῶν Μεσῶν θιασώτας καὶ ἰδίες ἑαυτῶν διδασκάλες ἐξύβρισαν, καὶ τὲς ἀπελάκτισαν, „καθάπερ τὰ πωλάρια τὴν μητέρα, χαλεπῶς καὶ πλημμελῶς ἔτω μεγάλα κλεινοῖς καὶ παλαιοῖς ἀνδράσιν ἐπιτιμῶντες“ (α)! Τί ἄλλο πλέον ἔμεινε

(α) Πλάτ. Σοφις. § λ.

νὰ προσθέσωσι διὰ νὰ κορυφωθῇ ἡ ἀδικία των; ὕβρεις καὶ σαρκασμὸς καὶ καθ' ὅλε τὲ πολυπαθῆς ἔθνος τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων, διότι δὲν γνωρίζει τὴν ἐπινοηθεῖσαν προφοράν των! λοιδορῶντες αὐτὸς κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν ἐθνῶν, ὡς βαρβάρος φθορεῖς καὶ αὐτῶν τῶν ςοιχείων τῆς γλώσσης τῶν πατέρων των, καὶ προσέτι τοξεύοντες ἐπιχαιρεκάκως καὶ μὲ ἄλλας βλασφημίας πολλὰς καὶ πικρὰς, ὅσας κατ' αὐτῶν ἐξέβρασαν, ἐμπνεόμενοι βεβαίως ἔτε ἀπὸ τὸν Ἀπόλλωνα ἔτ' ἀπὸ τὴν Καλλιόπην, ἀλλ' ἀπό τινα μαινάδα, ἀνωνόμαςον θεάν!

§ γ. Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ χρονοτριβῶμεν ἀπαντῶντες πρὸς ἀλόγος καὶ κωφὰς ματαιολεσχίας, ἂς ἐξετάσωμεν τ' ὄνομα *δίφθογγος*, τὸ μόνον φαινόμενον ἰσχυρὸν ἐπιχείρημα, ἀφ' ὅσα προβάλλεσιν οἱ Ἐρασμίται πρὸς ἀπόδειξιν τῆς γνώμης των. — „Δίφθογγος (λέγεσι), θέλει νὰ εἴπῃ, σύλληψις δύω φθόγγων, ἤτοι φωνῶν, ἑκατέρων ἀκεςῶν, ὅθεν δὲν πρέπει νὰ προφέρηται μονοφθόγγως· εἰ δὲ μὴ, ἔπρεπεν ἐξ ἀρχῆς νὰ ὠνομάζετο ἀντὶ διφθόγγου *δίγραφος*, ἢ (κατὰ τὸν Ἐννίνιον), *δίγραμμος*!" — Δίγραφος καὶ δίγραμμος; παράδοξος χρῆσις τῶν ὀνομάτων! τὸ πρῶτον σημαίνει γράμμα γεγραμμένον δὶς, ἢ διχῶς, κατὰ δύω δηλονότι τρόπους καὶ διπλασίαν γραφὴν, ἢ καὶ ἀπὸ δύω χεῖρας καὶ δύω καλάμους, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, διττογραφία δίδυμος. τὸ δίγραμμος δὲ πάλιν ἐκφράζει δύω γραμμῶν ἢ μέτρον ἢ σχῆμα ἢ ὅ,τι ἂν τις ἄλλο θελήσῃ· Παράδοξος ὡσαύτως καὶ ἡ ὡς ἐκ τῶν γραμμῶν καὶ τῆς γραφῆς ὑποτεθεῖσα παρωνυμία τῆς διφθόγγε! οἱ δὲ Ἕλληνες, οἱ πάντ' ἀφελεῖς καὶ ἁπλοϊκοὶ περὶ τὰ τοιαῦτα, πρὶν μάθωμεν τὰς ὑπὸ τῶν Ἐρα-

σμιτῶν τεχνεργηθείσας θαυμασίας ταύτας ὀνομασίας, ἐνομίζομεν, ὅτι, ὅταν ὁ λόγος ἦναι περὶ γραμμάτων ἐκφωνήσεως, ἐπικρατῆσιν ἐξ ἀνάγκης τὰ ἐπίθετα τῆ φθόγγῳ καὶ τῆς φωνῆς, ἐκ τῆς ὁποίας παρωνομάσθησαν ὑπὸ τῶν παλαιῶν ἡμῶν προγόνων καὶ ὅλα τῶν γραμμάτων τὰ εἴδη, τά τε φωνήεντα καὶ τὰ σύμφωνα καὶ τὰ ἡμίφωνα καὶ τὰ ἄφωνα ἢ ἄφθογγα· τὸ δὲ νὰ εἴπωσι δίγραφον τὴν δίφθογγον ἦτο τὸ αὐτὸ, ὡς καὶ ἂν ἔλεγον καὶ τὰ φωνήεντα γραφήεντα; καὶ σύγγραφα τὰ σύμφωνα, καὶ τὰ ἡμίφωνα ἡμίγραφα, καὶ τέλος, ἄγραφα τὰ ἄφωνα! Ἀλλ' ἔχω, ἂς συγχωρήσωμεν καὶ τὴν ὑπόθεσιν, ὡς ψιλὸν φαντασίας παίγνιον, ἂς παραδεχθῶμεν καὶ τὸ δίγραφον ἢ δίγραμμον, ἀντὶ τοῦ διγγράμματον, ἐκ δύω δηλονότι γραμμάτων συγκείμενον τὸ ζοιχεῖον· δὲν σκιαμαχῶμεν πρὸς τὰς νέας τούτας λεξιφάνεις καὶ λεξιθήρας, ἀποτεινόμεθα δὲ πρὸς ἑρμηνείαν τῆ ὀνόματος τῆς διφθόγγ. Φθόγγες οἱ παλαιοὶ ὠνόμαζον πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὰ φωνήεντα (α), καὶ ὁ θεῖος Πλάτων εἰς ταῦτα κυρίως τὸν φθόγγον ἤτοι τὴν φωνὴν ἀπονέμων, τὰ μὲν σύμφωνα καλεῖ ἄφωνα καὶ ἄφθογγα, τὰ δ' ἡμίφωνα, μήτε φωνήεντα μήτε πάλιν ἄφθογγα (β)· ὅθεν φανερὸν, ὅτι καὶ ἡ δίφθογγος ὠνομάσθη, ὡς ἐκ δύω φθόγγων ἤτοι φωνηέντων γραμμάτων συνισαμένη (γ)· ἰδοὺ πῶς ἡρμήνευσαν

(α) Πλάτ. ἐν βίῳ Φαβ.

(β) Πλάτ. Κρατύλ. § λε.

(γ) Σχολιας. Διονυσίου τοῦ Θρακός. Ὅθεν δίφθογγον εἶπαν οἱ νεώτεροι καὶ πᾶν φωνῆεν κατὰ παράτασιν προφερόμενον, ὡς τὰ διπλᾶ φωνήεντα aa, ee, oo, κτλ. (βλ. Bernhardi philoso-

οἱ παλαιοὶ οἱ ἡμέτεροι καὶ τ' ὄνομα καὶ τὴν φύσιν τῆς διφθόγγου! Τὸ στοιχεῖον λέγεται καὶ εἶναι δίφθογγος, ὄχι ὡς δύω φθόγγους ἢ φωνὰς ἐκδίδουσα κατὰ διαίρεσιν συνεκφωνουμένας, ἀλλ' ὡς συγκειμένη ἐκ δύω φωνηέντων, τῶν ὁποίων ἑκάτερον ἔχει φθόγγον ἴδιον κατὰ μέρος. τούτων δὲ τῶν φωνηέντων συνερχομένων κατὰ συναίρεσιν, συνέρχονται καὶ οἱ φθόγγοι, καὶ διὰ συλλήψεως καὶ κράσεως ἢ συναλοιφῆς συμπίπτοντες εἰς ἓν συγκριμα ἀποτελοῦσιν ἕνα φθόγγον ἀδιαίρετον, καὶ τοῦτον ἢ ἁπλοῦν καὶ ἀμετάβολον καὶ μονοειδῶς ἐξ ἀρχῆς μέχρι τέλους ἠχοῦντα (ὡς, αι καὶ ει καὶ ου καὶ οι καὶ ᾳ καὶ ῃ καὶ ῳ καὶ υι), ἢ καὶ σύνθετον ἐξ ἀμφοτέρων τῶν φθόγγων, διαδοχικῶς καὶ μονοσυλλάβως διὰ κράσεως μονοποιοῦ συνεκφερομένων (ὡς, αυ καὶ ευ καὶ ηυ καὶ ωυ) (α). Ὡσοῦτο καὶ ἕτω κἀκεῖνος, πᾶσα δίφθογγος εἶναι

---

phische Sprachlehre, 2 Th. S. 273, κτλ.)· Ὁ δὲ Γαληνὸς δίφθογγον ὠνόμασε καὶ τὸ διχῶς, ἤτοι κατὰ δύω φθόγγους, προφερόμενον παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ε (βλ. ὄπισθ. σελ. 107).

(α) Ὁ Κυντιλιανὸς Ἀρισείδης (σελ. 44) διαιρεῖ τὰς διφθόγγους εἰς τρία εἴδη· α) τὰς κατὰ κρᾶσιν, ὡς, αι, ου, εἰς τὰς ὁποίας τὰ δύω φωνήεντα συγκιρνώμενα ἀποτελοῦσι τρίτον τινὰ διάφορον φθόγγον, ἀποβάλλοντα τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἑκάτερον φωνήν· (καθὼς εἰς ἄλλας περιστάσεις διὰ τῆς κράσεως καὶ αὐτὰ τὰ φωνήεντ' ἀμφότερα ἀφανίζονται μεταποιούμενα εἰς ἓν τρίτον ἑτερόφθογγον, ὡς, τειχΕΑ, τειχΗ, ὅπου τὸ η δὲν ἠχεῖ πλέον ἤτε ὡς α ἤτε ὡς ε)· β) τὰς κατ' ἐπικράτειαν, οἷον, ει, ᾳ, η, ῳ, ὅπου ἐξακούεται ὁ ἐπικρατέστερος φθόγγος τοῦ ἑτέρου μόνον γράμματος (ι, α, η, ω), ὁ δὲ τοῦ ἑτέρου φθόγγος μένει ἀνεκφώνητος (οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς οι καὶ υι, ὡς συνήθως τὰς προφέρομεν· βλ. ἐφεξῆς περὶ τῆς διφθόγγου οι)· γ) τὰς κατὰ διέξοδον, οἷον, αυ, ευ, ωυ, ηυ, εἰς τὰς ὁποίας ἐξακούεται κατὰ παρά-

δύω φωνηέντων γραμμάτων εἰς ἕν πνεῦμα συναλοιφή· ἢ (τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ αὐτὸ), δύω φωνηέντων σύλληψις εἰς μιᾶς φωνῆς ἀπήχησιν· ἢ καὶ (διὰ νὰ μὴ σκανδαλίζωνται οἱ φίλοι μας Ἐρασμῖται), δύω φθόγγων κρᾶσις ἢ συμπλοκὴ εἰς ἐκφώνησιν μιᾶς ἀδιαιρέτε συλλαβῆς. Φαίνονται δέ πως ὅτι βεβαιόνεσι καὶ αὐτοὶ (ἂν καὶ ἄκοντες καὶ σιωπῶντες) τὲς ταὐτοσημάντους τούτους ὁρισμούς· διότι καὶ αὐτοὶ κοινῶς τὴν ου καὶ δίφθογγον ὀνομάζουσι, καὶ μονοφθόγγως προφέρουσιν.

§ δ. Ἀλλά τινες τῶν νεωτέρων ὑπέλαβον, ὅτι τ᾽ ὄνομα τῆς διφθόγγε παρέμεινεν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἀπὸ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους τῆς, οὕτως εἰπεῖν, ἀγροικικῆς εἰσέτι καὶ ἀδιαπλάστου μορφῆς της, ὁπότε πιθανῶς ἐξεφωνοῦντο πλατύτερον ἀμφότερα τὰ φωνήεντα, καθὼς καὶ εἰς τὴν πρώτην γένεσιν τῶν τωρινῶν τῆς Εὐρώπης γλωσσῶν ἐπροφέροντο (ὡς λέγεσιν), ὅλα τὰ σοιχεῖα τῶν μονοφθόγγως τὴν σήμερον προφερομένων διφθόγγων καὶ τριφθόγγων των (οἷον τοῦ Ἀγγλικοῦ maid, τοῦ Γαλλικοῦ vaisseau, κτλ.). Ἀλλ᾽ ὅσον ἐγὼ δύναμαι νὰ κρίνω, τοιαύτης ὑποθέσεως χρείαν δὲν ἔχομεν· ἐπειδὴ, πρῶτον μὲν τὸ ὄνομα τῆς διφθόγγε ἐξηγεῖται καθαρῶς, ὅταν ἐκληφθῇ ὁ φθόγγος συνώνυμος μὲ τὸ φωνῆεν, καθὼς προείπομεν (ἔτως ἐκλαμβάνεσι τὸ ὄνομα καὶ Εὐρωπαϊκαὶ γλῶσσαι, οἷον ἡ Γαλλικὴ, εἰς τὰς λέξεις diphtongue, triphthongue, κτλ. δύω δη-

---

τασιν διεξοδικῶς, ἢ διαδοχικῶς ἀμφοτέρων τῶν σοιχείων ὁ φθόγγος συμπλεκόμενος εἰς μίαν συλλαβήν. Ὁ δὲ Μοσχόπολος, ἀντιγράψας ταύτην τὴν διαίρεσιν, ἔκαμεν ὀλίγας τινὰς ἀτόπους διαφοράς.

λονότι ἢ τριῶν φωνηέντων συναλειφομένων συλλαβή)· ἔπειτα, τὸ νὰ ἀνατρέχωμεν μὲ τὴν φαντασίαν εἰς τὰς ἀγνώστους κώδηκας τῶν παλαιῶν αἰώνων ζητοῦντες τὴν ἐποχὴν τῶν γενεθλίων τοῦ ὀνόματος (τὸ ὁποῖον ἔτε εἰς τὸν Ὅμηρον εὑρίσκεται ἔτ' εἰς ἄλλο σύγγραμμα τῆς πολιᾶς ἀρχαιότητος), φαίνεται σαφὴς ματαιοπονία· τίς ἐξεύρει, ἢ τὶ μᾶς μέλει, πῶς ἐπρόφερον οἱ πρόγονοι τοῦ Προμηθέως καὶ τοῦ Πελασγοῦ καὶ τοῦ Ὠγύγου τὴν ἡμιελληνικὴν ἐκείνην καὶ ἀδιάπλαστον εἰσέτι φωνήν; Ἀρχαία προφορὰ καὶ ἀγροικία εἶναι πάντοτε ἀχώριστα. καὶ ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα δὲν εἶχε βέβαια ἐξ ἀρχῆς τῶν γενεθλίων της τὴν εὐμέλειαν καὶ χάριν, μὲ τὴν ὁποίαν τὴν ἐξόλισεν ἐφεξῆς τὸ μορφωτικὸν καὶ μεγαλοφυὲς πνεῦμα τῶν Ἑλλήνων, ὥςε νὰ ἦναι τόσον ἐντελὴς καὶ ἐκφρασικὴ, ὁποίαν τὴν παρέλαβεν ὁ Ὅμηρος, πολλὲς ἴσως αἰῶνας πρὸ αὐτοῦ κατὰ μικρὸν διατυπωθεῖσαν καὶ ἐπεξεργασθεῖσαν (διότι ἡ τελειότης τῆς Ὁμηρικῆς γλώσσης, ὡς ἀκρότατον τοῦ ἀνθρωπίνου νοὸς ἀριστούργημα, δὲν ἐμπορεῖ νὰ ἦναι ἔργον οὔτ' ὀλίγου χρόνου ἔτ' ὀλίγων ἀνθρώπων σοφῶν· εἰ δὲ μὴ, πρέπει νὰ θεωρῆται τὸ μέγιστον ἀπὸ τὰ θαύματα τῆς φύσεως, καὶ θεῖον μᾶλλον πάρεξ ἀνθρώπου δημιούργημα). Ἀπὸ τὸν Ὅμηρον λοιπὸν καὶ ἐφεξῆς μέχρι τῆς παρακμῆς τῆς Ἑλλάδος πρέπει νὰ ζητῆται καὶ ν' ἀποδεικνύηται καὶ τῶν ἄλλων τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ αὐτῶν δὲ τῶν διφθόγγων ἡ γνησία προφορά. Ποίαν λοιπὸν ἀπόδειξιν τῆς διηρημένης αὐτῶν ἐκφωνήσεως ἔχουσι νὰ προβάλωσιν οἱ Ἐρασμῖται ἢ ἀπὸ τὲς ἐνδόξους ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς τεθεσπισμένην, ἢ κἂν ἀπό τινας ἄλλας ἀναγκαίας θεωρίας

καὶ συνεπείας κεκυρωμένην; ἕως τώρα δὲν ἐπρόβαλαν εἰ μὴ τ' ὄνομα δίφθογγος παρεξηγημένον, καὶ ἄλλας εἰκασίας ἢ εὑρεσιολογίας σαθρὰς, περὶ τῶν ὁποίων λέγομεν ἐφεξῆς, καὶ μάλιστα ὅταν διαλάβωμεν περὶ μιᾶς ἐκάστης διφθόγγου κατὰ μέρος. Οἱ δὲ Ἕλληνες ἔχομεν ἀποδείξεις ἐναργεῖς καὶ γενναίας, ὅτι καὶ εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς γλώσσης (ἴσως δὲ καὶ ἀφ' οὗ διεκρίθησαν δίφθογγοι), οἱ ἡμέτεροι προπάτορες δὲν ἐπρόφερον ἄλλως τὰς διφθόγγους, εἰμὴ ἀδιαιρέτως καὶ μονοφθόγγως, καθὼς καὶ τὴν σήμερον ἡμεῖς.

§ ε. Καὶ πρῶτον μὲν αὐτὴ τῶν διφθόγγων ἡ φύσις ἀποδεικνύει ταύτην την ἀλήθειαν· ἐπειδὴ, ὅτι αἱ δίφθογγοι ἐπενοήθησαν μετὰ τὴν χρῆσιν τῶν ἁπλῶν φωνηέντων εἶναι τόσον βέβαιον, ὅσον καὶ τὸ, ὅτι τὰ στοιχεῖα πάντοτε προϋπάρχουσι πρὸ τῶν συνθέτων σωμάτων, τῶν ὁποίων εἶναι στοιχεῖα. Τούτου τεθέντος, ἂς θεωρήσωμεν τῶν Ἑλληνικῶν διφθόγγων τὴν γένεσιν ἔκ τε τῆς φύσεως τῶν φωνηέντων, ἐξ ὧν σύγκεινται, καὶ ἐκ τῆς κατὰ συναίρεσιν καὶ κρᾶσιν συστάσεως αὐτῶν· λέγομεν δὲ περὶ τούτων ἑκατέρου χωρισά. Ἁλοιπὸν πρωτεύοντα μὲν φωνήεντα τῶν διφθόγγων γίνονται ἕξ, τὰ α καὶ ε καὶ ο καὶ η καὶ ω καὶ υ, δευτερεύοντα δὲ δύω μόνον τὰ υ καὶ ι. τούτων τὸ μὲν υ εἶναι προφανὴς πνευματισμὸς, ἢ F· καὶ αἱ αυ καὶ ευ (καὶ ηυ, καὶ ωυ) εἶναι αF, καὶ εF (καὶ ηF καὶ ωF) = aw, ew = αβ, εβ, καὶ δασύτερον αφ εφ (af, ef), κτλ. καθὼς προείπομεν (α).

(α) Ἡ αυ καὶ ευ γίνονται καὶ ἐκ τῆς κατὰ διαλέκτους προπῆς τοῦ ο εἰς υ, ὡς ἐκ τοῦ (ἕως), ἠὼς, τὸ Αἰολικ. ἐΰς, ἐῦ (ο = υ), ἀδιαιρέτως προφέρεται καὶ εὖς, εὖ· ὕτω καὶ τὸ πλεῦνες ἐκ τοῦ

Οὕτω τὸ γραῦς, ἰωνικ. γρηῦς, καὶ ναῦς καὶ νηῦς εἶναι = γράϝς, νάϝς, νῆϝς (ἡ γενικὴ χωρὶς ϝ, γραὸς, νηὸς· πληθ. γρᾶες, νῆες), καὶ τὸ Ὀρφεὺς καὶ βασιλεὺς = Ὀρφέϝς (Αἰολικ. Ὄρφης), βασιλέϝς (γενικ.-έως), καὶ τὸ αὐτὸς = αὖ τὸς, ἀϝ τὸς (συνήθ. ἀτὸς), καὶ πάλιν ἐκ τῆ ὁ αὐτὸς (συναιρέσει τῆ ο καὶ α), ωὗτὸς, κτλ. Ὥρξε αἱ αυ, ηυ, ωυ, εἶναι συλλαβαὶ ἐκ πρώτης γενέσεως ἀδιαίρετοι, τετέσι δίφθογγοι κατὰ διέξοδον, ὡς μὲν πρὸς τὰ ἁπλᾶ φωνήεντα σύνθετοι, ὡς δὲ πρὸς τὰ διπλᾶ στοιχειώδεις καὶ ἁπλαῖ διὰ τὸ συνημμένον υ, τὸ ὁποῖον εἶναι καὶ γράμμα καὶ πνεῦμα μόνον. Πάλιν ἡ ου δίφθογγος ἀρχαίως ἐγράφετο ο (διότι τὸ ο ἀρχαίως ἐπροφέρετο καὶ ὑ βραχύ). καὶ εἰς τὴν τωρινὴν μορφήν της εἶναι σύγκριμμα τοῦ τε ο καὶ τοῦ υ, παρομοίως καὶ τότε κατὰ τὲς Αἰολεῖς ἐκφωνεμένε (ϐ)· διότι ἀφ' ἧ διεκρίθη ὁ ἰδιαίτερος φθόγγος τῆ ὁμικρῆ καὶ ὑψιλοῦ, συνήφθησαν κατὰ κρᾶσιν ἀμφότερα τὰ γράμματα πρὸς δήλωσιν μόνον τοῦ μακροῦ ϐ, ὡς λέγομεν ἐν τῷ περὶ τῆς ου. Ὥρξε καὶ αὐτὴ εἶναι στοιχεῖον ἁπλῶν καὶ μονοειδές. Τὸ ἕτερον δευτερεῖον γράμμα τῶν διφθόγγων εἶναι τὸ ι· τοῦτο δὲ πολλάκις ἐπροσίθετο μόνον διὰ νὰ μηκύνῃ τὸ μετ' αὐτῆ συνημμένον βραχὺ φωνῆεν ε καὶ ο, χωρὶς νὰ μεταβάλῃ τὸν φθόγγον του. ἀπόδειξις δὲ τότε μεγάλη εἶναι ἡ ει παλαιοτάτη γραφὴ τῆ ε (α). τὸ ε προ-

πλέονες· καὶ ταῦς, τηῦς, ταῦς, τηῦς = ταὸς, κτλ. γίνονται καὶ ἐκ τροπῆς τῆς ϐ, ὡς, δωρικ. εὖσα = ἕσα, κτλ. καὶ ἐκ συναιρέσεως, ὡς λέγομεν παρακατιόντες, ἀλλὰ πάντοτε ὑπάγονται εἰς τὴν πρώτην ἀρχὴν τῆς γενέσεως αὐτῶν.

(α) „Τὸ ε ἔγραφον οἱ ἀρχαῖοι ει, καὶ τὸ ο ου, ἵνα τῇ τῆς διφθόγγε ἐκτάσει στοιχειακῶς (καθὸ στοιχεῖα ἁπλᾶ καὶ ἀδιαίρετα),

φερόμενον κατὰ διαλέκτους καὶ ὡς ἁπλοῦν ι, ὃν δὲ καὶ καθ' ἑαυτὸ φύσει βραχύ, προσέλαβε τὸ ι πρὸς διάκρισιν τῆ τε μήκει καὶ τῆ φθόγγῳ, τῆ κατ' ἐπικράτειαν τῆ ι, διαφέροντος παρὰ τὸν τοῦ βραχέος ε (e). Ὡσαύτως καὶ ἡ οι, ἥτις τὸ ἀρχαῖον ὡμοφώνει σχεδὸν, καὶ πολλάκις ἀντηλλάσσετο μὲ τὴν ου καὶ μὲ τὸ υ (=Γαλλ. u, καὶ ε), προσέλαβε τὸ ι πρὸς ἐπέκτασιν τοῦ ὡς ου προφερομένου ο, καθὼς καὶ ἡ ὁμοιόφωνός της ου τὸ υ. Ὥρξε καὶ ἡ ει καὶ οι φαίνονται καὶ ἐκ γενέσεως αὐτῶν ςοιχεῖα ἁπλᾶ καὶ μονοσύλλαβα (βλ. ἑφεξῆς κεφ. β). Ὑπόλοιπος τῶν κυρίων διφθόγγων μένει ἡ αι, τῆς ὁποίας ὁ ἀρχαιότατος φθόγγος ἦτο πιθανώτατα μεταξὺ τῆ α καὶ ε, οἷον ε βαθὺ, ἢ ἁπλῶς μακρὸν ε· ὅθεν καὶ οἱ Λατῖνοι τὴν μετέφρασαν διὰ τῆ μονοφθόγγῳ των ae, ἀντιτάξαντες ἀντὶ τῆ ι τὸ e, καὶ διὰ τοῦ τελευταίῳ τότε γράμματος, ἀνοικτῶς καὶ μακρῶς προφερομένῳ, ἐκφράσαντες τὴν ὅλην τῆς διφθόγγῳ φωνήν. Ἔχει δὲ τὸ ι καὶ συγγένειαν πρὸς τὸ διὰ σεσηρότος τῆ ςόματος ἐκφερόμενον ε, τὸ ὁποῖον τελευταῖον ἀπηχεῖ ὡς ἔγγιςα τῆ ι (βλ. Ῥειμέρῳ Ἑλληνογερμαν· λεξ. ἐν ςοιχείῳ E), καὶ μετὰ τότε πολλάκις ἀνταλλάσσεται (ὡς, πόλις, πόλεως· ῥέεθρον, ῥεῖθρον, κτλ.), καθὼς πάλιν καὶ τὸ α τρέπεται εἰς ε (ὡς ἄδω=ἔδω· ὅθεν καὶ αἱ Ἀσιαναὶ γλῶσσαι μεταχειρίζονται τὸ ἕτερον ἀντὶ τῆ ἑτέρῳ, οἷον ἑβρ. aleph, ἀραβ. eliph, κτλ.). Ὥρξε ἡ αι γίνεται κατὰ κρᾶσιν ἐκ τῆ α καὶ ι κιρνωμένη εἰς τρίτον τινα διάφορον φθόγγον, καὶ

περισπῶνται (τὰ φωνήεντα)· βραχέα γὰρ ὄντα ἐκ εἶχον περισπᾶσθαι (Εὐσάθ.)· παράβαλε καὶ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Γαληνῆ περὶ τῆ διφθογγίζοντος ε (βλ. σελ. 107).

εἶναι καὶ αὐτὴ στοιχεῖον μονοειδὲς, καθὼς καὶ τὸ ἐκ τῶ α καὶ ε κιρνώμενον η (τείχεα, χη), Ἡ αι σχηματίζεται πολλάκις καὶ διὰ προσθέσεως τῦ ι εἰς τὸ α μόνον πρὸς ἐπέκτασιν αὐτῦ (ὡς, διαὶ, παραὶ, καταὶ = διὰ, παρὰ, κατὰ), καὶ αὕτη ἴσως ἦτο ἡ πρώτη αἰτία καὶ τῆς γενέσεως τῆς αι, καθὼς καὶ τῆς ει καὶ οι (ἀλλὰ καὶ ἡ Γαλλικὴ ai εἶναι πολλάκις = α, ὡς, aime = amo, aigle = aquila, air = aer, ἀὴρ, καὶ πάλιν ἡ ei = e καὶ ι, ὡς, plein = plenus, sein = sinus, κτλ.) Ὡσαύτως καὶ ἐκ τῶν καταχρηστικῶν διφθόγγων ἡ υι προσέλαβε τὸ ι πρὸς ἐπέκτασιν τοῦ υ (α). ἀλλὰ. καὶ περὶ ταύτης, καὶ περὶ τῶν ἄλλων δὲ τῶν κατ' ἐπικράτειαν καταχρηστικῶν διφθόγγων λέγομεν πλατύτερον ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ. Β) Αἱ δίφθογγοι γίνονται καὶ κατὰ συναίρεσιν δύω φωνηέντων κιρνωμένων εἰς μίαν συλλαβὴν, οἷον, τείχεϊ τείχει· αἰδόϊ, αἰδοῖ· ἑῦς, εὗ, εὖ· φίλεε, φίλει· ακρίβοε, ἀκρίβε· τείχεος, τείχες· πλόος, πλοῦς, κτλ. οὕτω καὶ ἡ ᾳ καὶ ῃ καὶ ῳ καὶ υι γίνονται ἐκ τῶν αϊ, ηϊ, ωϊ, υι (ὡς, γήραϊ γήρᾳ, Θρήϊσσα

(α) Μεθ' ὅλων τῶν ἄλλων φωνηέντων (πλὴν τῶν μακρῶν η καὶ ω) συνάπτεται πάντοτε ἑπόμενον τὸ διὰ τῦτο λεγόμενον καὶ ὑποτακτικὸν ι (βλ. ἐφεξ. κεφ. β, περὶ τῆς αι), διὰ νὰ μηκύνῃ μόνον τὸ προηγέμενον φωνῆεν συνισῶν μετ' αὐτοῦ δίφθογγον στοιχειακῶς (ὡς εἶπεν ὁ Εὐσάθιος). οἷον, πόα, ποία, Λακων. πέα. μόρα μοῖρα· πόω (ποιῶ), ποιέω. ὁδὸς, ὁδοιπόρος (ὁδοπόρος)· ἀέτὸς, αἰετὸς· ἄω, αἴω (Ϝαίω Γλ. вью, Γρμ. wehe), ἀεὶ, αἰεὶ (καὶ ἀὲ, ἀὲς, αἰὲν, αἰὲς, αἰῖ, αἰῖν, ἀῖ, ἀῖν, αἰὴ, Γρηγ. Κορίνθ.). χάω, χαίω, χαίνω· Γρμ. gähne· ἕταρος, ἑταῖρος, κάω, καίω· ἐν, εἰν, ἰν· ἕλω, εἵλω, εἱλέω (ἀρχ. Γρμ. ellen ὅθεν eilen, ilen), μύα, μυῖα· γύα, γυία, γυῖον (γύω), κτλ.

Θρῇσσα, λώϊσος λῷσος, ἰχθύϊ ἰχθυῖ (α). ὁμοίως καὶ κατὰ κρᾶσιν, τὸ ἱμάτιον=θοιμάτιον, κτλ. Ἐπετήδευον δὲ τὴν κρᾶσιν καὶ συναίρεσιν μάλιστα πάντων οἱ Ἀττικοὶ, θεραπεύοντες τὴν ἐκ τῆς συνδρομῆς τῶν φωνηέντων προερχομένην χασμῳδίαν· ἆρα ἡ οι (αἰδοῖ) ἐπροφέρετο μονοφθόγγως καὶ μονοσυλλάβως πρὸς διαφορὰν τῆ χασμῳδοῦντος δισυλλάβου οϊ (αἰδόϊ), καὶ ἡ ει (τείχει), καὶ αι (γέλαις) ὡσαύτως, πρὸς διαφορὴν τῶν εἴ, αἴ (τείχεϊ, γελάϊς), κτλ. καὶ τὸ γήρᾳ ὅλον ἀπέβαινε δισύλλαβον πρὸς διάκρισιν τῆ τρισυλλάβε γήραϊ, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. Ὥρξε καὶ ἐκ τῆς κατὰ συναίρεσιν καὶ κρᾶσιν συχάσεως αἱ δίφθογγοι φαίνονται στοιχεῖα ἀδιαίρετα· λέγομεν δὲ περὶ συναιρέσεως ἐκτενέστερον ἐν τοῖς ἑφεξῆς (§ θ). Ἀλλ' οἱ περὶ τὸν Ἐρασμον μηδόλως φροντίζοντες περὶ γενέσεως καὶ τῆς ἀρχαίας χρήσεως τῶν Ἑλληνικῶν διφθόγγων, ψέγουσι καὶ τούτων τὴν καθ' ἡμᾶς προφοράν, ὡς συγχέσαν τινὰς ἐξ αὐτῶν μὲ τῶν ἁπλῶν φωνηέντων τὸν φθόγγον. — „Ἂν ἡ ει (λέγουσιν), εἶναι = ῑ, καὶ ἡ αι = ε, καὶ ἡ οι = ῑ καὶ υ καὶ ε (βλ. ἑφεξῆς περὶ τῆς οι), καὶ ἡ υι = ῡ, τί λοιπὸν ἐχρειάζετο ἡ διάφορος τῶν διφθόγγων γραφή;" —. Πολλὰ καὶ μεγάλα, ὦ ἄνδρες, συντελεῖ τῶν Ἑλληνικῶν διφθόγγων ἡ ποικιλία· διότι ὄχι μόνον μηκύνεται καὶ περισπᾶται διφθογγιζόμενον τὸ βραχὺ φωνῆεν, καθὼς εἴπομεν, ἀλλὰ καὶ πρὸς διάκρισιν καταλήξεων, χρόνων, πτώσεων, ἀριθμῶν, σημασιῶν, ἐτυμολογιῶν, ὁλοκλήρων τῆ λόγου μερῶν, ποικίλων κατὰ διαλέκτους σχηματισμῶν

(α) Τὸ ι τῶν τοιούτων εἶναι τὸ χαρακτηρισικὸν τῆς δοτικῆς γράμμα. βλ. ἑφεξ. κεφ. γ.

συνεργεῖ τῶν διφθόγγων ἡ διάφορος χρῆσις καὶ γραφὴ, κἄν τινες ἐκ τούτων ὁμοφωνῶσι μὲ τὸν φθόγγον ἄλλων τινῶν φωνηέντων ἁπλῶν (α).

§ ς. Δευτέραν ἀπόδειξιν τῆς ἀδιαιρέτε τῶν διφθόγγων προφορᾶς ἔχομεν αὐτὴν αὐτῶν τὴν κατὰ λόγους ἀναγκαίας διαίρεσιν, ἥτις βέβαια δὲν δύναται νὰ ἦναι ἄλλο παρὰ πάθος ἀδιαιρέτου φύσει συλλαβῆς. Γίνεται δὲ διφθόγγου διαίρεσις α) κατὰ διαλέκτους, ὁπόταν τὴν δίφθογγον προϋπάρχσαν καὶ φυλαττομένην εἰς ἄλλην διάλεκτον, ἄλλη τις διάλεκτος τὴν διαιρῇ, προφέρσα τὸ σοιχεῖον κατὰ διάσασιν διακεκριμμένον εἰς δύω συλλαβάς, οἷον, πάϊς, ὄϊς, Ἰωνικῶς, τὰ παῤ ἄλλοις παῖς, οἷς οἰὸς οἶν (Ἀττικῶς). καὶ, Ἀτρεΐδης, δάϊς, πλόϊον Αἰολικῶς, τὰ παῤ ἄλλοις Ἀτρείδης, δαῖς, πλοῖον, κτλ. Ἀλλ' ἡ διαίρεσις εἶχε τὰς ὁρας της· διότι οὐδεμία διάλεκτος, οὔτε διαλέκτου

(α) Καὶ μήπως ὅλαι τῆς Εὐρώπης αἱ γλῶσσαι δὲν ἔχσι πολλὰς διφθογγραφεμένας λέξεις ὁμοφώνσς μὲ ἄλλας γραφομένας διὰ φωνηέντων ἁπλῶν; Τρία e (e, é, è), ἔχσιν οἱ Γάλλοι ταὐτόφωνα μὲ τὰς ai καὶ oi· οἷον, été, été, étai, étois, étoient, ὁμοίως καὶ o = au = eau, κτλ. Ποῖός τις ἤθελε φανῇ (παρακαλῶ), πρὸς τὲς Γάλλσς ἀλλόφυλός τις Γαλλισὴς, ὅσις μετὰ 2800 χρόνσς ἀπὸ τὴν παρῆσαν τῆς ἀκμαζέσης Γαλλικῆς γλώσσης ἐποχὴν, ἀνασὰς, κατὰ τὸν Ἔρασμον, ἤθελεν ἐπιχειρήσει νὰ ψέγῃ τότε τὸ Γαλλικὸν ἔθνος, ὅτι ἔχασαν τὴν γνησίαν τῶν ἀρχαίων προγόνων των προφορὰν προφέροντες μονοφθόγγως τὰς ai καὶ oi καὶ au καὶ eau διφθόγγσς (ἢ σύνθετα φωνήεντα, καθὼς κοινότερον ὀνομάζονται), καὶ σοβαρῶς τὲς συμβελεύῃ νὰ τὰς διαλύσσι, καὶ αὐτὸς παρατραυλίζων τὰς προφέρῃ διηρημένας, etàï λέγων, καὶ etòis, καὶ àü, καὶ eàü, καὶ vaïsseàü, κτλ.); Τοιέτοι φαίνονται καὶ πρὸς τὲς Ἕλληνας τὴν σήμερον οἱ Ἐρασμίται!

* *

κατὰ τόπους ἰδίωμα δὲν ἐπρόφερεν οὐδαμοῦ παρ' αἴ τὴν παραλ, καὶ ὁμόϊιος τὸ ὁμοίϊος, καὶ ἑτάϊρος τὸ ἑταῖρος, ἢ ἀϋλὴ καὶ ὕϊεϊ καὶ ἀνθρώποϊο καὶ ἄϊ μᾶσαϊ καὶ ὁδόϊ καὶ ὁϊ βροτόϊ, τὰ αὐλὴ καὶ υἱεϊ καὶ ἀνθρώποιο (καὶ τὰς ἄλλας τὰς εἰς οιο γενικὰς), καὶ αἱ μᾶσαι καὶ ὁδοὶ καὶ οἱ βροτοὶ, ἤ, τέλος, φάγομαϊ φάγεαϊ, φάγεταϊ, φαγέϊταϊ, καὶ ἤϊρεϊ, καὶ βασιλέϊς, τὰ φάγομαι, φάγεαι, φαγεῖται, ἦρει, βασιλεῖς, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων πτώσεων καὶ χρόνων τὰς διφθογγραφουμένας καταλήξεις· οὐδ' ἄλλην οὐδεμίαν οὐδεμιᾶς διφθόγγου διαίρεσιν οὔτε κυρίας οὔτε καταχρηστικῆς οὐδεὶς τῶν Ἑλλήνων ἐκαμνεν ἀτόπως καὶ παραλόγως εἰς οὐδεμίαν λέξεως συλλαβὴν, ὅπου δὲν χωρεῖ διαίρεσις. αἴτιον δὲ πρώτιστον νομίζω τὴν εὐφωνίαν, πρὸς τὴν ὁποίαν ἀπέβλεπον ἐπιμελῶς ὅλαι αἱ διάλεκτοι, καὶ τὴν κατάλληλον ἀναλογίαν τοῦ τῶν λέξεων σχηματισμοῦ, καὶ τὸν χρόνον, ἢ τὸ μῆκος καὶ τὴν συζυγὴν τῶν συλλαβῶν, κατὰ τὸν ὁποῖον κανονίζεται πολλάκις τῶν Ἑλληνικῶν λέξεων ὁ τόνος, ὡς λέγομεν παρακατιόντες. β) Ἡ διαίρεσις γίνεται καὶ διὰ τὸ μέτρον, τὸ ὁποῖον πάλιν ἀπαιτεῖ πολλάκις ἐξ ἀνάγκης τὴν συναίρεσιν· οὕτως ὁ Ὅμηρος λέγει μὲν ἐ|ΐ̈ς πάϊς, καὶ, |δαιτὸς ἐ|ΐ̈σης, καὶ, ὀ|ΐ̈ομαι|, κτλ. διὰ νὰ συζήσῃ δάκτυλον, ἀλλ' ὁ αὐτὸς πάλιν εἰς τὰ, |εἴ̈ση| μοῖρα, καὶ, Κρό|νϑ παῖς|, καὶ |εὖ μὲν|, κτλ. ἀφίνει τὴν δίφθογγον ἀδιαίρετον διὰ νὰ ἀπαρτίσῃ σπονδεῖον, ἢ ἄλλως πως νὰ πλέξῃ τὸν πρέποντα τοῦ στίχου ρυθμόν. γ) Ἡ διαίρεσις, τέλος, γίνεται καὶ πρὸς λέξεων διάκρισιν ταὐτοφώνων, πολλάκις δὲ καὶ συγγενῶν, ἀλλ' ἑτεροσημάντων, ὡς,

δαῖς δαιτὸς, καὶ δαΐς, δαΐδα, δᾷδα, ἢ δαΐδα, taeda (δαίω), ὀϊστὸς καὶ οἰστὸς (οἴω), αὔω (ἅπτω), καὶ ἀΰω, κτλ. ἢ καὶ κατὰ σύμπτωσιν ὁμοφωνουσῶν, ὡς, αὐλὸς, καὶ ἄϋλος (ἀ, ὕλη), κτλ. Εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ γελᾷ τις, ὡς λέγεσι, μὲ λευκοὺς ὀδόντας (albis dentibus), ὅταν ἀκούῃ τὸν Ἐρασμίτην συγχέοντα τὰ τοιαῦτα, καὶ προφέροντα προσέτι καὶ τὸ αὐτὴ ὡς τὸ ἀϋτὴ, τὸ αἰδὼς ἀϊδῶς, τὸ ἀδαΐος (ἄδη), ἀδάϊος (ἀ, δάϊος), τὸ βαιὸν βαΐον, τὸ ναὶ ναΐ, ἢ ναῒ (νηΐ), τὸ ῥοικὸς ῥοϊκὸς, τὸ αἴξ (αἰγὸς), ἄϊξ (ἄϊκος), τὸ καῦκος κάϋκος, καὶ ἄλλα πάμπολλα, καθὼς συνειθίζει ἡ τοῦ Ἐράσμου προφορὰ συμφύρουσα τὰς λέξεις, καὶ βαρβαρίζουσα ἐναντίον ὅλων τῶν κανόνων καὶ τοῦ χρόνου τῶν συλλαβῶν καὶ τῆς εὐφωνίας καὶ τῆς ὅλης τῶν λέξεων κατασκευῆς; Ἐκ τούτων γίνεται καταφανὲς, πόσον ἐπλανήθησαν ὅσοι τῶν Ἐρασμιτῶν ἐπρόβαλαν καὶ τὴν διαίρεσιν ὡς ἀπόδειξιν τῆς κατ' αὐτοὺς τῶν διφθόγγων προφορᾶς, ἤγουν ἐπρόβαλαν τὸ συμβεβηκὸς ὡς φυσικὴν ἰδιότητα, καὶ τὸ πάθος ὡς οὐσιῶδες γνώρισμα τῆς διφθόγγου· καθὼς ἐὰν τ' ἀνάπαλιν ἤθελον ἐκλάβει καὶ τὴν συναίρεσιν ὡς ἀπόδειξιν, ὅτι δὲν ὑπάρχει διαίρεσις· ἀλλ' ἡ μὲν συναίρεσις φανερὸν, ὅτι διῃρημένων εἶναι συναίρεσις, ἡ δὲ πάλιν διαίρεσις, ἡνωμένων τινῶν διάσασις. Ἀλλ' [illegible]νες ἀπὸ τοὺς Ἐρασμίτας, ἄλλως ἄσημοι καὶ ἐπιπολαιομαθεῖς Ἕλληνισαὶ (διὰ τοὺς ὁποίους, μὰ τὴν ἀλήθειαν, δωρεὰν κακολογεῖται τὸ ὄνομα τοῦ Ἐράσμου), φρίξαντες ὅμως τὴν ἐκ τῆς συνεχοῦς τῶν διφθόγγων διαιρέσεως χασμῳδίαν ὑπέθεσαν, ὅτι πάντοτ' ἐμεσολάβει τὸ ϝ μεταξὺ τῶν διαιρε-

μένων φωνηέντων (α). Ἀληθῶς τὸ F παρεμβάλλετο πολλάκις εἴς τινας κατὰ διάλεκτον διηρημένως ἐκφωνουμένας διφθόγγους πρὸς θεραπείαν τῆς χασμῳδίας, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὸ

(α) Τοιαύτην ἄτοπον χρῆσιν τῶ διγάμματος δὲν ἐδόξασεν ἀδεὶς ἀπὸ τὰς σοφὰς καὶ περικλεεῖς φιλολόγες, οἵτινες ἐγνώρισαν, ὅσον ἐνδέχεται, τὴν φύσιν τότε τῶ πνευματισμῶ· κἂν ἄλλως καὶ ἦτοι ἐξέπεσαν εἴς τινας ὑπερβολὰς, σπεδάσαντες νὰ θεραπεύσωσι δὶ αὐτῶ πάσας τὰς εὑρισκομένας εἰς τὸν Ὅμηρον χασμῳδίας. Οἱ περίφημοι, Ἔυνιος (Heyne), καὶ Δαβέσιος (Dawesius), καὶ Βεντλήϊος (Bentleius), καὶ Κνίγετος (Knight), καὶ ὁ κλεινὸς Ἑρμάνος (Hermann), καὶ ἄλλοι τῶν νεωτέρων ὑπέλαβον, ὅτι εἰς τὰς Ὁμηρικὰς ςίχας μεταξὺ δύω λέξεων, τῆς μὲν τελευτώσης εἰς φωνῆεν, τῆς δὲ πάλιν ἀρχομένης, ταύτης τῆς δευτέρας τὸ φωνῆεν ἦτο συνημμένον μὲ F, οἷον, οὐ Fέθεν, τε Fάναξ, κτλ. Ὁ Κνίγετος (προλεγόμ. εἰς Ἰλιάδ.) ἐξέδωκε καὶ κατάλογον τῶν τοιούτων λέξεων, μεταξὺ τῶν ὁποίων καταχωρίζει καὶ πολλὰς μὲ τὸ F μεσολαβῆν μεταξὺ τῶν συλλαβῶν (ὡς, ἄFατος, κτλ.)· Ἀλλ' οἱ περὶ τὸν Ἔυνιον ἐπροχώρησαν καὶ περαιτέρω· ἐξέλαβον τὸ F καὶ ὡς ἓν ἀπὸ τὰ πρώτιςα γνωρίσματα τῆς γνησιότητος τῶν Ὁμηρικῶν ἐπῶν· ὥςε ὅσων ἐξ αὐτῶν ἡ χασμῳδία δὲν θεραπεύεται διὰ τῶ F, ἢ κἂν δὲ ὁποιασδήποτε μεταβολῆς τῶ ἑτέρω τῶν ἐλλειπαλλήλων φωνηέντων, ταῦτα τὰ ἔπη σέκεσιν ἕτοιμοι μὲ τὸν ὀβελὸν εἰς τὰς χεῖρας νὰ τὰ ἐξοβελίζωσιν ὡς νόθα, καὶ νὰ τ' ἀποκόπτωσιν ἀφειδῶς· ὥςε κινδυνεύουσι νὰ μὴ μᾶς ἀφήσωσι μηδὲ τὰ δύω τρίτα τῆς Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσείας ὡς γνήσιον γέννημα τῶ Ὁμήρω! καὶ μεταβολὰς δὲ περὶ τὰς λέξεις κατετόλμησαν πολλὰς καὶ βεβιασμένας, καὶ (ἂν με συγχωρεῖται νὰ τὸ εἴπω), πολλαχῶς ἐξήμαρτον εἰς τὴν σκιὰν τῶ Θείου τῆς Ἑλληνικῆς σοφίας πατρὸς οἱ ἄλλως σεβάσμιοι καὶ περικλεεῖς τῶν ποιημάτων τε ἐκδόται ἦτοι καὶ ἑρμηνεῖς ἢ κριτικοί. Ἀλλ' ὅμως εἰς μάτην ἔφριξαν οἱ ἄνδρες τοσοῦτον τὴν χάσμην εἰς τὸν Ὅμηρον! ὁ ἡμέτερος Εὐσάθιος ἀπέδειξεν, ὅτι φεύγει μὲν τὴν σκληρὰν χασμῳδίαν ὁ Ποιητὴς, καὶ πολλάκις τὴν θεραπεύει διὰ τῶν προσηκόντων μορίων, οἷον, ῥὰ, γὲ (ὡς, τὸ γ' ἐσθλὸν, κτλ.), ἀλλ' ὅμως πολλάκις πάλιν προτιμᾷ πλέον τὴν εὐγενῆ χασμῳδὴ φωνὴν παρὰ

Αἰολ. ὤβεον = ὤϜεον (ὠέον, ὠΐον, ᾠὸν), ὠϜόν, ovum· καὶ ovis = ὄϜις ὄϊς (οἶς), (ὡς καὶ τὸ συνήθ. οὔβια καὶ οὔγια = ὀΐα, ᾠά, ὤα· καὶ ὄγιος = ὄϊος, οἷος, κτλ.), ἀλλ' οὔτ' αἱ δίφθογγοι

τὴν λείαν καὶ ὁμαλὴν, διὰ τὸ σεμνὸν καὶ ὀγκηρὸν τῆς εὐρυφωνίας, ὡς, ἀάατος, κτλ. καί φαίνεταί πως χαίρων καὶ ὅτε χασμᾶται καιρίως (Εὐς· ἰλ. σελ. 985, 1076). Καὶ αἱ Μῆσαι δὲ τῷ Ἡροδότῳ βεβαιόνεσιν, ὅτι ἡ μαλακωτάτη τῶν Ἰώνων διάλεκτος δὲν ἀπεχρέφετο τόσον, ὅσον ἡ Ἀττικὴ, τὴν ἐπαλληλίαν τῶν φωνηέντων. Καὶ αὐτῆς τῆς αὐσηρᾶς ἁρμονίας ἕνα τῶν χαρακτήρων διέγραψεν ὁ Ἁλικαρνασσεὺς Διονύσιος τῶν ἀλλεπαλλήλων φωνηέντων τὰς συμβολὰς καὶ ἀντιτυπίας (περὶ Συνθ. τμ. κβ). Ἀλλὰ καὶ χωρὶς τούτων εἶναι πρᾶγμα βέβαιον, ὅτι διὰ τῷ Ϝ εἶν' ἀδύνατον νὰ θεραπευθῶσιν ὅλαι τῶν Ὁμηρικῶν ἐπῶν αἱ χασμῳδίαι, διότι πολλάκις ἀντιβαίνει τὸ μέτρον· οἷον εἰς τὸ „νοτί|ησί τε | εἰαρι|νῇσι (ἰλ. Θ, 307), χωρεῖ τὸ Ϝ (Ϝειαρινῇσι)· ἀλλ' εἰς τὸ" ὥρῃ ἐν | εἰαρινῇ | (ἰλ. β, 471), προσεθέντος εἰς τὴν αὐτὴν λέξιν τοῦ Ϝ, παραλύεται τὸ μέτρον, διότι ἡ τελευταία τοῦ προηγεμένε ποδὸς συλλαβὴ ἀποβαίνει μακρὰ (ὥρῃ ἐν | Ϝειαρινῇ = βειαρινῇ). Διὰ τοῦτο ὁ κλεινὸς, ὁ πάντ' ἄριστος καὶ φιλέλλην Θήρσιος (γραμματ. Ὁμήρ. διαλέκ. § 129), ὑπέλαβε λογικώτερον, ὅτι τὸ Ϝ μετεχειρίζετο ὁ Ὅμηρος πρὸς τὴν ἀνάγκην τῷ μέτρῳ. καὶ ἢ τὸ παρελάμβανεν ἐγχωρεῖν, ἢ τὸ παρέλειπεν ἀντιβαῖνον (ὡς τὸ λ εἰς τὸ λείβω, εἴβω, καὶ τὸ δ εἰς τὸ δαίμων, αἵμων, κτλ.). Ἀλλ' ὁ σοφὸς Σπίτνερος (Spitzner· de versu Graecor. Heroico), ἀφ' οὗ ἀπέδειξεν, ὅτι πᾶσαι αἱ πρὸς θεραπείαν τῆς χασμῳδίας μετὰ Ϝ ὑποτεθειμέναι λέξεις ἀπαντῶσι πάλιν αἱ αὐταὶ καὶ χωρὶς Ϝ ἐξ ἀνάγκης διὰ τὸ μέτρον καὶ παρ' Ὁμήρῳ καὶ παρ' Ἡσιόδῳ, ἐπρόσθεσε καὶ πάμπολλα παραδείγματα διαφόρων χασμῳδιῶν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν ποιητῶν, καὶ, τέλος, ἐσυμπέρανεν, ὅτι ὁ Ὅμηρος ἢ δὲν ἐγνώριζε παντάπασι τὸ Ϝ, ἢ, ἂν τὸ μετεχειρίσθη, ἐξέπεσεν ὅμως τὸ πνεῦμα πρώϊμ' ἀπὸ τὰ ἔπη τε, ἐν ὅσῳ δὲν ἦσαν ἀκόμη γραμμένα (τὸ ὁποῖον δὲν ἀποδεχόμεθα· βλ. σελ. 144, σημείωσ.). Ἀλλὰ τὸ μὲν νὰ ἀφαιρῆται τὸ Ϝ ἀπὸ τοὺς Ὁμηρικοὺς χρόνους μὲ φαίνεται πάντῃ ἀπίθανον. Πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ γνωρίζῃ ὁ Ὅμηρος δὲν λέγω τὴν γραπτὴν μορφὴν

πάντοτε διηροῦντο, οὔτε τὸ F ἐμέσαζε παντῆ· διότι τότε πρῶτον μὲν ἀντὶ τῆς χασμῳδίας ἤθελε γίνεσθαι κακοφωνία φρικτή· ἢ, ἂς προφέρῃ τις δύω μόνας λέξεις πολυδιφθόγγους,

---

(διότι αὕτη πιθανώτερον φαίνεται μεταγενεσέρα), ἀλλὰ τὸν φθόγγον τούτου τοῦ πνευματισμοῦ, ὅσις ἦτο τόσον συνειθισμένος ἐν εἴδσι γράμματος (β, ἢ υ, καὶ γ) καὶ εἰς τὴν Αἰολικὴν καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἀρχαίας διαλέκτους, γραφόμενος καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ εἰς τὸ μέσον τῶν λέξεων, ὡς φαίνεται ἀπὸ τὸ βρόκος τῆς Σαπφῦς, καὶ τὸ Πινδαρικὸν αὐάταν, καὶ τόσας ἄλλας παλαιὰς λέξεις σῳζομένας εἴς τε τοὺς ποιητὰς καὶ τοὺς πεζοὺς καὶ εἰς τοὺς λεξικογράφους· σῴζουσι προσέτι τὸν πνευματισμὸν τοῦτον καὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς αἱ συγγενεῖς διάλεκτοι, τῶν ὁποίων παρεβάλομεν λέξεις ἱκανὰς διαλαμβάνοντες περὶ τοῦ διγάμματος (βλ. κεφ. α). Τὸ δὲ πάλιν νὰ γράφηται τὸ F εἰς τὰ ἔπη τοῦ Ὁμήρου μὲ φαίνεται πολλὰ τολμηρόν. (Πῶς ἔγραψεν ὁ Ὅμηρος [λέγω πάντοτε ὁ ΟΜΗΡΟΣ! ἀποδεχόμενος καὶ πρεσβεύων τὴν ὕπαρξιν τοῦ Θείου τῆς Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσείας πατρὸς μὲ τόσην πληροφορίαν, μὲ ὅσην ἀποδέχομαι τὴν ὕπαρξιν τοῦ πατρὸς τῆς ἡμέρας καὶ τὸ φωτὸς, καὶ ὅταν κρυμμένον εἰς τὰ σύννεφα δὲν τον βλέπω! Ἡ δόξα τῶν νεωτέρων σοφῶν, ὅτι τὰ Ὁμηρικὰ ποιήματα ἐποιήθησαν κατὰ καιροὺς ἀπὸ πολλοὺς καὶ διαφόρους ῥαψῳδοὺς, ὁμοιάζει κατὰ τὴν ἀτοπίαν μὲ τὴν δόξαν τῶν φιλοσόφων ἐκείνων, οἵτινες ἐπίστευσαν, ὅτι ὁ κόσμος ἔτος συνέσῃ κατὰ τυχηρὰν πολλῶν ἀτόμων συνδρομήν· περὶ τούτων ἀντιστρόφως ἔλεγεν ὁ Κικέρων (de Divinat.), ὅτι ἐφρόνησαν τόσον ἄλογα, ὡς καὶ ἄν τις ἤθελε πιστεύσει, ὅτι ἐκ τῆς τυχηρᾶς συμπτώσεως καὶ συνδρομῆς τῶν γραμμάτων τοῦ ἀλφαβήτου δύναται νὰ γεννηθῇ μία Ἰλιάς!]. Πῶς ἔγραψεν ὁ Ὅμηρος τοὺς στίχους του, εἶν' ἀδύνατον νὰ ἐξεύρωμεν ἀκριβῶς· ἀλλ' ὅμως εἶναι βέβαιον, ὅτι τὰ ποιήματά του τὰ παρελάβομεν, καθ' ἣν εὑρίσκονται μορφὴν, ἀπὸ τὴν ἔκδοσιν τοῦ Ἀριστάρχου, καὶ οὗτος πάλιν ἀπὸ τὴν τῶν Ἀριστοτέλους καὶ ἄλλων χειρογράφων ἀρχαιοτάτων πολλαχοῦ καὶ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἀσίας τότε σῳζομένων· πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ γνωρίζῃ μήτε ὁ Ἀριστοτέλης μήτε ὁ Πλάτων (ὅσις

οἷον, πεδίοιο εὐοίνοιο, διῃρημένας μετὰ F, πιδίFοFιFο ἐFυFοFίνοFιFο (πεδίβοβιβο ἐβυβοβινόβιβο), καὶ θέλει καταλάβει, ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν, ὄχι ἡ Ἑλληνικὴ, ἀλλ' οὐδεμία γλῶσσα

μνημονεύει πολλὰς καὶ λέξεις καὶ φράσεις καὶ εἴχους ὅλης τῆ Ποιητοῦ), μήτ' ἄλλος κἀνεὶς ἀπὸ τοὺς πάλαι τατέρας ἡμῶν τὴν μετὰ προσγεγραμμένου τοῦ F ἀρχαίαν γραφὴν καὶ προφοράν; Ἔπειτα, πόθεν δύναται νὰ ἀποδειχθῇ, ὅτι ὑπῆρχεν ἐπὶ τοῦ Ὁμήρου τὸ F ὡς γράμμα, τὸ ὁποῖον κἀνεὶς ἀπὸ τὲς παλαιὲς ἐνδόξες συγγραφεῖς δὲν μνημονεύει ὡς ἕν ἀπὸ τὰ στοιχεῖα τοῦ ἀλφαβήτου; Ἐκ τούτων συμπεραίνω α), ὅτι εἰς τὴν παλαιὰν ἐπικὴν καὶ πρώτως κανονισθεῖσαν γραφικὴν τῆς Ἑλλάδος γλῶσσαν τὸ F δὲν ἐγράφετο, εἰ μὴ εἰς ὅσας λέξεις ἐξεφράζετο ὁ φθόγγος του διὰ τῶν γραμμάτων β ἢ υ καὶ γ, κατὰ κανονικὸν σχηματισμόν. Ὁ Ὅμηρος καὶ οἱ πάλαι ἐπικοὶ ποιηταὶ ἔγραφον γαῖα ἐκ τοῦ γάω (=Fᾶω, ᾶω), καὶ γέντο (=Fἔντο, ἔλτο, ἔλετο), καὶ γδᾶπος (=Fδέπω, τέπω, τύπω· ψιλώτερον, κτύπω, κτύπος), καὶ ἀλεύασθαι ἐκ τοῦ ἀλεύω (ἀλέFω, ἀλέω, ὡς καὶ δοκεύω=δοκέFω, δοκέω), καὶ εὔαδε, καὶ εὔκηλος (μετὰ τοῦ υ=F)· καὶ πάλιν οἱ αὐτοὶ, ἔκηλος, ἀλέασθαι, δοκέω, δοῦπος, ἔλετο, αἶα, κτλ. κατ' ἄλλον ἐπίσης κανονικὸν τῶν λέξεων σχηματισμὸν (ὡς ἔλεγον καὶ ὕστερον οἱ Ἀττικοὶ τυραννεύω καὶ τυραννέω, καὶ οἱ Αἰολεῖς, βράκος τὸ ῥάκος, κτλ.). β) Ὁ Ὅμηρος γνωρίζων (καθὼς εἴπομεν) τὸν φθόγγον καὶ τὴν δύναμιν τοῦ πνευματισμοῦ F (ἐν εἴδει τῶν ἀντισοίχων γραμμάτων ἐκφραζομένου), πιθανὸν καὶ νὰ τὸν ἐπρόφερε καὶ ἄγραφον, ὡς β ἢ γ, ἀποκλείων τὴν σκληρὰν χασμῳδίαν (ἥτις εἶναι ἀδύνατον νὰ διορισθῇ ὕστερον ἀπὸ τοσέτους αἰῶνας ὑπὸ τῶν νεωτέρων σοφῶν), ἀλλ' ὅμως πάλιν δὲν ἔγραφεν οὐδ' εἶχε νὰ γράψῃ τέτο τῆ πνευματισμοῦ τὸ σημεῖον F· οὕτω καὶ τώρα συνήθως προφέρομεν κατὰ τόπους τὸ γαῖμα, καὶ ἡ γαῖγα, καὶ τὰ γοῦλα, καὶ γνεύω, καὶ οὔβια καὶ ἔγια, κτλ. ἀλλ' ὅμως πάλιν καὶ προφέρομεν κατὰ τόπους καὶ πάντοτε γράφομεν κανονικῶς, αἷμα, αἶγα, οὖλα, νεύω, οὖϊα (=ὄϊα, ᾠα)· παρομοίως καὶ τῶν Σλαβονικῶν διαλέκτων πολλαὶ προφέρουσι μετὰ F πολλὰς λέξεις χωρὶς τούτου σχηματιζομένας

ἀνθρωπίνη νὰ βαβύζῃ τοιουτρόπως· ἔπειτα ἡ τοιαύτη μετὰ τοῦ F διαίρεσις τῶν διφθόγγων ἀναιρεῖ καὶ τὸ ποιητικὸν μέτρον, διότι τὰ διαιρέμενα φωνήεντα μετὰ τῆ συμφωνικῆ πνεύματος πολλαπλασιάζοντα τὰς συλλαβὰς παραλύουσι τὰς πόδας, οἷον τὸ ὅ|σσοι θεοὶ| προφερόμενον ὅ|σσοF ι θεόF ι|, ἀποβαίνει ἀνθ' ἑνὸς δακτύλου δύω πόδες, πυρρίχιος καὶ τρίβραχυς· καὶ ταῦτα μὲν πρὸς τούτων τῶν ὑπερδιφθογγιζῶν τὸν πάντῃ βάρβαρον καὶ ἀγροῖκον πνευματισμὸν (ὡς ὥρισεν ὁ Νιγίδιος τὸν βαρβαρισμὸν (α)), ἐὰν καὶ ὅλως ἔπρεπε νὰ τὸν μνημονεύσωμεν.

εἰς τὴν ἀρχαίαν Σλαβονικὴν, οἷον орю (ἀρῶ, aro) орати, *Βοεμ.* worati· уда, *Κροατ.* vuda· осмь (ὀκτὼ, octo), *Ῥωσσ.* восемь· отецъ (ἄττας), отчина καὶ вотчина [*Λτ.* patrimonium, πατρικὸν ἢ πατρογονικὸν κτῆμα, καὶ γονικὸν ἁπλῶς παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς· καὶ ἤδη παρὰ Κυπρίοις γονικὸν (ἐλλειπ. κτῆνος, ὡς καὶ τοῦτο κτῆμα), ὄχι ἐκ τοῦ ὄνος Γονικὸν, ὡς ἐνομίζομεν ἄλλοτε· βλ. περὶ συγγεν. τῆς Σλαβ.-Ῥωσσ. γλώσσης πρὸς τὴν Ἑλλην. τόμ. β, σελ. 230]. οἱ δὲ παλαιοὶ Λατῖνοι τ' ἀνάπαλιν σπανίως μετεχειρίζοντο τὸ h, oedos γράφοντες καὶ ircos καὶ vivs, τὰ hoedos, hircos, huius (Quintil. A. 5.). Ὥσε καὶ ἕτω κἀκεῖνος ἡ παρὰ τῶν νεωτέρων Κριτικῶν διὰ φόβον μόνον χασμῳδίας προσεθεῖσα εἰς τὸν Ὅμηρον γραφὴ τοῦ F δὲν φαίνεται ἀσφαλής! καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Κνιγέτου κατὰ τὸν ἀρχαῖον τάχα πρόπον μὲ τὸ F καὶ δίχως τόνων (εἰ μὴ μὲ πνεύματα καὶ μὲ μόνην περισπωμένην, ἂν καὶ ταῦτα δὲν ἐγνώριζεν ἡ ἀρχαιότης) φιλοπονηθεῖσα τῆς Ἰλιάδος ἔκδοσις δὲν ὁμοιάζει παρὰ πολὺ τὴν ἀπὸ τοῦ Νάρθηκος, καὶ τὴν Χίαν, καὶ τὴν ἐκ Σινώπης, ἢ ἄλλην τινὰ τῶν παλαιῶν ἐκδόσεων τοῦ Ὁμήρου! (βλ. καὶ ἐφεξῆς, κεφ. β, αυ καὶ ευ).

(α) Rusticus fit sermo, si adspiras perperam (A. Gell. Noct. Att. XIII, 6).

Οἱ δὲ πλεῖστοι καὶ δοκιμώτατοι τῶν Ἐρασμιτῶν τὴν μὲν διαίρεσιν ἀποδέχονται ὡς πάθος τῶν διφθόγγων, ἀποδεικνύμενον μάλιστα καὶ ἀπὸ τὸ μέτρον τῶν ποιητικῶν ποδῶν· ἀλλ' ὅμως καὶ αὐτοὶ προφέρουσι πᾶσαν δίφθογγον καθόλου διῃρημένως, κατά τινα (ὡς λέγουσιν) ἁρπάγδην καὶ γοργῶς περαινομένην διαίρεσιν· ὥστε καὶ ὁ φθόγγος ὁ διπλοῦς νὰ ἐξακούηται, καὶ τῶν συλλαβῶν ὁ χρόνος νὰ μὴ παραβλάπτηται. — Προφέρομεν (λέγουσι) τῶν δύω φωνηέντων τὸν διπλοῦν φθόγγον κατὰ συνεκφώνησιν μέν, ἀλλ' ὅμως ὑφ' ἓν πνεῦμα μονοσυλλάβως καὶ ταὐτοχρόνως· οἷον τὴν ει, ὡς οἱ Γάλλοι εἰς τὰ sein, plein· τὴν αι, ὡς οἱ αὐτοὶ εἰς τὸ serail· τὴν οι, ὡς τὰ moi, Roi, ἢ ὡς εἰς τὸ Ἰταλ. oime· τὴν αυ καὶ ευ, au καὶ eu γοργοφωνούμενα, κτλ. — Σοφόν τι καὶ ποικίλον φαίνεται τὸ εὕρημα τῶν ἀνδρῶν περὶ τὴν ἐκφώνησιν τῶν Ἑλληνικῶν διφθόγγων! ἀλλ' οἱ Ἕλληνες, ὡς ἀκόμη ἀγροικότεροι καὶ δυσμαθέστεροι περὶ τὰ τοιαῦτα, ὁμολογοῦμεν, ὅτι δὲν καταλαμβάνομεν τί λέγουσιν· ἡμεῖς μανθάνομεν ἐκ παίδων, ὅτι συλλαβὴ εἶναι σύναψις ἑνὸς φωνήεντος μεθ' ἑνὸς ἢ πλειοτέρων συμφώνων, καὶ, ὅτι καὶ πᾶν φωνῆεν προσέτι λέγεται καταχρηστικώτερον συλλαβή, διότι καὶ τὰ φωνήεντα, ὡς αὐτοτελῆ, καθ' ἑαυτὰ ἀποτελοῦσι φωνήν. ὅταν λοιπὸν εἰς τὴν ρὸ συλλαβὴν προσεθῇ καὶ τὸ φωνῆεν ι, καὶ ἡ λέξις γίνῃ ῥοΐ, ἀποροῦμεν, πῶς τοῦτο δύναται νὰ ᾖναι πάλιν μία συλλαβή, ἤγουν πῶς τὸ ῥοΐ εἶναι ἴσον μὲ τὸ ῥὸ! πάντῃ ἄφωνον καὶ ἄφθογγον δὲν μένει βέβαια τὸ προσεθὲν φωνῆεν· ἔπεται λοιπὸν ὅτι ἐκφωνεῖται μέν, ἀλλ' ἐν χρόνῳ βραχυτάτῳ καὶ ἀκαρεῖ, ὡς θέλουσιν οἱ Ἐρασμῖται· ἀλλ' ὅμως, ὅσον βρα-

χέως καὶ ἀκαριαίως ἂν ἐκφωνηθῇ καθ' ἑαυτὸ τὸ φωνῆεν, πάντοτε ἀποτελεῖ φωνὴν, ἤγουν πάντοτε, καθὸ αὐτοτελὲς, ἀποτελεῖ ἁπλῆν καὶ στοιχειώδη συλλαβήν· καὶ ἔτω τὸ ῥοΐ ἢ ῥοὰ (Roi) εἶναι δισύλλαβον, τὴν μὲν πρώτην βραδύτερον, τὴν δὲ δευτέραν συλλαβὴν βραχύτερον, ἢ τ' ἀνάπαλιν, ἐκφωνέμενον Ἀνάγομεν δὲ τὴν κρίσιν εἰς αὐτῶν πάλιν τῶν σοφῶν Ἐρασμιτῶν τὸ κριτήριον· ἀληθῶς εἰς τὰς Γαλλικὰς στίχους τὸ Roi μετρεῖται κατὰ συνεκφώνησιν μονοσύλλαβον· ἀλλ' ὅμως ἐν ταὐτῷ διακρίνετ' ἐπαισθητῶς ὁ φθόγγος καὶ τῆς πρώτης καὶ τῆς δευτέρας τῆ ὀνόματος συλλαβῆς, ὅσον ἂν ἢ ἑκατέραν ἢ μόνον τὴν ἑτέραν συναρπάσῃ, καὶ, ἔτως εἰπεῖν, τὴν χάψῃ ὁ προφέρων, συνελαύνων καὶ συντυλίσσων αὐτὴν μετὰ τῆς ἑτέρας· εἰς δὲ τὴν πεζὴν τῶν Γάλλων γλῶσσαν τὰ roi, moi, κτλ. ἐκφωνοῦνται καθαρῶς δισύλλαβα· ἢ, ἂς δώσωμεν ἰδιώτην τινὰ Γάλλον νὰ ἀναγνώσῃ τὸ Roi καὶ τὸ Roï (μὲ τὸ σημεῖον τῆς διαιρέσεως), θέλομεν ἆρα διακρίνει μεταξὺ τούτων κἀμμίαν διαφοράν; δὲν θέλει γελάσει κ' ἐκεῖνος ἀπαιτέμενος νὰ προφέρῃ τὸ δεύτερον μὲ μίαν περισσότερον παρὰ τὸ πρῶτον συλλαβήν; Παρομοίως καὶ ὁ Ἰταλὸς, προφέρων πάντοτε διῃρημένον τὸ oi, δὲν διακρίνει τὸ τῆς γλώσσης του Moise ἢ Moïse ἀπὸ τὸ Γαλλικὸν Moise, ἐδὲ τὸ Eneide ἀπὸ τὸ Eneïde, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων διφθόγγων ὡσαύτως· βραχυτέρα προφορὰ ὑποκλέπτει μὲν τὸν χρόνον ἀλλὰ δὲν συμπίγει καὶ τὸν φθόγγον τῶν προφερομένων συλλαβῶν, ὥστε τὰ δισύλλαβα νὰ τὰ κάμῃ κυρίως μονοσύλλαβα· περὶ τούτου θέλομεν ἐπαναλάβει τὸν λόγον καὶ ἐφεξῆς (§ η). Ὑπάρχει λοιπὸν ἡ διαίρεσις πάθος, ἢ ἐξαίρεσις

καθόλε περὶ τὴν φύσει μονοειδῆ καὶ ἀδιαίρετον τῶν διφθόγγων προφοράν· κᾷν βραχύτερον κᾷν βραδύτερον ἐκφωνῶσι διαιρῶντες τὰς διφθόγγες οἱ Ἐρασμῖται, πάντοτε τὰς διαιρῶσιν, ἤτοι πάντοτε τὰς προφέρεσι δισυλλάβες, καὶ ἐδέποτε μονοσυλλάβες, ἐφ' ὅσον ἂν τὰς διαιρῶσιν ὁπωσδήποτε· συλλαβῶν διαίρεσις καὶ μονοσυλλαβία, τετέσι μονοφωνία καὶ διφωνία δὲν δύνανται νὰ συνυπάρχωσιν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ φθόγγε· ὥςε ἢ δὲν πρέπει νὰ δέχωνται τὸ πάθος τῆς διαιρέσεως (τὸ ὁποῖον, ἐφ' ὅσον τις ὑγιῶς συλλογίζεται, δὲν δύναται ν' ἀποβάλῃ), ἢ τῦτο δεχόμενοι, χρεωξῶσιν ἐξ ἀνάγκης νὰ δεχθῶσι καὶ τὸ ςοιχειῶδες καὶ μονοειδὲς τῆς προφορᾶς τῶν διφθόγγων, ἐπὶ τῷ ὁποίῳ συμβαίνει ἡ διαίρεσις. Τόλμα λοιπὸν, ὦ γενναῖε Ἐρασμίτα, νὰ λέγῃς παῖς καὶ οἷς καὶ εὖ, διότι λέγεις πάϊς καὶ ὅϊς καὶ ἓϋ! Σύναπτε ὀρθῶς, ὡς καὶ διαιρεῖς ὀρθῶς τὰ τῶν διφθόγγων ςοιχεῖα! Οὕτω καὶ οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες τὰ συνῆπτον, καὶ πάλιν, ἔτε ἔπρεπε, τὰ διῄρεν, ἐπιγράφοντες τὸ σημεῖον τῆς διαιρέσεως, τὸ ὁποῖον δὲν ἤθελον μεταχειρισθῆ, ἂν αἱ δίφθογγοι πᾶσαι πάντοτ' ἐπροφεροντο διῃρημένως· καθὼς οὐδ' Ἰταλοὶ, οὐδ' ἄλλοι, ὅσοι προφέρσι κατὰ διάςασιν τὰ δύω φωνήεντα τῶν παρ' αὐτοῖς λεγομένων διφθόγγων, δὲν μεταχειρίζονται σημεῖον διαιρέσεως. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἀρχαιοτάτες χρόνες, ὁπότε δὲν ἔγραφον ἀκόμη τὰ διάφορα σημεῖα τῆς προσῳδίας, ἡ διαίρεσις ἦτο σημειωμένη εἰς τὴν ζῶσαν τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων προφοράν. ἐκεῖνοι προφέροντες, φέρ' εἰπεῖν, τὴν ει καὶ ευ καὶ οι ὡς ἓν ςοιχεῖον εἰς τὰ Ἄργει καὶ Ἀργεῖος καὶ ἀγγεῖον καὶ οἶω καὶ εὖ, ἐπρόφερον πάλιν οἱ αὐτοὶ κατὰ

τόπες καὶ πολλάκις διὰ τὸ μέτρον καὶ Ἀργεϊ, Ἀργέϊος, ἀγγεῖον (ἐκ τῦ ἄγγος, ἄγγεος· ὅθεν τὰ ἰωνικὰ Ἀργήϊος, ἀγγήϊον, κτλ.), ὀΐω, ἐΰ, κτλ. δισυλλάβως ἐκφέροντες τὰ συνῃρημένα τῶν διφθόγγων ϛοιχεῖα. ἀλλ' ὅμως ἐδεὶς ἀπὸ τὲς μακαρίες ἡμῶν προγόνες δὲν διῄρει τὰς διφθόγγες ἐδαμῦ ἐδαμῶς, ὅπε ἀντέπιπτιν ἡ ὀρθότης τῆς ἑλληνικῆς προφορᾶς, ἀπαγγέλλων, φέρ' εἰπεῖν, δισυλλάβως κάϊ τὸν καὶ· καὶ τρισυλλάβως, ὄϊκος τὸ οἶκος· καὶ τετρασυλλάβως, ἀϊέϊ τὸ αἰεί· καὶ πενταυλλάβως, ἄϊθυϊα τὸ αἴθυια· καὶ ἑξασυλλάβως, πόϊεϊταί τὸ ποιεῖται· καὶ ἑπτασυλλάβως, ἐπάϊνέεαϊ, Ἐϋμαϊοϊοι, τὰ Εὐμαίοιο, ἐπαινέεαι· καὶ (φεῦ τῦ πόνε!) ὀκτασυλλάβως, Νεμεϊαϊοϊο τὸ τῦ Ἡσιόδε Νεμειαίοιο! — πλειότερα ἔτ' ἐγὼ δύναμαι νὰ γράψω, ἔτ' ὁ ἀναγνώϛης με νὰ ἀναγνώϛῃ χωρὶς ναντίασιν! πλὴν καὶ ἐκ τέτων καὶ τῶν τοιέτων ἀηδῶν, ἀϛχήμων, φρικτῶν κακοφωνιῶν φαίνεται ἡ προρρηθεῖϛα ἀλήθεια, ὅτι ἀδύνατον ἦτο νὰ ὑπάρξῃ καθολικὴ τῶν διφθόγγων διαίρεϛις εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶϛαν, ἀφ' ἧ διεκρίθηϛαν δίφθογγοι, καὶ διετυπώθη κατὰ διαλέκτες ὁ τῶν λέξεων ϛχηματιϛμὸς, καὶ ἐκανονίϛθη ἡ ποϛότης τῶν ϛυλλαβῶν καὶ ἡ προϛῳδία.

§ ζ. Τρίτη δεῖξις τῆς ϛοιχειώδες φύϛεως τῶν διφθόγγων εἶναι καὶ αὐτὸς ὁ τόνος των. Ὅταν ὁ τόνος ἐξ ἀρχῆς πίπτῃ ἔξω τῶν δύω διακεκριμένων φωνηέντων, δὲν λαμβάνει τέτον οὐδ' ἡ ἐξ αὐτῶν ϛυναιρεμένη δίφθογγος, οἷον Ἀρεϊ Ἄρει, Νηληϊάδη (Νηλεϊάδη) Νηλειάδη, περίπλοος πέρίπλες, κτλ. Ὅταν ὅμως ὁ τόνος πίπτῃ εἰς τὸ προηγέμενον τῶν διῃρημένων φω-

νηέντων (ὡς Ἀτρέϊ, ἀγγέϊον), τότε μεταβαίνει μὲν εἰς τὸ δεύτερον τῆς ἐξ αὐτῶν συναιρεμένης διφθόγγε, μεταβάλλεται δὲ καὶ εἰς περισπωμένην ἢ ἐπὶ τῆς παραληγέσης, ἐὰν ἡ λήγεσα ᾖναι βραχεῖα (ὡς, ἀγγεῖον, κτλ.), ἢ καὶ ἐπὶ τῆς ληγέσης, ἐὰν τύχῃ εἰς αὐτὴν ἡ συναιρεμένη δίφθογγος, ὡς, ἠχοῖ, Ἀτρεῖ (τὸ ὁποῖον κηρύττει καὶ ὁ Κυϊντιλιανὸς. Α. ς). ἀλλὰ καὶ ὅπε δὲν χωρεῖ διαίρεσις, πάλιν ὁ τόνος τίθεται εἰς τὸ δεύτερον τῆς διφθόγγε φωνῆεν, οἷον, αἶα, ποία, ῥείω, λούω, ναύω, νεύω (α). Ὥσε πᾶσα δίφθογγος, κἂν ἐκ διαιρέσεως συναιρῆται, κἂν δὲν ἐπιδέχηται διαίρεσιν, κἂν ὀξύνηται, κἂν περισπᾶται, πάντοτε λαμβάνει τὸν τόνον ἐπὶ τᾶ δευτέρε φωνήεντος, ὡς γόμφωμα συνδετικὸν, ἢ γραπτὸν σημεῖον τᾶ ἀγράφε πνεύματος τῆς προφορᾶς, τοῦ συνάπτοντος ἀμφότερα τὰ φωνήεντα εἰς μίαν μονοειδῆ καὶ ἀδιαίρετον συλλαβήν. Πάλιν εἰς ὐδεμίαν λέξιν Ἑλληνικὴν

(α) Αἱ αυ καὶ ευ δίφθογγοι κυρίως ὖσαι αϝ καὶ εϝ, ἤτοι τὸ φωνῆεν μετὰ πνεύματος, ἔπρεπεν ὀρθῶς νὰ λαμβάνωσι τὸν τόνον εἰς αὐτὸ τὸ φωνῆεν (ὡς, ἄυως, ῥέυω), καθὼς τονίζονται καὶ ὅταν τὸ ὑψιλογραφέμενον πνεῖμα γράφηται διὰ συμφώνου (οἷον ἅβως, ῥέβω, ῥέβω, ῥέμβω)· ἀλλ' ἐπειδὴ αἱ αυ καὶ ευ γίνονται καὶ ἐκ συναιρέσεως, ὡς, θεῦς, λεῦς (=θεὸς, λεὸς, Αἰολ. ο=υ), καὶ κατὰ διαλέκτες ἀνταλλάσσονται καὶ πρὸς ἀλλήλας καὶ πρὸς τὴν ε, ὡς, αὖς=ἓς, πέδαυρος, πέδευρος (=μέτερος=μετέωρος), ἡ δὲ ε καὶ αὐτὴ γινεται καὶ ἐκ συναιρέσεως (ὡς, νόος νοῦς), διὰ τᾶτο καὶ εἰς τὰς αυ καὶ ευ καὶ ου ἐπεκράτησεν ὁ γενικὸς κανὼν νὰ τίθηται ὁ τόνος ἐπὶ τᾶ δευτέρε φωνήεντος πρὸς δεῖξιν τῆς καὶ τάτων ἀδιαιρέτε μονοσυλλαβίας. Διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν καὶ τὰ πνεύματα, ἡ δασεῖα καὶ ψιλὴ, τίθενται ὡσαύτως ἐπὶ τοῦ δευτέρου φωνήεντος, οἷον, αἰρῶ, αὐλὴ, εὐθὺς, εἰκὼν, οἶκος, οἶος, υἱός, οὖας.

δὲν εὑρίσκεται τόνος εἰς τὴν ἀντιπροπαραλήγουσαν, ἤτοι εἰς τὴν τετάρτην ἀπὸ τέλους τῆς λέξεως συλλαβὴν (διὰ τὴν φυσικὴν ἀνάγκην τῆς ἀνθρωπίνης φωνῆς, ἥτις δὲν δύναται νὰ προφέρῃ τέσσαρας ἐφεξῆς ὁλοκλήρους συλλαβὰς ὑφ' ἕνα τόνον συνεχῆ καὶ ἀδιάπτωτον)· ὅθεν οὐδὲ δίφθογγος εἶναι δυνατὸν νὰ διαιρεθῇ εἰς τὴν προπαραλήγουσαν, διότι ὁ τόνος μεταβαίνει εἰς τὸ πρῶτον φωνῆεν (οἷον, ἔϊδετο, ἤϊδεε, ἄϊθυια), μετὰ δὲ τοῦτον ἕπονται τρεῖς ἀτόνιστοι συλλαβαί, τὸ ὁποῖον εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν Ἑλλήνων εἶν' ἀφύσικον. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον οὐδ' εἰς τὴν παραλήγουσαν διαιρεῖται δίφθογγος, ὅταν ἡ λήγουσα τύχῃ μακρὰ, τουτέστι σύνθετος ἐκ δύω φωνηέντων ἢ συλλαβῶν (οἷον ὡράϊων = ὡράϊοον, ὡράϊας = ὡράϊαας, ἀντὶ ὡραίων, ὡραίας)· διὰ τοῦτο καὶ ὅταν ἡ λήγουσα ἐκ βραχείας ἀποβῇ μακρὰ, μεταβαίνει παρευθὺς καὶ ὁ τόνος ἐκ τῆς προπαραληγούσης εἰς τὸν παραλήγουσαν τοῦ ὀνόματος· οἷον τὸ Θρηΐκιος (Θρήκιος) ἔχει θηλυκὸν Θρηϊκία (Θρηϊκίαα), καὶ ἐκ τοῦ ἔϊσος (ἶσος), γίνεται ἴϊση, ἴϊσας (ἴϊσαας)· οὕτω καὶ πάντα γενικῶς τὰ ἰσοσύλλαβα καταβιβάζουσι τὸν τόνον ἐν ταῖς πλαγίαις πτώσεσι διὰ τὸ μῆκος τῆς ληγούσης (ὡς, λίθινος, λιθίνου, -θίνῳ, -θίνη, -θίνης, -θίνων, -θίνοις-ναις, κτλ. αἱ δὲ πληθυντικαὶ ὀνομαστικαὶ φυλάττουσι τὸν τόνον τῆς ἑνικῆς τοῦ ἀρσενικοῦ, λίθινοι, λίθιναι, διότι ἡ αι καὶ οι ἐν τέλει λέξεως γυμναὶ τυγχάνουσαι συμφώνου ληκτικοῦ, οἷον τοῦ ς ἢ ν, ἐκλαμβάνονται βραχεῖαι, τουτέστιν = ε καὶ υ, ἢ ι· καὶ αὕτη δεῖξις καθολικὴ καὶ προφανὴς τῆς ἀδιαιρέτου τῶν διφθόγγων ἐκφωνήσεως). Ἀλλ' οὐδὲ τὰ μακροκατάληκτα

δισύλλαβα διαιρεῖσι τὴν δίφθογγον τῆς πρώτης συλλαβῆς, οἷον, εἴδω (=εἴδοο), Τροία (=Τροίαα)· εἰς ταῦτα ἠκολούθησαν διὰ τὴν ἀναλογίαν καὶ ὅλα τὰ διφθογγοπαραληκτοῦντα θηλυκὰ, κἄν ἔχωσι βραχεῖαν τὴν λήγουσαν, οἷον, πεῖρα, μοῖρα (ἀδέποτε δὲ πέϊρα, μόϊρα). Ἀλλ' ἡ Λατινικὴ γνωρίζουσα μὲν καὶ αὐτὴ τὸ πάθος τῆς διαιρέσεως, ἀλλ' ὄχι καὶ τὴν Ἑλληνικὴν ἀκρίβειαν περὶ τὸν τονισμὸν (ὅσις πάντοτ' ἀποβλέπει τὴν ποσότητα τῆς ληγούσης συλλαβῆς), προφέρει πολλάκις τὰ τοιαῦτα διῃρημένως, κἄν βραχεῖαν ἔχωσι κἄν μακρὰν τὴν λήγουσαν, Mája λέγουσα τὸ μαῖα, καὶ Trója τὸ Τροία [ἂν καὶ ἄλλως τῶν τοιούτων ἡ δίφθογγος ἀποβαίνει κυρίως συλλαβὴ, διότι τὸ ι τρέπεται εἰς τὸ συμφωνικὸν j (=γ) κατὰ τὴν Λατινικὴν προφορὰν, καὶ τὸ μαῖα καὶ Τροία μεταποιοῦνται κυρίως εἰς δισύλλαβα Μάγα, Τρώγα, διὰ δὲ τὴν ὑγροτέραν τῶ Ja ὡς γιὰ προφορὰν φαίνονται ὡς τρισύλλαβα κατὰ συνίζησιν τῆς ληγούσης, οἷον Μάγια, Τρώγια (α)] — Ἀλλ' ἡ τῶν τόνων

(α) Ὁ Κικέρων (Orator.), καὶ ὁ Κυϊντιλιανὸς (A. 4), παραγγέλλουσι νὰ γράφωνται τὰ τοιαῦτα ὀρθότερον, Maija, aijo (Μάϊγια, ἄϊγιω), κατὰ διπλασιασμὸν τῶ ι, τῶ μὲν πρώτῳ πρὸς δήλωσιν τῆς διφθόγγου, τῶ δὲ δευτέρῳ πρὸς ἔκφρασιν τῶ συμφωνικῶ j. Ὁμοίως ἔγραψαν καὶ τὸ Pompeius, Pompeijus, κτλ. Ποίαν μορφὴν Ἑλληνικὴν ἔχουσιν αἱ τοιαῦται λέξεις, παρακαλῶ, αἵτινες παραβαλλόμεναι πρὸς τὴν καθ' Ἕλληνας σύνθεσιν καὶ προφορὰν τῶν συλλαβῶν, ἐξελέγχονται σαφῶς βαρβαρόφωνα λαλήματα; Ὁμοίως καὶ περὶ τῶ τόνου μαρτυρεῖ τρανῶς ὁ Κυϊντιλιανὸς, ὅτι ἡ μὲν Ἑλληνικὴ προσῳδία εἶναι δυσπαρακολούθητος μάλιστα διὰ τὰς διαλέκτους (οἷον τὰ, Πηλεὺς, Ἀχιλλεὺς, οἱ μὲν Ἀττικοὶ ὀξυτονοῦσιν, οἱ δὲ Αἰολεῖς παροξύνουσι, Πήλευς λέγοντες, καὶ Ἀχίλλευς, κτλ.), ἡ δὲ Λατινικὴ εἶναι ἀπραγμάτευτος περὶ τὰ τοιαῦτα, καὶ ὀλίγον φροντίζει (τονίζει δηλαδὴ καὶ τὴν προπαραλήγουσαν ὅταν ἡ

γραφὴ (φωνάζει δριμὺ φυσῶν ὁ Ἐννίνιος μὲ τὰς ὀπαδάς τα) καὶ οἱ περὶ προσῳδίας κανόνες εἶναι πλάσματα νεώτερα τῶν Ἀλεξανδρινῶν ἀμαθῶν γραμματικῶν σας! Πόθεν ἔτοι ἠξεύρον, ὅτι παρομοίως ἐτόνιζε τὰς λέξεις καὶ ὁ Ὅμηρος ἢ ὁ Δημοσθένης; —Πόθεν; ἀπὸ τὴν ἰδίαν των γλῶσσαν, ἥτις ἦτο ἡ αὐτὴ καὶ τῶν προγόνων των περὶ τὰ καθόλα, καὶ τῆς ὁποίας οἱ τόνοι φυλάττονται ἀπαραλλάκτως καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν νῦν Ἑλλήνων. Πόθεν ἄλλοθεν, ὦ ἀγαθοὶ, εἰ μὴ ἀπὸ τὴν ζῶσαν τῶν γλωσσῶν σας προφορὰν καὶ τὲς ἔκπαλαι νομοθετημένους κανόνας τῆς προσῳδίας ὁδηγούμενοι καὶ τώρα τινὲς ἀπὸ σᾶς, ἤθελον ἐπιχειρήσει (καθ' ὑπόθεσιν) νὰ διορίσωσι διά τινων γραπτῶν σημείων τοὺς ὁποίους δὲν συνειθίζετε νὰ γράφητε τόνους; Καὶ ἂν τοὺς διορίσῃ σοφῶν τινων χορὸς, Γερμανῶν, φερ' εἰπεῖν, εἰς τὴν Γερμανικὴν καὶ τὰς διαλέκτους της, θέλουσιν ἔπειτα τολμήσει τινὲς ἀλλογενεῖς νὰ ψέγωσι τὸν τοιοῦτον τονισμὸν, ὡς πάντῃ βάρβαρον καὶ διάφορον τῆς γνησίας προσῳδίας τῆς γερμανικῆς; καὶ τίς τῶν Γερμανῶν θέλει δυνηθῇ νὰ ὑποφέρῃ διὰ τέλος τὲς τοιάτας δοκησισόφες Θράσωνας; Ἀλλὰ περὶ προσῳδίας λέγομεν εἰς τὸ τρίτον τμῆμα τῦ συντάγματος.

§ η. Τετάρτη ἀπόδειξις τῆς ἀδιαιρέτα τῶν διφθόγγων προφορᾶς εἶναι ἡ συνίζησις, ἢ συνεκφώνησις, ὁπόταν δύω παράλληλα φωνήεντα δύω συλλαβὰς καθ' ἑαυτὰ ἀποτελοῦντα, καὶ

λήγεσα, καθ' Ἕλληνας, εἶναι μακρά!) „apud nos brevissima est ratio (A. 5)! ἀλλ' ὡσαύτως καὶ παρ' Ἕλλησιν ἐδεμία φροντὶς, πῶς τονίζει καὶ προφέρει τὰς λέξεις της ἡ Λατινικὴ, ὅταν τὰς προφέρῃ ὄχι Ἑλληνικῶς!

μήτε θλίψιν ἐπιδεχόμενα, μήτε συναιρούμενα εἰς μίαν δίφθογγον μονοειδῆ καὶ στοιχειώδη, ὡς ἑτερόμορφα καὶ ἰδιοσύστατα, συνεκφωνέμενα γοργότερον, ἀπαρτίζουσιν, ὄχι μίαν ἀκριβῶς, ἀλλ' ὡς ἂν μίαν συλλαβήν, οἷον, θεῶν, θεῶν· ἡ συνίζησις εἶναι σχεδὸν κρᾶσις ἄγραφος, τοῦτο μόνον ἐκείνης διαφέρουσα, καθ' ὅ,τι ἡ μὲν κρᾶσις εἶναι γραμμάτων ἔλλειψις (ὡς, κἀτα = καὶ εἶτα), ἡ δὲ συνίζησις, χρόνου κλοπὴ πρὸς δύω συνεκφωνουμένων φωνηέντων προφοράν· τὰ συνεκφερόμενα φωνήεντα γράφονται μὲν ὁλοκλήρως, προφέρονται δ' ἐλλειπῶς, καὶ συνεκφωνοῦνται μὲν οἱ φθόγγοι τούτων ἀμφοτέρων, ἀλλὰ γοργῶς καὶ συνεσπευσμένως, μᾶλλον δὲ συνεφθαρμένως, ἢ ἡμιτελῶς πως καὶ στενοφώνως, συνειλούμενοι καὶ συνιζάνοντες εἰς ἀλλήλες καὶ συναπαρτίζοντες τὸν ἦχον ἐν χρόνῳ βραχυτέρῳ, καὶ μόνον ἡμίσει παρ' ὅσον ἀπαιτεῖ τῶν συνιζανόντων φωνηέντων ἡ φύσις, ὅταν ἑκάτερον ἐκφωνῆται καθ' ἑαυτό· διὰ τοῦτο καὶ τὸ πάθος ὠνομάσθη συνεκφώνησις καὶ συνίζησις. Μεταχειρίζονται δὲ ταύτην καὶ οἱ παλαιοὶ Ἐποποιοὶ καὶ οἱ Λυρικοὶ καὶ οἱ Ἀττικοὶ δραματοποιοὶ καὶ ἄλλοι ποιηταὶ πρὸς θεραπείαν τοῦ μέτρου τῶν στίχων, ὅταν εἰς τὸν πόδα περιττεύῃ συλλαβή. καὶ, ὅσον συμπεραίνεται καὶ ἐκ τούτων καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς λαλουμένης ἡμῶν γλώσσης (ἥτις ἀγαπᾷ κατακόρως τὴν συνίζησιν), καὶ κατ' αὐτὴν τῆς Ἑλλάδος τὴν ἀκμὴν δὲν ἦτο τὸ πάθος ἄγνωστον ἀδ' εἰς τὴν κοινὴν τοῦ ὄχλου διάλεκτον, τὴν ὁποίαν ἐμιμοῦντο οἱ θεατρικοὶ μαλιστα ποιηταὶ, κἂν οἱ λογογράφοι διέφευγον τὴν συνεκφώνησιν εἰς τὴν πεζὴν γλῶσσαν τὴν γραπτὴν, καθὼς καὶ τώρα γράφοντες δὲν τὴν

συνειθίζομεν, εἰ μὴ μόνον εἰς τοὺς ξίχους, μιμέμενοι μᾶλλον τὴν δημώδη προφοράν, καὶ διὰ τὸ μέτρον. Γίνεται δὲ συνίζησις καὶ ἐν ἀρχῇ καὶ ἐν μέσῳ καὶ ἐν τέλει λέξεως ὄχι μόνον δύω φωνηέντων [ἢ βραχέων ἀμφοτέρων, ὡς, θεὸς, ἠΐα, σήθεα, κρέα (Ὅμ.), ἢ ἑνὸς βραχέος καὶ ἑνὸς μακροῦ, ὡς, Πηληϊάδεω (Ὅμ.), σιδηρέη (Θέογ.). γενύων (Πίνδ.), θεῶν Νεοπτόλεμος (Σοφοκλ.), ἡδύοσμος (Ἀμμιαν. ἐπιγρ.), κτλ. (α)], ἀλλὰ καὶ ἐξ ἑνὸς φωνήεντος (ἢ βραχέος ἢ μακρᾶ), καὶ μιᾶς διφθόγγυ, ὡς, οἷος ἐσσὶ, δακρύοισι, μὴ ϑ', δενδρέῳ, ἢ εἰσόκεν (Ὅμ.), καὶ τέλος, ἐκ δύω δι-

(α) Οὕτω καὶ ἡ συνήθεια· νεὸς, κρεάς, κρεάτα, σήθεα, βάϊα, χίλια, παιδιὰ, παιδιῶν, (γένεια), γενειῶν, ἡδυόσμος καὶ ᾽δυόσμος, συκεὰ (συκέα, -κέη, -κῆ), μηλεὰ, κερασεὰ καὶ-σιὰ (κατὰ τὸν ἀρχαῖον τύπον εἰς σέα καὶ σία, ὡς, κερασέα, καί-σία, περσέα, -σεία, -σία)· καὶ τὰ εἰς ια θηλυκὰ, ὀρακιὰ, πονηριὰ (κατὰ τὰ ὀξύτονα τῶν ἀρχαίων, καλιὰ, πρασιὰ, ἀνθρακιὰ, καὶ, -κεία, -κία), ἀνθρωπειὰ, γαδρειὰ (ἐλλειπτ. φύσις, ἰδιότης, ἀντὶ ἀνθρωπισμός). χειριὰ, φακιὰ (φάκτα=πύκτη, καὶ χειρία, χείρ· ὅθεν καὶ χειροβολιὰ, χειρόβολον) = ὅσον χωρεῖ χεὶρ (κατὰ τὸν τύπον τῶν εἰς ια περιληπτικῶν, ἰωνιὰ, ῥοδωνιὰ)· τεφεκιὰ (ὡς τοξεία), γρονθιὰ, πετριὰ, μολυβιὰ, μαχαιριὰ (μαχαίρας κτλ. βολὴ ἢ καὶ πληγὴ, λαβωματιὰ, ἐκ τοῦ λαβώνω, λαβόω, ἀντὶ λωβάω), κτλ. Σημείωσαι δὲ καὶ τὴν ἐν τούτοις κοινῶς συνειθισμένην κατάβασιν τοῦ τόνου ἀπὸ μὲν τῆς προπαραληγούσης εἰς τὴν παραλήγουσαν (ἡδύοσμος, ἡδυόσμος), ἀπὸ δὲ τῆς παραληγούσης εἰς τὴν λήγουσαν (παιδίων, παιδιῶν), διὰ τὴν συνίζησιν· τὰ δὲ προπαροξύτονα ἀδέτερα δὲν μεταβάλλουσι τὸν τόνον καὶ μετὰ συνιζήσεως καὶ χωρὶς (ὡς, ποτάμια), διὰ τῆς ληγούσης τὴν βραχύτητα.

φθόγγων, ἐπεὶ ἐ (ἴαμβος), ἀσβέ|ςῳ ἐδ' υἱ|ὸν (Ὅμ.) (α), κτλ. Τέτων ἔτως ἐχόντων, ἀδύνατον ἦτο νὰ προφέρωσιν οἱ Ἕλληνες τὰς διφθόγγως διῃρημένας εἰς τὰς τοιαύτας συνεκφωνήσεις. ἐπειδὴ ποῖον ὀδόντων χάσμα καὶ λάβρον ῥεῦμα φωνῆς δύναται νὰ συνελάσῃ εἰς μίαν συλλαβὴν τρία καὶ τέσσαρα φωνήεντ' ἐφεξῆς, προφέρον ὡς δισύλλαβον σπονδεῖον τὸ διῃρημένον (ἀσβέ)ςοϊ οὐδ' ὑϊ(ὸν), καὶ ὡς

(α) Ἰλ. ρ. 89. Οὕτω καὶ ἡ συνήθεια· ποιὸς, ποιᾶ, θειὸς (θεῖος), θειᾷ, σχολειὸν, -λειᾷ, δελειὰ, γρηὰ (γραῖα), νοιώση (νοήσῃ, νόω, νοέω, νοιέω, ὡς ἀγνοιέω), παλαιώση, παλαιοὶ, υἱὸς, υἱᾷ· τᾶτο δὲ προφέρεται καὶ γυιᾷ, γυιὸς (ὡς καὶ γυαλὶ =ὕαλος) διὰ τὸν ἰωτακίζοντα φθόγγον τῆς υι καὶ υ, καθὼς καὶ πάντα τὰ ἀπὸ ια, καὶ ιο καὶ ιᾳ ἀρχόμενα (καὶ λήγοντα δὲ πολλάκις), τρέπονται χυδαίως εἰς τὸν συμφωνικὸν φθόγγον τῶν Λατινικῶν ja, je, jo, ju, (Σλαβον. я, ю, ѣ), διὰ τὴν ἐκ γοργῆς ἀπαγγελίας τροπὴν τᾳ ι εἰς τὸ συμφωνικὸν J (βλ. Quintil. A. 4. καὶ A. Gell. ιθ, 17)· ὅθεν τὰ συνεκφωνέμενα φωνήεντ' ἀποβαίνσι συμφωνικαὶ συλλαβαὶ, τὰς ὁποίας γράφομεν χυδαίως διὰ τᾶ γ, ἐπέχοντος τόπον F, οἷον, γιατρὸς (ἰατρὸς)=jatros, Γιορδάνης (Ἰορδάνης), χωριὸν (-jon), χωριᾷ (-ju), γυιὲ (υιὲ)=je, κτλ. Εὑρίσκεται δὲ καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τὸ ια, καὶ ιο, κατὰ συνίζησιν, ὡς Ἰάσων (δισύλλαβον. Παυσαν. Ε, 18, 1), πηλιάδα, Ἰόλαος (τρισύλλαβα. Σωτάδης), κτλ. πλὴν εἰς τὰ τοιαῦτα δὲν ἐπροφέρετο τὸ ι ὡς j (τᾶ ὁποίᾳ τὸν φθόγγον δὲν ἐγνώριζεν ἡ παλαιὰ Ἑλληνικὴ προφορά), ἀλλ' ὡς ια, ιο, καθὼς τὰ συνήθη, Νιάδα, ἢ μᾶλλον Ἰνιάδα (ἐκ τᾶ Θυνιάδα, Θυνιάς), πωρτιὸν (ἐκ τᾶ πρωτεῖον, -τίον, πρῶτον μεταθέσει, ἀντὶ πρωτόσακτον, ὡς τ' ὠνόμασεν ὁ Τραλλιανὸς, βιβ. β).

δάκτυλον τρισύλλαβον τὸ ἐέ ἐϊσόκεν (ἦ εἰσόκεν), καὶ ὡς μονοσύλλαβον τὸ ὄϊος (οἶος), κτλ.; (α). Ὅσον συνεσπευσμένως καὶ ἂν προφέρῃ τὰ τοιαῦτα κατὰ διαίρεσιν, θέλει ὑπερβῇ καὶ τὰς συλλαβὰς καὶ τὲς χρένας τῆ ποιητικῆ ποδὸς, καὶ ὁ Ὅμηρος θέλει φανῇ κακομετρίας, ὄχι ῥυθμῦ καὶ μέτρων πατήρ. ἦ λοιπὸν πρέπει ν' ἀποδεχθῶσιν οἱ Ἐρασμίται τὸ τῶν διφθόγγων ἐν τύτοις ἀδιαίρετον, προφέροντες, φέρ' εἰπεῖν, τὴν εἰ μονοσύλλαβον εἰς τὸ ἐπεὶ οὐ, διὰ νὰ συνεκφωνηθῇ μετὰ τοῦ οὐ (ἐπι_ὄ), καὶ τὸ μὴ_ὲ μονοσυλλάβως (ὡς μη_ὲ), κτλ. ἐὰν μέλλῃ νὰ ὑπάρξῃ ὁ ποιητικὸς ῥυθμός· ἢ χρεωξῆσι νὰ μᾶς διδάξωσιν ἄλλα νέα μέτρα τῶν Ἑλληνικῶν ἐπῶν, διαιροῦντες τὰς διφθόγγες, καὶ κάμνοντες, ἔτως εἰπεῖν, συνεπισυνίζησιν, καὶ ἐπὶ συνεκφωνήσει συνεκφώνησιν.— Ἀλλ' ἀντὶ νὰ εὕρωμεν ἄλλα μέτρα (θέλεσιν, ἴσως, ἀποκριθῆ), σᾶς δίδομεν αὐτήν σας τὴν συνίζησιν ἐναργῆ ἀπόδειξιν, ὅτι παρομοίως καὶ αἱ δίφθογγοι τὸ πάλαι συνεκφωνοῦντο, καθὼς καὶ τώρα τὰς προφέρομεν ἡμεῖς.— Ἀλλ' ἡ ἀπόδειξις δὲν εἶναι οὔτε ἐναργὴς, οὔτε ὅλως πιθανή! ἐπειδὴ, πρῶτον μὲν ἄλλα τὰ συνεκφωνέμενα φωνήεντα, καὶ ἄλλα τὰ τῶν διφθόγγων ϛοιχεῖα. τῶν διφθόγγων δευτερεύοντα φωνήεντα δὲν γίνονται ἄλλα παρὰ δύω μόνον τὸ ι καὶ υ (αὐτὸ δὲ τὸ ι ἀδέποτ' ἄρχεται διφθόγγε)· καὶ ὅταν τύχωσι διῃρημένα, συναιρῶνται πάλιν καὶ συναλείφονται εἰς ἕνα φθόγγον ϛοιχειώδη καὶ μονοειδῆ, καθὼς προείπομεν. Τῶν δὲ κατὰ συνίζησιν συνεκφωνουμένων φωνηέντων αἱ συζυγίαι εἶναι πάντῃ διά-

(α) Ex tribus vocalibus syllabam fieri nequit. Quintil. A. 4.

φοροι, καὶ οὔτε τὸ ι ἢ τὸ υ ἔχουσι δευτερεύοντα, οὔτ' ἄλλων φωνηέντων συναιρουμένων τάξιν καὶ μορφὴν (πλὴν τῶν εα καὶ εο) (α). ὅθεν οὐδὲ δύνανται νὰ συαιρεθῶσιν ἀκριβῶς εἰς μίαν συλλαβὴν, ἀλλὰ φυλάττουσιν ἑκάτερον τὸ φωνῆεν τὸν ἴδιον αὐτῆ φθόγγον, ἂν καὶ ἐξ ἡμισείας. Αὕτη λοιπὸν πρώτη μεταξὺ διφθόγγων καὶ τῆς τῶν φωνηέντων συνιζήσεως διαφορὰ, ἡ εἴτε κατ' εἶδος εἴτε κατὰ θέσιν τῶν, ἐξ ὧν συναπαρτίζονται, στοιχείων παραλλάσσουσα γραφή. Ἔπειτα, συνίζησις μὲν γίνεται καὶ εἰς δύω καὶ εἰς τρία καὶ εἰς τέσσαρα φωνήεντα, ἢ δύω διφθόγγους (ὡς, ἐπεὶ ἀ), δίφθογγος δὲ δὲν συνίσταται εἰ μὴ μόνον ἐκ δύω φωνηέντων· ἔξω, ἐὰν θελήσωσιν οἱ Ἕρασμίται νὰ πλουτίσωσι τὴν γλῶσσαν τὴν Ἑλληνικὴν καὶ μὲ τριφθόγγους καὶ τετραφθόγγους, νέον δωροφόρημα, πολλαπλασιάζοντες τὸν ὀλίγον τῶν διφθόγγων μας ἀριθμόν! Συνεῖδον ταῦτα οἱ παλαιοὶ μακαρίται γραμματικοί μας, διὰ τῦτο καὶ διέκριναν ἀκριβῶς τὴν δίφθογγον ἀπὸ τὴν συνίζησιν. Μόνων τῶν ἄλλων εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν δίφθογγοί τινες συμπίπτουσι μὲ τὴν καθ' ἡμᾶς συνεκφώνησιν ἢ συνίζησιν, καὶ ταύτας εἰς ταύτην ἀνάγομεν οἱ Ἕλληνες, ὅταν τὰς παραβάλλωμεν πρὸς τὰς ἡμετέρας (οἷον τὰς Γαλλικὰς ia, ie, io, oe, ue, κτλ.)

(α) Οἷον τείχεα τείχη, τείχεος τείχους (συναιρέμενα), καὶ σήθεα, θεὸς (συνεκφωνέμενα). Ὅθεν τινὲς τῶν φιλολόγων ἐνόμισαν ὅτι τὰ τοιαῦτα καὶ διηρημένως γραφόμενα, ἀλλ' ὅμως ἐπροφέροντο εἰς τὰς σίχας κατὰ συναίρεσιν, οἷον τὸ, ἄφρεον | δὲ σή|θεα (ἰλ. λ. 282) ἐπροφέρετο ἄφρευν (ευ=ου, ἀντὶ ἄφρεν) δὲ σήθη (βλ. τὴν ὑπὸ τῦ φιλτάτυ αὐταδέλφυ μυ Στεφάνυ Οἰκονόμυ τῦ ἰατρῦ ἐξελληνισθεῖσαν τῦ Βυτμάνυ γραμματικ. § ρζ, 12).

καθὼς ἄλλαι πάλιν ἀναλογοῦσι πρὸς τὰς Ἑλληνικὰς ἐκφωνουμένας μὲ τὸ σημεῖον τῆς διαιρέσεως (ὡς αἱ Γερμανικαὶ ai, ei, oi, au, ui = äï, ëï, öü, üï, κτλ.), (α). Ἀλλ' ὅταν μανθάνωμεν οἱ Ἕλληνες τὰς τῶν ἄλλων Εὐρωπαίων διαλέκτους, προφέρομεν καὶ ὀνομάζομεν δὲ τὰς διφθόγγους των, ὡς αὐτοὶ τὰς διώρισαν· ἐδὲ σφετεριζόμεθα τὸ τῶν ἐθνῶν ἑκάστου περὶ τὴν ἰδίαν του διάλεκτον δικαίωμα, μεταπλάττοντες

(α) Τοιαῦτα καὶ τὰ Σλαβονικὰ aĭ, oĭ, iĭ, κτλ. καὶ τὰ γράμματα a, ѣ, ю = иа, ие, иѳ (a, e, o, μετὰ τοῦ προσγραφομένου ι)· προηγουμένου δὲ φωνήεντος προφέρονται ὡς τὰ Λατ. ja, je, ju· ἀλλ' ἔτε ταῦτα ἀνάγεσιν εἰς τὰς διφθόγγους οἱ Λατῖνοι, οὔτε τὰ Σλαβονικὰ δύνανται κυρίως νὰ ὀνομασθῶσι δίφθογγοι, ἀλλὰ φωνήεντα ὑγρὰ, ἢ σύνθετα κατὰ συνίζησιν. Καὶ ἐδῶ πάλιν μ' ἔρχεται νὰ θαυμάσω τὴν ἄδικον κρίσιν τῶν Ἐρασμιτῶν. Διχῶς προφέρουσι οἱ Γάλλοι τὴν ai, κυρίως μὲν καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὡς ai (Λτ. ae, Γρμ. ä, μονοσυλλαβον), ἐνίοτε δὲ καὶ ὡς aï (διηρημένως, ὡς ἐν τῷ travail)· ἔτω καὶ τὴν πρὸς τὴν οι ἀντιστοιχοῦσαν oi = œ (ê, μονοσύλλαβον, ὡς ἐν τὸ avoit), καὶ πάλιν διηρημένως = oï (ὡς ἐν τῷ moi), καὶ τὴν au = ω = αυ (ὡς αὖς = ὦς, ὠτὸς)· διὰ τί ἄραγε οἱ Ἐρασμῖται τὴν μὲν μονοσύλλαβον τῶν Γαλλικῶν διφθόγγων προφορὰν ἀποσιωπῶσι, παραβάλλουσι δὲ τὴν κατὰ διαίρεσιν πρὸς τὰς ἀδιαιρέτους Ἑλληνικὰς, καὶ νομοθετοῦσι νὰ προφέρηται ἡ οι ὡς ἡ oi μόνον ἐν τῷ moi, καὶ ἡ ει ὡς ei ἐν τῶ plein (= Λατ. plenus = πληνὸς (πλημνὸς) βοιωτ. πλεῖνος, διαιρέσει πλέϊνος), καὶ ἡ αι ὡς ai ἐν τῷ travail, κτλ.; Δὲν ἐχρεώσευν ἄρα κατὰ τὸ φυσικὸν ἰδίωμα τάτων τῶν φωνῶν (τὸ ὁποῖον εἶναι καὶ ὀρθὸν καὶ δίκαιον καὶ ἀληθές), νὰ παραβάλλωσι τὰς μὲν ἀδιαιρέτους Γαλλικὰς πρὸς ἀδιαιρέτους τὰς Ἑλληνικὰς, τὰς δὲ διαιρεμένας πάλιν πρὸς τὰς καθ' ἡμᾶς ἐκφωνουμένας μὲ τὸ σημεῖον τῆς διαιρέσεως, ἢ πρὸς τὰ συνεκφωνούμενα φωνήεντα; ἀλλ' ἔτως ἡ ἀδικία πανταχοῦ συνειθίζει νὰ ἀπατᾷ πρὸ τῶν ἄλλων πρῶτον αὐτὴ ἑαυτήν! Ναί· ἐψεύσατο ἡ ἀδικία ἑαυτῇ!

τὸν φθόγγον τῶν γραμμάτων τε, καὶ βιαίως κατακλῶντες τὴν φυσικὴν τῶν ξένων γλωσσῶν προφορὰν πρὸς τὴν ἡμετέραν, καθὼς ἔκαμαν οἱ περὶ τὸν Ἐρασμον, ἐμβάντες εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ὡς ἄν τινες χηρωσαὶ εἰς κτῆμα γνησίων κληρονόμων ἔρημον, καὶ πήξαντες καθεῖς εἰς αὐτὴν τῆς ἰδίας τε φωνῆς τὰς ὅρους καὶ κανόνας, ὡς ἰδιοκτησίας παραπήγματα! Ὑπάρχει βέβαια πολλὴ τῆς Ἑλληνικῆς πρὸς τὰς ἄλλας τῆς Εὐρώπης γλώσσας ἡ συγγένεια, ἀλλ' ὅμως πᾶσα μία σῴζει καὶ τὰς ἰδιάζοντας χαρακτῆράς της, καθ' ἃς διακρίνετ' ἀπὸ τὰς ἄλλας. Ἄλλη δ' ἄλλων γλῶσσα μεμιγμένη! ποικίλλεται καὶ τῶν λαῶν καθὼς καὶ τῶν πτηνῶν ἡ λαλιά· ἄλλο γλαῦξ ἄλλο κορώνη φθέγγεται!

§ θ. Πέμπτον, ἀποδεικνύεσι τὸ ἀδιαίρετον τῶν διφθόγγων καὶ ἄλλα πάθη τῶν λέξεων τῆς Ἑλληνικῆς, καὶ πρῶτον ἡ πρὸς τὴν διαίρεσιν ἀντίξοιχος συναίρεσις (βλ. § ς). ἐπειδὴ, ἂν τὸ ἠχόϊ δὲν διέφερεν ἀπὸ τὸ ἠχοῖ, καὶ τὸ τείχεϊ ἀπὸ τὸ τείχει, τί ἐχρειάζετο λοιπὸν εἰς τὰς διφθόγγες ἡ λέξις συναίρεσις, ἥτις εἶναι δύω φωνηέντων εἰς ἓν αἵρεσις ἢ σύναψις, καθὼς καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν συναιρεμένων φωνηέντων ἁπάντων; Συναιρεῖνται δὲ καθόλε τὰ φωνήεντα διχῶς· διότι ἢ τὸν φθόγγον μόνον μεταβάλλεσι φυλάττοντα καὶ συνημμένα τὴν προτέραν των μορφὴν (ὡς ἐν τοῖς διφθόγγοις αι, ει, οι, ευ, αυ, ου, υι, ηυ, ωυ), ἢ καὶ τὸν φθόγγον μεταβάλλεσι καὶ τὴν μορφήν· καὶ ταύτην πάλιν ἢ ἑκάτερα ἢ τὸ ἕτερον (ὡς ἐπὶ τῶν ἄλλων συναιρέσεων, οἷον, εα = η, οα = ω, εε = ει καὶ η· οο, οε, εο = ου, οι = ῳ, κτλ.). Συναιροῦνται δὲ καὶ δίφθογγοι μετά τινος

φωνήεντος προηγουμένου (ὡς, τύπτ-εαι = τύπτ-ῃ, τιμ-άει καὶ τιμάῃ = τιμᾷ, ἀργυρ-έῳ ἀργυρ-ῷ), κτλ. ὅθεν δῆλον ὅτι καὶ αὐταὶ ἐκλαμβάνονται ὡς ἓν στοιχεῖον μονοειδὲς καὶ ἀδιαίρετον. Ἀλλ' ὁ σοφὸς Σ. Ἐρρῖκος (παίζων βέβαια καὶ ὄχι σπουδάζων) προβάλλει καὶ αὐτὴν τὴν συναίρεσιν ὡς ἀπόδειξιν τῆς διῃρημένης ἐκφωνήσεως τῶν διφθόγγων. — „ἐπειδὴ (λέγει) τὰ δύω φωνήεντα διακεκριμένως προφερόμενα σῴζουσι τὸν ἴδιον φθόγγον, διὰ τί νὰ μὴ τὸν σῴζωσι καὶ ὅταν εἰς δίφθογγον συναιρῶνται; —." Καὶ ἂν ἔπρεπε νὰ τὸν σῴζωσι, διὰ τί καὶ ὅλως νὰ συναιρῶνται; ἢ μήπως συναίρεσις θέλει νὰ εἴπῃ ταχυτέρα διαίρεσις; Ποῖα τῶν συνῃρημένων φωνηέντων διατηροῦσι τὸν πρότερον αὐτῶν φθόγγον (δὲν λέγω καὶ αὐτῆς τῆς Γαλλικῆς τὰ ai καὶ oi, κτλ. συνῃρημένως μὲν μονόφθογγα καὶ μονοσύλλαβα, ὡς εἰς τὸ air καὶ τὸ avoit, διῃρημένως δὲ πάντῃ ἑτερόφωνα καὶ δισύλλαβα κατὰ συνίζησιν, ὡς εἰς τὰ avoir καὶ Roi καὶ sérail· θεωρῶ δὲ μόνον τὰ Ἑλληνικά). φυλάττουσιν ἄρα τὸν ἴδιον αὐτῶν φθόγγον τὰ εα κιρνάμενα εἰς η; ἢ τὰ οα, καὶ οη εἰς ω (αἰδόα, αἰδῶ· ἀκριβόηται, -βῶται); τὸν φυλάττουσι τὰ οε καὶ τὰ εο, ὅταν συναιρῶνται εἰς τὴν καὶ ἀπ' αὐτὲς τὲς Ἐρασμίτας ἀδιαιρέτως προφερομένην ε (τειχ-εος, -χους, ἀκρι-βοε, -βε); τὸν φυλάττει τέλος καὶ αὐτὴ ἡ ε κιρνωμένη μετὰ τῆ α εἰς ω (τιμά-ε τιμ-ῶ), ἢ ἡ αι μετὰ τῆ ε εἰς η (φιλέε-αι, συγκοπῇ φιλέαι, φιλῇ), ἢ ἡ ει μετὰ τῆ ο εἰς ε (ὀπό-εις, ὀπῆς); Ἄλλο τι σημαίνει παρὰ φθόγγε μεταβολὴν ἡ τῶν φωνηέντων διάφορος γραφὴ καὶ τροπή; τὰ δὲ γράμματα καὶ αἱ συλλαβαὶ φανερὸν, ὅτι εἶναι σημεῖα φωνῶν, ὅθεν καὶ ἀμφότερα συμ-

μεταβάλλονται. Ἢ ποῦ ἀλλοῦ εἰ μὴ εἰς τὰς φωνὰς γίνεται τὸ πρῶτον ἡ συναίρεσις; ἀπὸ πρωΐας μέχρις ἑσπέρας ἐὰν προφέρῃ τις διῃρημένα τὰ οε, ὅσον ἂν δυνηθῇ γοργῶς καὶ συνεσπευσμένως, δὲν θέλει ποτὲ συνάψει τοὺς δύω τούτων φθόγγους εἰς ἕνα ἀδιαίρετον, τὸν ʊ· τὸ αὐτὸ γίνεται καὶ εἰς τὰ αϊ ὅθεν αι, καὶ οϊ (ὅθεν οι), καὶ εε (ὅθεν ει), καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. Ἀλλὰ καὶ ἡ κρᾶσις τῶν φωνηέντων, τὴν ὁποίαν μάλιστα οἱ Ἀττικοὶ ἐπετήδευον (καθὼς καὶ τὴν συναίρεσιν (α)), πρὸς θεραπείαν τῆς χασμῳδίας, φανερόνει τὴν ἀδιαίρετον τῶν διφθόγγων προφοράν. Καθὼς εἰς τὰ, ὁ ἕτερος, ὁ ἀνὴρ, τὸ ἔπος, συνήπτετο τὸ ἄρθρον μὲ τὸ ἑπόμενον φωνῆεν εἰς μίαν μονόφθογγον συλλαβὴν (ὦ ᾽νὴρ, ὦ ᾽τερος, τἔπος, κτλ.), ἔτω καὶ καὶ εἰς τὰ, θοιμάτιον, θαιμάτια, ἀπέδιδεν ἡ κρᾶσις τὰ θοι καὶ θαι μονειδῆ καὶ ἀδιαίρετα. εἰ δὲ καὶ τὸ θοιμάτιον ἐπροφέρετο (κατὰ τὸν χασμῳδὸν Ἔρασμον), θόϊμάτιον, καὶ τὸ θαιμάτια θάϊμάτια, τί ἤθελον διαφέρει ἀπὸ τὰ ἄκρατα τὸ ἱμάτιον, τὰ ἱμάτια; ἢ τί σημαίνει ἡ τροπὴ τοῦ τ εἰς θ, πάρεξ, ὅτι τὸ ψιλὸν τἔ ἄρθρο

(α) Καὶ οἱ Ἴωνες συνήρων πολλάκις, ὡς, πλεῦνες=πλέονες, κτλ. οἱ παλαιοὶ μάλις᾽ Ἰωνικοὶ ποιηταὶ μετεχειρίζοντο συχνότερα τὴν συναίρεσιν παρὰ τὰς νεωτέρους· οἱ δὲ Ἀττικοὶ τὴν ὑπερηγάπων καὶ εἰς τὸ μέσον τῶν λέξεων καὶ εἰς τὰς καταλήξεις, ἀποφεύγοντες τὴν ἀλλεπάλληλον καὶ χασμώδη τῶν φωνηέντων συνδρομὴν, οἷον χρυσῆς, χρυσῷ (ἀντὶ χρύσεος, χρυσέῳ), καὶ φιλῇ (ἀντὶ ἐφιλέῃ=φιλέεαι μὲ συναίρεσιν διπλῆν). ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα προφερόμενα κατὰ τὸς Ἐρασμίτας, φιλέεϊ, κτλ. ἤθελον ἀποβαίνει πλατυσμώτερα, καὶ καταναγκάζει τὸς Ἀττικὸς νὰ χασμῶνται καιρίως.

σύμφωνον, συναφθὲν μὲ τὸ δασυνόμενον ἀρκτικὸν τῆς λέξεως φωνῆεν, συνεδασύνθη καὶ συνεκράθη εἰς μίαν ἀδιαίρετον συλλαβήν; ἔτω καὶ τὸ, τᾶ ἡμετέρου, μετεβλήθη εἰς τὸ, θημετέρου· πρόσθες καὶ τὰ, ὦλλοι = οἱ ἄλλοι, καὶ, ἄτεροι = οἱ ἕτεροι, καὶ τὰ, μοῦσιν, μοῦ δωκε ἐκ τᾶ μοι ἔσι, μοι ἔδωκεν, ὅπου ἡ οι συνεχωνεύθη μὲ τὸ ἀρκτικὸν τῆς ἑπομένης λέξεως φωνῆεν, ἐκληφθεῖσα καὶ αὐτὴ ὡς φωνῆεν ἁπλᾶν, καθὼς καὶ τὸ ο εἰς τὰ, πρό-οδος φρᾶδος, καὶ, προ-οίμιον φροίμιον· ἀλλὰ καὶ τὸ κᾆτα ἐκ τοῦ καὶ εἶτα, καὶ τὸ κᾦνος = καὶ οἶνος, ἀποδεικνύσι δύω διφθόγγων ὡς ἁπλῶν φωνηέντων σύγκρασιν εἰς μίαν συλλαβήν· ἂν δὲ ταῦτα ἐπροφέροντο, κάϊτα, φρόϊμιον, ἢ κέεϊπεϊτα τὸ κἦπειτα, ποῦ λοιπὸν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς κράσεως, ἥτις εἶναι δύω συλλαβῶν (φωνηέντων ἢ διφθόγγων) συναλοιφή; Πάλιν ἡ δι' ἀποστρόφου θλίψις (εἶδος καὶ τοῦτο συναλοιφῆς) γίνεται εἰς τὰ βραχέα ληκτικὰ φωνήεντα, ὅταν ἡ ἑπομένη λέξις ἄρχηται ἀπὸ φωνῆεν, καὶ εἰς τὰ μακρὰ (εἰλαπίν' ἠὲ γάμος), καὶ εἰς τὰς διφθόγγες· ἀποθλίβονται δὲ δίφθογγοι ὄχι μόνον καταχρησικαὶ, οἷον ἡ ᾗ (ὡς, τ' Ἀθάνᾳ τὸ δῶρον· Ἀνύτης ἐπίγρ. Ἀνάλεκτ. α, 197), καὶ ἡ ᾧ (τ' ἀδελφῷ, τ' ἀγκίστρῳ), ἀλλὰ καὶ αὐταὶ αἱ κύριαι αι, καὶ οι (ὡς, ἔρχομ' ἔχων, οἴμ' ὡς πέπραγα), καὶ ἡ ε σπανίως (ὡς, ἑκασέρω ἔμ' ἐποικεῖς). Τῦτο τί ἄλλο ἀποδεικνύει, εἰ μὴ ὅτι καὶ αἱ δίφθογγοι ἐπροφέροντο βραχυχρόνως καὶ μονοφθόγγως; τοῦ ἔρχομαι ὡς ἐρχομε ἐκφωνουμένου ἀπεσρέφετο εὐκόλως ἡ αι, καθὼς καὶ τὸ ε εἰς τὸ βούλεσθ' ἔφη. ἀλλ' ἂν ἡ αι καὶ οι διηροῦντο, ὅσον ταχέως ἂν ὑποτεθῇ, ἠδύναν-

τό ποτε νὰ βραχυνθῶσιν ὡς ἁπλᾶ φωνήεντα; ἤγεν ἠδύναντό ποτε τὰ δύω φωνήεντα νὰ ἔχωσι τὴν αὐτὴν ποσότητα μὲ τὸ ἕν; ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ἀριθμητικὴ ἀντίφασις (α). Πλὴν ταύτης τῆς ἀποσροφῆς καὶ τῆς καθόλε συιζολῆς καὶ βραχύνσεως τῶν διφθόγγων, καὶ ἐν τέλει καὶ πολλάκις ἐν μέσῳ τῆς λέξεως, ἄλλε φωνήεντος ἑπομένε, ὡς ἁπλῶν ιοιχείων παρὰ τοῖς ποιηταῖς λαμβανομένων διὰ τὸ μέτρον (β), πολλὰ καὶ ἄλλα γραμματικὰ θεωρήματ' ἀποδεικνύουσι τὸ τῶν διφθόγγων ἀδιαίρετον. οἷον, τῶν εἰς τὴν Ἀττικὴν γλῶσσαν ἀκριβῶς διαταχθέντων ἰσοσυλλάβων ὀνομάτων αἱ πτώσεις ἔχσιν ἴσας πᾶσαι πάσας τὰς συλλαβάς· ἀλλὰ κατὰ τοὺς Ἐρασμίτας, αἱ διφθογγοκατάληκτοι περιττεύσι τὰς ἄλλας μίαν συλλαβὴν, οἷον, λόγος, λόγε, λόγωϊ, λόγοϊν, λόγοϊς (λόγῳ, λόγοιν,

---

(α) Σῴζει καὶ ἡ λαλεμένη γλῶσσά μας ὄχι μόνον τὴν συνηθεσάτην δι' ἀποσρόφε θλίψιν τῶν διφθόγγων καὶ φωνηέντων (ὡς, ἔρχομ' ἀπὸ, μ' εἶπε, μ' ἔδωκε), ἀλλὰ καὶ τὴν κρᾶσιν, ὡς, μοὖπε, μοὔδωκε, σοὖρθε (σοι, ἢ σὲ ἦλθε, λ=ρ), τοὖπα (τῷ καὶ τὸ εἶπα), καὶ ἄλλα πάμπολλα (μάλισα παρὰ τοῖς Ἰωαννίταις καὶ τοῖς ἄλλοις Ἠπειρώταις)· τοιαῦτα καὶ τὰ, κᾀπέκει (καὶ ἐπ' ἐκεῖ, ἐπέκεινα), κᾄτι (=καί τι· ἄλλο δὲ τὸ κᾄτι=καὶ ἔτι), τῶπα (τὸ εἶπα), κῆφαγε, κῆπιε (Χῖοι καὶ Σμυρναῖοι), ταὐτὸ, τἄλλα, τἄδικον, καὶ ἄλλας πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος συνειθισμένας Ἀττικὰς καὶ Ἰωνικὰς θεραπείας τῆς χασμῳδίας. Οἱ δὲ Κύπριοι καὶ οἱ περὶ τὸν Πόντον ὀλιγώτερον συνειθίζσι καὶ τὴν κρᾶσιν καὶ τὴν συνίζησιν, μάλισα δὲ τὰ εἰς ια καὶ εα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖσον προφέρουσιν ὁλόκληρα (οἷον, τὰ παιδία, ἡ καμινέα, κτλ.)

(β) Οἷον· | οἱ δ' ἐπεὶ | ἦν—. πι| φάσκεαι | ἀλλὰ—. | Πυθοῖ ἐν| · | ἔπλευ ἄ|ριστος—. | τὸν δ' ἀρ υἱ|όν—. |χώρῳ ἐν| —. | Κρήτῃ ἐν| ἠρανῇ | ἀσερό|εντος. παῖδα |ποι|σύμην, κτλ. (Ὅμ. καὶ Ἡσιοδ.).

λόγοις)· μοῦσα, μούσεϊ, μούσαϊν, μούσαϊς (μέσῃ, μέσαιν, μέσαις). Ὁμοίως καὶ τῶν καθ' ὅλας τὰς πτώσεις συναιρεμένων ἢ ὁλοπαθῶν ὀνομάτων τὴν μὲν ὀνομαστικὴν καὶ γενικὴν οἱ περὶ τὸν Ἔρασμον συναιροῦσι (διότι ἀποδέχονται ἀδιαίρετον τὴν ε), ὡς, πλόος πλοῦς, πλόε πλοῦ· τῶν δὲ λοιπῶν πτώσεων τὰς ληκτικὰς διφθόγγους διαιροῦντες ἀσυναιρέτως προφέρουσι, πλοῒ, πλόϊ, ἀντὶ πλῷ, πλοῖ (πλόοι), κτλ. Ὡσαύτως καὶ τῶν συνῃρημένων ῥημάτων τὰ μὲν πρῶτα πρόσωπα συναιροῦσι (οἷον, φιλέω, φιλῶ), τὰ δὲ δεύτερα καὶ τρίτα καταλιμπάνουσιν ἀσυναίρετα (φιλέϊς, φιλέϊ, ἀντὶ φιλεῖς, φιλεῖ), κτλ. μηδόλως φροντίζοντες μηδὲ κἂν περὶ τῆς ἐν τούτοις ἐπικειμένης περισπωμένης, ἥτις προφανῶς δεικνύει τὴν συναίρεσιν. Οὕτω καὶ τὰ πτωχὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἰσοσύλλαβα μεταβάλλουσιν εἰς περιττοσύλλαβα, καὶ τὰ συνῃρημένα εἰς ἀσυναίρετα, καὶ ὅλως συγχύζουσι τὸ πᾶν. Τοιοῦτον πύργον Χαλάνης ἐσοφίσθη ὁ μακαρίτης Ἔρασμος νὰ οἰκοδομήσῃ τὸ περὶ τῆς Ἑλληνικῆς προφορᾶς παραλογώτατον αὐτοῦ σύγημα!

§ ια. Ἕκτον· καὶ αὐταὶ αἱ ἐν τοῖς ἀρχτικοῖς χρόνοις εἰς ἁπλᾶ φωνήεντα τροπαὶ τῶν διφθόγγων ἀποδεικνύουσι τὸ στοιχειῶδες αὐτῶν καὶ ἀδιαίρετον· οἷον, λείπω, λέλοιπα, ἔλιπον· λείβω, λέλοιβα, λοιβὴ, λιβὰς· ἀλείφω, ἤλιφον· εἴδω, οἶδα, ἤδειν (εἴδειν, ἐείδειν), καὶ ἴδω (ὄθεν ἴδυιοι, καὶ ἴδυοι καὶ εἴδυιοι, εἰδὼς, εἰδυῖα καὶ ἰδυῖα), μέλ. ἴσω, ὄθεν ἴσημι, ἴσμεν, ἴδμεν = οἴδαμεν· πείθω, πίθω, πέποιθα (πέθω), ἐπεποίθαμεν, καὶ (πεπίθω) ἐπέπιθμεν· ἔω, εἴω, ἴω (ἰτὸς, ἰτὴρ, iter), καὶ οἴω (ὄω = ἔω), οἰσὸς,

οἶσρος καὶ (ἰσὸς), Ἶσρος (Σλαβον. быстръ = Ροἰσρήεις, ταχύς). εἴκω παραχ. ἔοικα (Ἰωνικ. οἶκα), ἐοίκασι (εἴκασιν), Ἀττικ. εἴξασι, ἐοίκαμεν, ἐοίκατον, ποιητικῶς ἔϊκτον, ἐΐκτην, κτλ.

§ ια. Ἕβδομον· πολλαὶ λέξεις εἰς ἀρχαίας καὶ ἄλλας ὄχι πολλὰ νέας ἐπιγραφὰς καὶ εἰς παλαιὲς κώδηκας διὰ διφθόγγων ἐπίσης καὶ φωνηέντων ἁπλῶν αἱ αὐταὶ γραφόμεναι κηρύττουσι τὴν ἀδιάσατον καὶ μονοειδῆ τῶν διφθόγγων προφοράν· οἷον, νίκη καὶ νείκη καὶ νεῖκος, Εἰσοκράτης καὶ Ἰσοκράτης, κτλ. Ἐκθέτομεν δὲ τάτων πολλὰς διαλαμβάνοντες εἰς τὸ ἑπόμενον κεφάλαιον περὶ μιᾶς ἑκάσης διφθόγγου κατὰ μέρος.

§ ιβ. Ὄγδοον. εἰς τὸν Ὅμηρον καὶ τὸν Ἡσίοδον καὶ εἰς ὅλες τοὺς μετὰ ταῦτα ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς τῆς ἀκμαζούσης Ἑλλάδος, καθὼς καὶ εἰς τοὺς μεταγενεσέρους εὑρίσκονται τὰ, περὶ ὧν προείπομεν κατὰ θεωρίαν γραμματικὴν, χαρακτηρισικὰ γνωρίσματα τῆς τῶν διφθόγγων μονοφωνίας, τουτέσιν, ἥ τε συναίρεσις καὶ ἡ διαίρεσις καὶ ἡ συνίζησις καὶ κρᾶσις καὶ θλίψις, κτλ. καὶ λέξεις δὲ διφθογγογραφούμεναι καὶ πάλιν δι' ἁπλᾶν ὁμοφωνούντων φωνηέντων αἱ αὐταὶ ἀδιαφόρως γραφόμεναι, εἴτε διὰ συσολὴν εἴτε καὶ κατὰ διάλεκτον. Ἀλλὰ καὶ Ἀριστοφάνης καὶ Πλάτων καὶ Ξενοφῶν καὶ Ἀριστοτέλης καὶ ὁ μαθητής του Κλέαρχος καὶ Ἀπολλώνιος καὶ Καλλίμαχος καὶ Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεὺς καὶ Στράβων καὶ Πλούταρχος καὶ Σέξτος καὶ Θέων, καὶ ἄλλοι τῆς Ἑλλάδος συγγραφεῖς, καὶ κλάσικοὶ καὶ ἐκ τῶν μεταγνεσερων ὄχι ἄσημοι, καὶ αὐτῶν τῶν Λατίνων οἱ ἐνδοξότατοι,

ὅ, τε Κικέρων καὶ ὁ Κυϊντιλιανὸς, μαρτυρῆσι προφανῶς τὴν καθ' ἡμᾶς ἀδιαίρετον τῶν διφθόγγων προφοράν· θέλομεν δὲ τέτων ἐκθέσει τὰς ῥήσεις αὐτὰς εἰς ἑκάςην δίφθογγον, κατὰ σειρὰν χρονολογικήν· Ὥρξε ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου μέχρι σήμερον, τουτέςιν ἀπὸ τοῦ χιλιοστοῦ ἔτους πρὸ Χριστοῦ μέχρι τοῦ χιλιοστοῦ καὶ ὀκτακοσιοςοῦ καὶ εἰκοστοῦ καὶ ἐννάτου μετὰ Χριστὸν, τριάκοντα σχεδὸν αἰῶνας, ἡ γλῶσσα τῶν Ἑλλήνων γνωρίζει καὶ προφέρει τὰς διφθόγγυς ὡς ςοιχεῖα μονοειδῆ καὶ ἀδιαίρετα (α).

(α) Σοφοί τινες τῶν Εὐρωπαίων Ἑλληνιςῶν, σπεδάζοντες ἴσως νὰ διαλλάξωσι τὴν κατ' Ἔρασμον μὲ τὴν τωρινὴν καθ' Ἕλληνας προφορὰν τῆς Ἑλληνικῆς, διαιρῆσι ταύτην εἰς τρεῖς ἡλικίας· α) Ἡρωϊκὴν, καθ' ἣν (νομίζσιν), ὅτι ἐπροφέροντο διηρημένως αἱ δίφθογγοι, τὸ δὲ β καὶ η ὡς τὰ Λατιν. b καὶ e· β) Μέσην, τὴν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀκμῆς τῆς Ἑλλάδος, ὁπότε εὑρίσκονται ἴχνη τῆς καθ' ἡμᾶς τῶν γραμμάτων προφορᾶς, οἷον ἡ ει προφερομένη ὡς ι, καὶ εἴ τι ἄλλο τοιῆτον· γ) τέλος, ἡλικίαν τὴν ἀπὸ τῶν Πτολεμαϊκῶν χρόνων (280, π. Χ.), καὶ ἐφεξῆς, ὁπότε φαίνονται πανταχῆ ἀποδείξεις, ὅτι καὶ αἱ δίφθογγοι καὶ τὸ β καὶ τὸ η ἐπροφέροντο καθὼς καὶ τὴν σήμερον προφέρονται ἀπὸ τὲς Ἕλληνας. Ἀλλὰ πρὸς ταύτην τῶν σοφῶν τέτων ἀνδρῶν τὴν δόξαν δὲν συμφωνῆμεν· καὶ τὰ, ὅσα ἐπιφέρομεν, παραδείγματα τῶν ἐνδόξων συγγραφέων τῆς Ἑλλάδος ἀποδεικνύσι καθαρῶς τὴν ἐκείνων προφορὰν πάντη σύμφωνον μὲ τὴν καθ' ἡμᾶς περὶ τὰ καθόλε. καὶ αὐτὴ δὲ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἡ φύσις, κατὰ τὰς ἀνωτέρω συντόμως ἐκτεθειμένας παρατηρήσεις, ἀντιβαίνει προφανέςατα πρὸς τὴν Ἐρασμικὴν προφοράν. Πῶς ἐπρόφερον οἱ πάλαι τῆς Ἑλλάδος Ἥρωες τὰ ςοιχεῖα τῶν φωνῶν των εἰς τὲς μυθικὲς τῆς ἀπαιδευσίας χρόνες, τίς δύναται νὰ διορίσῃ ἀκριβῶς; ἀλλ' ὅμως, ἀφ' ἧς διεπλάσθη κανονικῶς ἡ γλῶσσα τῶν Ἑλλήνων, πολλὲς βέβαια χρόνες πρὸ τὸ Ὁμήρε καὶ πρὸ τῶν Τρωϊκῶν ἴσως αὐτῶν, τόσον εἶναι φυσικὸν ὅτι δὲν εἶχεν ἄλλην παρὰ τὴν Ὁμηρικὴν ἐκφώνησιν τῶν ςοιχείων, ὅσον

§ ιγ. Ἔννατον καὶ τελευταῖον. Καὶ ἂν δὲν εἴχομεν ἀδεμίαν ἄλλην ἀπόδειξιν περὶ τῆς μονοειδοῦς προφορᾶς τῶν διφθόγγων, μόνη ἡ ἐκ τῆς συνεχοῦς καὶ παραλόγου τούτων διαιρέσεως προερχομένη ὀχληροτάτη καὶ βαρβαρόφωνος κακοφωνία (περὶ τῆς ὁποίας προείπομεν ἐμπαρόδως), ἀναιρεῖ προφανῶς τὴν περὶ τούτων δόξαν τῶν Ἐρασμιτῶν. Πῶς; ἡ Ἑλληνικὴ Καλλιόπη, ἡ ποικίλας κατὰ τῆς χασμῳδίας ἀντιπαρασκευὰς μηχανευομένη (ὁποῖαι εἰς ἀδεμίαν ἄλλην ἀνθρώπων γλῶσσαν ἀκόμη δὲν εὑρέθησαν), ἡ διὰ θλίψεων καὶ κράσεων καὶ συναλοιφῶν καὶ συναιρέσεων καὶ διὰ τῶν περὶ τὰ γράμματα τροπῶν, μεταθέσεων, παρενθέσεων, ἀποβολῶν, καὶ δι' αὐτοῦ, τέλος, τοῦ ἐφελκυσικοῦ ν τὴν πυκνὴν τῶν φωνηέντων σύγκρασιν θεραπεύουσα,

---

καὶ τὸ ὅτι οἱ πρὸ τριακοσίων ἐνιαυτῶν ζήσαντες προπάτορες ἡμῶν ἐπρόφερον τὰ γράμματα τῆς γλώσσης των, καθὼς καὶ τὴν σήμερον ἡμεῖς· ἡ δ' ἐπὶ τοῦ Ὁμήρου προφορὰ, διὰ τὴν ἀδιάκοπον τῆς παιδείας διαδοχὴν ἔπεται, ὅτι ἦτον ἐν γένει ἡ αὐτὴ καὶ ἡ τῶν ἐφεξῆς, οἷον τοῦ Σόλωνος καὶ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους καὶ τῶν τότε διαδόχων, μετὰ τῶν ὁποίων περὶ τὰ καθόλου συμφωνεῖ καὶ ἡ ἡμετέρα. Ὁ Ὅμηρος καὶ οἱ πατέρες του ἐπωνόμαζον τοὺς Κᾶρας βαρβαροφώνους, ὡς μὴ κατορθόνοντας τὴν Ἑλληνικὴν καλλιφωνίαν, ἀλλὰ τραχυφώνως καὶ παχυστόμως ἑλληνίζοντας (Στράβ. ιδ, §663—73)· καὶ ὅλους τοὺς μὴ Ἕλληνας λαοὺς τῆς γῆς διὰ τὴν σκληρότητα τῶν ἰδίων αὐτῶν ἠθῶν καὶ γλωσσῶν βαρβάρους ἀπεκάλουν οἱ πλέον πάντων ἐκπαλαι πεπαιδευμένοι Ἕλληνες. Ἀλλὰ ποίας γλώσσης ξενοφώνου ποίαν βαρβαροστομίας ὑπερβολὴν ἀφῆκε κατόπιν ἡ κατ' Ἐρασμον προφορὰ, ὥστε νὰ ὑποθέσωμεν ὀπωσοῦν εὐλόγως, ὅτι οἱ τοῦ Ὁμήρου πρόγονοι ἀφ' οὗ ὠνόμασαν καὶ ἐτίμησαν εἰσάπαξ Ἑρμῆν καὶ Μοῦσας καὶ Ἀθηνᾶν, ἠδύναντο πλέον νὰ βαρβαροφωνῶσι τοιουτοτρόπως; τίς ποτε δύναται νὰ πεισθῇ (ὅσον καὶ ἂν ὑποθέσῃ τὸς ἐπὶ τῶν Τρωϊκῶν Ἥρωας καλλωπισμένους ἀπὸ τὸν Ποιητὴν των), ὅτι ὁ Νέστωρ, ἐκ τῆς

καὶ πάλιν, ὅταν πρέπῃ (καθὼς εἰς τὸν μεγαλοπρεπῆ χαρακτῆρα), τὰς ἐκ τῆς γειτονικῆς θέσεως συμβολὰς καὶ ἀντιτυπίας τῶν φωνηέντων ὄχι συνεσπευσμένας καὶ παραδεδιωγμένας, ἀλλ' ἑδραίας καὶ λαμπρὰς καὶ ἀμίκτως εὐγενῶς κατασκευάζουσα, αὕτη, λέγω, ἡ θεία τῷ ὄντι φωνὴ πῶς ποτε ἤθελεν ὑποφέρει νὰ χάσκῃ καὶ νὰ σραβοσομῇ πλατειάζουσα ἀδιακόπως περὶ τὴν συνεχῆ καὶ ταχεῖαν διαίρεσιν τῶν διφθόγγων της; πόσος σπασμὸς σιαγόνων χρειάζεται, ὥςε νὰ προφέρῃ τις ἕνα πολυδίφθογγον σίχον, καὶ μάλιςα, ἐν ᾧ βιάζεται νὰ φυλάξῃ καὶ τὸ μέτρον τὸν ῥυθμόν! τὸ

Αὔραις ἠοίαις εὗρον ἠδείαις πνοιαῖς
ὅταν τις τ' ἀκόσῃ προφερόμενον Ἐρασμικῶς,
Ἀυραῖς ἐεὐϊαϊς ἔυρον ἐεδεΐαϊς πνοϊάϊς,

γλώσσης τὸ ὁποῖον ἔῤῥεε γλυκυτέρα μέλιτος φωνὴ (τοιοῦτον ἄνθρωπος πολιτισμένος, ὅσις ἐπρόφερε τὴν γλῶσσάν του μὲ Ἑλληνικὴν εὐφράδειαν), ἔλεγε Dzeüs καὶ dzeïn καὶ dzopphos καὶ Boïbeé καὶ basileüeïn τὰ Ζεὺς καὶ ζῆν καὶ ζόφος καὶ Βοίβη καὶ βασιλεύειν; ἢ ὅτι ὁ παρομοίως μὲ χιόνος νιφάδας πυκνὸς καὶ ταχεῖς καὶ λαμπρὸς ἐκφέρων τοὺς λόγους Ὀδυσσεὺς ἐξεφώνει πλατειάζων Argeïoï hypeeoïoï καὶ Ateenaïoï καὶ Eümaïoïo τὰ Ἀργεῖοι ὑπηοῖοι καὶ Ἀθηναῖοι καὶ Εὐμαίοιο, καὶ τὸ βίη Ἡρακληείη biee Heeracleeeiee; ποῖος γνήσιος Ἕλλην, εἴτε ἥρως, εἴτε ἰδιώτης, ἔστω καὶ αὐτὸς ὁ αἴσχιστος Θερσίτης (ὅσις, ὅσον κατὰ τὴν προφορὰν, ἦτο καὶ αὐτὸς λιγὺς ἀγορητὴς), ἠδύνατο νὰ προφέρῃ τόσον σκαιῶς καὶ σκληρῶς καὶ ἀηδῶς τὸ λιγυρὸν ζεφύρου μελιχρότερον καὶ μαλακῆς αἰθρίας καθαρώτερον φθέγμα τῶν Ἑλληνικῶν φωνῶν; Ὅσις ταῦτα πιςεύει, πυῤῥωνίζων πρὸς πᾶσαν παλαιὰν ἱςορικὴν παράδοσιν, καὶ καταφρονῶν καὶ αὐτὴν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης τὴν ἀρχαιοτάτην μόρφωσιν, ὁ τοιοῦτος

Οὔποτ' ἐκ ταὐτοῦ μεθ' ἡμῶν πίεται ποτηρίου!

θέλει βέβαὶ ἀπορήσει, ἂν τὰ ἀκούομενα εἶναι γλώσσης ἀνθρωπίνης φωναὶ, ἢ θωῶν κραυγῆς ἀπομιμήματα! τοσαύτην χάσμης κακοσομίαν ὄχι ἡ γλῶσσα τοῦ Ὁμήρου, ἢ ἄλλη τις τῶν Εὐρωπαϊκῶν (ἐκ τῶν ὁποίων ἐδεμία δὲν πάσχει τοσοῦτον ὑπερδιφθογγισμὸν), ἀλλ' οὐδ' ἡ Χαρδονικὴ, ἐδ' ἥτις ἂν ἦναι ἡ κακοσομωτάτη πασῶν τῶν τῦ κόσμυ γλωσσῶν δὲν ἐμπορεῖ νὰ τὴν ὑποφέρη· ἀλλ' ὅμως οἱ Ἐρασμίται τὴν νοσιμεύονται, ἐν ᾧ ἄλλως πολλοί τινες ἐξ αὐτῶν σπεύδεσι παντοίοις τρόποις καὶ μάλισα διὰ τῦ F νὰ θεραπεύωσι μικράς τινας ἀσυγκρίτως εὐγενεσέρας χασμῳδίας τῶν Ὁμηρικῶν ἐπῶν, καθὼς προείπομεν! Ἂς λάβωμεν ἀκόμη τρεῖς ςίχυς πολυδιφθόγγυς, δύω τοῦ Ὁμήρου, καὶ ἕνα τοῦ Ἡσιόδυ (μὲ μιᾶς λέξεως παραλλαγὴν), τοὺς ἐφεξῆς.

Οἷοι Τρῳϊοι ἵπποι ἐπερχόμενοι πεδίοιο (α).
Εἰπέ μοι εἰρομένῳ· ξεῖνος δέ τοι εὔχομαι εἶναι (β).
Ὦ Μῶσαι αἰδοῖαι ἀοιδῇσι κλείσσαι (γ).

Τύτυς ἔμπροσθεν ἀνθρώπων ὁπωσῶν εὐαισθήτων καὶ ἄλλως εὐπαιδεύτων, ἀμαθῶν δὲ παντάπασι τῆς Ἑλληνικῆς, πρόφερέ τους, φίλε Ῥῶσσε, κατὰ τὴν ἡμετέραν τῶν νῦν Ἑλλήνων τὴν ἰωτακίζυσαν καὶ βραχυσομῦσαν ἀπαγγελίαν·

Ἰὶ Τρωΐϊ ἵππι ἐπερχόμενι πεδίιο.
Ἰπέ μι ἰρομένω· ξῖνος δέ τι ἔφχομε ἶνε.
Ὦ Μῶσε ἐδῖε ἀϊδῖσι κλίσσε.

(α) Ἰλ. ε, 222.

(β) Ὀδυσ. ω, 114.

(γ) Μῶσαι Πιερίηθεν ἀοιδῇσι κλείσσαι (Ἡσιοδ. Ἐργ. ςχ. ι).

* *

Παρακάλεσον ἔπειτα καὶ τὸν Ἐρασμίτην νὰ ἐκφωνήσῃ τὲς αὐτὲς σίχες κατὰ τὴν πλατύσομον καὶ μεγαλοχάσμονα προφοράν τε, διαλύων τὰς διφθόγγες μίαν κατόπιν τῆς ἄλλης, καὶ προφέρων τὰ τούτων στοιχεῖα ὅσον ἂν θέλῃ συνεσπευσμένως, καὶ ὅπως ἂν θέλῃ, ἢ ψιλὰ καὶ ἀπνευμάτισα, ἢ καὶ μετὰ πνεύματος μεσολαβοῦντος ὁποιουδήποτε· οἷον, ὅFιFοFι τρώFιFοFι, κτλ. (βλ. ὄπισθ. § ς), ἢ

Ὅϊοϊ τρωΐοϊ ἵπποϊ ἐπερχόμενόϊ πεδίοϊο
Εἴπέ μοϊ ἐϊρομένωϊ· ξεῖνος δὲ τόϊ ἔσχόμαϊ εἶναϊ.
Ὦ Μῆσαϊ ἀϊδόϊαϊ ἀοϊδέϊσϊ κλεΐϊσαϊ.

Καὶ ἂν ὑπομείνωσιν οἱ ἀκροαταὶ νὰ τὸν ἀκέσωσιν ἕως τέλες, θέλεσι κρίνει (μὴν ἀμφιβάλλῃς), ὅτι σὺ μὲν λαλεῖς γλῶσσαν ἀνθρωπίνην, ὁ δὲ ἀντιῤῥήτης σε ἀπάνθρωπόν τινα, ἢ ὅ,τι ἄλλο τοὺς ἀρέσῃ νὰ τὴν ὀνομάσωσιν! Ἐδῶ ἐνθυμήθην συγχρόνε μας Ἕλληνός τινος πεπαιδευμένου νόστιμον ἀνέκδοτον. Ἐρασμίτης περιηγητὴς τῆς Ἑλλάδος, ἀπαντήσας καθ' ὁδὸν τὸν Ἕλληνα, τὸν ἐχαρέτησεν ἑλληνίζων Ἐρασμικῶς „Χάϊρε χετάϊρε!“ — ὁ δὲ Ἕλλην τὸν ἀπεκρίθη, „Ἀραβιστὶ λαλεῖν οὐκ ἔμαθον“ — „Χελλεενιστὶ σόϊφθένχομαϊ“ ἐπανέλαβεν ὁ Ἐρασμίτης (ἀφ' ἧ ἐσυλλογίσθη ὡς ἓν τέταρτον τῆς ὥρας, ὥσε νὰ καταλάβῃ, τί τὸν εἶπεν ὁ χαιρετηθείς)· „Ἀλλ' ἐδὲ τὰ Σινῶν ἐδάην“ ὑπέλαβεν ὁ Ἕλλην, καὶ ἀνεχώρησε γελῶν· ἐγέλα καὶ ὁ περιηγητὴς, καταγελῶντες ἴσως ὁ εἷς τὸν ἕτερον, ἀλλὰ δὲν ἐξεύρω, ποῖος ποῖον δικαιότερον! βάλλω ὅμως σοίχημα, ὅτι ὁ περιηγητὴς, ἐπιστρέψας εἰς τὸ κατάλυμά τε, ἐσημείωσεν εἰς τῆς περιηγήσεώς

του τὸ σχεδίασμα ὡς μίαν ἀπὸ τὰς βεβαίας του παρατηρήσεις, ὅτι οἱ νῦν Ἕλληνες εἶναι πάντῃ βαρβαρόφωνοι καὶ ἀγράμματοι!! (α).

(α) Τὴν κατὰ διαίρεσιν προφορὰν τῶν διφθόγγων Ἐρασμίται τινὲς τὴν δικαιολογοῦσι καὶ ὡς εὐκολύνουσαν τὴν μάθησιν τῆς καθ' Ἕλληνας πολυπλόκου ὀρθογραφίας! Πιστεύω τὸν λόγον των, χωρὶς νὰ ἐξετάσω, ἂν ἡ περὶ τὴν μάθησιν εὐκολία δὲν γεννᾷ πολλάκις καὶ εὐθηνὴν ἀμάθειαν! Χάριν τῆς εὐκολίας, ἐὰν θέλωσιν, ἂς διαιρῶσιν, ὅπως ἂν θέλωσι, τὰς διφθόγγας μας! ἀγαθῇ τύχῃ, καὶ πάντοτ' ἐν ὥραις αἰσίαις! ἀλλ' ὅμως ἂς μὴ καυχῶνται πλέον καὶ ὅτι τὰς προφέρουσιν Ἑλληνικῶς. Οὕτω δύνανται νὰ διαιρῶσι καὶ ἄλλων γλωσσῶν, οἷον τῆς Γαλλικῆς, τὰς διὰ διφθόγγων καὶ τριφθόγγων γραφομένας συλλαβὰς, προφέροντες βάϊσσεάα τὸ vaisseau, καὶ ἄϊμόϊεντ τὸ aimoient, κτλ. ἀλλὰ δὲν δύνανται βέβαια νὰ εἴπωσι καὶ ὅτι λαλοῦσι γαλλικά· εἰ δὲ, καὶ ἡ προσυχοῦσα Γαλλικὴ Θεράπαινα Θέλει χαριέντως τοὺς ἐξελέγξει! Ἀλλ' ἂν ποθὲν ἦκεν Ἐρασμίτην ἑλληνίζοντα ἡ Ἀττικὴ παιδίσκη ἐκείνη, ἢ καὶ τὸν Θεόφραστον αὐτὸν ἀσείως διασύρασα ὡς ἀνάττικον καὶ ξένον εἰς τὰς Ἀθήνας, διὰ μικροτάτην ἴσως παραλλαγὴν τοῦ περὶ τὴν Ἀττικὴν προφορὰν ἰδιωτισμοῦ, ποῖον ἄρα σκῶμμα κομψὸν καὶ πλῆρες Ἀττικοῦ ἅλατος ἤθελεν ἀποκριθῆ πρὸς τὴν ὄχι βέβαιὰ ἀρεστὴν εἰς τὰς ἀκοάς της Ἐράσμειον προφοράν;

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β.

ΠΕΡΙ ΔΙΦΘΟΓΓΩΝ ΚΑΤΑ ΜΕΡΟΣ.

§ α. Εἰς τὸ προηγηθὲν κεφάλαιον διελάβομεν περὶ τῶν διφθόγγων γενικῶς, ἤδη δὲ θεωρῶμεν ταύτας καὶ κατὰ μέρος· ἐκθέτομεν δὲ πρῶτον τὰς περὶ μιᾶς ἑκάστης δόξας τῶν Ἐρασμιτῶν καὶ τὰς προβαλλομένας ἐπιχειρήσεις, ἔπειτα δὲ τὰς ἡμετέρας ἀπαντήσεις, καὶ ἐφεξῆς τὰς ἀποδείξεις ὑπὲρ τῆς γνησίας Ἑλληνικῆς προφορᾶς κατὰ σειρὰν χρονολογικήν!

ΑΙ.

§ β. Οἱ περὶ τὸν Ἔρασμον προφέρουσι τὴν αι διηρημένως αϊ· λόγους δὲ προβάλλεσι τοὺς ἐφεξῆς. α) Ὅτι καὶ οἱ Λατῖνοι τὸ πάλαι ἀντὶ τῆς αι ἔγραφον τὴν διηρημένως προφερομένην αὐτῶν aï, τὴν ὁποίαν μεταχειρίζεται καὶ ὁ Λεκρήτιος καὶ ὁ Βιργίλιος. β) Ὅτι τὸ θρηνητινὸν αἴ αἴ (τὸ ὁποῖον ὁ Μόσχος ποιητικῶς ζωγραφίζει σημειωμένον καὶ εἰς τὰ φύλλα τῆ ὑακίνθ (α)) ἐκφράζεται εἰς πλείσας γλώσσας φυσικώτατα διὰ τῆ αϊ, ὄχι διὰ e. γ) Ὁ Πλάταρχος λέγει, ὅτι „τὸ α χρῆται τῷ ι ἀκολεθθῦντι“. ἄρα εἰς τὴν ἐκφώνησιν τῆς

(α) Μόσχ. ἐπιτάφ. εἰς Βίωνα.

αι τὸ μὲν α ἐκφέρεται πρῶτον, ἀκολουθεῖ δὲ καὶ ὁ φθόγγος τῦ ι. Ταῦτα εἶναι τὰ παρὰ τῶν Ἐρασμιτῶν ἐπιχειρήματα περὶ διαιρέσεως τῆς αι· πρὸς ταῦτα ἀπαντῶμεν.

§ γ. Πρῶτον· ἡ ἀρχαία τῆς Λατινικῆς ai προφορὰ εἶναι ἀδιόριστος, καὶ μᾶλλον φαίνεται πιθανώτερον, ὅτι καὶ αὐτὴ κἄποτε ἢ πέποτε ἐπροφέρετο μονοειδῶς ὡς ἡ ἀντίστοιχος αὐτῆς Ἑλληνικὴ αι, καθὼς συμπεραίνεται ἐκ τινων ἀρχαίων ἐπιγραφῶν, ὅπου γράφεται Aimilia ἀντὶ Aemilia, κτλ. Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ ἀντικατάσασις τῆς ae ἀντὶ τῆς ai (οἷον εἰς τὰς γενικὰς aulae, musae, ἀντὶ τῶν ἀρχαίων aulai musai, κτλ.), ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ ai εἶχε ποτὲ καὶ τὸν φθόγγον τῆς διαδόχου της ae, διότι ἄλλως αὕτη δὲν ἤθελεν ἀντικαταστασθῆ ἀντ' ἐκείνης, εἰ μὴ ὡς ὁμόφωνος (καθὼς καὶ ἀντὶ τῦ μακρῦ ε = ει ἐτέθη τὸ ταὐτόφωνον η). Ἔπειτα, ὀρθογραφία καὶ ὀρθοέπεια δὲν συνέρχονται κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην πάντοτε καὶ πανταχῦ· καὶ οἱ παλαιοὶ Λατῖνοι κἄν πάντοτε ἔγραφον ai, δὲν ἔπεται καὶ ὅτι ἐξεφώνεν τὴν δίφθογγον ἀείποτε διῃρημένην· αἱ γράφεσι καὶ τώρα οἱ Γάλλοι, ἀλλ' ἐκφωνῦσι τὸ στοιχεῖον ê. ὁμοίως καὶ εἰς τὴν Γερμανικὴν καὶ ἐξαιρέτως εἰς τὴν Ἀγγλικὴν ἀπαντῶνται προφανῶς πάμπολλαι διαφοραὶ γραφῆς καὶ προφορᾶς (α). Ὥρξε ἡ

(α) Καὶ ἡ Σλαβονικὴ μετὰ τῶν διαλέκτων της εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς λέξεως γράφει e καὶ προφέρει Je. Καὶ οἱ Ῥῶσσοι γράφουσιν ё καὶ προφέρουσιν ио (ὡς, лёдъ = liod), καὶ τὸ ἀτόνισον ο ἐκφωνῦσιν α (харашо = хорошо). Καὶ τὸ Γερμανικὸν ä ἀντιστοιχεῖ πολλάκις πρὸς τὴν Λατιν. ae, ὅθεν ἐκ τῦ Caesar (Καῖσαρ) Cäsar ἔγινε τὸ Kaiser (ὡς καὶ ἄλλο ἡμίτονον τὸ ü ἀνταλλάσσεται μὲ τὴν eu, οἷον, πῦρ, Λακωνικ. πῦρ, Κάτω-Γερμ. Für, Ἄνω-Γερμ.

Λατινικὴ αι πιθανώτατα ἐπροφέρετο καὶ ἀδιαιρέτως καὶ διῃρημένως, ὡς ἡ Ἑλληνικὴ αι· ἐπειδὴ δὲ μάλιστα οἱ Αἰολεῖς ἠγάπων πολλάκις τὴν κατὰ διαίρεσιν τῶν διφθόγγων προφορὰν (ἀλλὰ πάντοτε κατὰ λόγον ἀκριβῆ, καὶ παρατήρησιν τοῦ τόνου καὶ τῆς τῶν συλλαβῶν ποσότητος καὶ τῆ τῶν λέξεων σχηματισμῆ, καθὼς προείπομεν κεφ. α, § ς), διὰ τῆτο καὶ ἡ αἰολίζουσα Λατινικὴ διῄρει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖζον τὴν ἰδικήν της αι (ἂν καὶ χωρὶς διάκρισιν τῆς ποσότητος τῶν συλλαβῶν καὶ τῆς προσωδίας τῆς Ἑλληνικῆς· βλ. κεφ. α, § ζ)· ὅθεν ἔγραφε Μάϊα (Maja) τὸ Μαῖα, Μαΐα, καθὼς ἔλεγε καὶ Achaia τὸ Ἀχαΐα, καὶ Caius=Γάϊος τὸ Γαῖος, καὶ Naïades τὰς Ναϊάδας (Νηϊάδας), κτλ. ἐκ τούτου καὶ συνέχεεν εὐκόλως τὴν ἀδιαίρετον μὲ τὴν διῃρημένην αι προφέρουσα καὶ τὸ aulai (αὔλαϊ) διῃρημένως κατὰ τὸ Achaïa, διὰ τὴν ἀκανόνιζον προφορὰν τῶν ἡμιβαρβάρων τῆς Ῥώμης αἰώνων, ὅπε ἀνάγονται Λεκρήτιος καὶ Ἔννιος. Ἔπειτα ἡ αι ἀπηρχαιώθη, εἰσαχθείσης ἀντ' αὐτῆς τῆς ae, τὴν ὁποίαν ἔγραφεν ὁ Βιργίλιος· τὴν δὲ αι δὲν μετεχειρίσθη, εἰ μὴ σπανιώτατα

Feuer)· καὶ αὐτὴ δὲ ἡ διαιρεμένη Γερμανικὴ αι ἀρχαίως ἐξεφωνεῖτο ει, καὶ αὔτη ι (βλ. Neidlinger, Ideen über Erasmische, etc.). Οἱ Ἕλληνες ἐπρόφερον καθὼς ἔγραφον (εἶπον τινὲς Ἄγγλοι μάλιστα Ἐρασμίται μὲ τόνον ἀποφθεγματικόν!), καὶ ὅμως, μὰ τὰς Βρεττανίδας Μέσας, δὲν εἶπον ἀλήθειαν! αὐτὴ ἡ Ἀγγλικὴ καὶ ἄλλαι πολλαὶ γλῶσσαι μετὰ τῆς πείρας ἀποδεικνύεσιν, ὅτι τὰ ἔθνη δὲν προφέρεσι πάντοτε τὰ πάντ' ἀπαραλλάκτως, καθὼς γράφεσι. Καὶ αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες ἰδίως περὶ ἑαυτῶν κηρύττεσι διὰ τῆ Πλετάρχε μάλιστα καὶ τῆ Σέξτε (καθὼς θέλομεν ἰδεῖ ἐφεξῆς), ὅτι δὲν ἐπρόφερον πάντη πάντως καθὼς ἔγραφον.

εἰς τὸ aulai pictai (ἀντὶ aulae pictae), ἀναγκασθεὶς διὰ τὸ μέτρον, ἢ καὶ ὡς ἐραστὴς τῆς ἀρχαιότητος. Καὶ καθόλου δὲ εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς Λατινικῆς παιδείας μετεχειρίζοντο, καθὼς καὶ τώρα, τὴν ἀδιαίρετον ae· ὥστε ἡ ἀπηρχαιωμένη Λατινικὴ ai εἶναι ἡ Ἑλληνικὴ αϊ μὲ τὸ σημεῖον τῆς διαιρέσεως, καὶ ὄχι ἡ ἀδιαίρετος αι, τῆς ὁποίας τὸν φθόγγον ἐκφράζει ἡ ae· Δεύτερον· τὸ θρηνητικὸν αἰ εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ ἒ ἒ, καὶ ἔ ἔ, λύπης ἐπιφώνημα· ὅθεν καὶ ἐκ τοῦ Faῖ τὸ Λατιν. vae, Γρμ. weh, κτλ. [αὐτὸ δὲ τὸ αἰ ἐσχηματίσθη ἐκ τοῦ ἀ, ὅθεν πάλιν Fa, vah, βᾶ, πᾶ (καὶ συνήθ. πᾶ καὶ πάθ = pah), παπαὶ, βαβαὶ καὶ αἰβοῖ, παρ' Ἰταλοῖς διῃρημένως aïbo, ὡς ἐκ τοῦ οἰ οἴμοι, καὶ οἴ, oime]· Ἐκ τοῦ αἰ εἶπαν αἰάζω (ὅθεν καὶ τὸ Αἴας, κατὰ τὸν Σοφοκλῆν, Αἴαντ. 428), καὶ (αἰ λίνος), αἴλινον, ὡς πάλιν ἐκ τοῦ ἒ (ἒ λίνος), ἔλινος, καὶ (ἔ λέγω), ἔλεγος· τὸ αι καὶ α γίνεται καὶ ληκτικὸν εἰς τὸ οὐαὶ, οὐὰ (ἐκ τοῦ s = o = ὦ, ὅθεν καὶ ὠὴ, κτλ.). Ὥρξε τὸ, ὅτι ὁ διῃρημένος φθόγγος τῆς ai ἁρμόζει φυσικώτερον εἰς θρήνες, εἶναι θεραπείας ἔμπλαστρον πεπλασμένον ἀνωφελῶς. Τρίτον· ἡ μαρτυρία τοῦ Πλετάρχου ἀναιρεῖ μᾶλλον ἀντὶ νὰ βεβαιώσῃ τὴν Ἐρασμικὴν διαίρεσιν τῆς αι, καθὼς θέλει κρίνει καθεὶς ἀπ' αὐτὴν αὐτοῦ τὴν ῥῆσιν τὴν ὁποίαν κατὰ λέξιν ἀντιγράφομεν παρακατιόντες (§ δ). Ταῦτα ἀπαντῶμεν πρὸς ὅλα τὰ τῶν Ἐρασμιτῶν ἐπιχειρήματα περὶ τῆς κατ' αὐτοὺς προφορᾶς τῆς αι· ἤδη δὲ ἐπάγομεν ἰδίως καὶ τὰς ἀποδείξεις περὶ τῆς καθ' Ἕλληνας γνησίας ἐκφωνήσεως τῆς διφθόγγου.

§ δ. Εἴπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (κεφ. α, § ε), ὅτι ἡ αι σχηματίζεται πολλάκις προσιθεμένου

τῆ ι εἰς τὸ βραχὺ α πρὸς ἐπέκτασιν αὐτοῦ (ὡς, ἀετὸς, αἰετὸς) (α). Καθόλε δὲ τὸ α συναιρέμενον μετὰ τῆ ι ἢ μεταβάλλεται εἰς δίφθογγον καταχρησικὴν (ὡς γήραϊ γήρᾳ), τῆς ὁποίας τὸ ι ἀπέβη ἀνεκφώνητον (καθὼς λέγομεν εἰς τὸ ἑπόμενον κεφάλαιον), ἢ ἀποδίδει μετ' αὐτῆ φθόγγον τινὰ τρίτον μονοειδῆ καὶ ἀδιαίρετον· οὗτος δ' ἴσως ἦτον ἐξ ἀρχῆς ε μακρὸν, καὶ τὸν ἦχον μᾶλλον πρὸς τὸν οὐρανίσκον ἀναπέμπον, καὶ μὴ διαχέον τῆτον ὅλον περὶ τὰ χείλη, καθὼς τὸ διὰ τῶν χειλέων σεσηρότων προφερόμενον βραχὺ ε· τοιῆτον ἦχον ἀποδίδει καὶ ἡ Γαλλικὴ δίφθογγος ai ἐν τοῖς mais, κτλ. Ἄλλως ὅμως κατ' ἐκφώνησιν ἁπλεσέραν φαίνετ' ἔκπαλαι ἡ αι ταὐτόφωνος τῆ μακρῆ ε κατὰ τὸ Γαλλικὸν ê εἰς τὸ prêtre, κτλ. Ὅθεν

(α) Οὕτως ἔγεινε (νομίζω) καὶ τὸ κύριον Εὔαιφνος (Παυσαν. Μεσσην.) ἐκ τῆ εὐάφενος (ἄφενος, συγκ. ἄφνος, ἀφνειὸς)· ὡσαύτως καὶ ἡ συνήθ. λέγει αἰθέρα καὶ ἀθέρα τὸ ἀθὴρ [συγγενὲς, νομίζω, τῆ ἔθειρα (ἐκ τοῦ ἀχρήσε ἔθειρος), ὡς τριχῶν ὅμοιοι οἱ ἀθέρες, παρὰ τὸ θέρω]. καθὼς καὶ οἱ Γερμανοὶ εἶπον τὸ αὐτὸ ἀθὴρ διὰ τῆ ae, Aehre, κατὰ συγκοπήν· οἱ δὲ Ὁλλανδοὶ λέγεσιν ὁλόκληρον Adere, κτλ. Καὶ πάλιν ἀντὶ αι προφέρομεν συνήθως τὸ ἁπλῆν α, ὡς, ἔξαφνα (=ἐξαίφνης, ἐξ, ἄφνω, ἄφνως, ἐκ τῆ ἀφανὴς, ἀφανῶς, ὅθεν καὶ τὸ Ἰωνικ. ἐξάπινα), καὶ ἐξάφνε, ἐξαφνικὸν [ἐξαίφνης ἐπερχόμενον, αἰφνίδιον κακὸν, δαιμόνιον, ὅθεν καὶ ἐξαφνίζω=τρομάζω, καὶ ἐπὶ παιδίων, ὅταν σπῶνται, ὡς καὶ ὁ σπασμὸς αἰφνίδιον κακόν. εἶπαν δὲ καὶ οἱ Βυζαντινοὶ αἰφνιδιάζειν=ἐξαίφνης ἐπιπίπτειν (Θεοφάν.)· τὸ δὲ τῆς συνηθ. ξεππάζω (ζ=σσ, ππ=πτ) ἀντὶ ἐκπτάζω, ἐκπτάσσω, ἐκτήσσω (Εὐριπ. Ἑκάβ. 177) πτήσσω, πτάω, πτόω, πτοέω, ὅθεν καὶ ξεππασμένος=ἐπτοημένος. γράφεται δὲ κακῶς, ξηπάζω, καὶ ξιππάζω, ἐξιππάζω], κτλ. Ὥστε τὸ προσιθέμενον ι πρὸς ἔκτασιν τῆ α, συναλείφεται ἢ συναιρεῖται μετ' αὐτῆ εἰς γένεσιν τῆς αι διφθόγγε, καὶ δὲν κάμνει ἀδεμίαν αὔξησιν συλλαβῆς.

καὶ ἡ Λατινικὴ ἐξέφραδε τὸν φθόγγον τῦτον διὰ τῆς ἀδιαιρέτε ae, ἀντιτάξασα τὸ e ἀντὶ τῦ ι· ἡ δὲ φύσις τῆς Ἑλληνικῆς δὲν ἀποδέχεται ταύτην τὴν τροπὴν, διότι τὸ ε παρ' αὐτῇ ἄρχεται μὲν διφθόγγων (τῆς ει καὶ ευ), ἀλλ' ὅμως δὲν γίνεται εἰς ἀδεμίαν δίφθογγον φωνῆεν ὑποτακτικὸν, καθὼς τὸ βραχύστομον ι· καὶ ἄλλως δὲ τὸ ι συγγενεύει καὶ πρὸς τὸ ε, καθὼς προείπομεν (κεφ. α, § ε). Ὑπάρχει λοιπὸν ἔκπαλαι ἡ αι ταὐτόφωνος τῆς Λατινικῆς ae, ἤτοι τῦ μακρῦ ε· καὶ τῦτο φαίνεται Α) ἀπὸ λέξεις ἀρχαιοτάτας γραφομένας τὰς αὐτὰς διὰ τῦ αι καὶ (χάριν συζολῆς) διὰ τῦ βραχέος ε, οἷον αἰώρα (Πλάτ.) καὶ (αἴωρος) μετήορος (ἰλ. ϑ, 26, ἀντὶ μεταίορος, ἔτω καὶ ἀπήορος, συνήορος, κτλ.), καὶ ἐώρα (Σοφοκλ. Οἰδ. Τ.) καὶ (ἔωρος) μετέωρος (Θουκυδ. Ἀριστοφ.) (α).

1000, π. Χ.—1829, μ. Χ.

(α) Ἐν τῦ ἀέρω (ἀείρω, ἄρω, αἴρω), παρακ. ἄορα καὶ ἄωρα (ὅϑεν παϑητ. ὑπερσυντ. ἄορτο καὶ ἄωρτο· Ὅμ.), τὸ αἰώρα καὶ (αἴωρος, αἰωρέω, ἤορος), μετήορος, κτλ. Ἐκ δὲ τῦ ἔορα (ἀντὶ ἄορα, ὅϑεν πάλιν ἔορτο = ἄορτο), τὸ ἐώρα καὶ (ἔωρος), μετέωρος, κτλ. ἀλλ' εἰς τὸν διάφορον τῦτον σχηματισμὸν τὸ αἰώρα ὁμοφωνεῖ καὶ ἰσοσυλλαβεῖ μὲ τὸ ἐώρα, ὡς καὶ τὸ μετήορος (= μεταίορος) = μετέωρος· διότι ἡ αι εἶναι ἀδιαίρετος καὶ ὁμοιόφωνος μὲ τὸ βραχὺ ε. Ὡσαύτως καὶ τὸ αἰόλλω (ἐκ τῦ ἀέλλω), ὁμοφωνεῖ μὲ τὸ ἐόλλω (καὶ τῦτο παρὰ τὸ ἀέλλω, τροπῇ τῦ ε εἰς ο, καὶ τῦ α εἰς ε, ὡς ἄορτο, ἔορτο). Ταῦτα περὶ τῦ διαφόρε τῶν τοιύτων ὁμοιοφθόγγων λέξεων σχηματισμῦ, ἂν καὶ αὗται δὲν ἔγειναν ὡς καὶ ἄλλαι πολλαὶ, τῶν ὁποίων ἡ ἀρχαιοτέρα γραφὴ ἡ διὰ τοῦ αι καὶ κατ' αὐτὴν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης τὴν ἀκμὴν μετεβλήϑη εἰς τὸ ὁμοιόφωνον βραχὺ ε ὄχι διὰ κἀμμίαν διαφορὰν παραγωγῆς, ἀλλὰ διὰ τὴν συζολὴν τῆς συλλαβῆς καὶ τὴν ὁμοφωνίαν· βλ. καὶ Ῥείμ. λ. φαινόλης.

Ὡσαύτως καὶ αἰόλλω, αἴολος (Ὅμ. καὶ Πίνδ.), καὶ ἑόλλω, ἑολέω (Ἀπολλών. Ῥόδ.)· τοιοῦτο καὶ τὸ Ἐνιῆνες (ἰλ. β, 749), καὶ Αἰνιᾶνες (Αἰνία, πόλις Θετταλίας· Στράβ. Στέφ. Βυζ.)· οὕτω καὶ (φάω, φαίνω, καὶ φέω, φένω), φαίναξ καὶ φέναξ (Ἀριστοφ.), φαινίνδα καὶ φεννίδα· φαινόλης καὶ φενώλης (φαινόλα. Ῥίνθων παρὰ Πολυδ. ὅθεν Λτ. paenula), καὶ φαινόλιον, καὶ φελώνιον· αἰγώλιος, καὶ ἐγώλιος (Ἀριστ. περὶ Ζ. 8)· Φενεὸς (ἰλ. β, 605) καὶ Φενεὸς καὶ Φεναιὸς (Καλλίμ.)· ὀλαιμεὺς καὶ ὀλεμεύς· ἀνώγαιον καὶ (Ἀττικ.) ἀνώγεον, -ων, ἐκ τοῦ γαῖα = γέα (γάω, γέω), ὅθεν, γεόω, γεωμόρος, γεωδαισία, γεωγράφος, καὶ γαιόω, γαιογράφος, γαιοδάτης (Καλλίμ. Διόδ. Μ. Ἐτυμ.)· Τιθοραία καὶ, -ρέα (παλαιὸν ὄνομα Νύμφης καὶ πόλεως Βοιωτικῆς)· λευκαία, καὶ -κέα, ἀκταία καὶ ἀκτέα, ἀκτῆ, κτλ. τοιαῦτα καὶ τὰ ἐν τοῖς κώδηξι τῆς θείας Γραφῆς, οἷον, Ναιμὰν καὶ Νεεμὰν (δ, βασιλ. ε· Λεκ. δ, 27), αἱ πόλεις (καὶ κατὰ τὴν ὑφ' ἓν καὶ ἀτόνιστον ἀρχαίαν γραφὴν, αιπολεις· ὅθεν ἐγράφη καὶ) ἐπαίλεις (Ἰεδειθ. ιε, 7), ἐφεσὶς καὶ ἐπετὶς (ἐπετεὶς), ἐπαιτὶς (Σειρ. λξ, 11), Ἐφραίμ, Ἐφρὲμ (Ἰωάν. δ, 5), ποιήσομεν, ποιήσομαι (ιδ, 23), καινὸν, κενὸν (ιθ, 41), συκομοραίαν, συκομορέαν (Λεκ. ιη, 4), παρενέγκαι, παρένεγκε (κβ, 42), κτλ. Πρόσθες καὶ τὰς ἐκ τῆς ὁμοφωνίας ἐσφαλμένας παμπόλλων λέξεων γραφὰς, ὡς, κεάδας = καιάδας (Σεϊδ.). καιροσέων, λαιμὸς (Ὅμ.), κηροσαίων, λεμὸς (Ἡσύχ.), κτλ. Β) Οἱ Ο μεταφραςαὶ τῆς θείας Γραφῆς (280, π. Χ.) μεταφράζουσι τὸ τῶν Ἑβραίων μακρὸν ε (tzere), διὰ τῆς αι· οἷον Βαιθὴλ, Θαιμὰν, Χαίλων, Βαιθσὰν, Αἰνὰμ, Βαιθωρὼν, Αἰλὰμ, Αἰθὰμ, Αἰμὰν, κτλ. ἑβραϊζὶ

Heman, Etham, Elam, κτλ. (α). *Γ*) *Ὁ ποιητὴς Καλλίμαχος* (275, π. Χ.) *ὀφθαλμοφανῶς ἐκθέτει τὸ αι = ε, εἰς τὸ ἐφεξῆς αὐτοῦ ἐπίγραμμα*

Λυσανίη, σὺ δὲ ναίχι καλὸς, καλός· ἀλλὰ πρὶν εἰπεῖν
Τοῦτο σαφῶς, Ἠχὼ φησί τις, ἄλλος ἔχει.

Τίς δὲν ἀκούει τὴν Ἠχὼ τοῦ κλασσικοῦ τούτου ποιητοῦ προφέρουσαν ἐπ' ἀκριβὲς τὸ αι ὡς ε, καὶ τὸ ει ὡς ι, ἐν ᾧ ἀνταποκρίνεται τὸ ἔχει ὡς ὁμόηχον πρὸς τὸ ναίχι; Εἰς τὰς δύω ταύτας λέξεις τίποτ' ἄλλο δὲν διαφέρουσιν αἱ δίφθογγοι ἀπὸ τὰ ἁπλᾶ ταὐτόφωνα φωνήεντα εἰ μὴ κατὰ τὸ χρόνο τὴν ποσότητα· ἢ αι εἶναι μακρὸν ε, καὶ ἢ ει μακρὸν ι. Δ) *Ὁ Ἁλικαρνασσεὺς Διονύσιος* (30, π. Χ.) *μεταφράζει Πρενεστίνοι, ὁ δὲ σύγχρονός του Στράβων, Πραινεσῆνοι* (*ἐκ τῆς Πραινέστε, τὰ νῦν Ἰταλ. Παλεστρίνης*, Palestrina), *τὸ Λτ.* Praenestini (*β*). *Ε*) *Ἡ Συριακὴ τοῦ Εὐαγγελίου μετάφρασις* (50, μ. Χ.), *ἐκφράζει τὴν αι διὰ τοῦ Συριακοῦ μακροῦ ε ἐν τοῖς, Καισάρεια, πραιτώριον, Ῥμέναιος, κτλ.* (*γ*). *ς*) *Ὁ Πλούταρχος* (85, μ. Χ.), *ζωγραφίζει τὸ ἀδιαίρετον τῆς αι καὶ αυ λέγων ἐπὶ λέξεως ἔτω.* „*Τὸ α οὔτε τοῦ ι δεύτερον οὔτε τοῦ υ ἐθέλει ὁμολογεῖν, οὐδ' ὁμοπαθεῖν* (*τετέχνι συναιρεῖσθαι*), *ὥςε συλλαβὴν μίαν ἐξ ἀμφοῖν γενέσθαι· ἀλλ' ὥσπερ ἀγανακτοῦν καὶ ἀποπηδῶν ἰδίαν ἀρχὴν ζητεῖ ἀεί.*

(α) Wetsten. Orat. IX, pag. 205.

(β) *Βλέπε καὶ ἐφεξῆς* (*ἐν τῷ περὶ τῆς οι*) *καὶ ἄλλην τὸ Διονυσίε λαμπρὰν μαρτυρίαν περὶ τῆς αι.*

(γ) Wetsten. Orat. IX, 205. *καὶ E.* Schmidt. de pronunt. Graec. pag. 219.

ἐκείνων δὲ, ὁπότερον βούλει, προταττόμενον, ἀκολουθοῦντι καὶ συμφωνοῦντι χρῆται, ὥςε καὶ συλλαβὰς ὀνομάτων ποιεῖν, ὥσπερ (ἐπὶ) τοῦ αὔριον, καὶ τῶ αὐλεῖν, καὶ τῶ Αἴαντος, καὶ τῶ αἰδεῖσθαι, καὶ μυρίων ἄλλων" (α). Ταῦτα τί ἄλλο σημαίνουσιν, εἰ μὴ, ὅτι ἐπὶ τῆς αι καὶ αυ τὸ μὲν α προηγεῖται, τὸ δὲ ι καὶ τὸ υ ἀκολουθοῦσι καὶ ὁμοπαθοῦσι συναιρούμενα εἰς μίαν συλλαβὴν, ὅθεν καὶ ὁμοφωνοῦσι, τετέρι συμφώνως μετὰ τοῦ α συναποτελοῦσι μίαν φωνὴν, ἢ ἕνα φθόγγον ἀδιαίρετον; (β). Ἀλλ' ὁ Χέρος καὶ ὁ Μέκερχος παρεξήγησαν τὸ χωρίον, καὶ ἅτε τὸ ἀκολουθοῦσιν ἐνόησαν, καὶ τὸ συμφωνοῦσιν ἀπεσιώπησαν· διὰ τοῦτο καὶ μᾶς ἐπρόβαλαν τὸν Πλούταρχον ὡς μάρτυρα τῆς διηρημένης τῶν διφθόγγων ἐκφωνήσεως, ἐν ᾧ

(α) Πλάτ. Συμποσ. β, β, θ, προβλ. β. Παρομοίως εἶπε καὶ ὁ Ἁλικαρνασσεὺς Διονύσιος περὶ τοῦ ι καὶ ε, ὅτι „ταῦτα ἀ συναλείφεται ἀλλήλοις, ἁ δὲ προτάσσεται κατὰ μίαν συλλαβὴν τὸ ι τοῦ ε" (περὶ Συνθέσ. τμ. κβ). ἄρα τὸ ι ὑποτάσσεται εἰς τὸ ε (καθὼς καὶ εἰς τὸ α), καὶ συναλείφεται μετ' αὐτοῦ εἰς μίαν συλλαβὴν, τὴν δίφθογγον ει· διὰ τοῦτο καὶ οἱ γραμματικοὶ ὠνόμασαν τὸ ι ἐν τοῖς διφθόγγοις ὑποτακτικόν.

(α) Οἷον εἰς τὸ Αἴσων καὶ αὐλὸς τὸ α συναιρεῖται μετὰ τοῦ ι καὶ τοῦ υ εἰς μίαν συλλαβήν, ἀλλ' εἰς τὰ ἀντίθετα, Ἰάσων καὶ ὕαλος, τὸ α δευτέραν τάξιν ἐπέχον ἀποπηδᾷ, καὶ δὲν συνέρχεται εἰς μίαν συλλαβὴν μετὰ τῶν προηγουμένων ι καὶ υ, ἀλλ' ἐκδίδει τὸν ἴδιον φθόγγον εἰλικρινῆ καὶ ἀσυναίρετον· τὰ αὐτὰ εἶπε καὶ ὁ Ἁλικαρνασσεὺς Διονύσιος περὶ τοῦ ι καὶ ε. Διὰ τοῦτο ἡ Ἑλληνικὴ δὲν θεωρεῖ τὰς Εὐρωπαϊκὰς διφθόγγους καθὸ τοιαύτας, ὅταν ὑποτάσσηται μὲν τὸ φύσει προκαταρκτικὸν α, προηγῆται δὲ τὸ πάντοτε ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς διφθόγγοις ὑποτακτικὸν ι (οἷον, ια, ιο, ιε), καθὼς εἴπομεν προηγουμένως, κεφ. α, § η περὶ τὸ τέλος.

ὁ δεύτερος οὗτος Σωκράτης μας διδάσκει τὸ ἐναντίον· ἐπειδὴ, κατὰ τὴν Ἐρασμικὴν προφορὰν, ἔτε τὸ ι ἢ τὸ υ ἀκολυθῆσιν ὁμοπαθῆντα μετὰ τῆ α, ἔτε πλέον ὁμοφωνῆσιν εἰς μίαν συλλαβὴν, ἀλλ' ἐκδίδυσίν ἑκάτερον τὸν ἴδιον φθόγγον ἀκραιφνῆ, καὶ ἀμφότερα ἀποτελῆσιν ὄχι μίαν, ἀλλὰ δύω συλλαβὰς, ὅσον ἂν θέλωσι γοργοφωνυμένας! Ἐδίδαξε δὲ καὶ πρακτικῶς ὁ Πλέταρχος τὴν γνησίαν προφορὰν τῆς αι μεταφράζων δι' αὐτῆς πολλαχοῦ τὸ Λατινικὸν e, *καὶ γράφων φαινέστρα, τὸ* fenestra, *καὶ Φαινεστέλλας τὸ* Fenestella (α), *καθὼς πάλιν ἀποδίδει διὰ τῆς αὐτῆς αι καὶ τὴν Λατινικὴν* ae, *ὡς* Aemilius *Αἰμίλιος* (*αἰμύλιος, αἰμύλος*), *Καικίλιος* Caecilius, *καὶ Κεκιλία ἀντὶ* Caecilia. *Οὕτω μετεφράσθη ἡ* ae *διὰ τῆς αι*

(α) *Κεφ. Ῥωμ. Ὡσαύτως καὶ ὁ Γέλλιος* (117, *μ. Χ.*), *κατὰ τὴν γνώμην τῆ πολὺ πρὸ αὐτῆ ἀκμάσαντος Βήρου* (Veri), *γράφει φαινάτωρ τὸ* fenator, *καὶ τὸ ἑτυμολογεῖ παρὰ τὸ φαίνεσθαι, προφέρων καὶ αὐτὸς ἐν μέσαις ταῖς Ἀθήναις τὴν αι ὡς τὸ Λατιν.* e (A. Gell. Noct. Attic. 15, 12· *εἶναι δὲ τὸ* fenator *ἐκ τῆ* fenus, feo = *φέω ἀντὶ φύω*)· *καὶ ὁ* Trebellius Pollio (300, *μ. Χ.*) *μετέφρασε* Gipedes *τὸ Γήπαιδες* (in Claud. *κεφ.* 6). *Καὶ πολὺ πρὸ τύτων ὁ Βιργίλιος* (40, *π. Χ.*), *μεταφράζων πάντοτε* (*καθὼς καὶ ὁ Κικέρων*) *τὴν αι διὰ τῆς* ae, *εἶπε καὶ* Chimeram *τὴν Χίμαιραν* (αι = e). *Ὅτι δὲ ἡ Λατινικὴ* ae *ἦτον ἔκπαλαι ἀδιαίρετος ὁμολογῆσι μὲν καὶ οἱ Ἐρασμίται, μαρτυρῆσι δὲ καὶ τὰ παλαιὰ, ἐκεῖνα,* Mars equum amat (*ἀντὶ* aequum), *καὶ τὸ τῆ Καλιγύλα* eccum = aequum (Sueton· IV, *κεφ.* 34, *καὶ Σημείωσ.*), *καὶ ἄλλα πολλά. Ἀλλὰ καὶ τῶν εἰς* a *ἀρσενικ. καὶ θηλυκ. τῆς Λατιν. ἡ εἰς* ae *ὀνομαστικὴ πληθυντικὴ εἶναι* = αι, musae = *μοῦσαι, κτλ. καὶ ἡ ἑνικὴ δοτικὴ εἰς* ae = αι (ᾳ). musae, *μῦσαι* (*ὡς, χαμαὶ. βλ. ἐφεξῆς κεφαλ. γ*). *καὶ ἡ ἑνικὴ δὲ τύτων γενικὴ φαίνεται ἐσχηματισμένη ὡσαύτως, οἷον,* musae = *μούσαι*(ς), *ἀντὶ μούσας, -σης,* [α = αι, *Αἰολικ. ὡς, ταὶς τιμαὶς, ἀντὶ τὰς τιμὰς· ἔτω καὶ ἡ*

καὶ τῶ ε καὶ πρὸ τῶ Πλετάρχῳ καὶ μετὰ Πλέταρχον· οἷον, Καῖσαρ, Πραιτώριον, Praetorium, Caesar (*Ματθ. κβ, κζ*). πραίδα, praeda (*Ἡσύχ.*)· πραιπόσιτος (*Εὐσεβ. Ἐκκ. ἱς. ϑ*) καὶ πρεπόσιτος (*Φωτ.*)=praepositus· πραικόκια καὶ πρεκόκκια (*Γαλην.*)=praecocia (praecoqua), καὶ βρεκόκκια, συνήϑ. βερίκοκκα (ὅϑεν πάλιν τὸ Ἰταλ. abricocco, *Γαλ.* abricots, *Γρ.* Apricosen). ἐξερεδάτος, exhaeredatus (*Νεαρ. Ἰσιν.*)· καὶ πάλιν, Αἰκύτιος, Equitius (*Σύν. Καρχ.* 410, *μ. Χ.*)· ῥαιφερενδάριος = ῥεφερενδ. referendarius. ῥαίδα, ῥαίκτωρ, rheda, rector (*Σεϊδ.*), κτλ. Ζ) Σέξτος ὁ Ἐμπειρικὸς (190, *μ. Χ.*), λέγει καθαρῶς τὴν αι καὶ ει καὶ ε στοιχεῖα, ὡς ἔχοντα τὸν φϑόγγον ὁμοειδῆ καὶ ἀδιαίρετον· „Εἰ δὲ τὸν τοῦ αι φϑόγγον λέγοιεν, οἷον ἀπ' ἀρχῆς ἔξακέεται τῆς φωνῆς ἰδίωμα, τοιῦτον καὶ ἐπὶ τέλει· ὥστε στοιχεῖον ἔσαι τὸ αι. Τότε δὲ ἔτως ἔχοντος, ἐπεὶ καὶ ὁ τῶ ει καὶ ὁ τῶ ου φϑόγγος μονοειδὴς καὶ ἀσύνϑετος καὶ ἀμετάβολος ἐξ ἀρχῆς ἄχρι τέλεος λαμβάνεται, ἔσαι καὶ ἔτος στοιχεῖον". (α). Η) Θέων ὁ Ἀλεξανδρεὺς (315,

---

συνήϑεια προφέρει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰς πληϑυντ. αἰτιατικὰς τῶν ἰσοσυλλάβων ϑηλυκῶν. Οἱ δὲ Βοιωτοὶ ἔταττον τὸ η ἀντὶ τῆς αι, λεγόμενη, λέγοντες, ἀντὶ λεγόμεναι· ὡς καὶ ἡ συνήϑεια λέγει πολλαχῶ, ὅλης, ἡ εὔμορφης (μετὰ τῶ σ), ἀντὶ ὅλαι, αἱ εὔμορφαι, κτλ.]. Ἡ δὲ ρε λήγουσα τῶν Λατινικῶν ἀπαρεμφάτων φαίνεται μὲν=σαι (σ=ρ, Λακων. ὡς εἴπομεν ἐν τῷ περὶ συγγεν. τῆς Σλαβ.-Ῥωσ. πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν, τόμ. α, σελ. 244, ζϑ, οἷον, clamare=κλαμάσαι (κλαμμύσαι), κτλ. πιϑανώτερον ὅμως δύναται νὰ ἐκληφϑῇ=σε-ν (μέλλων δωρικὸς), οἷον, clamare=κλαμμάσε(ν)· videre, Ϝιδέσε(ν), Ϝιδήσειν. ferre=φέῤῥε(ν), ἀντὶ φέρσεν (φέρω, μέλ. Αἰολ. φέρσω), κτλ. κατ' ἀποβολὴν τοῦ ληκτικοῦ ν.

(α) Σέξτ. πρὸς Γραμματ. Α. ε.

μ. Χ.) φέρει σοφισικῆς ἀμφιβολίας παράδειγμα τὸ ἑφεξῆς· „Ἀσαφῆ δὲ τὴν ἑρμηνείαν ποιεῖ καὶ ἡ λεγομένη ἀμφιβολία πρὸς τῶν Διαλεκτικῶν, παρὰ τὴν κοινὴν τῶ ἀδιαιρέτω τε καὶ διῃρημένω· ὡς ἐν τῶ, Αὐλητρὶς πεσοῦσα, δημοσία ἔχω. Ἓν μέν γάρ τοί ἐστι τὸ ὑφ' ἓν καὶ ἀδιαίρετον, αὐλητρὶς ἔχω πεσοῦσα, δημοσία· ἕτερον δὲ τὸ διῃρημένον, αὐλητρὶς παῖς ἔσα, ἔχω δημοσία" (προγυμν. κεφ. δ.). Ὥχε καὶ ὁ Θέων παραβάλλων τὸ ὑφ' ἓν καὶ ἀδιαίρετον πεσοῦσα πρὸς τὸ διῃρημένον παῖς ἔσα, ἐπρόφερε τὸ παῖς ὁμοφώνως μὲ τὸ πες, βραχύνων μόνον τούτου τὴν συλλαβήν. Ἀλλ' οἱ Χέκοι καὶ Ἐννίνιοι ἀνθίσανται πρὸς ταύτην τὴν μαρτυρίαν. πῶς; καὶ τί λέγοντες; διαφθείρουσι τὴν γραφὴν, καὶ μεταβάλλουσι τὸ παῖς οὖσα (ὡς τάχα ἡμαρτημένον!) εἰς δεύτερον πεσοῦσα, θεωρῶντες γελοίως τὴν ἀμφιβολογίαν εἰς τὸ αὐλητρὶς (αὐλὴ τρὶς). προβάλλουσι δὲ μέγιστον προμαχῶνα τὴν μαρτυρίαν τῶ Κυϊντιλιανῶ, καὶ Διογένες τῶ Λαερτίω, οἵτινες ἀναφέροντες τῶτο τῆς Στωϊκῆς ἀμφιβολίας τὸ παράδειγμα, θεωροῦσιν ἀμφότεροι τὸ διῃρημένον καὶ ἀδιαίρετον εἰς τὸ αὐλητρὶς· „ἀμφιβολία δὲ... οἷον, αὐλητρὶς πέπτωκε· δηλῶται γὰρ δι' αὐτῆς τὸ μὲν τοιοῦτον, οἰκία (αὐλὴ) τρὶς πέπτωκε· τὸ δὲ τοιοῦτον, αὐλήτρια πέπτωκεν" (α). Ἀλλ' εἰς τοῦτο τῆς τῶν Στωϊκῶν

(α) Λαέρτ. ἐν βίῳ Ζήνων. § μδ. Ὁ δὲ Ἀριστοτέλης (Σοφις. ἐλέγχ. κεφ. δ), ἓξ ἀριθμῶν τὰ παρὰ τὴν λέξιν σοφίσματα (ὁμωνυμίαν, ἀμφιβολίαν, σύνθεσιν, διαίρεσιν, προσῳδίαν, καὶ σχῆμα λέξεως), δὲν ἀναφέρει κἀνὲν παράδειγμα σοφισμάτων παρὰ τὸ γράμμα· ὅθεν καὶ τινες ἐνόμισαν, ὅτι ἐπὶ τῶ Ἀριστοτέλους αἱ δίφθογγοι καὶ τὰ φωνήεντα τῆς Ἑλληνικῆς ἐπροφέροντο λαμπρῶς

ἀμφιβολίας τὸ σόφισμα προσθέτουσιν οἱ περὶ τὸν Χέκον ζόακες καὶ τὸ ἰδικόν των, ποιοῦντες παρὰ τὰ δύω ἕν· διότι ὁ μὲν Λαέρτιος θεωρῶν τὴν ἀμφιβολογίαν εἰς τὸ αὐλητρὶς, ἔγραψε τὸ ῥῆμα πέπτωκεν· ὁ δὲ Θέων ἐκθέτων τὸ αὐτὸ σόφισμα, ἄλλως ἀπ' ἄλλες πάλιν Στωϊκὲς συντιθέμενον, ἔγραψε πεσοῦσα, τὸ ὁποῖον ἐξεπίτηδες μετεχειρίζοντο ἀντὶ τῦ πέπτωκεν οἱ τὴν ἀμφιβολίαν ὄχι εἰς τὸ αὐλητρὶς ἀλλ' εἰς αὐτὸ τοῦτο τὸ πεσοῦσα κατασκευάζοντες. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Θέων ἐξηγῶν τὴν ἀμφιβολίαν ἠναγκάσθη νὰ μετατοπίσῃ τὸ ἔσω πρὸς πλειοτέραν σαφήνειαν ἐπὶ τῆς σημασίας τῦ πεσοῦσα (αὐλητρὶς ἔσω πεσοῦσα δημοσία)· οὕτω δὲ τοῦ σοφίσματος ἐκφραζομένυ, ἐὰν ἡ διαίρεσις γένῃ εἰς τὸ αὐλητρὶς, κατὰ τὸν Χέκον, πῦ μένει πλέον τὸ ὀρθὸν τῆς συνθέσεως καὶ τῆς ἐννοίας αὐτῆς; διότι τότε τὸ τρὶς ἀποδίδεται κυρίως ὄχι εἰς τὸ ἀπώτερον πεσοῦσα, ἀλλ' εἰς τὸ προσκείμενον ἔστω (αὐλὴ τρὶς ἔστω πεσοῦσα δημοσία), καὶ ἡ σύνθεσις τῦ λόγυ ἀποβαίνει ὄχι πλέον Ἑλληνικὴ, ἀλλὰ Χεκικὴ, καὶ πᾶν ἄλλο, ὅτι ἂν θέλῃς! (Περὶ δὲ τῆς τόλμης τοῦ Χέκου, μὲ τὴν ὁποίαν αὐθεντικῶς διορθόνει κατὰ τὴν ὄρεξίν του τὸ κείμενον τῦ Θέωνος,

---

ἀπ' ἀλλήλων διακεκριμμένα, καὶ δὲν ἐσυγχώρυν νὰ γίνωνται σοφίσματα ἐκ λέξεων ταὐτοφώνων καὶ διαφόρων κατὰ τὴν σημασίαν. Ἀλλ' ἡ παρὰ τῷ Θέωνι παλαιὰ τῶν Στωϊκῶν ἀμφιβολία τοῦ πεσοῦσα μαρτυρεῖ, ὅτι καὶ τότε ὑπῆρχεν ἡ τῶν γραμμάτων ὁμοιοφωνία συνεργοῦσα πρὸς σύνθεσιν σοφισμάτων, τὰ ὁποῖα ὑπάγονται εἰς τὴν ἀμφιβολίαν· καὶ αὐτὸς ὁ Ἀριστοτέλης ἐμνημόνευσεν ἀλλαχῦ τὸ ἐκ παρηχήσεως σόφισμα ἢ παράγραμμα τῦ Θρᾴττη ἀντὶ θράττει (βλ. τμ. α, κεφ. ς, σελ. 109, καὶ ἐφεξῆς περὶ τῆς ει).

σιωπῶ! τί δὲν εἶναι καλὴ νὰ κάμῃ θρασύτης ἡμιμαθής;). Καὶ ὁ Θέων λοιπὸν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐπρόφερε τὸ παῖς οὖσα ὡς τὸ πεσᾶσα, καθὼς καὶ ὁ Καλλίμαχος τὸ ναίχι ὡς τὸ ἔχει, πεντακοσίας ἐννενήκοντα χρόνας πρὸ τοῦ Θέωνος. Θ) Εἰς τὴν ἐν Νικαίᾳ πρώτην Οἰκουμενικὴν Σύνοδον (325, μ. Χ.) ὁ Ἄρειος πολεμῶν τὴν λέξιν ὁμοούσιος ὡς καινοφανῆ, ἐπρόβαλε τὸ τοῦ Ἀποστόλου ῥητὸν „τὰς βεβήλους κενοφωνίας περιΐστασο „(β, Τιμ. β, 16, καὶ α, Τιμόθ. 5), γράφων καὶ προφέρων καινοφωνία τὸ τοῦ κειμένου κενοφωνία, καὶ πλάττων καὶ αὐτὸς ἀμφιβολίας σόφισμα, διὰ τὴν ὁμοφωνίαν τῆς αι πρὸς τὸ ε. Ι) Ὁ Μέγας Βασίλειος (350, μ. Χ.), εἰς τὰ γραμματικά του ἐρωτήματα (σελ. 595, κτλ.), κανονίζει τὴν ὀρθογραφίαν τῶν ἀπὸ θε, νε, χε, καὶ θαι, ναι, χαι ἀρχομένων λέξεων διὰ τὴν σύμπτωσιν τοῦ φθόγγου τῆς αι, μὲ τὸν τοῦ ε. Ὡσαύτως καὶ οἱ πολὺ πρὸ αὐτοῦ καὶ οἱ μετ' αὐτὸν ἀκμάσαντες Ἀλεξανδρινοὶ Γραμματικοὶ βεβαιόνουσι τὸ ἀδιαίρετον καὶ τοῦ ε ὁμόφωνον ἰδίωμα τῆς αι, καθὼς φαίνεται εἰς τὰ γραμματικά των συντάγματα. Μετὰ τούτων ἂς ἀριθμηθῇ καὶ ὁ ἀσεῖος ἐπιγραμματοποιὸς Παλλαδᾶς (τῷ 450, μ. Χ.), ὅσις καὶ αὐτὸς ἐπρόφερε κατὰ τὸν Καλλίμαχον τὴν αι ὡς ε εἰς τὴν ὁμοιοκαταληξίαν τῶν δύω λέξεων τοῦ ἑφεξῆς στίχου

Οὐκ ἐθέλω Δόμινε (domine), ἐ γὰρ ἔχω δόμεναι! (α)

(α) Εἶπε καὶ ὁ Ὅμηρος (δεκατέσσαρας αἰῶνας πρὸ τοῦ Παλλαδᾶ),

„Εἴδωλον δ' ἑτέρωθεν ἑταίρῳ πόλλ' ἀγόρευεν·

ἐκφέρων κατὰ παρήχησιν τὸ ἑτέ (τοῦ ἑτέρωθεν) ὡς τὸ ὁμοιόφωνον κᾷν ὄχι ἰσόχρονον, ἑταί (τοῦ ἑταίρῳ), καθὼς ἐσημείωσεν ὁ Εὐσάθιος· ἀλλὰ περὶ τούτου λέγομεν καὶ ἑφεξῆς.

**

ΙΑ) Εἰς τὴν προμνημονευθεῖσαν ἐπὶ τῶ πάπα Γρηγορίᾳ (606, μ. Χ.) διὰ Λατινικῶν γραμμάτων τῶ ψαλτηρίῳ γραφὴν, καὶ εἰς τὴν τοῦ Συμβόλου τῆς πίστεως ἐν Βρετανίᾳ βασιλεύοντος Αἰθλεξάνδρου (703, μ. Χ.) γράφεται ke, kero, aporisete, este, katefodothisete, apolite, ἀντὶ καὶ, καιρῷ, ἀποῤῥυήσεται, ἔσται, κατενοδοθήσεται, ἀπολεῖται, κτλ. καὶ (ἐν τῷ Συμβόλῳ), ce, erchete, crine, ἀντὶ καὶ, ἔρχεται, κρίναι, κτλ. ΙΒ) Εἰς τὴν Σλαβονικὴν τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Διαθήκης μετάφρασιν (868, μ. Χ.) πάντοτε ἡ αι μεταφράζεται διὰ τῶ e, οἷον, Кесарь, Матѳей, Елеонъ, Фарисей, Егупетъ (Εὐαγγ.), καὶ, Хетѳа, Іевусеа, Амореа, Гергесеа, Евеа, (Γενέσ. Ι, 16), ἀντὶ, Γεργεσαῖον, Ἀμορῥαῖον, Χεταῖον, Εὐαῖον, Αἴγυπτος, Φαρισαῖος, Ἐλαιὼν, Ματθαῖος, Καῖσαρ, κτλ. Ἀλλὰ καὶ τὸ ѣ τῆς Σλαβονικῆς (καθ' ἑαυτὸ ἢ καὶ μετὰ φωνῆεν = je, μετὰ δὲ συμφώνου = e), ἀντιστοιχεῖ πολλάκις πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν αι εἰς λέξεις ἀρχαιοτάτας, οἷον, зѣю (ζαίω ζ = χ) = χαίω, χαίνω, Γερμ. gähne. вѣю (βαίω, Ϝαΐω), Γερμ. wehe = αΐω (ἄω)· вѣкъ, Ϝαιh-ὼν (αἰὼν, Λατ. aevum, Γερμ. ewig), καὶ ἄλλα πάμπολλα. ΙΓ) Ὁ Εὐσάθιος (1155, μ. Χ.), ἐκφέρει καὶ Ὁμηρικὰς παρισώσεις ἢ παρηχήσεις λέξεων διὰ τὸ ὁμοιόφωνον τῆς αι πρὸς τὸ e· οἷον τὸ ἑτέρωθεν πρὸς τὸ ἑταίρᾳ, περὶ ἧ προείπομεν, καὶ τὸ πείθεσθε πρὸς τὸ πείθεσθαι (ἰλ. α, 274) „ἐν διαφόρῳ (λεγει) γραφῇ τὸν αὐτὸν ἦχον ἔχοντα (ὡς καὶ τὸ καινὸς καὶ κενὸς καὶ τὰ, αἴλινον καὶ ἐλέλιζε)· τὸ δὲ πάντῃ ταὐτοφώνως εἶναι τὰς παρηχήσεις, σπάνιον καὶ μεμετρημένον παρὰ τῷ ποιητῇ" (εἰς

ἰλ. α, σελ. 94) (α). ΙΔ) Τελευταῖον εἰς πολλὰς ἐπιγραφὰς καὶ μάλιστα νομισμάτων ἀπὸ τῶν

(α) Ἀλλά τινες τῶν σοφῶν Ἐρασμιτῶν, κρίνοντες τὸν Ὅμηρον κατὰ τῆς νεωτέρας σοφίας τὴν περὶ τὰ καλὰ αἴσθησιν ἢ γεῦσιν (gusto), δὲν ἀποδέχονται τὰς παρηχήσεις, ὡς τάχα παίγνια ἀνάξια τῆς ἀρχαίας σεμνότητος τοῦ ποιητοῦ, καὶ ἴδια τῆς σοφιστικῆς κομψότητος τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων! Καὶ ὅμως ἄλλοι σοφώτεροι φιλολόγοι τῆς Εὐρώπης παρετήρησαν καὶ ἐσημείωσαν ἄριστα τὴν φίλην παρ' Ὁμήρῳ παρήχησιν καὶ παρονομασίαν (ὅταν ἡ μέρος, ἢ ὅλη ἡ ἑπομένη λέξις εἶναι ταὐτόφωνος τῆς προηγουμένης), ὡς τὰ, φλιῆσι φλίψεται (Ὀδ. ρ), ἀλύσεις ἀλήτην (Ὀδ. σ), ὠδίνων ὀδύνῃσι (ἰλ. λ). Πρόθοος θοὸς (ἰλ. β), κτλ. (βλ. Ῥείμ. λ. φλιὰ, ἀλύω, κτλ.). Ἀλλὰ καὶ ὁ Αἰσχύλος ἔπαιξε τὸ Ἑλένη πρὸς τὰ, ἑλένας (ἕλω, ναῦς), ἕλανδρος, ἑλέπτολις (Ἀγαμέμ. 700), καὶ ὁ Σοφοκλ. τὸ Αἴας πρὸς τὸ αἰ, αἰάζω, καὶ ἄλλα ὁ Εὐριπίδης (Φοίν. 640), καὶ ὁ Ἡρόδοτος (ς, 50), καὶ ὁ σοβαρὸς Θουκυδίδης εἰπών, ἕλος, Ἕλειοι, ἑλεῖν (α, 110), καὶ, Σαμία μία ναῦς· καὶ ὁ Δημοσθένης „Ἀμφίπολιν πόλιν· καὶ ὁ Ξενοφῶν, πείθει τὸν Πειθίαν (ὡς ἐσημείωσεν ὁ Ἑρμογένης), καὶ ἄλλοι ἄλλα πολλά· συνειθίζουσι δὲ τὰς τοιαύτας παρονομασίας καὶ παρηχήσεις καὶ αἱ ἀρχαῖαι Ἀσιαναὶ γλῶσσαι, καὶ οἱ παλαιοὶ τῶν τῆς Εὐρώπης ποιητῶν καὶ Ῥητόρων, ὡς ὁ Κικέρων, κτλ. κἂν οἱ νεώτεροι κατεδίκασαν τὸ σχῆμα ὡς φλύαρον καὶ παιδαριώδες. Ψέγει δὲ μάλιστα τὸν Εὐσάθιον Ἐρρῖκος ὁ Στέφανος (εἰς τὸ περὶ προφορᾶς), δι' ὅσας ἐσημείωσε παρηχήσεις εἰς τὸν Ὅμηρον· καὶ ἴσως μὲν εἶναι τινὲς ἐξ αὐτῶν πεπλασμέναι ὄχι τόσον ἀπὸ τὸν Ποιητὴν, ὅσον ἀπ' αὐτὸν τὸν ἀοίδιμον Πατέρα τῶν τῆ Ὁμήρῳ Σχολιαστῶν· ἀλλ' ὁ σοφὸς Ἐρρῖκος, σπεύδων νὰ δικαιώσῃ τὸν Ἔρασμον, ἀρνεῖται καὶ τὰς ἀληθινὰς παρηχήσεις τῆ Ποιητῆ· ἐκπίπτει δὲ καὶ εἰς ἄλλα σφάλματα, περὶ τῶν ὁποίων λέγομεν ἐφεξῆς. Πόσον ἀναξίως τῆς πολλῆς του σοφίας παρεξετράπη ὁ ἀνὴρ εἰς τὴν πλάνην τῆ Ἐράσμῳ! καὶ πόσον δικαιότερον ἐμπορῆμεν νὰ εἴπωμεν ἡμεῖς περὶ αὐτῆ, ὅ,τι αὐτὸς ἐπεφώνησεν εἰς τὸν ἡμέτερον Εὐσάθιον· „φεῦ! ποῖος αἰὼν σε τοσῆτον (περὶ τὴν Ἑλληνικὴν προφορὰν) διεφθαρμένος ἀνεβλάστησεν, ἀοίδιμε Στέφανε! Quae te saecula tam corrupta tulerunt!

Καισαρικῶν ἀκόμη χρόνων καὶ ἰδίως ἀπὸ τῦ α αἰῶνος μ. Χ. μέχρι τῦ ιβ καὶ ἐφεξῆς φαίνεται ἡ αι ταὐτόφωνος μὲ τὸ ε· οἷον, ἐν νομίσματι Νέρωνος (69, μ. Χ.), γράφεται Ποππέα ἀντὶ Ποππαία. ἐπὶ Κομμόδυ (185, μ. Χ.), Κατεβάτου ἀντὶ Καταιβάτου· ἐπὶ Μ. Αὐρηλίυ (218, μ. Χ.), Νεογηλέος ἀντὶ, νεογιλαῖος, κτλ. καὶ εἰς νομίσματα τῶν αὐτοκρατόρων τῆς Κωνσαντινουπόλεως ἀπὸ τοῦ Μεγάλου Λέοντος (457, μ. Χ.), ἕως Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ (1110, μ. Χ.) (α) εὑρίσκονται γεγραμμένα, ce ἢ κὲ ἀντὶ καὶ. Romeon, ἀντὶ Ῥωμαίων, κτλ. διὰ τὴν ἔκπαλαι μέχρι τοῦ νῦν ἐπικρατήσασαν ταὐτοφωνίαν τῆς αι πρὸς τὸ βραχὺ ε. Ὥςε ἡ καθ' ἡμᾶς τῆς ἀδιαιρέτυ αι προφορὰ διαφέρει ἀπὸ τὴν παρὰ τοῖς ἀρχαιοτάτοις Ἕλλησιν, ὅσον ἡ ἐκφώνησις τοῦ βραχέος ἀπὸ τὴν τῦ ἐκτεταμένυ ε=ê. Ταῦτα περὶ τῆς αι.

ΕΙ.

§ ε. Τὴν δὲ ει διαιροῦντες οἱ Ἐρασμῖται (ὡς εἰς τὸ Γαλλικὸν sein), ἕνα καὶ μόνον λόγον προβάλλεσι πρὸς ἀπόδειξιν, τὴν Λατιν. ei, ἥτις εὑρίσκεται μὲν εἰς ἀρχαιοτάτας ἐπιγραφὰς ἀντὶ τοῦ i, προφέρεται δὲ διῃρημένως, ὡς εἰς τὸ Pompeius, κτλ.

§ ς. Ἀπαντῶμεν. Ἀπ' αὐτὰς τὰς ἀρχαίας ἐπιγραφὰς φαίνεται τὸ ἐναντίον, ὅτι δηλαδὴ οἱ παλαιοὶ Λατῖνοι ἐπρόφερον τὴν ει ὁμοφώ-

(α) Βλ. τὸν Ὄκκονα (Adolphum Occonem), Ὀρτέλιον, Δυκάγγιον, (du Cange), καὶ ἄλλυς σοφὺς Νομισματολόγυς.

νως μὲ τὸ μακρὸν ι· διδάσκουσι δὲ καὶ ὁ Κυϊντιλιανὸς καὶ ὁ Πρισκιανὸς, ὅτι τὸ πάλαι οἱ Λατῖνοι συνῆπτον τὸ e μετὰ τοῦ i, μιμέμενοι τοὺς Ἕλληνας, οἵ τινες ἐξέφραζον τὸ μακρὸν ι διὰ τῶν ει (α). Ὅτι δὲ τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον ει ἐπροφέρετο ἐξ ἀρχῆς ὡς μακρὸν ι, εἴπομεν καὶ προηγουμένως (βλ· περὶ τῶν η, σελ. 106), λέγομεν δὲ καὶ ἐν τοῖς ἑφεξῆς, μίαν μόνον ἐνταῦθα παραβαλόντες μαρτυρίαν τὴν τοῦ Νιγιδίου, Ῥωμαϊκῶν συγγραφέως συγχρόνου τοῦ Κικέρωνος (43. π. χ.), ὅσις φαίνεται, ὅτι ψέγει τοὺς Ἕλληνας, οἵτινες χωρὶς ἀνάγκης (καθὰς αὐτὸς ἐνόμισεν), ἔγραφον ΕΙ ἀντὶ Ι, εἴτε διότι καὶ τὸ ἁπλοῦν ε ἐπροφέρετο καὶ ὡς ει=ī, εἴτε μάλιστα διότι καὶ αὐτὸ καθ' αὑτὸ τὸ δίχρονον ι ἠδύνατο ἁπλῶς νὰ ἐκληφθῇ καὶ ὡς μακρόν (β). Ἆρα καὶ τὸ παλαιὸν ei ἦτο ὁμόφωνον τοῦ, καθ' ὃ ἐγράφετο, ἑλληνικοῦ ει, ἤτοι τοῦ μακροῦ ι. Διὰ τοῦτο καὶ εἰς τῆς ῥωμαϊκῆς παιδείας τὴν ἀκμὴν ἀντεκατέστησαν ἀντὶ τῆς ei τὸ ταὐτόφωνον i, γράφοντες κοινῶς idus, primus, τὰ παλαιὰ eidus, preimus, κτλ. καὶ τῶν εἰς us τὰς πληθυντικὰς ὀνομαστικὰς καὶ δοτικὰς διὰ τοῦ

(α) „Duravit diutius ut e i jungendis, eadem ratione qua Graeci ει (scribendo) uterentur" (Quint. Inst. I, 7. de Orthograph.). Ταῦτα ἐξηγεῖ σαφέστερον ὁ Πρισκιανὸς λέγων „I quoque apud antiquos post E ponebatur, et *EI* diphthongum faciebat, quam pro omni I longa scribebant, more antiquo Græcorum" (Priscian I. p. 561). Περὶ δὲ τῆς ἀρχαίας γραφῆς τῆς ei ἀντὶ τοῦ μακροῦ i βλέπε τοὺς Ὑρσίνου (Ursini) πίνακας, ὅπου γράφονται seine, quasei, ubei, ἀντὶ sine, quasi, ubi,, κτλ.

(β) Græcos non tantæ inscitiae arcesso, qui OY ex O et Y scripserunt, quantæ, qui EI ex E et I· illud enim inopiâ fecerunt; hoc nulla re subacti (Nigid. apud A. Gell. XIX. 16).

ρι τὸ πάλαι γραφομένας, οἷον Romanei,-neis καὶ castreis (ἐκ τῶν εἰς um, castrum), ἔγραφον, καθὼς καὶ τῶρα, διὰ τῆ i. Romani,-nis, castris, κτλ. ταῦτα δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα οἱ μὲν παλαιοὶ ἐδιφθογγογράφων (κατὰ τὰ διὰ τῆς οι ἑλληνικὰ, Ῥωμάνοι,-νοις, κάζροις), διὰ νὰ ἐκφράσωσι τὸ μῆκος τῆς ληγέσης, τὸ ὁποῖον ὅμως οἱ μετὰ ταῦτα ἐξέφρασαν διὰ τῆ ἁπλῆ i. ὥςε ἡ ἀρχαία πληθυντικὴ ὀνομαςικὴ Romanei τίποτ' ἄλλο δὲν διέφερεν ἀπὸ τὴν μετὰ ταῦτα Romani, εἰ μὴ κατὰ τὸ εἶδος τῆς γραφῆς· διέφερε κατ' ὀρθογραφίαν ὄχι καθ' ἑτεροφωνίαν. ἤ πῶς ἄλλως οἱ τὴν γλῶσσαν κανονίσαντες τῆς ἀκμαζούσης Ῥώμης ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς ἤθελον ἀντιτάξει τὸ μακρὸν i ἀντὶ τῆς ei, ἂν αὕτη δὲν ὑπῆρχε ταὐτόφωνος ἐκείνης; β) Διὰ τῆ ι ὡσαύτως μετέφραζον οἱ Λατῖνοι καὶ τὴν Ἑλληνικὴν ει (ἐπειδὴ βέβαια τὴν ἐπρόφερον ἀδιαιρέτως καὶ μονοειδῶς, κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἰδικήν των ei), γράφοντες Aristides, καὶ spira, καὶ ironia τὰ, Ἀριζείδης, σπεῖρα, εἰρωνεία, κτλ. Δεῖξις αὕτη προφανὴς, ὅτι ὁ Κικέρων καὶ ὅλοι οἱ σοφοὶ τῆς Ῥώμης ἀναγινώσκοντες τὸν Ὅμηρον καὶ Θεκυδίδην καὶ Δημοσθένην ἐπρόφερον τὴν ἑλληνικὴν ει, ὡς ι, καὶ ὄχι καθὼς ὁ Ἐρασμος ἐδογμάτισε (α). Πρόσθες καὶ τὰ

(α) Ἐνίοτε μεταφράζουσιν οἱ Λατῖνοι τὴν ει καὶ διὰ τῆ ἁπλῆ e, ὡς, Medea, ἀντὶ Μήδεια, καὶ Polycletus τὸ Πολύκλειτος, καὶ εἴ τι ἄλλο τοιῶτο, συςέλλοντες τὴν συλλαβὴν, κατὰ τὰ, ἐκτόρειος καὶ ἐκτόρεος, Αἰνέας, Αἰνείας (=Αἴνιος, αἰνὸς) κτλ. Εἶναι δὲ καὶ ἄλλως ἄςατος ἡ διὰ τῆ e τῶν τοιούτων παρὰ τοῖς Λατίνοις γραφή· οἷον τὰ Ἀλεξάνδρεια, Ἀντιόχεια, κτλ. ἔγραφον ὄχι μόνον κανονικώτερον, Antiochia, Alexandria (Sueton. V, 42), ἀλλὰ καὶ Antiochea, Alexandrea (ὅθεν καὶ εἰς νόμισμα ἐπὶ τῆ αὐτοκράτορος Γάλβα

ἐκκλησιαστικὰ, liturgia, λειτεργία· chirotonia, χειροτονία· jconica, εἰκονική = εἰκὼν (ὅθεν veronica = vera iconica), κτλ. γ) Καὶ αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες μετέφραζον πολλάκις τὸ μακρὸν Λατινικὸν i διὰ τῆς ταὐτοφώνε ει, οἷον ὁ Πλέταρχος ἔγραψεν, εἰδὲς, εἰδοῖς τὸ idus, idibus (ἀρχαίως eidus), κτλ. — Ἀλλὰ διὰ τί ἡ αὐτὴ Λατινικὴ προφέρει τὸ ei διῃρημένως ἐν τοῖς Pompeius, κτλ.; — Διότι καὶ εἰς τοῦτο μιμεῖται τὴν Ἑλληνικὴν, ἥτις ἐκφέρει τὴν ει καὶ κατὰ διάσασιν μὲ τὸ σημεῖον τῆς διαιρέσεως, οἷον τὸ ἀδιαίρετον εἶα, αἰολικῶς προφερόμενον ἔϊα, εἶπε καὶ ἡ Λατινικὴ eja (κατὰ τὴν φίλην παρ' αὐτῇ τροπὴν τῶ ι εἰς τὸ συμφωνικόν της j), καὶ τὸ Πλειὰς (Πλεϊὰς) Ἰωνικῶς Πληϊὰς, μετέφρασε Pleias. Ὡσαύτως καὶ τὰ Pompeius, Apuleius, εἶναι πομπεῖος (πομπέϊος), Πομπήϊος, Ἀπυληΐος, καθὼς ὅλα τὰ ἐκ τῶν εἰς εις, διαιρούμενα εἰς ἔϊος, καὶ Ἰωνικῶς ήϊος Ἑλληνικὰ, οἷον Νηλεὺς, -λεῖος, -λέϊος, Νηλήϊος, Τυδήϊος, κτλ. Φαίνεται δὲ ὅτι διὰ τῶ μακρῶ χρόνε ἐξενίκησε καθόλε ἡ διῃρημένη προφορὰ ἐπὶ τῆς Λατινικῆς ei (καθὼς εἴπομεν καὶ περὶ τῆς ai)· διὰ τοῦτο ἴσως ἀντέταξαν ἀντ' αὐτῆς ὕσερον τὸ μακρὸν i ὡς εἰς τὰ idus, καὶ primus, καὶ τἄλλα πάντα, ὅπε ἠναγκάζοντο νὰ δείξωσι κατ' ὀρθοέπειαν τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς ἀδιαίρετον προφοράν. Ταῦτα πρὸς ἀπάντησιν τῆς τῶν Ἑρα-

---

γράφεται ἡ πόλις Λατινικώτερον ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΑ· βλ. Occon. σελ. 139)· Οὕτω καὶ τὸ μσεῖον, musèum εἰς βιβλία παλαιὰ γράφεται καὶ musium (Casaubon, εἰς Sueton. V. 42)· ὅθεν καὶ musivum opus τὸ παρὰ τοῖς ὕσερον μσεῖον, καὶ διὰ μσείων (ἐλλειπτ. ψηφίδων), καὶ μσίον, μωσίον, -σιακὸν (Βυζαντινοὶ), τὸ Γλ. mosaique.

σμιτῶν ἐνςάσεως περὶ τῆς Λατινικῆς ει. Κἂν μὲν πείθωμεν τὰς ἄνδρας, καλῶς· εἰ δὲ μὴ, ἂς κρίνωσι λοιπὸν περὶ τῆς Λατινικῆς διφθόγγυ ὅ,τι τὰς δοκῇ καλλιώτερον, σπεδάζοντες νὰ σαφηνίσωσιν ἀκριβῶς τὰς περὶ τὰ γράμματα σκοτεινὰς μεταβολὰς τῆς ἀρχαιοτάτης τῶν Ῥωμαίων προφορᾶς (εἰς τὴν ὁποίαν σῴζονται πολλὰ βαρβαρότητος ἴχνη)· ἀλλ' οἱ Ἕλληνες δὲν θέλσιν ἐδέποτε λάβει τὴν Λατινικὴν ει κανόνα καὶ γνώμονα περὶ τὴν ἐκφώνησιν τῆς ἰδικῆς των ει· ει (ῑ), ἢ εϊ ἐπρόφερεν ἄρα καὶ ὁ Νεμᾶς, καθὼς ὕςερον ὁ Κικέρων καὶ ὁ Βιργίλιος; καὶ ἔτοι πάλιν εϊ ἀκριβῶς, καθὼς ὁ Ἔρασμος; ἀδιαφορῆμεν! (α)· ἀλλὰ τὴν Ἑλληνικὴν ει, κἂν ὁ Ἔρασμος δὲν θέλῃ, ἀλλ' ὅμως καὶ ὁ Βιργίλιος καὶ ὁ Κικέρων (διὰ τί ὄχι καὶ ὁ Νουμᾶς;), τὴν ἐπρόφερον ἀδιαιρέτως, καὶ τὴν ἐξέφραζον (καθὼς προείπομεν) διὰ τῆ ι, ὡς οὖσαν ἐξ ἀρχῆς, καθὼς καὶ τώρα παρ' ἡμῖν, ςοιχεῖον μονοειδές· τούτου δὲ δείξεις αἱ ἐφεξῆς.

§ ζ. Εἴπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (β), ὅτι τὸ φωνῆεν ε οἱ παλαιοὶ οἱ ἡμέτεροι τὸ ἐπρόφε-

---

(α) Πόσον ὀλίγον ἐξηκέετο ὁ φθόγγος τῆ ε εἰς τὴν Λατινικὴν ει τὸ ἀποδεικνύει ὁ ἀςεϊσμὸς ἐκεῖνος τῆ Λουκιλίε, τὸν ὁποῖον ἐμνημόνευσεν ὁ Κυντιλιανὸς (I, 7, 15).

„ Mendaci furique addes e cum dare furei
„ Jusseris.

Εἰς δὲ τὴν ἀρχαίαν (150, ἔτη πρὸ τῆ Κικέρωνος), ἐπιγραφὴν τῆς ἐν τῷ Καπιτωλίῳ σῳζομένης ςήλης, τὸ ε γράφεται καὶ ἀντὶ τῆ ι, οἷον, cepet, enque, ἀντὶ cepit, inque, κτλ. οὕτως ἔλεγον οἱ παλαιοὶ καὶ Menerva, leber, ἀντὶ Minerva, liber, κτλ. Quint. A, 7.

(β) βλ. τμ. α. κεφ. ς. καὶ θ.

ρον καὶ τὸ ἔγραφον πολλάκις ει. Ει φαίνεται ὁ Πλάτων ὅτι προφέρει τὸ στοιχεῖον, κἂν τὸ γράφει ε, εἰς τὸν Κρατύλον του· ει καὶ ὁ Πλούταρχος εἰς τὸ περὶ τῦ ΕΙ τῦ ἐν Δελφοῖς φιλοσοφικόν τυ σύνταγμα, ἑρμηνεύων ταύτην τὴν ἀρχαιοτάτην ἐπιγραφὴν ὄχι μόνον ὡς σημαίνουσαν τὸν πέντε ἀριθμὸν (τοῦ ὁποίου ψηφίον ἢ στοιχεῖον δηλωτικὸν εἶναι τὸ ἁπλῦν ε), ἀλλὰ καὶ ὡς ἐκφράζουσαν τὸν εἰ σύνδεσμον, καὶ τὸ ΕΙ δεύτερον πρόσωπον τῦ ὑπαρκτικοῦ εἰμί. διακρίνει δὲ καθαρῶς τὸν ἐψιλίζοντα φθόγγον τοῦ φωνήεντος ἀπὸ τὸ ὄνομά του, δηλονότι τὸ ει· ἰδὲ αἱ λέξεις τυ αὗται· „ἀξιῶσιν ἔτε τὸν φθόγγον, ἔτε τὴν ὄψιν, ἀλλὰ τὸ ὄνομα μόνον τῦ γράμματος ἔχειν τι σύμβολον“. καὶ εὐθὺς ἐπιφέρει τὸν σύνδεσμον εἰ· (ὅτι δὲ ὁ Πλούταρχος τὴν ει ἐπρόφερεν ὡς ι, θέλομεν ἰδεῖ ἐφεξῆς ἀναντίῤῥητα δείγματα)· Καὶ ὁ Γαληνὸς κηρύττει τρανῶς τὸν διφθογγισμὸν τοῦ ε (α), ὡς ἁπλῦ δηλονότι φωνήεντος κατὰ τὸν ἤδη συνήθη φθόγγον ἐκφερομένυ, καὶ ὡς ἕτερόν τινα ἔχοντος στοιχειακὸν καὶ τοῦτον φθόγγον, δηλονότι τὸν ει, ἀντὶ τοῦ ὁποίου εἰσήχθη ὕστερον τὸ η· (ὅθεν καὶ εἰς ἀρχαιοτάτας ἐπιγραφὰς ἀναγινώσκομεν, εμι, βασιλες = εἰμὶ, βασιλεῖς)· Ἀλλὰ καὶ ὁ Δειπνοσοφιστὴς Ἀθήναιος μᾶς βεβαιόνει, ὅτι „οἱ ἀρχαῖοι προσεχρῶντο τῷ ει ἀντὶ τοῦ ε (βιβλ. ιγ)“. „ἵνα (προσθέτει ὁ Εὐσάθιος τὴν αἰτίαν), ἵνα τῇ τῆς διφθόγγυ ἐκτάσει στοιχειακῶς (καθὸ στοιχεῖον), τὸ φωνῆεν περισπᾶται“. Καὶ ὁ τῦ Ε στοιχείυ τῆς Ἰλιάδος παλαιὸς ἐπιγραφεὺς ει γράφει τὸ γράμμα εἰς τὸ μονόστιχόν τυ

(α) Βλ. ὄπισθ. σελ. 107.

ΕΙ, βάλλει Κυθέρειαν, κτλ.

Ὥρξε ἡ ει δίφθογγος ὑπῆρχεν ἐξ ἀρχῆς ἡ αὐτὴ καὶ τὸ μακρὸν ϛοιχεῖον ε, ἔχουσα τὸν φθόγγον ἀδιαίρετον· διὰ τοῦτο ὕϛερον εἰς τὸ βραχὺ καὶ κατὰ τὴν συνήθη προφορὰν ἐκφωνέμενον ε προσετέθη τὸ ἐπίθετον ψιλὸν (ἐψιλὸν), μοναδικὸν δηλονότι καὶ γυμνὸν τοῦ ι, πρὸς διαφορὰν τῆ μακροῦ καὶ ἰωτακίζοντος ε, ἤτοι τῆς διφθόγγε ει (α). Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῆ Γαληνῆ, τὸ η εἰσήχθη ὕϛερον ἀντὶ τῆ μακρῆ καὶ ἑτέρου φθόγγου τοῦ ε, δηλονότι τοῦ ει. Ὥρξε ἡ ει φαίνεται ὁμόφθογγος τῆ η· διὰ

(β) Οὕτω προσετέθη τὸ αὐτὸ ἐπίθετον ψιλὸν καὶ εἰς τὸ υ (ὐψιλὸν), πρὸς διάκρισιν τῆς διφθογγογραφεμένης ου, τῆς ὁποίας τὸν φθόγγον εἶχε κατὰ διαλέκτες τὸ υ (βλ. τμ. α, κεφ. η). Ὑπέλαβόν τινες ὅτι τὸ ψιλὸν προσετέθη πρὸς τὸ ε πρὸς διάκρισιν τῆ ἐξ αὐτῆ πολλάκις γεννωμένε η· ἀλλὰ τότε ἔπρεπε νὰ ἐπονομασθῇ τὸ ϛοιχεῖον ε μικρὸν, καθὼς εἶπαν καὶ τὸ ο μικρὸν πρὸς διασολὴν τῆ ω μεγάλε, ἤτοι διπλῆ ο· (καὶ αὐτὸ τὸ η ἔπρεπεν ὡσαύτως νὰ ἐπικληθῇ ε μέγα, ἂν ἐγεννᾶτο κυρίως ἐκ τῆ ε, καὶ εἶχε τότε τὸν φθόγγον κατ' ἔκτασιν, ὡς ὠνομάσθη καὶ τὸ ἐκ τῆ ο μικρῆ, ω μέγα). Ἄλλοι δέ τινες ἐξέλαβον τὸ ψιλὸν ἐπίθετον τοῦ ε, ὡς ἀντίθετον τοῦ δασὺ, ἀδάσυντον δηλονότι καὶ ἀσύναπτον μετ' ἄλλε γράμματος ἐμφαίνοντος πνευματισμὸν (ὡς εἰς τὰ, ἕτος ἀντὶ γέτος, κτλ.)· ἀλλὰ τὸ ψιλὸν ἐνταῦθα δὲν σημαίνει πνεύματος ἰδιότητα· διότι τὸ ε καὶ ψιλῆται καὶ δασύνεται, καὶ μετὰ γραμματομόρφε πνευματισμῆ συνάπτεται (ὡς ἔλλω, καὶ βέλλω, καὶ γέλλω, ἑκὰς καὶ βεκὰς, κτλ.), ὥϛε κατὰ τὴν γελοίαν ταύτην τῆς ψιλότητος ἐκδοχὴν τὸ αὐτὸ ε ἤθελεν ἀποβαίνει ὄχι πλειότερον ψιλὸν παρὰ δασύ· καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ὐψιλὸν ἤθελε πάσχει ἀκριβῶς ἀντωνομασίαν· διότι τὸ γράμμα τοῦτο καθ' ὅλας τὰς διαλέκτες (πλὴν τῆς αἰολικῆς) δασύνεται, καὶ τίποτ' ἄλλο πολλάκις δὲν ἐμφαίνει εἰ μὴ μόνον τὸν δασὺν πνευματισμὸν, ὡς εἴπομεν περὶ τῆ διγράμματος· ὅθεν ἡ τοιαύτη τῆ ψιλῆ ἐκδοχὴ εἶναι παντάπασιν ἀσυλλόγιϛος.

τῦτο καὶ οἱ Αἰολεῖς ἔγραφον διὰ τῦ η τὸ τῶν ἀπαρεμφάτων ειν (ὡς, χαίρην, ἀντὶ χαίρειν, κτλ.)· πλὴν ἀπ' ἄλλου μέρες ἡ τῆς ει μὲ τὸ μακρὸν μάλιςα ι παλαιὰ ταὐτοφωνία ἀποδεικνύει, ὅτι ὑπῆρχέ τις διαφορὰ μεταξὺ τῆς ει καὶ τῦ η (καθὼς ζωγραφίζει τότε τὸν φθόγγον ὁ ἐξ Ἁλικαρνασσοῦ Κριτικός). ἀλλ' ἡ διαφορὰ ἦτο κατὰ διαλέκτες (α)· καὶ τὸ παλαιὸν

(α) Οὕτω καὶ τὴν σήμερον τὸ Σλαβονικὸν ы (τὸ ὁποῖον εἶναι αὐτὴ ἡ ει, καὶ πλησιάζει πρὸς τὸν φθόγγον τῦ η, καθὼς εἴπομεν σελ. 119), εἰς τὲς πέραν τῦ Δνιάβεως Σέρβες εἶναι πάντη ἄγνωςον· ὅθεν προφέρεσι καὶ γράφεσιν і ἀντὶ ы. καὶ ἄλλαι δὲ διάλεκτοι Σλαβονικαὶ ἀνταλλάτεσι τὸ ы μὲ τὸ и καὶ і (βλ. σελ. 121)· Εἴπομεν (κεφ. θ, σελ. 171), ὅτι τῦ (κατὰ τὸν Γαληνὸν), διφθόγγε, ἤτοι δύω φθόγγες ἔχοντος τὸ πάλαι ε, τὸν ἕτερον τὸν μακρὸν ἐξέφραζεν ἡ ει· ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν χρῆσιν ταύτης ἐγράφετο ἀκόμη ἀντ' αὐτῆς καὶ τὸ ἁπλῦν ε κατὰ συλλαβὰς καὶ καταλήξεις καὶ λέξεων σχηματισμὲς, ὅπε, κατὰ τὲς διαταχθέντας κανόνας, δὲν ἐχώρει ἡ ει· ὅθεν εἰσήχθη ὕςερον καὶ τὸ η πρὸς ἔκφρασιν πάλιν τῦ μακρῦ καὶ μὲ τὴν ει ὁμοιοφώνε ε, καὶ ἐν ταὐτῷ πρὸς διάκρισιν τῦ ἑτεροφωνοῦντος βραχέος ε. Πρόσθες καὶ τὴν κατὰ διαλέκτες γραφὴν, αἵτινες, καὶ ἀφ' ἧς εἰσήχθη ἡ ει ἀντὶ τῦ μακρῦ ε, πάλιν ἔγραφον τῦτο ἀντ' ἐκείνης (ὡς καὶ ἀντ' αὐτῆς ταύτης ὕςερον τὸ η), εἴτε βραχύνεσαι τὸ ςοιχεῖον, εἴτε καὶ διότι δὲν εἶχον ἀκόμη παραδεχθῆ τὴν γραφὴν τῆς ει. Ἀποδείκνυται δὲ φανερῶς ἀπὸ πολλῶν λέξεων ἑλληνικῶν καὶ ἄλλων γλωσσῶν παραδείγματα, ὅτι ἡ περὶ τὴν ὀρθογραφίαν καινοτομία δυσκόλως καὶ μετὰ πολὺν χρόνον δὶ ὅλε τινὸς ἔθνες ἐπικρατεῖ. αὐτὸ τὸ ἀρχαῖον εἶσος, καὶ ἀφ' ἧς οἱ Ἀττικοὶ ἐβράχυναν τὸ ι προφέροντες ἴσος (ὡς πόδα πυρρίχιον), πολλοὶ πάλιν ἔγραφον ἶσος, καὶ εἶσος, ὅθεν καὶ τὸ Εἰσοκράτης (βλ. ἐφεξῆς). οὕτω καὶ ἀντὶ τῦ πρὸ πολλῦ ἤδη συνειθισμένε η ἔγραφον ὕςερόν τινες τῶν Ἀττικῶν καὶ ε (τῷ 400. π. χ. βλ. σελ. 172, σημ.), διὰ τὴν τύραννον ἕξιν τῆς παλαιᾶς ὀρθογραφίας. Ὥςε ἔτε ἡ ἀντὶ τῦ η παλαιὰ τῦ ε γραφὴ

ἠτόφθογγον ε, ἤτοι αὐτὴ ἡ ει, ἀπέκλινε καὶ πρὸς τὸν εὐκολώτερον φθόγγον του ι, μετὰ τοῦ ὁποίᾳ, τέλος, καὶ συνέπιπτεν· ἀπόδειξις δὲ τούτου εἶναι ὅλαι αἱ ἀρχαιόταται λέξεις, ὅσαι γράφονται ἐπίσης διὰ τῶν ει καὶ ι· οἷον ἐκ τῆς ἔω (ε βραχὺ) ἔγεινεν εἴω, εἷς, εἶσι (α), καὶ ἴω, ἴμεν (ὡς ἐκ τῆς ἶμι ἀντὶ εἰμι), Λατ. eo, is, it. καὶ ἡ ἐν, Ἰωνικ. εἰν (Γερμαν. διαιρέσει ein), καὶ Κρητικῶς καὶ Λατινικ. in (ὅθεν τῶν

πρέπει νὰ συγχύζῃ τὲς Ἐρασμίτας, καὶ ἡ τῆς η πρὸς τὸ ει ὁμοιοφωνία, ἢ καὶ κατὰ διαλέκτες ταὐτοφωνία, ἕπεται ἀναγκαίως ἀπὸ τὸν ἕτερον τὸν μακρὸν φθόγγον τῆς διφθογγίζοντος ε.

(α) Ὡσαύτως καὶ τὰ εἰς εν δωρικὰ ἀπαρέμφατα ἄλλαι διάλεκτοι μηκύνσαι τὴν λήγουσαν ἐπρόφερον εἰς ειν (κατὰ τὸν διπλῆν φθόγγον τῆς ε). ὅθεν ἐκ τῆς φθέρω, κτένω, κτλ. ἔγειναν τὰ φθείρω, κτείνω [τὰ ὁποῖα οἱ Αἰολεῖς, ἔγραφον, φθέρρω, κτέννω, διπλασιάζοντες τὸ σύμφωνον πρὸς ἔκτασιν τῆς ε. ἀπόδειξις καὶ τοῦτο, ὅτι οἱ Αἰολεῖς ἀγαπῶντες πολλάκις (ἀλλ' ὄχι πάντοτε ὡς ἡ ὑπεραιολίζουσα Λατινικὴ) τὸν ἐψιλίζοντα φθόγγον τῆς ε, δὲν ἐμήκυναν τὴν συλλαβὴν διὰ τῆς ει· διότι εἶχε φθόγγον ἰωτακίζοντα]· οὕτω καὶ οἱ Ἴωνες ἔλεγον πλείω, ῥείω, κείω, ἀντὶ πλέω, ῥέω, κέω, καὶ τὴν ἐς, εἰς, καὶ τὴν ὑπὲρ, ὑπείρ, καὶ ξεῖνος, κεινὸς, τὰ ξένος, κενὸς, κτλ. Παρομοίως καὶ ἡ καθ' ἡμᾶς συνήθεια λέγει, ςένω (ςέω) καὶ (ςειω), ςείνω· σπέρω, σπέρνω (ὡς κέρω κέρνω) καὶ σπείρω· ςενὸς καὶ ςεινὸς· νέος καὶ νειὸς καὶ νειάτα (νεῖος, νειάτος, νέατος), κτλ. Οἱ Θετταλοὶ μάλιςα συνειθίζουσι κατακόρως τὴν τῆς ε ὡς ει προφοράν, λέγοντες καὶ ςεινεύω, κεινόνω (κενόω), εἰνιὰ (ἐννέα, ὡς Ἰων. εἴνατος), θειμέλιον (Ἰων. θεμείλιον), παράξεινος (ξεῖνος, ξένος), καὶ ἄλλα πάμπολλα· μάλιςα δὲ τὸ μὴ ὀξυτονούμενον ε οἱ χυδαῖοι ἐκφέρουσιν ει· ὅθεν καὶ τὲς εἰς ε ἀορίςης· οἷον, ἔκαμει, ἔφαγει (=ε), κτλ. πολλοὶ δὲ καὶ τῶν μονοσυλλάβων ἀντωνυμιῶν τὸ ε, ὡς, μεί, σεί (κατὰ τὰ δωρικὰ ἐμεί, τεί), ἀντὶ, μὲ σέ. Ποίαν δεῖξιν σαφεςέραν δύναταί τις νὰ προσθέσῃ, ὅτι τὸ ε ἐπροφέρετο καὶ ὡς ει, καὶ αὖτη πάλιν ὡς ι, καθὼς κοινῶς τὴν προφέρομεν;

НБ ОНУ ім. І.І. Мечникова

Ῥοδίων τὸ Ἰγγένης = ἰγγενὴς = Λατ. ingenuus, καὶ συγκοπῇ ἴγνης, ἀντὶ ἐγγενὴς, ὁ ἐγχώριος καὶ αὐθιγενὴς, Λατ. indigena, ἰνθαγένας, ἀντὶ ἰθαγενὴς, ἐνθαγενὴς, ἐκ τῆ inde, ἴνθε ἀντὶ ἔνθε, ἔνθα)· ζέβω, ζείβω, ζίβω, κτλ. Ὧζε Α) ἐκ πάντων τούτων καὶ μυρίων ἄλλων τοιούτων ὀνομάτων ἀποδείκνυται, ὅτι ἡ ἀρχαία τῆς ει προφορὰ ἦτο ταὐτόφωνος κυρίως μὲν μὲ τὸ μακρὸν, ἐνίοτε δὲ καὶ μὲ τὸ βραχὺ ι, καθὼς εἶναι καὶ παρ' ἡμῖν τὴν σήμερον (α)· ὑποσυνάπτομεν δὲ καὶ περὶ τούτου χρονολογικάς τινας ὀλίγας ἐκ πολλῶν ἀποδείξεις, διὰ νὰ μὴ φανῶμεν ὅτι λέγομεν ἀδιόριστα καὶ ἀμάρτυρα.

1000 π. Χ.—1820 μ. Χ.

(α) Τέτων τῶν ὀνομάτων ἓν εἶναι καὶ τὸ ἀριθμητικὸν εἷς καὶ ἵος, ἵα, (Ὅμ.), μετα τῆ μ, μία, ἷον (ἕν)· τὸ δὲ ἵος=ἀντωνυμ. ἵς, λτ. is, ἵν καὶ εἶν (βλ. ἐφεξῆς περὶ τῆς διφθόγγ οι), καὶ ἵ, ἵ, ἵγε, λτ. hic, καὶ Σλαβον. и καὶ иже (и—же=ἵ, ἵς-δὲ, ὡς, ὅδε, σδ=ζ)=ὅ, ὃς (μετὰ τῆ τ, τὸς, τὶς· βλ. Ρείμ. λ. τὶς). Τᾶτο τὸ τῆ ἀρσενικῆ ἄρθρ ἰσοδύναμον ἱ φαίνεται ἡ χυδαία συνήθεια πολλαχῆ τῆς Ἑλλάδος (οἷον εἰς τὴν Θεσσαλίαν, Μακεδονίαν, Λῆμνον, Λέσβον, τὰς ἀοιδίμες Κυδωνίας, καὶ ἀλλαχῆ), ὅτι τὸ συνάπτει μετὰ τῶν ἀρσενικῶν ὀνομάτων καὶ ἐμψύχων καὶ ἀψύχων ἀντὶ τῆ συνηθεσέρ ἀρσενικῆ ὁ, ἱ Νικόλας, λέγεσα, καὶ ἱ ἐρανὸς ὀνομαςικῶς (εἰς δὲ τὰς ἄλλας πτώσεις μεταχειρίζεται τὰ, τῆ, τῶν, οἱ, τὲς)· Π, πιθανώτερον, τὸ ἰδίωμα τᾶτο εἶναι κατάχρησις τῆ ἀρχαίε Δωρισμῆ, ὅσις ἔλεγεν, ἡ ἐρανὸς, ἡ τάρταρος, ἡ ἰσθμὸς, κτλ. συνάπτων τὸ θηλυκὸν ἡ μετὰ τῶν παρ' ἄλλοις ἀρσενικῶς ἐκφερομένων ὀνομάτων, ὄχι ὅλων ἀλλὰ μόνων τῶν κοινῶν, ἤτοι κατ' ἀμφότερα τὰ γένη λεγομένων, οἷον ὁ καὶ ἡ ἀὴρ, λίθος, ὕελος, κτλ. τὰ ὁποῖα ἐπλάσθησαν κατὰ τὰ ἐμψυχα καὶ προσωπικὰ, οἷον, ὁ καὶ ἡ ἄνθρωπος, καὶ τἄλλα εἰς ὅσα θεωρεῖται ἡ τῆ ὀνόματος ἰδιότης κοινῶς εἰς ἀμφότερα τὰ φυσικὰ γένη.

Εἰδὼς, εἰδυῖα (ἰλ. ρ, 5, ι, 128, ψ, 263, Ὀδ. α, 428, κτλ.), καὶ ἰδυῖα (ἰλ. σ, 380, 482· υ, 12, Ὀδ. η, 92, κτλ. ι βραχὺ)· ὅθεν ἴδυιος, ἴδυοι, καὶ εἴδυοι (=μάρτυρες· ἐν νόμοις Δράκοντος καὶ Σόλωνος)· ἴσκω (διαιρέσει ἐκ τοῦ εἴσκω = εἴκσω, εἴξω, εἴκω· ἰλ. γ. 197), καὶ ἴσκω (Ὀδ. δ, 279)· εἴκελος (ἰλ. ν, 330) καὶ ἴκελος (ἰλ. ε, 450· ν, 53, ἐκ τοῦ εἴκω)· εἶσος, διαιρέσ. ἐΐσος, ἐΐση (ἰλ. α, 468), καὶ ἶσος, ἴση (ἰλ. ι, 318, ε, 438· ι μακρὸν· εἰς δὲ τοὺς Ἀττικοὺς ἴστερον, καὶ μάλιστα τοὺς ποιητὰς, βραχύ· ,,νόμος ἴσος. Εὐριπ. Ἑκάβ.)· γείνομαι (ἰλ. κ), καὶ γίνομαι, γίγνομαι (ἰλ. β). εἴδω, ἀόρ. εἶδεν (ἰλ. δ, 275), καὶ ἴδεν (ἰλ. ο. 6, π, 188), καὶ εἰσεῖδον, εἴσιδον (Ὀδ. λ. 581, καὶ 305), ὅθεν καὶ, ἰδέα καὶ εἰδέα (Ἀριστοφ. Θεσμφ. 446, καὶ Πλάτ.), ἰνδάλλομαι (Ὁμ. Πλάτ.) ἐκ τοῦ (εἴδομαι), εἰδάλλομαι, ἰδάλλομαι (Ἡσύχ.)· λείπω, ἔλειπον (ἰλ. τ, 288), καὶ ἔλιπον (ἰλ. ε, 480). αλείφω, ἄλειφαρ (ἰλ. σ, ἐκ τοῦ λείπω, λίπω, ὅθεν) καὶ λίπος, λίπα (ἰλ. κ, 577)· λείχω, καὶ λίχω, ὅθεν λιχμάω (ἰλ. φ, 123)· ἐρείπω (ἰλ. ο), καὶ ἐρίπω (ἰλ. ρ)· ἐρείκω (ἰλ. ν, 441, Ἡσίοδ. Ἀσπ. 287), καὶ ἐρίκω (ρ, 295), ἐρικτὸν (Ἀριστοφ. Βατρ. 508), καὶ ἐρεικτὸν (Γαλην.)· ἐρείκη, καὶ ἐρίκη (ι μακρὸν· Αἰσχύλ. καὶ Θεόκρ.)· ἀλείτω, ἀλείτης (ἰλ. γ, 28), καὶ ἀλίτω, ἤλιτον, ἀλιτήμων, ἀλιτρὸς (ἰλ. ι, 375, ω, 570, ϑ, 361, κτλ.)· ϛείβω (ἰλ. λ), καὶ (ϝίβω), ϛίβη (Ὀδ. ε), ϛεῖβος, ϛίβος, ϛιβαρός· δείω, καὶ δίω, δέδια (ἰλ. μ, 304, 376)· λείβω (ἰλ. α), καὶ λιβὰς (Εὐρπ.), ἀλίβας (ὁ νεκρὸς· ἐναντίον τοῦ, διερὸς βροτὸς), ὅθεν καὶ, ἀκχαλίβαρ (ἀκχὸς = ὄκχος ἀλίβα, τὸ νεκροκράββατον. Λάκωνες) πεῖσος, καὶ πῖσος (ἰλ. υ), ὅθεν καὶ ἡ Πίσα

(Πίνδαρ.) (α). εἴλω, εἰλύω, εἰλέω (ἰλ. ρ), καὶ ἴλλω (Σοφοκλ.), ὅθεν εἴλη, καὶ ἴλη (ι, μακρὸν. Πίνδ.), ἰλαδὸν (ἰλ. β, 93), καὶ εἰλαπίνη (= κατ᾽ εἴλας πίνειν. ἰλ. σ.), εἰλυὸς, ἰλυὸς (Καλλίμ. εἰς Δία), ἰλεὲς (Θεόκρ. ιε), κτλ. νίκη = νείκη, καὶ (ὡς, νάπη, νάπος· πάθη, πάθος), νεῖκος (παρὰ τὸ νέκω. Ὅμ. καὶ Πλάτ.), εἶθαρ (ἰλ. ε) ἴθαρ, ἐκ τῆ ἰθὺς, ἰθὺ (ἰλ. θ, παρὰ τὸ εὐθὺς)· εἶμα, εἵματος (Ὅμ.) καὶ (ἷμα,-τος), ἱμάτιον· εἶραι, καὶ ἶραι, ἰράων (ἰλ. σ). πεῖαρ (ἰλ. λ.) καὶ πεῖαρ (ὡς διορθῶσιν, ἀντὶ πεῖραρ. Ὀδ. ε, 289). φείδομαι (ἰλ. ε), καὶ (φιδέω,-ομαι), πεφιδήσομαι (ἰλ. υ), φειδὰ (ἰλ. φ), φειδίτης, φειδίτιον καὶ φιδίτιον (Πλούταρχ. Ἀριστοτ. ὅθεν καὶ, ἀφίδιτος ἡμέρα. Πλάτ.), καὶ φειδίτειον, καὶ φιλίτιον (δ = λ. ὡς, δάκρυμα, lacryma), filitium (Κικέρ. Tuscul. ὄχι παρὰ τὸ φιλία, κατὰ τὸν Ἔρασμον, in Adag.), καὶ φειδὸς, φιδὸς (,, ἐπεκράτησε γὰρ διὰ τῆ ι γράφεσθαι. Μ. Ἐτυμ.). πείθω, πίθω, πειθώμεθα (ἰλ. β, 139), πιθώμεθα (ἰλ. σ, 273), πείθοιο, πίθοιο (Ὀδ. υ, 381, δ, 193). βείομαι, βείω = βίω, βίος, βιόω (ἰλ. χ, καὶ θ). Φειὰ (Φεὰ), καὶ Φιὰ (ἰλ. β, η, καὶ Στράβ. Ζ.). Φθεὶρ καὶ Φθὶρ (Φθειρῶν ὄρος, ἰλ. β, 375,

---

(α) Ἐκ τῆ πίζω, πίω. Τῶν παλαιῶν τινες γραμματικῶν ἔγραψαν καὶ πῖσος (ἐκφράζοντες τὸ μῆκος τῆ ι διὰ διπλῆ σ, ὡς καὶ διὰ τῆς ει). κἄποτε καὶ ἠπατήθησαν γράφοντες καὶ τὸ βραχὺ ἢ δίχρονον ι διὰ τῆς ει (ὡς, χειλὸς ἀντὶ χιλὸς, κτλ. βλ. Ῥείμ. λ πῖσος καὶ χειλὸς)· ἀλλ᾽ ὅμως ἡ χρῆσις τῆς ει ἀντὶ τῆ μακρῆ ι εἶναι ἀρχαιοτάτη καὶ ἀναμφίβολος. Ὁ δὲ σοφὸς Κνίγετος (Knight), δὲν ἐξεύρω τί παθὼν, τὴν κατεδίκασεν ὡς νεωτάτην, καὶ μόλις περὶ τὰ 200, μ. Χ. συνειθισθεῖσαν (βλ. προλεγ. εἰς Ὅμηρ.)! μ᾽ ὅλον ὅτι ἔγραψε καὶ αὐτὸς εἰς τὸν Ὅμηρον, ἑῖσας (εἴσας), καὶ ἶσος· ἑῖσκω (εἴσκω), καὶ ἴσκω, κτλ.

κατ' ἄλλες Φθιρῶν· ὅθεν καὶ Φθείρων, καὶ Φθίρων, ὁ υἱὸς Ἐνδυμίωνος, Ἡρωδιαν· παρ' Εὐσαθ. εἰς ἰλ. β· βλ. καὶ Στράβ. ιδ, Στέφ. Βυζαν. Ἡσύχ.) Αἰγίαι (πόλις Λακων. ἰλ. β)= Αὐγεῖαι (Παυσ. Λακων. κδ). Ἀκρείτας= Ἀκρίτας (ἄκρις, ἄκριος. Παυσ. Λακων. ιβ). Κεραμεικὸς= κεραμικὸς (κτητικὸν τῦ κέραμος)· ἀργίας (Αἰσχ. Ἀγαμ.) = ἀργείας, ἀργήεις (βλ. κεφ. θ, περὶ τοῦ η). Τοιαῦτα καὶ τὰ τῶν διαλέκτων: βείρηξ εἴρηξ = ἴρηξ· βείλη = εἴλη, ἴλη· κεῖσσα, κεῖσος, Λακωνικ. = κίσσα, κισσὸς· εἶαρ, ἴαρ, Κρῆτες, κτλ. Πρόσθες καὶ τὰ εἰς ειια καὶ ια (ἑορτῶν ὀνόματα), Πάνδεια καὶ Πάνδια (ι μακρὸν· Διὸς, δῖιος, δῖος). Πάνεια καὶ Πάνια, κτλ. καὶ τὰ εἰς ειος, ειον, καὶ ιος, ιον, ὡς, ἔρκειος, καὶ ἔρκιος (Πλάτ. Εὐθυδ. καὶ Σχολ.), καὶ ἑρκεῖος Ζεὺς (ἰλ. χ). δέλειος, καὶ -ιος, δέλιον (ἰλ. ζ)· χαλκεῖον, χαλκίον (Ξενοφ. Οἰκον. η, 18)· πυκτεῖον, πυκτίον· πυρεῖον, πυρίον, πύριον (Αἰλιαν. Ζ. ἰδιότ. ιβ, 43), κτλ. καὶ τὰ εἰς ειια (ἐκ τῶν εἰς ης), Ἰωνικ. καὶ Ἀττικῶς εἰς ια, ἀτρέκεια, -κείη (Πίνδ. Ὀλ. ι), καὶ ἀτρεκίη (Ἡρόδ.), εὐσέβεια, -βία, εὐγένεια, -νία (Εὐριπ.), ἀείκεια (ἀεικὴς, ἀ εἰκὸς), ἀεικίη (Ἡρόδ. α), καὶ ἀϊκία ὅθεν αἰκία (Θεκυδ.) = αἰκεία. Θάλεια καὶ θαλία (Ὅμ.), κτλ. οὕτω καὶ παιδία (Πλάτ. πολιτ. § 12) = παιδεία, καὶ τὸ ἐκ τῦ αἰεὶ (= ἀΐ), αἰείδιος = ἀΐδιος, κτλ. Ἀρίθμει καὶ τὰ εἰς ει καὶ ι (μακρὸν) ἐπιῤῥήματα, ἀσπεδεὶ, καὶ, -δι, ἀνατεὶ, καὶ, -τι, ὡς, ἀνετητὶ (ἰλ. χ, 371), κτλ. καὶ τὰ ἐκ τῶν εἰς ειων συγκριτικῶν εἰς ισος ὑπερθετικὰ, ἀρείων, ἄρισος, χερείων (χείρων), χείρισος (ὡς βελτίων, καλλίων, ισος), κτλ. καὶ τὸν εἰς ις ἀντὶ εις Ἰωνικὸν τῶν πληθυντικῶς συναιρουμένων πτώσεων σχηματισμὸν, πόλις,

ὄφις = πόλεις, ὄφεις (ταῦτα μὲν ἐκ τῆ πόλις, ὄφις,-εως, ἐκεῖνα δ' ἐκ τῆ πόλις, ὄφις,-ιος), κτλ. Παραλείπω τὰς ἐν τοῖς λεξικογράφοις καὶ ἀντιγράφοις ἀδιαφόρες διὰ τῆ ει καὶ ι καὶ ἐπίσης ὀρθὰς τῶν αὐτῶν λέξεων γραφὰς, ὡς, ἰαμενὴ (Ἡσύχ. καὶ Νόνν.) καὶ εἰαμενὴ (εἴω, ἴω)· εἶδαρ, ἴδαρ· ἴρερος, εἴρερος (Ὅμ.), εἴρω, ἴρω (ὡς καὶ Εἶρις, Εἶρος, ἀντὶ Ἶρις, Ἶρος. Ὅμ.), εἴλιγγος (Ἡσύχ. καὶ Νίκανδ.) = ἴλιγγος· κλίσιον (Ὅμ.) = κλείσιον, κλεισιὰς, κλισιὰς (Πλάτ. Πολυδ. Σειῆδ. Ἡσύχ.). εἰλὺς = ἰλύς· δεῖνος, δείνη = δίνη, εἶπος = ἶπος, λίκνον (Ὅμ.), λεῖκνον (Καλλίμ.)· γήθυον, γήτειον, γήτιον (Ἀρισοφ. Θεόφρ. Ἀθήν. σελ. 371). εὐέρειος, εὐερεία, καὶ,-ριος,-ρία (Μ. ἐτύμ. Πλάτ. παρὰ Σχ. Ἀρισφ.), ἱρμὸς = εἱρμὸς, ἰκὸς = εἰκὸς, κτλ. Τελευταῖον, ἀφ' ἧ ἤρχισαν οἱ Ἕλληνες νὰ ἀριθμῶσιν, ἐσχημάτισαν τὸ τρία διὰ τῆ ι καὶ ει. Τρεῖς (ἐκ τῆ τρέες, ὅθεν ἔμεινε τὸ Λατινικ. tres), Σλαβον. три, τριῶν, τρισὶ, τρία, τρὶς· ὅτι δὲ τὸ ει τοῦ τρεῖς ὁμοφώνει ἐξ ἀρχῆς μὲ τὸ ι μαρτυρῶσι καὶ τὰ ἐκ τῆ τρι καὶ τρις ἀντὶ τρεῖς παράγωγα καὶ σύνθετα ὀνόματα, οἷον, τρίτος, τρισκαίδεκα (= τρεῖς καὶ δέκα), τρισκαιδέκατος (τὸ ὁποῖον καί τινες ἔγραψαν εἰς τὸν Ὅμηρον, τρεισκαίδεκα), τριγλώχιν (τρεῖς γλωχῖνας ἔχων), κτλ. καθὼς καὶ τὸ εἷς ἦτο ταὐτόφωνον τοῦ ταὐτοσημάντε ἷος, ἷα, ἷον, καὶ τὸ εἴκοσι, καὶ αἰολικῶς εἴκατι μὲ τὸ ἴκατι (Ἡσύχ. ὅθεν εἴκατι = Λατιν. viginti). Β) Ὁ Αἴσωπος (572, π. Χ.) εἰς τὴν Ἰωνίαν ἐπρόφερε τὸ σει ὡς σὺ (υ = ι), εἰς τὸ ἀσεῖόν τε παράγραμμα „τί σείει ὁ κύων = τίς σὺ εἶ ὦ κύων"; ὡς ἰσόρησεν ὁ Πλανήδης (1350, μ. Χ.) εἰς τὸν βίον τοῦ μυθοποιῆ. Οἱ Ἐρασμῖται βέβαια

καταδικάζεσι τοῦτο τὸ παράγραμμα ὡς πλάσμα τῆς κατὰ τὸν Πλανήδην διεφθαρμένης τάχα προφορᾶς· ἀλλ' ὁ ἰσορικὸς οὗτος ἀντέγραψε τὰ πλεῖσα τῆς βιογραφίας τοῦ Αἰσώπου ἀπ' ἄλλες ἀρχαίες συγγραφεῖς, καὶ πολλάκις λέγει τὰ αὐτὰ μὲ ὅσα ἰσορεῖ ὁ Πλούταρχος εἰς τὸ συμπόσιον τῶν ἑπτὰ Σοφῶν. Πόθεν εἶναι βέβαιον, ὅτι δὲν ἀντέγραψεν ὁμοίως ἐκ παλαιῶν καὶ τοῦτο τὸ παράγραμμα; ἢ μήπως ἡ διαφορὰ τῆ ει πρὸς τὸ ἔκπαλαι κατὰ διαλέκτες (ὡς προείπομεν) ἰωτακίζον ν ἦτο τόσον μεγάλη, ὅσον τὴν ἐξέλαβον οἱ περὶ τὸν Ἐρασμον; Γ) Ὁ Ἀριστοφάνης (430, π. Χ.) παίζει τὸ διαπεινᾶμες (Βοιωτικ. ἀντὶ διαπεινῶμεν) πρὸς τὸ διαπίνομες (διαπίνομεν (α)). Δ) Ὁ Πλάτων (390, π. Χ.) παράγει τὸ Ἶρις παρὰ τὸ εἴρω (βλ. περὶ τῆ η), καὶ τὸ Ποσειδῶν παρὰ τὸ πόσιν (δι)δῶν, καὶ παρὰ τὸ ποσίδεσμος „ὡς ποσίδεσμον ὄντα· τὸ δὲ ε ἔγκειται ἴσως εὐπρε-

---

(α) Ἀρις. Ἀχαρν. 751· τὸ διαπίνομεν καὶ διαπεινῶμεν γίνονται ὁμοιοφωνότατα, ὅταν ὑποκλεφθῇ ἡ τῆ τόνε διφορὰ· παρομοίως ἔπαιξεν ὁ αὐτὸς καὶ τὸ δημὸς πρὸς τὸ δῆμος (Ἱππ. 950). Ὁ Ἀριστοφάνης (Εἰρήν. 288—91) περιπαίζει καὶ τὸν Πέρσην Δάτιν (στράπην τῆ Δαρείου τῷ 489. π. Χ.), ὡς βαρβάρως ἑλληνίζοντα· εἷς δὲ τῶν τοῦ Πέρσου βαρβαρισμῶν φέρεται καὶ τὸ δανειῶ, ἀντὶ δανείσω· ὁ πτωχὸς Δάτις ἀκέων ὅτι τὰ εἰς ίζω ῥήματα παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς ἔχεσι τὸν μέλλοντα περισπώμενον, ἐνόμισεν ὅτι ὡσαύτως περισπῶσι τὸν μέλλοντα καὶ τὰ εἰς είζω, διὰ τὴν ὁποίαν πάντοτ' ἦκεν ὁμοφωνίαν τῆς ει μὲ τὸ ι! Ἀλλὰ τῆ μὲν Δάτιδος τὰ περὶ τὴν Ἀττικὴν διάλεκτον ἁμαρτήματα ὠνομάσθησαν Δατισμός· τῆς δὲ κατ' Ἐρασμον προφορᾶς οἱ περὶ τὴν Ἑλληνικὴν καθόλα γλῶσσαν ποικίλοι βαρβαρισμοὶ πῶς ἄρα δύνανται νὰ ὀνομασθῶσι; καὶ „πόθεν ἂν τις λάβοι ῥῆμα μυριάμφορον, διὰ νὰ τὰς ἐκφράσῃ μονολεξεί; τὸ Ἐρασμισμὸς εἶναι (νομίζω) καὶ σημαντικὸν καὶ χάριεν!

πείας ἕνεκα" (τετέσι σεμνότητος καὶ μεγέθος διὰ τὸ μῆκος τῆς συλλαβῆς· διότι τὰ μακρὰ φωνήεντα εἶναι κράτιστα, καὶ φωνὴν ἡδίστην ἀποτελοῦσιν· ἂν καὶ ἡ ει δὲν εἶναι πολλὰ μεγαλοποιὸς, καθὰς θέλομεν ἰδεῖ ἐφεξῆς). Ὥσε καὶ ὁ Πλάτων ἐπρόφερε τὴν ει ὡς μακρὸν ι· καθὼς πάλιν διὰ μόνην τὴν τέτε συσολὴν ὁ Ὅμηρος ἔγραψε καὶ ποσΙδήϊον (ἰλ. β, 506) ὡς ἐκ τῦ Ποσιδῶν, ἀντὶ ποσειδήϊον = ποσείδειον, καὶ ποσίδειον. Ε) Ὁ τῦ Πλάτωνος συμμαθητὴς καὶ σύγχρονος Ξενοφῶν ἐσχημάτισε παρονομασίαν ἢ παρήχησιν διὰ τῆς ὁμοφωνίας τῦ ει πρὸς τὸ ι, γράψας πείθει τὸν ΠειθΙαν (κατὰ τὸ Ὁμηρικὸν, Εὐπείθει πείθοντο· Ὀδ. ω), καθὼς ἐσημείωσεν ὁ Ἑρμογένης (90, μ. Χ.) ϛ). Ἡ σοφὴ καὶ ἀττικὴ ἑταίρα Θαΐς (330, π. Χ.) ἀπερχομένη πρός τινα Γράσωνα (παρὰ τὸ γράσος, ἡ κακὴ ὀσμὴ τῶν τράγων καὶ αἰγιδίων (α), καὶ ἡ ὑπαρότης, ὅθεν τὸ Λτ. crassus, καὶ τὸ Σλαβον· грязь), ἐρωτηθεῖσα πῦ ὑπάγει; ἀπεκρίθη τὸν εἶχον τῦ Εὐριπίδυ „Αἰγεῖ συνοικήσουσα τῷ Πανδίονος" ὥσε ἡ ἀσεία Θαΐς ἔπαιξε κατὰ παρηχητικὴν ὁμοφωνίαν ἐκφωνοῦσα τὸ ΑἰγΕῖ (δοτικὴν τῦ κυρίυ ὀνόματος Αἰγεὺς), ὁμοφθόγγως μὲ τὸ αἰγΙ (δοτικὴν τῦ αἴξ αἰγὸς, ὡς ὁμωνυμοῦντος τάχα τῦ Γράσωνος μὲ τὸ αἰγίδιον διὰ τὸν γράσον τῶν

(α) Πρετσαδίαν ἤ, -δίλλαν λέγει ταύτην τὸν κακοσμίαν τῶν τράγων ἡ χυδαία συνήθεια παρὰ Θετταλοῖς· ἐκ τῦ πρετσάδιον, πρῦτσος (τράγος τραγῶν· ὅθεν καὶ πρετσαδιάζειν τὸ τραγῶν· παρὰ δὲ Πελοπον. μαρυκαδίζειν, ἐκ τοῦ μηρυκᾶσθαι· ὄζυσι δε μάλιστα οἱ τράγοι ὅταν τραγῶσι)· τὸ δὲ πρῦτσος = πρώξ, -κος (προκὸς, procus)· βλ. Ῥείμ. λέξ. πρώξ.

αἰγῶν (α)). Ζ) Ὁ Διογένης (330, π. Χ.) βλέπων ἱματιοκλέπτην ἀπερχόμενον εἰς λουτρὸν ἐπὶ προφάσει νὰ λουσθῇ, τὸν ἔσκωψεν ἐρωτήσας „ἐπ' ἀλειμάτιον; ἢ ἐπ' ἄλλ' ἱμάτιον;" προφέρων καὶ αὐτὸς τὴν ει ὡς ι (β). Η) Οἱ Ο μεταφραστὰ τῆς θείας Γραφῆς (280, π. Χ.) ἔγραψαν αἰλείμ τὸ ἑβραϊκ. elim, κτλ. καὶ εἰς τὰς διαφόρους ἀναγνώσεις τῶν ἀρχαιοτάτων κωδήκων ἀναγινώσκονται, πρωτοτόκια καὶ πρωτοτοκεῖα (Γενέσ. κε, 33), Λευεὶ καὶ Λευΐ (Γενέσ. λ, 34, καὶ λδ. 25), παραγείνεται καὶ παραγίνεται (Κριτ. θ, 17), θαρσεῖς, θαρσὶς (Παραλειπ.

(α) Βλ. Ἀθήν. ιγ, σελ. 585, καὶ Εὐσάθ. εἰς Ὀδύσσ. σελ 362.

(β) Δ. Λαέρτ. εἰς βίον Διογ. Εἰς ταῦτα τὰ παραγράμματα ἡ καλαμπόρια (Calembourgs), ἡ ὁμοφωνία μάλιστα τῆς παρηχήσεως περιποιεῖ τὸ κέντρον καὶ τὴν χάριν εἰς τὸ παίγνιον τῆς λέξεως. Ταύτην δὲ τὸ φθόγγον τὴν ταυτότητα κατορθόνουσι καὶ οἱ καθ' ἡμᾶς τῶν τοιούτων λεκτικῶν παιγνιδίων ποιηταὶ καὶ εἰς ἄλλας γλώσσας καὶ μάλιστα εἰς τὴν Γαλλικήν· οἷον τὴν Δημοκρατίαν κλονεμένην ζωγραφήσαντες ἐν ἡλίῳ ἐπέγραψαν: la République dans le plus grand des astres = désastre. καὶ πάλιν περὶ τὸ Ναπολεοντείου θρόνου γυμνωθέντος ἀπὸ τὰς βαλανοειδεῖς θυσάνους εἶπαν: le trône sans glands = sanglant. καὶ ἄλλα φέρονται μυρία τῶν χαριεστάτων Γάλλων εὐφυέστατα παραγράμματα. Μεταξὺ δὲ τούτων μὲ ἦλθον εἰς τὸν νοῦν καί τινα Ἰταλικά· οἷον διὰ νὰ περιπαίξωσι τὴν ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας προβαλλομένην ἰσότητα καὶ ἀδελφοσύνην (fraternitè, Ἰταλ. fratelanza), ἐζωγράφησαν κατὰ σειρὰν χῆνας (occhе), σκρόφαν (porca), Δυτικὸν καλόγηρον (frate, ὅθεν καὶ συνήθως φλάρον· δὲν ἐξεύρω ὅμως, ἂν καὶ ζωσμένον μὲ σχοινίον καὶ κεκκελωτὸν, ἢ χωρὶς κεκκέλαν!), καὶ λόγχην (lanza)· καὶ ταῦτα τὰ ὀνόματα ὑπέγραψαν κατὰ σειρὰν ὑποκάτωθεν τῶν ἀντικειμένων, occhе, porca, frate, lanza· αἱ δ' αὐταὶ λέξεις κατ' ἄλλην διαίρεσιν ἀναγινωσκόμεναι λέγουσιν, o che porca fratelanza! κατὰ τὸ ἀλειμάτιον καὶ ἄλλ' ἱμάτιον, καὶ τὸ παῖς ἔσα καὶ πεσοῦσα (βλ. περὶ τῆς αι).

ϑ, 21· Ἰωνᾶς, α, 3), νεῖκος καὶ νῖκος (Ὡσηὲ, Ι, 11), κτλ. Θ) Ὁ Καλλίμαχος ἐπρόφερε τὸ ναίχΙ ὡς ὁμόηχον τῷ ἔχΕΙ (βλέπε περὶ τῆς αι). Ι) Καὶ ὁ Κικέρων (43, π. Χ.) ἐπρόφερε τὴν ει ὡς τὸ Λατινικὸν i, καὶ ἴσα ἐπ' ἀκριβὲς εἰς αὐτὴν ἐκείνην τὴν λέξιν, τὴν ὁποίαν αὐτὸς ὁ Ἔρασμος προβάλλει ὡς ἀπόδειξιν ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν β ἐπροφέρετο ὡς τὸ Λατινικὸν b, λέγω δὲ τὸ κακέμφατον βίνει (προσακτικὸν), τὸ ὁποῖον ὁ Ῥωμαῖος ῥήτωρ παραβάλλει πρὸς τὸ bini. „ἀμφότεραι αἱ λέξεις αὗται (λέγει ὁ Ἔρασμος ἐκ τοῦ Κικέρωνος), εἶναι αἱ αὐταὶ κατὰ τὴν φωνήν" (α)· ἄρα, πολυέραστε Ἔρασμε, καὶ ἡ ει ταὐτοφωνεῖ μὲ τὸ i! σὺ δέ, ὅτε ἀντέγραφες τὴν μαρτυρίαν, εἴτε νυσάζων, εἴτε, τυχὸν, καὶ ὀλίγον ὑποβρεγμένος (ὡς ἀσεΐζεσαι αὐτὸς περὶ σεαυτῷ), ἐλανθάσθης κατασκευάζων ὅ,τι ἤθελες νὰ ἀναιρέσῃς, καὶ ἔπαθες ἀνθρώπινα! ἀλλὰ κἂν οἱ ὀπαδοί σε ἐχρεώσεν νὰ μὴν ἀντέγραφον ἀλληλοδιαδόχως ταύτην σε τὴν πλάνην, περισαλπίζοντές την ὡς ἀπόδειξιν τῆς περὶ τὸ βῆτα δόξης σε, ἐν ᾧ μήτε ταύτην ὠφελεῖ, καὶ τὴν περὶ διαιρέσεως τῶν διφθόγγων φαντασίαν σε καθαιρεῖ κατακράτος! (β).

(α) Βλ. Havercamp. Syllog. pag. 112. καὶ Κικέρωνος ἐπιστολ. IX, 22.

(β) Πολλὰς καὶ λαμπρὰς ἀποδείξεις τῆς ἀδιαιρέτου προφορᾶς τῆς ει παρέχει ἡ Λατινικὴ γλῶσσα, τὰς ὁποίας, θαυμάζω, πῶς παρέβλεψαν οἱ περὶ τὸν Ἔρασμον! Ὅλα τὰ εἰς ειος καὶ εια ἑλληνικὰ τὰ ἐκφέρει διὰ τῆ i, Ἀργεῖος Argivus, ἐνδελέχεια endelechia, Εἰλείθυια Ilithyia, κτλ. καὶ τῶν εἰς ειον τὰ πλεῖσα: ἐμπόριον = ἐμπορεῖον, emporium, παταγεῖον patagium, κτλ. Ὅλαι αἱ εἰς is λήγουσαι τῶν δευτεροπροσώπων αὐτῆς ῥημάτων εἶναι αἱ αὐταὶ καὶ αἱ εἰς εις Ἑλληνικαὶ: lego, legis=λέγω, λέγεις (λέγις, ὡς

ΙΑ) Ὁ Ἁλικαρνασσεὺς Διονύσιος (35, π. Χ.), ὀνομάζει καὶ μετρεῖ καὶ προφέρει ὄχι μόνον τὴν ει, ἀλλὰ καὶ τὴν αι καὶ τὴν αυ καὶ τὴν οι ἀδιαιρέτως συλλαβάς· ἀντιγράφομεν δὲ τὴν τότε μαρτυρίαν αὐτολεξεὶ ἐν τῷ περὶ τῆς οι. ΙΒ) Ὁ Στράβων (1, μ. Χ.), ἐκφράζει διὰ τῆς ει τὸ Λατιν. i, ὡς, Ligeris, Λείρης (Loire), Liris Λεῖρις, Pisae Πεῖσαι (Γεωγραφ. Ε), κτλ. ΙΓ) Ἡ Συριακὴ μετάφρασις τοῦ Εὐαγγελίου (50, π. Χ.) ἀποδίδει τὴν ει διὰ τοῦ ι, οἷον iki τὸ εἰκῆ (Ματθ. ε, 22), καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Πρόσθες καὶ τὰς διαφόρους γραφὰς τῶν παλαιῶν τῆς νέας Διαθήκης κωδήκων: οἷον, ἐπεὶ, ἐπὶ (Ματθ. κε, 21), νήσεις, νήσις (ἰωνικώτερον· Μάρκ. η, 3), νεῖκος, νῖκος (Α. Κορ. ιε, 55), κτλ. ΙΔ) Ὁ Κυϊντιλιανὸς (70, μ. Χ.) κηρύττει τὴν συναίρεσιν δύω συλλαβῶν εἰς μίαν περισπωμένην, ἤτοι δίφθογγον ἀδιαίρετον, ὡς, Νηρέϊ Νηρεῖ, Τηρέϊ Τηρεῖ (α), καὶ γράφει δὲ

ποιέω, ποιέεις, συγκοπ. ποιεῖς, ποιεῖς· γελάω, γελάεις, Αἰολικ. γελάϊς, γελᾷς)· amabo amabis = ἀμάϜω, ἀμάϜεις· eo, is (ἔω) εἶω, εἶς, ἴω (ἶμι, ἶς), ibis, ἴϜεις, κτλ. Ὡσαύτως καὶ τὰ δεύτερα πρόσωπα τῶν προσακτικῶν· audi, audite = αὔδει αὐδεῖτε· i = εἶ (ἴ, ἰ-θι). καὶ τὰ εἰς i προαναμνησθέντα πρῶτα πρόσωπα τῶ παρῳχημένω, ivi = ἴϜειν, ᾖ, ᾖειν (εἴην, εἶν), fui = φύειν (ἐπ-εφύειν), vidi Ϝίδειν, κτλ. Ὅλαι, τέλος, αἱ (τῶν εἰς us ἀρσενικῶν) εἰς i πληθυντικαὶ ὀνομασικαὶ, καὶ αἱ εἰς is δοτικαὶ (ἀρχαίως εἰς ei καὶ eis) φαίνονται = ει, εις, ἀντὶ τῶν Ἑλληνικῶν οι, οις (κατὰ τροπὴν Αἰολικὴν, ὡς, πεῖος ἀντὶ ποῖος), οἷον domi, domis = δόμοι, δόμοις· divi, divis, δῖϜοι, δίϜοις· Argivi, Stoici, philosophi, ἈργεῖϜοι, Στωϊκοὶ, φιλόσοφοι, κτλ. (βλ. ἐφεξῆς περὶ τῆς οι).

(α) „Ex duabus syllabis in unam cogentes et deinde flectentes. Quint. Inst. I, 5, ἐκδόσ. Lugduno Batavor. 1720. ὑπὸ P. Burmani.

τὴν δίφθογγον ἑλληνιστὶ, Nereῖ, Tereῖ. ΙΕ) Ὁ Πλέταρχος (85, μ. Χ.) μεταφράζει τὸ Λατιν. i διὰ τῆς ει, εἰδὲς γράφων τὸ idus, καὶ Λυσιτάνεια τὸ Lusitania, καὶ Ὀνώρει τὸ Honori, καὶ τὸ Pinarii Πεινάριοι (Κεφαλ. Ῥωμαϊκ.). ΙϚ) Ὁ Ἑρμογένης (90, μ. Χ.) ἐπρόφερε τὸ ει ὡς μακρὸν ι· ἰδὲ αἱ λέξεις τε αὐταὶ „Καὶ (σεμνότητος λέξεις εἰσὶν) αἱ ταῖς μακραῖς τε καὶ διφθόγγοις πλεονάζεσαι, καὶ αἱ τὰ τελευταῖα ἐν ταύταις ἔχεσαι, πλὴν τῆς ει διφθόγγε (ὡς ἐχέσης δηλονότι τὸν φθόγγον τοῦ μακρῆ ι· δηλοῖ δὲ τὸ ἐφεξῆς)· καὶ εἰ καθ' ἑαυτὸ δὲ τὸ ι τιθοῖτο, ἧκιζα σεμνὴν ποιεῖ τὴν λέξιν πλεονάζεσαν· συσέλλει γὰρ μᾶλλον, καὶ σεσηρέναι ποιεῖ, διογκεῖ δὲ ἐδαμῶς τὸ σόμα“ (περὶ σεμνότητ.). Εἰς ταῦτα δὲν φαίνεται ἐδεμία διαφορὰ τῆς ει πρὸς τὸ ι (καθώς τινες ὑπωπτεύθησαν), πλὴν τῆς ἐκτάσεως τῆς ει, ἥτις διὰ τὸ μῆκος ἀποβαίνει ὁπωσδήποτε σεμνοτέρα, ἢ, καθὼς εἶπεν ὁ Πλάτων, εὐπρεπεσέρα (ἔχουσα τὸ συναιρούμενον ε ἐγκείμενον εὐπρεπείας ἕνεκα), καὶ μεγαλειοτέρα παρὰ τὸ ἁπλῆν ι· τοῦτο δὲ (ἐξακολεθεῖ ὁ Ἑρμογένης διαγράφων τὸ ι) συσέλλει τὸ σόμα περὶ τὴν προφορὰν μικρὸν ἀνοιγόμενον (κατὰ τὸν Ἁλικαρνασέα), καὶ τὸ κάμνει νὰ σαίρῃ μᾶλλον πάρεξ εὐόγκως ν' ἀνοίγῃ σομφάζον καθὼς ὅταν προφέρῃ τὰ ἄλλα εὐφωνότερα φωνήεντα (ὅθεν καὶ ἡ τότε ὁμόφθογγος ει δὲν συμβάλλει πολὺ πρὸς ὄγκον καὶ μεγαλοπρέπειαν). Ταῦτα ἐννοεῖ ὁ Ἑρμογένης διαγράφων τὸ ι αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ὡς μικροποιὸν, καὶ μάλιστα ὅταν πλεονάζῃ πολλάκις ἐπαναλαμβανόμενον εἰς τὴν αὐτὴν λέξιν. Ἢ μήπως ὁ Ῥήτωρ ἦτος ἠδύνατο νὰ προφέρῃ τὴν ει καὶ εἰς τὴν Ταρσὸν καὶ εἰς τὴν Ῥώμην

διαφόρως μὲν παρὰ τὸν Πλούταρχον καὶ τὸν Στράβωνα καὶ αὐτὸν τὸν ἑλληνίζοντα Κικέρωνα, ἐναντίως δὲ καὶ πρὸς ἑαυτὸν αὐτὸς, ὅσις ἐσημείωσεν ὡς παρήχησιν τὸ πείθΕΙ τὸν ΠειθΙαν τοῦ Ξενοφῶντος; ΙΖ) Ὁ θεῖος Εἰρηναῖος (Σμυρναῖος τὴν Πατρίδα, μαθητὴς τοῦ Ἀποστολικοῦ ἱερομάρτυρος Πολυκάρπου Σμύρνης, καὶ ὕστερον Ἐπίσκοπος Λουγδούνου, ἢ Lyon, μαρτυρήσας τῷ 180, μ. Χ.), γράφει τὸ Λατῖνος, Λατεῖνος· τότε τὰ 8 στοιχεῖα συνάπτων ἀριθμητικῶς ὁ θεῖος Πατὴρ συγκεφαλαιόνει τὸν 666 ἀριθμὸν τοῦ ὀνόματος τοῦ θηρίου, τὸ ὁποῖον ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης, ὁ διδάσκαλος τοῦ Πολυκάρπου, διέγραψε μυστικῶς εἰς τὸ ιγ κεφάλαιον τῆς Ἀποκαλύψεως (α)· εἶναι δὲ πάντοτε τὸ ι τοῦ Λατῖνος μακρὸν καὶ ὁμόφωνον τῆς ει (ὡς δεῖνος καὶ δῖνος), καθὼς φαίνεται καὶ εἰς τὸν Ἡσίοδον „Κίρκη δὲ γείνατο ἐξ Ὀδυσσῆος

Ἄγριον ἠδὲ Λατῖνον ἀμύμονά τε κρατερόν τε (Θεογ. 1017).

καὶ εἰς τὸ παρὰ τῷ Πλουτάρχῳ (Κεφ. Ῥωμ.) σῳζόμενον παλαιὸν ἔπος,

Τρώων ἀγλαὰ τέκνα μεμιγμένα παισὶ Λατίνων.

(α) Ὄχι μόνον τὸ Λατεῖνος, ἀλλὰ καὶ τὸ Παπίσκος (Παπεῖσκος), καὶ τὸ Τιτὰν (Τειτὰν), λογαριάζων ἀριθμητικῶς ὁ ἅγιος Εἰρηναῖος ἐξάγει τὸν 666 ἀνωνόμαστον ἀριθμὸν, ἐκλαμβάνων πάντοτε τὸ ει ὡς ὁμόφωνον τῆ μακρᾶ ι(βλ. D. Irenaei adversus Haereses Lib. V, C. XXX, καὶ τὰ ἀποσπάσματα ἢ fragmenta ἐν ἐκδόσ. Lutetiae Parisiorum, 1639, βλ. καὶ τὸν ἅγιον Ἀρέθαν Ἑρμην. εἰς τὴν Ἀποκάλ. κεφ. ιγ). Παράβαλε καὶ τὴν πρὸς τὸν ἀγανακτήσαντα περὶ τῶν τοιούτων καὶ βλασφημήσαντα Γρότιον ἀπάντησιν τῆ σοφῆ Wetsten. Orat. VIII, p. 178.

ΙΗ) Ὁ Σέξτος (190, μ. Χ.), ὀνομάζει σαφῶς τὴν ει στοιχεῖον, τουτέστι φωνῆεν ἁπλοῦν καὶ ἀδιαίρετον (βλ. περὶ τῆς αι). ΙΘ) Ὁ Ἡσύχιος (300, μ. Χ.), γράφει διὰ τῆς ει πολλὰς λέξεις γραφομένας συνηθέστερον διὰ τῆ μακρῆ ι, οἷον, λειαν ἔλαβον=ἰσχυρῶς (λίαν) ἔλαβον, ἢ πραΐδαν· εἰμείρομαι=ἱμείρ. καὶ πάλιν, λίριον=λείριον (Λατινικ. lilium), λιφαιμῶ=λειφαιμῶ, κτλ. Κ) Ὁ Μέγας Βασίλειος (350, μ. Χ.), εἰς τὰ γραμματικά τε ἐρωτήματα (τόμ. γ, σελ. 595), διορίζει τῶν εἰς ιος καὶ ειος, καὶ τῶν εἰς ισος, ειτος, ηγος, καὶ τῶν εἰς ίζω, είζω, ήζω τὴν ὀρθογραφίαν διὰ τὴν ὁμοφωνίαν τοῦ ι καὶ ει καὶ η. ΚΑ) Εἰς τὸ ἐπὶ τῆ πάπα Γρηγορίῳ (600, μ. Χ.) προμνημονευθὲν ψαλτήριον γράφονται, meletisi, dosi, asebis, ecripti, krisi, ginoski, apolitae, τὰ μελετήσει, δώσει, ἀσεβεῖς, ἐκρίπτει, κρίσει, γινώσκει, ἀπολεῖται, κτλ. ΚΒ) Εἰς τὴν Σλαβονικὴν τῆς θείας Γραφῆς ἑρμηνείαν (868, μ. Χ.), μεταφράζεται πάντοτε ἡ ει διὰ τῆ ἁπλῆ і, ἢ διὰ τῆ μετ' αὐτῆ ἀκριβῶς ὁμοφωνέντος и, οἷον Лiа, Нефѳалімъ, Дина, Сіиръ, Λεία, Νεφθαλείμ, Δείνα, Σηείρ (Γενέσ. λ, καὶ λβ), κτλ. Ὁμοίως καὶ εἰς τὰ βιβλία τῆς Ἐκκλησίας, καὶ εἰς τὴν Ῥωσσικὴν γλῶσσαν γράφεται икона, идолъ ἀντὶ εἰκόνα, εἴδωλον, Λατιν. idolum, κτλ. Καθόλε δὲ ἡ Σλαβονικὴ μετὰ τῶν διαλέκτων της τὰς πληθυντικὰς τῶν ἀρσενικῶν ὀνομασικὰς σχηματίζει ἢ διὰ τῆ и (корабли, люди=κάραβοι [καράβια], λῆτοι=λαϊτοὶ, тетѣси, λαοὶ), ἢ διὰ τοῦ ы (домы, δόμοι, κτλ.)· αὐτὸ δὲ τὸ ы, εἴπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (κεφ. ς, καὶ ϑ, τμ. α), ὅτι εἶναι αὐτὴ ἡ δίφθογγος ει, τὴν ὁποίαν ἔτως ἐσχημάτισεν ὁ τῆ Σλαβονικῆ Ἀλφαβήτε

Ἕλλην πατὴρ, ἐκφράζων δι' αὐτῆς τὸν ἁδρῶς καὶ παχυστόμως ἰωτακίζοντα φθόγγον τῆς Σλαβονικῆς γλώσσης, ὅσις ἀναλογεῖ καὶ πρὸς τὸ η, καὶ ἄλλοτε πρὸς τὸ υ (γαλλ. u), καὶ πρὸς τὴν οι, ἐνίοτε δὲ καὶ πρὸς τὸ ἁπλοῦν и=ι (βλ. σελ. 119, καὶ σελ. 137)· ἀλλὰ καὶ τῶν ῥημάτων τὰ δεύτερα πρόσωπα σχηματίζει ἡ Σλαβονικὴ ὄχι μόνον εἰς еси=εσι (ὡς есмь, еси, есть=ἐσμὶ, ἐσσὶ, ἐςὶ), ἀλλὰ καὶ εἰς иши Ῥωσσ. ишь=ησι, εισι, εις· οἷον (спрою) спроиши, спроишь=ςρόησι=ςρόεισι, ςρόεις (ὡς ἐσσὶ=ἔς, εἶς· καὶ τίθημι, βοιωτ. τίθειμι, τίθεις), видишь, βίδεις (βίδεσι) βίδες, Λατινικ. vides (ὡς δωρικ. τὰ εἰς ες=εις, συρίσδες=-ρίσδεις)· καὶ τὰ πρωτοπρόσωπα πληθυντικὰ εἰς мъ, ἀρχ. ми καὶ мы, ὡς есмъ, ἀρχαίως, есми, есмы=ἐσμεὶ ἀντὶ ἐσμὲν (ε=ει· ὡς καὶ τὰ τῆς συνηθείας χυδαϊκώτερα, γράφουμει, δίδωμει=γράφομεν, δίδομεν (α))· οὕτω καὶ дамы=

(α) Τὸ μεν τῶν πρωτοπροσώπων προφέρωσι καὶ μει καὶ με πολλάκις οἱ χυδαῖοι πανταχῆ σχεδὸν τῆς Ἑλλάδος χωρὶς ν (λέγομεν, με, μει)· ἡ ἀποκοπὴ τῆ ν εἶναι βέβαια χυδαϊσμὸς, ὡς καὶ ἐπὶ τῆ ἀπαρεμφάτε τῶν συνθέτων χρόνων (θέλω, ἤθελα, εἶχα εἰπεῖ, γράψει, ἀντὶ,-ειν), καὶ ἐπὶ τῆς ὀνομαςικῆς καὶ αἰτιατικ. τῶν οὐδετέρων (τὸ ξύλο, καλὸ, ἀντὶ,-λον)· πλὴν καὶ ἡ ἀρχαιοτάτη καὶ εἰσέτι ἀδιάπλασος Ἑλληνικὴ δὲν εἶχε τῆτο τὸ ν ἤτε εἰς τὰ ἐδέτερα (ὅθεν ἔμειναν τὰ, τῆτο, ἐκεῖνο, αὐτὸ, ἄλλο, καὶ τῶν Σλαβονικ. διαλέκτων τὰ ἐδέτερα εἰς ο), ἤτε, ἴσως, εἰς τὸ ἀπαρέμφατον (τὸ ὁποῖον ἔγεινεν ἐκ τῆς προσακτικῆς, οἷον γράφε, δωρικ. γράφεν=γράφειν· καὶ οἱ εἰς αι ἀόριςοι, γράψαι, λέξαι, κτλ. εἶναι οἱ αὐτοὶ καὶ τῆς τῶν μέσων ῥημάτων προσακτικῆς· ὅθεν καὶ ἡ τῶν Σλαβονικ. ἀπαρεμφάτων λήγουσα, ти, ть, εἶναι ἡ αὐτὴ καὶ ἡ τῶν ἐκ τῶν εἰς μι ἑλληνικῶν προσακτικῶν, τι, θι, οἷον пити, ἴθι· пить, πῖθι, κτλ.)· Ὡσαύτως ἤτε εἰς τὴν μεν λήγουσαν

δάμει (δάμεν) ἀντὶ δόμεν, δίδομεν, κτλ. ὡσαύτως καὶ τὰ εἰς ыву εἶναι = εἰϝω, плыву = πλειϝω, πλείω, πλέω, κτλ. καὶ τὸ выкну, выкаю (выку) = ϝεικω (ἔκω = ἔχω, ἕξις), καὶ τὰ мы,

---

τῶν πρωτοπροσώπων δὲν ὑπῆρχεν ἐξ ἀρχῆς τὸ ν στοιχεῖον ῥιζικόν· διότι αὕτη εἶναι ἡ ἀρχαία πληθυντικὴ πρωτοπρόσωπος ἀντωνυμία με = ἀμὲ, ἀμμὲ, ἄμμες (ἐκ τῆς ἀῤῥήτου ὀνομαστικῆς μι, μὶς, ὅθεν γενικὴ μέο, mei, μεῖο, συναιρέσ. με, ἡ δοτικ. μοι, δωρικ. μιν, mihi· καὶ μετὰ προσθήκης τῆ ε, ἐμῆ, ἐμοὶ, ἐμὲ, ὅθεν πληθυντ. ἠμεῖς, δωρ. ἄμες, δυϊκ. ἄμμε, ἀντὶ ἄμε, ἀ-μὲ, μεὶ, мы, μεῖς). Εἰς τοῦτο δὲ τὸ πρωτόμορφον με ἄλλαι μὲν διάλεκτοι συνῆψαν ὡς ληκτικὸν σύμφωνον τὸ ν (λέγομεν), οἱ δὲ Δωριεῖς τὸ σ (λέγομες, ὡς καὶ ἄμμες)· ὅθεν καὶ τὰ Λατινικὰ πρωτοπρόσωπα εἰς mus, legimus (ὡς ἀπ' ἀντωνυμίας πρωτοπροσώπου μυς, ἢ μος, ἀντὶ μες)· καθόλου δὲ αἱ προσωπικαὶ τοῦ ῥήματος καταλήξεις τίποτ' ἄλλο δὲν εἶναι εἰ μὴ ἀντωνυμίαι, ἢ τούτων μόρια προσεθειμένα εἰς τὴν ῥίζαν ἢ τὸ ἀσχημάτιστον θέμα τοῦ ῥήματος (βλ. τὸ ἡμέτερον Δοκίμ. περὶ συγγεν. τῆς Σλαβ-Ῥωσσ. γλώσσης πρὸς τὴν Ἑλληνικ. τόμ. α, σελ. 248, καὶ γ, 404). Τὸ ν λοιπὸν τοῦ ληκτικοῦ τῶν πρωτοπροσώπων μὲν φαίνεται, ὅτι εἶναι τὸ λεγόμενον ἐφελκυστικὸν, τὸ ὁποῖον προσίθεται καὶ εἰς τὸ ἑνικὸν τοῦ τριτοπροσώπου ε (ἔγραφεν), καὶ εἰς τὸ σι τῶν ἑνικῶν καὶ πληθυντ· γ προσώπων (διδωσιν, ἄγεσιν, γεγράφωσιν), καὶ εἰς τὸ σι τῶν δοτικῶν, καὶ εἰς ἄλλων λέξεων τὰς ληγούσας, ὡς εὔηχον γράμμα καὶ κωδωνισικὸν, καὶ ὡς χρήσιμον πολλάκις πρὸς θεραπείαν τῆς χασμῳδίας (καθὼς πάλιν εἰς ἄλλας λέξεις προσίθεται τὸ ς, οἷον, ἕτω ἕτως, ἄχρι ἄχρις, ἄντικρυς,-κρὺ, κτλ. ὅθεν καὶ συνήθ. ἐψέ, ἐψὲς, ὀψὲς [ὡς ἐχθὲς] = ὀψέ· ποτὲς, ἀντὶς, = ἀντὶ, ποτὲ, ἕτω καὶ, ὁλημερὶς, ὁλονυκτὶς, ἀντὶ,-κτὶ, ὡς, οἴκαδις Αἰολικ. ἀντὶ οἴκαδε, χαμάδι καὶ χαμάδις, κτλ.)· ἀλλ' εἰς μὲν τὰς ἄλλας λέξεις καὶ ἀφαιρεῖται τὸ ἐφελκυσικὸν ν συμφώνου ἑπομένου (κατὰ δὲ τὸς Ἴωνας ἐπὶ τῶν ἀορίστων καὶ φωνήεντος ἑπομένου)· εἰς δὲ τὸ μεν τῶν πρωτοπροσώπων, καὶ εἰς ἄλλων προσώπων τὲς κατὰ χρόνους καὶ κατ' ἐγκλίσεις σχηματισμὸς μένει τὸ ν μόνιμον καὶ σαθρὸν, ὡς μέρος τῆς λέξεως ἀναφαίρετον καὶ ἀσιῶδες (βλ. τὴν Ἑλληνικ. μετάφρασιν τῆς γραμματικ. Βυτ-

βυ = μεῖ, φεῖ, ἀντὶ ἡμεῖς, φεῖς (σφεῖς), κτλ. ΚΓ) Ὁ Σεΐδας (1150, μ. Χ.), γράφει πολλὰς λέξεις διὰ τῦ ι, αἱ ὁποῖαι συνηθέστερον γράφονται διὰ τῆς ει, καὶ τ' ἀνάπαλιν· Ὁμοίως πολλαχῦ

μάνου, § οζ, σημ. β, καὶ § γδ, β). Ὅθεν πάλιν ἡ συνήθεια ἔπλασεν ἐκ τύτυ κατὰ τύπους τὴν νε λήγουσαν τῶν ῥημάτων καὶ εἰς τὸν ἐνεστῶτα καὶ εἰς τὰς παρῳχημένας χρόνους. οἷον, οἱ Χῖοι καὶ ἄλλοι νησιῶται τὰς ληγύσας μεν, τε, σιν, μην, αν, σχηματίζυσιν εἰς νε, ὡς, λέμενε καὶ λέμεν (συγκοπ. ἐκ τῦ λέγομεν, λέγμεν, λέμεν, κατ' ἄλλους λέμε, λέμει), λέτενε (λέγετε, κατὰ περιττὴν πρόσθεσιν τῦ ν, λέγετεν, λέτεν), λέγουνε, λένε, λὲν (ἐκ τῦ λέγουσιν, συγκοπ. λέγουν, ὡς συγκόπτουσι πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος εἰς ην τὰ εἰς υσιν πληθυντικὰ τριτοπρόσωπα· καὶ εἰς ταύτην τὴν συγκοπὴν ην τὸ ν ἀποβαίνει πάντοτε φαθερὸν, ὡς, κάμνεν, πονῦν,-νε· οἱ δὲ Κύπριοι καὶ οἱ περὶ τὸν Πόντον Ἕλληνες, φυλάττουσι τὸ σι, λέσιν, λέγοντες ἀντὶ λέγουσι, καὶ, τρῶσιν, κρῦσιν, ἀντὶ τρώγουσι, κατ' ἄλλυς, τρώγεν, τρώγουνε, τρῶνε), κτλ. Γίνεται δὲ ἡ ἀνώμαλος αὕτη συγκοπὴ ὄχι μόνον εἰς ὅλα τὰ τῦ πληθυντικῦ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ β, καὶ γ, τῦ ἑνικῦ ἐνεστῶτος, ὡς, λέγω, λέγεις (λέγς) λὲς, λεῖ, καὶ λὲ (λέγει)· τρώγω,-γεις (τρώγς), τρῶς, τρωῖ καὶ τρῷ· κρέω,-εις, κρεῖς καὶ κρῦς, κρεῖ καὶ κρῦ· τύτο πάσχυσιν ὅλα τὰ εἰς ω καθαρὸν (τὰ δὲ εἰς αω, εω, περισπώμενα οἱ μὲν πλεῖσοι συναιρῦσι κανονικῶς· οἱ δὲ Ἠπειρῶται προφέρουσιν ἀσυναίρετα, οἷον, τρυπάω,-πάεις, πάει, ᾖ,-πάϊς,-πάϊ, ὡς προφέρουσι μόνον τὰ τριτοπρόσωπα οἱ Θετταλοί). Ὁμοίως καὶ τὰ εἰς γω (διότι τὸ γ, ὡς καὶ τὸ F, ἐκπίπτει εὐκόλως καὶ ἀπὸ ἄλλας λέξεις πολλάς), σπανιώτατα δὲ καὶ τὰ εἰς λω (ὡς τὸ θέλω, θέλεις (θέλς) παρὰ Χίοις, θὲς, θὲ, θέμεν, κτλ.). Τοιαύτης ἀποκοπῆς καὶ συγκοπῆς παραδείγματα ἔχομεν καὶ ἐκ τῆς ἀρχαίας γλώσσης, ὡς τὰ Ἀττικὰ, τυπτέσθων = -σθωσαν, εἶεν = εἴησαν, λῦται = λέεται, οἶσθα = οἶδασθα, ἴσμεν = ἴσαμεν, καὶ τὰ ποιητικὰ φὰν, φάνεν, ἔδυν, ἔδον = ἔφασαν, ἐφάνησαν, ἔδυσαν, ἔδοσαν· ἀλλ' ὅμως ἡ χυδαιότης καταχρᾶται κατακόρως καὶ πολλάκις ἀκανόνιστα τὰς τοιαύτας ἀποκοπὰς καὶ συγκυπὰς, καθὼς καὶ τὰ εἰς ιον ἐδέτερα προφέρει εἰς ι, ὦς, παιδί, ψωμί (οἱ δὲ Κύπριοι καὶ εἰς ταῦτα ἐκράτησαν τὸ ν, παιδίν, ψωμίν), κατὰ τὰ, κρῦ, βρῦ,

διαλαμβάνει κανόνας διορισικοὺς τῆς ὀρθογραφίας τῶν εἰς ειος καὶ ιος διὰ τὸ ὁμόφωνον (βλέπε παρ' αὐτῷ ὅλον τὸ στοιχεῖον ι). Ὁ Εὐσάθιος (1155, μ. Χ.), ὀνομάζει πάντη ταυτοφώνες παρηχήσεις τὸ πείθεσθαι καὶ πίθεσθε

δῶ = δῶμα, βριθύ, κριθή. Ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν εἰς σαν ἐνεργ. παρατατ. προσίθεται τὸ νε, ἐλαλᾶσαν, ἐλαλέσανε, κτλ. διότι καὶ τὰς εἰς εν καὶ ων παρατατικὰς τῶν περισπωμένων ἐκφέρει ἡ συνήθεια εἰς σα, σες, σε, σαν (κατὰ τῶν Ἀλεξανδρινῶν καὶ ἄλλων ἀρχαίων τῆς Ἑλληνικῆς διαλέκτων τὰ, ἐνικῶσαν [δωρικῶς], ἐδολιᾶσαν, ἐφαίνοσαν, ἐφύγοσαν, εἴδοσαν, Σλαβον. видѣша = Ἴδοσαν)· οἱ δὲ Πελοποννήσιοι καὶ πολλοὶ τῆς Ἑπτανήσου προσθέτουσι τὸ σαν πολλάκις καὶ εἰς τὰς παθητικὰς καὶ μάλιστα τὰς μέσας παρατατικὰς (ὡς, καθόντοσαν, ἐρχόντοσαν, δερνόντοσαν, κτλ.). Καὶ τούτων δὲ τὰ εἰς μην, σο, το, μεθα, Αἰολ. μεσθα, σθε,ντο, προφέρουσιν οἱ νησιῶται μετὰ τοῦ νε (καθέμανε, καθέσανε, κανθέντανε, καθέμασθανε, κτλ. ἄλλοι, κάθεμεν,-σεν, κάθενταν, καθέμασθαν = ἐκαθήμην, ἐκάθησο, -το, κτλ.)· καὶ οἱ εἰς κα συνήθως σχηματιζόμενοι παθητικοὶ καὶ μέσοι ὁρισοι (ἀντὶ εἰς θην), ἐκφέρονται καὶ μετὰ τοῦ νε εἰς τὰ πληθυντικά, οἷον, ἐγραφήκανε (Χῖοι· οἱ δὲ Κύπριοι καὶ ἄλλοι, ἐγραφήκασι), καὶ ἐγράφηκαν (κατὰ τὰ ἔδωκαν, ἔδωκα, ἔθηκα, ἀντὶ ἔδων, ἔθην, καὶ μέσως ἐθηκάμην, ἐδωκάμην· τοῦτο δὲ τὸ κα νομίζω τὸ αὐτὸ καὶ τὸ Ἰωνικὸν σκον (κον), ἐπὶ τῶν παρατατικ. καὶ ἀορίς. ὡς, τύπτεσκον, τύψασκον). Λέγομεν δὲ νε (καὶ να ἐνίοτε, καὶ μάλιστα εἰς τὰ α πρόσωπα, ὡς, κυλιέμενα = ἐκυλιόμην), προσθέτοντες τὸ ε ἢ τὸ α εἰς τὸ ἐφελκυσικὸν ν, καθὼς καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἐσχημάτισαν ἐκ τούτου τὸ νη ληκτικὸν τῶν ἀντωνυμιῶν, ὡς, ἐγώ, ἐγών, ἐγώνη, τύ, τύνη, τήνη, τεῖν, τεῖν, ἐμίν, ἐμίνη, ἐμένη, καὶ συνήθ. ἐσένα, ἐμένα, Σλαβον. меня, Ῥωσσ. меня, менѣ. Οὕτω λέγομεν καὶ αὐτῆνος, αὐτήνη, αὐτουνοῦ (ἀντὶ αὐτένη, αὐτός νη), αὐτήνα, τὰ αὐτάνα, κτλ. Τὸ δὲ ἐπὶ ἐρωτήσεως τιθέμενον να (ὡς, μήνα ξεύρω; κτλ.) εἶναι τὸ νυ, νυν, ὡς, μὴ νύ τι, τί νυ; τίθεται δὲ καὶ μετὰ τοῦ ῥήματος μάλιστα παρὰ τοῖς Λάκωσι. θύτσερένυ; (θῦσερ = θῦσας, ἔθυσας = ἔσφαξως); ποίτσερένυ; = ποίησας, ἐποίησας; κτλ.

(ἰλ. α, 274), ὡς εἶπε καὶ τὸ Ἥρη καὶ ἧρει, διὰ τὴν ὁμοιοφωνίαν τῆς ει πρὸς τὸ η (ἰλ. δ, 24). ΚΔ) Ὁ Μοσχόπουλος (1200, μ. Χ.) λέγει, ὅτι „αἱ δίφθογγοι, αἱ μὲν εἰσὶ κατ' ἐπικράτειαν, ὡς ἐπὶ τῆς ει, καὶ τῆς η καὶ τῆς ω καὶ τῆς α ἀνεκφώνητον ἐχούσης τὸ ι· τῶ γὰρ ἑνὸς φωνήεντος ὁ φθόγγος ἐπικρατεῖ καὶ αὐτὸς ἐξακούεται, ὡς Νείλῳ, Ἑλένῃ, Μηδείᾳ" (κεφ. γ, ἐκδόσ. Λειψ. 1822, ὑπὸ Νικ. Τίτσ ἢ Τίτζσ, Titze). Ὥρσε εἰς τὴν ει ἐξακούεται τὸ ἓν φωνῆεν μόνον, τὸ ι· (βλέπε τοῦ παρόντος κεφαλαίσ § ζ, καὶ ς περὶ τὰς ἀρχάς). Ὁ δὲ σοφὸς ἐκδότης τοῦ Μοσχοπούλου ἀπατηθεὶς ἀπὸ τὸ ανεκφώνητον ἐχούσης τὸ ι (τὸ ὁποῖον ἀποδίδεται ἐπὶ τῆς προσκειμένης α πρὸς διαφορὰν τῆς αι), μετεβίβασε τῶ κώλου τούτου τὴν ἔννοιαν καὶ εἰς τὴν ει, καὶ ἐσημείωσεν, ὅτι ἡ ει ἐπροφέρετο Ἑλληνικῶς, ε, καὶ ὄχι καθὼς ὁ Ἔρασμος ἐνόμισεν, εϊ! ἀλλ' ἅτε ὁ Ἔρασμος ἀληθεύει, καὶ ὁ σοφὸς Τῖτος δὲν τὸν διορθόνει ἀκριβῶς! ΚΕ) Πολυάριθμοι ἐπιγραφαὶ κηρύττουσι τὸ ϛοιχειῶδες καὶ μονοειδὲς καὶ ἀδιαίρετον τῆς ει. Ἐν ταῖς ἀραῖς τῶν Τηΐων (περὶ τὸ 400, π. Χ. (α)), γράφεται „αισυμνω· εν· Τειωι [ἀντὶ Τέῳ, ἰωνικῶς (ε = ει = ι, ὡς ἐν, εἰν, ἰν, καὶ τὸ ἐπίῤῥημα τείως καὶ τεῖος ἀντὶ τέως), εὑρίσκεται δὲ ἡ Τέως, ἢ Τείως, γραμμένη αἰολικώτερον καὶ Τῆος ἀντὶ Τεῖος, (η = ει), ὁμωνύμως μὲ τὸ κτητικὸν, ὅθεν Τέϊος, Λατιν. Teius, Ἰωνικ. Τήϊος. Εἶναι δὲ ἡ Τέως (διὰ νὰ εἴπω ἐμπαρόδως) = τεὸς, ταὸς = ταναὸς, ταναὴ, μεγάλη πόλις, καθὼς καὶ ἡ Τῆνος (ἐκ τῦ τάω, τάνω), καὶ

(α) Βλ. Teiorum diras παῤ Edm. Chischul. pag. 98.

ἡ Τῆλος (τάω, ταλὸς, τῆλε), καὶ ἡ Τῆμνος = Τήμενος (τάμενος, τεταμένος), καὶ ὁ Ταίναρος (=ταναρὸς, ὡς, σθεναρὸς), καὶ τὸ Ταλετὸν, ἄκρα Ταϋγέτε, ὡς καὶ ὕτος ἐκ τῆ ταῦς γατὸς = τηλύγετος, τηλέγονος, ἤτοι μακρογένητος, μακρός· λέγει δὲ καὶ ἡ συνήθεια Τηλεβένιον τὸν πάλαι Ὑμηττόν. Οὗτος δ', ἴσως, ἐκ τοῦ ὕω, ὖμα (Ὕμης, ὡς, ὖμος, humus, humor, ὄθεν humidus) = ὗης, ὑέτιος (ὁ φέρων βροχὴν, ὅθεν ἔρχεται βροχή· ἢ καὶ = humidus, ὑγρὸς), ἕτω καὶ ἐκ τῆ ὗης, Ὑηττὸς, ἥρωος ὄνομα καὶ κώμης Βοιωτικῆς] (α). Εἰς παλαιὰν προτομὴν τοῦ Ἰσοκράτες (400, π. Χ.), γράφεται τ' ὄνομα Εἰσοκράτης (ει = ι) (β). Καὶ εἰς ἄλλας ἀκμαζούσης ἔτι τῆς Ἑλλάδος ἐπιγραφὰς γράφεται ἡ Πίσα, Πεῖσα, καὶ Μείλητος, ἡ Μίλητος, καὶ Πύθεια, Ἐλευσίνεια, ἀντὶ, -θια, -νια, καὶ πάλιν Φιδίας ἀντὶ Φειδίας, καὶ Διογίτων, Εὐγίταν, Ἀμινίε, ἀντὶ τῶν διὰ τῆ ει, Ἀμεινίε, Εὐγείταν,

---

(α) Οὕτως ἐσχηματίσθη καὶ ὁ Λυκαβηττὸς (ὄρος πλησιόχωρον τοῦ Ὑμηττῆ), ἐκ τοῦ Λυκάβης, Λυκάβας (λυκάϜας, λύκη, λυκὸς, λύξ, lux = φῶς καὶ ὁ τούτου ἐνιαύσιος δρόμος, παρ' ὃ καὶ ὁ Λυκαβηττὸς ἴσως ὡς ἐκ τῆς ἀνατολικῆς του θέσεως, ὄθεν ἀνατέλλει τὸ φῶς).

(β). Βλ. Κοραῆ προλεγόμ. εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ Ἰσοκρ. Ἡ προτομὴ αὕτη ἐποιήθη εἰς τὴν Ῥώμην, ὡς νομίζεται, ὀλίγους χρόνους πρὸ Χριστοῦ· ἀλλ' ὁ ἀνδριαντοποιὸς ἐμιμήθη βέβαια πρωτότυπον καὶ σύγχρονον τοῦ Ἰσοκράτους εἰκόνα, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀντέγραψε καὶ τ' ὄνομα· ἐσῴζοντο δὲ τοῦ Ἰσοκράτους εἰκόνες εἰς τὰς Ἀθήνας πολλοὺς χρόνους μετ' αὐτὸν, τὰς ὁποίας ἀναφέρουσι καὶ ἄλλοι καὶ ὁ Παυσανίας (174, μ. Χ.), γενόμενος αὐτόπτης ἀνδριάντος τῆ Ῥήτορος (Ἀττικ. ϙ).

Διογείτων (α), κτλ. Εἰς τὴν πλησίον τῆς παρὰ τὸν Βόλγαν Τσαριτσάνης πρό τινων ἐνιαυτῶν εὑρεθεῖσαν ἐπὶ ξήλης παλαιὰν Ἑλληνικὴν ἐπιγραφὴν (εἶναι δὲ ψήφισμα ἡ ἐπιγραφὴ), γράφεται: πολείταν, ἀξείτης, φιλότειμον, φιλοτειμησάμενον, ἀντὶ πολίτην, ἀξίτης, φιλότιμον, κτλ. (β). Ὡσαύτως καὶ εἰς τὴν μεγάλην ἐπιγραφὴν (τὸ περὶ Πρωτογένους ψήφισμα), καὶ εἰς ἄλλας πολλὰς εὑρεθείσας εἰς τῆς παλαιᾶς Ὀλβίας τὰ ἐρείπια (παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ὑπάνιδος, τὰ νῦν Βύγ, ποταμοῦ (γ)) γράφεται

(α) Βλ. Μελετίν Γεωγραφ. τόμ. β, σελ. 334—49, ἐκδόσ. Α. Γαζῆ. Ἡ διὰ τῆ ι τῆ γείτων γραφὴ εἶναι ἀσυνήθισος. κἂν ὑποτεθῇ τοῦ γλύπτου σφάλμα, δὲν μαρτυρεῖ πάλιν ὀλιγώτερον τὴν ἰωτακίζουσαν τῆς ει προφορὰν, διὰ τὴν ὁποίαν ἔγραφεν ὁ γλύπτης ι ἀντὶ ει.

(β) Ἐξέδωκε ταύτην τὴν ἀξιόλογον ἐπιγραφὴν, εὐφυῶς τὰς ἐλλείψεις πολλῶν λέξεων ὑπὸ χρόνου διεφθαρμένων ἀναπληρώσας, ὁ σοφὸς φιλολόγος Γραῖφος, Graef (ἐν Πετρουπόλει, 1829). Ἡ χρονολογία της μένει ἀδιόρισος ἀκόμη· φαίνεται ὅμως βέβαιον, ὅτι εἶναι γραμμένη πρὸ τῆς σωτηρίᾳ ἐποχῆς. Ἀνεπίλυτον μένει καὶ τὸ ζήτημα: πῶς εὑρέθη παρὰ τὸν Βόλγαν μεταξὺ τῶν ἐρειπίων τοῦ Ταταρικῆ παλατίᾳ καὶ ερατοπέδου (χρυσοῦ Ὀρδίᾳ), ψήφισμα Ἑλληνικὸν; ἐνομίσθη μεταφερμένον· ἀλλὰ τὸ μάρμαρον ἐξετασθὲν (ὡς λέγεσιν), εὑρέθη λευκόλιθος, ἢ ἀλάβασρος, τῆς αὐτῆς φύσεως καὶ τὸ ὄχι μακρὰν ἀπέχον ὄρος Βογδά. Ἡ ἀρχὴ τῆ ψηφίσματος λείπει· φαίνονται δὲ μόνα τὰ γράμματα ΙΑΝ ΠΟΤΙ, τὰ ὁποῖα ὁ σοφὸς ἐκδότης ἀνεπλήρωσε, ἐψήφισαν Ποτιδαιάται, δικαίως καὶ αὐτὸς ἀμφιβάλλων περὶ τῆς τολλὰ ὀλίγον πιθανῆς θεραπείας ταύτης.

(γ) Ὁ Βοῦγος, Ρωσσισὶ Бугъ, φαίνεται συγγενὴς τῆ Βύκη (λίμνη Ταυρικῆς), οἷον Βοῦκος (ε=υ)· τὴν δ' Ὀλβίαν κακῶς τινες ἐσύγχυσαν μὲ τὴν Τουρκισὶ Οὐζοῦ, ἥτις εἶναι τῶν παλαιῶν ἡ Ἀξιάκη (ὡς καὶ ποταμὸς Ἀξιακός)· ἐκ τῆ Ἀξιάκη ἢ Ἀξιακὸς μετεπλάσθη τὸ Ρωσσικὸν τῆς Οὐζοῦς ὄνομα Очаковъ, Ὀτσιάκοβ

ἰχθυοπώλιον=ἰχθυοπωλεῖον, οἰκετεία, παρώρεια =οἰκετία, καὶ παρωρία (ἐκ τῦ ὄρος· ὡς καὶ ὀρίβαχχος, ὀριτρεφὴς, ὀρίμηλα, ὀρίγανον, ἀντὶ ὀρει—.βλ. Ῥείμ. λ, ὀρι)· ὁμοίως καὶ, Μείλητος, Ὀδησσεῖται, Ὀλβιοπολεῖται, νεικωμένης, Νείκη νεικητὴς, ἀντὶ νικητὴς, Νίκης,-πολῖται,-σῖται, Μίλητος, κτλ. Εἰς νόμισμα Τριπολιτῶν (ἐπὶ Αὐγύστ τῷ 15, μ. Χ.), ἀναγινώσκεται, Τριπολειτῶν· Ὁμοίως καὶ εἰς μάρμαρον Ἀθηνῶν ἐπὶ Τιβερίυ (τῷ 16—30, μ. Χ.), Ἡράκλιτος Κηφισιεὺς Εὐγίτονος λιτεργὲς (ἀντὶ λειτεργὸς, Εὐγίτον. Κηφισ. Ἡράκλειτ.)· καὶ εἰς Ἀγκύρας ἐπιγραφὴν: σειτομετρίαν ἀντὶ σιτομετρίαν· καὶ εἰς σήλην Σάρδεων καὶ νόμισμα: νείκη, ἐτείμησεν, ἀντὶ νίκη, ἐτίμησεν. Ἐπὶ Καλλιγύλα (42, μ. Χ.) εἰς νομίσματα: Ἀγριππεῖνα, ἀντὶ, -πῖνα. Ἐπὶ Κλαυδίυ, καὶ Νέρωνος καὶ Βεσπασιανῦ (50—80, μ. Χ.) εἰς μάρμαρα: τειμητὴν, τειμηθέντα, Ἐπαφρόδειτον, Σαβεῖνα, Λογγεῖνα, ἀντὶ,-βῖνα,-γῖνα,-διτον, τιμ., κτλ. Ἐπὶ Τίτυ (80, μ. Χ.) εἰς νομίσματα καὶ μάρμαρα: Νεικόςρατος, Χελειδονὶς, Νεικοπολειτῶν, ἀντὶ Νικοπολιτῶν,

---

(μεταφράζεται δὲ κακῶς Ὀκζακόφ), οἷον Ὀσκιάκοϝ (ο=α, ξ= κσ=σκ=στ, τσ,=ч, καὶ β=ϝ)=Ὀκσιακόϝς, Ὀξιακὸς· τὸ δὲ Τυρκικὸν Οὐζοῦ φαίνεται Τατερικόν· καὶ ταῦτα μὲν οὕτω. Τὸ δὲ περὶ Πρωτογένυς ψήφισμα χρονολογύμενον ἀπ' ἄλλους μὲν ἀναβιβάζεται εἰς τὰ 240, π. Χ. ἀπ' ἄλλους δὲ πάλιν κατάγεται εἰς τὰς ἀρχὰς τῦ β αἰῶνος μ. Χ. τινὲς δὲ τὸ διορίζυσι περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ α αἰῶνος π. Χ. πιθανώτατα λέγοντες, ὡς εἰκάζεται ἐκ τῆς φράσεως, καί τινων ὀνομάτων ἱςορικῶν. Ἐξέδωκε δὲ τῦτο τὸ ψήφισμα ὁ σοφὸς καὶ πάντ' ἄριςος Πέτρος ὁ Καίππενος (Koeppen), ὡσαύτως καὶ ἄλλας τῆς Ὀλβίας ἐπιγραφὰς (Βιέννῃ, 1822), ἐκ τῆς ὁποίας εἶναι μία καὶ ἡ πρότερον τυπωθεῖσα ὑπὸ Κελλέρυ, καὶ ὕςερον ἐν Ἰασίῳ τῆς Μολδαυΐας ὑπό ἀνωνύμυ Ἕλληνος.

**

Χελιδ., Νικός. Ἐπὶ Τραϊανῦ (105, μ. Χ.), εἰς μάρμαρον Περγάμου: Βειθυνία ἀντὶ Βιθυν., καὶ εἰς Σμύρνης μάρμαρον: ἐτείμησεν ἀντὶ ἐτίμ. Ὡσαύτως καὶ εἰς νομίσματα: Πειερία, Φοινεικαίων, Πλωτεῖνα, Ἱεραπολειτῶν, μητροπολειτῶν, ἀντὶ, -λιτῶν, -τῖνα, Φοινικ. Πιερία, κτλ. Τούτων, ἴσως, τῶν χρόνων εἶναι καὶ λίτρα (Λατιν. libra), τετράγωνος, χαλκίνη, εὑρεθεῖσα εἰς τὴν Σμύρνην, ἥτις ἐντεῦθεν μὲν ἔχει ἐπιγραφὴν, ΛΕΙΤΡΑ· ἑτέρωθεν δὲ, ΑΤΤΑΛΟΥ ΑΓΟΡΑΝΟΜΟΥ. Ἐπὶ Ἀδριανοῦ (128 — 139, μ. Χ.), εἰς τῆς Θάσου καὶ τῶν Ἀθηνῶν ἐπιγραφὰς γράφεται: τεχνείτης, Ἀμφιπολειτῶν, ἀντὶ, -χνίτης, -λιτῶν· καὶ εἰς νομίσματα: Ἀδριανοπολειτῶν, Πλωτεινοπολειτῶν (ἀντὶ Πλωτινοπολιτῶν), Βειθυνία, Νεικομήδεια, Νῖλος (ὁ Νεῖλος), Νεικόπολις, Σαβεῖνα καὶ Σαβῖνα, κτλ. Ἐπὶ Ἀντωνίνων (τοῦ Πίου καὶ τῦ Φιλοσόφου), καὶ Σεβήρου, καὶ Γέτα, καὶ Καρακάλλα (140 — 209, μ. Χ.), ἐν νομίσμασι καὶ μαρμάροις πολλαχῦ γράφεται: Ἀντωνῖνος, καὶ, -νεῖνος, Φαυστεῖνα, καὶ, -στῖνα. Νεικαίας, ἀντὶ Νικ. Περγαμεινῶν, ἀντὶ, -μηνῶν· Αἰλιοπολειτῶν, ἀντὶ, -λιτῶν. Παλαιστείνη, ἀντὶ, -στίνη, φιλοτειμία, ἀντὶ, -τιμία, χειλίαρχον, ἀντὶ χιλίαρχον, Νεικομηδεῖ, ἀντὶ Νικ. παροδεῖτα, ἀντὶ, -δῖτα, ἀκείνητον, ἀντὶ ἀκίνητον, Κρισπεῖνα, καὶ, -σπῖνα, Σεπτείμιος καὶ, -πτίμιος, Ἀλβεῖνος ἀντὶ, -βῖνος, Μακρεῖνος ἀντὶ, -κρῖνος, Σευηρεία ἡ Severia, Καισαρίας ἀντὶ, -ρείας, κτλ. Καὶ ὁ Ἀττικὸς Ἡρώδης (150, μ. Χ.), ἐπέγραψε, πείονα τειμήσατε = πίονα τιμήσατε (Ἀνάλ, β, 89). Ὁμοίως καὶ ἐπὶ Ἡλιογαβάλου, καὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Σεβήρου καὶ τῶν ἐφεξῆς Αὐτοκρατόρων (224 — 300, μ. Χ.) εἰς πολλὰ νομίσματα πόλεων Ἑλληνικῶν γράφεται ει ἀντὶ ι·

οἷον, Ἀμφιπολειτᾶν, τῆς Μακεδονίας: Ἀντωνεῖνος, Ἀντιοχέων: Ἀντωνεῖνα, Βυζαντίων: Βαλβεῖνος, Μιλησίων: Ἀλεξάνδρια (=δρεια): Ὀδησσειτῶν: Μειλητοπολειτῶν: Καλλινείκου, Κολοφωνίων: Μητροπολειτῶν ἐν Ἰωνίᾳ: Σαβεῖνα Τρανκυλλεῖνα (Sabina Tranquillina): Σκρειβωνιανῆ, Φωκαιέων: Ἱεραπολειτᾶν: Πείσων (Piso): Σατυρνεῖνος (Saturninus): Καρεῖνος (Carinus): Ἀπρειλίαις εἰδοῖς (Idibus Aprilibus), κτλ. Καὶ τέλος ἀπὸ τῆ μεγάλε Κωνσαντίνε ἕως καὶ τῶν ἐσχάτων Αὐτοκρατόρων τῆς Κωνσαντινεπόλεως καὶ εἰς νομίσματα καὶ εἰς μάρμαρα ἀναγινώσκονται συχνὰ τοιαῦτα παραδείγματα· οἷον, Αὐτ. Κ. Φλ. Οὐαλ. Κωνσαντεῖνος (ὁ μέγας, 306, μ. Χ.)· Μαξιμεῖνος (310, μ. Χ.)· Ἀπολλωνοτείμε, Ρεφεῖνον, πρειμοιπειλάριον (primipilarium), χειλίαρχον, Νεικαρέτη (400, μ. Χ.), Basilis Romeon, ἀντὶ Βασιλεῖς Ῥωμαίων, ἐπὶ Λέοντος (457, μ. Χ.), καὶ ἄλλων ἐφεξῆς Αὐτοκρατόρων. (α) Ἀλλ' ἐμακρύναμεν τὸν λόγον περὶ τῆς ει· ὥρα δὲ ἤδη νὰ μεταβῶμεν καὶ εἰς τὴν οι.

ΟΙ.

§ η. Καὶ ταύτην τὴν δίφθογγον διαιροῦσι μὲν ὅλοι οἱ Ἐρασμίται, δέν την προφέρουσιν ὅμως καὶ ὅλοι ταὐτοφώνως, ἀλλ' ἕκαστοι κατὰ τὸ δοκοῦν. Καὶ αὐτὸς μὲν ὁ Ἔρασμος ὡς οα κατὰ τὰ Γαλλικὰ roi, toi, moi· οἱ δέ τινες

(α) Βλ. Ὄκκονα (Impp. Romanor. numismata etc. par Adolphum Occonem). Πατίναν, Ερετέρον, Σπώνιον, Μομφωκόνιον εἰς τὴν Παλαιογραφ. Μελέτ. γεωγρ. Τ. γ, 132, 162, κτλ.

τῶν ὀπαδῶν του, ὡς οἴ, κατὰ τὸ Ἰταλικὸν, oime· οἱ δὲ κατὰ τὰ Γερμανικὰ οι καὶ ö, ἢ μέσην τούτων φωνήν· ἄλλοι δὲ, τέλος, καὶ ὡς εἴ, ui, κατὰ τὸν γρυλλισμὸν τῶν χοίρων, gui gui! οὕτω τὸ ψεῦδος γεννᾷ πάντοτε γνώμας ὄχι μόνον διδύμας, κατὰ τὸν ποιητὴν, ἀλλὰ καὶ τριδύμας καὶ τετραδύμας καὶ (ἔτως εἰπεῖν), χιλιοδύμας καὶ μυριοπλασίας· καὶ ἡ ἀτοπία φαίνεταί τις Ὕδρα πολυκέφαλος! Μ' ὅλον τοῦτο ἂς θεωρήσωμεν ἁπλῶς τὸ κοινὸν ἀξίωμα τῶν περὶ τὸν Ἐρασμον πρωταγωνιστῶν τῆ διφθογγισμῷ, κατὰ τὸ ὁποῖον ὅλοι συμφωνοῦσιν, ὅτι καὶ ἡ οι πάντως πρέπει νὰ προφέρηται διῃρημένως! ἀλλὰ ποίας λόγους ἐπιφέρουσι πρὸς τοῦτο ἀπόδειξιν; ὀλίγους μὲν, ἀλλ' ὅμως — καὶ σαθροὺς καὶ σαπρούς! Ἐδῶ τὰς ἀφίνει παντάπασιν ἀβοηθήτους καὶ ἡ (καθὼς νομίζουσι) πιστὴ σύμμαχός των, ἡ Λατινικὴ γλῶσσα· διὰ τοῦτο μάλιστα καὶ διεφώνησαν οἱ ἄνδρες πρὸς ἀλλήλους εἰς τῆς διφθόγγου ταύτης τὴν ἐκφώνησιν, ἀποσχισθέντες ἄλλοι εἰς ἄλλας ὁδὸς διφασίας καὶ τριφασίας (bifarias et trifarias), καὶ εἰς σκολιὰ καὶ λοξὰ μονοπάτια·

„Πολλὰ δ' ἄνατα κάταντα πάραντά τε δόχμια τ' ἦλθον,

ὅλοι βηματίζοντες καὶ ὅλοι πλανώμενοι! Ἰδὲ οἱ λόγοι των πρὸς δεῖξιν τῆς κατ' αὐτὸς προφορᾶς ἢ τῶν προφορῶν. α) Τὸ Λατινικὸν Boji γράφει ὁ Στράβων Βοῖοι. Ὅθεν, β) Καὶ ὁ Θουκυδίδης ἐρῶν τὴν τῶν Ἀθηναίων ἔριν περὶ τῶν ὁμοιοφώνων λέξεων λοιμὸς καὶ λιμὸς, ἐπρόφερε τὴν πρώτην λοϊμός. γ) Καὶ ὁ Ἀριστοφάνης (Ἀχαρν.) ἔγραψε τὴν οι οἴ εἰς τὸ κοΐ, μίμημα τοῦ τῶν χοίρων κοϊγμοῦ, του-

τέσι κεΐ, ἢ κεῖ, gui gui, καθὼς ἠχεῖ τῶν γρυλλιζόντων γρύλλων ἡ φωνή.

§ θ. Πρὸς ταῦτα ἀπαντῶμεν. α) Τὸ Λατινικὸν Boji ἐκφέρεται διηρημένως ὡς τὸ Τρώϊοι (ἐκ τῆ Τρῶς, Τρόος, Τροῖος, Τρόϊος, Τρώϊος, Τρῷος· ὡσαύτως καὶ ἡ Τροία κατὰ τὸν Ἀρίσαρχον, ἐλέγετο καὶ τρισυλλάβως διαιρέσει τῆς διφθόγγε Τροΐα, ὅθεν Λατ. Troja κατὰ τὸ Ἀχαΐα, Achaia, ἐκ τῆ Ἀχαιὸς, κτλ.)· εἶναι λοιπὸν τὸ Boji = Βόϊοι διηρημένον ἐκ τοῦ Βοῖοι (κατὰ τὸ Λακωνικὸν Βοιαὶ, Παυσαν. Λακ. κβ.), καθὼς καὶ τὸ Κώϊοι = Κῷοι = Κοῖοι (Κόοι, Κόος,-ως, Κῆς), καὶ τὸ φθόϊς ἐκ τῆ φθοῖς (φθὸς), καὶ τὸ κόϊξ ἐκ τοῦ κοῖξ, coix, = κύξ, κτλ. Ἄλλο διαίρεσις, πάθος τῆς διφθόγγου, καὶ ἄλλο ταύτης ἡ κατὰ φύσιν ϛοιχειώδης προφορά. Περὶ τάτε μὴν ἀμφιβάλλητε μηδόλως, φίλοι Ἐρασμίται· πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ εἰς τὸ ϛόμα σας ἔχετε τὴν ἀπόδειξιν· σεῖς αὐτοὶ προφέρετε τὴν οι ὡς ι εἰς αὐτὴν ταύτην σας τὴν λέξειν BojI = ΒόϊΟΙ = ΒοῖΟΙ! (α). β) Τὸ λοιμὸς καὶ λιμὸς τῆ Θακυδίδε συμμαχεῖ μᾶλλον μὲ τὴν ἡμετέραν παρὰ μὲ τὴν Ἐρασμικὴν τῆς οι προφοράν· ἰδὲ τὸ ἔπος τῆ παλαιῆ χρησμῆ·

„Ἥξει Δωριακὸς πόλεμος καὶ λοιμὸς ἅμ' αὐτῷ·

τάτε τοῦ ϛίχε τὸ λοιμὸς οἱ καὶ τὸν λοιμὸν συγχρόνως καὶ τὸν πόλεμον τῶν Πελοποννησίων ἐπικείμενον ἔχοντες Ἀθηναῖοι τὸ ἐφήρμοζον εἰς τὴν παρῆσάν των κατάσασιν· ἄλλοι δὲ πάλιν ἀπ' αὐτὲς ἀντέλεγον ἐρίζοντες, ὅτι εἰς τὸν ϛίχον εἶπον οἱ παλαιοὶ ὄχι τὸ λοιμὸς

(α) Βλ. περὶ τῆς ει § ζ, σελ. 280. πρόσθες καὶ τὰ ἐφεξῆς.

ὄνομα, ἀλλὰ τὸ λοιμὸς· „μὴ λοιμὸν ὠνομάσθαι ἐν τῷ ἔπει ὑπὸ τῶν παλαιῶν, ἀλλὰ λιμόν“ (Θυκυδ. β, 54). Ἐκ τούτου φαίνεται σαφῶς, ὅτι αἱ δύω λέξεις αὗται πάντῃ μὲν ταὐτόφωνοι βέβαια δὲν ἦσαν· διότι οἱ φιλονεικοῦντες τὰς διέκρινον χωρὶς τινος ἐπιθέτου ἢ ἄλλου τινὸς σημείου διορισικοῦ, εἰ μὴ μόνον διὰ τῆς ἁπλῆς προφορᾶς (μὴ λιμὸν, ἀλλὰ λοιμόν)· ἦσαν ὅμως ἐξάπαντος αἱ λέξεις ὁμοιοφωνόταται πρὸς ἀλλήλας, καὶ ἀμφότεραι τρισύλλαβοι, τὸν αὐτὸν ἔχουσαι τόνον καὶ ἴσην τὴν ποσότητα τοῦ χρόνου τῶν ὁμοιοφθόγγων συλλαβῶν· διότι ἄλλως δὲν ἠδύναντο οἱ διαφερόμενοι νὰ τὰς ἀνταλλάσσωσιν εὐκόλως τὴν μίαν μὲ τὴν ἄλλην, ἐκλαμβάνοντες ἑκάτεροι τὴν ἑτέραν ἀντὶ τῆς ἑτέρας, καθὼς ἔκαμνον, ὄχημα καὶ βάσιν τῆς ἔριδος ἔχοντες τὴν ὁμοιοφωνίαν, ἤτοι τὴν μικρὰν περὶ τὴν τούτων ἐκφώνησιν διαφορὰν, ἥτις ἐγέννα τὴν ἀμφιβολίαν, πότερον, λιμὸν ἢ λοιμὸν ὠνόμασαν οἱ παλαιοί (α). Ἐπειδὴ δὲ τὰ δύω ταῦτ' ὀνόματα κατ' οὐδὲν ἄλλο διαφέρουσιν ἀπ' ἀλλήλων εἰ μὴ κατὰ τὸ οι καὶ τὸ μακρὸν ι, ἡ μεταξὺ τούτων ἄρα διαφορὰ ἦτα στοιχείων ὄχι συλλαβῶν διαφορά· τὸ οι στοιχεῖον διέφερεν ἀπὸ τὸ ι κατὰ τὴν ἐκφώνησιν, ὅσον καὶ τὸ υ ἀπὸ τὸ ι (καθὼς λέγομεν ἐφεξῆς). Εἰ δὲ καὶ τὸ λοιμὸς ἐπροφέρετο λόαμος (κατὰ τὸν Ἔρασμον), ἢ (κατὰ τοὺς ἄλλους), λόϊμος καὶ λοΐμος, ἤθελε διαφέρει παρὰ πολὺ παρὰ τὸ λιμὸς, καὶ τότε ὄντ' ἀμφιβολία, οὔτε ἔρις ἐγίνετο περὶ τῆς τῶν λέξεων σημασίας· ἢ τίς ποτε νοῦν ἔχων ἄνθρωπος καὶ αὐτία ἀμφιβάλλει, ἂν τὸ πρώϊμος (ὡς λόϊμος) διαφέρει ἀπὸ

(α) Βλ. τὸν σοφὸν Reimer. λ, λοιμός.

τὸ πρῖμος ἢ πριμὸς (ὡς, λιμὸς), ἢ τὸ ξόανος (ὡς λόαμος) ἀπὸ τὸ ξινὸς; ἢ τὸ μέϊνος (ὡς λύϊμος) καὶ μεΐα, ἀπὸ τὰ μία καὶ μινός; ἤτοι, ἂν τὰ οϊ καὶ οα καὶ εϊ διαφέρεσιν ἀπὸ τὸ ι; ἆρα καὶ ὁ Θεκυδίδης καὶ οἱ, τὲς ὁποίες ὀνομάζει, πρεσβύτεροι καὶ οἱ παλαιοὶ του προπάτορες ἐπρόφερον τὸ οι ὡς ἀδιαίρετον ςοιχεῖον, καὶ τὸ λοιμὸς ὁμοιόφωνον μὲ τὸ λιμός. δηλοῖ δὲ τὴν ὁμοιοφωνίαν καὶ αὐτὸ τῶν λέξεων τὸ ἔτυμον· διότι ἀμφότεραι παράγονται παρὰ τὸ λείπω λέλειμμαι λιμὸς (ι μακρὸν = λειμὸς), καὶ λέλοιπα (λέλοιμαι) λοιμὸς (ὡς ἤλειμαι, ἀλοιμὸς) (α)· ὥςε καὶ ἐξ αὐτῆ τῆ σχηματισμοῦ τῶν λέξεων φαίνεται, ὅτι τὸ οι ἐπροφέρετο ςοιχειακῶς, ἰωτακίζον ὁπωσδήποτε καὶ πλησιάζον πρὸς τὸν φθόγγον τῆ ι, τῆ ταὐτοφώνῳ μὲ τὴν ει. γ) Ἀλλὰ καὶ τὸ κοϊ, τέλος, τοῦ τῶν χοίρων γρυλλισμοῦ (ὢ! πῶς καὶ μέχρι τότε κατήντησαν;), τίποτε δὲν τοὺς ὠφελεῖ· διότι πρῶτον μὲν ὁ Ἀριςοφάνης γράφει τὴν οι διηρημένως, κοϊ, ὡς γράφομεν καὶ, ὀϊ, βοϊ, ὑϊ (ὅθεν ὑϊζω = κοϊ, κοϊζω), καὶ ὅλας τὰς ἄλλας λέξεις, ὅπου προφέρεται ἡ δίφθογγος μὲ τὸ πάθος τῆς διαιρέσεως· ἀλλ' ἐκ τούτῳ

(α) Ὁ λιμὸς εἶναι λεῖψις τροφῆς, ὡς καὶ ὁ λοιμὸς λεῖψις ζωῆς ἢ ζώντων, οἷον λειποζωΐα τις ἢ λειπανθρωπία· Πεῖνα καὶ πανέκλα (= πανίκελα, εἶδος πρήσματος· Ἀλέξ. Τραλλιαν. γ, σελ. 196, τὸ λατ. panicula, panucula), εἶναι ἀδελφαὶ καὶ τ' ὄνομα καὶ τὸ πρᾶγμα, καὶ πολλάκις διαδέχονται καὶ συνεισάγεσιν ἀλλήλας εἰς ὄλεθρον ἀνθρώπων εἴτε σωματικὸν εἴτε ψυχικὸν (διότι εἶναι κατὰ δυσυχίαν καὶ ἠθικὸς λοιμὸς καὶ λιμὸς, τετέςιν ἔλλειψις πνευματικῆς τροφῆς καὶ ζωῆς!)· διὰ τοῦτο καὶ μνημονεύονται ἀμφότερα συνημμένως, ,,λοιμὸν ὁμοῦ καὶ λιμὸν (Ἡσιόδ. Ἔργ. 240), λιμοὶ καὶ λοιμοὶ (Ματθ. κδ, 7).

τίς ποτε δύναται νὰ συμπεράνῃ ὑγιῶς, ὅτι καὶ ἡ ἀδιαίρετος οι προφέρεται παρόμοια; Ἔπειτα ποῖον ἐπιχείρημα πρὸς ἀπόδειξιν ἀνθρωπίνης λαλιᾶς δύνανται νὰ δώσωσιν οἱ χοῖροι (κἄν κάπροι ἦναι, κἄν γρομφάδες, αἱ κοινότερον σκρόφαι, κἄν γαλαθηνὰ χοιρίδια καὶ δελφάκια, ἢ γρεννάκια, καὶ ἢ σίαλοι θρεπτοὶ καὶ σιτευτοὶ, ἢ καὶ ἀγριόχοιροι χλοῦναι δρεπανόδοντες, ἢ καὶ ὁποιασδήποτ' ἂν ποιότητος τὺς ἀπαιτῇ ἡ σοφὴ διερμηνεία τῆ Ἐρασμείου κοϊγμοῦ! (α)) ποίαν, λέγω, προφορᾶς

(α) Συγχώρησον, ἀναγνῶχα, τὴν πολλὴν χοιρωνομασίαν! καὶ ταύτης τῆς ἀκαιρίας αἴτιοι γίνονται οἱ περὶ τὸν Χέκον, οἵτινες δὲν διορίζουσιν ἀκριβῶς, εἰς ποῖον εἶδος τῶν χοίρων ἀποδίδωσι τὴν τιμὴν νὰ προφέρῃ τὴν οι παλαιὰ Ἑλληνικά!! καὶ ταῦτα μὲν οὕτως. Ἡ δὲ γρομφὰς (γρόμφα, γρύφα, γ=c, =scropha, σκρύφα, μετὰ τῆ σ), καὶ ὁ γρόμφος, μὲ φαίνεται =Fρόμφος, ῥύφος, ἐκ τοῦ ῥύφω (ροφάω, καὶ ρομφάνω)=ῥύβω, ῥοιβδῶ, συγγεν. τῆ ῥάγω, ῥάζω, ῥύζω, ὅθεν καὶ τὸ γρύζω, γρὺ, γρύλλος, ὀνοματοποιΐαι ἀπὸ τῆ τραχέος ἤχε τῆ γρύζοντος χοίρε. Καὶ τὸ τῆς συνηθείας γρεννάκιον (γρένναξ), γρέννα, γρέννιον καὶ γρέννιον (παρενθέσει ε, ὡς, μενεχος=μνεχος, μ=β, ἀντὶ βνεχος, ἐβνεχος=εὐνεχος), καὶ Λατιν. grunnius, ἔγινεν ἐκ τῆ Αἰολικ. γρεῖλλος=γρύλλος (λλ=νν), ὅθεν καὶ γρυλλίζω, συνήθ. γρελλίζω· (ἄλλο τὸ συνήθως γριλόνω, ἐγρίλωσε τὰ ὀμμάτια, παραφθαρὲν ἐκ τῆ ἀγριόνω, ν=λ, καὶ ἀποκοπῇ τῆ α, ὡς λέγεσι καὶ γρέκιον, ἀγρίου χοίρε φωλεὰν, καὶ γρεκιάζει, ἀντὶ ἀγροίκιον, ἀγροικία, ἀγροικίζει, διατρίβει εἰς ἀγρὸν, ὡς ἄγριος). Ἐκ τῆ γρυλλίζω λέγεσιν οἱ Θεσσαλοὶ καὶ γρυλλίτσαν τὴν ὑάγχην (χοίρου συνάγχην, ὡς γρύλλην, γρυλλισμόν). λέγομεν προσέτι καὶ γρύννια, γρυννιάζω (γρύλλη, -λλίζω, Λατιν. grunnio), τὸ γογγύζω (παρὰ Χίοις γῶζομαι=Fῶζω, ῶζω, οἴζω, ἐκ τῆ οἴ). ὁ Ἡσύχ. ἔχει καὶ γρωνὰς· καὶ τοῦτο, ἴσως, =γρέννα [ὄχι παρὰ τὸ γράω, γρώω, ὅθεν γρώνη, παρ' ὅ, νομίζω, κατὰ μετάθεσιν, ἡ τῆς συνηθείας γέρνα (ω=ε)=τρύπα, λάκκος, βόθρος, ὄχι παρὰ τὸ Λατιν. urna (οἷον

ἀπόδειξιν δύνανται νὰ δώσωσιν οἱ χοῖροι, οἵτινες διὰ τὴν τραχύτητα τῶν ὀργάνων των ἄλλως κοϊζουσιν, ἢ γρυλλίζουσιν ὅταν τρώγωσι, καὶ ἄλλως ὅταν κνήθωνται, καὶ ἄλλως ὅταν μάχωνται ἢ σφάζωνται; Καὶ ὅμως (χάρις εἰς τὴν πάμφωνον καὶ ποικιλόδειρον σοφίαν τῆς Ἐρασμικῆς προφορᾶς!) ἔμελλε, τέλος, καὶ ἡ τῶν γρύλλων ὑομυσία ἢ χοιρῳδία νὰ κανονίσῃ τὰς φωνὰς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, διορθόνουσα (τοῦτ' αὐτὸ τὸ τῆς παροιμίας ἄντικρυς), ἢ ὗς τὴν Ἀθηνᾶν! Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες ἀφίνοντες τοὺς χοίρους εἰς τὰ χοιροτροφεῖα καὶ τὰ συβόσια καὶ τοὺς δρυμοὺς νὰ γρύζωσι κατὰ τὴν φύσιν των, προφέρομεν τὴν οι ἀνθρωπίνως καὶ Ἑλληνικῶς, καὶ ποτὲ μὲν ἀπαραλλάκτως, καθὼς τὴν ἐπρόφερεν ὁ Θουκυδίδης καὶ οἱ αὐτόχθονες Ἀττικοὶ, ποτὲ δὲ μᾶλλον ἰωτακίζουσαν, καθὼς ἄλλαι πάλιν παλαιαὶ διάλεκτοι, καὶ οἱ ἀπὸ τῶν Ἀλεξανδρινῶν χρόνων καὶ ἐφεξῆς προπάτορες ἡμῶν· καθόλου δὲ τὴν προφέρομεν ὡς στοιχεῖον ἁπλοῦν καὶ ἀδιαίρετον, καθὼς ὁ Ὅμηρος καὶ οἱ παλαιοὶ πατέρες καὶ δημιουργοὶ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης.

1000 π. Χ.—1829 μ. Χ.

ἄρνη, ἐκ τοῦ ἀρνύω = ἀρύω) ἡ ὑδρία]. Εἰς τὴν Θεσσαλίαν ὀνομάζουσι τὸν χοῖρον καὶ, κωμικώτερον, βύτσον, βύτσικον = Fῦσσαξ, -κος, Fῦσσος, ἀντὶ ὗς (ὅθεν καὶ καλοῦντες τοὺς χοίρους ἐπιφωνοῦσι, βύτσ = Fῦς, οἱ δὲ Λάκωνες, ὖν, ὖεν, ἀποσοβοῦντες δέ, γύτσ = Fὖς = ὗς· ὡς καὶ τὸ Ῥωσσικ. чушь = σῦς, σῦς· καὶ τῶν ἀρχαίων τὸ χύρρε, χύρρα, ἐκ τοῦ χύρρος = χοῖρος)· τὸν δὲ θρεπτὸν (σίαλον), σχηματίζομεν ἀδετέρως τὸ θρεπτὸν, καὶ (οἱ Πελοποννήσιοι), θροφάριον, θρεπτάριον (ἔλλειπ· κτῆνος, ἢ γρέννιον). Εἴς τινα χωρία τῆς Θεσσαλίας ὀνομάζουσι καὶ ἀνασμίδα (χοῖρον θρεπτὸν, καὶ ὁλόκαιρον ὀπτὸν εἰς ἑορτὰς), ὄχι ἐκ τοῦ ἀναζέω (ἀνάζεμα), ἀλλὰ μᾶλλον = ἐνοσμίδα, ἐνοσμὶς, ἀντὶ ἔνοσμος = εὔοσμος (ἔλλειπτικ. ὗς, ἢ θυσία, πανδαισία).

§ ι. Τέτα δείξεις ἔχομεν τὰς ἑφεξῆς. Α) Τὸ ι προσιθέμενον καὶ συναιρούμενον μετὰ τῦ ο δὲν κάμνει κἀμμίαν προσθήκην εἰ μὴ μόνον μῆκος συλλαβῆς (ὡς εἴπομεν καὶ περὶ τῦ ε)· ὅθεν τὰ παρ' Ὁμήρῳ καὶ ἄλλοις ποιηταῖς καὶ λογογράφοις, κατὰ διάλεκτον, ποίη, ῥοιὰ, οἰέτης, ψοῖθος, ὁδοιπόρος, Πυλοιγενὴς, κτλ. εἶναι ἀκριβῶς ἰσοσύλλαβα μὲ τὰ κοινὰ, πόα, ῥοὰ, ψόθος, ὀέτης (συγκοπ. τῦ ὑμοέτης), ὁδοπόρος, Πυλογενὴς· τοιαῦτα καὶ τὶ δωρικὰ, Δαμοίτης = δαμότης (ἐκ τοῦ δῆμος, ὡς καὶ, θυμὸς, Θυμοίτης, μένος, Μενοίτιος), κτλ. Οὕτω καὶ ἡ τῶν εἰς ος καὶ ον ἀρχαιοτάτη γενικὴ εἰς οο ἰσοσυλλαβεῖ μὲ τὴν ἐξ αὐτῆς γενομένην Θεσσαλικὴν καὶ ἐπικὴν εἰς οιο, οἷον λόγος (λόγοο), λόγοιο, πεδίοιο, ἔθεν καὶ τῶν εἰς ως ἡ εἰς ωο γενικὴ εἶναι = οο = οιο, Πετεὼς Πετεῶο (= Πετεὸς, οο, οιο)· ἐκ δὲ τῦ οο συνῃρέθη ἡ εἰς ου Ἀττικὴ καὶ κοινὴ τῶν Ἑλλήνων γενικὴ, καὶ δωρικῶς εἰς ω, Πίνδος, Πίνδυ, δωρικ. Πίνδω (Θεόκρ.)· παρομοίως ἔγεινε καὶ τῶν εἰς ας καὶ ης ἀρσενικῶν ἡ εἰς αο (ἰωνικ. εω), ὁμοιόσχημος καὶ ἰσοσύλλαβος τῆς εἰς οο, οιο, γενικῆ: Κρονίδας, δης, Κρονίδαο καὶ,-δεω. Ταύτας δὲ τὰς εις οο, αο, εο (εω) γενικὰς σῴζει ἀπαραλλάκτως καὶ ἡ ἀρχαιοτάτη Σλαβονικὴ μετὰ τῶν διαλέκτων της, οἷον, mogo = τόϜο (τόο, μετὰ Ϝ) = τοῖο (τῦ), ego = ἔϜο, ἕο (ἕ), prętago = τρέταϜο, τρέταο, ἀντὶ τρίτοιο (ἐκ τοῦ τρίτος, Αἰολ. τρέτος), κτλ. (α). Ὥρυ ἡ οι εἶναι μο-

(α) Ὑπέλαβόν τινες (βλ. Knight προλεγόμεν. εἰς Ὅμηρ. § ρβ), τὶ ἡ εἰς οιο γενικὴ ἐπλάσθη ἀπὸ τὴς Γραμματικὴς ἐκ τῆς εἰς οο παλαιᾶς, γραφομένης ἀρχαίως μετὰ τῦ F, ἢ Ϝ, καὶ ἐπιτομώτερον,—(λύγο—ο ἀντὶ λόγοϜο)· τῦτο δὲ τὸ πλάγιον ἀσυνεί-

νοειδὴς καὶ μονοσύλλαβος, ὡς καὶ τὸ γράμμα ο· καὶ τὸ τοῖο (φέρ' εἰπεῖν) εἶναι δισύλλαβον, ὡς τὸ (τόο) τοιο. Β) Πανταχοῦ βλέπομεν, ὅτι κατὰ διαλέκτους, καὶ μάλιστα Αἰολικὰς, ἀνταλλάσεται ἡ οι μὲ τὸ υ· οἷον, οἱ Βοιωτοὶ

θισον σημεῖον — σήσαντες ὀρθὸν οἱ Γραμματικοὶ τὸ ἔτρεψαν εἰς τὸ γράμμα ι, χρησιμώτατον χασμῳδίας θεράπευμα. Ταῦτα μὲ φαίνονται παράδοξα! πόθεν δῆλον ὅτι τὸ ϝ ἐγράφετο καὶ —; ποῖον ἀντίγραφον, ποῖον παλαιὸν ὑπόμνημα περὶ τέτε μαρτυρεῖ; ἔπειτα καὶ οἱ Γραμματικοί μας δὲν ἦσαν δὰ τόσον ἀμαθεῖς, ὥσε, ἀφ' ἧ ἐγνώρισαν καὶ ἐδίδαξαν τὸ ϝ, νὰ μὴ νοήσωσι καὶ ταύτην τὴν συντομογραφουμένην αὐτῇ μορφήν! Ἀναιρεῖ προσέτι ταύτην τὴν δόξαν καὶ τὸ μῆκος τῆς οι. διότι, τεθέντος τοῦ οιο = οϝο, συξέλλεται ὅλων τῶν εἰς οιο γενικῶν ἡ παραλήγυσα ἐναντίον τῇ μέτρῳ ὅλων τῶν Ὁμηρικῶν ἐπῶν, καὶ τῇ, Ἠφαί|ϛοιο, φέρ' εἰπεῖν, ὁ δεύτερος πῆς ἀντὶ τροχαίου γίνεται πυρρίχιος, Ἠφαί|ϛοϝο, (τὸ δὲ ϝ δὲν ἐκτείνει ἐδέποτε τὸ προηγέμενον βραχὺ φωνῆεν). Εἰς μόνην τὴν Σλαβονικὴν διάλεκτον ἡ ἀρχαία εἰς οο γενικὴ ἐκφέρεται μετὰ ϝ, καθὼς καὶ ἡ εις εϝο· ἡ δὲ Ἑλληνικὴ ἐσχημάτισε τὴν εἰς οιο μηκύνασα διὰ τῆς διφθόγγε τὸ παραλῆγον ο, καθὼς ἐμήκυνε καὶ τὸ α τῆς εις αο, καὶ τῆς εις εω τὸ ω, προφέρσα τὰς καταλήξεις ταύτας χωρὶς ϝ. Εἶναι δὲ (νομίζω) ἡ οιο κατάληξις τῆς γενικῆς αὐτὴ ἡ ἀντωνυμία οἷο (γενικὴ τῇ ὅς) ὅο (ὅϑ) = ῇ, καὶ εἷο (ἕο). διότι τῶν εἰς ος ὀνομάτων ἡ τριγενὴς κατάληξις (ος, α καὶ η, ον, λτ, us, a, um), τίποτ' ἄλλο δὲν εἶναι εἰμὴ ἡ ὃς, ἡ, ὃ ἀντωνυμία προσιθεμένη εἰς τὴν ῥίζαν τῇ ὀνόματος (λόγ-ὃς, μᾶσ-ἃ, τιμ-ἡ, ξύλ-ὃ [ον], γενικ. λόγ-ὃο, λόγ-οῖο, λόγ-ῇ, ξύλ-οῖο, -ῇ. μάσ-ᾶς, ῆς· δοτικ. λόγ-ῷ [οῖ], τιμ-ῇ, δωρικ. τιμ-ᾷ, μάσ-ᾷ (ἀρχαίως, αι, ὅθεν καὶ ἡ Λατιν. musae), κτλ. Παρομοίως σχηματίζυσι καὶ αἱ Σλαβονικαὶ διάλεκτοι τὰς πλαγίας τῶν ἀντωνυμιῶν καὶ τῶν ἐπιθέτων (οἷον, γενικ. ві-ero = τίεϝω, τίοιο, τίε ἀντὶ τέω = τίνος· благ-аго, βλάκ-αϝο, ἀντὶ βλακ-οῖο, βλακῇ = μαλακῇ, κτλ)· καὶ τὴν ὀνομαστικὴν σχηματίζυσιν εἰς и, ій, ый = ῖ, ῖς = ὗς, [ὅθεν πάλιν καὶ τὰ εἰς ις (= ὗς καὶ ἡ) Ἑλληνικὰ, πόσ-ις, πόλ-ις, καὶ τὰ εἰς is Λατιν. bouis, βόϝις, ἀντὶ βόος = βῶς, κτλ. τὰ δὲ εἰς υς Αἰολικ. = ος· βραχ-ὺς,

ἔγραφον ἐμὺ, καλὺ, ἀντὶ ἐμοὶ, καλοί· ὅθεν καὶ εἰς μίαν ἀπὸ τὰς ἐπιγραφὰς τῆ Ὀρχομενῆ (τῆς κοινῶς, Σκριπῆς), γράφεται βοιωτικῶς υ μετὰ τῆ F ἀντὶ τῆς οι „Σαλπιγκτὰς, κάρεξ, ποειτὰς, ῥαψαFυδὸς, κιθαρFυδὸς, τραγαFυδὸς, κωμαFυδὸς, κτλ. ἀντὶ ῥαψαοιδὸς (ἀοιδὸς, ᾠδὸς, ὅθεν ῥαψῳδὸς), κιθαροιδὸς (κιθαρῳδὸς), τραγοιδὸς, κωμοιδὸς· ὅθεν τὰ Λτ. tragœdus, tragœdia, comœdia (œ=οι) (α). Καὶ ἄλλαι δὲ πάμπολλαι λέξεις συνειθισμέναι καὶ εἰς ἄλλας διαλέκτες γράφονται ἐπίσης ὀρθῶς καὶ διὰ τῆς οι καὶ διὰ τῆ υ: οἷον, κοινὸς (Πίνδαρ. Ὀλ. ζ.), καὶ ξυνὸς (Ἰλ. π. ἐκ τῆς ξὺν, σὺν, κὺν, Λτ. cum)· κοῖλον (Ὅμ. Πλάτ.), καὶ κύλον [κύλος, κυλλὸς, Κυλλοποδίων (Ὅμ.), Κυλλήνη=κοῖλος τόπος· καὶ ἡ πύλη=κύλη, κοίλη, π=κ]. Οὕτω καὶ δρύτη καὶ δροίτη· κοίημα, κοιτὶς καὶ κύημα, κυτίς· οἶδνον καὶ ὕδνον (τὸ συνήθ. ἐν Θετταλ. ὕκνον, κ=γ=δ)· κολοιτέα, καὶ κολυτέα (Θεόφρ.)· ψοία καὶ ψύα (καὶ ψυία, ψόα)· κύκας καὶ κοῖκας (κόϊκας, κόϊξ, κοῖξ, καὶ κύξ), ῥοικὸς καὶ ῥυκὸς· οἴαξ καὶ ὕαξ.

βραχὺς, καὶ, υ=ι, λτ. brevis, κτλ.]· διπλασιάζει δὲ τὸ ι ἡ Σλαβόνικὴ καὶ εἰς ій, ый, благій λέγουσα (βλάκ-ϊϊ) ἀντὶ благ-и (βλακ-ϊ=ὸς), καθὼς διπλάζεται καὶ τὸ ὸς ἐν τοῖς λαγ-ωὸς (λαγ-οὸς), ἀντὶ λαγ-ὸς καὶ ἀδελφ-εὸς (ἀδελφ-ὸς), κτλ. (βλ. τὸ ἡμέτερον Δοκίμιον περὶ συγγεν. τῆς Σλαβονο-Ῥωσσ. πρὸς τὴν Ἑλλην. τόμ. α, 166, καὶ γ, 161).

(α) Βλ. Μελετίου Γεωγραφ. τόμ. β, σελ. 337, (ἐκδόσ. Α. Γαζῆ), ὅπου ὁ ἀοίδιμος Μελέτιος ἔγραψε κατὰ λάθος, ῥαψαευδὸς, κτλ. ἐκλαβὼν τὸ F, ὡς Ε· εἰς ταύτην τὴν ἐπιγραφὴν εὑρίσκεται καὶ τὸ ἐνικῶσαν (βοιωτ. καὶ δωρ. ὅθεν συνήθ. ἐνικᾶσαν) ἀντὶ ἐνίκων, κατὰ τὸν εἰς σαν ἀρχαῖον τῶν εἰς ων παρατατικῶν σχηματισμὸν (βλ. σελ. 287, σημείωσ.).

ῥοίαξ, φλοίαξ, φλοισμὸς, καὶ ῥύαξ, φλύαξ, φλυσμὸς (φλύω, φλοίω, φλόω, fluo· βλ. Ἡσύχ. καὶ Ῥείμ.)· Μυσοὶ (οἱ ἐν Εὐρώπῃ) ὕστερον Μοισοὶ, Μοισία, καὶ Μυσοὶ οἱ ἐν Ἀσίᾳ (Ἰλ. β, καὶ ν, 5)· τύραννος (Πίνδαρ. Πύθ. γ.), τὸ αὐτὸ καὶ κοίρανος (Ὅμ. κ=τ· τὸ δὲ κοίρανος ἐκ τῆ κῦρος, συγγεν. κόρυς, κάρα, ὅθεν καὶ κύριος (α). Οὕτω καὶ κάρανος, κάρηνος ἐκ τοῦ

(β) Ἐκ τῆ κύριος, κύρις, κύρ, ἐνόμισάν τινες ὄχι ἀπιθάνως καὶ τὸ Γαλλ. sire, (ἔχι παρὰ τὸ ἥρως, herus = Γερμ. Herr). ἀλλ' ὅμως τὸ πιθανώτατον εἶναι ὅτι καὶ τὸ sire εἶναι συγκεκομμένον ἐκ τοῦ sieur, Ἰταλ. siore, ὡς καὶ τῆτο ἐκ τῆ signore, seigneur, καὶ τοῦτο τέλος, παρὰ τὸ λτ. senior, συγκριτ. τοῦ senex, ὁ γέρων (οἷον, ἔνης, ϝένηξ, ἐκ τῆ ἔνος, ἔννος, λτ. annus καὶ enis, ennis, [bi-ennis], ὅθεν καὶ anus ἡ γραῖα. ὡς καὶ τὸ vetus, ἐκ τῆ Ϝέτος). Ἐλέγετο δὲ τὸ senior καὶ ἐπὶ προσφωνήσεως τιμητικῆς, ὡς τὸ γέρων (γεροντία, γερασία, senatus, δημογέροντες). Οὕτω καὶ συνήθως γέροντες καλῆνται οἵ τε δημογέροντες (οἱ καὶ προεσῶτες), καὶ οἱ ἔγκριτοι Ἀρχιερεῖς τῆς ἁγίας Συνόδε· γέροντα δὲ ὀνομάζει καὶ πᾶς ὑποτακτικὸς τὸν ἴδιον προεσῶτα ἐν τοῖς Μοναστηρίοις. Καὶ πρωτόγερος δὲ λέγεται προσέτι εἴς τινα χωρία τῆς Ἑλλάδος ὁ κῆρυξ, ὁ καὶ ἄλλως διαλαλητὴς [διότι διαλαλεῖ, τετέσι κηρύττει προσωρινὰς τῶν γερόντων διαταγὰς, λαῆ συναθροίσεις, πωλήσεις καὶ ἀπωλείας πραγμάτων, καὶ ἄλλως ὑπηρετεῖ τὲς δημογέροντας, ὡς ὁ Ταλθύβιος τὸν Ἀγαμέμνονα, κτλ. Τίμιον δὲ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τὸ ἐπάγγελμα τῆ κήρυκος, ὅθεν καὶ τὸ παρ' ἡμῖν εὔφημον ὄνομα πρωτόγερος· οὗτος δὲ ἀρχόμενος τῆ κηρύγματος, ἐκφωνεῖ. Ἀκέσατε μικροὶ, μεγάλοι! τὸ αὐτὸ καὶ τῶν ἀρχαίων τὸ „Ἀκέετε λεῴ!]. Τὸ δὲ λτ. senior εἰς τὸν παρακμάζοντα λατινισμὸν ἐξελήφθη καὶ ὡς ταὐτοσήμαντον τῆ dominus (βλ. Menage λ, Seigneur), ὅθεν ἠκολούθησαν καὶ τὰ ἐκ τέτε seigneur, siore, sire, Ἀγγλ. Ἰταλ. sir, ser καὶ messir (mon-sieur), messer, παρ' ὃ τὸ παρὰ τοῖς Χίοις σύνηθες (ἐκ τῶν εἰσβαλόντων Ἰταλῶν), μισσὲρ = κὺρ, καὶ μισσὲς δὲ κατ' ἐξοχὴν ὁ ἰατρὸς, καὶ ἐκ παραλλήλε, αὐθέντης μισὲς· ὡς καὶ ἡ τέτε σύζυγος, μαδοννὴ = Ἰταλ. ma donna ἀντὶ domna,

κάρη, κὰρ, παρ' ὃ καὶ τὸ Σλαβονικὸν Царь, τὸ ὁποῖον ἄλλοι θέλουσι παρὰ τὸ Caesar, Цесарь συγκεκομμένον εἰς Цр҃ь. Εὑρίσκεται δὲ ἐν ἀρχαίοις χειρογράφοις цесарство ἀντὶ царство· ἀλλ' ὅμως εἰς τὸ πάντων τῶν Σλαβονικῶν βιβλίων ἀρχαιότατον, τὸ ἱερὸν Εὐαγγέλιον, τὸ Καῖσαρ γράφεται Кесарь (Ματθ. κβ, 21, κτλ.), καὶ διακρίνεται προφανῶς ἀπὸ τὸ Царь (ὁ βασιλεὺς), καὶ κατὰ συντομογραφίαν Цр҃ь (Ματθ.

συνήθ. δόμια, συγκοπὴ τῆ domina, ὅθεν συνεκόπη καὶ τὸ dama, dame (ἐλέγετο δὲ τὸ πάλαι καὶ πρὸς ἄνδρας τὸ dam, dom, ὅθεν τὸ Ἱσπανικὸν don). Γελοία ἐκρίθη ἡ παρὰ τῆ Πικάρδου ἐτυμολογία τῆ dama ἐκ τῆ δάμαρ [ἂν καὶ τῆτο ἐκ τῆ δάμω=λτ. domo, ὅθεν καὶ τὸ dominus (ὡς δεσπότης ἐκ τῆ δεσμόω, μ=π), οἷον, δάμανος, ὡς (δαμάνης) δαμνὴς, δαμνήτης (δαμνάτωρ, dominator), δαμάλης, δαμαῖος, Δάμασος, κτλ. ἀλλὰ τὸ μὲν ἐκ τάτε domina, dama, εἶναι οἷον δάμη, δάμεια (ὡς Ἱπποδάμεια, ἐκ τῆ ἱππο-δάμη, ἱππό-δαμος)· καὶ ἀναλογεῖ πρὸς τὰ, δέσποινα καὶ κυρία, προσφωνήσεις τιμῆς πρὸς γυναῖκας, κατὰ τὴν παλαιὰν (Πλάταρχ. καὶ Ἐπίκτητ.), καὶ νῦν παρ' ἡμῖν ἐπικρατῆσαν συνήθειαν· τὸ δὲ δάμαρ σημαίνει δαμασμένην ὑπὸ τὸν τῆ γάμου ζυγὸν, δεδμημένην ἀνδρὶ, τὸν ὁποῖον αἱ Ἀττικαὶ γυναῖκες ἔλεγον κύριον (ἀλλ' ὄχι δεσπότην)· βλ. καὶ Α. Πέτρ. γ, 6]. Ἀλλὰ πολὺ γελοιότερον φαίνεται τὸ sior, sior παραβληθὲν πρὸς τὸ Λακωνικὸν σιὸρ=θεὸς!! Πλὴν καὶ τῆτο μὰ τὼ Σιὼ παρηγορεῖται, ὡς πρὸς ἄλλο γελοιωδέστατον, τὸ ἐφεξῆς· τὸ carnavale (ἐκ τῆ carnis, carneale, carnavale, ἀντὶ carnale, carnalia festa, κατὰ τὸ Bacchanalia, κτλ. παρονομασθὲν παρὰ τὸ κρέας, ὡς καὶ ἡ συνήθως κρεατινὴ ἑβδομὰς, καὶ κρεατιναὶ ἡμέραι, καὶ ἀποκρέαι, ἀποκρέω), ἕνας τῶν καθ' ἡμᾶς πολλὰ σοφὸς Σχολαστικὸς τὸ παρήγαγε παρὰ τὸ Κύρνεια βάλλειν. Carnavale (λέγει), εἶναι Κύρνεια βάλλει! - τίς; - ὁ Κύρνειος Ἀπόλλων! Οὕτως ὁ ἀργυρότοξος θεὸς τῆ φωτὸς καὶ τῆς ἰατρικῆς καὶ τῆς μαντικῆς ἔμελλεν εἰς τὰς ἡμέρας μας νὰ φανῇ καὶ ἔφορος τῶν Καρναβαλίων!

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

κζ, 31)· καὶ ταῦτα μὲν λόγου πάρεργον]. Διὰ τὸ ἰσοδύναμον τῆς οι μὲ τὸ υ, καὶ ὁ Κροῖσος εἶναι ὁ αὐτὸς καὶ Χρῦσος (Χρύσης), χρυσὸς (κ=χ, ὡς καὶ Κρόνος=χρόνος), καὶ Αἰολικῶς χροισὸς (Τζέτζης εἰς Ἡσίοδ.)· ὡσαύτως καὶ ὁ Φοῖζος (Παυσαν.) ἐκ τοῦ φύζα· (φυγὴ,-γὸς)· ὅθεν πάλιν ἔγραψαν καὶ χύῤῥιον, χυῤῥοίδιον ἀντὶ χοίριον, χοιρίδιον (ὡς ἐκ τοῦ χύῤῥος, ἀντὶ χοῖρος), καὶ, εἰς ἀρχαίας ἐπιγραφὰς, ψοιχὴ, ἀντὶ ψυχή. Ἐκ τέτων καὶ τῶν τοιέτων φαίνεται καθαρῶς, ὅτι ὁ παλαιὸς καὶ μᾶλλον συνειθισμένος φθόγγος τῆς οι ἦτο ὁμοιόφωνος μὲ τὸ υ· τὸ δὲ υ ἦχει ὄχι μόνον ὡς τὸ γαλλικὸν u, ἀλλὰ καὶ ὡς τὸ Λατ. u=ʊ (καθὼς προεἴπομεν)· ὡς ʊ ἐπροφέρετο κατὰ τόπες καὶ τὸ ο (τὸ πρῶτον τοῖς οι διφθόγγε ςοιχεῖον), καθὼς λέγομεν ἐφεξῆς. Ὥςε ἡ οι, ἔπεται, ὅτι εἶχεν, ἂν ὄχι ἀκριβῆ τὸν ἦχον τοῦ ʊ, ἀλλὰ πλησιέςατον, ἢ μέσον τινὰ μεταξὺ τε υ (γαλ. u), καὶ ʊ, σχεδὸν ὡς τὸ Γερμαν. ö, ἢ καὶ ü. Ἀλλ' (ὅ,τι εἴπομεν καὶ περὶ τε υ), αἱ μεταξὺ τοῦ ʊ, καὶ υ (ü), καὶ ι, λεπταὶ παραλλαγαὶ εὐκόλως συγχέονται κατὰ τόπες καὶ κατὰ διαλέκτων ἰδιώματα· ὅθεν καὶ οἱ Δωριεῖς ἐπρόφερον τὴν οι ὡς ʊ, γράφοντες εἰς οισι τὰ εἰς ʊσι πληθυντικὰ τριτοπρόσωπα, καὶ εἰς οισα τὰς εἰς ʊσα θηλυκὰς μετοχὰς (τύπτοισι, τύπτοισα, λαβοῖσα, ἀντὶ λαβῆσα, τύπτʊσα,-πτʊσι), καὶ μοῖσα λέγοντες τὸ μῆσα καὶ ἄλλα πολλὰ, καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ Αἰολεῖς. Διὰ ταῦτα καὶ οἱ Λατῖνοι ἔγραφον μὲν τὸ Ὕλας Hylas καὶ Hoelas, ἔγραφον δὲ τὸ ποινὴ pœna καὶ puna, ὅθεν punio (=ποινάω), καὶ τὸ μύνη (μύνω, ἀμύνω), mœne, is, mœnia, καὶ mœnio=munio, καὶ τὸ οἶος, οἰνὸς, œnus=unus, καὶ mœreo τὸ

μύρω (μυρολογῶ), καὶ πάλιν mutuum τὸ μοῖτος (ἀμοιβή), κτλ. Ὥρξε καὶ ἡ τῆς οι ἀντίστοιχος Λατιν. oe ὡμοφώνει ὁπωσδήποτε τὸ πάλαι μὲ τὸ u (καθὼς καὶ ἡ οι μετὰ τῶν υ καὶ ʊ). τοῦτο δέ πως δηλοῖ καὶ ἡ ταύτης γραφὴ oe = οʊ, τὰ ὁποῖα ἡ Ἑλληνικὴ συναιρεῖ εἰς ʊ (χρύσοε χρύσʊ). Ἀλλὰ καὶ ἡ Σλαβονικὴ πολλάκις ἐκφράζει τὴν οι διὰ τῶν y (ʊ), καὶ ю (Γαλλικ. u), οἷον уже καὶ южe, καὶ Ῥωσσ. ужо (ἔζον = ἔσον) = οἶσον = οἶσος, οἰσὸς, οἰσίον, καὶ ὑσίον, κτλ. καὶ αἱ εἰς y καὶ ю δοτικαί της εἶναι αἱ ἀρχαῖαι εἰς οι = ῳ (ἀλλὰ περὶ τούτου ἐφεξῆς). Σῴζει, τέλος, καὶ ἡ λαλουμένη γλῶσσά μας κατὰ διαλέκτους τὴν ἀρχαίαν ταύτην τῆς οι προφοράν· οἷον, οἱ μὲν Σμυρναῖοι λέγουσι πρωκία τὰ προικία· οἱ δὲ Λάκωνες (ἐν Πραξῷ), χιῦρος (χῦρος) ἀντὶ χοῖρος· Θετταλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι, μυμυλλίζω τὸ μοιμύλλω (α), καὶ φλῦδα

(α) Σημείωσαι καὶ τῶν ἀπὸ τῦ υ ἀρχομένων λέξεων τὴν ἀναδίπλωσιν διὰ τῦ ὁμοιοφώνου οι: μύω, μοιμύω, μοιμύλλω· πνύω, ποιπνύω· φύσσω, ποιφύσσω· δύσσω, δοιδύσσω, δοίδυξ, κτλ. ὡς καὶ τῶν διὰ τῦ α, φάσσω (παφάσσω) παιφάσσω· πάλλω (παπάλλω), παπάλη, πασπάλη, καὶ παιπάλλω, παιπάλη· κάκαβος,-κάβη,-κάβιον (κάβος)· λάζω, λαλάζω [ἡ δὲ παρὰ τοῖς πρὸ ἡμῶν λάλαγξ, καὶ λαλάγγιον (Σεϊδ.), καὶ νῦν, ἡ λαλαγγίτα (ἀντὶ λαλαγγίτης ἐλλειπ. ἄρτος, ὡς καὶ τηγανίτα ἐκ τοῦ τηγανίτης) φαίνεται κατ' ἀναδίπλωσιν ἐκ τῦ λάγανον, λαλάγανον, συγκοπ. λάλαγνον, λάλαγγον, λάλαγξ. ἢ καὶ μεταθέσ. ἐκ τῦ λάγανον, ν = λ, λάλαγον, λάλαγγον, διπλασιασ. γ, καὶ λαλαγγίτα = λαγανίτης, ὡς λέγομεν καὶ λαγγώνιον ἐκ τῦ λαγών, καὶ λάγκυρον, -ρας, -ρη = λάκυρος (Ἡσύχ.), οἶνος ξεμφυλίτης,-λίας, ὁ καὶ συνήθως τσυπερίτης,-ριὰς, ἐκ τῦ τσύπερα, τσύμπερα = ξέμφυλα, ξ = τσ, π = φ, λ = ρ]. Πολλάκις ὅμως γίνεται ἡ ἀναδίπλωσις καὶ δι' ἑτέρων φωνηέντων· ὡς, θέω, τιθέω· δόω, διδόω,-δωμι· φάσκω, πιφάσκω, κτλ. Σημαίνει δὲ κυρίως ἐπίτασιν ἡ ἀναδίπλωσις τῆς ἀρχτικῆς τῆς λέξεως συλλαβῆς.

ἐκ τῆ φλοιὸς (φλοίδα, οἱ δὲ προφέρουσι φλίδα). Χῖοι δὲ μετ' ἄλλων, βέδι, τὸ καὶ ἀρχαίως βέδιον = βοίδιον, βοΐδιον, βῴδιον, καὶ βώδιον (ὡς καὶ, κλοιϝὸς, κλῳβὸς, κλωβὸς, συνήθ. κλεβίον), καὶ ῥέδιον = ροίδιον καὶ ῥοΐδιον (ὅθεν οἱ Θετταλοὶ λέγουσι ῥόϊδον, κατὰ συνεκφώνησιν τῶν διῃρημένων ϛοιχείων τῆς διφθόγγου, ὡς καὶ βόϊδι = βοΐδιον. ῥῆδι δὲ καλῆσι τὸ φυτὸν ὁ καὶ ἡ ῥῆς, Rhus, Γερμαν. Schmack, Γαλλ. sumac, ὅθεν παρά τισι καὶ σεμάκι), κτλ. Γ) Καθὼς τὸ υ ὡς ü καὶ ϐ προφερόμενον μάλις' ἀπὸ τὲς Αἰολεῖς, ἐπροφέρετο πάλιν τὸ αὐτὸ καὶ ὡς ι εἴτε κατὰ λέξεις εἴτε καὶ ἀπὸ τὰ κατὰ τόπες ἰδιώματα τῆς Αἰολικῆς φωνῆς (βλ. τμ. α, κεφ. η, § γ, καὶ κεφ. ι, § ι), παρομοίως καὶ ἡ οι κατὰ διαλέκτες ἀντηλλάσσετο μὲ τὴν ει καὶ τὸ ι· οἷον, ἀντὶ ποῖος, οἱ ἀρχαῖοι Ἀττικοὶ (κατὰ τὸν σοφὸν Ἡρακλείδην), ἔγραφον, πεῖος, ὡς καὶ εἴξασιν (εἴκασι) ἀντὶ (οἴκασιν), ἐοίκασιν (εἴκω, παραχ. ἔοικα Ἰων. οἶκα), ὅθεν καὶ ἔϊκτον, ἐΐκτην (εἴκτην. ἰλ. α) = ἐοίκατον, κτλ. Καὶ αὐτοὶ οἱ Δωριεῖς τὸ τοὶ (σοὶ), ἔλεγον καὶ ἄλλως, τεΐν (τεῖν) καὶ τιν, Αἰολικ. τυΐ, Λατ. tibi, καὶ τὸ ἐμοὶ, ἐμιν, mihi, Σλαβον. ми, καὶ τὸ οἱ, ἑΐν (εἶν), ei. καὶ τὸ νῷϊ, νῷ (καὶ νὼ, nos) φαίνεται ἐκ τοῦ νοὶ, Σλαβον. ны (νεῖ). Οὕτω καὶ τὸ ἴος (ἴς, εἶς, ἑνὸς) ὁμοιοφωνεῖ μετὰ τοῦ οἷος, οἰνὸς, Σλαβονικ. инокъ (ἴνοκος, ἴνοξ, ἀντὶ οἰνὸς, ὁ μοναχὸς), Λατ. œnus, unus, καὶ τὸ ἴω = εἴω, οἴω, οἶϛρος καὶ Ἶϛρος (ὁ ποταμός), καὶ ὗω ὑσσὸς (= ἴω, ἰὸς, ἑω, ἧμα)· ἐκ τοῦ οἴω = ὗω = ἴω (μετὰ τῆ πνεύματος Fίω, βίω, vio, καὶ, β = μ, μίω, Σλαβον. вью, καὶ ую, ὅθεν об-ую, из-ую = Λατ. uo, ex-uo), φαίνονται καὶ τὰ

οἰσὸς, οἶτος, Αἰολικ. οἰσὺς, οἰσύα, καὶ ὑσίον, οἴσαξ (ἀντὶ οἴταξ, οἴτηξ) = ἴτυς, ἰτέα = Λατιν. vitex, vitis, καθὼς καὶ τὸ vinum = Ϝοῖνος, Σλαβον. вино, καὶ τὸ vicus = Ϝοῖκος (α)· τοιαῦτα καὶ τὰ φλοιὰ καὶ φλιὰ (ἐκ τοῦ φλίω = θλίβω)· σκοιὰ (σκοὰ) καὶ σκιὰ· γλοιὸς, γλοιὰ καὶ γλία (ἐκ τῆ λίω, γλίω, γλίσχρος), μνοῖον,-ὸς καὶ μνῖον,-ὸς, καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν ὁποίων τὸ οι ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν τὴν μεταξὺ τοῦ ε καὶ ι προφορὰν μετέπεσεν εὐκόλως εἰς τὸν φθόγγον τοῦ ι (β). Ἐντεῦθεν καὶ εἰς τὴν συνήθη τῶν Ἑλλήνων γλῶσσαν ἐπεκράτησεν ὁ τῆς οι ἰωτακίζων φθόγγος μᾶλλον παρὰ τὸν ου, ὅσις ἤδη εἶναι σπανιώτερος, καθὼς εἴπομεν· οἱ νῦν Ἕλληνες προφέρομεν τὸ οἶνον, φέρ' εἰπεῖν, καὶ

(α) Οὕτω καὶ τὸ Ὀϊλεὺς (ἰλ. β), εὑρίσκεται καὶ Ἰλεύς [ἐκ τῆ οἴω, οἴω, καὶ λεὼς, οἰόλεως, συγκοπῇ οἴλεως, οἴλεος, οἴλευς (ὡς βασιλεὺς = βασίλεως), οἰλεὺς, ὄϊλεὺς = Ἀγέλαος, Ἀγησίλαος· ἕτω καὶ τὸ Ὀϊκλῆς (Ὀδ. ο, 243) ἐκ τῆ οἰκλῆς ἀντὶ οἰοκλῆς (οἴω, κλέος) = Φέρεκλος, κτλ. ἔξω ἂν τις παραβιάζῃ λέγων κατ' ἀναγραμματισμὸν, Ὀϊλεὺς = Ἰόλευς, ἀντὶ Ἰόλεως, ὡς εἶπαν καὶ τὸ Ἰάσων = Αἴσων]. Ἐνόμισαν τινὲς, ὅτι εἰς τὸ Ἴλευς παρελείφθη τὸ ο, ὑποτεθὲν ὡς ἄρθρον (ὁ Ἰλεὺς)· ἄλλοι δὲ πάλιν, ὅτι ἀφηρέθη τὸ σοιχεῖον, ὡς καὶ τὸ α εἰς τὸ ἴξαλος ἐκ τῆ ἀΐξαλος (ἀΐσσω)· οὕτως ἐξέλαβον καὶ τὸ ἴτυς, ἰτέα, vitex, ἐκ τῆ οἶτος, οἰσὸς, οἰσὺς, κατ' ἀφαίρεσιν τῆ ἀρκτικῆ ο· ἀλλὰ τίς ἡ χρεία νὰ καταφεύγωμεν εἰς ἀποκοπὰς καὶ ἀφαιρέσεις, ἐν ᾧ βλέπομεν τὴν οι = υ, καὶ τοῦτο = ι κατὰ διαλέκτων ἰδιώματα; ἢ τί διαφέρει τὸ vinum, Ϝοῖνον, ἀπὸ τὸ vitex, Ϝοῖταξ, ἀντὶ οἴσαξ, κτλ.;

(β) Τοιαῦται καὶ τῶν εἰς us Λατιν. αἱ εἰς i ὀνομασικαὶ καὶ τούτων καὶ τῶν εἰς um αἱ εἰς is (ἀρχαίως eis) δοτικαὶ ἀντὶ τῶν εἰς οι καὶ οις Ἑλληνικῶν: domi, domis (domeis) = δόμοι, δόμοις (δόμεις, ὡς ποῖος = ποῖος), βλ. ὄπισθεν περὶ τῆς ΕΙ, σελ. 280. Πρόσθες καὶ τὰς πληθυντικὰς δοτικὰς καὶ προθετικὰς τῆς Σλαβονικῆς εἰς ымъ, имъ = οιν καὶ ихъ = οις.

τὸ οἶκος, ὡς οἱ τῶν παλαιῶν Λατίνων διδάσκαλοι Αἰολεῖς τὸ vinum καὶ τὸ vicus (Ϝῖνον, Ϝῖκος (α)), καὶ τὸ ἐμοὶ, ὡς τὸ ἐμὶν οἱ Δωριεῖς, καὶ τὸ δυοῖν ὡς τὸ δυεῖν, καὶ πάλιν τὰ δυὸς, δοιοὶ, δοιὸς, οἷον διὸς, κατὰ τὸ δισσὸς ἐκ τῆ δὶς [τὸ δὲ δὶς συνεκόπη ἢ μετεπλάσθη ἐκ τοῦ δυΐς, δύω, παρὰ τὸ ῥῆμα δύω (χώνομαι· ὁ ἀριθμὸς σημαίνει σχισὸν, διαιρετόν). ἐκ τῆ δύω, δυμὸς, καὶ τὸ δίδυμος (διπλασιασμῷ, ἢ δὶς, δυμὸς), καὶ διδυμάων, διδυμάονος (δίδυμνος), καὶ (ὡς ἐκ τῆ διδυμάορος, ν=ρ), συνήθ. διδυμάρικος, καὶ διδύμιον, διδύμια, τὰ συνήθ. δύμια (διὰ τὸ διπλῆν)· ἀλλὰ καὶ ἡ διὰ φαίνεται θηλυκὸν τῆ διὸς (ἀντὶ δυὸς, δοιὸς), σημαίνεσα τὸ δίχα· ἐκ τοῦ δύω, δυὸς καὶ δοιὸς γίνεται τὸ δυάζω καὶ δοιάζω (ὡς ἐκ τοῦ δὶς τὸ δισάζω), ὅθεν

(α) Ικοςъ, ἢ Икосъ (и = і) μετέφρασαν Σλαβονισὶ καὶ οἱ ἀρχαῖοι τῶν ἱερῶν βιβλίων μεταφρασαὶ τὸ οἶκος, ὄνομα μονοσρόφε ᾄσματος ἢ τροπαρίε ἐκκλησιασικῆ. Οἶκον δὲ ὠνόμασαν οἱ ἀοίδιμοι τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίας μεσικοὶ τῶν ἀρχαίων τὸ σροφὴ· τᾶτο δὲ σημαίνει ποσῶν τινῶν σίχων κατὰ νόμες μεσικὲς συνάρτησιν ἢ περιοχὴν (βλ. Ἠλίαν μοναχὸν, σελ. 80, καὶ Σχολ. Ἡφαισίων. σελ. 87, καὶ Γλωσσάρ. Fresnaei). Κατὰ τὸ οἶκος εἶπαν καὶ οἱ Ἰταλοὶ τὰς σροφὰς, stanze (ἐκ τῆ stauza ὁ σαθμὸς, κτλ.), τετέσι σάσεις, ἐν αἷς δηλονότι περικλείονται διωρισμένων σίχων συσήματα. Οὕτως οἱ Οἶκοι τῆς Θεοτόκε, μετὰ μικρὸν προῳδικὸν προοίμιον εἰς κόμματα καὶ κῶλα ἴσα διηρημένον, περιέχεσιν ἕκασος ἓξ συζυγίας σίχων ἰσοσυλλάβων καὶ ὁμοιορρύθμων πρὸς ἀλλήλες, μετὰ τὲς ὁποίες ἐπιφέρεται, ὡς μικρὸν ἐπιμελῴδημα ἢ ἐπῳδὸς, τὸ, Χαῖρε νύμφη ἀνύμφευτε! Πρὸ δὲ τῆ οἴκε συνήθως προηγεῖται τὸ Κοντάκιον (παρὰ τὸ κόνταξ ἀντὶ κοντὸς, ἤτοι μικρὸς, βραχὺς), ὡς ᾠδὴ σροφικὴ ἢ σροφή τις ἴσα καὶ αὐτὸ, μικροτέρα τῆ οἴκε καὶ συντομωτέρα, οἷον τὸ, Τῇ ὑπερμάχῳ, κτλ. Γίνονται δὲ καὶ οἶκοι μᾶλλον ἁπλούστεροι καὶ πεζότεροι, ὡς φαίνεται εἰς πολλῶν ἁγίων ἀκολουθίας.

καὶ τὸ Λατ. dubito θαμιστικὸν τῦ dubo = δύϝω, δυάω, καὶ dubius = δύϝϊος (δυΐς), δυὸς, υ = u, ἢ καὶ ἐκ τῦ δοὸς (ο = ϖ = u), ὅθεν τὸ δοιὸς, καὶ δόω, δόαμαι, δοάζω = δοιάζω, κτλ.]. Ἀλλ' ὅμως (ἐὰν πρέπῃ νὰ τὸ ἐπαναλάβωμεν), ὁ καθολικώτερος καὶ μᾶλλον διωρισμένος φθόγγος τῆς οι παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἦτον ὁμοιόφωνος τοῦ ϖ ἢ υ = Γαλλικ. u. Ὁ δὲ ἰωτακίζων φαίνεται συνηθέστερος μᾶλλον κατὰ τὰς Πτολεμαϊκὰς χρόνους, ὡς δηλῶσι τὰ ἑφεξῆς παραδείγματα. Δ) Ὁ Θουκυδίδης (430, π. Χ.) ἐπρόφερε τὸ λοιμὸς ὡς lümos, ὁμοιόφωνον μὲ τὸ λιμὸς, καθὼς προείπομεν. Ε) Ὁ Ἀριστοφάνης (400, π. Χ.), παίζει τὸ οἴ (δοτικὴν τῦ ὄϊς, ὄϊϊ συγκοπῇ ὄϊ, ovi, καὶ οἰ, παρὰ δὲ τοῖς Ἀττικοῖς καὶ ἀδιαιρέτως οἷς, οἷ, οἶν) πρὸς τὸ θρηνητικὸν ἐπίρρημα οἰ, καὶ παρὰ τοῖς Ἴωσι διῃρημένως ὀΐ (ὅθεν ὀΐζω, ὀϊζὺς, καὶ τώρα κατὰ τόπους ὄϊ με, Ἰταλ. oime ὐντὶ οἴ με, οἴμοι)· τὸ δὲ διῃρημένον τῦτ' ἐπίρρημα λέγει ὁ Ἀριστοφάνης Ἰωνικὸν ῥῆμα, καὶ ἐπαναλαμβάνει „ἵνα λέγωσιν Ἰωνικῶς οἰ" (Εἰρήν. 932). Ὥρξε ὁ χαριέστατος κωμικὸς εἰς τῆς Ἀττικῆς τὰ γλώσσης τὴν ἀκμὴν ἐπρόφερεν ἀδιαίρετον καὶ μονοσύλλαβον τὸ οἰ, τὸ ὁποῖον οἱ Ἴωνες, ὡς ἀγαπῶντες τὸν ἀσυναίρετον τῶν λέξεων σχηματισμὸν, ἔλεγον ὀΐ κατὰ τὴν τοῦ ὄϊς δοτικὴν ὀΐ. Ὁ δ' αὐτὸς πάλιν παίζων κατὰ παραγραμματισμὸν ἐκλαμβάνει τὸ κυλλῇ ὡς ὁμόφθογγον τῇ κοίλῃ „ἔμβαλε κυλλῇ" (Ἱππ. 1083, ἐλλειπτικῶς χειρὶ, ἀντὶ κοίλῃ), αἰνιττόμενος δηλονότι τοῦ δωροφάγου Διοπείθης τὴν χεῖρα τὴν ἀξίαν νὰ κεκλαθῇ (ὡς λέγομεν καὶ τώρα συνήθως „μὴν ἐξαμόνῃς, ἢ μὴν ἁπλόνῃς τὸ κεκλόν σϖ, ἐλλειπτικῶς χέριον), διότι ἐσυ-

νειθιζε συχνάκις νὰ ἐκτείνῃ κοίλην τὴν παλάμην, ζητῶν χρήματα καὶ δῶρα· τοιῦτο καὶ τὸ „κοίλην χέρα προσενήνοχας“ (Στράτων. ἐπίγρ.). Ὥρσε τὸ κοῖλος = κύλος, κυλλὸς, συνήθ. κελλός. ς) Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς (300, π. Χ.), ἢ ὅστις τῶν ἀρχαίων Ἀλεξανδρινῶν ἦναι ὁ πατὴρ τῆ εἰς τὸν Φαληρέα ἐπιγραφομένῃ περὶ Ἑρμηνείας συντάγματος, λέγει ὅτι „ἐν τῷ οἶην ᾗ μόνον διαφέροντα τὰ γράμματά ἐσιν, ἀλλὰ καὶ οἱ ἦχοι· ὁ μὲν δασὺς ὁ δὲ ψιλός· ὥστε πολλὰ ἀνόμοια εἶναι“. Ἐκ τούτων φαίνεται καὶ ὁ Φαληρεὺς ὅτι, πρῶτον μὲν διαιρῶν τὰ γράμματα τοῦ οἶην εἰς δύω ἤχους (ὁ μὲν, ὁ δὲ), μετρεῖ τὴν οι μονοσύλλαβον γράμμα, ἤτοι, κατὰ τὸν Σέξτον, ϛοιχεῖον, καθὼς καὶ τὸ η, καὶ προφέρει τὸ οἶην δισύλλαβον. Ἔπειτα, λέγων ὅτι διαφέρϱσι τὰ δύω ταῦτα ϛοιχεῖα οι καὶ η, θέτει τὴν τούτων διαφορὰν καὶ τὴν πολλὴν ἀνομοιότητα μόνον εἰς τὴν ὀρθογραφίαν, τὸν δὲ φθόγγον ἢ τὸν ἦχον τέτων δὲν διακρίνει εἰ μὴ μόνον διὰ τῆς δασύτητος τοῦ δασυνομένϱ οἱ, καὶ τῆς ψιλότητος τῆ ἀπνευματίϛϱ η. Ὥρσε καὶ ὁ Φαληρεὺς ἐπρόφερε τὴν οι ὁμοφθόγγως ἢ πολλὰ ὁμοιοφώνως μὲ τὸ ἔκτοτε ὁπωσδήποτε ἰωτακίζον η. Ζ) Εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Ο μετάφρασιν τῆς θείας Γραφῆς (280, π. Χ.), κατὰ τὰς διαφόρϱς τῶν ἀρχαιοτάτων κωδήκων γραφὰς, ἀνταλλάσσεται πολλάκις ἡ οι μὲ τὸ υ (= ι), καὶ ι, οἷον, συνδοιάσω, συνδυάσω (ψαλμ. ρμα, 4)· ἐν Γαδοῖς, ἐν Γαδὶ, Ἐνγαδὶ, Ἐγγαδὶ (= ἐν αἰγιαλοῖς, Σ. Σειρ. κδ, 14)· πρόσθες καὶ τὰς ἐκ τῆς ὁμοιοφωνίας ἡμαρτημένας γραφὰς, ϛυβῆς ἀντὶ ϛοιβῆς (Κριτ. ιε, 5), κτλ. Η) Ὁ Ἁλικαρνασσεὺς Διονύσιος (30, π. Χ.), μετρῶν τὰς συλλαβὰς τῶν λέξεων

τῶν περιεχομένων εἰς δύω σίχους τῦ Ὁμήρυ, ὀνομάζει τὸ ἤτοι δισύλλαβον, τυτέσι τὴν οι μονοσύλλαβον φωνῆεν, ἢ στοιχεῖον ἀδιαίρετον· ἰδὺ αἱ λέξεις τυ αὐταί. „Πρῶτον μὲν ἐν τοῖς δυσὶ σίχοις (τοῖς ἐφεξῆς)

„Ἤτοι ὁ μὲν σκηριπτόμενος χερσίν τε ποσίν τε
„Λᾶαν ἄνω ὤθεσκε ποτὶ λόφον —

ἐν οἷς ἀνακινεῖ τὴν πέτραν (ὁ Σίσυφος), ἔξω δυοῖν ῥημάτων (τῦ, ὤθεσκε, καὶ τῦ, σκηριπτόμενος), τὰ λοιπὰ τῆς λέξεως μόρια πάντα ἐστὶν ἤτοι δισύλλαβα (τὰ ἤτΟΙ, χερσὶν, ποσὶν, λᾶαν, ἄνω, ποτὶ, λόφον), ἢ μονοσύλλαβα (ὁ, μὲν, τέ, τέ)". Ὁ δ' αὐτὸς ὡσαύτως ἐφεξῆς μετρεῖ καὶ ὀνομάζει συλλαβὰς καὶ τὰς αυ, ει, αι. „Ὁ τὴν καταφορὰν δηλῶν τῦ πέτρυ σίχος

„Αὖθις ἔπειτα πέδονδε κυλίετο λᾶας ἀναιδής,

μονοσύλλαβον μὲν ὐδεμίαν, δισυλλάβυς δὲ δύω μόνας (τὰς, αὖθις καὶ λᾶας) ἔχει λέξεις. — Ἔπειθ' ἑπταικαίδεκα συλλαβῶν ὐσῶν ἐν τῷ σίχῳ, δέκα μέν εἰσι βραχεῖαι συλλαβαὶ, ἑπτὰ δὲ μόναι μακραί," κτλ. (α) Εἰς ταύτας τὰς μακρὰς συλλαβὰς μετρῦνται προφανῶς καὶ αἱ διφθογγοι αυ (ΑΥθις), καὶ ει (ἔπΕΙτα), καὶ αι (ἀνΑΙδής)· ὥςε καὶ ὁ Διονύσιος ἐπρόφερε ταύτας τὰς διφθόγγυς ὡς συλλαβὰς, τυτέσιν ὡς ἁπλᾶ καὶ ἀδιαίρετα στοιχεῖα, ἢ φωνήεντα, τὰ ὁποῖα καὶ αὐτὰ ἐπίσης ονομάζει καὶ μετρεῖ συλλαβὰς (οἷον, τὸ ε τῦ ἔ-πειτα, τὸ ε τῦ κυλί-ε-το, τὸ α τῦ λᾶ-ας, τὸ α τῦ ἀ-ναιδής). Ποίαν ἄλλην σαφεσέραν μαρτυρίαν ἐνδόξυ τῆς Ἑλλάδος καὶ συγγραφέως καὶ μυσικῦ δύνανται νὰ ζητήσωσιν οἱ

(α) Περὶ Συνθέσ. τμ. κ.

Ἐρασμίται, ὅτι αἱ αι καὶ αυ καὶ οι, τετέσιν ὅλαι γενικῶς αἱ δίφθογγοι (διότι καὶ ἡ ευ ἀκολουθεῖ τὴν αυ, τὴν δὲ ε καὶ αὐτοὶ ὁμολογέσιν ἀδιαίρετον), ἐπροφέροντο καὶ εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, καθὼς καὶ τὴν σήμερον ἀπὸ ἡμᾶς, ὡς ἁπλαῖ δηλονότι καὶ μονοειδεῖς συλλαβαί; Θ) Ὁ Στράβων (1, μ. Χ.) γράφει (καθὼς γράφσι καὶ Εὐριπίδης καὶ Ξενοφῶν καὶ ὅλοι οἱ ἀρχαῖοι), Ναύπλιον, (παρὰ τὸ ναυσὶ πλεῖσθαι), καὶ Ναυπλία (γῆ), ὡς καὶ Ναύπλιος ἥρως, κτλ. πλίον δὶ ἢ πλεῖον δὲν γράφεται ἐδέποτε, ἀλλὰ πάντοτε πλοῖον, πλοία (εὔπλοια, κτλ.), ἄρα καὶ τὸ Ναυπλία ἐπροφέρετο ὁμοιοφώνως μὲ τὸ εὐπλοίη, εὔπλοια (ὡς τὸ λιμὸς μὲ τὸ λοιμός). Ι) Εἴπομεν καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (κεφ. θ), ὅτι ὁ Νέρων (60 μ. Χ.) ἐξελάμβανε τὸ πυθικὸς ὁμόφωνον τῷ ποιητικός· (κατὰ τὴν χυδαίαν τῶν Ῥωμαίων προφορὰν τὸ θ δὲν διεκρίνετο ἀπὸ τὸ τ, καὶ τὸ ποιητικὸς συνεκόπτετο εἰς τὸ ποιτικὸς, καθὼς καὶ ὕστερον τὸ ἐποίησα εἰς τὸ ἐποῖσα, προφερόμενον ἐπῖσα· οι=η=ι)· ΙΑ) Καὶ ὁ Ἀπολλώνιος (130 μ. Χ.), εἶπε τὴν ἐμεῖο γενικὴν τῷ πρώτῳ προσώπῳ (ἐγὼ, ἐμέ, ἐμέο), ὁμόφωνον τῆς κτητικῆς ἐμοῖο (ἐμὸς, ἐμή). συμπίπτει δὲ καὶ ταὐτίζεται τὸ ἐμοῖο πρὸς τὸ ἐμεῖο πολλάκις, καθὼς καὶ τὸ (ἑὸς) ἑοῖο, οἷο, μὲ τὸ ἑεῖο, εἷο (ὅς, ἥ), καὶ τὰ τεοῖο καὶ σοῖο (γενικαὶ τῆς κτητικῆς τεὸς, σὸς) μὲ τὸ τεοῖο (γενικῆς τῆς πρωτοτύπ. τὺ=σὺ) καὶ σεῖο (=σέο, σοῦ, σύ). Ὁ Σέξτος (190, μ. Χ.), ὀνομάζων τὴν αι καὶ ου στοιχεῖα, ἐπιφέρει „Καὶ πᾶν ὃ τῆς ὁμοίας ἐστὶ φύσεως," τετέσιν ὅλαι αἱ δίφθογγοι, ὡς ὁμοφυεῖς καὶ ὁμόφυλοι τῆς αι καὶ ε, εἶναι καὶ αὐταὶ στοιχεῖα μονοειδῆ τὸν φθόγγον ἔχοντα, ἄρα καὶ ἡ οι.

Ὁ δ' αὐτὸς ὑποσυνάπτει καὶ τὰ ἐφεξῆς. „Τέτε δ' ἔτως ἔχοντος, ἐπεὶ καὶ ὁ τοῦ ει φθόγγος καὶ ὁ τῦ ου μονοειδὴς καὶ ἀσύνθετος καὶ ἀμετάβολος ἐξ ἀρχῆς ἄχρι τέλες λαμβάνεται, ἔσαι καὶ ἔτος στοιχεῖον." τῦτο τὸ δεύτερον ου ὁ ἡμέτερος Κοραῆς (προλεγόμ. ἐκδόσ. Ἰσοκρ.), διορθόνει ἐξ εἰκασίας οι, καὶ ἡ εἰκασία του εἶναι τόσον πιθανὴ, ὅσον εἶναι βέβαιον ὅτι ὁ Σέξτος ὁμιλεῖ περὶ τῶν διφθόγγων γενικῶς „πᾶν ὃ τῆς ὁμοίας ἐστὶ φύσεως" (πρὸς Γραμματ. κεφ. ε). ΙΓ) Ὁ μέγας Βασίλειος (350, μ. Χ.), διορίζει τὴν ὀρθογραφίαν τῶν ἀπὸ τῦ κυ καὶ κοι καὶ χρυ καὶ χροι ἀρχομένων λέξεων (κῦμα, κοῖλον, χρυσὸς, χροιὰ), διὰ τὴν ὁμοφωνίαν τῆς οι πρὸς τὸ υ (=ι). ΙΔ) Ὁ Αὐσώνιος (388, μ. Χ.), ὄχι ἄσημος Ῥωμαῖος ποιητὴς, γράφει Solicismus τὸ σολοικισμὸς, προφέρων τὴν οι ὡς ι, καθὼς καὶ ὁ Σιδώνιος (Sollius Sidonius· τῷ 460, μ. Χ.) ἔγραψεν ὡσαύτως καὶ mira, τὸ μοῖρα, καὶ metoecI τὸ μέτοικοι, καὶ hecatombion τὸ ἑκατόμβοιον· ὁμοίως καὶ ὁ Σπαρτιανὸς (Spartianus) ὀλίγον ὕστερον, picilem τὴν ποικίλην· καὶ (ἐν παλαιοῖς μαρτυρολογίοις) εὑρίσκεται, cimiterium τὸ κοιμητήριον, κτλ. ΙΕ) Παῦλος ὁ Αἰγινήτης (395, μ. Χ.), καὶ Ἀρεταῖος ὁ Καππαδόκης (περὶ θεραπ. ὀξ. κεφ. ζ.), καὶ ἄλλοι μετὰ τέτες γράφεσιν ὕσσωπος ἢ ὕσωπος ἀντὶ οἴσυπος, συγχέοντες τὰς δύω διαφόρες ταύτας λέξεις (τὸν ὕσσωπον τὸ φυτὸν, καὶ τὸν οἴσυπον, ῥύπον ἁπλύτε μαλλίε προβάτων, τὴν συνήθ. σαριὰν, ἐκ τῦ σάρον, ἢ ἀσηρὸς, ἀσαρὸς, ἀσαρία), διὰ τὴν ἐκ τῆς ὁμοφωνίας ὄχι σπανίαν ἀλλαγὴν τῆς οι πρὸς τὸ υ (ὡς ὕαξ ἀντὶ οἷαξ, καὶ κοιαίσωρ ἀντὶ κυαίσωρ = quaestor)· ὅτι δὲ

τὸ υ κατὰ τὰς χρόνας ἐκείνας εἶχεν ἤδη ἀποβῆ ὁμόφωνον καὶ τῦ ι, περιττὸν εἶναι νὰ ἐπαναλάβωμεν. ΙϚ) Εἰς τὸ ἐπὶ πάπα Γρηγορίᾳ (600, μ. Χ.) ἀντίγραφον τοῦ ψαλτῆρος γράφεται amartoli τὸ ἁμαρτωλοὶ, κτλ. ΙΖ). Εἰς τὴν Σλαβονικὴν μετάφρασιν τῆς θείας Γραφῆς (868, μ. Χ.) ἐκφράζεται ἡ οι διὰ τῦ ι οἷον, Βέῤῥοια Берія (Πράξ. ιζ, 10), Φοίβην, Фіву (Ῥωμ. ιϛ, 1), Κοίλη Συρία, Φοινίκη, φοῖνιξ, Συροφοίνισσα, Кілисурія, Фінікія (β. Μακμαβ. δ), фінікъ (Ἰωάν. ιβ, 13), Сурофінікісса (Μάρκ. ζ, 26, ὅπου γράφεται καὶ Συροφοινίκισσα), κτλ. πρόσθες καὶ τὰ ἐν ἄλλοις ἐκκλησιαστικοῖς βιβλίοις, ікосъ καὶ (і = и), икосъ, икономъ, ἀντὶ οἶκος, Οἰκονόμος, κτλ. ΙΗ) Ὁ Εὐσάθιος (διὰ νὰ παραλείψω πολλὰς καὶ ἄλλας τῶν πρὸ αὐτοῦ γραμματικῶν καὶ ἄλλων συγγραφέων μαρτυρίας), ὁ Εὐσάθιος (1155, π. Χ.), σημειόνει ὡς παρηχήσεις Ὁμηρικὰς ὄχι μόνον τὰ, κοίμησε κύματα, Σκύλλη κοίλη, Χάρυβδις ἀναῤῥοιβδεῖ (οι=υ), ἀλλὰ καὶ τὰ, Τροίη εὐρείη, Ἔπειὸς ἐποίησε, ἕῆος ἐοῖο (εἰς ἰλ. σελ. 94, 947, καὶ εἰς Ὀδύσ. 480, κτλ.)· ἤγουν ὁ Εὐσάθιος ἐπρόφερε τὴν οι ὡς ὁμόφωνον τῦ υ καὶ η καὶ ει, καὶ ταῦτα πάντα ὁμοφώνως μὲ τὸ ι (βλ. περὶ τῆς ει). ΙΘ) Τελευταῖον, εἰς πολλὰς νομισμάτων καὶ λίθων ἐπιγραφὰς γράφεται ι ἀντὶ οι, καὶ τ' ἀνάπαλιν, οι ἀντὶ ει=ι· οἷον: ἰωνισὴς, ἀντὶ οἰωνισὴς (νομίσμ. Ἰουλίᾳ Καίσαρος, τῷ 49, π. Χ.). Παοινὶ καὶ Παϊνὶ (μὴν Αἰγυπτίων, ἐν ἐπιγραφῇ Αἰγύπτῳ ἐπὶ Τιβερίῳ, τῷ 20, μ. Χ.). οἰκοςῦ ἀντὶ εἰκοσοῦ (ἐν νομίσμασιν Ἀντωνίνου Πίου, τῷ 138 — 161, μ. Χ.). πρειμοιπειλάριον ἀντὶ πριμιπιλάριον (ἐν ἐπιγραφῇ τῆς ἐν Ἀσίᾳ Νικο-

πόλεως, τῶν νῦν Μουντανιῶν· τῷ 400, μ. Χ.). Ὁμοίως καὶ εἰς ἄλλας τῆ ε αἰῶνος ἐπιγραφὰς, ὁδηπορίαις, ἀντὶ ὁδοιπορίαις. πεποῖκα, ἀντὶ πεποίηκα (παρελείφθη τὸ η ὡς ὁμόφωνον τῆς οι=ι), καὶ ἐπύησα ἀντὶ ἐποίησα (υ=οι=ι) (α), κτλ. Ἱκανῶσι ταῦτα περὶ τῆς οι.

ΑΥ καὶ ΕΥ.

§ ια. Καὶ τὴν αυ καὶ ευ διαιρῶσιν οἱ Ἐρασμῖται προφέροντες ὡς aü καὶ eü διὰ τοὺς ἑφεξῆς δύω καὶ μόνας λόγας. α) Οἱ Λατῖνοι γράφασεν au καὶ eu (ἄα, ἔα), ἀντὶ τῶν αυ καὶ ευ. β) Ὁ Ἀριστοφάνης μιμούμενος τῶν σκύλλων τὸ γαύγισμα γράφει αὖ αὖ (Σφηξ. 898), οἱ δὲ σκύλλοι γαυγίζασιν, ἄα, ἄα! — Πρὸς ταῦτα ἀπαντῶμεν. α) Αἱ Λατινικαὶ δίφθογγοι au, eu, ἀναλογῶσι μᾶλλον πρὸς τὰς διῃρημένας συλλαβὰς aü, eü, ἢ αα, εα (υ=α), πάρεξ πρὸς τὰς ἀδιαιρέτας διφθόγγας αυ καὶ ευ, τὰς ὁποίας καὶ αὐτοὶ πολλάκις οἱ Λατῖνοι ἐκφράζουσιν av καὶ ev· ἐπειδὴ, τὸ μὲν Ἑλληνικὸν υ ὑπάρχει καὶ φωνῆεν (=α, ü, ι), ἐπέχει δὲ καὶ ὡς συμφωνικὸς πνευματισμὸς τὸν τόπον τῆ διγάμματος (=F, β, v), καὶ ἀποβαίνει τρόπον τινὰ φωνῆεν συμφωνικὸν, ἢ συμφωνοφωνῆεν, δύω φθόγγων ἔχον δύναμιν ὑπὸ τὴν αὐτὴν μορφήν· τὸ δὲ Λατινικὸν u, διακριθὲν ἀπὸ τὸ συμφωνικὸν v, δὲν ἔχει πλέον εἰ μὴ τὸν

(α) *Βλ.* Occo, Impp. Romanor. numism. p. 8—265. Spon. tom. 1, p. 388. Montfaucon. palaeogr. L. 2, p. 170, 272. Ligth, Travels etc. p. 270. Boissonade, notices des manuscrits, p. 165, κτλ.

φθόγγον τοῦ φωνήεντος ε (= υ), ὅθεν καὶ καθ' ἑαυτὸ ἀποτελεῖ ἰδίαν συλλαβὴν, καὶ δὲν δύναται νὰ συναφθῇ μὲ τὸ προηγέμενον α ἢ ε, ἀλλ' ἀποπηδᾷ καὶ ζητεῖ ἰδίαν ἀρχήν. Ὥςε τὰ au καὶ eu ὑπάρχεσι κυρίως δισυλλαβίαι, ἢ συζυγίαι δύω φωνηέντων, ἑκατέρε κατὰ τὸν ἴδιον φθόγγον, εἴτε γοργότερον εἴτε βραδύτερον, πάντοτε ὅμως ἀμιγῶς συνεκφωνεμένων· οὕτω, φέρ' εἰπεῖν, τὸ autumnus = (ἀϋτέμενος υ = ε) ἀϋτμένος, ἀϋτμὴν, καὶ τὸ euge = ἐΰγε (εὖγε), καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. Ἀλλ' εἰς τὰς ἀδιαιρέτες αυ καὶ ευ τὸ υ συνέρχεται μὲ τὸ προτασσόμενον φωνῆεν, καὶ συμπαρακολεθεῖ ἀχώριςον, καὶ ὁμαλῶς ὁμοφωνῆν συναπαρτίζει μίαν συλλαβήν· διότι μεταλαμβάνει φύσιν συμφώνε, μεταπίπτον ἀνεπαισθήτως ἀπὸ τὸν φθόγγον τῆ ε εἰς τὸν τῆ ν, ὅταν μάλιςα μετ' ἄλλου προηγουμένου φωνήεντος συνεκφωνῆται ἐπιτροχάδην, συνέλκον τὸ πνεῦμα περὶ τὸ ἀκροξόμιον. Τοιαύτη εἶναι ἡ τῆ υ φύσις διὰ τὴν ὁποίαν ἡ αυ καὶ ευ ἀπηχῆσιν ὡς αβ καὶ εβ, ἢ αφ καὶ εφ, συλλαβαί. Οὕτω, φέρ' εἰπεῖν, τὸ παύω (ἐκ τῆ πάω, πάϝω), ὅταν πρῶτον μὲν τὸ προφέρῃ ὁ προφέρων ὡς τὸ Λατιν páuo (πάεω), μετὰ δὲ ταῦτα συνελαύνων γοργότερον τὸν φθόγγον τῆ ε κατὰ τὸν τῆ Ἀγγλικῆ w, τὸ ἐκφωνήσῃ pàwo, θέλει καταντήσει παρευθὺς νὰ τὸ προφέρῃ ἀκραιφνῶς καὶ εὐφωνότερα, πάβω (pavo). Οὕτω καὶ τὸ αὔως (ἄως, ἄϝως), ἐπροφέρετο καὶ ἐγράφετο ἄβως (ávos), καὶ τὸ εὔασον (ἔασον), ἔβασον, κτλ. Οἱ δὲ Λατῖνοι τὸ καὶ φωνήεντος καὶ συμφώνε φύσιν ἔχον ὁμοίως μὲ τὸ υ παλαιὸν αὐτῶν γράμμα v μετέπλασαν καὶ εἰς ἑτέραν μορφὴν τὴν u· καὶ ταύτην μὲν διάρισαν ἰσοδύναμον τῆ φωνήεντος υ (= ε),

τὴν δ' ἀρχαιοτέραν ν κατέλιπον ἀντίστοιχον πρὸς μόνον τὸ συμφωνικὸν υ (=F, β) (α). διὰ τοῦτο καὶ οἱ Ἕλληνες μεταφράζουσι τὸ Λατιν. v ἄλλοτε μὲν διὰ τοῦ ε (καὶ τοῦτο μάλιστα συνειθίζουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ ἀρχαιότεροι, ὡς Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεύς, ὅσις καὶ ε συλλαβὴν ὠνόμασε τὸ ν, καὶ ὁ Στράβων), ἄλλοτε δὲ διὰ τοῦ β (ὡς καὶ ὁ Στράβων μέν ἐνίοτε, μάλιστα δὲ ὁ Πλούταρχος, ὅστις πολλαχοῦ μεταχειρίζεται καὶ ἀμφοτέρας τὰς γραφάς)· οἷον, Οὐλοῦσκοι καὶ Βολοῦσκοι, Οὐάρρων καὶ Βάρρων, Οὐαλέριος καὶ Βαλέριος, Νερόας καὶ Νέρβας, Ὀκταούϊος καὶ Ὀκτάβιος, τὰ Volusci, Varro, Valerius, Nerva, Octavius, κτλ. διὰ δὲ τοῦ υ δὲν μεταφράζουσιν οἱ Ἕλληνες οὐδέποτε τὸ v· διότι μόνον τὸ ου μεταβαίνει εἰς τὸν συμφωνικὸν φθόγγον τοῦ v = β, τὸ δὲ υ εἶχεν ἐξ ἀρχῆς ὄχι μόνον τὸν ἦχον τοῦ ε, ἀλλὰ καὶ τὸν τοῦ Γαλλικοῦ u (τὸ ὁποῖον δὲν μεταπίπτει προφερόμενον εἰς τὸν φθόγγον τοῦ v), ὅθεν μόνον τὸ Λατιν. u ἐκφράζεται παρ' Ἕλλησι διὰ τοῦ υ, ἐκλαμβανομένου κατὰ τὸν ἕτερον μόνον αὐτοῦ φθόγγον τὸν ε, ὡς Τίβυρις καὶ Τίβερις τὸ Tibur, κτλ. Ἀλλὰ μ' ὅλας ταύτας τὰς ἀκριβείας καὶ αὐτὴ ἡ Λατινικὴ πολλάκις ἀναγκάζεται νὰ προφέρῃ τὸ φωνῆέν της u ὡς τὸ συμφωνικὸν v, ὅταν ἦναι συνημμένον μὲ τὸ q, ἄλλου φωνήεντος ἑπομένου, ὡς εἰς τὰ quis, quæ, qua, quod (= qvis, κτλ.), καὶ εἰς ὅλας τὰς καταλήξεις τῶν ῥημάτων τῶν εἰς quo (distinquo), καὶ ἀλλαχοῦ, ὅπου τὸ u ἀποβαίνει φωνῆεν ἀτελές, ἢ σύγκριμα φωνήεντος καὶ συμφώνου.

(α) Βλ. τμῆμ. α, κεφ. α, σελ. 25, καὶ κεφ. η, σελ. 138.

Καὶ τούτων δὲ τῶν λέξεων τὸ u ἐκφράζομεν Ἑλληνιστὶ διὰ τοῦ ἀντιστοίχου υ, ἢ διὰ τοῦ ου, Κούαρτος γράφοντες τὸ Quartus, καὶ πάλιν Κύϊντος, καὶ (υ = ο) Κόϊντος, καὶ Κυϊντίλος, καὶ Κυϊντιλιανὸς (καὶ συγκοπῇ Κυντιλιανὸς) τὰ Quintus, Quintilius, Quintilianus, κτλ. τὰ δὲ εἰς quo καὶ εἰς κεύω (κέβω) μετέφραζε πολλάκις ὁ μέσος ἑλληνισμὸς· οἷον, obsequo (-quor), ὀψικεύω [Κυρίλλ. λεξ. καὶ Σχ. Διονος χρυσος. ὅθεν καὶ τὰ συνήθ, ὀψίκια (obsequia), ψίκια (παρ' Ἠπειρώταις), ἡ τῆς νύμφης παραπομπὴ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ· ἡ δὲ πρόσκαιρος ἐπιστροφὴ τῆς νεονύμφου εἰς τὰ πατρῷα λέγεται (παρὰ Θετταλοῖς) τὰ ἐπιστρόφια]. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ συμφωνικὸν v μεταβάλλει πολλάκις ἡ Λατινικὴ εἰς τὸ φωνῆεν u διὰ τὴν εὐφωνίαν, ὅταν ἐκ τοῦ avis λέγῃ auspicium (avispicium, aves spicio = οἰωνο-σκοπῶ), καὶ augurium (aves gero, ῆ, avium ἄγυρις), καὶ fautor ἐκ τοῦ faveo, καὶ ἄλλα πολλά (α)· ὅθεν παρὰ τοῖς ποιηταῖς ποτὲ μὲν ἐκλαμβάνεται τὸ v καὶ ὡς u βραχύ· οἷον τὸ sylvae τρισύλλαβον ὡς sylüae (Ὁράτ.), καὶ τὸ solvit ὡς solüit (Κάτυλ.)· ποτὲ δὲ καὶ τὰ δισύλλαβα au καὶ eu ἐκφέρονται μονοσυλλάβως, οἷον av καὶ ev, διὰ τὸ μέτρον, ὡς,

„Augescunt aliae gentes, aliae minuuntur (Lucret.)

Τελευταῖον καὶ αὐτὰς τὰς Ἑλληνικὰς αυ καὶ ευ αὐτὴ πάλιν ἡ Λατινικὴ ἀποδίδει διὰ τῶν μονοσυλλάβων av καὶ ev, ὡς εἰς τὸ cavneas

(α) Prisciam, L. I, p. 546.

καυνείας, ταὐτόφωνον τοῦ cave-ne-eas (α), καὶ τὰ, παύω (φάβω) = pavo, paveo· καίω (χάω), cavo· ναῦς, νανὸς, navis· lavo = λάϝω (λαύω) λούω (λόω, ο = α), ὡς καὶ faveo (favo) = φαύω (φάω, φώω, φώϝω, foveo), Phavorinus, Φαβωρῖνος (Πλάταρ. καὶ Διογ. Λαέρτ.)· παῦρος μεταθέσει parvus (καὶ ἄλλη μεταθέσ. pravus) = φαῦρος (ἀ-φαυρός· Ὁμηρ.) = φαῦλος, paulus καὶ flavus (φαλὸς, φάϝλος)· εὐοὶ, εὐὰν, evoe, evan, evax, Εὔιος, Evius· Εὔανδρος, Evander· Σευῆρος, Σεβῆρος (σέβας σεβερὸς), Severus· Δαῦος, Davus, (Plaut. Virgil. Ovid.)· ἀρίθμει καὶ ὅλα τὰ εἰς evis = ευις (εβις), οἷον brevis = βρέβιος (Συνόδ. Αφρικ. 405, μ. Χ.). Πρόσθες καὶ τὰ Γραφικὰ καὶ ἐκκλησιαστικὰ, Eva, David, Evangelium, Evodia, τὰ Εὔα, Δαυΐδ, Εὐαγγέλιον, Εὐοδία (Φιλιππ. δ), Εὐάγριος, Evagrius, καὶ ἄλλα πολυάριθμα. Ὥςε ἐκ τέτων ὅλων γίνεται καταφανὲς ὅτι αἱ Ἑλληνικαὶ δίφθογγοι αυ καὶ ευ ἀντιστοιχῶσι πρὸς τὰ Λατινικὰ μονοσύλλαβα av καὶ ev, τὰ δὲ δισύλλαβα au καὶ eu (άϐ, έϐ) διαφέρϐσιν ἀπὸ τὰς αυ καὶ ευ, ὅσον τὸ u ἀπὸ τὸ v, καὶ τὸ ϐ ἀπὸ τὸ πνευματῶδες v = ϝ = β, ἢ καὶ ὡς τὰ διηρημένα αϋ, εϋ (τὸ υ ὡς ϐ ἐκφωνεμένϐ), ἀπὸ τὰς ἀδιαιρέτϐς αυ καὶ ευ. Β) Τὸ δὲ παρ' Ἀριστοφάνει μίμημα τῆς τῶν σκύλλων ὑλακῆς αὖ αὖ, προφερόμενον καὶ μετὰ πνεύματος, βαῦ, ἐγέννησε τὸ βαύζω, καὶ κατὰ διαίρεσιν, βαϋζω, δωρικ.

(α) Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου τοῦ Κικέρωνος (de Divinat. II, 40), συγκατένευσε μόλις καὶ ὁ Μέκερχος βιασθεὶς νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι ἡ au δύναται νὰ προφέρηται καὶ ὡς aw! (Haverc. Syllog. I, pag. 141.)

βαϋσδω, ὡς πάλιν ἐκ τῆ βαύβω τὸ Λατιν. (baubo, οἷον βαΰβω), baubor. Τοῦτο δὲ τὸ βαύζω καὶ βαύβω εἶναι συγγενὲς τῆ βαυβάω, βαύω=Fαύω=αὔω, Γλ. aboyer (ἄFω, ἄω, ῥῆμα καθόλου φωνῆς ἐκφραστικὸν)=ἄβω, ὅθεν τὸ ἄπω, ἀπύω, κτλ. Ὤφελε τὸ αὖ ἀδιαιρέτως προφερόμενον ἠχεῖ ὄχι ἄε, ἀλλὰ ἄβ, ὅθεν τὸ τῆς συνηθείας γαῦ=γάβ, καὶ γαυΐζειν, γαυγίζειν, καὶ πάλιν βαυΐζειν ἢ βαβύζειν (βαFύζειν), ἀντὶ βαΰζειν, βαύζειν (μετὰ τῶν εἰς ἄλληλα τρεπομένων πνευμάτων β καὶ γ), καὶ Ῥωσσικῶς, гавъ, гавгапь, γαβγᾶν=γαυγάειν, γαυγίζειν, καὶ Γερμ. gautzen, καὶ πάλιν wuwen (βαβὲν, ἀντὶ βαυβᾶν) καὶ bäffen, bäfftzen=βαύζειν, καὶ διηρημένως bauzen=βαΰζειν, ἐκ τῆ bau, wau, Δανιςὶ wow, καὶ baf=βάφ=βάβ, βαῦ=Fαῦ, αὖ! Ἀλλὰ, μ' ὅλην ταύτην τὴν δὶς διὰ πασῶν συμφωνίαν τῶν γαυγισμάτων, ποίαν βεβαίαν ἀπόδειξιν τῆ γνησίε φθόγγε τῆς διφθόγγε δύναταί τις νὰ λάβῃ ἀπὸ τὰς διαφόρως τραχυνομένας τῶν σκύλλων φωνάς; δὲν ἐξεύρω, ἂν εἰς τὸ Βέλγιον οἱ κύνες ὑλακτῆσι πάντοτε κατὰ τὸν Ἐνίννιον, ἀλλ' εἰς τὴν Ἑλλάδα φωνάζεσι καὶ ἄβ ψιλώτερον, καὶ ἄφ δασύτερον, καὶ ἄε πλατύτερον, καὶ ἄλλος ὁπωσδήποτε ὅταν ὑλακτῶσιν, ἢ ὠρύωνται, ἢ σκέζωσι κνυζῶντες, ἢ σαίνωσι κολακεύοντες, ἢ καὶ ἀγριαίνωσιν ἀῤῥάζοντες καὶ σεσηρότες! Φεῦ, ποία καταδίκη, νὰ ζητῶσι συνηγόρες λαλιᾶς ἀνθρωπίνης ἄνθρωποι κτήνη! Ἀλλὰ τοιοῦτον εἶναι τὸ δρᾶμα τῆς Ἐρασμικῆς αἱρέσεως· οἱ τότε πράτιζοι δραματοποιοὶ εἰσήγαγον εἰς τὴν σκηνήν των ἐντεῦθεν μὲν πρόβατα βληχώμενα, νὰ διδάξωσι τοῦ β τὴν προφοράν· ἐκεῖθεν δὲ χοίρους γρυλλίζοντας, νὰ ἐκφωνήσωσι τὴν οι· μεταξὺ

δὲ τούτων ἀπέλυσαν καὶ σκύλλες ὑλακτοῦντας, νὰ προφέρωσι τὴν αὖ! Καὶ ἔμελλεν ἄρα ὄχι μόνον ὁ χρυσόμαλλος τῆς Ἕλλης κριὸς, ἀλλὰ καὶ ἡ Κρωμμυωνία σῦς, καὶ ὁ Ἐρυμάνθιος κάπρος, καὶ αὐτὸς αὐτότατος ὁ Κέρβερος νὰ κανονίσωσι τοὺς φθόγγους τῶν Ἑλληνικῶν Μουσῶν! Ὑπόλοιπον μένει νὰ εἰσάξωμεν καὶ ἡμεῖς γλαῦκας κἄν τινας, εὐσχημοτέρους ὁπωσδήποτε συνηγόρους, ἐκνομήσαντες (α) ὀλίγας ἀπὸ τὴν ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν, ὥσε ν' ἀποδείξωσιν, ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ γλαυκῶπις Ἀθηνᾶ (τῆς ὁποίας εἶναι τὸ πτηνὸν ἱερὸν, ὡς τῆς νίκης οἰωνὸς) ἐπρόφερε τὴν αυ ἀδιαίρετον, καθὼς τὴν ἐκφέρει μονοφθόγγως καὶ ἡ γλαῦξ εἰς τὴν φωνήν της κικκαβαῦ (κικκαβάβ), ὅθεν ὠνομάσθη καὶ ἄλλως, κικκάβη, καὶ (ὡς ἐκ τοῦ κικαβαύη, κικκοβαύη), κοκκοβαίη (Ἡσύχ.), καὶ συνήθως κοκκοβάγια. Ἀλλὰ συγχώρησον ἀναγνῶσα! ἂν ἠνώχλησα τὴν αἴσθησίν σε, καθὼς καὶ τὴν ἰδικήν μου, γράφων τὰς ὁποίας ἀναγινώσκεις ἀηδεῖς καὶ ἀδιαρθρώτους ἀλέγων ζώων φωνὰς, αἴτιοι εἶναι Χέκοι καὶ Χοβέσιοι καὶ ὅσοι τούτων ὅμοιοι, οἵτινες πρῶτοι ἐμνημόνευσαν τοιαῦτα τερετίσματα. Ἀλλ' ἀφίνοντες τούτους, ὡς ἄλλους θαυματοποιὸς σύροντας κατόπιν των σκυλλία καὶ πρόβατα καὶ κάπρους, καὶ ἂν τύχῃ, καὶ ἀρκέδας, νὰ διαπαιδαγωγῶσι τὸν ὄχλον τῶν, ὅσοι θέλουσι νὰ τοὺς ἀκούωσι, μεταβαίνομεν εἰς δείξεις λογικὰς περὶ τῆς ἀνέκαθεν μέχρι

(α) Συνήθ. ξενομῶ (ἐξνομῶ) ἀντὶ ἐκνομῶ (= ἐκβάλλω τῆς νομῆς, ἢ τῆς φωλεᾶς), ὡς τὸ ἐκνέμω. τὸ ὁποῖον, ὡς φαίνεται, ἐσχηματίζετο καὶ ἐκνομέω.

καὶ εἰς ἡμᾶς ἀδιαιρέτου προφορᾶς τῆς αυ καὶ ευ.

§ ιβ. Α) Εἴπομεν ἐν τοῖς προλαβοῦσιν, ὅτι αἱ δίφθογγοι αυ καὶ ευ εἶναι τὰ α καὶ ε φωνήεντα συνημμένα μετὰ τοῦ υ, ὡς συμφωνικοῦ πνεύματος ἐκφερόμενα, τουτέστιν εἶναι συλλαβαὶ ἐξ ἑνὸς φωνήεντος καὶ τῆς μετ' αὐτοῦ συνηνωμένης συμφωνικῆς δασύτητος, εἰς τὴν ὁποίαν μεταβαίνει τὸ υ συντυλισσόμενον, τρόπον τινὰ, καὶ συναρπαζόμενον ὑπὸ τοῦ πνεύματος· εἶναι δὲ καὶ δίφθογγοι αἱ αὐταὶ, καθὸ συναλοιφαὶ δύω φωνηέντων εἰς ἕνα φθόγγον, τὰ ὁποῖα διαιρούμενα πάλιν ἐπὶ τῆς αὐτῆς λέξεως ἀποδίδουσιν ἑκάτερον τὴν ἰδίαν αὐτοῦ φωνὴν, καὶ τὸ υ ἀπολυθὲν ἀπὸ τὸν δεσμὸν τοῦ πνεύματος ἀναλαμβάνει τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν, καὶ ἐκφωνεῖται καθ' ἑαυτό· οὕτω τὸ αὔω (ἄβω = ἄϝω) γίνεται ἀΰω, καὶ τὸ εὖ, ἐΰ. Διὰ τοῦτο τινὲς τῶν φιλολόγων ἐνόμισαν, ὅτι ἡ πρώτη τοῦ υ χρῆσις ἦτον ἀντὶ πνεύματος = ϝ, κατὰ τὸ ἑβραϊκὸν ναν, ἀνεπλήρουν δὲ τὸν τόπον αὐτοῦ, καθὸ φωνήεντος, τὸ ο προφερόμενον καὶ ὡς ου (υ βραχὺ καὶ μακρόν)· ὅθεν αἱ γραφαὶ θαγάτηρ ἀντὶ θυγάτηρ καὶ ἄλλα, περὶ τῶν ὁποίων λέγομεν ἐν τῷ περὶ τῆς ου, ὕστερον δὲ παρελήφθη καὶ ὡς φωνῆεν τὸ υ. Ἀλλ' ὅτι μὲν τοῦτο τὸ γράμμα εἶχεν ἔκπαλαι τὸν φθόγγον τοῦ ϝ, εἴπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (σελ. 24). ὅτι δὲ ταύτην πρώτην καὶ μόνην εἶχε τὴν χρῆσιν ἐξ ἀρχῆς, εἶναι σχεδὸν ἀπίθανον. Πότε κατετάχθη τὸ υ εἰς τὸν Ἑλληνικὸν ἀλφάβητον εἶναι ἀδιόριζον (βλ. σελ. 27)· εἶναι ὅμως βέβαιον, ὅτι οἱ παλαιοὶ, οἷον ὁ Ἀριστοτέλης (βλ. Πλιν. ζ, 56), καὶ οἱ Στωϊκοὶ (Λαέρτ. ἐν Ζήνων.), καὶ ὁ Ἁλικαρνασσεὺς Διονύσιος (περὶ

Συνθέσ. τμήμ. ιδ), καὶ ὁ Πλούταρχος (Πλατων. Ζητήμ.), καὶ εἴ τις ἕτερος, ἠρίθμησεν τὸ γράμμα μεταξὺ τῶν πρώτων ις στοιχείων τῆ ἀλφαβήτω. Ὅσον δέ τις δύναται νὰ συνεικάσῃ καὶ ἀπὸ τὰ Ὁμηρικὰ ποιήματα (καθ' ἣν ἔκπαλαι τὰ παρελάβομεν μορφήν), ἐγνώριζε βέβαια τὸ υ καὶ αὐτὸς ὁ Ὅμηρος, ἐπειδὴ εἰς λέξεις μυρίας δὲν ἠδύνατο νὰ γράψῃ ο ἀντὶ υ διὰ τὴν σύγχυσιν τῶν ὀνομάτων· οἷον τὸ υἱὸς, φερ' εἰπεῖν, γραφόμενον οἰὸς ἤθελε συμπίπτει μὲ τὸ οἷος, καὶ οἰὸς (ὄϊος, ὄϊς, οἷς), καὶ τὸ μῦθος μὲ τὸ μόθος, καὶ τὸ ὕλη μὲ τὸ ὅλη, καὶ τὰ κύπτω, κύψας μὲ τὰ κόπτω, κόψας, καὶ τὰ θύω, λύω, χύω, μὲ τὰ θόω, λόω, χόω (χάω), καὶ ἄλλα πάμπολλα τῶν ὁποίων αἱ ταὐτόμορφοι γραφαὶ δὲν εἶχον ἀκόμη μήτε τόνους μήτε πνεύματα μήτε τὸ μακρὸν ω μέγα συνεργοῦντα πρὸς διάκρισιν. Εἰς τὸν Ὅμηρον προσέτι ἦτο γνωστὴ καὶ ἡ τῶν ἐξ εο συναίρεσις εἰς ευ καὶ ου, οἷον, πονεῦντα καὶ πονοῦντα, βόεσι καὶ βοσὶ (ὡς λέγομεν ἐφεξῆς)· ταῦτα δὲ τὰ ευ καὶ ου φανερὸν ὅτι χωρὶς τῆ υ δὲν γράφονται· διὰ τόπο λοιπὸν ἔγραφε καὶ τὴν αυ. Καὶ τὸ ταὐτὸν δε τῆ υ λατινικὸν u ἢ v ἀναγινώσκεται εἰς παλαιοτάτας γραφάς. Ἀλλ' ἐδὲ τὸ F ἀντὶ τῆ υ ἠδύνατο νὰ γράφῃ ὁ θεῖος Ποιητής, διότι τοῦτο τὸ πνευματῶδες σύμφωνον δὲν ἐκφωνεῖται καὶ ὡς φωνῆεν κατὰ τὸ υ. ἢ πῶς ἤθελε γράφει Fδωρ (βδωρ) ἀντὶ ὕδωρ, καὶ Fπὲρ=ὑπὲρ, καὶ ἄλλας μυρίας συλλαβὰς, μεταχειριζόμενος τὸ ἄφωνον F (=β) ἀντὶ τῆ φωνήεντος υ; Εἶναι δὲ καὶ ἄλλως πάντῃ ἀναπόδεικτον καὶ σχεδὸν ἀπίθανον, ὅτι ἐγνώριζεν ὁ Ὅμηρος τὸ F (βλ. σελ. 216). Τοῦτο τὸ πνευματῶδες σύμβολον φαίνεται μεταγενέστερον τῆς Ὁμηρικῆς ἐποχῆς,

καὶ τὸ πρῶτον εἰσήχθη πιθανώτατα εἰς Αἰολικά τινα κατὰ τόπους ἰδιώματα καὶ μόνον εἰς διωρισμένας συλλαβὰς, οἷον εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ εἰς τὸ μέσον τινῶν λέξεων, διὰ νὰ ἐκφράζῃ προφορᾶς δασύτητα τὴν ὁποίαν ἄλλαι διάλεκτοι εἰς τὰς λέξεις ταύτας δὲν ἐπρόφερον· ὡς τὸ εἰρήνη, φέρ' εἰπεῖν, ἀδάσυντον ἀπ' ἄλλους ἐκφωνούμενον, Αἰολεῖς τινες ἐπρόφερον καὶ ἔγραφον Ϝειράνα. Πιθανὸν ὅτι μετεχειρίσθησαν τὸ σύμβολον καὶ πρὸς διάκρισιν τοῦ β, ὅταν ἦναι ῥιζικὸν τῆς λέξεως στοιχεῖον, καὶ ὅταν πνεῦμα μόνον, τὸ ὁποῖον διὰ τοῦ αὐτοῦ στοιχείου ἔγραφον ἁπλούστερον οἱ παλαιότεροι (καθὼς καὶ τὸ σ μετεχειρίζοντο καὶ ὡς γράμμα καὶ ὡς σύμβολον πνευματισμοῦ, οἷον Ἕλλοι, Σελλοὶ, ἕλλα, σέλας, καὶ ἐπὶ τῶν ὀδοντοφθόγγων πνευματισμῶν τὰ ταὐτόφωνα στοιχεῖα ὡσαύτως), οἷον τὰ, ῥόδον καὶ ὀρέω, προφερόμενα καὶ γραφόμενα δασύτερον, βρόδον, ὀρέβω, ἔγραψαν ὕστερον, Ϝρόδον ὀρέϜω, πρὸς διασολὴν τοῦ πνεύματος ἀπὸ τὸ ὁμόφωνον στοιχεῖον. Ὡσαύτως διέκριναν διὰ τοῦ αὐτοῦ συμβόλου καὶ τὸν συμφωνικὸν καὶ τοῦ β ὁμόηχον ἀπὸ τὸν φωνήεντα φθόγγον τοῦ υ· οἷον τὰ εὔκηλος καὶ αὔως (ὅπου τὸ υ χωρεῖ συλλαβιζόμενον ὡς σύμφωνον μετὰ τοῦ προηγουμένου φωνήεντος) ἔγραψαν ὕστερον καὶ ἐϜκηλος, ἄϜως, διὰ νὰ σημάνωσι τὸν ἐμπίπτοντα πνευματισμὸν εἰς τὰ ἔκηλος καὶ ἄως (ἔγραφον δὲ υ ὅπου τῶν συλλαβῶν ἡ εὐφωνία δὲν ἐσυγχώρει τὴν χρῆσιν τοῦ πνευματώδους β διὰ τὴν ἀντίκρουσιν τοῦ ἑπομένου μὴ συγγενοῦς συμφώνου, ὡς εἰς τὸ εὔκηλος, κτλ. ἑπομένου δὲ φωνήεντος ἔγραφον καὶ β πολλάκις, ὡς εἰς τὰ αὔως καὶ ἄβως, μισγάβωρ, κτλ.). Ἀλλ' ἀρχαίων γὰρ ἴχνη

ἐναργῶς ἐκλέξασθαι δυσχερές! δύσκολον εἶναι νὰ διορισθῇ καὶ ἡ χρῆσις καὶ ἡ ἐποχὴ τῆς γενέσεως τοῦ F. Ὁ Ἁλικαρνασσεὺς διαγράφων καὶ τὸν φθόγγον τε (=v), καὶ τὸ σχῆμα (γάμμα διπλοῦν = F), λέγει, ὅτι τὸ μετεχειρίζοντο πολλάκις οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες (ἐννοῶν ἴσως τοὺς Αἰολεῖς), ἀλλὰ μόνον εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς λέξεως, ἀπὸ φωνήεντος ἀρχομένης (βλ. ὄπισθ. σελ. 25)· πλὴν τὸ πνεῦμα εὑρίσκεται καὶ εἰς τὸ μέσον πολλῶν λέξεων. ἀπαντᾶται δὲ συχνότερον εἰς Αἰολικὰς γραφὰς (καὶ μάλιστα τῶν ἰταλιωτῶν Αἰολέων· ὅθεν καὶ ὁ Ἁλικαρνασσεὺς τὸ εἶπεν ου συλλαβὴν ἀποβλέπων πρὸς τὸ Λατιν. v), σπανιώτερον δὲ εἰς ἄλλων τῆς Ἑλλάδος λαῶν, καὶ πολὺ ὀλιγώτερον εἰς Ἀττικάς· ὅθεν καὶ ὁ Πρισκιανὸς ὠνόμασε τὸ στοιχεῖον Αἰολικὸν (ἐξ Ἑλλήνων παραλαβών), οἱ δὲ νεώτεροι τὸ ὑπερεπαλαίωσαν, Ὁμηρικὸν καὶ Πελασγικὸν ἐπονομάσαντες (βλ. σελ. 21). Ἄλλοι δὲ παλαιοὶ τῆς Ἰταλίας λαοί, οἷον οἱ Οὐῆσκοι, ἔγραφον U μὲν (=υ) ἀντὶ ο, ἀντὶ δὲ F (=υ) τὸ Ε· οἷον, NUEKRINUM ἀντὶ NOYKRINON (νων) = Νουκερίνων. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀρχαιοτάτην Δηλιακὴν ἐπιγραφὴν ἀναγινώσκεται ΤΟ ΑFΥΤΟ ἀντὶ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ (α). Καὶ περὶ μὲν τοῦ ο=ου λέγομεν ἰδίως ἐν τῷ περὶ τῆς ου (§ ιδ—ιζ), περὶ δὲ τῆς γραφῆς ΑFΥ ἀντὶ ΑΥ ὁ Κνίγετος (προλόγ. εἰς Ὅμηρ.) ἐνόμισεν, ὅτι ὁ γλύπτης τῆς ἐπιγραφῆς ἀμφιβάλλων, πότερον ΑFΤΟ νὰ γράψῃ κατὰ τὸν ἀρχαιότερον τρόπον, ἢ ΑΥΤΟ κατὰ τὸν νεώ-

(α) Το αFυτο λιθο εμι (τοῦ αὐτοῦ λίθου εἰμὶ) ανδριας μαι το σφελας. Οὕτως ἔχει ἡ ἐπιγραφὴ παρὰ Gibelin (Monde primitif p. 176), καὶ παρ' ἄλλοις.

τερον, ἔγραψεν ἀμφότερα τὰ στοιχεῖα (ἀφήσας καθὼς φαίνεται τῇ ὀρθῇ τὴν ἐκλογὴν εἰς τὴν διάκρισιν τῇ ἀναγνώστῃ)· Θεραπεία εὐφυὴς, ἀλλ' ὀλίγον ἀπίθανος! ἐπειδὴ, ἂν ὁ λιθοξόος ἐγνώριζε τὴν νεωτέραν γραφὴν ΑΥ, τί ἐχρειάζετο νὰ διςάζῃ καὶ νὰ γράψῃ καὶ τὴν παλαιάν; πολὺ πιθανώτερον φαίνεται, ὅτι ἔγραψε κατὰ λάθος ἀμφότερα τὰ στοιχεῖα μετὰ τῆ Α, ὡς τὴν αὐτὴν ἑκάτερον φωνὴν ἀποτελοῦντα, συλλαβιζόμενα μετὰ τῆ φωνήεντος, αβ, ἢ αφ (βλ. ἐφεξῆς ἄρθρ. Ε). ἢ ἔγραψεν ΑϜΥ ἀντὶ ΑΥϜ (αυ δασύτερον ὡς aw), ὡς εὑρίσκεται καὶ ΕΥϜΑΙΟΙΣ ἀντὶ εὐαίοις (ἂν καὶ τῶτο δὲν εἶναι σφάλμα)· ἀλλ' ἐκ τέτων δὲν ἕπεται ὅτι ἡ ΑϜ γραφὴ ἦτο ἀρχαιοτέρα τῆς ΑΥ, ἤτοι τὸ Ϝ παλαιότερον τῆ Υ. τὸ μόνον βέβαιον εἶναι, ὅτι ὅλαι αἱ τὸ Ϝ ἀντὶ τῆ Υ φέρεσαι γραφαὶ εἶναι πολλὲς αἰῶνας νεώτεραι τῆ Ὁμήρε. Πρόσθες καὶ ὅτι τὸ Ϝ τῇ λατινικῇ ἤτοι τῇ παλαιᾷ Αἰολικῇ ἀλφαβήτῳ (τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ τὸ ϝ, βλ. ὄπισθε. σελ. 20) δὲν εὑρίσκεται εἰς τὸν ἀρχαῖον Ἀττικόν· ἄρα οἱ αὐτόχθονες Ἀττικοὶ μετεχειρίζοντο ἀντὶ τοῦ Ϝ τὸ Υ, καὶ κατὰ συλλαβὰς τὸ Β, ἢ τί ἄλλο ἠδύναντο νὰ γράψωσιν; Ἀλλὰ τὸ Η ὡς πνεῦμα εὑρίσκεται καὶ εἰς τὸν Ἀττικὸν καὶ εἰς τὸν Αἰολικὸν ἀλφάβητον, καὶ τῶτο φαίνεται ἀρχαιότατον· διότι χωρὶς τούτου δὲν ἠδύναντο νὰ σχηματισθῶσι τὰ πΗ, ΚΗ, ΤΗ (ἤτοι τὰ μετὰ ταῦτα μεταπλασθέντα μονόγραφα στοιχεῖα φ, χ, θ), τὰ ὁποῖα καὶ εἰς τῆ Ὁμήρε τὴν γλῶσσαν ἀναμφιβόλως ἦσαν γνωστά. Τοῦτο δὲ τὸ Η παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐγράφετο καὶ Ͱ (βλ. σελ. 20), τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ τὸ ἐκ τῆς Η διατομῆς σχηματισθὲν σημεῖον τῆς δασείας· μήπως ἄρα καὶ τὸ Ϝ ἐπλάσθη παρομοίως ἐκ τοῦ Η; Τὸ δὲ υ ἢ ν φαίνεται

μεμορφωμένον ἀμέσως ἐκ τοῦ ο (ἠκρωτηριασμένε τὴν κορυφὴν, τὴν δὲ βάσιν πεπιεσμένε), καὶ αὐτὸ τὸ σχῆμά τε εἰκονίζει τρόπον τινὰ τὴν ζενόστομον τῶν χειλέων συζολὴν περὶ τὴν ἐκφώνησιν αὐτῶ. Ἀλλὰ τὰ περὶ τούτων εἶναι ἀκόμη, καθὼς εἴπομεν, εἰκασίαι ἀδιόριζοι. Πλὴν, ὅπως ἂν ἔχωσι τὰ τοιαῦτα, συνάγεται πανταχόθεν ὡς πρᾶγμα βέβαιον, ὅτι αἱ αυ καὶ ευ δίφθογγοι ἔχεσι τὸ υ ὡς πνεῦμα (καθὼς προείπομεν), καὶ ὑπάρχεσιν ἐκ πρώτης συζύσεως φύσει ἀδιαίρετοι συλλαβαὶ, διὰ τὴν συμφωνικὴν δασύτητα τῶ υ (= F = ν, β). Ταύτης δὲ τῆς δασύτητος ἐπὶ μᾶλλον συμπυκνεμένης, ἢ ἄλλως περὶ τὴν προφορὰν τροποποιεμένης, τὸ βητόφθογγον υ μεταπίπτει καὶ εἰς τ' ἄλλα συγγενῆ τὰ χειλεόφθογγα ζοιχεῖα, τό, τε δασύτερον φ καὶ τὸ ψιλώτερον π· καὶ αἱ αυ καὶ ευ ἀποβαίνεσιν αβ καὶ εβ καὶ αφ καὶ εφ καὶ απ καὶ επ· οὕτως ὅλα τὰ ῥήματα τὰ εἰς αβω, εβω, απω, επω, αφω, εφω, ἔγειναν ἐκ τῶν εἰς αυω καὶ ευω = αϝω, εϝω, οἷον, λάω, λάϝω, λαύω, λάβω, λάπω, λάφω· ῥέω, ῥέϝω, ῥεύω, ῥέβω (ῥέμβω), ῥέπω, ῥέφω (ἐρέφω), κτλ. (α). Τοιαῦται πολλῶν

(α) Οὕτω καὶ τὰ εἰς αυς καὶ ευς ὀνόματα (ἐκ τῶν εἰς αος καὶ εος συναιρέμενα, ο = υ), ἀποβαίνεσιν = αϝς καὶ εϝς (ὡς ἐκ τῶ ας καὶ ες = εις = ης), ὅθεν καὶ εἰς τὰς πλαγίας ἀποβάλλεσι τὸ πνευματῶδες υ, οἷον, ναῦς, ναὸς (ὡς ἐκ τῶ νὰς, νάϝς), Ἀχιλλεὺς (Ἀχιλλέϝς), Αἰολ. Ἀχίλλης, ὡς καὶ Ὄρφης = (Ὄρφεϝς), Ὀρφεὺς, κτλ. καὶ ἡ Λατινικὴ δὲ τὰ τοιαῦτα πότε μὲν ἐκφέρει χωρὶς υ = F, ὡς, Achilles, Ulysses (βλ. σελ. 48), πότε δὲ πάλιν τρέπει τὸ υ εἰς τὸ συνειθισμένον της u = v, ὡς, Orpheus, Theseus, κτλ. Οὕτως εἶπε καὶ Deus τὸ Δεὺς = Θεὺς, ἢ Θεῦς (δωρικῶς· δ = θ, καὶ υ = ο) = Θεὸς, Κρητικῶς, Θιὸς (Λακωνικῶς, Σιὺς, σ = θ) = Διὸς (ὡς ἐκ τῶ Δὶς), καὶ (δ = σδ = ζ), Σδεὺς, Ζεὺς, καὶ Ζὴς, δωρικ. Ζὰς = Ζὰν, Ζὴν Ζηνός· διότι καὶ τὸ Ζὴν δέν με φαίνεται διάφορον

λέξεων ῥιζοτομίαι χορηγῆσι (νομίζω) δρασικώτατον ἀντίδοτον πρὸς τὴν ἐκ τῆς διηνεκῆς τῶν διφθόγγων διαλύσεως γλωσσαλγίαν καὶ ξομακάκην! Β) Πάμπολλαι λέξεις ἀρχαιόταται,

---

παρὰ τὸ Ζεὺς, κἄν τινες τὸ παράγουσι παρὰ τὸ ζῆν (ζάω)· Ὁ δὲ Πλάτων ἑτυμολογεῖ ἀξείως τὸ Δία καὶ Ζὴν ὡς δύω χωρισὰ ὀνόματα διηρημένα ἐκ μιᾶς προτάσεως, τῆς, Δι' ὃν ζῆν ἐστὶ (Κρατύλ. § ιγ'). ὡσαύτως καὶ ὁ Ἀριστοτέλης, ἢ ὅστις ὁ γράψας τὸ περὶ Κόσμ. Ἄλλοι δὲ τὸ Ζεὺς καὶ Δεὺς εἶπον παρὰ τὸ δεύω (βρέχω), ἢ ἐκ τῆ δέος, ἢ παρὰ τὸ ζέω, ὡς ἀσίαν ζέουσαν (Ἀθηναγ. Ἀπολογ.)· λέγομεν δὲ καὶ ἡμεῖς ἐν παρέργῳ τὰ δοκοῦντα περὶ τῆ ἑτύμου τῆς λέξεως Ζεὺς, Δεὺς = Deus = Θεῦς = Θεός. Οἱ παλαιοὶ οἱ ἡμέτεροι διακρίνοντες ὡς ἑτερόφωνον τὸ Θεὸς ἀπὸ τὸ Ζεὺς, καὶ τῆτο πάλιν ἀπὸ τὸ Δία καὶ Ζὴν, παρῆγον ὅμως ὀρθῶς τὸ Θεὸς παρὰ τὸ Θέω, ἂν καὶ ἄλλος ἀπ' ἄλλης ὁρμώμενοι τῆ ῥήματος σημασίας· οἱ μὲν εἶπον παρὰ τὸ Θέω τὸ τίθημι (ποιῶ), ὅτι ποιητὴς τῶν πάντων ὁ Θεὸς (Ἡρόδ.)· οἱ δὲ παρὰ τὸ (Θέω), Θέα (Θεάομαι), ὅτι παντεπόπτης (κατὰ τὸ εὐρύοπα Ζεὺς)· οἱ δὲ παρὰ τὸ Θέω (τρέχω), ὡς ἀπὸ τῶν θεόντων καὶ κινεμένων ἀστέρων καὶ φωσήρων, τὲς ὁποίες πρῶτα Θεὲς ὠνόμασαν καὶ ἐλάτρευσαν οἱ ἀρχαῖοι (Πλάτ. Κρατύλ.). Τῆτο δὲ τὸ πολυσήμαντον Θέω εἶναι (νομίζω) τὸ αὐτὸ καὶ τέω καὶ δέω (Θ = th, τ = δ)· καὶ τὰ τρία ταῦτα ῥήματα ὡς ἐκ τῆς καθόλε ἰδέας εἶναι ταυτοσήμαντα, δηλῆντα κυρίως τάσιν, ἔκτασιν, ὅθεν καὶ κίνησιν καὶ ἐνέργειαν, ἥτις ποικίλλεται κατὰ σημασίας διὰ τῶν διαφόρων τῆ ῥήματος σχηματισμῶν, καὶ τῶν παρεμβαλλομένων συμφώνων πρὸς ἔκφρασιν τῶν ἰδιαιτέρων τῆ σημαινομένε συμβεβηκότων [οἷον τὸ Θέω, τίθημι εἶναι = τέω, τένω, τείνω (κατατείνω, ἀνατείνω, ὑποτείνω), καὶ = (τέω) τέλω, τελέω (= ποιῶ, Σλαβ. дѣю, дѣлаю), καὶ (μετὰ τῆ σ, βασιμότητα δηλῆντος) σέω, σάω (ἵσημι = ἀνατείνω), καὶ πάλιν (ἐπὶ κινήσεως), σέλω, σέλλω (τείνω πρόσω), καὶ σέω (τέω, μετὰ τῆ ρ) σέρω, σερῶς = (Θέω, σθέω) σθένω, σθένος = τένω (τόνος) = δύω (τύω), δύνω, δύναμαι (ἔχω ἔντασιν ἢ ἐπίτασιν, τόνον ἐσωτερικὸν)· καὶ θύω, θύνω, θέω (τρέχω) = τέω, τείνω (δρόμον, τείνω πρόσω ἢ ἄνω, ὅθεν θοὸς = ταχὺς καὶ ὀξύς· ἐκ τέτε νομίζω καὶ τὸ Ἄθοος = Ἄθοως = Ἄθως, μετὰ τῆ ἐπιτατικῆ α, = ἄγαν

ἐκφερόμεναι αἱ αὐταὶ καὶ χωρὶς ἢ μετὰ τοῦ υ=F, καὶ παρ' Ὁμήρῳ καὶ παρ' ἄλλοις ἐνδόξοις καὶ ποιηταῖς καὶ λογογράφοις, ἀποδεικνύσι τὰς αυ καὶ ευ=αF καὶ εF· οἷον· Ἀγάω

θοὸς, διὰ τὸ ὀξυκόρυφον)· καὶ θέω (θέα,-άομαι)=τέω, τείνω (ὄψιν=ἀ-τενίζω, Λατιν. tueo, intueo=τύω, τέω), καὶ (τέω, δέω), δένδω (ὡς, τένω, tendo), δένδιλος, δενδίλλω (=ἀτενίζω, δείνω, δινέω, κτλ.)· καὶ δέω (δένω, δεσμεύω)=τέω, τείνω (ἐντείνω, συντείνω τὰ δετὰ, ἢ τὰ ἐκτείνω κατὰ σειρὰν), καὶ (δέω) δέμω (δομέω =θέω, θῆμι, τίθημι, ποιῶ), καὶ πάλιν (μετὰ τοῦ ρ, ῥοῖζον δηλοῦντος καὶ ῥύμην, ἢ ὁρμὴν κινήσεως ἢ συντάσεως) δέρω (δεράω) δράω, δρῶ (δρώω, δFόρω, Σλαβ. иворю), καὶ δρέω (θρέω, ὅθεν ἀθρέω), τέρω (ὅθεν τηρὸς, τηρέω)=δράω, δράκω, δέρκω, δέρκομαι (Σλαβ. зрю=δρῶ· δ=ζ)· καὶ πάλιν δρύμω, δράσκω (διδράσκω), δράμω=τρέω, τρέχω (τέω, τέρω, δέρω, θέρω, κτλ.)· ἐκ τῆ τέω, τέλος, καὶ τὸ τέκω, τεύχω, τέκτων, τίκω, τίκτω, (ποίησις δέ τις καὶ δρᾶσις, ἤτοι τάσις εἶναι καὶ ἡ γένεσις, οἷον ἀπὸ σημείε ῥυέντος γραμμὴ, καὶ ἐκ τῆ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραγωγὴ=Λτ. productio ἐκ τῆ duco=τύκω, τύγω, τύFω=τάFω, τάγω, τάζω, κτλ.)· τάω, τέω, τίω, τύω· δάω, δέω, δύω, δίω· θάω, θέω, θύω, θίω, κτλ. διάφοροι τῆ αὐτῆ θέματος σχηματισμοί]. Τέτων ἕτως ἐχόντων, ἐκ τῆ τάω, τέω γίνεται ταὸς, τεὸς, Αἰολικ. τεῦς, ταῦς (=μέγας, πολὺς. Ἡσύχ.), συναιρέσει, ταῦς, τεῦς =(τάω, τάνω), τανὸς, ταναὸς=(τ=δ) δαὸς, δανὸς, δηνὸς, δαναὸς [ὅθεν ἡ Δανάη=ταναὴ, καὶ οἱ Ἥρωες Δαναοὶ=ταναοὶ μεγάλοι, ὡς οἱ Μακέται, Μακεδόνες (ἐκ τῆ μᾶκος, μῆκος, μηκεδανὸς, καὶ μάκανος=μέγαλος, μεγάλος, ὅθεν μάγνος ἐν τῷ Λατιν. magnus, magnates=Μάγνης, Μάγνητες]· ἐκ δὲ τῆ δηνὸς τὸ μονοσύλλαβον δὴν (δ=θ, θὴν), δὰν, ὅθεν (δ=ζ) Ζὰν, Ζὴν Ζηνὸς καὶ Ζὰς (Ζὴς =δὴς=δεὶς, Δὶς, ὡς μὴν καὶ μεὶς, θὴν καὶ θεὶς=θὶς, θὶν, ὡς ἐκ τῆ θίω=θείω, θέω, δέω, τέω)=(τεὸς, τεῦς), Δεὺς, Ζεὺς· Deus, Θεῦς, Θεός. Ὥσε (ἐάν τι λέγωμεν) καὶ εἰς τὴν λέξιν Θεὸς ἔγκειται ἡ ἰδέα τῆς τάσεως καὶ ἑπομένως τῆς κινήσεως καὶ ἐνεργείας. Καὶ φαίνεται ἄρα, ὅτι οἱ πάλαι πατέρες ἡμῶν καὶ πρῶτοι τῆς γλώσσης δημιοργοὶ, θεοσεβῆντες εἰσέτι καὶ κρατῆντες τὴν τῶν παλαιῶν Πατριαρχῶν καὶ πατέρων τῆ ἀνθρωπίνε γένες

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

(ἰλ. ψ), ἀγαυὸς (ἰλ. κ), ἐκ τῦ ἀγαύω (Ὀππ. ἁλι. δ) = ἀγάϝω, ἀγαϝὸς (ἐκ τοῦ γάω, ὅθεν καὶ γάϝω, γαίω, καὶ Σλαβον. говѣю, γαῦρος, ἀγαυρὸς. Ἡρόδ. ζ.)· ἄγω, ἄξω, ἀέξω, (Ὅμ.),

---

θεολατρείαν (πρὶν ἀκόμη παρεισέλθῃ ἡ τῶν ἄστρων καὶ πᾶσα ἄλλη κτισμάτων λατρεία), θεὸν ὠνόμασαν κυρίως καὶ πρῶτον τὸν ἕνα καὶ μόνον, αὐτὸν τὸν εὐλογητὸν εἰς τὲς αἰῶνας ΘΕΟΝ, μέρος μὲν ὡς Ὂν ἀεικίνητον καὶ δρῶν καὶ δημιεργὸν, μάλιστα δὲ καὶ πρώτιστα ὡς τεὸν, ἤτοι ταὸν, ταναὸν, δηναιὸν, μακρὸν δηλαδὴ καὶ μέγα καὶ διηνεκὲς κατά τε χρόνε καὶ τόπε τάσιν, ἢ ἔκτασιν καὶ ἐπίτασιν μεγέθες καὶ ὕψες καὶ δυνάμεως καὶ διαρκείας, ὡς ἀεὶ ὂν καὶ πανταχῦ παρὸν, τετέσιν ἄπειρον καὶ ἀΐδιον καὶ ὅλως τέλειον καὶ μακάριον. [δηλοῖ δὲ καὶ τὸ Φρυγικὸν βάγιος, βάγος (Ζεὺς ὁ Φρύγιος) = Σλαβον. Богъ (θεὸς), βόγας ἀντὶ (β = μ) μάγας, μέγας = (μᾶκος), μάκαρ, μακάριος (μακερὸς) μακρός· ὅθεν καὶ θεοὶ μάκαρες· τὸ θέμα, μάω, μόω, μίγω, συγγ. Σλαβον. могу, Γερμ. mogen, magen, μάγω, μᾶχορ μῆχος, μηχανὴ, κτλ. βλ. τὸ ἡμέτερ. Δοκίμιον λ, Богъ καὶ могу), οὕτω καὶ τὸ ἑβραϊκὸν el, ἐλωΐ, ἠλὶ (ὅθεν καὶ τὸ Ἀραβικὸν alach), σημαίνει ἰσχυρός]. Ὕστερον δὲ τῆς εἰδωλολατρείας ἐπεισπεσέσης, τὸ μὲν Θεὸς ἔμεινε παρ' Ἕλλησιν ὄνομα γενικώτερον· ὁ δὲ κατὰ διάλεκτον Ζεὺς (Δεὺς), καὶ Ζὴν, καὶ (Δία) Δὶς ἐμυθοποιήθη πιεσυθεὶς, ὁ ἄχρονος, ὡς Κρόνε (χρόνε) καὶ Ῥέας υἱὸς (ἴσως διὰ τὸ ταναὸν καὶ διηνεκὲς καὶ τῦ χρόνε καὶ τῆς ἔρας = Ῥέας, ἤτοι γῆς), τὸν ὁποῖον ὅμως πάλιν ἡ θεολογία τῆς ποιήσεως ἀρχὴν ἁπάντων πρεσβεύει, καὶ πατέρα θεῶν καὶ ἀνδρῶν, ὕπατον καὶ κύδιστον καὶ μέγιστον καὶ ἄριστον (ἰλ. ψ, 43· ὅθεν τὸ Λατινικὸν Deus optimus maximus). Ἐκ δὲ τῆς καθόλε σημασίας τῦ τεὸς, τεῦς (ὁ ταναὸς) ὠνομάσθη φυσικώτερον δὶς δίος, καὶ ὁ μακρὸς καὶ τεταμένος αἰθὴρ, ὅθεν ἔμειναν τὸ εὐ-δία (αἰθρία), καὶ τὸ Λτ. diu (sub-diu), καὶ τὸ dies (ἡμέρα), καὶ Σλαβον. день (δένος) ἀντὶ δῆνος, δὴν (ὡς ἐκ τῆς τάσεως τῦ αἰθέρος καὶ τῆς κινήσεως τῦ ἡλιακῦ φωτὸς)· οὕτω καὶ ἐκ παραλλήλε, Διὸς αἰθὴρ· ἐνιαυτοὶ μεγάλε Διὸς (τῦ ἡλίε. ἰλ. β), καὶ, Διὸς νεφέλαι (ἰλ. υ), καὶ ὄμβρος Διὸς

καὶ ἄϜγω, αὔγω, αὐγέω, augeo, αὔξω (Πίνδ. Ξενοφ. ὅθεν καὶ τὰ κύρια Αὐγέας,-γείας, Αὐγειαὶ, Αὐγαὶ, ἰλ. β· ἢ ταῦτα ἐκ τῆ αὐγὴ =αὐhὴ, ἀϜγὴ, αὔω, ἄω, ἀὼς, ἠὼς, βλ. σελ. 31)·

(τῆς ἀτμοσφαίρας. ἰλ. ε), καὶ ἡ Ἠὼς φῶς ἀγγέλλει Ζηνὶ (ἰλ. β, τῷ ἀέρι, τῇ ἀτμοσφαίρᾳ), καὶ ὁ Εὐριπίδης ὑλικώτερον ἐπὶ σκηνῆς ἐτραγῴδησεν

„Ὁρᾷς τὸν ὑψῆ τὸν δ' ἄπειρον αἰθέρα;
„Τῆτον νόμιζε Ζῆνα, τὸν δ' ἠγῆ Θεόν.

Ἀλλὰ (διὰ ν' ἀφήσω τὰς ἄλλας μεταφορὰς), καὶ ἀλληγορικώτερον ὁ Ζεὺς ὑμνεῖται μόνος ὡς μητιέτης (ἰλ. α), τετέσι νῆς ἀκρότατος, ὅθεν καὶ τούτου θυγάτηρ καὶ παράγωγος κατὰ λέξιν ἡ Ἀθηνᾶ, ἢ Ἀθηναίη, τετέσιν ἡ ἄγαν δηναιὴ (ταναὴ) καὶ μεγάλη καὶ κραταιὰ Πρόνοια καὶ Σοφία (βλ. σελ. 166) „διήκεσα ἀπὸ πέρατος εἰς πέρας εὐρώσως καὶ διοικῆσα τὰ πάντα χρηςῶς" (Σ. Σολ. η· ἂν συγχωρεῖται νὰ ἐκφράσωμεν μὲ λέξεις ἱερὰς τὴν καὶ εἰς αὐτὸ τῆς εἰδωλολατρείας τὸ σκότος διὰ τῶν Θεσπεσίων Ἑλληνικῶν ὀνομάτων διαλάμπεσαν ἀλήθειαν τῆς Θεοσεβείας). Ὅσον δὲ περὶ τῆ σχηματισμῆ τῆ ὀνόματος Δὶς, ἡ εὐθεῖα αὕτη δὲν εὑρίσκεται, διὰ νὰ μὴ συμπέσῃ (λέγεσιν οἱ Γραμματικοὶ) μὲ τὸ δὶς ἐπίῤῥημα· καὶ τὸ Δὴν εἰς τὸ Ζὴν μετεπλάσθη πρὸς διάκρισιν ἴσως τοῦ ἐπιῤῥήματος δὴν καὶ θὴν, τῆ ὁποίᾳ εἶναι συγγενῆ καὶ τὰ μόρια δὴ, ἦ-δη, δὰ, δαὶ, δὲ, τὲ (δέω=τέω), ὡς τάσιν λόγῳ καὶ ταῦτα (νομίζω) σημαίνοντα, καὶ σύνδεσμον ἐννοιῶν, καὶ οἷον προτάσεων συσσώρευσιν ἢ θῖνα (καὶ τῆτο παρὰ τὸ θέω=τέω, θεὶς, θὴν, θὶς, θῖν, θινὸς· ὅθεν ὑπολαμβάνω καὶ τὸ ἀδινὸς= ἀθρόος μετὰ τοῦ ἀθροισικῆ α καὶ τῆς συνολῆς τῆ ι· ἂν καὶ τῆτο λέγεται κατ' ἄλλης παρὰ τὸ ἄδην). οὕτω καὶ τὰ μόρια μὲν, μὰν, μὴν ἐγειναν παρὰ τὸ μάω=ἐκτείνω (ὅθεν ἡ μήνη καὶ ὁ μὴν=χρόνε τάσις, μήνης αὐξομένης καὶ μειομένης κίνησις, κατὰ τὸ δία, δὶς, dies, День· καὶ πάλιν ἐκ τῆ αὐτῆ μάω, μέω, μένω, τὰ μένος, mens, μῆτις, μῆδος=δῆνος ἐκ τῆ δάω, τάω, τάνω, τέω, βλ. σελ. 166 σημείωσ.). Καὶ ταῦτα μὲν τοιαῦτα

λάω (Ὀδ. τ, ὅθεν ἀλαὸς) καὶ λαύω (λαύσσω, ὅθεν) γλαύσσω, γλαυκὸς (Ὅμ.) = λέω (ὅθεν λέων), καὶ λεύω, λεύσσω, λευκὸς (Ὅμ.)· τὸ δὲ λαύω [λάβω, λάπω, ὦς, ῥεύω, ῥέβω, ῥέπω· πέρω, πρέω (=προέχω), πρεύω, πρέπω, πρέσβυς = πράπω (πραύω), ὅθεν βράβης, υ = β = π] ἐγέννησε τὸ λάμπω. [ἐκ τῆ λαύσσω, Αἰολικ. λάζω, λάδω (σσ = ζ = δ, ὅθεν ἔμειναν τὰ Σλαβον. г-лажу, г-леду) φαίνεται καὶ ὁ Λάδων, καὶ ἡ Λάδα, Λήδα = λαμπρὸς, -πρά]. Καὶ πάλιν, λάω, λαύω (ἀπολαύω) = λάβω, λάμβω, λαμβάνω = λάπω, -φω, γλάφω, καὶ λίπω, φω, γλύφω, βω [ὅθεν γ = κ, καὶ παρενθ. α, καλύβω, -πτω, συγκοπῇ κλέπτω. Ἐκ τούτου τῆ λαύω, λάω (λέταται), ἢ λάφω (φ = θ) καὶ τὸ λάθω (ἂν δὲν λανθάνομαι), λαθέω, lateo, λήθω, λήθη, Λητώ (ὡς ἐκ τῆς σημασίας δηλονότι τῆ καλύπτω, κλέπτω = γλάφω, κοιλαίνω, ὅθεν καὶ χώνω, -νομαι εἰς τόπον κοῖλον, γλαφυρόν)· ὡς πάλιν ἐκ τοῦ συγγενῆς λέπω, τὸ λείπω, ἀ-λείφω = Λατινικ. (livo, ob-livo = ἀπαλείφω), oblivisco (ἐπιλανθάνομαι). Ἐκ δὲ πάλιν τοῦ λύπω = λέπω μὲ φαίνεται καὶ ὁ Ὄλυμπος (τὸ ο κατὰ πρόσληψιν, ὡς καὶ εἰς τὸ ὄλισθος ἐκ τῆ λίσφος, λίσπος, λισσὸς, κτλ.), Ὀ-λύμπος = (τὸ μ εὐφωνικὸν) = λύπος (γλύφος γλυπτὸς) = λόπος, λόφος (λέπω) = λέπος, λέπας· εἶναι δὲ καὶ λοφώδης ἢ πολύλοφος =

ἐνόμισα περὶ τῆ Θεὸς καὶ Deus καὶ Ζεύς· εἰ δὲ καὶ ἠπατήθην περὶ τὴν ἐτυμολογίαν, ἔπαθον ἀνθρώπινα· καὶ Πλάτων ἠπατήθη! ἄλλος τις ἂς λέγῃ ὀρθότερα· ἡμεῖς δὲ πάλιν ἐκ τῆς μακρᾶς καὶ ἐπέκεινα τῶν τῆς προθέσεως ὁρίων ταύτης παρεκβάσεως ἐπισρέφομεν εἰς τὰς διφθόγγους αυ καὶ ευ = αF, εF = αβ, εβ· οὕτω καὶ οἱ ἀρχαῖοι Λατῖνοι ἔγραφον AB ἀντὶ AF, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Πρισκιανὸς, βιβ. α, σελ. 547.

πολυδειρὰς ὁ Ὄλυμπος, (ἰλ. α), ὅθεν καὶ πολύπτυχος (ἰλ. θ) = (πολύγλυπτος) πολυγλυφὴς, τετέχι φαραγγώδης, ἔχει καὶ τὰς κορυφὰς λυπρὰς καὶ ἀδένδρους κατὰ τὸ Κιθαιρῶνος λέπας (Εὐριπ. Βάκ.)· τὸ δὲ τῶν παλαιῶν ἔτυμον, Ὄλυμπος ἐκ τοῦ ὁλολαμπὴς, δέν με φαίνεται πιθανόν]. Ἡ αυ = αϝ καὶ εἰς τὰ, χράω (ἰλ. φ) καὶ χραίω (ἰλ. ε) = γράω (Καλλίμ.) καὶ γραύω = γράβω (γράβδην) = γράφω (Ὅμ.)· κράω (κεράω, κέρω, κρέω, ὅθεν Λατιν. cresco = αὔξω), καὶ κραύω (κράβω), ὅθεν κράβος, κράμβος, -βὸς = κραῦρος [πηκτὸς, σκληρὸς, τραχὺς· ὡς καὶ κρύω, κρυσὸς, κρύσαλλος· ἐκ τῆ κέρω, καὶ τὰ, κέρας, κρέας, κόρυς, κρᾶς, κράτος, κράνος, κτλ. = σῶμα καθόλ. σερῤῥὸν καὶ κρανα᾽ν, ἤτοι τραχύ, ὅθεν καὶ ὁ Κρανα᾽ός· οὕτω καὶ ἐκ τῆ συγγενῆς χράω χάρω (χέρω χέρσω) τὰ, χέρος, χέρσος, σχερὸς, σκειρὸς, σκηρὸς = κσηρὸς = ξηρὸς, ὅθεν καὶ ὁ συνήθ. τσῆρος, ὡς ξηρὸν σκομβρίδιον (ἄλλο δὲ ὁ τσύῤῥος = serum = σ-ὀῤῥός, τὸ τυρόγαλα, ὅθεν καὶ σορῥόνω = ἐξορῥόω = σραγγίζω). Ἐκ τοῦ κέρω, κέρας (νομίζω) καὶ τὸ γέρας (ὡς κύρω, κέρω, κορὸς, χορὸς, = γύρω, γυρὸς), τὸ αὐτὸ καὶ τὸ Ἰωνικὸν γῆρας, ὅθεν γέρων, γεραὸς, -ραιὸς, γραῖος, γραία, γραΐς, κτλ. ὠνομάσθη δὲ τοῦτο ὁ γέρων κυρίως μὲν διὰ τὸ σκληρὸν τῆ σώματος (ἀπ᾽ ἐναντίας πρὸς τὸ νέος = ναρὸς, ὑγρός· ὅθεν καὶ Σλαβον. ὁ γέρων, старъ = σαρὸς, σερῤῥὸς, Γρμ. starr. καὶ τὰ τοπικὰ δὲ Γραῖα, Γέρηνος, Γεραιὸς, κτλ. ὡς ἐκ τῆς φυσικῆς τοῦ ὀνόματος σημασίας δηλῆσι καθόλ. χώρας φύσιν σερῤὰν καὶ κραναήν)· ἰδίως δὲ ὁ γέρων ὠνομάσθη καὶ διὰ τὴν τῆς ἡλικίας ἀπὸ γενέσεως αὔξησιν καὶ ὑπεροχὴν, καθὼς καὶ πρέσβυς (= προέχων),

καὶ πρέσγυς, πρείσγυς, Λατιν. preiscus, priscus (ἀρχαῖος)· ὅθεν καὶ τὸ γέρας ἰδίως διωρίσθη νὰ σημαίνῃ τιμὴν ἀνήκουσαν πρῶτον εἰς τὸ γῆρας, καὶ ἔπειτα εἰς πᾶσαν ἄλλην προτερήματος ὑπεροχήν, ὡς τὸ πρεσβεῖον καὶ βραβεῖον (βραβεύς· βλ. ἀνωτέρω). Ἐκ τῆ γραῖος, διαιρέσει Αἰολικῶς γράϊος, καὶ κτητικὸν γραϊκὸς, γραικὸς ἔγεινε, νομίζω, καὶ τὸ κύριον Γραῖκος, υἱὸς τοῦ Θεσσαλῆ (Στέφ. Βυζάντ.)· ὅθεν τὸ ἀρχαῖον ἐθνικὸν Γραικὸς, Γραικοὶ οἱ Ἕλληνες (Ἀριστοτ. Μετεωρ. ιε), Λτ. Graji καὶ Graeci, ὥςε καὶ τὸ Γραικὸς εἶναι = ἄνθρωπος τὸ μὲν σῶμα ςερρὸς, καὶ κραταιὸς, τὸ δὲ γένος γηραιὸς, ἤτοι παλαιὸς, παλαίχθων, ἀρχαιόγονος, πρεσβυγενὴς, καὶ γεράσμιος, γερασρός· παράβαλε τὰ, Δαναοὶ = δηναιοὶ· Ἀχαιοὶ, Ἀχαιὸς = χαιὸς, χαὸς = γηγενὴς, αὐτόχθων, ὅθεν = εὐγενὴς, καὶ προπάτωρ, κτλ. Τὸ δὲ Ἕλλην ἐκ τοῦ ἕλω = ἑλὸς, ἑλλὸς, ὁ ταχὺς, ὅθεν καὶ ἕλα, εἵλη, ἥλη, ἥλιος, καὶ σέλα, σέλας, σελήνη, τὸ ταχυκίνητον καὶ πολυέλικτον φῶς· καὶ σημαίνει ἄρα τὸ Ἕλλην ἄνδρα ταχὺν ὡς τὸ φῶς· ἐκ τῆ ἑλὸς, ἑλλοὶ μετὰ τοῦ πνεύματος σ, καὶ οἱ Σελλοὶ (ὡς, ἕλα σέλας). Ἀλλὰ καὶ οἱ Αἰολεῖς ἐκ τῆ αὐτῆ ἕλω, ἀέλλω, αἴολος = ταχὺς, καὶ Αἴολος ὁ τῆ Ἕλληνος, καὶ ἄλλος ὁ Ἱπποτάδης, ταμίας ἀνέμων καὶ ἀελλῶν (Ὀδ. κ). Καὶ οἱ Θεσσαλοὶ ἐκ τοῦ θέω (καὶ θόω, θοὸς) θέσσω, θέσσαλος (ὡς ἀέω, ἄελος, ἄελλα, ἀΐξω, ἀΐξαλος, ἴξαλος), θέσσων = θάσσων, θάττων, θάω, θάζω, σσω = τάω τάσσω, (ὅθεν τάσσων, θάσσων, ὥς, μάω, Μάσης, μάσις, μάσσων) = τάγω, ταχὺς (ταχίων, ταχυνὸς καὶ ταχιλός), καθὸ ταχύποδες δηλαδὴ ὅ,τε Θέσσαλος καὶ οἱ Θεσσαλοὶ, ὡς ὁ ὠκύπους Ἀχιλλεὺς, ἢ καὶ ταχύπωλοι, πρῶτοι γενόμενοι κέντορες

ἵππων, ὡς λέγονται οἱ Κένταυροι. Οἱ δὲ Ἀργεῖοι, καὶ τὸ Ἄργος ἐκ τῆ ἀργὸς = λευκὸς, λαμπρὸς (ἄλλο τὸ ἀργὸς ὁ ταχὺς ἐκ τῆ ἀεργός). Ἀλλὰ μὴν ἀγανακτήσῃς, ἀναγνῶσα, διὰ τὰς μακρὰς μὲ παρεκβάσεις ταύτας, παρακαλῶ! καὶ σὺ γένος ἔχεις, καὶ σὺ πατρίδα· εἶναι καὶ ὁ γράφων εἷς ἐκ τῶν πολλῶν Ἑλλήνων ἢ Γραικῶν, Θεσσαλὸς, Ὀλύμπιος. Τὸ Γραικὸς εὑρίσκεται καὶ Ῥαικὸς, κατ' ἔπτωσιν τῆ γ, (Μ. Ἐτυμ.)· ἔτω καὶ τὸ γραῦς, ῥαῦς, ὅθεν τὸ Λατιν. ravus, Γερμ. grau, graw, ὁ συνήθ. γρηῦς, ἢ γρῆβος (ὄχι γρίβος), καὶ γραβανὸς (ψαρὸς), καὶ γεράνειος (φαιὸς), ἐκ τῆ γερανὸς (μεταθ. γρεϝανὸς, γραϝαν.) = γέρανος (παρὰ τὸ γέρας, γέρος· διὰ τὸ πολιὸν τοῦ χρώματος)· τῆ grau, ἴσως, συγγενὲς καὶ τὸ Γερμ. greis, Γαλ. gris, Ἰτ. grigio, κτλ. Σὺ δὲ σημείωσον πάλιν τὴν αυ = av, αβ, καὶ εἰς τὸ ῥαῦς (ῥαῦος) = ravus, συνήθ. γρῆβος ὡς ἐκ τῆ γρηῦς, καθὼς καὶ ἐκ τῆ γραΐς τὸ δωρικὸν, γραῦϊς = γράϝις (γράβις), κτλ.]. Οὕτω καὶ τὰ, κράγω (ὅθεν κράξω, κέκραγα, Ἀριστοφ.) = κράϝγω, κραύγω, -γάζω (Ξενοφ.)· νάω, ναρὸς, καὶ ναύω, ναυρὸς (νεβρὸς)· ναὸς, καὶ Αἰολικ. ναυὸς· ναῦς, ναύτης καὶ ναυάτης = Λατιν. navita, nauta, navis· μάρω (μαράω, -ραίνω), καὶ μαύρω, μαῦρος, ἀμαυρὸς (Ὅμ. Αἰσχύλ.)· χάω καὶ χαύω, χαῦλος (χαῦνος) = γάω, καὶ γαύω, γαῦλος, γαυσὸς (Ἱππον.) = κάω, καύω cavo, (κάβω, κάμβω, -πω), καμψὸς, καὶ (ὡς ἐκ τοῦ καυσὸς = γαυσὸς), καυσία [πίλος Μακεδονικὸς, ὡς ἡ συνήθ. σκέφια = κυφία, κυφαία, κυβή· οὕτω καὶ κίφος (= ςέφανος. Παυσαν. Λακων. κζ), ἀντὶ κύφος, υ = ι, ὡς καὶ κίθος = κίθος, κίθαρος, -θάρα (κοῖλόν τι), ὅθεν καὶ ὁ πολύπτυχος **Κιθαιρών**]. Ἐκ τοῦ καύω

καὶ τὰ, κάβος, καῦκος, καυκὶς [ἐμβὰς, ὡς ἡ τῆς συνηθείας γώβα=γέβα=γυπὴ, κυβὴ, κάβη, (κοίλωμα) = κόδος, κόθος, ὅθεν πάλιν κόθορνος τὸ συνήθως κοντέριον, ἀντὶ κοθούρνιον, καὶ κοντούρα], καὶ καύκαλος (ὅθεν τὸ συνήθ. καύκαλον), καυκαλὶς (Θεόφρ. τὸ φυτὸν, ἡ συνήθ. καυκέλα, καὶ καυκαλήθρα), καὶ τὸ καυκάλιον (καὶ κ=γ=β, βαυκάλιον, καὶ συνήθ. αυ=ω, βωκάλιον, bocal), καὶ τὸ καυκίον, Λατινικ. cauca (α), κτλ. Οὕτω καὶ δάω, δανὸς, δαλὸς, καὶ δαύω, δαυνὸς, δαυλὸς = καύω, καυλὸς, καυνὸς, καὶ κάω, κᾶλον, κάννα,-νης, -νητος· (ὅθεν ἡ συνήθως κανάτα, καὶ τὸ κονέτον = κανήτιον· α=ο, ὡς λέγομεν καὶ κροντήριον τὸ κρατήριον, κρατήρ· ἐκ τοῦ κάννα καὶ ἡ κάναβις = κάναϝις, τὸ καννάβιον (β))· ἄω,

---

(α) Καυκίον ὠνομάσθη καὶ κοῖλον χρυσᾶν νόμισμα Βυζαντινὸν (Ἰσιν. Νεαρ. ρε. βλ. καὶ Ποττέρυ ἀρχαιολ. τόμ. γ, 141), τὸ καὶ νῦν (παρὰ Θετταλοῖς) καυκέλα, καὶ Κωνσαντινὸν (Κωνσαντινᾶν), ἢ Κωνσαντινάτον (φλωρίον), ὡς ἐκ τῶ μεγάλυ Κωνσαντίνυ· καθὼς εἶπαν οἱ Βυζαντινοὶ καὶ Μανωλάτον (ἐκ τοῦ Κομνηνᾶ Μανηὴλ Μανᾶλος, συγκοπ. Μανώλης), οἷον

„Ὁ κόρφος τυ βερβέρυζε ψείρας ἀμυγδαλάτας,
„Καὶ τώρα τὰ ὑπέρπυρα γέμει τὰ Μανωλάτα. (Πτωχοπρόδρ.).

(β) Πολλὰ τῶν εἰς αβας, αβος, αβις, κτλ. εἶναι = αϝας, αϝος, αϝις (βλ. σελ. 150)· ὅθεν καὶ Περ᾽αιβοὶ ἢ Περαιβοὶ, -βὸς = περαῖϝος, περαῖος (περάτης). Ἄλλα δὲ τῶν εἰς βος εἶναι σύνθετα, ὡς τὸ μέσαβον, -σσαβον, -βος (=μέσος, βᾶς, τὸ ζυγόλωρον=ζυγόδεσμον)· ὅθεν ἴσως καὶ ὁ Πίνδος (πίδω, πιδὸς = πιδακόεις), ὠνομάσθη Μέτσοβον μεταφορικώτερον, καὶ τὸ πρῶτον, ἴσως, ἀπὸ μέρυς· καθὼς καὶ ἄλλο τέτυ μέρος λέγεται Ζυγὸς, ὡς ἐκ τῆς θέσεως· λέγεται δὲ καὶ Μέσσαβα, πόλις Φρυγίας· τὸ δὲ Μεσσάπιον ὄρος Βοιωτίας, ἀπὸ Μεσσάπυ τινὸς (ὅθεν καὶ ἡ ἐν Ἰταλίᾳ Μεσσαπία), ἴσως ἐκ τῶ μέσος πάω (βάω), ὡς Μέταβος (μετὰ βάω), ἢ τᾶτο=Μέταπος, συγκοπῇ τῶ Μετάποντος (Στέφ. Βυζ.).

καὶ αὔω, αὐλὸς, αὖλαξ (Πινδ. Πύθ. δ.), καὶ ἄλοξ (Αἰσχ. Σοφοκλ.), ἀλοκίζω (Εὐρπ.), καὶ αὐλακίζω, ὅθεν ἡ συνήθ. αὐλακιὰ (καὶ λ=ρ, κ=γ, αὐραγιὰ)· ἀὴρ καὶ αὐὴρ· ἄελλα καὶ αὔελλα, ἄτη καὶ ἀάτη, αὐάτη (Πίνδ.)· σάω, σάλος,-λὸς, καὶ σαύω, σαυλὸς (Ὁμ. ὕμν. Ἑρμ.)· φάω, φάσκω, πιφάσκω, καὶ φαύω, φαύσκω, πιφαύσκω (ἰλ. κ, ν). Οὕτω καὶ ὅλα τὰ εἰς αυω, αυσω, ἂν δὲν ἀρκεῖ μόνον αὐτὸ τὸ πολυσήμαντον ἄω, καὶ μετὰ τὸ ϝ αὔω, τὸ ὁποῖον μάλιστα μετὰ τῶν ἀρχτικῶν β, φ, γ, κ, χ πνευμάτων συναπτόμενον ἀποβαίνει θέμα παμπόλλων λέξεων θεματικῶν, ἀπὸ τὰς ὁποίας παράγονται πάλιν ἄλλαι μυριάριθμοι. Πρόσθες καὶ τὰ, καυάξαις (βλ. σελ. 148), ταλαύρινος=ταλάϝρινος (ταλάω, ρινὸς· ἢ ταλαόρινος, ο=υ), καὶ τὰ, αὐϊάχος, αὐΐδετος=ἀ, ϝιαχος, ἀ, ϝίδετος (α, σερητικ.), ἀντὶ ἀνίαχος, ἀνίδετος (ὡς ἀνίκανος, κτλ.), καὶ τὸ αὐερύω=ἀνερύω (ἀνὰ, ἐρύω· ἄλλοι ἔγραψαν αὖ ἐρύω)· ἔτω καὶ παλαιὸν Αἰολικὸν ἰδίωμα μετέβαλλε τὴν αυ εἰς αν, ἀνθέντης λέγον τὸ αὐθέντης, καὶ τὸ αὐθημερὸν ἀνθήμερον, ὅθεν τὰ συνήθ. ἀντήμερα, καὶ χωρὶς τοῦ τ, ἀνήμερα (=αὐθήμερα καὶ αὐτῆμαρ), καὶ ἡ ἐνοσμίδα (ἀνοσμίδα)=εὐοσμίδα (βλ. σελ. 299), καὶ τὰ Ἄβδηρα=ἄυδηρα, ἀντὶ ἄνδηρα (αβ=αυ=αν· βλ. καὶ σελ. 150), τοιῦτο καὶ τὸ λτ. densus δένσος, φαίνεται=δάνσος, ἀντὶ δαῦσος, δάϝσος, δασὸς, δασύς, κτλ. Τὰ αὐτὰ παρατηρῶμεν καὶ εἰς τὴν ευ· ὅλα τὰ εἰς ευω, εύσω ῥήματα εἶναι=εϝω, εω· καὶ πάμπολλα τέτων εὑρίσκονται κατ' ἀμφοτέρως τὼς σχηματισμοὺς καὶ εἰς τὸν Ὅμηρον καὶ εἰς ἄλλους ἐνδόξους συγγραφεῖς, οἷον: Ἀλέω, ἀλέομαι, ἀλέασθαι (ἰλ. κ, ν, υ), καὶ ἀλεύομαι, ἀλευάμενος, ἀλεύα-

σθαι (ἰλ. γ, ε, η, χ)· οὕτω καὶ Ἀλέα (Ἀθηνᾶ), καὶ Ἀλεύας (Πίνδ. Πύθ. ιο), ὅθεν οἱ Ἀλευάδαι, Θεσσαλοὶ εὐγενεῖς (Παυσ. Λακ. ζ, καὶ Θεόκρ. εἰδ. 15)· θέω (ἰλ. κ), καὶ θεύω, θεύσεσθαι (ἰλ. λ), ὅθεν ἴσως καὶ τὸ δεῦρο = δεῦσο (ρ = σ, δ = θ), ἀντὶ θεῦσο (ὡς, ὄρσο, δέξο), καὶ δεῦτε = θεῦτε, ἀντὶ θεύετε (κατὰ τὸ, ἄγε, ἄγετε, φέρε, εἶα, ἔα, ἐκ τοῦ ἔω, εἶμι)· χέω (ἰλ. χ), καὶ χεύω (ἰλ. τ)· ῥέω (ῥεύω), ῥεύσω· πνέω (πνεύω), πνεύσω· νέω (νεύω), νεύσω· σπέω, σπέομαι (ἰλ. κ, Ὀδ. χ), καὶ σπεύω,-σω (ἰλ. δ), ὅθεν σπεύδω (ὡς, εὔω, εὔδω)· δέω (ἰλ. ι), καὶ δεύω (Ὀδ. ι), δεύομαι, δευτὸς, δεύτερος (=δέ-βτερος, ὅθεν συνεκόπη τὸ Σλαβ. второй), δεύτατος (ἰλ. τ)· σκέω (ἀ-σκέω ἰλ. ζ), καὶ σκεύω, σκεῦος, σκευάζω (Ἀριστοφ.)· κέλω, -λομαι, κελέω, κελήσατο (ἰλ. α, Πίνδ. Ὀλ. ιγ), καὶ κελεύω (ἰλ. β)· ἐρέω (Ὀδ. φ), καὶ ἐρεύω (Ἡσύχ.), ὅθεν ἔρευνα,-νάω (ἰλ. σ)· τέκω (ὅθεν τέκτων, καὶ τεκάνη = τέχνη), καὶ (τεϝκω), τεύχω, τεῦχος, Τεῦκρος [=τευχερὸς, τευχήρης, ἢ τυχηρός· ἕτως ὑποπτεύω ὅτι ἔγεινεν ἐκ τοῦ πέκος (πέϝκος, πεῦκος) καὶ τὸ συνήθ. πεύκιον καὶ ἐπεύκιον,-χιον = κῶας, τάπης· ὄχι ἴσως παρὰ τὸ, ἐπὶ εὐχῇ, ὡς ἐνόμιζον οἱ προγενέστεροι, „νακοτάπητας τὰς ἀπὸ τῆς εὐχῆς τὸ ἐπώνυμον φέροντας". Κωνς. Πορφυρογ. ἐν Βασιλ. 53]· δινέω (ἰλ. ψ), καὶ δινεύω (ἰλ. σ)· τελέω (ἰλ. ψ), τελετὴ, καὶ τελεύω (σῳζόμενον εἰς τὴν συνήθ.), τελευτὴ (ἰλ. η), ὅθεν καὶ Τελεύτας (Σοφοκλ.), Τελευτίας, καὶ Τελετίας (Πλάτ.)· δοκέω (ἰλ. η), καὶ δοκεύω (ἰλ. ϑ)· δομέω καὶ δομεύω (βυσσοδομεύω· Ὀδ. ι)· τυραννέω, καὶ τυραννεύω (Πλάτ. Ἰσοκρ.)· σέω, καὶ σεύω καὶ σύω (ἰλ. φ), ὡς καὶ, ἐρύγω, καὶ ἐρεύγω (ἐκ τοῦ ῥέω, ῥύω,

ὀρύω, ὠρύομαι, καὶ ἐρύω, ἐρύγω, ἐρέϝhω, ἐρεύγω, μετὰ τῦ διπλῦ διγάμματος, κατὰ τὰ φεύγω, καὶ αὔγω,-ξω, καὶ (αὔω) αὐγή· τῦτο δέ τινες εἶπον συγγεν. τῦ ὄκκος, Γερμ. Auge), κτλ. Πρόσθες καὶ τὰ (ἄδω) ἔαδε (ἰλ. ι), καὶ εὔαδε (ἰλ. ρ)· ἔκηλος (ἰλ. ε), καὶ εὔκηλος (ἰλ. α)· εὖνις (ἰλ. χ) = ἔνις (ἔνς) ἑνὸς (= εἷς οἷος, οἰνὸς, œnus, unus)· εὐθὺς = ἰθὺς (ἐϝθὺς, ἀντὶ εἰθὺς, ἰθὺς, ἐκ τῦ θύω, ἰθύω, ὄθεν καὶ ἶθαρ καὶ εἴθαρ, ει = ι)· ἄνευ = ἄνεϝ, τὸ Βοιωτ. ἄνις (λτ. s-ine)· ἄνεως (ἰλ. α) = ἄνανος (ἀ, αὔω, ἄω), καὶ ἄλλα μυρία, εἰς τὰ ὁποῖα ἂς ἀριθμηθῶσι καὶ ὅσα προείπομεν (σελ. 148—9), ὅπυ αἱ αυ καὶ ευ ἀποδεικνύονται ὁμόφωνοι μὲ τὰς αβ, εβ (av, ev) συλλαβάς. Γ) Τὸ ἀδιαίρετον τέτων τῶν διφθόγγων ἀποδείκνυται καὶ ἀπὸ τὴν κατὰ διαλέκτες αὐτῶν τροπὴν εἰς ἄλλα μονόφθογγα ϛοιχεῖα ἢ συλλαβάς· οὕτως οἱ Αἰολεῖς, καὶ οἱ Λάκωνες ἐνίοτε ἤλλαζον τὴν αυ καὶ ευ μὲ τὰ ω καὶ υ, οἷον, Ζεὺς καππώτας (Παυσ. Λακων.) = καππαύτας (ἀντὶ καταπαύτης, καταπαύτης)· πυλαρὸς καὶ πυλαορὸς (αο = αυ, αϝ), πυλαυρὸς, πυλευρὸς (αυ καὶ ευ, ὡς καὶ α καὶ ε, ἀλλάσσονται· ὅθεν καὶ συνήθ. θεραπεύω, καὶ θαραπαύομαι, ἐθαραπαύθηκα = ἀπωνάμην, ἀπήλαυσα· ὡς τὸ, θεραπεύειν ἱ δονὴν, καὶ, ἀκέεσθαι δίψαν (α)), πυλερὸς,

---

(α) Λέγομεν δὲ (ἐν Θεσσαλίᾳ) καὶ ἐξευχήθηκα (ἐξεύχομαι), ἐξευχήθην, τὸ αὐτὸ καὶ τὸ Ὁμηρικὸν, ἐξ ἔρον ἔντο (ἡ σημασία αὕτη δὲν εὑρίσκεται εἰς τὸ ἐξεύχομαι τῶν παλαιῶν· Ὀδ. κ, Πίνδ. Ὀλ. ιγ)· λέγομεν ἔτι καὶ ἐξερᾳθύμησα (ἀπήλαυσα τὴν ἐπιθυμίαν), ἐκ τοῦ ῥᾳθυμῶ, τὸ ὁποῖον καθ' ἡμᾶς σημαίνει καὶ τὸ ἐπιθυμῶ (ἐῤῥᾳθύμησα ϛαφύλια), καὶ τὸ ὀξυ-

πυλωρός· μετέωρος, μετάορος, καὶ (αο=αυ, εω=ευ, αϝ, εϝ, καὶ μ=π) πέδαυρος, πέδευρος, πέδθρος, πέτευρος, πέταυρος [ἄλλο τὸ ἐκ τοῦ πετάω (πεταρὸς) πέταυρον καὶ πέτευρον (Θεόκρ. ιγ, καὶ Σχολ.), τὸ καὶ συνήθ. πέταυρον· ὡς πάλιν λέγομεν καὶ παταρὸν (τὸ παρὰ τὸν ὄροφον τῆς οἰκίας πάτωμα)· ἐκ τῆ πέταυρον εἴπομεν καὶ πέτουρον (φύλλον πλακουντίου, τὸ ἀρχαίως λάγανον), ἢ τοῦτο μᾶλλον, ἐκ τοῦ πέταλον, πέτηλον, λ=ρ, καὶ α, ἢ η=υ, ὡς σθπία ἢ σηπία]. Καὶ οἱ Δωριεῖς συναιροῦντες πάντοτε τὰ εο εἰς τὸ μονοσύλλαβον ευ (εϝ, ο=υ), ἀντὶ υ, ἔλεγον ἐμεῦ, τεῦ (ἐμέο, σέο, συναιρ. μῦ, σῦ), καὶ εὖσα ἀντὶ ὖσα, καὶ τὰ εἰς υς ἐκ τῶν εἰς εος συναιρῆσιν εἰς ευς (πυλαιμένεος, -μένυς, -μένευς), καὶ εἰς ευσι τὰ εἰς υσι ἐκ τῶν εἰς εσσι (ποιέυσι, -ῆσιν, -εῦσιν), καὶ τὰ εἰς ευς ἐκ τῆ εος (θεῦς=θεὸς, θεύμορος=θεόμοιρος, κτλ.)· πρόσθες καὶ τὰ, αὖς=ὗς=ὧς (ὠτὸς)· αὔρα (αὔω, εὔω), εὖρα, εὖρος=ὖρος=ὦρος, ὦρα (ὅθεν πάλιν πέδευρον, παρ' Ἡσυχ.=ὕστερον, ἀντὶ μέτωρον, ἐκ τῆ μετὰ ὥρα). Οὕτω καὶ οὔνιος=εὔνις (Ἡσύχ.)· ἀπέρας ἀντὶ ἀπαύρας [κατὰ τὸ λτ. uro (σ=ρ)=αὔσω, αὔω], ἐκ τῆ ἀπαύρω, ἐπαύρω (ἰλ. α), αὔρω, (ἄρω, αἴρω, ὄρω, ἔρω, ὅθεν εὕρω· ἔτω καὶ τὸ λακωνικὸν ὀρεσχὰς, ἀρασχὰς, αὐροσχὰς, αὐρόσχη, ἐκ τῆ ἄρω, ὄσχη)· γωλεὸς=γαῦλος· ὦλκα (ἰλ. ν) ἀντὶ ὥλακα, ὦλαξ=αὖλαξ, ὅθεν καὶ

θυμεῖμαι· λέγεται δὲ καὶ μετὰ τῆ εὐφωνικῆ α, ἀῤῥᾳθυμῶ, καὶ ἀῤῥᾴθυμος, ἀντὶ ῥᾴθυμος (ὀξύθυμος)· τῆτο δὲ καὶ ὁ Μ. ἑτυμ. ἠρμήνευσε καὶ „ὁ περὶ τὰ ἀπόντα τῆς ψυχῆς (ἢ τὴν ψυχὴν) ἔχων" = ποθῶν, ἐπιθυμῶν.

ἡ αὐλάκα καὶ εὐλάκα = ὕννιον (Λακωνικ.), καὶ εὐλάζω = αὐλακίζω, γεωργῶ „ἀργυρέᾳ εὐλάκᾳ εὐλάξειν (ἀρχαῖος χρησμ. παρὰ Θουκυδ. ε) (α), κτλ. Πάλιν ἄλλο τῆς Αἰολικῆς ἰδίωμα ἀντήλλασσε τὴν αυ καὶ ευ μὲ τὰς αν καὶ εν συλλαβὰς, ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω· οἱ δὲ Κρῆτες ἀντιστρόφως τὰς αλ καὶ ελ ἔτρεπον εἰς αυ καὶ ευ, αὐκὰ λέγοντες, καὶ αὖσος καὶ αὖμα καὶ αὐγεῖν καὶ αὐκυὼν καὶ εὐθεῖν καὶ θεύγεσθαι, ἀντὶ ἀλκὰ, ἄλσος, ἅλμα, ἀλγεῖν, ἀλκυὼν, ἐλθεῖν, θέλγεσθαι· οὕτως εἶπον καὶ δεῦκος, δευκὴς τὸ γλεῦκος, γλυκὺς (μεταθ. γέλκος, ὡς καὶ τὸ γλυκὺς, γυλκὺς, γ = δ, δυλκὺς, λτ. dulcis),

---

(α) Ὁ Ἡσύχ. ἔχει καὶ ἰῶλκα = ὦλκα (μετὰ τῆ εὐφωνικῆ ι, ὡς ἰαύω = αὔω, ἄω· Ἰάρδανος, Κρήτης ποταμὸς = ἄρδανος· κατὰ τὸ Ἄρδησκος, ἐκ τῆ ἄρδω, (ὅθεν καὶ ἀρδάνιον, καὶ,-λιον, τὸ συνήθ. καρδάριον, γερδέλιον κ = γ = h, κτλ.)· Τούτου τῆ ἰῶλκα συγγενὴς φαίνεται καὶ ὁ Ἰωλκὸς καὶ Ἰαωλκὸς, Ἰαολκὸς (ἴσως παρενθέσ. α, ὡς Ἴων, Ἰάων, ἴω, ἰέω, ἰάω· ἢ ἐκ μεταθεσ. τῆ ὦλαξ, ὦλακος, ἰώλακος, ἰαωλκὸς, ἢ καὶ ἄλοξ = ὦλαξ, ἄλοκος, ἰάλοκος, Ἰαολκὸς, συναιρεσ. Ἰωλκὸς), ὡς ἄρουρα δηλονότι αὐλακόεσσα, καλὴ νὰ αὐλακίζηται γεωργουμένη τῷ ὄντι ἀργυρέᾳ εὐλάκᾳ. Δεχώνια καλεῖται συνήθως ὁ καὶ τώρα κατάφυτος Ἰωλκὸς, ἴσως ἀντὶ λαγώνια, λαγώνιον, λαγὼν (διὰ τὸ κοῖλον καὶ κολπῶδες), κατὰ τὸ συγγενὲς λαγκάδιον (ἐκ τῆ λάγκη, λάκκη), διότι δὲν μεφαίνονται τὰ Δεχώνια παραφθορὰ τῆ Ἰαωλκὸς (οἷον Ἰαλχώνια)· Αὐτῆ ῥέει καὶ ὁ Ἄναυρος (Ἡσίοδ. Ἀσπ. 477), καὶ ἕτος = ἀνάορος, ἀναίορος (ὡς τὸ πέδαυρος = μετέωρος), κατὰ τὸ διϊπετὴς (βλ. Ῥείμ. λ, ἄναυρος)· ἢ ἐκ τῆ ναυρὸς (ὡς Ναῦρος, Νάρων = ναϜρὸς, ναρὸς, νηρὸς, νηρὸν, νάω), καὶ τῆ α, ὄχι ἐπιτατικοῦ (ὡς, Ἀπιδανὸς = ἄγαν πιδανὸς, πιδὸς, πιδύων), ἀλλὰ μείωσιν ἢ ξέρησιν σημαίνοντος, οἷον ὀλιγόνερος, ἢ ἄνερος, ὅθεν καὶ ἄναυρος ἁπλῶς ὁ χείμαῤῥος (Διον. περιηγ.)· Ἕτερος τῆ Ἰωλκῆ εἶναι καὶ ὁ Βόλος (καὶ, β = γ, Γόλος)· ἴσως ὡς καλὸς πρὸς βόλον, ὡς καὶ συνήθως λέγομεν τὸν τόπον καὶ τὸ ἔργον τῆς ὀψαρεύσεως·

ὅθεν ὁ Πολυδεύκης (= πολύγλυκος), καὶ ὁ δεῦκος καὶ δαῦκος, συνήθ. δαυκίον (ὡς ἐκ τοῦ δάλκος = γάλκος, ἀντὶ γλάκος, γλάγος, γλᾶξ, συγγενὲς τῷ γλυκὺς, γλεῦκος· τὸ δαυκίον λέγει καὶ ἄλλως ἡ συνήθ. κοκκινογάλιον = κοκκινο-καύλιον, ὡς καὶ γελίον ἀντὶ καυλίον· καὶ ἑδῶ πάλιν αυ = ε, τὸ δὲ κ = γ)· καὶ ὁ, ἡ Τευμησσὸς (ὄρος καὶ πόλις Βοιωτίας) ὁμωνυμεῖ μὲ τὴν τῆς Λυκίας Τελμησὸν, -σσόν (α), κτλ. Τόσον εἶναι βέβαιον, ὅτι εἰς ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα αἱ αυ καὶ ευ δίφθογγοι ἐπροφέροντο μονοσυλλάβως, ὡς καὶ αἱ ἀντίστοιχοι αλ καὶ ελ συλλαβαί, ὅσον εἶναι ἀναμφίβολον, ὅτι καὶ οἱ Γάλλοι παρομοίως τρέπουσι τὰς al καὶ el συλλαβὰς εἰς τὰ μονόφθογγά των au, eu: οἷον τῶν εἰς al αἱ πληθυντικαὶ καταλήξεις τρέπονται εἰς au(x), général, -aux (ἀντὶ générals), cheval, chevaux, (chevals), καὶ τὸ ἄρθρον au = à l' (à le), aux = à les, καὶ πάλιν τὸ el, il εἰς eu,

---

(α) Γράφεται καὶ Τελμισσὸς, ὡς καὶ Καφησὸς, καὶ, -φισσὸς [βλ. σελ. 177, ἐκ τοῦ κᾶφος, κάφω, κᾶπω = Fᾶπω, (ἄβω) αὔω = πνέω, ὡς εὔπνους καὶ δροσερὸς, κατὰ τὸ κᾶπος, κῆπος]. Σημείωσαι καὶ τὴν ἐκ τῆς ὁμοιοφωνίας ἀλλαγὴν τῶν καταλήξεων ησος, ῆ, ησσος καὶ ισος, ισσος· αὗται δὲ ἴσως ἔγειναν ἐκ τῆς μετοχῆς εἷς, ἕς (ὅθεν καὶ αἱ ευς, ης, ας, ηξ, αξ), Θηλυκ. εσσα, καὶ ισσα (ὡς Ἄμφισσα = ἀμφὶς ἕσα, βλ. σελ. 48)· ἐκ τῆς ησος, καὶ ἡ ασος, ασσος, κατάληξις, ὡς Παρνασὸς, -σσὸς, -νησὸς (ὁ κοινῶς Τερνησσὸς), συγγενὲς τῷ Πάρνης [ὄρος Ἀττικῆς, ἴσ. ἐκ τοῦ (πάρω, πέρω, πέρος = πρὸς, πρὸ, παρὰ, πέρα, πέραν, πρὰν) πρανὴς, πράνης, συγγεν. τῷ πρών, πρώων, πρέων, συνήθ. πρήωνας, κυρίως ἐξέχων, προνεύων]· ἔτω καὶ Περμησσὸς (πέραμος, περάω), Τερμησσὸς, -μισσὸς (τέρμα), ὅθεν ἴσως καὶ ἡ Τελμησσὸς (λ = ρ), ὄχι παρὰ τὸ τέλμα (ὡς τὸ συνήθ. Λασποχώριον), κτλ. ἡ δὲ ησσος κατάληξις εἶναι ἡ αὐτὴ καὶ εἰς ηττος, ὡς Λυκαβηττὸς, κτλ.

cheveu = Ἰτ. capillo· Ὡσαύτως καὶ paume = palma (παλάμα), chaume = calamus, culmus (κάλαμος, -λάμη), peau = pelle (pellis, πέλλα), beau = bello, κτλ. αὐτὸ δὲ τὸ au προφερόμενον ο, τρέπεται καὶ εἰς τοῦτο πολλάκις, ὡς pause (παῦσις), καὶ (re)pos, (re)poser = (re)pauser, (ἀνα)-παῦσαι (οἷον, ἀνα-πῶσαι, κατὰ τὸ, καπ-πώτας = καπ-παύτας). Οὕτω καὶ τὰ Λατιν. Clodius = Claudius, plostrum = plaustrum, omen (aumen) ἐκ τοῦ avis (οἷον avimen), ὡς αὔω, αὔσω, αὐσὸς (ustus, ὀσὸς), ὀσέον· καὶ τὸ Γερμν. Ohr, Γαλλ. oreille = auris, αὖς, ὦς (ἀϝρ), ἔς· καὶ ἐν τῇ συνηθ. ψῶμα = ψεῦμα, κτλ. Δ) Καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς Ἑλληνικῆς Σλαβονικὴ γλῶσσα καθ' ὅλας τὰς διαλέκτους της καὶ εἰς τῶν ἀρχαιοτάτων αὐτῆς λέξεων τὸν σχηματισμὸν ἐκφράζει τὰς αυ καὶ ευ διὰ τῶν αβ καὶ εβ συλλαβῶν: ἔτως ὅλα τὰ εἰς αβαπι, εβαπι, Ῥωσσ. αβαπь, εβαπь, ἀντιστοιχοῦσιν ἀκριβῶς πρὸς τὰ εἰς αυειν, ευειν Ἑλληνικὰ ῥήματα, οἷον спαβαπь (ϛαύειν, ὡς ἐκ τοῦ спаваю, спаву, ϛαύω, ϛάω), плαβαπь (плаваю, πλαύω, ἀντὶ πλεύω, πλέω), блεβαπь, (φλεύειν, φλύειν, ὡς ἐκ τοῦ блеваю, блеву, φλεύω, φλύω, βλύω, ὅθεν блюю), κτλ. καὶ πάλιν ἀντὶ αλ καὶ ελ μεταχειρίζεται καὶ αὐτὴ αβ καὶ εβ = τετέϛιν αυ καὶ ευ, ὡς οἱ Κρῆτες· οἷον бавлю ἐκ τοῦ бавю (τὸ λ ἐπενθετικὸν) = βάβω ἀντὶ βαύω = βάλω (βάλλω), καὶ ваблю, ἐκ τοῦ вабю (β = φ) = φάβω, ἀντὶ φαύω = φάλω, φάλλω, fallo (σφάλλω), καὶ εἰς ἄλλα δὲ παμπληθῆ (περὶ τῶν ὁποίων εἴπομεν ἐν τῷ Δοκιμίῳ) ἐκφράζει τὸ υ διὰ τοῦ в, καὶ μάλιϛα ὅταν ἐπέχῃ τόπον διγάμματος, τὸ ὁποῖον ἀγαπᾷ πολὺ ἡ φιλοπνευμάτιϛος Σλαβονική· ὁποῖα καὶ τὰ εἰς εος, ῳος κτητικὰ ἐκφέρει μετὰ

πνεύματος, εϝος, ῳϝος, ὡς Николаевъ=Νικολάεϝ-ος (Νικολάεος, ειος, ὡς, Ἑκτόρεος, ρειος ἀντὶ Νικολαϊκὸς), οἷον Νικολάευος, -βος, Павловъ = Παυλῷβος (Παυλῷος, ὡς, πατρῷος, κατὰ τὸ κλωβὸς = κλῳϝὸς, κλοιὸς), Кіевъ, Κίεβον ἢ Κίεβος (= Κίεϝος, Κίειος, Κίϊος, Κῖος, ἢ Κῖον, Κίᾳ πόλισμα, ὡς τὰ κτητικὰ, Κέϊος Κεῖος, Χίϊος Χῖος) (α). Ἀλλὰ καὶ τῆς

(α) Πρὸς τὸ Кіевъ παράβαλε τὴν Κίον (πόλιν Βιθυνίας, συνήθως Κιὸν), καὶ τὰς νήσους, τὴν Κέω, ἢ Κίαν (συνήθ. Τζίαν), καὶ τὴν Χίον, καὶ τὴν Κῶ (Κόως), τὰ πάντα ἐκ τῆ κέω, κείω, κίω, Σλαβον. чію (по-чію, по-кои), καὶ χίω (hio = χάω, κάω), κόω, ὅθεν κώμη, κοῖτος, κοίτη, civitas ἐκ τῆ civis, οἷον κείας, κοῖος, κοιτάς· σημαίνουσι δὲ καθόλου τὰ ὀνόματα τόπου κοίλου καὶ κυρτῆ ἢ σεσαρῆ χωρητικότητα πρὸς κοίτην καὶ κατοικίαν ἐπιτηδείᾳ (καθὼς καὶ τὸ οἶκος ἐκ τῆ ὤκος, ὄγκος, ἢ μᾶλλον = κοῖος, κῷος ἐκ τῆ κάω, κέω, γάω, χάω, χέω, ἔχω, κέω, κύω, καὶ τὰ λοιπὰ ἐν οἷς πρωτεύει ἡ ἰδέα τῆ κοίλου καὶ χωρητικῆ). Οὕτω καὶ ἄλλων παλαιῶν πόλεων ὀνόματα ἐπλάσθησαν ἐκ τῆ κύω (= κάω, γάω), οἷον ἡ Κύμη, καὶ τὰ Κύθηρα (κύω, κύτος, κύθω, κύθος, κύθερος, ὅθεν καὶ ἡ Κυθέρη, Κυθείρη = Κυθήρη, καὶ Κυθέρεια), καὶ τὸ Κύταιον, καὶ ἡ Κυδωνία (κύθος, κύδος, κύδων = ὀγκῶδές τι, τετέσι κοῖλον καὶ κυρτόν), καὶ ἡ Χύτρος (χύω = κύω), κτλ. Ἰσορρῦνται δὲ καὶ ἥρωες ὁμώνυμοι τέτων τῶν πόλεων οἰκισαὶ, οἷον τῆς Χίᾳ ὁ Χίος, καὶ τῆς Κέω ὁ Κέως, καὶ τῆς Κίᾳ ὁ Κίος, οὕτω καὶ τῆ Κιέβᾳ λέγεταί τις Κίος (Кій) οἰκιστής. Ὑπάρχει δὲ τὸ Κίεβον ἀρχαιοτάτη πόλις Ῥωσσίας, ἡ καὶ πρώτη οἷον κολυμβήθρα τῶν Ῥώσσων χρηματίσασα ἐπὶ Βλαδιμήρου τῆ ἁγίᾳ Βασιλέως πανδημεὶ βαπτισθέντων (ὑπὸ Μιχαὴλ τῆ πρώτῳ ἀποσταλέντος Ἱεράρχου καὶ τῶν μετ' αὐτῆ ὀρθοδόξων Ἑλλήνων ἱερέων) εἰς τὸν παραῤῥέοντα ποταμὸν Βορυσθένην. [Днѣпръ, Δνέπρον τέτον ὀνομάζουσι Ῥῶσσοι, παρὰ τὸ Донъ (λέξιν ἀρχαίαν συνήθη καὶ εἰς ἄλλας παλαιὰς γλώσσας = ὕδωρ βαθὺ, ὅθεν Донѣ, συγκοπ. Днѣ) καὶ прь, συγκοπὴ (νομίζω) τῆ прагъ (καταῤῥάκτης ἐκ τῆ прᾱгу = φράγω), φραγὸς, καὶ εἶναι ὁ Днѣпръ = ὕδωρ καταῤῥακτὸν, διὰ τὰς καταῤῥάκτας

αἰολίδος Λατινικῆς τὰ cavo = καύω, καὶ ὅλαι αἱ av καὶ ev συλλαβαὶ φωνήεντος ἑπομένου, ὡς, avarus (ἴσ. ἐκ τοῦ habeo, χαύω, αὔω), avernus, αὔορνος, levis (λεῦος, ἀντὶ λεῖος), καὶ ἄλλαι πάμπολλαι

τῆ Ворυσθένες). Донъ καλέσι καὶ τὸν Τάναϊν· ἔτος δ' ἴσως = τανaὸς, ὡς καὶ Τάνος (Ἀργολίδος ποταμός. Παυσ. Κορινθ. λη), καὶ τὸ τένος (ὅθεν τέναγος) Σλαβ. тина, Γρμ. Dünn, ἐκ τοῦ τάνω (τένω, τείνω, Ιρμ. dehne), Σλαβον. тяну, ὅθεν φαίνεται καὶ ὁ Донъ (д = т), καὶ ὁ Двина (= тѵина), καὶ ὁ Ῥωσσ. Дунай, Τθρκ. Tuna, ὁ Δανάβιος, κτλ. ὥσε τὸν Днѣпръ εἴποις ἂν Τανόφραγον (συγκοπ. Τάναπρον, Δάναπρον). Τὸ Донъ δύναται νὰ ἦναι καὶ ἐκ τοῦ тону = δύνω (υ = ο), δύνη (δύσις, κατάδυσις), ὡς καὶ τὸ Σλαβον. дно (βυθὸς), καὶ τὸ Κελτο-βρεττιαν. don (βαθύς), καὶ dun, dunum [ὅθεν τὸ Lugdunum, Λούγδουνον. ὁ δὲ Πλάταρχος (περὶ ποταμ.) δεῖνον γράφει τοῦτο, καὶ ἑρμηνεύει ἐξοχήν, οἷον θῖνος, θίν, θινός· ἴσως δὲ καὶ οἱ Θύνοι παρωνομάσθησαν ἐκ τοῦ δύω, δύνη, διὰ τὴν τὸ πάλαι τεναγώδη τῆς χώρας κατάσασιν· ἂν ὄχι ἐκ τοῦ θύω, θύνω (= θύρω, ὡς θῆροί τινες ὄντες)· ἤδη δέ τινες παρέβαλον πρὸς τὸ Донъ καὶ τὴν δων λήγουσαν τοῦ Θερμώδων (Θερμὸς δών), τὸ ὁποῖον ὅμως φαίνεται κατάληξις ἁπλῆ, ὡς εἰς τὰ Χαλκηδών, Ἀνθηδών, ληθεδών = λτ. do, dulcedo, κτλ.]. Ἀλλὰ καὶ τὸ δύνω, δύω (χώνω εἰς χάσμα) ὄχι ἴσως ἐκ τοῦ βύω (β = δ), ἀλλὰ συγγενὲς, νομίζω, τοῦ δάω, δαίω (κόπτω, σχίζω) = (θάω, θαίω, θέω) θάνω, θαίνω, θείνω = (τέω) τέμω (ὡς δέω, δέμω), τέμνω = τύω (ὅθεν τυννὸς = μικρὸς), τέω, τένω, τένδω, τένθω (τρώγω), λτ. tendo, (teno) tenuo, Σλαβ. тну, attenuo [τὰ τεινόμενα λεπτύνονται καὶ τρίβονται· ἡ καθόλου ἰδέα εἶναι τάσις, ὅθεν διάσασις κατὰ βάθος· δύω, καὶ δάω συγγενῆ, ὡς καὶ ἄλλα διὰ τῶν α, ε, καὶ υ σχηματιζόμενα· οἷον καὶ ἐκ τοῦ θέω = θύω (καπνίζω, καίω) τὸ θεῖον, θέειον, ὑποκορ. θεάφιον, συνήθ. θειάφι, τειάφι, καὶ παρ' ἄλλοις σέλφανον, ἐκ τοῦ λτ. sulphur, ὄχι ἴσως ἐκ τοῦ ὅλον πῦρ (κατὰ Βόσσιον), ἀλλ' οἷον σ-ὔλφορ, ο = α, ἀντὶ ἀλφὸρ, ἀλφὸς (= συνήθ. ἄσπρος = ἀφρὸς = ἀργὸς, ἀργὺς, ἄργυρος, λ = ρ, γ = β = φ, καὶ ἄλφυρος, Γρμ. Silber, σ-ἄρφυρος, Σλαβ. сребро, серебро) διὰ τὴν λάμψιν τοῦ θειαφίου· λέγεται δὲ τὸ ἀργὸς, ἀργὴς καὶ ἐπὶ πυρὸς καὶ φωτὸς, ὡς, ἀργὴς κεραυνὸς, καὶ ἀργέτις ἠὼς, ὅθεν

λέξεις παλαιαὶ, τῶν ἐποίων εἴπομεν τινὰς καὶ πρότερον, ἀποδεικνύσι τῆς αυ καὶ ευ τὸ ἀδιαίρετον. Ε) Εἰς τὴν ἀρχαίαν τῆς Δήλου ἐπιγραφὴν (ἴσως περὶ τὸ 400, π. Χ), γράφεται το αϝυτο λιθο, ἀντὶ τῶ αὐτῶ λίθω, τουτέστιν ἡ αυ δίφθογγος μὲ τὸ ϝ παρεμβεβλημένον (ὡς ἐὰν ἐπροφέρετο διῃρημένως τὸ στοιχεῖον, καθὼς εἰς τὰ, ἄϝω, αἴω, αὔω, ἀϝύω, ἀϝύζω, ϝαϝύζω =βαβύζω, καὶ τὸ Αἰολ. Ζέβυς, Ῥωσσ. Зевесъ =Ζέϝυς, Ζέϋς, Ζεῦς)· ἀλλ' εἰς τὴν αὐτὸς ἀντωνυμίαν ἐδέποτε παρ' ἐδενὶ τῶν ἀρχαίων κατ' ἐδεμίαν διάλεκτον δὲν βλέπομεν τὴν αυ

καὶ ὁ Ἄργης ὁ μετὰ τῶ Βρόντα καὶ Στερόπα χαλκεύων τὰς ἠνωμένας μὲ βροντὰς καὶ ἀστραπὰς ἀργῆτας ἢ ἀσπρομόρφας κεραυνούς]. Τελευταῖον καὶ ὁ Днѣстръ, ὁ Τύρας=Донѣ, καὶ стръ, συγκοπῆ τῶ струя (ρεῦμα), ἐκ τῶ струю, стрыо, (τὸ θέμα шру=τρῶ, τρίω, τρύω, μετὰ τῶ πνεύματος σ), ἀντὶ τρέω, τρέχω (ἐκ τῶ τέρω)=τύρω (σύρω), ὅθεν καὶ ὁ Τύρας· καὶ εἶναι ὁ Днѣстръ =ὕδωρ τρέχον (οἷον Δυνο-Τύρας, Δυνο-στύρας, μετὰ τῶ σ), ὡς καὶ ὁ Στρυμὼν, συνήθ. Τρόμος, φαίνεται ἐκ τῶ τρύω ἀντὶ τρύω ὅθεν (τρύνω) ὀτρύνω=θύρω, θόρω (συγγενὲς τῶ θύω, θέω, μετὰ τῶ ρ, ῥοΐζον κινήσεως δηλοῦντος, καὶ ἦχον, μάλιστα τραχὺν, ὡς ἐν τῷ τρίβω, τρώγω, κτλ. βλ. καὶ σελ. 330)=τρέω, τρέχω, δρέω, δρέμω, δρόμος, καὶ πάλιν τύρω (τρύω, τρυπῶ), ὅθεν ἡ τύρα (θύρα, Дверь=τϝέρα), καὶ ἡ Тверь (ἀρχαία πόλις Ῥωσσικὴ), ὄχι ἴσως ὡς ἡ Θυρέα καὶ τὸ Θύριον, ἀλλὰ μᾶλλον=τϝύρις, τύῤῥις, turris, τύρσις (καὶ τοῦτο ἐκ τῶ τύρω, τρυπῶ, ἢ θύρω = τείνω ἄνω διὰ τὴν ἐξοχὴν, καὶ = ὁρμῶ, τείνω πρόσω) = σύρω παρ' ὃ καὶ ὁ παραῤῥέων ποταμὸς Тверца οἷον Τϝυρσᾶς (τύρσεως ποταμὸς), ἢ τύρας (τύρων, σύρων)· διότι δὲν νομίζω τὸ Тверь παρὰ τὸ Твердь (σϝερθὸς, ὡς σόρθος, ἀντὶ σερῥὸς ἐκ τῶ σέρω, σέω, σάω, τάω, τέω). Ταῦτα λέγομεν εἰκάζοντες ὡς τάχα πιθανώτερα τῶν, ὅσα περὶ τούτων τῶν ὀνομάτων εἴπομεν ἐν τῷ Δοκιμίῳ (τόμ. γ, σελ. 117, 144, 400)· τὰ δὲ βεβαιότερα ἂς εὕρωσιν ἄλλοι].

Ин-т мед. Мечникова

ἐκφερομένην κατὰ διαίρεσιν (ἀϋτὸς), ὅθεν ἤθελέ τις εἰπεῖ, ὅτι ὁ γλύπτης ἔγραψε τὸ Ϝ μεταξὺ τῆς αυ, ὡς πνεῦμα μόνον ἀνεκφώνητον, ὁποῖον γράφεται καὶ εἰς τὸ Ἀλκμᾶνος τὸ, ἄμμες δ' Ϝειράναν (βλ· σελ. 22, καὶ 327)· ἀλλ' εἶναι πολὺ πλέον πιθανώτερον, ὅτι θέλων νὰ γράψῃ αυ ἔγραψεν ὁ λιθοξόος τὸ ταὐτόφωνον αϜ (αβ), ὡς ἔγραφον κατὰ διάλεκτον πολλάκις ἑπομένῳ μάλιστα φωνήεντος (οἷον, ἀϜίαχος, αϜίδετος = αὐΐαχος αὐΐδετος), καὶ πρὸ τῷ ρ (ταλάϜρινος = ταλαύρινος), ὅπου ὁ φθόγγος τῆς αυ ἤχει ὡς τὸ αϜ = ᾱβ· ἀλλ' ὕστερον ἐνθυμηθεὶς τὴν ὀρθογραφίαν, ἴσως δὲ προσέξας καὶ εἰς τὴν προφορὰν τοῦ αὐτὸς (ὅπου ἡ αυ ἐκφωνεῖται ὄχι αϜ = αβ, ἀλλὰ δασύτερον ὡς αφ, αφτος· λέγομεν δὲ περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν φθόγγων τούτων ἐφεξῆς), ἐχάραξεν ὁ γλύπτης τὸ υ κατ' ὀρθοτέραν γραφὴν ἀντὶ τοῦ Ϝ, τὸ ὁποῖον ὅμως ἔπειτ' ἐλησμόνησεν, ἢ δὲν ἐφρόντισε νὰ ἐξαλείψῃ· ὅθεν μᾶς ἀφῆκε ταύτην τῆς εἴτ' ἀπροσεξίας του εἴτ' ἀγραμματίας τὴν γραφὴν προφανῆ ἀπόδειξιν, ὅτι καὶ τὸ πάλαι ἡ αυ ὡμοφώνει μὲ τὸ ᾱϜ = ᾱβ. Παρομοίως θέλομεν ἰδεῖ ἐφεξῆς, ὅτι καὶ ἄλλος νεώτερος χαλκοτύπος ἐχάραξεν Εὐφεσίων ἀντὶ Ἐφεσίων, ἀπατηθεὶς ἀπὸ τὸ ταὐτόφθογγον τῷ ευ καὶ εφ, καὶ γράψας ἀμφότερα τὰ γράμματα ἀντὶ ἑνὸς τοῦ φ· καθὼς ἄλλοι τ' ἀνάπαλιν ἔγραψαν Ἐφράνωρ, ἐφροσύνη, ἀντὶ Εὐφράνωρ, εὐφροσύνη, μὴ διακρίνοντες τὸν σύνθετον ἦχον τῆς συλλαβῆς εὐ-(συνυπηχοῦντος καὶ τοῦ φ τῆς ἐφεξῆς, εὐ-φ) ἀπὸ τὸν ἁπλοῦν τῆς ὁμοφώνου ἐφ—. 5) Εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Ο μετάφρασιν τῆς θείας Γραφῆς (280, π. Χ.), ἀναγινώσκομεν ἀδιαφόρως γεγραμμένα, Δαυΐδ καὶ Δαβίδ, Σαυὴν καὶ Σαβὺ (ὡς, αὔως καὶ ἄβως),

χαυῶνες καὶ χαβῶνες, καὶ Λευῖ τὸ ἑβραϊκῶς προφερόμενον Levi, κτλ. Ζ) Εἰς τὴν Ῥώμην ἐπὶ Κράσσ᾽ (54, π. Χ.) τὸ καυνείας (ἰσχάδας) ἐπροφέρετο δημοσίως Cavneas (κάβνεας), διὸ καὶ ἑρμηνεύθη ὡς ταὐτόφωνον τῇ cave (cav᾽) ne eas, καθὼς ὁ μετ᾽ ὀλίγον ἀκμάσας Κικέρων μαρτυρεῖ, προφέρων βέβαια καὶ αὐτὸς τὸ Καῦνος Cavnus, ὡς καὶ cavo τὸ καύω (=χαύω, χάϝω, χάω,-δω, ζω), καὶ Agave τὸ Ἀγαύη, κτλ. Η) Ὁ Ἀλικαρνασσεὺς Διονύσιος (30, π. Χ.) ἐμετρᾶσε καὶ ἐπρόφερε τὴν αυ ὡς ἀδιαίρετον συλλαβὴν (ὡς εἴπομεν ἐν τῷ περὶ τῆς οι)· ὁ δ᾽ αὐτὸς εἶπε καὶ τὸ Λατινικὸν ovatio=εὐασὴν θριαμβον (ἐκ τῆ ὄβας ἀντὶ Εὔας ὁ Βάκχος. Ἡσύχ.) προφέρων τὴν ευ=εβ ἀδιαιρέτως, ὡς τὸ ov=οβ (Ἀρχαιολ. ε, 47). Θ) Ὁ Στράβων (1, μ. Χ.), γράφει Αὐάσεις (βιβ. ιζ, σελ. 1140, κατ᾽ ἄλλας Ὑάσεις, Ὀάσεις, ὡς ἔλεγον οἱ Αἰγύπτιοι τὰ καρποφόρα καὶ κατοικημένα χωρία τῆς ἀμμώδες Ἀφρικῆς) =ἀ-βάσεις, ταὐτοφώνως μὲ τὸ Κοπτικὸν βάχε vahe (=κατοικία). Ἐπειδὴ δὲ ὁ λόγος ἀνέφερε τὸς Κόπτας, καὶ τέτων αὐτῶν ἡ γλῶσσα προφέρει αβ καὶ εβ (aw, ew) τὰς διφθόγγες αυ καὶ ευ (α). Ι) Εἰς τὴν Συριακὴν τῆ Εὐαγγελίε μετάφρασιν τὸ υ τῆς αυ καὶ ευ μεταφράζεται διὰ τῆ Συριακῆ συμφώνε τῆ ταὐτοφώνε μὲ τὸ καθ᾽ ἡμᾶς β=v, οἷον τὰ, Παῦλος, Κλαύδιος, Εὐοδία, ἐκφράζονται ὡς Πάβλος, Κλάβδιος, Ἐβοδία, κτλ. (β). ΙΑ) Ὁ Κυϊντιλιανὸς (75, μ. Χ.) κηρύττει τὴν ευ μονοσύλλαβον εἰς τὰ Ἑλληνικὰ ὀνόματα, ὡς εἰς τὸ Ἀτρεὺς, καὶ

(α) Βλ. Rudiment. lingu. Coptic. pag. 46.

(β) Βλ. Erasm. Schmidt, pag. 221.

γράφων τ' ἄλλα γράμματα τότε τῆ ὀνόματος Λατινιςὶ, τὴν δίφθογγον μόνον γράφει Ἑλληνιςὶ ἔτως, Atreὺς, διὰ νὰ τὴν διακρίνῃ ἀπὸ τὴν διῃρημένως ἐκφερομένην Λατινικὴν eu εἰς τὸ Atréus, κτλ. (α). ΙΒ) Ὁ Πλέταρχος (85, μ. Χ.) μαρτυρεῖ τὴν αυ ἁπλῆν συλλαβὴν, ὡς ἴδομεν ἐν τῷ περὶ τῆς αι. Ὁ δ' αὐτὸς καὶ τὸ Λατιν. ovatio γράφει εὐασμὸν (Μαρκέλ. 22, ὅπε πρότερον ἔκειτο εὐὰν), προφέρων εβ τὴν ευ ἀδιαιρέτως, ὡς τὸ ov. ΙΓ) Εἰς τὰ Πρακτικὰ τῶν ἁγίων Συνόδων (332 — 787, μ. Χ.) γράφονται ἀδιαφόρως Ναύατος, Ναυατιανοὶ, καὶ Ναβατιανοὶ = Νοβάτος, Novatus· Λαυρέντιος καὶ Λαβρέντιος (ὡς, λαῦρος καὶ λάβρος), Φλαυϊανὸς καὶ Φλαβιανὸς, Flavianus· Σευῆρος, Σευηριανὸς, καὶ Σεβηριανὸς, Severus,-verianus, κτλ. ΙΔ) Εἰς τὴν ὑπὸ τῆ Οὐλφίλα (370, μ. Χ.), Γοτθικὴν μετάφρασιν τῆ Εὐαγγελίε γράφεται, paraskaivein τὸ παρασκευὴν (aiv = εβ = ευ), καὶ Paúlus, Aúgustus, τὰ Παῦλος, Αὔγεςος, κτλ. καθὼς καὶ ἡ Ἰσπανικὴ καὶ ἡ Ἰταλικὴ γλῶσσα πολλάκις προφέρει τὰς αυ καὶ ευ ὡς av καὶ ev, οἷον ἐν τοῖς Pavolo καὶ Europa, κτλ. ΙΕ) Εἰς τὸ ἐπὶ πάπα Γρηγορίε (600, μ. Χ.) προμνημονευθὲν ψαλτήριον γράφεται, eporefthi, katefodothisete ἀντὶ ἐπορεύθη, κατευοδοθήσεται. ΙϚ) Ὁ ἵππος τὲ Αὐτοκράτορος Ἡρακλείου (615, μ. Χ.) ὠνομάζετο Φάλβας (Θεοφάν. σελ. 266) = falvus ἀντὶ flavus (Γαλ.

(α) Id (ex duabus syllabis in unam cogere) in Graecis nominibus accidit, ut Atreὺς· nobis juvenis doctissimi senes acutâ primâ dicere solebant, ut necessario secunda gravi esset, Atreus (Inst. I, 5).

НБ ОНУ імені І.І. Мечникова

fauve = falve) = *φαῦλος*, *φάϝλος*, *φαλὸς* (= *λευκὸς*, *λαμπρὸς ἐκ τῆ φάω, ὡς καὶ τὸ διῃρημένον κύριον Φάϋλος*) = pallus, pallidus = *ὠχρὸς*, *ξανθός*· [*Φάλιος ἐλέγετο καὶ ὁ ἵππος τῆ Βελισσαρίε, ὡς φαλὸς, ἤτοι λευκὸς τὸ μέτωπον, τὸν ὁποῖον ὅμως ὁ Προκόπιος ἑρμηνεύει φαιὸν, καὶ τῆτο ἐκ τῆ φάω, ἴσως ἀπὸ τῆ λοιπῆ σώματος* (*Γοτθικ.* α, 18)· *προσθέτει δὲ καὶ ὅτι οἱ βάρβαροι τὸν ἔλεγον Βάλαν, διὰ τὴν ὄχι μόνον βαρβαρικὴν ἀλλὰ καὶ παρ' Ἕλλησι συνήθη τροπὴν τῆ φ εἰς β, οἷον καὶ τὸ βάρος ἐκ τῆ βάρω = φάρω, φέρω, καὶ ὁ Φέρης* (*ὅθεν καὶ αἱ Φεραὶ καὶ Φηραὶ*), *Μακεδονικῶς, Βέρης* (*ὅθεν ἡ Βέροια, οἷον Βέρε οἴα = κώμη; ἢ φέρω ὄϊς, οἷον φερέοια;*). *Τῆ φάλιος φαίνεται συγγενὲς καὶ τὸ βαλιὸς* (*ποικίλος*), *ὅθεν καὶ τῶν δύω τῆ Ἀχιλλέως ἵππων ὁ μὲν Βάλιος* (*οἷον Παρδάλης*), *ὁ δὲ ἕτερος Ξάνθος* (*ξανθὸς* (α). *βλ. Ῥείμ. λ, βαλιὸς*). *Ἕτερον δὲ τῆ φαῦλος* flavus *τὸ τῆ μέσε λατινισμῆ* blaveus, blavus, *Γλ.* bleu (*γλαυκὸς, ἐκ τῆ Τευτωνικοῦ*

(α) *Ξανθὸν λέγομεν καὶ συνήθως τὸ παρά τισι τερκικώτερον, κόλα, καὶ παρὰ Πελοποννησ. βλάγκον ἄλογον* (*ἐκ τῆ* blanco, bianco, blanc, blanche, *ὄχι = βλάξ, κατὰ Σκαλίγερ.* Exercitat. 103, *ἀλλ' ἐκ τῆ Γρμ.* blanck = *λευκὸς, οἷον Γλάγξ, Γλάξ. ὡς λύγξ, λύξ,* lux, *λύκη, λυκὸς, λευκός*)· *τὸν δὲ πυῤῥὸν ἢ κασανόχρων ἵππον λέγουσι πολλοὶ τερκικώτερον, δερὴν,* duru, *καὶ ἄλλοι κασανάτον, καὶ κασανόμαυρον τὸν ἔτι βαθύτερον* (*ἴσως τῶν παλαιῶν τὸ πάρωος, παρῶος, παρωὸς ἵππος = πυῤῥὸς μετὰ τῆ φαιῆ. Ἀριστ.*)· *παρδαλόψαρον δὲ πάλιν ὀνομάζομεν τὸν ἐπὶ τῆ ψαρῆ φαιὰς κηλῖδας ἔχοντα* (*Τερκ. μπακλὰ κιρὶ, οἷον κυαμόψαρον*), *καὶ ψαρὸν τὸν πολιὸν, καὶ γρήβαν, γρῆβον τὸν ὀλίγον φαιότερον* (*Τερκ. κὶρ, κίρικον*), *καὶ σιδηρόγρηβον οἱ Πελοποννήσσιοι τὸν μᾶλλον φαιόν. Παρδάλην δὲ ἰδίως λέγομεν καὶ σκύλλον παρδαλὸν, κτλ.*

blaw, Ἀγγλ. blew = πλεϝὸς ἀντὶ πελιὸς, πολιὸς (α)), ὅθεν καὶ τὸ παρά τισι συνήθως μπάλιος (πάλιος = πέλιος), καὶ μπλαῦος, ὁ κοινότερον καὶ Ἑλληνικώτερον γαλάζιος = γλαύσιος (κατὰ παρένθεσιν τοῦ α, ὡς γάλαξ, γαλαξίας, ἐκ τῆ γλὰξ), ἀντὶ γλαυσσὸς = γλαυκὸς, καὶ συνθέτως, καθαρογάλαζος, οὐρανογάλαζος (ὐρανοχρώματος), παρὰ δὲ τοῖς Βυζαντινοῖς βένετος, venetus (ὡς εἰς τὴν Βενετίαν συνειθισμένον τὸ χρῶμα, τὸ ὁποῖον ἐφόρει καὶ τὸ καλέμενον τάγμα τῶν Βενέτων ἱππέων, βλ. Ἄνν. Ἀλεξιάδ. δ), καὶ ἄλλως γεράνειος, χρῶμα γεράνειον (γερανὸς· βλ. Ὀπισθ. σελ. 336), ὅθεν πάλιν ἐκακογραφήθη τὸ βυζαντινὸν ἠεράνεος, ἰεράνεος, οἷον Λτ. jeraneus (ἂν τῆτο δὲν μετεπλάσθη ἐκ τῆ ἀέρινος = ἀεροχρὸς, κυανῆς, ὡς καὶ, ἀερίνη ἐσθὴς· Πολυδ. δ, 18), γεράνειον δὲ παρ' ἡμῖν ἤδη συνήθως τὸ βαθὺ γαλάζιον ἢ κυανῆν· αὐτῆ δὲ τῆ γαλάζιος λέγομεν συνώνυμον καὶ τὸ γαλανὸς (γαληνὸς, γαληνῆς καὶ γλαυκῆς θαλάσσης ὁμοιόχρωμος) = κυανῆς· καὶ τὸ γαλήνη δὲ συγγενὲς τῆ γάλαξ, γλὰξ, γλαύσσω· βλ. Ῥείμ.)· τὸ γαλάζιος καὶ γαλανὸς συμφωνεῖ καὶ μὲ τὸ καλάϊνος,-λλάϊνος, καλλαΐζω, καὶ γαλλαΐζω, χρῶμα γαλλαΐζον, ἐκ τῆ κάλαϊς, ἢ κάλλαϊς, εἶδος λίθε γαλαζίε (ἴσως ἡ τῆς συνήθ. γαλαζόπετρα, καὶ περσο-τερκικῶς περεζὲς = Γαλλ. turquoise, καὶ Γρμ. Türkis, οἷον Τερκόπετρα, ὅθεν καὶ μέσ. Λατιν. Turchinus = καλάϊνος· τὸ δὲ κάλαϊς παράγεσιν ἐκ τοῦ κάλλος, κάλλη, τὰ (τὰ πορφυρᾶ τῶν πετεινῶν

(α) Ἄλλο (νομίζω) παρὰ τὸ blaw τὸ Γρμ. Bley, ἀρχαίως Pliwe = λτ. plumbum = (βόλυμβον), ἀντὶ βόλυμος, ἐκ μεταθέσ. τῆ μόλυβος, μόλυβδος (οἷον τάχα μολυβδὲν, μολυβδόχροον τὸ blaw).

γένεια, κτλ. βλ. Ῥείμ. λ, Καλάϊνος)· ἀλλὰ τὸ γαλάζιος φαίνεται πιθανώτερον = γλαυσσός· μήπως δὲ καὶ αὐτὸ τὸ κάλαϊς, καλάϊνος, ἀνήκει μᾶλλον εἰς τὸ γλαύσσω, σχηματισθὲν κατὰ τὸ γάλαξ, γαληνὸς (γάλας, γάλαϊς, γαλάϊνος); ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον]. Αβ ἐπρόφερε τὴν αυ καὶ ὁ πολὺ πρὸ τῆ Ἡρακλείᾳ ἀκμάσας Παλλαδᾶς (Ἐπιγράμ. 53) γράψας, ταβλίον, ταβλιόπη (ὡς Καλλιόπη), τὸ ἄλλως ταυλίον, ταύλα (Ἀγαθίας. ἐπιγρ.)=τάβλα (ὡς ναύλα καὶ νάβλα), ταυλίζω (Νεαρ. Ἰβξιν. 123, καὶ Μ. Ἐτυμ.), καὶ ταβλίζω (Ἡσύχ.), ἐκ τῆ Λτ. tabula. ΙΖ) Εἰς τὴν Σλαβονικὴν μετάφρασιν τῆς θείας Γραφῆς (868, μ. Χ.) ἡ αυ καὶ ευ ἐκφράζονται διὰ τῶν av, ev, ἢ διὰ τῶν ταὐτοφώνων ав καὶ ев συλλαβῶν· ὡς, Евангеліе, Павелъ, Ῥωσσ. Евангѣліе, Павелъ, Εὐαγγέλιον, Παῦλος, Давидъ, Δαυΐδ, Δαβίδ, Августъ, Ῥωσσ. Августъ, Αὔγυσος, Евпухъ, Εὔτυχος, κτλ. ΙΗ) καὶ τελευταῖον (διὰ νὰ μὴ πολυλογῶμεν)· Εἰς πολυαρίθμους ἐπιγραφὰς φαίνονται αἱ αυ καὶ ευ = av καὶ ev, οἷον εἰς νομίσματα τῶν Καισάρων Βεσπασιανῆ, Αὐρηλίᾳ, Ἀντωνίᾳ, Καρακάλλα, Γορδιανῆ, Σεβήρᾳ, Ἀλεξάνδρᾳ τῆ Σεβήρᾳ (79—232, ἔτος μ. Χ.), κτλ. γράφονται, Φλαύϊος=Flavius, καὶ Φλάβιος· Σευῆρος, Σευεῖρος καὶ Σεβῆρος=Severus· Ἄβγαρος=Αὔγαρος, Ευφυσίων (ἴσ. Εὐφεσίων) ἀντὶ Ἐφεσίων (ἐπὶ Ἀντωνίᾳ Πίᾳ, τῷ 162, μ. Χ.), καὶ ἄλλα πολλὰ τὰ ὁποῖα φαίνονται εἰς τοὺς Νομισματολόγους, τὸν Ὄκκονα καὶ Σπώνιον καὶ Πατίναν καὶ ἄλλους, τῶν ὁποίων τινὰς προεμνημονεύσαμεν.—Ἀλλὰ σεῖς (λέγουσιν οἱ Ἐρασμῖται) δὲν προφέρετε πάντοτε ὡς αϝ καὶ εϝ, ἤτοι αv καὶ ev (αβ, εβ) τὴν αυ καὶ ευ, ἀλλὰ πότε αβ καὶ πότε αφ, καὶ τώρα εβ

καὶ πάλιν εφ! — Οὕτως ἀπαιτεῖ, σοφώτατοι ἄνδρες, ἡ, τὴν ὁποίαν σεῖς δὲν ἐξεύρω πῶς ἀμελεῖτε, φυσικὴ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης καλλιφωνία, ἥτις ἀποφεύγεσα πάντοτε τὴν σκληρὰν καὶ ἀηδῆ σύγκρεσιν τῶν ἤχων μεταβάλλει τὸν τοῦ υ πνευματισμὸν πρὸς τὸν ψιλώτερον ἢ δασύτερον φθόγγον, ὥςε νὰ συνυφαίνηται συγκιρνώμενος ἁλύπως καὶ εὐαρμόστως μὲ τὴν φυσικὴν τῆ ἑπομένε γράμματος φωνήν· ὅθεν πρὸ μὲν τῶν φωνηέντων ἁπάντων καὶ πρὸ τῶν μέσων καὶ ὑγρῶν ἢ ἀμεταβόλων συμφώνων ἐκφέρεται τὸ τῶν διφθόγγων υ μέσως ὡς τὸ β, ἐπιλαμπρύνον τὸν ἦχον διὰ τὴν εὐφωνίαν· (οἷον τὰ, αὐὴρ, αὗος, αὐαλέος, εὔϊος, εὔϋμνος, εὐέλικτος, εὔωνος προφέρονται ὡς ἀβὴρ, ἄβος, ἀβαλέος, ἔβιος, ἔβυμνος, ἐβέλικτος, ἔβωνος· ἕτω καὶ τὰ αὖρα, εὐνὴ, εὐλίμην, εὐμαθὴς, ὡς ἄβρα, ἐβνὴ, ἐβλίμην, ἐβμαθὴς· ὡσαύτως καὶ πρὸ τῶν μέσων β, γ, δ, οἷον αὐδὴ, αὐγὴ, εὔβελος, ὡς ἀβδὴ, ἀβγὴ, ἔββελος)· ἀλλὰ πρὸ τῶν δασέων καὶ ψιλῶν καὶ διπλῶν συμφώνων καὶ πρὸ τῆ σίζοντος σίγμα τὸ υ ἐκφωνεῖται μαλακώτερον ἢ δασύτερον ὡς φ, διότι ἡ βητόφθογγος αὐτῆ φωνὴ προσκρέει πρὸς τὰ σύμφωνα ταῦτα σκληρῶς καὶ ἐνοχλεῖ τὸν ἀκοήν· ὅθεν τὰ, αὐτὸς, εὔκολος, εὐποιῶ, εὐθὺς, εὐφυὴς, εὐχὴ, αὔξω, εὔζωρος, εὐψυχία, εὔσημος, δὲν ἐκφωνῶνται ὡς, ἀβτὸς, ἄβξω, ἐβφυὴς, ἐβχὴ, κτλ. ἀλλ' ὡς, ἀφτὸς, ἄφξω, ἐφχὴ, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. Παρομοία τροπὴ καὶ τῆ Λατινικῆ u πρὸς τὸν δασύτερον τόνον τῆ φ ἢ τὸν ψιλώτερον τῆ β γίνεται καὶ εἰς τὰ suadeo (sfadeo), καὶ πάλιν sanguis (sangwis), καὶ τ' ἄλλα τὰ τοιαῦτα, τὰ ὁποῖα καὶ οἱ Ἐρασμίται προφέρεσιν ὡσαύτως διὰ

τὴν εὐφωνίαν. Ἀλλὰ καὶ ἡ Σλαβονικὴ μετὰ τῶν διαλέκτων της τρέπει παρομοίως τὸν φθόγγον τῦ в (=β=v) εἰς τὸν τοῦ φ, καὶ ἡγεμένων καὶ ἑπομένων τῶν ψιλῶν αὐτῆς συμφώνων ш, к (τ, κ), καὶ τῶν συριγικῶν с, ц (σ, τσ), κτλ. οἷον шворю (προφέρεται шфорю), вшорникъ (фшорникъ), свящъ (сфящъ), цвѣшъ (цфѣшъ), κτλ. Ἐκ ταύτης τῆς ἀρχαιοτάτης συμπτώσεως τῶν ἤχων τῆς αυ καὶ ευ μετὰ τῶν αβ καὶ εβ ἢ αφ καὶ εφ συνεκόπησαν, ἢ ἄλλως ἤλλαξαν γραφὴν πολλαὶ λέξεις εἰς τὴν χυδαίαν συνήθειαν, οἷον ἡ Ἀβδία ἐκ τῦ εὐδία, καὶ τὸ βρίσκω ἐκ τῦ ἑβρίσκω=εὑρίσκω, καὶ βρεσίδιον καὶ βλησίδιον (ρ=λ)=εὐρεσίδιον, εὑρησ.(ὡς, λεξίδιον)=εὕρεμα, καὶ τὸ κύριον Βαγγέλης=Ἐβαγγέλιος=Εὐάγγελος, καὶ φθηνὸς=ἐφθηνὸς=εὐθηνὸς, καὶ αὖκος=ἄφκος, ἐκ τῦ ἄφακος, ἀφάκη (φακὸς, φακῆ), καὶ ἀφέντης, καὶ Ἀφένδρα, Ἀφενδρίτσα (κύριον), ἐκ τῦ αὐθέντης, αὐθέντρια, καὶ θ=φ, αὐφέντης, (ὡς Αἰολικ. χ=φ, αὐφὴν=αὐχὴν, καὶ πάλιν, συνήθ. χινόπωρον=φθινόπωρον)· καὶ αὕτω δὲ γράφεσι κακῶς ἀντὶ ἄφτω, ἐκ τῦ ἅπτω (ὅθεν καὶ φιτρίον, μεταθέσει ἐκ τῦ ἀφτρίον, ἀντὶ ἁπτρίον, τὸ παρ' ἄλλοις κανδηλάριον, καὶ κανδηλίθρα=ἐλλύχνιον ἐν ᾧ τὸ φτίλιον, ἤτοι πτίλιον· τότε δὲ τὸν καυμένον μύκητα λέγομεν, οἱ μὲν κάρκαδον=κάρκαλον=κάρκαρον (ὅθεν καὶ τὸ κάκαδον=ξηρόν), ἄλλοι δὲ, σκόνδραν, ἢ κόνδραν=χόνδρον,-δρος, κόνδρος, ἐκ τῦ κέζω=καίω, ὅθεν καὶ καψαλίζω=καφσαλίζω, ἀντὶ καυσαλίζω]· οὕτω καὶ αὖτρα=ἄφτρα=ἄφθα, ἄφθαι [τὸ ρ εἶναι πρόσθετον, ὡς καὶ εἰς τὸ Κάλανδρα ἀντὶ Κάλανδα, ἐκ τῦ Λτ. Kalandae, τὰ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Καλανδῶν, ἤτοι τῆς

α τῇ Ἰανναρίῳ συνειθιζόμενα χαίροντα τραγῳδια, κατὰ παλαιὰν τῆς Ῥώμης συνήθειαν μεταφερθεῖσαν ἀπὸ τὰς Αὐτοκράτορας καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα. περιγράφει δὲ ταύτην τὴν ἑορτὴν καὶ ὁ Λιβάνιος, ἐν Ἐκφράσ. ζ, καὶ ὁ ἅγιος Ἀξέριος, Ὁμιλ. ια· καὶ Μιχαὴλ ὁ ψελλός, τῷ ὁποίῳ δὲν εἶναι περιττὸν νὰ παραθέσωμεν ὀλίγας σίχας ὡς ἐν παρέργῳ.

„Τὰς γὰρ Καλάνδας οἶδεν ἡ Κωνσαντίνα·
„Πρὸ τῶν θυρῶν δὲ συρρέουσι μυρίοι,
„Σκιρτῶντες ἡδὺ καὶ γελῶντες ἀθρόον,
„Εὐάγγελον σκίρτημα τῷ παντὸς χρόνῳ, κτλ.

Τότε δὲ τὰς κατὰ τὴν νεμηνίαν τῷ νέῳ ἔτει καὶ τώρα περιερχομένας ἀγύρτας εἰς τὴν Ἑλλάδα λέγουσι κατὰ τόπους καὶ Ἁγιοβασίλειδας, ἤτοι Ἁγιοβασιλείτας, ὡς ἐκ τῆ ἑορταζομένῃ κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἁγίᾳ Βασιλείᾳ, εἰς τὸν ὁποῖον ψάλλουσι καὶ ἰδιαιτέραν ᾠδήν. Καὶ ἄλλοτε δὲ ἄλλοι περιέρχονται τραγῳδοῦντες καθ' ἑορτὰς, οἷον τὴν ἡμέραν τῷ Λαζάρῳ, καὶ μάλιστα γυναῖκες εἰς τὴν Θεσσαλίαν, αἱ διὰ τοῦτο καὶ Λαζαρίναι λεγόμεναι· καὶ παιδία τὴν α τῷ μαρτίῳ, χελιδόνα φέροντα καὶ ψάλλοντα κατὰ θύρας τὸ χελιδόνειον ᾆσμα, ἂν καὶ διάφορον παρὰ τὸ τῶν ἀρχαίων χελιδονισῶν, οἵτινες, καὶ ἦτοι παιδία, ὡς εἰς τὴν Ῥόδον καὶ ἀλλῆ, περιήρχοντο χελιδονίζοντες κατὰ τὰς ἀρχὰς τῷ Βοηδρομιῶνος, ἤτοι τῷ Μαρτίῳ. βλ. Ἀθήν. βιβ. η, 359· καὶ ταῦτα μὲν ἐθνικώτερα κατὰ παρέκβασιν]. Καταπαύομεν δὲ καὶ τὸν λόγον τὸν περὶ τῶν αυ καὶ ευ διφθόγγων, εἰς τὰς ὁποίας ὑπάγονται καὶ αἱ τούτων μὲν ὁμο-

φυεῖς, συνήθως δὲ μετὰ τῶν καταχρησικῶν ἀριθμέμεναι δίφθογγοι ηυ καὶ ωυ.

Ο Υ.

§ ιγ. Ἰδὲ, τέλος, μία δίφθογγος Ἑλληνικὴ, ή ου, τὴν ὁποίαν οἱ Ἐρασμίται (ἐξαιρεμένα τῆ τυπογράφῳ Ἄλδῳ Μινυτίῳ καὶ τῆς συντροφίας τα, ὅσις ἐξάπαντος τὴν θέλει νὰ προφέρηται ὡς ὄα), σύμπαντες οἱ ἄλλοι ἀποδέχονται καὶ ἐκφωνεῖσιν, ʊ (u), ὡς στοιχεῖον ἀδιαίρετον, χωρὶς πλέον νὰ σκανδαλίζωνται ἔτε ἀπὸ τ' ὄνομα τῆς διφθόγγε, ἔτ' ἀπὸ τὴν διφθογγόμορφον αὐτῆς μορφήν! (α). Μόνος ὁ Γότλοβος,

---

(α) Ὁ Πριμίσσερος ἀποδέχεται ἀδιαίρετον καὶ τὴν ει, ὡς ἐκ δύω, λέγει, συγγενεσάτων φωνηέντων συγκειμένην καὶ πλησιάζεσαν εἰς τὰ ἁπλᾶ φωνήεντα, καθὼς καὶ ἡ ου· ὁ δὲ Ἄσης (Hase) προσθέτει καὶ τὴν αυ καὶ ευ ὡς ὀρθῶς προφερομένας ἀπὸ τὲς Ἕλληνας (βλ. καὶ τὴν γενικὴν φιλολογικ. ἐφημερίδα τῆς Βιέννης, 1816, ἀριθμ. 12). Οἱ γενναῖοι ἄνθρωποι! δύω βήματ' ἀκόμη ἂν ἐβίαζον τὸν ἑαυτόν των νὰ προχωρήσωσι περαιτέρω, ἤθελον βαρβαρίζει καὶ αὐτοὶ παρομοίως μὲ τὲς ὁποίες ἐπωνόμασαν βαρβαροφώνες Γραικύλες, ὡς τὲς Κᾶρας ὁ θεῖος Ὅμηρος! Ὥςε τώρα (κατ' αὐτὲς) οἱ μὲν περὶ τὸν Ἐρασμον ἀλλόθροοι καὶ ἀλλόγλωσσοι Ὁμήρε τόπον ἐπέχεσι πρὸς τὲς Ἕλληνας, ἡμεῖς δὲ πρὸς αὐτὲς, τόπον καρβάρων Καρῶν! Οὕτως εἰς τὸν κόσμον πολλάκις ἄνω ποταμῶν χωρᾶσι πηγαί! Πλὴν ἴσως δὲν εἶναι παντάπασιν ἔξω τοῦ προκειμένου νὰ προσθέσωμεν ἐνταῦθα ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ Ἐρασμίται, ἐν ᾧ διαιρᾶσι τὰς διφθόγγες, καὶ ἐψιλίζεσι τὸ η, καὶ σκληρύνεσι τὸ β τῆς Ἑλληνικῆς, ἁλίσκονται πολλάκις ἀπ' ἄλλε μέρες εἰς τὰς ἰδίας αὐτῶν γλώσσας προφέροντες ταῦτα τὰ στοιχεῖα κατὰ τὲς Ἕλληνας ἡμᾶς. Ἡ Γαλάτης, φέρ' εἰπεῖν, Ἐρασμίτης Ἑλληνιςὶς διὰ τί δὲν διορθόνει

πηδῶν καὶ ἑδῶ, καθὼς συχνὰ συνειθίζει, τὸ τῆ Γλαύκη, ἢ τὸ τῆς Λευκάδος πήδημα (salto mortale!), ἀπέσπασε γενναίως τὴν ου ἢ ε ἀπὸ τῶν διφθόγγων τὸν χορὸν, καὶ τὴν ἐσοίβαξε μεταξὺ τῶν ἁπλῶν φωνηέντων, αὐξάνων τέτων τὸν ἀριθμὸν, ὡς ὀλίγον δηλονότι καὶ ἀνίκανον πρὸς ἔκφρασιν τῶν Ἑλληνικῶν φωνῶν! Ὤιξε, κατὰ τὸν ἄνδρα τῆτον, τὰ μὲν φωνήεντα τῆ Ἑλληνικῆ ἀλφαβήτη ἀπέβησαν ἤδη ὀκτὼ! ὅλα δὲ τὰ γράμματα, εἰκοσιπέντε! οἱ δὲ πάλαι πατέρες ἡμῶν δὲν ἤξευραν νὰ ἀριθμῶσι τῆς γλώσσης των τὰ ςοιχεῖα! ψευδῶς δὲ καὶ ἀμαθῶς διέλαβον περὶ αὐτῶν καὶ Πλάτων, καὶ ὁ Ἀριςοτέλης, καὶ ὅλοι οἱ Στωϊκοὶ, καὶ αὐτὸς, τέλος, ὁ Ἁλικαρνασσεὺς Διονύσιος, διορίζοντες τὰ εἴδη καὶ ζωγραφίζοντες τὸν φθόγγον καὶ τῶν συμφώνων καὶ τῶν φωνηέντων τῶν Ἑλληνικῶν! Νέος κόσμος, νέοι νόμοι! Εἰς τὰ

τέτων τῶν γραμμάτων τὴν ωροφορὰν καὶ εἰς τὴν ἰδίαν τε διάλεκτον, ἀλλὰ τὰ ἐκφωνεῖ καθ' ἡμᾶς εἰς ὅλας τὰς δανεισμένας Ἑλληνικὰς λέξεις, λέγων καὶ γράφων charIVarie τὸ καρΗΒαρία, boutIque τὸ (ἀ)ποθΗκη, apothIcaire τὸ ἀποθΗκάριος, amnIstie τὸ ἀμνΗςία, cIre τὸ κΗρὸς, camomIlle τὸ χαμαίμΗλον (συνήθ. χαμόμηλον· καὶ ωαρά τισιν, ἁρμένος, ἴσως = ὅρμενος, ὁρμῖνον, ὑποκορις. ἁρμενάκης, ὅθεν μεταθές. Βλαχικῶς Romanitza, Ρωσσικ. ромашка, - шки), chImIe τὸ χΗμΕΙα, DaVide τὸ Δαυΐδ, naVire, nEF, τὸ νΕΥς, νΑΥς, EVe τὴν ΕΥαν, Ethre τὴν ΑΙθραν, chimEre τὴν χίμΑΙραν, IronIe τὴν ΕΙρωνΕΙαν, Idol τὸ ΕΙδωλον, Oedipe τὸν ΟΙδίπεν (œ ἀδιαίρετος ὡς καὶ ἡ οι), καὶ ἄλλα, ωολυάριθμα; τὰ αὐτὰ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν καὶ ωερὶ τῶν Γερμανῶν καὶ Ἄγγλων καὶ Ἰταλῶν Ἐρασμιτῶν. Δὲν ἦτον ἄρα δικαιότερον (ἐπειδὴ μίαν φορὰν ἠθέλησαν) νὰ ἀρχίσωσι τῆτο τῆς τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων διορθώσεως τὸ κρίμα πρῶτον ἀπὸ τῶν οἰκιῶν αὐτῶν;

ἑπτὰ τὰ παλαιὰ καὶ κρόνια καὶ τριπέμπελα φωνήεντα πρόσθες, ὦ σπεδασὰ τῆς Ἑλληνικῆς, καὶ ἄλλο ἓν ξενήκεσον τῶ ἀλφαβήτω ϛοιχεῖον, δίδυμον καὶ δίζυγον (ου), ἢ, ἂν θέλεις, δικέρατον ο (ϐ), Πανὸς διφυᾶς ἱερογλυφικώτατον ἔμβλημα! ταῦτα θέλει ὁ πολυγράμματος καὶ πολυφωνότατος Γότλοβος! ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν συνέγραψε καὶ νέαν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης γραμματικὴν, διορίζων καὶ τὴν θέσιν καὶ τὴν χρῆσιν τῶ νέω τότω φωνήεντος, ὅσις τὸν ἀκολωθεῖ καὶ τὸν πιϛεύει, ἔχει χρείαν γραμματιδίω καινῶ, καὶ κανονίω καινῶ, καὶ διδασκαλείω καινῶ!

§ ιδ. Οἱ δὲ Ἕλληνες, καὶ πάντες ὅσοι θέλϖσι νὰ μάθωσιν Ἑλληνικὰ γράμματα, τὰς μὲν τοιαύτας καινοφωνίας ἀφίνομεν νὰ χαίρωσι, μετρῶμεν δὲ τὴν ϐ μίαν τῶν κατὰ κρᾶσιν διφθόγγων, καθὼς ἡ φύσις αὐτῆς ἀπαιτεῖ, παρατηρῶντες, ὅτι εἰς ταύτην τὸ υ συναλείφεται μετὰ τοῦ ο, ὡς φωνῆεν καθαρὸν καὶ ἀμιγὲς ἀπάσης συμφωνικῆς δασύτητος (τῆς F ἢ w = β), διὰ τὴν μεταξὺ τῶν δύω τότων φωνηέντων συγγένειαν· διότι καὶ τὸ υ κατὰ διαλέκτως ἐπροφέρετο ὡς ϐ, Λατιν. u, καθὼς προείπομεν, καὶ τὸ ο πάλιν ὡς ϐ, καθὼς μαρτυροῦσιν ὅ,τε τοῦ Σωκράτως προγενέσερος Καλλίας, τῶ ὁποίω τὴν γραμματικὴν θεωρίαν μνημονεύει ὁ Ἀθήναιος (βιβ. Ι, 79, ΙΑ, 30), καὶ ὁ Πλάτων (α), κατὰ τοῦ Πρόκλω τὴν ἑρμηνείαν

(α) „Τῶν ϛοιχείων οἶσθα ὅτι ὀνόματα λέγομεν, ἀλλ' ἐκ αὐτὰ τὰ ϛοιχεῖα, πλὴν τεττάρων, τῶ ε καὶ τῶ υ καὶ τῶ ο καὶ τῶ ω· τοῖς δ' ἄλλοις φωνήεσί τε καὶ ἀφώνοις οἶσθα ὅτι περιτιθέντες ἄλλα γράμματα, λέγομεν, ὀνόματα ποιοῦντες· — οἷον τὸ βῆτα, τῶ η καὶ τῶ τ καὶ τῶ α προσεθέντων, κτλ. Πλάτ. Κρατύλ. ιγ.

(Σχόλ. § 84), καὶ ὁ Κυϊντιλιανὸς (βιβ. Α, 8), καί τινες ἀρχαῖαι ἐπιγραφαὶ, οἷον ἡ, τὴν ὁποίαν ἀνεφέραμεν, Δηλιακὴ, το αυτο λιθο = τοῦ αὐτοῦ λίθου, καὶ ἡ παρ' Ἀθηναίῳ (βιβ. Γ) Διονυσο = Διονύσου, καὶ ἐν ἐπιγράμματι (Ἀνάλ. γ, σελ. 264), Θρασυμαχο = Θρασυμάχῳ, καὶ, Οδενι = ᾠδενὶ (Ἡρώδ. Ἀττικ. ἐπιγραφ.), καὶ ἡ Λακωνικωτάτη τῶν Λακεδαιμονίων ἀπόκρισις πρὸς Φίλιππον, Ο = οὐ (διότι καὶ τὸ ἀρνητικὸν ὃ ἔγεινεν ἐξ αὐτῆ τῆ γράμματος ο), κτλ. ὅθεν καὶ ὁ τῆς Ο ραψῳδίας τῆς Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσείας ἐπιγραφεὺς ἔγραψε τὸ Ο στοιχεῖον ΟΥ: ΟΥ Κρονίδης κεχόλωτο· καὶ, ΟΥ δ' Ἰθάκης ἐπέβη, κτλ. Ἐγνώριζε δὲ καὶ ἡ ἀρχαία Λατινικὴ τὴν γραφὴν ou ἀντὶ u, jous γράφουσα καὶ Fourius, ἀντὶ jus, Furius· καὶ ἡ παλαιὰ Σλαβονικὴ μετεχειρίζετο καὶ τὴν ου καὶ τὴν μονόγραφον, ἤτοι διὰ μονοκονδυλίας στενογραφουμένην 8 = ου, ὅθεν αἱ γραφαὶ ουπρο ἀντὶ υπρο, καὶ ἄλλαι πολλαὶ, ὅπου συνήθως ἤδη, παρὰ τοῖς Ῥώσσοις μάλιστα, γράφεται μόνον τὸ υ, ὡς ὁμόφωνον τῆ Λατινικῆ u = υ (ου).

§ ιε. Καθόλου δὲ τὸ ο ἐξέφραζε παρὰ τοῖς ἀρχαίοις αὐτό τε τὸ ο μικρὸν καὶ τὸ ο μέγα (ω = οο), καὶ τὸ μακρὸν u, ἤτοι τὴν δίφθογγον ου, καὶ τὸ βραχὺ u, ἤτοι τὸ υ ψιλὸν, ὡς καὶ τῆτο ἀπηχῆν ὡς ου, καθὼς προείπομεν· διὰ τῆτο οἱ Ἴωνες ἔλεγον, κῆρος, μῆνος, ἀντὶ κόρος, μόνος· καὶ οἱ Δωριεῖς ἐξέφερον εἰς ος τὰς εἰς ως αἰτιατικὰς, ὥς, τὸς λύκος (ἀφ' ἧ δὲ εἰσήχθη τὸ ω, τὰ τοιαῦτα ἐγρύφοντο καὶ Δωριστὶ καὶ Αἰολιστὶ διὰ τῆ ω, τὼς ἀνθρώπως, καὶ ἡ ου τῆς γενικῆς διὰ τῆ ω, οἴνω = οἴνου· ὁμοίως, ἔλεγον καὶ κώρα, μῶσα, ὠρανὸς

ἀντὶ κέρη, μέσα, οὐρανός)· καὶ οἱ Αἰολεῖς ἐξέφραζον τὸ ο διὰ τῆ ε καὶ υ, ὡς, πένος, φένος, τὰ πόνος, φόνος· καὶ νύσος, ὕρνις, σύμα, ὄνυμα, τὰ νόσος, ὄρνις, σόμα, ὄνομα· καὶ αὐτὸ τὸ υ διὰ τῆ ε, ὡς, κένες, θεγάτηρ, τὸ κύνες, θυγάτηρ· καὶ ἀντὶ τῆ ω μετεχειρίζοντο υ (μακρόν), ὡς, χελύνη, μῦμαρ, ἀμύμων, ἀντὶ χελώνη, μῶμαρ (μῶμος), ἀμώμων, ἄμωμος, κτλ. Ἀλλὰ μὲ τὸν καιρὸν διετάχθη τὸ υ νὰ σημαίνῃ τὸ βραχὺ ε ἢ τὸ Γαλλ. u (τὸ καὶ εἰς ι, ὡς δ' ἐκ τῆ φθόγγε ε καὶ εἰς F ἢ β μεταπίπτον), καθὼς προείρηται· τὸ δὲ ο διωρίσθη νὰ ἐκφράζῃ, καθ' ἑαυτὸ μέν, τὴν συνήθη τῆ βραχέος ο φωνὴν, συνημμένον δὲ μετὰ τῆ υ, τὴν δίφθογγον ου, ἤτοι τὸ μακρὸν u (α), εἰσήχθη δὲ καὶ τὸ ω πρὸς δήλωσιν τῆ μεγάλε ἤτοι μακρῆ ο. Εἰς τῆ Πλάτωνος τὲς χρόνες τὰ ἐπίθετα μικρὸν καὶ μέγα δὲν ἦσαν ἀκόμη προσεθειμένα εἰς τὸ ο, ὡς ἐδὲ τὸ ψιλὸν ἐπίθετον εἰς τὸ ε καὶ εἰς τὸ υ· ἐξεφωνεῦντο δὲ μόνα τὰ τέσσαρα ταῦτα στοιχεῖα ο, ω, ε, υ αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ, καθὸ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου, ὄνομα καθὲν ἔχοντα τὸν ἴδιον αὐτοῦ φθόγγον, ὡς φαίνεται σαφῶς ἀπὸ τὲς προσημειωμένες λόγες τῆ Πλάτωνος.

§ ις. Ὁ Ἁλικαρνασσεὺς Διονύσιος ζωγραφίζων τὸν ἦχον τῆ ω μεγάλε λέγει, ὅτι „στρογγύλλεται ἐν αὐτῷ τὸ στόμα, καὶ περισέλλεται τὰ χείλη· τήν τε πληγὴν τὸ πνεῦμα περὶ τὸ ἀκροστόμιον ποιεῖται". παρομοίως λέγει καὶ διὰ τὸ μικρὸν ο, ὅτι „διΐστησι τὸ στόμα κρεῖττον θατέρε (τῆ ἑτέρε βραχέος φωνήεντος ἤτοι τῆ ε), τὴν δὲ πληγὴν λαμβάνει περὶ τὴν ἀρτηρίαν

(α) Βλ. σελ. 203, *σημείωσ.*

μᾶλλον". Ἐκ ταύτης τῆς διαγραφῆς φαίνεται μὲν κἄποια διαφορὰ μεταξὺ τῆς ἐκφωνήσεως τῦ ο μικρῦ καὶ τῦ ω μεγάλυ, ἀλλ' ὅμως τούτων ἀμφοτέρων ὁ σχηματισμὸς ἀπαιτεῖ σρογγύλον τὸ σόμα, διότι καὶ τὸ ω τίποτ' ἄλλο δὲν εἶναι παρὰ μακρὸν ο, ἢ οο· αὕτη δὲ τῦ σόματος ἡ σρογγύλευσις εἶναι, νομίζω, ὄχι ἡ ἀξιόλογος τῶν χειλέων συσολὴ καθ' ἣν ἐκφωνεῖται τὸ υ, ἀλλ' αὐτὸς ὁ σχηματισμὸς, καθ' ὃν καὶ τώρα σχηματίζομεν τὸ στόμα πρὸς διάπλασιν τοῦ συνήθυς φθόγγυ τῦ ω μεγάλυ καὶ τῦ ο μικρῦ, ὅσις ἦτον ὁ αὐτὸς καὶ ἐπὶ τῦ Ἁλικαρνασσέως, καὶ ἐπὶ τοῦ Πλάτωνος αὐτοῦ· ἂν καὶ τὸ ο, ὀνομαζόμενον καθὸ γράμμα τοῦ ἀλφαβήτου, ἐπροφέρετο υ, καθὼς εἴπομεν ἀνωτέρω. Καὶ φαίνεται μὲν παράδοξον, πῶς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ σοιχεῖον ὡς μὲν γράμμα ὠνομάζετο υ, εἰς δὲ τὰς λέξεις ἐξεφωνεῖτο ο· ἀλλὰ τοιοῦτό τι συνέβαινε καὶ εἰς τὸ ε ψιλὸν = ει, κατὰ τὰ προειρημένα· καὶ αἱ τῶν παλαιῶν δὲ περὶ τούτων μαρτυρίαι δὲν ἀφίνουσι κἀμμίαν ἀμφιβολίαν. Τίποτε βέβαια δὲν ἠδυνήθη μέχρι σήμερον ἡ φιλολογία νὰ διορίσῃ ἀκριβῶς ἔτε περὶ τῆς παρὰ τοῖς ἀρχαιοτάτοις κανονικῆς καὶ κατὰ συλλαβὰς διωρισμένης χρήσεως, ἔτε περὶ τῆς ἀπὸ διαλέκτυ εἰς διάλεκτον μεταβάσεως τοῦ ο καὶ ω καὶ ου καὶ υ, ἀλλ' εἶναι πρᾶγμα βέβαιον ὅτι αἱ διάλεκτοι μετεχειρίζοντο ταῦτα τὰ σοιχεῖα, ἄλλαι ἄλλα ἀντ' ἄλλων, διὰ τὸ ὁμοιόφωνον τῦ ο καὶ ω καὶ πρὸς τὴν υ καὶ τὸ υ· Τὸ αὐτὸ μαρτυρεῖ καὶ ἡ Λατινικὴ γλῶσσα· διότι καὶ αὕτη πότε μὲν τὸ Ἑλληνικὸν ο ἐκφράζει διὰ τῦ u, καθὼς εἰς ὅλας τὰς εἰς us καὶ um = ος καὶ ον καταλήξεις τῶν ὀνομάτων, οἷον domus δόμος, novum νέϝον, κτλ.

ἄλλοτε δὲ πάλιν ἐκφράζει τὸ ο καὶ μάλιστα τὸ ω διὰ τῆ συνήθες ο, ὡς ovum ὠὸν, καὶ hora ἡ ὥρα (ἀρχ. ὄρα, πρὸ τῆς χρήσεως τῆ ω, ὡς καὶ τὸ ὠκὺς = ὀκὺς, ὀξὺς ἐκ τῆ ὄκος = ἄκος acus, ἀκὴ· ὠκίων, ὤκιον, Λατιν. ocior, ocius), καὶ sermo = Fέρμων (Ἑρμῆς, ἔρω = ρέω), κτλ. ἀλλὰ καὶ τὸ ω τὸ ληκτικὸν τῶν πρωτοπροσώπων ῥημάτων ἡ Λατινικὴ ἐκφέρει διὰ τῆ ο, κτλ. Ἡ αὐτὴ τῶν φθόγγων ε καὶ ο ἀμοιβαία χρῆσις ἐπικρατεῖ καὶ εἰς τὰς Σλαβονικὰς διαλέκτες· διότι ἐν ᾧ καὶ αὗται ἔχεσι διακεκριμένην τὴν συνήθη φωνὴν τῆ ο, μεταχειρίζονται ὅμως ἀντὶ τέτε καὶ τὸ y (= ου, ou), καὶ ἐν ἄλλοις μὲν πολλοῖς (ὡς, уксусъ = ὄξος, Ῥωσσ. τὸ Σλαβον. оцетъ = acetum, κτλ.), μάλιστα δὲ εἰς τὰς καταλήξεις τῶν πρωτοπροσώπων ἐνεστώτων τῆς ὁριστικῆς, ὅπε ἀντὶ τῆ Ἑλληνικῆ ω τάττεσιν ὡς ἰσοδύναμον τὸ y (= oy, ε), καὶ (πάντοτε μὲν φωνήεντος, πολλάκις δὲ καὶ συμφώνου ἀμεταβόλε προηγεμένε) τὸ ю (= Γαλλικ. u, καὶ ju), οἷον, пру τρῶ (τρύω), прясу τράσω = θράσσω, беру βέρω = φέρω, орю ἀρῶ, блюю βλύω, брію, выю, πρίω, βίω (ὡς, τρῆ, θράσσε, πρίε, βίε, προφερόμενα)· εἴπομεν δὲ περὶ τέτων καὶ ἀλλαχῆ τῆ παρόντος συντάγματος καὶ ἰδίως εἰς τὸ Δοκίμιον (α).

(α) Καὶ εἰς τὴν Γερμανικὴν εὑρίσκονται λέξεις ἀρχαῖαι ἔχεσαι u ἀντὶ ο, ὡς, Wunne, Sunne, Guld ἀντὶ Wonne, Sonne, Gold, κτλ. Πρόσθες καὶ τὰ Γαλλικὰ couronne = coronna, κορώνα, coupe = κόπω, -πτω, nous, vous = nos, vos, νώ, σφώ, κτλ. Καὶ ἡ τῶν Βλάχων γλῶσσα τὰ εἰς ο σχηματίζει διὰ τῆ u, οἷον dormu, λτ. dormio = δέρμω (δρέμω, Σλαβον. дремлю), ducu = duco (τύγω ἀντὶ τάγω, ταγὸς = dux), κτλ. Καὶ οἱ παλαιοὶ δὲ Τυρρηνοὶ ἢ Ἐτρῆσκοι ἀντὶ ο ἔγραφον u, ὡς haδeu ἤτοι hapeu, ἀντὶ habeo, κτλ.

§ ις. Ἀλλὰ καὶ ἡ λαλεμένη γλῶσσά μας ε προφέρει πολλάκις τό, τε ο καὶ τὸ ω, οἷον, ἄγερος=ἄϜωρος (ἄωρος), ἀγερίδα [ἀωρὶς, -ίδος, ὡς ὀμφακὶς, ἐλλειπτ. ϛαφυλή· λέγομεν δὲ καὶ συνθέτως ἀγερόλαδον (=ἔλαιον ὀμφάκινον, ἐξ ἀγέρων ἐλαιῶν), καὶ, ἀγεροξυπνισμένος, ἀγεροξυπνίζω=ἐξυπνίζω ἄωρα, παράκαιρα, ἢ καὶ ἀωρὶ νυκτὸς, συνθέτως ἀωρόνυκτα (ἐκ τοῦ ἀωρόνυκτος), συγκοπ. ἀρώνυκτα, ὅθεν μετεπλάσθη τὸ ἀνώρυκτα=ἀωρὶ νυκτὸς, καὶ ἐξαίφνης· οἷον, τὸν ἐξύπνισαν ἀνώρυκτα, καὶ, ἀνώρυκτα ἁρμινυάζεται ἡ λεχὼ (ὅταν πάθῃ πυρετὸν μετὰ παραφροσύνης, διότι ἐμβῆκέ τις κατὰ τύχην εἰς τὸν κοιτῶνά της ἀωρόνυκτα, καθὼς λέγεσιν οἱ γραώδεις μῦθοι). Τῦτο δὲ τὸ (παρὰ Θεσσαλοῖς) ἁρμινυάζεται παρεφθάρη ἐκ τῦ ἐριννυάζεται, ἐριννύζεται (ε=α, νν=μν, ὡς, σίγυννος σίγυμνος, οἷον ἐριμνύζεται), τουτέστι κυριεύεται ἀπὸ τὰς νυκτεροφοίτους Ἐριννῦς· παρὰ τὸ ἐριννύω, Ἐριννὺς, ἐριννυάω, άζω, ἢ ἐριννύζω, -ννύζομαι, κατὰ τὸ δαιμονιάω, καὶ, -νίζομαι]. Λέγομεν δὲ πάλιν καὶ ἄγερος=ἀ-κῆρος [κῆρος, κόρος, (κ=γ, ὡς ἀγάλια=ἀκάλεα ἀντὶ ἀκαλέα, ἠκαλέα=ἠκαλέως, ἐκ τοῦ ἠκαλέος=ἠκαλὸς, καὶ ἀκαλὸς, ἀκαλὰ, ἐπίῤῥ., =ἔκηλος, εὔκηλος· ἴσως εἶπον καὶ ἀκάλεος ἀντὶ ἀκαλέος, ὅθεν τὸ ἀγάλια (α))· εἰς

(α) Λέγομεν καὶ ἀγαληνὰ, ἀγαληνὸς, -ληνὴ, οἷον ἀκαληνὸς, ἢ, -λινὸς, ἐκ τῦ ἀκαλὸς, ὡς καὶ ἐκ τῦ ἔκηλος, ἔκαλος, ἡ ἀρχαία Ἑκάλη ἡ καὶ Ἑκαλήνη, ἢ-λίνη, -λίννη (Πλάτ. Θησ. ιδ). ἢ, ἴσως, τὸ ἀγαληνὸς=γαληνὸς· οἷον ,,σιγανὰ καὶ ἀγαληνά, ἀντὶ σιγηλὰ, -λὸς (λ=ν, ὡς Σικελοὶ καὶ Σικανοὶ), ἢ σιγηρὰ [καὶ ρ=ν, ὅθεν καὶ τὸ λιμέριον (κρύπτρα κλεπτῶν εἰς δάση καὶ σπήλαια) καὶ λιμεριάζω,

τὸ κῆρος προσετέθη καὶ τὸ εὐφωνικὸν α, ὡς εἰς τὸ ἀκέω, ἀκόω ἐκ τῆ κόω, καὶ ἐκ τοῦ κινάρα ἡ συνήθ. ἀγκινάρα, κτλ.]· λέγομεν δὲ καὶ ἀγόριον, ἐκ τοῦ κόριον [κόρος μικρός· ὅθεν καὶ τὸ παρὰ Θεσσαλονικεῦσι μάλιστα σύνηθες ἐπὶ προσφωνήσεως, ὄχι μόνον θηλυκῶς, οἷον, κόρη Φανὼ, ἀλλὰ καὶ ἀρσενικῶς, κόρ' Ἀνδρόνικε = κόρε, κῆρε, ἢ καὶ συγκοπῇ κόρι, ἀντὶ κόριον (καθὼς καὶ τὸ ἀγόρι μου, ἀγοράκι μου, παλληκαράκι μου, καὶ τὰ τοιαῦτα ὑποκοριστικὰ προσφωνήματα πρεσβυτέρων πρὸς νεωτέρους κατὰ τὸ, χαίρετον ὦ κήρω, Ὀδ. ο, 151), διότι τοῦτο τὸ κόρ' δὲν εἶναι = cor, κῆρ (ὡς τὸ καρδίτσα μου, ψυχή μου, κατὰ τὰ, ἦτορ ἐμὸν! φίλη ψυχή!), καθὼς ἐδὲ τὸ ἀγόριον, νομίζω, ἐκ τοῦ ἄωρος, ἀώριος, διότι ἡ λέξις σημαίνει ὄχι ἁπλῶς ἀνήλικον ἢ νήπιον βρέφος, ἀλλὰ κυρίως ἄρσενα παῖδα· καὶ τὸ ἄγερος ἰδίως τὸ Ὁμηρικὸν κῆρος (ἰλ. ι, 68, ν, 95), τετέσι, παλληκάριον, ὡς καὶ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς· „τοὺς ἠνδρειωμένους τῶν ἀγούρων (Ἄννα, Ἀλεξιάδ. 5). Κατὰ τὸν Εὐσάθιον, καὶ οἱ Θρᾷκες ἔλεγον ἀγούρους τοὺς ἐφήβους]. Καὶ εἰς ἄλλα δὲ πάμπολλα προφέρομεν ε τὰ ο καὶ ω, ὡς, κεφὸς, κεπίον, κενέπιον, κούμαρον, τὰ κωφός, κωπίον, κώνωψ, κωνώπιον, κόμαρον, καὶ κουλλίκι τὸ κολλίκιον (ἄλλο τὸ κουλλούκι = κυλλύκιον ἀντὶ κυλλάκιον, κύλλαξ = σκύλλαξ),

---

λιμερίζω, φαίνεται μὲν=λιμένιον, λιμενίζω· εἶναι δὲ μᾶλλον, ἡμέριον, ὁλημέριον (=πανημέριον), καὶ ὁλημερίζω (ὡς καλημερίζω)= διημερεύω, διατρίβω ὁλημερὶς (πανῆμαρ)· ὡς τὴν νύκτα μάλιστα ἐξερχομένων καὶ κλεπτῶν καὶ θηρίων εἰς ἁρπαγήν· „ἐν αὐτῇ διελεύσονται πάντα τὰ θηρία τῆ δρυμῆ“!]

πούρνος καὶ πόρνος, πουρὶ καὶ πωρὶ (πωρίον, πῶρος), περνὸν τὸ πωρνόν, ἀντὶ πρωνὸν (ἐκ τῆ Ἀττικ. πρῷ = πρωΐ, πρωϊνόν), τραγουδῶ, τραγωδιστὴς, τὸ τραγῳδῶ, τραγῳδητής, κτλ. Καὶ τὸ ἄρθρον δὲ τὸ ὁ κατὰ τὴν Θεσσαλίαν καὶ Μακεδονίαν μάλιστα προφέρουσιν οἱ χυδαῖοι πολλάκις, ἑ, καὶ, τὲ, τὲν, ἀντὶ, τὸ, τὸν (τὲν ἔδουκα τοὺ σημίτι = σημίδιον, συγκοπῇ τοῦ σεμιδάλιον, σεμιδαλίτης, σεμίδαλις, ὅθεν καὶ τὸ παρὰ τοῖς πρὸ ἡμῶν σημιδία = Λατιν. simila, Γρμ. Semmel). Καὶ ὅλας δὲ τὰς εἰς ον καὶ ος καταλήξεις (ὅταν δὲν ὀξυτονῶνται) προφέρουσιν εἰς ε, ες (ὡς, ἑ ἄνθρουπους εἰκείνους = ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, ε = ει, ὡς εἴπομεν σελ. 284· τοιοῦτο καὶ τὸ μελειδώνα = ἐλεδώνη μετὰ τοῦ μ, κατὰ τὸ μάλευρον = ἄλευρον, κτλ.)· ἐπὶ δὲ τῶν ὀξυτόνων πάντοτ' ἐκφωνοῦσι τὸ ο καθαρὸν, οἷον, λαὸς, οὐρανὸς, οὐδέποτε δὲ λαὲς, ἐρανὲς, ἀποφεύγοντες τὴν σύγχυσιν τῆς ὀνομαστικῆς πρὸς τὴν πληθυντικὴν αἰτιατικήν· ἀλλὰ καὶ τὰ εἰς ω, ομεν, καὶ ομαι βαρύτονα ῥήματα ἐκφέρουσιν εἰς ε καὶ εμε, εμαι, ὅταν ᾖναι ἀτόνισον τὸ ω καὶ ο, οἷον, γράφε, γράφεμαι, καὶ γράφεμε, ἢ, -μει ἀντὶ, -μεν· τὰ δὲ περισπώμενα πάντοτε κανονικῶς, ὡς, λαλῶ, λαλοῦμεν, πεινῶ, πεινῶμεν, καὶ πεινοῦμεν, πεινᾶτε, πεινῶσι καὶ πεινοῦσιν, πεινοῦν, διὰ τὴν συνήθη μετάπτωσιν τῶν πρώτων καὶ τρίτων πληθυντικῶν προσώπων ἀπὸ τῆς δευτέρας συζυγίας εἰς τὴν πρώτην τῶν περισπωμένων, καθότι ῶ = ῶ.

§ ιζ. Ἐκ τούτων ἁπάντων γίνεται προφανέσατον, ὅτι καὶ τὸ πάλαι κατὰ διαλέκτους τὰ ο καὶ ω ἐπροφέροντο καὶ ὡς ε, ἂν καὶ ἡ τοιαύτη χρῆσίς των εἶναι ἀδιόριστος· διότι ἡ παλαιὰ ἑπικὴ γλῶσσα καὶ ἰδίως οἱ Ἴωνες

ἔλεγον, φέρ' εἰπεῖν, κεῖρος, καὶ μεῖνος ἀντὶ κόρος, μόνος, ἀλλὰ δὲν ἔλεγον καὶ ξεῖνος τὸ ξόνος, καὶ μεῖρος τὸ μόρος, ἢ κεῖρος τὸ ἕτερον κόρος (ὁ χορτασμός). Ὡσαύτως πάλιν ἔλεγον οἱ αὐτοὶ γόνυ καὶ (γόνας, γόνος, γεῖνας, γεῖνος), γούνων, γούνατα, δόρυ, δορὶ καὶ (δοῦρας) δούρατα, δοῦρα, δουρὸς, δουρί· συνήργει δὲ εἰς τὰ τοιαῦτα καὶ τῶν ποιητῶν ἡ περὶ τὸν σχηματισμὸν ἐλευθερία διὰ τὸ μέτρον. Πότε δὲ καὶ ἡ ἐκ τοῦ ο καὶ υ (= u) συναιρεθεῖσα ε διωρίσθη ἀντὶ τοῦ μακρᾶ u; καὶ τοῦτο εἶναι ἄδηλον· ὅσον ἐγὼ δύναμαι νὰ εἰκάσω, καὶ αὕτη ἡ διφθογγος ἐμορφώθη συγχρόνως μὲ τὰς ἄλλας, διότι καὶ ταύτην συνεισάγει ἡ περὶ τὴν πρώτην διάπλασιν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐπινοηθεῖσα συναίρεσις· ὥστε καὶ εἰς τὸν Ὅμηρον καὶ τὸν Ἡσίοδον καὶ τοῦτο τὸ στοιχεῖον ἦτο γνωσὸν, καθὼς φαίνετ' ἐκ τῶν συναιρεμένων βεῖς, βεσὶ, καὶ βόας, βόεσσιν (ἰλ. υ, 494, σ, 524, ο, 634), ἀρόω, καὶ ἀρεῖν (= ἀρόειν), δίδε (ἰλ. ζ, 195), καὶ διδεῖσι, καὶ μαυροῦσι (Ἡσίοδ. Ἔργ. 223, 323, ἐκ τοῦ μαυρόω, διδόω, δίδοε), Σιμόεις, -μόεντα (ἰλ. δ), καὶ Σιμεῖντα (Ἡσίοδ. Θεογον. 343), βορέαο καὶ βορέε (Ἔργ. 504, 516), καὶ ἡ ἀρχαία εἰς οιο γενικὴ ἀδιαφόρως καὶ εἰς ε (ἐκ τοῦ οιο, οο, συναιρ. ε, ὡς καὶ τὰ αο, οε, εο, συναιροῦνται εἰς ε), οἷον ἠλίε καὶ ἠλίοιο, καὶ ἠελίοιο (ἰλ. θ, 68, 538, καὶ Ἡσ. Ἔργ.), καθὼς πάλιν συνήρουν τὰ εο καὶ εἰς ευ, ἀντὶ ε, ὡς, ἐργάζευ, ἀνθεῦσι, πονεύμενος (ἰλ. ν) = πονέμενος, ἀνθεσιν, ἐργάζε (Ἡσίοδ.).

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑΧΡΗΣΤΙΚΩΝ ΔΙΦΘΟΓΓΩΝ.

§ α. Τῶν δὲ καταχρησικῶν ἰδίως λεγομένων διφθόγγων αἱ μέν ηυ καὶ ωυ ἀνάγονται εἰς τὰς αυ καὶ ευ καὶ ου, περὶ τῶν ὁποίων εἴπομεν· εἴπομεν δὲ καὶ περὶ τῆς υι ἐν τῷ περὶ τῦ υ (σελ. 189, καὶ 229), ὅτι προσέλαβε τὸ ι πρὸς ἐπέκτασιν τῦ υ, χωρίς τινος τῦ φθόγγε μεταβολῆς· ὅθεν οἱ Ἀττικοὶ ἔγραφον ἁπλῶς υ ἀντὶ υι, ὡς, ἅρπυα, ὀπύω, μύα, μητρυὰ, ἀντὶ ἅρπυια, ὀπυίω, μητρυιὰ, μυῖα (ἐκ τῦ μύω, ὄχι τῦ μύκω διὰ τὸν βόμβον, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκ τῦ μύω=μύζω=βυζάνω, διὰ τὸν μυκτῆρά της· ὁ δὲ μῦς, ὁ ποντικὸς, ἐκ τῦ μύω=κλείω, ὡς ἐν μυχοῖς κρυπτόμενος· ὅθεν καὶ Ῥωσσ. крыса, кропъ, ἐκ τῦ крыю, κρύβω, κρυπτός· ἔτω, καὶ μῦς, τὸ κλειστὸν μύδιον (α)), ὡσαύτως καὶ, γύα

(α) Τὸ δὲ νεώτερον ζάμυξ (Ανδρ. Κρήτ. 690, μ. Χ.), καὶ ζάμβυξ (ἡ μαργαριταρόῤῥιζα· πρὸς τὸ ὁποῖον παρεβάλομεν τὸ Ῥωσσικ. земчугъ, βλ. Δοκιμ. τόμ. β, σελ. ζ), δὲν εἶναι, ὡς ἤθελέ τις ὑποπτευθῆ, παρὰ τὸ μῦξ ἀντὶ μῦς (μύω), καὶ ζα=διὰ (ὡς καὶ ζύγρα=διΰγρα, λόχμη διΰγρος, ἑλώδης, βλ. καὶ Ευσάθ. εἰς ἰλ. β), ἀλλὰ (νομίζω) συγγενὲς τῦ (σάμβυξ) σαμβύκη (καὶ ζαμβύκη, σ=ζ, ἔτω καὶ συνήθ. ζοχὸς = σόκχος, σόγχος, τὸ

καὶ γυία, γυῖον, γυιαρκὴς καὶ γυαρκὴς (γύω)· θυία, θυιὰς, θυΐὰς καὶ θυὰς (θύω)· ψύαι καὶ ψυῖαι, εἴδυιοι καὶ εἴδυοι, καὶ ἄλλα πολλά. ὡσαύτως καὶ ἐν Βοιωτῶν ἐπιγραφῇ (ἴσ. τὸν α αἰῶνα πρὸ Χ.) γράφεται, Εἰλειθύει = Εἰλειθυίη (παρὰ Μελετ. Γεωγρ.), κτλ. Λέγει δὲ καὶ ὁ Γραμματικὸς Ἡρωδιανὸς (165, μ. Χ.) ὅτι „τὸ ι μετὰ τῦ υι τατόμενον ἀδέποτε διαιρεῖται, ἀλλὰ συνεκφωνεῖται“ διὰ τῦτο καὶ αἱ εἰς υϊ δοτικαὶ ἐκ τῶν εἰς υς (ἰλὺς, ἰλύϊ), ἔχεσαι τὸ ι κοινὸν γνώρισμα τῆς δοτικῆς, συνήθως μὲν προφέρονται κατὰ διαίρεσιν, ἀλλὰ ποιητικῶς καὶ τέτων τὸ υϊ συναιρεῖται, ὡς, νέκυι, ἰχθυῖ (ἰλ. π)· τοιαῦτα εἶναι καὶ τὰ υἱδεὺς, υἱδῆς, υἱδῆ, υἵδιον (Ἀριστοφ.), ἀντὶ υἱϊδεύς = υἱδεὺς, ἐκ τῦ υἵϊς, συναιρ. υἷς, υἱὸς, υἷα (Ὁμ.), ἀντὶ υἱῖς, υἱὸς, Ἀττικ. ὑὸς (συνήθ. γυιὸς = γυὸς, ἐκ τοῦ ὕω = Fύω, φύω)· τοιῦτό τι φαίνεται καὶ τὸ μύσκος = μυΐσκος (μυῖσκος, κατ' ἀποβολὴν τοῦ ι,

---

φυτὸν, κτλ.)· τῦ δὲ σαμβύκη, σαμβύκιον συγγενὲς ἴσως καὶ τὸ Λτ. sambucum, ὡς ἐκ τῆς κοιλότητος δηλονότι τῆς τε σαμβύκης (ὀργάνε μσικῦ) καὶ τῦ σαμβύκε, τῆς συνήθ. κεφο-ξυλέας. Ταῦτα δὲ πάντα συγγενῆ τῦ σιμβύνη (Ἡσύχ.), σιβύνη, ζιβύνη, ζιβήνη (θήκη αὐλῶν), ὅθεν πάλιν ἡ συνήθ. τσαμπένα, Ἰταλ. zampogna (τὸ θέμα σίβα, σίββα = κίββα, κυβὴ, ὅθεν καὶ σιπὺς, σιπύη, σίφων· γράφεται καὶ σιγύνη· ὅθεν πάλιν τὰ συνήθ. σιγένιον, καὶ ζιπένιον, ὡς ἐνδύματα κοῖλα· βλ. καὶ Ῥείμ. λ, σιβύνη). Τοῦ ζάμβυξ = sambucum συγγενὲς ἴσως καὶ τὸ ζάμβαξ (Διοσκορ. περὶ εὐπορίσων), Λτ. zambax καὶ sambacum (ἡ ἰάσμη, jasmen, λέξ. περσικὴ, συνήθ. γιασεμὶ), ὅθεν εἶπον καὶ ζαμπακέλαιον (= ἰασμέλαιον συνήθ. γιασεμύλαδον)· ἤδη δὲ παρ' ἡμῖν ζαμπάκι κυρίως, εἶδος λευκῆς ἴριδος, iris florescens, ἢ graminea (παρά τισι δὲ τὸ λείριον, ἢ κρίνον)· λέγομεν καὶ ζαμπακόῤῥιζα. ἂν ἡ λέξις ζάμβαξ, ζαμπάκιον δὲν εἶναι πάντη Ἀσιανή.

ὡς ὁμοιοφώνα μὲ τὸ υ, υἱ)· εἶναι δὲ σημειώσεως ἄξιον καὶ ὅτι υι πρὸ συμφώνα δὲν εὑρίσκεται. Αἱ δὲ λοιπαὶ αἱ κυριώτερον καταχρησικαὶ καὶ κατ' ἐπικράτειαν ὠνομασμέναι διφθογγοι, ᾳ, ῃ, ῳ, ἔχουσιν ὑπογεγραμμένον πάντοτε τὸ ι· καὶ ταύτας δὲ οἱ Ἐρασμῖται, ἂν καὶ ὄχι ὅλοι οὐδ' ὅλας, ἀλλ' ὅμως οἱ θερμότατοι προφέρουσι πάντοτε διῃρημένας, αϊ ηϊ (εεϊ), ωϊ· προβάλλουσι δὲ λόγον γενναῖον, τὸν ἐφεξῆς. Ὅτι τούτων τὸ ι δὲν ὑπεγράφετο ἀλλὰ προσεγράφετο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, καθὼς φαίνεται λαμπρῶς εἰς γραφὰς παλαιὰς, οἷον, τηι σοφιαι, τηι βελτηι, τοι δημοι, τοι θεοι (ο = ω), ἀντὶ τῶι θεῶι, κτλ.

§ β. Ὅτι τὸ πάλαι προσεγράφετο τὸ ι εἰς ταύτας τὰς δοτικὰς, εἶναι πρᾶγμα ἀναντίῤῥητον· πιθανὸν καὶ ὅτι κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους ἐξεφωνεῖτο συνημμένως μὲ τὸ πρὸ τότε φωνῆεν, (κατὰ τὰς διφθόγγους αι καὶ ει καὶ οι)· ἀλλ' ὅτι καὶ διῃρημένως (καθὼς οἱ Ἐρασμῖται τὸ ἐκφωνοῦσι διαλύοντες ἀλόγως τὴν δίφθογγον), εἶναι βέβαια ψευδές. Λέγω πιθανὸν ὅτι τὸ ἀρχαῖον ἐξεφωνεῖτο, διότι α) πρὸ τῆς εὑρέσεως τοῦ η καὶ ω αἱ ἑνικαὶ τῶν εἰς ος καὶ ας, α, ἀρσενικῶν καὶ θηλυκῶν ἰσοσυλλάβων δοτικαὶ προσγραφόμενον ἔχουσαι τὸ ι εἶχον τὴν αὐτὴν ὀρθογραφίαν καὶ ἑπομένως τὴν αὐτὴν προφορὰν μὲ τὰς πληθυντικὰς τῶν αὐτῶν ὀνομαστικάς· οἷον αἱ δοτικαὶ, λόγοι, ὁδοῖ, Αἰνείαι, ἱππόται, σοφίαι (= λόγωι, λόγῳ, ὁδῷ, Αἰνείᾳ, ἱππότᾳ, σοφίᾳ) ἐγράφοντο ἀπαραλλάκτως ὡς αἱ πληθυντικαὶ ὀνομαστικαὶ (αἵ τινες τίποτ' ἄλλο δὲν εἶναι καὶ αὐταὶ, εἰ μὴ ἡ ἑνικὴ ὀνομαστικὴ προσλαβοῦσα τὸ ι εἰς μὲν τὸ α τῶν θηλυκῶν καὶ ἀρσενικῶν ἁπλῶς καὶ ἀπραγμα-

τεύτως· οἷον, ἡ σοφί-α, αἱ σοφί-αι, ὁ ἱππότα, οἱ ἱππότ-αι· ἐπὶ δὲ τῶν εἰς ας καὶ ος ἀρσενικῶν καὶ θηλυκῶν ἀντικαταξαθέντος τοῦ ι ἀντὶ τῆ ληκτικῆ ς· οἷον, ὁ λόγ-ος, οἱ λόγ-οι, ἡ ὁδ-ὸς, αἱ ὁδ-οὶ, ὁ Αἰνεί-ας, οἱ Αἰνεῖ-αι)· καθὼς λοιπὸν εἰς ταύτας τὸ ι συναιρούμενον μετὰ τῆ προηγεμένη φωνήεντος δίφθογγον ἀδιαίρετον ἀποτελεῖ, παρομοίως προσγραφόμενον καὶ εἰς τὰς δοτικὰς ἔπρεπε νὰ συμβάλλῃ τὸν ἴδιον φθόγγον πρὸς ἀπαρτισμὸν τῆς διφθόγγε, καὶ τὸ σοφίαι (σοφίᾳ), φέρ' εἰπεῖν, ἐπροφέρετο πιθανώτατα ὡς (αἱ) σοφίαι, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως (α). Ὅθεν καὶ αἱ, τιμῇ, Ἑρμῇ, καὶ αἱ λοιπαὶ εἰς η (ἐκ τῶν εἰς ης καὶ η) δοτικαὶ, γραφόμεται πρὸ τῆς εὑρέσεως τοῦ η διὰ τῆς ει, τιμεῖ, Ἑρμεῖ, ἀπέδιδον ἑπομένως καὶ τὸν φθόγγον τῆς ἀδιαιρέτε ει. β) Τοῦτ' αὐτὸ ἀποδεικνύσι πολλὰ λείψανα ἀρχαίων δοτικῶν εἰς οι (= ῳ), αἵτινες διὰ τὴν ἀπηρχαιωμένην

(α) Οὕτω καὶ τὰ εἰς a τῆς Λατινικῆς ἔχουσι τὴν αὐτὴν δοτικὴν ἑνικὴν καὶ πληθυντικὴν ὀνομαστικὴν, οἷον musae (ἀρχ. musai)= μῦσαι (μῦσᾳ), καὶ μῆσαι (αἱ). Διὰ ταύτην τὴν συναλοιφὴν τῆ ι μετὰ τῆ α εἰς ἕνα τρίτον φθόγγον τὸν αι (ᾳ), εἶπεν ὁ Κορίνθιος Γρηγόριος (περὶ διαλέκτ. τῷ 1150, μ. Χ.), ὅτι ἡ αι ἔχει τὸ ι ἐκφωνέμενον (ὡς συμβάλλον δηλονότι τὸν ἴδιον φθόγγον εἰς ἀπαρτισμὸν τῆς αι, ἥτις δυνάμει συμπεριέχει τῶν ἐξ ὧν σύγκειται στοιχείων τὰς φωνὰς, ἑκατέρας συγκερασθείσας εἰς γένεσιν τρίτης τινὸς μήτε ι πλέον ἠχούσης μήτε α)· διὰ τοῦτο, λέγει, καὶ τὸ μακρὸν α (ὡς σῷζον τὸν ἴδιον αὐτῆ φθόγγον ἀκέραιον) εἶναι μεῖζον τῆς αι διφθόγγε (εἰς τὴν ὁποίαν μετὰ τῆ α συνεκράθη καὶ τὸ ι). Ταῦτα μὴ νοήσας ὁ Ἄλδος Μανύτιος, καὶ φρονήσας ἀνώτερα παρὰ τυπογράφιας ἐπισάτην, ἔψεξε καὶ αὐτὸς τὰς Ἕλληνας, ὅτι δὲν ἐκφωνοῦσι τὰς διφθόγγους διῃρημένας, καθὼς διδάσκει ὁ Κορίνθιος Γρηγόριος!!

* *

ταύτην γραφὴν ἐξέπεσαν ἔπειτ' εἰς ἐπιῤῥήματα (τὰ ὁποῖα καὶ δοτικοφανῆ ὠνόμασαν οἱ γραμματικοί μας, ὁ δὲ φιλόσοφος Γραμματικὸς Ἀπολλώνιος ἀκριβέστερον, τὰ ἐν δοτικῇ ἐπιῤῥήματα), οἷον, οἴκοι (=οἴκωι, οἴκῳ), οἷ (=ᾧ, ἐν ᾧ τόπῳ=ὅ, ἐφ' ὃ τόπῳ), ἁρμοῖ (ἁρμῷ), μυχοῖ (μυχῷ), ἐνδοῖ, ἐξοῖ (ὡς ἐκ τῆ ἔνδος, indus, ἀντὶ ἔνδον, ἔνδω, καὶ ἔξω), τηλοῖ (τηλῷ, ἐκ τῆ τηλὸς ὅθεν τηλῆ), πεδοῖ (πέδῳ), χαμαὶ=χαμᾷ, δωρικ. ἀντὶ χαμῇ (χαμη ἡ=χθὼν ἐκ τῆ χάω, καὶ χαμὸς, ἢ χάμος Λατιν. humus, ὅθεν τὰ συνήθ. χάμᾳ, χάμω, καὶ χαμῆ, κατ' ἔλλειψιν τῆς κατὰ, ὡς, κατὰ γῆς, =κατὰ χάμᾳ (α), ὅθεν λέγομεν καὶ κατάχαμα), πῇ, ποῖ (=πῷ, ἐκ τοῦ πὸς, πὴ, πὸν, ὅθεν ποῦ), κτλ. τοιαῦτα εἶναι καὶ τὰ τοπικὰ, Πυθοῖ (δοτικὴ τοῦ Πυθὼ, ὡς ἠχὼ, ἠχοῖ), Ἰσθμοῖ (ἰσθμῷ), Φαληροῖ (-λήρῳ), Μεγαροῖ (Μεγάρῳ ἐκ τοῦ Μέγαρον, ὅθεν τὰ Μέγαρα), καὶ ἄλλα πολλά· ἐκ τούτων συμπεραίνεται ὄχι πάντη ἀπίθανον ὅ,τι εἴπομεν, ὅτι αἱ μετὰ προσγραφομένῃ τοῦ ι διφθογγοκατάληκτοι τῶν ἰσοσυλλάβων δοτικαὶ, μάσαι (μούσᾳ), ὁδοῖ (ὁδῷ), κτλ. ἐπροφέροντο τὸ πάλαι καθὼς καὶ τώρα αἱ

(α) Ἄλλο τὸ συνήθ. κατὰ χαμᾶ (=εἰς ὄλεθρον· ὡς, εἴῤῥον, ἀντὶ ἔῤῥε, κατὰ χαμᾶ, καὶ κατὰ καπνᾶ! Θετταλοί) ἐκ τῆ χαμὸς (καὶ τοῦτο ἐκ τῆ χάω, ὅθεν καὶ χάνω=χωννύω=ἀφανίζω, ἀπολλύω) =ἀπώλεια, ὄλεθρος· Σημείωσαι δὲ τὴν διὰ τῆ τόνε διάκρισιν μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς λέξεως χάμος χάμε, καὶ χαμὸς χαμᾶ, πρὸς διασολὴν τῆς σημασίας· ἔτω λέγομεν καὶ τῆ κακᾶ, καὶ τῆ κάκε (=εἰς μάτην, εἰς κενὸν), ἐκ τῆς ἀρχικῆς καὶ πρώτης σημασίας τῆ κακὸς=κενὸς (παρὰ τὸ κάω, χάω, κέω, χέω, ὅθεν καὶ κενὸς)= ἐνδεὴς τῶν ἰδιοτήτων τῆς τελειότητος, ἀποδέων τῆ καθήκοντος, ὅθεν δειλὸς, ἀχρεῖος, κτλ. (βλ. καὶ Ῥείμ. λ. κακὸς).

τούτων ταὐτοσχημάτιζοι πληθυντικαὶ ὀνομαζικαὶ, καὶ αὐτὰ τὰ σῳζόμενα δοτικόπτωτα ἐπιῤῥήματα χαμαὶ, οἴκοι, κτλ. Ἀλλὰ καθὼς εἰς τὰς πληθυντικὰς ὀνομαζικὰς (μοῦσαι, ὁδοὶ) δὲν ἐσυγχωρεῖτο ἐπὶ τῆς ληγέσης ἄλογος διαίρεσις (μοῦσαϊ, ὁδόϊ), οὐδ' εὑρίσκομεν οὐδεμίαν τούτων οὔτε κατὰ διάλεκτον οὔτε διὰ τὸ μέτρον προφερομένην μὲ τὸ σημεῖον τῆς διαιρέσεως, ὡσαύτως καὶ αἱ μετὰ τᾶ προσγεγραμμένᾳ ι ληγεσαι τῶν ἀρχαίων δοτικῶν ἐπροφέροντο ἀδιαίρετοι· μαρτυροῦσι δὲ καὶ τὰ ῥηθέντα δοτικοφανῆ ἐπιῤῥήματα, τῶν ὁποίων δὲν ἀπαντῶμεν οὐδὲν οὐδαμοῦ διῃρημένον τὴν τελικὴν δίφθογγον (οἷον χαμάϊ, Ἰσθμόϊ! κτλ.). Ὅθεν καὶ ἡ η λήγεσα τῶν ὑποτακτικῶν (ἔλθῃ, λάβῃ) ἔμενεν ὁμοίως ἀδιαίρετος.

§ δ. Ἐπὶ δὲ τῶν περιτοσυλλάβων, ἐν οἷς γίνεται συναίρεσις, οἷον τῶν εἰς ως καὶ ω (ἠχὼ, αἰδὼς) τὸ ι, τὸ κοινὸν γνώρισμα τῆς δοτικῆς, ἐπέχει τόπον συλλαβῆς, ὅθεν καὶ τὸ πᾶλαι καὶ τώρα προφέρεται πρῶτον διῃρημένως (ἠχόϊ, αἰδόϊ), καὶ ἔπειτα συναιρεῖται μετὰ τοῦ προηγεμένᾳ ο εἰς δίφθογγον ἀδιαίρετον τὴν οι (ἠχοῖ, αἰδοῖ, ἠοῖ, Λητοῖ)· οὕτω καὶ τὸ γρᾷ γίνεται ἐκ τοῦ γραϊ, καὶ τὸ ἥρῳ ἐκ τοῦ ἥρωϊ, καὶ τὸ Ἡρακλῇ ἐκ τοῦ Ἡρακλῆϊ (ἰωνικ. ἀντὶ Ἡρακλέϊ, ὅθεν Ἡρακλεῖ)· ὁμοίως καὶ μεταξὺ τῶν ὀνομάτων γίνεται διφθόγγου συναίρεσις, οἷον λῃσὴς = λῃϊσὴς (λεῖα, λεΐα, ἰων. λῃΐα, λῃΐς)· ταῦτα δὲ πάντα συναιρέμενα μὲν εἰς καταχρησικὴν δίφθογγον ἔχουσι τὸ ι ἀνεκφώνητον, ἀσυναίρετα δὲ σῴζουσι τὸ ι ὡς γράμμα συλλαβικὸν, καθὼς καὶ ἄλλα κατὰ διάλεκτον, ἢ κανονικῶς ἀσυναίρετα: οἷον, βοϊ (ὄχι βοῖ, εἰ μὴ εἰς τὰ παράγωγα βοίδιον =

βοΐδιον, κτλ. (α)), βοϝΐ = bovi, καὶ ὀΐ, ὀϝι, ovi (ἐκ τοῦ ὄϊς συναιρέσει, οἷς, οἷ), καὶ χροΐ, πλοΐ, ἀντὶ τῶν συνήθως συναιρεμένων χρῷ, πλῷ (ἀρχαίως, χροῖ, πλοῖ), κτλ. καὶ τὰ σφῶι δὲ σφῶϊν, καὶ νῶϊ, νῶϊν (νῶϝι nobis, σφῶϝι vobis) συναιρῆνται εἰς τὰ σφῷ, σφῷν, νῷ, νῷν (οἷον ὡς ἐκ τοῦ ἀῤῥήτου νὸς, ὡς σφὸς ἐκ τῆ σφεὸς), ὅθεν καὶ σφέες, σφεῖς, σφέας, σφᾶς (ὅς, ἑὸς, ἕ, Fὲ, φὲ, σφὲ). Μόνον αἱ εἰς οφιν, οφι ἀρχαιόταται Αἰολικαὶ καὶ τῶν ἑποποιῶν γενικαὶ αἱ αὐταὶ καὶ δοτικαὶ φαίνονται ὅτι ἔγειναν κατὰ διαίρεσιν τῆς οιν καταλήξεως τῆς ἀσυναιρέτε δυϊκῆς γενικῆς καὶ δοτικῆς· οἷον ὀσεόφιν = ὀσεόϝϊν, ἀντὶ ὀσέοιν (ὀσέοις, καὶ ὀσέων, καὶ ὀσέῳ), θεόφιν = θεόϝιν (θεόϊν,

---

(α) Τὸ δὲ Βοιωτοὶ, -τὸς ἐκωμῳδήθη μὲν ὡς πεπλασμένον ἐκ τῆ βοὸς ὠτὸς, ἧς (βῳδαύτης), ἔχει ὅμως τὸ ωτος ἁπλῆν κατάληξιν καὶ εἶναι = Βοωτὸς, ἀντὶ βοώτης (= βέτης, βοηλάτης, καὶ ζευγίτης, γεωργὸς· ὅθεν βοωτέω, καὶ βοωτία ἡ διὰ βοῶν γεωργία)· ὡς καὶ ἄλλα τοιαῦτα ὀνόματα εἰς ατης, οἷον Ὀνεᾶται, Χοιρεᾶται, Τᾶται (Ἡρόδ. Ε, 68) καὶ Ταντες (ἔθνος Βοιωτίας· ὅθεν πάλιν, Βοιωτία ὗς), καὶ ἕτερα τοιαῦτα ἐθνῶν ἢ φυλῶν ὀνόματα, ὡς ἐκ τῆς περὶ τὴν κτηνοτροφίαν καὶ γεωργίαν ἀσχολίας τῶν παλαιῶν, καὶ τοῦ ἐντεῦθεν πλουτισμῆ των· ὅθεν τὸ κτῆνος εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ κτέανον, κτῆμα (κτάω, κτέω). Παρομοίως καὶ τῶν παλαιῶν Ῥωμαίων πολλαὶ φυλαὶ καὶ οἰκογένειαι ἐπωνομάζοντο ἐκ τῆς θεραπείας τῶν κτηνῶν καὶ τῆς σπορᾶς τῶν καρπῶν, περὶ τὴν ὁποίαν μάλιστα ἐσπούδαζον, οἷον ὁ Sulla, Σύλλας (sus, σῦς = γρυνᾶς), καὶ ὁ Fabius, Φάβιος (faba, φαβᾶς, ἢ κεκῆᾶς), καὶ ὁ Λέντλος, Lentulus (lens, tis, φακῆς), καὶ ὁ Cicero, Κικέρων (cicer, ῥοβιθᾶς), καὶ ἄλλοι (βλ. Πλίν. ιη, 3). Τοιαύτας ἐπωνυμίας ἔχουσι καὶ πάμπολλαι Ῥωσσικαὶ καὶ Πολωνικαὶ καὶ ἄλλων Σλαβονικῶν ἐθνῶν οἰκογένειαι, καὶ φυλαὶ, ἢ ἔθνη ὁλόκληρα, οἷον οἱ Κοζάκοι, Κοζάκοι (коза, αἶξ = Αἰγεᾶται, αἰγιδάδαις), κτλ. βλ. τὸ ἡμέτερον Δοκίμ. Τ. γ, σελ. 412.

НБ ОНУ імені І.Мечникова

θεοῖν, θεοῖς, καὶ θεῷ, θεῖ, ὡς καὶ ϛρατόφιν = ϛρατοῦ, τεκνόφι = τέκνου, αὐτόφιν = αὐτῆ), ὅθεν αἱ εἰς bus Λατινικαὶ δοτικαὶ quaestibus, fructibus, ἀρχαίως (α) quaestuvis, fructuvis = φρυκτόϝις, φρυκτόφις (ϛ = ν), φρυκτοῖν, -κτοῖς, κτλ. Παρομοίως φαίνονται ἐσχηματισμέναι καὶ αἱ εἰς ῃφι τῶν εις α καὶ η θηλυκῶν ἰσοσυλλάβων δοτικαὶ: οἷον ῇ, ῇϊ, ῇϝι, ῇφι· βίῃ, βίῃϊ, βίῃϝι, βίῃφι, κτλ. Ἀλλ' ὅμως εἰς ταῦτα ἡ φι καὶ φιν συλλαβὴ ὀρθότερον πρέπει νὰ ἐκληφθῇ μόριον χωριζὸν προσεθειμένον ἀμέσως εἰς τὴν ῃ λήγουσαν τῆς δοτικῆς τῶν θηλυκῶν (ῇ, βίῃ, κεφαλῇ, θύρῃ, -φι)· ἐπὶ δὲ τῶν εἰς οφιν ἀρσενικῶν καὶ οὐδετέρων τὸ φι, φιν προσίθεται ὄχι (ὡς ἤθελεν εἰπεῖ τις) εἰς τὸ ο φωνῆεν τῆς εἰς οιν δυϊκῆς γενικῆς καὶ δοτικῆς (κατ' ἀποβολὴν τοῦ ι καὶ ν), ἀλλ' εἰς αὐτὸ τῆς ἑνικῆς ὀνομαστικῆς τὸ ληκτικὸν φωνῆεν, οἷον εἰς τὸ ο τῶν ἀρσενικῶν καὶ οὐδετέρων, κατ' ἀποκοπὴν τοῦ συγκαταληκτικοῦ συμφώνου ϛ, ἢ ν, ἀπαραλλάκτως, καθὼς σχηματίζεται καὶ ἡ κοινὴ δοτικὴ διά προσθέσεως τοῦ ταύτης χαρακτηριστικοῦ ι· οἷον, θεὸ-ϛ, δοτικὴ κοινῶς θεο-ῖ (θεοῖ = θεῷ), καὶ θεό-φι, ἄλλη δοτικὴ παντὸς ἀριθμοῦ, ἥτις ἐκλαμβάνεται καὶ ἀντὶ γενικῆς ἑνικῆς καὶ πληθυντικῆς (ὡς ὀϛεόφι = ὀϛέοις, ὀϛέῳ, ὀϛέϊ)· καθὼς καὶ ἡ κοινὴ εἰς οιν (καὶ αιν) δυϊκὴ δοτικὴ εἶναι ἡ αὐτὴ καὶ γενική· τὸ δὲ πάλαι ἦ αὐτὴ ἐσήμαινε καὶ τὴν πληθυντικὴν δοτικήν. Εἴπομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὅτι αἱ ἑνικαὶ τῶν ἰσοσυλλάβων ὀνομάτων δοτικαὶ ἐσχηματίσθησαν ἐκ τῆς ὀνομαστικῆς διὰ προσθέσεως τοῦ ι, κοινοῦ χαρακτῆρος τῶν δοτικῶν

(α) Lanzi, τόμ. α, σελ. 316, 322.

(τὸ ὁποῖον, νομίζω, ὅτι εἶναι ἡ ἀντωνυμία ἰ=ἵς=ὅς, ἥ, ὅ, ᾧ, ᾗ)· παρομοίως ὑπολαμβάνω, ὅτι ἐπλάσθησαν καὶ αἱ πληθυντικαὶ δοτικαὶ ἐκ τῶν πληθυντικῶν αὐτῶν ὀνομαστικῶν, οἷον ὦμος, ὦμοι (οἱ), ὦμοι-ϊ (ὅθεν αἱ ποιητικαὶ δοτικαὶ ὤμοιϊν, ποδοῖϊν, ἵπποιϊν, ἀφ' ὧν ἀπεκόπησαν αἱ εἰς οιν δυϊκαὶ δοτικαὶ καὶ γενικαὶ μετὰ τοῦ ἀχωρίστου ν, ὤμοιν, ἵπποιν), καὶ μετ' ἐπενθέσεως τῆ συριστικῆ πνευματισμῷ, ὤμοισι, ξύλοισι (ἀφ' ὧν πάλιν ἀπεκόπησαν αἱ εἰς οις κοινότεραι πληθυντικαὶ δοτικαὶ, ὤμοις, ξύλοις). Ὡσαύτως καὶ ἐπὶ τῶν θηλυκῶν, βία, βίαι (αἱ), βίαι-ϊ(ν) (ὅθεν αἱ δυϊκαὶ μετὰ τοῦ ν συγκεκομέναι βίαιν, μέσαιν, τιμαῖν), καὶ μετὰ τοῦ σίζοντος πνεύματος βίαισι, μέσαισι, ἰωνικ. εἰς ηισι, βίηισι, κτλ. (ἀφ' ὧν πάλιν αἱ κοιναὶ, βίαις, μούσαις, κατ' ἀποκοπὴν τοῦ ι) (α). Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἤθελέ τις ὑποθέσει, ὅτι καὶ αἱ εἰς οφιν (θεόφι,

---

(α) Ἀλλὰ καὶ τῶν περιττοσυλλάβων αἱ δοτικαὶ ἐσχηματίσθησαν διὰ τῆ ι, ἐπὶ μὲν τῶν ἑνικῶν προσιθεμένη εἰς τὸ τελευταῖον ῥιζικὸν τῆς λέξεως γράμμα (τῆ ληκτικῆ ς, ὅταν τύχῃ, ἐξαιρεμένη), οἷον τρυγὼν, τρυγόν-ι (κατὰ συζολὴν τῆ ο)· ἥρω-ς, ἥρω-ι· πᾶς (ἐκ τῆ πάντ-ς) παντ-ὶ· λαμπὰς (λαμπάδ-ς) λαμπάδ-ι· ἄραψ (ἄραβ-ς) ἄραβ-ι· ὀδὲς (ὀδόντ-ς), ὀδόντι· ἄρης (συζολ. ες) ἄρε-ϊ. βασιλεὺς (τὸ υ ἐκπίπτει, οἷον βασιλέ-ς), βασιλέ-ϊ, κτλ. Ἐπὶ δὲ τῶν πληθυντικῶν τὸ ι τῆς δοτικῆς προσίθεται ἀμέσως εἰς τὸ ληκτικὸν ς τῆς ὀνομαστικῆς: τρυγόνες, τρυγόνεσι (συγκοπ. τρυγόνσι) τρυγόσι· πάντες πάντεσι (πάντσι) πᾶσι· ἄραβες, ἀράβεσι (ἄραβσι, βς=πς), ἄραψι· νύκτες, -κτεσι (νυκτσὶ), νυξί· ὀδόντες, ὀδόντεσι (ὀδόντσι) ὀδοῦσι (κατ' ἐπέκτασιν τῆ ο διὰ τὴν ἀποβολὴν τῆ ντ), ὦν (ὄντ-ς, ὄντι), ὄντες, ὄντεσι (ὄντσι), ἆσι· βασιλέες, -έεσι (ἰων. -ήεσι) συναιρ., -εῦσι· γρᾶες, εσι, κτλ. Σημείωσαι δὲ ὅτι ὁ τῶν μὴ συγκεκομμένων περιττοσυλλάβων σχηματισμὸς (πάντεσι, τρυγόνεσι,

ὀχεόφι), ἔγειναν οἷον ἐκ τῶν εἰς οιφι (θεοῖφι, ὀχέοιφι)· ἀντὶ τοῦ σίζοντος σ προσεθέντος τοῦ δασέως πνεύματος F = φ εἰς τὰς πρώτας δοτικὰς, οἷον, θεοῖ-ϊ (ὡς ᾧμοι-ϊν), θεοῖFι, -φι, καὶ ἔπειτα συγαλείσης τῆς οι διφθόγγ. εἰς ο (θεόφι) διὰ τὸ μέτρον τῆς συλλαβῆς (φαίνεται δὲ τὸ φ ὡς δασὺς πνευματισμὸς, ἡνωμένος ὅμως πάντοτε μετὰ τοῦ σ, εἰς τὴν σφι λήγουσαν τῶν δοτικῶν, ὄχεσφι, σήθεσφι = ὄχεσFι, σήθεσFι, ἀντὶ τῶν διὰ τοῦ δύω σ, σήθεσσι, κτλ. πρὸς ἔκτασιν τῆς παραληγούσης). Ἀλλ' ὅμως τοιαῦται ὑποθέσεις ὁμοιάζεσι μᾶλλον ἐπινοίας πλάσματα, παρὰ κρίσεως ὀρθῆς γεννήματα. Τὸ φι εἶναι μόριον τῶν πτωτικῶν χωριστὸν, τὸ ὁποῖον ὀρθῶς ἐνομίσθη συγγενὲς τοῦ θι (θ = φ, βλ. Ῥείμερ. λέξ. φι), ὅθεν καὶ τὰ τόθι = τόφι (δωρικῶς), καὶ αὐτόθι = αὐτόφι, ὅθι = ὅφι = Λτ. ubi, (ὅθεν καὶ τὸ ὄφρα = ὅφι ῥὰ, καὶ τόφρα = τόφι ῥὰ). Τοῦτο δὲ τὸ θι,

---

κτλ.) εἶναι τῆς γλώσσης τῆς παλαιᾶς, ὁμοίως καὶ ὁ τῶν εἰς οισι, αισι, ησι, ἰσοσυλλάβων, ὅσις ἔμεινε καὶ εἰς τὴν Ἰωνικὴν, καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἀττικὴν καὶ εἰς ἄλλας παλαιὰς διαλέκτους· ὁ δ' ἀποκεκομμένος, εἰς οις, αις, ης, φαίνεται ὑστερώτερος, ὁμοίως καὶ ὁ τῶν κατὰ συγκοπὴν περιτοσυλλάβων· ἀλλ' ὅμως εἰς τὸν Ὅμηρον καὶ εἰς τὸν Ἡσίοδον εὑρίσκονται ἀμφότεροι καὶ οἱ πρῶτοι καὶ οἱ δεύτεροι, ὁμοίως καὶ τῶν ἑδετέρων εἰς οισι καὶ οις αἱ πληθυντικαὶ δοτικαὶ, αἵτινες, ὡς φαίνετ', ἐσχηματίσθησαν ἐξ ἀρχῆς κατ' ἀποβολὴν τοῦ α τῆς πληθυντικ. ὀνομασικῆς, προσεθέντος ἐπὶ μὲν τῶν περιτοσυλλάβων τοῦ σι, εσι· ἐπὶ δὲ τῶν ἰσοσυλλάβων τοῦ οισι, σήθε-α, σήθε-σι· ξύλα, -λοισι, λοις· εἰς δὲ τὸν σχηματ. τῶν εἰς ος καὶ υ ἑδετέρ· καὶ τῶν εἰς ις τρέπεται τὸ ληκτικὸν φωνῆεν εἰς ε, σῆθο-ς, σήθε-ι, πῶυ, πώε-ι, ὄφις, ὄφε-ϊ, ἰων. ὄφι-ϊ, κτλ. ἀλλὰ τὰ περὶ τούτων καὶ τῶν ἐξαιρέσεων διδάσκεσιν οἱ Γραμματικοί.

καὶ θε, θεν, θα (ὡς, ὅθι, ὅθεν, οἴκοθεν, ἔνθα, ἐκ τοῦ ὃ) εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ δε, δις, δι (ὡς, ὅδε, ὁδὶ, οἴκαδε, -δις (α)), καὶ (δ = τ) τε, τα (ὡς εἶ-τα, εἶτεν, πότε, πότα, ἐκ τοῦ πὸς, ὃς), καὶ (τ, ἢ θ = σ), σε, σι (ὡς, αὐτόσε, ἔλθησι· καθὼς καὶ τὸ θα εἰς τὸ ἦσθα, εἴπησθα, οἶδασθα, οἶσθα (β)), καὶ (χ = φ), χι (ὡς, ἦχι, ναίχι)· ὥςε, χι, φι, θι, θε, δε, δι, τε, τα,

---

(α) Καὶ Σλαβον. дѣ, да, ὡς, кудѣ, кyда = κᾶδὲ, κᾶδὰ = πᾶδὲ, ἀντὶ ὠό-θι, καὶ ондѣ, ὄνδε, ὄνθε, ἀντὶ ἔνθα, ὅθι, λτ. unde, ὄνθεν ἀντὶ ἔνθεν, -θα, κτλ.

(β) Τὸ θα τῶν δευτεροπροσώπων ῥημάτων εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ τὸ sti ἢ ti (= θι) τῶν Λατινικῶν (fuisti = φῦσθα, ἀντὶ φῦς, ἔφυς), καὶ τὸ st τῶν Γερμανικῶν (bist = Fεῖσθα, ἀντὶ εἶς, ὡς, ἦσθα), καὶ τὸ сшь τῶν Σλαβονικῶν (бысть, φῦσθα = ἔφυς)· τὸ αὐτὸ μόριον ἔχει καὶ ἡ Σανσκριτικὴ (àsità = εἶσθα, ἦσθα). Πολλὴ δὲ τῶν τῆς Εὐρώπης ἀρχικῶν γλωσσῶν ἡ συγγένεια πρὸς τὴν ἀρχαίαν ταύτην διάλεκτον τῶν Ἰνδῶν, ὡς καὶ πρὸς τὴν Ζενδικὴν (ἀρχαίαν Περσικὴν, ἢ Μηδικήν). Εἰς τὴν Σανσκριτικὴν εὑρίσκει τις καὶ προφανέσατα ἴχνη τῆς καθ' ἡμᾶς τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων προφορᾶς, οἷον τὸ γ, ὡς ἐν τοῖς jana = γένος, genus· janu = γόνυ, genu· janitrì, γενέτειρα, genetrix. jarà, γῆρας, κτλ. καὶ ἀντὶ τῆς αι μεταχειρίζεται τὸ è, ὡς εἰς τὰς sè, tè = σαι, ται, ληγέσας τῶν παθητικῶν (καθὼς καὶ ἡ Γοτθικὴ ἐπρόφερε τὴν ἑαυτῆς ai = αι = ê), καὶ ἄλλα πολλά. Ἀλλὰ τὸ πολυγράμματον καὶ ὁ ἰδιότροπος καὶ σχοινοτενὴς τῶν λέξεων σχηματισμὸς καὶ ἡ μή πω τελεία ἐξακρίβωσις τῆς πρὸ πολλοῦ ἀποθαμμένης ταύτης γλώσσης τῶν Βραχμάνων κάμνεσι τὴν πρὸς τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα παραβολήν της εἰς ἄκρον ἐπισφαλῆ, καὶ πολλάκις εὐκατάφορον εἰς προφανεῖς ἀπάτας· οἷον καὶ τὸ παρ' αὐτῇ πολλάκις μὲν καὶ διὰ τοῦ α καὶ διὰ τοῦ ι ἄλλοτε δὲ καὶ διὰ τοῦ è (ὡς καὶ παρὰ τοῖς Λατίνοις) ἐκφραζόμενον Ἑλληνικὸν η, Ἐρασμίζοντές τινες ἐσυμπέραναν ὅτι ἦχει καὶ παρ' Ἕλλησιν ἐξ ἀρχῆς ὡς è μακρόν! Ἄλλοι δὲ πάλιν ὑπερεκθειάζοντες τὴν ἀδελφὴν ταύτην τῶν Εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν, τὴν Σανσκριτικὴν, τὴν ἐτίμησαν καὶ ὡς μητέρα οἱ μὲν τούτων μόνον,

НБ ОНУ імені І.Мечникова

σε, σι, φαίνονται ἓν καὶ τὸ αὐτὸ μόριον, λείψανόν τινος ἀρχαίᾳ πτωτικῆ ἢ ῥηματικοῦ συναπτομένᾳ μὲ τὴν λήγουσαν τῶν λέξεων, πρὸς δεῖξιν τινὸς, οἷον προσώπᾳ, τόπᾳ, ὀργάνᾳ [ὅθεν καὶ αἱ εἰς bus, ἀρχ. vis = φιν, ὀργανικαὶ ἢ ἀφαιρετικαὶ τῆς Λατινικῆς· τῆς δὲ Σλαβονικῆς εἰς хъ = χι = φι· καὶ πάλιν ταύτης πολλὰ τῶν ἀρσενικῶν σχηματίζουσι τὴν μὲν ἑνικὴν δοτικὴν εἰς ви = φι, οἷον сынови = σ-ῖνοφι (ἵνῳ, ἀντὶ ἵνει, ἐκ τοῦ ἶνις = ἶνος), ἀπαραλλάκτως ὡς τὸ θεόφι = θεῷ· τὴν δὲ πληθυντικὴν γενικὴν εἰς въ, κατ' ἀποκοπὴν ἀντὶ ви, οἷον сынωвъ, Ῥωσσ. сыновъ = σ-ῖνοφ-ιν, ὡς πάλιν τὸ θεόφιν = θεοῖν = θεῶν, κτλ.]· ἴσως τὸ μόριον ἔγειτεν ἐκ τῆ τάω, τέω = θέω = δέω (ὅθεν δέκω, δείκω, δείκνυμι) = τείνω (ὅθεν εἴπομεν καὶ τὸν σύνδεσμον δέ, δὴ, τέ, κτλ. βλ. σελ. 332, σημ.), καὶ σημαίνει κυρίως τάσιν χειρὸς πρὸς δεῖξιν, ἢ τάσιν ἁπλῶς, ὅθεν καὶ τὴν ἀπὸ τόπᾳ ἢ εἰς τόπον κίνησιν (θεν, σε, δε), ἢ ϛάσιν (θι, χι), κτλ. ἢ ἐσχηματίσθη ἄλλοθέν ποθεν, ὅθεν ἂν κρίνωσι πιθανώτερον οἱ σοφοί. Καὶ οἱ παλαιοὶ δὲ οἱ ἡμέτεροι τὸ φι, μετὰ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων, ὠνόμαζον ὀρθῶς προσχηματισμὸν, ἤτοι προσθήκην συλλαβῆς κατὰ κλίσιν εἰς τὸ τέλος τῆς σχηματιζομένης λέξεως (α). Ὅσοι δὲ τῶν

οἱ δὲ καὶ ὅλων τῶν γλωσσῶν τῆς γῆς! (βλ. Annals of oriental Literature, London, 1820, June 1)· Ἀλλὰ περὶ τέτων εἴπομεν τὰ δοκοῦντα ἐν τῷ Δοκιμίῳ, προλογ. § η·

(α) Ἀπολλώνιος περὶ ἐπιῤῥήμ. σελ. 574. Ὁ φιλόσοφος ἔτος γραμματικὸς ὀνομάζει τὸ φι ἰωνικὸν προσχηματισμὸν, καὶ λέγει, ὅτι προσετίθετο καὶ εἰς τὴν αἰτιατικὴν καὶ κλητικήν· ἀλλ' εἰς ταύτας καθ' ἡμᾶς δὲν σῴζεται ὁ προσχηματισμὸς ἔτος, ὅσις κυρίως φαίνεται ἴδιος τῆς δοτικῆς· οὕτω καὶ τὸ ἶφι ἐπίῤῥημα

νεωτέρων ὑπέλαβον τὰς εἰς ηφι δοτικὰς = ηϝι, (οἷον βίηφι = βίηϝι, βίηϊ), κακίζουσι τὴν τούτων ὑπογραφὴν, ψέγοντες τοὺς παλαιοὺς ἡμῶν γραμματικοὺς, ὅτι κακῶς καὶ ταύτας ὑπέγραψαν, ἀπατηθέντες ἀπὸ τὴν ὀρθὴν τῶν εἰς ῃσι ἰωνικῶν ὑπογραφὴν (βίῃσι, κεφαλῇσι)· ἀλλ' ἠπατήθησαν αὐτοὶ μᾶλλον μὴ διακρίναντες τὸν φι προσχηματισμὸν, ὅσις προσκολλᾶται ὡς συλλαβὴ ἀμέσως εἰς τὴν ἐνυπόγραφον ἐνικὴν δοτικὴν, καθὼς εἴπομεν ἀνωτέρω, οἷον βίῃ, βίῃ-φι· πρόσθες καὶ ὅτι πούποτε δὲν εὑρίσκομεν τὴν ῃ λήγουσαν διῃρημένην εἰς τὰς ἁπλᾶς τῶν ἰσοσυλλάβων δοτικάς: οἷον οὐδέποτε σχηματίζεται, οὐδὲ γράφετ' ἐδαμᾶ βίηϊ, κεφαλῆϊ, ὅθεν ὑποτίθεται μετὰ τοῦ F τὸ βίῃφι, κεφαλῇφι, κτλ. ὡς οὐδ' αἱ εἰς ᾳ, ἀρχαίως αι, διαιροῦνται εἰς αϊ, οὐδ' αἱ εἰς ῳ, ἀρχαίως οι, διαλύονται εἰς οϊ, καθὼς προειρέθη· καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων.

§ ε. Ἀλλὰ κἄν ὡς βέβαιον ἐκληφθῇ, ὅτι αἱ προσγεγραμμένον ἔχουσαι τὸ ι καταχρησικαὶ δίφθογγοι ἐπροφέροντο τὸ πάλαι ταὐτοφώνως μὲ τὰς κυρίας αι, ει, οι, μετὰ τῶν ὁποίων καὶ συνέπιπτον κατὰ τὴν γραφήν· πάλιν ὅμως φαίνετ' ἐπίσης βίβαιον, ὅτι τοῦτο τὸ προσγεγραμμένον ι εἶχε παύσει πλέον νὰ ἐκφωνῆται πρὸ χρόνων παλαιῶν, καθὼς δὲν ἐξεφωνεῖτο καὶ ἀφ' ἧς διωρίσθη νὰ ὑπογράφηται. Καὶ πότε

εἶναι δοτικὴ τῆ ἷς, ἵϊ (ἀντὶ ἰνί), ἵ, ἵ-φι· καθὼς καὶ τὸ ναῦφι (= νηῶν) ἔγεινεν ἐκ τῆ ναῦ-ς, ναυ-ῖ (ναῖ, νηϊ), κατ' ἀποκοπὴν τῆ ληκτικῆ τῆς ὀνομαστικῆς ς, ἢ τῆ τῆς δοτικῆς ι· ὡσαύτως καὶ τὸ ἐσχαρόφιν (Ὀδ. η, 169 = ἐχάρης, ἐσχάρη) φαίνεται κατὰ μεταπλασμὸν οἷον ἐκ τοῦ ἔσχαρος ἀντὶ ἐσχάρα, ἐσχάρηφι.

μὲν ἤρχισεν ἡ τούτου ὑπογραφὴ εἶναι ἀδιόριζον· ἴσως ἐσυνειθίσθη, ἢ ὀλίγον πρότερον κατὰ τόπους, ἢ καὶ καθόλου μετὰ τὴν σωτήριον ἐποχήν, (τὸ δὲ προσγεγραμμένον ι φαίνεται καὶ εἰς ἀρχαίας καὶ εἰς αὐτῆς τῆς σωτηρίου ἐποχῆς καὶ εἰς ἄλλας μεταγενεσέρας γραφάς· ὀνομάζεται δὲ καὶ ἀπ' αὐτοὺς τοὺς τῶν κάτω χρόνων γραμματικούς)· πλὴν ὁπότε καὶ ἂν εἰσήχθη τὸ ἐνυπόγραφον ι, φανερὸν ὅτι ἐπενόησαν οἱ πρῶτοι ταύτην ἐπινοήσαντες τὴν γραφὴν πρὸς διαιρολὴν τῶν ἰδίως ὠνομασμένων καταχρησικῶν (ᾳ, ῳ, ῃ) ἀπὸ τὰς κυρίας διφθόγγους αι, ει (ὅθεν ηι, ῃ), οι (ὅθεν ῳ)· διακρίνοντες διὰ τῆς ὑπογραφῆς τὰς συναιρεμένας ἀπὸ τὰς ἀσυναιρέτους συλλαβὰς, ὡς, ληϊσὴς, λῃσὴς, γελάϊς, γελᾷς (Αἰολικῶς γέλαις, γέλαιμι ἀντὶ γέλαμι = γέλημι, ὡς φίλημι), ὠΐετο, ᾠετο, καὶ ἄλλας μυρίας λέξεις καὶ σημασίας. Αὕτη δὲ ἡ τοῦ ι ὑπογραφὴ δεικνύει φανερῶς ὅτι καὶ προσγραφόμενον δὲν ἐξεφωνεῖτο, (εἰς ὅσας δηλονότι λέξεις ἐπεκράτησε μετὰ ταῦτα νὰ ὑπογράφηται)· διότι ποία τις ἄλλη ἀνάγκη ἠδύνατο νὰ εἰσάξῃ τὴν μετατόπισιν τῦ γράμματος, εἰ μὴ ἡ παντελὴς αὐτῦ περὶ τὴν ἐκφώνησιν ἀχρησία; τὸ στοιχεῖον ἔσεκεν ἄφωνον σημεῖον τῶν δοτικῶν, καὶ ἄλλοτε τῆς τῶν λέξεων ἐτυμολογίας, καὶ τῆς συναιρέσεως ἢ ἄλλου τινὸς πάθους τῶν μακρῶν συλλαβῶν· ὅθεν καὶ ὑπετάχθη μάλιστα εἰς τῶν φωνηέντων τὰ μεγαλοφωνότατα (α, η, ω), μὴ δυνάμενον νὰ ἐπέχῃ τὴν αὐτὴν μὲ ταῦτα σειρὰν, ἀσυλλάβιστον αὐτὸ καὶ ἀνεκφώνητον ὄν, καὶ μόνον πρὸς ὀρθογραφίαν συμβάλλον ὄχι δὲ καὶ πρὸς ὀρθοέπειαν. Καὶ ὀρθῶς ἄρα ὠνόμασαν οἱ Γραμματικοί μας τὰς τρεῖς ταύτας διφθόγγους (ᾳ, ῃ, ῳ) ἐξαιρέτως καὶ κυρίως καταχρησικάς·

διότι εἰς αὐτὰς μόνον τὸ ἓν φωνῆεν προφέρεται κατὰ τὸν φυσικὸν αὐτοῦ φθόγγον, τὸ δὲ ἐνυπόγραφον ι μένει πάντη ἀνεκλάλητον σημεῖον τῆς γενέσεως αὐτῶν. Καὶ φαίνεται μὲν τὸ πρᾶγμα παράδοξον κατ' ἀρχάς· πῶς φωνῆεν γράμμα νὰ ἀποβῇ παντάπασιν ἄφωνον εἰς τὴν κοινὴν προφοράν; τοῦτο δὰ μάλιστα καὶ σκανδαλίζει τοὺς Ἐρασμίτας! ἀλλ' ὅμως τοιαῦτα θαύματα διὰ τοὺς ἀλλογλώσσους ἠδυνήθη νὰ κατορθώσῃ ἡ τῆς Ἑλληνικῆς καλλιφωνίας ἀμίμητος ἀρισοτεχνία· καθὼς ἤνωσε τὰ δύω φωνήεντα τῶν διφθόγγων εἰς ἓν στοιχεῖον ἀδιαίρετον, οὕτως ἐτεχνεύθη καὶ τὴν ἀφωνίαν τοῦ πάντων τῶν φωνηέντων μικροφωνοτάτου καὶ λεπτοτάτου, ὡς χρήσιμον πρὸς τῶν σοφῶν κανόνων της τὸν σκοπόν (α). Μαρτυροῦσι δὲ τὸ πρᾶγμα παμπάλαιαι δοτικαὶ χωρὶς ι προφερόμεναι, καὶ ἄλλαι πολλὰ τῶν ἀρχαίων διαλέκτων ἰδιώματα, καὶ συγγραφεῖς ἐπισημότατοι, καθὼς λέγομεν ἐφεξῆς· καὶ αὐτὴ δὲ ἡ υι μέχρι καὶ τῆς σήμερον ἔχει τὸ ι καὶ προσγεγραμμένον καὶ ἀνεκφώνητον, ὡς εἴπομεν καὶ πάλιν ἐπαναλαμβάνομεν ἀκολούθως (δὲν ὑπεγράφη δὲ εἰς ταύτην τὸ ι, διότι δὲν συμπίπτει ἡ υι μὲ κἀμμίαν ἄλλην δίφθογγον· καὶ ἄλλως δὲ τὸ ἰωτακίζον υ εὐκόλως συναιρεῖται μετὰ τοῦ ι· εἶναι δὲ καὶ αὐτὸ ὑποτακτικὸν οὐδέποτε δὲ προκαταρκτικὸν ἄλλης τινὸς διφθόγγου, πλὴν ταύτης αὐτῆς

(α) Τοιοῦτό τι ἐτεχνεύθη καὶ ἡ Γαλλικὴ περὶ τὸ ἄφωνον αὐτῆς e, καὶ ἡ Γερμανικὴ εἰς τὸ ἰδικόν της e, καὶ ἄλλη τις εἰς ἄλλο φωνῆέν της· ἀλλ' οἱ Γάλλοι καὶ Γερμανοὶ καὶ Ἄγγλοι Ἐρασμῖται τὰς τοιαύτας ἀφωνίας τῶν φωνηέντων εἰς μὲν τὰς ἰδίας των γλώσσας ἀποδέχονται, εἰς δὲ τὴν Ἑλληνικὴν δὲν δύνανται νὰ ὑποφέρωσι τὸ ἀνεκφώνητον ι! λέγομεν δὲ περὶ τούτου καὶ ἐφεξῆς.

τῆς υι). Ἀλλὰ πότε ἄρα καὶ ἀπέβη ἀνεκφώνητον τὸ προσγραφόμενον ι τῶν δοτικῶν καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων συλλαβῶν; Α) Ὁ Ὅμηρος τὸ ἐκφωνοῦσεν ἢ ὄχι; τὸ ζήτημα εἶναι δυσεπίλυτον· ὅσον ὅμως δύναταί τις νὰ συμπεράνῃ ἀπὸ τὴν παραδοθεῖσαν εἰς ἡμᾶς παλαιὰν τῶν Ὁμηρικῶν ποιημάτων γραφὴν, πιθανὸν ὅτι καὶ ὁ Ὅμηρος δὲν ἐπρόφερε τὸ τοιοῦτον ι, διότι γνωρίζει καὶ τὸ μονόφθογγον τῆς υι, καὶ τὴν εἰς ᾳ καὶ ῳ συναίρεσιν [ὡς τῶν εἰς ᾳν, ᾳς, ᾳ, νικᾷν, νικᾷς νικᾷ (ἰλ. α, β· Ὀδ. λ) ἀρχαίως, νικαιν,-καις,-και· καὶ κᾴγὼ (καὶ ἐγὼ, ἰλ. φ, 108). Οὕτω καὶ δῷσι, δῷ, ἀρχαίως δοῖ, τὸ ὁποῖον ὅμως ποτὲ δὲν εὑρίσκεται εἰς ταύτην τὴν γραφὴν, ὡς τὸ δοίην = δῴην]· ὡσαύτως μεταχειρίζεται ὁ Ὅμηρος καὶ τὰς εἰς α καὶ η καὶ ω ἀνυπογράφες δοτικὰς, αἵτινες ἐκ παλαιῶ ἐξέπεσαν εἰς ἐπιῤῥήματα, ὡς τὸ λάθρη καὶ ἄλλα, περὶ τῶν ὁποίων λέγομεν ἐφεξῆς· τί παράξενον λοιπὸν ἂν ἐπρόφερε τὸ νικᾷς, κᾴγὼ, Θρᾷκες, ὑπερῷον, κτλ. καὶ τὰς εἰς ῳ καὶ ῃ καὶ ᾳ δοτικὰς κατ' ἐπικράτειαν τοῦ ἑνὸς μόνον φωνήεντος, χωρὶς νὰ ἐκφωνῇ καὶ τὸ προσγεγραμμένον ι (καιγὼ, Θραικες, ὑπεροιον, νικαις), καθὼς ἐδ' ὁ Ἀριστοφάνης ὕστερον, οὐδ' ἄλλος τις Ἕλλην τὸ ἐξεφώνει, εἰμὴ ὅπου ἀπήτει ἡ κατὰ λόγους διαίρεσις; Ἀλλ' ὅπως ἂν ἔχῃ τὸ περὶ τούτου, ὁ Ὅμηρος δὲν ἐπρόφερε ποτὲ κατὰ τὸν Ἐρασμον τὰς καταχρησικὰς διφθόγγους ἀτόπως διαιρεμένας, ἐναντίον τοῦ μέτρου καὶ τοῦ τόνου τῶν συλλαβῶν. Ἐπειδὴ τὴν μὲν η (ηι) ἔγραφεν ἀναμφιβόλως ει (ε μακρὸν = η), τοιούτοις ξοιχεῖον φύσει ἀδιαίρετον (βλ. περὶ τῆς ει)· ὅθεν τὰ δήω, δήϊον (ἰλ. λ, 71), καὶ ἤον, ἤδεεν, ἔγραφε δειϊον, εἴδεε, εἶον (ὡς κατεῖε.

Ἡσιοδ. Ἀσπ.), καὶ τἆλλα ὡσαύτως, ἐκ τῶν ὁποίων ἔμειναν τινὰ κατὰ τὴν ἀρχαίαν ταύτην γραφὴν εἰς τὰς διαλέκτους (οἷον τὸ δωρικὸν εἶ = ᾖ (ὅπῳ), καὶ πεῖ = πῇ, κτλ.)· ταῦτα δὲ πάλιν διῄρει διὰ τὸ μέτρον καὶ τὴν κατὰ διαλέκτους κανονικὴν αὐτῶν διαίρεσιν· ὡς, δηϊόω (ἰλ. ψ), καὶ ἤϊε, καὶ Θρήϊκες (ἰλ. β) τὸ συνῃρημένον Θρῇκες, Θρῄκη (ἰλ. λ, 5, δ, 519, = Θρεῖκες, Θρείκη), ἐκ τοῦ Θρᾴκη (ἰλ. λ, 222), κατ' ἀρχαίαν γραφὴν, Θραικη, Θραιξ [ἥτις δὲν εὑρίσκεται, εἰ μὴ διῃρημένως εἰς τὸ Θρήϊξ, ἀντὶ Θράϊξ, καὶ πάλιν ὡς ἐκ τοῦ Θρέϊξ, Θρεῖξ (Θρῇξ, Θρῇσσα = Θρεῖσσα) τὸ Θρέϊσσα· παρῆγον δὲ οἱ παλαιοὶ οἱ ἡμέτεροι τὸ Θρᾷξ παρὰ τὸ θράσσω, προφέροντες ὁμοφώνως τὸ Θρᾳ καὶ θρα, ὡς λέγομεν ἐφεξῆς]. Τοιαῦτα καὶ τὰ, ὑπερῷον, ὑπερῷα (ἰλ. π. 184, Ὀδ. δ, 751—60, 602, φ, 356), ὡς ἐκ τοῦ ὑπεροῖον (τὸ ὁποῖον πώποτε δὲν εὑρίσκεται), καὶ πάλιν ἰωνικώτερον διῃρημένως, ὑπερῴϊον (Ὀδ. τ, 594, 600), καὶ πατρῷος, πατρῴα (Ὀδ. ν, 188), ὡς ἐκ τῆ πατροῖος (τὸ ὁποῖον οὐδαμοῦ δὲν λέγεται), καὶ πάλιν πατράϊος (ἰλ. α), σφῶϊν, νῶϊ, καὶ σφῷν (Ὀδ. δ, 62), κτλ. Ἀλλ' εἰς ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα, ὅταν κατὰ κανόνας ἀδιαιρέτως προφέρωνται, πᾶσα ἄτοπος διαίρεσις ἀντίκειται πρός τε τὴν προσῳδίαν καὶ τοῦ μέτρου τὸν ῥυθμόν· οἷον τὸ ἤδεε (= εἴδεε. ἰλ. δ), προφερόμενον ἤϊδεε ἀποβαίνει ἀντὶ δακτύλε τετρασύλλαβος ποῦς· ὁμοίως καὶ εἰς τὸ, ἰ|δυίῃ|σι πραπί|δεσσι, καὶ εἰς τὸ, γαίῃ|πατρῴ|ῃ, ἂν προφερθῶσι διῃρημένως ῃ υι καὶ η καὶ ω (ὡς, ἰ|δυϊῃϊ|σι, γαϊῃϊ| πατρῳϊ|ηϊ), ἀποβαίνει εἰς ἀμφότερα ὁ σπονδεῖος ἀπὸ δισυλλάβε τετρασύλλαβος καὶ τερατώδης,

δολιχόφρός τις, ἤτοι μακρονέριος, καὶ προκοίλιος καὶ προκέφαλος καὶ πᾶν κακόν! Πρόσθες καὶ τὸν παράτονον βαρβαρισμὸν, καθ' ὃν ὁ τόνος ἀναβαίνει εἰς τὴν προπροπαραλήγουσαν (τί νὰ κάμωμεν; χάριν τῶν φίλων Ἐρασμιτῶν πρέπει νὰ συνθέσωμεν καὶ νέας τετραγῳδημένας λέξεις!), οἷον, ἰδύϊηϊσι, πεφιλήϊμεθα (πεφιλήμεθα), ἠκριβώϊμεθα (ἠκριβώμεθα), γάϊηϊ, ἄϊσηϊ (γαίῃ, αἴσῃ), ἦ, κατ' ἀκριβεσέραν τὴν Ἐρασμικὴν προφορὰν, ἰδύϊεεϊσι, πεφιλέεϊμεθα, ἄϊσεεϊ, ἔεκεεϊ (ἧκῃ) καὶ μυρία ἄλλα τοιαῦτα ἄῤῥητα καὶ ἀθέμιτα, ἢ (κατὰ τὴν καθ' ἡμᾶς δωρίζουσαν ἐν ταὐτῷ καὶ χυδαΐζουσαν συνήθειαν), ἄρρατ' ἀθέματα (α). ὥσε ἡ κατ' Ἔρασμον προφορὰ

(α) Λέγεται συνήθως ἐπὶ λόγων ἀπίστων καὶ παραδόξων, ἢ πάντη ἀσυναρτήτων καὶ ἀναρμόστων. Τινὲς δ' ἀπατηθέντες ἀπὸ τὴν ἀκανόνιστον τῶ ι εἰς ἃ τροπὴν ἔγραψαν τὸ ἀδιανόητον, ἄῤῥατα θέματα! Οὕτω καὶ τὸ „ἐπῆρε τὰ 'μάτιά τε καὶ ἔφυγεν" ἄλλοι ἐνόμισαν ἴσον τῶ, ἐπῆρε τὰ ὀμμάτιά τε, παρεκτραπέντες ἀπ' ἄλλην φράσιν τῆς συνηθείας „ἐκίνησε κ' ὑπῆγε (ἢ ἔφυγεν), ὅπε ἴδαν τὰ 'μμάτιά του = ὀμμάτιά του [ὡς τὸ, „οὗ ἐὰν ἐπίδῃ ὁ ὀφθαλμός με (Ἱερεμ.) καὶ „ἐκίνησεν ἐκεῖθεν (Γενέσ. κ, 1) = ἀπῆρεν· ἡ χρῆσις Γραφική]. Ἀλλὰ τὸ, ἐπῆρε τὰ 'μάτιά τε εἶναι συγκεκομμένον ἐκ τῶ, ἐπῆρε τὰ ἱμάτιά τε, κατὰ τὸ, ἀναλαμβάνω ἱμάτιον, χλαμύδα (Πλάτ.) = λαμβάνω ἐπάνω με (ἐνδύομαι), καὶ λαμβάνω μετ' ἐμαυτῶ εἰς ὁδὸν (βλ. Ἐξόδ. ιβ, καὶ Λεκ. θ), ὡς τὸ αἴρεσθαι σκεύη (Ἀριστ.) = σκευάζεσθαι, συσκευάζεσθαι πρὸς ὁδοιπορίαν. Οὕτω λέγομεν καὶ κωμικώτερον, ἐπῆρε τὰ κατένια τε (= κατεύνια), καὶ, ἐπῆρε τὰ τσάντσαλά τε [= τάνταλα, τανταλὰ, τανταλόμενα δηλονότι καὶ περὶ τὸ σῶμα δονέμενα καὶ σειόμενα ῥάκη· ἢ τάλαντα = ταλαντὰ, ταλάντατα φορέματα τάλανος τινὸς καὶ τρισαθλίου πένητος, τὸν ὁποῖον λέγομεν καὶ τσαντσαλοφορεμένον, καὶ ἔτι χυδαιέστερον, τζαρτσιαλισμένον, ξετζαρτσιαλισμένον (ρ = λ, τζ = τσ = τ), ἀντὶ τανταλισμένον, ἐκτανταλισμένον (τανταλίζω, τανταλίζομαι, τανταλισμὸς, τανταλιστὴς, τανταλιστικὸς, τανταλιστικῶς, τανταλιστικότης, τανταλιστικόω, τανταλιστικοποιῶ, τανταλιστικοποίησις, τανταλιστικοποιητὸς, τανταλιστικοποιητικὸς, τανταλιστικοποιητικῶς, τανταλιστικοποιητικότης, τανταλιστικοποιητικόω, τανταλιστικοποιητικοποιῶ, τανταλιστικοποιητικοποίησις, τανταλιστικοποιητικοποιητὸς, τανταλιστικοποιητικοποιητικὸς, τανταλιστικοποιητικοποιητικῶς, τανταλιστικοποιητικοποιητικότης, τανταλιστικοποιητικοποιητικόω, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιῶ, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποίησις, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητὸς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικὸς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικῶς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικότης, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικόω, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιῶ, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποίησις, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητὸς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικὸς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικῶς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικότης, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικόω, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιῶ, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποίησις, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητὸς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικὸς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικῶς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικότης, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικόω, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιῶ, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποίησις, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητὸς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικὸς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικῶς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικότης, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικόω, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιῶ, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποίησις, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητὸς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικὸς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικῶς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικότης, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικόω, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιῶ, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποίησις, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητὸς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικὸς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικῶς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικότης, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικόω, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιῶ, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποίησις, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητὸς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικὸς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικῶς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικότης, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικόω, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιῶ, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποίησις, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητὸς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικὸς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικῶς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικότης, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικόω, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιῶ, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποίησις, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητὸς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικὸς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικῶς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικότης, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικόω, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιῶ, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποίησις, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητὸς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικὸς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικῶς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικότης, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικόω, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιῶ, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποίησις, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητὸς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικὸς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικῶς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικότης, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικόω, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιῶ, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποίησις, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητὸς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικὸς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικῶς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικότης, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικόω, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιῶ, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποίησις, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητὸς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικὸς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικῶς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικότης, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικόω, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιῶ, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποίησις, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητὸς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικὸς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικῶς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικότης, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικόω, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιῶ, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποίησις, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητὸς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικὸς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικῶς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικότης, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικόω, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιῶ, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποίησις, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητὸς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικὸς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικῶς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικότης, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικόω, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιῶ, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποίησις, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητὸς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικὸς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικῶς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικότης, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικόω, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιῶ, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποίησις, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητὸς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικὸς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικῶς, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικότης, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικόω, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιῶ, τανταλιστικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποιητικοποίησις, τανταλιστικοποιητὸς, τανταλιστικοποιητικὸς, τανταλιστικοποιητικῶς, τανταλιστικοποιητικότης, τανταλιστικοποιητικόω, τανταλιστικοποιητικοποιῶ, τανταλιστικοποιητικοποίησις, τανταλιστικοποιητὸς, τανταλιστικοποιητικὸς, τανταλιστικοποιητικῶς, τανταλιστικοποιητικότης, τανταλιστικοποιητικόω, τανταλιστικοποιητικοποιῶ, τανταλιστικοποιητικοποίησις, τανταλιστικοποιητὸς, τανταλιστικοποιητικὸς, τανταλιστικοποιητικῶς, τανταλιστικοποιητικότης, τανταλιστικοποιητικόω, τανταλιστικοποιητ

εἶναι τῶν Ὁμήρ Μεσῶν ἐχθρά! διότι καὶ τὰς καταχρησικὰς διφθόγγς δὲν διήρει παραλόγως ὁ θεῖος Ποιητὴς, εἴτ' ἐπρόφερε τὸ τότε προσγραφόμενον ι συνῃρημένον μὲ τὸ πρὸ αὐτῦ φωνῆεν, ὡς τὰς κυρίας καὶ ϛοιχειακὰς διφθόγγς αι, ει, οι, εἴτε καὶ τὸ παρέβλεπεν ἀνεκφώνητον (ὡς προείπομεν), οἷον εἰς τὰς δοτικὰς, καὶ τὰς ἄλλας λέξεις τὰς συναιρεμένας ἢ ὅλας, ἤ τινὰς, καθὼς δὲν ἐκφωνεῖται καὶ τὴν σήμερον. Παρομοίως δὲν ἐκφωνεῖτο

ταλόω), διότι δὲν νομίζω τὸ τσάντσαλα οἷον σχάνδαλα ἐκ τῦ σχάδω,-ζω, σχίζω (κατὰ τὸ σχίνδαλος, σχινδάλαμος)· ἕτερον δὲ πάντη καὶ τὸ σάνδαλον ἐκ τῦ σανίδαλον, σανίς]. Λέγομεν ἔτι καὶ, ἐπῆρε τὰ 'λίγα τϛ τὰ καλίγα τϛ (=τὰ ὀλίγα του φορέματα, καὶ τὰ ὑποδήματα· ἐκ τῦ Σικελιωτικῦ καλίγιος,-λλίγιος, καλίκιος (Πλάτ.), ὅθεν τὸ λατιν. caliga=κοῖλον ὑπόδημα ϛρατιωτῶν [ἐκ τότϛ παρωνομάσθη καὶ ὁ μιαρὸς Καλλιγούλας (Δίων. βιβ. μη), οἷον καλλιγάριος (καλλιγοφόρος), ὡς λέγομεν καὶ τὸν τσαρϛχοφόρον, τσαρϛχᾶν, ἐκ τῦ τσαρέχιον (ἀσκέρα)=ϛερύχιον, ἀντὶ ϛερύφιον,-ρίφιον (τσ=στ), ϛέρφος (δέρμα), συγγενὲς τῦ τέρφος=τάρφος=τάρχος (φ=χ, βλ. Ῥείμ. λ, τάρφος). Ἐκ τῦ αὐτῦ καλίγιον, καλιγάτος, καλιγάτορας (καλικάτορας) ἴσως καὶ ὁ συνήθως Καλικάντσαρος (δαίμων νομιζόμενος ὅτι ἐπικρατεῖ κατὰ τὰς νύκτας τῦ δωδεκαημέρϛ), πεπλασμένος ἀπὸ τῶν καλιγάτων ὠνομασμένων ἐνόπλων ϛρατιωτῶν (militum caligatorum), τῶν εὐτελῶν, καὶ ἀφανεςέρων (Ἰϛιν. Νεαρ. οδ, 4), ὡς ὁπλοφόρος τις καὶ ὁ δαίμων πρὸς τὸ φοβερώτερον ἐξεικονιζόμενος, καὶ βαρέως καλλιγωμένος, ἢ (ὡς λέγομεν ἀϛεῖως, ἐπὶ τῦ χονδρὰ καὶ πεταλωμένα ὑποδημένϛ), βασῶν χαλκὸν ὑποδήματα (χαλκοπέδιλος)· πλὴν, ἂν τις θελῃ τὸ καλικάντσαρος ἐκ τῦ calcatura, calcitro, calco (λακτίζω, λακτισῆς), τὸ ὁποῖον δὲν νομίζω πιθανόν]. Τελευταῖον λέγεται καὶ σατυρικώτερον „ἐπῆρε τὰ κατϛρημένα τϛ κ' ἔφυγε (ἐλλειπτ. φορέματα καὶ ϛρώματα), καθὼς εἶπε καὶ ὁ Ἀριϛοφάνης εὐφημότερον καὶ δριμύτερον τὸ κώδιον τῦ Κρατίνϛ.

καὶ πρὸ χρόνων παλαιοτάτων, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ἐφεξῆς. Β) Ὅλας τὰς ἐκ τῦ (αω), αει, αειν συναιρεμένας εἰς ᾱ καὶ ᾰν ῥηματικὰς συλλαβάς οἱ Δωριεῖς ἔγραφον διὰ τῦ ἀνυπογράφω η, οἷον, ὁρῆν, ἐρῆ, κτλ. ἀντὶ ὁρῆν, ἐρᾷ (ἐκ τῦ ἐράει, ἐράϊ, ἐράϊς, ὡς ἔλεγον διῃρημένως οἱ Αἰολεῖς), καὶ (ἐκ τῶν εἰς εω), κοσμῆν ἀντὶ κοσμεῖν (κοσμέω), καὶ χαίρην ἀντὶ χαίρην = χαίρειν (ε μακρὸν = η, καὶ ι προσγεγραμμένον)· καὶ καθόλω τὸ πάλαι τὰ ἐκ τῶν εἰς αω ἀπαρέμφατα ἐγράφοντο χωρὶς ι, οἷον, τιμᾶν, βοᾶν, ζῆν, ἀντὶ ζῆν, κτλ. (βλ. Μ. Ἐτυμολ. λέξ. βοᾷ)· εἰς δὲ τοὺς μετέπειτα χρόνως εἰσήχθη πάλιν εἰς τὰ τοιαῦτα ἡ χρῆσις τῆς ὑπογραφῆς τοῦ ἀνεκφωνήτου ι. Τῶν δὲ παλαιῶν τινες ἐπισήμων Γραμματικῶν δὲν ὑπέγραφον ἐδὲ τὰ κατ' ἔκτασιν γινόμενα, ὡς, ὁράας, ὁράαν, ἐλάαν, περάαν, (Ὁμ.), ἀντὶ ὁράᾳν, ὁρᾷν, ὁρᾷς, κτλ. Ταῦτα δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα τί ἄλλο δηλῶσιν, εἰ μὴ ὅτι τὸ ι εἴτε προσγραφόμενον εἴτ' ὑπογραφόμενον ἐξέπιπτεν ἐκ τῆς χρήσεως ὡς ἄφωνον; Ἐνόμισαν τινες ὅτι τὰ εἰς αᾳν (ἐνυπόγραφον) εἶναι κατ' ἐπέκτασιν ἐκ τῶν εἰς αειν, ᾶν (ἐλάειν, ἐλᾶν, ἐλάᾳν), τὰ δὲ εἰς ααν (ἀνυπόγραφον) ἐκ τῶν κατὰ συζολὴν εἰς αεν, ᾶν (ἐλάεν, ἐλᾶν, ἐλάαν). λεπτολογίαι περιττα! διότι τὰ δωρικὰ τριτοπρόσωπα εἰς η (ὁρῆ, ἐρῆ), ὅτε ὑπογράφονται καὶ γίνονται ἐκ τῶν εἰς αει, ᾳ (ἐράει, ἐρᾷ, ἐρῆ). Ὥσε πιθανώτερον ἐξεθλίβετο τότων τὸ ι ὡς ἄφωνον μετὰ τὴν συναίρεσιν πάρεξ πρὸ τῆς συναιρέσεως· ἀλλὰ καὶ τὸ ω τῶν δοτικῶν δὲν ὑπέγραφον οἱ Αἰολο-Δωριεῖς, ὡς, Ὁμήρω, καλῶ, σοφῶ, κτλ. Γ) Πολλαὶ καὶ ἄλλαι λέξεις ἀρχαιόταται Ἑλληνικαὶ ἐγράφοντο ἔκπαλαι καὶ μετὰ προσγεγραμμένω τῦ ι καὶ χωρίς· οἷον τὸ

ἄττω (Πλάτ. Ξενοφ.) εἶναι = ᾤττω, ᾤσσω (ἀΐσσω)· καὶ τὸ Αἰολικὸν ὤϊον, συναιρέσει ᾠὸν, γράφεται συνηθέσερον ὠὸν (Πλάτ. Ἀριστ.), ὅθεν καὶ ὠΐζω (ᾠζω), ἐπώζω = (ὠὰ) ὠάζω, ἐπωάζω (Ἀριστ.)· οὕτω καὶ, ζώϊον, ζῷον = ζῶον· καὶ τὸ χρῇ (ἐκ τῦ χράω, ὡς ζάω, ζῇ· ὄχι ἐκ τῦ χρῆμι, χρῆσις) ἀπέβη, χρὴ (ἰλ. α, 216), ὅθεν ἔγραψαν καὶ χρήζω ἀντὶ χρήζω, χρηΐζω (χράω)· καὶ ἐκ τῦ κλοιὸς, κλῳὸς, κλῳΐὸς, τὸ συνηθέσατον κλωβὸς (ἐπιγράμμ.)· πρώην (Ὅμ.) = πρῴην (ἐκ τῦ πρωΐην ἐλλειπτ. ὥραν, καὶ τῦτο ἐκ τῦ πρωΐ, καὶ πρῶϊ, καὶ ἀττικ. πρῷ, καὶ ἀνυπόγραφον, πρὼ· Πλάτ.)· κῶος, κώμη, κῶμος = κῷος, κῷμος (κοῖμος, κοῖος)· ᾤμος = ᾠμος (οἶμος, οἴω· Ὅμ.)· καὶ ἡ ὄα, ὤα = ᾠα [ἐκ τῦ οἶς, οἰὸς, οἴα, οἶα, καὶ συνήθ. ἔϊα, ἔβια. Ὦα προσέτι λέγεται καὶ ὁ βρογχωτὴρ ἤτοι τὸ περιτραχήλιον, ἢ περιςόμιον τοῦ ἱματίου (ἡ συνήθως τραχηλέα καὶ λαιμόκοψις, καὶ λαιμαρέα), διὰ τὴν περὶ τὰς τραχηλέας προσιθεμένην ἔϊαν = οἴαν, ἤτοι προβάτυ γένναν (α), ἢ καὶ

(α) Λέγομεν καὶ ἁπλῶς, προβέα, ᾽γιδέα (αἰγιδέα), βωδέα, καὶ κατὰ συνίζησιν, προβεᾶ (ἐκ τῦ πρόβεος, πρόβειος, ἀντὶ προβάτειος, πρόβατον, καὶ συγκοπῇ πρόβας, ὡς πρόβασις = προβατεία· Ὀδ. β, 75), καὶ βωδεᾶ, ᾽γιδεᾶ (Πελοποννήσ.) = βοέη, ῆ, αἰγέη, αἰγείη (ἐλλειπτ. δορᾶ), κτλ. καὶ πάλιν συνθέτως, ᾽γιδοτόμαρον, βωδοτόμαρον, λαγωτόμαρον (ἐκ τῦ τομάριον, τόμος = σκύτος, δέρμα, κυρίως τμῆμα δέρματος, ὅθεν καὶ ὁ τόμος τῦ βιβλίυ, ὡς ἐκ δέρματος τὸ πάλαι, ἤτοι μεμβράνας), καὶ ἄλλως, βωδόπετσον, βεβαλοπέτσιον, γαδεροπέτσιον, ἐκ τῦ πετσίον πέτσα = πέσκος, πέκος, πεσκίον [Ἄλλο τὸ Ἰταλ. pezza, Γαλλ. piece (τμῆμα, κομμάτιον πανίυ, κτλ.), ὅθεν καὶ ἡ pezzeta καὶ συνήθ. πετζέτα, ἐκ τοῦ πέτταξ, πίτταξ (συγγεν. πεσσὸς), ὅθεν καὶ τὸ πιττάκιον καὶ πεττύκιον, καὶ πάλιν (ἐκ τῦ πεσσὸς,

ἐξ ἄλλε δέρματος ὁποιεδήποτε, ἀπαραλλάκτως καθὼς καὶ ὁ παρ' ἡμῖν συνήθης τερκικώτερον λεγόμενος γιακάς· ἀκολέθως δὲ ἡ ὥα ἐξελήφθη καὶ καθολικώτερον, ὡς ἡ ἔϊα, καὶ ἀντὶ τῦ λῶμα, κράσπεδον, κτλ.]. Τὸ τῦ ι ἀνεκφώνητον ἀποδεικνύει ἡ ἔκπτωσίς του καὶ ἀπὸ πολλὰς δοτικὰς, αἵτινες εἶχον πλέον μεταβῆ εἰς ἐπιῤῥήματ' ἐπὶ τῶν Ὁμηρικῶν ἀκόμη χρόνων· οἷον, λάθρη (ἰλ. β, 515), καὶ λάθρα = λάθρᾳ (λάθρα, ἡ, ἐκ τοῦ λάθρος, λαθερός)· πάντη (ἰλ. α, 384), παντᾶ (Πίνδ.) = πάντῃ (ἐκ τοῦ παντὸς, ὅθεν ἡ συνήθης γενικ. παντοῦ = πανταχοῦ· ἐκ τοῦ πανταχὸς, χῆ· ὅθεν πάλιν καὶ πανταχῆ = πανταχῇ)· ἀμᾶ, ἀμῆ (= ἀμῇ, ἐκ τοῦ ἀμὸς, ἀμόθεν, ὅθεν ἀμηγέπη = -πῃ, οὐδαμῆ = οὐδαμῇ, οὐδαμὸς, μοῦ)· ἅμα (ἰλ. θ, 64) = ὁμᾶ (Ἡσύχ.) = ὁμᾷ (ὁμῇ), ἐκ τῦ ὁμὸς (ὁμεῖ)· πῆ (ἰλ. ε), δωρ. πᾶ, ἰων. κῆ = πᾷ, πῇ (ὅθεν καὶ ἡ γραφὴ πεῖ, ἐκ τῦ πὴ, πὸς, γενικ. πεῖ, καὶ ποῖ = πῷ), πω (ἰλ. α)· ἡσυχῇ (Πίνδ.) = ἡσυχῇ (ἡσυχὸς, ἥσυχος, ἡσύχη, καὶ ἑδετέρα αἰτιατικὴ, ἥσυχα· ἔτω καὶ ἠρέμα, ἀτρέμα, μας, οὐδετέρως· ἐκ τῦ ἤρεμος, ἄτρεμος, -μὴς· ἂν καὶ ταῦτα δὲν εἶναι θηλυκὰ = ἠρέμᾳ, ἀτρέμᾳ, -μῃ, κατὰ συζολὴν τοῦ α· διφορῦνται δὲ τὰ τοιαῦ-

---

ωέσσυξ, ωίσσυξ), ωίσυγξ, ωισύγγιον (καὶ πέσυπτον = σκυτεῖον, καὶ πίσυγγος, ὁ σκυτεὺς. Ἡσύχ.), ὅθεν ἡ παρὰ Θετταλοῖς πιτζύγγα (= πισύγγη, τετέσι σκύτος, -τίον) ἢ κυρίως, ψύα, τὸ περὶ τοὺς νεφροὺς τῶν ζώων κρέας, ἢ ὁ ῥαχίτης μῦς (ὡς ἐπίπεδος καὶ σκυτοειδὴς), τὸ καὶ ἄλλως, πακέλιον, ἐκ τοῦ πάκιον, πάκια καὶ ἀπάκια = ψύαι]. Τὸ δὲ βαμμένον τῶν ὑποδημάτων πετσίον (βαρβάρ. σαχτιάνι) λέγομεν ψύδιον (Πελοποννήσ.) = πισύδιον (δ = γ) ἀντὶ πισύγιον, πισύγγιον, πεσσύ(π)τιον, καὶ πεσσύπτη (Ἡσύχ.), ὡς καὶ τὸ πεσσὸς συγγεν. τῦ ψιά· βλ. Ῥείμερ. λ. πίσυγγος.

τα, ὡς καὶ κρυφὰ (ἐκ τοῦ κρύφος, τὸ), καὶ κρυφᾶ, κρυφῆ = κρυφῇ, -φὴ, ἡ)· ἔτω καὶ διπλῆ, τριπλῆ, τετραπλῆ, καὶ -πλῆ (τετραπλόη, ῆ), συνήθ. διπλὰ τριπλὰ, τετραπλὰ (οὐδετέρως)· ὡς καὶ δίχα, διχθὰ, τρίχα, -χθὰ, τέτραχα, -χθὰ, καὶ πάλιν (κατ' ἰδιαιτέραν σημασίαν) διχῆ, τριχῆ, τετραχῆ = διχῇ (διχὸς, χὴ), εἰκῆ = εἰκῇ, κτλ. τίς ἀμφιβάλλει ὅτι καὶ τ' ἄλλα τὰ τοιαῦτα τὰ συνηθέστερον ὑπογραφόμενα (ὡς, ἄλλῃ, σχολῇ, ἰδίᾳ, δημοσίᾳ, κύκλῳ, κτλ.) εἶχον παρομοίως τὸ ι ἀνεκφώνητον; Ἐπεκράτησε δὲ παλαιὰ συνήθεια νὰ ὑπογράφωνται μόνον αἱ ἐπιῤῥηματικώτερον (κυρίως κατ' ἔλλειψιν προθέσεως) ἐκλαμβανόμεναι δοτικαὶ (οἷον, σχολῇ ἐν κύκλῳ = ἐν κύκλῳ· ἄλλῃ = ἐν ἄλλῃ χώρᾳ, ὁδῷ, μεθόδῳ, κτλ.), τῶν ὁποίων σῴζονται προφανῶς αἱ ὀνομασικαί· ὅσων δὲ ἀπηρχαιώθη ὁ κατὰ κλίσιν σχηματισμὸς, ταύτας τὰς δοτικὰς ἔγραψαν ἔκπαλαι χωρὶς τῆς τοῦ ἀνεκφωνήτου ι ὑπογραφῆς ἢ προσγραφῆς (α), ὅθεν καὶ τὰς κατέταξαν εἰς τὰ ἐπιῤῥήματα· καθὼς εἶχον λάβει πρόπαλαι μορφὴν ἐπιῤῥημάτων καὶ τὰ, χαμαὶ (ἰλ. δ), οἴκοι (ἰλ. α), καὶ τὰ τέτων ὅμοια· πλὴν εἰς ταύτας τὰς δοτικὰς ἔμεινεν ἡ τελεία τῆς ἀδιαιρέτε διφθόγγου προφορὰ, καθὼς, ἴσως, ἐπροφέροντο πρὶν ἀκόμη μορφωθῇ πρὸς τὸ τελειότερον ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἢ καὶ κατὰ διάλεκτον,

---

(α) Οὕτως ἐπεκράτησε νὰ μὴν ὑπογράφωνται καὶ τὰ εἰς ρω καὶ τω παραθετικὰ ἐπιῤῥήματα (ὡς ἐξ ἀκλίτων δηλονότι μορίων παραγόμενα), τὰ ὁποῖα κυρίως εἶναι δοτικαὶ: οἷον (ἄνω), ἀνώτερος, ἀνώτατος, ἀνωτέρω, ἀνωτάτω (=—τέρῳ, -τάτῳ), καὶ προτέρω (ἰλ. γ) = προτέρῳ, πρότερον, -ρος (πρὸ, πρῶτος, προτὶ, πρὸς), πρόσω (πρόσῳ, ὡς ἐκ τῆ πρόσος), πόρσω, πόῤῥω, ποῤῥωτέρω, -τάτω, κτλ.

ὡς εἴπομεν ἀνωτέρω (α). Δ) Καὶ ἡ συναίρεσις (τστέσιν ἡ δύω φωνηέντων εἰς ἓν συναλοιφὴ) συνεισάγει τὸ ἀνεκφώνητον τοῦ ι· οἷον τὸ διισύλλαβον, καὶ ἂν, συνῃρεῖτο εἰς τὸ μονοσύλ-

---

(α) Εἰς τὴν ἔκπαλαι διορισθεῖσαν ἀφωνίαν τῶ ι τῶν δοτικῶν φαίνεται ὅτι συνήργησε μάλιστα ἡ προρρηθεῖσα σύμπτωσις αὐτῶν μὲ τὰς πληθυντικὰς ὀνομαστικάς· οἷον, ταὶ σοφίαι (τῇ σοφίᾳ), καὶ ταὶ (αἱ) σοφίαι· τοῖ λόγοι (τῷ λόγῳ) καὶ τοὶ λόγοι = οἱ λόγοι [τοιαύτη τις σύμπτωσις ἔμεινεν εἰς τρεῖς πτώσεις τῶν εἰς ω καὶ ως συναιρεμένων θηλυκῶν, οἷον ἠχὼ, ἠὼς, δοτικὴ (ἠχόϊ), ἠχοῖ, ἠοῖ, κλητικ· ἠχοῖ, ἠοῖ, πληθυντ. ὀνομ. ἠχοὶ, ἠοί]. Εἰ δὲ καὶ ἡ οι ἴσχει πλησιέστατα πρὸς τὸ υ καὶ καὶ ε (βλ. περὶ τῆς οι), τότε καὶ ἡ ἑνικὴ τῶν εἰς ος γενικὴ συνέπιπτε μὲ τὴν δοτικὴν καὶ τὴν πληθυντ. ὀνομας. οἷον λόγε (δωρικ. λόγω), λόγοι (λόγῳ), λόγοι (οἱ), ὅθεν καὶ κατὰ τόπους οἱ Αἰολεῖς (ὡς οἱ Ὀρχομένιοι), ἔγραφον διὰ τῶ υ τὰ διὰ τῆς οι, οἷον καλὺ, ἐμὺ, ἵππυς, πριβάτυς, = καλοὶ, ἐμοί, ἵπποις. Οἱ Αιολεῖς, προφέροντες κ̓ἔπε τὸ υ ὡς ι, ἔγραφον καὶ, τοὶς-λόγοις ἀντὶ τοὺς λόγους, κτλ. τὴν αὐτὴν ἔχοντες πτῶσιν δοτικὴν καὶ αἰτιατικὴν τῶν εἰς ος ἀρσενικῶν καὶ οὐδετέρων εἰς ον· ὁμοίως καὶ τῶν εἰς α καὶ η θηλυκῶν τὰς εἰς ας αἰτιατικὰς ἐπρόφερον εἰς αις, ταὶς καλαὶς, ἀντὶ τὰς καλάς. Τοῦτο τὸ κατὰ τόπους αἰολικὸν ἰδίωμα ἔμεινε καὶ εἰς τὴν αἰολίζουσαν κοινὴν τῶν Ἑλλήνων γλῶσσαν, ἥτις δεν μεταχειρίζεται πλέον τὴν δοτικὴν εἰς τὰ πληθυντικὰ τῶν ἰσοσυλλάβων· λέγει δὲ πανταχῆ, ταὶς καλαὶς, ἀντὶ τῆς αἰτιατ. τὰς καλὰς, καὶ τῆς δοτικ. ταῖς καλαῖς, καὶ πάλιν τὲς καλὲς καὶ ἀντὶ αἰτιατικῆς καὶ ἀντὶ δοτικῆς, τοῖς καλοῖς (οι=ε). Αλλ' ἐδ' εἰς τὸν ἑνικὸν τάτων ἀριθμὸν μεταχειρίζεται κοινῶς τὴν δοτικὴν ἡ χυδαΐζουσα συνήθεια διὰ τὴν ὁμοφωνίαν τῶν ὑπογεγραμμένων ῳ καὶ η καὶ ᾳ ληκτικῶν τῆς δοτικῆς μὲ τὰ ἀνυπόγραφα καὶ ἁπλᾶ φωνήεντα τῆς αἰτιατικῆς, ο, α, η, οἷον τὰ, τῷ ξύλῳ, τῷ λόγῳ, τῇ βελῇ, τῇ σοφίᾳ προφερόμενα ἔκπαλαι, τῶ ξύλω, τῶ λόγω, τῇ βελῇ, τῇ σοφία διὰ τὸ ἀνεκφώνητον ι, ἐσύγχυσεν ἡ χυδαιότης μὲ τὰς αἰτιατικὰς τὸ ξύλο(ν), τὸ(ν) λόγο(ν), τὴ(ν) βελὴ(ν), τὴ(ν) σοφία(ν), ἀποκόπτουσα τούτων τὸ ν. ἐκ δὲ τούτων ἑπομένως ἀπέβαλε

λαβον κᾷν, κῇν· καὶ τὰ τρισύλλαβα, καὶ ἔφα, καὶ ἐπὶ, εἰς δισύλλαβα, κῇφα, κᾷπὶ, ὡσαύτως καὶ τ' ἄλλα τὰ τοιαῦτα τὰ κατ' ἐπικράτειαν μόνον τοῦ ἑνὸς φωνήεντος προφερόμενα· διὰ τοῦτο οὐδ' ὑπέγραφον εἰς ταῦτα τὸ ι οἱ ἀκριβέστεροι τῶν παλαιῶν, διορίζοντες τὴν

καὶ τῶν ἑνικῶν ὅλων σχεδὸν (πλὴν ὀλίγων) τὴν δοτικὴν, μεταχειριζομένη ἀντ' αὐτῆς κοινῶς τὴν αἰτιατικὴν, ἐνίοτε δὲ καὶ τὴν γενικήν· οἷον, μὲ καὶ μᾶ εἶπε (παρ' Ἠπειρώταις μάλισα), καὶ, εἰπὲ τὸν ἄνθρωπον καὶ τᾶ ἀνθρώπε (δωρικ. τῶ ἀνθρώπω γενικὴ, ω=α, καὶ τᾶτο παλιν = τῷ ἀνθρώπῳ, διὰ τὸ ἀνεκφώνητον τᾶ ι). Ἐκ τούτων προῆλθεν εἰς τὴν λαλεμένην ἡμῶν γλῶσσαν ἡ πολλὴ σπάνις τῆς δοτικῆς καὶ τῶν ἰσοσυλλάβων ὀνομάτων καὶ τῶν περιττοσυλλάβων αὐτῶν (διότι καὶ ταῦτα σχηματίζεσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ χυδαῖοι ὡς ἰσοσύλλαβα· οἷον, ὁ γίγαντας, τᾶ γίγαντα, ἡ λαμπάδα, ἡ νύκτα, καθὼς καὶ αἱ παλαιαὶ διάλεκτοι ἐσυνείθιζον τὸν περὶ τὰ τοιαῦτα μεταπλασμόν). Σημείωσαι δὲ ὅτι καὶ ἡ ἀκμάζουσα Ἑλληνικὴ μετεχειρίζετο πολλάκις ἀρχαιοτρόπως αἰτιατικὴν ἀντὶ δοτικῆς (οἷον τὰ ἀττικὰ: ἀρέσκει με, λέγω σε καλά·), καὶ ἄλλοτε προθετόπτωτον αἰτιατικὴν, καθὼς πολλάκις καὶ ἡ συνήθεια (οἷον, πέμπω πρὸς σὲ, ἀντὶ, σοὶ). Ἡ δὲ δυϊκὴ δοτικὴ καὶ ὀνομαστικὴ φαίνεται ὅτι εἶχεν ἐκπέσει ἀπὸ τὴν κοινὴν τᾶ ὅχλε γλῶσσαν (ἢ τὰλάχιστον ἀπὸ τὴν Ἀλεξανδρινὴν διάλεκτον), ἀκόμη ἐπὶ τῶν Πτολεμαϊκῶν καὶ τῶν Καισαρικῶν μάλισα χρόνων· διότι εἰς τὴν Θείαν Γραφὴν δὲν εὑρίσκεται δυϊκὸς ἀριθμὸς ἔτε ὀνόματος ἔτε ῥήματος· ἀλλ' ἐδ' ἡ ἀρχαία καὶ εἰσέτι ἀκατέργαστος Ἑλληνικὴ διέκρινε δυϊκὰ καὶ πληθυντικά· βλέπομεν δὲ τοιαύτης χρήσεως λείψανα σῳζόμενα εἰς τὸν Ὅμηρον. Ταῦτα ἐσημείωσα ἐμπαρόδως διὰ τὲς ἀλλοφύλες κατηγόρυς τῆς κοινῆς ἡμῶν γλώσσης, οἵτινες μὴ διακρίνοντες εἰς αὐτὴν τὰ σῳζόμενα ἀρχαῖα τῶν διαλέκτων ἰδιώματα ἀπὸ τὲς ἀληθινὲς βαρβαρισμὲς της τὴν κατεδίκασαν ὡς πάντη βάρβαρον καὶ διεφθαρμένην! Θέλομεν δὲ πάλιν ἐπαναλάβει τὴν περὶ τέτε θεωρίαν καὶ ἐν τοῖς ἑφεξῆς.

НБ ОНУ імені І.І. Мечникова

ὑπογραφὴν μόνον εἰς τὰς ἐκ δύω διφθόγγων ἀμφοτέρων τὸ ι ἐχεσῶν συναιρεμένας συλλαβὰς, οἷον κᾷτα ἐκ τῆ καὶ εἶτα. Ἀλλ' ὅμως καὶ εἰς ταῦτα καὶ εἰς ὅλας δὲ τὰς ἄλλας τὰς ἐκ συναλοιφῆς γινομένας συναιρέσεις τὸ ι προσγραφόμενον ἢ ὑπογραφόμενον ἔμενεν ἀνεκφώνητον· οἷον εἰς τὸ Νηρηιδα ἢ Νηρῇδα (ἐκ τῆ Νηρηΐς, Νηρηΐδα,-ραΐδα, συνήθ. Νηράϊδα) „τὸ μὲν πλῆρες τῆς γραφῆς (ὡς εἶπεν ἄρισα ὁ Μοσχόπυλος κεφ. ε. Titz.) φυλάττεται καὶ ἡ δύναμις· ἐνδεῖ δὲ μᾶλλον ἡ τῶν συλλαβῶν ποσότης· τᾶτο δὲ γίνεται ἐπὶ μόνε τᾶ ι, ὃ καὶ προσγράφεται μὴ ἐκφωνέμενον". ἀλλὰ περὶ συναιρέσεως εἴπομεν προλαβόντως (σελ. 233—8). Ε) Ὁ Ἀριστοφάνης καὶ Εὐριπίδης καὶ ὁ Ἀριστοτέλης (430—330, μ. Χ.)· προφέρεσι τὸ Θρᾷξ, ὡς Θρᾳξ, ὁμόφωνον μὲ τὸ ἀνυπόγραφον θράττω· οἷον τὸ τοῦ Εὐριπίδε „τί θράσσῃ; τί ταρβεῖς" (α), καὶ τὸ Ἀριστοφάνειον „ἀποτέθρακεν (β), ἀφορῶσι πρὸς τὸ Θρᾷκας, ὡς καὶ τὸ θράσσειν πρὸς τὸ Σαμοθρᾴκη (γ)· ἑρμηνεύει δὲ τὸ πρᾶγμα σαφέσερον ὁ Ἀριστοτέλης λέγων. „Τὰ δὲ παρὰ γράμμα (σκώμματα) ποιεῖ οὐχ ὃ λέγει λέγειν, ἀλλ' ὃ μεταιρέφει ὄνομα· οἷον τὸ τοῦ Θεοδώρε εἰς Νίκωνα τὸν κιθαρῳδὸν θράττει σε· προσποιεῖται γὰρ λέγειν τὸ θράττει σε καὶ ἐξαπατᾷ· ἄλλο γὰρ λέγει· διὸ μαθόντι ἡδύ· ἐπεὶ, εἰ μὴ ὑπολαμβάνει Θρᾷκα εἶναι, οὐ δόξει ἀστεῖον εἶναι" (δ). Ὥρε ὁ Θεόδωρος τᾶ Ἀριστοτέλες εἰς

(α) Εὐριπ. Ῥήσ. 725.

(β) Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 157.

(γ) Αὐτ. Εἰρ. 276.

(δ) Ἀριστοτ. Ῥητ. γ, 11.

τὸ ἀσεῖόν τε παράγραμμα, προσποιούμενος ὅτι ἔλεγε θράττει, ἐξεφώνει τὸ ὁμόφωνον Θρᾴττη (Θρᾴκισσα μήτηρ σ' ἐγέννησε), ὡς προείπομεν (σελ. 109)· ἢ (ἂν ἴσως ἄλλοι νομίσωσιν ἀκριβέστερον), ἐξελάμβανε τὸ θράττει ἀντὶ θρᾳκίζει (θρᾳκικῶς ἢ ὡς Θρᾷκα σε ταράττει καὶ ἐξαπατᾷ)· ἀλλ' εἴτε οὕτως εἴτ' ἐκεῖνος, πάντοτε κατεσκεύαζε τὸ εὐφυές τε παράγραμμα παρὰ τὸ ἕτερον γράμμα τῆς διφθόγγου, τὸ ἀνεκφώνητον ι· τί παράδοξον ἂν καὶ ὁ Ὅμηρος (ἰλ. λ, 222), ἑπτὰ πρότερον αἰῶνας, ἐπρόφερε παρόμοια μὲ τὸν Ἀριστοτέλην τὸ Θρᾴκη ὡς Θράκη, ἤτοι τὴν καταχρησικὴν ᾳ ὡς μακρὸν α; 5) Καὶ ὁ τοῦ Ἀριστοτέλους σύγχρονος Διογένης ἀποῤῥίψας τὴν ἐλάαν (ἐλαίαν), παρῴδησε τὸ Ὁμηρικὸν „μάσιξεν δ' ἐλάᾳν" προφέρων ἀμφότερα τὰ ἐλάαν ὡς ἀκριβῶς ταὐτόφωνα· ὡσαύτως ἔπαιξε καὶ τὸ κριὸν πρὸς τὸ υἱὸν κατὰ παρήχησιν, διὰ τῆς ληγέσης τὴν ταὐτότητα καὶ τὴν ὁμοηχίαν τῶν ἐν ταῖς παραληγέσαις φωνηέντων υι καὶ ι (α). Ζ) Εἰς τὲς κώδηκας τῆς θείας Γραφῆς τῶν Ο (280, π. Χ.) γράφονται διττῶς, ὁ τὸ πολὺ, ὁ τὸ ἔλαττον· καὶ, ᾧ τὸ πολὺ, ᾧ τὸ ὀλίγον (Ἐξόδ. ις, 18)· ὠΐαν, ᾠαν, καὶ ὤαν (αὐτ. λς, 23)· ἐγκοίλια, καὶ, ἐν κοιλίᾳ, ἐν τῇ κοιλίᾳ (Λευϊτ. α, 9), κτλ. διὰ τὸ ὁμόφωνον τοῦ α πρὸς τὸ ᾳ, καὶ τῶ ω πρὸς τὸ ω = ο. Η) Ὁ Κικέρων (48, π. Χ.) ἐπρόφερεν, Oda, rapsodus, prosodia, Thraces, Samothracia τὰ, ᾠδὰ, ῥαψῳδὸς, προσῳδία, Θρᾷκες, Σαμοθράκη, καὶ τὰ τέτων ὅμοια, ὅσα καὶ οἱ παλαιοὶ Λατῖνοι ἐπρόφερον

(α) „Λυσιτελέστερόν ἐστι Μεγαρέως εἶναι κριὸν ἢ υἱόν. Διογ. εἰς Διογ. § ς.

κατ' ἐπικράτειαν τοῦ ἑνὸς μόνον φωνήεντος τῆς διφθόγγου, καθὼς καὶ οἱ Ἕλληνες τὸ Θρᾷκες, καὶ τὸ πάντῃ ἀνυπόγραφον Θρασκίας (ἐκ τῆς Θρᾴκης πνέων ἄνεμος), καὶ τὸ ἄττω, καὶ τ' ἄλλα τῶν ὁποίων τινὰ προείπομεν· πρόσθες καὶ τῶν εἰς us καὶ um (= ος, καὶ ον) τὴν Λατινικὴν δοτικὴν εἰ ο = ῳ, domo, vino = δόμῳ, Ϝοίνῳ (α). Θ) Ἀλλ' ὅμως ὁ Ἁλικαρνασσεὺς Διονύσιος (30, π. Χ.), θεωρῶν τὴν ἁρμονίαν τῶν λέξεων τοῦ Πινδάρου, φαίνεται ὅτι μαρτυρεῖ καθόλε τὴν ἐκφώνησιν τᾶ ι τῶν δοτικῶν λέγων ἐπὶ λέξεως ἕτω „[παράκειται δὲ] τῷ σὺν ἀγλαΐᾳ εἰς τὸ ι λήγοντι τὸ ἴδετε ἀρχόμενον ἀπὸ τᾶ ι" (β)· τετέσι τὸ ἀγλαΐᾳ, (κατὰ τὴν ἀρχαίαν τᾶ ι προσγραφὴν ἀγλαΐΑΙ) ἔχει τὸ τελευταῖόν τε φωνῆεν (τὸ ι), δηλαδὴ τὸν τότε φθόγγον (ἐπειδὴ ὁ λόγος εἶναι περὶ ῥυθμᾶ καὶ μέλες φωνῆς), γειτονικὸν πρὸς τὸ ἀμέσως ἑπόμενον ι τοῦ ἴδετε· Ἀπορῶ πῶς ἐλάνθασε τὲς Ἐρασμίτας τὸ χωρίον τοῦτο τᾶ Ἁλικαρνασσέως Κριτικᾶ (διότι δὲν ἔτυχεν εἷς τινα ἐξ αὐτῶν νὰ τὸ ἀναγνώσω)· μ' ὅλον τᾶτο, καὶ ἂν τὸ ἔφερον εἰς ἀπόδειξιν τῆς κατ' αὐτὲς διαιρεμένης τῶν καταχρησικῶν διφθόγγων προφορᾶς, οὐδόλως δὲν ἔμελλε νὰ τοὺς ὠφελήσῃ. Ἐπειδὴ ὁ Ἁλικαρνασσεὺς θεωρεῖ τὸ ι τῶν καταχρησικῶν διφθόγγων ὄχι κατὰ τὴν εἰς τὴν κοινὴν διάλεκτον συνειθισμέτην προφορὰν,

---

(α) Ὁμοίως καὶ ἡ Σλαβονικὴ μετὰ τῶν διαλέκτων της σχηματίζει εἰς у καὶ ю τὰς πλείσας τῶν ἀρσενικῶν καὶ ἐδετέρων δοτικὰς [τὸ δὲ у καὶ ю εἴπομεν ὅτι εἶναι = ε καὶ ο (κατὰ τὴν ἀρχαίαν τᾶ ο προφορὰν, βλ. ὄπισθ. σελ. 363) = ο = ω = ῳ], ὡς, дому = domo = δόμῳ. древу = δρίβῳ (δρίϜῳ, δρίῳ), κτλ.

(β) Διον. Ἁλικαρ. περὶ Συνθέσ. τμ. κβ.

ἀλλὰ κατὰ λόγον μουσικῆς ἀκριβείας, καθ' ἣν ἐξήταζον οἱ ἀρχαῖοι μουσικοὶ καὶ τὴν μικροτάτην δίεσιν τῆς φωνῆς, καὶ ὅταν τοῦτο τὸ λεπτὸν τοῦ τόνου μόριον ἦτο πάντῃ ἀνήκουσον, καὶ τρόπον τινὰ συνεπτυγμένον εἰς τὸν ἦχον ἄλλου τινὸς μακροῦ καὶ μεγαλοφωνοτάτου φθόγγου· Μαρτυρεῖ δὲ τοῦτο Γεώργιος ὁ Χοιροβοσκὸς (450, μ. Χ.), λέγων ταῦτα. „Δεῖ δὲ γινώσκειν, ὅτι οἱ μὲν γραμματικοὶ ὡς πρὸς τὴν ἐκφώνησιν ἀποβλέποντες λέγουσι τὸ ι ἀνεκφώνητον εἶναι, ἡνίκα εὑρεθῇ ἢ μετὰ τοῦ α μακροῦ, ἢ μετὰ τοῦ η, ἢ μετὰ τοῦ ω, οἷον τῷ χρύσῃ, τῷ σοφῷ, τῷ Αἰνείᾳ· οἱ δὲ μουσικοὶ τῆς ἀκριβείας φροντίζοντες λέγουσιν, ὅτι ἐκφωνεῖται μέν, ἐκ ἐξακούεται δὲ διὰ τὸ μέγεθος τῶν μακρῶν φωνηέντων· εἰ γὰρ φωνῆέν ἐστί, φασι, πῶς δύναται ἀνεκφώνητον εἶναι; ἀλλ' ὥσπερ αὐλοῦ, φασὶ, καὶ ὀργάνου ἠχούντων ὁ αὐλὸς οὐκ ἐξακούεται διὰ τὸ μείζονα ἦχον ἔχειν τὸ ὄργανον καὶ καλύπτειν τὸν τοῦ αὐλοῦ ἦχον ἀσθενέστερον ὄντα, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὸ ι ἀσθενέστερον ὑπάρχον πάντων τῶν φωνηέντων, ἡνίκα εὑρεθῇ μετὰ τοῦ α μακροῦ, ἢ μετὰ τοῦ η, ἢ μετὰ τοῦ ω ἐν μιᾷ συλλαβῇ, οὐκ ἐξακούεται διὰ τὸ μέγεθος τούτων" (α). Ἰδοὺ πῶς ὁ Χοιροβοσκὸς, εἷς τῶν ἐπισήμων τῆς Ἀλεξανδρείας γραμματικῶν ἑρμηνεύει καθαρῶς τὸ νόημα τῶν λόγων τοῦ Ἁλικαρνασσέως, κηρύττων καὶ αὐτὸς τὸ ἀνεκφώνητον ι τῶν καταχρησικῶν, καὶ διακρίνων τὴν κοινὴν διάλεκτον ἀπὸ τὴν μουσικὴν ἀκρίβειαν, εἰς τὴν ὁποίαν ὅμως πάλιν δὲν ἐξηκούετο ὁ φθόγγος τοῦ ι, συμπνιγόμενος εἰς τοῦ ἐπικρατεστέρου

(α) Βλ. Bekker. Anecdot. Graec. τόμ. III, σελ. 1186.

φωνηέντος τὸν ἦχον πλέον ἀνεπαισθητότερον, πάρεξ τώρα τὸ παρὰ τοῖς Γάλλοις, φέρ' εἰπεῖν, ἄφωνον καὶ ὂν καὶ λεγόμενον e (e muet), τὸ ὁποῖον εἰς μὲν τὲς ψαλλομένες σίχες ἀπηχεῖ πως ἐνίοτε ἀμαυρὸν, εἰς δὲ τὴν κοινὴν αὐτῶν διάλεκτον μένει παντάπασιν ἀνεκφώνητον· ἀλλ' ὅμως οἱ Ἐρασμίται τὲτο μὲν τὸ Γαλλικὸν ἄφωνον φωνῆεν καὶ ἄλλα ἄλλων γλωσσῶν (οἷον καὶ τὸ Γερμανικὸν e, εἰς τὸ die, κτλ.), ἀναντιῤῥήτως ἀποδέχονται· τὸ δὲ ἀνεκφώνητον ι τῶν καταχρησικῶν διφθόγγων τῆς Ἑλληνικῆς θέλεσι πάντοτε νὰ τὸ ἐκφωνῶσι, τερετίζοντες ἢ μελῳδῦντες μεγαλοφωνότερα παρὰ τὲς ἀρχαίες τῆς Ἑλλάδος μεσικές! Ἀλλ' οὕτω πρέπει νὰ μὴ ςέργωσι μηδ' αὐτὰ τὰ ἐκθλιβόμενα φωνήεντα δι' ἀποςρόφε, ἢ συναλοιφῆς (ὡς ὠνόμαζον καὶ τὴν δι' ἀποςρόφε θλίψιν οἱ παλαιοί)· ἐπειδὴ αὐτὸς ὁ Ἁλικαρνασσεὺς θεωρῶν τὴν τῦ Πλάτωνος εὐρυθμίαν καὶ εὐμέλειαν (α), ὀνομάζει δάκτυλον τὸ, οἵδ' ἔ-(οἵδ' ἔχεσι=οἵδε ἔχεσι), διαιρεμένης τῆς συναλοιφῆς· ἐξετάζων δηλονότι τὸν δυνάμει ἐγκείμενον φθόγγον τῦ ἐκ τῦ δὲ ἀποθλιβέντος ε, ὅςις εἰς τὴν κοινὴν διάλεκτον ἀποσιωπώμενος, δύναται ὅμως ἐπὶ τῆς μελῳδίας καὶ νὰ ὑπηχηθῇ τρανώτερον ὁπωσδῆν, παρὰ τὸν εἰς τὰ μεγαλοφωνότατα τῶν καταχρησικῶν διφθόγγων α καὶ η καὶ ω συμπνιγόμενον λεπτὸν φθόγγον τῦ ι. Ὁ αὐτὸς ἐξ Ἁλικαρνασσε μεσικὸς, πραγματευόμενος ἐφεξῆς καὶ περὶ τῆς αὐςηρᾶς ἁρμονίας τῦ Θεκυδίδε (β), φέρει ταύτης παράδειγμα μεταξὺ τῶν ἄλλων

(α) Περὶ Συνθ. τμ. ιη.

(β) Αὐτίθ. τμ. κβ.

καὶ τὸ „καὶ Ἀθηναίων“ ὅπου (λέγει) „ἡ τῶν φωνηέντων (καὶ Α-) παράθεσις διακέκρουκε τὸ συνεχὲς τῆς ἁρμονίας καὶ διέσπακε, πάνυ αἰσθητὸν τὸν μεταξὺ λαβοῦσα χρόνον· ἀκέρασοί τε γὰρ αἱ φωναὶ τοῦ τε ι καὶ τοῦ α, καὶ ἀποκόπτουσαι τὸν ἦχον“, κτλ. Καὶ ἐδῶ λοιπὸν θεωρεῖ τὸν φθόγγον τοῦ ι, τοῦ ληκτικῦ τῆς λέξεως καὶ, ὡς ἄμικτον καὶ ἀσυγκέραστον πρὸς τὸν τῦ ἑπομένου α, τῦ ἀρκτικῦ τῆς λέξεως Ἀθηναίων, ἐκφράζων δηλονότι μουσικῶς τὴν μεταξὺ τῶν αι καὶ α συλλαβῶν μεσολαβῦσαν χασμῳδίαν, καὶ διαγράφων ἰδίως τὸν ἐν τῇ αι διφθόγγῳ συνεπτυγμένον ἦχον τοῦ ι (α)· ὅσις (ὅταν καθ' ἑαυτὸ ἐκφωνῆται

(α) Οὕτως εἶπε καὶ πολὺ ὕστερον Γρηγόριος ὁ Κορίνθιος, ὅτι ἡ αι ἔχει ἐκφωνούμενον τὸ ι (βλ. ὄπισθ. σελ. 371.) καὶ ὁ Μοσχόπουλος ὠνόμασε τὴν αι καὶ οι ἐκφωνούσας τὸ ι, ὡς συμβάλλον εἰς τὸν ἐξ αὐτῦ καὶ τῦ προηγουμένου φωνήεντος συγκιρνώμενον τρίτον τινὰ φθόγγον· καὶ ὁ Σχολιαστὴς Διονυσίου τῦ Θρακὸς Στέφανος (ἴσως ὁ κατὰ τὸν α αἰῶνα μνημονευόμενος Ἀλεξανδρινὸς γραμματικὸς· βλ. Anecdot. Graeca par Bekker· τόμ. β. σελ. 804), καὶ ὁ τὰ πλεῖστα περὶ τῶν διφθόγγων ἐκ τούτου κατὰ λέξιν ἀντιγράψας Μοσχόπουλος (βλ. Manuelis Moschopuli opuscula Græca, ἐκδόσ. par F. N. Titze, 1822, Lips.) λέγουσιν, ὅτι „ἡ αι καὶ οι ἔτε κατ' ἐπικράτειαν εἰσὶν ἔτε κατὰ κρᾶσιν ἀλλ' ἁδὲ διέξοδον“ (Μοσχόπ. σελ. 25, γράφε· κατὰ διέξοδον, ὡς ἔχει ὁ Σχ. τῦ Διονυσ. Ἐκ δὲ τῦ Μοσχοπόυλου πάλιν ἀναπλήρωσον τὰ ἐλλείποντα ἀπὸ τὸ κείμενον τῦ Σχολ. τῦ Διονυσ. μεταξὺ τῦ, αἱ δὲ κατὰ κρᾶσιν, καὶ τῦ, ἁδὲ κατὰ διέξοδον)· „εἰκότως· ὡς ξεηθεῖσαι τῦ ἰδιώματος τῶν διφθόγγων ἐξερήθησαν καὶ τῦ παρεχομένου“ (Μοσχόπ.—γρ. παρεπομένου· Σχ. Διον.) „χρόνου ταῖς διφθόγγοις, καὶ ἀντὶ κοινῆς λαμβάνονται τῷ τονικῷ παραγγέλματι ἀνὰ ἥμισυ χρόνου ἔχουσαι“ (Μοσχόπ.—γρ. ἕνα ἥμισυν [ἢ, ὡς ὁ Σχ., πρὸς ἕνα ἥμισυν] χρόνον ἔχουσαι. βλ. Σχ.

τὸ στοιχεῖον) εἶναι φύσει ἄκρατος καὶ ἀσυναίρετος πρὸς ἑπόμενον τὸ α· καθὼς οὐδὲ μετὰ τοῦ ε προηγέμενον τὸ ι συναλείφεται εἰς μίαν συλλαβὴν, κατ' αὐτοῦ τούτου τῆ συγγραφέως

Διονυσ.-. κατὰ τὴν παραγγελίαν δηλαδὴ τῶν Τονικῶν, ἤτοι Ῥυθμικῶν, οἵτινες καθὼς ἔλεγον τὴν ὡς συλλαβὴν δύω χρόνων καὶ ἡμίσεως, δύω μὲν τῆ ω μεγάλῳ, ἡμίσεως δὲ τῆ ς, ἕτως ἐθεώρευ καὶ τὴν αι καὶ οι ἑνὸς καὶ ἡμίσεως χρόνου ἑκατέραν, ἑνὸς μὲν τῆ βραχέος α καὶ τῆ βραχέος ο, ἡμίσεως δὲ τῆ ι· οἱ δὲ Μετρικοὶ ἢ Γραμματικοὶ καὶ τὴν ὡς συλλαβὴν ἔλεγον ἁπλῶς μακρὰν (τετέσι δύω χρόνων), καὶ τὰς αι καὶ οι βραχείας ἐν τέλει λέξεως, ὡς ἔντιμοι, ἅγιαι· βλ. Σχ. Ἡφαιστ. σελ. 78). Καὶ ταῦτα μὲν ἕτοι. Ὁ δ' Ἀριστείδης ὁ Κυϊντιλιανὸς (116, μ. χ.), ἀνάγει ὀρθότερον τὴν αι εἰς τὰς κατὰ κρᾶσιν, ὅπου καὶ ἡ οι δύναται νὰ ἀναχθῇ (προφερομένη ὡς ᾱ) κατὰ τὴν οὐ· ἀλλὰ καὶ τὸ, σεσηθεῖσαι τῆ ἰδιώματος τῶν διφθόγγων, εἶναι ἔκφρασις ἀνάρμοστος εἰς τὰς αι καὶ οι· διὰ τοῦτο εἴπομεν ὅτι ὁ Μοσχόπουλος ἔκαμεν ἀτόπους τινὰς διαφορὰς εἰς τὴν διαίρεσιν τῶν διφθόγγων, ὡς πρὸς τὸν Ἀριστείδην, τῆ ὁποίᾳ ἀντεγράψαμεν τὸ χωρίον ἔμπροσθεν (σελ. 203). Πανταχοῦ ὅμως καὶ ὁ Μοσχόπουλος συμφωνεῖ μετὰ τῶν ἄλλων γραμματικῶν περὶ τῆς τῶν διφθόγγων ὅλων καθ' ἡμᾶς προφορᾶς, καὶ ἓν ἀπὸ τὰ εἴδη τῶν συλλαβῶν μετρεῖ καὶ τὸ ἐκ δύω φωνηέντων (σελ. 25), ἀνάγων δηλαδὴ καὶ τὰς διφθόγγους εἰς τὰς συλλαβὰς, ὡς στοιχειώδεις, καθὼς καὶ καθέκαστον φωνῆεν ἁπλοῦν. Ὁ δὲ σοφὸς αὐτῆ ἐκδότης τὴν περὶ διφθόγγων προφορᾶς διδασκαλίαν τῆ Μοσχοπόλῳ μας ὁμολογήσας, ἔπειτα, δὲν ἐξεύρω πῶς, ἔτε τὴν περὶ τῆς ει γνώμην τε ἐνόησε (βλ. ἔμπροσθ. σελ. 288), καὶ τὰς αι καὶ οι ἐνόμισεν ὅτι τὰς ἐπρόφερε καὶ ὁ Μοσχόπουλος κατὰ τὸν Ἔρασμον! Ἐκήρυξε δὲ ῥητῶς καὶ „ὅτι ὁ Ἔρασμος ἐπιμένων εἰς τὰ ἴχνη τῶν ἀρχαίων (?) ἐδίδαξε περὶ διφθόγγων ἀληθέστερα (!!) παρὰ τὸν Ραϋχλῖνον, ὅσις ἠκολούθησε τὸς νεωτέρους Ἕλληνας!!! (Praef. p. XIII)." ὡς ἂν τάχα δὲν ἑλληνίζωσι πλέον οἱ Ἕλληνες οἱ νεώτεροι, διότι εἶναι νεώτεροι! Ἀλλ' ὁ Τίτσος δὲν μας διορίζει καὶ ποίων ἀρχαίων ἴχνη ἐπάτησεν ὁ Ἔρασμος· τῆ Ηλά-

τὴν μαρτυρίαν, τὴν ὁποίαν ἀντεγράψαμεν προλαβόντως (σελ. 254). Ἢ μήπως ἐπρόφερεν ὁ Διονύσιος Κάϊ τὸν καὶ, διαλύων τὴν δίφθογγον κατὰ τὸν Ἔρασμον, ὥςε να ὑποπτευθῶμεν

τωνος ἆρά γε καὶ τᾶ Δημοσθένες; καὶ πᾶ τὰ εὕρηκεν; ἐκεῖνοι οἱ μακαρίται δὲν ἐταξείδευσαν εἰς τὸ Ῥοτερόδαμον! εἰς δὲ πάλιν τὴν Ἑλλάδα, ὅπε σῴζονται τὰ ἴχνη των, ἔτε ὁ Ἔρασμος ἐπάτησεν ἔτε ὁ Τίτσος αὐτὸς, ὡς φαίνετ' ἀπὸ τὴν περὶ Μοσχοπόλων σοφὴν διατριβήν τε, εἰς τὴν ὁποίαν δὲν ἐνύησε φράσιν εἰς ὅλες τὲς νῦν Ἕλληνας γνωςὴν, τὴν „ὁ τᾶ Κρήτης ἀνεψιὸς“, καὶ, „τῷ θείῳ αὐτᾶ τῷ Κρήτης“ (κατ' ἔλλειψιν τᾶ ἀρχιερέως, ἀρχιερεῖ· ὡς λέγομεν πάντοτε συνήθως συνάπτοντες τὸ ἄρθρον μὲ τὴν γενικὴν τᾶ ὀνόματος τῆς ἐπαρχίας· οἷον, ὁ Ἐφέσε, ὁ Σμύρνης, ὁ Κρήτης, ἐλλειπτ· ἀρχιερεύς). ὁ δὲ Τίτσος ὑποπτεύεται τᾶ κειμένε διαφθορὰν, καὶ, τέλος, διορθόνει τὸ μὲν πρῶτον τᾶ Κρήτης εἰς τὸ, τᾶ Κρητὸς, τὸ δὲ δεύτερον τῷ Κρήτης εἰς τὸ, τῷ Κρητὶ (σελ. 6, 7)· Εἰ δὲ πάλιν μεταξὺ τῶν ἀρχαίων ἀριθμεῖ καὶ τὲς ἐπὶ τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσαντινεπόλεως φυγάδας εἰς τὴν Ἰταλίαν σοφὲς Ἕλληνας (δηλοῖ δὲ τᾶτο, γεραίρων αὐτὲς ὡς ἀνακαινισὰς τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων εἰς τὴν Ἰταλίαν, τετέςιν εἰς ἅπασαν τὴν Εὐρώπην. σελ. 12), ἀλλ' αὐτοὶ πάλιν ἔτοι ἦσαν οἱ αὐτοὶ καὶ τᾶ Ἐράσμε διδάσκαλοι καὶ τᾶ Ῥαϋχλίνε· πῶς λοιπὸν ἕτος μὲν ἠκολούθησε τὲς νεωτέρες, ἐκεῖνος δὲ τὲς παλαιὲς Ἕλληνας; ταῦτα προφανῶς ἀντιφάσκεσι πρὸς ἄλληλα. Μένει λοιπὸν μόνον ἀληθὲς, ὅτι, ἐκεῖνος ἐκ τῶν δύω τέτων ἐπέμεινεν εἰς τῶν ἀρχαίων τὰ ἴχνη, ὅςις διεφύλαξεν ἄχραντον καὶ ἀνόθευτον τῶν διδασκάλων τε τὴν προφοράν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Βυζαντινοὶ ἐκεῖνοι, καὶ πρὸ τέτων ὁ Μοσχόπολος, ἐπρόφερον ἀπαραλλάκτως μὲ τὲς νεωτέρες Ἕλληνας τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν (καθὼς καὶ τὰ συγγράμματά των κηρύττεσι, καὶ αὐτοὶ οἱ Ἐρασμῖται ὁμολογῦσιν), ἆρα ὁ Ῥαϋχλῖνος ἐδίδαξε τὲς ὀπαδές τε περὶ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἀληθῆ, συμφωνῶν καὶ μὲ τὲς ἀρχαίες ἐκείνες διδασκάλες τε καὶ μὲ τὲς ἐκείνων διδασκάλες καὶ μὲ ὅλον τὸ ἔθνος τῶν παλαιῶν καὶ νεωτέρων Ἑλλήνων· ὁ δὲ Ἔρασμος ἐβάδισεν ἄλλων ἀρχαίων ἀνθρώπων ἴχνη πάντων μᾶλλον, πλὴν Ἑλλήνων, καὶ ἐδίδαξε

НБ ОНУ імені І.Мечникова

ὅτι ἐπρόφερε καὶ τὸ ἀνεκφώνητον ι τῆς δοτικῆς ἀγλαΐᾳ; ἀλλ' αὐτὸς ἔτος, διαλαμβάνων περὶ τοῦ Ὁμήρου, ὠνόμασε τὴν αι μετὰ τῶν ἄλλων

περὶ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων διδασκαλίαν, πάντη ἄγνωστον καὶ ἀνήκεστον ἀπ' αἰῶνος εἰς τοὺς Ἕλληνας. Ταῦτα λέγουσι μὲ ζῆλον φιλικῆς εἰλικρινείας πρὸς τὸν σοφὸν Διδάσκαλον Τίτσον οἱ νεώτεροι Ἕλληνες, recenciores Græci! τὸν ὁμολογοῦσι δὲ καὶ δημοσίως χάριτας διὰ τὰς περὶ τὴν ἔκδοσιν τῆς πρώην ἀνεκδότου γραμματικῆς Ἐπιτομῆς τοῦ Μοσχοπόλου πολυτίμους ἀγῶνάς του· ἐλπίζοντες ὅτι εἰς δευτέραν τῶν ἐγχειριδίων ἔκδοσιν θέλει διορθώσει ἀκριβέστερον τὸ κείμενον, τὸ ὁποῖον, μετὰ τοσαύτας γενναίας του παρατηρήσεις, πάλιν ὅμως ἔχει σφάλματα πολλὰ, δὲν λέγω μόνον περὶ πνεύματα καὶ τόνους καὶ κόμματα καὶ ἄλλα κῶφα τυπογραφικὰ λάθη, ἀλλ' ἐπίσημα τῶν λέξεων ἁμαρτήματα, παραβλάπτοντα τὴν ἔννοιαν πολὺ πλειότερον παρὰ τὰ ὁποῖα ἐσημειώσαμεν ἀνωτέρω, τὰ, δι' ἔξοδον, καὶ, παρεχομένου, καὶ, ἀνὰ ἥμισυ· Φέρω πρὸς παράδειγμα τὰ, ὅσα παραχρῆμα προσέπεσαν εἰς τὰς ὄψεις μου, ἀνοίξαντος κατὰ τύχην τὸ βιβλίον εἰς τὴν 22 σελίδα· σίχ 6, πνεύματα ἐξιόντων, πολλῶν· γρ. πνεύματος ἐξιόντος πολλῶν.—σίχ. 7, αἰνυμένων, γρ. ἐνυμένων.—σίχ. 9, ὅτι ἐν ἄκροις. ἴσως γραπτέον, ὅτι [μέσως] ἐν ἄκροις.—σίχ. 10, κ, μὲν, γρ. τῷ κ μὲν.—σίχ. 11, προσπιλυμένως καὶ κυρτωμένως· γρ. προσπιλυμένης καὶ κυρτυμένης.—σίχ. 13, μεθ' ἁπτομένης, γρ. μήθ' ἁπτομένης.—πνεύματι πολὺ. γρ. πνεῦμά τι πολύ.—σίχ. 14, τὸ δ, θ. γρ. τὸ δ τοῦ θ.—σίχ. 15, ἄκρας γλώττης, προσπιλυμένοις. γρ. ἄ. τῆς γ. προσπιλυμένης.—σίχ. 19, μέσως, γρ. μέσως.—σίχ. 27, ἰδίως τὸ λ. γρ. ἰδίως, ὡς τὸ λ. κτλ. Σημείωσαι δὲ καὶ τὰς ἐν τῷ χειρογράφῳ ἀνορθογραφίας τῶν διφθόγγων ἀντ' ἄλλων γραμμάτων διὰ τὴν ταὐτοφωνίαν των· οἷον, προσπιλυμένοις, ἀντὶ -νης (οι=η=ι)· αἰνυμένων ἀντὶ ἐν-(αι=ε), καὶ (σελ. 33, σίχ. 4), σεύομαι ἀντὶ σέβομαι (ευ=εβ). Ὑπάρχει δὲ τὸ ἀντίγραφον τοῦ ιδ ἢ τοῦ ιε αἰῶνος, ὡς λέγει ὁ ἐκδότης (σελ. VI)· νομίζει δὲ καὶ ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ ἐπροφέρετο διεφθαρμένως ἤδη κατὰ τὸν ιδ αἰῶνα (σελ. VIII)· ἦγον κατ' αὐτὸς σχεδὸν τοὺς χρόνους τοῦ ἀρτιεπῶντος Μοσχοπόλου (1275-1300.), καὶ δύω αἰῶνας πρὸ τοῦ Ἐράσμου (1520)!

διφθόγγων συλλαβὴν, ἤτοι φωνῆεν ἁπλῶν, ὡς εἴδομεν ἐν τῷ περὶ τῆς οι (σελ. 312). Καὶ φωνῆεν δὲ ἰδίως φαίνεται ὅτι ὀνομάζει ὄχι τὸ ι μόνον τῆς αι ἀλλ' ὅλην, ἴσως, τὴν δίφθογγον (ὡς καὶ ὁ Σέξτος τὴν ὠνόμασε στοιχεῖον), ἐν ᾧ θεωρεῖ τὸ ἐφεξῆς κῶλον τοῦ Θουκυδίδου „καὶ ἐλπίσας μέγαν τε ἔσεσθαι, καὶ ἀξιολογώτατον τῶν προγεγενημένων". ὅπου (λέγει) „τρία ἀλλήλοις ἑξῆς ὰ διὰ μακρᾶ παράκειται τὰ φωνήεντα". — ποῖα; — τὸ αι, τᾶ καὶ, πρὸς τὸ ε (καὶ ἐλπίσας), καὶ τὸ ε πρὸς τὸ ε (τε ἔσεσθαι), καὶ πάλιν τὸ αι πρὸς τὸ α (καὶ ἀξιολογώτατον). Ἀλλ' ὅπως ἂν ἔχῃ τὸ περὶ τούτου, καὶ ὅ,τι ἂν ἐμεθόδευον οἱ παλαιοὶ μουσικοὶ περὶ τῆς τόσον ὀλίγον γνωστῆς εἰς τὰς νεωτέρας καταμετρήσεως τῶν ῥυθμῶν, ὁ Ἁλικαρνασσεὺς μουσικὸς οὔτε λαλῶν τὴν κοινὴν διάλεκτον διῄρει παραλόγως τὴν αι, ἔτε ψάλλων ἐξεφώνει τὸ ι τῶν δοτικῶν εἰς ἐπήκοον τῶν ἀκροατῶν τε· ἢ μή πως ἠδύνατο νὰ ἀναγινώσκῃ ἄλλως μὲν τὸν Ὅμηρον, ἄλλως δὲ τὸν Πίνδαρον καὶ τὸν Θουκυδίδην, διαφόρως δὲ καὶ παρὰ τοὺς προγενεστέρους καὶ συγχρόνους τε σοφοὺς, οἵ τινες ὁμολογοῦσι τὴν παντελῆ ἀφωνίαν τοῦ ι τῶν δοτικῶν; Ι) Εὐθὺς ὁ Στράβων, σύγχρονος τοῦ γέροντος ἤδη Διονυσίου (15, π. Χ.— 1, μ. Χ. (α)), μᾶς βεβαιόνει, ὅτι εἰς τὸν καιρόν τε πολλοὶ οὔτε προσέγραφον ἔτ' ὑπέγραφον τὸ ι εἰς τὰς δοτικὰς, ὡς φύσει ἀνεκφώνητον· „Πολλοὶ χωρὶς τοῦ ι γράφουσι τὰς δοτικὰς, οἷον ΜΟΥΣΗ, ΘΕΩ, καὶ ἐκβάλλουσί γε τὸ ἔθος φυσικὴν

(α) „Ἄνδρες δὲ ἐγένοντο ἐξ αὐτῆς (τῆς Ἁλικαρνασσοῦ) Ἡρόδοτός τε ὁ συγγραφεὺς, καὶ Ἡράκλειτος, καὶ καθ' ἡμᾶς Διονύσιος ὁ συγγραφεύς". (Στράβ. ζ).

αἰτίαν ἐκ ἔχον" (α) τί ἄλλο σημαίνει, παρακαλῶ, τὸ, φυσικὴν αἰτίαν ἐκ ἔχον, εἰ μὴ, ὅτι τὸ ι δὲν ἦτο ἀναγκαῖον εἰς τὴν φυσικὴν τῆς διφθόγγυ προφορὰν, τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ ὅτι ἦτο πανταχοῦ καὶ πάντη ἀνεκφώνητον; ΙΑ) Ὁ Κυϊντιλιανὸς (80, μ. Χ.), κατακρίνων ὡς πλέον περιττὴν καὶ πρὸς τὴν ὀρθὴν ἀνάγνωσιν τὲς πρωτοπείρυς ἐμποδίζυσαν τὴν τῶ ει γραφὴν τῆς πληθυντικῆς τῶν Λατίνων ὀνομαςικῆς (οἷον puerei, ἀντὶ pueri), προσθέτει, ὅτι τῶτ' αὐτὸ (τὸ περιττὸν εἶναι) συνέβη καὶ εἰς τὸ ι τὸ προσγραφόμενον εἰς τὰς Ἑλληνικὰς δοτικὰς, ἐνίοτε δὲ καὶ εἰς τὸ μέσον τῆς λέξεως, ὡς ΛΗΙΣΤΗΙ = ληςῇ (β)· ἄρα καὶ αὐτὸς ἐπρόφερε τὸ ληςῇ ὡς ληςῆ. ΙΒ) Ὁ Πλέταρχος (85, μ. Χ.) παράγων ἐκ παλαιᾶς ἐτυμολογίας τὸ θρησκεία παρὰ τὸ Θρῆξ, Θρᾷξ (ὡς καὶ τὸ θρασκίας ἐκ τῶ Θρᾴκη), δεικνύει καὶ αὐτὸς ὅτι ἐπρόφερε τὸ ἐνυπόγραφον ὡς τὸ ἀνυπόγραφον η (γ). ΙΓ) Ὁ Γραμματικὸς Ἀπολλώνιος (100, — 130, μ. Χ.) λέγει ῥητῶς, ὅτι τὸ πρωτοπρόσωπον τῆς ὁριςικῆς νικῶ συμπίπτει ὡς ταὐτόφωνον μὲ τὸ τῆς εὐκτικῆς ἐνυπόγραφον νικῷ· καὶ, „ὅτι τὰ ἐν δοτικῇ (ἄλλῃ, ἰδίᾳ) ἐπιῤῥήματα οὐκ ἐξεφώνει τὸ ι" (δ). Ὁμοίως καὶ ὁ Ἡρωδιανὸς (163, μ. Χ.) ὀνομάζει τὸ προσγεγραμμένον ι ἀνεκφώνητον (ε). Καὶ πολὺ δὲ πρὸ τέτων ὁ Δράκων διορίζων τὴν ποσότητα τῶ ληκτικῶ

(α) Στράβ. ιδ, σελ. 648.
(β) Quintil. I, 7.
(γ) Πλετ. Ἀλεξάνδρ. § α.
(δ) Ἀπολλ. περὶ Συντάξ. γ.
(ε) Ἡρωδ. περὶ τῶ μεγάλυ ῥήμ.

α, ἀριθμεῖ καὶ τὴν ᾳ λήγουσαν τῆς δοτικῆς ὡς ἁπλῆν α μακρὸν (ὡς, γῆρᾳ, κέρᾳ, δέπᾳ) (α). ΙΔ) Σέξτος ὁ ἐμπειρικὸς ὁμολογεῖ ἀδιάφορον τὴν, εἴτε μετὰ τοῦ ι εἴτε καὶ χωρὶς, γραφὴν τῆς δοτικῆς· „Οὐδὲν γὰρ βλαπτόμεθα ἐάν τε σὺν τῷ ι γράφωμεν τὴν δοτικὴν πτῶσιν, ἐάν τε μή“. (β). ΙΕ) Ὁ Μακρόβιος (395, μ. Χ.) διδάσκει ὅτι εἰς τὸ τῆς β συζυγίας τῶν περισπωμένων ῥημάτων δεύτερον πρόσωπον προσγράφεται μὲν τὸ ι, ὡς, ΤΙΜΑΙΣ (= τιμᾷς), ἀλλ' ὅμως δὲν ἐκφωνεῖται, οὐδὲ συμβάλλει οὐδόλως εἰς τὸν φθόγγον τῆς ληγούσης τοῦ ῥήματος „nihil sono confert“! Ὥρσε (κατὰ τὴν μαρτυρίαν καὶ αὐτῶν τῶν παλαιῶν σοφῶν Ἑλληνιζῶν) ἐξ ἀρχῆς οἱ Ἕλληνες ἀνεγίνωσκον ὄχι μόνον μὲ τὰ ὄμματα ἀλλὰ καὶ μὲ τὸν νοῦν, διακρίνοντες τὸ ἀνεκφώνητον ι τῶν καταχρησικῶν διφθόγγων, ἂν καὶ προσεγράφετο (καθὼς καὶ τὴν σήμερον εἰς τὰς ἐπιγραφὰς καὶ τὸ προσγράφομεν καὶ δέν το ἐκφωνοῦμεν)· ἀλλ' οἱ πρωτοσάται τῆς Ἐρασμικῆς αἱρέσεως ἠθέλησαν (ὡς φαίνεται) νὰ ἀναγινώσκωσι τὰς Ἑλληνικὰς διφθόγγους μόνον μὲ τὰ ὄμματα! ΙΣ) Ὁ Χοιροβοσκὸς (450, μ. Χ.), τῷ ὁποίῳ προλαβόντως ἀντεγράψαμεν τὴν ῥῆσιν, κηρύττει τὸ προσγεγραμμένον ἢ καὶ ὑπογεγραμμένον ι ἀνεκφώνητον, ὡς καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ καὶ οἱ μετ' αὐτὸν ὅλοι γραμματικοὶ, ἐν οἷς καὶ ὁ Σχολιαστὴς Διονυσίου τοῦ Θρακὸς (ἴσως, 100—150, μ. Χ.), καὶ Ἰωάννης ὁ Φιλόπονος (617, μ. Χ. (γ)), καὶ ὁ

(α) Δράκ. περὶ μέτρ. 116. (β) Πρὸς Γραμματ. Α. 9.

(γ) „Πᾶσα δοτικὴ εἰς αις λήγουσα μεταβάλλει τὸ α εἰς η ἐπὶ τῆς ἰάδος, προσγραφομένου μὲν τοῦ ι μὴ συνεκφωνουμένου δέ· οἷον, καλαῖς, καλῇσι (περὶ διαλέκτ. Ἰων.)

Εὐσάθιος (εἰς ἰλ. ζ), καὶ ὁ Κορίνθιος Γρηγόριος (1150, μ. Χ. (α)), καὶ ὁ Μοσχόπυλος (1275, μ. Χ. (β)), καὶ αὐτὸς τελευταῖον ὁ Λάσκαρις (1490, μ. Χ. (γ)). πρέπει δέ πως νὰ καταδεχθῶσι καὶ τοῦτον οἱ Ἐρασμῖται, ὡς παλαιὸν πατέρα τῶν ἑλληνισῶν διδασκάλων τοῦ διδασκάλου των Ἐράσμου! ΙΕ) Τελευταῖον εἰς παμπόλλας παλαιὰς ἐπιγραφὰς γράφεται ἡ α, η, ω, λήγουσα τῶν δοτικῶν χωρὶς τοῦ ι (δ)· οἷον εἰς ἐπιγραφὴν τῆς Ἑλλάδος (ἴσως, τῷ 120, π. Χ.), ἐμ Ποτιδαία· τῇ πατρίδι· τῶ χρόνω, ἀντὶ, -δαίᾳ,-τῇ,-τῷ,-νῳ. Εἰς τὸ τῆς Ὀλβίας περὶ Πρωτογένους ψήφισμα (100, ἢ 50, π. Χ.) γράφεται

(α) „Οἱ Ἴωνες τὸ μὴ ἐκφωνέμενον ι ἐκφωνεῖν εἰώθασιν· Ὅμηρος, ὑπερώϊον ἀντὶ ὑπερῷον. Καὶ οἱ Αἰολεῖς τὸ ἀνεκφώνητον ι ἐκφωνεῖν εἰώθασιν ἐπὶ δευτέρου καὶ τρίτου προσώπου, οἷον βοᾷς, βοάϊς" (Γρ. Κορινθ. περὶ διαλέκτ.). Τὸ ἐκφωνεῖν εἰώθασιν εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ προφέρουσιν ἀσυναιρέτους τὰς τοιαύτας συλλαβάς. (β) Βλ. ὄπισθ. σελ. 393. (γ) Κωνς. Λάσκαρ. γραμ. βιβ. γ.

(δ) Εἰς τὴν ἐπὶ τῆς 80 Ὀλυμπ. τὸ γ (453, π. Χ.) ἀρχαιοτάτην τῶν Ἀθηναίων ἐπιγραφὴν ἀναγινώσκεται: εν τα αυτο ενιαυτοι (ἀντὶ, εν τοι, αυτοι=ἐν τῷ αὐτῷ), χωρὶς τοῦ προσγεγραμμένου ι (βλ. Palaeograph. Montfauc. p. 140), καὶ, Μεγαρο· ἀλλὰ διορθόνεσι: Μεγαροι, ἢ, Μεγαροισιν· καὶ, το αυτο (χωρὶς τῆς ἐν)=τοῦ αὐτοῦ (Ossan. Syll. 21. Müller, Aeg. p. 179). Ἂν καὶ εἰς τὴν αὐτὴν ἐπιγραφὴν γράφεται ἡ ου (ὡς, φρουρὸς, κτλ.), ἀλλ' ἡ διόρθωσις εἶναι πιθανή· διότι ἐφεξῆς εἰς τὰς ἄλλας δοτικὰς προσγράφεται τὸ ι· οἷον: εν τοι πολεμοι· εν Κυπροι. Φοινικει· Αιγινει (τῷ πολέμῳ, Κύπρῳ, Φοινίκῃ, Αἰγίνῃ). Εἰς δὲ τῆς 84 Ὀλυμπ. ἐπιγραφὴν (Welcker. Epigr. p. 7) γράφεται, ιερεσι (ὠδῖσι), ἀντὶ ἱερεῖσι (ε=ει), ἱερῆσι (ει=η). Ἵνα ἄρα διαιρῶσιν οἱ Ἐρασμῖται τὸ στοιχεῖον ε=ει, η;

δὶς, κατασκευᾶν, ἀντὶ κατασκευᾷν. Εἰς Ἔφεσ. ἐπιγραφὴν ἐπὶ Τιβερίου (14, μ. Χ.), Ἐφεσία, Ὀνοτορία, Ὀφελλία, ἀντὶ-αι (=ᾳ), καὶ, τη, ἀντὶ τηι (τῇ). Εἰς ἐπιγραφὴν Σμύρνης (20, μ. Χ.), Τιβερίω, Σεβαστῶ, ἀντὶ,-ωι,-ςῶι (ῳ, ςῷ). Εἰς ἄλλας ἐπὶ Τίτου καὶ Βεσπασιανῦ (75—80, μ. Χ.): Σεβαςῶ, Οὐεσπασιανῶ, καὶ, Τίτω, Φλαυΐω Ευελπίςω, ἀντὶ ωι=ῳ. Εἰς τὴν ἐν Ἡρακλείᾳ κατὰ τὸ 1743, εὑρεθεῖσαν ςήλην Ἑλληνικῆς ἐπιγραφῆς (80, μ. Χ.), αἱ δοτικαὶ γράφονται ἀνυπόγραφοι. Εἰς Μεγάρων ἐπιγραφὴν (143, μ. Χ.), εὐνοία, τῆ, ἀντὶ, αι, τῆι (=ᾳ, τῇ). Εἰς Βιθυνῶν ἐπιγραφὴν ἐπὶ Ἀντωνίνυ (150, μ. Χ.): Ἀσκληπιῶ καὶ Ὑγεία· Αἰλίω Ἀδριανῶ, Ἀντωνείνω, Σεβαςῶ, ἀντὶ,-ωι=ῳ, καὶ,-αι =ᾳ· καὶ εἰς νόμισμα τῶν Ἱεραπολιτῶν: ἐν τῶ Λιβάνω, ἀντὶ, τῷ,-νῳ. Εἰς ἄλλα νομίσματα τοῦ φιλοσόφυ Ἀντωνίνυ (160—179, μ. Χ.): Ἀντωνείνω Αὐρηλίω τῷ (καὶ τὸ) β Καίσαρι· ἀντὶ, Ἀντωνίνῳ,-λίῳ τῷ δὶς (ἢ τὸ δεύτερον) Καίσαρι. Καὶ εἰς Ἀγκύρας ἐπιγραφὰς: ἐν ἐκκλησία, βουλῆ, φυλῆ, ἵππω δημοσίω· ἀντὶ,-ᾳ,-ῃ,-ῳ. Εἰς νόμισμα Κομμόδυ (185, μ. Χ.): Εὐτυχῆ Βριτανικῶ, ἀντὶ εὐτυχῇ (τυτέςιν εὐτυχεῖ), Βριτανικῷ. Εἰς Σμύρνης ἐπιγραφὴν (212, μ. Χ.): ἑκουσίω ἀνάγκη, ἀντὶ,-ῳ,-γκῃ. Εἰς ἐπιγραφὴν Θυατείρων ἐπὶ Καρακάλλα (218, μ. Χ.): Ἀγαθῇ Τύχη=θῇ,-χῃ. Εἰς ἐπιγραφὴν ἐπὶ Ἀλεξάνδρυ τῦ Σεβήρυ, (223, μ. Χ.): Σαββάτω, ἐν τῷ πίνακι· ἐν τοῖς παρωχηκόσι· ἂν ἐνπέσῃ· ἀντὶ, σαββάτῳ· ἐν τῷ· παρῳχηκόσι· ἐμπέσῃ. Εἰς νομίσματα ἐπὶ Γορδιανῦ τῦ Πίυ, καὶ Γαλερίυ Μαξιμίνυ (240—313, μ. Χ.):

НБ ОНУ imagelib.onu.edu.ua

ἐν Ἰωνία, ἀντὶ,-ᾳ· ἀλλὰ περὶ τέτων εἶναι περιττὸν νὰ λέγωμεν μακρότερα (α).

§ ς. Κεφάλαιον δὲ τῶν ἀποδείξεων περὶ τῆς ἀδιαιρέτε καὶ ςοιχειώδες ἐκφωνήσεως τῶν τε καταχρηστικῶν διφθόγγων, καὶ τῶν κυρίων αὐτῶν, ἀσμένως ἐπιθέτομεν, ὡς χρυσῆν κορωνῖδα, τὴν μαρτυρίαν Κλεάρχε συγχρόνου καὶ μαθητῆ τῆ Ἀριςοτέλες (β). Οὗτος μνημονεύει τὸ εἰς τὸν Πᾶνα ποίημα τῆ συμπατριώτε του Καστορίωνος τοῦ Σολέως (360, π. Χ.), τὸ ἐφεξῆς.

„Σὲ τὸν βόλοις νιφοκτύποις δυσχείμερον
„Ναίονθ' ἕδος, θηρονόμε Πὰν, χθὸν' Ἀρκάδων,
„Κλήσω γραφῇ τῇ δ' ἐν σοφῇ πάγκλειτ' ἔπη
„Συνθεὶς, Ἄναξ, δύσγνωστα μὴ σοφοῖς κλύειν·
„Μεσοπόλε θὴρ, κηρόχυτον ὃς μείλιγμ' ἰεῖς, κτλ.

Τέτων δὲ τῶν ςίχων, λέγει ῥητῶς ὁ Κλέαρχος, ὅτι καθεὶς εἶναι διῃρημένος εἰς τρεῖς διποδίας (ἤτοι συζυγίας δύω ποδῶν ἰαμβικῶν), ἀπὸ τὰς ὁποίας πᾶσα μία περιέχει δέκα γράμματα: οἷον

(α) Βλέπε τοὺς ῳρομνημονευθέντας ἐκδότας ἐπιγραφῶν καὶ Περιηγητὰς καὶ Νομισματολόγες, Γρετέρον, Πατίναν, Ὄκκονα, Σπωνίε ῳεριήγησιν, Ὀσσάννε συλλογὴν ἐπιγραφῶν (Ossann, syllog. inscript· Fasc. I, p. 20, καὶ 36, IV, p. 172), τὸν κλεινὸν Βιλλοϊσῶνα Villoison (Anecdot. Graec. tom. II, p. 130), τὴν Παλαιογραφίαν τῆ Μομφοκῶνος ἢ Μοντεφαλκῶνος, Montfaucon, κτλ.

(β) Παρ' Ἀθηναίῳ βιβ. I, σελ. 454· βλ. καὶ Πόρσωνα in Supplem. praefat. ad Hec. p. 27.

Σ.ἑ.τ.ὸ.ν β.ὁ.λ.οι.ς | ν.ι.φ.ο.κ.τ.ύ.π.οι.ς | δ.υ.σ.χ.ε.ί.μ.ε.ρ.ο.ν |
Ν.αι.ο.ν.θ' ἕ.δ.ο.ς | θ|.η.ρ.ο.ν.ὁ.μ.ε. Π.ὰ.ν| χ.θ.ό.ν.' Α.ρ.κ.ά.δ.ω.ν|(α)
Κ.λ.ή.σ.ω. γ.ρ.α.φ.ῆ| τ.ῆ.δ.' ἐ.ν.σ.ο.φ.ῆ.| π.ά.γ.κ.λ.ει.τ.' ἔ.π.η. (β)

Καὶ τὰ ἑξῆς. Ὥςε ὁ Κλέαρχος καὶ πρὸ τότε ὁ Καζορίων τάττεσι μεταξὺ τῶν ἁπλῶν γραμμάτων καὶ τὰς διφθόγγες οι, ει, αι, η, καθὼς καὶ τὰς ἐπρόφερον ὁμοῦ μὲ τὰς λοιπὰς, ὡς ςοιχεῖα ἁπλᾶ καὶ ἀδιαίρετα. Ἰδὲ τίνας ἔχομεν διδασκάλες τῆς ἀδιαιρέτε τῶν διφθόγγων ἐκφωνήσεως οἱ νεώτεροι Ἕλληνες, τὸν Κλέαρχον, τὸν Ἀριςοτέλην, τὸν Πλάτωνα, πάντας ἁπλῶς τὰς συγγραφεῖς καὶ ποιητὰς τῆς ἀκμαζέσης Ἑλληνικῆς γλώσσης. Ἂν ἐκεῖνοι κακῶς ἐπρόφερον ταῦτα τὰ ςοιχεῖα, τί πταίομεν ἡμεῖς οἱ

(α) Τῆ δευτέρᾳ ςίχῳ ἡ πρώτη διποδία περιέχει ἐννέα γράμματα, ἀλλ' εἰς τὴν ἐφεξῆς ἀριθμῆνται ἕνδεκα· καὶ ταύτης τὸ πρῶτον σύμφωνον θ ἠρίθμει, καθὼς φαίνεται, ὁ ποιητὴς μὲ τὰ τῆς προτέρας, ἀπαρτίζων ἐξ ἀμφοτέρων τὰ εἴκοσι γράμματα τῶν δύω διποδιῶν. Εἰς δὲ τὴν τρίτην τὸ τελευταῖον ν δὲν ἀριθμεῖται· διότι ἡ λήγουσα παντὸς ςίχυ εἶναι ἀδιάφορος· ὥςε πάντη ωεριττῶς καὶ τολμηρῶς ἤθελέ τις μεταβάλει τὸ Ἀρκάδων εἰς Ἀρκάδα (χθὼν Ἀρκάδα).

(β) Καὶ τῆ τρίτῃ τότε ςίχῳ ἡ δευτέρα διποδία φαίνεται μόνον ἐννέα γραμμάτων περιεκτική· ἀλλ' ἐν τότοις ἀριθμεῖται καὶ τὸ δι' ἀποςρόφυ ἐκθλιβόμενον ε τῆ δὲ, διαιρεμένης τῆς συναλοιφῆς, ὡς εἶπεν ὁ Ἁλικαρνασσεὺς ἐν τῷ, οἳ δ' ἔχουσι (βλ. ὄπισθε σελ. 397). Τῆ τετάρτῃ τὸ δύσγνωστα νομίζω ὅτι ωρέπει νὰ γράφηται δύσγνωτα (ὄχι ὀλιγώτερον Ἑλληνικὸν ωαρὰ τὸ δύσγνωςα)· διὰ νὰ συμπληρόνηται ἀκριβῶς καὶ τῆς τότε δευτέρας διποδίας ἡ τῶν γραμμάτων δεκάς. Ὁ δὲ πέμπτος, τέλος, στίχος ἀριθμεῖται ὡς ὁ δεύτερος. Σημείωσαι δὲ, ὅτι ἡ τοιαύτη κατὰ διποδίαν σύνθεσις τῶν τριμέτρων ἰαμβικῶν κρίνεται ἀηδὴς διὰ τὴν διηνεκῆ ἐπανάληψιν τῆς αὐτῆς τῶν ςίχων τομῆς.

κληρονομήσαντες, ὡς ἀπόγονοι, τὴν προφοράν των; ἐκείνες ὄχ' ἡμᾶς ἔπρεπε νὰ ψέγωσιν οἱ περὶ τὸν Ἔρασμον ὡς βαρβαροφώνες! μᾶλλον δὲ μηδ' ἡμᾶς μηδ' ἐκείνες· ἐπειδὴ τίποτε δὲν ἐπαίσαμεν ἐκφωνοῦντες τὰ ςοιχεῖα τῆν γλώσσης ἡμῶν (καθὼς καὶ πᾶν ἄλλο ἔθνος τὰ ἰδικά τε), κατὰ τὴν πατροπαράδοτον ἀπαγγελίαν. Εἰ δὲ καὶ ὁ Ἔρασμος, καὶ τοι ἀλλόγλωσσος, ἐπενόησεν ἄλλο τι βαθύτερον, ἢ λεπτότερον καὶ τρίψιλον ἐπινόημα περὶ τῆς ἐκφωνήσεως τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων, ταύτην μὲν τὴν ἐπίνοιαν ἔπρεπε νὰ τὴν ἐφύλαττεν ἀνέκδοτον πρὸς ἰδίαν ἢ καὶ τῶν φίλων τε μελέτην καὶ διατριβήν· εἰς δὲ τὸ ἔθνος τῶν Ἑλλήνων ἐχρεώςει νὰ ἐσυγχώρει, καὶ αὐτὸς δὲ μετ' αὐτῶ νὰ συγκατέβαινε, νὰ λαλῇ τὰ Ἑλληνικὰ κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς νενομισμένην προφορὰν, ἐπιλέγων μεγαλοφρόνως τὸ τῦ Κικέρωνος· „τὴν μὲν τῦ λόγε χρῆσιν τῷ δήμῳ συνεχώρησα, τὴν δ' ἐπιςήμην ἐμαυτῶ συνετήρησα“ (α)! ἀλλ' ὁ Ἔρασμος, ὡς φαίνεται, δὲν ἦτο Κικέρων! ὐδ' ἡ ἐπίνοιά τε, λογικὴ ἐπιςήμη! Εἴθε δέ τινες τῶν ὀπαδῶν τε, ὅσοι τὴν σοφίαν καὶ ἐν πολλοῖς ἀνώτεροι τοῦ Κικέρωνος, νὰ φρονήσωσι καὶ περὶ τῆς χρήσεως τῦ λόγε τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὸν ἔνδοξον Ῥήτορα τῆς Ῥώμης, μᾶλλον δὲ κατὰ τὴν ἐν αὐτοῖς ἐνοικῦσαν φιλοσοφίαν, καὶ κατ' αὐτὴν προσέτι τὴν ἐπιςήμην τῆς

(α) Usum loquendi populo concessi, scientiam mihi reservavi. Cic. Orat. 48. Εἶπε καὶ ὁ Ὁράτιος· „Ἡ χρῆσις (ἤτοι ἡ νενομισμένη συνήθεια) εἶναι δίκη καὶ κανὼν τῆς τῦ λόγε προφορᾶς· usum esse loquendi jus et normam“ (Horat. de Art. poëtic).

Ἑλληνικῆς γλώσσης! Τῆς ὁποίας ὄντες θαυμασῶς ἐγκρατεῖς ἐξακριβόνεσι μὲν τὴν ὀρθότητα καὶ τὴν σημασίαν τῶν ὀνομάτων, αἰσθάνονται δὲ καὶ τὴν μεσικωτάτην εὐμέλειαν καὶ μελῳδίαν τῶν φωνῶν της, πολλὰ καὶ καλὰ συντάσσοντες σημειώματα εἰς τοὺς Ἕλληνας ποιητάς τε καὶ συγγραφεῖς, καὶ τούτων ἐκδόσεις τὰς ἀρίσας φιλοπονοῦντες, καὶ τὴν Ἑλληνικὴν φιλολογίαν πλουτίζοντες ἀξίως τῆς ἄβρᾶς καὶ περικλεοῦς πολυμαθείας των. Τοιοῦτοι σοφοὶ Ἕλληνισαὶ, ὁποίους ὁ καθ' ἡμᾶς μάλισα ἐβλάστησε χρόνος, σεβάσμιοι, κἄν ἐρασμίζωσι, καὶ τὰ μάλισα τίμιοι καὶ παρ' Ἕλλησι, δύνανται καὶ αὐτοὶ νὰ προτιμήσωσι, καὶ εἰς τὰ κατὰ τὴν Εὐρώπην λαμπρὰ τῶν Μεσῶν φροντισήρια νὰ εἰσάξωσι τῆς Ἑλληνικῆς προφορᾶς τὴν γνησίαν καὶ αὐτόχθονα μεσαν, ἐξορίσαντες τὴν ἀλλόφυλον καὶ νόθον, καὶ τί ἄλλο, πάρεξ αὐτόχρημα βαρβαροφωνίαν; ἥτις ἔκ τινων ἀνηλίων βαράθρων τῆς ἀλαζόνος ἡμιμαθείας χθὲς καὶ πρῴην ἐξαίφνης ἐπεισελθοῦσα, Καρικώτατον κακὸν, ἀξιοῖ νὰ διοικῇ πολλαχοῦ τὴν διδασκαλίαν τοῦ καθ' Ἕλληνας λόγου, ἀποσκυβαλίζουσα τὴν ἑτέραν, ἡ ἀμαθὴς τὴν φιλόσοφον, ἡ δυσειδὴς τὴν εὐμορφοτάτην, ἡ τραυλὴ καὶ παράλογος τὴν ἀρτιεπῆ καὶ λογικὴν καὶ σώφρονα. Ταῦτα φίλοι περὶ φίλων τῶν Ἐρασμιτῶν ἐπευχηθέντες ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας καὶ τῆς ταύτην σπεδαζούσης φιλέλληνος νεολαίας τῶν Εὐρωπαίων, καταπαύομεν τὸν περὶ τῶν διφθόγγων λόγον, καὶ μεταβαίνομεν εἰς τὸ τρίτον καὶ τελευταῖον τοῦ συντάγματος τμῆμα, τὸ περὶ προσῳδίας.

ΤΜΗΜΑ Γ.

ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΩΙΔΙΑΣ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α.

ΔΟΞΑΙ ΤΩΝ 'ΕΡΑΣΜΙΤΩΝ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΤΟΝΩΝ ΕΥΡΕΣΕΩΣ ΚΑΙ ΧΡΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΙ ΑΥΤΩΝ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ ΤΗΣ 'ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΡΟΣΩΔΙΑΣ· ΚΑΙ ΠΡΟΣ ΤΑΥΤΑΣ 'ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΣ.

§ α. Ὑπὲρ τὰ μέσα τῆς ιζ ἑκατονταετηρίδος (1670, μ. Χ.), δύω θερμότατοι πρόμαχοι τῆς Ἐρασμικῆς αἱρέσεως, Ἰσαὰκ ὁ Βόσσιος καὶ Ἐρρῖκος ὁ Ἐννίνιος, ἐπεχείρησαν νὰ διορθώσωσι καὶ τὴν Ἑλληνικὴν προσῳδίαν, ἀποδεικνύοντες μὲ γενναῖα ἐπιχειρήματα (καθὼς πάντοτε συνειθίζεσι νὰ λέγωσιν), ὅτι οἱ νεώτεροι Ἕλληνες διεφθείραμεν καὶ κατὰ τὲς τόνες τῆς πατρῴας ἡμῶν γλώσσης τὴν προφοράν! Καὶ εἰς τίνα μὲν τῶν δύω τέτων ἀνδρῶν, ὡς εἰς πρῶτον εὑρέτην, ἀνήκει κυρίως ταύτης τῆς ἐπινοίας, μᾶλλον δὲ τῆς κακοτεχνίας ὁ ἄθλιος

ξέφανος, δὲν ἐξεύρω (α)· ἀγνοῶ δὲ καὶ ἂν τις ἄλλος πρὸ αὐτῶν, παρόμοιος αὐτῶν σοφὸς, ἐφαντάσθη τοιαῦτα περὶ τῆς Ἑλληνικῆς προσῳδίας· καὶ πολλὰ εὐαρεσθῆμαι εἰς τὴν γλυκεῖαν

(α) Ὁ Ἐννίνιος (Henricus Christianus Henninius) εἰς τὸν πρόλογον τῦ συντάγματός τυ (τὸ ὁποῖον ἐπιγράφει Ἑλληνισμὸν Ὀρθώϊδον! ἢ παράδοξον Διατριβήν, Dissertatio paradoxa), λέγει, ὅτι παιδίον ἀκόμη, ἐν ᾧ ἐμάνθανε τὰ Ἑλληνικὰ, ἠσθάνθη τὴν ἐκ τῆς καθ' ἡμᾶς συνειθισμένης προσῳδίας διαφθορὰν καὶ ἀηδίαν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, καὶ ὑπῆρξεν αὐτοδίδακτος εἰς τὸν ὁποῖον ἐδογμάτισε νέον τονισμόν! Μετ' ὀλίγυς χρόνυς εἶδε καὶ τὸν Βόσσιον σύμφωνον μὲ τὴν ἰδίαν τυ ἐπίνοιαν, ἀναγνώσας εἰς τὸ, De poematum cantu et viribus rythmi, σοφὸν ἐκεῖνο βιβλίον τὴν περὶ τῶν Ἑλληνικῶν τόνων γνώμην τυ, τὴν ὁποίαν καὶ ἐπρόσθεσεν εἰς τὸ τέλος τῆς παραδόξυ Διατριβῆς τυ ὁ Ἐννίνιος, προσράψας αὐτὴν (καθὼς λέγει πολλαχῦ) „ὡς χρυσῆν πορφύρας παρυφὴν ἢ πορφύριον (τὸ συνήθως προφύλιον) εἰς τὸ χονδρὸν ὕφασμα (ὡς ἂν εἴπῃς, καραβόπανον, ἢ κανναβέαν) τῦ ἰδίυ τυ συγγράμματος". Θαυμάζει δὲ τὸν Βόσσιον καθ' ὑπερβολὴν διὰ τῦτο τὸ ἐφεύρεμα, καὶ τὸν ἐπονομάζει μέγαν ἄνδρα καὶ δαιμόνιον! ἄνδρα ἐξαισίυ καὶ τερασίας πολυμαθείας (virum stupendae eruditionis), ἡγεμόνα τῶν πεπαιδευμένων (principem eruditorum), διδασκάλων διδακτικώτατον, ἢ (ἂν συγχωρεῖται) διδασκαλώτατον (doctorum doctissimum), καὶ ἄλλα τοιαῦτα, καὶ τέλος, θνητῶν ἁπάντων σοφώτατον (mortalium doctissimum, σελ. 63, κτλ.)! τόσον ὑπερβολικὸς εἶναι περὶ τὰ ἐπίθετα ὁ Ἐννίνιος, καὶ ὅταν ἐπαινῇ τὸν Βόσσιον, καὶ ὅταν πάλιν ψέγῃ τὺς νεωτέρυς Ἕλληνας· ἀποδεικνύων καὶ αὐτὸς κατ' ἀμφοτέρυς τὺς τρόπυς, „οἷον βάθος καὶ πλάτος ἡ μωρία"! Εἶχε δὲ καὶ ἴδιον κέρδος ὁ ἄνθρωπος νὰ δοξολογῇ τόσον λιπαρῶς τὸν ὁμόφρονά τυ σοφὸν, διότι συγχρόνως μετεῖχε καὶ αὐτὸς ἀπὸ ταῦτα τῶν ἐγκωμίων τὰ θυ-

ταύτην ἄγνοιαν! Εἴθε μηδὲ τὰς δύω τούτους νὰ μὴ τὰς ἀνεγίνωσκον! διότι ἄλλο παρὰ σοφίσματα παράδοξα, καὶ ποικίλας κατὰ τῶν Ἑλλήνων ὕβρεις δὲν περιέχουσιν αἱ τέτων συγγραφαὶ, καὶ μάλιστα ἡ τῆ Ἐννινίθ. Μ' ὅλον τῦτο οἱ δύω ἔτοι αἱρεσιάρχαι τῆ ἀντιτονισμῆ εὗρηκαν, ἂν ὄχι ὅλους τὰς ὁμόφρονάς των Ἐρασμίτας, ἀλλὰ πολλὰς ἐξ αὐτῶν ὀπαδὰς, διὰ τὴν εὐκολίαν τῶν ἀρχῶν τῆς καινοδιδασκαλίας των. καὶ δὲν εἶναι θαυμαστόν· πολλὰς ἔχει τὰς δρομεῖς ὁ ὀλισθηρὸς κατήφορος, καὶ πολλὰς τὰς μαθητὰς τὸ κωτίλον καὶ ἀπατηλὸν ψεῦδος!

§ β. Οὗτοι λοιπὸν οἱ ἀντιτονισαὶ, διϊσχυρίζονται, ὅτι τὰ σημεῖα τῶν τόνων ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα δὲν τα εἶχεν ἐξ ἀρχῆς (ὡς ἐὰν ἐπίστευον οἱ Ἕλληνες, ὅτι τὰ παρέλαβον καὶ ταῦτα μετὰ τῶν γραμμάτων εὐθὺς ἀπὸ τὸν Κάδμον, ἢ τὸν Παλαμήδην, ἢ καὶ τὸν τρισμέγιστον Ἑρμῆν!). „Οὔτε Φοίνικες (λέγει ὁ Ἐννίνιος ἐθνογραφῶν φιλολογικῶς, καὶ ῥητορικῶς αὐξάνων τὸ ἐπιχείρημα), ἔτε Φοίνικες, οἱ πρῶτοι τῶν γραμμάτων εὑρέται, οὔτε παῖδες Ἑβραίων, οὔτε Σύροι, οὔτε Χαλδαῖοι, οὔτε Αἰγύπτιοι, οὔτε Ἀρμένιοι, οὔτε Ἄραβες, ἢ Πέρσαι, ἢ Τᾶρκοι, ἢ ἄλλο τι ἔθνος ἀρχαῖον Ἀσιανὸν, ἀλλ' ὐδ' αὐτοὶ οἱ Μαλαβάριοι καὶ Ἰαπονᾶοι" (τυ-

---

μιάματα, ὡς τῆ αὐτῆ εὑρέματος εὑρέτης. Ἴσως δὲ καὶ σφετεριζόμενος ἀλαζονικῶς τὴν γνώμην τοῦ Βοσσίθ τὸν ἐκολάκευε χαμερπέστατα, φοβέμενος μήπως ἐκεῖνος τὸν ἐξελέγξῃ· ἔβλεπε δὲ πάντῃ κολακείαν ὁ κύρις ὁ Βόσσιος, κνιζόμενος, ὡς ἄνθρωπος καὶ αὐτὸς ὁ πτωχὸς, ἀπὸ τὸν ἔρωτα καὶ τὴν ζηλοτυπίαν τῆς πανέργθ ταύτης παιδίσκης! (βλ. ὕπισθ. σελ. 197).

τέσιν ἐδ' Ἰνδοὶ καὶ Σίναι καὶ Τάταροι καὶ οἱ Σκύθαι μετ' αὐτῶν!) „δὲν μεταχειρίζονται τόνους εἰς τὰς γλώσσας των· τὸ δὲ παραξενώτατον (λέγει), δὲν γνωρίζουσι τόνους ἔτε Σλάβοι ἔτε Βάλγαροι ἔτε Μόσχοι“ (τουτέστιν οἱ Ῥῶσσοι, τοὺς ὁποίους ἄλλοι μὲν Εὐρωπαῖοι τὸ παλαιότερον ὠνόμαζον Μοσκοβίτας ἀπὸ τῆς Μόσκας πόλεως, ὁ δ' Ἐννίνιος τοὺς θέλει, καθὼς φαίνεται, τοὺς αὐτοὺς καὶ τοὺς περὶ τὸν Πόντον ἀρχαίους Μόσχους!!) „μ' ὅλον ὅτι (λέγει) οἱ μὲν Σλάβοι χρεωστοῦσι μόνα των τὰ γράμματα εἰς τοὺς Ἕλληνας, οἱ δὲ Μόσχοι ἢ Ῥῶσσοι μετὰ τῶν Βουλγάρων, καὶ τὰς γλώσσας των· διότι καὶ αὐταὶ καὶ ἡ τώρα λαλουμένη γλῶσσα τῶν Γραικῶν εἶναι λείψανα διεφθαρμένα τοῦ παλαιοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὡς οἶνος ἀνθοσμίου τρυγία θολερὰ, καὶ λασπώδης ὑποζάθμη, ἢ ὄξυνα καταπάτια! καθὼς καὶ ἡ Ἰταλικὴ καὶ Γαλλικὴ καὶ Ἰσπανικὴ εἶναι τῆς Λατινικῆς ἐκτρώματα (α)!! Ἀλλ' ἐδ' ἄλλοι

(α) „Romaicismus seu Graecismus hodiernus, Ruthenismus seu Moschismus, Bulgarismus etc. acetum sunt et faeces Graecismi prioris· ut Gallicismus, Italismus, Hispanismus Linguae Latinae sunt abortus! (Hennin. *Ἑλληνισμ. Ὀρθωϊδ.* pag. 10, et 112). *Βλέπεις ἐκ προοιμίων, ὦ φίλε ἀναγνῶσα, πόσον ἀκριβῶς ἐγνώριζεν ὁ Ἐννίνιος καὶ τὴν Σλαβονικὴν ὁμοῦ μὲ τὰς ὁποίας ἐνόμιζεν ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς παρεφθαρμένας διαλέκτους της, καὶ αὐτὴν τὴν λαλουμένην ἡμῶν γλῶσσαν, τὴν ὁποίαν ψέγει πανταχοῦ ὡς τρισβάρβαρον καὶ παναθλιωτάτην! Καταφέρεται δὲ πολὺς καὶ σφοδρὸς κατὰ τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων, κακολογῶν πικρότατα καὶ τὴν γλῶσσαν καὶ τὰ ἤθη καὶ τὸν Κλῆρον καὶ αὐτὴν ἡμῶν πλαγίως τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Δὲν εἶναι βέβαια πρῶτος ὁ Ἐννίνιος ὁ λοιδορήσας τοὺς Ἕλληνας· οὐδὲ πρῶτον τὸ παράδειγμα τῆς πρὸς αὐτὸν Ἑλληνικῆς ἀνεξικακίας. Ἀφ' οὗ κατέβαλεν ὁ Τοῦρκος τὴν Ἑλλάδα μέχρι καὶ τοῦ νῦν παρόντος αὐτῆς ἀγῶνος δὲν διέ-*

(λέγει) Εὐρωπαῖοι γνωρίζεσι τόνες, οἷον Γερμανοὶ καὶ Δάνοι καὶ Βέλγαι καὶ Ἄγγλοι καὶ Γάλλοι καὶ Ἰταλοὶ, καὶ οἱ λοιποὶ τῆς Εὐρώπης λαοὶ, οἵτινες μετὰ τῶν Λατίνων παρέλαβον

λειψαν ἄνθρωποι χρισιανοὶ, καὶ τῆς Ἑλληνικῆς σοφίας ἐρασαὶ, τοξεύοντες μακρόθεν ἀπὸ τὰς ἐλευθέρες χώρας των, ἄφοβοι καὶ τρυφῶντες αὐτοὶ, τὸ κατακρεεργόμενον Ἑλληνικὸν ἔθνος, καὶ καταξαίνοντες τὴς ῳληγὰς τῆς Ἑλλάδος μὲ ὕβρεις ἐπίσης ἀπανθρώπες, καὶ πολλάκις ὠμοτέρας καὶ ἀπ' αὐτὰς αὐτῶν τῶν μιαρῶν τυράννων της! ἐδέποτε δὲν ὠνόμασαν οἱ Τὲρκοι τὲς Ἕλληνας, ἔθνος ἠλίθιον, βαρβάρων ἡμιαγρίων σωρόν, μάταιον βάρος τῆς γῆς, καὶ ἄλλας τοιαύτας εὐφυεσάτας ἐπωνυμίας, τὰς ὁποίας ἐξέδωκαν δημοσίως Εὐρωπαῖοι σοφοὶ, δωρεὰν τῆς Ἑλλάδος ἐχθροί! Ταύτας δὲ τὰς βλασφημίας ἀνεγίνωσκον οἱ Ἕλληνες ὑπομένοντες καὶ σιωπῶντες, καὶ μίαν μόνον ἐκδίκησιν ἐκδικάμενοι τὲς συκοφάντας των, νὰ τὲς ἐλεῶσι διὰ τὴν ἀδικίαν των, καὶ ἐν ταὐτῷ νὰ ὠφελῶνται μανθάνοντες παρὰ τῶν ἐχθρῶν ὠφελιμώτατον μάθημα, τὸ νὰ προσέχωσι μή ποτε φανῶσιν ἀληθῶς τῶν κατηγοριῶν ἔνοχοι· μάθημα, τὸ ὁποῖον ἔλεγεν ὁ χαριέσατος Ἀρισοφάνης, ὅτι „παρὰ φίλε

„Οὐ μάθοις ἂν τᾶθ' · ὁ δ' ἐχθρὸς αὐτὸς ἐξηνάγκασε·
„Τὸ δὲ μάθημα τᾶτο σῴζει παῖδας, οἶκον, χρήματα (Ὄρν. 375).

Καὶ τώρα δὲ ἀπολογόμενοι ἐν τοῖς ἑφεξῆς πρός τινας ἀπὸ τὰς πολλὰς λοιδορίας τῶν ἤδη πρὸ πολλᾶ ἀποθανόντων ἐπισήμων τῆς γλώσσης καὶ τᾶ ἔθνες μας κατηγόρων, τὰς μνημονεύομεν ὄχι ἐκ μνησικακίας ἀλλ' ἐξ ἀνάγκης· διότι μᾶς ἀπαντῶσιν εἰς τὸν δρόμον τᾶ συντάγματος, καὶ διότι πολλοὶ καὶ ἄλλοι προβατώδεις ἐκείνων ὀπαδοὶ τὰς διεδέχθησαν ἀκρίτως, καὶ τὰς ἐπανέλαβον ἕως χθὲς καὶ πρῴην μέχρις ἀηδίας, νομίσαντες τὴν τῶν Ἑλλήνων σιωπὴν ἄφωνον ὁμολογίαν τῶν κατηγορημάτων. Ἀφοσιάμενοι λοιπὸν, κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, μνήμην ἴλεων καὶ γαῖαν ἐλαφρὰν εἰς τὲς μακαρίτας ἐκείνες τῶν κατηγόρων μας πρωτοσάτας, ἀποκρινόμεθα πρὸς τὲς ψόγες των ἐμπαρόδως, καὶ, ὅσον εἶναι δυνατὸν, μετριώτατα· διὰ τᾶτο καὶ ἀδ' ὀνομάζομεν τὲς πλείσες ἐξ αὐτῶν· ὠμὸν ἔργον εἶναι βέβαια τὸ μασίζειν τάφες ψυχρὲς καὶ κωφὲς,

παρὰ τῶν Ἑλλήνων τὰ γράμματα (πλὴν τῶν Ῥωμαϊκῶν, τὰ ὁποῖα εὗρηκεν ὁ Οὐλφίλας τῷ 400 μ. χ. διέταξε δὲ καὶ ταῦτα κατὰ τὰ ἑλληνικά)· τούτων ἁπάντων ἐδένες ἐδαμοῦ τῆς Εὐρώπης δὲν μεταχειρίζονται τόνους εἰς τὰς γλώσσας των!" — "Ὄχι, ὄχι, κὺρ Εννίνιε, μὰ τὸν πολύγλωσσον ψιττακὸν, μὰ τὴν κίσσαν καὶ τὴν νῆσσαν καὶ τὴν χῆνα, τῶν ὁποίων ὑπερβαίνεις τὰς κραυγὰς! ἐδεὶς ἐξ αὐτῶν δὲν γνωρίζει τόνους ἐδόλως ἐδαμοῦ ἐδαμῶς ἐδὲ εἷς! ἀλλ' οἱ Ἕλληνες, Διδάσκαλε, πόθεν ἔχουσι τοὺς τόνους των; — „Οὐδ' οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες ἐγγράφους τόνους δὲν ἐγνώριζον· ἀποδείξεις δὲ (λέγει) περὶ τούτου φέρομεν καὶ τὰς ἑφεξῆς. Πρῶτον· οὐδεμία γλῶσσα ζῶσα καὶ ἀκμάζουσα δὲν ἔχει χρείαν τῆς τῶν τόνων γραφῆς· διότι τὸ λαλοῦν αὐτὴν ἔθνος ἔχει τὴν προσῳδίαν της ἐν χρήσει καὶ φυσικήν. Γλῶσσαν (λέγει), τὴν ὁποίαν ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων ἀκούεις εἰς τὰ γλυκερὰ τῆς μητρός σου ψιθυρίσματα καὶ χαδεύματα, καὶ εἰς αὐτὰ τῆς τροφοῦ σου τὰ τερπνότατα ναναρίσματα· γλῶσσαν, τὴν ὁποίαν βυζάνεις ὁμοῦ μὲ τὸ μητρικόν σου γάλα, καὶ μὲ ταύτην συντρεφόμενος τὴν μεταποιόνεις εἰς αἷμα καὶ χυλὸν ζωτικόν· ταύτην λέγω τὴν γλῶσσαν, τῆς ὁποίας τοὺς φθόγγους αὐτόματα προχέουσι τὰ φωνητικά σου ὄργανα, δὲν ἔχεις ἐδεμίαν χρείαν τόνων

„Καὶ τοὺς θανόντας οὐκ ἐᾷν τεθνηκέναι!"

ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ φανῶμεν ὅτι λέγομεν ἁμάρτυρα, ἠναγκάσθημεν νὰ μνημονεύσωμεν ἕνα ἢ δύω, καὶ μάλιστα τὸν πάντων θερμότατον Ἐννίνιον· πλὴν καὶ τότε τ' ὄνομα τὸ ἐκλαμβάνομεν καθολικώτερον ὡς συνώνυμον τῷ Ἐρασμίτης κατήγορος τῶν Ἑλλήνων!

ἐγγράφων, ὥςε νὰ μάθῃς νὰ τὴν ἐκφωνῇς κατὰ τὴν γνησίαν τῶν λέξεων προσῳδίαν· κἄν ποτε σφάλῃς περὶ τὴν προφορὰν, ὅσον ἀναλφάβητος καὶ ἂν ἦσαι, μόνος αὐτὸς αἰσθάνεσαι καὶ διορθόνεις τὸν παρατονισμόν. "Ολαι αἱ ζῶσαι ἑκάςε ἔθνους ἐγχώριοι γλῶσσαι μαρτυροῦσι ταύτην τὴν ἀλήθειαν. Πῶς λοιπὸν μόνοι οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες ἤθελον ἔχει χρείαν τῆς ἀκανθολόγε καὶ λαβυρινθώδες τῶν τόνων διδασκαλίας, διὰ νὰ μανθάνωσι τὴν γλῶσσάν των; Ὅσοι τῦτο πιςεύσσιν εἶναι ἱκανοὶ νὰ χωνεύωσι καὶ χαλήκια!" (ὡς τάχα χαλκοςόμαχοί τινες ὄντες, τετέςι παχύδερμοι καὶ μωροπίςευτοι, πάντα δι' εὐπιςίαν ἀποδεχόμενοι καὶ καλοχωνεύοντες!). „Δεύτερον δὲ (λέγει), οὐδεὶς τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων δὲν μνημονεύει τόνες. Τρίτον, ἐξ ἐναντίας μαρτυρῶσι τῶν τόνων τὴν ἀγραψίαν πολλοὶ παλαιοὶ σοφοὶ, οἷον Ἀριςοτέλης, Θέων ὁ Σοφιςὴς, Κυντιλιανὸς, Βάρρων, Γέλλιος, καὶ τέλος, ὁ τῶν Λατίνων πατέρων γλαφυρώτατος Ἱερώνυμος" (ὅλων τέτων, ὦ φίλε ἀναγνῶσα, τὰς μαρτυρίας, βλέπε ἐφεξῆς εἰς τὸ δ κεφάλαιον τῦ παρόντος τμήματος). „Τέταρτον (λέγει), αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς τῶν παλαιῶν βαρυφωνὸν λεγομένης γραφῆς δὲν ἐπεδέχετο τόνους· οἷον εἰς τοὺς ἐφεξῆς στίχους τοῦ Ἀνακρέοντος

ΤΙ. ΣΟΙ. ΘΕΛΕΙΣ. ΠΟΙΗΣΩ.
ΝΥΝΙΧΑ ΗΥΥ ΙΟΣΙΛ
ΤΑ. ΤΑΡΣΑ. ΣΕΓ. ΤΑ. ΚΟΙΦΑ, κτλ.

δὲν ἦτο ποτὲ δυνατὸν νὰ ἐπιγράφωνται τόνοι, διότι οἱ τῆς κάτω σειρᾶς (ὡς οἱ τῆς, ΤΑ ΤΑΡΣΑ, ΣΕΓ, κτλ.) ἤθελον συνέρχεσθαι καὶ συγχύζεσθαι μὲ τοὺς τῆς ἄνω (τῆς, ΤΙ ΣΟΙ

ΛΑΛΗ, κτλ.), παρεμπίπτοντες ἀτάκτως καὶ εἰς πολλὰς τῶν λέξεων συλλαβὰς, ὅσαι δὲν ἔπρεπε νὰ τονίζωνται" (Ἐκ δὲ τούτου συμπεραίνει, ὅτι „οἱ τόνοι ἦλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁμοῦ μὲ τὰ μικρὰ γράμματα, τὰ ὁποῖα παρέλαβεν ἀπὸ τοὺς Κόπτας ἡ θηριώδης ἀγέλη τῶν τῆς Αἰγύπτου Μοναχῶν!!") „Πέμπτον (λέγει), ὅλα τὰ μνημεῖα τῆς ἀρχαιότητος, οἷον νομίσματα, καὶ λίθοι ἐπιγραφῶν, καὶ παλαιὰ χειρόγραφα δὲν ἔχουσι τόνους· ἀλλ' οὐδὲ πνεύματα ἐγνώριζον οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες· διότι δὲν μετεχειρίζοντο εἰ μὴ τὸ Η μόνον ἀντὶ δασείας· ὅθεν ἐκ τῆς τούτου διατομῆς ἐμορφώθησαν πολὺ ὕστερον ἡ δασεῖα ' καὶ ἡ ψιλὴ ' (α)".

§ γ. „Τούτων ὅτως ἐχόντων (ἐξακολουθεῖ ὁ Ἐννίνιος), ἂς ἔλθωμεν εἰς τὴν θεωρίαν τῆς εὑρέσεως τῶν τόνων, καὶ τῆς ἐξ αὐτῶν διαφθορᾶς τῆς γνησίας ἐκείνης καὶ χρυσῆς τῶν Ἑλλήνων φωνῆς. Οἱ Ἕλληνες, ἐκεῖνο τὸ περικλεέστατον ἔθνος καὶ ἀπαράμιλλον εἰς ἀνδρείαν καὶ σοφίαν καὶ εἰς πᾶσαν καλὴν τέχνην καὶ ἐπιστήμην! οἱ Ἕλληνες, χωρὶς τὲς ὁποίους ἡμεῖς (οἱ ἄλλοι δηλαδὴ τῆς Εὐρώπης λαοὶ) ἠθέλομεν εἶσθαι παῖδες νήπιοι καὶ ἀμαθεῖς ὅλων τῶν πρὸ ἡμῶν συμβεβηκότων (β), οἱ παλαιοὶ

(α) Βλ. Ἐννίν. § XLI—LVIII.

(β) Περὶ τῶν παλαιῶν ἡμῶν προγόνων λέγουσι πολλὲς ἐπαίνες οἱ ἡμέτεροι κατήγοροι, πρὸς τὲς ὁποίους ἤθελέ τις εὐσχόχως ἀποκριθῆ τὸ „Τίς γὰρ αὐτὲς ψέγει;". Μ' ὅλον τοῦτο, ἂν οἱ ἔπαινοί των ἦσαν ἀνύποπτοι καὶ εἰλικρινεῖς, ἤθελον οἱ ἄνδρες ἔτοι ἀποδείξει δι' αὐτῶν, ὅτι δὲν εἶναι κωφοὶ καὶ ἄλαλοι πρὸς τὰς μεγάλας ἀρετὰς, ἀδ' ἁρμόζει εἰς αὐτὲς τὸ τῆς παροιμίας „Κωφὸς ἀνὴρ, ὃς Ἡρακλῆ σόμα μὴ παραβάλλει"! ἀλλ' αὐτοὶ, καθὼς

Ἕλληνες, διὰ νὰ εὐκολύνωσι καὶ νὰ ἐπιταχύνωσι τὴν μάθησιν τῆς γλώσσης των εἰς τοὺς ξένους, συνέταξαν πρῶτοι πάντων ἀνθρώπων τέχνην γραμματικήν" (Μάνθανε καὶ τοῦτο τὸ

φαίνετ', ἐπαινῶσι τὲς παλαιὲς, μὲ σκοπὸν νὰ λοιδορήσωσι τὲς νεωτέρες Ἕλληνας· καὶ θαυμάζουσιν ἐκείνων τὸ ὕψος, ἵνα ὀνειδίσωσι πικρότερον τὴν ἡμετέραν πτῶσιν καὶ ταπείνωσιν. Πατέρων εὐγενῶν καὶ ἐνδόξων υἱοὶ χρεωστοῦσι βέβαια νὰ φυλάττωσιν ἀδιάκοπον καὶ διαρκῆ τὴν ὁποίαν παρ' ἐκείνων ἐκληρονόμησαν εὐκλειαν (ἤτις ὅσον εἶναι μεγαλειοτέρα, τόσον δύσφυλακτότερος ἀποβαίνει κληρονομίας θησαυρός). Ὅταν ὅμως ἔτοι δυσυχήσωσιν ἐκ συμφορῶν βαρυτάτων καὶ θεηλάτων, εἰς μόνες ἔπειτα τὲς ἐπιχαιρεκάκες συκοφάντας συγχωρεῖται νὰ τὲς τοξεύωσι καὶ μὲ πικροτάτες ὀνειδισμὲς, ὅτι εἶναι πατέρων ἀγαθῶν ἀνάρσια τέκνα! Ἂς μᾶς παραβάλλωσιν οἱ κατήγοροι πρὸς τὲς προπάτορας ἡμῶν· ἀλλ' ἂς ἐξετάζωσιν ἐν ταὐτῷ καὶ, ἀνίσως δυσυχήσαντες ἐσφάλαμεν, ἢ ὄχι, τὲς ἐπισημοτέρες τῆς γενέσεως ἡμῶν χαρακτῆρας· καὶ, ἀνίσως ὑπεφέραμεν τὰς συμφορὰς ὁπωσδήποτε ἀξίως ἢ πάντη ἀναξίως τῆς τῶν προγόνων ἀρετῆς! ἂς θεωρῶσι προσέτι καὶ, ἂν κἀνὲν ἄλλο ἔθνος ἀνθρώπων, κατατρυχόμενοι ἀδιακόπως καὶ ἔσωθεν ἀπὸ τὲς τυράννες καὶ ἔξωθεν ἀπὸ ψευδαδέλφες, ἠδυνήθη νὰ κρατῇ τὸν τράχηλον ὀρθὸν, καὶ νὰ ζητῇ αὐτὸ ἐν ἑαυτῷ τὰ μέσα τῆς θεραπείας τῶν συμφορῶν τε, καθὼς οἱ Ἕλληνες! ἀλλ' αὐτοὶ σπεδάζουσι πάντοτε νὰ μᾶς ἀποδείξωσι δυσυχεσέρες ἀφ' ὅσον εἴμεθα, τυφλώττοντες μὲν πρὸς τὰ προτερήματα, ἂν τι ἔχωμεν, προσεπιμετρῶντες δὲ κακεντρεχέστατα καὶ ὅσα σφάλματα δὲν ἔχομεν! Ἀλλὰ πρὸς τούτων μὲν τοὺς ψόγες τὲς βαρεῖς καὶ πολλὲς ἀπεκρίθημεν, ὅσον τὸ ἀπὸ μέρες μας, εἰς τὴν Σύγκρισιν τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων πρὸς τὲς παλαιὲς, καὶ πρὸς τὰ τωρινὰ τῆς Εὐρώπης ἔθνη. Πρὸς δὲ τὰς εἰς τὲς προπάτορας ἡμῶν παρὰ τῶν ἡμετέρων κατηγόρων εὐφημίας ἀποκρίνεται ἡ κοινὴ μήτηρ ἡμῶν Ἑλλὰς ἐκ μέρους ὅλων τῶν ἐνδόξων ἐκείνων υἱῶν της τὸ,

„Οὔτι με ταύτης χρεὼ τιμῆς!

Ὄχι, ὦ κατήγοροι τῶν τωρινῶν μὲ τέκνων, δὲν ἔχω χρείαν ἐδεμίας τῆς παρὰ τῶν ἐπαίνων σας δολίας τιμῆς· ἡ τιμή σας αὕτη

ἀνέκδοτον ἐμπαρόδως, ὦ ἀναγνῶσα! διὰ μόνης τοὺς ἀλλοεθνεῖς συνέταξαν οἱ Ἕλληνες κανόνας γραμματικούς! Ὡς ἂν τάχα δὲν ἦτο ἔργον τῆς Ἑλληνικῆς σοφίας καὶ ἡ περὶ τὰ γράμματα

μᾶ εἶναι ἀτιμία· οἱ ἔπαινοι, ψόγοι· τὰ ἐγκώμια, ὀνείδη μικρά. Ἄλλες παρὰ τὲς πατέρας ὀνειδίζει ὁ τὲς υἱὲς καταφρονῶν; ὅταν δὲ καὶ ἀδίκως καὶ ἀπανθρώπως, καὶ τέτες ὄντας ἀπογόνες τῶν μεγίσων εὐεργετῶν τε, ποίαν ἔπειτ' ἀφίνει κατόπιν θηριωδίας ὑπερβολήν; Ὄχι, δὲν θέλω τὰς εὐλογίας σας· ἂς διαλυθῶσιν εἰς τὸν ἀέρα, ὡς καπνός· ἂς ἐπισραφῶσι πάλιν, ὡς ὁμίχλη θολερὰ, εἰς τὲς ἀχαρίσες κόλπες σας!

„Οὔτι με ταύτης χρεὼ τιμῆς! — Παρ' ἔμοι γε καὶ ἄλλοι
„Οἵ κέ με τιμήσεσιν!

ἔχω πολλὲς ἄλλες ἀξίες ἐπαινέτας, καὶ τέτες συμπατριώτας σας· ἄλλοι γενναῖοι Ὁλλανδοὶ, καὶ ἐν γένει Γερμανοὶ, καὶ Γάλλοι καὶ Ἄγγλοι καὶ Ἰταλοὶ, καὶ παντὸς ἔθνες τῆς Εὐρώπης σοφοὶ μὲ τιμῶσιν εἰλικρινῶς, διότι καὶ αὐτοὶ συμπονέτες μὲ βοηθεῖσι, καὶ τὰ φιλάνθρωπά των ἔθνη διεγείρεσι πρὸς παρηγορίαν τῶν τεθλιμμένων τέκνων με. Κοινὴν κληρονομίαν εἰς ὅλον τὸ ἀνθρώπινον γένος ἀφῆκαν οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες τὴν σοφίαν. Καὶ ζῶντες καὶ μετὰ θάνατον φωτίζεσι διὰ τῶν βιβλίων των τ' ἄλλα ἔθνη· δι' αὐτῶν ἐπαιδεύθησαν καὶ ἤδη εὐδαιμονεῖσιν οἱ σημερινοὶ τῆς Εὐρώπης λαοί· χωρὶς αὐτῶν ἤθελον ἀκόμη ζῇ, καθὼς ζῶσιν ὅλα τ' ἄγρια τᾶ κόσμε ἔθνη, ὅσα δὲν εὐτύχησαν νὰ γευθῶσι τῆς Ἑλληνικῆς σοφίας τὰ διδάγματα. Ταῦτα συναισθανόμενοι οἱ φιλέλληνες Εὐρωπαῖοι μεταδίδεσιν εὐγενῶς καὶ εὐγνωμόνως τὴν ὁποίαν παρέλαβον καὶ ἐκαλλιέργησαν σοφίαν εἰς τὲς υἱὲς τῶν διδασκάλων των, τὲς νεωτέρες Ἕλληνας, ἐνισχύοντες αὐτῶν τὴν ἔμφυτον καὶ ἄσβεσον προθυμίαν εἰς ἀνάκτησιν τῆς προγονικῆς εὐκλείας καὶ ἀρετῆς. Οὗτοι μὲ τιμῶσιν ἀληθῶς· τέτων οἱ ἔπαινοι μὲ φέρεσι δύξαν, ὡς οἱ ἰδικοί σας αἰσχύνην· τέτες ἀγαπῶσι καὶ τιμῶσι καὶ τὰ τέκνα με, ὡς ἀδελφὲς καὶ εὐεργέτας· εἰς τέτες θέλεσιν ἀποδώσει καὶ δημοσίως τῆς εὐγνωμοσύνης τὰς χάριτας, εἰδοντες τὲς ἀνδριάντας των παραλλήλες μὲ τὲς τῶν ἰδίων των προγόνων, ὅταν, τέλος, μὲ τιμήσῃ μάλιστα καὶ

θεωρία· καὶ ὡς ἂν δὲν ἦσαν ἐξ ἀρχῆς ἀχωρίσως συνδεδεμέναι μὲ τὴν Γραμματικὴν ἡ Λογικὴ ἢ Διαλεκτικὴ, καὶ ἡ Ῥητορική! Ὁ δὲ Καλλίας καὶ ὁ Πλάτων καὶ ὁ Θεοδέκτης καὶ ὁ Ἀριστοτέλης, καὶ οἱ Στωϊκοὶ ὕστερον, διέκρινον τὰς τῶν γραμμάτων δυνάμεις, καὶ διώριζον τὰ μέρη τοῦ λόγου μόνον, καθὼς φαίνεται, διὰ τοὺς Πάρθους καὶ Ἀρμενίους καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἀλλογλώσσους λαοὺς τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης! Ἄκουε καὶ ἄλλα ῥήματα ἢ θαύματα τοῦ Βοσσίου, συνυποκρέκοντος καὶ τῇ Ἐννινίᾳ!). „Ἤκμαζε δὲ (λέγουσι) μάλιστα ἡ Ἑλληνικὴ πολυμάθεια εἰς τὴν Πέργαμον καὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ὅπου οἱ λεγόμενοι

τάχισα ἢ τὰς τύχας τῶν ἐθνῶν πανσόφως διοικοῦσα πανάγαθος Πρόνοια·

„—Παὶ ἔμοι γε καὶ ἄλλοι
„Οἵ κέ με τιμήσουσι, μάλιστα δὲ μητίετα Ζεύς!“

Ταῦτα, ὦ φιλέλληνες σοφοὶ τῆς Εὐρώπης, φρονοῦσι διὰ σᾶς οἱ νεώτεροι Ἕλληνες. Καυχώμεθα, καὶ (ὡς ἔλεγεν εἷς ἀπὸ τοὺς προγόνους μας Ἀθηναίους) φανταζόμεθ' ἑαυτοὺς εὐμορφοτέρους καὶ ὑψηλοτέρους τὸ ἀνάσημα τοῦ σώματος, ὅταν ἀναγινώσκωμεν τὰς περὶ τῶν προγόνων μας εἰλικρινεῖς ἐπαίνους σας, ὄχι κενοδοξοῦντες διὰ πατραγαθίας, ἀλλ' ἐνθουσιῶντες πρὸς μίμησιν τῶν ἀνδραγαθιῶν των· δεχόμεθα τὰς φιλανθρώπους ἐγκαρδιώσεις καὶ συμβουλάς σας· σέργομεν, ἂν τύχῃ, καὶ τὰς ἀπὸ ζῆλον ἀδελφικῆς ἀγάπης πηγαζούσας ἐπιπλήξεις σας· μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις μας σπουδάζομεν νὰ πραγματοποιήσωμεν τὰς ὑπὲρ ἡμῶν χρησὰς ἐλπίδας σας. Πρὸς δὲ τὰς παρὰ τῶν μισελλήνων συκοφαντίας (διὰ τῶν ὁποίων καὶ τοὺς ἡμετέρους ἀγῶνας ν' ἀμαυρώσωσι, καὶ τὴν ὑπὲρ ἡμῶν ἰδικήν σας προθυμίαν σπουδάζουσι νὰ σβέσωσιν), ἀποκρινόμαθα ὄχι πλειότερον μὲ τοὺς λόγους παρὰ μὲ τὰς πράξεις· καὶ, ἂν Θεὸς θελήσῃ, ἐλπίζομεν, ὅτι θέλομεν τοὺς κατασιγάσει, καὶ τοὺς ἀναγκάσει, τέλος, ἂν ἔχωσι καρδίαν ἀνθρωπίνην, νὰ μᾶς ἀγαπήσωσι!

Ἀλεξανδρινοὶ Γραμματικοὶ, πολυΐζορες ἄνδρες, κατὰ τοὺς χρόνες τῶν Πτολεμαίων, τῦ Φιλοπάτορος καὶ Ἐπιφανῦς, ἔτη π. Χ. πλέον ὀλιγώτερα παρὰ 250" (λάθος τῦ Ἐννινίε· ἤθελε νὰ γράψῃ, τῷ 200, π. Χ.) „χειραγωγῆντες τὺς μαθητάς των ἐν τοῖς σχολείοις εἰς κατάληψιν τῶν ποιητικῶν μέτρων, ἔλαβον παρὰ τῶν Μυσικῶν τὰ ἐπὶ τῶν ψαλλομένων ποιημάτων ἐπιγραφόμενα προσῳδικὰ ἢ μελῳδικά τινα διαγράμματα καὶ σημεῖα, καὶ ἤρχισαν νὰ τὰ ἐπιγράφωσιν εἰς τὰς λέξεις τῶν ἀναγινωσκομένων σίχων πρὸς διάκρισιν τῆς ποσότητος τῶν συλλαβῶν καὶ πρὸς ἔνδειξιν τῦ ῥυθμοῦ" (οἷον εἰς πᾶσαν μακρὰν συλλαβὴν ὅπυ συνέπιπτεν ἡ ἄρσις ἢ ἔμφασις τοῦ ῥυθμοῦ, ἐπέγραφον σημεῖόν τι διάφορον παρ' ἄλλα τινὰ, τὰ ὁποῖα ἐσήμαινον τὴν θέσιν ἢ καὶ τὰς βραχείας τῆς λέξεως συλλαβάς). „Ὥσε οἱ τόνοι κατ' ἀρχὰς ἦσαν ὄχι τῶν γραμματικῶν, ἀλλὰ τῶν μυσικῶν ἴδια σημεῖα· δηλοῖ δὲ καὶ τ' ὄνομα προσῳδία, τῆς ὁποίας ἡ ἀρχαιοτάτη καὶ κυρία σημασία εἶναι τόνος φωνῆς, πρὸς ὃν ᾄδομεν! Πρῶτος δὲ πάντων κατεχρήσατο τοὺς μυσικοὺς τῆς μελῳδίας τόνους εἰς τὰς ἀναγινωσκομένας λέξεις ὁ Βυζάντιος Ἀριστοφάνης· ἐπηύξησε δὲ σαφηνίζων τῶν τόνων τούτων τὸν ἀριθμὸν, ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Ἀρίσαρχος· τοῦτ' αὐτὸ ἐσπούδασε καὶ ὁ τούτυ τρόφιμος Διονύσιος ὁ Θρᾷξ· καὶ πάντες δὲ οἱ τούτων διάδοχοι διδάσκαλοι τῆς Ἀλεξανδρινῆς Σχολῆς, ὅσον μᾶλλον ἀπεῖχον κατὰ τοὺς χρόνους, μὲ τόσον πλειότερα παραγγέλματα περιέπλεκον ἀλληλοδιαδόχως τὴν περὶ τῶν τόνων διδασκαλίαν. Καὶ μέχρι μὲν τῶν χρόνων Ἀντωνίνε καὶ Κομμόδε τῶν Αὐτοκρατόρων (τῷ 193, μ. Χ.) ἡ παλαιὰ προσῳδία

τῆς Ἑλληνικῆς διαλέκτε διετηρεῖτο ἀκέραιος καὶ ἀκραιφνὴς, μὲ ὅλην ταύτην τῶν τόνων τὴν κατάχρησιν. Ἀλλὰ καὶ ἐφεξῆς οἱ Γραμματικοὶ δὲν μετεχειρίζοντο τὰ τονικὰ ταῦτα σημεῖα, εἰ μὴ πρὸς διδασκαλίαν τῆς νεολαίας εἰς τὰ μέτρα τῶν ποιητῶν· καὶ τοῦτο διήρκεσεν ὀκτὼ ἢ ἐννέα περὶ πε αἰῶνας ἀπὸ τῆς εὑρέσεως καὶ πρώτης χρήσεως αὐτῶν (τετέσιν ἀπὸ τῶν 200, π. Χ. ἕως τῶν 600 ἢ 700, μ. Χ.)· Ὕστερον δὲ (τῆς γνησίας προσῳδίας καὶ πρότερον ἤδη κατὰ μικρὸν διαφθειρομένης), οἱ τῶν παλαιῶν ἐκείνων Γραμματικῶν ὑστερόχρονοι μαθηταὶ καὶ διάδοχοι Γραικύλοι διέφθειραν παντάπασι καὶ τὴν χρῆσιν καὶ τὴν θέσιν τῶν μουσικῶν ἐκείνων σημείων, εἰσαγαγόντες τοὺς συνήθεις τόνους των, μὲ τοὺς ὁποίους ἐπεφόρτιζον τὰς λέξεις πεφεισμένως πως καὶ σπανιώτερον κατ' ἀρχὰς, ἕως ὅ, τέλος, ἐξενίκησεν ἡ συνήθεια νὰ τονίζωνται· γραφόμεναι ὅλαι αἱ λέξεις ἁπαξαπλῶς κατὰ τὸ 900, ἢ τὸ 1000 ἔτος μετὰ Χριστὸν" (ἤγουν ἑπτὰ περίπου αἰῶνας πρὸ τῆς μεγάλης τοῦ Βοσσίου καὶ Ἐννινίου ἐποχῆς!!). „Ἰδοὺ (λέγουσιν) ἡ εὕρεσις καὶ χρῆσις τῶν νεωτέρων τόνων τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, οἵτινες διαφέρουσι τὸ πᾶν ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς ἐκείνους τόνους τῶν Ἀλεξανδρινῶν Γραμματικῶν. Ἐκεῖνοι δὲν ἦσαν εἰς χρῆσιν, εἰ μὴ μόνον ἐν τοῖς Σχολείοις· οἱ δὲ σημερινοὶ γράφονται κοινῶς ἁπανταχοῦ καὶ εἰς πᾶσαν γραφήν. ἐκεῖνοι συνεφώνουν ὡς μελῳδικὰ σημεῖα μὲ τὴν παλαιὰν καὶ γνησίαν τῶν λέξεων προσῳδίαν· οὗτοι τὴν διαφθείρουσι κανονίζοντες τὴν νέαν προσῳδίαν, ἥτις ἐξέκοψε μὲν καὶ παντάπασιν ἐξηφάνισε τὴν μουσικὴν καὶ ποιητικὴν τῶν Ἑλλήνων τέχνην, κατέστρεψε δὲ, τέλος, καὶ πολὺ

πλέον αὐτὴ, παρὰ τὴν ἄλλην διαστροφὴν τῶν γραμμάτων καὶ τῶν διφθόγγων, μᾶλλον δὲ μόνον αὐτὴ διέφθειρε καὶ παντελῶς ἐξεβαρβάρωσε τὴν γνησίαν προφορὰν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης" (α).

§ δ. „Σημειωτέον δὲ καὶ τοῦτο" (λέγει ὁ Ἐννίνιος, ὅσις συνειθίζει πολλάκις μὲ δεσποτικὴν ὀφρὺν καὶ ἀπόλυτον αὐθεντίαν νὰ περπερεύηται παφλάζων καὶ διδάσκων μηδὲν, καὶ κἄτι χειρότερον παρὰ τὸ μηδέν!) „Πρῶτοι (λέγει) πάντων ἀνθρώπων ἐπενόησαν νὰ ἐπιγράφωσι γραμματικὰς τόνους εἰς τὰς λέξεις οἱ νεώτεροι Ἄραβες, τῶν ὁποίων τὴν διδασκαλίαν ἐτελειοποίησεν Ἀλ-Χαλῆλος Ἀχμετίδης (!!), ὀλίγον ὑστερώτερος τοῦ Μωάμεθ γενόμενος. Ἀπὸ τοὺς Ἄραβας ἐδανείσθησαν τοὺς τόνους καὶ οἱ νεώτεροι Ἰουδαῖοι πρὸς χρῆσιν τετραπλῆν· καὶ τοσαύτη ἦτο κατ' ἀρχὰς καὶ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν" (οἵ τινες, ἔπεται, ὅτι κατὰ τοῦτο ἐμιμήθησαν τοὺς Ἰουδαίους!)· „λέγω δὲ, πρῶτον νὰ διακρίνωσι δι' αὐτῶν τὰς ὁμωνύμους λέξεις, ὡς τὴν διὰ ἀπὸ τὸ Δία, καὶ τὸ φάρος ἀπὸ τὸ φᾶρος, κτλ. δεύτερον, νὰ κανονίζωσι τῶν ξενικῶν ὀνομάτων τὸν τονισμὸν, ὅταν διαφέρῃ ἀπὸ τὸν παρὰ τοῖς Ἕλλησι συνήθη καὶ κανονικόν· οἷον, ἐγραψαν Μανασσῆς, Ὀζίας, Μαθθσάλας, καὶ ἄλλα κατὰ τὴν ἑβραϊκὴν τῶν τοιούτων ὀνομάτων προφοράν" (τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν γνησίαν τὴν Ἑλληνικὴν ἔπρεπε νὰ προφέρωνται Μάνασης, Ὄζιας,

---

(α) Βλ. Ἐννιν. § XXV· καὶ LX, σελ. 18, 42, καὶ τὴν παρ' αὐτῷ τῷ Βοσσίῳ De accent. Graec. Sentent. σελ. 139—141.

Μαθέσαλας, τονιζόμενα τὴν προπαραλήγουσαν, καθὼς ἀπαιτοῦσιν οἱ κανόνες δηλονότι τῆς παλαιᾶς τῆς Ἑλληνικῆς, ἤτοι τῆς Ἐννιανικῆς καὶ Βοσσιανῆς προσῳδίας! καθ' ἣν τονίζονται ὡσαύτως καὶ τὰ ὑπερδισύλλαβα Ἑλληνικὰ, ἄνασσης! ἵπποτας! τολμήτιας! κτλ. βλέπε τοὺς πολυθρυλλήτους τούτους κανόνας ἐφεξῆς· κεφ. γ)· „τρίτον (λέγει), νὰ σημαίνωσι τὸ τέλος τῆς ἐννοίας ἢ τοῦ λόγου, ὅταν εἰς τὴν λήγουσαν, ἑπομένων μὲν καὶ ἄλλων λέξεων, τίθεται βαρεῖα, ἐπὶ δὲ τῶν ἐρωτηματικῶν καὶ εἰς τὸ τέλος τοῦ λόγου, ὀξεῖα· τέταρτον δὲ καὶ τελευταῖον, διὰ τῶν τόνων ἐσήμαινον τὸ ὀξὺ καὶ βαρὺ καὶ τρομῶδες τῆς φωνῆς μέλος, κανονίζοντες τὰς ψαλμῳδίας τῶν προσευχῶν των. Πᾶσα (λέγει) ἡ Ἀνατολὴ" (ὄχι καὶ ἡ Δύσις??) „δι' ᾠδῶν καὶ ψαλμῶν δοξολογεῖ τὸν Θεόν· ψάλλουσι μὲν προσευχόμενοι Φάρσοι, λείψανα τῶν πάλαι πυρσολατρούντων Περσῶν, ψάλλουσι δὲ τὰς Γραφὰς καὶ οἱ Ἰουδαῖοι, ὁμοίως καὶ Ἀρμένιοι καὶ Μαρωνῖται καὶ Κόπται καὶ Ἀβησσινοὶ καὶ Ἰακωβῖται, ἱερουργοῦντες τὰς λειτουργίας των· ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ Μωαμεθανοὶ μελῳδοῦσι τὸ Κουράνιον (!!!)· ὅθεν καὶ οἱ Γραικύλοι, ἀφ' ἧς ἐδέχθησαν τὴν χριστιανικὴν πίστιν, ἤρχισαν νὰ ψάλλωσιν εἰς τὰς ἱεροτελεσίας, καὶ νὰ μελοποιῶσι τὰς προσευχάς των κατὰ τῶν Ἰουδαίων τὸ παράδειγμα!! Ἐντεῦθεν (λέγει) καὶ οἱ γραμματικοὶ τόνοι των ἔχουσι τὴν αὐτὴν μορφὴν μὲ τὰ (ὑπὸ τῶν Μοναχῶν των καὶ αὐτὰ ἐφευρημένα) σημάδια τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτῶν μουσικῆς· διότι ταύτης ἡ ὀξεῖα καὶ ἡ βαρεῖα καὶ ἡ ἀπορροὴ τίποτ' ἄλλο δὲν εἶναι, εἰ μὴ αὐτοὶ αὐτότατοι οἱ τόνοι τῆς

προσῳδίας των, ἡ ὀξεῖα (´) καὶ ἡ βαρεῖα (`) καὶ ἡ περισπωμένη (ˆ ἢ ˜)“!! (α).

§ 6. Ἀλλ' ἂς διακόψωμεν ἐδῶ πρὸς ὀλίγας στιγμὰς τὸ ῥεῦμα τοῦ δωδεκακρούνου ῥόματος τῶν Τονομάχων, ὥστε νὰ προλάβωμεν νὰ εἴπωμεν δύω λέξεις πρὸς ἀπάντησιν· μήπως, κατακλυσθέντες ἕως τέλους, δὲν δυνηθῶμεν νὰ εὕρωμεν ἀνάδυσιν! Ὅσα οὗτοι εἶπον ἕως τώρα συγκεφαλαιῶνται εἰς τρία τινὰ κεφάλαια· α), Ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσα δὲν εἶχεν ἔκπαλαι τόνους, καθ' ὃς ἐπιφέρουσιν ἀποδείξεις. β), Ὅτι οἱ περὶ τὸν Ἀριστοφάνην ἐφεῦρον πρῶτοι μουσικά τινα σημεῖα πρὸς διδασκαλίαν τῶν ἰδίων αὐτῶν

(α) Ἐνίν. § XIII, καὶ XXXIII—XXXVII. Ὅλον τοῦτο τὸ χωρίον περὶ τῆ τετραπλῆ τῶν τόνων σκοπῆ τὸ ἀντέγραψαν οἱ Τονομάχοι ἀπὸ τὲς παλαιὲς ἡμῶν Ἀλεξανδρινὲς γραμματικὲς, καὶ ἰδίως ἀπὸ τὸν Ἀρκάδιον, τῆ ὁποίᾳ ἀντιγράφομεν τὴν ῥῆσιν κατὰ λέξιν ἐφεξῆς εἰς τὸ δ κεφάλαιον. Ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν μέλος ὠνόμασαν τὴν διὰ τῶν τόνων ἁρμονίαν τῆς κοινῆς ὁμιλίας ἢ διαλέκτε, τὴν ὁποίαν πάσης γλώσσης ἡ φύσις ἀπαιτεῖ, καθὼς θέλει φανῆ ἀπὸ τὲς λόγες των αὐτές. Ὁ δὲ γεννάδας Ἐννίνιος ἐφαντάσθη μέλη Ἑβραϊκὰ καὶ Ἀραβικὰ, τὰ ὁποῖα συγχέει καὶ συμφύρει μὲ τὰ Ἑλληνικὰ, καθὼς καὶ τὰς Χριστιανικὰς ἱερουργίας μὲ τὰ βάρβαρα θρησκεύματα τῶν Τέρκων καὶ Περσῶν, ὁ βέβηλος καὶ ταλαίπωρος! Ἀλλὰ παρ' αὐτῷ δὲν ὑπάρχει κρὰνὲν ἱερὸν καὶ σεβάσμιον, ἐφ' ὅσον ἀντιβαίνει εἰς τὲς θηριώδεις τε παραλογισμές! Ὅλα τὰ συμφύρει καὶ τ' ἀνακατόνει κατὰ τὴν ὄρεξίν τε. Πάνθ' ὑπὸ μίαν Μύκονον! γῆ καὶ ἐρανὸς, θεῖα καὶ ἀνθρώπινα, ἀληθῆ καὶ ψευδῆ, ὅλα μία μάζα καὶ μαγείρευμα ἕν! χύτραν ὁμοιάζει τὸ βιβλίον τε, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ Βατανίσκος ἔτος μάγειρος τῆς Φλυαρίας ἔψησε παράφορος τὰς παμμιγεῖς ἐννοίας τε, κακόσχολον ἔψημα καὶ ἀηδὲς, καὶ πολλὰ πλέον ἀλλόκοτον παρὰ τὴν πανοσπρίαν ἢ πανσπερμίαν, καὶ τὸ πάγκαρπον καὶ μονόκυθρον, ἢ μονοκάκκαβον, καὶ παρ' ἄλλοις, σαποκάκκαβον λεγόμενον φαγίον, tutti frutti, pot-pourri!

μαθητῶν εἰς τῶν ποιημάτων τὴν μετρικήν· τῶν δὲ σημείων τούτων ἡ χρῆσις διήρκεσεν ὀκτὼ ἢ ἐννέα αἰῶνας (ἀπὸ τοῦ 200, μ. Χ. ἕως τοῦ 600, ἢ 700, μ. Χ.). γ) Ὅτι ἡ παλαιὰ καὶ γνησία προσῳδία τῶν Ἑλληνικῶν φωνῶν διεσῴθη ἀκραιφνὴς μόνον ἕως τοῦ 193, μ. Χ. (ἐπὶ Κομμόδου)· ὕστερον δὲ κατὰ μικρὸν διεφθείρετο, ἕως οὗ παντάπασιν ἐξεβαρβαρώθη διὰ τοὺς ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων γραμματικῶν κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν ἄλλων Ἀσιανῶν ἐθνῶν (μετὰ τὰ 600, ἕως 700, ἀπὸ Χ.) ἐπεισαχθέντας μάλιστα τόνους· οἵτινες τὸ πρῶτον πρὸς τετραπλᾶς χρείας ἀποβλέποντες, καὶ σπανιώτερον εἰς τὰ χειρόγραφα γραφόμενοι, ἐξενίκησαν ἔπειτα κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα νὰ γράφωνται καὶ εἰς πάσας τὰς λέξεις ἁπαξαπλῶς, καθὼς γράφονται καὶ τὴν σήμερον!

§ ς. Καὶ πρῶτον μέν, ὅτι οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀριστοφάνους δὲν ἐπέγραφον τόνους εἰς τὰς λέξεις των, πάντῃ περιττῶς οἱ Ἀντιτονισταὶ διδάσκουσι τοὺς Ἕλληνας· αὐτοὶ παρὰ τῶν Ἑλλήνων ἔμαθον, ὅτι τὰ σημεῖα τῆς προσῳδίας ἐξετυπώθησαν ἀπὸ τὸν Ἀριστοφάνην πρῶτον. Ὁ σοφὸς Οὔγων ἀνέφερε γνώμην, ὡς ἐκ Διογένους τοῦ Λαερτίου, ὅτι πρῶτος ἐφεῦρε τοὺς τόνους Φερεκύδης, ὁ Πυθαγόρου διδάσκαλος (α)· ἀντέστη δὲ πρὸς τοῦτον ὁ Ῥάμβαχος λέγων, ὅτι τὰ περὶ τοῦ Φερεκύδου ἱστορούμενα εἶναι σκοτεινὰ καὶ περιτειλυγμένα μὲ τὸ πέπλωμα τῆς μυθολογίας (β). Ἀλλ' ἡμεῖς, ἀφίνοντες

(α) Herman. Hugo, de Litter. et scribendi origin. c. 27, p. 207.

(β) Rambach. Archaeologische Unters. Βλ. καὶ Brucker, Histor. Critic. Philosoph. τόμ. α, σελ. 384.

τὰς ἀντιλογίας ταύτας κατὰ μέρος, ἀρκούμεθα εἰς τὴν ἀναμφίβολον καὶ, ὡς ἱστορικὴν ἀλήθειαν, παρὰ πάντων ὁμολογουμένην γνώμην τῶν γραμματικῶν μας, ὅτι πρῶτος τῶν τόνων εὑρέτης ὑπῆρξεν ὁ Ἀριστοφάνης. Ὥστε σκιαμαχεῖ, καὶ τὸν ἀέρα δέρει ὁ Ἐννίνιος, ἐπιχειρῶν νὰ ἀποδείξῃ διὰ πολλῶν ἐπιχειρημάτων πρᾶγμα τόσον γνωστὸν καὶ εἰς τὰς μὲ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου γευσαμένους παιδείαν Ἑλληνικήν. Ὁποῖα δὲ καὶ τὰ (§ β) προεκτεθέντα ἐπιχειρηματά του; τὸ μὲν πρῶτον εἶναι τόπος κοινὸς καὶ λῆρος πλατύς! τίς ἀγνοεῖ ὅτι αἱ ζῶσαι ἑκάστου ἔθνους ἐγχώριοι γλῶσσαι δὲν ἔχουσι χρείαν τονισμοῦ πρὸς τὴν ὀρθὴν ἀπαγγελίαν; Ἂν ἔβλεπεν ὁ Ἐννίνιος εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰς δημοτικὰς γυναῖκας, πῶς γράφουσι καὶ τώρα πολλάκις πρὸς τοὺς ξενιτευμένους αὐτῶν ἄνδρας ἀτονίσους τὰς ἐπιστολάς των, δὲν ἤθελεν ἱδροκοπηθῇ τόσον ἐλεεινῶς (τίς οἶδεν ἂν δὲν ἔπασχεν, ὁ ἄνθρωπος καθ' ὕπνους καὶ ἐφιάλτην! (α)), ἀγωνιζόμενος, ὡς ἄλλος τις Ὦτος καὶ Ἐφιάλτης, νὰ ἐπισωρεύῃ ἀλλεπάλληλα τὰ ὕψη τῆς φιλολογίας ὅλων τῶν παλαιῶν τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης γλωσσῶν, ὥστε νὰ πολεμήσῃ γιγαντιαίως ἐκεῖθεν

(α) Βραχνᾶς (βράγχος = βράνχος, -χνὸς), λέγεται συνήθως τὸ πάθος· καὶ παρ' ἄλλοις Μώρα (μαύρη, μαῦρος, maure, μῶρος, μόρος, ὅθεν καὶ μορμὼ, Μορμὼ)· διότι φαντάζονται καθ' ὕπνους πολλάκις οἱ πάσχοντες, ὅτι τὲς πατεῖ τὸ σῶμα μαύρη τις ἀράπισσα· ὅθεν αἱ φράσεις, τὸν ἐπάτησεν ἡ μώρα ἢ ὁ βραχνᾶς, καὶ ἁπλούστερον, τὸν ἐπάτησεν ὁ ὕπνος τες Μώραν ἔλεγον οἱ πρὸ ἡμῶν καὶ τὴν μάγισσαν, ὡς καὶ, γελλὲν, ἢ γυλλὲν, ἐκ τῆ γελλὼ = ἑλλὼ (βλ. σελ. 160), οἷον Ἔμπεσαν τινὰ, κατὰ τὸ συνηθέστερον σρίγλα, σρίγλος (σριξ. ὅθεν τὸ Λατιν. strix.).

ἀναβὰς τοὺς τόνους τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης! Ἀλλὰ καὶ τὸ δεύτερόν τε ἐπιχείρημα, ἡ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων περὶ τῶν τόνων (τῶν ἐγγράφων) σιωπὴ, φαίνεται μωρόν! πῶς ἠδύναντο οἱ πρὸ τοῦ Ἀριστοφάνους μακαρίται προπάτορές μας νὰ λαλήσωσι περὶ γραφῆς τῶν τόνων, τοὺς ὁποίους, κατὰ τὴν κοινοτέραν δόξαν, οὔτ' ἔγραφον οὔτ' ἐγνώριζον; Μ' ὅλον τοῦτο, ἂν οἱ ἔνδοξοι τῆς Ἑλλάδος συγγραφεῖς διέλαβον, ἢ ὄχι, περὶ τῆς καθ' ἡμᾶς τῶν λέξεων προσῳδίας, θέλομεν ἰδεῖ ἐφεξῆς εἰς τὸ τέταρτον τοῦ παρόντος τμήματος κεφάλαιον. Ἐκεῖ θέλομεν ἐκθέσει κατὰ λέξιν καὶ τὰς τούτων μαρτυρίας περὶ προσῳδίας καθόλε, τῶν ὁποίων τινὰς μνημονεύων ὁ Ἐννίνιος, ὡς τρίτον ἐπιχείρημα, δὲν ἠσθάνετο ὅτι τὰς ἀνέφερεν ὅλας κατὰ τῆς κεφαλῆς τε! Τέταρτον τῶν ἐπιχειρημάτων τε εἶναι τὰ μνημεῖα τῆς ἀρχαιότητος, οἷον νομίσματα καὶ λίθοι μὲ ἐπιγραφὰς καὶ ἀντίγραφα ἀτόνιςα. Ἀλλὰ καὶ τούτων τὰ μὲν πρὸ τῆς ἡλικίας τῶ Ἀριστοφάνους κεχαραγμένα ἀναφέρονται εἰς τὸ δεύτερον ἐπιχείρημα. Ὅτι δὲ μετὰ τὸν Ἀριστοφάνην εὑρίσκονται παλαιότατα γράμματα μὲ τόνους, λέγομεν ὡσαύτως εἰς τὸ τέταρτον κεφάλαιον· περὶ παλαιῶν τονισμένων ἀντιγράφων διαλαμβάνομεν ἰδίως καὶ εἰς τὸ τέλος τῶ παρόντος κεφαλαίε. Ἐνταῦθα μόνον προσθέτομεν πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον δὲν συνεῖδεν ὁ Ἐννίνιος (διότι πρέπει νὰ διακρίνωμεν νὰ λάθη τοῦ ἀνθρώπε ἀπὸ τὰ ψεύδη του!)· Ὅτι, καὶ μετὰ τὴν ὁποίαν ἐδιώρισεν αὐτὸς πάγκοινον τῶν τόνων μεταχείρισιν, αἱ πλεῖσαι τῶν ἀπὸ τοῦ δεκάτε αἰῶνος καὶ ἐφεξῆς ἐπιγραφῶν ἀναγινώσκονται ἀτόνιστοι· εἰς ὅλα τῶν Βυζαντινῶν Αὐτοκρατόρων ὡς καὶ αὐτοῦ τοῦ

παρατελευταίου Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου τὰ νομίσματα αἱ λέξεις γράφονται χωρὶς κἀνὲν σημεῖον τῆς προσῳδίας. ὁμοίως καὶ εἰς ὅλων τῶν κάτω αἰώνων τὰς ἐν λίθοις ἐπιγραφάς (α). Ἀλλὰ καὶ ἕως σήμερον καὶ εἰς λίθους καὶ εἰς βιβλία καὶ εἰς τὸ πέρυσι, σὺν Θεῷ, τυπωθὲν ΠΡΩΤΟΝ ΝΟΜΙΣΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, ἀτόνισα γράφομεν πάντοτε τὰ κεφαλαιώδη καὶ πολλάκις τὰ μικρὰ γράμματα τῶν λέξεων. Ἀλλὰ τίς ἐκ τῶν τοιούτων γραφῶν δύναται νὰ συμπεράνῃ ὑγιῶς καθολικὸν συμπέρασμα, ὅτι ἔτε πρῴην οἱ Βυζαντινοὶ ἔτε κατὰ τὸ παρὸν ἡμεῖς μεταχειριζόμεθα τόνους; Ταύτην ἔπρεπε τὴν παρατήρησιν νὰ σημειώσῃ ὁ Ἐννίνιος καὶ περὶ τῶν μετὰ τὸν Ἀριστοφάνην φερομένων παλαιῶν ἀτονίσων ἐπιγραφῶν· ἀλλὰ κατὰ δυσχίαν ἐτ' αὐτὸς, ἔτε ὁ πανόπτης τῆς πολυμαθείας Ἄργος, ὁ Βόσσιος, οὐδὲ κἄν ὑπωπτεύθησαν, ὅτι καὶ μετὰ τὴν χρῆσιν τῶν τονικῶν σημείων ἠδύναντο οἱ Ἕλληνες νὰ χαράττωσιν εἰς τὰς ἐπιγραφὰς καὶ ἀτόνιστα τὰ γράμματα! Πέμπτον καὶ τελευταῖον τῶν ἐπιχειρημάτων τοῦ Ἐννινίου μένει τὸ περὶ τοῦ εἴδους τῆς βουστροφηδὸν λεγομένης γραφῆς, ἥτις δὲν ἐπιδέχεται τόνους μεταξὺ τῶν ἀντιστρόφων στίχων της. Ἀλλὰ πρῶτον μὲν, τοῦτο τὸ ἀρχαιότατον τῆς γραφῆς εἶδος οὔτε κοινὸν ἦτον ἐξ ἀρχῆς εἰς ὅλους τοὺς Ἕλληνας, καὶ μετὰ τὴν καθολικὴν τῶν ἰωνικῶν γραμμάτων χρῆσιν (βλ. σελ. 19) δὲν ἐγράφετο πλέον, εἰ μὴ σπανιώτατα καὶ μόνον πρὸς μίμησιν τῆς ἀρχαιότητος, συνειθισθείσης ἤδη κοινότερον τῆς ἀπὸ τῶν ἀριστερῶν γραφῆς πρὸς τὰ δεξιά. Οἱ

(α) Βλ. Du Gange, Famil. et Stemmata Imperator. Constantinop.

νόμοι τοῦ Σόλωνος ἰσορρῦνται γραμμένοι βουστροφηδὸν, καθὼς φαίνεται καὶ ἡ τῦ Σιγείου καὶ ἕτεραι ἐπιγραφαί· ἀλλ' ὅμως ἄλλαι πάλιν ἐπιγραφαὶ παλαιόταται (οἷον ἡ τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ τῆς 80ης Ὀλυμπ. βλ. σελ. 405, καὶ ἄλλαι πάμπολλαι) ἀναγινώσκονται γραμμέναι, καθὼς συνήθως γράφομεν καὶ τὴν σήμερον· Ἔπειτα καὶ αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς βουστροφηδὸν γραφῆς παρεχάραξεν ἐν μέρει ὁ Ἐννίνιος, καὶ μᾶς τὸ παρέσησεν ὄχι καθ' ἣν φαίνεται μορφὴν εἰς τὰς παλαιὰς ἐπιγραφὰς, ἀλλὰ καθὼς αὐτὸς ἠθέλησε νὰ τὸ χαλκογραφήσῃ εἰς τὸ τυπογραφεῖον τῆς πατρίδος τυ, προσφυέστερον εἰς τὸν σκοπόν τυ. Ἐπειδὴ οὔτε αἱ σειραὶ τῶν στίχων ἐν τοῖς πρωτοτύποις εἶναι κεχαραγμέναι τόσον πυκναὶ, καθὼς αὐτὸς τὰς ἔγραψε, στενεύων τὸ μεταξὺ διάστημα (διὰ νὰ δείξῃ τὸ ἀδύνατον ἢ τὸ ἄτοπον τῆς γραφῆς τῶν παρεμπιπτόντων τόνων)· οὔτε τὰ γράμματα τῆς κάτω σειρᾶς πάντοτε ἀντίποδα καὶ ἀντεστραμμένα πρὸς τὰ τῆς ἀνωτέρας· ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον προχωροῦσιν ἀπ' εὐθείας τὰ στοιχεῖα τῶν σειρῶν, ταύτης μέν τινος ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ, τὰ δὲ τῆς ἐφεξῆς ἐναλλὰξ ἐκ δεξιῶν πρὸς τ' ἀριστερά (α). Ὥρστε τίποτε

(α) Ὡς, ΦΑΝΟΔΙΚΟ ΕΜΙ ΣΟΣΤΑΤΟΚΡΑΤΕΟΣ | *Φανοδίκου εἰμὶ Τουρμοκράτεος (= τῦ Ἑρμοκράτους).*

Τῆς δὲ σπανιωτάτης τῶν ἀντιστρόφων γραμμάτων σειρᾶς ἰδὲ ἓν παράδειγμα ἐκ διεφθαρμένης Κερκυραίων ἐπιγραφῆς.

ΜΑΤΡΟΣ ΕΓΟ ΗΕΞΑΚΑ . . ΠΟΛΥΝΟ ΓΑΣΣΤΥ . . ΟΤΑΞΟΛΕΠΑ . .

Ματρὸς ἐγὼ hἕξακα... Πολύνε Fάσστυ (ἄστυ)... ἀπελέσατο (βλ. Boeckhij, Corpus inscription. Graec. τόμ α, σελ. 37).

δὲν ἔβλαπτον οἱ τόνοι τὰς λέξεις, ἂν, ἐξ ὑποθέσεως, ἐγράφοντο καὶ εἰς τὴν βουςροφηδὸν γραφήν. Ἀλλ' ἂς χαρίσωμεν εἰς τὸν Ἐννίνιον τὸ εἶδος τῆς ἀρχαίας ταύτης γραφῆς τοιοῦτον, ὁποῖον αὐτὸς τὸ παρέσησε! ποία τις ἐκ τούτου ἡ ὠφέλεια; τίς ἠνάγκασε τὸν ἄνθρωπον νὰ ἀνατρέξῃ εἰς τοὺς χρόνους τῆς πολιᾶς ἀρχαιότητος, ὥςε νὰ μᾶς ἀποδείξῃ, ὅτι μηδ' ὁ Παλαμήδης μηδ' ὁ Κάδμος δὲν ἐγνώριζον τοὺς τόνους τοῦ Βυζαντίου Ἀριςοφάνους; Καὶ ἕως ἐδῶ ὑπομονή! ἂς μᾶς δακτυλοδειχτῇ τὸν ἥλιον καὶ κατ' αὐτὸ τὸ μεσημέριον! ἀλλ' εἰς τὰ ἑξῆς προχωρῶν ὁ γεννάδας παρεξήλωσε τὸ ςόμα του, καὶ παραλαλεῖ παρὰ πολύ! „Οἱ τόνοι (λέγει) φαίνεται ὅτι ἦλθον εἰς χρῆσιν πρώτιςα καὶ μάλιςα ὁμοῦ μὲ τὰ μικρὰ γράμματα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου (τὰ α, β, γ, ἀντὶ Α, Β, Γ, κτλ.)"— Καὶ ταῦτα τὰ γράμματα τίνες ἆρα καὶ ἀπὸ ποίαν τῆς οἰκουμένης ἐσχατιὰν τὰ ἐκοβάλησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα; — „Εἶναι (λέγει) πρᾶγμα βέβαιον καὶ βεβαίου βεβαιότερον, ὅτι ταῦτα τὰ τῆς νεωτέρας ἡλικίας ςοιχεῖα πρῶτοι τὰ ἐμόρφωσαν οἱ Κόπται διαφθείραντες τὸ εἶδος τῶν γραμμάτων, τὰ ὁποῖα παρέλαβον ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας ἐπὶ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἢ ἐπὶ τῶν πρώτων διαδόχων του· ἀπὸ δὲ τοὺς Κόπτας τὰ ἐδανείσθησαν, ὡς εὔκολα πρὸς ταχυγραφίαν, καὶ τὰ μετέδωκαν εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα ἡ θηριώδης ἀγέλη τῶν ἐν Αἰγύπτῳ Μοναχῶν καὶ Ἐρημιτῶν· οἵτινες, φεύγοντες τοὺς διώκτας τῆς χριςιανικῆς πίςεως, συνέςησαν πρῶτον εἰς τὴν Αἴγυπτον τὸν μοναχίτην βίον (Monachatus vitam), ἢ τὴν μοναδικὴν πολιτείαν!"— Βαβαὶ τῆς βεβαιότητος! ὅςις εἶδε κἂν μίαν ἀπὸ τὰς πρὸ Χριςοῦ τῶν Ἀλεξανδρινῶν

παλαιογραφίας, (οἷον τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ εὑρεθέντας καὶ ἤδη πρὸ πολλοῦ διὰ τοῦ τύπου ἐκδεδομένους παπύρους, ὅλους ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους μὲ γράμματα μικρὰ γεγραμμένους ἐπὶ τῶν Πτολεμαϊκῶν χρόνων), βλέπει καθαρῶς πόσον παλαιὸν εἶναι καὶ τῶν μικρῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων τὸ εἶδος (τὸ ὁποῖον παρέλαβον καὶ οἱ Κόπται εἰς τῆς ἰδίας αὐτῶν γλώσσης τὸν ἀλφάβητον), καὶ ἑπομένως ἀπορεῖ καὶ θαυμάζει, μὲ πόσον θράσος ὁ Ἐννίνιος διϊσχυρίζεται περὶ πραγμάτων τῶν ὁποίων ἔτρεφε παχυτάτην ἄγνοιαν· καὶ πῶς τοιοῦτος ὢν εὕρηκεν ὀπαδοὺς τῆς αἱρέσεώς του! Ἀποστρέφεται δὲ πᾶς φρόνιμος (νομίζω) καὶ τὴν ὀφιδόγλωσσον μοχθηρίαν καὶ κακοήθειαν τοῦ ἀνθρώπου, ἥτις δὲν ἐφείσθη μηδὲ τοὺς ὁσίους τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας ἀσκητάς, οὐδ' ἐσεβάσθη κἂν τοὺς μεταξὺ τῶν ἄλλων ἱερῶν αὐτῶν ἀγώνων ὄχι ὀλιγώτερον ἱεροὺς περὶ τὰ γράμματα κόπους, τοὺς ὁποίους καὶ αὐτὸς ὁμολογεῖ! ἀλλὰ καὶ τούτους τοὺς ἐρημικοὺς καὶ ἀφιερωμένους εἰς τὴν θείαν μελέτην ἡσυχαστὰς τοὺς διέσυρεν, ὁδοῦ πάρεργον, ὁ περὶ πᾶσαν βλασφημίαν ἀχαλίνωνος καὶ ἀνήνιος Ἐννίνιος, φαινόμενος, ὅσον κατὰ τοῦτο, δριμύτερος καὶ αὐτῶν τῶν παλαιῶν τῆς πίσεως διωκτῶν, τῶν ὁποίων διέφευγον τὴν θηριωδίαν ἐκεῖνοι οἱ μακάριοι, „ἐν ἐρημίαις (τὸ τοῦ Ἀποστόλου) πλανώμενοι καὶ ὄρεσι καὶ σπηλαίοις καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς, ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος“ (διότι μεταξὺ τῶν ἄλλων του κακῶν τρέφει καὶ Ἐννινίους, τουτέστιν ὠμοὺς συκοφάντας καὶ σοφιστάς, κατατρέχοντας ἀείποτε καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίως καὶ μερικοὺς ἀνθρώπους καὶ ὁλόκληρα ἔθνη, καὶ πρὸ πάντων τοὺς νεωτέρους

Ἕλληνας!). Μᾶς διδάσκει δὲ ὁ λογιώτατος καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς μοναδικῆς πολιτείας μὲ τόσην ἀκρίβειαν καὶ ἀλήθειαν, ὅσην τὸν ἐνέπνεε τὸ καθόλου πρὸς τοὺς μοναχοὺς μῖσος τῶν θρησκευτικῶν φρονημάτων τε! ἀλλὰ περὶ τέτε σιωπῶ· διότι δὲν γράφω ἀπολογίαν τῆς Ἐκκλησίας με, καὶ μάλιστα πρὸς Ἐννίνιον!

§ ζ. Β) Λέγεσι μὲν οἱ Τονοκλάσαι καὶ διϊσχυρίζονται μετὰ βεβαιότητος, ὅτι οἱ περὶ τὸν Ἀριστοφάνην μετεχειρίσθησαν πρῶτοι ποιά τινα σημεῖα μεσικὰ πρὸς διδασκαλίαν τῆς μετρικῆς· ἀλλὰ δὲν διορίζεσι καὶ ποῖα τινὰ ἦσαν ταῦτα τὰ σημεῖα κατὰ τὸ εἶδος, καὶ πόσα τὸν ἀριθμόν· σημεῖα μεσικὰ (notas musicas) ἁπλῶς τὰ ὀνομάζει ὁ Βόσσιος, καὶ προσῳδικὰ διαγράμματα (diagrammata prosodica), καὶ πάλιν, τόνους μουσικοὺς (accentos musicos), καὶ τόνων σημεῖα (accentuum notas), ὁ δὲ Ἐννίνιος καὶ ὑποκορισικώτερον, σημάτια ἢ σημαδάκια (notulas), ἄλλο δὲ τίποτε δὲν διορίζεσιν οὐδόλως περὶ αὐτῶν. Πότερον ἆρα, αὐτὰ δὴ ταῦτ' ἐπ' ἀκριβὲς τὰ καὶ εἰς ἡμᾶς διασωθέντα σημεῖα τῆς προσῳδίας ὑπῆρχον ἐξ ἀρχῆς ἐκεῖνα τὰ διαγράμματα, τὰ ὁποῖα παρέλαβον παρὰ τῶν Μεσικῶν οἱ παλαιοὶ τῆς Ἀλεξανδρείας γραμματικοὶ, διὰ νὰ σημάνωσι τοῦ μέτρε τὸν ῥυθμόν; ἀλλὰ τὰ σημεῖα τῆς παλαιᾶς Μεσικῆς τῶν Ἑλλήνων διαφέρεσιν ἀπὸ τὰ τῆς ἡμετέρας προσῳδίας, ὅσον διαφέρει βιβλίον ἀπὸ κιθάραν, καὶ τῶν χορδῶν αὐτῆς οἱ κόλλοπες (τὰ κοινότερον ςρεπτάρια) ἀπὸ κάλαμον γραφικόν. Εἰς τὰ πρὸ δύω σχεδὸν αἰώνων κατὰ τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Ῥώμην εὑρεθέντα ὀλίγα τινὰ λείψανα τῆς γραπτῆς τῶν Ἑλλήνων μεσικῆς (ἓν τεμμάχιον τῦ Πινδάρε τονισμένον ψαλτι-

κῶς, καὶ ἄλλην ἰδιαιτέραν μουσικὴν κλίμακα ἢ διάγραμμα), τὰ σημεῖα τῶν προφορικῶν καὶ ὀργανικῶν φωνῶν παρισάνονται διὰ γραμμάτων (οἷον Γ, Θ, Μ, Ν, Ξ, Ι, Π), καὶ δι' ἀντισρόφων λάμβδα (γ), καὶ ἄλλων τινῶν σπαραγμάτων γραμμικῶν· ἡ δὲ κλίμαξ ἔχει πρὸς ἀριστερὰν ἀντίστοιχα προσγεγραμμένα εἰς τὸ περιθόριον καὶ τὰ ὀνόματα, νήτη, μέση, ὑπάτη, ὑπερβολαίων διάτονος, τρίτη συνημμένη,— διεζευγμένη, προσλαμβανόμενος, κτλ. (α). Ἦ μήποτε τὰ μουσικὰ διαγράμματα τῶν Ἀλεξανδρινῶν ἐκείνων γραμματικῶν ὑπῆρχον ἄλλα τινὰ πάντῃ διάφορα παρὰ τὰ σημεῖα καὶ τῶν ἡμετέρων τόνων καὶ τῆς παλαιᾶς τῶν Ἑλλήνων μουσικῆς; καὶ ποῖα ταῦτα πάλιν; ἦσαν ἆρά γε ποιά τινα σχήματα ῥομβοειδῆ, ἢ κεφαλωτὰ συλίδια, καὶ κλειδάρια, ὁποῖα τώρα γράφονται καὶ εἰς τὰ διαγράμματα τῆς τῶν Εὐρωπαίων μουσικῆς; ἢ ἦσαν γραμμικά τινα τεμμάχια καὶ κεραῖαι καὶ ψαλίδες βοσρυχοειδεῖς, ὡς τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησιαστικῆς Μέσης τὰ σημάδια, ἐκ τῶν ὁποίων φαίνεται παράγων ὁ Ἐννίνιος τὰς τόνους τῆς καθ' ἡμᾶς προσῳδίας; Ἀλλὰ πῶ καὶ ὅλως εὕρηκαν οἱ ἄνδρες οὗτοι γεγραμμένα τὰ τοιαῦτα παλαιὰ καὶ πρῶτα προσῳδικὰ σημεῖα τῶν Ἀλεξανδρινῶν; ποῖος τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, ποίας ἀρχαιότητος

(α) *Βλέπε τὸ Α. Κιρχέρ τὴν Μουσουργίαν* (A. Kircheri, Musurgia. Tom. I, Libr. VII, Quest. 4)· *παράβ. καὶ Πλούταρχ. περὶ Μουσικ. Τοιαῦτα τινὰ ἴσως εἶναι καὶ τὰ σημεῖα τῆς παλαιᾶς Ἑλληνικῆς μουσικῆς, μὲ τὰ ὁποῖα εἶναι τονισμένα τὰ Ἑλληνικὰ ποιήματα, ὅσα μᾶς ἥρπασεν ὁ Κλάρκιος ἀπὸ τὴν Πάτμον περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς παρούσης ἑκατονταετηρίδος.* (*βλ.* Moniteur 25 Février 1803, *καὶ* Magasin Encyclopédique Tom. V, p. 367).

* *

ἀντίγραφον τὲς ἐπληροφόρησε περὶ τέτων; Δὲν ἔπρεπεν ἄρα καὶ νὰ τὰ διαγράψωσιν ἀκριβῶς καὶ διωρισμένως οἱ περὶ τὸν Βόσσιον τονικοὶ, ἐπειδή ποτε κατενόησαν καὶ τὴν χρῆσιν τέτων καὶ τὸ εἶδος καὶ τὸ ποσὸν, ὅτι ἦτο πάντῃ διάφορον παρὰ τοὺς ὑπὸ τῶν μεταγενεσέρων γραμματικῶν ἐπεισαχθέντας τόνους τῆς καθ' ἡμᾶς διεφθαρμένης προσῳδίας; Δὲν ἐχρεώσουν καὶ νὰ παρασήσωσιν ἐναργῶς τὰς περὶ τέτων μαρτυρίας ἢ πολλῶν, ἢ ὀλίγων, ἢ κἂν ἑνός τινος τῶν ἀπὸ τοῦ Ἀριστοφάνους καὶ ἐφεξῆς παλαιῶν μεσικῶν καὶ γραμματικῶν, ὅσοι ἤκμασαν μέχρι τοῦ Ζ αἰῶνος (ἕως οὗ διήρκεσαν ταῦτα δὰ τὰ, ὡς τέκνα χάες, ἄμορφα καὶ σκοτεινὰ καὶ ἀνώνυμα σημεῖα τῆς προσῳδίας!), διὰ νὰ μὴν ὑπωπτεύετο κἀνεὶς τὲς νέες τέτες τονοδιδασκάλες, ὅτι αὐτοσχεδιάζεσιν αὐτοδίδακτοι περὶ τὰ τοιαῦτα; Ὁ Βόσσιος, ὀνομάζων πρῶτον τῶν τόνων εὑρέτην τὸν Ἀριστοφάνην, ἀπαριθμεῖ ἐφεξῆς, ὡς σπεδάσαντας περὶ τὴν τῶν τόνων διδασκαλίαν, τὸν μαθητὴν τῦ Ἀριστοφάνες Ἀρίσαρχον, Διονύσιον τὸν Θρᾷκα, τὸν Δύσκολον Ἀπολλώνιον, τὸν τούτου υἱὸν Ἡρωδιανὸν, τὸν Ὡρίωνα, τὸν Ἀλέξανδρον, τὸν Ἀσυάγην, τὸν Ὠριγένην, τὸν Ἀγαπητὸν, τὸν Φιλόπονον, τὸν Σέργιον, Ἀπολλώνιον τὸν νεώτερον, τὸν νεώτερον Ἀρίσαρχον, τὸν Χάρακα Ἰωάννην, τὸν Αὐξώνιον, τὸν μέγαν Ἡρωδιανὸν, τὸν Χοιροβοσκὸν Γεώργιον (ἀπὸ τοῦ 200, π. Χ. ἕως τοῦ 450, μ. Χ.), καὶ μετὰ ταῦτα ἐπιφέρει, καὶ ἄλλοι πάμπολλοι ἐφεξῆς (et complures deinceps alii)· ἀλλ' ὅμως δὲν παραθέτει τέτων οὐδενὸς κατὰ λέξιν τὴν μαρτυρίαν· ἀποφαίνεται δὲ μόνον ἁπλῶς, ὅτι ὁ Ἀρίσαρχος καὶ οἱ μετ' αὐτὸν ἀλληλοδιαδόχως ἐπηύξανον

τῶν πρώτων προσῳδικῶν τοῦ Ἀριστοφάνους σημείων τον ἀριθμόν· πόσα δέ καὶ ποῖα ἦσαν ταῦτα τὰ τῷ Ἀριστοφάνους σημεῖα, καὶ ποῖοι τινὲς τῶν μεταγενεστέρων ποῖα τινὰ προσέθηκαν ἀκολούθως, καὶ πότε καὶ πόσα καθεὶς, τίποτε περὶ τούτων ὁ Βόσσιος, οὐδ' ἄλλος τις δὲν λέγουσιν, οὐδὲ γρύ. (Ἡ ἀορισία εἶναι πάντοτε καλὸν τῆς σοφιστείας καὶ τῆς ἀγνοίας καταφύγιον!). Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἔτοι ἀπεσιώπησαν τὰς μαρτυρίας τῶν παλαιῶν τῆς Ἀλεξανδρείας γραμματικῶν, παρασύροντες αὐτοὺς ὡς πρόσωπα κωφὰ, καὶ μνημονεύοντες μόνα τὰ ὀνόματά των πρὸς βεβαίωσιν τῆς ἰδίας ἑαυτῶν δοξασίας, χρεωστοῦμεν ἡμεῖς νὰ ἀντιγράψωμεν καὶ τὰς ῥήσεις ἐκείνων κατὰ λέξιν (εἰς τὸ ἑφεξῆς Δ κεφάλαιον), ἐκ τῶν ὁποίων θέλει ἀποδειχθῆ, ὅτι καὶ Διονύσιος ὁ Θρᾷξ, καὶ ὁ Ἡρωδιανὸς, καὶ ἄλλοι τῶν προμνημονευθέντων, ὁρίζουσι μὲν μετὰ τοῦ Ἀριστοτέλους τὴν τῶν λέξεων προσῳδίαν ἄλλο τι, παρὰ ψαλτικότητα (καθὼς ἐνόμισεν ὁ Βόσσιος), διδάσκουσι δὲ καὶ περὶ τοῦ εἴδους καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν σημείων τῆς προσῳδίας τὰ αὐτὰ καὶ ἀπαράλλακτα μὲ τὸν Μοσχόπουλον καὶ τὸν Γαζῆν καὶ τὸς Λάσκαριν, οἵτινες πραγματεύονται περὶ τῆς καθ' ἡμᾶς συνήθους καὶ (κατὰ τὰς Ἀντιτονισὰς) διεφθαρμένης προσῳδίας τῶν Ἑλληνικῶν φωνῶν. Τόσον μόνον λέγομεν ἐνταῦθα καθολικῶς· ὅτι εἰς τὴν περὶ προσῳδίας διδασκαλίαν τῶν παλαιῶν τῆς Ἀλεξανδρείας γραμματικῶν διακρίνονται μὲν ὀνομασὶ τὰ τῶν χρόνων δηλωτικὰ σημεῖα, τὸ μακρὸν ¯ καὶ τὸ βραχὺ ˘, τὰ ὁποῖα συμπίπτουσι μὲ τὰ παρὰ τῷ Βοσσίῳ ἀνωνόμαστα (ὅσα λέγει ἔτος, ὅτι μετεχειρίσθη τὸ πρῶτον ὁ Ἀριστοφάνης ὡς τόνους μουσικοὺς πρὸς διδασκαλίαν τῆς μετροποιΐας

τῶν ςίχων ἢ τῆς χρονικῆς ποσότητος τῶν συλλαβῶν)· διακρίνονται δὲ προσέτι καὶ οἱ τόνοι καὶ τὰ πνεύματα μὲ τὰς αὐτὰς ὀνομασίας, καὶ μὲ τοὺς αὐτοὺς τῆς θέσεως αὐτῶν κανόνας, τοὺς ὁποίους φυλάττομεν μέχρι σήμερον. Τέτων ἔτως ἐχόντων, ποῖα λοιπὸν εἶναι τὰ ὑπὸ τῶν νεωτέρων Γραμματικῶν μας κακομεταχειρισμένα νόθα καὶ βάρβαρα τῶν τόνων σημεῖα, τῶν ὁποίων τὴν μορφὴν ἢ τὴν μεχείρισιν δὲν ἐγνώριζον οἱ παλαιοί; ἢ πῶς ταῦτα πάλιν ὄντα τὰ αὐτὰ μὲ τὰ τῶν ἀρχαίων, καὶ εἰς τὴν αὐτὴν χρῆσιν ἐξ ἀρχῆς μέχρι τοῦ νῦν κανονικῶς διωρισμένα, ἐνοθεύθησαν ὅμως ὕςερον, καὶ προσέτι παρεςρέβλωσαν τὴν γνησίαν προσῳδίαν, ἀφ' ἧ ἤρχισαν νὰ ἐπιγράφωνται εἰς τὰς λέξεις, ὁπότε καὶ ἂν ἤρχισαν; ταῦτα εἶναι προβλήματα παράδοξα, ξενήκεσοι ἀντιφάσεις, χρησμοὶ λοξοὶ καὶ ἀνεπίλυτοι καὶ ἀπ' αὐτὲς τέτες τὲς Λοξίας, οἵτινες τὲς θεσπιῳδέσι! Ταῦτα, μ' ἕνα λόγον, εἶναι ψεύδη μεγάλα, εἰς τὰ ὁποῖα εἴτε ἄκοντες καὶ λελησότες, εἴτε καὶ οἰςρηλατέμενοι ὑπὸ τῆς κακίςης δαίμονος, τῆς ςρίγλας κενοδοξίας, νὰ εἴπωσί τι νεώτερον, ἐξετραχηλίσθησαν ἀθλίως οἱ τοιαῦτα περὶ τόνων δογματίσαντες, θυσιάζοντες τὴν ἀλήθειαν εἰς τὸ εἴδωλον τῆς βαρβαρικῆς αἱρέσεώς των!

§ η. Τρίτον, τέλος, κεφάλαιον τῶν ἀπὸ τὲς διώκτας τὲ καθ' ἡμᾶς τονισμὲ προειρημένων εἶναι ἡ περὶ τὴν προφορὰν διαφθορὰ τῆς γνησίας τῶν Ἑλληνικῶν φωνῶν προσῳδίας. „Αὕτη (λέγεσιν) ἐφυλάχθη ἀκραιφνὴς μέχρι τοῦ 193, μ. Χ. διεφθείρετο δὲ μετὰ ταῦτα κατὰ μικρὸν, μ' ὅλον ὅτι διήρκει ἐν τοῖς σχολείοις μέχρι τῆς Ζ ἑκατονταετηρίδος ἡ χρῆσις τῶν ἀρχαίων τῆς ἀληθινῆς προσῳδίας μεσικῶν τόνων (καὶ τέ-

των ὅμως κατὰ δυσχιαν πολλαπλασιασθέντων!). Ἀλλ' ἐφεξῆς ἤρχισεν ἡ νεωτέρα περὶ προσῳδίας διδασκαλία, καὶ ἡ τῶν τονικῶν σημείων εἰς τὰς λέξεις ἐπιγραφὴ, διὰ τῶν ὁποίων μάλιστα διεφθάρη παντελῶς ὁ ποιητικὸς ῥυθμὸς, καὶ ἀπεσβέσθη, τέλος, ἡ παλαιὰ προφορικὴ προσῳδία, μεταπεσοῦσα εἰς τὸν βάρβαρον τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων παρατονισμόν!" Τοῦτο τὸ ἀξίωμα πρώτιστα θεσπίσας ὁ μεγαλορρήμων Βόσσιος, ἐλεεῖ ἔπειτα καὶ ταλανίζει, διὰ νὰ δαγκάσῃ τὲς νεωτέρυς Ἕλληνας. "Εἰς τοιαύτην (λέγει) κατάσασιν κατήντησαν, ὥστε δὲν ἐξεύρεσιν οἱ ἄθλιοι ἔτε νὰ ἀναγινώσκωσιν, οὔτε νὰ ψάλλωσι (τὰ ποιήματα) Ἑλληνικῶς· ἀλλ' ἀποβαλόντες τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν παιδείαν ἐνηγκαλίσθησαν μετὰ τῶν ἄλλων βαρβάρων ἐθίμων καὶ τὴν Μῶσαν τὴν βάρβαρον!" Ἀκέεις ἀναγνῶσα, μὲ πόσον ἐλεεινὸν τύφον λαλεῖ κατὰ τῶν Ἑλλήνων ὁ Βόσσιος; πίσευσε τώρα, ἂν θέλεις, ὅτι ὠφελεῖ ἡ μάθησις χωρὶς νοῦν καὶ φιλάνθρωπον μετριοφροσύνην! Τόσον ἐμεγαλοφρόνει περὶ ἑαυτοῦ ὁ Βέλγης οὗτος Ἑλληνιστὴς, ὥστε ἦτο βέβαιος, ὅτι αὐτὸς μὲν ὑπῆρχε παίδευμα τῶν Χαρίτων καὶ τῶν Μουσῶν, ἔχων τὴν ἀσυκότητα τῦ Πλάτωνος, καὶ τὴν εὐγλωττίαν τῦ Δημοσθένυς, καὶ αὐτῦ τῦ Ὁμήρυ τὴν Μουσικήν· τὸ δὲ τῶν Ἑλλήνων ἔθνος ἐξεβαρβαρώθη παντελῶς καὶ τὰ ἤθη καὶ τὰ ἔθιμα καὶ τὴν φωνὴν, καὶ μηδὲ κᾶν νὰ ἀναγνώσῃ πλέον δὲν ἐξεύρει τὰ συγγράμματα καὶ ποιήματα τῶν προγόνων τυ!! Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες τὴν μὲν ἀληθινὴν τῦ Βοσσίυ παιδείαν τιμῶσι, διὰ δὲ τὴν μισέλληνα καὶ παράτονον μωροσοφίαν τὸν ἐλεοῦσι· καὶ τὴν μυρολογίστριαν καὶ ἀκριβῶς Καρίνην Μοῦσάν

του (τὴν ὁποίαν ἐκθειάζει ἄλλος Βέλγης, ὁ Ἐννίνιος), τὴν λέγεσι νὰ κλαίῃ! καὶ τὴν ἀποσκορακίζεσι πρὸς πάντα τινὰ καὶ ἄλλον κακόμοιρον αὐτῆς ἐρασὴν, ἐπιλέγοντες τὸ τῆ Διογένες ,, Ἀθλία παρ' ἀθλίᾳ δι' ἀθλίᾳ πρὸς ἄθλιον! Καὶ ταῦτα μὲν πρὸς ταῦτα! ἂς ἔλθωμεν δὲ καὶ εἰς τὴν ἰδιαιτέραν θεωρίαν τῆς διαφθορᾶς τοῦ γνησίου τονισμοῦ. Καὶ εἰς τοῦτο τὸ κεφάλαιον, μὲ ὅλας τοὺς φαινομένους διορισμοὺς τῆς χρονολογίας, ἐπικρέμανται μετέωρα, ὡς μαῦρα τινὰ σύννεφα εἰς τὸν ἔρημον αἰθέρα, τὰ σκοτεινὰ σοφίσματα τῆς ἀορισίας, συσκιάζοντα τὴν ἀλήθειαν. Ἕως τῆ 193 μετὰ Χριζὸν διήρκεσεν ἀκραιφνὴς καὶ ἀδιάφθορος ἡ παλαιὰ τῆς Ἑλληνικῆς προσῳδίας προφορά· μετὰ δὲ ταῦτα διεφθείρετο! Ἀλλὰ πῆ τὸ πρῶτον; καὶ ἀπὸ ποίες; εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν; καὶ ἀπ' αὐτοὺς ἀμέσως τοὺς περὶ τὸν Ἀρίσαρχον ὀπαδοὺς, λέγω δὲ τὸν Διονύσιον καὶ τὸν Ἀπολλώνιον καὶ ὅλους ἁπλῶς τὲς Ἀριζαρχείες λεγομένους γραμματικοὺς, οἵτινες ἐπολλαπλασίαζον τοὺς πρῶτον ὑπὸ τοῦ Ἀριζοφάνους ἐξευρεθέντας ὀλίγες προσῳδικὲς τόνες; Ὄχι βέβαια! διότι πῶς ἠδύναντο νὰ παρατονίζωσιν ἐκεῖνοι, ἢ ἐντὸς ἢ ἐκτὸς τῶν Σχολῶν των, ἐναντίον καὶ τῆς ἰδίας ἑαυτῶν διδασκαλίας καὶ τῆς κοινῆς τοῦ ἔθνες προφορᾶς; Καὶ ἂν ἐκεῖνοι παρετόνιζον, καὶ οἱ ἄλλοι δὲν τοὺς ἔδεναν, πῶς ἦτο τρόπος ἡ αὐτὴ παραφροσύνη νὰ ἐνσκήψῃ παραχρῆμα καὶ εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα, ὅπου ἤνθων εἰσέτι καὶ ποιηταὶ καὶ λογογράφοι, καὶ ἡ γλῶσσα δὲν εἶχεν ἀκόμη παρακμάσει ὁλοτελῶς; ἢ μήπως ὑμοῦ μὲ τοὺς Ἀρποκρατίωνας, καὶ τὲς Ὠριγένεις, καὶ τοὺς λοιποὺς τοὺς εὐθὺς μετὰ τὰ 193 γενομένες πολυμαθεςάτες ἄνδρας καὶ τῆς

Ἀλεξανδρείας καὶ τῆς μὲ ταύτην ἐφαμίλλου κατὰ τὴν σοφίαν Ἀντιοχείας, παρεξετράπησαν καὶ οἱ ἄλλοι οἱ τότε κατὰ τὴν ἄλλην Ἀσίαν καὶ τὴν Εὐρώπην καὶ Ἰταλίαν ἀκμάζοντες πολυειδεῖς καὶ πολυάριθμοι σοφοὶ (τῶν ὁποίων τὰ ἔνδοξα ὀνόματα περιττὸν νὰ ἀπαριθμήσω), μὴ γνωρίζοντες πλέον τὴν προσῳδίαν τῶ Πλάτωνος καὶ τοῦ Σοφοκλέους; Ἀλλ' ἴσως οἱ Τονοθραῦσαι καταβῶσι, συγχωρεῦντες τῆς προσῳδίας τὸ ἀδιάφθορον, ἕως εἰς τὰ τέλη τῆς Γ. μετὰ Χ. ἑκατονταετηρίδος, ὥστε νὰ μὴ μᾶς ἀποδείξωσι τόσον ἀνοηταίνοντας καὶ βαρβαρῳδοῦντας εἰς αὐτὸ τὸ Μουσεῖον τὸ τῆς Ἀλεξανδρείας, καὶ εἰς τὴν ἰσαμένην ἀκόμη τότε Στοὰν τῶν Ἀθηνῶν, τοὺς κατ' ἐκεῖνον τὸν αἰῶνα γενομένους μεγαλοφυεῖς Ἕλληνας! — Τὸ κακὸν λοιπὸν ἤρχισε μετὰ ταῦτα ἀπὸ τοὺς ὑστεροχρόνους μαθητὰς τῶν παλαιῶν ἐκείνων Ἀλεξανδρινῶν, „οἵτινες ἁφαρπαζόμενοι κατὰ μικρὸν ὑπὸ τοῦ δαίμονος ἢ τῆς τύχης τῶν χρόνων καὶ τῶν αἰώνων (paulatim abrepti temporum sæculorum que genio! καθὼς ϛρογγυλοϛόμως ϛροβιλοῖ τὴν γλῶσσαν ὁ Ἐννίνιος), ἐλωβῶντο λεληθότως τὴν περὶ τῶν τόνων διδασκαλίαν" — Καὶ τίνες εἶναι ἔτοι; καὶ πότε κυρίως παρεσύρθησαν εἰς τῆς βαρβαροτονίας τὸν κατήφορον; Ὅτε ἄρα μετὰ τῶν Ἡρωδιανῶν καὶ Ἡγησίππων καὶ Διδύμων καὶ Ἑλλαδίων καὶ Ἀμμωνίων καὶ Ἡσυχίων, καὶ τῶν ἄλλων τῆς Ἀλεξανδρείας σοφῶν, συνήκμαζον καὶ οἱ ἰδιαιτέρως λεγόμενοι Σοφισταὶ εἰς τὰ βήματα τῶν ἄλλων πόλεων τῆς Ἑλλάδος, οἵτινες, ὅσον ἂν εἶχε μαρανθῆ ἡ φιλόσοφος Ῥητορικὴ (διότι ὁ λόγος εἶναι περὶ τόνων), δὲν ἠδύναντο νὰ παραφθέγγωνται καὶ νὰ παρατονίζωσι παρα-

δόξως; ἢ ὁπότ' ἐδίδασκον τοὺς ὀρθοδόξους Ἕλληνας οἱ Εὐσέβιοι καὶ Ἀθανάσιοι καὶ Βασίλειοι καὶ Γρηγόριοι καὶ Χρυσόστομοι καὶ Συνέσιοι καὶ οἱ τούτων ὅμοιοι ποιμένες ἀπὸ τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἄμβωνας; ἦτο δυνατόν ποτε νὰ ἀκούσωσιν οἱ λαοὶ μὲ τόσον σέβας τούτους τοὺς ἁγίους ἄνδρας προφέροντας (καθ' ἡμᾶς), θεὸς, Ἰησοῦς, Χριστὸς, σταυρὸς, παρθένος ἐκκλησία, κτλ. ἐν ᾧ ὁ κόσμος ἐσυνείθιζεν ἀκόμη τότε νὰ προφέρῃ κατὰ τοὺς Ἐρασμίτας, θέος, Γιέεζους, Χρίστος, σάυρος, πάρθενος, ἐκκλεέζια; — Ἀλλὰ ποῦ καὶ πότε, ποίων χρόνων ποῖος ῥᾴς ποίους πρῶτον συνετάραξε τὰς φρένας, καὶ διέστρεψε τὴν γλῶσσαν εἰς τὴν διεφθαρμένην προσῳδίαν καὶ τὴν βάρβαρον τῶν τόνων χρῆσιν καὶ βολήν; Ὀκτὼ ἢ ἐννέα αἰῶνας (ἀπὸ τῶν 200, π. Χ. ἕως τῷ 600, ἢ 700, μ. Χ.) ἐπεκράτει, κατὰ τὸν Βόσσιον, ἐν τοῖς Σχολείοις ἡ διδασκαλία τῆς ὀρθῆς τῶν τόνων χρήσεως καὶ προφορᾶς· δι' ὅλων ἄρα τούτων τῶν αἰώνων ἔσωζον τὴν γνησίαν προσῳδίαν καὶ εἰς τὴν γλῶσσάν των καὶ μαθηταὶ καὶ διδάσκαλοι, καὶ πάντες οἱ τότε κατὰ διαφόρους χώρας καὶ πόλεις ἀκμάζοντες παντοδαπῆς Ἑλληνικῆς σοφίας ἐργάται, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα καὶ τὴν παιδείαν κηρύττουσι τὰ σωζόμενα συγγράμματα, καὶ τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας ἡ ἱστορία· ἕπεται λοιπὸν ὅτι καὶ ὁ ὄχλος, ὅσον ἀτελεσέραν παρὰ τὴν γραπτὴν τῶν πεπαιδευμένων ἐλάλει γλῶσσαν, ἐπρόφερεν ὅμως ὁμοτόνους τὰς λέξεις, ὅσας εἶχε μὲ τούτους κοινάς· ἢ πῶς ἦτο δυνατὸν εἰς τὴν αὐτὴν πόλιν καὶ τὴν αὐτὴν οἰκίαν ὁ μὲν ἀπαίδευτος πατὴρ νὰ προφέρῃ κατὰ τὴν διεφθαρμένην ἡμῶν προσῳδίαν, υἱὸς καὶ δίκαιον καὶ παιδίον, ὁ

δὲ συχνάζων εἰς τὰ σχολεῖα υἱός τε νὰ ἐκφωνῇ τὰς αὐτὰς λέξεις κατὰ τὴν ἀπὸ τὲς Ἐννινίζοντας Ἐρασμίτας εὑρημένην γνησίαν τάχα τῶν παλαιῶν προσῳδίαν, οὗϊος, κάϊ δικάϊον, κάϊ πάϊδιον; Καλὴν, μὰ τὴν ἀλήθειαν, κοινωνίαν ἐννοιῶν καὶ συμφωνίαν ἤθελον φυλάττει τοιατρόπως πρὸς ἀλλήλες συνομιλῶντες κατ' οἴκες οἱ οἰκεῖοι καὶ φίλοι! καλὴν δὲ καὶ ἰδίως οἱ Χρισιανοὶ εἰς τοὺς ἱεροὺς ναοὺς, συνερχόμενοι νὰ προσευχηθῶσιν ἐν ἑνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ! Τίς ἄνθρωπος ὑγιὴς καί ἀλώβητος τὰς φρένας δύναται νὰ παραδεχθῇ τὰ τοιαῦτα; ποίας δὲ καὶ τῶν σημερινῶν τῆς Εὐρώπης γλωσσῶν τὰ κατὰ τόπες ἀκανόνιςα καὶ χυδαῖα διαλέκτων ἰδιώματα προφέρουσι πάντῃ παρατόνες ὅλας τὰς λέξεις, ὅσας ἔχσι κοινὰς μὲ τὴν γραπτὴν τῶν πεπαιδευμένων γλῶσσαν; Ἄλλο τι λοιπὸν παρὰ τραγελάφους μυθώδεις ἔπλασαν περὶ τῆς Ἑλληνικῆς προσῳδίας οἱ τοιαῦτα γράψαντες καὶ διδάξαντες Ἀντιτονισαί; — „Ηὔξησε (λέγσι) μάλιςα τὴν διαφθορὰν τῆν προσῳδίας καὶ ἡ τῶν τόνων γραφὴ, τοὺς ὁποίες ἤρχισαν νὰ ἐπιγράφωσιν εἰς τὰς λέξεις κατὰ τὸν Ζ αἰῶνα, ἕως ἔ κατὰ τὸν δέκατον ἀπέβη κοινὴ ἡ χρῆσις αὐτῶν" — Ἀλλ' ἡ κακὴ τῶν τόνων χρῆσις καὶ βολὴ προϋποθέτει ἐξ ἀνάγκης προϋπάρχσαν τὴν διεφθαρμένην προφορὰν τοῦ τονισμοῦ· πρῶτον ἤρχισαν νὰ προφέρωσι τὰς λέξεις παρατόνες, καὶ ἔπειτα διὰ τῶν ἐφεξῆς εἰσαχθέντων τονικῶν σημείων ἐπεχείρησαν νὰ σημαίνωσι κακῶς τῆς παρατετονισμένης λέξεως τὴν συλλαβήν· τοιαύτη δὲ τῆς προσῳδίας διαφθορὰ μέχρι τῆς ἀρχῆς τοῦ Ζ αἰῶνος, εἴδομεν, ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπάρχῃ οὔτε εἰς τὸν ὄχλον οὔτε εἰς τοὺς

πεπαιδευμένους, οἵ τινες ἔσῳζον ἕως τότε τὴν γνησίαν τῆς προσῳδίας διδασκαλίαν ἐν τοῖς Σχολείοις! Πότε λοιπὸν νὰ ὑποθέσωμεν κυρίως ὅτι ἤρχισεν ἡ διεφθαρμένη τῶν τόνων προφορά; Ἕως εἰς τοὺς χρόνους τοῦ Ἰσιδωρίανου (527, μ. Χ.), μᾶς βεβαιόνει ὁ Ἐννόδιος, ὅτι τόνοι δὲν ἐγράφοντο· ἔπεται λοιπὸν ὅτι μετὰ τοῦτον ἤρχισεν ὁ παρατονισμὸς, καὶ ἡ ἐφεξῆς διὰ τῶν γραπτῶν τονικῶν σημείων παντελὴς τῆς προσῳδίας ἐκβαρβάρωσις (διά τινας μάλιστα παρὰ τῶν Ἀντιτονιστῶν προβαλλομένας ἰδιαιτέρας αἰτίας, τὰς ὁποίας λέγομεν εἰς τὸ ἑπόμενον κεφάλαιον). Ἔξω! δεχόμεθα καὶ ταύτην τὴν ἐποχὴν (δὲν ἐπιμένομεν γλίσχρως εἰς τὸ Βοσσίου τὸν διορισμὸν, ὅσις ἐφάνη παρὰ τὸν Ἐννόδιον ὀπωσοῦν μεγαλοδωρότερος, χαρίσας εἰς ἡμᾶς τὴν ἐν τοῖς Σχολείοις διατήρησιν τῶν ἀληθινῶν σημείων τῆς προσῳδίας δι' ὅλων ὀκτὼ ἢ ἐννέα αἰώνων ἀπὸ τῆς εὑρέσεως αὐτῶν!). Ἀλλ' ἐπὶ τίνος ἆρα τῶν διαδόχων τοῦ Ἰσιδωρίανου, καὶ ποῦ τὸ πρῶτον ἤρχισε τοῦ παρατονισμοῦ τὸ κακόν; ἆρα καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα συγχρόνως ἐσρεβλώθησαν ὅλα τὰ ῥόματα τῶν Ἑλλήνων ἀνδρῶν ὅλων, καὶ σοφῶν καὶ ἀσόφων, καὶ χυδαίων καὶ ἀσυκῶν, καὶ συμπαρελύθησαν αἱ γλῶσσαι πασῶν τῶν Ἑλληνίδων γυναικῶν καὶ μετέρων, ὅθεν ἐδίδαξαν πάντες καὶ πᾶσαι τὰς θυγατέρας καὶ τοὺς υἱούς των, τοὺς ἡμετέρους δηλονότι προγόνους, τὴν καθ' ἡμᾶς παράτονον καὶ τραυλόγλωσσον καὶ κατεψελλισμένην προφοράν; Ἀλλ' ἡμεῖς ἄλλην παρὰ τὴν Βαβυλωνίαν σύγχυσιν τῶν γλωσσῶν δὲν ἐξεύρομεν ἐπισυμβᾶσαν ἀληθῶς εἰς κἀμμίαν ἐξαίφνης ἰδιαιτέραν γλῶσσαν τοῦ κόσμου· τοιαύτην δὲ τερασίαν τῆς θεᾶς

Ἁρμονίας καθ' ὅλων τῶν Ἑλλήνων ὀργὴν, μᾶλλον δὲ τοιοῦτον περὶ τὴν προφορὰν γενικὸν τῆς Ἑλλάδος κατακλυσμὸν (ἀπὸ τὸν ὁποῖον δὲν διεσῴθη κἀνεὶς, οὔτε Δευκαλίων ἔτε Πύῤῥα ἀρτιζομοῦντες, ἀλλ' οὐδὲ κἂν ἓν τῆς ἀρχαίας προσῳδίας ὑπόμνημα) δὲν ἰσόρησεν οὐδεὶς ἐδ' ἀπ' αὐτοὺς τοὺς τερατολόγες! Ἢ μήπως τῶν τόνων ἡ διαφθορὰ διεδόθη κατὰ καιρὲς, ὡς νόσος λοιμώδης, ἐπιδημοῦσα ἀπὸ χώρας εἰς χώραν, ἕως ἓ ἐπενεμήθη ὅλον τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος; τοῦτο πιθανώτατα δογματίζουσιν οἱ Ἀντίτονοι! Ἀλλὰ πῶς δὲν εὑρέθη τότε κἀνεὶς κἀμμιᾶς ὑγιᾶς ἀκόμη χώρας σοφὸς, νὰ μᾶς ἰσορήσῃ τοῦτον τὸν προσῳδιακὸν λοιμὸν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἔπασχον οἱ κάτοικοι τῆς γειτονικῆς τε πόλεως, ἢ καὶ αὐτῆς αἰτοῦ τῆς ἰδίας πατρίδος, ὡς ἰσόρησεν ὁ Θεκυδίδης τὴν φυσικὴν λοιμικὴν τῶν Ἀθηνῶν; Ἔπειτα καὶ ἀπὸ ποίες ἆρα πρῶτον καθ' ἑκάσην χώραν καὶ πόλιν ἤρχιζεν ἡ νόσος τᾶ παρατονισμᾶ; Πρώτες τάχα τοὺς χυδαίες καὶ τοὺς κάτω νεύοντας ἀπαιδεύτες ἐτόξευε μὲ τὸ πικρὸν τοῦτο βέλος ὁ ζοφερὸς καὶ καταχθόνιος δαίμων τῆς ἀμαθείας, καθὼς ποτε ὁ τούτου ἀντίπαλος θεὸς τοῦ φωτὸς εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑλλήνων, „νυκτὶ καὶ αὐτὸς ἐοικὼς, ἠρῆας πρῶτον ἐπῴχετο καὶ κύνας ἀργούς;“ οἱ τότε λοιπὸν πεπαιδευμένοι συγγραφεῖς δὲν παρετόνιζον· ἆρα οὐδ' ἡμεῖς, τῶν ὁποίων ἡ γλῶσσα φυλάττει σαθερῶς τοὺς ἐν τοῖς βιβλίοις διασωθέντας περὶ τόνων κανόνας ἐκείνων! Ἢ μήπως εἰς αὐτῶν πρώτων τῶν πεπαιδευμένων τὰς κεφαλὰς ἐπέπεσεν ἐξαίφνης, ὡς ἄγριος Ἄτη, ἡ τοιαύτη θεήλατος συμφορὰ, καὶ κατεξήρανε τὰς γλώσσας των μὲ τὰς καυσειρὰς ἄφθας τῆς

βαρβαροφωνίας; Καὶ τίνες πάλιν ἦσαν οὗτοι; ἦσαν οἱ κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν περιόντες ἀκόμη κατὰ τὸν Ζ αἰῶνα σοφοὶ, παραφρονήσαντες ἐλεεινῶς, καὶ ὡς ἀπ' ὄνε τοῦ νοῦ ἐκπεσόντες, καὶ λησμονήσαντες παντάπασι τὴν Ἑλληνικὴν εὐμέλειαν, τὴν ὁποίαν μέχρι τινὸς ἐδίδασκον, καθὼς τὴν ἐδιδάχθησαν κατὰ διαδοχὴν ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς τῆς Ἀλεξανδρείας γραμματικούς; Καὶ πῶς οὗτοι ὑπερίσχυσαν νὰ μεταδώσωσι τὴν λύμην καὶ εἰς τοὺς ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα τόσους ἄλλες συγχρόνες των σοφούς; Πῶς δὲ πάλιν ὅλοι κοινῶς οἱ τοιοῦτοι πεπαιδευμένοι τῆς γλώσσης κακοφθορεῖς καὶ κακοσχολάρχαι συμπαρεπλάνησαν καὶ τοὺς σοφοὺς ἡγεμόνας καὶ τὰ πλήθη τῶν λαῶν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν αὐτὴν, διδάσκοντες τοιαύτας παραδιδασκαλίας, ἢ παραπροσῳδίας, καὶ εἰς τὴν κοινὴν διάλεκτον καὶ εἰς τῶν βίβλων τὴν ἀνάγνωσιν καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ἱερὰς τελετάς; Ποῖοι ἦσαν ἔτοι οἱ μεταξὺ τοσούτων ἄλλων γνωσῶν αἱρέσεων ἄγνωσοι καὶ ἀνωνόμαστοι τῆς παραπροσῳδίας αἱρεσιάρχαι, οἵτινες παρεχάραττον καὶ διέφθειρον προφέροντες τὸν ὠρθοτομημένον λόγον τῆς ἀληθείας; Πότε δὲ καὶ διέσπειραν τὸ πρῶτον τοσαύτης δυσσεβοῦς βαρβαρότητος τὰ πικρὰ ζιζάνια; καὶ πότε ταῦτα, τέλος, συνέπνιξαν ὁλοτελῶς τῆς παλαιᾶς Ἑλληνικῆς ὀρθοεπείας καὶ ὀρθοτονίας τὸ λήϊον; Πότε, ὦ ἄνθρωποι; καὶ εἰς τίνος τῶν ὑςέρων αἰώνων ἐποχήν; ὅτε κατεφώνεν τὸν παράδεισον τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὰς θεοτερπεῖς αὐτῶν ᾠδὰς, καὶ κατεπολέμεν τὰς κατ' ἐκείνες τὲς χρόνες αἱρέσεις μὲ τὰς Εὐαγγελικὰς αὐτῶν διδασκαλίας οἱ θεόπνευσοι μελῳδοὶ καὶ Πατέρες τῆς εὐσεβείας; Ἢ ὅτε ἐσύνθετε μετὰ τῶν ἄλλων τα

ποικίλων συγγραμμάτων καὶ λεξικὸν Ἑλληνικὸν ὁ ἀνίκητος ἥρως τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, καὶ δι' ἀρετὴν καὶ κριτικωτάτην πολυμάθειαν ἀοίδιμος Πατριάρχης Φώτιος; ἢ ὅτε αὐτὸς οὗτος καὶ ὁ τότε τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἀξίαν ἐφάμιλλος Ἰγνάτιος μετὰ τῶν ἀειμνήστων Κυρίλλων, καὶ Μεθοδίων, καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων Ἀποστόλων τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, μετέδιδον εἰς τὲς Ῥώσσες καὶ Βοεμοὺς καὶ Μοραβὲς καὶ Βυλγάρες καὶ εἰς τ' ἄλλα Σλαβονικὰ ἔθνη (α) καὶ τὸ φῶς τῆς Πίστεως, καὶ τὰ γράμματα, καὶ πολλὰς ἀκόμη λέξεις Ἑλληνικὰς, ὁμοτόνως καὶ τὴν σήμερον, ὡς παρ' Ἕλλησιν, ἀναγινωσκομένας εἰς τὰ βιβλία τῆς Σλαβονικῆς γλώσσης, περὶ τῆς ὁποίας ἡ παγγλωσσία τοῦ Ἐννινίου ἐπεχείρησε νὰ μᾶς βεβαιώσῃ, ὅτι οὐδέποτε δὲν μετεχειρίσθη τόνες; (β). Ἢ μήπως ἡ ἀνομία τῶ παρατονισμῶ

(α) Βλ. τὴν ἀξιολογωτάτην τῶ ἁγιωτάτου Φωτίου Ἐγκύκλιον ἐπιστολὴν πρὸς τὲς Ἀνατολικὲς Θρόνες.

(β) Τὰ μέχρι τῶ νῦν εὑρημένα παλαιὰ Σλαβονικὰ χειρόγραφα δὲν ὑπερβαίνεσι τὸν ια αἰῶνα (ὅσον ἐγὼ ἐξεύρω). Τέτων δὲ πάντων ἀρχαιότατον, καὶ οἷον Οὐλφίλας τῆς Σλαβονικῆς γλώσσης, νομίζεται τὸ ἐν τῇ Αὐτοκρατορικῇ τῆς Πετρουπόλεως βιβλιοθήκῃ φυλαττόμενον ἀξιολογώτατον ἀντίγραφον τῶ Εὐαγγελίου, γραμμένον ἐν Ὀστρομίρῳ κατὰ τὸ ,ςφξε, ἤτοι τὸ 1057, μ. Χ. Εἰς τῶτο δὲν βλέπει τις πνεύματα καὶ τόνες, εἰ μὴ σπανιώτατα, καὶ μόνον εἰς ὀλίγας τινὰς λέξεις· οἷον δασεῖαν ἢ ψιλὴν ἐπὶ τῶ ρ, ὡς, измьрпвыхъ (изъ мерпвыхъ), καὶ въ черпвърпъкъ· καὶ ὀξεῖαν ἢ δασεῖαν ἐπὶ τῶ e, καὶ δύω τόνες ἐπὶ τῶ v = υ, ὡς ѐ́ѵглиѐ, καὶ πάλιν ѐ́ѵанглиѐ (= ευάγγελιὲ), καὶ δασεῖαν εἰς τὸ α, Ѝѻ́ана (= Ἰοάνα), καὶ ὀξεῖαν εἰς τὸ ѡ̀т (= ὁπῶ), κτλ. (παράβαλ.

διεπράχθη, ὁπότε διὰ τῆς εὐμεθόδε καὶ συγηματικῆς συντάξεως τῶν Πανδεκτῶν μετέδιδον οἱ Ἕλληνες εἰς ὅλας τὰς Χριστιανικὰς Διοικήσεις τῆς Οἰκεμένης τὰς βάσεις τῆς εὐνομίας

καὶ Πέτρε Καιπένε, Собраніе Словенскихъ памятниковъ, ἐκδ. 1827, Петерп.). Ἐκ τέτε συμπεραίνω, ὅτι ὁ, ὡς ἄλλος Κάδμος ἢ Παλαμήδης, δωροφορήσας τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα εἰς τὲς Σλάβονας ἀοίδιμος Κύριλλος μετεχειρίσθη πιθανώτατα καὶ τὰ ἤδη πρὸ αὐτῆ διὰ τοσέτων αἰώνων συνειθισμένα σημεῖα τῆς προσῳδίας, ἂν ὄχι ὅλα, ἀλλὰ τὲς τόνες, καὶ πῆ καὶ πῆ τὰ πνεύματα εἰς τὴν γραφὴν τῶν Σλαβονικῶν λέξεων· Ἀλλ' ἐπειδὴ τότε ἤκμαζε μὲν ἀκόμη ἡ ἐν τοῖς βιβλίοις ἤδη μόνον σῳζομένη Σλαβονική, δὲν ὑπῆρχε δὲ εἰσέτι παρὰ τοῖς Σλάβοσι διακεκριμμένη ἡ περὶ χρήσεως τόνων διδασκαλία, παρημελῆντο κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἔλατον ἀπὸ τὲς Σλάβονας γραφεῖς τὰ τονικὰ ταῦτα σημεῖα, καὶ πολλάκις δὲν ἐγράφοντο παντάπασιν· Ἀφ' ἧς ὅμως ἤρχισε νὰ παρακμάζῃ αὕτη ἡ πρώτη πασῶν τῶν Σλαβονικῶν διαλέκτων γραφικὴ γενομένη, πάλιν εἰσήχθησαν εἰς αὐτὴν οἱ τόνοι καὶ τὰ σημεῖα τῶν σιγμῶν, καὶ ἐνίοτε ἡ δασεῖα εἰς τὸ υ, ὡς φαίνεται εἰς τὰ ἀπὸ τῆ ιε καὶ μάλις' ἀπὸ ιῆ ις αἰῶνος καὶ ἐφεξῆς Σλαβονικὰ χειρόγραφα. Καὶ ἀφ' ἧς δὲ ἤρχισεν ὁ τύπος εἰς τὴν Ῥωσσίαν μέχρι σήμερον τὰ Ἐκκλησιαστικὰ βιβλία, κατὰ σοφωτάτην προμήθειαν, τυπόνονται πάντοτε μὲ τόνες (πόσον ἦτον εὐκταῖον νὰ ἐτυπόνοντο ὡσαύτως καὶ τὰ Ῥωσσικά!). Εἰς ταῦτα δὲ τὰ Σλαβονικὰ βιβλία, καὶ μάλιστα εἰς τὴν θείαν Γραφὴν, αἱ πλεῖσται τῶν Ἑλληνικῶν λέξεων, ὅσαι παρελήφθησαν ἐκ τῆ πρωτοτύπε ἀμετάφραστοι, καὶ τονίζονται καὶ προφέρονται ἀπὸ τὲς Ῥώσσες μὲ προσῳδίαν Ἑλληνικήν· οἷον, Іисусъ, Христосъ, Іерей, или или лима савахѳани, алекторъ (Μάρκ. ιδ), Троадъ (Τρῳάδι). Еллада (Ἑλλάδα), κτλ. Περὶ δὲ τῆς ὁμοτονίας τῶν παλαιῶν ἐπίσης Ἑλληνικῶν καὶ Σλαβονικῶν λέξεων (διὰ τὴν συγγένειαν τῶν γλωσσῶν), εἴπομεν ἱκανώτατα ἐν τῷ Δοκιμίῳ· λέγομεν δὲ καὶ τινα ἐφεξῆς.

НБ ОНУ імені І. Мечникова

καὶ τὰς θεμελιώδεις ἀρχὰς τῆ ἐκκλησιαστικῆ καὶ πολιτικῆ Δικαίᾳ; ἢ ὅτε ἤκμαζον ὁ τῆ μεγάλῃ Ἐτυμολογικῆ Συγγραφεὺς, καὶ ὁ Λεξικογράφος Σεϊδας, καὶ μετὰ τούτους ὁ πολυμαθέστατος καὶ πολυγραφώτατος Μιχαὴλ ὁ Ψελλὸς (ὁμώνυμος ἄλλῃ προγενεστέρᾳ τῆ σοφῆ μαθητῆ τῆ Φωτίᾳ), εἰς τῶν ὁποίων τὰ συντάγματα διεσῴθησαν τοσαῦται γνώσεις πολιτικαὶ καὶ ἱστορικαὶ καὶ μυθολογικαὶ καὶ δραματικαί· τοσαῦτα χωρία παλαιῶν συγγραφέων, ἢ παντάπασιν ὑπὸ χρόνου ἠφανισμένων, ἢ καὶ σῳζομένων μέν, ἀλλὰ μὲ ἀναγνώσεις παλλάκις διαφόρους παρὰ τὰς κοινάς· τοσαῦται, τέλος, γραμματικαὶ παρατηρήσεις ἀπὸ τὸν Ἀρίσταρχον καὶ τὸν Θρᾷκα Διονύσιον μεταγεγραμμέναι, εἰς τὰς ὁποίας δὲν ἀπαντᾶται μηδὲ σκιὰ τῆς περὶ τῆς τόνου ἀπὸ τῆς τονομάχου ὀνειροπολητείσης διαφθορᾶς; Ἀλλ' ἴσως ἔγεινεν ἡ διαφθορὰ περὶ τὰς ἀρχὰς ἢ τὰ μέσα τῆς ΙΒ ἑκατονταετηρίδος! ὁπότε οἱ μὲν ἁπλοῖ Μοναχοί μας, ὁ Ζωναρᾶς καὶ οἱ κατ' αὐτὸν, συνέγραφον τὰ χρονικά των, καὶ ἐσχολίαζον τῆς ἱερᾶς Κανόνας, καὶ συνέταττον Λεξικὰ καὶ Γλωσσάρια· οἱ δὲ περὶ τὸν ἀοίδιμον Μητροπολίτην τῆς Νικαίας Εὐγράτιον ὑπεμνημάτιζον τὸν Ἀριστοτέλην· ὁ δὲ Αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος ὁ Κομνηνὸς ὑπερησπίζετο, ὅσον ἠδύνατο, τῆς λόγους καὶ τὰς καλὰς τέχνας (α),

(α) Τούτῳ πραγματικὴν ἀπόδειξιν ἀναφέρω, ὡς ἐν παρέργῳ, τὰ καλλίτεχνα δῶρα, τὰ ὁποῖα ἔστειλεν ὁ ἀοίδιμος ἔτος Αὐτοκράτωρ εἰς τὸν Ἡγεμόνα τῆς Ῥωσσίας Βλαδιμῆρον τὸν Μονομάχον, ὁπότε τὸν ἐπεκύρωσε βασιλέα (τῷ 1114)· ταῦτα δὲ εἶναι, στέφανος βασιλικὸς (διὰ τῆ ὁποίᾳ ἐστέφοντο ὅλοι οἱ ἐφεξῆς Βασιλεῖς τῆς Ῥωσσίας μέχρι Πέτρᾳ τῆ μεγάλῃ), καὶ τὸ Κράτος (ἡ σφαῖρα δηλονότι ἡ τῆ βασιλείᾳ κράτος σημαντική), καὶ τὸ σκῆπτρον,

πολεμῶν μὲν γενναίως καὶ δὶ ὅπλων καὶ διὰ συγγραμμάτων τὲς βαρεῖς καὶ πολλὲς καὶ χρισιανὲς καὶ βαρβάρες καὶ σπαθηφόρες καὶ σαυροφόρες τῆς Ἐκκλησίας ἐχθρές, ἐκπαιδεύων δὲ βασιλικῶς τὴν σοφὴν αὐτῆ καὶ πολυμαθεςάτην βασιλόπαιδα, τὴν Ἄνναν· ἥτις διὰ τῆς Ἀλεξιάδος της ἀπέδειξεν, ὅτι εἶχεν ἀκόμη καὶ τότε τὴν δύναμιν ἡ Ἑλλὰς νὰ τεκνογονῇ Μέσας, ἂν ὄχι πλέον θεὰς (ὁποῖαι ἦσαν αἱ σοφαί της θυγατέρες εἰς τῆς δόξης της τὴν ἀκμήν), ἀλλ' ὅμως καλὰς, μὰ τὴν ἀλήθειαν, καὶ θεοφιλεῖς! Ἢ ἴσως ἡ προσῳδία διεφθάρη περὶ τὸ τέλος τῆς αὐτῆς ἑκατονταετηρίδος!! ὁπότε ἐσχολίαζε μὲν τὸν Ὅμηρον ὁ ἀοίδιμος τῆς

καὶ χρυσῆν ἐγκόλπιον. Ὅλα ταῦτα φυλάττονται εἰς τὸ Κρέμλιον, ἢ τὴν ἀκρόπολιν τῆς Μόσχας, ἐν τῷ λεγομένῳ ὁπλικῷ Παλατίῳ, μετὰ πολλῶν καὶ ἄλλων κειμηλίων ἀξιολογωτάτων· Εἶναι δὲ ταῦτα τὰ δῶρα τῆ Κομνηνῆ λεπτότατα καὶ τεχνικώτατα εἰργασμένα· τὸ Κράτος ἔχει μὲν, ὡς καὶ ὁ σέφανος, σαυρὸν ἐκ λίθων πολυτίμων, φέρει δὲ καὶ εἰκονογραφίας ἐκ μάλθης (σμάλδε) πεποιημένας· πάντων δὲ μάλιςα λόγε ἄξιον εἶναι τὸ σκῆπτρον, πῆχεος ἑνὸς καὶ $\frac{3}{16}$ τὸ ὕψος, ἐκ χρυσίε καθαρῆ κεχωνευμένον, καὶ μὲ 268 ἀδάμαντας καὶ 368 ἄνθρακας καὶ 15 σμαράγδες λίθες κεκοσμημένον· φέρει δὲ καὶ διὰ σμάλδε ζωγραφημένον τὸ δωδεκάορτον (τὸν Εὐαγγελισμὸν, τὴν Γέννησιν, τὴν Βάπτισιν, τὴν Ὑπαπαντὴν, τὴν Μεταμόρφωσιν, τὴν Ἔγερσιν τῆ Λαζάρε, τὴν Βαϊοφόρον, τὴν Σταύρωσιν, τὴν Ἀνάςασιν, τὴν τῆ Θωμᾶ Ψηλάφησιν, τὴν Ἀνάληψιν, τὴν Πεντηκοςήν). Καὶ ἡ ζωγραφία καὶ ἡ ἄλλη τεχνεργία τέτων τῶν κειμηλίων μαρτυρεῖ συμφώνως μὲ τὴν ἱςορίαν, ὅτι ὁ ἀείμνηςος Αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος ἦτο ζηλωτὴς τῆ πορφυρογεννήτε Κωνσαντίνε προσατεύων, ὡς ἐκεῖνος, τὰς τέχνας καὶ ἐπις ήμας, τὰς ὁποίας αἱ καὶ πρότερον μὲν, μάλιςα δὲ κατ' ἐκείνες τὲς χρόνες καταπιέζεσαι τὴν Ἑλλάδα δειναὶ συμφοραὶ δὲν ἴσχυσαν παντάπασι ν' ἀποσβέσωσι, ἐδὲ νὰ ἐρημώσωσι τὸ ἱερὸν ἔδαφος τῶν Μεσῶν ἀπὸ τὲς κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον σοφὲς αὐτῶν Θεράποντας!

НБ ОНУ імені І. Мечникова

Θεσσαλονίκης Μητροπολίτης Εὐσάθιος, θησαυρίζων ἐν τοῖς Σχολίοις τοσαῦτα τῆς παλαιᾶς ἑλληνικῆς σοφίας κειμήλια (τὰ ὁποῖα μὲ μυρία ῥόματα κηρύττεσι τῆς καθ' ἡμᾶς προσῳδίας τὴν γνησιότητα), συνέγραφε δὲ τὸ περὶ Διαλέκτων κάλλιστον βιβλίον καὶ ἄλλα συντάγματα ὁ Μητροπολίτης τῆς Κορίνθε Γρηγόριος, ἐσχεδίαζε δὲ τὰς γραμματικάς τε θεωρίας ὁ Μοσχόπυλος! Ἢ, τέλος, περὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ μέσα τῆς διὰ τὴν Ἑλλάδα δυσχερεστάτης δεκάτης πέμπτης ἑκατονταετηρίδος, ὁπότε κατ' αὐτὰς τῆς πικρᾶς ἁλώσεως τὰς παραμονὰς συνέγραφον ἀκόμη ἑλληνιστὶ οἱ Καντακηζηνοὶ καὶ Παλαιολόγοι, καὶ ὁ Πλήθων, ἢ Γεμιστὸς Γεώργιος συνέταττε τὴν Συνέχειαν τῶν Ἑλληνικῶν τῆ Ξενοφῶντος, καὶ αὐτὸς ἔτος ὁμῆ καὶ οἱ λοιποὶ συμπολῖταί τε (οἱ περὶ τὸν Βησσαρίωνα καὶ τὸν Γαζῆν καὶ τὸν Λάσκαριν καὶ τὸν Χρυσολωρᾶν καὶ τὸν Ἀνδρόνικον καὶ τὸν Ἀργυρόπωλον καὶ τὰς ἄλλας ἐκείνας τὰς δυσχεῖς ἀλλ' ἐνδόξας φυγάδας) μετέφερον τὰ φῶτα τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καὶ φιλοσοφίας ἀπὸ τὴν αἰχμάλωτον ἤδη πατρίδα των εἰς τὴν ἀκόμη τότε κακὴν κακῶς σχολασικίζουσαν καὶ βαρβαρίζουσαν Εὐρώπην!! (α).

(α) Ὁ Ἐννίνιος ὁμολογεῖ χάριτας πολλὰς πρὸς τέτες τὰς σοφὰς Ἕλληνας, ὡς ἀνακαινίσαντας τὴν παιδείαν εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ τὰς ὀνομάζει γενικῶς ἄνδρας σοφωτάτας. Τὰς δίδει προσέτι καὶ τὴν τιμὴν, ὅτι ἐγνώριζον ἐξάπαντος τὴν γνησίαν (δηλαδὴ τὴν Ἐννινιακὴν καὶ Βοσσιανὴν) προσῳδίαν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης! ,,ἀλλ' ὅμως (λέγει) πεπαλαιωμένην ἤδη πλάνην, τὴν βαρβαρῳδίαν (ὡς ὀνομάζει τὸν καθ' ἡμᾶς τονισμὸν), δὲν ἠδύναντο νὰ τὴν ἐκριζώσωσιν, ἐδ' ἐτολμῆσαν νὰ φανῶσι καινοτόμοι περὶ τὴν κακὴν τῆ ὄχλε συνήθειαν, κολυμβῶντες, τὸ τῆς παροιμίας, ἐναντίον εἰς τῆ χειμάῤῥε τὸν ῥῆν. Καὶ ἄλλως δὲ (προσθέτει), ὅ, τι

* *

Καλά με ἀναγνῶσα, δέν σε φαίνονται ἔτοι οἱ σοφοὶ Θρασωνίδαι, ὅτι λαλοῦντες περὶ Ἑλλήνων, λαλοῦσιν ὡς περὶ Ὁττεντότων, καὶ περὶ τῆς γλώσσης των, ὡς γλώσσης Πλαταγόνων καὶ Ψυλλῶν;

κακομάθῃ τις ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων δὲν θέλει νὰ τὸ ὁμολογήσῃ εἰς τὸ γῆράς του· ὅθεν καὶ οἱ Ἕλληνες, ἔθνος ἁπάντων ἐθνῶν ὑπερηφανώτατον! ἠσχύνοντο νὰ φανῶσιν ἐμπροσθεν τῶν Ἰταλῶν ἢ ἀμαθεῖς ἢ ἀμελεῖς τῆς παλαιᾶς καὶ γνησίας προσῳδίας, ἢ (καθὼς μὲ νέον ὄνομα τὴν ὀνομάζει) ὀρθῳδίας τῶν προγόνων των· διὰ τοῦτο καὶ ἐδίδαξαν τότε τὸς Εὐρωπαίους τὸν βάρβαρον τῶν νῦν Ἑλλήνων τονισμόν" (σελ. 110). Πρὸς ταῦτα τί νὰ εἰπῃ κἀνείς; τώρα ὁ Ἐννίνιος μᾶς βεβαιόνει, ὅτι ἡ γνησία προσῳδία ἐξέλιπε παντάπασι τὸς Ἕλληνας ἀκόμη κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα, διαφθαρεῖσα μάλις' ἀπὸ τὸς τότε Γραμματικούς· καὶ τώρα τὴν μεταδίδει καὶ εἰς τὸς περὶ τὰ μέσα τῆς δεκάτης πέμπτης ἑκατονταετηρίδος ἡμετέρους σοφούς, ἐκ τῶν ὁποίων ἦσαν καὶ πολλοὶ Γραμματικοί! Τώρα τότες τὸς ὀνομάζει πρώτους ἀνορθωτὰς τῆς παιδείας εἰς τὴν Εὐρώπην, καὶ πάλιν τὸς εἰσάγει ἐρυθριῶντας καὶ αἰσχυνομένους ἐμπροσθεν εἰς τὸς πάντῃ ἀμαθεῖς τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων Ἰταλούς, τοὺς ὁποίους ἠδύναντο νὰ διδάξωσιν ὁποίαν προσῳδίαν ἔκριναν γνησιωτέραν, χωρὶς μήτε τότες νὰ ἐντρέπωνται, μήτε πλέον τὸς ἰδίους των ὁμογενεῖς νὰ δειλιῶσιν, ἐκ τῶν ὁποίων τὸς εἶχον πικρότατα χωρισμένους ὄρη ὑψηλὰ καὶ θάλασσα μακρά!

„Γῆς ἐπὶ ξένης πλαζομένους,
„Ὀρφανάς τε πόλεις προλιπόντας
„Ἑλλάδος ἱερῆς, καὶ μυχὸν ἑσίης πατρῴης!

Τώρα, τέλος τὸς εὐχαρισεῖ ὡς εὐεργέτας καὶ διδασκάλους, καὶ πάλιν τὸς ὑβρίζει καὶ αὐτὸς καὶ ὅλον αὐτῶν τὸ ἔθνος ὡς ὑπερηφάνους καὶ ἀλαζόνας (natio si ulla superbissima!). Πότε ἠκούσθη τοσαύτη ζάλη λογισμῶν καὶ φρενῶν ταραχή;

„Δείλαιε τῇ νῇ καὶ τῆς συμφορᾶς ἴσον,
„Ὡς σ' ἠθέλησα μηδ' ἀναγνῶναι ποτ' ἄν!

НБ ОНУ імені І.Мечникова

§ θ. Ἂς ἐλθωμεν δὲ καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ εἰς τὰς σκοπὰς τῶ τῶν λέξεων τονισμῶ (α). Πρῶτοι (λέγουσιν) ἐπενόησαν τὴν μέθοδον νὰ ἐπιγράφωσι τονικὰ σημεῖα εἰς τὰς λέξεις οἱ περὶ τὸν Ἀλχαλῆλον Ἄραβες, καὶ μετὰ τάτους οἱ Ἰσδαῖοι." — Ἀλλ' ἡμεῖς ἐξεύρομεν, ὅτι κάποιος Διονύσιος Θρᾷξ, ὀλίγον προγενέστερος Ἀλχαλήλ καὶ Μωάμεθ καὶ τῶν τότε συγχρόνων Ῥαββίνων γενόμενος, μόλις ὡς ἑξακοσίους πεντήκοντα χρόνους παλαιότερος (τὸ 66. π. Χ.), ὁμοίως καὶ οἱ διάδοχοί τε γραμματικοὶ τῆς Ἀλεξανδρείας, καὶ αὐτοὶ τῆς Μωαμεθανικῆς σοφίας ἀρχαιότεροι, ζωγραφίζουσι τοὺς τόνους τῆς ἑλληνικῆς προσῳδίας, καὶ κανονίζουσι τὴν χρῆσιν των συμφώνως μὲ τὴν καθ' ἡμᾶς αὐτῶν διδασκαλίαν καὶ γραφήν. Ἔπειτα ποίαν ὁμοιότητα καὶ σχέσιν ἔχουσι τὰ προσῳδικὰ τῶν Ἑλλήνων σημεῖα πρὸς τοὺς τόνους τᾶς Ἑβραϊκῆς, εἰς βασιλεῖς καὶ λειτουργὸς (μινίστρους) καὶ ὑπουργὸς καὶ εἰς, δὲν ἐξεύρω ποίας, ἄλλας ἐπαγγελίας διαιρεμένους; ποίαν δὲ πάλιν πρὸς τὰς φωνηέντων τόπον ἐπεχέσας κεραίας τῆς Ἀραβικῆς γλώσσης, καὶ πρὸς τὰς ἐγγραφομένας ἢ προσγραφομένας εἰς διάκρισιν τῶν ὁμοίων αὐτῆς στοιχείων σιγμὰς, ἢ καὶ πρὸς ὁποιονδήποτ' ἄλλο σπάνιον σημεῖον, τὸ ὁποῖον (ὡς μᾶς βεβαιόνει ὁ Χαλήλης καὶ Ἀχμέτας φέρων ἐπὶ κεφαλῆς Ἐννίνιος) μετεχειρίσθησαν πάλαι ποτὲ μόνον εἰς τοὺς στίχους των οἱ Ἄραβες, διὰ νὰ δεικνύωσι τὴν ὀρθοέπειαν τῶν λέξεων; Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα σοφὰ ῥήματα καὶ θαύματα δὲν δυνάμεθα νὰ τὰ καταλάβωμεν! καὶ φοβέμεθα μήπως

(α) Βλ. ὕπισθ. § δ τῦ παρόντος κεφαλαίυ.

τὸ Ταλμάθιον καὶ τὸ Καράνιον τῆς τῶν τόνων ψευδοδιδασκαλίας δὲν ἀπεκαλύφθη συγχρόνως μὲ τὸ τῶν Ῥαββίνων καὶ τὸ τῆ Μωάμεθ, ἀλλὰ πολλὲς αἰῶνας ὕστερον, καὶ εἰς ἄλλην Βαβυλῶνα, καὶ ἄλλην τινὰ Μέκκαν καὶ Μεδινάν — εἰς τῆ Ἐννινίε καὶ Βοσσίε τὰ μελαγχολικὰ οἰκήματα καὶ μυελά! Ποῖοι δὲ καὶ οἱ σκοποὶ τῆς τῶν τόνων ἐπιγραφῆς; ἂς τὲς διέλθωμεν ἐμπαρόδως, διὰ νὰ μὴν ἐνοχλῶμεν ἐπὶ πολὺ τὸν ἀναγνώσην, ἅπαντῶντες διὰ μακρῶν πρὸς ἀπεράντες μωρολογίας! Εἷς ἐκ τέτων τῶν σκοπῶν ἀριθμεῖται ὁ διὰ τῶν τονικῶν σημείων κανονισμὸς τῶν χρισιανικῶν ἡμῶν ψαλμῳδιῶν. — "Ἐπειδὴ (λέγεσιν) οἱ Χρισιανοὶ Ἕλληνες ἔψαλλον τὰς ἐκκλησιαστικάς των προσευχὰς, κατὰ μίμησιν τῶν Ἰεδαίων, ἐμεταχειρίζοντο τὲς τόνες ὡς διαγράμματα μεσικά· διὰ τῆτο καὶ τὰ συνήθη τονικὰ τῆς γραμματικῆς των σημεῖα ἔχεσι τὰς αὐτὰς ὀνομασίας καὶ μορφὰς μὲ τῆς μεσικῆς των τὰ σημάδια!" — Τοῦτο τὸ ἐμπεριδευμένον καὶ, ὡς δισένδυτον καὶ τρισένδυτον κρομμύδιον, τυλιγμένον ἐπιχείρημα τῆ Ἐννινίε περιέχει πολλά τινα νοήματα· πρῶτον, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἔψαλλον τὰς ἐκκλησιαστικάς των ὠδὰς μιμούμενοι τὲς Ἰεδαίες· τῆτο τί ἄρά γε δηλοῖ; πότερον, ὅτι οἱ χρισιανοὶ Ἕλληνες ἀπὸ τὲς Ἰεδαίες πρῶτον ἔμαθον νὰ ψάλλωσι τὰς προσευχάς των; Καὶ πῶς; μὴ γὰρ οἱ Ἕλληνες καὶ πρὶν χρισιανίσωσι δὲν ἔψαλλον ἔκπαλαι ψαλμῳδίας εἰς τὲς ναὲς καὶ τὰς θυσίας των, ὁπότε καὶ ἄλλοι ἄλλοτε, καὶ κῆροι πανημέριοι μολπῇ θεὸν ἱλάσκοντο" (α), καὶ „κῆραι

(α) Ἰλ. Α, 474.

δὲ ἐννύχιαι καὶ ἐν χοροῖς ἐμέλποντο τὴν Ἄρτεμιν; (α)" μαρτυρεῖσι δὲ καὶ οἱ παιᾶνες, καὶ τοσοῦτοι ἄλλοι σῳζόμενοι ὕμνοι παλαιοὶ, προφανῶς πεποιημένοι εἰς θεῦ τινος τιμήν. Ἢ μήπως ἐννοεῖ ὁ Ἐννίνιος, ὅτι οἱ χρισιανίσαντες Ἕλληνες ἔψαλλον ᾠδὰς ἑβραϊκὰς, ὡς τὰς ὁποίας μελῳδεῖμεν καὶ τὴν σήμερον θεοπνεύσυς ψαλμὰς τῦ ἱεροψάλτυ Δαβίδ; Ἀλλὰ τίς τὸν εἶπεν, ὅτι οἱ τοσοῦτοι χρόνοι πρὸ τῆς σωτηρίυ ἐποχῆς ἐξελληνισθέντες ἦτοι ψαλμοὶ εἰσήχθησαν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν μὲ τόνυς ἑβραϊκὰς καὶ ὄχι ἑλληνικάς; ἢ ὅτι μόνον τὰς Δαβιδικὰς ψαλμὰς ἔψαλλεν ἡ πρώτη τῶν Ἑλλήνων Ἐκκλησία καὶ οὐδεμίαν ἄλλην ᾠδὴν, ἔργον εὐσεβείας καὶ μυσικῆς ἑλληνικῆς, ἀνάλογον εἰς τὴν ἀναίμακτον θυσίαν καὶ τὰς ἄλλας, τὰς ὁποίας ἐξ ἀρχῆς παρέλαβε παρὰ τῶν Ἀποςόλων ἱερὰς τῶν Μυςηρίων τελετάς; Ἢ μήπως, τέλος, δοξάζει ὁ μυσικολογιώτατος ἔτος Ὁλλανδός, ὅτι ἡ Ἐκκλησιαςικὴ τῶν Ἑλλήνων μυσικὴ δὲν ἔχει κἀμμίαν σχέσιν πρὸς τὴν παλαιὰν τὴν Ἑλληνικὴν, ἀλλ' ἐμορφώθη ὅλως διόλυ πρὸς τὸ παράδειγμα τῆς ἑβραϊκῆς, ἔχυσα καὶ τὰς νόμυς καὶ τὰ μέλη καὶ αὐτὰ τὰ προσῳδικά της διαγράμματα τὰ αὐτὰ καὶ ἀπαράλλακτα μὲ τὰ ἑβραϊκά; Ἀλλ' ὅςις ἤκυσε προσεκτικῶς ἑκατέρας ταύτας τὰς μυσικὰς, λέγω δὲ τὴν τῶν Ἑβραίων καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησιαςικήν, καὶ εἶδεν ἀμφοτέρων τὰ διαγράμματα, εἶν' ἀδύνατον νὰ μὴν ἐκπλαγῇ τὴν τολμηρὰν ἀμάθειαν, μὲ τὴν ὁποίαν ὁ Ἐννίνιος συγκλώθει τὰ ἀσύγκλωςα, καὶ συγχύζει πράγματα τόσον

(α) Πινδ. Πυθ. γ, 139. πρβ. καὶ Ἰλ. Π. 182.

ἀπ' ἀλλήλων διαφέροντα (α). Ὅσον δὲ πάλιν ἐκ τῆς ταὐτωνυμίας καὶ τῆς ὁμοειδίας τῶν γραμματικῶν μας τόνων μὲ τὰ ὑπό τινων (ὡς λέγει) Μοναχῶν ἐφευρημένα σημάδια τῆς ἐκκλησιακῆς μας μουσικῆς συμπεραίνει προφανῶς, ὅτι οἱ Γραμματικοί μας παρέλαβον τὰ σημεῖα τῆς προσῳδίας ἀπὸ τὲς μελῳδὲς τῆς Ἐκκλησίας μας. Ἀλλὰ μόνον ἆρά γε μὲ τὰ νεώτερα μουσικὰ σημάδιά μας ὁμωνυμοῦσιν οἱ τόνοι τῆς προσῳδίας; δὲν ὡμολόγησεν αὐτὸς ἔτος, ὅτι καὶ ὁ Πυθαγορικὸς Θεάγης καὶ ὅλοι οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες διέκρινον ὡς συστατικὰ τῆς μουσικῆς συμφωνίας τὸ ὀξὺ καὶ τὸ βαρύ; πῶς λοιπὸν οἱ Γραμματικοί μας παρέλαβον παρὰ τῶν ὑστεροχρόνων μελῳδῶν, καὶ ὄχι μᾶλλον ἐξ αὐτῶν ἀμέσως τῶν παλαιῶν τῆς Ἑλλάδος μουσικῶν τὰς ὀνομασίας τῶν σημείων τῆς προσῳδίας, τετέσι τὴν ὀξεῖαν καὶ τὴν βαρεῖαν καὶ τὴν ὁποίαν ὁ μὲν ἀρχαῖος Διονύσιος ὁ Θρᾷξ ῥητῶς ὀνομάζει περισπωμένην, ὁ δ' Ἐννίνιος καταδικάζει ὡς φωνὴν νεωτερικὴν (vox novitia), καὶ τὴν μεθερμηνεύει ῥέοντα φθόγγον (fluentum sonum!), διὰ νὰ τὴν ἀναδείξῃ, θέλσαν καὶ μὴ θέλσαν, ὁμώνυμον θυγατέρα τῆς τῶν ἐκκλησιαστικῶν μουσικῶν μας ἀποῤῥοῆς; Ποία δὲ πάλιν ἦτο ἡ μορφὴ τῶν (ὡς καὶ αὐτὸς ὁμολογεῖ) ὑπὸ τῶν Ἀριστοφάνες ἐφευρημένων παλαιῶν σημείων τῆς προσῳδίας, ἀνίσως εἶναι τούτων ἑτερόμορφα τὰ μετὰ ταῦτα, κατ' αὐτὸν,

---

(α) Τὰ ἁπλούστατα σημεῖα τῶν φωνῶν τῆς νεωτέρας τῶν Ἑβραίων μουσικῆς, ἥτις εἶναι πολλὰ διάφορος τῆς ἐν ταῖς Γραφαῖς ἰσορυθμένης παλαιᾶς ὀργανικῆς, καὶ ταύτην αὐτὴν τὴν παλαιὰν τὴν Γραφικὴν διέγραψεν εὐφυῶς ὁ Κιρχέρος εἰς τὴν Μουσουργίαν του. Τόμ. Α, βιβ. β. κεφ. δ, καὶ ε § δ.

παρὰ τῆς νεωτέρας μουσικῆς δανεισμένα τῶν τόνων σημεῖα; (α). Τί νὰ εἴπῃ τις πρὸς τόσας

(α) Εἰς τὸ ἐφεξῆς Δ κεφάλαιον θέλομεν ἐκθέσει τὰς ἀποδείξεις, ὅτι ὁ Ἀριστοφάνης μετέφερε τὰς φυσικὰς τῆς φωνῆς ὀνομασίας ἀπὸ τὴν μουσικὴν ἐπιστήμην πρὸς τὴν ταύτης συγγενῆ διδασκαλίαν τῆς περὶ τὴν κοινὴν διάλεκτον προσῳδίας· ὡσαύτως καὶ, ὅτι τὰ ὁποῖα πρῶτος αὐτὸς ἐφεῦρε τῆς τοιαύτης προσῳδίας σημεῖα εἶναι τὰ αὐτὰ καὶ τὰ τῶν καθ' ἡμᾶς Γραμματικῶν. Τὰ δὲ σημάδια τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς φαίνεται ὅτι καὶ τὰ ἐμόρφωσαν καὶ τὰ ὠνόμασαν οἱ πρῶτοι τῆς Ἐκκλησίας μουσουργοὶ μέρος μὲν ἐκ τῶν διαγραμμάτων τῆς παλαιᾶς τῶν Ἑλλήνων μουσικῆς, τὸ δὲ πλεῖσον καὶ ἐκ τῶν προδιατυπωθέντων γραμματικῶν τῆς προσῳδίας σημείων, ὡς συμπεραίνεται ἔκ τινων ἰδιαιτέρων ὀνομασιῶν των, καὶ τῆς ὄχι μόνον εἰς τόνους ἀλλὰ καὶ εἰς πνεύματα διαιρέσεως αὐτῶν, κτλ. Μετερρύθμισαν δὲ τὰ σημεῖα καὶ τὰ πλεῖσα τῶν ὀνομάτων τῆς ἐκκλησιαστικῆς Μέσης οἱ πρῶτοι τῆς Ἐκκλησίας ὑμνῳδοί, ἴσως, διὰ νὰ διαφέρῃ ὁπωσδήποτε ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τῆς τῶν εἰδωλολατρεύντων ἔτι τότε λοιπῶν Ἑλλήνων μουσικῆς, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ὅμως δὲν διαφέρει κατὰ τὸ πρᾶγμα τόσον, ὅσον ὑπέθεσαν τινὲς τῶν Εὐρωπαίων, ὅσοι τὴν κατεδίκασαν ὡς παντάπασιν Ἀσιανὴν χωρὶς πρῶτον νὰ τὴν μάθωσι! Διότι ἔχει καὶ αὕτη τὰ τρία γένη, τὸ διατονικὸν καὶ χρωματικὸν καὶ ἐναρμόνιον τῆς παλαιᾶς ἑλληνικῆς Μουσικῆς, ἥτις εἶχε καὶ αὐτὴ τὰ γενέθλιά της εἰς τὴν Ἀσίαν ὁμοῦ μὲ τὰς Λυδίους καὶ Φρυγίους ἁρμονίας καὶ τὴν Ἀσιάτιδα κιθάραν της! Καὶ οἱ κοινότερον δὲ, πρῶτος καὶ δεύτερος καὶ τρίτος καὶ τέταρτος, κτλ. λεγόμενοι ἐκκλησιαστικοὶ ἦχοι (ἢ νόμοι) εὑρίσκονται παρά τισιν ἀρχαίοις Μουσικοῖς τῆς Ἐκκλησίας, Λύδιος καὶ Φρύγιος καὶ Δώριος καὶ Μιξολύδιος, κτλ. ἑλληνικώτερον ὠνομασμένοι. Ἀλλ' ἡ περὶ τούτων θεωρία δὲν ἀνήκει ἐνταῦθα ἐδ' εἰς ἐμέ. Ἔγραψαν περὶ αὐτῆς πολλὰ καὶ καλὰ εἰς τὴν πρὸ δεκαεπτὰ περίπου ἐτῶν ἑρμηνευθεῖσαν μουσικὴν διδασκαλίαν οἱ ὁμογενεῖς μου Μουσικοί· καὶ θέλουσιν ἀκόμη γράψει, σὺν Θεῷ, τελειότερα καὶ πληρέστερα (συνεργούντων καὶ αὐτῶν τῶν φιλελλήνων καὶ φιλομούσων Εὐρωπαίων), ὥστε ν' ἀποδείξωσιν (ὡς ἐλπίζω), ὅτι ζῇ ἀκόμη καὶ ἡ παλαιὰ Μελοπο-

ἀντιφάσεις, καὶ ἀντιχρονισμὲς, καὶ τετραπαρδάλες παραλογισμὲς τῆ Ἐννινιακῆ συζήματος; Αἴ! Ὅσον ἐννῆσαν καὶ αὐτοὶ οἱ Ἀντιτονισαὶ

μένη εἰς τὴν Ἑλλάδα! Ἀλλὰ (διὰ νὰ ἐπισρέψωμεν εἰς τὰ μσικά μας σημάδια), ταῦτα κατ' ἀρχὰς φαίνεται ὅτι ἦσαν ἁπλέσερα· ἐπλάτυναν δὲ κατὰ μικρὸν τὴν περὶ τέτων διδασκαλίαν οἱ ἐφεξῆς Μσοποιοὶ καὶ μάλισα ὁ ἱερώτατος Δαμασκηνός· (εἰς τῆτον, διὰ νὰ τὸ εἴπω ἐμπαρόδως, χρεωσεῖ καὶ ἡ Θεολογία τὸ πρῶτον συσηματικὸν αὐτῆς Σύνταγμα!)· Οὗτοι ἴσως ἐπηύξησαν προϋπάρχοντα καὶ τὰ λεγόμενα Μεγάλα σημάδια, τὰ ὁποῖα εἶναι τύποι τινὲς πολλῶν φωνῶν δύναμιν ἔχοντες (ὁποῖα ἦσαν καὶ καὶ τὰ παλαιὰ τῆς ζενογραφίας σημεῖα, „ἐν μικροῖς καὶ βραχέσι τύποις πολλῶν γραμμάτων δύναμιν ἔχοντα.“). Ὅτι δὲ ἡ καθ' ἡμᾶς τῆς Ἐκκλησίας Μσικὴ εἶναι ἡ αὐτὴ καὶ ἡ διδαχθεῖσα ὑπὸ τῆ μελῳδικωκάτ Δαμασκηνῆ καὶ τῆ συγχρόν τ Κσμᾶ (τῷ 720, μ. Χ.), εἶναι πρᾶγμα φανερώτατον· αὖτη δὲ πάλιν ἦτο ἡ αὐτὴ περὶ τὰ καθόλ καὶ ἡ πρώτη τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας Μσικὴ, ὡς φαίνεται καὶ ἀπ' ἄλλας ἀποδείξεις καὶ ἀπὸ τὴν ἐφεξῆς ῥῆσιν τῆ Μεγάλ Βασιλείν. „Ἀναβάντες τῶν προσευχῶν (οἱ Χρισιανοὶ) εἰς ψαλμῳδίαν καθίσανται· καὶ νῦν μὲν διχῇ διανεμηθέντες“ (εἰς τὲς καὶ καθ' ἡμᾶς δύω ἐκκλησιασικὲς χορὲς) „ἀντιψάλλσιν ἀλλήλοις. — ἔπειτα πάλιν ἐπιτρέψαντες ἑνὶ ἄρχειν τῆ μέλος“ (ὡς ψάλλομεν τὸν Χερβικὸν ὕμνον) „οἱ λοιποὶ ὑπηχῆσι“ κτλ. (ἐπισολ. σξ, τόμ. γ, σελ. 311. ἐκδ. Παρισ.). Ὁμοίως καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος (ἐν εἴχοις) μνημονεύει τῆς καθ' ἡμᾶς ψαλμῳδίας· καὶ ὁ ἱερὸς Ἀμφιλόχιος „τροπαρίων καὶ κανόνων εὐήχων μελισμᾶ“ (περὶ τῆ μὴ ἀπελπίζ.). Ἀλλ' ὁ Χυτραῖος Δαβὶδ, τ' ἄλλα μὲν πολυμαθέσατος ἀνὴρ, εἰς δὲ τὴν μσικήν μας παρὰ χυτροπλάθον ἀμαθέσερος, τίποτ' ἄλλο δὲν παρετήρησεν εἰς αὐτὴν, εἰ μὴ φωνῶν ἐκμέλειαν καὶ ἀταξίαν, „εἰς τὴν ὁποίαν ἄλλος μὲν φωνάζει ὡς ἀσκαύλης, καὶ ἄλλος ψάλλει τὸ ὀρχησικὸν Dradra, Dradra!“ (Dav. Chytraeus, de statu Ecclesiar. Orient. p. 163). Ταύτην δὲ τὴν γνώμην τέτε τῆ χυτροκεφάλε τὴν ἀντέγραψαν καὶ ἄλλοι μετὰ πολλῆς πληροφορίας καὶ χαρᾶς!! „Τυφλὸς τυφλὸν ὡδήγαε, κ' ηὗραν τὸ φῶς σὸν λάκκον!“

НБ ОНУ імені І. Мечникова

τί ἐδίδασκον καὶ τί ἔγραφον· — τόσην προκοπὴν νὰ κάμωσιν ὅλοι τῆς Ἑλλάδος οἱ ἐχθροί! Ποῖοι δὲ καὶ οἱ λοιποὶ τῷ τονισμῷ τῶν λέξεων σκοποί; Ἂν οἱ τόνοι κατ' ἀρχὰς ἐκοινοποιήθησαν διὰ μόνην τὴν διάκρισιν τῶν συνωνύμων ὀνομάτων, καὶ τῶν ξενικῶν φωνῶν τὴν ὀρθοέπειαν, καὶ τὴν ἔμφασιν τῆς καταλήξεως τῶν περιόδων, καὶ αὐτῶν πάλιν τῶν ψαλλομένων τὴν μελῳδίαν, πῶς λοιπὸν εὑρίσκονται παλαιότατα ἀντίγραφα Ἑλληνικὰ ὅλα δι' ὅλων τῶν λέξεων τονισμένα; εἶναι ἆρά γε τότων τῶν γραφῶν αἱ λέξεις ὅλαι συνώνυμοι; ἢ ξέναι ὅλαι; ἢ ὅλαι περιοδικαὶ καὶ ψαλμικαί; — "Α! τὸς τόνος (λέγεσι) τὸς ἐπρόσθεσαν εἰς τὰ παλαιὰ τῶν ἀντιγράφων οἱ κατὰ τὸς ὑστέρους χρόνους ἀμαθέστατοι Γραικοὶ, διὰ νὰ διακρίνωσι τὰς λέξεις, αἵτινες εἶναι γεγραμμέναι κατὰ τὸν ἀρχαῖον τρόπον τῷ γράφειν ὑφ' ἓν, χωρὶς τῆς τῶν στοιχείων κατὰ λέξιν διακρίσεως· οἷον: ΜΗΝΙΝΑΕΙΔΕΘΕΑ (α)· εἰς τὰς τοιαύτας ἀρχαίας γραφὰς τολμηρῶν γραμματικίσκων χεῖρες

(α) Καὶ ἡ ὑφ' ἓν αὕτη τῶν λέξεων γραφὴ δὲν εἶναι, καθὼς ὁ Ἐννίνιος νομίζει, καθολική. Εἰς πάμπολλα χειρόγραφα αἱ λέξεις εἶναι γραμμέναι χωρισαὶ ἀπ' ἀλλήλων· καὶ πολλάκις διακρίνονται καὶ μὲ σίγματα. Καὶ κατ' αὐτὸς τὸς ἀρχαιοτάτους χρόνους, ὡς βλέπομεν εἰς τὰς ἐπιγραφὰς, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διέκριναν οἱ Ἕλληνες τὰς λέξεις ἀπ' ἀλλήλων διὰ σιγμάτων τριῶν πολλάκις, καὶ δύω, καὶ ἄλλοτε ἑνὸς (τὸ ὁποῖον ἐσυνείθιζον καὶ οἱ Τυρρηνοὶ καὶ οἱ Ῥωμαῖοι εἰς τὰς ἐπιγραφάς των), οἷον, Φανοδίκο: εἰμι: το Ηερμοκρατος: το Προκονεσιο: καγω: κρατερα: καπισατον: καὶ Ηεθμον: ες πρυτανειον: εδοκα: κτλ. βλ. Corpus inscript. Graec, ed. A. Boeckhii, σελ. 15. Καὶ σελ. 26, ΑΓΡΑΤΡΑ ΤΟΙΡ ΓΑΛΕΙΟΙΣ: (ἡ Γρήτρα τοῖς ΓΗλείοις: κτλ. ἐπὶ τῆς 40, ἢ 50. Ὀλυμ.). Καὶ (σελ. 9.) Θεος. Τυχα. κτλ.

ἐφύτευσαν ὕστερον, ὡς φυτὰ πονηρὰ, τὰς κακοβλάστους τόνους καταῤῥυπαίνοντας τὰ καθαρὰ τῶν κωδήκων χωρία, καὶ διαφθείροντας τὴν προσῳδίαν, καὶ παρεμποδίζοντας τὴν ἀνάγνωσιν! "—Πιθανὸν, ὅτι ἡ γλῶσσα τῶν Τονομάχων ἤθελε διαβάζει τὰ ἑλληνικὰ γράμματα μᾶλλον ἁπταίστως παρὰ τὴν σήμερον, διατρέχουσα τὰ καταιβατὰ ἢ τὰς σελίδας ἐλευθέρα καὶ κροαίνουσα, ἂν δὲν ἐμποδίζετο ἀπὸ τὰς τόνους τούτους, τὰς ἀσπλάγχνως καὶ ἀφειδῶς ὑπὸ γραμματικῶν τινων κακοδαιμόνων εἰς τὰ μεταξὺ τῶν στίχων διαστήματα παρεμπηχθέντας, ὡς ἄν τινας τραχεῖς καὶ σκληροὺς καὶ εἰς γλώσσας μὴ ἑλληνικὰς δυσδιαβάτους βάτους καὶ σκόλοπας! Ἀλλ' ὅμως, τί νὰ κάμωμεν! τὸ πρᾶγμα ἔγεινε, καὶ ἔγεινεν ἀμετάθετον καὶ ἀσάλευτον! ἆραγε! αὕτη τῶν τόνων ἡ φυτεία, εἴτε καλὴ εἴτε κακὴ, ζῇ καὶ ἀκμάζει ἐκ χρόνων ἤδη παλαιῶν, βαθέως ῥιζωμένη καὶ κατὰ μῆκος καὶ πλάτος εἰς ὅλον τὸν κόσμον ἐκτεταμένη· ὥστε δὲν εἶναι τόσον εὔκολον, ὅσον ἐφαντάσθησαν οἱ ἐπιχειρήσαντες, νὰ τὴν ἐκριζώσωσιν! Εἴκοσιν ἤδη ὁλοκλήρους αἰῶνας, ἀφ' ὅ εὗρεν ὁ Ἀριστοφάνης τὰ σημεῖα τῆς προσῳδίας, ἐπικρατεῖ τούτων ἡ γραφὴ καὶ εἰς τὰ χειρόγραφα καὶ εἰς ὅλα τὰ τυπωμένα βιβλία τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης! Ἀπὸ τῆς πρώτης ἀκόμη μετὰ Χριστὸν ἑκαντοταετηρίδος σῴζονται τονισμένα γράμματα ἑλληνικὰ, ἐπικυρῶντα τὰς περὶ τούτων μαρτυρίας πολλῶν παλαιῶν τῆς Ἑλλάδος συγγραφέων, καὶ κηρύττοντα τὴν καθ' ἡμᾶς ἀψευδεστάτην χρῆσιν τῶν σημείων τῆς προσῳδίας, καθὼς λέγομεν ἐφεξῆς. Ἐὰν δὲ φαίνωνται καὶ ἄλλα πάντη ἀτόνιστα παλαιὰ ἀντίγραφα ἑλληνικὰ, ταῦτα τίποτ' ἄλλο δὲν ἀποδεικνύουσιν, εἰ μὴ ὅτι καθ' ὃς ἐγράφησαν χρό-

νες δὲν εἶχεν ἀκόμη ἀποβῆ καθολικὴ τῶν τονικῶν σημείων ἡ μεταχείρισις (τὴν ὁποίαν ὅμως οἱ τότων Ἕλληνες γραφεῖς δὲν ἐγνώριζον ὀλιγώτερον ἀφ' ὅσον τὴν γνωρίζομεν σήμερον ἡμεῖς, χαράττοντες πολλάκις τὰς ἐπιγραφὰς ἀτονίσες διὰ τὴν εἰς ὅλες συνήθη καὶ γνωσὴν προσῳδίαν τῶν φωνῶν τῆς μητρικῆς ἡμῶν γλώσσης). Ὅσον δὲ πλέον μετεδίδετο εἰς τὲς ἀλλογλώσσες ἡ ἑλληνικὴ διάλεκτος, τόσον ἀπέβαινεν ἐν τοῖς ἀντιγράφοις συνηθεσέρα καὶ καθολικωτέρα τῶν τόνων ἡ χρῆσις, σπεδαζόντων τῶν Ἑλλήνων νὰ σηρίξωσι καὶ νὰ ὀχυρώσωσι δι' αὐτῶν τὴν γνησίαν καὶ κανονικὴν τῶν λέξεων προσῳδίαν, τὴν ὁποίαν οἱ ἀλλόγλωσσοι δυσκόλως ἠδύναντο νὰ φυλάξωσι, συνειθισμένοι καθεὶς εἰς τὴν ὀρθοφωνίαν τῶν ἰδίων αὐτῶν γλωσσῶν. Πιθανὸν εἶναι προσέτι καὶ, ὅτι παλαιά τινα ἀτόνιτα χειρόγραφα ἐτονίσθησαν ἀπὸ μεταγενεσέρες ἀναγνώσας πρὸς εὐκολίαν καὶ ἀσφάλειαν τῆς ἀναγνώσεως. Ἀλλ' ὅτι ὅλα τὰ σῳζόμενα τονισμένα ἀντίγραφα ἔχεσι τὲς τόνες ἐκ νεωτέρας χειρὸς, τῦτο εἶναι ψεῦμα γελοιῶδες, τὸ ὁποῖον ἀδ' αὐτοὶ οἱ τῦτο περισαλπίζοντες τονοκλάσαι δὲν δύνανται νὰ πισεύσωσιν εἰλικρινῶς! Τυφλὸς πρέπει νὰ ᾖναι καὶ τὰ ὄμματα καὶ τὸν νῦν, ὅσις εἰς πολλὰ τῶν ἀντιγράφων δὲν διακρίνει τὴν ταὐτότητα τῦ γράψαντος καὶ τονίσαντος. Τὰ ἐνταῦθα, φίλοι Ῥῶσσοι, ἐν Πετρεπόλει εἰς τὴν Αὐτοκρατορικὴν βιβλιοθήκην φυλαττόμενα δύω παλαιὰ καὶ, ἂν ὄχι παλαιότερα, ἀλλ' ὅμως ἐξάπαντος τῦ ἕκτε αἰῶνος ἀντίγραφα τῶν τῦ Παύλε ἐπισολῶν εὐθὺς ἐκ πρώτης ὄψεως δεικνύσι καὶ εἰς τὲς κἂν ἁπλῶς νὰ διαβάζωσιν ἐξεύροντας, ὅτι καὶ τὰ γράμματα καὶ οἱ τόνοι εἶναι τῆς αὐτῆς χειρὸς, τᾶ αὐτῆς μελά-

νης, τῇ αὐτῇ καλάμῃ καὶ καιρῷ (α). [Εἰς ταῦτα προσετέθη καὶ τὸ κατὰ τὸν ἐνιαυτὸν τέτον, ὡς χρυσόμαλλον δέρας, ἐκ τῆς περὶ τὸν Πόντον χώρας ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ θησαυρισθὲν χρυσόγραφον ἀντίγραφον τοῦ Εὐαγγελίε, ὅλον διόλε μὲ χρυσᾶ καὶ γράμματα καὶ σημεῖα τῆς προσῳδίας εἰς πορφυρᾶν (ἰοειδὲς ἢ μόρικον) περγαμηνὸν χαρτίον μεγαλοπρεπέσατα καὶ καλλιγραφικώτατα ὑπὸ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς χειρὸς γεγραμμένον κατὰ τὸν ὄγδοον, ἢ κᾷν τὸν ἔνατον αἰῶνα ἀναμφιβόλως] (β). Τόνες ἔχει πα-

---

(α) Τέτων τὸ ἕτερον, τὸ μικρὸν, νομίζεται κοινότερον ὅτι εἶναι τῆς τετάρτης ἑκατονταετηρίδος (ἐκ τῶν τῇ Εὐσεβίῃ τοῦ Παμφίλε)· καὶ ἡ δόξα δὲν εἶναι ἀπίθανος. Ἡ περὶ διαγνώσεως τῆς ἡλικίας τῶν ἀρχαίων ἀντιγράφων κριτικὴ ἐπιςήμη πάντη σχεδὸν ἀνατρέπεται τὴν σήμερον ἀπὸ τὰ κατὰ τὸ Πομπήϊον καὶ τὴν Ἡράκλειαν εὑρεθέντα γράμματα, εἰς τὰ ὁποῖα φαίνονται παλαιότατα σημεῖα γραφῆς, ὅσα ἕως προχθὲς ἐνομίζοντο νεωτέρε χρόνε!

(β) Τὸ βιβλίον ἐξάλθη δῶρον εἰς τὴν Αὐτοκρατορικὴν βιβλιοθήκην ἐκ τῆ Μονασηρίε τῆ ἁγίε Ἰωάννε, τῆ παρὰ τὰ Ἀργυρεῖα (Γκιεμές-Χανὲ) τὰ κατὰ τὴν ἐπαρχίαν τῆς Τραπεζέντος. Ὀλίγα τῶν ἐν ἄλλαις τῆς Εὐρώπης βιβλιοθήκαις φυλαττομένων παλαιῶν ἑλληνικῶν Χρυσογράφων δύνανται νὰ παραβληθῶσι πρὸς τέτο τὸ ἀντίγραφον κατὰ τὴν ἀμάραντον λαμπρότητα καὶ τὴν ἀκρίβειαν καὶ χάριν τῆς γραφῆς· Λέγεται δὲ ὑπὸ τῶν πρώτων αὐτῆ κτητόρων, κατὰ παλαιὰν παράδοσιν, ὅτι εἶναι καὶ αὐτόγραφον τῆς εὐσεβῆς Αὐτοκρατορίσσης Θεοδώρας, συζύγε τῆ Θεοφίλε (τῷ 829—845, μ. χ.)· ἢ τελάχιςον ἦτο κτῆμά της. Τὰ πινάκιά τε ἔξωθεν εἶναι τεχνικῶς περιηργυρωμένα καὶ χρυσωμένα. Εἰς τὸ περιθόριον ἔχει πολλαχῆ καὶ χειρὸς νεωτέρας σημειώσεις εἰς πολλὰ τῆ ἱερῆ Κειμένε ῥητά· ἀλλὰ τῶν σημειώσεων τέτων τὰ γράμματα ἐξηλείφθησαν ὑπὸ χρόνε, καὶ μόλις διακρίνονται, θεωρεμένης τῆς σελίδος πρὸς τὸ φῶς, ὡς παλιμψήςε τινὸς ἀμυδρὸς χαρακτῆρες.

НБ ОНУ імені І.Мечникова

ρομοίως καὶ τὸ κατὰ τὴν Αὐτοκρατορικὴν βιβλιοθήκην τῆς Βιέννης διασημότατον ἀντίγραφον τῶ Διοσκορίδε, γεγραμμένον περὶ τὰ μέσα τῆ πέμπτης ἑκατονταετηρίδος, ὡς συμπεραίνεται ἀσφαλῶς ἀπὸ τὴν ἐν αὐτῷ προσφώνησιν πρὸς τὴν Αὐγέσαν Ἰουλίαν θυγατέρα μητρὸς μὲν Πλακιδίας, ἐγγόνης Θεοδοσίυ τῶ μικροῦ, πατρὸς δὲ Ὀλυβρίυ βασιλεύσαντος ἐν Δύσει τῷ 472, μ. Χ. καὶ τίς οἶδεν ἂν τὸ ἀντίγραφον δὲν ἦτο πολὺ παλαιότερον κτῆμα τῶ προσφωνήσαντος; (α). Ἀφίνω τόσες ἄλλες τονισμένες ἀρχαίες κώδηκας, περὶ τῶν ὁποίων διέλαβεν ὁ περικλεὴς Βετιζέννιος (β), καὶ ἄλλοι κριτικοὶ Ἀρχαιολόγοι· Ἀλλ' ὥρα πλέον εἶναι νὰ παραχωρήσωμεν εἰς τὲς πρὸ πολλῶ κραυγάζοντας κατηγόρες τῶ τονισμοῦ μας, ὥςε νὰ προσθέσωσι καὶ τὰς ἀναποδράσες αἰτίας, ἐκ τῶν ὁποίων ἔπρεπεν ἐξ ἀνάγκης νὰ πηγάσῃ ἡ τῆς καθ' ἡμᾶς προσῳδίας διαφθορά!

(α) Τὸ ἀντίγραφον ἔχει καὶ πολλὰς ἀτονίσες σελίδας εἴτε διὰ τὴν βίαν εἴτε καὶ δι' ἀσασίαν τῶ γραφέως. Καὶ τέτε δὲ τὲς τόνες ἐνόμισαν τινὲς ἔργον ὑσερωτέρας χειρὸς· ἀλλ' ὅμως καὶ εἰς ἄλλας σελίδας καὶ ἐξαιρέτως εἰς τὴν 175 φαίνεται ἐναργῶς καὶ ἀναντιῤῥήτως ἡ ταὐτότης τῆς χειρὸς τῶ γράψαντος καὶ τονίσαντος. Τέτο βεβαιῶσι καὶ πολλοὶ τῶν ἐπισήμων κριτικῶν.

(β) Wetstenn. de accentibus eorumque usu in pronuntiation. βλ. καὶ Baillij de accentib. Græc.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β.

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΤΩΝ ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΩΙΔΙΑΣ ΔΟΞΩΝ ΤΩΝ ΒΟΣΣΙΑΝΩΝ ΕΡΑΣΜΙΤΩΝ.

§ α. Ποῖα λοιπὸν καὶ πόσα τινὰ ὑπῆρξαν τὰ αἴτια τῆς περὶ τὴν Ἑλληνικὴν προσῳδίαν ἐκβαρβαρώσεως; ἃς ἀκούσωμεν καὶ περὶ τούτων φιλοσοφοῦντα τὸν θερμότατον ἁπάντων τῶν Ἀντιτονιζῶν, τὸν Ἐννίνιον,

„Ἄνθρωπον ἀγριωπὸν, αὐθαδόσομον,
„Ἔχοντ' ἀχάλινον, ἀκρατὲς, ἀπύλωτον σόμα,
„Ἀπεριλάλητον, κομποφακελλορρήμονα!

ἀλλ' ὅμως ἂς τὸν ἀκούσωμεν! — „Οἱ τῶν παλαιῶν (λέγει) τῆς Ἀλεξανδρείας Γραμματικῶν ὑστερόχρονοι διάδοχοι Γραικύλοι (α), πάσχοντες

(α) Πρῶτος ὁ σοφὸς καὶ ἔνδοξος ἀλλ' ὑπὲρ τὸ μέτρον ὑπερήφανος καὶ φιλόψογος Κικέρων ἔπλασεν ἐκ τοῦ Γραικὸς (Græcus) τὸ ὑποκορισικὸν Γραικύλος, ἢ Γραίκελος, (Græculus), ὀνομάσας ἕτω πρὸς καταφρόνησιν ὅλες τὲς συγχρόνες τε Γραικὲς, ἐξ αἰτίας τῶν, ὅσοι ἐξ αὐτῶν ἦσαν ἀκεραίε καὶ τελείε τῆ ἑλληνικῆ ὀνόματος ἀνάξιοι. Δὲν ἐξεύρω, ἂν ὁ Κικέρων ἐξαιρέσεν ἀπὸ ταύτην τὴν ὕβριν κἂν τὲς εὐεργέτας τε καὶ διδασκάλες, ἄλλες τε καὶ τὸν Ἀντίοχον καὶ Ξενοκλῆν καὶ Ἀπολλώνιον τὸν Μόλωνα καὶ τὸν Ποσειδώνιον! ἐξεύρω ὅμως ἀπὸ τὴν ἱσορίαν, ὅτι ἄλλος πάλιν συμπολίτης τε καὶ σύγχρονος καὶ ἐπίσης ψεκτικὸς, ὁ Καλῆνος, ἐκδικήθη, καὶ μὴ θέλων, τὲς λοιδορηθέντας Ἕλληνας ὀνομάσας καὶ αὐτὸς τὸν μέγαν Ῥήτορα

ἀείποτε παράδοξόν τινα κνησμὸν εἰς τὸ πολλαπλασιάζειν τὰ τῶν ἄλλων εὑρήματα, ἤρχισαν κατὰ μικρὸν νὰ ἐπιφορτίζωσι γράφοντες τὰς λέξεις μὲ τὰ σημεῖα τῶν τόνων, διὰ

τῆς Ῥώμης, ὄχι μόνον Γραίκυλον (ὡς ἔμπειρον τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας· καὶ οἱ ἄλλοι δὲ οἱ βάναυσοι Ῥωμαῖοι τὸν ὠνόμαζον διὰ τοῦτο Γραικὸν καὶ Σχολαστικόν· Πλούτ. ἐν βίῳ Κικέρ.), ἀλλὰ καὶ μὲ καταφρονητικὸν τὸ ἰδίωμα τοῦ ὀνόματος ὑποκόρισμα· „Ὦ Κικέρων, ἢ Κικέρκυλε, ἢ Κικεράκιε, ἢ Κικέριθε, ἢ Γραίκυλε“ [Δίων Κάσσ. μς. σελ. 461. Εἶναι δὲ τὸ Κικέρκυλε καὶ τ' ἄλλα, ὡς τὸ ὑποκορισικὸν ἐρεβινθίδιον, ἢ συνηθέστερον, ῥοβιθάριον, ῥοβιθάκιον, ῥοβιθάλιον, ῥοβιθαλάκιον, κτλ. διότι τὸ Κικέρων, λτ. Cicero εἶναι ἐκ τοῦ cicer, ὁ ἐρέβινθος· Αὐτὸ δὲ τὸ cicer φαίνεται ὄχι ἐκ τοῦ κίκυς (Voss. Etym. L. L.), ἀλλὰ συγγενὲς τῷ κέγχρος, καὶ τῷ κάγχρυς, κάχρυς (ἡ κριθή)· καὶ ταῦτα (νομίζω) παρὰ τὸ κράκω, κρέκω, κρίκω, καὶ κάρκω (ὅθεν κάρκαρος, κάρχαρος=τραχὺς, κάρκαρον=carcer), καὶ κέρκω (ὅθεν κέρχανος, κέρχνος, μεταθ. κένχρος=κέγχρος, καὶ πάλιν, κάχαρος, κάρχος, κάρχυς, κάχρυς· οὕτω καὶ διὰ τοῦ ι, οἷον κίχερος, κίκερ-ος, cicer)· πολλὰ δὲ καὶ μάλισα φυτῶν καὶ καρπῶν διαφόρων ὀνόματα εἶναι συγγενῆ ὡς ἐκ τῆς καθόλε καὶ ἀρχικῆς αὐτῶν σημασίας· σημαίνεσι δὲ τὰ κάγχρυς, κέγχρος, cicer, καθόλε τραχύ τι, κόκκον τραχὺν, ὅθεν ἐρεικτὸν καὶ μετὰ ἦχε τρωκτόν· ὡς καὶ τὸ κράκω εἶναι τὸ μετὰ τοῦ κ (ἰσχυρῷ πνευματισμῷ) ῥάκω, ῥάγω=ῥάζω, -σσω (ἠχῶ τραχέως, συντρίβω, ὅθεν τρώγω μετ' ἦχε, κρατσανίζω), παρ' ὃ καὶ τὸ (μετὰ τοῦ εὐφωνικοῦ α) ἄρακος, Ϝάρακος, Ῥωσσ. Горохъ· καθὼς (ὑπολαμβάνω) καὶ ἐκ τοῦ κρίκω, κρίγω, (ῥίγω,-σσω) κρίζω (=τρίζω) καὶ κρίδω, (Βοιωτ. κρίδδω), ἡ κριθὴ (δ=θ)· καὶ αὐτὸ δὲ τὸ ἐρέβινθος (ὡς ἐκ τοῦ ἔρεβις=ἔρεβος, ὄροβος, λτ. ervum) μὲ φαίνεται παράγωγον τοῦ ἐρέπω, ἐρέπτω, καὶ τοῦτο=ῥέπω, ῥάπω, rapio=ἅρπω (ἁρπάζω)· ἂν καὶ τοῦτο τὸ ἐρέπω δὲν εἶναι μᾶλλον τὸ αὐτὸ καὶ ἐρέκω, ἐρείκω (=ῥέκω, ῥάκω, ῥάγω), κ=π, ὡς ἔπω=ἔκω, ἔχω, κτλ. καὶ ταῦτα μὲν κατὰ παρέκβασιν, χάριν τοῦ Κικέρωνος!]. Μετὰ τὸν Κικέρωνα καὶ ἄλλοι τινὲς ὁμογενεῖς ὠνόμαζον Γραικύλους λοιδορῶντες καὶ αὐτοὶ τοὺς ἤδη δουλωμένους ἀπὸ τὴν Ῥώμην Ἕλληνας, καὶ μάλισα τοὺς ὑπάγοντας ἐκεῖ

νὰ σήσωσι τὴν πρὸς τὸν βαρβαρισμὸν μὲ μεγάλα βήματα προχωροῦσαν προφορὰν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, τὴν ὁποίαν πολλὰ καὶ ἀναρίθμητα, ὅσα κόνις" (ὡς αὐτολεξεὶ

(οἵτινες ὅλοι βέβαια δὲν ἦσαν Ἐπίκτητοι καὶ Πλούταρχοι κατὰ τὴν ἀρετήν!), ἐν ᾧ αὐτοὶ ἦτοι οἱ καλοὶ σᾶς Ῥωμαῖοι εἶχον ἤδη ἀποβῆ τῶν Νερώνων καὶ τῶν ἄλλων τῶν ὁμογενῶν αὐτῶν τυράννων ἀνδράποδα, πολὺ παρὰ τὲς ἄλλες ἀδελφὲς καὶ ὁμοδέλες των Λατίνες κακοηθέσερα, καὶ παρ' αὐτὲς τὲς ἀτιμαζομένες Ἕλληνας ἀσυγκρίτως ἀτιμότερα! Καὶ ἀφ' ἧς δὲ τὸ τῶν Λατίνων ὄνομα ἀπέθανε καὶ ἐτάφη, τῶν, ἂν καὶ σμικρυσμένων, ἀλλ' ὅμως ζώντων καὶ βλεπόντων Ἑλλήνων τὸ ἐθνικὸν ὄνομα καὶ τὸ μέγα, τὸ Γραικὸς, καὶ τὸ μικρὸν, τὸ Γραίκελος παρέμεινεν εἰς τὴν ἐκ τῆς Λατινικῆς ἐκβαρβαρωθεῖσαν Ῥωμανικὴν γλῶσσαν, καὶ εἰς τὴν ἐκ ταύτης πάλιν παραφθαρεῖσαν, καὶ μὲ λέξεις ἄλλων γλωσσῶν (τῆς Ἑλληνικῆς, Σλαβονικῆς, ἴσ. καὶ τῆς Λακικῆς, κτλ.) ἀναμιχθεῖσαν γλῶσσαν τῶν Βλάχων· ὅθεν καὶ Γραικέλες ὀνομάζεσι πολλάκις κρυφίως τὲς Γραικὲς ὅλα τῶν τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαβίας ἀρχόντων τὰ ἀνδράποδα, οἱ συνηθέσερον Κατσύβελοι [παρὰ τὸ κατσύβελα, νομίζω, ὡς, λέγει κατὰ τόπες ἡ χυδαία συνήθεια τὰ ἐτιδανὰ ἔπιπλα· τὸ δὲ κατσύβελον ἴσως παρὰ τὸ σκύβαλον, διπλασιασμῷ (ὡς καὶ ἐκ τῦ σκύλλω, σκύλμα, τὸ κόσκυλμα, κοσκυλμάτιον, κοσκύλιον ἐν τῷ λτ. cusculium, quisquilium, -liæ), καὶ τὸ σκύβαλον δὲ λέγομεν καὶ τσύβαλον (σκ=στ, τσ)· καὶ εἶναι ἄρα οἱ Κατσύβελοι οἷον Κοσκύβαλοι, σκυβαλώδη σώματα]. Ὡσαύτως ἐκληρονόμησαν τὴν Λατινικὴν ὑποκοριστικὴν τῶν Γραικῶν ὀνομασίαν, ἄθλιον θησαυρὸν, καὶ πολλοὶ τῶν νεωτέρων παντὸς ἔθνες τῆς Εὐρώπης σοφῶν, δωρεὰν τῆς Ἑλλάδος ἐχθροὶ, οἵτινες χαίρεσι νὰ ὀνομάζωσιν ὅλων τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων τὸ ἔθνος Γραικύλες. Ἀλλ' ὅτι μὲν μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων ἦ Γραικῶν καὶ ἦσαν καὶ εἶναι καὶ Γραικύλοι, τόσον εἶναι βέβαιον, ὅσον καὶ, ὅτι εἰς ὅλης τῆς γῆς καὶ αὐτῆς τῆς πολιτισμένης Εὐρώπης ὅλα τὰ ἔθνη πάντοτε εὑρίσκονται ἀνθρωπάρια, τῶν ὁποίων ἔκαμον πολλάκις παρωνυμεῖται ἀπὸ τὸ ἐθνικὸ τε ὀνόματος μὲ ὡσαύτως καταφρονητικὸν ὑποκορισμόν! Βέβαιον εἶναι προσέτι (πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον δὲν γνωρίζεσιν οἱ λοιδορεῦντες τὲς

ἀττικίζει ὁ Ἐννίνιος!) „ξενικὰ ὀνόματα ἐμόλυνον, ἀπὸ διαφόρους βρύοντα πηγὰς καὶ μάλιστα τὰς ἐφεξῆς ἀριθμουμένας ἔξ. Α) Ἀπὸ τοὺς Ἑλληνιστὰς Ἰουδαίους· ἀπὸ τούτους ἐξαιρέτως ἔμαθον οἱ νεώτεροι Ἕλληνες τὸν παρατονισμὸν καὶ τὴν

Γραικύς), ὅτι καὶ αὐτοὶ ἡμεῖς οἱ νεώτεροι παῖδες Ἑλλήνων αἰσθανόμεθα καὶ σπουδάζομεν (ἂν θεὸς θελήσῃ) νὰ διορθώσωμεν, ὅσον δυνηθῶμεν, τὴν ἰδίαν ἡμῶν σμικρότητα, καθ' ἣν φαινόμεθα μικροὶ καὶ ταπεινοὶ παραβαλλόμενοι πρὸς αὐτὰς δηλαδὴ τὰς μεγάλας καὶ ἀπαραμίλλους ἡμῶν προγόνους (διότι τέτων τὸ ἀσύγκριτον μέγεθος καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἐκπλαγέντες ἐθεώρων ὡς μικρὰς τὰς μεταγενεστέρας Ἕλληνας· ἄλλο δὲ κράνος ἔθνος τῆς γῆς δὲν ἠξίωσαν νὰ ὀνομάσωσι μὲ σμικρυντικὸν τὸ ἴδιόν τε ὀνόματος ὑποκορισμόν!). Ἀλλ' ὡσαύτως εἶναι βέβαιον, ὅτι καὶ οἱ τὰς Γραικὰς ὡς μικρὰς ἀπολύτως ἐξυθενοῦντες, Εὐρωπαῖοί τινες μικροὶ καὶ ἄδοξοι συγγραφεῖς, ἀσχημονῶσι, μιμούμενοι κατὰ τοῦτο μόνον, ἴσως, τὸν Κικέρωνα, καὶ φαίνονται ψευδεῖς τινες Κικερωνίσκοι ἢ Κικέρκυλοι, τὰς μὲν ψυχὰς ἀπαίδευτοι καὶ ἀνήμεροι, ὡς ἐρεβίνθια ἢ ὀρόβια ἀτέραμνα καὶ ἀνέψητα, τὰ δὲ φρονήματα χαμερπεῖς καὶ ἀγενεῖς, καὶ, ὅσον κατὰ τοῦτο, ζηλωταὶ τῶν Κατσυβέλων τῆς Βλαχίας! Εἰ δέ τινες καὶ τῶν ἐνδόξων καὶ ἄλλως φιλανθρώπων τῆς Εὐρώπης σοφῶν, εἴτε ἐξ ἀπροσεξίας εἴτε καὶ διὰ κακὴν ἕξιν, παρομοίως ἠσχημόνησαν, ἀλλ' οἱ Ἕλληνες δὲν ὀλιγοσεύουσι διὰ τοῦτο τὸ πρὸς αὐτὰς σέβας· τιμῶσι δὲ πάντοτε τὴν πολλὴν αὐτῶν σοφίαν, ἐκ τῆς ὁποίας ὠφελοῦνται· καὶ, ὅταν ἀναγινώσκοντες τὰς ἀξιολόγους αὐτῶν συγγραφὰς ἀπαντῶσι πέποτε τὸ Græculi, τὸ ἐκλαμβάνουσιν ὄχι ὡς περιφρονητικὸν κακοηθείας φρύαγμα, ἀλλ' ὡς ἐπιφώνημα ζήλου διαπύρου, διεγερτικὸν πρὸς μίμησιν τῶν μεγάλων ἑαυτῶν προγόνων, καὶ ἄλλοτε ὡς χάριεν καὶ χαδευτικὸν ἀγάπης ὑποκόρισμα. Ὡσαύτως καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ συνήθως φιλοφρονούμενοι τὰ ἐνδοξότατα τῶν καθ' ἡμᾶς τῆς Εὐρώπης ἐθνῶν τὰ ὀνομάζομεν πολλάκις μὲ χαριέντας καὶ εἰλικρινοῦς ἀγάπης ἐνδεικτικοὺς ὑποκορισμούς, οἷον Ῥωσσάκια, Φραντσεζάκια, Γερμανάκια, κτλ. τουτέστι παῖδες Ῥώσσων, Φραντσέζων, Γερμανῶν, κτλ.

* *

διεφθαρμένην καὶ αὐτῶν τῶν ϛοιχείων προφορὰν, τοῦ β καὶ η καὶ υ, προφέροντες καὶ αὐτοὶ τὸ βῆτα, φῆτα (fita), ὡς οἱ Ἑβραῖοι τὸ ἄϛικτον τῆς γλώσσης αὐτῶν βέθ!" (ἀκέεις, ἀναγνῶϛα, πόσον καλῶς ἐγνώριζεν ὁ Ἐννίνιος, καὶ ἄλλοι τότε ὅμοιοι σοφοὶ, τὴν ὁποίαν κατεδίκασαν τῶν σημερινῶν Ἑλλήνων προφοράν; ὑπόμεινε, παρακαλῶ, νὰ ἀκούσῃς καὶ τὰ ἑφεξῆς). „ὁμοίως (λέγει) καὶ τὸ υ ἔμαθον οἱ Ἕλληνες νὰ τὸ προφέρωσι κατὰ τὸ ἑβραϊκὸν vav, οἷον ἐν τοῖς Λευΐ = Levi, κτλ. καὶ τὸ η, τέλος, κατὰ τὸ ἑβραϊκὸν μακρὸν chirek! Τούτων ὅλων ἔχεις τὰς ἀποδείξεις εἰς τὴν τῶν Ἑβδομήκοντα λεγομένην μετάφρασιν τῆς παλαιᾶς Γραφῆς. Β) Διέφθειρον τὴν προφορὰν τῆς Ἑλληνικῆς προσῳδίας καὶ γλώσσης οἱ Νομικοὶ Ἕλληνες, συναναφύροντες μετὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ πολλὲς Λατινισμούς, ὡς φαίνεται εἰς τὰ Βασιλικὰ καὶ τὰς Νεαρὰς καὶ τ' ἄλλα νομικὰ συντάγματα. Γ) Οἱ κατὰ τὴν Ἑλλάδα διεσπαρμένοι πολυάριθμοι Ἄραβες· ἀπὸ τούτες ἔμαθον οἱ Γραικύλοι νὰ προφέρωσι τὸ δι ὡς τὸ Ἀραβικὸν dsal, λέγοντες ζάβολος τὸ διάβολος, καὶ νὰ τρέπωσι τὸ γ εἰς ζ, προφέροντες ἀζαμὶ τὸ ἁγιαμί, κτλ. εἰς τούτους χρεωϛοῦσι καὶ τὴν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν ἄγνωϛον φωνὴν τοῦ τζ, ἤτοι τσ (ce)! Δ) Ἡ Αὐτοκρατορικὴ τῆς Κωνϛαντινουπόλεως αὐλή· ἐκεῖ ἐχαλκεύοντο καθ' ἡμέραν τοσαῦτα τερατώδη ὀνόματα, τὰ ὁποῖα μάλιϛα κατεσπάραξαν τὸν Ἑλληνισμόν, οἷον οἱ Πρωτονοτάριοι καὶ Πριμικήριοι καὶ Πρωτοβεϛιάριοι, καὶ ἄλλα, δὲν ἐξεύρω πόσα, βαρβαροφωνίας τρίβολα! Ε) Οἱ κατὰ τοὺς ὑϛέρους αἰῶνας τῆς Γραικικῆς Ἐκκλησίας Κληρικοὶ, οἵτινες

συνειθίζεσι νὰ λέγωσιν ἑαυτὲς ἱερές! [qui se ἱεροὺς seu sacros apellare solent"! τοῦτο ἐξήγησον ἀναγνῶσα ὅπως ἀγαπᾶς· εἴτε ὡς ἔκφρασιν τῶν φρονημάτων τοῦ Ἐννινίου, ὅσις φαίνεται ὅτι δὲν ἐδέχετο καθόλε ἱερωσύνην, κατὰ τοὺς λεγομένες Ἀνιερισάς· εἴτε καὶ ὡς ἑρμηνείαν τοῦ ὀνόματος καλόγηρος, ἢ καλόγερος (καλὸς γέρων), τὸ ὁποῖον οἱ πλεῖσοι τῶν Ἐρασμιτῶν γράφοντες Λατινισὶ calojeros, τὸ παράγεσιν ἐκ τοῦ καλὸς καὶ ἱερός! καὶ τὰ δύω τὰ νοήματα διὰ τὸν Ἐννίνιον πολλὰ καλὰ καὶ τίμια! !]. „Οὗτοι (λέγει) οἱ Κληρικοὶ διέφθειρον τὴν γλαφυρότητα τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης μὲ τὸν μοναζηριακὸν" (τουτέστι τὸν καλογηρικῆς ἀμεσίας καὶ σκαιότητος ἀπόζοντα)" καὶ τρισάθλιον Ἑλληνισμόν των· βλέπε τὰ Συνόδικα, τὰ Νομοκάνονα (ταῦτα κατὰ τὴν Ἐννινιακὴν γραμματικήν! ἀντὶ, τὰ Συνοδικὰ καὶ τοὺς Νομοκάνονας), τὰ Ἀρχιερατικὰ, τὰ Εὐχολόγια, τὰ Μηνολόγια τῶν Γραικῶν! ς) Τὰ ξένα ἔθνη, εἰς τὰ ὁποῖα μετεδίδετο οἱ Ἑλληνικὴ γλῶσσα. Οὕτως οἱ μεταγενέσεροι Λατῖνοι ἐπρόφερον τὴν αι ὡς ὲ (κατὰ τὴν ἰδικήν των æ), καὶ τὴν ει καὶ οι ὡς ι. Τούτους ἐμιμήθησαν διὰ κολακείαν οἱ Γραικοὶ εἰς τῶν διφθόγγων τὴν προφοράν. Καὶ ἄλλοι δὲ ἄλλων τῆς Εὐρώπης λαῶν Ἑλληνισαὶ, οἷον Γερμανοὶ, καὶ μάλισα Ἑλβετοὶ, καὶ Σεηκοὶ, καὶ Σάξονες, κτλ. παρέλαβον ὅλα τὰ σφάλματα τῆς νεωτέρας τῶν Γραικῶν προφορᾶς, καὶ μέχρι σήμερον, φεῦ, τὰ διατηρῶσι, βλέποντες μὲν τὰ κρείττονα, προτιμῶντες δὲ τὰ χείρονα (α).

(α) Ἐννοεῖ τὲς Ῥαϋχλινιανὲς Ἑλληνισὰς, οἵτινες προφέρωσιν, ὡς ἡμεῖς, τὰ Ἑλληνικά. Δὲν ἐπίσευε δὲ τέτες ὁ Ἐννίνιος,

Εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Ἐράσμου ἡ πλάνη αὕτη τῶν κατὰ τὴν Εὐρώπην πεπαιδευμένων ἦτο οἰκουμενική. Ἀλλ' ἀναξὰς, τέλος, ὁ Ἔρασμος καὶ οἱ μετ' αὐτῦ, ὅ,τε Χέκος καὶ ὁ Μέκερχος καὶ Λείψιος καὶ Ἰούλιος Καῖσαρ ὁ Σκαλίγερος, καὶ ἄλλοι ἄνδρες ἀκριβέστατοι, ἐκαθάρισαν τὴν κόπρον ταύτην τοῦ Αὐγείου, καὶ ἀντεισήγαγον τὴν γνησίαν καὶ ἀρχαίαν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης προφοράν!"

§ β. Ταύτας ὁ Ἐννίνιος ἀριθμεῖ πηγὰς θολερὰς τῦ βαρβαρισμῦ τῆς τε προσῳδίας, καὶ τῶν στοιχείων, καὶ αὐτῶν τῶν λέξεων καὶ φράσεων τῆς Ἑλληνικῆς (διότι καὶ τὰ τρία ταῦτα θεωρήματα τὰ συνδένει ὅλα εἰς μίαν δέσμην, μᾶλλον δὲ τὰ συντυλίσσει καὶ τὰ συγκορδυλίζει εὐφυῶς, ἐνισχύων τὸ ἕτερον διὰ τοῦ ἑτέρου καὶ κρατύνων τὰς ἀποδείξεις!). Ἀλλ' ἂς ἐξε-

---

καθὼς φαίνεται, ὅτι εἶναι πληροφορημένοι καὶ κατὰ συνείδησιν περὶ τῆς ὀρθότητος τῆς ὁποίας κρατῦσι προφορᾶς· ἀλλ' ἐνόμιζεν, ὅτι τὴν ἐξασκῦσι μόνον διὰ πεῖσμα· ἄλλως ὅμως γνωρίζυσι καὶ ὁμολογῦσιν ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀψευδὲς τῆς διδασκαλίας τῦ Ἐράσμυ! ἐπειδὴ (ἔλεγε καθ' ἑαυτὸν), πῶς εἶναι δυνατὸν, σοφὸς Ἑλληνιστὴς νὰ μὴν Ἐρασμίζῃ κἂν κατὰ συνείδησιν, ἀλλὰ νὰ προφέρῃ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν μετ' ἀδιαφόρτυ περὶ τῶν ἀρχῶν της πληροφορίας, παρομοίως μὲ τὰς νῦν βαρβαροφώνυς Ἕλληνας; Εἰς τόσον δεισιδαιμονίας τύφον εἶχε τότε καναντήσει ὁ τῶν Ἐρασμιτῶν περὶ τὴν ἑαυτῶν αἵρεσιν ἐνθυσιασμός! (καὶ τώρα δὰ δὲν λείπυσι μεταξὺ τότων καὶ Ἐννίνιοι!). Ἀλλὰ τοιῦτος ἐνθυσιασμὸς δὲν ὁμοιάζει ἆραγε κατά τι τὸν φανατισμὸν τῶν τῦ Ἐννινίυ φίλων Μωαμεθανῶν; διότι καὶ ἔτοι, ὅταν ἴδωσιν ἀγαθόν τινα καὶ ἐνάρετον Χριστιανὸν, λέγυσι πρὸς ἀλλήλυς· „ὅτι, ὁ ἄνθρωπος ἔτος μόνον κατ' ἐπιφάνειαν προσποιεῖται τὸν Χριστιανισμόν· εἰς δὲ τὴν καρδίαν τυ δὲν δύναται νὰ μὴ γνωρίζῃ τῦ Κυρανίυ τὴν ἀλήθειαν!"

НБ ОНУ ім. І.І. Мечникова

τάσωμεν πᾶσαν μίαν τούτων χωρισὰ, καὶ, ὅσον δυνηθῶμεν, σύντομα.

§ γ. Πρῶτον· οἱ Ἑλληνισαὶ Ἰσδαῖοι ἀνέμιξαν πολλὲς ἑβραϊσμὲς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν μετάφρασιν τῶν θείων Γραφῶν· ἀλλ' ἐκ τούτου δὲν ἔπεται ὅτι διέφθειραν καὶ τὴν προσῳδίαν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Ἂν ἐτόνισαν πολλὰ ἑβραϊκὰ ὀνόματα καθὼς ἑβραϊσὶ προφέρονται, ταῦτα πάλιν ὅμως συμπίπτουσι μὲ ἄλλα Ἑλληνικὰ, ἀκριβῶς ὁμοτονοῦντα κατ' ὀρθοέπειαν Ἑλληνικήν· οἷον τὸ Λευὶ ὁμοτονεῖ μὲ τὸ δευρὶ, καὶ τὸ Ἀσὴρ μὲ τὸ αἰθὴρ, καὶ τὸ Ἐζεκίας μὲ τὸ τολμητίας, καὶ τὸ Ναβαθαὶ μὲ τὸ βαβαί· ἂν δὲ οἱ Ἀντίτονοι προφέρωσι βάβαϊ (bábaï), καὶ δέδρι (déuri) καὶ τὰ τοιαῦτα κατὰ τὰς ἰδίας αὐτῶν κανόνας, ἂς τὰ προφέρωσιν, ὅπως ἂν θέλωσιν· ἀλλ' ἂς μὴ λοιδορῶσιν ὡς λυμεῶνας τῆς Ἑλληνικῆς προσῳδίας καὶ τὰς ἁπλοϊκοὺς ἐκείνας ἄνδρας, οἵτινες, ἂν καὶ τὰς ὀνομασίας τῶν ὁμογενῶν των ἐτόνιζον ἀκράτως κατὰ τὴν ὀρθοφωνίαν τῆς ἰδίας των διαλέκτου, τὰς λέξεις ὅμως τὰς Ἑλληνικὰς δὲν ἠδύναντό ποτε νὰ τὰς προφέρωσιν ἀλλ' οὐδὲ νὰ τὰς μεταχειρίζωνται εἰς τὰς συγγραφάς των ἄλλως, εἰ μὴ καθὼς οἱ, παρὰ τῶν ὁποίων ἐδιδάχθησαν τὴν γλῶσσαν, σύγχρονοί των Ἕλληνες (διότι δὲν εἶχον βέβαια τὴν τιμὴν νὰ προμαντεύσωσι, τί ἔμελλε νὰ δογματίσῃ μετὰ 1900 περίπου χρόνους περὶ προσῳδίας καὶ προφορᾶς Ἑλληνικῆς ἕνας ἀλλόγλωσσος Βέλγης καὶ ὁ περὶ αὐτὸν τῶν Τονομάχων χορός!). Ἢ πῶς ἄλλως καὶ τὴν σήμερον διαλέγεται καὶ συγγράφει εἰς ζῶσαν τινα ξένην γλῶσσαν ὁ ταύτην κατὰ τὰς γραμματικοὺς αὐτῆς κανόνας μαθὼν, εἰ μὴ καθὼς λαλοῦσι καὶ συγγράφουσιν εἰς αὐτὴν οἱ ἐθνικοὶ

συγγραφεῖς; Ὁ ξένος βέβαια πολλάκις δὲν θέλει κατορθώσει τὴν φρασικὴν ἐκείνης τῆς γλώσσης ἀκρίβειαν· θέλει ἀναμίξει καὶ πολλὰς τῆς μητρικῆς αὐτοῦ γλώσσης ἰδιωτισμούς· θέλει περιπέσει (ἂν θέλῃς) καὶ εἰς πολλοὺς ἢ ὀλίγους σολοικισμοὺς καὶ βαρβαρισμοὺς, κατὰ τὴν ὀλιγωτέραν ἢ πλειοτέραν κρίσιν τε καὶ μάθησιν καὶ τριβήν· ἀλλὰ μήπως διὰ τοῦτο ὁ ξένος οὗτος θέλει δυνηθῇ νὰ διαφθείρῃ καὶ τὴν φυσικὴν τῆς γλώσσης ταύτης προσῳδίαν καὶ προφορὰν, καὶ νὰ μεταδώσῃ τοὺς ἰδίους του βαρβαρισμοὺς ὡς καὶ εἰς τὰ ςόματα τοῦ λαλοῦντος αὐτὴν ἔθνος καὶ τῶν πολυαρίθμων αὐτοῦ σοφῶν; τοῦτο εἶναι παραμύθιον, τὸ ὁποῖον μόνος ἐκεῖνος δύναται νὰ πιςεύσῃ, ὅςις ἔχει τὸν ἐγκέφαλον εἰς τὰς πτέρνας! Οἱ σύγχρονοι λοιπὸν Δημητρίᾳ τοῦ Φαληρέως καὶ τοῦ ποιητοῦ Καλλιμάχᾳ καὶ τοσούτων ἄλλων ἐπισήμων σοφῶν τῆς Ἀλεξανδρείας Ἑβδομήκοντα τῶν θείων Γραφῶν ἑρμηνεῖς ἑλλήνιζον κατ' ἐκείνας ὄχι ὀλιγώτερον, παρ' ὅσον καὶ τὴν σήμερον σπεύδάζει νὰ μιμῆται τοὺς σοφοὺς τῆς Γερμανικῆς γλώσσης ὁ ταύτης σπευδαςής. Ὥςε ἀντὶ νὰ διαφθείρωσιν, ἐξήριξαν μᾶλλον οἱ Ο τὴν Ἑλληνικὴν προσῳδίαν καὶ προφοράν, καὶ τὴν μετέδωκαν ἀκέραιον καὶ εἰς τοὺς ἄλλους τὰς ἑλληνίζοντας ὁμογενεῖς των διὰ τῆς μεταφράσεως τῶν θείων Γραφῶν. Τὰς ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ καθιερωμένας λέξεις ἀνεγίνωσκον εἰς τὰς Συναγωγὰς, καθὼς τὰς ἐπρόφερον εἰς τὴν κοινωνικὴν ὁμιλίαν συνδιαλεγόμενοι καὶ πρὸς ἀλλήλους καὶ μετὰ τῶν Ἑλλήνων, οἱ τῆς μεταφράσεως καὶ σύγχρονοι καὶ μεταγενέςεροι Ἑλληνισαὶ Ἰσδαῖοι, πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος διεσπαρμένοι. Πολλὰς μαρτυρίας τῆς παλαιᾶς

Διαθήκης ἀναφέρουσιν οἱ ἱεροὶ Εὐαγγελισταὶ κατὰ λέξιν ἀκριβῶς ταὐτοφώνους καὶ ὁμοτόνους μὲ τῶν Ο τὴν μετάφρασιν. Ὅλοι οἱ Ἀποστολικοὶ τῆς πρώτης καὶ δευτέρας ἑκατονταετηρίδος ἄνδρες, Κλήμης, καὶ Ἰγνάτιος, καὶ Πολύκαρπος, καὶ ὁ φιλόσοφος καὶ μάρτυς Ἰουστῖνος, καὶ Κλήμης ἔτι ὁ Ἀλεξανδρεὺς, καὶ ὁ σοφώτατος Ὠριγένης (τὸν ὁποῖον καὶ αὐτὸς ὁ Βόσσιος ἀριθμεῖ ἕνα τῶν διδασκάλων τῆς γνησίας Ἑλληνικῆς προσῳδίας), καὶ πάντες ἁπλῶς τῆς εἰσέτι ἀκμαζούσης Ἀλεξανδρινῆς Σχολῆς οἱ χρισιανοὶ σοφοὶ ἐτόνιζον καὶ ἐπρόφερον τὰς θείας Γραφὰς, ὡς ἡμεῖς τὴν σήμερον, καθὼς φαίνεται τρανῶς εἰς τὰ γνήσια συγγράμματά των. Καὶ αἱ ἄλλαι δὲ αἱ μεταγενέσεραι μεταφράσεις τῆς παλαιᾶς Γραφῆς, ἡ τοῦ Ποντικοῦ Ακύλα, καὶ τοῦ Συμμάχου, καὶ τοῦ Θεοδοτίωνος, καὶ ὅσων ἄλλων ἀποσπάσματα σῴζονται, βεβαιόυσιν ἐναργῶς τὴν ἡμετέραν προσῳδίαν καὶ προφοράν. Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ κατὰ τὲς Καισαρικοὺς χρόνους ἀκμάσαντες ἐπίσημοι Ἑλληνισταὶ Ἰουδαῖοι, ὁ Ἰώσηπος καὶ ὁ Φίλων, δι' ὅλων αὐτῶν τῶν συγγραφῶν, καὶ εἰς αὐτῶν προσέτι τῶν ἑβραϊκῶν ὀνομάτων τὸν ἑλληνικώτερον σχηματισμὸν, τί ἄλλο ἀποδεικνύουσιν, εἰ μὴ ὅτι καὶ αὐτοὶ δὲν ἐγνώριζον ἄλλην παρὰ τὴν καθ' ἡμᾶς ἐκφώνησιν καὶ τῶν τόνων καὶ τῶν στοιχείων; Πιθανὸν, ὅτι οἱ τοιοῦτοι σοφοὶ Ἑλληνισταὶ, καθὸ ἀλλόφυλοι καὶ ἀλλόγλωσσοι, δὲν ἠδύναντο νὰ κατορθώσωσιν ἐντελῶς τὴν χάριν καὶ ἀκρίβειαν τῆς Ἑλληνικῆς ἀπαγγελίας (ὁμολογεῖ δὲ τοῦτο καὶ αὐτὸς ὁ Ἰώσηπος εἰς ἓν μέρος τῆς Ἀρχαιολογίας τε (α)). ἀλλὰ νὰ

(α) Βιβ. Κ. κεφ. 9.

προφέρωσι πάντῃ διεφθαρμένως καὶ τὰς τόνους καὶ τὰ γράμματα τῆς γλώσσης ἦτο ἀδύνατον, διότι τότε πλέον ἤθελον εἶσθαι καὶ γελοῖοι καὶ ἀκατάληπτοι διαλεγόμενοι πρὸς τοὺς Ἕλληνας· καθὼς εἶναι καὶ τώρα οἱ Ἐρασμίται πρὸς ἡμᾶς, ἢ ἡμεῖς πρὸς τοὺς Ἐρασμίτας! Ὁ αὐτὸς Ἰώσηπος μᾶς διεφύλαξεν ἀπόσπασμα τοῦ Κλεάρχου, μαθητοῦ τοῦ Ἀριστοτέλους, ἐκ τοῦ ὁποίου μανθάνομεν, ὅτι καὶ ὁ Ἀριστοτέλης εἰς τὴν Ἀσίαν συνδιελέχθη μετά τινος Ἰουδαίου, καὶ τὸν ἐπῄνεσεν „ὡς Ἑλληνικὸν οὐ τῇ διαλέκτῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ ψυχῇ“ (α). Πῶς ἄρα ἐξηγοῦσιν οἱ ἀντιτονοῦντες Ἐρασμίται τοῦτο τὸ παράδοξον; Ἂν ὁ Ἀριστοτέλης ἐπρόφερε τὰς λέξεις Ἐρασμικῶς (ἤγουν κατὰ τὴν γνησίαν, ὡς θέλουσιν, Ἑλληνικὴν προφοράν!), πῶς τὸν ἐννοοῦσεν ὁ Ἰουδαῖος, ὅσις δὲν ἐγνώριζεν ἄλλην παρὰ τὴν (κατὰ τὸν Ἐννίνιον) ὑπὸ τῶν Ἑλληνιστῶν Ἰουδαίων τὸ πρῶτον μεταδοθεῖσαν καὶ εἰς ἡμᾶς διεφθαρμένην ἀπαγγελίαν; Πῶς δὲ πάλιν οὗτος παρατονίζων, ὡς ἡμεῖς, καὶ κακερματίζων τὰς Ἑλληνικὰς φωνὰς ἐπῃνέθη ἀπὸ τὸν Ἀριστοτέλην ὡς Ἑλληνικὸς κατὰ τὴν διάλεκτον; Πότερον, ὁ Ἰουδαῖος ἐβαρβάριζεν, ἢ ὁ Ἀριστοτέλης διαλεγόμενος, ὡς ἡμεῖς; Ἦ, μὰ τὴν ἀλήθειαν, οὔτ' ἐκεῖνος οὔτε οὗτος μεθ' ἡμῶν· βαρβαρίζουσι δὲ μόνον ἄνθρωποι ἀλλόγλωσσοι καὶ τῆς ζώσης γλώσσης τῶν Ἑλλήνων ἀνήκουστοι καὶ ἄλαλοι, οἵτινες χθὲς καὶ πρῴην ἐπεχείρησαν ἐν τοῖς ταμείοις τῶν αὐτοδίδακτοι νὰ συλλαβίζωσι καὶ νὰ προφέρωσι τὰς λέξεις τὰς Ἑλληνικὰς εἰς τ' ἄφωνα βιβλία κατὰ τὸν ῥυθμὸν καὶ τὴν προφορὰν τῶν μητρικῶν αὐτῶν

(α) Ἰώσηπ. κατὰ Ἀπίων. βιβ. Α, 22.

НБ ОНУ імені І.І. Мечникова

γλωσσῶν; Ἐπειδὴ δὲ ὁ λόγος εἶναι περὶ τῆς ἐκ τῶν Ἑλληνιζῶν Ἰουδαίων διαφθορᾶς τῆς Ἑλληνικῆς, δὲν κρίνω περιττὸν νὰ προσθέσω, ὅτι πλὴν τοῦ Ἐννινίου καὶ ἄλλοι τινὲς τῶν ἀντιτονούντων Ἐρασμιτῶν ἐνόμισαν, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἦτο πολλὰ διεφθαρμένη περὶ τοὺς χρόνους τῆς σωτηρίου ἐποχῆς· φέρουσι δὲ πρὸς ἀπόδειξιν τοὺς ξένους ἰδιωτισμοὺς καί τινας Λατινικὰς λέξεις, αἵτινες ἀναγινώσκονται εἰς τὴν νέαν Διαθήκην, οἷον κῆνσος καὶ τίτλος καὶ δηνάριον καὶ κουσωδία καὶ τὰ τοιαῦτα· ἀλλὰ δὲν ἐνθυμήθησαν οἱ τοιοῦτοι, ὅτι οἱ τῆς νέας Διαθήκης ἀκεραιότατοι Συγγραφεῖς συνέγραψαν εἰς τὴν ἀλεξανδρινὴν διάλεκτον, καθὼς ἐλαλεῖτο κοινῶς εἰς τοὺς τόπους ὅπου ἔγραφον, σκοπὸν ἔχοντες μόνον τὸ, ὅσον ἀφελέσερον καὶ ἁπλούσερον, τόσον ὑψηλότερον καὶ θεοπρεπέσερον ἐκφραζόμενον κήρυγμα τῆς ἀληθείας τοῦ θείου λόγου, ὄχι τὴν φιλολογικὴν καλλιέπειαν, μὲ τὴν ὁποίαν συνέγραφον ἄλλοι τοσοῦτοι καὶ τοιοῦτοι σύγχρονοι καὶ πολὺ μεταγενέσεροί των Ἕλληνες. Φέρουσι προσέτι οἱ Ἐρασμῖται πρὸς ἀπόδειξιν τῆς γνώμης των καὶ τοὺς ἑφεξῆς στίχους τοῦ Ὀβιδίου:

„In paucis extant Græcæ vestigia linquæ,
„Hæc quoque jam Getico barbara facta sono.

τετέσι·

„Τῆς γλώσσης τῆς Ἑλληνικῆς μένει ὀλίγα ἴχνη·
„Ὅμως καὶ ταῦτ' ἀπὸ τὸν Γετικὸν φθόγγον βαρβαρωμένα.

Ἀλλὰ καὶ ἐδῶ ἐλησμόνησαν, ὅτι ὁ Ὀβίδιος ἔγραφεν, ὄχι εἰς τὰς Ἀθήνας μεταξὺ τῶν Ἀττικῶν, οὐδ' εἰς ἄλλην ἔνδοξον πόλιν τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' εἰς τοὺς Τόμους τοῦ Πόντου, ὅπου ἦτο ἐξωρισμένος παρὰ τοῖς Γέταις, οἵτινες

ἐπρόφερον τὰς εἰς τὴν διάλεκτον αὐτῶν εὑρισκομένας Ἑλληνικὰς λέξεις κατὰ τὸν ἰδιάζοντα φθόγγον τῆς ὀργανικῆς αὐτῶν προφορᾶς. Καὶ ἄλλως δὲ ἡ Γετικὴ γλῶσσα συγγενὴς οὖσα τῆς Ἑλληνικῆς, καὶ μία τις τῶν διαλέκτων τῆς ἀρχαίας Θρακικῆς, εἶχεν (ὡς ἔχει καὶ ἡ Σλαβονικὴ) τὰς πλείσας αὐτῆς λέξεις τὰς αὐτὰς μὲ τὴν Ἑλληνικήν, ἀλλ' ὅμως διαφόρως σχηματιζομένας καὶ τραχύτερον προφερομένας, κατὰ τὸν ἴδιον τύπον καὶ χαρακτῆρα τῆς Γετικῆς φωνῆς. Ὅθεν ὁ Ὀβίδιος διέκρινε μὲν τῶν προφανῶς Ἑλληνικῶν ὀνομάτων τὰ θέματα· πλὴν, ἐπειδὴ δὲν εὕρισκεν εἰς ταῦτα καὶ τὸν σχηματισμὸν καὶ τὸν φθόγγον τῆς Ἀττικῆς γλώσσης, τὰ ἐνόμιζε διεφθαρμένα (α). Δὲν ἠρκέσθησαν εἰς ταῦτα μόνον τὰ ἐπιχειρήματα οἱ Ἐρασμῖται, ἀλλ' ἐπρόσθεσαν καὶ, ὅτι ἡ διαφθορὰ τῆς ἑλληνικῆς προφορᾶς εἰς τὸς Ἕλληνας ἤρχισεν ἀκόμη κατὰ τὸς χρόνος τὸ μεγάλο Ἀλεξάνδρο (ἤγου τῦ Ἀριστοτέλος καὶ Δημοσθένος!), ὁπότε διεδίδετο ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα εἰς τὰς κατακτηθείσας χώρας, καὶ πολλοὶ πάλιν ἀλλόφυλοι μετοικῆσαν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ τῦτο εἶπαν τὸ αὐτὸ ὡς καὶ ἂν ἔλεγον, ὅτι ἡ τὰς εὐρωπαϊκὰς ἁπάσας γλώσσας κατακυριεύσασα, καὶ διαδοθεῖσα καθ' ἡμᾶς εἰς πλείσας χώρας γλῶσσα τῶν Γάλλων διεφθάρη παρομοίως εἰς τῶν σοφῶν αὐτῆς ποιητῶν καὶ συγγραφέων τὰ ςόματα, διότι ὁ Γερμανὸς, φέρ' εἰπεῖν, εἰς τὴν Ὁλλάνδαν, καὶ δέκα τινὲς Αἰγύπτιοι καὶ ἄλλοι ἄλλων ἐθνῶν εἰς τὸς Πα-

(α) Βλ. τὸ ἡμέτερον Δοκίμ. περὶ Συγγεν. τῆς Σλαβονο-ρωσσ. πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν, προλόγ. σελ. ος.

ρισίως, καὶ αὐτὸς ὁ ἀπαίδευτος ὄχλος εἰς διαφόρως τῆς Γαλλίας ἐπαρχίας δὲν προφέρουσιν, οὐδὲ γράφουσι τὰ Γαλλικὰ ἐπίσης ἀκριβῶς, καθὼς ὁ Μασσιλὼν καὶ ὁ Ῥακίνας καὶ οἱ ἄλλοι σοφοὶ ἦ καὶ ὁπωσοῦν εὐπαίδευτοι καὶ χαρίεντες Γαλάται! Ἂν οἱ Αἰγύπτιοι, καὶ οἱ Ἀρμένιοι (τῶν ὁποίων ὁ σοφὸς Βασιλεὺς Ἀρταβάσδης συνέγραφε καὶ ἐποίει ἑλληνισί), καὶ οἱ Πάρθοι (εἰς τῶν ὁποίων τὴν βασιλικὴν αὐλὴν κατὰ τὸ 54, π. Χ. ἐδιδάσκοντο τοῦ Εὐριπίδου αἱ τραγῳδίαι (α)), καὶ ἄλλοι τῶν ἀλλοφύλων ἑλληνισῶν δὲν ἐπρόφερον ἀκριβῶς τὰ Ἑλληνικά, ἂν καὶ αὐτὸς ὁ ὄχλος τῆς Ἑλλάδος ἔσφαλλε πολλάκις περὶ τοὺς κανόνας τῆν γλώσσης (καθὼς συνειθίζει ὁ ὄχλος πάντοτε καὶ πανταχοῦ), ἀλλ' ἡ γλῶσσα τῶν τότε πεπαιδευμένων Ἑλλήνων ἔμενεν ἀδιάφθορος εἰς τὰ συγγράμματά των· τῶν ὁποίων ἡ σειρὰ, καὶ ἀφ' ἧς παρήκμασεν ἡ γλῶσσα, μὴ διακοπεῖσα μέχρι σήμερον, δὲν ἀφῆκεν ὁδέποτε τοὺς Ἕλληνας νὰ βαρβαρωθῶσιν ὁλοτελῶς· ἀλλὰ πρὸς τοῦτο τὸ κεφάλαιον χάριν τῶν Ἐρασμιτῶν ἐπανερχόμεθα μετ' ὀλίγον.

§ ε. Δευτέραν πηγὴν τῆς περὶ τὴν Ἑλληνικὴν προσῳδίαν διαφθορᾶς ὁ ὀρθῳδὸς Ἐννίνιος εἰσάγει τοὺς Νομογράφους Ἕλληνας· εἶναι δὲ αὕτη προφανῶς ἡ αὐτὴ καὶ ἡ τετάρτη, ἡ Αὐτοκρατορικὴ τῆς Κωνσαντινουπόλεως Αὐλή· διότι ἐξ ἀμφοτέρων ἓν καὶ τὸ αὐτὸ συμπέρασμα πορίζεται ὁ ἄνθρωπος, ὅτι ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα διεφθάρη συναναμιχθεῖσα μὲ πολλοὺς λατινισμούς. Ἀλλ' ὑπομονὴ ὀλίγον, κύριε Ὀρθώϊδε, σὲ παρακαλῶ! τὸ σόφισμά σου φορεῖ κωδώνια, καὶ γίνεται καὶ μακρόθεν

(α) Πλούταρχ. Κράσσ. § λγ.

ἀκεῤῥόν· σὺ πραγματεύεσαι περὶ προσῳδίας καὶ μεταβαίνεις εἰς τὴν ὕλην τῆς γλώσσης, σμίγων καὶ συμφύρων τὰ δύω ταῦτα ἑτεροειδῆ θεωρήματα, ὡς δύω μέταλλα ἑτερογενῆ, διὰ νὰ κόψῃς τεχνικῶς τὸ κίβδηλόν σε σόφισμα. Καὶ ἂν παρελογίσθης, δὲν ἐχρειάζετο νὰ τρίψῃς τὸ μέτωπόν σε, καὶ νὰ συσπάσῃς τὸ ἐπισκύνιον, ἢ καὶ νὰ τοξοποιήσῃς τὰ ὀφρύδια πολλὴν ὥραν μὲ σκέψιν βαθεῖαν, ὥςε νὰ καταλάβῃς, ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ (καθὼς καὶ πᾶσα ἄλλη γλῶσσα) ἔχει τὴν ὕλην, ἤτοι τὰς λέξεις της χωρισὰς ἀπὸ τὸν περὶ τὴν ἐκφώνησιν αὐτῶν τόνον, ἢ τάσιν τῆς φωνῆς, ἤτοι τὴν προσῳδίαν. Τὸ λεκτικόν της μέρος συνεφύρθη βέβαια μὲ ξένας λέξεις πολλάς· ἀλλὰ τὸ λαλῆν αὐτὴν ἔθνος ἀντὶ διὰ ταύτας νὰ διαφθείρῃ καὶ τῶν ἐμφυλίων ὀνομάτων τὸν γνήσιον τονισμόν, ὑπέταττε μᾶλλον τὰς ἀλλοφύλες φωνὰς εἰς τὴν μὲ τὲς ἐγγράφες μάλιςα τόνες ὠχυρωμένην φυσικὴν τῆς γλώσσης τε προσῳδίαν· ἔτως ἔλεγε τὸ παροξύτονον edictum προπαροξυτόνως ἔδικτον (ὡς ἔνδεικτον), καὶ τὸ fideicomíssum, φιδεϊκόμισσον, ἢ φιδεικόμισσον, καὶ φιδικόμισσον (ὡς μεγαλόμισον), καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Ἂν συνέῤῥαπτε βαρβάρως Ἑλληνικὰ μὲ Λατινικὰ ὀνόματα, ὡς τὰ, πριμικήριος καὶ πρωτοβεσιάριος καὶ τὰ τέτων ὅμοια, πάντοτε ὅμως εἰς τὰς πλαγίας μετεβίβαζε τὸν τόνον ἐκ τῆς προπαραληγέσης εἰς τὴν παραλήγεσαν κατὰ κλίσιν Ἑλληνικήν, οἷον πρωτοβεσιαρίε καὶ πριμικηρίε (ὡς μακάριος, ἁλιτήριος, -ρίε), ὄχι primicírii, κτλ. ὁμοίως ἐφύλαττε τοῦ τόνε τὴν διάθεσιν καὶ αὐτῶν τῶν ληκτικῶν γραμμάτων τὴν Ἑλληνικὴν ἀκρίβειαν καὶ εἰς τὰ, πωγωνάτος, γενάτος (-νάτε,-νάτων,-νάτες), ἐκ τῆς εἰς atus Λατινικῆς καταλήξεως,

(ὡς, barbatus, manicatus, - ati, atórum, - atos), ἥτις ὄχι μόνον συμφωνεῖ μὲ τὴν, ωτὸς (ὡς, κεφαλωτὸς, χειριδωτὸς· ω=α, δωρικῶς, ὡς, πρῶτος πρᾶτος), καὶ μὲ τὴν τῶν εἰς ατης, ητης, Ἑλληνικὴν κατάληξιν (γενειήτης, ὑπηνήτης, δωρ· ὑπηνάτας, ὡς καὶ, κολώνη, Κολωνάτας), ἀλλ᾽ εἶναι ἡ αὐτὴ καὶ Μακεδονικὴ, ὡς εἰς τὸ κύριον ὄνομα Λεοννάτος (Ἀλεξάνδρου στρατηγός), κτλ. (α). Τοῦτο τὸ ἰδίωμα καὶ ἄλλης μὲν ὁποιασδήποτε καλλιεργημένης γλώσσης, ὅταν καταπολεμῆται ἀπὸ λέξεων ἀλλοφύλων ἐπιδρομὴν, ἐξαιρέτως δὲ τῆς Ἑλληνικῆς, τὸ νὰ οἰκειοποιῆται δηλονότι καὶ μὴ θέλουσα τὰς ἐπισκηπτούσας ξένας φωνὰς, καὶ νὰ τὰς κάμνῃ τρόπον τινὰ χειροήθεις καὶ οἰκιακὰς, μεταστρέφουσα ταύτας ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖσον πρὸς τὸν τόνον

(α) Σημείωσαι ἐν τούτοις, ἀναγνῶσα, καὶ ἕτερον εἴτε σόφισμα, εἴτε παράπτωμα, εἴτε ὅ,τι ἄλλο θέλεις νὰ τὸ ὀνομάσῃς, τῇ κυρίᾳ Ὀρθῳδῇ. Οἱ Νομογράφοι Ἕλληνες καὶ ἡ Ῥωμαΐζουσα τῆς Κωνσταντινουπόλεως Αὐλὴ ἔπρεπε μὲ τὰ Λατινικά των ὄχι νὰ διαφθείρωσιν, ἀλλὰ νὰ διορθώσωσι τὴν ἑλληνικὴν προσῳδίαν, ἥτις κατ᾽ αὐτὸν, εἶχεν ἤδη στρεβλωθῇ καὶ νοθευθῇ ἀπὸ τὰς παρατονισμὰς τῶν Ἑβραίων ἑλληνισῶν καὶ τῶν νεωτέρων Γραμματικῶν τῆς Ἀλεξανδρείας. Ἐπειδὴ ἡ Λατινικὴ γλῶσσα συμμαχεῖ μὲ τὴν ἰδικήν τε ὀρθῳδίαν (καθὼς αὐτὸς ἔτος θέλει τὴν εἰσάξει μετ᾽ ὀλίγον ἰσχυρὰν ἐπίκουρον εἰς τὰς περὶ τῆς ὀρθῆς προσῳδίας κανόνας τε), Χρῖσος λέγουσα καὶ Ἐκλέζια καὶ Θεολόγια καὶ συσῆμα καὶ ὅλα τὰ, ὅσον μὲν διὰ τὰς Ἕλληνας φρικτὰ καὶ βαρβαρώτατα, ἀλλ᾽ εἰς ἀκοὴν Ἐρασμικὴν γλυκερὰ καὶ μουσικώτατα παρατονίσματα! Καὶ ὅμως, τῷ Θεῷ χάρις! τοιαύτην τε τόνε διόρθωσιν δὲν μετέδωκεν ἡ Λατινικὴ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐδέποτε, ἐδὲ κατ᾽ αὐτὴν τῆς διαφθορᾶς της τὴν ἀκμήν! Δύναται κἀνεὶς νὰ μὴν ἀπορήσῃ, πῶς ὁ γενναῖος ἔτος ὀρθῳδὸς, παρατραγῳδῶν καὶ ἀντιφάσκων πρὸς ἑαυτὸν, πότε διορθόνει τὴν προσῳδίαν τὴν Ἑλληνικὴν διὰ τῆς Λατινικῆς, καὶ πότε πάλιν εἰσάγει λυμεῶνα τῆς Ἑλληνικῆς τὴν Λατινικήν;

ibooks.library.gr

καὶ τὸν τύπον τῆ φυσικῆ χαρακτῆρός της, τοῦτο λέγω τῆς Ἑλληνικῆς τὸ ἰδίωμα δύναται νὰ τὸ παρατηρήσῃ καθεὶς εἰς πολλὰς ἀπὸ τὰς ἀλλοφύλους λέξεις, ὅσαι κατεμόλυναν τὴν λαλεμένην ἡμῶν γλῶσσαν μάλιστα μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν. Οἱ Γραικοὶ ἐλεγον μισσεύω (ὡς, περισσεύω), φιγεράρω, σιγεράρω (ὡς, ἀράρω), πρετεντέρω (ὡς, ἐκδέρω, περιφέρω) τὰ Ἰταλικὰ preténdo, assecúro, κτλ. καὶ πάλιν, ἐγλενδίζω, οὐϊδίζω, τὰ Τουρκικὰ ἐγλενίριμ, ἐϊάριμ, κτλ. βαρβαρίζοντες μὲν, ἀλλ' ὅμως σχηματίζοντες καὶ τονίζοντες τὰς βαρβάρους λέξεις Ἑλληνικῶς. Καθόλου δὲ ποία Χίμαιρα μυθώδης, ἢ νυκτὸς χειμερινῆς βορείου χειμῶνος ὄνειρον, εἶναι ἡ ἐκ τῆς ἐπιμιξίας τῶν ἀλλοφύλων παντελὴς τῆς Ἑλληνικῆς προσῳδίας διαφθορά, ἀποδείκνυται προφανῶς ἀφ' ὅλην τὴν μακρὰν διάρκειαν τῆς μετὰ διαφόρων ἐθνῶν συνοικήσεως τῶν Ἑλλήνων. Πολλοὺς αἰῶνας ἤδη τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος συναγελάζεται μὲ Τούρκους καὶ Ἀρμενίους καὶ Φράγγους (α), τῶν ὁποίων πάμπολλοι συλλαλοῦσι

(α) Φράγγους ἡ συνήθεια γενικῶς ὀνομάζει ὅλους τοὺς Εὐρωπαίους· οὕτω τοὺς ἔλεγον καὶ οἱ τῶν κατωτέρων χρόνων Βυζαντινοὶ (Ἄννα Κομνην. καὶ Κεδρηνὸς), καὶ μάλιστα τοὺς Λατινίζοντας (ὡς καὶ ἡ συνήθεια πολλάκις ἰδίως μεταχειρίζεται τὴν λέξιν, λέγουσα καὶ Φραγγεύειν τὸ Λατινίζειν). Ἀλλὰ καὶ τὰ Ἀσιανὰ ἔθνη, ἀπὸ τῆς ἐκστρατείας ἀκόμη τῶν Σταυροφόρων (εἰς τὴν ὁποίαν ἦσαν οἱ Γάλλοι ἐπισημότεροι), Φράγγους (Φρέγγ) ὀνομάζουσι καὶ ταῦτα τοὺς Εὐρωπαίους, καὶ τὴν Εὐρώπην Φρεγγι-σὰν (Φραγγίαν). Οἱ δὲ παλαιοὶ οἱ ἡμέτεροι, ὁ Πλούταρχος (τόμ. ιδ. σελ. 295. ἐκδ. Hut.), καὶ Στέφανος ὁ Βυζάντιος Φράγγους καλοῦσι τοὺς Γάλλους. Κατ' ἀρχὰς δὲ Φράγγοι κυρίως ὠνομάζοντο τῆς κατωτέρω Γερμανίας οἱ λαοί, ἀπὸ τοὺς ὁποίους, εἰσβαλόντας εἰς τὴν Γαλλίαν, μετωνομάσθησαν καὶ οἱ Γάλλοι

μεθ' ἡμῶν τὴν κοινὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν· Ἑβραῖοι καὶ Βλάχοι καὶ Ἀλβανοὶ καὶ Πατσινάκοι (ἂν εἶναι ἔτοι οἱ νῦν Βοσνάκοι), καὶ Βέλγαροι καὶ Σέρβοι ὑπάρχουσιν ἤδη παλαιοὶ συγκάτοικοι καὶ πάροικοι καὶ, διὰ τὴν γειτονίαν, συχνότατα συνομιληταί μας· πολλοὶ δὲ καὶ τῶν Ἑλλήνων ἐκμανθάνουσι τὰς γλώσσας ὅλων τούτων τῶν ἐθνῶν· ποίαν προσῳδίας διαφορὰν ὁποιανδήποτε δύνανται νὰ εὕρωσιν οἱ Ἀντιτονισαὶ μεταξὺ τῆς, ἢ κατὰ τὰς μέσας, ἢ κατὰ τοὺς ὑστέρους χρόνους Βυζαντινῆς, καὶ τῆς σημερινῆς γλώσσης τῶν Ἑλλήνων; Ἀλλὰ τοιαύτην παρατήρησιν οἱ τῶν ἡμετέρων τόνων Προκροῦσαι οὔτ' ἔκαμαν, οὔτ' ἠδύναντο, ἀλλ' οὐδὲ τοὺς συνέφερε νὰ κάμωσι!

ἢ Γαλάται (Gaulois), Φραντσέζοι, François (Φραντσοί)· μαρτυρεῖ δὲ καὶ Προκόπιος λέγων, ὅτι „οἱ Φράγγοι Γερμανοὶ τὸ πρότερον ὠνομάζοντο" (Γοτθ. α). Ὠνομάσθησαν δὲ τοῦτο τῆς κάτω Γερμανίας οἱ λαοί, ὡς ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν ἐλευθερίας ἐπαναστάντες, καὶ νικήσαντες τοὺς πρότερον δεσπότας αὐτῶν Ῥωμαίους (Tacit. Histor. IV). διότι τὸ Κελτικὸν τοῦτ' ὄνομα μετέπεσεν εἰς ἐθνικὸν ἀπὸ ἐπιθέτου, σημαίνοντος κυρίως ἐλεύθερον, ἢ τὸ αὐτὸ καὶ τὸ Γαλλικὸν franc, Γερμαν. frank, Βελγικ. vrank, μέσ. Λατιν. francus, Ἰτ. franco, κτλ. συγγενὲς τῷ Γερμαν. frey, Γοτθ. frije, Ἀγγλοσαξον. freo, frig (ἐλεύθερος), πρὸς τὸ ὁποῖον ὁ Βάκτηρ (Wachter) παρέβαλε καὶ τὸ ἐθνικὸν Φρὺξ (Φρύγ-ς), Φρύγες, οἱ καὶ Βρίγες· ἴσως καὶ τὸ Βάραγγος (Ἄννα Κομν.), Σλαβον. Варягъ, ἔχει τινὰ σχέσιν μὲ τὸ Φράγγος, Σλαβον. Фрягъ. Ὁ δὲ Λιβάνιός μας (λόγ. ια), ἀπατηθεὶς ἀπὸ τὴν ὁμοιοφωνίαν, ἠτυμολόγησε τὸ Φράγγος παρὰ τὸ φρακτός. Αὐτὸ δὲ τὸ Γαλάται, καὶ Λατινικώτερον Γάλλοι (Cæsar de bell. Gall. I), φαίνεται συγγενὲς τῷ Κελτοί. „Κελτοὶ γὰρ τὸ ἀρχαῖον κατά τε σφᾶς καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ὠνομάζοντο· ὀψὲ δέ ποτε αὐτὲς καλεῖσθαι Γαλάτας ἐξενίκησε" (Παυσαν. Αττικ. γ.)

§ ς. Τὰ αὐτὰ λέγομεν καὶ περὶ τῶν Ἀράβων, τοὺς ὁποίους ὁ Ἐννίνιος ἀριθμεῖ τετάρτους λυμεῶνας τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν ταὐτῷ καὶ τῆς προσῳδίας, ὡς κατὰ τὴν Ἑλλάδα διασπαρέντας! Δὲν ἐξετάζω, εἰς ποῖον αἰῶνα πρὸ τῆς ἁλώσεως τοῦ Βυζαντίου διεσπάρησαν καὶ ἐφύτρωσαν εἰς τὴν Ἑλλάδα (ὅλην ἐννοεῖ βέβαια, λέγων ἀπολύτως τὴν Ἑλλάδα, καὶ ὄχι μέρος της) πολυάριθμοι Ἄραβες! Παρατηρῶ δὲ μόνον, ὅτι ὁ πάντα μὲν, ἴσως, τἄλλα, σοφὸς καὶ πολυμαθὴς, Ἑλληνικῆς δὲ παιδείας πτωχὸς, καὶ, τὸ χείριζον, πτωχαλαζὼν Ἐννίνιος περιςρέφεται εἰς τῆς ἱςορικῆς φιλολογίας τὰ προαύλια, θυραυλῶν ὡς ἐπαίτης βωμολόχος, καὶ ζητῶν ἀπὸ τοὺς ἐσχάτους Βυζαντινοὺς ἐλεημοσύνην, ὀλίγας λέξεις ἀραβικὰς, διὰ νὰ μᾶς ἀποδείξῃ, ὅτι καὶ οἱ Ἄραβες εἰς τὴν Ἑλλάδα διέφθειραν τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ προσῳδίαν! ποῖαι δὲ εἶναι αὗται αἱ Ἀραβικαὶ λέξεις, καὶ πόσαι, καὶ πόθεν καὶ πότε τὸ πρῶτον εἰσερρύησαν εἰς τὰ ςόματα τῶν Ἑλλήνων, δὲν καταδέχεται νὰ διδάξῃ διωρισμένως· ἀποφθέγγεται μόνον· καὶ τοῦτο ἀρκεῖ· Αὐτὸς ἔφα! Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες, ἐπειδὴ καὶ δὲν τον γνωρίζεσι Πυθαγόραν, τὸν λέγεσιν εἰλικρινῶς, ὅτι σφάλλει πρῶτον περὶ τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτε, νομίζων Ἀραβικὴν τὴν Ἑλληνικὴν καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαιοτάτοις Αἰολεῦσι συνηθεςάτην τὸ γ καὶ τοῦ δ εἰς ζ τροπήν· οἱ παλαιότατοι Θετταλοὶ ἔλεγον ὀλίζον τὸ ὀλίγον, καὶ ζεύω τὸ γεύω (ὡς καὶ οἱ Σλάβονες жена τὸ γενὰ, γυνὰ, γυνὴ καὶ γένα καὶ γάνα). Ὡσαύτως καὶ τὸ ζάβολος (τὸ ὁποῖον ἐπὶ λέξεως ἀναφέρει πρὸς ἀπόδειξιν τῆς καθ' ἡμᾶς ἀραβιζούσης τοῦ δ προφορᾶς!!) εἶναι λέξις

παλαιᾶς τινος Αἰολικῆς, οἷον τῆς τῶν Κυπρίων διαλέκτου, οἵτινες ἔλεγον καὶ ζαβάλλω τὸ κοινῶς διαβάλλω, καὶ αὐτὴν δὲ τὴν διὰ, ζὰ (καὶ Σλαβονικῶς, za)· ὡσαύτως ἔγεινε καὶ τὸ Ζεὺς ἐκ τοῦ Δεύς· καὶ οἱ αὐτόχθονες πρόγονοι τοῦ Πλάτωνος ἔλεγον δυογὸν, τὸν ὁποῖον αὐτὸς ὕστερον ὁ Πλάτων ἐπρόφερε ζυγόν (α). Ἢ μήπως ἀράβιζε καὶ ὁ τοῦ Ἀρίσωνος καὶ τῆς Περικτιόνης υἱὸς τοσούτους πρότερον αἰῶνας, πρὶν πατήσωσιν οἱ Ἄραβες τὰς Ἀθήνας; Σφάλλει δεύτερον ὁ Ἐννίνιος συγχύζων λέξεις Τουρκικὰς καὶ Ἀραβικὰς, καὶ μὲ ταύτας πάλιν ἀνακατόνων καὶ συναναφύρων ὅσας δὲν ἐγνώριζεν Ἑλληνικάς. „Ἰδοὺ (λέγει) τὸ ἀλόγιον“ (ἤθελε νὰ γράψῃ ἄλογον, ὡς ὀνομάζει τὸν ἵππον κοινῶς ἀπὸ τῶν Βυζαντινῶν ἀκόμη χρόνων ἡ συνήθεια, κατ' ἔλλειψιν τοῦ ζῷον) „εἶναι τὸ Ἀραβικὸν Hulac“ (τὸ ὁποῖον ἑρμηνεύει viator, ὁδίτης!)· „Καὶ παλιν ἀπὸ τὸ Ἀραβικὸν Katuna λέγουσι καὶ οἱ νεώτεροι Γραικοὶ κατούνα“ (καὶ κατένιον· ταῦτα δ' ἐκ τῶ κατένιον, κατεύνα, εὐνὴ, εὐνάζω, κατευνάζω, καὶ κοινότερον, κατσνιάζω· ευ = ου, ὡς εὖρος, οὖρος). „Καὶ τὸ τζαγγίον“ (ὑπόδημα, ἐκ τῶ σάγος, σαγὶς, σαγίον) „εἶναι, λέγει, τὸ αὐτὸ καὶ τὸ Ἀραβικὸν tzagaha“ (τοῦτο τὸ ἑρμηνεύει ὁ αὐτὸς quieti dare, ἡσυχίᾳ διδόναι· ὡς ἐὰν ὑποδένοντο οἱ ἄνθρωποι, διὰ νὰ ἡσυχάσωσι καὶ νὰ κοιμηθῶσι!). „Καὶ αὐτὸ δὲ (προσθέτει) τὸ Ἀμιράλιος δὲν εἶναι τερατῶδες σύνθεμα ἐκ τοῦ Ἀραβικοῦ ἀμὶρ, ἢ ἐμὶρ, καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἅλιος, ὁ θαλάσ-

(α) Πλάτ. Κρατύλ. βλ. καὶ Ἡσύχ. λ. ζαβάλλω, καὶ Γρηγόρ. περὶ διαλέκτ. κτλ.

σιος; (α)" [Πῶς δὲν παρήγαγε τὴν λέξιν ἐκ τῆ ἀγὰ, καὶ μιριὲ, καὶ Ἀλῆ, καὶ υἱὸς (υἱὸς Ἀλῆ προσόδων κύριος!), καθὼς καί τις ἄλλος εἶδος ἐνθουσιαστὴς ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας παρήγαγε τὸ cadaver ἐκ τῆ cai̯ro, da̯ita, ver|mibus! (α)].

(α) Ἡ βάρβαρος αὕτη λέξις παρεμορφώθη ἐκ τῆ Ἀμηρᾶς (ἔτως ἐσχημάτισαν Ἑλληνικῶς τὸ Ἀραβικὸν Ἐμὴρ, ἢ Ἀμὶρ, ὡς ὀνομάζετο κατὰ τὴν γλῶσσάν τε ὁ κατὰ τόπον καὶ ἰδίως εἰς τὴν Δασμασκὸν ἡγεμὼν ἢ δυνάστης Ἄραψ, μετὰ τὴν κατὰ τὰ μέσα τῆ ζ αἰῶνος ἔφοδον τῶν Ἀράβων). Ἐκ τῆ Ἀμηρᾶς, amira, ἔπλασαν οἱ Σικελοὶ καὶ Γενοήνσιοι τὸ amirajo, amiraglio, ὅθεν καὶ τὰ ἔτι βαρβαρώτερα, almiratus, admiraldus, κτλ. (βλ. Λεξ. Menage).

(α) Ὁ Maistre, Soirées de S. Peterbourg. Tom. I. p. 129. Οὗτος ἔγραψε τινὰ μὲν πεπαιδευμένα καὶ εὐφάνταςα, πολλὰ δὲ καὶ παρατράγῳδα, καὶ μάλιςα ὑπὲρ τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας κατὰ τῆς Ἀνατολικῆς εἰς τὸ, Ὁ Πάπας (le Pape) ἐπιγραφόμενον, καὶ εἰς ἄλλα βιβλία τε, συσσωρεύων πολλαχῆ λήρες ἀγρίες, καὶ, ὅσα θέλεις, ἀναίσχυντα σοφίσματα. Ἐκ τέτων ἀναφέρω ἓν, δι' ἧ κατασκευάζει, ὅτι τάχα ἡ Δυτικὴ ἐκκλησία εἶναι ἡ ὄντως καὶ μόνη παρὰ πάντων ὁμολογεμένη Καθολική, αἱ δὲ λοιπαὶ ὅλαι Σχισματικαί! „Εἰς πόλιν, λέγει, μεγάλην (ὡς εἰς τὴν Πετρέπολιν), ὅπε ὑπάρχεσι διαφόρων χρισιανικῶν δοξῶν ἐκκλησίαι, ἐρώτησον ἀπὸ τὲς κατοίκες ὄντινα καὶ ὁποιεδήποτε δόγματος καθ' ὁδὸν ἀπαντήσης: Πῆ εἶναι ἡ Γραικο-Ῥωσσικὴ Ἐκκλησία; πῆ δὲ ἡ τῶν Ἀρμενίων; πῆ δὲ ἡ Λεθηρανική; κτλ. καὶ θέλει σὲ δείξει πᾶσαν μίαν ἀπ' αὐτὰς κατὰ μέρος· ὅταν δὲ τὸν εἴπῃς: Καὶ πῆ ἡ Καθολική; εὐθὺς θέλει σὲ δακτυλοδεικτήσει τὴν Δυτικήν"! Ἰδὲ πῶς παίζει ὁ σοφιςὴς ἐκλαμβάνων ἐπὶ τῆς αὐτῆς προτάσεως ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ὄνομα, τὸ καθολική, εἰς δύο διαφόρες σημασίας, μίαν μὲν τὴν κυρίαν καὶ Ἑλληνικὴν, καὶ ἄλλην τὴν ἐπεισακτον καὶ ἐκ καταχρήσεως πλασήν. Ἡ Ἑλληνικὴ λέξις καθολικὸς, καθολικὴ σημαίνει ἁπλῶς τὸ καθόλε (universalis, generalis), καὶ ἔτως ἐτέθη εἰς τὸ ἱερὸν τῆς Πίςεως Σύμβολον, εἰς τὸ ὑποῖον ὁμολογᾶμεν καὶ ὀνομάζομεν καθολικὴν Ἐκκλησίαν τὴν μίαν, τὴν ἁγίαν καὶ Ἀποςολικὴν, τὴν

„Ἐκ τούτων (λέγει ὁ Ἐννίνιος) καὶ ἄλλων τοιούτων ἀποδείκνυται πρᾶγμα βεβαιότατον, ὅτι

τὸ πλήρωμα τῶν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι συντελείας τοῦ αἰῶνος ἁπανταχοῦ Ὀρθοδόξων καθόλου περιέχουσαν, ἧς ἡ κεφαλὴ ὁ Χριστός. Ἀλλ' ἡ Δυτικὴ ἐκκλησία μετὰ τὸ σχίσμα ἐσφετερίσθη τὴν λέξιν ὡς ἰδίαν ἑαυτῆς κυριωνυμίαν, καὶ ἕτως ἠνάγκασε τὸ ἐκλατινισθὲν catholicus, catholica, νὰ σημαίνῃ μερικῶς καὶ ἰδίως τὸ λατινόφρων· ὅθεν καὶ οἱ Ἕλληνες Κατόλικον προφέρομεν λατινικώτερον, καὶ Κατόλικαν ἐκκλησίαν, διαξέλλοντες αὐτὴν ἀπὸ τὴν καθολικήν. Ὡσαύτως καὶ εἰς τὴν Ἰταλικὴν καὶ Γαλλικὴν γλῶσσαν τὸ catolico, catholique, δὲν σημαίνει τὸ καθολικὸς (universel, général), ἀλλ' αὐτὸ μόνον τὸ Κατόλικος (λατινόφρων)· καὶ εἰς αὐτὴν δὲ τὴν Λατινικὴν δὲν ὑπῆρχεν ἐξ ἀρχῆς τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα καθολικός· παρέλαβε δὲ τὴν λέξιν ὕστερον ὁ χρισιανίζων λατινισμὸς τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας παρὰ τῆς καθολικῆς Μητρὸς τῶν ἐκκλησιῶν μόνον εἰς τὰς φράσεις, catholica fides, Ecclesia, κτλ. (Ἐκκλησία, πίστις καθολικὴ = universalis), καθὼς παρέλαβε καὶ τὸ Ecclesia, καὶ τὸ liturgia, καὶ τὸ christianus, καὶ αὐτὸ τὸ Πάπας, ὡς καὶ συνήθως ἤδη παρ' ἡμῖν λέγεται ὁ ἱερεύς, Παπᾶς (= πατήρ). Ὁ κὺρ Μαΐστρος λοιπὸν, ὡς σοφισμάτων μάστορας (maître) ἢ μαγίστωρ, ἐκλαμβάνει τὸ μερικὸν Κατόλικος ἀντὶ τοῦ γενικοῦ καθολικὸς, καὶ πλέκει τὸ σόφισμα. Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ ὡς ἂν ἔλεγεν: Ἀπὸ δέκα τινὰς, διαφέροντας τὰς θρησκείας, κυριωνυμεῖται ἕνας Χριστιανὸς, Christianus· αὐτὸς λοιπὸν ὑπάρχει ὁμολογουμένως ὁ ἀληθὴς χρυσιανός! ἢ, Ἕνας τις ἄραψ ὀνομάζεται Λεῦκος· ἕτος ἄρα εἶναι ὁ ὄντως λευκός! ἢ καὶ (διὰ νὰ λάβωμεν οἰκειακώτερον παράδειγμα), Μοναχοί τινες Ἰησουμάχοι ὠνόμασαν ἑαυτοὺς Ἰησουΐτας· ἕτοι λοιπὸν εἶναι οἱ ὄντως μαθηταὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ! —. Ταῦτα λόγου πάρεργον πρὸς τὸν πολλὰ καὶ δεινὰ κατὰ τῆς Ἀνατολικῆς, καὶ ἰδίως κατὰ τῆς Γραικο-Ῥωσσικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸ μέσον αὐτῆς τῆς Πετρουπόλεως μὲ Φλάρου Θρασύτητα συγγράψαντα πολιτικὸν Μαΐστρον! Πλειότερα νὰ εἴπω δὲν εἶν' ὁ τόπος ἐδῶ· ἀρκετὰ καὶ μ' ὅσα εἶπα παρεβάρυνα τὸν ἀναγνώστην, μεταβιβάσας αὐτὸν ἀπὸ τὴν ξηρὰν θεωρίαν τῆς πλάνης τῶν Τονομάχων εἰς ὄχι χαριέστερον ἄλλης πλάνης ἐπεισόδιον!

καὶ ἐκ τῶν Ἀράβων διεφθάρη ἡ Ἑλληνικὴ προφορά"! Χάρις πολλὴ εἰς τὴν αὐτάρκειαν τῆς πολυμαθείας τούτου τοῦ ἀνδρὸς, ὅτι δέν του ἦλθε κατὰ νοῦν νὰ παρασήσῃ φθορεῖς τῆς Ἑλληνικῆς φωνῆς καὶ τοὺς εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰσβαλόντας Σλάβονας· διότι τότε ἠδύνατο μὲ τὴν αὐτὴν εὐκολίαν νὰ μᾶς ἀποδείξῃ καὶ τὰς παρθένες Μούσας, ὅτι παράγονται παρὰ τὸ Σλαβονικὸν Мужъ (ἀνήρ)! Ἀλλ' ἔχω· ἂς παρήχθη καὶ τὸ ἄλογόν μας ἀπὸ τὸ Ἀραβικὸν οὐλὰχ, καὶ ἡ Μῆσα (ἂν θέλωσιν) ἀπὸ τὸν Μασᾶν, καὶ αὐτὸ τὸ Γραικὸς ἀπὸ τὸ Γκιαούρ! δὲν φαίνετ' ἄρα καὶ ἐκ τούτων, ὅτι καὶ βαρβαρίζοντες οἱ Ἕλληνες ὑπέταττον τὰς ἀλλοφύλους λέξεις εἰς τὴν προσῳδίαν καὶ τὸν σχηματισμὸν τῆς Ἑλληνικῆς;

§ ζ. Πῶς δὲ (τὸ πέμπτον) καὶ αὐτὸς ὁ κατὰ τοὺς ὑστέρους χρόνους Κλῆρος τῶν Γραικῶν συνεισέφερεν εἰς τὴν ἐκβαρβάρωσιν τῆς Ἑλληνικῆς προσῳδίας, τοῦτο εἶναι ἄλλο πρόβλημ' ἀνεξήγητον! Ἂν ὁ κατήγορος δὲν ἀποβλέπει τοὺς ἀμούσους μοναχούς μας Ἠλίας καὶ Μάρκους, τοὺς καὶ εἰς τὴν ἔρημον συγγράψαντας περὶ μέτρων καὶ ῥυθμῶν, ἢ καὶ τὸν ἁπλοϊκόν μας Πατριάρχην, τὸν ἅγιον Σωφρόνιον, ὅσις ἔχαιρε ποιῶν καὶ ξίχους Ἀνακρεοντείους (α), καὶ αὐτὸν τὸν βάρβαρον τοῦ Ὁμήρου Σχολιαστὴν Εὐσάθιον μετὰ τῶν ἐφεξῆς αὐτοῦ διαδόχων εἰς τὴν Μητρόπολιν τῆς Θεσσαλονίκης· τοξεύει βέβαια τοὺς ὑστεροχρόνους διαδόχους τῷ ἀμαθεστάτῳ Πατριάρχῃ Φωτίῳ, τοὺς Νικηφόρους καὶ Γλυκᾶς καὶ Νείλους καὶ Φιλοθέους καὶ Γεωργίους τοὺς Κυπρίους· ἢ τὸν

(α) Βλ. Σχολ. Ἡφαιστ. σελ. 87, καὶ Ἠλίαν Μοναχὸν περὶ μέτρ. σελ. 80.

Ἀντοχείας Βαλσαμῶνα, καὶ τὸν ἀοίδιμον Ἐφέσε Μάρκον τὸν Εὐγενικὸν, καὶ τὸν Θηβῶν Σίμωνα τὸν ἐκ Κρήτης· ἢ τοὺς Σταυροφόρους μας Ἐκκλησιάρχας Σγουροπούλες καὶ Ξανθοπέλες· ἢ τοὺς Διακόνους Λέοντας καὶ Θεοδοσίους· ἢ κἂν τοὺς ὑστέρους ἰδιώτας Μοναχούς μας, Παχυμέρεις καὶ Βλεμμίδας καὶ Βρυεννίους καὶ Θεοδώρους, καὶ τὲς Βλασάρεις ἔτι μετ' αὐτῶν, καὶ τοὺς Πλήθωνας καὶ τοὺς Βησσαρίωνας, καὶ αὐτὸν, τέλος, τὸν μετὰ τὴν ἅλωσιν πρῶτον Πατριάρχην τῆς Κωνσαντινεπόλεως Γεώργιον τὸν Σχολάριον! Δὲν ἐξεύρω ὅμως ἐκ ποίου παραδόξε θαύματος ἡ ἀπὸ τοιούτες ἀναλφαβήτες Κληρικοὺς βαρβαρωθεῖσα γλῶσσα τῶν Ἑλλήνων ἐφυλάχθη μέχρι σήμερον ἀκέραιος καὶ ἀκραιφνὴς εἰς αὐτὸν μάλιστα τὸν Ἑλληνικὸν Κλῆρον. Ὅλα τὰ Πατριαρχικὰ ψηφίσματα, καὶ τὰ ἐγκύκλια καὶ δημόσια γράμματα τῆς ἱερᾶς Συνόδε καὶ τῶν κατὰ τόπες Ἀρχιερέων γράφονται καὶ ἀναγινώσκονται ἐπ' Ἐκκλησίας Ἑλληνισί· καὶ, ἂν ὄχι ἡ τοῦ Πλάτωνος, ἀλλ' ὅμως ἡ τοῦ Χρυσοστόμε γλῶσσα μὲ τὲς αὐτὲς ἐκείνες τόνες της γράφεται καὶ τὴν σήμερον ἀπὸ τοὺς Ἐκκλησιαστικούς μας. Δι' ὅσα δὲ λέγει περὶ τῶν Συνοδικῶν καὶ τῶν Νομοκανόνων καὶ τῶν Μηνολογίων καὶ τῶν ἄλλων τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίας βιβλίων, καταγελῶν τούτων τὸν ἑλληνισμὸν ὁ μέγ' ἀχρειόγελως οὗτος Ἐρασμιανός, τί ἄλλο πρέπει τις πρὸς αὐτὸν νὰ ἀποκριθῇ παρὰ τὸν, ὡς ἂν ἐξεπίτηδες πρὸς τὲς τοιύτες πεποιημένον, εἶχον τῷ Ἀρχιλόχε;

„Ἐρασμονίδη Χαρίλαε! χρῆμά τοι (γ' ἐσσὶ) γελοῖον! (α)

(α) Ἀρχίλοχ. παρ' Ἡφαιστ. σελ. 48.

Ἢ δὲν εἶδε παντάπασι ταῦτα τὰ βιβλία ὁ ἄνθρωπος, ἔμαθε δ' ἐκ μόνης ἀκοῆς τὰ ὀνόματά των· ἢ τὰ εἶδε καὶ τ' ἀνέγνωσε μὲ ὀφθαλμὲς χρεωκοπημένες ἀπὸ νᾶν, καὶ δεινῶς ἰκτεριῶντας ἀπὸ τὸν ἴκτερον τῆς δυσμενείας, τῆς πρὸς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ τοὺς νεωτέρους Ἕλληνας! Ἐπειδὴ τί ἄλλο περιέχεσι τὰ Ἀρχιερατικὰ καὶ Συνοδικὰ καὶ τὰ Εὐχολόγια καὶ οἱ Νομοκάνονες, εἰ μὴ συλλογὰς θεσμῶν ἱερῶν, ἢ εὐχὰς καὶ δεήσεις, καὶ ἄλλας ποικίλας ἐκκλησιαστικὰς ἑρμηνείας καὶ διατάξεις, συγγεγραμμένας ἀπ' αὐτοὺς τοὺς σοφοὺς τῆς Ἐκκλησίας Πατέρας, καὶ μάλις' ἀπὸ τὸν θεῖον Βασίλειον καὶ Χρυσόστομον; Ἢ μήπως θέλει νὰ μᾶς παρασήσῃ καὶ τούτους παρομοίους τῶν (κατ' αὐτὸν) ἀμαθεστάτων μεταγενεστέρων Κληρικῶν, καὶ πρώτους διδασκάλους τῆς βαρβαροφωνίας; Τὰ δὲ Μηνολόγια πάλιν πόσες καὶ ποίες ὕμνες δὲν περιέχεσι, τῷ ὄντι θεοτερπεῖς, διὰ τῶν ὁποίων ἡ τῶν χριστιανῶν Ὀρθόδοξος Μήτηρ ὑμνεῖ μὲν ἑκάστοτε τὸν Θεὸν, δοξάζει δὲ τοὺς ἁγίους αὐτοῦ θεράποντας, ἐκφράζει δὲ τὸ ὕψος τῶν θεοπαραδότων αὐτῆς Δογμάτων καὶ Μυστηρίων, στηρίζει καὶ παραμυθεῖ τὰ τέκνα της, πρεσβεύει ὑπὲρ τοῦ σύμπαντος κόσμου, εὔχεται καὶ ὑπὲρ τῶν διωκτῶν της αὐτῶν; Ταῦτα δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα νοήματα τὰ ἐξέφρασαν οἱ θεοφόρητοι ὑμνῳδοί της μὲ γλῶσσαν πλήρη χάριτος καὶ καλλονῆς Ἑλληνικῆς, καὶ μὲ φράσεις πολλάκις τὰς αὐτὰς ἢ καὶ ἀξίας τῶν ἐνδόξων τῆς Ἑλλάδος ποιητῶν καὶ συγγραφέων. Ἀλλὰ τούτων τῶν ᾠδῶν τὸ ἰδιάζον κάλλος καὶ τὸ ὕψος καὶ τὸ μέλος, καὶ τῆς ὅλης συνθέσεως τὴν ἁρμονίαν καὶ καλλιέπειαν ὁ δυσμενὴς ἡμῶν κατήγορος δὲν εἶχεν, ὡς φαίνεται,

ψυχὴν ἱκανὴν νὰ τὴν αἰσθανθῇ! Ἑτερόδοξος καὶ ἀλλόγλωσσος, ἐπιπολαιομαθὴς τὰ Ἑλληνικὰ, προκατειλημμένος ἀπὸ τὴν αἵρεσιν τοῦ Βοσσίου καὶ τοῦ Ἐράσμου, καὶ ἄλλως ἄνθρωπος ἀγροῖκος, καθὼς ὁμοιάζει, καὶ φύσει ψογερὸς, εἶπε καὶ περὶ τούτων ὅ,τι τοῦ ἐπῆλθε γλῶσσαν ἐπ' ἀκαιρίμαν,

—Κἀκ βαρβάρου φάραγγος ἐξέωσε βοὴν
Ἠλέματον, ὁκοίην ἀροτὴρ γέρων χαλᾷ βῶς!

§ η. Ὅτι δὲ, τέλος, καὶ τὰ ἔθνη τὰ ξένα, εἰς τὰ ὁποῖα μετωχετεύετο ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, διέφθειραν αὐτῆς τὴν προφορὰν, καὶ τοῦτο ἀνάγεται εἰς τὸ πρῶτον ἄρθρον, τὸ περὶ τῶν Ἑλληνιζῶν Ἰουδαίων· διότι βέβαια καὶ οὗτοι δὲν ἦσαν τὸ γένος Ἕλληνες· ἀλλ' ὁ Ἐννίνιος συνειθίζει νὰ κάμνῃ τὸ ἓν πολλὰ, καθὸ δριμὺς διαλεκτικὸς καὶ ἐπιχειρηματίας. Μ' ὅλον τοῦτο ἂς διαδράμωμεν συντόμως καὶ τοῦτ' αὐτοῦ τὸ ἐπιχείρημα, θεωροῦντες ἰδιαίτερα τοὺς ὁποίους καταχωρίζει Εὐρωπαίους Ἑλληνισάς. Καὶ περὶ μὲν τῶν Λατίνων, πῶς διέφθειραν τὰς διφθόγγους, πῶς δὲ τοὺς ἐμιμήθησαν εἰς τοῦτο καὶ οἱ Ἕλληνες διὰ κολακείας ὑπερβολὴν, τοῦτο εἶναι ἤδη σκωριασμένον παραμύθιον, ἢ καὶ (ὡς λέγουσιν ἀεὶς Ἕλληνες καὶ Γερμανοὶ) παλαιὸν τραγέδιον (altes Lied), πρὸς τὸ ὁποῖον ἀπεκρίθημεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν (τμ. β, κεφ. α, § β). Τῶν ἄλλων δὲ τῶν καθ' ἡμᾶς τῆς Εὐρώπης ἐθνῶν οἱ Ἑλληνισαὶ τὸ πρῶτον ἐδιδάχθησαν τὰ Ἑλληνικὰ παρὰ τῶν εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Εὐρώπης καταφυγόντων Ἑλλήνων περὶ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσαντινεπόλεως, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ Ἐννίνιος

ὡμολόγησεν. Οὗτοι δὲ οἱ Ἕλληνες, αὐτὸς ἔτος πάλιν μᾶς ἐδίδαξεν, ὅτι εἶχον ἤδη διεφθαρμένην τὴν προφορὰν τῆς Ἑλληνικῆς! τί λοιπὸν πταίσιν οἱ μαθηταὶ, ἐὰν σρεβλὰ τὲς ἐδίδαξαν οἱ διδάσκαλοί των; τούτους πάλιν ἔπρεπε νὰ λοιδορήσῃ, ἂν ἐνόμισεν ὅτι δέν τους ἐλοιδόρησεν ἱκανῶς! τὲς δὲ πισὲς αὐτῶν ὀπαδὲς ἀδίκως προσεπέπληξεν ὡς νέες λυμεῶνας τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης! Ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος ἐκαίετο τὴν καρδίαν βλέπων, ὅτι πανταχῆ τῆς Εὐρώπης ὑπάρχουσιν ἄνδρες Ἑλληνισταὶ, οἱ περὶ τὸν ἀοίδιμον Ῥαΰχλῖνον, φυλάττοντες ἀκριβῶς τὴν ὁποίαν παρέλαβον διὰ ζώσης φωνῆς παρὰ τῶν παλαιῶν διδασκάλων των προφορὰν, καὶ μὴ παραδεχόμενοι τὴν νεόφυτον αἵρεσιν τῆ Ἐράσμε· τῆτο τὸν παρώξυνε καὶ κατ' αὐτῶν τῶν ἰδίων ὁμογενῶν τε. „Φεῦ (ἔλεγε), τί κακὸν εἶναι τοῦτο! ὁποία ἀναισθησία! Εὐρωπαῖοι Ἑλληνισταὶ νὰ ἐκφωνῶσι τὰ Ἑλληνικὰ συμφώνως μὲ ὅλον τῶν νῦν Ἑλλήνων τὸ ἔθνος! καὶ μὲ ὅλες τὲς ἄλλους τὲς ἁπανταχῆ τῆς γῆς Ἑλληνισάς! καὶ μὲ τὲς διδασκάλες τοῦ Ἐράσμε! καὶ μὲ τῆτον αὐτὸν τὸν Ἔρασμον, πρὶν ἀκόμη κατεξαναςῇ καὶ ἀντιφωνήσῃ πρὸς ταύτην τὴν καθολικὴν ἐκφώνησιν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης!" διότι ἄλλο τι παρὰ ταῦτα λέγει, λέγων καὶ ὁμολογῶν ἕως τοῦ Ἐράσμου τὴν τοιαύτην προφορὰν οἰκεμενικήν; Ἀλλ' ἔπρεπεν ὁ Ἐννίνιος νὰ προσθέσῃ μὲ πλειοτέραν τε ἀγανάκτησιν, ὅτι καὶ μετὰ τὸν Ἔρασμον ἡ, τὴν ὁποίαν ὀνομάζει πλάνην, φυσικὴ τοῦ Ἑλληνικῆ ἔθνες προφορὰ πάλιν ἔμεινεν οἰκεμενικὴ ὄχι ὀλιγώτερον, παρ' ὅσον εἶναι καθολικὴ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἰδιότης τὸ λογικόν·

διότι οὔτε τοῦτο καταργεῖται ἀπὸ τὰς κατὰ μέρος νόσες τῆς παρανοίας, ἔτε τῆς Ἑλληνικῆς προφορᾶς τὴν ἐσίαν παρέβλαψεν ἡ τῶ Ἐράσμε μωρία (τῆς ὁποίας ἔγραψεν αὐτὸς ἔτος ἐγκώμιον!), ἦ, τὸ μετριώτερον, ἀλλόκοτος ἰδιοτροπία· κἄν τὸν ἠκολέθησαν καὶ ἄλλοι πολλοὶ, νομίσαντες τὴν πλάνην τοῦ νοός τε Μουσῶν ἐνθεσιασμὸν, καὶ θεόσδοτον μανίαν, σωφροσύνης κρείττονα! Συμβαίνει δὲ μάλιςα τὸ τοιῦτον εἰς τὰς αἱρέσεις, ὁπότε, τῶ πρώτε αἱρεσιάρχε παρανοήσαντος καὶ παρακρεσθέντος ἀπὸ τὴν ὀρθὴν τῆς ἀληθείας ὁδὸν, γίνονται ἔπειτα πολλοὶ ὀπαδοὶ, οἱ μὲν δι' ἄγνοιαν καὶ ἀπειρίαν τῶν καλῶν, οἱ δὲ καὶ διὰ τὴν εὐάρεσον εὐκολίαν τῆς πρὸς τὰ φαῦλα κατηφορικῆς καὶ ταχείας ὁδοιπορίας·

„Ταχεῖα πειθὼ τῶν κακῶν ὁδοιπορεῖ!

Εἰς μάτην λοιπὸν ὁ Ἔρασμος ἠγωνίσθη κατὰ τῆς ἀληθείας, τὴν ὁποίαν ὁ χρυσολόγος μας Ἐννίνιος παρέβαλε τόσον εὐφυῶς μὲ τὴν κόπρον τῶ Αὐγείε, διὰ νὰ συγκρίνῃ καὶ τὸν Ἔρασμον μὲ τὸν Ἡρακλῆν! (διότι ἔπρεπε πάλιν ἀπὸ τὲς Ἕλληνας νὰ κλέψῃ παροιμίας, ὥςε νὰ τὲς πολεμήσῃ μὲ τὰ ὅπλα των· καθὼς ἄλλος τις φιλλέλην σοφὸς, ὁ Παύϊος, πέποτε δὲν εὗρε προσφορώτερον νὰ ἐφαρμόσῃ τὸ Ὁμηρικὸν „ἐτώσιον ἄχθος ἀρέρης“ πάρεξ εἰς αὐτῶ πάλιν τῶ Ὁμήρε τὲς ἀπογόνες!). Ἀλλ' ἴσως ἄλλος τις ἀντιςρέψας τὸ βωμολοχικὸν τῶτο παράδειγμα ἤθελεν ὀνομάσει μᾶλλον τὸν Ἔρασμον Αὐγείαν Ὁλλανδὸν, ὡς γενόμενον ἄνακτα καὶ ἀρχηγὸν συςήματος ὁμοίε μὲ τὴν ἔπαυλιν τῶ Αὐγείε· καθότι περιέχει καὶ αὐτὸ φορυτὸν ὑψηλὸν, ὄχι κόπρε βοῶν, ἀλλ' αἱρέσεως συρ-

φετώδες καὶ βαρβαροφωνοτάτης, ἥτις, καθ' ὅλην τὴν περιοχήν της, ὅπου ἐπεκράτησε, κατεμόλυνε καὶ κατέχωσε τὴν καθαρότητα τῆς γνησίας Ἑλληνικῆς προφορᾶς. Ὁ δὲ φορυτὸς οὗτος ἀκόμη ἐπιζητεῖ τὸν Ἡρακλῆν, ὅστις μέλλει ποτὲ νὰ τὸν καθαρίσῃ, παρατρέψας εἰς αὐτὸν τὰ καθαρὰ καὶ καλλικέλαδα ῥεύματα τοῦ τῆς ὀρθοφωνίας Ἀλφειῦ! (α)· εἶναι δὲ φιλάνθρωπος ὁ ποταμὸς ἕτος τῆς Ἑλλάδος καὶ περιηγητικός· ἂν καὶ ἕως εἰς τὴν Σικελίαν ἐκ τῆς Πελοποννήσου ξενιτεύεται διὰ τῆς θαλάσσης (κατὰ τὸς Ποιητάς), ἐκδίδων πάλιν τὰς πηγάς του παρὰ τὰς καλὰς Συρακόσας! πιθανόν ποτε νὰ ἀνατείλῃ παρομοίως καὶ εἰς τὸ Βέλγιον! Ἀλλὰ τί λέγω πιθανόν; ῥέουσιν ἤδη πρὸ τεσσάρων αἰώνων τὰ κρυσαλλώδη ῥεῖθρά του πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης, ὅπου ἐπικρατεῖ ἡ τὸ πρῶτον ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων διδαχθεῖσα Ἑλληνικὴ προφορά· εἴθε μόνον Ἡρακλῆν νὰ ςείλωσιν αἱ Μοῦσαι, τὸν ὁποῖον ματαίως ὠνειρεύθη ὁ Ἐννίνιος εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἐράσμου! Ἀλλὰ (διὰ νὰ ἀπαλλάξωμεν τὸν ἀναγνώςην ἀπὸ τὰς φορτικὰς ταύτας καὶ Ἐννινείους παρομοιώσεις) πρέπει νὰ σημειώσωμεν ἐνταῦθα κατὰ χρέος πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον καὶ πρότερον ὑπηνίξαμεν (σελ. 96)· ὅτι εἶχε μὲν τὴν δυσχίαν ὁ μακαρίτης Ἔρασμος νὰ γίνῃ τούτου τοῦ βαρβαροφώνου συγήματος

(α) Ὁ Ἀλφειὸς καὶ Ἀλφεὸς [ἐκ τοῦ ἄλφω = ἄλθω, ὡς ὕδωρ ἀλφεσίβοιον = ἄλθον, τρέφον βοῦς· ἢ μᾶλλον ἐκ τοῦ ἀλφὸς = albus, ὁ λευκὸς (ὡς λαμπρὸς καὶ καθαρὸς), ὅθεν ἀλφεὸς, -ειὸς, ὡς ἀδελφὸς, -φεὸς, -φειὸς], προφερόμενος κατὰ διάλεκτον καὶ Ἀρφεὸς (ὡς ἀρφὸς = ἀλφὸς), καὶ μεταθέσ. Ῥαφεὸς, λέγεται τὴν σήμερον κατὰ συνίζησιν Ῥοφεὰς (ἀντὶ Ῥαφεὺς), καὶ (ο = ε) Ῥεφεὰς, Ῥεφιάς.

ἀρχηγὸς, ἀλλ' ὅμως αὐτὸς ἐδέποτε δὲν ἐφρόνησεν, οὐδ' ἐδίδαξε τόσον ἀλλόκοτα καὶ παράδοξα περὶ τῆς Ἑλληνικῆς προφορᾶς, ὅσα μετέπειτ' ἐφαντάσθησαν οἱ μαθηταί τε καὶ διάδοχοι, Χέκοι καὶ Μέκερχοι καὶ Ἐννίνιοι καὶ οἱ τούτων ὅμοιοι· οἵτινες, ἀείποτε προσθέτοντες καθεὶς τὰς ἰδίας τε ἐπινοίας, τόσον παρεμόρφωσαν τὰς πρώτας τῆ Ἐράσμε ἀρχάς, ὥςε, ἂν ποτε οὗτος ὁ αἱρεσιάρχης ἀναβιώσας ἀκούσῃ μόνον τὰς ὀπαδάς τε, πῶς προφέρεσι τὰ Ἑλληνικά, καὶ πρὶν ἀναγνώσῃ τὰ βιβλία των, ἤθελε τάχιςα πάλιν εἰς τὸν τάφον ἐπιςρέψει, νὰ κρύψῃ τὴν αἰσχύνην τε! Δικαιολογεῖ ὁπωσδήποτε τὸν Ἔρασμον προσέτι καὶ ἡ συςολὴ, μὲ τὴν ὁποίαν ἐπρόβαλε τὰς περὶ προφορᾶς παραλογισμάς τε, καὶ ἡ μεταξὺ συμφρόνησις, τρόπον τινὰ, καὶ συναίσθησις τῆς πλάνης τε. Ὁ πολυμαθὴς καὶ εὐφυέςατος ἦτος ἄνθρωπος, ἀπατηθεὶς δι' εὐπιςίαν καὶ κεφόνοιαν ἀπό τινα Γλαρεανὸν (καθὼς λέγομεν ἐφεξῆς), ἐφαντάσθη τὴν νέαν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων προφοράν· ἀλλ' ὅμως εἰς τὸν περὶ τούτου διάλογόν τε αἰδούμενος, τρόπον τινὰ, καὶ ἐρυθριῶν εἰσήγαγεν ὡς πρόσωπα διαλεγόμενα ἄχι ζῷα λογικὰ, ἀλλὰ Λέοντα καὶ Ἀρκάδαν, (ὡς ἂν εἴπῃς κυριωνυμῶν Λεόντιον καὶ Ἀρκούδιον). Εἰς δὲ τὸν Ἠχὼ ἐπιγραφόμενον ἄλλον διάλογόν τε συμβουλεύει ῥητῶς τὴν μάθησιν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης κατὰ τὴν γνησίαν καὶ πάτριον τῶν Ἑλλήνων προφοράν· „Μετακαλέσατε (λέγει) ἄνθρωπον τὸ γένος Ἕλληνα (κἂν ἄλλως ὀλίγον τύχῃ πεπαιδευμένος), διὰ τὸν γενέθλιον ἐκεῖνον καὶ πάτριον φθόγγον· ὥςε νὰ μανθάνηται τῶν Ἑλληνικῶν ἡ προφορὰ ἀκριβὴς καὶ διαπεπονημέ-

νη!" (α). Ὥρξε καὶ ὁ Ἐρασμος ἀδίκως εἰς ἑαυτὸν ἐπισπᾶται ὅλον τὸ βάρος τῆς ὕστερον κορυφωθείσης βαρβαροφωνίας· καὶ οἱ Ἐρασμίται καταχρησικώτερον παρονομάζονται ἀπὸ τοῦτον τὸν ταξιάρχην των, ὅστις πρῶτος ἠὐτομόλησε προδόσας τὴν, εἰς τὴν ὁποίαν ἔταξε τάξιν αὐτὸς ἑαυτόν! ἀλλ' οἱ παλαιοί τε ὀπαδοί συνασπισθέντες τὴν διετήρησαν· καὶ οἱ ἐφεξῆς δὲν ἔπαυσαν διδασκόμενοι εἰς τὸ πρωτοπαγὲς Σχολεῖον τῆς Ἀρκάδας καὶ τε Λέοντος τὴν Ἑλληνικὴν προφοράν! τὴν ὁποίαν, ἐπιφορτίζοντες ἕκαστος καὶ μὲ τῆς ἐθνικῆς αὐτοῦ γλώσσης τοὺς φθόγγους, τὴν ἀνέδειξαν, τέλος, Ὁλλανδο—Γερμαν—Αγγλο—Γαλλ—Ιταλίζεσαν μᾶλλον, πάρεξ Ἐρασμικήν (τετέσι μόνον Ὁλλανδικήν!). Μ' ὅλον τοῦτο καὶ τὸ ἐπώνυμον ἐπεκράτησεν ἤδη πρὸ χρόνων, τρέχει δὲ ἀένναος καὶ ὁ πικρὸς ἐκ τέτε μισθὸς τῶ αἱρεσιαρχήσαντος Ἐράσμε· ὅστις ἐθησαύρισε καὶ μετὰ θάνατον, κακὸν θησαυρὸν καὶ κακὸν κειμήλιον, τὰ σπέρματα τῆς πονηρᾶς αἱρέσεώς τε, πολλῶν μὲν σκανδάλων καὶ ταραχῶν, πολλῶν δὲ περὶ τὴν Ἑλληνικὴν φιλολογίαν ἀτοπημάτων αἰτιωτάτης γενομένης, καὶ τὸν ἀρχιτέκτονα τῆς πλάνης ὑψηλῶς σηλιτευούσης εἰς τὲς τόπες, ὅπε ἐξενίκησε!

„Νίκη δὲ κακόδοξος, ἠδὺ μὲν αὐτίκα βροτοῖσιν·
„Ἐν δὲ χρόνῳ τελέθει ξηρόν·
„Καὶ μὴν ὄνειδος ἔγκειται δόμοις τε καὶ τάφῳ!

Καὶ ταῦτα μὲν ἔτως. Ἕνα δὲ τῶν τῶ Ἐράσμε

(α) „Conducendus aliquis natione Græcus, licet alioquin parum eruditus, *propter nativum illum ac patrium sonum*, ut castigatè Græca sonari discantur" (Desid. Erasm. Dialog. Echo).

ὀπαδῶν ὀνομάζει καυχώμενος ὁ Ἐννίνιος πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ Ἰούλιον Καίσαρα τὸν Σκαλίγερον, σύγχρονον καὶ θερμότατον ἀντίπαλον τῷ Ἐράσμου· καὶ τί μὲν οὗτος λέγει περὶ προφορᾶς Ἑλληνικῆς εἰς τὸ (De caussis L. L.) μνημονευόμενον αὐτῷ σύνταγμα, ἔτε πρόχειρον ἔχω τὸ βιβλίον, οὔτε μὲ μέλει νὰ τὸ παρατηρήσω. Κἂν ὑποτεθῇ, ὅτι καὶ ὁ γέρων Σκαλίγερος ὡμοφώνησε νὰ βαρβάριζῃ μὲ τὸν Ἔρασμον (μετὰ τῷ ὁποίῳ διὰ βίου κατ' ἐδέν ἄλλο ἐσυμφώνησεν), ἀλλ' ὅμως ὁ πολλὰ πολυμαθέστερος καὶ κριτικώτατος υἱός τε, Ἰώσηπος Ἰοῦστος ὁ Σκαλίγερος, ἤλεγξεν ἐμβριθῶς καὶ τῷ Ἐράσμῳ τὴν πλάνην, καὶ τοῦ πατρός τε, καὶ ὅλων τῶν ὁμοφρόνων των· διότι, ἐν ᾧ βεβαιόνει τὴν γνησιότητα τῆς καθ' ἡμᾶς προφορᾶς τῷ β, καὶ γ, καὶ γγ, καὶ γκ, καὶ τῷ μπ ὡς mb, καὶ τῷ ντ ὡς nd (ὡς, πάντων = pandon) „Οὕτω (λέγει) προφέρει τὴν σήμερον ὅλον τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, καὶ ὅλα τὰ λείψανα τῷ χρυσῷ αἰῶνος, ὅσις ἀκόμη δὲν ἐμολύνθη ἀπὸ τὸν ἀέρα τῶν νεωτερισῶν· οἵτινες τὴν σήμερον μᾶς διορθόνεσι τὰ στρεβλά! καὶ μόλις δι' ἄκρων τῶν χειλέων ἀπογευθέντες τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ὑπαγορεύουσι νόμους περὶ προφορᾶς! κτλ. (α). Ταῦτα λέγει δικαίως ὁ σοφὸς Σκαλίγερος περὶ τῶν νεωτερισῶν. Πλὴν ὁ Ἐννίνιος

(a) „In inscriptione vetustissima Romæ, *Dia pandon* est διὰ πάντων, ut hodie pronuntiat omnis natio Græca, et omnes reliquiæ aurei saeculi, quod nondum inquinatum fuit aëre neoteristarum, qui nobis hodie curva corrigunt, et quum vix primoribus labris Græca degustarint, leges pronuntiando dictant. (J. J. Scaliger. Animadvers. in Chronic. Eusebij· ed. Amstolod. 1658, pag. 118).

τῦτον τὸν Ἑλληνιςὴν δὲν ἠξίωσε νὰ τὸν μνημονεύσῃ, καθὼς ἐδ' ἄλλες ὁμοίες τέτε πολλές! ἀλλὰ μάλιςα καὶ δι' αὐτὰ ταῦτα τὰ προειρημένα γράμματα ἐπέπληξε τὲς Εὐρωπαίες, ὡς κακῶς αὐτὰ προφέροντας μετὰ τῶν νῦν Ἑλλήνων· Διορίζει δὲ αὐτὸς τὸν γνήσιον (ἤγεν τὸν Ἐρασμομυριόμορφον) φθόγγον ὅλων τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων, ἀντιγράψας τὰ πλεῖςα κατὰ λέξιν ἀφ' ὅσα περὶ τέτων ἔγραψαν ἄλλοι πρὸ αὐτῦ· ἀλλὰ καὶ τέτων ἐκλέγει τὰ μάλις' ἀλογώτατα καὶ ψυχρότατα, καὶ τὰ ἐπαναλαμβάνει σοβαρῶς, καὶ τὰ παραθέτει εἰς τὲς ἀναγνώσας τε, ὡς ἕωλα καὶ πενταήμερα φαγία, ἢ ὡς τράπεζαν ψυχρὰν, οἷον ἐχίνες καὶ ὀςρίδια καὶ λάχανα, τὰ πάντα σαπρὰ καὶ δυσώδη! θέλομεν δὲ κατὰ μικρὰν παρέκβασιν ἀντιγράψει συντόμως εἰς τὸ ἑπόμενον κεφάλαιον καὶ τέτες τὲς Ἐννινιακοὺς τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων φθόγγες παραλλήλως μὲ τὲς περὶ τῆς ὀρθῆς προσῳδίας κανόνας τε, ὥςε νὰ φανῶσι συγχρόνως, ὡς μᾶσαι ἀδελφαὶ, ἥ τε Ὀρθῳδία καὶ ἡ Ὀρθοφωνία καὶ αὐτοῦ καὶ τῶν ὁμοφρόνων τε!

§ θ. Ταῦτα λέγομεν ἁπαντῶντες πρὸς τὰς προβληθείσας ἐξαπλᾶς αἰτίας τῆς περὶ τὴν προσῳδίαν ὁμοῦ τε καὶ περὶ τὰ γράμματα τῶν Ἑλληνικῶν φωνῶν πεπλασμένης διαφθορᾶς. Ἐπειδὴ δὲ συχνάκις οἱ Ἐρασμίται προτείνεσιν ὡς ἔξοχον καὶ ἐναργῆ τῆς διαφθορᾶς ταύτης ἀπόδειξιν τὴν ἀπὸ τὸ πρῶτον κάλλος ἔκπτωσιν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης εἰς τὴν σημερινὴν αὐτῆς κατάσασιν, χρεωσᾶμεν νὰ θεωρήσωμεν ἰδιαίτατα τᾶτ' αὐτῶν τὸ ἐπιχείρημα. Ἀναλαμβάνομεν λοιπὸν ἐξ ἀρχῆς τὰς περὶ τέτε προεκτεθείσας σκυθρωπὰς ἐννοίας τῦ Ἐννινίε, καὶ

μάλιστα προθύμως τὸν συμμαχοῦμεν, ἐκθέτοντες πλατύτερον καὶ σαφέστερον, παρ' ὅσον ἐξέφρασε καὶ αὐτὸς καὶ ἄλλος τῶν ὁμοφρόνων τε ὁτισδήποτε, τὰς αἰτίας τῆς περὶ τὴν γλῶσσαν τῶν παλαιῶν ἡμῶν προγόνων ἐπισυμβάσης κακίστης μεταβολῆς. Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ κατ' αὐτὴν ἀκόμη τῆς τελειότητός της τὴν ἀκμὴν μετέβαλλε διαφόρως καλλονῆς χαρακτῆρας· Καθὼς ἡ γλῶσσα τῶ Ὁμήρω (ἥτις φαίνεται ἡ πρωτόπλαστος ἐπικὴ, ἢ γραφικὴ τῶν πεπαιδευμένων Ἑλλήνων γλῶσσα) διέφερεν ἀπὸ τὰς καὶ πρότερον μὲν κατὰ τόπους ὑπαρχούσας, μετὰ ταῦτα δὲ κανονικῶς διορισθείσας, καὶ γραφικὰς καὶ αὐτὰς γενομένας διαλέκτους τῆς Ἑλλάδος, τὴν Αἰολικὴν καὶ Δωρικὴν καὶ Ἰωνικὴν καὶ Ἀττικήν. οὕτω πάλιν αὗται μετέβαλον ἐφεξῆς χαρακτῆρα· καὶ ὁ Αἰολισμὸς, φέρ' εἰπεῖν, τοῦ Ἀλκαίου διαφέρει ἀπὸ τὸν τοῦ Πινδάρου, τὸν πλησιέστατον πρὸς τὸν ἀκραιφνῆ δωρισμόν· καὶ ἔτος πάλιν ἀπὸ τὴν νεωτέραν δωρικὴν διάλεκτον τῶ Θεοκρίτω. Οὕτω καὶ ἡ παλαιὰ Ἰωνικὴ (τῆς ὁποίας εὑρίσκομεν τὰς πλείσας χαρακτῆρας εἰς τὸν Ὅμηρον ἀναμεμιγμένας μὲ πολλοὺς αἰολισμοὺς, διότι δὲν εἶχον ἀκόμη τότε χωρισθῆ ἀκριβῶς αἱ τέσσαρες ἀρχικαὶ διάλεκτοι τῆς Ἑλλάδος) παραλλάσει ἀπὸ τὴν νεωτέραν, τὴν τοῦ Ἡροδότου καὶ Ἱπποκράτους καὶ Ἀνακρέοντος. Ἄλλη παρομοίως ἦτο καὶ ἡ παλαιὰ Ἀττὶς διάλεκτος τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ Δράκοντος καὶ Σόλωνος, τῶν ὁποίων λέξεις τινὰς νομικὰς, ἤδη ἀπηρχαιωμένας, ἠναγκάζοντο νὰ τὰς ἑρμηνεύωσιν ὁ Λυσίας καὶ Δημοσθένης, καὶ ὁ Πλούταρχος μετὰ ταῦτα (σῴζονται δὲ τῆς παλαιᾶς ταύτης Ἀττίδος λείψανα καὶ εἰς τὸν τραγικὸν Αἰσχύλον)· καὶ ἄλλος ὁπωσδήποτε ὁ

πρὸς τὸν ἰωνισμὸν μᾶλλον πλησιάζων ἀττικισμὸς τοῦ Θεκυδίδ· τούτου δὲ πάλιν ἀσυγκρίτως ὁμαλώτερος καὶ γλυκύτερος ὁ ἀττικισμὸς τῷ χρυσῷ Ἀριστοφάνει, καὶ τῷ Σοφοκλέει, καὶ τοῦ Πλάτωνος, καὶ τῆς Ἀττικῆς μελίσσης, τοῦ Ξενοφῶντος, καὶ ἔτι νεώτερος ὁ τοῦ Δημοσθένους· διάφορος δέ, καὶ πρὸς τὸ κοινότερον μᾶλλον ἀποκλίνων, ὁ τῶν ἐφεξῆς συγγραφέων καὶ δραματοποιῶν, οἷον τῶν τῆς νεωτέρας κωμῳδίας ποιητῶν, Μενάνδρου καὶ Φιλήμονος, καὶ τῶν φιλοσόφων, τοῦ Ἐπικούρου, καὶ Χρυσίππου τοῦ Στωϊκοῦ· οὗτοι δὲ οἱ τελευταῖοι, μετὰ τὸν Μενάνδρου μάλιστα, ἔδωκαν τὰ πρῶτα τῆς καινοτομίας παραδείγματα, κἄποτε κοινότερον ἐκφραζόμενοι, καί τινας λέξεις καὶ φράσεις ἄλλης τινὸς διαλέκτου, ἢ παντάπασι δημοτικὰς εἰσάγοντες εἰς τὴν ἔτι τότε διαλάμπουσαν καθαρότητα τῆς ἀττικῆς φωνῆς (α). Ὁ χρόνος

(α) Οὕτως ὁ Μένανδρος μετεχειρίσθη τὰ καὶ παρ' ἡμῖν ἤδη συνήθη, τὸ Γῦρος (ἀντὶ τοῦ Κύκλος), καὶ τὸ Μεγισάνες (σύνηθες ἔπειτα καὶ εἰς τὸν Ἀλεξανδρινὸν), καὶ τὸ Πορνοκόπος (παρ' ὃ καὶ τὸ νεώτερον, πορνοκοπία, Σχ. Ἀριστοφ. Ὄρν. κατὰ τὸ δοξοκόπος, δημοκόπος, κοπέω, -πία). Ὅθεν καὶ τὰ τῆς συνηθείας, Χαρτοκόπος, Χαροκόπος, Γλωσσοκόπος (καὶ Γλωσσοκοπῶ, καὶ Γλωσσοκοπάνα. Βυζάντιοι), Μεθοκόπος, Μεθοκοπῶ, -πέμαι, Ἰδροκοπῶ, -πέμαι, Ζεσκοκοπῶ, Σταυροκοπῶ, -πέμαι (κόπτομαι, κεράζομαι ποιῶν ταυρέας), Χονδροκόπος, Χονδροκοπία, Στενοκοπία, καὶ ἄλλα κατ' ἀναλογίαν χαριέντως σχηματισμένα. Τὸν δ' Ἐπίκουρον πάλιν „ἐν πολλοῖς ἀμαθῆ, καὶ δὴ ἐν ταῖς κοιναῖς ὁμιλίαις καθαρεύοντα" ἔκρινεν ὁ Σέξτος (πρὸς Μαθημ. βλ. καὶ Δ. Ἀλικ. περὶ Συνθ. καὶ Κικέρ. Tusc. II, 3)· φαίνεται δὲ καὶ εἰς τὰς ἐπιστολάς του τὸ φιλόκαινον καὶ ἰδιωτικὸν τῆς φράσεώς του, κἄν ὁ ὀπαδός του Δ. ὁ Λαέρτιος τὴν ὠνόμασε, λέξιν κυρίαν (βιβ. I, 8)· Ἀλλὰ καὶ οἱ περὶ τὸν κανονισμὸν τῆς Γραμματικῆς μάλιστα φιλοσοφήσαντες Στωϊκοὶ κἄποτ' ἐσυγχώρουν καὶ σολοικισμούς, καὶ ποιὰς ἀσαφείας καὶ ἐλλείψεις, ὡς ἔλεγεν ὁ Στωϊκὸς Χρύσιππος (βλ. Πλούτ. περὶ Στωϊκ. ἐναντ. § 27).

ἀλλοιόνει τὰ πάντα καὶ ὁ ἄνθρωπος κλίνει μὲν ἐκ φύσεως, συνωθεῖται δὲ καὶ ἀπὸ τὰς ποικίλας τοῦ βίου περιςάσεις εἰς τὴν μεταβολήν! Ἀλλ' ἡ μεταβολὴ γίνεται ὄχι μόνον ἀπὸ τὸ κακὸν εἰς ἄλλο ἄλλοτε καλὸν, καὶ εἰς τὸ κάλλιςον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ καλὸν τ' ἀνάπαλιν εἰς τὸ κακὸν, καὶ ἀπὸ τὸ χεῖρον εἰς τὸ χείριςον, κατὰ τὴν συνήθη τῶν πραγμάτων μετάβασιν ἐκ τῆς ἀκμῆς εἰς τὴν παρακμήν· τοῦτο συνέβη καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν· Ἀφ' οὗ διὰ τῶν ἀρχαιοτάτων ποιητῶν αὐτῆς καὶ συγγραφέων καλλιεργεμένη κατὰ μικρὸν, ἔφθασεν εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς τελειότητος, καὶ ἀπέβη κατὰ διαλέκτους γλῶσσα Μεσῶν καὶ Χαρίτων, καὶ, οὕτως εἰπεῖν, ὑπὲρ ἄνθρωπον λαλιά, ἤρχισε καὶ αὐτὴ νὰ παρακμάζῃ, καὶ, οἷον γηράσκεσα, νὰ ἐξασθενῇ. Ἡ ἄκρατος δημοκρατικὴ πολιτεία τῶν Ἀθηναίων ἔδωκε καὶ εἰς τὴν σκηνὴν καὶ εἰς τὸ βῆμα τὸ ἀττικὸν τὴν εὐγενῆ καὶ φιλότιμον ἐκείνην ἐλευθερίαν, ἥτις μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς εὐφυΐας καὶ ὀξυνοίας ἀνέφερεν εἰς τὸ ἀκρότατον ὕψος τῆς τελειότητος ὄχι μόνον τὴν Ῥητορικὴν, καὶ τὴν Δραματοποιΐαν, ἀλλὰ καὶ τὴν Ἱςορίαν, καὶ αὐτὴν τὴν Φιλοσοφίαν, καὶ ἀνέδειξε τὴν ἀττικὴν διάλεκτον ἀνωτέραν ὑπὲρ τὰς ἄλλας τὰς Ἑλληνικὰς, διὰ τὴν θαυμαςήν της εὐφράδειαν. Ἕλληνες πανταχόθεν συνέῤῥεον εἰς τὰς Ἀθήνας, ὡς εἰς κοινὴν τῆς σοφίας ἕδραν, ἵνα παιδευθῶσιν εἰς πᾶν εἶδος φιλολογίας· καὶ εὐθὺς, ἀφ' ἧς ἡ Ἑλλὰς συνήφθη εἰς ἓν πολίτευμα ὑπὸ τὴν Μοναρχίαν τῶν Μακεδόνων, ἡ ἀττικὴ διάλεκτος ἀπέβη γλῶσσα τῆς Αὐλῆς, καὶ κοινὴ τῶν συγγραφέων τῆς Ἑλλάδος. Κατὰ τέτους τοὺς χρόνους ἐγεννήθη ἡ Κοινὴ καὶ Ἑλληνικὴ ὑπὸ τῶν Γραμμα-

τικῶν ὕςερον ὠνομασμένη γλῶσσα· ἤτις τίποτ' ἄλλο δὲν εἶναι εἰ μὴ αὐτὴ ἡ ἀττικὴ, σύμμικτος μὲ ἄλλων τινῶν τῆς Ἑλλάδος διαλέκτων ἢ ἐγχωρίων φωνῶν Ἑλληνικὲς ἰδιωτισμὲς, τοὺς ὁποίες ἔσμιγον τὸ πρῶτον μὲ τὸν καθαρὸν Ἀττικισμὸν οἱ μὴ Ἀττικοὶ Ἕλληνες συγγραφεῖς, ἢ ἀττικισαί· διότι καθεὶς ἐξ αὐτῶν, ἀγόμενοι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἀπὸ τῆς πατρίδ φωνῆς τὸ ἰδίωμα, ἄλλοτε μὲν εἰσῆγον εἰς τὰ συγγράμματά των λέξεις Ἑλληνικὰς μέν, ἀλλ' ὄχι καὶ ἀττικὰς, ἢ τὰς ἀλλαχῆ συνηθεσέρας παραγώγες μᾶλλον παρὰ τὰς ἁπλᾶς, καὶ ἐνίοτε τινὰς εἰς ἄλλην παρὰ τὴν κυρίαν καὶ εἰς τὲς Ἀθηναίες συνηθεσέραν σημασίαν μεταπεσέσας (α). Ἄλλοτε δὲ πάλιν μετεχειρίζοντο φράσεις μᾶλλον φυσικὰς, καὶ σχηματισμοὺς ὁμαλωτέρες παρὰ τὰς εἰς τὲς Ἀττικὲς ἀγαπητὰς ἀνωμαλίας, καὶ τινας λεπτοτάτας λόγῳ σχημάτων ξροφάς, καὶ ἄλλες μερικὲς ἰδιωτισμὲς, οἵτινες δὲν ἦσαν εἰς χρῆσιν οὐδ' εἰς αὐτὰς τὰς Ἀθήνας πάντοτε καὶ παρὰ πᾶσι (β). Μὲ ταύτην τὴν Κοινὴν, ἢ τῶν Κοινῶν λεγομένων συγγραφέων ἀττικὴν γλῶσσαν συνήφθησαν βέβαια καὶ

(α) Οἷον, Νήχεσθαι, ἀντὶ Νεῖν· Ἀροτριᾷν, ἀντὶ Ἀρᾶν, κτλ. Ὁμοίως καὶ ἀντὶ τῆ ἀττικωτέρᾳ Παραβάλλειν, ἢ Ἀντεξετάζειν, τὸ Συγκρίνειν (Ἀριστοτ. Πλέτ. παρὰ δὲ τοῖς Ο ὕςερον ἐξελήφθη τὸ συγκρίνειν καὶ ἀντὶ τῆ ἑρμηνεύειν· Γενέσ. μ. 8)· Δυσωπεῖσθαι (ὑποπτεύειν) ἀντὶ τῆ Αἰδεῖσθαι (Πλέτ.). Καὶ τὸ ἐδέτερον Σιωπάω, μετὰ τῆς κατὰ (Κατασιωπάω), ἐξελήφθη μεταβατικῶς ἀντὶ τῆ Κατασιγάζω (Πλέταρ. ἐκ δὲ τῶν Ἀττικῶν παρὰ μόνῳ τῷ Ξενοφῶντι· οὕτω καὶ εἰς τὴν συνήθ. ἐσιώπησα οὐδετ. καὶ τὸν ἐσιώπησα, καὶ ἐσώπαξα· ἐκ τῆ δωρικοῦ σωπάζω. Πίνδ.), κτλ.

(β) Οἷον, φιλοῖ ἀντὶ φιλοίη· σὺν ἀντὶ ξὺν (Ξενοφ.), κτλ.

ἰδιωτισμοὶ τῆς ἤδη βασιλευούσης τῶν Μακεδόνων· Ἑλληνικῆς μὲν καὶ αὐτῆς ἔσης, καὶ τὰ πολλὰ Θεσσαλικῆς (α), καὶ δωριζούσης διαλέκτῳ (διότι οἱ Μακεδόνες ἦσαν Δωριέων συγγενεῖς), ἀλλ' ὅμως εἰσέτι ἀκατεργάστῳ καὶ ἀγροικοτέρας, ὡς πρὸς τῶν λοιπῶν καὶ μάλιστα τῆς ἀττικῆς τὴν ἀκρίβειαν· ὅθεν ἀπό τινας τῶν νεωτέρων ἡ Κοινὴ αὕτη διάλεκτος ἐπωνομάσθη καὶ Ἑλληνικὴ Μακεδονίζουσα, (ὡς ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα δηλονότι πολλαπλασιασθέντων εἰς αὐτὴν Μακεδονισμῶν διὰ τὴν ἐπιμιξίαν (β)). Ἡ δὲ κυρίως ἀττικὴ μετὰ τῆς Κοινῆς καὶ τῆς Μακεδονικῆς μετεφέρθη ἀπὸ τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ εἰς τὴν Συρίαν καὶ

(α) Ἡ παλαιὰ Μακεδονικὴ ὠνομάσθη ἀπό τινας καὶ αὐτὴ ἰδίως Κοινὴ καὶ Ἑλληνικὴ, θεωρεμένη ὡς ἡ αὐτὴ σχεδὸν μὲ τὴν Θεσσαλικὴν, καὶ τὴν ἀρχαιοτάτην ὅλων κοινῶς τῶν πρώτων Ἑλλήνων γλῶσσαν (Κλήμ. Στρωμ. ς. Μοσχόπελ. εἰς Ἡσίοδ. σελ. 10. Sturz εἰσαγωγ. εἰς Μαιτταῖρον). Καθόλου δὲ τῶν πρώτων Ἑλλήνων γλῶσσα φαίνεται ἡ ἐκ τῆς ὠμῆς καὶ ἀκατεργάστου Πελασγικῆς μορφωθεῖσα πρὸς τὸ τελειότερον ἀρχαία Αἰολικὴ, ἥτις εἶχε βέβαια καὶ αὐτὴ, κατὰ τόπους καὶ φυλὰς, τὰς ἰδιωτισμούς της, καὶ ἀπὸ τὴν ὁποίαν διὰ τοῦ χρόνου καὶ τῆς παιδείας διεκρίθησαν ὕστερον αἱ ἄλλαι διάλεκτοι [ἡ Δωρικὴ, συγγενεστάτη τῆς Αἰολικῆς (Στράβ. η), καὶ ἡ παλαιὰ Ἀττὶς, καὶ ἡ Ἰωνική]. Μετὰ δὲ τὰ τῶν Μακεδόνων κατορθώματα ἡ Μακεδονικὴ, ἀναμιχθεῖσα μὲ πολλὰς τῶν κατακτηθέντων τόπων καὶ μάλιστα τῶν Ἀσιανῶν γλωσσῶν ἰδιωτισμούς, μετέλαβε νεωτέραν μορφὴν, καὶ ἐθεωρεῖτο ὡς βάρβαρος, καὶ ὁπωσοῦν διάφορος τῆς Κοινῆς ἢ Ἑλληνικῆς· ὅθεν πάλιν ἡ φράσις τῶν παλαιῶν Γραμματικῶν „Ἕλληνες καὶ Μακεδόνες, πρὸς ἀντιδιαστολὴν τῆς καθαρότητος τῶν Ἀττικῶν, καὶ τῶν ἄλλων Διαλέκτων (Sturz. περὶ Διαλέκ. Μακεδον. σελ. 18).

(β) Διὰ τὴν αὐτὴν ἐπιμιξίαν καὶ πολλοὶ τῶν Ἀττικῶν ἐμακεδόνιζον, ὡς καὶ Μακεδόνες ἠττίκιζον (Ἀθήν. Γ. σελ. 122).

εἰς πολλὰ τῆς Ἀσίας μέρη, ὅπου πρότερον δὲν ὑπῆρχε. Τῶν Ἀθηνῶν τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν σοφίαν παραλαβοῦσα ἡ Ἀντιόχεια καὶ ἡ Πέργαμος καὶ ἡ Ταρσὸς καὶ ἡ Βηρυτὸς ἠμιλλῶντο πολλὰς χρόνους πρὸς ἀλλήλας καὶ πρὸς αὐτὴν τῶν λόγων τὴν Μητρόπολιν, τὰς χρυσᾶς Ἀθήνας, ἀγωνιζόμεναι προθύμως πρὸς φωτισμὸν τῶν ἐθνῶν. Ταύτης δὲ τῆς ἀπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ἐφεξῆς ἐπεκταθείσης Ἑλληνικῆς παιδείας καθέδρα περικλεὴς ἀπέβη μάλις ἐπὶ τῶν Πτολεμαίων ἡ Ἀλεξάνδρεια· ἀλλ' ὅμως αὐτῇ κατ' ἐξοχὴν, ὡς καὶ εἰς τὰς ἄλλας τὰς ἐπὶ τῆς Ἀσίας Μακεδονικὰς βασιλείας, ἐπροχώρησε κυρίως ἡ παρακμὴ τῆς ἀττικῆς γλώσσης· διότι πάμπολλοι καὶ Ἀσιανοὶ καὶ Ἕλληνες ἐλάλουν καὶ ἔγραφον τὴν ἀττικὴν καὶ Κοινὴν μεμιγμένην ὄχι μόνον μὲ Μακεδονισμοὺς, ἀλλὰ καὶ μὲ Ἑβραϊσμοὺς, Συρισμοὺς, Αἰγυπτιασμοὺς, κτλ. ὅθεν ἐγεννήθη ἡ τῶν Συροελλήνων, ἢ Συρομακεδόνων, καὶ κυριώτερον Ἀλεξανδρινὴ λεγομένη διάλεκτος, ἀπὸ δὲ τινας τῶν νεωτέρων καθολικώτερον, γλῶσσα τῶν Ἑλληνιστῶν, τῆς ὁποίας ὅμως ἐπικρατέστερος χαρακτὴρ ἔμεινε πάλιν ὁ ἀττικός. Εἰς ταύτην μετεφράσθη μὲν ὑπὸ τῶν Ο ἡ Παλαιὰ, συνεγράφη δὲ ὕστερον καὶ ἡ Νέα Διαθήκη· ἂν καὶ ταύτης ἡ φράσις εἶναι μᾶλλον ἑλληνίζουσα παρὰ τὴν τῆς Παλαιᾶς, καὶ καθαρωτέρα πολλῶν Ἀσιανισμῶν· ἀλλ' ἔχει μεμιγμένα καὶ λατινικά τινα ὀνόματα ἐκ τῶν ἐπικρατησάντων τότε μετὰ τὴν καθαίρεσιν τῆς Μακεδονικῆς βασιλείας Ῥωμαίων (ὅθεν καὶ ὁ θεῖος Παῦλος ἔλεγεν ἑαυτὸν ἰδιώτην τῷ λόγῳ, ὡς ἀκόμψως καὶ κοινότερον ἑλληνίζων πρὸς τοὺς εὐγλώττους Κορινθίους. Β, Κορινθ. ια, 6). Ἀλλ' ὅπως ἂν ἐλάλουν καὶ συνέγραφον οἱ ξένοι Ἑλληνισαὶ,

δὲν διέλειπον ὅμως μέχρι τῆ τρίτη αἰῶνος μετὰ Χριστὸν πλῆθος Ἑλλήνων σοφῶν συγγράφοντες ὄχι μόνον εἰς τὴν Κοινὴν Ἑλληνικὴν, τετέσι τὴν μετ' ἄλλων Ἑλληνισμῶν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἡνωμένην ἀττικὴν γλῶσσαν (α), ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν καθαρὰν ἀττικὴν, τῆς ὁποίας, καὶ μετὰ τὴν παρακμὴν, ἐσπέδαζον πολλοί τινες κατὰ τὸ δυνατὸν νὰ φυλάττωσι τοὺς χαρακτῆρας εὐκρινεῖς εἰς τὰς συγγραφάς των, μιμέμενοι τὸν Πλάτωνα καὶ τὸν Ξενοφῶντα καὶ τὰ λοιπὰ πρωτότυπα τῆ ἀκριβῆς ἀττικισμῆ (β)· καὶ οἱ

(α) Εἰς τὴν Κοινὴν ἀνάγονται γλῶσσαν ὄχι μόνον οἱ πλεῖστοι τῶν κατὰ τὰς ὑστέρας χρόνες ἀκμασάντων ἐπισήμων συγγραφέων, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀκμαζέσης ἔτι τῆς Ἑλλάδος μὴ Ἀττικοὶ, συγγράψαντες δὲ Ἀττικῶς, οἷον Ἀριστοτέλης καὶ Θεόφραστος καὶ ἄλλοι τῶν ἐνδόξων καὶ κλασικῶν, εἰς τῶν ὁποίων τὰ συγγράμματα δὲν σῴζεται πάντη καθαρὸς καὶ ἀκραιφνὴς ὁ χαρακτὴρ τῆς ἀττικῆς διαλέκτου. Τσερόχρονοι δὲ τῆς Κοινῆς συγγραφεῖς ἀριθμῆνται πολλοὶ, οἷον Στράβων, καὶ Διόδωρος, καὶ Πλούταρχος, καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι καὶ Ἀττικισαὶ καὶ ἐντόπιοι Ἀθηναῖοι.

(β) Τοιοῦτοι εἶναι μεταξὺ τῶν ἄλλων ὁ Λεκιανὸς, καὶ Ἀρριανὸς, καὶ οἱ τὴν Ῥητορικὴν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ τὴν Σμύρνην καὶ τὴν Ῥόδον μέχρι καὶ τῆ πέμπτη αἰῶνος διδάξαντες Σοφισαί· καὶ αὐτῶν δέ τινες τῶν ξένων Ἑλληνιστῶν ἐμιμῆντο τοὺς ἀττικὲς, ὡς οἱ περὶ τὸν Ῥωμαῖον Αἰλιανὸν καὶ ἄλλοι συχνοί. Ἀλλὰ καὶ οἱ κατὰ τοὺς πρώτους καὶ τοὺς ἐφεξῆς τῆς Ἐκκλησίας αἰῶνας ἐπισημότατοι τῶν θείων Πατέρων εἰς τὴν ἀττικὴν καὶ ἰδίως εἰς τὴν Κοινὴν ἢ Ἑλληνικὴν διάλεκτον συνέγραψαν· ἂν καὶ τέτων αἱ συγγραφαὶ μετέχεσιν ὁπωσδήποτε ἀπὸ τὴν βαφὴν τῆ χαρακτῆρος τῆς Ἀλεξανδρινῆς διαλέκτου, διὰ τὴν εἰς αὐτὴν μετάφρασιν τῶν θείων Γραφῶν· ὅθεν καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος γράφων πρὸς τὸν ἀττικίζοντα Λιβάνιον ἔλεγεν· „ὅτι Μωσεῖ καὶ Ἠλίᾳ καὶ τοῖς ἔτω μακαρίοις ἀνδράσι σύνεσμεν, ἐκ τῆς βαρβάρη φωνῆς διαλεγομένοις ἡμῖν τὰ ἑαυτῶν· καὶ τὰ παρ' ἐκείνων

Γραμματικοὶ δὲ μετὰ φιλοπονίας ἰδιαιτέρας, κανόνα καὶ ῥάθμην ἔχοντες τὰς ἀρχαίας ἀττικὰς συγγραφεῖς, διέκρινον πᾶν ἀκριβῶς ἀττικὸν ἰδίωμα ἀπὸ τὸ Κοινὸν, ἤτοι τῆς Κοινῆς ὀνομασθείσης γλώσσης τῶν συγγραφέων· ὅθεν καὶ εἰς τὰς παλαιὰς καὶ εἰς τὰς νεωτέρας Γραμματικάς των πραγματεύονται κυρίως περὶ τῆς ἀττικῆς διαλέκτου, ἀντιδιαιρέλλοντες αὐτὴν ἀπὸ τὴν Κοινὴν, καὶ τῶν ἄλλων διαλέκτων τὰς σχηματισμὰς (α). Ἐκ δὲ τῶν ἄλλων τῆς Ἑλλάδος διαλέκτων, ἀφ' ἧς πλέον ἐπεκράτησεν ἡ ἀττικὴ καὶ ἀπέβη κοινὴ γλῶσσα τῶν συγγραφέων, ἡ μὲν Ἰωνικὴ, καὶ ἰδίως ἡ Ὁμηρικὴ γλῶσσα μετὰ τῶν ἰδιωτισμῶν καὶ ἀρχαϊσμῶν της ἐφυλάχθη εἰς τὰ διδασκαλεῖα, σπεδαζομένη ἀδιακόπως· καὶ ἀπέβη γλῶσσα ἐπικὴ τῶν ἐπὶ τῶν Πτολεμαίων καὶ ἐφεξῆς ἀκμασάντων ἐποποιῶν (β), καὶ τῶν πλείσων ἐπιγραμματοποιῶν· ἡ δὲ Δωρικὴ διωρίσθη εἰς μικρά τινα καὶ

φθεγγόμεθα, νῦν μὲν ἀληθῆ, λέξιν δὲ ἀμαθῆ" · καὶ „ὅτι ἁλιέων εἰμὶ μαθητής" (ἐπιστολ. 143)· ἀποβλέπων δηλονότι πρὸς τὴν ἀττικὴν καλλιέπειαν, τὴν ὁποίαν ἐξησκεῖντο ἐπιμελῶς οἱ μὴ χρισιανοὶ Ἀττικισαὶ, καὶ τὴν ὁποίαν καὶ αὐτὸς ὁ θεῖος ἀνὴρ εἰς πολλὰς καὶ ἄλλας αὐτῆ λόγους, καὶ ἰδίως εἰς τὴν Πρὸς τὰς νέους παραίνεσιν γλαφυρώτατα ἐπετήδευσεν.

(α) Οἷον, λαὸς κοινῶς καὶ λεὼς ἀττικῶς· ὦ λόγε κοινῶς, καὶ ὦ λόγος ἀττικῶς, κτλ. Καὶ τῶν παλαιῶν δέ τινες λεξικογράφων ἐσημείοναν τὸν καθαρὸν ἀττικισμὸν, ὡς ὁ Ἁρποκρατίων εἰς τῶν δέκα ῥητόρων τὸ λεξικόν, καὶ ὁ Ἀμμώνιος εἰς τὸ περὶ ὁμοίων καὶ διαφόρων λέξεων, καὶ ὁ Τίμαιος εἰς τὸ πλατωνικόν τε λεξικὸν, καὶ ὁ Φρύνιχος, καὶ Μοῖρις, κτλ.

(β) Τούτων ἐπισημότατοι εἶναι Ἀπολλώνιος, Καλλίμαχος, Ἄρατος, καὶ μετὰ τούτους Ὀππιανὸς, καὶ Κόϊντος Σμυρναῖος, καὶ Τρυφιόδωρος, κτλ.

ἐξαιρέτως χωρικὰ καὶ ἀσεῖα ποιήματα (α), καὶ εἰς ἄλλα πάλιν ἐπιγράμματα. Ταῦτα περὶ τῶν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τῆς τρίτης ἀπὸ Χριστ. ἑκατονταετηρίδος διαφόρων κατὰ διαλέκτους μεταβολῶν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, θεωρουμένης ὡς ἐκ τῶν συγγραφέων της· ἂς ἔλθωμεν τώρα καὶ εἰς τὴν κοινὴν τῷ ὄχλῳ γλῶσσαν, διὰ νὰ θεωρήσωμεν καὶ ταύτης τὴν εἰς τὸ χεῖρον μεταβολὴν καὶ διαφθοράν.

§ ι. Ὁ κοινὸς καὶ ἀπαίδευτος τῆς Ἑλλάδος ὄχλος δὲν ἐλάλησε βέβαια οὐδέποτε οὐδεμίαν διάλεκτον τόσον ἀκριβῆ καὶ τεχνικὴν, ὁποίαν ἐλάλουν καὶ ἔγραφον οἱ κατὰ τόπους πεπαιδευμένοι· πάντοτε καὶ παντοῦ διακρίνεται ἡ γραφικὴ γλῶσσα ὡς τελειοτέρα τῆς δημοτικῆς· καὶ ἡ ἀττικὴ ἐκείνη παιδίσκη, ἥτις ἐξήλεγξεν ὡς μὴ ἀττικὸν τὸν σοφὸν Θεόφραστον, δὲν ἐλάλει, νομίζω, τὴν γλῶσσαν τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Δημοσθένους! Καὶ συνιζήσεις, καὶ ἀποκοπαὶ, καὶ συγκοπαὶ λέξεων, καὶ ἀνωμαλίαι σχηματισμῶν, τὰς ὁποίας ἀπέφευγον πολλάκις οἱ συγγραφεῖς, ἄλλοτε δὲ μετεχειρίζοντο μόνοι οἱ ποιηταὶ, ἦσαν βέβαια συνήθεις ἄλλαι ἀλλαχοῦ εἰς τῶν λαῶν τὰ στόματα (β). Ἀλλ' ὅμως οὗτοι πάλιν οἱ

(α) Οἷον εἰς τὰ Εἰδύλλια τοῦ Θεοκρίτου καὶ Βίωνος καὶ Μόσχου, κτλ.

(β) Οἷον τὰ ποιητικὰ, φὰν, ἔδον, ἔδυν, πὰρ, κάτ, καὶ αἱ συνιζήσεις ἦσαν τῆς κατὰ τόπους δημώδους γλώσσης ἀπομιμήματα, ἀντὶ τῶν παρ' ἄλλοις ὁλοκλήρων, φάσαν, ἔδοσαν, ἔδυσαν, παρὰ, κατὰ, κτλ. ἡ καὶ εἰς τὴν συνήθειαν σῳζομένη ὁμαλωτάτη λήγουσα εσαι τῶν δευτεροπροσώπων παθητικῶν μετεβλήθη εἰς τὴν ἰωνικὴν εαι, καὶ εἰς τὴν ἀττικὴν, η (τύπτεσαι, τύπτεαι, τύπτῃ)· τὸ οἶδασθα συνεκόπη εἰς τὸ οἶσθα· οἱ Θετταλοὶ ἔλεγον τὸν Ἀπόλλωνα Ἀπλόν. „Ἀπλὸν γάρ φασι πάντες Θετταλοὶ τοῦτον τὸν Θεὸν" (Πλάτ. Κρατύλ.)

συγγραφεῖς καὶ ποιηταὶ δὲν ἔγραφον, εἰ μὴ διὰ τὲς συγχρόνες ὁμογενεῖς των· ἔγραφον λοιπὸν τὴν πάτριον διάλεκτον, ὄχι φλύαρον, ἀλλ' ἐπεξειργασμένην ἐν ταὐτῷ καὶ εἰς ὅλες καταληπτήν· Ἀλλ' ἐὰν ἡ γραφικὴ γλῶσσα ἔπαθε παρακμὴν, πολὺ μᾶλλον ἠσθάνθη τὴν εἰς τὸ χεῖρον μεταβολὴν ἡ γλῶσσα τῆ ὄχλε. Μετὰ τὴν ἐπικράτειαν τῶν Μακεδόνων καὶ τὴν ὑφ' ἕν

ὡς ἐξ ὀνομαστικῆς τῆ ἰσοσυλλάβε Ἀπλὸς, ἐκ τῆ Ἀπόλως, ἀντὶ Ἀπόλλων, ὅθεν καὶ τὸ νεώτερον Ἀπολλώς. Ἀλλ' εἰς Θεσσαλικὰς παλαιὰς ἐπιγραφὰς γράφεται ἡ δοτικὴ ΑΠΛΟΙΝΙ ἐξ ὀνομαστικῆς περιττοσυλλάβε κλίσεως, Ἄπλεν, Ἄπλενος (=Ἄπλων ἢ Ἀπλὼν, ὦνος. ω=ο=ου. βλ. ὄπισθ. σελ. 360)· οἷον: Απλουνι κερδοιου Σωσιπατρος... ὀνέθεικε κτλ. (=Ἄπλωνι κερδώω Σωσίπατρος ἀνέθηκε· σημείωσε τὸ ο=α· ἀντὶ δὲ τῆ ο καὶ ω τὴν ε, καὶ η=ει, καὶ τὸ κερδῴω, δοτικὴν ἀνυπόγραφον. βλ. σελ. 387)· καὶ „Απλουνι τεμπειτα Αισχυλις Σατυροι (ἀντὶ τῆς γενικῆς Σατύρε, οι=ε, βλ. σελ. 305, 391· σημείωσαι καὶ τὸ ἀνυπόγραφον α τῆς δοτικῆς τεμπείτα· Σῴζεται δὲ ἡ πρώτη ἐπιγραφὴ εἰς τὴν ἀρχιερατικὴν οἰκίαν τῆς πόλεως Τυρνάβε· ἡ δευτέρα εὑρέθη εἰς τὸ Τατάρι, χωρίον τῆς Λαρίσσης. καὶ αἱ δύω ἐξεδόθησαν ὁλόκληροι μετ' ἄλλων καὶ ἀλλαχῆ, καὶ εἰς τὴν ὑπὸ τῆ κλεινῆ Boeckhij συλλογὴν τῶν ἑλληνικῶν ἐπιγραφῶν τ. α, τμ. δ. σελ. 860,—1)· Απλουν εὑρίσκεται τὸ ὄνομα καὶ εἰς Σικελικὴν ἐπιγραφήν. Καὶ παρὰ τοῖς Ἐτρέσκοις ἢ Τυρρηνοῖς γράφεται Aplu καὶ Apulu (Boeckh. ἔνθ. ἀνωτ.). Κατὰ ταῦτα νομίζεται, ὅτι καὶ ὁ Πλάτων ἔγραψεν ὄχι Ἀπλὸν (ἐκ τῆ Ἀπλὸς) ἀλλ' Ἀπλῆν, ἢ ὀρθότερον Ἄπλεν, ἀντὶ τῆς αἰτιατικῆς Ἄπλενα, τὴν ὁποίαν ἡ ἀνωτέρω φράσις τε ἐξ ἀνάγκης ἀπαιτεῖ. Μήτερον ἆρά γε ἐξεπίτηδες ὁ Πλάτων ἔγραψεν ὡς ἄκλιτον ὀνομαστικὴν Ἀπλῆν, ἀντὶ τῆς αἰτιατικῆς, διὰ νὰ προσαρμόσῃ τὸ Θετταλικὸν ὄνομα τῆ θεῆ εἰς τὸ ἐπίθετον ἁπλῆν, ἐκ τῆ ὁποίε τὸ παράγει; ἢ ὁ Ἀπλῆν ἐλέγετο καὶ Ἀπλῆς (ὅθεν ἡ αἰτιατικὴ τῆ Πλάτωνος Ἀπλῆν)· ἤτοι Ἀπλὼν καὶ Ἀπλὼς, ὡς εἶπον καὶ Ἀπόλλως, ὅθεν, Ἀπολλὼς ἐκ τῆ Ἀπόλλων;

σκῆπτρον βασιλείας σύναψιν τῶν διαφόρων τῆς Ἑλλάδος πολιτειῶν, αἱ κατὰ τόπες διάλεκτοι κατὰ μικρὸν μετελάμβανον ἡ μία τῆς ἄλλης τινὰς ἰδιωτισμὲς, καὶ κατὰ λέξεις καὶ κατὰ χαρακτῆρας τύπε· αὕτη δὲ τῶν διαλέκτων ἡ ταραχὴ ηὔξησεν ἐπὶ πλέον μετὰ τὴν ἔφοδον τῶν Ῥωμαίων, οἵτινες εἰσέφερον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ λέξεις λατινικάς. Μ' ὅλον τῦτο μέχρι τῆς τρίτης ἀπὸ Χριςῦ ἑκατονταετηρίδος ἐσῴζοντο κατὰ τόπες αἱ διάλεκτοι, ἂν καὶ ὄχι καθαρεύσαι ὡς τὸ πρῶτον, ἀμαυρότεραι δὲ καὶ συγκεχυμέναι κατὰ τὲς ὑςέρες μάλιςα χρόνους· ὑπερεῖχε δὲ τῶν ἄλλων ἡ Δωρικὴ, ἢ Αἰολοδωρικὴ, ἥτις καὶ πολὺ ὕςερον μετὰ τὴν κατακυρίευσιν τῆς Ἀττικῆς ἐλαλεῖτο καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ εἰς πολλὰ τῆς Ἑλλάδος μέρη, διὰ τὴν παλαιὰν ἐπικράτειαν τῶν Δωριέων. Ὁ Στράβων (ι, μ. Χ.) μᾶς βεβαιόνει, ὅτι εἰς τὸν καιρόν τε πολλοὶ κατὰ πόλεις ἐδώριζον, ἔχοντες καθεὶς τοπικάς τινας τῆς αὐτῆς διαλέκτε διαφοράς (α). Καὶ ὁ περὶ τὰ τέλη τῆς δευτέρας ἑκατονταετηρίδος ἀκμάσας Πλατωνικὸς φιλόσοφος Τατιανὸς, εἰς τὴν ὑπὲρ τῶν Χριςιανῶν πρὸς τὲς εἰδωλολατρεῦντας Ἕλληνας ἀπολογίαν τε, μαρτυρεῖ τὴν εἰς τὸν καιρόν τε σῳζομένην ἀκόμη διάκρισιν τῶν διαλέκτων, κἂν μὲ ταύτας ἦσαν ἤδη ἡνωμέναι καὶ λέξεις ξενικαί (β). Τὴν ἰδίαν ἑαυτῆς διάλεκτον πᾶσα

(α) „Σχεδόν δ' ἔτι καὶ νῦν κατὰ πόλεις ἄλλοι ἄλλως διαλέγονται· δοκῶσι δὲ δωρίζειν ἅπαντες διὰ τὴν συμβᾶσαν ἐπικράτειαν (Στράβ. Ζ.).

(β) „Νῦν δὲ μόνοις ὑμῖν ἀποβέβηκε μηδὲ ἐν ταῖς ὁμιλίαις ὁμοφωνεῖν. Δωριέων μὲν γὰρ οὐχ ἡ αὐτὴ λέξις τοῖς ἀπὸ τῆς Ἀττικῆς. Αἰολεῖς τε οὐχ ὁμοίως τοῖς Ἴωσι φθέγγονται·

πόλις μετεχειρίζετο καὶ εἰς τὰ δημόσια ψηφίσματα, καὶ εἰς νομίσματα, καὶ εἰς ἐπιγραφὰς, καὶ εἰς παντὸς εἴδους συναλλάγματα, καθὼς φαίνεται εἰς τὰ διασωθέντα μνημεῖα τῆς ἀρχαιότητος ἀπὸ τῶν Μακεδονικῶν ἀκόμη χρόνων (ὁπότε κατεκράτησεν ὡς κοινὴ τῶν συγγραφέων διάλεκτος ἡ ἀττικὴ), μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν Καισαρικῶν, ἐν ὅσῳ ἔσῳζον ἀκόμη τῶν πόλεων αἱ ἐπισημότεραι κἄπποια προνόμα, λείψαν' ἀμαυρὰ τῆς προτέρας αὐτονομίας των (α). Ἀλλὰ περὶ τὰ τέλη τῆς τρίτης καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς τετάρτης ἑκατονταετηρίδος, ἀφ' ἧ τὸ Βυζάντιον ἀπέβη καθέδρα τῆς Ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, ἡ σύγχυσις τῶν διαλέκτων καὶ ἡ τῆς Ἑλληνικῆς καθόλ' γλώσσης διαφθορὰ ἐπροχώρησεν ἐπὶ πλέον. Ἡ Αὐτοκρατορικὴ αὐλὴ μετεχειρίζετο κατ' ἀρχὰς ὡς κυριωτέραν τὴν πάτριον

σάσεως δὲ οὔσης τοσαύτης παρ' οἷς οὐκ ἐχρῆν, ἀπορῶ τίνα με δεῖ καλεῖν "Ελληνα· Καὶ γὰρ, τὸ ἁπάντων ἀτοπώτατον, τὰς μὴ συγγενεῖς ὑμῶν ἑρμηνείας τετιμήκατε· βαρβαρικαῖς τε φωναῖς ἔσθ' ὅτε καταχρώμενοι, συμφύρδην (ἴσ. συμφυρτὴν) ὑμῶν πεποιήκατε τὴν διάλεκτον" (Τατιαν. πρὸς τὲς "Ελλην. σελ. 161). Εἰς τέτων τῶν βαρβαρικῶν φωνῶν τὴν χρῆσιν πρόσθες καὶ τὴν ὁποίαν ἐσηλίτευσε πρὸ τῦ Τατιανῦ ὁ Ἀπολλώνιος ἔκτοτε ἀρχίσασαν συνήθειαν, νὰ ὀνομάζωνται οἱ "Ελληνες καὶ μὲ Ῥωμαϊκὰ ὀνόματα. „Ἀλλ' ὑμῶν γε οὐδὲ τὰ ὀνόματα μένει τοῖς πολλοῖς· ἀλλ' ὑπὸ τῆς νέας ταύτης εὐδαιμονίας ἀπολωλόκατε τὰ τῶν προγόνων σύμβολα... εἴγε πρότερον ἡρώων ἦν ὀνόματα, καὶ ναυμάχων, καὶ νομοθετῶν· νῦν δὲ Λεκέλλων τε, καὶ Φαβρικίων, κτλ." (παρὰ Φιλοσρ. ἐπιστολ. οα).

(α) „Οὕτω Μεγαρέων ἐπιγραφὴ ἐπὶ Καίσαρος (10, μ. Χ.), εἶναι γραμμένη Μεγαρισὶ, ἢ Δωρισί· καὶ ἄλλαι ὡσαύτως· ἀλλ' εἰς τὲς ἐφεξῆς αἰῶνας αἱ κατὰ τόπυς σῳζόμεναι ἐπιγραφαὶ εἶναι γραμμέναι αἱ πλεῖσαι ἀττικισί.

γλῶσσαν (α). Εἰς τὰς ἐπαρχίας τῆς Ἑλλάδος διοικεῖσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖσον ἔπαρχοι καὶ στρατηγοὶ Ῥωμαῖοι· πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων ἐμάνθανον τὴν ἤδη ἱκανῶς διεφθαρμένην, καὶ ἀγροικικὴν λεγομένην λατινικὴν (Romanam rusticam), καὶ Λατῖνοι πάλιν τὴν δημώδη Ἑλληνικήν· ἐκ τῆς τοιαύτης ἐπιμιξίας προσεκολλῶντο εἰς τὸς Ἕλληνας πολλοὶ λατινισμοὶ, τῶν δὲ διαλέκτων οἱ χαρακτῆρες συνεχωνεύοντο κατὰ μικρὸν εἰς ἓν πολυσύνθετον ἄθροισμα, διακρινόμενοι κατὰ τόπους εἰς τὰ ἐπιχώρια ἰδιώματα παράλληλοι συνερρᾳμένοι· ἐπεκράτουν δὲ μάλιστα καὶ λέξεις καὶ τύποι τῆς Αἰολοδωρικῆς, σύμμικτοι μὲ τὸς τῆς Ἀττικῆς· οἱ δὲ τῆς Ἰωνικῆς ἀπέμειναν σπανιώτεροι. Τοιαύτη τις ἀπέβη ἡ ἐθνικὴ γλῶσσα, μεμιγμένη καὶ μὲ λατινικὰς λέξεις καὶ μὲ τὰς πρότερον Ἀσιανομακεδονικάς. Τῶν δὲ Συγγραφέων, καὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῶν ἐξωτερικῶν, ἔμεινε πάλιν ἡ ἀττικὴ καὶ Κοινὴ (τὴν ὁποίαν ἀδιακόπως ἐσπέδαζον εἰς τὰ Σχολεῖα, ὁμοῦ μὲ τῆς Ἰωνικῆς καὶ Δωρικῆς τὰ ἀριστουργήματα)· καὶ αὕτη κυρίως ἐπεκράτησε καὶ εἰς τὸ ἑξῆς παντοῦ τῆς Ἑλλάδος ὡς τεχνικὴ διάλεκτος, διαφέρουσα εἰς τὸς Συγγραφεῖς κατὰ τὸν ἕκαστον χαρακτῆρα, καὶ τὴν πλειοτέραν ἢ ὀλιγωτέραν εὐφυΐαν καὶ κρίσιν καὶ σπουδὴν πρὸς μίμησιν τῶν ἀρχαίων, καὶ τὴν τῆς φράσεως καθαρότητα καὶ ἀκρίβειαν (β). Ἀλλ' ἐκ τούτων

(α) Εὐσέβ. Ἐκκλ. ἱστορ. καὶ βίῳ Κωνσαντ. γ, 13.

(β) Τούτων τῶν συγγραφέων οἱ ὀλιγομαθέστεροι σμίγοντες ὕστερον μὲ τὴν τεχνικὴν γλῶσσαν καὶ τινας χυδαιολογίας καὶ ξενοφωνίας ἐκ τῆς δημώδους λαλιᾶς, καὶ φράσεις τὰς μάλις' ἀλλοφύλους ἐκ τῆς εἰρημένης Ἀλεξανδρινῆς, ἔτι δὲ καὶ τινας κακοσυνταξίας καὶ ἄλλους βαρβαρισμοὺς, ἀπετέλεσαν, τέλος, τὴν ἰδίως ἀπὸ

ἡ γλῶσσα τοῦ ἔθνους δὲν ἐκρατεῖτο ἀπὸ τὴν ὁποίαν ὥρμησεν εἰς τὴν πτῶσίν της ὁρμήν. Ὁ Αὐτοκράτωρ Ἰουλιανὸς (τῷ 363, μ. Χ.) ἔγραφεν ἐκ τῆς εἰς τὴν Ἀσίαν ἐκστρατείας τα

τινας ὀνομασθεῖσαν Βυζαντινὴν γλῶσσαν (ὡς ἐκ τῶν εἰς αὐτὴν συγγραφέντων ὑστεροχρόνων τινῶν ἱστορικῶν τῆς Βυζαντινῆς ἱστορίας)· ἥτις τίποτ' ἄλλο δὲν εἶναι, εἰ μὴ βαρβαρόμορφος καὶ ἀνώμαλος χαρακτὴρ τῆς Κοινῆς τῶν Ἀττικιστῶν διαλέκτου, καὶ ὁπωσδήποτε γειτόνισσα μὲ τὴν ἄλλως Μιξοβάρβαρον καὶ Μιξοσόλοικον καὶ Σολοικοβάρβαρον ὠνομασμένην, αὐτὴν δηλονότι τὴν κοινὴν ἡμῶν γλῶσσαν, ὅταν τις ἀπειροκάλως συμπλέκῃ φράσεις καὶ περιόδους πάντῃ χυδαίας, καὶ πολλάκις βαρβάρους, μὲ φράσεις καὶ συντάξεις ἀκράτως Ἑλληνικάς. Αἱ μορφαὶ τῆς πλάνης εἶναι πολυειδεῖς καὶ περὶ τὰς λόγους, καθὼς καὶ περὶ τὰς πράξεις· σφάλλει δέ τις πολλάκις καὶ ἐξ ἀνάγκης. Καὶ ἀπ' αὐτὰς τὰς ἀττικώτερα συγγράφοντας ἠναγκάζοντό τινες νὰ μεταχειρίζωνται, κἄποτε διὰ τὸ σαφέστερον, καὶ λέξεις Λατινικὰς ἢ ἄλλας ξενικὰς, καὶ μάλιστα τὰς τεχνικὰς καὶ πολιτικὰς, αἵτινες ἦσαν ἤδη συνειθισμέναι εἰς τὴν γλῶσσαν τὴν ἐθνικήν. Οὕτως ὁ ἀττικίζων Συνέσιος εἶπεν ὑποβαρβαρίσας καὶ βακαντίβους (ἐπιστ. ξζ), καὶ ἄλλοι ἄλλα ὡσαύτως· καὶ αὐτὸς ὁ Πορφυρογέννητος Κωνσταντῖνος εὗρισκε καλὸν ἐν πολλοῖς τὸ κοινολεκτεῖν (ἐν βίῳ Βασιλ.). Κοινὴν δὲ, καὶ ἁπλῆν, καὶ ἰδιῶτιν ἢ ἰδιωτικὴν, καὶ χυδαίαν, καὶ δημώδη γλῶσσαν ὠνόμαζον καὶ τότε τὴν ἐθνικὴν καὶ συνήθη, ἥτις τελευταῖον ὠνομάσθη καὶ Ῥωμαϊκὴ ἢ Ῥωμαΐϊκη, καὶ τὰ Ῥωμαΐϊκα (ἐλλειπτ. λόγια, ὡς λέγομεν καὶ, τὰ Λατινικὰ, τὰ Γαλλικὰ, κτλ.), ἐκ τοῦ Ῥωμαῖος (ὡς ἐκ τοῦ Ἀχαιὸς, Ἀχαϊκὸς, καὶ Ὁμηρικώτερον, Ἀχαιΐς, Ἀχαιϊκὸς, κἠ, κὸν. Καὶ σημείωσαι πάλιν ἐμπαρύδως, ὦ ἀναγνῶστα, πῶς καὶ βαρβαρίζουσα ἡ συνήθεια διεφύλαξεν ὅμως εἰς τὰ πλεῖστα τοὺς Ἑλληνικοὺς τύπους, καὶ παντοῦ τὴν γνησίαν τῆς αἰτίαν μετὰ τῶν ἄλλων διφθόγγων προφοράν. Σὺ δὲ πίστευσον, ἂν θέλεις καὶ ἐκ τούτου, ὅτι οἱ παλαιοὶ Προπάτορες ἡμῶν ἐπρόφερον ὄχι καθ' ἡμᾶς τὸ Ῥωμαϊϊκὸς καὶ Ἀχαιϊκὸς, ἀλλὰ κατὰ τοὺς Ἐρασμίτας, Αχάϊϊκος, καὶ Αχάϊϊδα γάϊαν, καὶ Αχάϊϊδες ἐκεῖ Αχάϊοϊ!!). Ῥωμαῖοι δὲ μετωνομάσθησαν

ταῦτα· „τὰ δ' ἐμὰ, εἰ καὶ φθεγγοίμην Ἕλλησι, θαυμάζειν ἄξιον· ἔτως ἐσμὲν βεβαρβαρωμένοι διὰ τὰ χωρία" (Ἐπις. νε). Ὀλίγας ὕστερον χρόνας, δημηγορῶντος ἔτι νέου τῆ ἱερῆ Χρυσοστόμου

οἱ Ἕλληνες, διότι οἱ Αὐτοκράτορές των ὠνομάζοντο καὶ εἰς τὸ Βυζάντιον, ὡς πρότερον εἰς τὴν Ῥώμην, Βασιλεῖς Ῥωμαίων· καὶ αὐτὸ δὲ τὸ Βυζάντιον ἐπωνομάσθη ὄχι μόνον Κωνσταντινόπολις, ἀλλὰ καὶ Νέα Ῥώμη. Ἐπειδὴ δὲ τὸ Σκῆπτρον τῆς Ῥώμης εἶχεν ἤδη προσκυνήσει τὸν Σταυρὸν, καὶ ἡ εἰς Χριστὸν πίστις συνεβασίλευσε μὲ τὸν Μέγαν Κωνσταντῖνον καὶ τὰς ἐφεξῆς πιστὰς τῶν Ῥωμαίων βασιλεῖς, τὸ Ῥωμαῖος ὄνομα ἤρχισε νὰ θεωρῆται καὶ, τρόπον τινὰ, ὡς συνώνυμον τῆ Χριστιανὸς, ἀντιδιεξαλμένως πρὸς τὸ Ἕλλην, μετὰ τῆ ὁποίᾳ ἦτον ἔτι συνημμένη καὶ ἡ ἰδέα τῆς εἰδωλοθρησκείας. Ὑπῆρχε δὲ καὶ ἄλλως ἔνδοξον ἤδη πρὸ πολλῆ τὸ ῥωμαϊκὸν ὄνομα, ἀφ' ἧ τὸ πρῶτον εἰσβαλόντες οἱ Ῥωμαῖοι τὴν Ἀσίαν καὶ τὴν Ἑλλάδα δὲν ἀφῆκαν, εἰ μὴ μόνον σκιάν τινα αὐτονομίας, εἰς τὰς πλειοτέρας πόλεις καὶ ἐπαρχίας· ὅθεν καὶ ὅσοι τῶν κατοίκων, Ἀσιανοὶ μάλιστα, ἐπολιτογραφῆντο Ῥωμαῖοι, διῆγον παρὰ τὲς ἄλλες τὲς συμπατριώτας των ἀσφαλέστεροι, χαίροντες τῆ ἰθαγενῆς πολίτᾳ Ῥωμαίᾳ τὰ προνόμια (οἷον, τὸ νὰ μὴ μαστίζωνται δημοσίως, κτλ. βλ. Πράξ. ις, 37. παράβαλε καὶ Δ. Ἁλικαρν. Ἀρχαιολ. σελ. 725. Δίων. Κάσ. σελ. 785. Ἀππιαν. περὶ πολέμ. β. σελ. 433). Τὸ δὲ Γραικὸς, ὀλιγωρέμενον καὶ πρότερον ἐπὶ Κικέρωνος ἀπὸ τὲς ἀγροίκες Ῥωμαίες (βλ. ἔμπροσθ. σελ. 465), πολὺ πλέον ὕστερον ἐνομίζετο κατώτερον ἀπὸ τὴν τῆ βασιλεύοντος ἔθνες ἐπωνυμίαν. Μαρτυρεῖ δὲ καὶ ὁ τῆ Ἰουστινιανῆ σύγχρονος Προκόπιος „τὲς Ῥωμαίες ἐπικαλῆντας τοῖς Γραικοῖς, ὅτι Γραικοὶ εἶεν· ὥσπερ ἐκ ἐξὸν ἀπὸ τούτων τὸ παράπαν τινὶ γενναίῳ γενέσθαι" (ἰσορ. γ. σελ. 105)· καὶ ὁ Ζωναρᾶς ὕστερον· „μέγα φρονῆντες ἐπὶ τῇ νίκῃ, καὶ τὸν Ξάνθιππον ὡς Γραῖκον ὑπερορῶντες· ἔτω γὰρ καλῆσι τὲς Ἕλληνας, καὶ εἰς ὄνειδος δυσγενείας τῷ προσρήματι χρῶνται (τόμ. β. σελ. 51). Ὅθεν καὶ οἱ ταλαίπωροι Κωνσταντινοπολῖται, οἱ εἰς τὴν Φλωρεντίαν ἀπαίροντες ἐσχάτως πρὸς τὴν καταξεσχισμένην ἐκείνην ἕνωσιν τῶν

εἰς τὸν ἄμβωνα τῆς Ἀντιοχείας, γυνή τις ἐκ τοῦ ὄχλου τὸν παρεκάλεσε νὰ διδάσκῃ τὸν λαὸν εἰς γλῶσσαν εὐληπτοτέραν· ὅθεν ὁ Δημοσθένης οὗτος τῷ Εὐαγγελίῳ ἐξεφράζετο ὕστερον εἰς ὕφος

Ἐκκλησιῶν, ἦκον τ' ὄνομα Γραικὸς ὡς ὕβριν (Σωκράτ. περὶ τῆς ἐν Φλωρεν. Συνόδ., Τμ. β. κεφ. 20). Οὕτως οἱ Ῥωμαῖοι κατεφρόνουν τὸ Γραικὸς, ἐν ᾧ πάλιν ἀπ' ἄλλα μέρη Φράγγοι καὶ Σάξονες καὶ Σκηκοὶ καὶ οἱ πλεῖστοι τῆς Εὐρώπης λαοὶ, συντρίψαντες ἤδη τῆς ὑπερηφάνου Ῥώμης τὸν ζυγὸν, ἐθεώρουν τ' ὄνομα Ῥωμαῖος ὡς ἰσοδύναμον μὲ „Πᾶν ὅ, τι δυσγενὲς, καὶ δειλὸν, καὶ πλεονεκτικὸν, καὶ ἀσελγὲς, καὶ ψευδαλέον, καὶ παντοδαπὸν κακόν" (ὡς ἐξεφράσθη ὁ ἁπλοϊκὸς Λυθόπρανδος, Luithprand, εἰς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβείαν του). Μ' ὅλα ταῦτα οἱ Ἕλληνες ἐκράτουν τὸ ἐθνικόν των ὄνομα· καὶ ἡ ἐπωνυμία Ῥωμαῖος (ὄχι καὶ Ῥωμαϊκὸς, ὡς λέγει ὁ μωρόσοφος Ἐννίνιος) δὲν ἐπεκράτησεν εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν, εἰμὴ πολὺ μετὰ τὸν Ἰουστινιανόν· διότι ὁ μὲν Μέγας Βασίλειος ψέγει τὴν Ῥωμαϊκὴν ὀφρὺν (ὡς ὠνόμασε τὴν ἔτι τότε φυτρόνουσαν φιλοδοξίαν τοῦ ἀρχιερέως τῆς Ῥώμης). ὁ δὲ Γρηγόριος ὁ Θαυματουργὸς ἀποκαλεῖ τὴν Ῥωμαϊκὴν φωνὴν „καταπληκτικὴν καὶ ἀλαζόνα καὶ φορτικήν". τιμᾷ δὲ τὸν νόμον ὅτι εἶναι θαυμασοὶ καὶ ἀκριβεῖς καὶ σοφοὶ καὶ, συνελόντι φάναι, Ἑλληνικώτατοι! (βλ. τὴν μαρτυρ. παρὰ τῷ Ἐννινίῳ, σελ. 96). καὶ αὐτὸς ὁ Ἰουστινιανὸς (527, μ. Χ.) διακρίνει τῆς τῶν Ἑλλήνων φωνῆς τὴν τῶν Ῥωμαίων, ἥπερ (λέγει) καὶ κυριωτάτη ἐστὶ διὰ τὸ σχῆμα τῆς πολιτείας (Νεαρ. ΚΒ, α, 2). Ἀλλ' ὅμως αἱ Ἐπαρχίαι τῆς Ἀσίας (Provinciæ Asiaticæ), καὶ ὅλη ἡ Ἀνατολικὴ λεγομένη Αὐτοκρατορία (Imperium Orientale) εἶχεν ἤδη πρὸ πολλοῦ ὀνομασθῇ Ῥωμανία (Ἁγ. Ἀθανάσ. πρὸς τοὺς Ἐρημ. σελ. 832. — τῷ 340 μ. Χ.). Ἐκ τότε καὶ ἡ Θρᾴκη μετὰ τῆς Μακεδονίας, καὶ ὅλη ἁπλῶς ἡ ἤπειρος τῆς Ἑλλάδος ὠνομάσθη ἀπὸ τῶν κρατούντων καὶ αὐτὴ Ῥωμανία, καὶ βαρβαρικώτερον Ῥεμελία καὶ Ῥέμελη, ὡς ὠνόμασαν καὶ οἱ Τοῦρκοι ὕστερον τὴν χώραν· καὶ τοὺς Γραικοὺς δὲ Ῥωμαίους καλοῦσι (Ῥέμ. Οὕτω δὲ καὶ ὁ Μωάμεθ τοὺς ὠνόμασεν εἰς τὸ, διὰ τὰς παρούσας περιστάσεις ἄξιον ἀναγνώσεως, τριακοστὸν τοῦ Κουρανίου κεφά-

κοινότερον. Ἂν καὶ οἱ σῳζόμενοι λόγοι τε εἶναι καθαρῶς Ἑλληνικοὶ, ἀλλ' ὅμως ἐκ τῆ ἰσορήματος φαίνεται, ὅτι ὁ τότε τῆς Ἀντιοχείας ἀπαίδευτος ὄχλος δὲν ἐκαταλάμβανε πολλὰς καὶ λέξεις καὶ φράσεις τῆς ἀρχαιοτέρας Ἑλληνικῆς.

λαιον, τὸ ὁποῖον καὶ ἐπιγράφει Ῥὲμ, τετέςι Ῥωμαῖοι, ἢ Γραικοὶ, les Grecs, ὡς μετέφρασεν ὀρθῶς ὁ σοφὸς Σαβαρῦς, Savary). Τέτων ἔτως ἐχόντων, εὑρέθησαν ὅμως πολλοὶ τῶν Εὐρωπαίων, οἵτινες μᾶς ἐλοιδόρησαν καὶ διότι μετωνομάσθημεν ἀπὸ Ἑλλήνων Ῥωμαῖοι (ὡς ἐὰν μετωνομάσθημεν αὐτοὶ ἀφ' ἑαυτῶν!)· καὶ δὲν παρετήρησαν οἱ τοιῦτοι, ὅτι καὶ ἄλλα δύω τῶν καθ' ἡμᾶς ἐνδοξοτάτων τῆς Εὐρώπης ἐθνῶν, Γάλλοι καὶ Βρετανοὶ, παρονομάζονται μέχρι σήμερον ἀπὸ τὲς παλαιὲς ἀλλοφύλες τῶν χωρῶν των κατακτητὰς, Ἄγγλοι καὶ Φραντσέζοι· τί πλέον παρὰ τέτες ἔπταισαν οἱ Ἕλληνες, μετονομασθέντες ἀπὸ τὲς ἐξωσιαςὰς τῆς πατρίδος των Ῥωμαῖοι; Χάρις τῷ Θεῷ, ὅτι καὶ ὁ βάρβαρος ἁρπαγοτύραννος τῆ θρόνε τῆς Κωνσαντινεπόλεως δὲν μας ἐπωνόμασε μὲ τὸ ἐθνικόν τε ὄνομα! Ἀλλ' ὅ,τι δὲν ὠνόμασεν αὐτὸς τὴν Ἑλλάδα, τὴν ὠνόμασαν (ἂς ἦναι καλά!) πρὸ πολλῆ Γεωγράφοι τινὲς Εὐρωπαῖοι, ἐπιγράφοντες ὡς καὶ εἰς τὲς πέρυσιν ἐκδοθέντας Γεωγραφικὲς πίνακας, ἀντὶς Ἑλλάδος, Τ ε ρ κ ί α ν (Turquie d'Europe, ὡς λέγεσι καὶ Turquie d'Asie, τὴν Ἀσιανὴν τοῦ Τούρκε ἐπικράτειαν). Ἀλλὰ τώρα πλέον, Θεὸς συγχωρήσαι καὶ τοὺς Γεωγράφες τέτες, καὶ ὅλες τὲς, ὅσοι μᾶς ὠνείδισαν ὡς Ῥωμαίες! Ἔκαμαν, ὅ,τι ἔκαμαν· ἔκαμαν καὶ οἱ Ἕλληνες ὅ,τι ἔπρεπεν! Οὐδέποτε δὲν παραίτησαν τὸ γνήσιον τῆ ἔθνες των καὶ τῆς πατρίδος ὄνομα, ἔτε εἰς τὰς συγγραφὰς, οὔτε εἰς τὰς πρὸς ἀλλήλους ἐπιςολὰς καὶ συνδιαλέξεις οἱ πεπαιδευμένοι Ἕλληνες· καὶ αὐτὴ ἡ δημώδης τῆ ἔθνες ἡμῶν γλῶσσα πάντοτε καὶ πανταχῆ ὠνόμαζε τὴν σοφὴν τῶν συγγραφέων γλῶσσαν, τὰ Ἑ λ λ η ν ι κ ά. Ἤδη δὲ καὶ δημοσίως καὶ πανηγυρικῶς ἀναλαμβάνεσι μετὰ τῆς ἐλευθερίας οἱ Ἕλληνες καὶ τῆτ' αὐτὸ τὸ γνήσιόν των ὄνομα. Les Hellenes μᾶς ὀνομάζεσι καὶ τῶν Εὐρωπαίων οἱ κομψότεροι καὶ εἰς τὰς πολιτικὰς ἐφημερίδας καὶ εἰς τὰς συγγραφάς των, προτιμῶντες τῆτο τ' ὄνομα, ὡς ἐπισημότερον παρὰ τὸ παρ' αὐτοῖς συνηθέςερον Γ ρ α ι κ ο ί. Ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ

Ἐφεξῆς τὸ κακὸν ἐπροχώρει εἰς τὸ χειρότερον, καὶ πᾶσα ἑκατονταετηρὶς ἐπέφερε νέας διαφθοράς· ηὔξανον αἱ τῶν λέξεων ἀκανόνισοι συγκοπαὶ καὶ ἀποκοπαί· ἐξέπιπτε κατ᾽ ὀλίγον ἡ χρῆσις τῆς δοτικῆς πτώσεως καὶ τῆς εὐκτικῆς ἐγκλίσεως· ἐσυνειθίζετο μᾶλλον ὁ σύνθετος μέλλων ἀντὶ τοῦ ἁπλοῦ, καὶ ἡ τοῦ παρακειμένου δὲ καὶ ὑπερσυντελικοῦ ἀμέλεια, ἢ πυκνὴ ἀνάλυσις, ὁμοίως καὶ ἡ τοῦ ἀπαρεμφάτου διὰ τοῦ ἵνα, ἢ τοῦ ὅτι, καὶ τῆς ὁριστικῆς καὶ ὑποτακτικῆς ἐγκλίσεως· ἐπηκολούθουν καὶ αἱ περὶ τὴν σύνταξιν ἀκαταλληλίαι, καὶ τῶν κλίσεων αἱ ἀνωμαλίαι, καὶ τῶν λέξεων αἱ καταχρήσεις περὶ τὴν σημασίαν· πολλαὶ δὲ τούτων καὶ παντάπασιν ἐλησμονοῦντο ὁμοῦ μὲ τὰ σημαινόμενα· καὶ τῶν μὲν Ἑλληνικῶν ὀνομάτων καὶ φράσεων ἡ πενία ἀνέβαινεν αὐξάνουσα συγχρόνως μὲ τῆς παιδείας καὶ τῶν γνώσεων τὴν πτωχείαν, ηὔξανε δ᾽ ἀπ᾽ ἄλλου μέρους καὶ τὸ δάνειον τῶν ἀλλοφύλων φωνῶν, καὶ ἡ τούτων ἄκριτος μεταχείρισις, ἐπιφέρουσα μεθ᾽ ἑαυτῆς καὶ τὸ συριστικὸν, καὶ εἰς τὴν γνησίαν Ἑλληνικὴν ἄγνωστον γράμμα c (τζὲ ἢ τσὲ)· εἰσήγαγε δὲ τοῦτο πιθανώτατα πρῶτον ὁ διε-

---

οἱ Τοῦρκοι, ἀφήσαντες πλέον τὸ Γκιαοὺρ, Ῥωμ μὲν ὀνομάζουσι τοὺς ἀκόμη ὑπηκόους των· τοὺς δὲ ἤδη ἐλευθέρους Ἕλληνας ἤρχισαν νὰ τοὺς ἀποκαλῶσι μὲ ἄλλο Ἑλληνικὸν ὄνομα, Γιουνανὶ, τουτέστιν Ἴωνας (ὡς ὠνόμαζον πρότερον τοὺς παλαιοὺς Ἕλληνας καὶ τὴν γλῶσσάν των), καὶ Γιουνανὶ Δεβλετὶ (Ἰώνων διοίκησιν) τὴν νῦν παροῦσαν Διοίκησιν τῆς Ἑλλάδος! Τοιοῦτον δ᾽ ἀπέβη τοῦδε πρᾶγμα! καὶ ταῦτα μέχρι σήμερον ἐτέλεσε θεός· τὰ δ᾽ αὔριον, ἴσως, ἀμείνω καὶ κράτιστα ποιήσει αὐτὸς πάλιν, „ὁ ὁρίσας προσταγμένους καιροὺς ἐθνῶν, καὶ τὰς ὁροθεσίας τῆς κατοικίας αὐτῶν· παρ᾽ ᾧ πᾶσα πατριὰ ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς ὀνομάζεται!“

φθαρμένος Λατινισμός. Εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Ἰσιγνιανοῦ γενομένην ςάσιν τοῦ Νίκα (ςρατιωτικοῦ συνθήματος (α)), ἡ διάλεκτος τῶν Πρασίνων καὶ τῶν Βενέτων (ταγμάτων ςρατιωτικῶν) ἦτον ἤδη μεμολυσμένη μὲ τὸ τζὲ, καὶ ἄλλως χυδαία καὶ βαρβαρίζουσα, ὡς φαίνεται ἀπ' αὐτοὺς τοὺς λόγους τῶν ςρατιωτῶν, τοὺς ὁποίους ἀντέγραψεν ὕστερον ὁ Βυζαντινὸς Θεοφάνης ἐκ τῶν ἀρχαίων δημοσίων ὑπομνημάτων τῆς Κωνσαντινουπόλεως (β). Ἀλλὰ πολὺ

(α) Βλ. Προκόπ. Περσικ. πολ. βιβ. Α. καὶ Θεοφάν. Χρον. Ε. σελ. 155.

(β) Ἰδὲ τῶν λόγων τούτων ὀλίγαι φράσεις, αἵτινες εἶναι αἱ αὐταὶ σχεδὸν μὲ τὰς σημερινὰς τῆς κοινῆς ἡμῶν γλώσσης. „Ἔτη πολλὰ" (τὸ συνήθως, εἰς ἔτη πολλὰ, καὶ πολλὰ τὰ ἔτη) „Ἰσσινιανὲ Αὔγουσε, tu vivas" (ἀντὶ Ζῆθι)· „Ἀδικοῦμαι, μόνε ἀγαθὲ, ἐ βασάζω" (ὡς καὶ συνήθως, ἀντὶ φέρω, ἀνέχομαι), „ὁ πλουσιώτερός μου εὑρίσκεται εἰς τὰ Τζαγγάρια" (ἀπαραλλάκτως καὶ εἰς τὴν συνήθειαν τὸ εὑρίσκεται = οἰκεῖ, διατρίβει· τὰ δὲ Τζαγγάρια μέρος τῆς Κωνσαντινουπόλεως, ὡς τὰ καθ' ἡμᾶς Τζαγγαρεῖα, -ρειὰ, ἐργαστήρια Τζαγγάρων, ἤτοι ὑποδηματορράφων, ἐκ τοῦ σαγὶς, σαγίον, τσαγγίον, τσαγγάριος, Sangarius) „μὴ ἀνακεφαλήσοι! (συνήθ. ἀνακεφαλαιάση, ἀντὶ ἀνασηκώση κεφαλὴν, ὡς τὸ" ἐπάρατε τὰς κεφαλὰς ὑμῶν". Λεκ. κα, 28· καὶ τὸ ἑλληνικώτερον, ἀνακύπτειν· ἰθυίην, ἢ ὀρθὴν ἔχειν κεφαλὴν = θαρρεῖν, ἰσχύειν, εὖ ἔχειν· τοιοῦτο καὶ τὸ ἀνάκαρ, συνήθως ἀνάκαρα, τὸ ἐναντίον τοῦ κατωκάρα, συνήθως κατακέφαλα, ὅθεν λέγομεν καὶ κατακεφαλαιάζω, χυδαιέςερον, κοτσοκεφαλαιάζω, -ζομαι [α = ο, τ = τσ] ἀντὶ κλίνω τὴν κεφαλὴν ἐξ ἀσθενείας, κτλ.)· „ὅταν εἰς βορδώνην καθέζωμαι (ὑποπτεύω, μήπως πρέπει νὰ γραφῇ βορδόνιν, ἐκ τῆς τότε συνειθισμένης ἤδη τῶν εἰς ιον ἀποκοπῆς, ἀντὶ βορδόνιον, βόρδων, τὸ λτ. burdo, ὁ ἡμίονος, ὅθεν καὶ συνήθ. ἐν τοῖς Μοναςηρίοις, βορδονάριος, burdonarius, ὁ ἡμιονηγός)· „ἡ δίκη ἐ χρηματίζει" (καὶ συνήθως, χρηματίζει, καὶ

* *

παρὰ ταύτην διεφθαρμένη φαίνεται ἡ τῶν ἐφεξῆς ἑκατονταετηρίδων, καὶ μάλιστα ἡ τῆς δωδεκάτης, διάλεκτος τοῦ ὄχλου, ἥτις σχεδὸν δὲν διέφερεν ἀπὸ τὴν τῆς δεκάτης πέμπτης, ὡς συμπεραίνεται ἀπὸ δύω στίχους δημώδους ᾄσματος, τοὺς ὁποίους διέσωσεν ἡ Βασιλὶς Ἄννα εἰς τὴν Ἀλεξιάδα της (τῷ 1105, (α)), καὶ ἀπὸ τὸ περὶ

χρηματῇ, καὶ χρήζει, καὶ μετὰ τοῦ α, ἀχρήζει, ἐκ τοῦ χράω, χρῶμαι, χρῆμα, καὶ χρέος = ὄφελος, ὠφελῶ· ὅθεν τὰ συνώνυμα συνήθη· τοῦτο δὲν ὠφελεῖ, ἢ δὲν χρηματῇ, ἢ δὲν ἀξίζει τίποτε· ἀντὶ δύναται, ἰσχύει, χρησιμεύει)· „ἄφες κολαζώμεθα“ (ὑποτακτικὴ ἀπὸ τῶν Καισαρικῶν ἀκύμη χρόνων, ἐν δὲ τῇ συνηθείᾳ, ἂς κολαζώμεθα, ἐκ συγκοπῆς τὸ ἄφες, ἄφς, ἄς, ὅθεν οἱ Πελοποννήσιοι λέγουσι καὶ, ἄς τον, ἀντὶ ἄφες τον), κτλ. Συχναὶ δὲ καὶ αἱ ἐπικλήσεις, ὡς καὶ εἰς τὴν συνήθειαν· οἷον τῆς Θεοτόκε („Θεοτόκε, μὴ ἀνακεφαλήσοι“), καὶ, „ἄρτι, Κύριε ἐλέησον, τυραννεῖται ἡ ἀλήθεια·“ κτλ. τὸ δὲ Κύριε ἐλέησον ἔλεγον πολὺ πρότερον καὶ οἱ ἐθνικοὶ, ἐκ τῶν χριστιανῶν Ἑλλήνων παραλαβόντες· „καὶ τὸν θεὸν ἐπικαλέμενοι δεόμεθα αὐτῷ. Κύριε ἐλέησον· ἐπίτρεψον με ἐξελθεῖν“ (Ἀρρίαν. εἰς Ἐπικτήτ. ἐγχειρίδ. Β, 7).

(α) Ἰδὲ οἱ στίχοι αὐτοὶ (Ἀλεξιάδ. βιβ. β).

„Τὸ Σάββατον τῆς Τυρινῆς, χαρῆς Ἀλέξιε, ἐνόησές το·
„Καὶ τὴν Δευτέραν τὸ πρωῒ ὑπάϊ καλῶς τὸ γεράκιν μ.“

Οὕτως ἔψαλλεν ὁ ὄχλος τὴν σωτηρίαν τῷ Ἀλεξίῳ, ὅτι μαθὼν τὴν κατ' αὐτῷ ἐπιβολὴν τῷ σαββάτῳ τῆς τυρινῆς, ἐξέφυγεν ὡς γεράκιον τὴν ἐφεξῆς δευτέραν τῆς ἑβδομάδος. Εἰς τὸ κείμενον γράφεται ἐν τῷ δευτέρῳ στίχῳ, εἶπα καλῶς γεράκιν μ· ἀδιανόητον· ἔτρεφα λοιπὸν τὸ εἶπα εἰς τὸ σὺ νηθῇς, ὑπάϊ, ἢ ὑπᾷ (ἢ, ὑπᾷς;), ἀντὶ ὑπάγει,-γεις (= ἀναχωρεῖ,-ρεῖς), προσθέσας καὶ τὸ ἄρθρον, τὸ, πρὸς ἀναπλήρωσιν τῆ μέτρε τῶν ἑπτακαιδεκασυλλάβων στίχων, ἀνομοιοκαταλήκτων, καὶ συνειθισμένων καὶ εἰς ἄλλα παλαιὰ τῆς συνηθείας τραγούδια· Σημείωσαι δὲ καὶ τὴν ὑποτακτικὴν, χαρῇς, ἀντὶ τῆς ἔκτοτε λημονηθείσης εὐκτικῆς χαροίης, χαίροις.

НБ ОНУ імені І. Мечникова

τῆς ἰδίας πτωχείας, καὶ τὸ κατὰ τοῦ Ἡγεμένε, εἰς τὴν δημώδη γλῶσσαν ποίημα τῆ Πτωχοπροδρόμε (1150, μ. Χ.), καὶ ἀπὸ ἄλλα τῶν τότε χρόνων συντάγματα χυδαῖα καὶ πλήρη βαρβαρισμῶν, καὶ κατ' ἐξοχὴν λατινισμῶν. Ἐν τούτοις προσέπεσαν εἰς τὴν γλῶσσαν καὶ ἄλλων εὐρωπαϊκῶν ἰδιώματα φωνῶν, ὁπότε διέβαινον τὰ, λόγῳ μὲν κατὰ Μωαμεθανῶν, ἔργῳ δὲ πρὸς ἐπίσπευσιν τῆ τῆς Ἑλλάδος ὀλέθρε καὶ καταισχύνην τῆ Σταυρῆ, σαυροφορήσαντα παμμιγῆ τάγματα τῆ κατ' ἀντίφρασιν ἱερᾶ λεγομένε πολέμε! Ἰδίως δὲ προσέῤῥευσαν ὕστερον οἱ Ἰταλισμοὶ τῶν εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ τὰς νήσες τῆ Αἰγαίε πελάγες εἰσβαλόντων Ἰταλῶν. Οὐδὲ τὰ τὴν Θρᾴκην καὶ Μακεδονίαν καὶ Θεσσαλίαν καὶ Ἤπειρον καὶ τὴν Πελοπόννησον πρότερον καταδραμόντα Σλαβονικὰ ἔθνη δὲν ἔμειναν παντάπασιν ἀργὰ, καὶ ἀσυντελῆ πρὸς ἀνάμιξιν ἰδίων αὐτῶν φωνῶν μετὰ τῆς τότε λαλεμένης Ἑλληνικῆς γλώσσης. Καὶ οἱ Ἀλβανοὶ δὲ συνεισέφερον μετὰ ταῦτα τὸν ἔρανόν των, καὶ μάλιστα εἰς τὰς πλησιοχώρους των ἐπαρχίας. Ἀπ' ἄλλε μέρες πάλιν Πέρσαι καὶ Σαρακηνοὶ καὶ Ἄραβες καὶ οἱ Τοῦρκοι, ἐν ᾧ δι' ὅλων ὀκτὼ αἰώνων ἄλλοι μετ' ἄλλες κατέτρεχον τὴν Ἀσίαν, ἐσφενδόνιζον ἐκεῖθεν καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα πολλὰ καὶ ἄλλα βέλη δυσυχιῶν, καὶ λέξεις προσέτι τῶν βαρβάρων αὐτῶν γλωσσῶν καὶ ψυχῶν. Ἐπεχύθη, τέλος, καὶ ὁ φορυτὸς τῶν πολλῶν Τουρκισμῶν, τοὺς ὁποίες ἐπέσυρεν ἰδιαίτερα μεθ' ἑαυτῆ καὶ τῶν πολυαρίθμων τε λεγεώνων ὁ ἔσχατος τύραννος τῆς Ἑλλάδος! Τοιαύτην παντοδαπὴν καὶ, ὡς τὸ ὕφασμα τῶν δυσυχιῶν των, παντοσύνθετον γλῶσσαν ἐκατήντησαν νὰ λαλῶσι κοινῶς οἱ

Ἕλληνες μετὰ τὴν πτῶσιν μάλιστα τῆ βασιλείᾳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, οἱ μὲν μᾶλλον, οἱ δὲ καὶ ἧττον κατὰ τόπους, ἀλλ' ὅμως πανταχοῦ βαρβαρίζοντες. Ἕως ἐδῶ, νομίζομεν, ὅτι εὐχαρισήθησαν οἱ περὶ τὸν Ἐρασμον καὶ Ἐννίνιον, ἀκόοντες ἐκ τῶν ἰδίων ἡμῶν στομάτων τὴν ἔκφρασιν τῆς περὶ τὴν νεωτέραν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἐκ παντοίων ἀναγκῶν ἐπισυμβάσης διαφθορᾶς, τὴν ὁποίαν αὐστηρότερον καὶ δριμύτερον μηδ' αὐτοὶ δὲν ἤθελον ἴσως φιλοτιμηθῆ νὰ ἐξηγήσωσι. Τώρα ἂς μᾶς κάμωσι τὴν χόριν καὶ αὐτοὶ νὰ ὁμολογήσωσι: *Α*) Ὅτι, ὅπως καὶ ἔπεσε καὶ ὁπότε ἂν ὁ ὄχλος ἐβαρβάριζεν, ἀλλ' ὅμως εὐθὺς μετὰ τὴν ἀκμὴν τῆς Ἑλληνικῆς σοφίας, ἀπὸ τῶν Πτολεμαϊκῶν χρόνων καὶ ἐφεξῆς μέχρι τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἔκτοτε μέχρι σήμερον, δὲν διέλειψαν ἄνδρες Ἕλληνες πεπαιδευμένοι, καὶ ποιοῦντες κατὰ διαλέκτους, καὶ συγγράφοντες εἰς τὴν ἀττικὴν γλῶσσαν, οἱ μὲν ἀρχαιότεροι ἀκριβέστερα καὶ πλησιέστερα πρὸς τοὺς ἐνδόξους ἀττικοὺς συγγραφεῖς· τῶν δὲ μεταγενεστέρων, οἱ μὲν ἐμιμοῦντο τοὺς ἀρχαίους εὐφυέστερα καὶ γλαφυρότερα, πολλοὶ δὲ καὶ ἀτεχνότερα, συχνάκις ἀποκλίνοντες καὶ πρὸς τὴν Ἀλεξανδρινὴν, καὶ πρὸς τὴν κοινοτέραν διάλεκτον τοῦ ὄχλου (καθ' ὅσον ηὔξανε ταύτης ἡ χυδαιότης), ἀλλ' ὅμως καὶ ὅτοι συνέγραφον εἰς γλῶσσαν περὶ τὰ καθόλου Ἑλληνικὴν, καὶ κανονισμένην κατὰ τοὺς τύπους καὶ τὴν μορφὴν τῆς ἀττικῆς. Εἰς ὅλων λοιπὸν τούτων τῶν πεπαιδευμένων τὰς ποικίλας συγγραφὰς διεσῴθη ἀκριβῶς ὁ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ τῆς προσῳδίας γνήσιος τόνος. *Β*) Ὅτι εἰς τὴν Ἁγίαν ἡμῶν Ἐκκλησίαν, διὰ τῶν θείων Γραφῶν, καὶ τῶν

συγγραμμάτων τῶν ἁγίων Πατέρων, καὶ τῆς μυσαγωγίας τῶν ἱερῶν τελετῶν, καὶ προσέτι διὰ τῶν εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν εὐταξίαν ἀνηκόντων Συνοδικῶν ψηφισμάτων, καὶ κανονικῶν διαγνώσεων, καὶ πρὸς τὰς νεωτέρας αἱρέσεις θεολογικῶν ἀντιῤῥήσεων ὑπὲρ τῆς Ὀρθοδοξίας, διεφυλάχθη ὡσαύτως ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα μὲ τὴν ἀνόθευτον αὐτῆς ἐκφώνησιν καὶ προσῳδίαν. Πάντοτε προφέρομεν καὶ τὰς προσευχὰς, καὶ τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἀναγνώσεις, καὶ τῶν δογμάτων τῆς πίστεως τὴν ὁμολογίαν ὁμοφώνως καὶ ὁμοτόνως μὲ τὲς παλαιὲς ἡμῶν πατέρας καὶ διδασκάλες τῆς εὐσεβείας, παρὰ τῶν ὁποίων ἀλληλοδιαδόχως ἀπὸ τῶν Ἀποστολικῶν ἀκόμη χρόνων παρελάβομεν τὰ ῥήματα τῆς αἰωνίε ζωῆς. Γ) Ὅτι ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τῆ Βυζαντίε ἕως εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν παλιγγενεσίας δὲν ἐξέλιπον ἀπὸ τὸ γένος σχολεῖα κατὰ τόπες, ὅπε ἐδιδάσκετο ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα εἰς τῶν ἐνδόξων ποιητῶν καὶ συγγραφέων καὶ τῶν ἱερῶν ἡμῶν Πατέρων τὰ συντάγματα, κατὰ τὲς κανόνας τῶν ἀρχαίων Γραμματικῶν. Ἐκ τέτων δὲ τῶν σχολείων ἐξήρχοντο πάσης τάξεως Ἕλληνες εὐπαίδευτοι καὶ γραμματισμένοι, δυνατοὶ καὶ εἰς τὴν παλαιὰν γλῶσσαν νὰ συγγράφωσι, καὶ τὴν λαλεμένην ὁπωσδήποτε τελειότερον παρὰ τὸν ὄχλον νὰ προφέρωσιν· εἶναι δὲ φανερὸν, ὅτι εἰς πᾶσαν χώραν ἀνθρώπων οἱ τὲ ἔθνες πεπαιδευμένοι πάντοτ' ἔχεσι γλῶσσαν, ὄχι μόνον τὴν γραπτὴν καὶ τεχνικὴν, ἀλλὰ καὶ τὴν συνήθως λαλεμένην, καθαρωτέραν καὶ περὶ τὰ καθόλε κανονικωτέραν παρὰ τὴν ὀχλικὴν βαρβαροφωνίαν. Εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν διεκόπη ϑδέποτε ἡ παιδεία, καὶ μάλιστα ἡ περὶ τὴν γλῶσσαν, ὅσον ἄλλως ἐγίνετο μετρία καὶ

ζενὴ καὶ πενιχρὰ διὰ τὰ δεινὰ τῆς αἰχμαλωσίας (α). Ὥζε, τότε μόνον ἠδύναντο οἱ ἀλλόγλωσσοι νὰ ὑποπτευθῶσι παντελῆ τῆς Ἑλληνικῆς προσῳδίας, ἢ καὶ τῆς καθόλυ προφορᾶς διαφθορὰν, ὅταν οἱ πεπαιδευμένοι τῶν Ἑλλήνων ἐγίνοντο ὡς ὁ ὄχλος· ἂν καὶ τότε ἡ ὑποψία των ἐκινδύνευε νὰ ἦναι ἐπισφαλὴς καὶ χιμαιρική· διότι ἐδὲν ἔθνος τῦ κόσμυ, ὅσον ἂν βαρβαρωθῇ, ἐφ' ὅσον λαλεῖ τὴν γλῶσσαν τῶν προγόνων τυ, δὲν δύναται νὰ διαφθείρῃ καθόλυ καὶ τὰς λέξεις ταύτης ὅλας, καὶ τὲς τόνυς,

---

(α) Οἱ Ἑλληνισαὶ ἱσορικοὶ τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας διορίζυσι συνήθως ταύτης ὅριον τὴν πτῶσιν τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας. Ἀλλ' ὁ διορισμὸς ἔτος δὲν εἶναι ἀληθινός· διότι δὲν διεκόπη ἐδέποτε μέχρι σήμερον τῶν εἰς τὴν παλαιὰν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν Ἑλλήνων συγγραφέων ἡ σειρά. Ὁ Ἑλληνισμὸς τῶν συγγραμμάτων τοῦ πρώτυ μετὰ τὴν ἅλωσιν Πατριάρχου τῆς Κωνσαντινυπόλεως Γενναδίυ δὲν εἶναι διάφορος ἀπὸ τὸν τῶν λογογράφων τῦ ιδ αἰῶνος· ἐδ' ὁ τῦ Νήφωνος, διαδόχυ τῦ Γενναδίυ, ἢ τῦ Σεβήρυ Γαβριήλ, καὶ τῦ Ἀλεξανδρείας Μελετίυ, καὶ τῦ ἀοιδίμυ Κυρίλλυ τῦ Λυκάρεως, καὶ Θεοφίλυ τῦ Κορυδαλέως, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἀπὸ τῦ ιυ αἰῶνος καὶ ἐφεξῆς πεπαιδευμένων Ἑλλήνων, τῶν ὁποίων τὰ συντάγματα σῴζονται καὶ ἐκδεδομένα καὶ ἄλλα ἀνέκδοτα. Ὡσαύτως καὶ τὰ μικρὰ ποιήματα Μαξίμυ τῦ Μαργενίυ (τῷ 1580), καὶ ἄλλων πρὸ αὐτῦ καὶ μετ' αὐτὸν, δὲν εἶναι κατώτερα παρὰ τὰ τῦ Τζέτσυ καὶ τῶν τοιούτων πρὸ τῆς ἁλώσεως ποιητῶν. Τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος, καὶ δῆλον ἤδη, δὲν ἔπαυσεν ἐδέποτε νὰ ἐκφύῃ, ὡς ἀραιάς τινας ἐπιφυλλίδας καὶ ἄνθη μικρὰ, πεπαιδευμένυς Ἕλληνας, οἵτινες διετήρησαν ἀδιάκοπον τῆς παλαιᾶς Ἑλληνικῆς παιδείας τὴν συνέχειαν, θεραπεύοντες, ὅσον ἠδύναντο, τῦ ἔθνυς τὴν δυσχίαν· ὡς θέλει φανῇ ἀπὸ τὴν ἱσορίαν τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας, ὅταν συγγραφῇ ἀπὸ ἄνδρα Ἕλληνα, καταγράψαντα ἐπιμελῶς ὅλων τῶν μετὰ τὴν ἅλωσιν γενομένων συγγραφέων τὰ Ἑλληνικὰ συντάγματα, καὶ τυπωμένα καὶ ἀτύπωτα.

καὶ τὰ γράμματα, καθὼς ὑπέθεσαν οἱ Ἐρασμῖται βαρβαρωμένην τὴν Ἑλληνικὴν εἰς τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων νὰ ςόματα. Δ) Ὅτι οἱ Ἱεροκήρυκες, καὶ ἄλλοι πεπαιδευμένοι ἐκκλησιαςικοὶ καὶ λαϊκοὶ, θέλοντες νὰ γίνωνται καταληπτοὶ εἰς τὸ ἔθνος πρὸς παρηγορίαν τῶν βαρυτάτων αὐτοῦ συμφορῶν, συνέγραφον καὶ τὰς διδαχὰς, καὶ ἄλλα τινὰ συντάγματα δογματικὰ καὶ ἠθικὰ καὶ ἱςορικὰ, κἄποτε καὶ ποιήματα, εἰς τὴν συνήθη μὲν καὶ χυδαίαν γλῶσσαν, ἀλλ' ὅμως καθαρεύουσαν ἀπὸ πολλὰς βαρβάρους λέξεις καὶ φράσεις τῆς χυδαιολογίας, καὶ πλησιάζουσαν ὁπωσδήποτε πρὸς τὸ ἐκκλησιαςικὸν ἰδίωμα, καθὼς φαίνεται εἰς τὰ ἀπὸ τὸ ΙΕ αἰῶνος καὶ ἐφεξῆς σῳζόμενα βιβλία, καὶ τυπωμένα καὶ χειρόγραφα. Ἡ γλῶσσα αὕτη ἦτο βέβαια ἀνώμαλος καὶ ἀσύγκρατος, καὶ, ὡς ὠνομάζετο, Μιξοβάρβαρος, πότε μὲν πρὸς τὸν ἄκρατον Ἑλληνισμὸν ἀποκλίνουσα, πότε δὲ πάλιν καταπίπτουσα πρὸς τὸν πεπατημένον χυδαϊσμόν· ἀλλ' ὅμως ἐγίνετο καὶ αὕτη φραγμὸς σωτήριος, ἐμποδίζων τὴν εἰς τὸ χεῖρον ὁρμὴν τῆς ἐθνικῆς διαλέκτου, καὶ μετοχετεύων εἰς τὰ ςόματα τοῦ ὄχλου πολλὰς καὶ λέξεις καὶ φράσεις Ἑλληνικωτέρας, ὁμοῦ μὲ τὴν γνησίαν αὐτῶν προφοράν. Ε) Ὅτι ἀπὸ τὰ καὶ ἐπὶ τοῦ Στράβωνος σῳζόμενα τοπικὰ τῶν ἀρχαίων διαλέκτων, καὶ μάλιςα τῶν Αἰολοδωριέων, ἰδιώματα, διεσῴθησαν τὰ πλεῖςα μέχρι σήμερον εἰς τὰς διαφόρους χώρας τῆς Ἑλλάδος, καὶ αὐτῆς τῆς Ἀσίας, προφερόμενα καὶ τώρα κατὰ τὴν αὐτὴν προσῳδίαν, καθ' ἣν τονίζονται εἰς τοὺς ἀρχαίους ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς, ὡς λέγομεν καὶ ἐφεξῆς. Σ) Ὅτι εἰς τὴν τωρινὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, τὴν ὁποίαν κοινῶς οἱ Ἕλληνες διαλέγονται,

γινόμενοι πρὸς ἀλλήλους πανταχῆ καὶ πάντες καταληπτοὶ, χωρὶς νὰ ἐμποδίζωνται ἀπὸ τὰ ῥηθέντα κατὰ τόπες ἰδιώματα· εἰς ταύτην λέγω τὴν γλῶσσαν ὅλαι αἱ κοινῶς συνειθισμέναι Ἑλληνικαὶ λέξεις προφέρονται πανταχῆ ὁμοφώνως καὶ ὁμοτόνως, τετέσι μὲ τὴν αὐτὴν καὶ ἀπαράλλακτον προσῳδίαν, τὴν ὁποίαν ἐθηλάσαμεν ὁμοῦ μὲ τὰ λέξεις αὐτὰς διὰ ζώσης φωνῆς ἀπὸ τὲς παλαιὲς ἡμῶν προγόνες, καὶ τὴν φιλοσοργοτάτην ἡμῶν μητέρα καὶ τροφὸν, τὴν ἁγίαν Ἐκκλησίαν. Ἡ δ' ἐκ τῶν προῤῥηθέντων παντοδαπῶν βαρβαρισμῶν ἐπισυμβᾶσα ποικίλη τῆς γλώσσης διαφθορὰ διαφέρει κατὰ τόπες καὶ κατὰ ποσότητα καὶ ποιότητα. Καθὼς χαλάζης ἐπιφορὰ, μετ' ἀνεμοζροβίλε καὶ καταιγίδος εἰς εὔκαρπον χωράφιον ἀτάκτως ἐπιπεσοῦσα, ἄλλες μὲν εἰς ἄλλην αὔλακα σάχεις κατέκλασε παντελῶς καὶ ἐξερρίζωσε, καὶ πᾶσαν ἄλλην ὕλην ἑτεροφυῆ ἐπεφόρησεν εἰς τὸν τόπον των, ἄλλες δὲ πάλιν ἐξ ἡμισείας συνέτριψεν, ἢ μόνες τὲς ἀθέρας ἐξέκοψεν, ἢ καὶ μόνον ἔκλινε καὶ ἐλύγισε, τὲς δὲ πλείσες, δι' ὅλε τῆ χωραφίου ἐπικρατοῦντας, ἐδ' ἔψαυσε παντάπασιν· ἢ, καθὼς εἰς μεγάλην καὶ πολυάνθρωπον ἐπαρχίαν, ὅλην ἀπὸ λαὲς ὁμοφύλες κατοικημένην, νόσος ἐπιπεσοῦσα λοιμικὴ, καὶ πολὺν ἐπικρατήσασα χρόνον, ἄλλες ἀλλαχῆ πολίτας ἐθανάτωσε, καὶ οἰκογενείας ὅλας ἐξεκλήρισεν, ἄλλες δ' ἀφῆκε πηρὲς καὶ τ' ἀκρωτήρια λωβημένους, τοὺς δὲ μόνον ἀῤῥωσικοὺς κατέσησε καὶ καχεκτικούς· πολλὴν δὲ τῆς προτέρας εὐθηνίας μεταβολὴν ἐπροξένησε, καὶ τινας ἀταξίας ἐκαινοτόμησεν, εἰσήγαγε δὲ καὶ πλῆθος ἀλλοφύλων μετοίκων εἰς τὰ ἐρημότερα τῶν χωρίων, ἀλλ' ὅμως τὸ πλεῖσον καὶ κυριώτατον μέρος τῶν γνησίων

ἐντοπίων διεσώθησαν ἀβλαβεῖς, καὶ τὸ σχῆμα τῆς πολιτείας καὶ τὰ ἤθη καὶ τὰ ἔθιμα διέμειναν ἐν τοῖς καιριωτάτοις ἀναλλοίωτα: τοιαύτη τις λώβη καὶ φθορὰ συνέβη καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Τῶν παντοίων τῶ Ἑλληνικῶ γένους δυσχιῶν ἡ φορὰ τὴν κατεπλήγωσε παντοιοτρόπως, καὶ τὴν ἀσχήμισε· πολλὰς αὐτῆς λέξεις καὶ φράσεις ἐξηφάνισε παντελῶς· ἄλλας ἐκολόβωσε καὶ συνέκοψεν, ἢ ὁπωσδήποτε παρεμόρφωσε, καὶ τὰς κανόνας τῆς συντάξεως πολλαχῶς ἐτάραξε καὶ ἐσύγχυσεν· εἰσήγαγε δὲ καὶ πολλὰς ἀλλοφύλους βαρβαρισμὰς, ἄλλας συρρεύσαντας ἀλλαχόθεν, καὶ καθόλου παρέβλαψε καιρίως τῆς γλώσσης τὴν ὁλομέλειαν, καὶ τῆς μορφῆς αὐτῆς τὴν ἀκεραιότητα καὶ ὁλοκληρίαν· ἀλλ' ὅμως δὲν μετέβαλε καὶ τὴν ἐσίαν της, οὐδὲ τῆς ἐξέρησε τὴν ἐσωτερικὴν ὕπαρξιν καὶ ζωήν, οὐδ' ἐξηφάνισεν ὅλας τὰς χαρακτῆρας τῶν φυσικῶν της ἰδιωμάτων. Ἡ γλῶσσα πάλιν ἔμεινεν Ἑλληνικὴ, διότι σύγκειται ἀπὸ λέξεις καὶ φράσεις Ἑλληνικὰς περὶ τὰ καθόλου· σῴζει καὶ τὰς πλείσας τῶν φωνῶν τύπους, καὶ τοὺς στοιχειώδεις σχηματισμὰς, καὶ τῆς συνθέσεως τὴν ἐλευθερίαν, καὶ τῆς προσῳδίας τὴν κυριότητα, καὶ τὴν εὐπρόφορον τῶν συλλαβῶν συμπλοκὴν, καὶ τὴν εὔρυθμον καλλιφωνίαν, καὶ τῶν πρώτων αὐτῆς στοιχείων τὴν φύσιν ἀναλλοίωτον· τὰ δὲ κατὰ μέρος αὐτῆς συντρίμματα καὶ χαλάσματα, καὶ αἱ προσπεσοῦσαι ξενοφωνίαι, πτωχὴν μὲν τὴν ἀπέδειξαν καὶ στενὴν καὶ ἁπλοϊκὴν καὶ ἀκαλλῆ, ὡς πρὸς τὸν πρότερον αὐτῆς πλοῦτον, καὶ τὴν ἔξοχον εὐγένειαν καὶ τὸ μέγεθος καὶ τὸ κάλλος, ὄχι ὅμως καὶ πάντη βάρβαρον καὶ νόθον καὶ ἀνελλήνικον, ὡς ὑπέλαβον οἱ ταύτης κατήγοροι. Ὁ χαρακτὴρ

τῆς λαλεμένης διαλέκτου τῶν Ἑλλήνων εἶναι ἡ ἐσχάτη καὶ χειρίστη τῶν μορφῶν, ὅσας ἤλλαξεν ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα κατὰ καιροὺς καὶ εἰς τὴν ἀκμὴν καὶ μετὰ τὴν παρακμήν της, καθὼς εἴπομεν προλαβόντως· εἶναι σύγκριμα τῶν τεσσάρων Ἑλληνικῶν διαλέκτων, παρόμοιον μὲ τὴν πρώτην ἐκείνην, καὶ τῆς Αἰολικῆς πλησιεστάτην, κοινὴν τῶν Ἑλλήνων φωνὴν, εἰς τὴν ὁποίαν αἱ μὲν γραφικαὶ τῆς Ἑλλάδος διάλεκτοι δὲν ἦσαν ἀκόμη κανονικῶς διακεκριμέναι, ἄσατα δέ τινα τοπικὰ καὶ φυλικὰ ἰδιώματα, τὰ ὁποῖα καὶ συνέπιπτον πολλάκις πρὸς ἄλληλα, καὶ μὲ φωνάς τινας ἴσως ἐσμίγοντο κἄποτε ξενικὰς, διὰ τὴν μετὰ τῶν ἀλλοφύλων ἐπιμιξίαν· τοιαύτην ὁ Ὅμηρος ζωγραφίζει τὴν ἀρχαίαν διάλεκτον τῶν Κρητῶν.

„Ἄλλη δ' ἄλλων γλῶσσα μεμιγμένη· ἐν μὲν Ἀχαιοί,
„Ἐν δ' Ἐτεόκρητες μεγαλήτορες, ἐν δὲ Κύδωνες,
„Δωριέες τε τριχάϊκες, δῖοί τε Πελασγοί. (Ὀδ. τ. 186).

Τοιαύτη τις εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους ὀπισθοδρόμησις φαίνεται συμβᾶσα καὶ εἰς τὴν τωρινὴν τῶν Ἑλλήνων γλῶσσαν. Μετὰ τὴν προρρηθεῖσαν σύγχυσιν τῶν παλαιῶν διαλέκτων, γλῶσσα τῆ ἔθνες ἀπέβη πάλιν ἡ ἀρχικωτάτη καὶ ἔκπαλαι πλατυτάτη Αἰολοδωρικὴ, μεμιγμένη ὅμως καὶ μὲ λείψανα τῶν ἄλλων διαλέκτων πολλὰ, καὶ μὲ ἀττικοὺς ἰδίως σχηματισμούς, καὶ προσέτι μὲ ξένων ἐθνῶν ἰδιώματα, τὰ ὁποῖα θεωροῦνται πλέον ὡς ἐπεισιώδη· διότι ταῦτα, ἀναλόγως μὲ τὴν πρόοδον τῆς ἐθνικῆς παιδείας, ἐκπίπτουσι κατὰ μικρὸν, καὶ ἀντ' αὐτῶν εἰσάγονται λέξεις Ἑλληνικαί. Καὶ αὐτοὶ οἱ πάντῃ ἀγράμματοι λαλοῦσι τώρα γλῶσσαν ὁπωσοῦν καθαρωτέραν παρὰ πρότερον. Ἡ δὲ γραφικὴ τῶν νῦν Ἑλλήνων

διάλεκτος, βάσιν ἔχουσα καὶ αὐτὴ τὴν ἐθνικὴν, καλλιεργεῖται καὶ κατὰ τὴν ὕλην καὶ κατὰ τὸ εἶδος· ἀποκλίνει δὲ μᾶλλον πρὸς τὸν ἀττικὸν χαρακτῆρα. Καὶ εἶναι μὲν ἀνώμαλος εἰσέτι καὶ ἀσαθής· ἀλλὰ πάντοτε προχωρεῖ πρὸς τὸ τελειότερον (α). Ἡ λαλουμένη γλῶσσά μας ἔχει,

---

(α) Τῶν ἀλλοφύλων τινὲς Ἑλληνισῶν, μὴ προσέξαντες εἰς τὴν φύσιν τῆς λαλουμένης ἡμῶν γλώσσης, τὴν ἐθεώρησαν ὡς πάντη διάφορον τῆς παλαιᾶς Ἑλληνικῆς, ὅσον διαφέρει καὶ ἡ Ἰταλικὴ τῆς Λατινικῆς· ἀλλ' ἡ θεωρία των δὲν εἶναι ἀληθής· καὶ τάτε σύντομος ἡ ἀπόδειξις. Ἀπ' αὐτὲς τάτες τὲς Ἑλληνισὰς, ὅσοι καλῶς ἐξεύρουσι τὴν Ἑλληνικὴν, καταλαμβάνουσιν ὡσαύτως καὶ τὴν κοινὴν ἡμῶν γλῶσσαν, καὶ ἐξαιρέτως τὴν γραπτήν· ταύτην δὲ καταλαμβάνει καὶ ὅλον ἡμῶν τὸ ἔθνος, ἐὰν ἐξαιρεθῶσιν αἱ τεχνικαὶ λέξεις, αἵτινες εἰς πᾶσαν γλῶσσαν ἀπαιτοῦσιν ἰδιαιτέραν σπουδὴν τῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἀνήκουσι, τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν· τὸ ἔθνος καταλαμβάνει καὶ τὴν διάλεκτον τῆ ἱερῆ Εὐαγγελίῳ εἰς τὰ ἱστορικώτερα μάλιστα, καὶ τ' ἄλλα ἐκκλησιαστικά. Ἀλλ' ὅστις ἐξεύρει τὴν Λατινικὴν ἄριστα, δὲν καταλαμβάνει ὡσαύτως καὶ τὴν Ἰταλικήν· ἐδ' ὁ ταύτην ἱκανῶς πεπαιδευμένος ξένος ἐννοεῖ τὴν Λατινικήν· ἐδ' αὐτὸς ὁ δημότης Ἰταλὸς τὴν γλῶσσαν τῆς ἐκκλησίας τα. Ἔπειτα, τῆς μὲν κοινῆς ἡμῶν γλώσσης τὰ ξενικὰ ὀνόματα, κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν αὐτῆς διόρθωσιν, ἐκπίπτουσι κατὰ μικρὸν καὶ ἐξορίζονται· ἀλλ' εἰς τὴν Ἰταλικὴν ἐπολιτογραφήθησαν καὶ συνεσαρκώθησαν αἱ πολλαὶ βαρβαροφωνίαι τῆς διεφθαρμένης Λατινικῆς, ἢ Ῥωμανικῆς γλώσσης, ἐκ τῆς ὁποίας ἤρχισεν ἀκόμη κατὰ τὸν ιδ αἰῶνα νὰ γεννᾶται, καὶ ἀκολούθως διὰ τῶν συγγραφέων της νὰ ῥυθμίζηται. Εἰς τὴν Ἰταλικὴν ὡσαύτως ἐκανονίσθησαν καὶ πάμπολλοι τῆς γλώσσης τὸ Κικέρωνος ἀλλότριοι τύποι καὶ σχηματισμοὶ λέξεων, καὶ συγκοπαὶ, καὶ ἀποκοπαὶ, καὶ πολλῶν γραμμάτων ὁ βάρβαρος φθόγγος· ἡ δὲ κανονιζομένη γλῶσσα τῶν νῦν Ἑλλήνων ἀπὸ τοιούτες ῥύπες ἀποπλύνεται καὶ καθαρεύει· βάρβαρον δὲ φθόγγον γράμματος ἄλλον, πλὴν τῆ τζε, μηδ' ἐγνώρισε παντάπασι. Τελευταῖον, ἡ μὲν ἡμετέρα γλῶσσα σπουδάζει ὡς πρὸς κανόνα καὶ σάθμην νὰ ἀπευθύνηται πρὸς τὰ κατὰ διαλέκτες ἀθάνατα συγγράμματα τῶν παλαιῶν ἡμῶν

καθὼς εἴπομεν, καὶ πολλὰ τοπικὰ καὶ ἐπιχώρια ἰδιώματα, λείψανα καὶ ταῦτα πολύτιμα τῶν κατὰ τόπες ἰδιωμάτων τῶν Ἑλληνικῶν διαλέκτων· ἀλλ' οἱ ταῦτα τὰ ἰδιώματα λαλοῦντες διάφοροι τῆς Ἑλλάδος λαοὶ καταλαμβάνεσιν ὁ εἷς τὸν ἕτερον περὶ τὰ καθόλου, διὰ τὰς πλείσας ἄλλας Ἑλληνικὰς λέξεις, τὰς ὁποίας ἔχεσι πρὸς ἀλλήλες κοινάς· ἐδὲ διαφέρεσιν αἱ τέτων φωναὶ μεταξύ των, ὡς τῶν Ἰταλῶν καὶ ἄλλων τῆς Εὐρώπης ἐθνῶν τὰ κατὰ τόπους ἰδιώματα· ὁ Κρητικὸς ἐννοεῖ τὸν Χῖον καὶ τὸν Κύπριον καὶ τὲς ἄλλες νησιώτας· καὶ ἕτοι τὸν Θεσσαλὸν καὶ τὸν Θρᾷκα καὶ Μακεδόνα, καὶ πάλιν ἕλοι ἕτοι τὸν Ἠπειρώτην καὶ τὸν Πελοποννήσιον, καὶ ἐπὶ τᾶν ἄλλων ὡσαύτως· ὑπάρχεσι δὲ καὶ τινα κατὰ τὸ μᾶλλον διαφέροντα ἰδιώματα, οἷον ἡ διάλεκτος τῶν ἐν Πελοποννήσῳ Λακώνων ἢ Καυκόνων (τῶν χυδαιέτερον Τζακόνων), πολλὲς ἰδιαιτέρες σῴζουσα Λακωνισμὲς (τῶν ὁποίων μέγα μέρος μὴ νοήσας ὁ Ἄγγλος

προγόνων, τῶν ὁποίων ἐφύλαξε τὲς πλείσες ἰδιωτισμές· ἡ δὲ Ἰταλικὴ, μιᾶς καὶ μόνης ἔσης καὶ εἰς κανονικὰς διαλέκτες ἀδιαιρέτε, τῆς γνησίας Λατινικῆς γλώσσης, ἀπεχωρίσθη ἀπ' αὐτῆς ὄχι μόνον διὰ τὲ ἄρθρε, τὸ ὁποῖον ἐκείνη δὲν ἐγνώριζεν, ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλων πολλῶν ἰδιωτισμῶν, συνειθισμένων εἰς τὴν ἀπὸ Τεύτωνας, καὶ Γότθες, καὶ Κέλτας, καὶ Ἴβηρας, καὶ ἄλλες τὸ πάλαι βαρβαροφώνες λαὲς διεφθαρμένην αὐτῆς μητέρα, τὴν Ῥωμανικήν. Ὥσε ἡ μὲν κοινὴ τῶν νῦν Ἑλλήνων γλῶσσα εἶναι τὲτ' αὐτὸ Ἑλληνικὴ, ζῶσα εἰς τὲ ζῶντος καὶ λαλέντος αὐτὴν ἔθνες τὰ σύματα· ἡ δὲ Ἰταλικὴ εἶναι θυγάτηρ τῆς ἤδη πρὸ πολλὲ ἀποθαμένης Ῥωμανικῆς, καὶ αὕτη πάλιν γέννημα τῆς πρόπαλαι καὶ αὐτῆς μετὰ τὲ λαλήσαντος αὐτὴν ἔθνες συναποθανέσης Λατινικῆς.

Λέακος, ἢ Λῆκος (α), ἐδ' ὅσοι τὸν ἀντέγραψαν ἐκφράσαντες πλατύτερον τὲς λόγες τε, μᾶς ἐβεβαίωσαν ὅτι ἡ Τζακονικὴ διάλεκτος εἶναι Σλαβονικὴ!! καὶ ἀκατάληπτος εἰς τοὺς ἄλλες Ἕλληνας!!, διότι εὗρηκαν εἰς αὐτὴν καὶ λέξεις Σλαβονικάς· ἀλλ' αὗται προσεκολλήθησαν καὶ εἰς ταύτην, καθὼς καὶ εἰς τὴν Ἠπειρωτικὴν, καὶ εἰς τὴν Θεσσαλικὴν, καὶ εἰς ἄλλας ἄλλαι τοπικὰς διαλέκτες, ἐκ τῶν εἰσβαλόντων εἰς τὴν Ἑλλάδα Σλαβονικῶν ἐθνῶν, ὡς προείπομεν). Ὡσαύτως παραλλάσσει καὶ ἡ διάλεκτος τῶν Ἰκαριωτῶν, καὶ ἡ τῶν περὶ τὸν Πόντον Ἑλλήνων· διότι καὶ αὗται, καθὼς καὶ ἡ τῶν Λακώνων, περιέχεσι καὶ λέξεις πολλὰς ἀρχαϊκωτάτας, καὶ τόνον προφορικὸν (accent) πλήρη πολλάκις πνεύματος καὶ λαρυγγισμῦ· εἰς τῶν Ποντίων τὴν διάλεκτον εἰσεχώρησε καὶ ποιά τις σκληρότης ἐκ τῆς περικεχυμένης Τερκικῆς γλώσσης· μ' ὅλα ταῦτα καὶ ἔτοι οἱ λαοὶ δὲν λαλῦσιν ἀκατάληπτα πρὸς τὲς ἄλλες. Εἰς ταῦτα τὰ ἰδιώματα διαφέρεσι καὶ οἱ ποικίλοι προσκολληθέντες βαρβαρισμοί. Ἰταλίζει μᾶλλον ὁ νησιώτης, ἐκ τῶν εἰς τὰς νήσες καὶ τὰ παράλια δυναζευσάντων Ἰταλῶν, καὶ σίζει, ἢ τσίζει πολλαχοῦ τοῦ Αἰγαίε πελάγες, προφέρων τὸ Ἰταλικὸν τσί· πλειότεροι δὲ πάλιν ἐπικρατῦσι Τερκισμοὶ εἰς τὴν Θρᾴκην καὶ τὴν Ἀσίαν ἐκ τῆς πληθύος τῶν ἐνοικέντων Τέρκων· εἰς δὲ τὴν Πελοπόννησον καὶ τὴν Μακεδονίαν καὶ Θεσσαλίαν καὶ τὴν Ἤπειρον ἐπιπολάζεσι μεταξὺ τῶν ἄλλων ξενοφωνιῶν καὶ λέξεις Σλαβονικαὶ, καθὼς προείπομεν· ἀλλ' ἀπ' ἄλλου μέρους εἰς

(α) Researches in Greece by William Martin Leake. London. 1814, 4.

τὰς χώρας ταύτας εἶναι κατὰ τόπους ὀλιγώτεροι οἱ Ἰταλισμοὶ καὶ Τερκισμοί. καὶ ἔτοι πάλιν φαίνονται καθόλου μᾶλλον εἰς τὰς πόλεις τὰς μεγάλας μεταξὺ τοῦ ὄχλου καὶ τῶν τεχνιτῶν ἐπικρατέστεροι, πάρεξ εἰς τὰ μικρότερα πολίσματα, καὶ εἰς τὰ χωρία μεταξὺ τῶν γεωργῶν· ὅτι δὲ καὶ παρὰ τοὺς βαναύσους καὶ ἀναγώγους καθαρώτερον ἑλληνίζουσιν οἱ πανταχῆ εὐπατρίδαι, κἄν ἡμεῖς δὲν λέγωμεν, εἶναι φανερόν· εἶπε δὲ πρὸ πολλοῦ καὶ ὁ Πλάτων, ὅτι καὶ αἱ γυναῖκες σῴζουσι τὴν ἀρχαίαν φωνὴν μᾶλλον παρὰ τοὺς ἄνδρας, ὡς πολλάκις καὶ ξενιτευομένους, καὶ εἰς τὴν πατρίδα των αὐτὴν ἐκ τῆς μετὰ τῶν ἀλλοδαπῶν πυκνῆς συναναστροφῆς ἀποματτομένους λεληθότως ποιόν τινα ξένον τόνον φωνῆς, ἢ καὶ λέξεις τινὰς ξενικάς. Ταύτην εἴπομεν διαφορὰν κατά τε ποσότητα καὶ ποιότητα τῶν κατὰ τόπους τῆς Ἑλλάδος βαρβαρισμῶν. Ἀλλὰ τὸ μάλιστα περιεργείας ἄξιον εἶναι, ὅτι, ἐν ᾧ οὗτοι οἱ βαρβαρισμοὶ παρέρπουσιν, ὡς φαρμακερὰ ζωῦφια, εἰς ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν πόλιν καὶ ἐπαρχίαν· εἰς ἄλλην πάλιν γειτονεύουσαν, ἢ καὶ εἰς τὸ παρακείμενον χωρίον, εὑρίσκονται πολλάκις, ὡς τούτων ἀντίδοτα, γνήσιαι λέξεις Ἑλληνικαί· ἰδὲ ὀλιγώτατα παραδείγματα· Καζάνι λέγουσιν οἱ πλεῖστοι τῶν Ἑλλήνων τερκικώτερον, οἱ δὲ Πελοποννήσιοι καὶ ἄλλοι πολλαχῆ, λεβήτιον (λεβῆτι καὶ λεβέτι), ὁμοίως καὶ κακάβιον (κάκαβος), τὸν παρ' ἄλλοις τέντσερεν· καὶ πυρόβολα, ἢ, -λικὰ (πυρεκβόλα) τὰ παρ' ἄλλοις τσακμάκια. Μισὲρ λέγουσιν οἱ Χῖοι, φραγγίζοντες, τὸ συνηθέστατον κὺρ (κύρος, κύριος), καὶ μεζὰ (maison), τὸ παρ' ἄλλοις Κοινὸν (δημογερόντων οἴκημα, τὸ καὶ ἄλλως Ἀρχονταρίκιον), ἀλλ' οἱ αὐτοὶ

λέγεσι καὶ πτερνισήριον, καὶ ἀρβέλην, ἢ ἀρβέλιον, ἀρβελίζω (ἐκ τῆ ἄρβηλος), καὶ κριτὴν, καὶ (οἱ χωρικοὶ μάλιστα) ἀνταλλάκτην (τὸν καταλλάκτην, ἤτον τὸν τραπεζίτην), τὰ παρ' ἄλλοις τερκικώτερα, μαχμῆζι, καὶ σατίρι (ἢ κιϊδισίρι, ὡς καὶ κιϊμὰ, κιϊδίζω), καὶ καδὴν, καὶ σαράφην· ὡσαύτως λέγεσι καὶ μακελλάριν, μακελλεῖον, λετράρην καὶ λετράραιναν (οἷον λετήριος, λετρεὺς, ὡς βαλανεὺς) τὰ παρ' ἄλλοις βάρβαρα, χασάπης, χασαπειὸν, καὶ χαμαμτσῆς καὶ χαμαμτζήδαινα. Τὰ παρὰ τοῖς πλείοσι συνηθέστατα δέλην (καὶ παραπαῖδα καὶ ψυχοπαῖδα), καὶ μαγειρεῖον, οἱ τῶν Σμυρναίων καὶ ἄλλων χυδαιέστεροι καλοῦσι καὶ Ἰταλικώτερον, φαντέσκαν, καὶ κουζίναν· ἀλλ' οἱ αὐτοὶ λέγουσιν αἰβοῖ (τὸ ἰωνικὸν καὶ ἀττικὸν), τὸ ἄλλως, πᾶ! καὶ χυδαίως, μπᾶ (θαυμασικόν)· καὶ ζιπένιον (ἐκ τῆ ζιβύνιον, σιβύνη), καὶ πασέμια (ἐκ τῆ βάσιμον, οἷον βασίμιον), τὰ παρ' ἄλλοις τερκικώτερα, ἀντερὶ καὶ παπούτσια. Καὶ τῶν Βυζαντίων οἱ πολλοὶ λέγουσι κεντὶ (καὶ κεντινὸν), καὶ μπαχτσὲς, τὰ ἄλλως συνηθέστατα δειλινὸν, καὶ κῆπος (καὶ περιβόλιον)· ἀλλ' οἱ αὐτοὶ λέγουσιν ἰδιαίτερα καὶ θώρητρα (θεώρητρα, τὰ καὶ ἀνακαλυπτήρια τῆς νύμφης (α)), καὶ τράχομα

(α) Χαρίσματα καὶ δωρεὰς ταῦτα λέγουσιν ἀλλῆ γενικώτερον· οἱ δὲ Θεσσαλοὶ ἰδίως, καὶ κεράσματα, ὡς καὶ κερνῶ, ὄχι μόνον ἐπὶ τῆς συνήθης σημασίας (=ἐγχέω οἶνον, κατὰ τὸ, κερῶ νέκταρ· Ὀδ. ε, 93, γ, 332), ἀλλὰ καὶ μεταληπτικώτερον καθόλε ἀντὶ τῆ χαρίζω, φιλοδωρῶ· καὶ τὸ κέρασμα=φιλοδώρημα [καὶ μάλιστα ἐπὶ μικρῶν τινῶν ἀμοιβῶν, ὡς τὰ ἀρχαιότερα μήνυτρα, μαίωτρα, κτλ. λέγομεν δὲ καὶ ἰδιαίτερα ἐπὶ τῶν τοιούτων ὀνόματα· ὡς, εὑρετίκια=εὕρετρα· συγχαρήκια=εὐαγγέλια, (βαρ-

(τὴν χρηματικὴν δόσιν, τὴν διδομένην μετὰ τῆς προικὸς εἰς τὸν γαμβρόν· (α)), καὶ πράτριαν (τὴν ἀλλαχοῦ βαρβάρως τελάλισσαν, ὡς καὶ τελάλης, ὁ ἄλλως πράτης), καὶ ἄλλα πολλά. Ὡσαύτως καὶ οἱ περὶ τὸν Πόντον Ἕλληνες λέγεσι μὲν τουρκικῶς μπουχαρίκιν (καὶ

βάρως, μπαχσίσια), ἀντὶ συγχαρητικά, ἢ συγχαρτικά, ὅθεν καὶ συγχαρικάρις, καὶ συγχαριάτης, ὁ εὐαγγελιαφόρος, κτλ. Οἱ Ἠπειρῶται λέγεσι καὶ φιλοτιμίαις, (-μίας), τὰ τοιαῦτα φιλοδωρήματα· οἱ δὲ Βυζάντιοι, καὶ ἁπλοχερίσματα, καὶ ἁπλοχερίζω τὸ φιλοδωρῶ, ἢ κερνῶ]. Τοῦτο δὲ τὸ κέρασμα καὶ κερνῶ, ἢ κιρνῶ, εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ τῶν ἀρχαίων τὸ πρόποσις, προπίνω [πίνων εἰς ὑγείαν τινὸς, τὸν χαρίζω ἢ τὸ ποτήριον (ὡς „ἐκπώματα χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ προὔπινεν αὐτοῖς· ΔημοσΘ.), ἢ καὶ ἄλλο χάρισμα (ὡς, „προὔπιεν αὐτῇ πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδας ἀργυρίου. Πλούταρ. Γάλβ. ιζ)· καὶ τώρα δὲ εἰς τὰ συμπόσια προπίνοντες κιρνῶσι (χαρίζουσιν) εἰς τὰς μουσικὰς καὶ χορευτὰς φλωρία, βάλλοντες εἰς τὸ ποτήριον· τὸ προπίνω σημαίνει καὶ ἁπλῶς τὸ χαρίζομαι (πρὸς ἡδονὴν. Ἀνακρέων·), κτλ.]. Λέγομεν λοιπὸν „κιρνῶ τὴν νύμφην δακτυλίδιον (ἀντὶ προπίνω = χαρίζομαι τῇ νύμφῃ δακτύλιον, κτλ.). ἡ δὲ φράσις εἶναι κοινὴ καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ εἰς τὴν Ἤπειρον καὶ ἀλλαχοῦ. Μετέπεσε δὲ τὸ κιρνῶ καὶ εἰς τὴν σημασίαν τοῦ προπίνω, ὅτι κιρνῶντες προπίνουσιν, ἢ κερασμένον τὸ ποτήριον χαρίζουσι μετὰ τοῦ κράματος οἱ προπίνοντες· ἴσως δὲ ἦτο καὶ φράσις πληρεστέρα παλαιὰ „κερῶντες προπίνουσιν ἀλλήλοις ἐκπώματα, κτλ.

(α) Τὸ τράχομα δὲν εἶναι τράχωμα (τράχυσμα, τραχύ τι), οὔτε ἐκ τοῦ τράκτωμα (παρὰ τὸ tracto), ἀλλὰ μετεπλάσθη (νομίζω) ἐκ τοῦ τράγημα (τράγεμα, τράγομα, ὡς λέγουσι καὶ Θώροτρον τὸ Θώρετρον ἐκ τοῦ Θώρητρον)· διότι τὸ μετὰ τῆς προικὸς διδόμενον ἀργύριον, ἢ τράχομα, δίδεται οἷον τῆς νύμφης τράγημα (τρωγάλιον), ὡς καὶ τὸ ἔδνον ἐκ τοῦ ἔδανον, edulium (τοῦτο δὲ παράγεται καὶ παρὰ τὸ δάνος, δόμα, δῶς, dos)· τοιαύτη τις ὁμοιάζει καὶ ἡ φράσις· „ἔδωκεν αὐτῷ πόλιν εἰς ὄψον, ἄρτον, ζώνην," κτλ. (Πλούταρχ. Θεμις. καὶ Ξενοφ.).

παρ' ἄλλοις, μπεχαρί) τὸν κοινότερον καπνοδόχον, καὶ ἄλλας ὁμοίας ξενοφωνίας· ἀλλ' οἱ αὐτοὶ σῴζεσι καὶ τὸ ἔκυρὰ (πενθερὰ τῆς νύμφης), πρὸς διάκρισιν τῆ συνηθεζάτε πενθερὰ (ἡ τῆ γαμβροῦ), διακρίνεσι δὲ ὀνομάζοντες καὶ τὸν παράνυμφον, ἀπὸ τὸν δεξάμενον (τετέσι τὸν ἀνάδοχον), τὰ ὁποῖα πολλαχῆ συγχύζει ἡ συνήθεια, Νεννὸν (νόννον), καὶ Σύντεκνον ὀνομάζεσα καὶ τὸν Ἀνάδοχον καὶ τὸν Παράνυμφον [ἡ δὲ σύγχυσις προῆλθε, διότι πολλαχῆ τῆς Ἑλλάδος ἐπεκράτησεν ἔκπαλαι συνήθεια νὰ γίνηται παράνυμφος τοῦ γαμβροῦ ὁ τότε γενόμενος ἀνάδοχος ἐπὶ τοῦ βαπτίσματος, ἢ ἄλλος τις ἐκείνε συγγενής. Καὶ εἰς τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ὁ παράνυμφος ὠνομάζετο καὶ Σύντεκνος σεφάνων, πρὸς διαζολὴν τοῦ κυρίως, Σύντεκνος, ὁ ἀνάδοχος, τετέσι σὺν τοῖς γονεῦσι τεκνῶν τὸ τέκνον, ὡς πατὴρ κατὰ πνεῦμα· κατὰ τὸ Σύντεκνος ἐπλάσθη καὶ τὸ compater (Γαλλ. comper, καὶ commere, οἷον συμπατὴρ, καὶ συμμήτηρ), ὅθεν πάλιν τὸ κοινῶς κεμπάρος,-ρα, τὸ ὁποῖον καὶ αὐτὸ συγχύζεται, ὡς τὸ νενὸς (καὶ ἐπὶ τῆ βαπτίσματος καὶ ἐπὶ τῆ σεφανώματος)· λέγεται δὲ καὶ ἐκ τῆ ἀναδόχε ἢ τοῦ παρανύμφε πρὸς τὸν ἀναδεξιμαίες καὶ τοὺς νυμφίες, καὶ πάλιν κατὰ τόπες καὶ ἐκ τῶν ὑςέρων πρὸς τοὺς πρώτες (α)]. Καὶ εἰς τὴν

(α) Παράνυμφον, ἢ ὀρθότερον, παρανύμφιον ὠνόμαζον καὶ οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες τὸν καὶ ἄλλως πάροχον (παρὰ, ὄχος) καὶ νυμφευτὴν (φίλον συνοδεύοντα τὸν νυμφίον εἰς τὴν ἅμαξαν, καὶ φέροντα μετ' αὐτῆ τὴν νύμφην εἰς τὸν οἶκόν τε). Παρανύμφες λέγεσι τινὲς καταχρησικώτερον τὲς καὶ ἄλλως λεγομένες ἰδιαίτερον ἐπὶ τῆ γάμε ἀδελφοποιητὲς, καὶ Σλαβονικώτερον βρατίμες (βράτιμος, братъ, братъ мой = φράτωρ με, frater, ἀδελφὸς). εἶναι

Θεσσαλίαν τινὲς λέγεσι Σλαβονικώτερον, δοβάκι, καὶ οἱ Μάγνητες ἰδίως, ζαπόνι (запонъ, καὶ о-дѣвапь) τὸ παρὰ τοῖς αὐτοῖς πάλιν Θεσσαλοῖς ἑλληνικώτερον λεγόμενον παρασκέπασμα, -σκέπη, ἢ παρασκέπιον (τὴν τῆς νύμφης καλύπτραν). Οἱ Θεσσαλοὶ σῴζουσι καὶ πολλὰς λέξεις ἀρχαιοτάτας· οἷον οἱ μὲν περὶ τὸν Ὄλυμπον λέγουσιν ἀκόμη, ὡς ὁ Ὅμηρος καὶ Ἡσίοδος, πρήωνα, καὶ πρώονα, τὸν συνηθέστερον βράχον (πρηὼν, πρώων), οἱ δὲ Πεδιάσιοι (Καμπήσιοι), ἄτταν τὸν κοινότερον πατέρα (παρὰ δὲ τοῖς Χίοις ἰδίως ὁ πατὴρ λέγεται καὶ πάης, τετέσι πάας, ἀντὶ, πᾶς, πᾶ, ἀρχαία συγκοπὴ τῶ πάπας, ἐκ τῶ πάω, ὅθεν καὶ τὸ πατὴρ καὶ τὸ παὸς, πηὸς· ὡς ἔλεγον καὶ μᾶ, ἀντὶ μάτηρ, μήτηρ, κτλ.)· εἰς τὴν Θεσσαλίαν λέγουσι καὶ ἴτσιον (ἴσιον, ὑποκορισικὸν τοῦ ἴσον, μετὰ τοῦ συρισικοῦ πνεύματος σ, ἀντὶ ἴον) τὸ παῤ ἄλλοις βιόλα (viola, καὶ τῶτο = Γιόλος, Γιόλη, ἴωλος ὁ ἰοειδὴς), καὶ τερκικώτερον μενεξὲς καὶ μανουσάκι (α)· ὁμοίως καὶ τὸ παρὰ τοῖς πλείοις Τουρκικῶς γιαούρτι, παρὰ δὲ τοῖς Χίοις, ὀξυνόγαλα (ὀξύγαλα), οἱ Θεσσαλοὶ ἰδίως καλοῦσι μαρκάτην [ἀ-μοργάτη (ὡς ἐλάτη), οἷον (ἀμοργητὸς) ἀμοργητὴ, ἀντὶ ἀμερκτὸς, ἀμερκτὴ,

---

δὲ ἔτσι δύω νέοι, φίλοι τῶ γαμβρῶ, παραξέκοντες ἑκατέρωθεν τῶν δύω νυμφίων ἐν καιρῷ τῶ ςεφανώματος, καὶ δι' ὅλα τῶ γάμω συνοδεύοντες τὸν γαμβρόν. Τῶτο τὸ ἔθος δὲν εἶναι κοινὸν εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Ὁ δὲ παρὰ τοῖς Ποντικοῖς λεγόμενος τῶ γάμω καλέτερος (ἐκ τῶ καλήτωρ, Λτ. calator, κλήτωρ, κλητὴρ) εἶναι ὁ παῤ ἄλλοις καλεσὴς, ὁ προσκαλῶν εἰς τὸς γάμους.

(α) Ἐκ τῶ ἴον ἔπλασαν οἱ Βυζάντιοι χαριέσατα τὴν δενδρόϊαν, ἀντὶ δενδρόϊον, τὸ λευκόϊον, διὰ τὸ δενδροειδές· ὡς λέγομεν καὶ δενδρομολόχαν, δενδρολίβανον, κτλ.

ἢ καὶ μερκάτη ἀντὶ μερκτὴ, κατὰ παρένθεσιν τοῦ α (παρὰ τὸ ἀμέργω, μέργω, μέλγω, ἀμέλγω)· εἶναι δὲ ἡ μαρκάτη συγγενὲς τοῦ παρὰ τῷ Γαληνῷ μέλκα, Λατιν. melka, ἐκ τοῦ Γερμαν. melk, milch (γάλα) παρὰ τὸ melken = μέλγειν, μέλγω, καὶ Σλαβον. мельзю, ὅθεν καὶ млеко, молоко (γάλα) = μολγὸν, ἀντὶ μελκτὸν, ἀμελκτόν]· καὶ πρωτόγαλα, πρωτογαλίαν, τὸ ἄλλως λατινικώτερον, κολιάσρα (colostra), καὶ κοπτὸν (ἐλλειπτ. σῖτον) τὸ ἄλλως Τερκικῶς κεσκέκι, καὶ τὸ Ἰταλικώτερον δὲ μπάσαρδος (ὁ νόθος) οἱ Θεσσαλοὶ εὐφημότερον λέγεσι κοπέλιον, ἐκ τῆ κόπελος, ἢ,-λλος (τετέσι κόβελος, ἀντὶ κόβαλος, κόβαλλος, καὶ κώβαλος, συγγενῆ τῆ κύβελος, κυβέλη, κτλ. βλ. Ῥειμέρ. λεξικ.), ὅθεν καὶ κοπέλα (κόρη, νεᾶνις, καὶ ἡ παιδίσκη)· ὡς παρ' ἄλλοις κοπέλιον, ὁ ὑπηρέτης παῖς). Ὄβορὸν λέγεσιν οἱ Ἠπειρῶται Σλαβονικώτερον (ἐκ τῆ огородъ, оградъ, γ = β) τὸ παρ' ἄλλοις συνηθέσατον αὐλή, καὶ τζούπραν Ἀλβανικῶς, τὴν πανταχῆ κόρην, καὶ κορίτσιον (κορίσκιον), καὶ βάγιαν λατινικώτερον τὴν τροφὸν, καὶ κοινότερον, βυζάσριαν, καὶ παραμάνναν (α)· ἀλλ' οἱ αὐτοὶ σῴζεσι καὶ

(α) „Οἱ Ῥωμαῖοι βαΐαν καλῶσι τὴν τροφὸν, καὶ βαιῶλον, διὰ τὰς Βαΐας" (χωρίον Ἰταλίας· Στράβ. Ἐπιτομ. βιβ. δ, σελ. 98)· Ἄλλοι ἐτυμολόγησαν παρὰ τὸ βαῖον (διότι ὁ βαιῶλος ἢ βαΐβλος, bajulus, ὁ τροφὸς καὶ παιδαγωγὸς, ἔφερε ῥαβδίον φοίνικος). Ἀλλ' ἢ βαΐα ἢ βάγια, Baja, εἶναι (νομίζω) αὐτὸ τὸ Maja, μαΐα, μαῖα, (β = μ· ὡς βίττος = μίτος· καὶ τὸ κοινῶς παρ' Ἠπειρώταις βάβω = βάβα, Σλαβον. baba = μάμα, μάμμη, καὶ Λακων. μαμμᾶ = μαμμὼ, ὡς Ἰὼ, Ἰᾶν). Καὶ ὁ βαΐβλος, bajulus, φαίνεται οἷον μαΐβλος (ὡς ἐκ τῆ bajus = μαῖος, ὡς τὰ, Μαίων, Εὔ-μαιος). Βαΐβλος δὲ καὶ Μπάϊλος ὠνομάσθη κατὰ τὰς ὑστέρας Βυζαντινὰς χρόνας καὶ ὁ ἐν

πάμπολλα ἀρχαϊκώτατα καὶ ἀλλαχῆ ἀσυνείθιστα· οἷον, μάσακας (ἀκρίς· ἐκ τῆ μάσαξ, κος, εἶδος ἀκρίδος. Νίκανδρ. Θηριακ.)· λείμπα (λέμβα, λέπας) ἡ λοπὰς· λύκος (μάνδαλος θύρας. Ἡσύχ.)· καὶ (τὸ κοινῶς, κίτρινος, -νίζω) ἀχνὸς, ἀχνιάζω (=ὠχρὸς, ὠχριάζω· ω=ο=α, ν=ρ· ὡς τὸ Αἰολικ. ὰς = ὡς, καὶ, πελαχνὸς = -χρὸς, καὶ τὸ συνήθ. χνῶτα = χρῶτα, κτλ.)· γιωμένος (Γιωμένος, ἰὸς) τὸ κοινότερον σκωριασμένος (ὡς, γιωμένον ἀγγεῖον, σκωριασμένον, ὡς ἀγάνωτον· καὶ γιωμένον φαγίον, τὸ ἐκ τοιούτε ἀγγείε πικρὸν, ὡς καὶ ἰὸς ἡ σκωρία καὶ τὸ φαρμάκιον, κτλ.). Καὶ οἱ Μακεδόνες (ἐν Σέρραις) σῴζεσι τὸ νῆσος καὶ νῆσα, ἀντὶ τῶν κοινοτάτων πάπος, καὶ πάπια (ὀνοματοποιΐαι), καὶ ἄλλα πολλά. Ἀλλὰ ποίων ποῖα πρῶτον, ποῖα δ' ὕστερον νὰ φέρω παραδείγματα; ὁμοιάζω ξυλοκόπον, ὅστις ἐμβαίνων εἰς πυκνότατον δάσος, ἀπορεῖ ἐκ ποίε πρώτου δένδρου νὰ ξυλευθῇ. Τόσον λέγω μόνον, ὅτι πολλὰ ὀλίγοι βαρβαρισμοὶ θέλεσι μείνει εἰς τὴν γλῶσσαν, ὅταν ἐκ

Κωνσαντινεπόλει Πρόξενος ἢ Κόνσελος τῆς Βενετίας, ὡς τροφός τις ὢν καὶ ἐπιμελητὴς τῶν ἐκεῖσε ὁμογενῶν τε ἐμπόρων (ὅθεν καὶ μέχρι τε νῦν οἱ Τοῦρκοι bailoz καλοῦσι πάντα κόνσελον). Ἀλλ' ὅμως τὸ bajulus, νομίζω μᾶλλον ἐκ τῆ majus (bajus), major, magis = μάγας, μέγας, μέγαλος (μάγυλος, bajulus), ὡς καὶ τὸ magister = μάκισορ, μήκισος (μᾶκος, συγγενὲς τῆ μάγας, μέγας). Τὸ δὲ συνήθως παραμάννα = ἄλλη μάννα (τῆς παρὰ σημαινέσης τὸ ἔγγισα· ὡς λέγομεν καὶ, παραπαπᾶς, παραυθέντης, παραδελφὸς, παραγυιὸς, παρακόρη, παραπαίδα, -παίδιον, τὸ καὶ ψυχοπαίδιον, ψυχογυιὸς, ἐπὶ τῆ θετῆ υἱῆ, κτλ.)· αὐτὸ δὲ τὸ μάννα (ὑποκορισικ. μαννάριον, παρὰ Λεκιανῷ) εἶναι = μάμμα (μμ = νν) μάμα, μάμμη, μαμμαία, μεμμία, ὅθεν καὶ ἡ παρὰ Θετταλ. μαννία, ἢ μαννιὰ (μάμμη, τίτθη).

τῶν κατὰ τόπους ἰδιωμάτων συναχθῶσιν εἰς ἓν ὅλαι αἱ γλωσσηματικαὶ λέξεις, αἵ τινες εἶναι αἱ πλεῖσαι τῶν παλαιῶν διαλέκτων, καὶ ἄλλαι νεώτεραι, χαριέσατα πεπλασμέναι, καὶ πολλάκις συνθεμέναι κατ' ἀσείαν μεταφορὰν, ἀντὶ παλαιοτέρων ὀνομάτων, ὅσα ἢ ἀπηρχαιώθησαν, ἢ καὶ εἰς ἄλλην μετέπεσαν σημασίαν· οἷον, ἀντὶ τοῦ ἀπηρχαιωμένου βλεφαρὶς ἄλλοι μὲν τώρα λέγουσιν ὀμματόκλαδον (κλαδίον, κλωνάριον ὀμματίου), καὶ ἄλλοι συνηθέστερον, τσύνορον [ἐκ τοῦ σκύνιον = βλεφαρὶς (Νίκανδρ. Θηριακ.), καὶ τοῦτο ἐκ τοῦ μὴ σῳζομένου παρὰ τοῖς παλαιοῖς σκύνος, δωρικῶς σκύνορ, σκ = τσ, τσύνορ, τσύνορον· ἴσως καὶ σκύναρ, σκύναρος, ὡς εἶπαν καὶ τὸ σκῆνος, (σκῖνος) σκίναρ· ἐκ τοῦ σκύνος, σκύνιον, ἔγειναι καὶ τὸ ἐπισκύνιον]· καὶ πάλιν λέγομεν ὀμματόφυλλον (φύλλον ὀμματίου), ἀντὶ τοῦ βλέφαρον (δωρικῶς γλέφαρον), τὸ ὁποῖον πολλαχοῦ μὲν ἀπηρχαιώθη· εἰς δὲ τὴν Θεσσαλίαν καὶ ἀλλοῦ γλέφαρον ὀνομάζουσι πολλοὶ τὸ κοινότατα μέτωπον, παρὰ δὲ τοῖς Χίοις καὶ κέτελον (κύταλον), κτλ. Ἔχει δὲ πολλὴν περὶ τὴν σύνθεσιν εὐκολίαν ἡ λαλουμένη, ὡς καὶ ἡ παλαιὰ Ἑλληνική· καὶ ταύτης πολλὰς λέξεις, ἔκ τινων ἀπηρχαιωμένων ἢ σπανίων μορίων συντεθειμένας, τὰς μετασυνθέτει διὰ ἄλλων συνωνύμων φωνῶν· οἷον τὰς ἐκ τοῦ δυς, καὶ ευ, κοινῶς τὰς συνάπτομεν μετὰ τῶν ταὐτοσημάντων δύσκολος, ἢ εὔκολος, καὶ (ὡς πολλάκις καὶ οἱ παλαιοὶ), κακὸς ἢ καλὸς· ὡς, δύπλυτος, δυσκολόπλυτος· καὶ, δύσροφος, δυσροφία, καὶ κακοτροφία, κακοτροφέω (Θεόφρ.), συνήθ. κακοτρέφω, κακόθρεπτος, κακοθρεμμένος· εὔζωος ἢ εὔβιος (Ἀρις.), καὶ καλόβιος (Παῦλ. Ἀλεξ.), συνήθ. καλοζώητος, καλόζωος·

εὐμέριος, εὐκολομοίραστος· εὐγνώνων, καὶ καλογνώμων (Πρόκλ.), συνήθ. καλόγνωμος (ὡς ὁμόγνωμος. Πολυδ. γ, 54· καὶ ἄγνωμος, δίγνωμος, Σεϊδ.)· εὐήμερος, καὶ (Παλλαδᾶς ἐπιγρ.) καλήμερος [ὅθεν καὶ ὁ κοινότατος χαιρετισμὸς, καλὴ ἡμέρα = εὐημερία, εὐήμερον φάος Σοφοκλ. (ἐκ δὲ τῆ, ἀγαθὴ ἡμέρα, ὁ Ἀγαθήμερος, Ἀθηναῖος· ἐν ἐπιγραφ. ἀττικ. Ὀλυμπ. 236, παρὰ Boeck. σελ. 385· κατὰ τὸ συνήθως, Καλημέρις)· καὶ καλημερίζω, οἷον εὐημερίζω. Οὕτως ἐπλάσθησαν καὶ τὰ, καλεσπέρα, καλὴ νύκτα,-ὥρα, καληνωρίζω, καλεσπερίζω, καλονυκτίζω, κτλ. (α),

---

(α) Αἱ συνήθεις εἰς τὴν γλῶσσαν προσαγορεύσεις, καλημέρα, καλεσπέρα, καληνύκτα, καὶ (μετὰ μεσημβρίαν) καλὴ ὥρα, καὶ ὥρα καλὴ, καὶ (πρὸς τὲς ἐργαζομένες) ὑγεία σας, ἢ, καλῶς κάμνετε (= εὖ πράττειν), κτλ. ἦλθον εἰς χρῆσιν κατὰ τὸν γ, ἢ δ, αἰῶνα μ. Χ. εἰς δὲ τὸν β ἐπεκράτην ἀκόμη κοινῶς τὸ χαῖρε, καὶ ὑγίαινε (βλ. Δεκιαν. Περὶ τῆ ἐν προσαγορ· πταισμ.)· καὶ ὕσερον δὲ μεταξὺ τῶν πεπαιδευμένων, καὶ μάλιστα εἰς τὰς ἐπιστολάς των (Μέγ. Βασίλ. ἐπιστολ. ο, ἧς ἡ ἀρχὴ „Χαίρειν μὲν ὃ λέγομεν". καὶ Γρηγ. Θεολ. ἐν εἰχ.). Εἰς τὰς ἐπιστολὰς διετηρήθη τὸ χαῖρε, καὶ ὑγίαινε, ἢ ἐρῶσο, καὶ ἐφεξῆς (βλ. Κορυδαλ. ἐπιστολόρ.), καὶ ἕως σήμερον παρὰ τοῖς γραμματισμένοις· τὸ δὲ χαῖρε ὀλιγώτατοι τάτων λέγουσι, προσαγορεύοντες ἀλλήλες. Τὰ δὲ καλημέρα καὶ καλὴ νύκτα μετεδόθησαν ἀπὸ τὲς Ἕλληνας καὶ εἰς τὸν παρακμάζοντα Λατινισμὸν (bonus dies), καὶ εἰς ὅλα τὰ σημερινὰ τῆς Εὐρώπης ἔθνη (Ἰτ. buon di, buon giorno, g=d, ἐκ τῆ dies, diurnus, ὅθεν καὶ τὸ jour, Γαλ. bon jour, καὶ bon nuit, Γρμ. gut Morgen, -Nacht, κτλ.). Ὡσαύτως μετέβησαν ὕσερον αἱ προσαγορεύσεις καὶ εἰς τ' Ἀσιανὰ ἔθνη, εἰς μὲν τὲς Ἄραβας σπανίως, συνηθέσαται δὲ εἰς τὲς Τόρκυς (sabah khaîr, axiam khair ola), κτλ. Ὁ δὲ τῶν Ἀσιανῶν ἀρχαιότερος χαιρετισμὸς εἶναι τὸ seliam (εἰρήνη· ὡς καὶ παρ' Ἑβραίοις· βλ. Β. Βασιλ. ΙΗ, 28· καὶ Ματθ. Ι, 12)· ἀλλ' οἱ παλαιοὶ Ἰνδοὶ προσαγορεύοντες ἔλεγον, Καλὲ! = χαῖρε (Πλέτ. Ἀλεξάνδρ.). Ἀπὸ τὸ χαῖρε ἔμειναν εἰς

καὶ, καλὴ χρονία, ἦ, εἰς χρόνες πολλὲς, καὶ τὲ χρόνε (ὡς, καὶ εἰς ἔτος ἄλλο, εἰς νέωτα, ὥραισιν ἴκοιο), καλοχρονίζω (καὶ τὰ ἐναντία, κακοχρονίζω, κτλ.]. Καὶ ἐκ τῆ εὐκαιρία, ἢ εὐωρία (εὐδία) εἴπομεν τὸ θέρος καλοκαίριον, καὶ καλοκαιρίζει (ἐπὶ εὐδίας), καὶ πάλιν, ξεκαλοκαιριάζω (παραθερίζω), καὶ καλωσκαιρίζω (ἐγκαίρως γεύομαι πρωτοφανήσιμον καρπόν)· ὡσαύτως καὶ ἐκ τοῦ δύσγηρως, εὔγηρως, λέγομεν κακόγηρος, κακογηρασμένος, κακογηράζειν, καλογηράζειν, καλογηρασμένος (τὸ δὲ καλόγηρος ἰδίως ἐπὶ Μοναχῶν=καλὸς γέρων, γέροντας, ἐπὶ τιμῆς· βλ. ἔμπροσθ. σελ. 303. Ἡ δὲ λέξις ἔλαβε ταύτην τὴν σημασίαν ἀπὸ τοῦ ἔκτου ἀκόμη αἰῶνος, καὶ ἴσως πολὺ πρότερον· βλ. Μόσχε Λειμωνάρ. τῷ 600, μ. Χ. καὶ Ἡρωδιαν. ἐπιμερισ. λέξ. Ναζωραῖος), καὶ ἄλλα μυρία· μετὰ τῶν ὁποίων ἂς ἀριθμηθμῶσι καὶ αἱ συνήθεις ἐκ τῶν κυρίων ὀνομάτων παρωνομασίαι· οἷον, Καλοϊωάννης (καὶ Ἄννα Κομν. βιβ. δ), Καλοκυρίτσης (Καλοκύριος, καλὸς κύριος, Κύρος)· καὶ,

---

τὲς Ἕλληνας κοινῶς τὸ χαιρετῶ καὶ χαιρετήματα, καὶ (χαιρετίζω) χαιρετισμός· τὸ δὲ ὑγίαινε λέγομεν συνήθως πρὸς τὸν πταρνύμενον, καὶ ἄλλως, ὑγεία σε· παρὰ δέ τισι τῶν νησιωτῶν καὶ, σωθῇς (σωθείης), καὶ, σωτηρία! ἐκ τῆ ἀρχαίε „Ζεῦ σῶσον! (ὡς ἔλεγεν ὁ πταρνύμενος). Καὶ οἱ παλαιοὶ Σλάβονες, ἰδίως δὲ τώρα οἱ Ῥῶσσοι, προσαγορεύοντες λέγουσι здравствуй (ὑγίαινε, ὡς τὸ „οὖλέ τε καὶ χαῖρε“, ἐκ τῆ здравіе, ὑγεία· καὶ, на здоровье εἰς ὑγείαν, ὡς καὶ συνήθως ἐπὶ πταρμῆ, καὶ προπόσεως, à votre santé), ἀναχωρεῦντες δὲ λέγουσι прощай, прости (ἄφες, συγχώρησον, ἀπόλυσον). Εἰς τὴν Ἑλλάδα λέγομεν καὶ, εὐλόγησον, πρὸς τὲς ἱερωμένες· πρὸς δὲ τὲς μοναχὲς ἰδιαίτερα, Μετάνοιαν (βλ. καὶ Ἰωσήφ Βρυεν. τόμ. β, Διάλεξ.)

Κάκοδῆμος, κτλ. καὶ (τὸ φοβερὸν εἰς τὲς Τέρκυς, ἢ διὰ κακοτοπίαν) Κακοσέλιον (τὰ δὲ Κακκαβέλια ἐκ τῦ κακκάβιον) · ὡς τὰ Ὁμηρικὰ, Κακοΐλιον, Δύσπαρις, Αἰνόπαρις, Ἶρος Ἄϊρος (κακό-Ιρος), καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Ταῦτα μικρὰ καὶ ὀλιγώτατα σκιαγραφίας ἴχνη τῶν ἰδιωμάτων τῆς λαλεμένης ἡμῶν γλώσσης, εἰς τὰ ὁποῖα ἴσως ἐμπαρόδως ἐπανέλθωμεν πάλιν καὶ ἐν τοῖς ἐφεξῆς. Ταύτην τὴν γλῶσσαν ἀναφέρουσιν οἱ Ἐρασμίται ὡς προφανεσάτην ἀπόδειξιν τῆς παντελῦς ἡμῶν ἐκβαρβαρώσεως καὶ περὶ τὴν ἔκφρασιν τῶν ἐννοιῶν, καὶ περὶ τὴν προφορὰν τῶν γραμμάτων ἅμα καὶ τῶν τόνων τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς! Ταύτην ὠνόμασαν, ἄλλος μὲν θυγατέρα τῆς Ῥωμανικῆς, ἄλλος δέ τις ἄλλης τινὸς βαρβαρικῆς, διὰ τὰς εἰς αὐτὴν προσκολληθείσας βαρβάρυς ξενοφωνίας· ἐν ᾧ καὶ ταύτας αὕτη τὰς μεταχειρίζεται ὡς δεσποροίκυς, καὶ τὰς καθυποτάσσει εἰς τὸν ἰδιάζοντα καὶ φυσικὸν αὐτῆς χαρακτῆρα, καθὼς προείπομεν· τὰ παντοδαπὰ καὶ ἑτεροφυῆ στοιχεῖα τῶν ἀλλοφύλων λέξεων ὁμοιάζουσι πολλάκις εἰς τὴν κοινὴν ἡμῶν γλῶσσαν ὡς φύματά τινα, ἢ ἀκροχορδόνες, αἵτινες εἰς σῶμα καλὸν παρὰ φύσιν φυτρώσασαι καὶ συσσαρκωθεῖσαι, μετέλαβον ἔπειτα τὸ φυσικὸν τοῦ σώματος χρῶμα, καὶ φαίνονται ὡς μέρη τύτυ σύμφυτα καὶ ὁμοφυῆ (α). Ζ) Τέλος, θέλουσιν ὁμολογήσει

(α) Ὁ περικλεὴς φιλολόγος καὶ ἀρχαιογράφος Βοιττιγέρος (Böttiger) πρὸ πέντε ἤδη ἐτῶν ἔγραψε, Μίαν λέξιν περὶ προφορᾶς τῆς παλαιᾶς Ἑλληνικῆς γλώσσης (Ein Wort über die Aussprache des Altgriechischen, ἐν τῷ Wegweiser im Gebiete der Künste, etc.). Ἀλλ' εἰς ταύτην τὴν Μίαν λέξιν παρενέβαλε πλειοτέρας παρὰ μίαν φράσεις κατὰ τῆς κοινῆς ἡμῶν γλώσσης καὶ προφορᾶς, πρὸς τὰς ὁποίας χρεωστῶμεν νὰ ἀπαντήσωμεν, ὅσον

οἱ Ἐρασμίται, ἔτι καὶ ὅσα ξενικὰ ὀνόματα φέρουσι πρὸς ἀπόδειξιν τῆς περὶ τὴν προσῳδίαν καὶ τὴν ἄλλην προφορὰν ἐκβαρβαρώσεως τῆς κοινῆς ἡμῶν διαλέκτου, δὲν τὰ ἐξακριβόνουσιν

δυνάμεθα καὶ ἡμεῖς μονολεκτικῶς, σῴζοντες ἄλλως πᾶσαν τιμὴν πρὸς τὴν περιώνυμον σοφίαν τοῦ ἀνδρός.—„Ἡμεῖς (λέγει· τετέχασιν οἱ Ἐρασμίται) δὲν δυνάμεθα νὰ προτιμήσωμεν τὸν Ἰωτακισμὸν τοῦ Ῥαϋχλίνου παρὰ τὸν τοῦ Ἐράσμου Ἠτακισμὸν εἰς τὴν προφορὰν τῆς παλαιᾶς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἐπὶ λόγῳ τάχα, νὰ μᾶς καταλαμβάνωσιν οἱ νεώτεροι Ἕλληνες“! —Ἀγαθῇ τύχῃ (ἀποκρίνονται οἱ Ἕλληνες)! φυλάττετε, ὦ βέλτιστοι, διὰ παντὸς, ἂν δοκῇ, καὶ τὸν Ἠτακισμὸν (ἐκ τοῦ ἦτα, ἀντὶ ἦτα), καὶ τὸν Διφθογγισμὸν (ἢ Αἰεϊαυευοϊυϊσμὸν), εἰ δὲ θέλετε, καὶ τὸν Ἐννινιασμὸν, καὶ ὅν τιν' ἄλλον ἀγαπᾶτε μὴ Ἑλληνισμόν! Πολλὰ ὀλίγον μέλει τοὺς Ἕλληνας εἰς τὴν Ἑλλάδα, πῶς προφέρουσι τὴν γλῶσσάν των ὀλίγαι δεκάδες ξένων Ἑλληνιστῶν εἰς τὰ ἰδιά των μελετητήρια, ὅταν ἀναγινώσκωσι τὰ Ἑλληνικὰ βιβλία· καθὼς ἐδ' οἱ Γερμανοὶ πάλιν δὲν ἤθελον φροντίζει, ἂν ὀλίγοι τινὲς Ἕλληνες, ἢ ἄλλα ἔθνος ἀνθρωποι, ἔξω τῆς Γερμανίας ἀνεγίνωσκον τὸν Κλώψοκον καὶ τὸν Σχίλλερον παρατραυλίζοντες κατά τινα ἰδιότροπον φαντασίαν των. Καλὸν βέβαι' ἤθελεν εἶσθαι, καὶ πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν φιλολογίαν ὠφελιμώτερον, ἂν ὡμοφωνοῦσαν πρὸς τοὺς Ἕλληνας καὶ οἱ ἔξω τῆς Ἑλλάδος θεράποντες τῶν Ἑλληνικῶν Μουσῶν (λέγων δὲ τοὺς Ἕλληνας, συμπεριλαμβάνω καὶ τοὺς Ῥαϋχλινείους Ἑλληνιστάς· διότι καὶ ἔτοι προφέρουσιν εἰς τὴν Εὐρώπην τὰ Ἑλληνικὰ, καθὼς οἱ Ἕλληνες εἰς τὴν Ἑλλάδα· ὥστε δὲν διαιρεῖ ὀρθῶς ὁ σοφὸς Βοιττιγέρος, ὀνομάζων Ἐρασμίτας, καὶ Ῥαϋχλινιανοὺς, καὶ νεωτέρους Ἕλληνας· Ῥαϋχλινισμὸς εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ Ἑλληνισμός· μένει δὲ λοιπὸς μόνος ὁ Ἐρασμισμός, ὡς αἵρεσις ἀντίθετος καὶ πολέμιος τῆς καὶ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος κοινῶς ἐπικρατέσης Ἑλληνικῆς προφορᾶς). Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ Ἐρασμίται καταφρονοῦσι καὶ τὸ περὶ τὴν πάτριον γλῶσσαν ἐθνικὸν ἡμῶν δικαίωμα, καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς ἀπαγγελίας τὴν ἀρχαιότητα, καὶ τὰς ἄλλας τὰς ἰσχυρὰς τῆς γνησιότητος αὐτῆς ἀποδείξεις· ἐπιμένουσι δὲ ἄκαμπτοι καὶ ὀρθοὶ εἰς τὸ χθὲς καὶ πρῴην πεπλασμένον σύστημα τοῦ Ἐτα-

ὀρθῶς καὶ εὐτυχῶς. Εἴδομεν ἐν τοῖς προλαβοῦσι (σελ. 483), πῶς ὁ Ἐννίνιος ἠπατήθη, νομίζων λέξεις καὶ φράσεις ἀλλοφύλους τὰς ἐμφυλίους Ἑλληνικάς· παρομοίως ἀπατῶνται καὶ εἰς τὴν

κισμῦ, ἢ Ἀντιωτακισμῦ (ἢ ὅπως ἄλλως χαίρουσιν ὀνομάζοντες τὴν ὄρεξίν των, καθ' ἣν ἀξιοῦσι νὰ κανονίζωσι τὴν εὐφωνίαν καὶ ὀρθότητα τῶν φθόγγων τῶν Ἑλληνικῶν, ἄνθρωποι ἀλλόγλωσσοι, καὶ πεποιωμένοι καθεὶς ἀπὸ τῆς μητρικῆς αὐτῶν γλώσσης τὴν ἰδιοτροπίαν)· ἂς ἐρασμίζωσι λοιπὸν ποικίλως καὶ παντοδαπῶς, διότι δὲν σέργουσιν ἁπλῶς νὰ ἑλληνίζωσι! Τελάχιστον θέλουσιν ἑλληνίσει ἐξ ἀνάγκης, ὅταν τύχωσι τινὲς ἐξ αὐτῶν νὰ συνέλθωσιν εἰς ὁμιλίαν μὲ τοὺς Ἕλληνας, ἐὰν μέλλωσι νὰ ἐκφράσωσι καταληπτῶς τὰ νοήματά των· καὶ τότε θέλουσι καὶ ἄκοντες ὁμολογήσει, πόσον ὑπερβαίνει καθολικὴ τῶν ἐθνῶν προφορὰ τὴν μεταξὺ τινῶν μερικὴν καὶ ἰδιόρρυθμον συνθήκην, περὶ τὴν χρῆσιν γλώσσης ὁποιασδήποτε. Πολλὰ γένη φωνῶν εἶναι εἰς τὸν κόσμον. Ἔπλασε καὶ ἡ τῶν Ἐρασμιτῶν ἑταιρεία συνθήκην ἐκφωνήσεως ἰδιαιτέραν, καθ' ἣν ἐκφέρουσι πρὸς ἀλλήλους τὰς λέξεις τὰς Ἑλληνικάς, ἐναντίον εἰς τὴν ζῶσαν καὶ νενομισμένην τῶν Ἑλληνικῶν ἐθνῶν ἀπαγγελίαν. Ἀλλ' ἡ συνθήκη των εἶναι πάντοτε μερική, καὶ περιωρισμένη μόνον εἰς τὰς μεταξύ των συνδιαλέξεις. Ὁμοιάζει γραφὰς συνθηματικὰς (τσίφρας), τὰς ὁποίας μόνοι πάλιν ἐννοοῦσιν ὅσοι ἔχουσι τὸ κρυφὸν κλειδίον των· ἢ μᾶλλον, ὁμοιάζει μερικὸν μεταξὺ δύω τινῶν συμβόλαιον, παράνομον καὶ ἄδικον, τὸ ὁποῖον οἱ ὀρθοὶ τῆς πολιτείας νόμοι καταδικάζουσι. Τοιαύτας τινὰς συνθήκας προφορᾶς πλάττουσι πολλάκις πρὸς ἀλλήλους καὶ οἱ Ἕλληνες, παίζοντες κατὰ τόπους, τὰ λεγόμενα Κορακισικά (λέξεις Ἑλληνικὰς, προφερομένας συνημμένας μετ' ἄλλων τινῶν προσθέτων γραμμάτων ἢ συλλαβῶν, κατά τινα τρόπον ὡμολογημένον μεταξὺ ὀλίγων τινῶν, διὰ νὰ ἦναι ἀκατάληπτοι πρὸς τοὺς ἄλλους τοὺς ἀκόντας· λέγονται καὶ Καππακισικὰ ἐκ τοῦ καππακίζω, ὡς λέγουσιν ἀσείως οἱ Θετταλοὶ τὸ συλλαβίζω, παρὰ τὸ κάππα γράμμα, ὡς ἐκ τοῦ ἰῶτα ἰωτακίζω, κτλ. Ἕτερον δέ τὸ σκαμπάζω = σκομπάζω, ἀντὶ σκοπάζω, ἐκ τοῦ σκοπιάζω, Ἰλ. κ, 40. σκοπῶ, κατανοῶ)· καὶ τὰ Ἐρασμικὰ Ἑλληνικὰ εἰς τ' αὐτία τῶν Ἑλλήνων τίποτ' ἄλλο δὲν διαφέρουσιν ἀπὸ τὰ Κορα-

θεωρίαν πολλῶν ἄλλων τῆς γλώσσης μας ὀνομάτων, τὰ ὁποῖα κακογράφησι, καὶ κακοεξηγῆσι, παρεκτρεπόμενοι ἀπὸ τὴν κακὴν τῆς αἱρέσεως αὐτῶν προφοράν· οἷον, προφέροντες εἰς τὰς

κισικὰ, παρὰ κατὰ τὴν ὀνομασίαν· καὶ ἴσως εἶναι δικαιότερον νὰ παρονομασθῶσιν ἀπὸ τῆς Ἀρκάδας καὶ τῆ Λέοντος τὸ σχολεῖον, ὅπε πρῶτον ἐτέθησαν τὰ στοιχεῖα τῆ Ἐρασμικῆ συσήματος (βλ. σελ. 493)—„Πρέπει ἄρά γε (λέγει ὁ σοφὸς Βοιττιγέρος) νὰ προφέρωμεν τὰ Λατινικὰ ὡς ἂν τὰ Ἰταλικά;“— Κακὸν τῆτο; ἀλλὰ πόσῳ χειρότερον εἶναι νὰ προφέρωμεν τὰ Ἑλληνικὰ ὡς ἂν τὰ Ὁλλανδικά; καὶ ἄλλοτε πάλιν, ὡς ἂν τὰ Λατινικά; τίς μᾶς κατηράσθη τοιαύτην σύγχυσιν γλωσσῶν, τόσον διαφερεσῶν ἀπ' ἀλλήλων; Πάσης γλώσσης μέτρον καὶ κανὼν εἶναι τὸ ζῶν καὶ λαλῆν αὐτὴν ἔθνος. Καὶ τὰ μὲν Ἰταλικὰ προφέρονται παντῆ, ὡς τὰ προφέρεσιν οἱ ζῶντες Ἰταλοί. Τῶν δὲ μακαρίτων Λατίνων τὴν γλῶσσαν οἱ σημερινοὶ Λατινισαὶ, οἵ τε Γερμανοὶ καὶ Γάλλοι καὶ Ἄγγλοι καὶ οἱ λοιποὶ, τὴν προφέρεσιν ἐν πολλοῖς ἀσυμφώνως πρὸς ἀλλήλες, ἐφαρμόζοντες τὰς φθόγγες της καθεὶς εἰς τῆς μητρικῆς αὐτῆ γλώσσης τὴν ἰδιοφωνίαν· διότι Λατίνων ἔθνος πλέον δὲν ὑπάρχει, νὰ μᾶς διδάξῃ τὴν γνησίαν ἀπαγγελίαν τῶν φωνῶν τε. Ἀλλὰ καὶ ζώσης ἔτι καὶ ἀκμαζέσης τῆς λατινίδος ὁ φθόγγος διέφερε πολὺ παρὰ τὸν Ἑλληνικόν· ὡς ἐμαρτύρησεν ὄχι ἅπαξ ὁ Κυντιλιανὸς ὁμολογήσας, „ὅτι ὁ λόγος ὁ τῶν Ἑλλήνων εἶναι παρὰ τὸν Λατινικὸν γλυκύτερος καὶ καλλιφωνότερος· διάφορος δὲ τέτων ἑκατέρων καὶ ἡ προσῳδία (Quintil. I, 5· καὶ XII, 10, 27—38). Ὥσε τὸ προβαλλόμενον παράδειγμα δὲν ἔχει κἀμμίαν σχέσιν πρὸς τὴν γνησίαν προφορὰν τῆς Ἑλληνικῆς, ἔτε τῆς παλαιᾶς (πρὸς τὴν ὁποίαν παραβάλλεται πλαγίως ἡ Λατινική), ἔτε τῆς καθ' ἡμᾶς (τὴν ὁποίαν αὐτεξησίως διαχωρίζει ὁ σοφὸς ἀνὴρ ἀπὸ τὴν παλαιὰν Ἑλληνικὴν, διὰ νὰ τὴν ἐξισώσῃ, κἂν θέμις κἂν μὴ θέμις, πρὸς τὴν Ἰταλικήν· ἐν ᾧ αὕτη τόσον διαφέρει ἀπὸ τὴν κοινὴν τῶν Ἑλλήνων γλῶσσαν, ὅσον καὶ οἱ Ἰταλοὶ ἀπὸ τὲς Ἕλληνας· βλ. ἔμπροσθ. σελ. 525)—„Ἡμεῖς (λέγει), χάρις εἰς τὰς Ὀλυμπιάδας Μέσας! τόσον ἐπροκόψαμεν, ὥσε εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς ἡμετέρας Σχολὰς ἤδη ἐπικρατεῖ ἡ ὀρθοτέρα κατ' Ἔρασμον προφορά“!— Καλὴ μὰ τὴν ἀλή-

Ἑλληνικὰς λέξεις τὸ η ὡς ε, καὶ τὸ ιε ὡς τὸ Λατινικὸν je, τὸ δὲ γ πάλιν ὡς τὸ Λατινικὸν g, καὶ νομίζοντες ὅτι τοῦτο κακῶς ἡμεῖς προφέρομεν ὡς je, ἐξέλαβον ἔπειτα καὶ τὰ εἰρημένα

θειαν προκοπὴ, ἡ πρόοδος τῆς κακοτεχνίας! καὶ καλὴ πρὸς τὰς Ὀλυμπιάδας Μέσας εὐχαριςία, ἡ διὰ τῆς βαρβαροφωνίας τῶν γνησίων αὐτῶν φθόγγων ἀνόσιος βεβήλωσις! Μὴ, νὰ ζῆτε φιλόμεσοι Ἐρασμῖται, μὴ δοξολογῆτε τὰς Ὀλυμπίας θεὰς τοιαύτην ἄχαριν καὶ ἀπαίσιον, προσθέτω δ' ὅτι καὶ κινδυνώδη δοξολογίαν· ἄλλας εἰς αὐτὰς προσφέρετε θυσίας, ἐπαξίας καὶ καθαράς· ἔχετε δὲ πολλὰς χαριςηρίων ἀφορμάς· πολλὰ σᾶς ἐδώρησαν δῶρα κάλλιςα σοφίας· πολλὰς τέχνας καὶ ἐπιςήμας, ὅσας παρελάβετε παρὰ τῶν πρώτων αὐτῶν θεραπόντων καὶ συμπολιτῶν, τῶν Ἑλλήνων, ὁμοῦ μὲ τὴν γνησίαν τῆς γλώσσης των προφοράν· ἐπειδὴ δ' ἐκείνην ἠθετήσατε, πλάσαντες καθ' ἑαυτὰς ἄλλην ξένην καὶ ἀσύμφυλον· μεταχειρίζεσθε τὴν κατατολμηθεῖσαν ταύτην, ἐὰν θέλητε· ἀλλ' ὅμως (ἐὰν πίθησθε εἰς ἄλλας σας συναδελφὰς, ὑπηρετοῦντας πλησιέςερον τὰς Μέσας εἰς τὸν Ὄλυμπον), μήτε νὰ τὴν ἐπαινῆτε ὡς ὀρθοτέραν, καὶ ὅταν τὴν προφέρητε, εὔχεσθε νὰ μή σας ἀκούσωσιν αἱ Θεαί. Τοιαύτην βάρβαρον φθόγγων κακοηχίαν τὴν μισοῦσι περισσότερον παρὰ τὴ Θαμύριδος τὴν μουσικήν! —„Ἢ μήπως (λέγει) πρέπει νὰ προκρίνωμεν ἀντὶ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς προφορᾶς τὴν διεφθαρμένην τῶν νῦν Ἑλλήνων, χάριν τῆς ἀνδρείας των;“— Καὶ τί κοινὸν ἔχει γλώσσης προφορὰ πρὸς τὰ τωρινὰ τῶν Ἑλλήνων κατορθώματα; ἂν οἱ Ἕλληνες εἰς τὰς νῦν παρόντας αὐτῶν ἀγῶνας ἠνδραγάθησαν, χάριν τῆς ἀνδρείας ἔχουσι τὴν ἐλευθερίαν. Ἀλλ' ὅμως ἂς δεχθῶμεν ταύτην τῆς Ἑλληνικῆς ἀνδρείας τὴν πάρεργον ἀνάμνησιν, ὡς θερμοτέραν ἔκφρασιν καρδίας εἰλικρινῶς ἐνθουσιώσης πρὸς τὰ καλά (ἐπειδὴ ὑπάρχουσι καὶ ξένοι μυρίοι, τιμῶντες τοὺς Ἕλληνας ὡς γενναίους· καὶ πολλοὶ ὀλίγοι ἔμειναν τὴν σήμερον ὅμοιοι μὲ ἕνα κἀππποιον Εὐρωπαϊκῆς μεγάλης πόλεως Ἐφημεριδογράφον, ὅςις ἐξέδωκε προχθὲς, „ὅτι οἱ Ἕλληνες εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος αὐτῶν ἀγῶνα δὲν ἔχουσιν ἄλλον τινὰ τίτλον ἢ δικαίωμα, παρὰ τὰ ὄνειρα τῶν Σχολείων!“). Ἐπειδὴ δὲ ἐνθυμήθη μετ' εὐφημίας τὴν ἀν-

τῆς γλώσσης μας, καλόγηρος καὶ κακόγηρος, ὅτι εἶναι τάχα, calojeros καὶ cacojeros, ἤτοι καλο-ἱερὸς, καὶ κακο-ἱερός! ἀλλὰ καὶ ὅταν ποτὲ τύχῃ νὰ γράψωσιν Ἑλληνικὰ περιπίπτωσιν

δρείαν τῶν Ἑλλήνων ὁ τῆς γλώσσης των κατήγορος, ἔπρεπεν εὐλόγως ἐκ τούτου νὰ συμπεράνῃ καὶ ὅτι, ἂν οἱ Ἕλληνες ὑπὸ τὸν βαρὺν καὶ πολυχρόνιον τῆς τυραννίας ζυγὸν δὲν διέφθειραν τὴν ἀρετὴν καὶ τὸ φρόνημα τῶν προγόνων των, πολλῷ μᾶλλον διετήρησαν ἀδιάφθορον τὴν γνησίαν ἐκείνων προφορὰν εἰς τὴν ὁποίαν παρ' αὐτῶν τούτων ἐκληρονόμησαν γλῶσσαν, παῖς παρὰ πατρὸς διὰ ζώσης φωνῆς καὶ διὰ τοσούτων αἰώνων ἀδιακόπως παραλαμβάνοντες τὴν χρῆσιν τῶ λόγω καὶ τῶν στοιχείων του. Ὥστε οἱ Ἕλληνες σῴζουσιν ἐξάπαντος τὴν παλαιὰν τῶν Ἑλλήνων προφοράν· ἡ δὲ τῶν Ἐρασμιτῶν δὲν εἶναι οὔτε τῶν παλαιῶν, οὔτε τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων, οὔτ' ἐγγὺς Ἑλληνικῆς· ἀλλ' ὑπάρχει τοῦτ' αὐτό, τὸ ὁποῖον καὶ ὀνομάζεται, Ἐρασμικὴ, τουτέστι ξενικὴ καὶ πάντη ἀλλοτρία τῆς Ἑλληνικῆς φωνῆς· πλάσμα βαρβαρόφωνον ἀλλοφύλων καὶ ἀλλογλώσσων ἀνθρώπων, τῶ Δεζιδεράνδω Ἐράσμω· ὅστις πρὸ τριῶν σχεδὸν ἑκατονταετηρίδων μαθὼν ἐν τοῖς βιβλίοις τὰ Ἑλληνικὰ κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν προφοράν, ἐφαντάσθη ἔπειτα νὰ ἐφεύρῃ ἄλλην νέαν ἰδικήν του, πεισθεὶς εἰς ἄλλων ἀπάτην, ἢ καὶ αὐτὸς ὀνειρευθεὶς ἓν ἀπὸ τὰ ὄνειρα τῆς εἰσέτι τότε τυραννούσης τὴν Εὐρώπην ἐριστικῆς δοξοσοφίας. Συγχρόνως μὲ τὸν Ἔρασμον ἄλλοι πάλιν πολλοὶ τῆς Εὐρώπης σοφοὶ διεφιλονείκουν μὲ πολλὰς ὕβρεις πρὸς ἀλλήλους, ἂν οἱ τότε νεωστὶ εὑρεθέντες Ἀμερικανοὶ ἔπρεπε νὰ ὀνομασθῶσιν ἄνθρωποι, ἢ ὄχι, διότι δὲν ἦσαν Εὐρωπαῖοι, τουτέστι πολιτισμένοι κατὰ τὸς Εὐρωπαίους! Ἀλλ' ἐκείνην μὲν τὴν μακρὰν καὶ, ὅσον γελοίαν, τόσον σφοδρὰν ἔριν διέλυσεν ὁ τότε Πάπας, ὡς θεὸς ἐκ μηχανῆς, θεσπιῳδήσας ἀπὸ τὸ Καπιτώλιον! τὴν δὲ παραλαλίαν τῶ Ἐράσμω, δὲν εἶν' ἆρα θαυμασόν, πῶς ἡ ἐπὶ τῆς Εὐρώπης ἤδη πρὸ πολλοῦ ἀκμάζουσα φιλοσοφία δὲν τὴν ἐξαπέσειλε μέχρι σήμερον, ὅπου πρὸ χρόνων ἀπεσκοράκισε τόσας ἄλλας ἐκείνου τοῦ αἰῶνος καταχρήσεις καὶ προλήψεις βαρβαρικὰς, ἀλλ' ἀκόμη τὴν ἀνέχεται, καὶ παραχωρεῖ νὰ διαφέρωνται πρὸς ἀλλήλους ἄνθρωποι σοφοὶ περὶ τοῦ, πῶς ἆρα πρέπει νὰ προφέρωνται τὰ Ἑλληνικά, καθὼς τὰ προφέρει τοσούτους αἰῶνας ὅλον τὸ Ἑλ-

εἰς πολλὰ πολλάκις ἁμαρτήματα, διὰ τὴν παραπροσῳδίαν μάλιστα, καὶ τὴν κακὴν ἀνάγνωσιν τῶν Ἑλληνικῶν φωνῶν. Αὐτὸς ὁ γενναῖος Ὀρθῳδὸς Ἐννίνιος, ὁ τοὺς νεωτέρους Ἕλληνας

ληνικὸν ἔθνος; ἢ καθὼς ἐδίδαξε πρὸ τριακοσίων χρόνων ἕνας ἄνθρωπος ἀλλόγλωσσος, ἀμφιβάλλων καὶ αὐτὸς καὶ δικογνωμῶν; — „Θέλεις (λέγει) νὰ λαλῇς μὲ τὲς νῦν Ἕλληνας Ῥωμαΐϊκα, ἢ τὰ νέα Ἑλληνικά; εἰς ὀλίγας ὥρας μανθάνεις τὴν προφοράν των!“ — Αἰβοὶ! τόσον γρήγορα; καὶ τόσον εὔκολα; Ὦ τλήμονες Ἕλληνες! ἡμεῖς δ' εἰς μάτην ἄρα καταπονέμεθα, παρατηροῦντες ἀδιακόπως τὰ κατὰ τόπες ἰδιώματα τῆς λαλεμένης ἡμῶν γλώσσης! εἰς μάτην δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι πατέρες ἐδόξαζον, ὅτι πρὸς τὴν ἀκριβῆ καὶ ταχεῖαν ἀπαγγελίαν γλώσσης τινὸς, καὶ μάλιστα ξένης, ἀπαιτεῖται πολλὴ σπουδὴ, καὶ ἄσκησις, καὶ ἡλικία πρώϊμος! (Πλούταρ. Δημοσθ. § β). ἰδὲ πῶς ἀλλογενεῖς τινες μανθάνουσιν εἰς ὀλίγας ὥρας τὰ καθ' ἡμᾶς Ρωμαΐϊκα (ἔτως ὠνόμασε τὴν γλῶσσάν μας ὁ Ἐρασμίτης ἔτος σοφὸς, διότι τὴν θεωρεῖ ὡς διάλεκτον τῆς Ῥωμανικῆς, ἀπαραλλάκτως δηλαδὴ ὡς καὶ τὰ Προβεγκιαλικὰ, καὶ τὰ Ἰταλικὰ, ἢ τὰ Βλαχικὰ, κτλ. καὶ κατὰ τοῦτο ἐλανθάσθη, διότι, καθὼς φαίνεται, δὲν ἐξηκρίβωσεν ἔτε τὴν αἰτίαν, διὰ τί ἐπωνομάσθησαν Ῥωμαΐϊκα, ἔτε ποίας φύσεως εἶναι ταῦτα, τὰ ὁποῖα εἰς ὀλίγας ὥρας μανθάνει νὰ προφέρῃ κοινὰ Ἑλληνικά!). Μ' ὅλον τοῦτο, ἕως νὰ ἴδωμεν τοῦτο τὸ θαῦμα, ἂς μᾶς συγχωρῆται νὰ μὴ τὸ πιστεύωμεν· Ἐπειδὴ, πρῶτον μὲν ὁ Ἐρασμίτης μανθάνει νὰ προφέρῃ καὶ τὰς διφθόγγους καὶ τ' ἄλλα τὰ στοιχεῖα τῆς Ἑλληνικῆς, καὶ ὅλην ἁπλῶς τὴν γλῶσσαν τῶν συγγραφέων της, ὡς πάντη διάφορον ἀπὸ τὴν λαλεμένην καθ' ἡμᾶς· τὸ νὰ μάθῃ λοιπὸν εἰς ὀλίγας ὥρας ταύτης τὴν ἐκφώνησιν, εἶναι τὸ αὐτὸ, ὡς καὶ νὰ μάθῃ ἐν ἀκαρεῖ ὁ Γερμανὸς νὰ προφέρῃ ἀκριβῶς τὰ Ἀγγλικὰ, ἢ τὰ Γαλλικὰ, ἢ ἄλλην τινὰ διάλεκτον, τῆς ὁποίας τὰ στοιχεῖα εἶναι μὲν ταὐτὰ μὲ τὰ τῆς ἰδικῆς τε, ἔχουσι δὲ τὰ πλεῖστα εἰς τὰς λέξεις πάντη διάφορον προφοράν. Ἔπειτα, ἂς ὑποτεθῇ, ὅτι συνήρπασεν εἰς ὀλίγην ὥραν τὴν θεωρίαν τῆς προφορικῆς διαφορᾶς τῶν στοιχείων τῆς παλαιᾶς Ἑλληνικῆς (καθὼς αὐτὸς τὰ προφέρει), καὶ τῶν τῆς ἡμετέρας (καθὼς τὰ προφέρομεν ἡμεῖς)· μήπως πάλιν διὰ τοῦτο ἔμαθεν ὁ Ἐρασμίτης

ὡς βαρβαρῳδὲς καὶ βαρβαρολογογράφες λοιδορήσας, ἔγραψε καὶ ἐξέδωκεν, εὐδιάθεσις, καὶ ὁμοιοτελεύτη, καὶ σολοικῶς, καὶ συλλογίζομεν, καὶ ἔτι μεταξὺ πολλῶν

νὰ ἐκφωνῇ τὰ καθ' ἡμᾶς Ἑλληνικά; ἀλλὰ τοῦτο εἶναι τὸ αὐτὸ, ὡς καὶ, ἂν τις μαθὼν μόνον νὰ γνωρίζῃ τὰ σημεῖα τῶν μεσικῶν φωνῶν εἰς τὰ βιβλία, νομίζει ἔπειτα ὅτι ἔμαθε συγχρόνως καὶ νὰ παίζῃ καὶ τὸ βιολῖνον, καὶ τὸ κλειδοκύμβαλον, καὶ ἂν θέλῃς, καὶ νὰ μεσοποιῇ ὡς ὁ Μετσάρτος! Τελευταῖον, ἂς ὑποθέσωμεν, ὅτι ἔμαθεν ὁ Ἐρασμίτης μας ἀκόπως, καὶ εἰς ὀλίγας εἰγμὰς, καὶ τὴν θεωρίαν καὶ τὴν πρᾶξιν τῆς καθ' ἡμᾶς προφορᾶς· ἐκοιμήθη ἄκρατος Ἐρασμιτὴς, καὶ ἐξύπνησεν ἐξαίφνης καὶ Ἑλληνιστὴς ἑλληνικώτατος· δὲν ἔχει πλέον ἔτε γλώσσης ἀσάφειαν, ἔτε σκληρότητα καὶ χασμῳδίαν περὶ τὲς φθόγγες, ἔτε πνεύματος συχνὰς περὶ τὴν ἐκφώνησιν συγκοπὰς, ἔτε παράτονον προσῳδίαν, ἔτε κἀμμίαν τραχυφωνίαν ἢ παχυσμίαν περὶ τὴν τῆς κοινῆς ἡμῶν γλώσσης προφοράν· ἀλλὰ τὴν ἀπαγγέλλει παρὰ πάντα κομψὸν Ἕλληνα ταχύτερα, καὶ τορώτερα, καὶ χαριέσερα, καὶ εἰς ἄκρον ἐμμελῶς καὶ μεμεσωμένως· ἔχει δὲ θησαυρισμένην εἰς τὸν κόλπον τε καὶ τὴν ἄλλην τὴν ἐρασμικὴν ἀπαγγελίαν, ὥστε νὰ προφέρῃ δι' αὐτῆς, ὅταν τύχῃ, τὰ παλαιὰ τὰ Ἑλληνικὰ (εἰς τὰ ὁποῖα ὁ κλεινὸς Βοιττιγέρος διορίζει ταύτην τὴν ἐξαίρετον τιμήν!). Ποίαν ἆρα σοφίαν ὠφέλιμον θέλει κερδήσει ὁ καινοφανής μας ἕτος Ἑλληνιστὴς ἐκ τῆς διπλῆς ταύτης προφορᾶς; τὴν μίαν θέλει τὴν φυλάττει διὰ τὲς Ἕλληνας· τὴν δὲ ἄλλην διὰ ποίες; διὰ τὲς ἀλλογλώσσες; ἀλλὰ μήπως θέλει τὲς ἀναδείξει τελειοτέρες Ἑλληνιστὰς, ὅταν τὲς διδάξῃ τὰ Ἑλληνικὰ, καθὼς δὲν τα προφέρουσιν οἱ Ἕλληνες, διαχωρίζων αὐτὲς ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος διὰ τῆ αὐτῆ μέσε, διὰ τῆ ὁποίε μάλιςα ἠδύνατο νὰ τὲς συσχετίσῃ πρὸς κοινωνίαν; Ἆρά γε δὲν θέλει εἶσθαι ἀλλοπρόσαλλος, καὶ ἀσύμφωνος αὐτὸς πρὸς ἑαυτὸν, ὑποδημένος τὸν ἐπαμφοτερίζοντα τοῦτον κόθορνον τῆς φωνασκίας, καὶ ἐκφέρων διὰ τῆ αὐτῆ ςόματος πότε τὸ ψυχρὸν καὶ νόθον πνεῦμα τῆς Ἐρασμικῆς λαλαγῆς, καὶ πότε τὸ θερμὸν καὶ ζῶν καὶ γνήσιον φθέγμα τῆς Ἑλληνικῆς ὀρθοφωνίας; Λὲν θέλει δυσαρεσεῖσθαι καὶ αὐτὸς, βιαζόμενος νὰ ἐκφωνῇ τὰ αὐτὰ ςοιχεῖα καὶ τὰς αὐτὰς

ἄλλων, ἂν θέλεις, καὶ τὴν Λατινικὴν ἀφαιρετικὴν, λέγων, ex hac ἐπίκρισι (σελ. 36). Τοιαῦτα ἔγραψαν πολλοὶ καὶ ἄλλοι τῶ κοινῶ πάτω Ἐρασμίται· οἱ δέ τινες ἐξ αὐτῶν κατετόλμησαν καὶ διορθώσεις κατὰ τὴν ἐρασμικὴν προφορὰν εἰς τὰ Κείμενα τῶν ὁποίων ἐξέδωκαν ποιητῶν, ἢ συγγραφέων, ἢ ἐπιγραφῶν Ἑλληνικῶν!

λέξεις εἰς τὴν αὐτὴν γλῶσσαν πότε τάχα κατὰ τὸς παλαιὸς, καὶ πότε κατὰ τὸς νεωτέρους Ἕλληνας, λέγων τώρα, μπαζιλέυς (basileus), καὶ τώρα, βασιλεὺς· καὶ πότε, hέσυχος (hesuchos), καὶ Dseus ἢ Dsays, καὶ ἀϊντόσμαϊ (aïdoümaï), καὶ πάλιν ἥσυχος, καὶ Ζεὺς, καὶ αἰδοῦμαι, καὶ τ' ἄλλα ὡσαύτως; Καὶ ἂν ποτε τὸν ἐρωτήσωσιν οἱ ἀκροαταί τε „ὅτι, ὦ διδάσκαλε, τὴν μὲν τῶν νῦν Ἑλλήνων προφορὰν τὴν ἔμαθες ἀπ' αὐτὸς τὸς Ἕλληνας· τὴν δὲ τῶν παλαιῶν αὐτῶν προγόνων, τὴν ὁποίαν οὗτοι δὲν γνωρίζεσι, τίς τὴν εὗρηκε νὰ σὲ τὴν διδάξῃ;" Θέλει ἄραγε τολμήσει νὰ ἀποκριθῇ „ὅτι, ἕνας ξένος, ὁ Ὁλλανδὸς Ἔρασμος;" (!!)· Δὲν θέλει, τέλος, μεταπίπτει πολλάκις ἄχων καὶ λεληθότως ἀπὸ τὴν μίαν εἰς τὴν ἄλλην ἀπαγγελίαν τῶν φωνῶν, χωλεύων ἐπ' ἀμφοτέραις ταῖς ἰγνύαις, καὶ εἰς μὲν τὴν λαλεμένην ἡμῶν γλῶσσαν διαλύων τὰς διφθόγγες, καὶ τραχύνων τὰ σύμφωνα, μεταξὺ λαλῶν· εἰς δὲ πάλιν τὴν παλαιὰν μεταφέρων ἀσάτως τὸς φθόγγες τῆς νεωτέρας, καὶ εἰς ἀμφοτέρας συγκλώθων τὰ ἀσύγκλωτα, καὶ τὴν αὐτὴν πολλάκις λέξιν ἐκφωνῶν ἡμιβάρβαρον καὶ ἡμίτραυλον, ἐξ ἡμισείας Ἐρασμικῶς καὶ ἐξ ἡμισείας Ἑλληνικῶς, „Σύμμικτον εἶδος κἀποφώλιον τέρας;". Τοιοῦτος δὲ ὢν ὁ κομψότατος οὗτος καὶ μελίφθογγος Ἑλληνισής μας, δύναται ἔπειτα νὰ διδάσκῃ ἐπίσης καθαρῶς καὶ λαμπρῶς καὶ τὴν παλαιὰν καὶ τὴν λαλεμένην γλῶσσαν τῶν Ἑλλήνων, καὶ νὰ λαμβάνῃ διττὸς μισθὸς,

„Τὸν μὲν βεκολέων, τὸν δ' ἄργυφα μῆλα νομεύων!"

Ταῦτα πρὸς τὸν κλεινὸν Βοιττιγέρον· τιμῶντες μὲν καὶ ἀγαπῶντες τὴν σοφίαν τε, πολὺ δὲ μᾶλλον τὴν ἀλήθειαν. Πρὸς δὲ τὰς εἰς τὸν ἰωτακισμὸν ἰδιαιτέρας αὐτῷ ἀσειότητας θέλομεν ἀπαντήσει ἐν τοῖς ἐφεξῆς.

καὶ πολλὰς δὲ λέξεις γνησίας Ἑλληνικὰς κατεδίκασαν ὡς νόθες καὶ ἀμφιβόλες, διότι δὲν τὰς εὗρηκαν συμφώνες μὲ τῆς παραδοξοφροσύνης των τοὺς κανόνας. Ὥρξε μία, ἡ ἐσχάτη, ἀπὸ τὰς ὁποίας ὁ Ἐννίνιος ἠρίθμησεν αἰτίας τῆς περὶ τὴν γλῶσσαν τοῦ Ὁμήρου καὶ τοῦ Πλάτωνος ἐπισυμβάσης διαφθορᾶς, πρέπει δικαίως νὰ συναριθμῆται καὶ ἡ Ἐρασμικὴ αἵρεσις, ἥτις ἀπεπλάνησε τοὺς θρασυτέρους τῶν ὀπαδῶν της εἰς πολλὲς σολοικισμὲς καὶ βαρβαρισμούς. Ἀλλοίμονον εἰς τὸν Ἕλληνα, ὅσις μελετήσῃ χωρὶς ἄλλην ὁδηγίαν καὶ προσοχὴν τὰς διατριβὰς τῶν τοιούτων λεγομένων φιλολόγων, ἢ τοὺς ὑπ' αὐτῶν ἐκδεδομένες Ἕλληνας συγγραφεῖς! Ἤδη δέ τινες καὶ τῶν εἰς τὰ μάλιστα σοφῶν, καὶ δι' ὅλε μὲν τὴ φιλολογικὴ κόσμε, ἰδίως δὲ παρ' Ἕλλησιν εὐκλεεςάτων Ἑλληνιςῶν, ἐβλάφθησαν ἀπὸ τὴν Ἐράσμειον αἵρεσιν, περιπεσόντες εἰς πολλὰ περὶ τὸν Ἑλληνισμὸν ἁμαρτήματα (α). Ἔχανον δὲ καὶ τὸν

(α) Ὁ πολυμαθέστατος Ἐρρῖκος ὁ Στέφανος (Συγχώρησόν με, ἄνερ ἀγαθὲ καὶ κοινωφελέστατε! δὲν σε καλῶ ἀπὸ τὴν χώραν τῆς αἰωνίας σε ἀναπαύσεως, καθὼς σὺ τὸν ἡμέτερον Εὐσάθιον, διὰ νὰ σὲ ἐπιπλήξω· οὐδὲ σε συγχέω μετὰ τῶν ἐπιπολαιομαθῶν Ἑλληνισῶν, τὲς ὁποίες καὶ νὰ ὀνομάσῃ τις εἶναι περιττόν· ἀλλὰ, διότι θαυμάζω τὴν περικλεῆ σε σοφίαν, σὲ μνημονεύω μετὰ πάσης τιμῆς, λυπέμενος ἅμα καὶ δυσφορῶν, πῶς καὶ σὺ, παρασυρεὶς ἀπὸ τὴν Ἐρασμείαν πλάνην, ἐξέπεσας ἀναξίως σεαυτὲ εἰς παραλογισμὲς καὶ σφάλματα προφανέστατα! καὶ, ἐν ᾧ κατενόεις καὶ ἡρμήνευες τὲς Ἕλληνας τόσον ἀκριβῶς καὶ λιπαρῶς, θυσιάζων εἰς τὰς Μέσας καὶ ἀνάπαυσιν καὶ ὑγείαν καὶ πάντα πόρον τῆς ἐνδόξε σε ζωῆς, ἀντὶ νὰ μάθῃς καὶ νὰ γράφῃς, ὅταν τύχῃ, τὰ Ἑλληνικὰ μὲ τὴν αὐτὴν ἀκρίβειαν, σὺ ἐματαιοπόνεις, ἴσως ἔτι νέος ὤν, νὰ διορθώσῃς τὴν Ἑλληνικὴν προφορὰν, καταφρονῶν τὲς νεωτέρες Ἕλληνας καὶ τὴν

* *

πολύτιμον αὐτῶν καιρὸν, ὑπερασπιζόμενοι καὶ ζολίζοντες καθεὶς μὲ τὰ δῶρα τῆς πολυμαθείας τε τὴν κωτίλην ταύτην πλάνην, καθὼς ποτ'

γλῶσσάν των!) 'Ο σοφὸς, λέγω, καὶ πολυμαθέστατος ἀνὴρ ἔτος εἰς τὸν Φιλόπαππόν τε (βλ. τὴν Συλλογὴν τῆ 'Αβερκάμπε, τόμ. α, σελ. 379—471), συγχωρεῖ τὰς κατὰ τὴν σημερινὴν ἀπαγγελίαν παρεκτροπὰς τῆς Λατινικῆς γλώσσης ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς προφοράν· „διότι (λέγει) ἡ χρῆσις ταύτης τῆς γλώσσης εἶναι δι' ὅλης ἤδη τῆς Εὐρώπης ἐξηπλωμένη, καὶ καθιερωμένη καὶ εἰς τὴν θρησκείαν, καὶ εἰς τὴν νομομάθειαν, καὶ εἰς ἄλλων ἐπισημῶν τὴν ἐν ταῖς 'Ακαδημίαις διδασκαλίαν, καὶ εἰς ὅλας ἁπλῶς τῶν πεπαιδευμένων τὰς σπουδαίας συγγραφὰς καὶ συνομιλίας· ὅθεν δὲν πρέπει νὰ κινῶμεν τὰ καθεσῶτα. Τὴν 'Ελληνικὴν ὅμως δυνάμεθα νὰ διορθώσωμεν, καὶ νὰ τὴν μεθαρμόσωμεν ἀπὸ τῆς τωρινῆς κακοφωνίας εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς εὐφωνίαν· διότι ἡ γλῶσσα αὕτη ἐξέλιπε μὲν ἐκ τῆς Γαλλίας καὶ τῆς ἄλλης Εὐρώπης, ἐξέλιπε δὲ καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς 'Ελλάδος διὰ τὴν ὑπὸ τῶν Τέρκων ἐπικυλισθεῖσαν πανωλεθρίαν, ἥτις ἐξηφάνισε δι' ὅλα καὶ τὰ γράμματα καὶ τὸς γραμματισμένους. "Ολοι τῆς χώρας ἐκείνης οἱ κάτοικοι εἶναι ἀγροῖκοι καὶ ἀμαθεῖς, καὶ παντάπασιν ἄπειροι μὲν γραμμάτων, ἄμοιροι δὲ πάσης ἀνθρωπικῆς παιδεύσεως καὶ ἀγωγῆς! διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ φροντίζωμεν, πῶς τώρα προφέρουσιν ἔτοι οἱ ταλαίπωροι Γραικύλοι τὴν βάρβαρον γλῶσσάν των", κτλ.—'Αλλ' ὦ Στέφανε! ἂν μὲν ἡ 'Ελληνικὴ γλῶσσα εἶχεν ἤδη ἐκλείψει ἐκ τῆς Εὐρώπης εἰς τὸν καιρόν σε (ἐν ᾧ ἤκμαζον ἀκόμη οἱ Μελάγχθονες καὶ ἄλλοι σοφοὶ εἰς τὴν Γερμανίαν, καὶ εἰς αὐτὴν σε τὴν ἔνδοξον πατρίδα οἱ Βεδαῖοι καὶ οἱ Κωνσαντῖνοι, λεξικογράφοι καθὼς σύ), τότο δὲν τὸ ἐξετάζω· καὶ σὺ δὲ αὐτὸς πῶ ἀλλῶ εἰ μὴ εἰς τὴν Εὐρώπην ἔμαθες τὰ 'Ελληνικά; Περὶ δὲ τῆς 'Ελλάδος δὲν ἔπρεπεν ἆρά γε νὰ ἐνθυμηθῇς, ὅτι καὶ οἱ (κατὰ σὲ) ἀγροῖκοι Γραικύλοι διεφύλαξαν τὴν ἀρχαίαν 'Ελληνικὴν γλῶσσαν (καθὼς οἱ ἀσυκοὶ Εὐρωπαῖοι τὴν Λατινικήν), καὶ εἰς τὰς ἱερὰς τῆς Πίσεως τελετὰς, καὶ εἰς ὅλας τὰς ἐκκλησιαστικὰς αὐτῶν διαταγὰς καὶ νομοθεσίας, καὶ εἰς τὰ πενιχρὰ Σχολειά των, καὶ εἰς τῶν ὁπωσῶν

ἐξόλισαν οἱ τὸ μύθο θεοὶ τὴν Ἡφαιςόπλαςον Πανδώραν, δεινὸν κακὸν, καὶ πῆμα μέγ' ἀνδράςιν ἐλλογίμοις! διότι καὶ αὐτὴ

πεπαιδευμένων τὰς ἐπιςολὰς καὶ λοιπὰς συγγραφάς; Καὶ ἂν ταῦτα δὲν ἤξευρες, ἔπρεπε, κἂν ὀλίγον ναῦλον ἐξοδεύσας, νὰ ἐξέπλεες εἰς κἀμμίαν χώραν τῆς Ἑλλάδος, καὶ νὰ ἔβλεπες ὀφθαλμοφανῶς, ὅτι ὑπῆρχον καὶ εἰς τὸν καιρόν σε ἄνθρωποι Ἕλληνες, ἀναγινώσκοντες τὸν Ὅμηρον καὶ τὸν Δημοσθένην, ὄχι βέβαια κατὰ τὴν ἰδικήν σε πολυμάθειαν, ἀλλ' ὅμως μὲ πολὺ παρὰ τὴν ἰδικήν σε καλλιωτέραν εὐφωνίαν καὶ ὀρθοέπειαν, τὴν ὁποίαν διεφύλαξεν ἡ φυσικὴ ἀρτιςομία τῆς καὶ εἰς τὴν βάρβαρον (καθὼς τὴν ὀνομάζεις) γλῶσσάν των διαςῳθείσης γνησίας Ἑλληνικῆς προφορᾶς. Ἐκεῖ ἔμελλες νὰ ἴδῃς τὲς συγχρόνες σε Μαργενίες, καὶ Σεβήρες, καὶ Μελετίες τὲς Ἠγὰς, καὶ Μαξίμες τὲς Πελοποννησίες, καὶ τὲς περὶ τὸν ἀοίδιμον Πατριάρχην Ἱερεμίαν συντάσσοντας τὸν Κριτὴν τῆς Ἀληθείας (ἐπιςολὰς πρὸς τὰς ἐρωτήσεις τῶν ἐκ Τυβίγγης Λεθηρανῶν Θεολόγων, τῷ 1576), καὶ ἄλλες τοιάτες (τὲς ὁποίες ἐπηκολούθησαν οἱ Λεκάρεις καὶ Κορυδαλεῖς καὶ Μελέτιοι, κτλ. κτλ.). οἵτινες, ἂν καὶ δὲν συνέγραφον ἀξιόλογα φιλολογικὰ συγγράμματα, καθὼς σὺ τὸ πολυμαθέςατόν σε λεξικόν, ἔγραφον ὅμως Ἑλληνικά· καὶ ταῦτα μὲ πολὺ πλέον ὀρθοτέραν σύνταξιν καὶ κυριολεξίαν παρὰ σὲ, καὶ χωρὶς τινος ξένης βοηθείας, μήτε τῆς Λατινικῆς, μήτε ἄλλης τινὸς γλώσσης καὶ φιλολογικῆς θεωρίας μηδεμιᾶς (ὁποῖα βοηθήματ' εἶχες σὺ, καὶ οἱ κατὰ σὲ), ἀλλ' ἕνα μόνον ἔχοντες ἄμιςθον καὶ ἀχώριςον ὁδηγὸν εἰς τὰς ςπεδάς των, καὶ μαθηταὶ καὶ διδάςκαλοι, τὴν χρῆςιν τῆς κοινῆς αὐτῶν διαλέκτε! Ἐκεῖ καὶ ὁ προςυχὼν δημότης Γραικὸς, φιλοξενῶν σε προθύμως καὶ συνδιαλεγόμενος ἁπλοϊκῶς, ἤθελε σὲ διδάξει καὶ πολλῶν μὲν ὀνομάτων τὴν κυρίαν χρῆςιν καὶ ςημαςίαν, καὶ γραμμάτων δέ τινων, ἄλλων τε, καὶ μάλιςα τῶ δ καὶ γ καὶ θ, τὴν γνησίαν προφοράν· τὴν ὁποίαν σὺ μὴ γνωρίζων ἀκριβῶς, ἢ καὶ διαςρέφων Ἐρασμικῶς, ἐςύγχυζες τὸν Τάνταλον μὲ τὸν Δάνδαλον, καὶ τὸ χρῆσθαι μὲ τὸ χρηςὲ (Ἐρασμικῶς, χρῆςε!! καὶ, χρῆςται, τ=θ! βλ. Συλλογ. ἔνθα ἀνωτέρ. σελ. 501, 456, 465). Ἤθελεν ὡσαύτως σὲ διδάξει καὶ τὴν χρῆςιν τῶν ἄρθρων, τὴν ὁποίαν σὺ, ὦ ἀγαθὲ, παρα-

ἐξεπώμωσε τὸν πίθον τῆς, μὲ τὴν ὁποίαν τὴν ἐπροίκισεν ἡ τῦ Διὸς ὀργὴ, πεισματικῆς δοξοσοφίας, καὶ ἐξέχεε πολλὰ κακὰ καὶ ἔριδας

βαίνων ἐβαρβάριζες, γράφων „ὡς ἐξ ἀρχῆς πρότασις δίχα γεγένηται“ (ἀντὶ, ἡ πρότασις)· καὶ, „ἐκ ταύτης μὲν δὴ τῦ υ κακοφωνίας“ (τῆς)· καὶ, „γυνὴ σᾶ“ (ἡ γυνή σε. βλ. σελ. 399, 409, 443), κτλ. Τὰ δὲ Διδασκαλάκια τὰ Γραικύλλια, μὲ τὲς, καθὼς τοὺς ὑποκορίζεις, κανονίσκες τῶν γραμματισκαρίων των ἤθελον μετριοφρονέσατα σὲ καθοδηγήσει νὰ μὴ σολοικίζῃς καὶ περὶ τὰς ἐγκλίσεις, μηδ' εἰς τὴν χρῆσιν τῦ μὴ, γράφων ἀτυχῶς· „οὐκέτι ἂν ὠτοκοπήσοιμεν, μηδὲ ἐπὶ πλεῖον ἐγκόψοιμεν“ (σελ. 468)!! ἀλλὰ καὶ νὰ διορθόνῃς ἐν ταὐτῷ καὶ τὲς περὶ τὲς χρόνες καὶ τὲς τόνες βαρβαρισμὲς, οἷον τὸ, γυνὴ σᾶ! ὠτοκοπήσοιμεν σοὶ! κτλ. Ἤθελον προσέτι σὲ παρακαλέσει καὶ νὰ μὴν ἀσχημονῇς, κακοζήλως ἀκυρολογῶν, ὡς εἰς τὰ „οἱ πρὸς ἀλήθειαν καὶ εὐμάθειαν εὐπαθεῖς“! καὶ, „πολλὴν τῆς ἀγνοίας ἀτιμίαν τοῖς παλαιοῖς Ἕλλησι προσβάλλει“ (σελ. 391, 462). Ἤθελον σὲ καταπείσει, ἴσως, νὰ ἐξαλείψῃς ἀπ' αὐτὸ τὸ κατ' αὐτῶν σε σύγγραμμα καὶ τὸ κακοσύνθετον ὄνομα ἀρχαιονομαθεσία (σελ. 465)! καὶ ἁπλῶς ἤθελον σὲ κάμει προσεκτικώτερον καὶ περὶ τὰς φράσεις καὶ περὶ τὴν ὅλην τᾶ λόγυ κατασκευὴν, ὥσε νὰ μὴ συνθέτῃς περιόδες ἐλεεινὰς καὶ διὰ τὲς σολοικισμὲς, καὶ διὰ τὴν ἀτοπίαν ἢ κακοσυνθεσίαν τῶν τᾶ λόγυ μερῶν, ὁποίαν ἐδ' αὐτὰ τὰ Ἑλληνικὰ μαθητάρια δὲν δύνανται νὰ ὑποφέρωσι χωρὶς γέλωτα· οἷον „μὴ σὺ μὲν εἴποις μοι, ὅτι ἡ πόλις ξύμπασα σὴ τοῖς λοιμοῖς φθείροιτο, οἱονεὶ ποίμνη τοῖς θηρίοις, καὶ γυνὴ σᾶ τεθνήκει ἤδη σοὶ“ (σελ. 399). Καὶ, „ἐκ ταύτης μὲν δὴ τῦ υ κακοφωνίας διὰ τᾶ ι, ἡ κακογραφία τῶν Κελτικῶν ὀνομάτων τῶν δὲ μάλισα διὰ τᾶ ε γραφθέντων ἐγένετο“—. Καὶ, „ὅς περ (Λοξίας) πᾶσιν αὐτᾶ πευθομένοις τὰ ἀμφίλοξα μαντεύεται. Ὡς μὲν τὲς κόρακας (ἀντὶ, τὲς μὲν κόρακας· σελ. 409, 432, 465), κτλ. κτλ. Βλέπεις, ὦ ἀγαθὲ Στέφανε, πῶς ἀλλόφυλος Ἑλληνιστὴς, ὅσον ἂν ἦναι πολυμαθὴς, δυσκόλως κατορθόνει νὰ γράφῃ

καὶ νείκεα λυγρά! Ἀλλ' ὥρα πλέον εἶναι νὰ μεταβῶμεν καὶ εἰς τὴν θεωρίαν τῶν περὶ τῆς γνησίας Ἑλληνικῆς προσῳδίας κανόνων, τὲς ὁποίες ἐνομοθέτησαν οἱ πολύσοφοι Ἀντιτονισταί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ.

ΚΑΝΟΝΕΣ ΠΡΟΣΩΙΔΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΑΝΤΙΤΟΝΙΣΤΑΣ. ΚΑΙ ΤΟΥΤΩΝ ΑΝΑΙΡΕΣΙΣ.

§ α. Τῆς γνησίας Ἑλληνικῆς προσῳδίας ἕνα κυρίως ἐξέδωκαν καθόλε κανόνα οἱ νεώτεροι Τονοδιδάσκαλοι· „ὅτι πάσης λέξεως ὁ τόνος πρέπει νὰ συμφωνῇ μὲ τὸ φυσικὸν καὶ ἀληθὲς μέτρον, ἤτοι μὲ τὸν χρόνον τῶν συλλαβῶν. Τοῦτον τὸν νόμον ὁ Βόσσιος ἐκθέσας μὲ τὴν φίλην τε συντομίαν,

---

ὀρθῶς τὰ Ἑλληνικά, καθὼς ὁ εὐπαίδευτος Ἕλλην, ὅσις ὁδηγεῖται ἀπὸ τῆς μητρικῆς τε γλώσσης τὴν ἀδιάκοπον χρῆσιν καὶ τριβήν; Καὶ ἔπειτα τολμῶσιν, ὦ σοφώτατε καὶ τὸ κλέος πάντ' ἀγήραςε Ἐρρῖκε, ἄλλοι μὴ Ἕλληνες, ἀμαθεῖς ὡς πρὸς τὴν ἰδικήν σε σοφίαν, καὶ παντάπασιν ἐλεεινὰ καὶ τρισάθλια Ἑλληνισάρια, τολμῶσι, λέγω, νὰ ὑπαγορεύωσι μὲ τόσην ἀθάδειαν ὅρες καὶ κανόνας περὶ τῆς Ἑλληνικῆς προφορᾶς; Ἀλλὰ τοιοῦτος εἶναι ὁ τῆς συνηθείας τῆς Ἐρασμικῆς ἐξεράσιμος κυκεών, ὅμοιος μὲ τὸν τῆς Κίρκης (καθὼς σὺ αὐτὸς παρωμοίωσας τῆς πονηρᾶς συνηθείας τὴν βλάβην, παρῳδῶν τὸν Πλέταρχον προσφυέστατα! σελ. 467) „κυκεὼν ὠδίνων ὀδύνας τ' ἀπάτας τε."

ἐπιφέρει πρὸς ἐπικύρωσιν, πρῶτον, σίχους Ὁμηρικοὺς, τοὺς ὁποίους τονίζει κατὰ τὸ μέτρον εἰς τὴν ἄρσιν ἑκάστου ποδός, οἷον,

Ἥελι|ός δ' ἀνο|ρῦσε λι|πὼν περι|κάλλεα |λίμνην
Οὐρανον| ἐς πολυ|χάλκον, ἵν' |ἀθανα|τοῖσι φα|είνῃ.

Ὄχι (λέγει), καθὼς συνήθως καὶ ἐναντίον τῶ μέτρω τονίζονται τὴν σήμερον·

Ἥλι|ος δ' ἀνό|ρυσε λι|πὼν περι|καλλέα| λίμνην. κτλ.

Μετὰ δὲ ταῦτα καὶ λέξεις ἁπλᾶς ἐπιφέρει, ὡς τονιζομένας τὸ πάλαι γνησίως εἰς τὴν μακρὰν συλλαβὴν, τὰς, ἑτοῖμον, ἐρῆμον, τροπαῖον· καὶ, ταχυτὴς, βραδυτὴς βραδυτῆτος, καὶ τὰ τοιαῦτα· „τῶν ὁποίων (λέγει) τὸν τόνον μετεβίβασαν οἱ μεταγενέστεροι ψευδῶς εἰς τὴν βραχεῖαν προπαραλήγουσαν: βραδύτητος προφέροντες, καὶ ταχύτητος, καὶ ἕτοιμον, ἔρημον, τρόπαιον“. Περὶ δὲ τῶν ἀπὸ βραχείας συλλαβὰς συγκειμένων λέξεων (ὡς, ἕλεος, ὄλος, δεόμενος, κτλ.), πῶ πρέπει γνησίως καθ' Ἕλληνας εἰς τὸν πεζὸν λόγον νὰ τονίζωνται, δὲν λέγει μηδέν.

§ β. Ὁ δὲ καὶ πρὸς τὸ ἐπινοεῖν ὀξύτατος, καὶ περὶ τὰς ἀποδείξεις γονιμώτατος, καὶ περὶ τὰς ἐκφράσεις πιθανώτατος Ἐννίνιος σαφηνίζει τὸ καθολικὸν ἀξίωμα τῶ νέω τονισμῶ διὰ τεσσάρων κανόνων, τὺς ὁποίους ἐπονομάζει καὶ, τέσσαρα αἰώνια στοιχεῖα τῆς ἀληθείας! ταῦτα δὲ εἶναι τὰ ἑφεξῆς.

Α) „Πᾶσα λέξις μονοσύλλαβος δέχεται τὸν τόνον ἐπὶ τῶ φωνήεντος· ὡς, φῶς, νῦς, ἅλς, κτλ. καὶ Λατινισί· móns, fóns, rós, nix, κτλ.“ (Θαυμαστὸς ὁ κανών! ποῖον ὅμως τόνον λαμβάνει ἡ Ἑλληνικὴ λέξις; ὀξεῖαν ἢ βαρεῖαν, ὡς τὰ, σπλὴν καὶ φὼς καὶ θὲς καὶ δὸς, καὶ τί; ἢ περισπωμένην, οἷον τὰ, φῶς καὶ νῦς

καὶ μῦς καὶ πᾶν καὶ λῖν; ἢ πνεῦμα μόνον, ὡς τὰ, ὡς καὶ ἐν καὶ εἰς; ἢ καὶ πνεῦμα καὶ τόνον, ὡς τὰ, ὃς καὶ ἵς καὶ ὧν καὶ ἓς; περὶ τούτων τὸ χρηςήριον τῆς νέας ὀρθῳδίας σιωπᾷ, καταφρονεῖν τὰ τοιαῦτα, ὡς μωρὰς μωρῶν γραμματικῶν ἐφευρέσεις! ἑτοιμάζεται δὲ ὁ Λοξίας νὰ θεσπίσῃ νέας χρησμούς· ἂς τοὺς ἀκέσωμεν!)

Β) „Πᾶσα λέξις δισύλλαβος τονίζεται τὴν παραλήγουσαν· ὡς, λόγοι, ὅδοι! φώνη! κατὰ τὰ Λατινικὰ, móntes, fóntes, nives, κτλ." (!)

„Σημείωσις. Εἰς τοὺς ςίχους, τῶν ὁποίων οἱ πόδες ἄρχονται μὲν ἀπὸ βραχείας, λήγουσι δὲ εἰς μακρὰν συλλαβὴν, ὁ τόνος τῆς παραληγούσης πρέπει νὰ προφέρηται ἀμαυρότερον διὰ τὸ μῆκος τῆς ληγούσης (διότι καὶ αὐτὴ πρέπει νὰ τονίζηται)" ὡς,

„Τί σοι θέλεις (οἷον, θελεὶς) ποιήσω;
„Τί σοι λάλη (οἷον, λαλὴ) χελίδων;" (κατὰ τὸ)
„Adès Patèr supreme, κτλ.

Γ) „Πᾶσα λέξις πολυσύλλαβος, μακροπαραληκτῆσα, δέχεται τὸν τόνον εἰς τὴν παραλήγουσαν· ὡς, ἀνθρῶπος! τυπτῶμαι! Græcôrum, Jucúnda, κτλ." (!!)

Δ) „Πᾶσα λέξις πολυσύλλαβος, βραχυπαραληκτῆσα, τονίζεται τὴν προπαραλήγουσαν· ὡς, dôminus, ἄλογων (ἕσπερα, ἔρανῳ, !!!)" (α)

§ γ. Ἰδοὺ τὰ τετράγραμμα πλινθία τῶν κανόνων τῆς Ἑλληνικῆς προσῳδίας, τὰ ὁποῖα μετὰ μυρίας ὠρίμους σκέψεις ἐπλινθοκόπησαν θαυμασίως οἱ Ἀντιτονισταί! καὶ τὴν περὶ τούτων διδασκαλίαν μὲ πλατέα καὶ παχέα καὶ

(α) Hennin. σελ. 88—90.

μακρὰ, ὅσον πεντασπίθαμα, ὀνόματα (ἢ sesquipedalia verba) ἡρμήνευσαν, καὶ μὲ φράσεις χονδρὰς καὶ ὑψηλὰς, ἢ (ὡς εἶπεν ὁ Ἀριστοφάνης) ἱπποβάμονας καὶ βεκεφάλες, ἐξέφρασαν καὶ ἐτεχνολόγησαν! Κατὰ τούτες μόνες τοὺς καθολικοὺς καὶ δίχως τινὸς ἐξαιρέσεως κανόνας νομοθετοῦσιν, ὅτι πρέπει νὰ ἀναγινώσκωνται πάντα τῶν Ἑλλήνων τὰ συγγράμματα, καὶ λογογράφων καὶ ποιητῶν· τὴν δὲ βαρβαρῳδίαν (ὡς ὀνομάζουσι τὴν καθ' ἡμᾶς προσῳδίαν) ἀποστρέφονται καὶ καταπατοῦσιν, ἀγερώχως ῥωθωνίζοντες, καὶ φυσῶντες γηγενεῖ φυσήματι! Πρὸς ταύτην, ἀναγνῶσα, τὴν ὀρθῳδίαν παράβαλε, ἂν θέλεις, καὶ τὴν ὀρθοέπειαν τῆς τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων προφορᾶς, διὰ νὰ ἔχῃς πλήρη τὴν συλλογὴν τῶν, ὄχι κατωτέρων ἀπὸ τὰς τῶν Ἀθηναίων κύρβεις, πινακίων τῆς νομοθεσίας τῶν νεωτεριζῶν περὶ τὴν Ἑλληνικὴν προφοράν! (α).

(α) Αὐτ. σελ. 117. Ὁ Ἐννίνιος παραβάλλει καὶ τὸν καθ' ἡμᾶς φθόγγον τῶν γραμμάτων ἐκ πλαγίᾳ τῆς Ἐρασμικῆς ὀρθοφωνίας, διὰ νὰ ἐξελέγξῃ τὴν βαρβαροφωνίαν μας! ἀντιγράφομεν δὲ καὶ ἡμεῖς ἀπαραλλάκτως τὸν πίνακα, διὰ νὰ φανῇ, πόσον καλῶς γνωρίζουσιν οἱ Ἐννίνιοι τὴν καθ' ἡμᾶς τῶν γραμμάτων προφοράν! Ἐπιγράφει δὲ εἰς τὴν πρώτην σήλην ὁ Ἐννίνιος ὄχι, Ἐρασμίται, ἀλλὰ, Ἕλληνες ὀρθοεπῆσι (τουτέστιν οἱ παλαιοί· διότι εἰς ὅλα τῶν Ἐρασμιτῶν τά λεξικὰ παλαιοὶ Ἕλληνες καὶ Ἐρασμίται, ἢ Ἑλληνισμὸς καὶ Ἐρασμισμὸς εἶναι λέξεις συνώνυμοι!!)· εἰς δὲ τὴν δευτέραν σήλην ἐπιγράφει ὄχι, Ἕλληνες, ἀλλὰ Romaici, Ῥωμαϊκοὶ (τουτέστιν ἡμεῖς οἱ νεώτεροι Ἕλληνες· διότι τὰ καθ' ἡμᾶς Ῥωμαϊϊκα τὰ νομίζουσι τῆς Ῥωμανικῆς γλώσσης ἐκτρώματα! βλ. ὄπισθ. σελ. 525).

Ἐρασμίται ὀρθοεπῆσι!	Ἕλληνες βαρβαροφωνῆσι!
Ε, ὡς e λεπτὸν, ἐν τῷ ego.	*Ε*, ὡς κακόηχον e!!
Η, ὡς e μακρὸν καὶ λαμπρὸν, οἷον εἰς τὴν πρώτην συλλαβὴν τῆ Γαλλ. bête (bêtise!!!)	*Η*, ὡς ἁπλῆν ι.
Υ, ὡς οἱ Βέλγαι καὶ Γάλλοι τὸ u, καὶ οἱ Γερμ. τὸ ü	*Υ*, ὡς ι, ἢ ὡς f, καὶ ἄλλοτε ὡς b!!
ΑΙ, ὡς αϊ, ἐν τῷ Aïmilia!	*ΑΙ*, ὡς e χαῦνον!
ΕΙ, ὡς eï, ἐν τῷ Hei·	*ΕΙ*, ὡς ι ἁπλῆν.
ΟΙ, ὡς οϊ, ὡς ἐν τῷ Roi.	*ΟΙ*, ὡς ι ἁπλῆν.
ΑΥ, ὡς au, ἐν τῷ àurum.	*ΑΥ*, ὡς af!!
ΕΥ, ὡς eu ἐν τῷ Βελγ. heusch.	*ΕΥ*, ὡς ef!!
ΟΥ, ὡς ou ἐν τῷ Βελγ. houd.	*ΟΥ*, ὡς θηριῶδες u!!
ᾳ, ὡς τὸ Βελγ. aey. zaey.	*ᾳ*, ὡς ἁπλῆν α.
ῃ, ὡς τὸ Βελγ. eey. verbeeyen.	*ῃ*, ὡς ἁπλῆν ι.
ῳ, ὡς τὸ Βελγ. ooy. hooy.	*ῳ*, ὡς ἁπλῆν ο.
υι, ὡς ui, ἐν τῷ Λατιν. cui	*υι*, ὡς ἁπλῆν ι.
ηυ, ὡς τὸ Γερμ. äu (aeu).	*ηυ*, ὡς if!!
ωυ, ὡς τὸ Βελγ. ouw. bouwen.	*ωυ*, ὡς of!!
Β, ὡς τὸ b, bonus,	*Β*, ὡς τὸ f!!
Γ, ὡς τὸ Λατιν. g· πρὸ δὲ τῶν γ, κ, χ, ξ, ὡς τὸ Ἑβραϊκ. Νύν. ἢ ὡς n, ἐν τῷ Γερμ. bang.	*Γ*, πρὸ τῶν ι, ε, ὡς τὸ Ἰταλ. ghie, ghi, ἢ τὸ Γαλλ. gue, gui. πρὸ δὲ τῶν γ, κ, χ, ξ, ὡς ἁπλῆν ν!!
Δ, ὡς τὸ Λατ. d.	*Δ*, ὡς τὸ Ἱσπαν. d.
Ζ, ὡς τὸ Γερ. z· zukker.	*Ζ*, ὡς ἁπλῆν s!
Θ, ὡς τὸ Ἀγγλ. th· that.	*Θ*, ὡς τραυλὸν s!
Κ, ὡς τὸ Βελγ. k· akker.	*Κ*, μετὰ τὸ ν, καὶ γ, ὡς g.
Λ, ὡς τὸ Λατιν. l.	*Λ*, πρὸ τῆ ὡς τὸ Ἰταλ. gli!
Ν, ὡς τὸ Λατιν. n.	*Ν*, πρὸ τῶν ι, οι, ει, υ, ὡς τὸ Ἰταλ. gni!! πρὸ τῶν π, ὡς μ.
Π, ὡς τὸ Λατιν. p.	*Π*, μετὰ τὸ μ, καὶ ν, ὡς b.
Τ, ὡς τὸ Λατιν. t.	*Τ*, μετὰ τὸ ν, ὡς d.
Φ, ὡς τὸ Γερμ. pf, pfund.	*Φ*, ὡς f.

НБОУ Мичи Т.Мечникова

Βλέπεις ἀναγνῶσα ἐκ τῦ πίνακος, ὅτι, κατὰ τοὺς Ἐρασμίτας, ὅλα τὰ Ἑλληνικὰ στοιχεῖα πρέπει νὰ ἐκφωνῶνται καθὼς προφέρουσι τὰ ἑαυτῶν γράμματα ὅλα τ᾽ ἄλλα ἔθνη τῆς γῆς; ἔξω ἀπὸ τοὺς νεωτέρους Ἕλληνας! Καὶ εἰς μὲν τοὺς Βέλγας, καὶ τοὺς ἄλλους τῆς Εὐρώπης λαοὺς, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Ἑβραϊκὴν καὶ τὴν Συρικὴν, καὶ, δὲν ἐξεύρω ποίαν, ἄλλην γλῶσσαν τῶν ἀπογόνων τῦ Σὴμ καὶ Χάμ, εὑρίσκονται φθόγγοι κύριοι καὶ αὐτοτελεῖς, ἐκφράζοντες τὰς γνησίας τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων φωνάς· ἡ δὲ γλῶσσα τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων, ἢ ὁ Ῥωμαϊκισμὸς, διεφθάρη παντελῶς, καὶ παρελύθη, καὶ (καθὼς λέγει πάλιν ἐπαφροδίτως ὁ Ἐννίνιος) διεζεύχθη ἀπὸ τὸν ὀρθὸν Ἑλληνισμὸν, διαζύγιον παράδοξον καὶ ἰδεῖν καὶ εἰπεῖν (mirabile visu et dictu divortium)!! Καὶ διὰ τοῦτο ἄρα, χήραν εὑρόντες καθημένην τὴν ἐναρμόνιον προφορὰν τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων οἱ ἀλλόγλωσσοι ἔτοι Ἑλληνισαὶ, τὴν ἐνυμφεύθησαν, ἐπέραζον νύμφην, ὡς ὁ διφυὴς ποτε Κάδμος τὴν Ἁρμονίαν, κέρην χρυσῆς Ἀφροδίτης! Ἀλλ᾽ ὅμως, δὲν ἐξεύρομεν ἀπὸ ποῖον κακὸν δαιμόνιον φθονηθέντες, ἐγέννησαν ἐξ αὐτῆς ὄχι πολύδωρα καὶ καλλικέλαδα τέκνα, Καδμήϊα σήματα φωνῆς· ἀλλὰ τέρατα ἀφύσικα, σκυλλάκια γαυγίζοντα, καὶ βλιχητὰ προβάτια, καὶ γρυλλίζοντα χοιρίδια, καὶ μηκάμενα αἰγίδια, ἢ χιμάρους καὶ χιμαίρας, καὶ ἄλλα παντοδαπὰ κνώδαλα, τὰ πάντ᾽ ἀλλόκοτα καὶ κακοφωνότατα! μᾶλλον δὲ ἐτεκνοποίησαν πολλῶν τεράτων σύμμικτον ἄθροισμα, λάβρον παγγλωσία, καὶ παρόμοιον τοῦ Ταρταρόπαιδος Τυφῶνος· „τοῦ δ᾽ ἦν ἑκατὸν κεφαλαί·

„Φωναὶ δ' ἐν πάσῃσιν ἔσαν δεινῆς κεφαλῆσι,
„Παντοίην ὄπ' ἰεῖσαι, ἀθέσφατον· ἄλλοτε μὲν γὰρ
„Φθέγγονθ', ὥστε θεοῖσι συνιέμεν· ἄλλοτε δ' αὖτε
„Ταύρου ἐριβρύχεω μένος ἄσχετον ὄσσαν, ἀγαύρου·
„Ἄλλοτε δ' αὖτε λέοντος ἀναιδέα θυμὸν ἔχοντος·
„Ἄλλοτε δ' αὖ σκυλάκεσσιν ἐοικότα θαύματ' ἀκοῦσαι!" (Ἡσιοδ.)

Ἢ αὐτοὶ δὲν ἦσαν Κάδμοι· ἢ τοῦτο μὲν ἦσαν (ὡς ξένοι καὶ αὐτοί), ἐξέλαβον ὅμως ἀντὶ τῆς Ἁρμονίας τὸ εἴδωλόν της, ὡς ὁ Ἰξίων τὴν Νεφέλην ἀντὶ τῆς Ἥρας (α). Ἐπειδὴ τί ἄλλο παρὰ τέρας ἀλλόκοτον ἀποβαίνει ἡ κατ' αὐτοὺς Ἑλληνικὴ προφορὰ, συγκειμένη παντομιγῶς ἀπὸ τοσούτων ἀλλοφύλων γλωσσῶν φθόγγους, κατὰ τοὺς ὁποίους ἐκφέρουσι τὰ γράμματα τῆς Ἑλληνικῆς; Καὶ ὅμως καυχᾶται ὁ Ἐννίνιος, ὅτι ἡ τοῦ Ἐράσμου σοφία, σύμμαχον προσλαβοῦσα τὴν τοῦ Βοσσίου (τουτέστι τὴν ἰδικήν του), κατέῤῥαξε τὸν βαρβαρόφωνον Ῥωμαϊκισμόν, καὶ ἀντεισήγαγεν εἰς τὴν Εὐρώπην τὴν γνησίαν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης φωνὴν, τὴν Ὀρθωΐδιαν καὶ τὴν Ὀρθοέπειαν!! Παράδοξος σοφία· πλήρης χαρίτων, πλήρης παμμούσου ᾠδῆς! Δὲν ἔχομεν πλέον χρείαν τῶν ἐννέα θυγατέρων τῆς Μνημοσύνης.

(α) Τὴν Νεφέλην εἶπόν τινες ἀσείως καὶ τῆς Ἥρας ἄβραν, ἤτοι αὔραν (αβ = αυ)· διότι Ἥρα εἶναι ἀὴρ, καθὼς ὁ Πλάτων εὐφυέσατα τὴν ἐτυμολόγησε, „μεταθέντος (λέγει) τοῦ ὀνοματοθέτου τὴν ἀρχὴν τοῦ ὀνόματος (τὸ α, τοῦ ἀὴρ) εἰς τὴν τελευτήν· γνοίης δ' ἂν εἰ πολλάκις λέγοις τὸ τῆς Ἥρας ὄνομα" (οἷον, ΗραΗραΗρα = (Α)ήρΑήρΑήρ· κτλ. βλ. Κρατύλ. § κα)· Ἀλλὰ τοῦτο μὴ νοήσας ὀρθῶς ἕνας κἄππιος Ἐρασμίτης ἠθέλησε νὰ μᾶς ἀποδείξῃ, ὅτι καὶ ὁ Πλάτων ἐπρόφερε τὸ η, ε· ὡς νὰ ἦτο ἡ ὀνομαστικὴ τοῦ ἀὴρ, ἀὲρ!!

„Μήτε Μέσας ἀνακαλεῖν ἑλικοβοσρύχες,
„Μήτε Χάριτας βοᾷν ἐς χορὸν Ὀλυμπίας·
„Ἐνθάδε γάρ εἰσιν, ὥς φησιν ὁ Διδάσκαλος!"

Ἀλλ' ὦ σοφώτατ', ὦ κλεινότατ', ὦ λιγυρώτατε Ὀρθώϊδε! σὺ κατεμελίτωσας καὶ κατεζαχάρωσας τὴν γλῶσσαν τῶν Ἑλλήνων μὲ τὴν παγγλύκισον προφοράν σε! ὦ, συγχώρησον καὶ πάντα βαρβαρόφωνον Γραικύλον νὰ σὲ καταφιλήσῃ! μὴ τὸν ἀποδιώξῃς· ἰδοὺ, μὲ τὴν γλῶσσάν σε σὲ λαλεῖ.

„Ναϊ dὸς κέσαϊ, κ'ἄετος κὲσον, κάϊ μόϊ πφράσον·
„Ὡς γκλέκερο τὸ γκλῶσσ', χώσπερ Ἄττικος μέλις·
„Τὸ κέπφαλες σ' ἄρα πφιλέεσω" (α)

§ δ. Ἀλλ' ἂς ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν θεωρίαν τῶν αἰωνίων κανόνων τῆς τετραγῳδημένης Ἑλληνικῆς προσῳδίας. Εἶναι τῷ ὄντι δεινοί· ῥήματα καὶ θαύματα μορμορωπά, ὀφρῦς ἔχοντα καὶ λόφες καὶ τρυφαλείας! τὰ θωρακίζεσι καὶ μὲ τὴν προσῳδίαν τῆς Λατινικῆς γλώσσης, εἰς τὴν ὁποίαν ἐξάπαντος πρέπει (δὲν βλέπεις;) νὰ ὑποδεδλόνηται ἡ Ἑλληνική! Μ' ὅλον τοῦτο ἂς τολμήσωμεν νὰ ἀντιπαραβάλωμεν καὶ ἡμεῖς τὰς δειλὰς καὶ ἀσθενεῖς ἡμῶν παρατηρήσεις, διὰ νὰ μὴ καταδικασθῶμεν μέχρι τέλες τοὐλάχιζον ὡς ἄφωνοι καὶ βεβοί!

(α) „Ναὶ δὸς κῦσαι, καὐτὸς κῦσον, καί μοι φράσον (Ἀριστοφ. Ὄρν.)· καὶ,

„Ὡς γλυκερὸ τὸ γλῶσσ', ὥσπερ Ἄττικος μέλις·
„Τὸ κεφαλὴ σ' ἄρα φιλησῶ (Ἀριστοφ. Θεσμοφ. 1127, 1193. παίζων τὸν βαρβαρόφωνον Σκύθην).

§ ε. Ἡ κατὰ τέτες τοὺς κανόνας διωρισμένη Ἑλληνικὴ προσῳδία, λέγομεν, ὅτι, καθόλου θεωρεμένη, εἶναι παρατράγῳδος, καὶ τετραχηλισμένη, καὶ παράλυτος, καὶ πάντῃ ἀφύσικος εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν· εἶναι τρισβάρβαρος βαρβαρισμός, καθὼς ὥρισάν τινες τῶν παλαιῶν ἡμῶν προγόνων τὴν παράτονον διάλεκτον (α)· δείξεις ἐπιφέρομεν τὰς ἑφεξῆς.

§ ς. *Α*) Πᾶσα γλῶσσα ἀνθρωπίνη ἔχει τοὺς τόνες τῆς προσῳδίας της, εἴτε κατ' ἀναλογίαν εἴτε κατὰ συνήθειαν ἐντετυπωμένες καὶ ςαθερούς, κἄν τε γράφωνται κἄν μή. Διότι ὁ τόνος σαμβάλλει πρὸς ἑνότητα τῆς λέξεως, συγκεντρόνων τὰς συλλαβάς της εἰς ἓν ὅλον, καὶ ἀποβαίνει καθέδρα τις καὶ βάσις τῦ νοήματος, ἢ τῆς σημασίας. Καὶ ἡ Ἑλληνικὴ λοιπὸν γλῶσσα εἶχεν ἐξ ἀρχῆς ςαθερὰν καὶ ἀμετάπτωτον τὴν τονικὴν τῶν λέξεων προσῳδίαν, πρὸς ἔκφρασιν παντοίων ἐννοιῶν καὶ παθῶν. Αὕτη δὲ ἡ τονικὴ, καὶ λογικὴ λεγομένη, ἤτοι τῆς κοινῶς λαλεμένης γλώσσης, ἡ προσῳδία δὲν ἦτον ἡ αὐτὴ μὲ τὴν τῆς ποιήσεως ρυθμικὴν προσῳδίαν· ἤγεν οἱ συνήθεις τῶν λέξεων τόνοι δὲν ἦσαν πάντοτε σύμφυτοι μὲ τὸ μέτρον τῶν ςίχων καὶ τὸ μῆκος τῶν συλλαβῶν, καθὼς ὑπέλαβεν ὁ Βόσσιος· διότι ἔτε τὸ ἔθνος ὅλον ἦσαν ποιηταὶ, καὶ οἱ τόνοι ἔμελλον νὰ ἦναι ἀςαθεῖς, συμμεταβαλλόμενοι μὲ τὴν μελῳδίαν, καὶ μὲ τὸν χρόνον τῶν συλλαβῶν, αἵτινες ἄλλοτε ἄλλως ἐκτείνονται, ἢ συςέλλονται, πρὸς ἀπάρτισιν τῦ μέτρυ· τετέςι τότε οἱ τόνοι δὲν ἠδύναντο νὰ ὑπάρχωσι κανονικῶς καὶ ςαθερῶς εἰς τὴν κοι-

(α) „Βαρβαρισμὸς, παράτονος διάλεκτος (Ἡσύχ.).

νὴν διάλεκτον ἢ συνομιλίαν· ἀλλὰ, λυομένου τοῦ μέτρου, συνδιελύοντο καὶ αὐτοί· καὶ ἡ γλῶσσα πλανωμένη, παρομοίως μὲ τὰς πλαγκτὰς Συμπληγάδας, καὶ ἀσατεῦσα δὲν ἤθελε κάμνει πλέον τὸ ἔργον της, οὔτε μεταξὺ τοῦ ὄχλου (οἵτινες βέβαια δὲν συνδιελέγοντο διὰ σίχων καὶ ἐπῶν!), ἔτε εἰς αὐτοὺς τὲς σοφούς· ἐπειδὴ τὰς λέξεις, φέρ' εἰπεῖν, τὲ ἔπες· „πολλὰς δ' ἰφθίμες ψυχὰς αἴδί προϊάψε“· πῶς ἔμελλον ἄρα νὰ τὰς τονίζωσιν ἔξω τοῦ σίχου εἰς τὴν συνομιλίαν; πόλλη, καὶ ἰφθῖμος, καὶ ψύχη, καὶ ἀϊδὴς; ἢ πολλὴ, καὶ ἴφθιμος, κτλ.; Ἤ τίποτε δὲν ἔμελλον περὶ τέτε νὰ φροντίζωσιν ὁ ῥήτωρ, καὶ ὁ ποιητὴς, συνδιαλεγόμενοι πρὸς τοὺς ἰδίες συμπατριώτας; οὐδ' ἔτοι πάλιν πρὸς αὐτές; Ἀλλὰ τότε ἡ κοινὴ διάλεκτος ἤθελεν εἶσθαι σύγχυσις Βαβυλωνική· καὶ αὐτὸς ὁ δημότης ἄνθρωπος εἶχε τὴν ἐξεσίαν νὰ προφέρῃ ἄλλως ἄλλοτε τὰς λέξεις, καθ' ὃν ἤθελεν ἀκέσει ποιητικὸν ῥυθμόν. Τοιαύτην ἄδειαν φαίνεται ὅτι ἐνέπνευσε πάλαι ποτὲ εἰς τοὺς Ἀβδηρίτας ἡ ὀργὴ τῆς Ἀφροδίτης, οἵτινες, καθὼς ἀσεΐζεται ὁ Λεκιανὸς, κυριευθέντες ἁπαξάπαντες ἀπὸ οἶσρον ποιητικὸν, ὅλοι ἐποίεν, καὶ κἀνεὶς τὸν ἕτερον δὲν ἐκαταλάμβανεν! Ὑπάρχει λοιπὸν ὁ ϛαθερὸς τῶν λέξεων τονισμὸς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν τόσον παλαιὸς, ὅσον καὶ ἡ γλῶσσα αὐτή. Εἰ δὲ καὶ ὁ Βόσσιος μᾶς διδάσκει τὸ ἐναντίον, τὸν ῥαίνομεν μὲ μύρα, καὶ τὸν ϛεφανόνομεν ὡς καλὴν τοῦ ἔαρος χελιδόνα, καὶ τὸν ἀποϛέλλομεν μετὰ πάσης φιλοφροσύνης εἰς τὸ καλὸν, καὶ αὐτὸν καὶ τὴν περὶ προσῳδίας αὐτοῦ διδασκαλίαν, ἥτις ἴσως δύναται νὰ γένῃ δεκτὴ εἰς πᾶσαν ἄλλην γραμμάτων πολιτείαν, ἔξω τῆς Ἑλληνικῆς.

διότι ἡμεῖς ἔχομεν τὰς παλαιὰς ἡμῶν προγόνας διδασκάλας τῆς καθ' ἡμᾶς προσῳδίας, τῶν ὁποίων τὰς μαρτυρίας καταχωρίζομεν ἰδίως εἰς τὸ ἑφεξῆς κεφάλαιον. Β) Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐξέφερεν ἐξ ἀρχῆς τὴν τάσιν τῶν φωνῶν της, ἤτοι τὴν τονικὴν τῶν λέξεων προσῳδίαν, κατά τε τὴν φυσικὴν αὐτῶν ἀναλογίαν, καὶ προσέτι κατὰ τὴν συνήθειαν ἑκάστης διαλέκτου διωρισμένως. Οὕτως οἱ Δωριεῖς διαφέρουσι περὶ τὴν τόνωσιν περισπῶντες τοὺς βαρυτόνους μέλλοντας, ὡς, ᾄσω, δωσω̃, λεξῶντι (λέξουσι), κτλ. οἱ δὲ πάλιν Αἰολεῖς παροξύνουσι τὰ εἰς εἶν περισπώμενα ἀπαρέμφατα, ὡς, φρόνην, κάλην, νόην, ἀντὶ φρονεῖν, κτλ. παροξύνουσι δὲ καὶ τὰ παρ' ἄλλοις ὀξύτονα δισύλλαβα· οἷον, σύφος, ἢ σόφος, κάλος, τράχυς, ὄξυς, λεῦκος, βᾶμος, Πήλευς, αὔως, θῦμος, ἀντὶ αὐὼς (ἀὼς, ἠὼς), θυμὸς, κτλ. καὶ τὰ ἐπιῤῥήματα, κάλως, σόφως, ἀντὶ,-ω̃ς· καὶ τὰς εἰς ὼς, ὁτος τῷ παρακειμένῳ μετοχὰς παροξύνουσι προφέροντες εἰς ων, οντος, ὡς, νενοήκων, εἰρήκων, πεφρίκων, ἀντὶ,-κώς. Ὁμοίως καὶ οἱ Βοιωτοὶ παρώξυνον τὰ εἰς ης ὀξύτονα, ὡς, ὑγίεις, ἀντὶ ὑγιὴς (ει=η· κατὰ τὸ γυμνὴς, ἀλὴς)· οὕτως ἐσχηματίσθησαν καὶ τὰ χαρίεις, αἰγλήεις, τελήεις, κτλ. Ἀλλὰ καὶ οἱ Ἴωνες καὶ οἱ παλαιοὶ Ἀττικοὶ ἐπρόφερον παροξύτονα τὰ εἰς εια, θηλυκὰ ἐσιαζικὰ, μηκύνοντες τὸ α, ὡς, ἀληθείη, ἀναιδείη, εὐκλείη, κατηφείη· ἐν ᾧ ταῦτα πάλιν οἱ Ἀττικοὶ τραγικοὶ, καὶ ἄλλοι πλεῖοι, ἐκφέρουσι παροξύτονα συζέλλοντες τὸ α, ὡς, δυσσέβεια, ἀλήθεια (α).

(α) Βλ. Ἀράκοντ. περὶ μέτρ. 57, 16. Ἀρκάδ. περὶ τόνων, 105, 18. Μ. Ἐτυμολ. λέξ. Θυσία. Εὐσάθ. εἰς Ὀδ. η, 297, παράβ. καὶ Spitzner, de versu Græc. Her. 29, κτλ. Οἱ Ἀττικοὶ ὡσαύτως

Τούτων ἔτως ἐχόντων, γίνεται αὐτόθεν φανερὸν, ὅτι καὶ ὅσα προβάλλει ὁ Βόσσιος ὡς γενικὸν κανόνα τοῦ γνησίε τονισμῦ, ἀναφέρονται εἰς τὴν μερικὴν κατὰ διάλεκτον προσῳδίαν. Οἱ Ἀττικοὶ ἔλεγον βραδυτῆτα, ταχυτῆτα ἐκ τῦ ταχυτὴς, βραδυτής· ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἐμπόδιζεν ἄλλας διαλέκτες νὰ προφέρωσι τὰ τοιαῦτα παροξύτονα, οἷον ταχύτης, καὶ τὰ ὅμοια. Σημείωσαι δὲ, α) ὅτι ταῦτα τὰ εἰς τὴς ὀξύτονα τῆς Ἀττικῆς εἶναι συγγενέσατα τοῦ εἰς ὺς καὶ ςὺς ἰωνικῦ τῶν ὡς ἀφῃρημένων ὀνομάτων σχηματισμῦ, οἷον, ἐδητὺς, βρωτὺς, ὀαριςὺς, κιθαριςὺς, καὶ πάλιν, ποτὴς, ὡς βραδυτὴς, ταχυτὴς, κτλ. Διὰ τί ὁ Βόσσιος δὲν ἐτόνισε καὶ, βρῶτυς, ἐδῆτυς, ἀποβλέπων τὸν χρόνον τῆς συλλαβῆς, ὡς ἐσυμπέρανεν ἀπὸ τὸ βραδυτῆτα τὸν καθόλε τῶν τοιέτων τονισμόν; β) Ὁ εἰς οτὴς καὶ υτὴς ἔτος τύπος περιέχει ὀλίγα τινὰ ὀνόματα ὀξυτονέμενα, λείψανα τινὸς ἴσως ἰδιώματος τῆς ἀρχαίας Ἀτθίδος, τὰ ὁποῖα ἐσημείωσαν οἱ Γραμματικοὶ ὡς ἐξαιρέσεις τοῦ καθολικώτερον παροξυτόνου τῶν τοιούτων σχηματισμοῦ. Οἷον, ὁ Ὅμηρος εἶπε ταχυτῆτα, βραδυτῆτα, ἀδροτῆτα ἢ ἀνδροτῆτα, διηϊοτῆτα· ἀλλ' ὁ αὐτὸς εἶπε καὶ κακότητα, φιλότητα, ἰότητα, ὄχι κακοτῆτα, κτλ. (διότι, ἂν ἔλεγεν, ἤθελον τὸ σημειώσει πάλιν αὐτοὶ

ἔλεγον διέτης, τριέτης, οἰέτης (Ὅμ.), καὶ δίετες, τρίετες, κτλ. ἀντὶ τῶν παρ' ἄλλοις ὀξυτονεμένων διετὴς, τριετὴς, ἐννεατὴς, καὶ -έτης, κτλ. ἐσυνειθίζοντο δὲ καὶ ἄλλως τὰ μὲν πρῶτα ἐπὶ ἡλικίας, τῶν δὲ δευτέρων τὰ ἑδέτερα μάλιςα (δίετες, ἐννάτες) ἐπὶ διαρκείας χρόνε. Πρόσθες καὶ τὰ, δύτης (δότηρ) καὶ δοτὴρ, ἐλάτης καὶ ἐλατὴρ, βότης καὶ βοτὴρ, καὶ δώτωρ καὶ βώτωρ, ὡς, ῥήτωρ καὶ ῥητὴρ, πράκτωρ καὶ πρηκτήρ, κτλ. κτλ.

ἐκεῖνοι οἱ Γραμματικοὶ, παρὰ τῶν ὁποίων ὁ Βόσσιος μαθὼν τὸ φιλοτῆτα καὶ τὰ ἄλλα, ἐπεχείρησεν ἔπειτα νὰ γίνῃ καὶ σοφώτερος αὐτῶν διδάσκαλος!). Ὁμοίως καὶ ὁ Πλάτων λέγων ταχυτῆτα, ἔλεγεν ὁ αὐτὸς καὶ θεότητα, ἀνθρωπότητα, τραπεζότητα, κυαθότητα· ἢ μήπως ἠδύνατο ποτὲ τὸ ϛόμα τῶν Χαρίτων νὰ προφέρῃ προπερισπώμενα, ἀνθρωποτῆτα, καὶ παλαιοτῆτα, καὶ ὡραιοτῆτα, καὶ τ' ἄλλα τὰ ἐκ τῶν τρισυλλάβων μάλιϛα γινόμενα ἀφαιρετικά; ἀλλ' εἰς αὐτία Ἐρασμικὰ τοιαῦται λεπτοφωνίαι δὲν ἔχϐσι χώραν! Ἤθελον, ἀναγνῶϛα, νὰ σὲ προβάλω καὶ τρίτον πρὸς σημείωσιν· ὅτι ὁ μὲν Βόσσιος τονίζει τὰ εἰς τῆς πάντοτε εἰς τὴν λήγϐσαν! ὁ δ' Ἐννίνιος τ' ἀνάπαλιν εἰς τὸν γενικὸν αὐτῆ Κανόνα νομοθετεῖ, ὅτι τὰ βραχυπαραληκτῆντα πολυσύλλαβα (ἐν οἷς ἐμπεριέχονται βέβαια καὶ τὰ εἰς οτης καὶ υτης, ἀνδροτὴς, βραδυτὴς, κτλ.) τονίζονται πάντως εἰς τὴν προπαραλήγϐσαν. Τίνα ἀρά γε τῶν δύω τέτων νέων τονοδιδασκάλων νὰ πιϛεύσωμεν; Ἀλλ' ὅμως τῆτο τὸ παραβλέπω· εἰς τὸ Δρᾶμα τῶν Ἐρασμιτῶν ἡ ἀσυμφωνία παίζει τὸ πρῶτον πρόσωπον, ὡς πρωταγωνισής! Πάλιν οἱ Ἀττικοὶ ἔλεγον τροπαῖον, ἐρῆμος, ἑτοῖμος, τὰ παρ' ἄλλοις παροξύτονα, τρόπαιον, ἔρημος. Σημείωσαι δὲ κ' ἐδῶ. α) Ὅτι καὶ τέτων ἡ προσῳδία εἶναι τῆς ἀρχαίας Ἀτθίδος· οἱ δὲ νεώτεροι Ἀττικοὶ ἔλεγον, ἔρημος, καὶ ἕτοιμος, καὶ ὅμοιος (Πλάτ.) τὰ παρ' Ὁμήρῳ, ἐρῆμος, ἑτοῖμος, ὁμοῖος, κτλ. λέγοντες δ' οἱ αὐτοὶ τροπαῖον, δὲν ἔλεγον ὅμως καὶ, δικαῖον, ματαῖον, ἀλλὰ δίκαιον καὶ μάταιον, ὡς καὶ ἔλαιον, κτλ. προπαροξύτονα, καθὼς καὶ οἱ λοιποί. β) Ὅτι πολλὰ τῶν τοιέτων κανονίζονται καὶ ὡς ἐκ τῆς προσῳδίας τῶν,

ἐξ ὧν παράγονται πρωτοτύπων· οἷον τὰ, δίκαιος, καὶ μάταιος, καὶ δείλαιος, φυλάττεσι πάντοτε τὸν τόνον τῶν παροξυτόνων δισυλλάβων πρωτοτύπων, δίκη, καὶ δείλη (= δειλία), καὶ μάτη, καὶ τῶν τοιούτων· τὸ δὲ πάλιν τροπαῖον ἔγεινεν ἐκ τῆ τροπὴ, τροπαῖος (ὡς καὶ ἐκ τῆ βελὴ, βελαῖος, καὶ ἠρὰ ἠραῖος, καὶ τρίτη τριταῖος, καὶ ἄλλα μυρία)· καὶ πάλιν τρόπαιον, οἷον ἐκ τῆ αἰολικώτερον παροξυτονεμένε τρόπη, ἀντὶ τροπή· καθὼς καὶ ἑρμαιον ὡς ἐκ τῆ Ἕρμης, ἀντὶ Ἑρμῆς, ἑρμαῖος· καὶ συμβόλαιον, οἷον ἐκ τοῦ συμβόλη ἀντὶ συμβολὴ, συμβολαῖος, καὶ συμβόλαιος (Θεκυδ.). Ὡσαύτως καὶ τὸ ἑτοῖμος μὲν ἐκ τοῦ ἑτὸς, ἐκ δὲ τοῦ αἰολικῶς ἔτος (ἔτυς, ὅθεν καὶ ἔτυμος) τὸ ἔτοιμος (καὶ ἔτομος, ὅθεν ἑτομόω, ἑτετόμακα (α))· καὶ πάλιν ἐκ τῆ ὁμὸς, ὁμοῖος, καὶ ὅμος (ὡς ἅμα, ἐκ τοῦ ἅμος, ἀντὶ ὁμὸς, ὁμῆ) ὅμοιος· παρομοίως καὶ ἐκ τῆ ἔτης, ἔτας, ἔταρος (Ὅμηρ.), καὶ ἑταῖρος (αὐτ.). γ) Ὅτι ῥλα ταῦτα τὰ ὑπὸ τῆ Βοσσὶε ἀναφερόμενα παραδείγματα, τὸ ἑτοῖμος καὶ ἐρῆμος καὶ τροπαῖον, εἰς τὴν σύνθεσιν ἀναβιβάζεσι τὸν τόνον, ὡς, ἀνέτοιμος, ὑπέρημος, προστρόπαιος, κτλ. Ὥσε μηδ' ἕτως ὁ κανὼν αὐτῆ δὲν ἀληθεύει γενικῶς. δ) Ὅτι ἄλλα πάλιν παρομοίως μακροπαράληκτα καὶ κατ' αὐτὲς τὲς Ἀττικὲς ὀξυτονοῦνται, ὡς, ὁλαιὸς, κραταιὸς, παλαιὸς, περαιὸς (ὅθεν, περαιῶτὸς Περαιβοὶ), ἀντὶ περαῖος, καθὼς πάλιν Λακω-

---

(α) Καὶ ὅτοιμος παρά τισιν ἐν τῇ συνηθείᾳ (ε = ο), ὡς καὶ Σλαβον. καὶ Ῥωσσικῶς готовъ (готóв-ος, μ = β, ἀντὶ Fοτόμος, ἑτόμος, ὡς ἑτοῖμος)· καὶ πάλιν Πολωνικῶς gotowy, gótowos, Fότομος, ὅτοιμος, ὡς ἕτοιμος.

νικῶς παλαῖορ, ἤτοι παλαῖος, ὁ παλαιός· πῶς λοιπὸν καὶ ταῦτα δὲν ὑπέταξεν ὁ Βόσσιος εἰς τὸν καθολικὸν κανόνα τϐ; Τελευταῖον, αὐτοὶ οἱ Ἀττικοὶ ἔλεγον μὲν, τϐτὶ, ταυτὶ, ἐκεινωνὶ, ἀντὶ ταῦτα, τϐτο, ἐκείνων· ἔλεγον δὲ καὶ πόνηρε, καὶ ἄληθες, καὶ ἄντικρυς· καὶ πάλιν, ἐλθὲ, εἰπὲ, εὑρὲ, καὶ τὰ τοιαῦτα· διὰ τί δὲν ἐφύλαττον καὶ εἰς ταῦτα τὸν κατὰ χρόνον τονισμόν; ἢ μήπως ἐβαρβάριζον αἱ λοιπαὶ διάλεκτοι, πονηρέ, προφέρϐσαι, καὶ ἀντικρὺ, καὶ ἀληθὲς ἐκ τοῦ ἀληθής; ἀλλὰ περὶ τϐτων οἱ νέοι τονικοὶ μὴ φροντίσαντες, ἐφαντάσθησαν καθολικήν τινα παρὰ φύσιν τόνωσιν τῆς Ἑλληνικῆς φωνῆς· καὶ ἔτε τὴν κατὰ διαλέκτϐς διαφορὰν τῆς προσῳδίας διέκριναν, οὔτε τὴν δι' ἄλλας τινὰς αἰτίας, σημειωμένας ἀπὸ τοὺς Γραμματικάς μας, μετάπτωσιν καὶ ἐναλλαγὴν ἢ ἀναδρομὴν τῆ τόνϐ παρετήρησαν (α).

(α) Ἔψεξαν τινὲς τῶν νεωτέρων σοφῶν τὲς ἡμετέρϐς Γραμματικὲς διά τινας φαινομένϐς ἀσάτϐς κανόνας των, καὶ διὰ τὲς ἐξαιρέσεις εἰς πολλῶν λέξεων τὴν προσῳδίαν· οἷον τῶν εἰς ότης καὶ οτὴς, υτὴς, καὶ τῶν εἰς αῖος, καὶ αιὸς, κτλ. ἀλλὰ μήπως ἠδύναντο οἱ γραμματικοὶ νὰ καθυποτάξωσιν ὅλην τὴν γλῶσσαν εἰς κανόνας καθολικὲς καὶ ἀσφαλεῖς καὶ ἀπεριτρέπτϐς, ἐξομαλύναντες πάσας τὰς, εἴτε κατὰ διαλέκτϐς, εἴτε δὶ ἀρχαϊσμὸν, ἢ ἐκ συνωνυμίας, ἢ κατὰ κλίσιν, ἢ καὶ κατὰ φυσικήν τινα τῆς γλώσσης ἀνωμαλίαν προερχομένας διαφοράς; Ἡ τέχνη ἐκατόρθωσε πολλὰ, ἀλλ' ἔχει καὶ αὐτὴ τὲς ὅρϐς της· καὶ ὀρθότατ' ἄρα ἐσημείωσεν ἕνας ἀπὸ τὲς ἀοιδίμϐς τῆς Ἀλεξανδρείας γραμματικὲς· „Οὐ χρὴ ζητεῖν ἐν πᾶσι τοῖς ῥήμασιν ὁμοιότητας ἀσασιάϐς, καὶ κανόνας ἀσφαλεῖς, καὶ τύπϐς ἀκριβεῖς. Πρότερον γὰρ εὑρηνται τοῖς ἀνθρώποις αἱ λέξεις διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς πρὸς ἀλλήλϐς ὁμιλίας· ὕστερον δ' ἐπιγενομένη ἡ τέχνη τὰ μὲν ἠδυνήθη ῥυθμίσαι καὶ εἰς εἰκόνα τινὰ ἀγαγεῖν· τὰ δὲ, μὴ δυνηθεῖσα,

Γ) Καὶ αὐτὴ ἡ ποιητικὴ προσῳδία βεβαιόνει τὸν ςαθερὸν τῶν λέξεων τονισμόν. Ἐπειδὴ, πολλαὶ βραχεῖαι συλλαβαὶ ἐκτείνονται καὶ εἰς τὴν ἄρσιν, καὶ εἰς τὴν θέσιν μάλιςα, διὰ τῆς βοηθείας τῦ τόνυ, ὅςις ὁπωσῦν μηκύνει τὸν χρόνον τῆς προφορᾶς· οἷον τὰ Ὁμηρικὰ ἐκεῖνα, ὑποδεξίη (ἰλ. ι), ἀκομισίη (Ὀδ. φ), κακοεργίη (Ὀδ. χ), ἀεργίη (Ὀδ. ω), ἰςίη (Ὀδ. ξ), ἰλίυ (ἰλ. ο), ἀγρίυ (ἰλ. χ), ὁμοϊΐυ (ἰλ. ε), ὑπεροπλίῃσι (ἰλ. α), μηκύνυσι διὰ τῦ τόνυ τὸ ι, τὸ καθ' ἑαυτὸ εἰς ταύτας τὰς λέξεις βραχύ· ὡσαύτως καὶ τὸ ο καὶ ε μηκύνεται εἰς τὰ, Αἰόλου (Ὀδ. κ), ἀπὸ ἕθεν (ἰλ. ζ), ἱππότην (ἐπιγράμμ. Παυσαν. θ, ιο), Θεαγένην (αὐτ. ς, 11, 2), κτλ. Καὶ τὰ, ἀγυιὰ καὶ ὀργυιὰ (Ἡρόδ. καὶ Ξενοφ.) διὰ μόνης τῆς εἰς τὴν προπαραλήγυσαν μεταθέσεως τῦ τόνυ ἐβράχυναν τὸ ληκτικὸν α, ὡς, ἄγυιαν (ἰλ. υ, 254), ὄργυι' ὑπὲρ (Ὀδ. ι, 328)· διὰ τῦτο καὶ τὰ αἰολικώτερα, ἦμιν, ὔμιν, (ἀντὶ ἡμῖν, ὑμῖν) μετεχειρίζοντο καὶ οἱ Ἀττικοὶ Δραματοποιοὶ συςέλλοντες τὴν λήγυσαν (Σοφοκλ. Ἠλέκτρ.). Ἀλλ' ἐὰν ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἐτονίζοντο κατὰ τὰς νέας κανονοθέτας, οἷον, τὰ ὑποδεξίη, καὶ κακοεργίη εἰς τὴν προπαραλήγυσαν (βλ. Κανόν. δ), καὶ τὰ ἀγυιὰ καὶ ὑπεροπλίῃσι εἰς τὴν παραλήγυσαν (Κανόν. γ), καὶ τ' ἄλλα ὡσαύτως· τότε βέβαια οἱ ποιηταί μας, καὶ αὐτὸς ὁ θεῖος Ὅμηρος, ἤθελον ἐξε-

---

εἴασεν ἐφ' ᾗς εἶχον συνηθείας· — Ἔοικε γὰρ, δόγμα ὂν καὶ αὕτη ἀνθρώπινον, φθορᾷ ὑποκεῖσθαι, καὶ μεταβολῇ, καὶ τροπῇ, κτλ. (Γεωργ. Χοιροβοσκὸς πρὸς τὲς ἐν τοῖς ῥήμασι κανόνας, κτλ. παρύβαλ. καὶ Reizij de prosodia Græc. accent. inclinat. ἐκδόσει Βολφίυ, Λειψ. 1791, καὶ Fischer εἰς Weller, spec. I).

λεχθῆ παντάπασιν ἄμουσοι καὶ (κατὰ τὴν λέξιν των) βαρβαρῳδοί!

Δ) Διὰ τοῦ σαθροῦ τονισμοῦ διακρίνονται πολλάκις ἀπ' ἀλλήλων καὶ λέξεις αἱ συνώνυμοι. Τοῦτο τὸ κεφάλαιον εἰς πολλὰ μικρὸν κόμβον τὸ συντυλίσσει καὶ τὸ συγκομβόνει ὁ σοφὸς Γότλοβος· „τὸ Δία λέγει ἀπὸ τὴν διὰ, καὶ τὰ μόνη καὶ μονὴ (μένω), καί τινα ἄλλα τοιαῦτα διακρίνοντ' ἀπὸ τὸ νόημα". Καὶ ὅμως τόσα ὀνόματα περιέχει ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, τῶν ὁποίων μόνον διὰ τοῦ τόνου διακρίνει τὴν σημασίαν, ὥστε, ἂν οἱ Ἀντιτονισταὶ κατεφρόνουν τὸ περὶ ὁμοίων καὶ διαφόρων λέξεων σύνταγμα τοῦ Ἀμμωνίου, καὶ τὸ τοῦ Φιλοπόνου περὶ τῶν πρὸς τὸ διάφορον σημαινόμενον διαφόρως τονιζομένων λέξεων: ἂν καὶ τοὺς ἐνδόξους τῆς Ἑλλάδος συγγραφεῖς ἀναγινώσκοντες δὲν ἐπαρατήρουν τὴν ἀνάγκην τοῦ διαφόρου τονισμοῦ: ἔπρεπε κἂν ἀπὸ τὰς ἰδίας αὐτῶν γλώσσας (αἵτινες ἔχουσι πολλάκις καὶ αὐταὶ διάφορον προσῳδίαν τῶν συνωνύμων) νὰ συμπεράνωσιν οἱ σοφώτατοι ἄνδρες, ὅτι παρομοίως καὶ ἡ Ἑλληνικὴ διέκρινεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰς ὁμοίας λέξεις διὰ τοῦ τόνου, χωρὶς τοῦ ὁποίου ἤθελεν ὁ λόγος μεταβάλλεσθαι συχνάκις εἰς σκοτεινὰς τοῦ Λοξίου χρησμούς, ὁποίους ὅλοι τοῦ οἱ μάντεις δὲν ἠδύναντο νὰ ἐξηγήσουσι, κἂν ἔτρωγον, ὅσην θέλεις, δάφνην, ὁμοῦ καὶ τὰς χειρίδας των. Δὲν εἶναι δέ, ἴσως, περιττὸν νὰ γράψωμεν ἐνταῦθα καὶ τούτων ὀλιγώτατα παραδείγματα. Ἄγη καὶ ἀγὴ, ἀραῖος (ἀρὰ) καὶ ἀραιὸς, ἄρχων καὶ ἀρχῶν (τῶν), ἁπλοῦς καὶ ἁπλῆς, ἀρτίτοκος καὶ ἀρτιτόκος, ἀτέχνως καὶ ἀτεχνῶς, βάτος καὶ βατὸς, βασίλεια (βασίλισσα) καὶ βασιλεία, βίος καὶ βιὸς, βρότος καὶ

βροτὸς, βύσσος καὶ βυσσὸς, γόνος καὶ γονὸς, γῦρος καὶ γυρὸς, δῆμος καὶ δημὸς, δάνος καὶ δανὸς, δεξαμένη καὶ δεξαμενὴ, Δῖα (τὰ Διάσια), καὶ Δία (Ζεὺς) καὶ ἡ διὰ, εἴκων (εἴκω) καὶ εἰκὼν (ἡ), ἑνὸς (εἷς) καὶ ἕνος, ἕνος (ἔννος), θέρμος θέρμη, καὶ θερμὸς, – μὴ, θύμος καὶ θυμὸς, θέα καὶ θεὰ, ἵος καὶ ἰὸς, ἱπποκόμος (κόμη) καὶ ἱπποκόμος (κομέω), κᾶλον καὶ καλὸν, κάλως καὶ καλῶς, καῖρος καὶ καιρὸς, κύρτος καὶ κυρτὸς, κάμπη καὶ καμπὴ, λάρος καὶ λαρὸς, λαῶν καὶ λάων (λίθων), λαότροφος καὶ λαοτρόφος, μάκρος καὶ μακρὸς, μέλλω καὶ μελλὼ (ἡ), νέος καὶ νεὸς, νόμος καὶ νομὸς, ξυλὼν (ὁ) καὶ ξύλων (τῶν), ὀρῶν (ὀρέων) καὶ ὄρων, ἕλων καὶ ἑλῶν (τῶν), πότος καὶ ποτὸς, ποῖος καὶ ποιὸς, πόσος καὶ ποσὸς, πότε καὶ ποτὲ, πῶρος καὶ πωρὸς, σκάφη καὶ σκαφὴ, σφόδρα καὶ σφοδρὰ, τόμος καὶ τομὸς, τίνες τίνων, καὶ τινὲς τινῶν, ὕβος καὶ ὑβὸς, φόρος καὶ φορὸς, χάος καὶ χαὸς, ὤχρος καὶ ὠχρὸς, ὦμος καὶ ὠμὸς, καὶ ἄλλα μυριάριθμα, καὶ ἐσιαζικὰ καὶ ἐπίθετα, διὰ τᾶ τόνε μόνον ἀπ' ἀλλήλων διακρινόμενα· Ἀφίνω τὰ σύνθετα, πτώσεις, γένη, χρόνες (ὡς νέμω, νεμῶ, κτλ.), ἀριθμὲς, τὰ τῶν διαλέκτων, ἄλλα πολλὰ ποικίλης καὶ μακρᾶς θεωρίας, τὰ ὁποῖα δύνανται νὰ συναπαρτίσωσι βιβλίον ὁλόκληρον· καὶ ὅμως οἱ ἀντιτονίζοντες τὰ παρατρέχεσιν ἀκροθιγῶς καὶ ἐπιπολαίως, διὰ νὰ ἐμπεδώσωσι καὶ δικαίως καὶ ἀδίκως τὴν δοξασίαν των.

Ε) Καὶ τὰ κύρια ὀνόματα, μὲ μόνου τοῦ τόνε τὴν μετάθεσιν ἐξ ἐπιθέτων πολλάκις σχηματιζόμενα, ἀντιφωνᾶσι πρὸς τῶν καινοτόμων τὸν ἀντιτονισμόν· οἷον: Γλαῦκος ἀπὸ τὸ γλαυκὸς· Ἀκέσης, ἀκεσὴς· Εὐπείθης, εὐπειθὴς·

Λεῦκος, λευκὸς· Ἄρητος, καὶ Ἀρήτη, ἀρητὸς ἀρητὴ· Ξάνθος, ξανθὸς (Ὅμ.)· Ξῆθος, ξηθὸς· Φαῖδρος, καὶ Φαίδρα, φαιδρὸς, -δρὰ· Πύῤῥος, καὶ Πύῤῥα, πυῤῥὸς, -ῥὰ· Γόργος καὶ Γοργὼ, γοργὸς· Αὔγη, αὐγὴ· Κλεῖτος, κλειτὸς· Διογένης, διογενὴς. Μεγασθένης, Καλλισθένης, -νὴς· Σμεῖκρος, ἢ Σμῖκρος, σμικρὸς. Λῶτος, λωτὸς· Βαῖος, βαιὸς, καὶ ἄλλα μυρία, εἴτε διὰ τῆς ἀναδρομῆς καὶ ὑπερθέσεως, εἴτε καὶ διὰ καταθέσεως τῆ τόνῳ σχηματιζόμενα μάλις᾽ ἐκ μετοχῶν παθητ. ὡς, Ἀκεσσαμενὸς (Ὅμ.), Ἀκεσμενὸς, Τισαμενὸς, Σωζομενὸς, καὶ ἄλλα, ἐν οἷς καὶ αἱ Κλαζομεναὶ (ἐκ τοῦ κλαζομένη, κληζομένη, κληϊζομένη, κλειτή). Κυριωνυμῆνται δὲ πολλὰ καὶ χωρὶς τῆ τόνῳ τὴν μετάθεσιν καὶ ἐκ μετοχῶν καὶ ἐξ ἐπιθέτων ἁπλῶς, ἢ καὶ ἐσιαςικῶν [ὡς, Δαίδαλος, Καλλίμαχος, Ἱππότης, Ὅμηρος, Στέφανος, ὁ καὶ Στέφος (ὡς τὸ ςέφος), Μόσχος, Λάμπων, Τίμων, Φαίδων, Μένων, Θέων, Νίκων, Κλύμενος, Ἀρέθσα (=ἄρδσα), Δεξαμένη, Κλυμένη, καὶ ἄλλα πολλά]· ἀλλ᾽ ὅμως ὁ διὰ μετακινήσεως τῆ τόνῳ σχηματισμὸς τῶν κυριωνυμιῶν εἶναι καὶ ἀρχαιότατος, καὶ συνήθης εἰς ὅλας τὰς Ἑλληνικὰς διαλέκτς. Οὕτω καὶ τὴν σήμερον κυριολεκτῆνται πάμπολλα ὀνόματα, τὰ μὲν ἰδιάζοντα κατὰ τόπς, τὰ δὲ καὶ κοινὰ εἰς ὅλς τὸς Ἕλληνας· οἷον Χρῦσος, παρὰ τὸ χρυσὸς (κατὰ τὸ Χρύσης, ἰλ. α· καὶ Χρῦσος Εἰσιδότου, Ἀθηναῖος· Ὀλυμπ. 236, ἐν ἐπιγραφ. Ἀττικ.)· Χρῆσος, ἐκ τῆ χρησός· Σταῦρος, ἐκ τῆ ςαυρός. Λάμπρος ἐκ τῆ λαμπρός· Φόρος, φορός· Ῥίζος (ἐκ τῆ ῥιζόεις, ὅθεν καὶ Ῥιζῆς Θεσσαλίας χώρα)· Δρόσος (ὡς ἐκ τῆ δροσὸς)· Σῖμος, σιμὸς [ὅθεν καὶ Σίμων, Σιμωνίδης, Σιμμίας, Σίμμιχος (ὑποκορις. τύπος Βοιωτικὸς), Σιμόεις,

Σιμύλος, συνήθ. Σιμέλας, κτλ.]· Στάμος (καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὁ Στάμος, συγγραφεὺς· βλ. Εὐδοκ. Ἰωνιάν, σελ. 96), καὶ (Σταμύλος) Σταμέλις (ὡς Κυριακὸς, Κυριακύλος, -λιος, Κυριακέλις), ἐκ τῆ ϛαμὸς (ϛάω, ὅθεν καὶ τὸ Στάθης =εὐϛαθὴς, Εὐϛάθιος = Constans, Constantinus, Κώνσας,-ϛαντῖνος, καὶ ϛαθηρὸς, ἐν Θεσσαλ. Στατηρός, Στατήριος)· Ζῶτος (τὸ καὶ παρὰ Παυσαν.), ἐκ τῆ (ζωτὸς) ζωτὸς (ὡς Ζήσιος, Ζῆσις, Ζώϊλος, Ζώϊς, Ζωσᾶς, Ζώσιμος) Ζωσιμᾶς [καὶ Ζωσιμᾶς, Ἀθηναῖος· Ὀλυμ. 227, τῷ 132, μ. Χ. ἐν ἐπιγραφῇ Ἀττικ. Οὕτω καὶ Ἐπαφρᾶς, Ἀρτεμᾶς, Ἀειθαλᾶς, Ἑρμᾶς, Ἀχιλλᾶς, Ἀγαθᾶς, Βασιλᾶς, Ἀλεξᾶς, Δημᾶς, Δημυλᾶς, καὶ νῦν ἐν Θεσσαλίᾳ, Δημελᾶς ἐκ τοῦ συνηθεϛάτε Δῆμος, καὶ τὰ λοιπὰ εἰς ᾶς συγκεκομένα ἐκ τῶν εἰς ιας, εας (ἀντὶ τῶν εἰς ευς, ιος)· οἷον, Ἀγαθίας, θᾶς, Ἑρμέας Ἑρμείης, Ἑρμᾶς,-μῆς, Δημέας,-μᾶς, Βασίλειος, -λέας,-λᾶς, Ἀχιλλέας,-λᾶς, Ἀλεξίας,-ξᾶς (α)].

(α) Βλ. Corp. Græc. inscript. ὑπὸ Boeckhij (tom. 1, part. 11, pag. 369—373). Αἱ ἐπιγραφαὶ εἶναι ἀττικαὶ (ἀριθμ. 267—270), τῆ α καὶ β αἰῶνος μ. Χ. (56—180), ὅπε εὑρίσκονται καὶ Εἰρήναῖς, Ἀθήναϊς, Ἐϛίαϊς, ἢ κοινότερον, Ἀθηναῖς, Εἰρηναῖς (ὡς καὶ οἱ χυδαιότατοι εἰς τὴν συνήθειαν λέγϵσι Βαρθολομαῖς, καὶ -λομὸς, ἀντὶ Βαρθολομαῖος), ἐκ συγκοπῆς τῆ Εἰρηναῖος, Ἑϛιαῖος, Ἀθήναιος. Καὶ (ἀριθ. 284), Δημῆτρις ἐκ τῆ Δημήτριος, Ἀφροδεῖσις (ἀριθ. 1781, σελ. 866), Ἑλλάδις (ἀριθ. 942, σελ. 535. Ταῦτα δὲ τονίζϵσιν ἀρχαϊκώτερον οἱ Ἐκδόται, Ἕλλαδις, Δήμητρις, Αφρόδεισις). Καὶ σημείωσαι τὴν ἀπὸ τῆ πρώτε καὶ δευτέρε αἰῶνος ἀκόμη τῶν εἰς ιος ὀνομάτων χυδαίαν ἀποκοπὴν εἰς ις, ὡς καὶ εἰς τὴν συνήθ. Δημήτρις, Γεῶργις, Κυπαρίσσις, Βασίλις, Ἀλέξις, ἀντὶ Ἀλέξιος. ἐκ τέτε δὲ φαίνεται καὶ τὸ Ἑλληνικώτερον Ἄλεξις (330, π. Χ.), καὶ τὸ σύνηθες Ἀλέκος. κτλ. καὶ τὰ ἀρχαιότατα δὲ Δωρικὰ, Ἀγησίλας, Νικόλας (ὡς καὶ εἰς τὴν συνήθ.) ἔγειναν κατ' ἀποβολὴν

Καὶ ἄλλα δὲ κύρια τῆς συνηθείας ὀνόματα φυλάττουσι τὸν αὐτὸν καὶ τὰ ἀρχαῖα τόνον καὶ σχηματισμόν, ἐν οἷς καὶ τὰ εἰς ὼ ὀξύτονα, ὡς Ἀνθὼ (ἔτω καὶ παρὰ Πλετάρχ.), Σαβὼ (Σαπφώ. βλ. ὄπισθ. σελ. 140.), Εὐαγγελὼ, Ζαχαρὼ, Ζωγραφὼ, Μαριγὼ (ἐκ τῆ Μαρίϝα, Μαρίγια), κατὰ τὰ Ἐρατὼ, Λαμπιτὼ, Πλετὼ, Λητὼ, Πρωτὼ, Καλλὼ, κτλ. καὶ πάλιν, εἰς ὲ (ω = ε), Ζανὲ (Ζανὼ, Ζηνὼ), Δεσποινὲ, Ἀγγερὲ, (-λὲ), Ἀργυρὲ (κατὰ τὰ παῤ Ἡροδότῳ ἰωνικὰ, Λητῆν, Ἰῆν, ὡς ἀπ' ὀνομας. Ἰοὺ, Λητοὺ, ἀντὶ Ἰὼ, ἡ γενικὴ Ἰοῦς. Οὕτω λέγομεν καὶ Ἀλωποὺ = πῶ, κτλ.). Ταῦτα δὲ τὰ ὀξυτονέμενα εἰς ω προφέρεσι κατὰ τόπες καὶ παροξύτονα αἰολικώτερον, Λάμπρω, Κρυσάλλω, Φρόσω (Εὐφρόσω, -σύνη), Ἀνθέλω (ὡς ἐκ τῆ Ἀνθύλη), Κάλλω, Μάρω, Ζαχάρω, Ἀγγέλω, Γογγύλω, κτλ. ὡς τὰ Βοιωτικὰ, Μέρτω ἡ Μυρτὼ, καὶ ἡ Μυρτὶς, Μέρτις.

5) Αὐτοὶ τῶν νέων τονοδιδασκάλων οἱ κανόνες ἀντιφάσκουσι πρὸς τὸν σκοπόν των· ἐπειδὴ, ἐὰν τὰ δισύλλαβα τονίζονται πάντοτε εἰς τὴν παραλήγουσαν, τὰ δ' ὑπερδισύλλαβα εἰς τὴν δευτέραν ἢ τὴν τρίτην ἀπὸ τῆς ληγούσης συλλαβὴν, διὰ τί πάλιν αὐτοὶ οἱ μελῳδικώτατοι Κανονάρχαι, παλινῳδίαν ᾄδοντες, μετακινοῦσι τοὺς τόνες των ὅταν ἀπαγγέλλωσι τοὺς σίχες

τῆ ο (Ἀγησίλαος). Εἰς ἄλλας πάλιν ἐπιγραφὰς τῆ β ἢ γ αἰῶνος, ἀναγινώσκονται, Ἐλευθέριν, Φιλημάτιν (ἀριθ. 506, καὶ 704), ἀντὶ Φιλημάτιον, Ἐλευθέριον, γυναικῶν ὀνόματα ὑποκοριστικὰ (ὡς Γλυκέριον, κτλ. Λεκιαν. Ἑταιρ. Διάλ.), καθὼς καὶ συνήθ. τὸ Ἐλενάκι, τὸ Ἀνθελάκι, κτλ. Σημείωσαι καὶ τὴν ἔκτοτε τῶν εἰς ιον ἐδετέρων ἀποκοπὴν εἰς ιν (ὡς καὶ νῦν παρὰ Κυπρίοις καὶ Ποντικοῖς), καὶ συνηθέσερον εἰς ι (τὸ ψωμὶν, ἢ ψωμὶ, παιδὶ, παιδάκι. βλ. ἔμπροσθ. σελ. 286).

τοὺς Ἑλληνικούς; τὸ θεὰ, φέρ' εἰπεῖν, κατὰ τοὺς νόμους των, προφέρεται θέα, ἀλλ' εἰς τὸ „Μῆνιν ἄ|ειδε θε|ὰ Πη|- κτλ. τονίζεσι τὰ α διὰ τὸ μῆκος τῆς πρώτης τῶ σπονδείω συλλαβῆς· καὶ τὸ λάλη δὲ καὶ τὸ θέλεις αὐτὸς ὁ Ἐννίνιος εἰς τὸν β κανόνα τω βαρυτονῶν, ἤτοι τονίζων εἰς τὴν παραλήγουσαν, μᾶς παραγγέλλει πάλιν παρευθὺς νὰ τὰ προφέρωμεν εἰς τὸν ςίχον ὀξύτονα, λαλὴ καὶ θελεὶς, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως.-Ἀλλὰ τῶν τόνων τὴν μετάθεσιν, ἀποκρίνονται, τὴν ἀπαιτεῖ ἐξάπαντος ἡ ποιητικὴ προσῳδία κατὰ τὸν χρόνον τῶν συλλαβῶν!- Καὶ σεῖς τὸν χρόνον τῶτον κυνηγῶντες ἐπλέξατε τοῦ παρατονισμοῦ τὰ βρόχια. Δὲν ἔπρεπεν ἄρα νὰ καταρτίσητε τελειοτέραν καὶ πάντῃ ἀσφαλῆ καὶ ἀπερίτρεπτον τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης προσῳδίαν, διὰ νὰ τὴν ἐφαρμόζητε καὶ εἰς τοὺς πεζοὺς λόγες καὶ εἰς τοὺς ςίχες τὴν αὐτήν; Καὶ ἂν δὲν ἠδυνήθητε, τί λοιπὸν σᾶς ὠφέλησεν ἡ καινοτομία περὶ τὰ καλῶς καθεςῶτα; Ἀλλ' ἔςω! ἂς ἔχωσιν οἱ ἄνδρες τὴν πληρεξουσιότητα νὰ συρράπτωσι, καὶ πάλιν νὰ ἐξηλόνωσιν, ὅπως τοὺς ἀρέσῃ, τὸν ἀλλόκοτον κέντρωνα τοῦ τονισμοῦ των· πλὴν ποῖον πρῶτον τέτω μέρος νὰ διορθώσωσιν; Εἰς μυρίας λέξεις, θηρεύοντες τὸν χρόνον, ἀναγκάζονται νὰ κάμωσι πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον φρίσσουσι (βλ. Ἐννίν. σελ. 49), τόνου δηλαδὴ μετάθεσιν ἐκ τῆς προηγουμένης, ὄχι εἰς τὴν ἀμέσως ἑπομένην, ἀλλ' εἰς τὴν τρίτην τῆς αὐτῆς λέξεως συλλαβήν· οἷον τὰ εἰς ευς τρισύλλαβα, ὀξύτονα καθ' ἡμᾶς, βασιλεὺς, ἱερεὺς, αὐτοὶ τὰ προφέρουσι προπαραξύτονα, ἵερευς, βάσιλευς, (ὡς ἄλογων, κτλ. βλ. Κανόνι δ)· ἀλλ' ἔπειτα τὴν ἰωνικὴν γενικὴν βασιλῆος, ἱερῆος, τονίζουσι

καὶ αὐτοὶ καθ' ἡμᾶς εἰς τὴν μακρὰν παραλήγουσαν. Ὥρξε τὸ βάσιλευς ἔχει τὰς πλαγίας βασιλῆος, -λῆϊ, -λῆα (α)· ὁμοίως καὶ τῶν εἰς εις τρισυλλάβων, χάριεις, ὀκρύοεις (κατ' αὐτοὺς, ἀντὶ, -ρίεις, -όεις) κλίνεσι τὰς γενικὰς χαριέντος, ὀκρυοέντος (ἀντὶ χαρίεντος, κτλ.), καὶ τούτων τὰ θηλυκὰ ὁμοίως, χαριέσσα, ὀκριοέσσα (ἀντὶ, -ίεσσα, -όεσσα), καὶ τὸ αἰγιλωψ! (αἰγίλωψ), κλίνεσιν αἰγιλῶπος, καὶ τὰ, ἕταρος ἑταροῖο, ποιήτικος ποιητικοῖο, καὶ ἄλλα μυρία θαύματα! ἀλλὰ τοιαύτη μεγαλοσκελὴς καὶ γιγαντιαία τόνου μεταπήδησις, ἀπὸ τὴν πρώτην εἰς τὴν τρίτην δι' ἀτονίστου τῆς μέσης συλλαβῆς, ποῦ ποτε ἠκούσθη γινομένη εἰς ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος τὴν κλίσιν κατὰ τὸν ἑνικὸν ἀριθμόν; Ἢ μήπως πάλιν εὕρηκαν εἰς τὸ Καπιτώλιον τῆς Ῥώμης θησαυρισμένον κἀμὲν καὶ τῆς τοιαύτης παραδόξου τονώσεως παράδειγμα, τὸ ὁποῖον μετεχειρίζοντο κἄποτ' ἐπὶ τοῦ Κρόνου καὶ οἱ παλαίχθονες Λατῖνοι, "Albanique patres, atque alta mœnia Romæ?". Πάλιν, τὰς μὲν διφθόγγους

(α) Οἱ παλαιοὶ Αἰολεῖς ἔκλινον βασίλης καὶ Ἀχίλλης (ἐκ τῆ βασίλευς, Ἀχίλλευς, ῆ, -λης, ὡς, ίερης), προπαροξύνοντες τὰς τοιαύτας γενικὰς, ἀντὶ τῶν Ἰωνικῶν βασιλῆος, Ἀχιλλῆος, καὶ, κατὰ τὲς νεωτέρους Ἴωνας, Ἀχιλλεῖος, βασιλεῖος (διὰ τῆς ει). Καὶ οἱ νεώτεροι Αἰολεῖς ἔγραφον ὡσαύτως εἰς εις τὰ εἰς ης, προπαροξυτονοῦντες τὰς γενικὰς, βασίλειος, κτλ. Οἱ δὲ Βοιωτοὶ (καὶ αὐτοὶ Αἰολεῖς), διὰ τῆ ι καὶ παροξύνοντες, Ἀχιλλίος, βασιλίος (Χοιροβοσκ. εἰς Θεοδοσ. κανόν. σελ. 1194. Ἀνέκδοτ. Βεκκέρ.). Ἀλλ' εἰς Βοιωτικὰς ἀρχαιοτάτας ἐπιγραφὰς γράφονται διὰ τῆς ει· ὡς, Ἀμινοκλεῖος, Δαμοκλεῖος, κτλ. (βλ. Βοιωχία ἐπιγραφ. Ἑλληνικ. τόμ. α, σελ. 721)· ὁμολογεῖ ὅμως τὴν εἰς ιος (ι μακρὸν) ἀντὶ εις τῶν τοιούτων γενικῶν γραφὴν καὶ ὁ Εὐσάθιος (εἰς Διονύσ. Περιηγ. 386).

ὅλας διαλύσει προφέροντες εἰς τὴν διάλεκτόν των· ὁμολογεῖσι δὲ καὶ αὐτοὶ μετὰ τοῦ Κικέρωνος, ὅτι μία καὶ ἡ αὐτὴ λέξις, ἔτ' ἐπέκεινα τῆς προπαραληγούσης, ἔτε πλειοτέρας παρ' ἕνα καὶ μόνον τόνον, δὲν δύναται νὰ δεχθῇ· ἀλλὰ τὰ, βασιλεὺς καὶ χαρίεις καὶ ἕσπεραι καὶ τριηρέοιν καὶ αἰετῷ, προφέροντες μὲν προπαροξύτονα πάντοτε κατὰ τοὺς αἰωνίους αὐτῶν κανόνας, διαιρῶντες δὲ καὶ τὴν τελικὴν δίφθογγον ἐξ ἀνάγκης, μὲ ποῖον ἄρα χάλκινον ςῆθος καὶ ςεντόρειον σύρμα φωνῆς τὰ ἐκφωνοῦσι μονοτόνως, συνάπτοντες εἰς μίαν τόνε βολὴν τέσσαρας ἐφεξῆς συλλαβὰς, ὡς, bάζιλεвς, χάριεϊς, ἕσπεραϊ, τριήρεοϊν, ἄϊετοου; Δὲν εἶναι τῶτ' ἄρά γε τὸ παλαιὸν, πνευμόνων πολὺς πόνος; καὶ δὲν αἰσθάνονται καὶ αὐτοὶ τὸ τολμηρόν των ἆσθμα καταπίπτον ἠρέμα εἰς τὴν παρατελευταίαν ἢ κἂν τὴν τελευταίαν συλλαβήν; ἀλλὰ πῶ ν' ἀπαριθμήσῃ τις φρενίτιδος παραλαλήματα, καὶ τοὺς λήρους τοῦ παρατονισμοῦ; ἀφίσαμαι· ἵνα μὴ, κ' ἐγὼ γράφων, καὶ ὁ ἀναγνώσης ἀναγινώσκων, κοπιάζωμεν ἀμφότεροι περὶ τὰ μηδενὸς ἄξια.

Ζ) Ὅλον γενικῶς τὸ σύςημα τῆς ὑπὸ τῶν παλαιῶν ἡμῶν προγόνων ἐπιμαρτυρεμένης ἡμετέρας προσῳδίας καταδικάζει πολυτρόπως τὴν καινοτομίαν τοῦ παρατονισμοῦ. Φεύγεσιν οἱ Ἀντιτονισαὶ τὴν (εἰς τὴν ὁποίαν ἀπ' ἄλλε μέρες περιπίπτεσι) μετάθεσιν τοῦ τόνε εἰς τὰς λέξις τὰς Ἑλληνικὰς, ὅταν τὴν ἀπαιτῇ τῆς ληγούσης τὸ μῆκος διὰ τὴν τροπὴν τῦ ληκτικῦ φωνήεντος τῆς ὀνομαςικῆς· οἷον, κλίνοντες τὸ ἄλογος, τὸ προπαραξύνεσι καὶ εἰς τὰς πλαγίας, ἄλογε, ἄλογῳ, ἄλογων, ἄλογοις· ὁμοίως καὶ τὰ θηλυκὰ ἄλογη, ἄλογης, κτλ. κατὰ τὰ

Λατινικὰ dóminus, dómini, -no, -nis, -na, næ, κτλ. ἀλλὰ τί ἄλλο κάμνεσι κ' ἐδῶ εἰ μὴ, προφέροντες τὴν μακρὰν λήγουσαν, τονίζουσι τὴν τετάρτην ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς λέξεως συλλαβὴν, ἐκφωνοῦντες, ἄλογοον (ων = οον), καὶ, ἄλογοῖς (βλ. ἔμπροσθ. σελ. 224), καὶ τὰ τοιαῦτα πάντῃ παράτονα καὶ πολέμια τῆς περὶ τὸν ληκτικὸν τῶν πτώσεων χρόνον κανονικῆς παῤ Ἕλλησιν ἀκριβείας, τὴν ὁποίαν δὲν ἐφύλαττεν ἡ Λατινική; Ἔπειτα τί ἐχρειάζετο νὰ φέρωσιν ἐκ ξένων γλωσσῶν παραδείγματα τῆς περὶ τὴν κλίσιν τῶν ὀνομάτων σαθρᾶς προσῳδίας, ἐν ᾧ ἠδύναντο νὰ λάβωσι τοιαύτας ἀποδείξεις ἐξ αὐτῆς πάλιν τῆς Ἑλληνικῆς; οἷον, ὅλα τὰ θηλυκὰ βαρύτονα ἐπίθετα τῆς πρώτης κλίσεως, καὶ τὰ εἰς ος καὶ ον δισύλλαβα τῆς δευτέρας, καὶ ἐπίθετα καὶ ὀσιαστικὰ, ἔχουσι τὸν τόνον δι' ὅλων τῶν πτώσεων ἀμετάπτωτον καὶ σαθρὸν εἰς τὴν αὐτὴν συλλαβὴν, ἀξία, ας, ἀξίων (ἐκ τοῦ ἄξιος), λόγος, γα, δῆμος, νόσος, νῆσος, ξύλον, α, ῳ, ων, καὶ, οις, κτλ. Καὶ τὰ εἰς α δὲ μακρὸν, καὶ η, ῃ ις, παροξύτονα ἢ προπερισπώμενα τῆς πρώτης κλίσεως οὐσιαστικὰ δὲν ἔχουσιν εἰ μὴ τὴν πληθυντικὴν γενικὴν μόνον περισπωμένην (Μοῦσα, μούσης, σαι, μουσῶν· νεανίας, α, αι, νεανιῶν· Ἀτρείδης, δα, δαι, Ἀτρειδῶν, κτλ.)· ἀλλ' ὅταν ὁ χρόνος τῆς λῃγούσης ἐμποδίζῃ μηκυνόμενος διὰ τὴν τοῦ ληκτικοῦ φωνήεντος τροπὴν εἰς δίφθογγον ἢ καὶ εἰς ἄλλο φωνῆεν μακρὸν, τότε καὶ ὁ τόνος κατὰ πάντα λόγον πρέπει νὰ μετατεθῇ εἰς τὴν ἑπομένην συλλαβὴν, οἷον τὰ ὑπερδισύλλαβα θηλυκὰ, ὄμπνια καὶ πότνια, ἔχοντα ἐν ταῖς πλαγίαις τὸ α μακρὸν, ὀμπνιᾶς (= ὀμπνιᾰᾶς, ποτνιᾰᾶς), τονίζονται ἐξ ἀνάγκης τὴν ἐφεξῆς

συλλαβήν· οὕτω καὶ τὰ εἰς ος ἔχουσι τὴν γενικὴν εἰς ου (=οο, συναιρέσει, ϐ, ὡς, ἄλογος, ἀλόγοο, ὅθεν ἀλόγοιο, συναιρ.-γϐ), κτλ. Ἀλλ' οἱ νέοι τονοδιδάσκαλοι, ζητοῦντες εἰς τὴν Λατινικὴν πάντοτε τοὺς κανόνας τῆς Ἑλληνικῆς προσῳδίας, δὲν παρετήρησαν οὔτε τὲς λόγες ἔτε τὲς τρόπες τῆς τοῦ τόνϐ μεταθέσεως, τὴν ὁποίαν αὐτὴ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἡ φύσις ἀπαιτεῖ, κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς νομοθετηθεῖσαν ὑπὸ τῶν πρώτων αὐτῆς ποιητῶν καὶ συγγραφέων διάκρισιν τοῦ χρόνϐ περὶ τε τὴν κλίσιν καὶ περὶ τὸν σχηματισμὸν τῶν λέξεων αὐτόν· οἷον ἐπὶ τῆς πρώτης κλίσεως ἡ μὲν ἑνικὴ τῶν εἰς ας, ης, ἀρσενικῶν γενικὴ τὸ πάλαι ἦτον εἰς αο, καὶ ἰωνικ. εω (ὡς τῶν εἰς ος, καὶ ον, ἡ παλαιὰ γενικὴ εἰς οιο, ἐκ τῦ οο, ὅθεν ϐ), ἡ δὲ πληθυντικὴ ὅλων τῶν τῆς πρώτης κλίσεως γενικὴ εἰς άων, ἢ έων, οἷον Ἀτρείδαο, ἢ,-δεω,-δέων, καὶ Μϐσάων, ἢ Μϐσέων (ὡς γράφονται πάντοτε· ὄχι μύσεων, διότι ὁ χρόνος καὶ ἡ συναίρεσις τῆς ληγύσης δὲν συγχωρεῖ), ὅθεν ἡ περισπωμένη ἐκ συναιρέσεως εἰς ῶν, Μϐσῶν, Ἀτρειδῶν, τριαινῶν (οἷον ἐκ τοῦ τριαινάων), κτλ. Οὔτε γραμματικὴν Ἑλληνικὴν ἐνταῦθα συγγράφομεν, οὔτ' ἔκθεσιν τῶν περὶ προσῳδίας κανόνων πρέπει νὰ κάμωμεν ἀκριβῆ πρὸς ἔλεγχον τῆς τοῦ παρατονισμοῦ βαρβαροφωνίας· ἀκροθιγῶς δὲ μόνον ἀναφέρω ὀλίγα τινὰ, ὅσα μεταξὺ γράφοντος μοῦ ἐπέρχονθ' εἰς τὴν μνήμην, παραδείγματα τῆς κανονικῆς τῶν Ἑλληνικῶν λέξεων προσῳδίας· εἰς ταῦθ' ἃς προσεθῇ καὶ ἓν ἰδίως ἐκ τῦ πάθες τῆς συναιρέσεως. Δύω βραχέα φωνήεντα συναιρῦνται εἰς ἓν μακρὸν, ἢ δίφθογγον, κἂν ἐντὸς κἂν ἔξω πίπτῃ τῶν συναιρεμένων τύτων φωνηέντων ὁ τόνος (ὡς, τείχεϊ τείχει·

κέαρ κῆρ, κτλ.)· ἀλλ' ὅταν μετὰ μακρᾶ φωνήεντος ἢ διφθόγγου μέλλῃ νὰ συναιρεθῇ βραχὺ φωνῆεν εἰς λέξιν ἁπλῆν, τότε πρέπει κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην νὰ πίπτῃ ἡ ὀξεῖα εἰς τὸ προηγέμενον φωνῆεν, ὥστε ἐξ αὐτῆς καὶ τῆς ἑπομένης βαρείας νὰ σχηματισθῇ ἡ τῆς φωνῆς περίσπασις, ἢ ὁ τόνος ὁ τῆς περισπωμένης, ὅσις πάντοτ' εἰς τὰς τοιαύτας συναιρέσεις ἐπικρατεῖ (ὡς, πλόοι πλοῖ, πασέων πασῶν, ἀκριβόητε ἀκριβῶτε, λώϊος λῷος)· διότι ἄλλως τὰ δύω φωνήεντα δὲν δύνανται νὰ συναιρεθῶσιν εἰς ἓν καὶ νὰ περισπασθῶσιν, ὅταν δηλαδὴ πίπτῃ τέτων ἔξω ἡ ὀξεῖα (ὡς εἰς τὰ, πόλεως, ὄφεων, Θάλεω, καὶ τὰ τοιαῦτα, τῶν ὁποίων τὸ ληκτικὸν ω θεωρεῖται ὡς βραχὺ κατά τινα παλαιὰν Ἀττικὴν προφοράν). Τέτων ὕτως ἐχόντων, καὶ τὰ περισπώμενα ῥήματα, ἐν ὅσῳ εἶναι ἀσυναίρετα, πρέπει πάντως νὰ παροξυτονῶνται, ἐὰν μέλλωσι νὰ συναιρεθῶσιν· οἷον, φιλέω, λέεις, λέει· βοάω, άεις, άει· χρυσόω, όεις, όει, συναιρέσει, φιλῶ, βοῶ, χρυσῶ (= φιλέῳ, λῷ = λῳ, κτλ.)· ἀλλὰ ταῦτα, κατὰ τὸν Δ κανόνα τῶν Ἀντιτονιζῶν, προπαροξύτονα προφερόμενα, φίλεω, βόαω, χρύσοω, μένθσιν ἐξ ἀνάγκης πάντοτ' ἀσυναίρετα· ὁμοίως καὶ τὰ τειχέων, οἴν, τριηρέων, οἴν, τείχεων καὶ τριήρεων ἐκφωνέμενα δὲν δύνανται νὰ συναιρεθῶσιν εἰς ῶν, οἴν (τειχῶν, τειχοῖν, κτλ.), ὡς ἐδὲ τὰ, πόλεων, καὶ τὰ τοιαῦτα. Ὥστε, κατὰ τὰς νέας Τονικάς μας, καὶ ἡ τόσον ἔκπαλαι φίλη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, καὶ ἰδίως εἰς τὴν ἀττικὴν διάλεκτον, συναίρεσις ἀκυρόνεται εἰς τὰ πλεῖσα καὶ κυριώτατα. Καὶ εἰς τὸν ἐξ ἀναλογίας κανονικὸν τῶν λέξεων σχηματισμὸν σφάλλεσιν οἱ παρατονοῦντες· οἷον ἐπὶ τῶν συνθέτων ἀναβιβαζομένε τῆ τόνε (ὅταν ἡ λήγεσα

συγχωρῇ), τὰ μὲν πρόσοδος, καὶ ἄνομος, καὶ τὰ τοιαῦτα βραχυπαράληκτα προφέρουσι καὶ αὐτοὶ καθ' ἡμᾶς προπαροξύτονα, τὸ δὲ πρόσοικος καὶ ἄσηπτος καὶ τὰ τοιαῦτα, μακροπαραληκτῶντα, τὲς ἀποπλανῶσιν εὐθὺς νὰ μεταβιβάζωσι τὸν τόνον εἰς τὴν παραλήγουσαν, λησμονῶντες μὲν τὸν γενικὸν περὶ τῶν τοιούτων συνθέτων κανόνα, ἀσυμφωνῶντες δὲ καὶ αὐτοὶ πρὸς ἑαυτὲς· καὶ εἰς ἐκεῖνα μὲν δεχόμενοι τὴν προπαροξυτόνησιν, εἰς ταῦτα δὲ μή. Πολλὰ καὶ ἄλλα περὶ τὴν προσῳδίαν ἁμαρτήματ' ἁμαρτάνουσιν οἱ παρατονισαὶ, καὶ παντοδαπὰ, καὶ μεγάλα, ςρεβλόνοντες τὸν χρόνον τῶν συλλαβῶν (τὸν ὁποῖον ζητῶσι τάχα νὰ διορθώσωσι), καὶ περιπίπτοντες εἰς πολλὰς ἀνορθογραφίας διὰ τὴν ἀμέλειαν τῶν σημείων τῆς προσῳδίας· οἷον οἱ μὲν Ἕλληνες καταλαμβάνομεν ἐκ τῦ τόνυ τῆς ὀξείας, ὅτι τὰ προπαροξύτονα ἔχυσι τὸ τῆς ληγέσης δίχρονον βραχὺ (ὡς, ἄρυρα, τρίαινα)· ἐὰν δὲ ἡ ὀξεῖα, βραχείας ἔσης τῆς ληγέσης, τίθηται εἰς τὴν παραλήγυσαν, ἡ τοιαύτη παραλήγυσα εἶναι βραχεῖα, ἢ θέσει μακρὰ, (διότι ἄλλως ἔπρεπε νὰ ἐπερισπᾶτο)· καὶ ὅταν τὰ εἰς α καθαρὸν θηλυκὰ ὀξυτονῶνται, ἔχυσι τὸ α μακρὸν (ὡς ἀνθρακιὰ, κτλ.)· ἐκ δὲ πάλιν τῆς περισπωμένης ἐννοῦμεν, ὅτι ἡ ταύτην ἔχουσα συλλαβὴ εἶναι πάντοτε μακρά. Ἐκ τοῦ τόνυ ὡσαύτως διακρίνομεν καὶ πολλῶν ταὐτογραφυμένων ῥημάτων τὰς ἐγκλίσεις· οἷον τὸν εἰς ας αόριςον, βραχὺ μὲν ἔχοντα τὸ α ἐπὶ τῆς ὁριςικῆς, μακρὸν δ' ἐπὶ τῆς μετοχῆς· ὡς, ἴαψας ἰάψας, εἴκασας εἰκάσας, ὤθησας ὠθήσας, ἔλασας (ἀναυξήτως), ἐλάσας· καὶ (ποιητικῶς χωρὶς τοῦ ε τῆς αὐξήσεως), μεῖνας μείνας, κτεῖνας κτείνας, λῦσας λύσας, λῶσας λώσας, κῦσας

κύσας, κτλ. καὶ τὸν ἀόρις. τὸν εἰς αι, μακρὰν μὲν ἐπὶ τῆς εὐκτικῆς, βραχυνομένην δὲ ἐπὶ τῶ ἀπαρεμφάτῳ, οἷον, φιλήσαι φιλῆσαι, ποθήσαι -θῆσαι, ποιήσαι, ῆσαι· καὶ τὸ προσακτικὸν ἄπειργε διακρίνομεν τῶ παρατατικῶ ἀπεῖργε· καὶ τὸ τίμησον (προσακτ.) καὶ τιμῆσον (ἐδετ. μετοχὴ), κτλ. καὶ εἰς πολλοὺς δὲ τύπους καὶ σχηματισμοὺς ἀνωμάλων λέξεων ὁδηγούμεθ' ἀπταίστως διὰ τοῦ τόνου· ὁμοίως καὶ πρὸς ἐπιτυχίαν τῆς τῶν συλλαβῶν ποσότητος, εἰς τὴν ὁποίαν σαλεύει πολλάκις ἡ ὀρθότης τῆς Ἑλληνικῆς γραφῆς. Οἱ δὲ γενναῖοι τονοκλάσαι, κομπολακυθίζοντες, καὶ σοβαρῶς καταφρονοῦντες τοὺς τοιούτους τῶν γραμματικῶν ἡμῶν κανόνας, οἱ δέ τινες μὴ καταδεχόμενοι μηδὲ νὰ γράφωσι καθόλου κἀνὲν προσῳδίας σημεῖον (ὡς ἐὰν ἔγραφον ἐπὶ τοῦ Κάδμου τὰ Ἑλληνικά!), περιπίπτουσι πολλάκις εἰς πολλοὺς βαρβαρισμοὺς, διὰ τοὺς ὁποίους γίνονται καταγέλασοι· οἷον καὶ τὸ Ὁμηρικὸν οἱ (αὐτῷ), εἰς τὴν φράσιν „δίδομεν δέ οἱ εὖχος" ὁ κλεινὸς Ἐννίνιος (σελ. 33) μᾶς ἐδίδαξεν, ὅτι πρέπει νὰ γράφηται οἵ' ὡς ἐξ ἀποκοπῆς τοῦ οἷα (qualia)!! διότι δὲν ἐγνώριζεν ὁ ἄνθρωπος ἔτε πῶς ὀρθογραφεῖται, ἔτε, ἴσως, ἂν ὑπάρχει καὶ δοτικὴ τῆς τριτοπροσώπου ἀντωνυμίας ὅς! καὶ ἄλλα δέ τινα τοιαῦτα βαρβαρογραφεῖ μὴ γνωρίζων ἀκριβῶς τὲς Ἑλληνικοὺς τόνους, τὲς ὁποίες τόσον κατεμυκτήρισε, καὶ διὰ τοὺς ὁποίους πολλάκις ἐπωνόμασε τὲς καθ' ἡμᾶς Γραμματικοὺς μωρούς. Δὲν ἀρνοῦμαι ὅτι εἶναι καὶ Γραμματικοὶ, καθὼς δίδονται καὶ ἄλλοι σοφοὶ, καὶ ἀπ' αὐτούς τινες τοὺς ἰατροὺς μωροί· διὰ τοὺς τοιούτες ἔλεγεν ἀξείως ὁ Δειπνοσοφισὴς, ὅτι „εἰ μὴ Ἰατροὶ ἦσαν, οὐδὲν ἂν ἦν Γραμματικῶν μωρό-

**

τερον" (α). ἀλλ' ὁ σοφὸς Ἐννίνιος ἦτο καὶ Γραμματικὸς καὶ Ἰατρός! Ἄλλοι δέ τινες ἐξ αὐτῶν, ὑπόξυλοι σοφισαὶ, τόσον μᾶς ἐλοιδόρησαν διὰ τοὺς τόνους τῆς προσῳδίας, ὥςε μᾶς ἔξειλαν καὶ ὡς παραφρονεῦντας εἰς τὴν Ἀντίκυρραν· ἐλησμόνησαν, ὡς φαίνεται, ὅτι ἡ χώρα αὕτη εὑρίσκετ' εἰς τὴν Φωκίδα, πάντοτε πλησίον τῶν Ἑλλήνων, ἄν ποτ' ἐξ αὐτῶν τινες τύχῃ νὰ λάβωσι χρείαν ἐλλεβορισμοῦ. Τὸ κακὸν εἶναι διὰ τοὺς, ὅσοι κατοικοῦντες μακρὰν ἀπὸ τὴν Ἀντίκυρραν δὲν ἐμποροῦσιν, ὅταν ἔχωσιν ἀνάγκην, νὰ μεταχειρισθῶσι τὸ βότανόν της πρὸς θεραπείαν των!

Η) Οὐδ' ἡ Λατινικὴ γλῶσσα, ἡ τῶν Ἀντιτονούντων μόνη ἐλπὶς, δὲν συμμαχεῖ μὲ τὸν παρατονισμόν των, καθὼς νομίζουσιν. Ἐπειδὴ: α) Αὐτὴ ἡ Λατινικὴ διὰ πολλῶν καὶ παλαιῶν αὐτῆς λέξεων βεβαιόνει τὴν καθ' ἡμᾶς προσῳδίαν· οἷον τὰ καθ' ἡμᾶς προπαροξύτονα, Ἀπόλλωνος, Ὠρίωνος, εἴδωλον, ἔρημος, ἐνέργημα, παράκλητος, καὶ οἱ ἀρχαῖοι Λατῖνοι ποιηταὶ ὡσαύτως προπαροξύνουσιν, ὡς Apŏllinis, Orĭonis (sæ|vūmque O|rĭonis| ensem. Hor.), ĭdolum (Auson. καὶ οἱ Ἰταλοὶ δὲ καὶ τώρα προφέρουσι τὴν λέξιν προπαροξύτονον), ēremus (Auson.), enērgema, parācletus (Prundent.). Οἱ δὲ παρατονισαὶ προφέροντες τὰ τοιαῦτα παροξύτονα, εἴδωλον καὶ Ἀπολλῶνος καὶ τ' ἄλλα ὡσαύτως,

---

(α) „Πλεῖν εἰς Ἀντίκυρραν" παροιμία ἐπὶ τῶν παραφρονούντων· διότι ἐκεῖ φυτρόνει ἄριστος ἑλλέβορος (κοινῶς σκάρφη = κάρφη, κάρφος), ἰατρικὸν μανίας καὶ μωρίας. Εἶναι δὲ ἡ Ἀντίκυρρα, κατὰ τὸν Μελέτιον, τὸ νῦν Σιδηροκαυκεῖον (ὡς, Σιδηροκαυσεῖον, Σιδηροκαύσιον).

κατὰ τὸν γ κανόνα των, ἀντιλέγουσι καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ εἰς τὴν Λατινικὴν Μῆσαν. παρατονοῦσιν ὡσαύτως προφέροντες ἐχῆσθα, εἰπῆσθα, ἐφῆσθα, ἀντὶ ἔχῃσθα, εἴπῃσθα, ἔφῃσθα, ὡς οἴδασθα (οἴομαι, οἶμαι), ὅθεν συνεκόπη τὸ (οἶδσθα) οἶσθα, καθὼς καὶ ἐκ τοῦ Λατινικοῦ flāvisti (flāvi, ἀντὶ flavīsti), συνεκόπη τὸ (flāvsti), flāsti, καὶ τὰ Ἰταλικὰ dēsti, stēsti (dētsti, stētsti, ὡς ἐκ τοῦ dēdisti, stētisti, ἀντὶ dedīsti, -tīsti). β) Οἱ Λατῖνοι δὲν τονίζουσιν ἐδέποτε τὴν λήγουσαν τῆς λέξεως, ἐδ' ἔχουσιν ὅλως ὀξύτονα ἢ περισπώμενα ὀνόματα, ὡς ἔχουσι πάμπολλα οἱ Ἕλληνες, καὶ εἶχον ἐξ ἀρχῆς (καθὼς θέλομεν ἰδεῖ ἐφεξῆς ἐνδόξων ἀνδρῶν παλαιὰς μαρτυρίας). Ὥρισε τοῦτο πρῶτον γίνεται μεσότοιχον μεταξὺ τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Λατινικῆς προσῳδίας. Ἡ Λατινικὴ γλῶσσα μορφωθεῖσα τὸ πλεῖσον ἐκ τῆς Αἰολικῆς διαλέκτου φυλάττει ταύτης τὸν τονισμὸν εἰς τὰ δισύλλαβα μάλισα, τῶν ὁποίων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖσον ἐτόνιζον τὴν παραλήγουσαν οἱ Αἰολεῖς, ὡς, αὔως, ἔμμι (ἀὼς, εἰμὶ)· πολλὰ δὲ καὶ τῶν τρισυλλάβων παρωξυτόνευ παρομοίως, ὡς, Ἀχίλλευς, ἢ Ἀχίλλης, Ὑδύσσευς, Λατιν. Achilles, Ulysses, βασίλευς, κτλ. ἐνίοτε δὲ προπαρώξυνον καὶ τὰ παρ' ἄλλοις ὀξύτονα ἢ παροξύτονα βραχυκατάληκτα τρισύλλαβα, ὡς, δύνατος, ἀντὶ, -τὸς, καὶ Μύριλλα, εὐρύοπα, ἀκάκητα, μητίετα (α, βραχὺ, ἀντὶ Μυρίλλης, μητιέτης, ἂν καὶ τοῦτο, κατά τινας, παροξύνεται μᾶλλον εἰς τὴν ὀνομαστικὴν, ὡς καὶ τὰ, ἱππότα, ἱππηλάτα, κυανοχαῖτα, Θυέστα, προπαροξύνεται δὲ μόνον εἰς τὴν κλητικὴν, μητίετα Ζεῦ! βλ. Σαίφερ. εἰς Γρηγ. Κορίνθ. 96), καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Ἀλλ' οὔτ' εἰς τὰ δισύλλαβα καὶ τρισύλλαβα ἦσαν

πάντοτε βαρυνται, τετέσι παροξυντικοὶ καὶ προπαροξυντικοὶ, κατὰ τὲς Λατίνες, οἱ Αἰολεῖς· διότι ἔλεγον καὶ, ἀνὰ, κατὰ, διὰ, ἀτὰρ, σιὼ, ἰὼν, ἐμέν· καὶ πάλιν, Ἀχίλλευς, ἱέρης, Μνασίας, κτλ. (α). οὔτε αἱ λοιπαὶ διάλεκτοι εἶχον τὸν αὐτὸν καθόλε μὲ τὲς Αἰολεῖς τονισμόν· αὐτὴ ἡ τῆς Αἰολικῆς πλησιεσάτη καὶ εἰς τὰ πλεῖσα ἡ αὐτὴ Δωρικὴ διάλεκτος ἔλεγε, σιὸρ, ἀὼς, καὶ τὲς παρ' ἄλλοις παροξυτονεμένες μέλλοντας ἐπερίσπα, ὡς, ᾰσῶ, δωσῶ, κτλ. γ) Διαφέρει τῆς Ἑλληνικῆς ἡ Λατινικὴ προσῳδία, καὶ ὅτι αὕτη μὲν τονίζει τὴν προπαραλήγουσαν καὶ ὅταν ἡ λήγεσα ᾖναι καθ' Ἕλληνας μακρά· ἡ δ' Ἑλληνικὴ πάντοτε καὶ πανταχοῦ παρατηρεῖ τὴν τελευταίαν τῆς λέξεως συλλαβὴν καὶ τὴν κατὰ πτώσεις αὐτῆς τροπὴν, καὶ κατὰ ταύτην διευθύνει τὸν τόνον· οἷον οἱ μὲν Λατῖνοι προπαροξύνεσι τὰ, Philosóphia, História, Theológia,

---

(α) Ὁ Ἡρωδιανὸς (Κήπ. Ἀδώνιδος, σελ. 413), καὶ ὁ Χοιροβοσκὸς (βλ. Ἀνέκδοτα Βεκκέρ. τ. γ. σελ. 1203), λέγεσιν, ὅτι „πᾶσαν λέξιν ὑπὲρ μίαν συλλαβὴν, παρ' ἡμῖν ὀξυνομένην, βαρύνεσιν οἱ Αἰολεῖς, χωρὶς τῶν προθέσεων καὶ συνδέσμων". ἀλλ' ὅμως εὑρίσκονται καί τινα ὀξυτονέμενα, οἷον τὰ τῶν Βοιωτῶν (Αἰολέων καὶ αὐτῶν), νεὶ τὼ σιὼ (Ἀριστοφ. Ἀχαρν. 913), ἰὼν, ἰώνγα (Κόριν. παρ' Ἀπολλων· περὶ ἀντων. σελ. 324), πῆδα Fεὸν (παῖδα ἑὸν. αὐτ. αὐτόθ. σελ. 396), ἐπειδὴ, ἐθὲν, καὶ τὸ κύριον, Ἐρχομενὸς, ἀντὶ Ὀρχομενὸς, ὡς κάλλισα παρετήρησεν ὁ Ὀσάννος (Συλλογ. σελ. 183), καὶ ὁ Βοίκχιος (Ἑλλην. ἐπιγραφ. Μέρ. α, σελ. 718, 720). Ἠγάπων δὲ μάλισα οἱ Αἰολεῖς τὴν βαρύτητα τῶν τόνων καὶ τὴν ψιλότητα τῆ πνεύματος διὰ τὸ αὐσηρὸν τῆς διαίτης καὶ τὸ ἀρχαιότροπον τῆς φωνῆς (Σχολ. Διον· Θρακ. ἐν Ἀνεκδ. Βεκκέρ. τόμ. β, σελ. 662). Ὅθεν καὶ ὁ Ποντικὸς Ἡρακλείδης (παρ' Ἀθην. ιδ, σελ. 624) ἀπέδωκεν εἰς αὐτὲς τὸ γαῦρον καὶ ὀγκώδες, διὰ τὸ βαρύτονον τῆ ῥυθμῆ (βλ. καὶ Βοίκχ. ἐνθ. ἀνωτ. σελ. 718).

Ecclésia· *καὶ τὰς γενικὰς*, Córporum, ángeli, *καὶ τὰς εἰς ω καὶ οις δοτικὰς*, domino, nis, *καὶ τ' ἄλλα καθ' ὅσα δὲν μετακινῆσιν εἰς τὰς πλαγίας τὸν τόνον τῆς ὀνομαστικῆς, ἀμελῆντες τὴν τοῦ τελευταίου φωνήεντος μεταβολήν· ἀλλ' οἱ Ἕλληνες καθ' ὅλας τὰς διαλέκτους ἀφορῶσι πάντοτε τὸν χρόνον τῆς ληγέσης, ὡς κανόνα τοῦ τονισμοῦ· οἷον τὰ εἰς α μακρὸν θηλυκὰ (τὸ ὁποῖον οἱ Ἴωνες ἔτρεπον εἰς η) τονίζουσιν εἰς τὴν παραλήγουσαν, ὡς (σοφίᾱ, -η), φιλοσοφίᾱ, ἱστορίᾱ, κτλ. καὶ διὰ τὴν κατὰ πτώσεις τροπὴν τῆ ληκτικῆ φωνήετος τῆς ὀνομαστικῆς, καταβιβάζουσιν ὁμοίως καὶ τὸν τόνον (σώματα, σωμάτων, ἄγγελος, ἀγγέλου, -λοις, κτλ.). Καὶ αὐτὰ τὰ παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς εἰς ως καὶ ων προπαροξυτονούμενα κατὰ βραχεῖαν ἐκφώνησιν τοῦ ω (Μενέλεως, πόλεως, ων), ἄλλαι διάλεκτοι, ὡς οἱ Δωριεῖς καὶ Ἴωνες, ἐπρόφερον συζέλλοντες τὸ ο (Μενέλαος, πόλιος, -λεος, καὶ ἐπὶ τῆς πληθυντικῆς παροξυτόνως, πολίων, ὀφίων, κτλ. βλ. καὶ ἐφεξῆς, ἄρθρ. θ)· πρόσθες καὶ τὴν παρὰ τοῖς Λατίνοις ἄγνωσον ἐκ συναιρέσεως μετακίνησιν καὶ μεταβολὴν τοῦ τόνου· οἷον τῶν εἰς έω ῥημάτων συναιρουμένων εἰς περισπώμενον ῶ [ὡς cáreo = χαρέω, χηρέω, χηρεύω, χηρόω, ῶ· καὶ (δέκω, δείκω, -κνύω, δόκω) dóceo = δοκέω, ὅθεν δοκῶ· βλ. ὄπισθ. σελ. 52], καὶ ἄλλας μυρίας ἰδιότητας τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, καὶ κατὰ διαλέκτους καὶ καθολικὰς, αἵτινες ἀποχωρίζουσι ταύτης τὴν προσῳδίαν ἀπὸ τὴν τῆς Λατινικῆς· διότι αὕτη, ὅσον καὶ ἂν διεπλάσθη ἀπὸ τοὺς ἐνδόξους ποιητὰς καὶ συγγραφεῖς της, δὲν ἠδυνήθη οὔτε τὴν εὐφωνίαν καὶ λεπτότητα καὶ τὴν κατὰ διαλέκτους παντοδαπὴν καὶ πάμπλουτον ποικιλίαν τῆς Ἑλληνικῆς

νὰ μιμηθῇ, οὔτε τῆς ἀρχαίας βαρβαρότητος τὰ ἴχνη παντάπασιν ἀφ' ἑαυτῆς νὰ ἐξαλείψῃ (α). δ) Ἀλλ' ἐδ' αὐτὴν, τέλος, τῆς Λατινικῆς τὴν ἀρχαίαν καὶ γνησίαν προσῳδίαν ἠδυνήθη ἡ νεωτέρα φιλολογία νὰ διακρίνῃ κατὰ πάντ' ἀκριβῶς καὶ ἀνενδοιάστως. Πολλὴν ὁμολογουμένως ἔπαθε διαφθορὰν ἡ γλῶσσα τῶν Λατίνων καὶ περὶ τὸν γνήσιον τῶν γραμμάτων αὐτῆς φθόγγον (β), καὶ καθ' ὅλην αὐτῆς τὴν ἐσίαν, ἀφ' ἧς ἤρχισε νὰ παρακμάζῃ ἡ τῶν Ῥωμαίων παιδεία κατὰ τὴν β ἀπὸ Χριστ. ἑκατονταετηρίδα. Ἔκτοτε, καθὼς φαίνεται, τοῦ Βιργιλίου καὶ Κικέρωνος ἡ γλῶσσα ἤρχισε νὰ συμφύρηται μὲ τὴν λεγομένην ἀγροικικὴν Ῥωμαϊκὴν (Romanam rusticam), ἥτις ἦτο (νομίζω) ὠμή τις καὶ ἀκατέργαστος διάλεκτος τῶν ἔξω τῆς Ῥώμης κατοίκων τῆς Ἰταλίας, σερημένη συγγραφέων, καὶ διῃρημένη εἰς ἐπιχώριά τινα ἰδιώματα,

---

(α) Τὴν περὶ τὸν τονισμὸν ἰδιορρυθμίαν τῆς Λατινικῆς, καὶ τὴν ἐν πολλοῖς διαφορὰν ἀπὸ τὴν ποικίλην τῶν Ἑλλήνων προσῳδίαν ὡμολόγησε καὶ ὁ Quintilianus λέγων. Cuius (accentuum legis) difficilior apud Græcos observatio est (quia plura illis loquendi genera, quas διαλέκτους vocant), apud nos vero brevissima ratio. Namque in omni voce, acuta inter numerum et c. (Lib. I, c. 5, σελ. 57, κτξ.). Καὶ (I, 6, 31) λέγει, ὅτι „ex Græcis orta sunt *plurima*, præcipuéque Æolica ratione, cui est sermo noster *simillimus*, declinata. Ὥσε ὁ Λατινικὸς λόγος εἶναι ὁμοιότατος (ὄχι ὁ αὐτὸς) τῷ Αἰολικῷ· καὶ κατὰ τοῦτον κλίνονται τὰ πλεῖσα (ὄχι ὅλα) τῶν κλιτῶν μερῶν αὐτῷ. Εἶπε δὲ καὶ ὁ Πρισκιανὸς, ὅτι εἰς τὰ πλεῖσα (in plerisque) ὄχι εἰς ὅλα ἠκολούθησαν οἱ Λατῖνοι τοὺς Αἰολεῖς (Γραμματ. ιδ. ι).

(β) Οἷον τῷ ce, ci (κὲ κὶ) μεταβληθέντος εἰς τὸν τρισμὸν τσὲ, τσὶ, καὶ τῷ ἀπαλωτέρῳ g ἐκτραχυνθέντος εἰς τὸ Γερμανικὸν g, ἢ παραψελλισθέντος εἰς τὸ Γαλλικὸν g. κτλ.

μετὰ τῶν ὁποίων ἦσαν ἀναμεμιγμένοι καὶ πολλοὶ τῶν παλαιῶν τῆς Ἰταλίας κατοίκων, οἷον Τυῤῥηνῶν, καὶ Οὔσκων, καὶ ἄλλων λαῶν ἰδιωτισμοὶ, ἀπαράδεκτοι εἰς τὴν ἤδη κανονισμένην Λατινικήν, οἵτινες μετὰ ταῦτα συνεισέφερον καὶ αὐτοὶ εἰς διάπλασιν τῆς Ἰταλικῆς καὶ τῶν ἀδελφῶν της. Πολὺ δὲ μᾶλλον ἐφεξῆς διεφθάρη ἡ Λατινικὴ μεταδοθεῖσα εἰς τὲς ἀλληλοδιαδόχως κατακλύσαντας τὴν Ἰταλίαν βαρβαροφώνες λαοὺς, καὶ, τέλος, μεταμορφωθεῖσα εἰς τὴν βαρβαρολατινικὴν, τὴν λεγομένην Ῥωμανικὴν, ἢ Ῥωμανὴν γλῶσσαν (Langue Romance), τῆς ὁποίας φέρονται κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα βάρβαρα συγγράμματα, καὶ ἐκ τῆς ὁποίας ἔπειτα ἐγεννήθησαν, καθὼς εἴπομεν, ἡ Ἰταλικὴ καὶ ἡ Γαλλικὴ καὶ Ἰσπανικὴ (καὶ ἀκόμη δὲ τὴν σήμερον οἱ Ἰσπανοὶ ὀνομάζεσι τὴν ἰδίαν αὐτῶν γλῶσσαν Ῥωμανὴν, Romance)· ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἔγειναν ὕστερον. Τὴν δὲ πρώϊμον διαφθορὰν τῆς Λατινικῆς μαρτυρεῖσι καὶ ἄλλοι, καὶ Φῆστος (Festus), εἷς τῶν τοῦ χαλκοῦ τῆς Λατινικῆς φιλολογίας αἰῶνος Γραμματικῶν, λέγων, ὅτι εἰς τὸν καιρόν τε ὁ λόγος ὁ τῶν Λατίνων ἦτο τόσον διεσραμμένος, ὥσε μόλις κᾀνὲν αὐτοῦ μέρος εἶχεν ἤδη μείνει ἐπισήμως γνωσόν. Τίς ἀμφιβολία, ὅτι ἐκ ταύτης τῆς διασροφῆς μετέλαβε τὸ μέρος της καὶ ἡ προσῳδία; ἤτις ἔτε διὰ τόνων ἐγγράφων ἦτον ὠχυρωμένη, ἔτε δι' ἀκριβεῖς καὶ λιπαρᾶς διδασκαλίας εἰς τὴν παρακμὴν μάλισα τῆς παιδείας παντεῖ διαδεδομένη; Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ σῳζόμενοι εὐάριθμοι τῆς Ῥώμης γραμματικοὶ τόσον ἐλλειπῶς ἔγραψαν περὶ αὐτῆς, ὥσε οἱ νεώτεροι φιλολόγοι πολλάκις ἐν πολλοῖς ἀποροῦσι, μὴ δυνάμενοι νὰ συμβιβάσωσι τὲς κοινὲς τῆς προσῳδίας κανόνας

μὲ πολλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ἐνδόξων ποιητῶν ἀντιβαίνοντα παραδείγματα· οἷον ἐν ᾧ καὶ παρὰ Λατίνοις ὁ τόνος δὲν ὑπερπηδᾷ τὴν προπαραλήγουσαν, εὑρίσκονται ὅμως εἰς τὰς ποιητὰς πολλαὶ λέξεις τονισμέναι εἰς τὴν τετάρτην ἀπὸ τῆς ληγούσης συλλαβὴν, ὡς, míseria, fámilia, tétigeris, rédiero· ἐκ δὲ πάλιν τῆς παραληγούσης μετατίθεται ὁ τόνος εἰς τὴν προπαραλήγουσαν, ὡς, stríbendum, cóncede huc, ἀντὶ scribéndum· ὁμοίως καὶ ἄλλα τοιαῦτα πολλὰ, περὶ τῶν ὁποίων διέλαβον περικλεέστατοι φιλολόγοι (α). Πῶς λοιπὸν οἱ ἀντιτονοῦντες τολμῶσι νὰ λαμβάνωσιν ὡς κανόνα καὶ ςάθμην τῆς Ἑλληνικῆς προσῳδίας τὴν ὁποίαν μηδ' αὐτοὶ δὲν γνωρίζουσιν, ἀκριβῶς Λατινικήν, διδάσκοντες, τοῦτ' αὐτὸ τὸ λόγω, πλείονα ὧν ἐπίστανται; (plus docent, quam sciunt!). Ἢ μήπως δύνανται νὰ αἰσθανθῶσιν ἐντελῶς τὰ κάλλη τῆς Λατινικῆς ἁρμονίας, ἐν ᾧ προφανῶς ἀγνοοῦσι καὶ αὐτήν τινων φωνηέντων καὶ διφθόγγων καὶ συμφώνων τὴν γνησίαν κατὰ τὰς ἀρχαίας Λατίνας προφοράν; τίς ἐξ αὐτῶν ἐμπορεῖ νὰ μᾶς εἴπῃ εἰς τί συνίστατο ὁ Παταυϊνισμὸς, διὰ τὸν ὁποῖον καὶ εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς γλώσσης ὁ Ἀσίνιος Πολλίων ἔψεγε τὸν Τίτον Λίβιον; Καὶ ἔπειτα τολμῶσι νὰ κανονίζωσι καθόλω τοὺς ποικίλους φθόγγους τοὺς Ἑλληνικοὺς, καθ' οὓς ἀτελέσατα προφέρουσιν ὡς τάχα Λατινικούς; Ὑπάρχει

(β) Βλ. Bentleij, de metris Terentianis· καὶ τῆς κλεινῆς Ἑρμάνης, Elementa doctrinæ metricæ. Lipsiæ 1816. Περὶ τῆς Λατινικῆς ἁρμονίας ἰδίως, ὅτι παρὰ τοῖς νεωτέροις εἶναι εἰς πολλὰ ἄγνωσος, ἔγραψε καὶ ὁ Dalembert, tom. 5, pag. 459, κτλ. ἐκδόσ. Lyon.

βέβαια πολλὴ ὁμοιότης μεταξὺ τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Λατινικῆς γλώσσης, δὲν εἶναι ὅμως αὗται ἀκριβῶς καὶ κατὰ πάντα ὅμοιαι ἀλλήλων, ὡς αὐγὸν αὐγῇ, ὡς ῥανὶς ῥανίδος ὕδατος· ἀλλ' εἶχεν ἐξ ἀρχῆς ἑκατέρα καὶ ἴδιον χαρακτῆρα τύπε, καὶ μέλος ἁρμονίας σύμφωνον μὲ τὴν κριτικὴν αἴσθησιν τοῦ λαλέντος αὐτὴν ἔθνες καὶ τῶν τότε συγγραφέων. Ὁμοιάζει τὴν Ἑλληνικὴν ἡ Λατινικὴ, ὡς θυγάτηρ τὴν μητέρα, ἢ ὡς ἀδελφὴ τὴν ἀδελφήν· ἀλλ' ἔχει καὶ τῶν ἀδελφῶν ἑκάση τὲς ἰδιάζοντας αὐτῆς χαρακτῆράς, καὶ τῆς Πρόκνης τὸ κελάδημα διαφέρει ἀπὸ τῆς Φιλομήλας. Οἱ δὲ καινοτόμοι συνετάραξαν τὰς φυσικὰς τότων τῶν γλωσσσῶν διαφορὰς, κρέοντες τὴν λύραν τῷ Πινδάρε μὲ τὸ πλῆκτρον τοῦ Κατέλλε, καὶ συγχέοντες τὲς τόνες

„Ἑλλαδικῆς Μέσης Latiæque Camœnæ“!

Θ) Καὶ αἱ ἄλλαι Εὐρωπαϊκαὶ γλῶσσαι καταδικάζεσι τὲς κανόνας τῶν Ἀντιτονιςῶν· Αὐτὸς ὁ Ἐννίνιος παραπονεῖται καὶ ἀγανακτεῖ, πῶς οἱ μὲν Ἰσπανοὶ καὶ Ἰταλοὶ τονίζεσι πολλάκις τῶν δισυλλάβων καὶ ὑπερδισυλλάβων τὴν λήγεσαν, ciudád, λέγοντες, καὶ ci(vi)ttà καὶ probità, κτλ. Γάλλοι δὲ πάλιν ἐξαίφνης συςέλλεσι μὲν τὰ μακρὰ, ἐκτείνεσι δὲ τὰ βραχέα, ὡς, debauchè, impîe (ἀντὶ debaúche, ímpie). Καὶ Γερμανοὶ δὲ καὶ Βέλγαι καὶ Ἄγγλοι παραμελῆσιν ἀτονίζες τὰς διφθόγγες, καὶ τὰ θέσει μακρά, ὡς, immerdaer, éverdracht, Kéttinghen, Hámilton, Cántorbury, κτλ. Ἀλλ' ἔμελλεν ἴσως νὰ ἀγανακτήσῃ πολὺ μᾶλλον ὁ Ἐννίνιος, ἂν παρετηρῆσεν, ὅτι καὶ ἡ τῆς Ἑλληνικῆς συγγενεςάτη Σλαβονικὴ γλῶσσα καθ' ὅλας τὰς διαλέκτες της βεβαιόνει τὸ δίκαιον τῆς καθ' Ἕλληνας

προσῳδίας καὶ μάλιστα εἰς τὰς ἁπλᾶς λέξεις, τὰς ὁποίας ἔχει κοινὰς μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς· τὰ ὀξύτονα Σλαβονιστὶ καὶ Ῥωσσιστὶ, женà γενὰ (γυνὴ), землѧ (земѧ, χαμὰ, χαμὴ, χαμηλὴ. з=γ=χ), спопà σοπὰ,-βὰ (σοιβὴ, σοῖβος, σίβος), зимà, χειμὰ (χεῖμα, χειμία, ἀντὶ χειμῶν), пвоѧ, пвоѐ, тѣà, тѣòн (τεὰ, τεὸν), καὶ ἄλλα, κατ' ἄλλας πάλιν διαλέκτους (Σέρβων, Βοεμῶν, Πολωνῶν, οἵτινες αἰολικώτερον παροξύνουσι τὰ δισύλλαβα) ἐκφωνοῦνται, жéна, zona, γένα, γόνα, γένα (ὡς Αἰολικ. γάνα), зéмля (земя, χάμα, ὡς χάμος, humus, χάμαι, συνήθ. χάμω), зúма, χεῖμα, κτλ. Οὕτω καὶ πολλὰ τῶν ἀφῃρημένων εἰς па, ὀξύνουσι μὲν οἱ Ῥῶσσοι, παροξύνουσι δὲ Πολωνοὶ, ὡς, долгопà [δολχοτὰ, α=η (ὡς βραδυτὴς, ταχυτὴς, καὶ ὡς τὰ εἰς τὴ, ἀρετὴ, δωρικῶς ἀρετὰ, βιοτὰ, καὶ τὰ Λατιν. εἰς -tas, Ἰταλ.-tà), ἀντὶ δολιχότης, ἐκ τῆ δóлгiй, δόλιχος, καὶ δολιχὸς, χὸν, Ῥωσσ. далекò], благопà (ἀγαθότης ἐκ τῆ благíй=βλαγὸς,-κὸς=μαλακὸς), нагопà γυμνότης (οἷον νακότης, νᾶκος), κτλ. καὶ ἄλλα τρισύλλαβα παροξύτονα, ὡς, Госпóдь, δεσπότ(ης), ἡ κλητικὴ, Гóсподи, δέσποτα (γ=δ, ε=ο), лукáвiй, лукáвъ, λεγάѣος (λυγάος, λυγαῖος, ὡς αἰολικ. ἀλκάος, ἀρχάος, ἀντὶ ἀλκαῖος, ἀρχαῖος· ἐκ τῆ λυγὴ, λεγὰ, лукà, λυγηρὸς=сρεβλός), елúкiй, колúкiй, шолúкiй, ἡλίκος, κηλίκος=πηλίκος, τηλίκος. вишíя, φητίας (φήτης), καὶ ἄλλα μυρία, ἐν οἷς καὶ τὰ ἔκπαλαι γνωσὰ εἰς τὲς Σλάβονας Ἑλληνικὰ, колúба, καλύβα, καὶ корáбль, καράβι(ον) (κάραβος)· πρόσθες καὶ πάμπολλα ῥήματα Σλαβονιστὶ μὲν καὶ Ῥωσσιστὶ τονιζόμενα εἰς τὴν λήγουσαν, ὡς τὰ περισπώμενα, παρ' ἄλλοις δὲ ὀξυτονούμενα, κατὰ τὰ βαρύτονα· ὡς, могỹ, καὶ мóгу, μογῶ, καὶ μόγω, зивỹ καὶ зúву,

ζίϜω = ζείϜω, ζειω (ζέω, ἀντὶ ζάω, ζῶ)· хóщу καὶ хощỳ, хочỳ, χατῶ, χατέω· идỳ καὶ и́ду, ἴτω, ἰτέω, (ἴω, εἶμι)· шянỳ καὶ шя́ну, τάνω, τανῶ, ταννύω· орю̀, ἀρῶ, καὶ ἄρω, aro· корю, κορῶ (κυρῶ, γυρᾶ)· пою̀, пію̀ καὶ пію, πόω, πίω (συνιζήσει, πιῶ)· καὶ τὰ εἰς άю = άω, έω, πολυπληθέσατα, ὡς, дерзáю, θερσέω, θαρσέω (θερσάω, δ=θ)· пипáю, πατέω (πατέομαι, ἐκ τῆ πάω, βάω, βόω, βόσκω)· καὶ αὐτὸ τέλος, τὸ ὑπαρκτικὸν есмь, есй, éспь = ἐσμὶ, (καὶ ἔμμι αἰολικῶς = εἰμὶ), ἐσσὶ, ἔζι· πληθυντ. есмы̀, еспѐ, сỳпь ἀρχ. есỳпь, ἐσμὲ(ν), ἐσὲ, (ἐ)σᾶντι (Λτ. sunt, ἐκ τῆ sum = (ἔ)συμι, ὡς ἐσεμι, ὅθεν ἐσμὶ), κτλ. Ἀλλὰ περὶ τάτων εἴπομεν ἐν τῷ Δοκιμίῳ πολλά (α).

Ι) Αὐτὴ, τέλος, ἡ λαλεμένη γλῶσσά μας ἀποδεικνύει τὴν εἰς αὐτὴν διασῳθεῖσαν ἀκριβῆ καὶ γνησίαν τῶν προγόνων μας προσῳδίαν· ἀπόδειξιν δὲ λέγω, ὄχι τὴν ἐκ τῶν γενικῶν κανόνων τοῦ τονισμοῦ (οἵτινες εἶναι οἱ αὐτοὶ καὶ ἀπαράλλακτοι καὶ εἰς τὴν παλαιὰν Ἑλληνικήν), ἀλλὰ τὴν ἔκ τινων φαινομένων παρατονισμῶν της, τοὺς ὁποίους ἐμνημόνευσαν οἱ παρατονισαὶ ὡς ἀπόδειξιν τῶν κανόνων των. Ὁ Λαγκελῶτος (β) καὶ οἱ μετ' αὐτῆ προβάλλεσιν, ὅτι καὶ ἡ καθ' ἡμᾶς γλῶσσα φυλάττει τοὺς κανόνας τῶν καινοτόμων, τονίζεσα τὴν προ-

---

(α) Πρόσθες (ἂν πρέπει), καὶ ὅσας οἱ Τοῦρκοι παρέλαβον ἐκ παλαιῆ παρὰ τῶν Ἑλλήνων λέξεις, τὰς ὁποίας προφέρουσι καὶ αὐτοὶ μὲ τὸν αὐτὸν, καθὼς ἡμεῖς, τονισμόν· ὡς limàn λιμὰν (λιμὴν)· porjàz, βορεάς, βορέας, -ῥᾶς· lòdoss καὶ lodòss, νότος· papàz, παπᾶς· mitrepolìt, μητροπολίτης· efféndi, ἀφέντης (αὐθέντης)· temèl, θεμέλιον, eksý, ὀξὺ (ὄξινον), calém, καλάμιον (κάλαμος γραφικὸς, καὶ Ἀραβισὶ ὡσαύτως), καὶ ἄλλα πάμπολλα.

(β) Lancelot. Grammaire de Port-Royal.

παραλήγουσαν καὶ φύσει μακρᾶς οὔσης τῆς ληγέσης, ὡς, εὐμορφότερη,-φότατη, ἁγιώτατη, δικαιότατη (ἀντὶ,-τέρη,-τάτη)· ὁμοίως τονίζει καὶ τὰς θηλυκὰς μετοχὰς, πρεπέμενη, χρειαζόμενη (ἀντὶ,-μένη)· ἀλλὰ δὲν προσεῖξαν οἱ σοφοὶ οὗτοι Ἑλληνισαὶ, πρῶτον μὲν, ὅτι τὸν τοιοῦτον παρατονισμὸν μεταχειρίζονται ὁ χυδαῖοι εἰς τὰ θηλυκὰ παραθετικὰ, καὶ εἰς τὰς κατ' ἐνεσῶτα θηλυκὰς μετοχάς· ἐπειδὴ, μὴ γνωρίζοντες τὸ μῆκος τῦ η, παρασύρονται ἀπὸ τὸν τόνον τῶν ἀρσενικῶν (εὐμορφότερος,-τατος, χρειαζόμενος, ὅθεν καὶ αἱ εἰς αι πληθυντικαὶ θηλυκαὶ, εὐμοφότεραι, χρειαζόμεναι, κτλ.)· ἀλλ' ὅμως δὲν τονίζουσιν ὁμοίως καὶ ὅλας τὰς μακροκαταλήκτους ὑπερδισυλλάβους λέξεις· αὐτίκα τοὺς παρακειμένους τῶν αὐτῶν θηλυκῶν μετοχῶν παροξυτονοῦσι, φυλάττοντες τὴν γνησίαν τῶν παλαιῶν προσῳδίαν· ὡς, ἀγαπημένη, φιλημένη, προκομμένη (ὄχι ἀγαπήμενη! ὡς ἐδ' ἀγαπήμενος, κτλ.). Ὥρξε αὐτὴ πάλιν ἐν τέτοις ἡ χυδαία διάλεκτος ἀναιρεῖ τὲς κανόνας τῶν καινοτόμων (α). Οἱ περὶ τὸν Λαγκελῶτον μᾶς ἔψεξαν,

---

(α) Τὰ εἰς η προπαροξύτονα τῆς συνηθείας ἀναλογοῦσι πρὸς τὰ εἰς η βραχὺ ὡσαύτως προπαροξύτονα τῶν Βοιωτῶν, οἵτινες τρέποντες τὸ αι εἰς η (ὡς, κή, πῆδα, πήω, χῆρε, ἀντὶ, καὶ, παῖδα, παίω, χαῖρε) ἐσχημάτιζον ὡσαύτως καὶ τὰς εἰς αι πληθυντικὰς πτώσεις, ὡς τὰς θηλυκὰς μετοχὰς, κτλ. καὶ τὰ εἰς αι παθητικὰ ῥήματα, πάντα προπαροξύνοντες· οἷον λεγόμενη, (ναι)· τύπτομη, (μαι)· ὀφείλετη (ται)· κεκόμιση, (σαι)· δεδόχθη, (χθαι)· ἀλλ' εἰς τὰς πληθυντικὰς εἰς αις δοτικὰς τρέποντες τὸ αι εἰς ης μακρὸν παρωξυτόνεν τὴν λέξιν, ὡς, φίλης ἀγκάλης (λαις), εὐεργέτης (ταις) ἐκ τῦ εὐεργέτας (ας μακρὸν, ὡς καὶ ἱππότας, δοτικὴ ἱππότης = ταις· ὄχι ἵπποτης, εὐέργετης, ἄγκαλης! κτλ.)· δὲν ὑπέγραφον δὲ οἱ Βοιωτοὶ τῶν δοτικῶν τὸ η

καὶ ὅτι μετακινῆμεν τὸν τόνον παρὰ φύσιν εἰς τὴν ἀντιπροπαραλήγεσαν, λέγοντες, φέρ' εἰπεῖν, ἔννοιωσα (ὁ δ' Ἐννίνιος ἐπρόσθεσε καὶ τὰ, εἶδατονε καὶ κάμνετενε! καὶ εἶναι συγ-

---

καὶ ης (ηι, η, ης=αις, ὡς Ἰωνικῶς, θεῖς=θεαῖς), καθὼς προείπομεν (βλ. καὶ Ἡρακλείδ. παρ' Εὐσταθ. ἰλ. β, σελ. 365. Χοιροβοσκ. ἐν ἀνεκδ. Βεκκέρ. σελ. 1187. Μ. Ἐτυμ. σελ. 32. Ἀπολλών. περὶ Ἀντων. σελ. 396, καὶ Βοίκχιον Ἑλλην. ἐπιγραφ. σελ. 720—23). Καὶ ἡ χυδαία δὲ συνήθεια τὰς εἰς αι πληθυντικὰς ὀνομασικὰς προφέρει ὄχι μόνον εἰς αις (ὡς εὔμορφαις, χρειαζόμεναις, μετὰ τῆ πνευματισμῆ σ, βλ. ἔμπροσθ. σελ. 285), ἀλλὰ καὶ εἰς ης (εὔμορφης, ἄσχημης, ὀρθότερον Βοιωτικῶς ἀνυπόγραφον, ἀντὶ ης=αις· βλ. ἔμπροσθ. σελ. 256). Ὁμοίως καὶ τὸ αι τῶν παθητικῶν οἱ Θεσσαλοὶ μάλισα προφέρεσιν η, ὡς, ἔρχομη, ἢ ἔρχεμη (ο=ε), κάθησι, κάθητι (κατὰ τὸ τύπτομη, κτλ.)· ὡσαύτως λέγεσι καὶ κὴ τὸν καὶ, παληὸς τὸ παλαιὸς (ἔτω καὶ Ῥωμηὸς συνιζήσει ὀντὶ Ῥωμῆος=Ῥωμαῖος, ὡς Θειβῆος=Θηβαῖος), κτλ. Ἧτο δὲ ἡ Βοιωτικὴ συγγενεσάτη τῆς ἀρχαίας Θεσσαλικῆς διαλέκτε, ἥτις ὑπῆρχεν ἡ αὐτὴ σχεδὸν καὶ ἡ παλαιὰ καὶ πρώτη Αἰολική (βλ. Βοίκχ. Ἑλλην. ἐπιγρ. σελ. 718). Ἀλλ' ὁ σοφὸς Ματθίας (Γραμματ. Ἑλληνογερμαν· σελ. 13—17), καὶ ἄλλοι μετ' αὐτῆ Ἐρασμίται τῆτο τὸ Βοιωτικὸν η=αι, ἐκλαμβάνεσιν ὡς ἀπόδειξιν, ὅτι τὸ η ἐπροφέρετο ὡς αι (λέγεσι δὲ καὶ οἱ ἄλλοι Αἰολεῖς θναίσκω, ἀντὶ θνήσκω, κτλ.)· ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἀντιφάσκεσι πρὸς ἑαυτὲς οἱ Ἐρασμίται ἔτοι· διότι, ἂν τὸ η κατ' αὐτὲς εἶναι=αι, ἡ δὲ αι ἐπροφέρετο αϊ, καὶ τὸ η λοιπὸν ἐξ ἀνάγκης ἐξεφωνεῖτο αϊ, καὶ ὄχι ê (=æ, αι)· εἰ δὲ πάλιν ἀποδέχονται ἀδιαίρετον τὴν αι (=æ=è), διὰ νὰ δείξωσι καὶ τὸ η=ê· καὶ ἔτως ἀπατῶνται· ἡ αι βέβαια ἐπροφέρετο ὡς ê, καὶ τὸ θναίσκω εἶναι thnæsco, ἤτοι, thnêsco (ἐκ τῆ θνάσκω, ὅθεν, α=η, θνήσκω)· τὸ δὲ η, ἔπρεπε μᾶλλον νὰ μάθωσιν οἱ ἄνδρες ἀπ' αὐτὲς πάλιν τὲς Βοιωτὲς, ὅτι τὸ ἐπρόφερον ει, γράφοντες τὸ μὴ, μεὶ, καὶ μεῖνος τὸ μηνὸς, καὶ Εἰρώδης τὸ Ἡρώδης (ἐκ τῆ ἥρως), καὶ ποείτας, αὐλείτας, καὶ ἄλλα μυρία· αὐτὸ δὲ τὸ ει ἔγραφον καὶ ἐπρόφερον ι (ὡς, Ἰράνα, ἐπΙδεὶ, ἀντὶ εἰράνα, ἐπειδὴ, κτλ. Βοίκχ.

χωρητέος ὁ ἄνθρωπος· διότι δὲν ἠξευρεν ἔτε νὰ προφέρῃ ἔτε νὰ γράψῃ τὰ τοιαῦτα, καθὼς προφέρονται καὶ γράφονται Ἑλληνικῶς, εἶδά τοννε=τὸν νὺ, ἢ νη, καὶ κάμνετέ νε, ὡς, εἶπέ ποτε, ἔοικέ τοι, ἔλπεσθέ νυ· βλ. ἔμπροσθ. σελ. 287)· ἀλλ' οἱ σοφοὶ ἄνδρες δὲν ἔννοιωσαν τῷ ὄντι, ὅτι τὰ τοιαῦτα προφέροντες κατὰ συνίζησιν, ὑπερβιβάζομεν τὸν τόνον εἰς τὸν ἀόριστον διὰ τὴν συλλαβικὴν αὔξησιν τῦ ε· οἷον ἐκ τοῦ (νοιέω, νοιόω) νοιόνω (ὡς οἷός ἐσσι,

---

σελ. 723). Εἰ δὲ καὶ ὁ Αὐσώνιος εἶπεν, ὅτι „Ἦτα, quod Æolicum, quodque E valet, hoc Latiale E", ἐννοεῖ, ὅτι οἱ Αἰολεῖς (ὄχι πάντες Ἕλληνες) ἐπρόφερον τὸ η καὶ ὡς ε, κατά τινας σχηματισμὲς, ὡς εἰς τὰ, φιλέσαι, ἀδικέσαι (ῆσαι), ὄχι πάντοτε, ἐδὲ πάντες· διότι καὶ οἱ Βοιωτοὶ ἦσαν Αἰολεῖς προφέροντες τὸ η, ει· καὶ τὰς εἰς ης γενικὰς τῦ ἀρχαιοτάτυ αἰολισμῦ ὁ νεώτερος αἰολισμὸς ἔγραφε καθόλυ διὰ τῦ ειος (βλ. ὄπισθ. σελ. 573)· ἄλλως δὲν εὐοδῶται ἡ γνώμη τῦ Αὐσωνίυ, Λατίνυ ποιητῦ τῦ χαλκῦ τῆς Ῥώμης αἰῶνος (380, μ. Χ.)! ἢ μήπως τὸ η ἦτο μόνον τῶν Αἰολέων γράμμα, ἄγνωστον εἰς τὰς ἄλλας Ἕλληνας; Ἀλλ' εἴπομεν τὰ δέοντα περὶ τῦ η ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ. καὶ παρὰ τὸς Αὐσωνίυς ἀσυγκρίτως ἀξιοπισότεροι εἶναι οἱ ἡμέτεροι οἱ παλαιοὶ, καὶ αὐταὶ περὶ ἑαυτῶν αἱ διάλεκτοι μαρτυρῦσαι ἐν ταῖς ἀρχαίαις ἐπιγραφαῖς, εἰς τὰς ὁποίας ἐπικρατεῖ προφανῶς ἡ καθ' ἡμᾶς προφορά. Ὅθεν τινὲς βλέποντες τὴν Βοιωτικὴν μάλιστα βεβαιύνυσαν καὶ τὰς χυδαιοτάτυς τῆς καθ' ἡμᾶς γλώσσης ἰδιωτισμὲς, ἐνόμισαν, ὅτι ἦτο διάλεκτος πάντῃ ἀρχαϊκὴ καὶ ἀγροικικὴ, ὡς ἡ Romana Rustica! Ἀλλ' εἰς ποίαν παλαιὰν διάλεκτον Ἑλληνικὴν δὲν ὑπῆρξαν ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς, κανονίζοντες καθεὶς τῆς ἐγχωρίυ τυ φωνῆς τὸ ἰδίωμα μὲ διάφορον μὲν τῶν ἄλλων, ἀλλ' ὅμως ἐπίσης κανονικὴν εὐμέλειαν καὶ εὐρυθμίαν; καὶ ἡ τῶν Βοιωτῶν διάλεκτος ἠδύνατο νὰ ἦναι πλέον ἀγροικικὴ, ἀφ' ἧ συνέγραψεν εἰς αὐτὴν ἡ τῦ Πινδάρυ διδασκάλισσα Ταναγραία Κόριννα τὰ ποιήματά της, τόσον καθαρὰ, „ὁποῖα συνήσειν ἔμελλον Αἰολεῖς; (Παυσαν. ιθ, 22, 3).

Λάϊος) ἔνοιωσα, σας, σε, ὡς καὶ (πιάνω) ἔπιασεν, ἀντὶ ἐνοίωσεν (ἐνόησε), ἐπίασεν (οὕτω καὶ ἄλλα κατ' ἀναλογίαν, οἷον, ὥμοιασε, ἔλυωσε, κτλ.)· εἶναι δὲ ἡ συνίζησις γοργὴ συνεκφώνησις δύω φωνηέντων, ὡς ἑνὸς, καθὼς προείπομεν (σελ. 227), καὶ τρόπον τινὰ συγκοπὴ συλλαβῆς. Ἐκ δὲ τούτου ἔπρεπεν οἱ καινοτόμοι νὰ συμπεράνωσιν, ὅτι παρομοίως ἄρα καὶ οἱ παλαιοὶ οἱ ἡμέτεροι ἀνεβίβαζον τὸν τόνον εἰς τὰ συγκεκομμένα ῥήματα, προηγεμένου τοῦ αὐξητικοῦ ε, οἷον, ἔοιγμεν (ἐοίκαμεν), ἔγεντο (ἐγένετο), ἔτυφθεν (ἐτύφθησαν), ἔλεμεν (ἐλέομεν, λέω, λόω), καὶ ἄλλα πάμπολλα. Ἀλλ' ὅμως οἱ Δωριεῖς (οἵτινες ἔλεγον, ἔγεντο, κτλ.) δὲν μετεβίβαζον τὸν τόνον εἰς τὰ δισύλλαβα καὶ προσθέτοντες τὸ αὐξητικον ε (οἷον, [λέγον], ἐλέγον, ἐτρέχον, ἐφάγον, ἐλάβον, καὶ [φάσαν], ἐφάσαν, ἐσάσαν, κτλ.). παρομοίως καὶ ἡ συνήθεια λέγει κατὰ τόπους, ἐδόσαν (-σανε), ἐλάβαν, ἐφάγαν, ἐδεῖραν, ἐτρέχαν, κτλ. ἀλλ' ἡ αὐτὴ πάλιν κατὰ τόπους προφέρει τὰ τοιαῦτα καὶ προπαροξύτονα κατὰ τὸς Ἀττικούς, ἔτρεχαν, ἔδειραν, ἔφαγαν, κτλ. Ταῦτα δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα οἱ παράτονοι μηδὲ τὰ παρετήρησαν! Καὶ ἄλλων δὲ μυρίων λέξεων τὸν ὀρθὸν τονισμὸν βεβαιόνει ἡ εἰς τὴν γλῶσσαν μάλιστα τῶ ὄχλῳ διὰ τὴν συνεσπευσμένην προφορὰν συνηθεσάτη συνίζησις· οἷον τῶν εἰς καθαρὸν ος, καὶ α, ον, ε, ων, παροξυτόνων γίνετ' ἐκ συνιζήσεως ὀξυτόνησις [ὡς, ἐργαλειὸς (τὸ ἰσεργεῖον, ἀρσενικῶς· πρὸς διασολὴν τοῦ ἁπλῶς ἐργαλεῖον), πληθ. τὰ ἐργαλειὰ (ὡς, ζυγὸς, ζυγὰ, καὶ ἀργαλειὰ, ε = ο = α)· καταχνυὰ = καταχλύα, λ = ν, ἐξ αἰτιατ. τοῦ καταχλὺς, ὡς καὶ κατάχλυσις· κτλ. βλ. σελ. 228]· τῶν δὲ προπαροξυτόνων καὶ συνεκφωνοῦντες τὴν λήγουσαν δὲν

μετακινοῦμεν τὸν τόνον, ὡς, πλήσιος (πλήσμιος), παρεκκλήσιον,-κλήσια (ἐκ τῆ ἐκκλησία, καὶ -σιᾶ)· εἰ μὴ ἂν τύχῃ ἡ συνεκφώνησις εἰς τὸ μέσον τῆς λέξεως, ὡς, νεάσις=νέασις (νέα σελήνη, κτλ.). Καὶ τὰ περισπώμενα δὲ ῥήματα προφέροντες πολλάκις ἀσυναίρετα, καὶ μάλιστα τὰ παθητικά, μεταχειρίζονται τὴν συνίζησιν οἱ χυδαῖοι· ὡς, κρατιόμαι, παραπονιόμαι, συλλογιόμαι, ξενοχωριόμαι (Θεσσαλοὶ), ἀντὶ παραπονέομαι, -νῶμαι, κτλ. Οὕτω καὶ οἱ Βοιωτοὶ ἐπρόφερον εἰς ίω τὰ εἰς έω (πρὸ φωνήεντος ἔγραφον ε=ι), ὡς βοιωταρχίω, χοραγίω· καὶ οἱ Λάκωνες, μογίομες, λυχνοφορίομες, ἀντὶ,-γέομεν,-ρέομεν (Ἀριστοφ. Λυσιστρ. 1002,-3)· λέγεσι δὲ πάλιν κοινῶς καὶ, συλλογιῶμαι, κτλ. (ο=ω), καὶ τινες καὶ, ζιῶμεν (ζιόμεν, ζέομεν, ἀντὶ ζάωμεν, ζῶμεν· σελ. 589)· καὶ εἰς τὰ ὀνόματα τρέπουσι τὸ ε εἰς ι, ὡς, Μαλιὰς, φονιὰς (Μαλέας, φονέας), καὶ Δωρόθιος, θιὸς· ὡς τὰ Βοιωτικὰ, Μνασίας, Κλίων (Κλέων), θίος (θιὸς, θεὸς), Θιόδωρος, κτλ. Ἐπρόσθετον οἱ Δωριεῖς τὸ ι καὶ εἴς τινα ἐπιῤῥήματα, τὰ, μάλλιον, ἄσσιον (ὡς κάλλιον, αἴσχιον), ἀντὶ μᾶλλον, ἄσσον, κτλ. προσθέτουσιν ὡσαύτως καὶ τώρα πολλάκις οἱ ἰδιῶται τὸ ι εἰς τὸ, ἐπάνωθιόν μου, ὑποκάτωθιόν μου (ὡς ἐκ τῆ ἐπάνωθον, ἀντὶ,-θεν, κτλ.), καὶ ἐξωθιόν μου (Ἰωαννίται)· αἱ δὲ Ἐξωθίαι (Les Fées, αἱ καὶ ἄλλως, καλαὶ Κυράδες), ἐκ τῆ ἐξώτιος, ἀντὶ ἐξωτικὸς, ὅθεν λέγονται καὶ τὰ Ἐξωτικὰ (ἐλλειπ. δαιμόνια). Θέλει ὁ Ἐννίνιος ἐξάπαντος νὰ προφέρωμεν ἀνθρῶποι· τὸν ὑπακούομεν πολλαχῆ τῆς Ἑλλάδος, λέγοντες κοινῶς καὶ ἀνθρῶποι, καὶ διαβόλοι, καὶ δασκάλοι. Οὕτω τὸν ὑπήκουσον καὶ πολλοὺς αἰῶνας πρότερον οἱ παλαιοὶ προπάτορές μας Δωριεῖς, λέγοντες

καὶ αὐτοὶ, φιλοσόφοι, Μενελάοι, ποθεμένοι, καὶ τὰς λοιπὰς εἰς οι πληθυντικὰς, προπαροξυτόνας παῤ ἄλλοις, μετοχὰς πολλάκις (ὄχι πάντοτε) παροξυτονοῦντες. Ἀλλ' ὅμως καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ πάλαι Δωριεῖς καὶ Ἴωνες καὶ ὅλοι οἱ Ἀττικοὶ παρακαλοῦμεν τὸν Ἐννίνιον νὰ μὴ λέγῃ μήτε τὴν ἑνικὴν ὀνομαστικὴν καὶ αἰτιατικὴν, ἀνθρῶπος, καὶ ἀνθρῶπον (διότι δὲν ἔλεγε μηδ' ὁ Πλάτων. βλ. ἐφεξ. κεφ. δ, § γ), μήτ' ἄλλα μακροπαραληκτοῦντα νὰ παροξύνῃ παραλόγως, ὡς, δικαῖος, -καῖοι, ἀμετρῆτος, -τῆτοι, ἀκινῆτος, -νῆτοι, καὶ τ' ἄλλα τὰ τοιαῦτα· ἀλλὰ νὰ τὰ προπαροξύνῃ, προφέρων δίκαιος, καὶ μάταιος, καὶ τὰ λοιπὰ, καθ' ὃς οἵ τε πάλαι πατέρες ἡμῶν διώρισαν, καὶ ἡμεῖς ἀκριβῶς φυλάττομεν κανόνας. Μᾶς ἐπιπλήττουσιν οἱ περὶ τὴν Ἐννίνιον διὰ τὴν ἀποκοπὴν, τὴν εἰς ι μὲν τῶν εἰς ιον ἑδετέρων ὀνομάτων, εἰς ις δὲ τῶν εἰς ιος ἀρσενικῶν. Κακὴ βέβαια ἡ ἀποκοπὴ, καὶ σόλοικος, καὶ χυδαία· ἀλλ' ἴδομεν προηγεμένως (σελ. 570), καὶ πόσον εἶναι παλαιά, ἀρχίσασα συγχρόνως μὲ αὐτὴν τῶν Ἀθηναίων τὴν παρακμήν. Οἱ δὲ καινοτόμοι ἔπρεπε καὶ ἐκ ταύτης νὰ παρατηρήσωσι, πῶς ἡ γλῶσσα καὶ εἰς τὸν περὶ τὰ τοιαῦτα χυδαϊσμὸν ἐφύλαξε τὴν γνησίαν τῶν λέξεων προσῳδίαν· διότι ἀποθλιψασα καὶ ἐκ τῆς ἀρσενικῆς καὶ ἐκ τῆς τῶν ἑδετέρων καλήξεως τὸ ο, ἐφύλαξεν ὅμως τὸν τόνον ἀμφοτέρων ἀμετακίνητον· οἷον, κύριος, καὶ Δημήτριος, ἐκ τοῦ κύριος, Δημήτριος (προπαροξύτονον), καὶ, παιδὶν, παιδὶ, ἐκ τοῦ παιδίον (παροξύτονον· ὄχι παίδιον, κτλ.), καὶ πάλιν, πόδι, ὀμμάτι, ἐκ τὸ ὀμμάτιον, πόδιον (προπαροξύτονον· βλ. ἔμπροσθ. σελ. 286). Ὡσαύτως ἐσεβάσθη τὸν τονισμὸν καὶ εἰς τὰς συγ-

κοπὰς, οἷον, ὄρνιθα καὶ ὄρθα (ὄρνθα), καὶ ὀρθότυφλος (παῤ Ἠπειρώταις, κωμικῶς, ἀντὶ μύωψ, ὁ κοντόφθαλμος), ἐκ τῆ ὀρνιθότυφλος, καὶ (Θεοδόσ. Γραμματ.) ὀρνιθοτυφλότης (ἡ νυκταλωπία)· ἀλλογειὸν (ἀλλογεῖον) = ἀναλογεῖον καὶ, -λόγιον· μεσκέλια = μεσοσκέλια· βνὸν ἀντὶ βενὸν· πόχι, καὶ πόχα, καὶ ἀπόχα, ἐκ τῆ ὑποχὴ, αἰολικῶς ὑπόχα, ὑπόχιον (εἶδος δικτίῳ), καὶ ἄλλα τοιαῦτα, τὴν μὲν μορφὴν χυδαιέξατα, τὸν δὲ τόνον πάλιν Ἑλληνικά, καὶ ἀσυγκρίτως καθαρώτερα παρὰ τοσαῦτα ἄλλα τῆς Ἑλληνικῆς φωνῆς ὀνόματα, τὰ ὁποῖα αἱ τῶν Εὐρωπαίων γλῶσσαι παραλαβοῦσαι τὰ διέφθειραν εἰς τόσον βαθμὸν, ὥστε τὰ ἔκαμαν παντάπασιν ἀγνώριστα (α). Μᾶς ψεγεσι σφοδρῶς οἱ Ἀντι-

---

(α) Οἷον τὸ πρεσβύτερος, Λτ. presbyterus, ἀπέβη Βελγισὶ καὶ Γερμαν. Priester, Αγγλοσαξον. preost, Ἄγγλις. priest, Σβεκ. præst, Γαλλ. prêtre, Ἰσλανδ. prestur, κτλ. (ὥσε τινὲς πλανηθέντες ἐνόμισαν τὴν λέξιν ἐκ τῆ Λτ. præstes = προεσῶς). τὸ Ἐκκλησία, Ecclesia, μετεμορφώθη εἰς Chiesa, καὶ Eglise· καὶ πάλιν ἐκ τῆ Κυριακὸν (ὠνόμαζον δὲ καὶ ἅτως οἱ Ἕλληνες ἀκόμη κατὰ τὸν Δ αἰῶνα τὴν ἐκκλησίαν, τετέσι κυριακὸν δῶμα, κυριακὸς οἶκος) μετεμορφώθη εἰς τὸ Γερμαν. Kirche, ἀρχ. chirichu, kirrichu, chilichu, chilcha, Ἄγγλοσαξ. cyrkjce, cyrc, Ἄγγλις. church, Δανισ. kirke, Σβεκισι, kyrka, κτλ. Τὸ πάπας καὶ παπᾶς, Λτ. papa, ἀπέβη Papst καὶ Pfaff Ιερμανισί· καὶ ὁ ἐπίσκοπος, episcopus, Ἰτ. vescovo, Γαλ. evèqne, Γερμ. Bischof· καὶ (διὰ ν' ἀφήσω τ' ἄλλα), ὅλα σχεδὸν τὰ κύρια ὀνόματα κατὰ διαλέκτες ἐξερράχώθησαν καὶ κατεσρεβλώθησαν. Ὁ Κυπριανὸς μετωνομάσθη Sybran, ὁ Εὐμάθιος Ymas, ἡ Εὐσεβία Ysoie, ὁ Πελάγιος Pley, κτλ. (βλ. Ὀνομασικὸν τῶν ἁγίων. ἐν λεξ. Menage· τόμ. α, σελ. 47, κτλ. καὶ πάλιν σελ. 95, τὰ ἐκ τῆς λατινικῆς παραμορφωθέντα γεωγραφικὰ ὀνόματα)· Τὰ δὲ τῆς Ἑλλάδος γεωγραφικὰ, ποῖα; φρικτὰ τὰ πολλὰ καὶ ἀνωνόμασα· ἡ Ζάκυνθος παρετραυλίσθη Zante, ἡ Ναύπακτος Lepando, ἡ Μονεμβασία Malvasia, ἡ Εὔριπος, καὶ

τονισαὶ καὶ διὰ τί νὰ σχηματίζωμεν εἰς δες τὰς πληθυντικὰς ὀνομαστικὰς τῶν εἰς τὸ συγκεκομμένον ις, ὡς, κύρις (κύριος) κύριδες· καὶ ταῦτα μὲν ἠκολούθησαν τὸν τύπον τῶν εἰς ις περιττοσυλλάβων, ὡς, θέμις θέμιδες, Μοῖρις Μοίριδες. Ὁ δὲ καθ' ἡμᾶς ὄχλος σχηματίζει παρομοίως καὶ τὰ εἰς ας περισπώμενον, ὡς, ψωμᾶς, ψωμάδες· ὁμοίως καὶ τὰ εἰς ης (= ας), ὡς, λῃσὴς, λῃσάδες, δεσπότης δεσποτάδες· καὶ τὰ εἰς έας καὶ συνιζήσει εἰς εὰς (ἐκ τῶν εἰς εὺς, ὡς τὰ ἀρχαῖα, Πρωτέας, ης, καὶ Πρωτεὺς· Λυγκέας καὶ,-γκεὺς, Δρομέας, καὶ,-μεὺς· οὕτω καὶ φονεὺς) φονέας, φονεὰς (νιὰς), φονιάδες, κτλ. Ἡ δ' ἀνωμαλία τῶν τοιούτων ἑτεροκλίτων προῆλθεν ἀπὸ τὴν σύγχυσιν τῶν ἰσοσυλλάβων τῶν εἰς ας, γενικ. α καὶ ε (Θωμᾶς, μᾶ, ἱππότας, τα, καὶ ἱππότης, τε), καὶ τῶν περιττοσυλλάβων τῶν

κοινῶς Ἔγριπος, Negroponte, ἡ Χίος Scio, ἡ Λῆμνος Stalimene (ἐκ τῆ εἰς τὰν Λῆμνον), καὶ τ' ἄλλα σιωπῶ. Ἔπειτα ζητεῖσιν οἱ Ἐρασμῖται τὰς αἰτίας τῆς διαφθορᾶς τῆ καθ' Ἕλληνας λόγε εἰς ὅλον τὸν κόσμον· τὴν δ' ἐκ τῶν ἰδίων αὐτῶν γλωσσῶν ἐπιχυθεῖσαν βαρβαρολογίαν δὲν ὀνομάζεσι· καὶ τὲς Ἕλληνας μὲν ψέγεσιν ὡς κακοφώνες, αὐτοὶ δ' ἐπαγάλλονται προφέροντες τόσον εὐρύθμως τὰς Ἑλληνικὰς φωνάς!-Ἀλλ' ἔχει (θέλεσιν εἰπεῖ) πᾶσα γλῶσσα τὸ δικαίωμα νὰ μεταφέρῃ τὰς ξένας λέξεις πρὸς τὸν ἴδιον ἑαυτῆς χαρακτῆρα· καὶ οἱ Ἕλληνες μετέφρασαν τὸ Περσικὸν Ferdews παράδεισος, καὶ τὸ Farsang παρασάγγης, κτλ.—Ὁμοιάζει πολλὰ (δὲν βλέπεις;) ἡ τῶν ξένων λέξεων εἰς τὴν Ἑλληνικὴν καλλιφωνίαν μεταρρύθμισις, μὲ τὴν τῶν Ἑλληνικῶν ἀπὸ τὲς ἀλλογλώσσες σκληρόσομον παράφρασιν! Ἀλλ' ἔχω· δεχόμεθα τὸ ἀξίωμα· καὶ πᾶσα γλῶσσα εἶναι καλλίφωνος διὰ τὸ ἔθνος της· διὰ τί λοιπὸν οἱ Ἐρασμῖται δὲν συγχωροῦσι καὶ τὲς Ἕλληνας νὰ προφέρωσι μὲν τὴν ἐθνικήν των γλῶσσαν κατὰ τὸν χαρακτῆρά της, νὰ μεταρρυθμίζωσι δὲ καὶ τὰς ὑπὸ ξένων πάλιν ἐθνῶν παραφθαρείσας αὐτῆς φωνὰς, ὅπως κρίνεσι καλόν;

εἰς ὰς, άδος (ὡς, ὁ καὶ ἡ ἐθὰς, λογὰς, άδος)· ἐκ τούτων λαβοῦσα ἡ συνήθεια τὸν πληθυντικὸν τύπον, ἐφύλαξε μόνον τὸν ἑνικὸν τῶν εἰς ης, ις, ας [ὁ κύρις, τῷ κυρίᾳ, -ριῷ, αἰτ. κύριν· ὁ λῃσὴς, τοῦ λῃσοῦ· ὁ ψωμᾶς τοῦ ψωμᾶ· εὑρίσκεται δὲ καὶ ἀρχαῖος τύπος τῶν τοιούτων εἰς ᾶς, ὄχι μόνον τῶν τῆς συνηθείας μεγεθυντικῶν, ὡς, φαγᾶς, ἐλασᾶς, κατωφαγᾶς (Ἀριστοφάν.), ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων, οἷον τῶν τεχνικῶν, ὡς, χηλᾶς, ἀντὶ χηλωτὴς. Ἡσύχ. κτλ. καὶ τὸ κωμικὸν, κερατᾶς, ἐκ τοῦ κερατίας· τοῦτο δὲ γράφεται καὶ κερατάδης, πληθυντ. δαι]. Ἀλλ' ἐκ τούτων τῶν ἀνωμαλιῶν ἔπρεπε πάλιν οἱ ἀντιτονισαὶ νὰ παρατηρήσωσι τὸ γνήσιον τῆς ὀξυτονήσεως τῶν εἰς ὰς καὶ ὴς, καὶ νὰ μὴ παρατονίζωσιν αὐτοὶ, λέγοντες, λῄσης, καὶ λόγας καὶ λόγαδες, καὶ ἄλλας τοιούτους λήρας. Τὴν αὐτὴν ὀρθότητα τῆς προσῳδίας ἀποδεικνύουσι καὶ τὰ ἐκ περιττοσυλλάβων μεταβληθέντα ὑπὸ τῆς συνηθείας εἰς ἰσοσύλλαβα· οἷον, ἔλεγον οἱ παλαιοὶ Αἰολεῖς, ἔρος, γέλος, ϑ, καὶ ὁ κόρακος, ὁ φύλακος, ὁ μάρτυρος (ἀντὶ κόραξ, κος, φύλαξ, κος)· παρομοίως λέγει καὶ ἡ συνήθεια ὁ κόρακας (α = ο), ὁ φύλακας, ὁ μάρτυρας, ὁ πατέρας, (πατὴρ τέρος, -ρας), ὁ λέοντας (λέων, ντος = ντας), ὁ γίγαντας, ὁ ἥρωας (ἥρως, ἥρωος, ος = ας), κτλ. Καὶ τὰς μετοχὰς δὲ ὡσαύτως ἐκφέρουσιν οἱ χυδαιότατοι, οἷον, γράφοντας (ἐκ τῷ γράφοντος, κατὰ τὸ φύλακας, ἐκ τοῦ φύλακος, φύλαξ· συμπίπτουσι δὲ ταῦτα καὶ μὲ τὴν πληθυντ. αἰτιατικ. τὲς γράφοντας· ὡς καὶ τὰ εἰς εας, ὁ καὶ τὲς Πρωτέας, βασιλέας), καὶ λέγοντας, καὶ τὰς ἄλλας τῶν βαρυτόνων ὁμοίως· (τῶν δὲ περισπωμένων προπερισπῶσι τὰς ὀνομας. πωλοῦντας,

τρυπῶντας, ἐκ τοῦ πωλέντος, τρυπῶντος)· Καὶ ταῦτα δὲ διδάσκουσι τοὺς καινοτόμους νὰ μὴ προφέρωσιν ἡρῶας, καὶ γιγάντας, καὶ γραφόντας, καὶ τ' ἄλλα, τῶν ὁποίων τὸν τόνον τὸν κανονικὸν διετήρησεν ἡ γλῶσσα καὶ εἰς τὸν ἀνώμαλον αὐτῶν σχηματισμόν· Ὡσαύτως διεφύλαξεν ἀκραιφνῆ τὴν προσῳδίαν καὶ τῶν αἰτιατικῶν τῶν περιττοσυλλάβων, ὅσας μετέβαλεν εἰς ὀνομαστικὰς, οἷον, ἡ μητέρα (μήτηρ, τέρος, τέρα), καὶ ἡ θυγατέρα (θυγάτηρ), αἰτιατ. μητέραν (ὡς, ἡμέρα, ραν), καὶ τ' ἄλλα τὰ τοιαῦτα. Σημείωσαι δὲ ὅτι καὶ εἰς Θεσσαλικὴν ἐπιγραφὴν, τῆς β, ἴσως, ἑκατονταετηρίδος, γράφεται τὸν ἄνδραν, καὶ ἀλλαχῆ, τὴν μητέραν, τὴν θυγατέραν (α). Ἀλλ' εἶναι μακρὸν ἔργον νὰ ἐκθέσωμεν, πόσας ἀποδείξεις τῆς Ἑλληνικῆς προσῳδίας ἠδύναντο οἱ καινοτονισαὶ νὰ λάβωσι καὶ ἀπ' αὐτοὺς τῆς καθ' ἡμᾶς γλώσσης τοὺς χυδαιοτάτους τῶν λέξεων σχηματισμούς. Οἱ δὲ περὶ τὸν Ἐννίνιον, ἀντὶ νὰ προσέξωσιν εἰς ταῦτα, καὶ νὰ κατανοήσωσι τὸ διὰ μακρῶν αἰώνων καὶ μεταξὺ τοσούτων καὶ τοιούτων τῆς γλώσσης ταραχῶν ἀσφαλὲς καὶ ἀκράδαντον οἰκοδόμημα τῆς Ἑλληνικῆς προσῳδίας, αὐτοὶ μᾶλλον ἠθέλησαν νὰ φανῶσι παράδοξοί τινες φρενοτέκτονες νέου τονικοῦ συσήματος,

„Κανόνας ἐξοίσαντες καὶ πήχεις ἐπῶν,
„Στρεβλοῖσι παλαίσμασιν ἀντιλογοῦντες"!

Ὅσα δὲ λέγουσι περὶ ἐλλείψεως τῆς δοτικῆς, καὶ τοῦ συνθέτου μέλλοντος τῆς καθ' ἡμᾶς

(α) Βλ. Βοικχίε, Ἑλληνικ. ἐπιγραφ. τόμ. α, μέρ. 5, σελ. 866.

γλώσσης (α), εἶναι πάντῃ πάσης κρίσεως ἀνάξια· διότι δὲν ἔχουσι κἄν ἐδ' ὀβολῆ, ἢ (ὡς λέγομεν

(α) Εἴπομεν (σελ. 391), ὅτι ἡ τῆς δοτικῆς ἔλλειψις εἰς τὴν κοινὴν ἡμῶν γλῶσσαν προῆλθε, τὸ μὲν πλεῖσον, ἐκ τῆς συγχύσεως τῆς δοτικῆς τῶν ἰσοσυλλάβων μὲ τὴν αἰτιακήν, κατὰ χυδαίαν ἀποκοπὴν τῆ ταύτης ληκτικῆ ν· μέρος δὲ καὶ διὰ τὴν σύγχυσιν τῆς Ἀττικῆς κλίσεως τῶν ὀνομάτων μὲ τὴν Αἰολοδωρικήν· Ἰδὲ δύω τύποι τῆ κατὰ διαλέκτες τῶν ὀνομάτων σχηματισμῆ. Ὀνομ. ὁ λόγος· γενικ. Ἀττ. τῆ λόγε, Δωρικ. τῶ λόγω, Ἰωνικ. καὶ Θεσσαλ. λόγοιο (εὑρίσκεται καὶ εἰς οι Θεσσαλικὴ γενική, ὡς, Σατύροι = ου, ἂν ἡ γραφὴ εἶναι ὀρθή· βλ. ἔμπροσθ. σελ. 506), δοτικ. τῷ λόγῳ (ἀρχαία γραφή, τοῖ λόγοι), Αἰολ. τῶ λόγω (ἀνυπόγραφος), Βοιωτικῶς λόγυ (υ = οι = ε = ω = ῳ)· αἰτιατ. τὸν λόγον, (δυϊκὰ δὲν εἶχον οἱ Αἰολεῖς)· πληθυντ. ὀνομ. Ἀττικ. οἱ λόγοι, Δωρ. τοὶ λόγοι, Βοιωτικ. λόγυ· γενικ. τῶν λόγων· δοτικ. Ἀττ. τοῖς λόγοις, Ἰων. λόγοισι, Βοιωτικ. λόγυς, αἰτιατ. Ἀττ. τὲς λόγες, Δωρικ. τὼς λόγως· Αἰολικ. (κατὰ τύπες) τοὶς λόγοις (οι = ε). Πάλιν· ἡ τέχνη, γενικ. Ἀττ. τῆς τέχνης, δοτ. τῇ τέχνῃ, Αἰολικ. τέχνη (ἀνυπόγραφον), αἰτιατικ. τὴν τέχνην. Πληθυν. Ἀττ. αἱ τεχναι, Βοιωτ. τέχνη. δοτικ. Ἀττ. ταῖς τέχναις, Ἰωνικ. ταῖσι, καὶ τῆσι τέχναισι, -χνῃσι, Βοιωτ. τῆς τέχνης· αἰτιτ. τὰς τέχνας, Αἰολ. ταὶς τέχναις. Καὶ πάλιν, Δωρικ. ὁ ἱππότας, τῆ ἱππότα, τῷ ἱππότᾳ (αἰολ. τῶ ἱππότα), τὸν ἱππόταν· πληθ. τοὶ ἱππόται, Βοιωτ. ἱππότη, δοτ. τοῖς ἱππόταις, Βοιωτ. ἱππότης, κτλ. Παράβαλε τὰ δημώδη τῆς συνηθείας. Ὁ λόγος, τῆ λόγε, τὸ(ν) λόγο(ν) = (τῷ λόγῳ καὶ τὸν λόγον)· πληθ. οἱ λόγοι, τῶν λόγων, τὲς λόγες (αἰτ. καὶ δοτ. = τοὶς λόγοις = οι = ε). — Ἡ τέχνη, τῆς τέχνης, τὴ(ν) τέχνη(ν) = (τῇ τέχνῃ καὶ τὴν τέχνην)· αἱ τέχναι (καὶ αι = η, ἡ τέχνης), αἰτ. ταὶς τέχναις καὶ τὴς τέχνης (= αἰτ. καὶ δοτ. τῇς, ταῖς, τέχναις, -χνῃς)· οὕτω καὶ ἡ σοφία, τῆς σοφίας, τὴ(ν) σοφία(ν). πληθυντ. ονομ· ἡ σοφίαι(ς) αἰτ. ταὶς καὶ τὴς σοφίης, αις, κτλ. Καὶ, ὁ Νικόλας, τῆ Νικόλα, τὸ(ν) Νικόλα(ν) = καὶ τῷ Νικόλᾳ, κτλ. Περὶ δὲ τῆς τῆ μέλλοντος συνθέσεως ἐκ τῆ θέλω, ἢ τῆ ἔχω, καὶ τῆ ἀπαρεμφάτε τῆ ῥήματος, ὅτι ἦτο γνωστὴ καὶ εἰς τὲς παλαιὲς (ὡς "ἐθέλει κρατῆσαι". Ἀριστοφ. Σφηξ. 534 = μέλλει κρατήσειν, κρατήσει· καὶ „ὅ,τι ἔχετον ἐρίζειν" Ἀριστοφ. Βατρ. ὡς

НБ ОНУ імені І.І. Мечникова

κοινότερον), ἐδ' ἀσπρᾶ νᾶν! (α).

§ ζ. Ταῦτα πρὸς ἔλεγχον τῆς βαρβαρότητος τῶν κανόνων τᾶ παρατονισμοῦ. Ἐπιφέρομεν δὲ καὶ τὰς παρὰ τῶν παλαιῶν ἡμῶν προγόνων μαρτυρίας περὶ τῆς γνησίας καθ' Ἕλληνας προσῳδίας.

τὸ συνήθ. ὅ,τι ἔχετε νὰ φιλονεικήσητε), εἶπον καὶ ἄλλοι πρὸ ἡμῶν, καὶ ἡμεῖς ἐν τῷ Δοκιμίῳ (τόμ. α, σελ. 202)· πρόσθες καὶ τὸ τᾶ Σωτάδα· „Ὑγιαίνειν εὔχε τοῖς θεοῖς, ἐφ' ὅσον ἔχεις ζῆν" (Στοβ. λόγ. 3) = μέλλεις ζῆν (ἐπὶ παρατάσεως), συνήθ. ἔχεις νὰ ζήσῃς· σπανιώτατα δὲ καὶ πρὸς ἀπαρέμφατον, ὡς, ἔχω σὲ ἰδεῖ (ἰδεῖν), καὶ, ἔχω νὰ σὲ ἴδω = μέλλω σε ἰδεῖν. Καθὼς δὲ τὸ „κρύψαντες ἔχεσιν" (Ἡσίοδ.) = κεκρυμμένον ἔχεσιν, ἔτω καὶ τῆς συνηθείας, ὁ μὲν παρακείμενος, ἔχω κρυμμένον· ὁ δ' ὑπερσυντελ. εἶχα κρυμμένον, καὶ (μετ' ἀπαρεμφ.), εἶχα κρύψει (= κρύψας εἶχον). Φαίνεται δὲ ὁ σύνθετος μέλλων συνήθης εἰς τὴν γλῶσσαν τᾶ ὄχλᾳ ἀκόμη κατὰ τὴν Η ἑκατονταετηρίδα μ. Χ. ὅθεν καὶ ὁ Δαμασκηνὸς „Θέλεις εἰπεῖν (λόγ. εἰς Καβαλ. σελ. 688). Καὶ τὸ ἂς δὲ μετὰ τῆς ὑποτακτικῆς ἀντὶ προσακτικῆς φαίνεται συνειθισμένον ἀκόμη κατὰ τὴν ΙΑ ἑκατονταετηρίδα, τὸ ὁποῖον ἡ Ἀλεξιὰς Ἄννα ἐξελλήνισε διὰ τᾶ ὡς· „ἀναλαβόμενοι τὸν μανδύαν ἔφασαν· ὡς ἴδωμεν εἰ μὴ τῶν σῶν ἀμφίων ἅψεται τὸ πῦρ" (Ἀλεξιάδ. βιβ. ιε, σελ. 494), τὸ συνήθ. ἂς ἴδωμεν (= ἄφς, ἄφες ἴδωμεν· βλ. ἔμπροσθ. σελ. 516)· ἄλλο δὲ τὸ ὡς τᾶ Ἀριστοφάνες, πρὸς προσακτικὴν τρίτε προσώπε· „ὡς κυκάτω καὶ πατείτω" (Εἰρήν. 320), ἐκ τᾶ ὁποίε εὐφυῶς μὲν, ἀλλ' ὄχι καὶ τόσον πιθανῶς παρήγαγον τινὲς τῶν ἡμετέρων τὸ τῆς συνηθ. ἂς (δωρικ. ω = α, = ᾶς).

(β) Λέγομεν ἑνὸς ἄσπρε καὶ ἀσπρᾶ (ὡς, χάμε καὶ χαμᾶ, βλ. ἔμπροσθ. σελ. 372), τετέσιν ἑνὸς λεπτᾶ· ὡς καὶ „ἀσπρᾶ ἄνθρωπος" = ὀβολιμαῖος, τριωβολιμαῖος, τετέσιν ἀδαμινός. Τὸ δὲ ἄσπρον (ἐλλειπτ. νόμισμα, κέρμα, εἶναι = ⅓ τᾶ Τερκικᾶ παρᾶ), ἐκ τᾶ ἄσπρος (= ἄφρος, ἀφρὸς, ἀρφὸς, ἀλφὸς, φ = π = β = γ, ἀργὸς, ἀργὺς, ἄργυρος,-γύριον)· παρέλαβε δὲ τᾶτο καὶ ὁ παρακμάζων Λατινισμός· „δηνάριον λευκὸν, asprum" (Γλωσσάρ.)· εἶπον καὶ οἱ Γάλλοι un blanc (ἕν ἄσπρον)· καὶ οἱ Τᾶρκοι ἐκ τᾶ ak (λευκὸς)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ.

ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ ΤΩΝ ΠΑΛΑΙΩΝ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΑΘ' ΕΛΛΗΝΑΣ ΠΡΟΣΩΙΔΙΑΣ.

§ α. Τρία τινὰ εἶναι καθόλε τὰ τῶν Ἀντιτονιςῶν ἀξιώματα. α) Ὅτι προσῳδία παρὰ τοῖς ἀρχαίοις εἶναι λέξις μεσικὴ, ὄχι τῶν γραμματικῶν τόνων σημαντική. β) Ὅτι ἡ γνησία τῶν Ἑλληνικῶν λέξεων προσῳδία ἦτο πάντοτε σύμφωνος μὲ τὸ ποιητικὸν μέτρον. γ) Ὅτι οἱ καθ' ἡμᾶς τόνοι δὲν ἐγράφοντο, εἰ μὴ μετὰ τὸν ἔννατον αἰῶνα ἀπὸ Χριςῦ (βλ. ἔμπροσθ. σελ. 422—427). Κατὰ ταῦτα διαιροῦντες εἰς τρία μέρη τὸ παρὸν κεφάλαιον· ἐπιφέρομεν εἰς καθέκαςον ἀξίωμα τῶν Ἀντιτονέντων τὰς ἀναιρετικὰς μαρτυρίας τῶν παλαιῶν.

§ β. Καὶ πρῶτον, ὅτι ἡ προσῳδία παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐσήμαινε καὶ τὰς ἐν τῷ διαλέγεσθαι

ἔπλασαν τὸ akhtzè= ἄσπρον (τὸ λεπτὸν), καὶ = ἄσπρα (τὰ ἀργύρια). Ὅθεν καὶ παροιμιάζεσιν ,,ak akhtzè karà gundè· ἤτοι, ἄσπρα ἄσπρα (λευκὰ ἀργύρια) εἰς μαύρην ἡμέραν (δυσυχῆ· παρ' ὃ καὶ τὸ Ῥωσσικόν, береги деньги на черный день). Ὑπῆρχε δέ πρό τινων ἐνιαυτῶν καὶ δύω λεπτῶν νόμισμα ($\frac{2}{3}$ τῆ παρᾶ), τὸ συνήθως διάριον, ὄχι ἔκ τοῦ δὶς (δύω), ἀλλ' ἐκ τῆ Λατιν. Diarium (ἡμερήσιον ὀψώνιον)· διότι ἐξαρκῆσαν, ὡς φαίνεται, τὸ πάλαι δύω λεπτὰ εἰς τὴν καθ' ἡμέραν ἀναγκαίαν ἑκάςε τροφήν· ὅθεν ἐν Θεσσαλίᾳ λέγεται καὶ διάρα, ἄρτος ἑνὸς διαρίε νομίσματος.

τάσεις τῆς ἐγγραμμάτου φωνῆς, ἤτοι τὰς γραμματικοὺς τόνους, καὶ ἁπλῶς ἡ λέξις εἶχε τὴν αὐτὴν καὶ τὴν σημερινὴν καθ' ἡμᾶς σημασίαν (διότι παρὰ τοῖς Εὐρωπαίοις ἡ προσῳδία τώρα σημαίνει συνήθως μόνον τὴν περὶ τῶν χρόνων διδασκαλίαν), μαρτυρίας ἔχομεν τὰς ἑφεξῆς. α) Ὁ Ἀριστοτέλης (τῷ 350, π. Χ.), ὀνομάζει ῥητῶς τὸν τόνον τῆς λέξεως, προσῳδίαν· „παρὰ δὲ τὴν προσῳδίαν ἐν μὲν τοῖς ἄνευ γραφῆς διαλεκτικοῖς ἐ ῥᾴδιον ποιῆσαι λόγον", κτλ. (Σοφις. ἐλέγχ. α, βλ. καὶ ἑφεξῆς § γ)· καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς διαλαμβάνων περὶ ῥητορικῆς ἀπαγγελίας, παραγγέλλει, „πῶς τοῖς τόνοις χρῆσθαι, οἷον ὀξείᾳ καὶ βαρείᾳ καὶ μέσῃ" (ἐλλειπτικ. τάσει, ἢ προσῳδίᾳ), ἐκ τῶν ὁποίων, λέγει, ἀποτελεῖται ἡ ἁρμονία (Ῥητορ. Γ, α). β) Ὁ Ἀριστόξενος (330, π. Χ.) διδάσκει, ὅτι, „πρῶτον ἁπάντων, τὴν τῆς φωνῆς κίνησιν διορισέον τῷ μέλλοντι πραγματεύεσθαι περὶ μέλους, αὐτὴν τὴν κατὰ τόπον· ἑ γὰρ εἷς τρόπος αὐτῆς ὧν τυγχάνει· κινεῖται μὲν γὰρ καὶ διαλεγομένων ἡμῶν, καὶ μελῳδέντων, τὴν εἰρημένην κίνησιν· ὀξὺ γὰρ καὶ βαρὺ δῆλον ὡς ἐν ἀμφοτέροις τούτοις ἐστὶ (Ἀριστοξ. Ἁρμονικ. στοιχ. βιβλ. γ, ἐν τόμῳ α, σελ. 3, τῆς ἐκδόσ. Μεϊβομ.)· καὶ πάλιν „Δύω δέ τινες εἰσιν ἰδέαι κινήσεως (τῆς φωνῆς), ἥ τε συνεχὴς καὶ ἡ διασηματική.—Τὴν μὲν ἐν συνεχῇ λογικὴν εἶναι φαμέν· διαλεγομένων γὰρ ἡμῶν, ἔτως ἡ φωνὴ κινεῖται κατὰ τόπον, ὥστε μηδαμῆ δοκεῖν ἵσασθαι. κατὰ δὲ τὴν ἑτέραν, ἣν ὀνομάζομεν διασηματικὴν, ἐναντίως πέφυκε γίνεσθαι· καὶ γὰρ ἵσασθαί τε δοκεῖ, καὶ πάντες τὸν τῆτο φαινόμενον ποιεῖν οὐκέτι λέγειν φασὶν, ἀλλ' ᾄδειν· διόπερ ἐν τῷ διαλέγεσθαι

φεύγομεν τὸ ἰσάναι τὴν φωνὴν, ἂν μὴ διὰ πάθος ποτὲ εἰς τοιαύτην κίνησιν ἀναγκασθῶμεν ἐλθεῖν· ἐν δὲ τῷ μελῳδεῖν τἐναντίον ποιοῦμεν· τὸ μὲν γὰρ συνεχὲς φεύγομεν, τὸ δ' ἰσάναι τὴν φωνὴν ὡς μάλιστα διώκομεν", κτλ. (αὐτ. αὐτόθ. σελ. 8 καὶ 9). Καὶ „Ὥρξε τῆ λογώδους κεχώρισται ταύτῃ (τῇ διαστηματικῇ κινήσει) τὸ μεσικὸν μέλος· λέγεται γὰρ δὴ καὶ λογῶδές τι μέλος τὸ συγκείμενον ἐκ τῶν προσῳδιῶν τῶν ἐν τοῖς ὀνόμασι· φυσικὸν γὰρ τὸ ἐπιτείνειν καὶ ἀνιέναι ἐν τῷ διαλέγεσθαι" (αὐτόθ. σελ. 18). Ἐκ τούτων φαίνεται καθαρῶς, ὅτι τὸ ὀξὺ καὶ βαρὺ, ἢ ἡ ὀξύτης καὶ βαρύτης (Πλάτ. Φιλήβ. καὶ Ἀρχύτ. περὶ μαθηματ.) ἀνήκει καὶ εἰς τὴν ἐν τῷ διαλέγεσθαι κίνησιν τῆς φωνῆς. τοῦτο δὲ τὸ ὀξὺ καὶ βαρὺ εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ αἱ ἐκ τἐπιτείνειν καὶ ἀνιέναι τὴν φωνὴν γινόμεναι προσῳδίαι, ἐκ τῶν ὁποίων σύγκειται τὸ μέλος τὸ λογῶδες, ἤτοι τοῦ προφορικοῦ λόγου, καθ' ὃν διαλεγόμεθα εἰς τὴν κοινὴν συνομιλίαν· καὶ τέλος, ὅτι διαλεγόμενοι κατὰ συνεχῆ ἢ λογικὴν κίνησιν φωνῆς ςαματοῦμεν κἄποτε τὴν φωνὴν διὰ πάθος. Ποῖα δὲ τὰ πάθη, θέλομεν ἰδεῖ ἐφεξῆς. Ὅτι δὲ τὸ ὀξὺ καὶ βαρὺ ὠνομάσθησαν ἐπὶ τῆς ἀκουστικῆς κατὰ μεταφορὰν ἀπὸ τῶν ἁπτῶν· καὶ τὸ μὲν ὀξὺ κινεῖ τὴν αἴσθησιν „ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἐπὶ πολὺ, τὸ δὲ βαρὺ ἐν πολλῷ ἐπ' ὀλίγον", ἐδίδαξε διὰ μακρῶν ὁ Ἀριστοτέλης (περὶ ψυχῆς, βιβλ. β, κεφαλ. 7). γ) Ὁ Θρᾷξ Διονύσιος (66, π. Χ.) ὁρίζει τὸν τόνον „φωνῆς ἀπήχησιν ἐναρμονίου" (παράβαλε τοῦ Ἀριστοτέλους τὴν ἁρμονίαν) „ἢ κατὰ ἀνάτασιν ἐν τῇ ὀξείᾳ, ἢ κατὰ ὁμαλισμὸν ἐν τῇ βαρείᾳ, ἢ κατὰ περίκλασιν ἐν τῇ

περισπωμένη" (βλ. Βεκκέρ Ἀνέκδ. Ἑλληνικ. τόμ. β, σελ. 629). δ) Ὁ Κικέρων, (60, π. Χ.) ὀνομάζων καὶ αὐτὸς τὴν ὀξεῖαν, καὶ βαρεῖαν, καὶ περισπωμένην (acutum, gravem, circumflexum), λέγει, ὅτι ἐκ τούτων προέρχεται καὶ τὸ λογῶδες μέλος, ἢ ᾠδή τις περὶ τὰς λόγας (quidam cantus· Cicer. Orator. 17)· ὅθεν καὶ ἡ γραμματικὴ προσῳδία Λατινιστὶ μετεφράσθη ὡσαύτως, accentus (ac-cino = ad cano, πρὸς ᾄδω, οἷον ad cantum· βλ. ἐφεξῆς). ε) Διονύσιος ὁ Ἁλικαρνασσεὺς (30, π. Χ.) ἀναφέρει ὡς συνώνυμα προσῳδίαν καὶ τάσιν (ἤτοι τόνον) φωνῆς, τῆς ἐγγραμάτου δηλονότι καὶ λογικῆς· „τάσεις φωνῆς αἱ καλέμεναι προσῳδίαι" Ὁ δ' αὐτὸς λαλῶν περὶ μαθήσεως γραμμάτων, „πρῶτον (λέγει) τὰ ὀνόματα τῶν γραμμάτων ἐκμανθάνομεν· ἔπειτα τὰς τύπας καὶ τὰς δυνάμεις· εἶθ' ἑτῶ τὰς συλλαβὰς καὶ τὰ ἐν αὐταῖς πάθη· καὶ μετὰ τοῦτο ἤδη τὰς λέξεις καὶ τὰ συμβεβηκότα αὐταῖς, ἐκτάσεις τε λέγω καὶ συζολὰς καὶ προσῳδίας (περὶ Συνθ. τμ. ιθ, καὶ κε· βλ. καὶ ἐφεξῆς § γ). ς) Ὁ Βιτρούβιος (10, π. Χ.) μεταφράζει Λατινιστὶ κατὰ λέξιν τὸ προεκτεθὲν χωρίον τοῦ Ἀριστοξένου περὶ τῶν διπλῶν τάσεων τῆς φωνῆς (βλ. Ἀρχιτεκτον. βιβλ. ε, κεφάλ. δ). ζ) Καὶ ὁ Στράβων καὶ ὁ Πλούταρχος (τῷ 1—85, μ. Χ.) γνωρίζουσι τὴν γραμματικὴν προσῳδίαν, ὡς λέγομεν ἐφεξῆς (§ γ). η) Ὁ Κυντιλιανὸς (80, μ. Χ.) ἐκδέχεται ὡς συνώνυμα τὰ Λατινικά, tenores, ἀρχαιότερον tonores, τετέζι, τόνος (τόνος, Λακωνικῶς, τόνορ), καὶ soni (ἦχοι), καὶ accentus, καὶ προσῳδίας (Ῥητορ. βιβ. α, κεφ. α. βλ. καὶ ἐφεξῆς § δ). θ) Ὁ Κοϊντιλιανὸς Ἀριστείδης (116, μ. Χ.) διδάσκει, ὅτι „Τάσις ἐστὶ μονὴ καὶ χάσις τῆς φωνῆς· ταύτης δὲ εἴδη

δύω, ἄνεσις (ἡνίκα ἂν ἀπὸ ὀξυτέρου τόπου ἐπὶ βαρύτερον ἡ φωνὴ χωρῇ), καὶ ἐπίτασις (ὅταν ἐκ βαρυτέρου μεταβαίνῃ πρὸς ὀξύτερον)· ἐκ δὲ τούτων τὰ γινόμενα, τὸ μὲν, βαρύτητα, τὸ δὲ, ὀξύτητα προσαγορεύομεν (περὶ Μουσικ. βιβ. α, σελ. 8, ἐκδόσ. Μεϊβομ.). Καὶ πάλιν (σελ. 76), „λέξις ὀξύτητάς τε καὶ βαρύτητας προσλαβοῦσα μετὰ διασημάτων — λόγοις τοῖς συμφώνοις τεταγμένων (ἐγέννησε) ῥυθμόν (βλ. καὶ ἐφεξ. κεφ. ε). ι) Ὁ Ἡρωδιανὸς (160, μ. Χ.) ὁρίζει τὴν προσῳδίαν· „ποιὰν τάσιν ἐγγραμμάτου φωνῆς ὑγιοῦς, κατὰ τὸ ἀπαγγελτικὸν τῆς λέξεως ἐκφερομένην μετά τινος τῶν συνεζευγμένων περὶ μίαν συλλαβήν, ἤτοι κατὰ συνήθειαν διαλέκτου ὁμολογουμένης, ἢ κατὰ τὸν ἀναλογικὸν ὅρον καὶ λόγον (βλ. Βεκκ. Ἀνέκδ. Ἑλλην. τόμ. β, 676). Συνεζευγμένα δὲ περὶ μίαν συλλαβὴν ὀνομάζει κοινῶς τοὺς τόνους, καὶ τὰ πνεύματα, καὶ τὰ πάθη· ὡς διδάσκει ἐφεξῆς ὁ Πορφύριος, καὶ ὡς εἶπεν ὁ Ἁλικαρνασσεὺς ἀνωτέρω, πάθη συλλαβῶν, καὶ συμβεβηκότα λέξεων. ια) Ὁ Σέξτος (190, μ. Χ.), ἀπαριθμεῖ καὶ ῥητῶς ὀνομάζει „τὰς τῶν Γραμματικῶν προσῳδίας, ὀξεῖαν καὶ βαρεῖαν καὶ περισπωμένην“. Ἀναφέρων δὲ καὶ τὰ μέρη τῆς γραμματικῆς ἐκ τοῦ Διονυσίου τοῦ Θρᾳκὸς, πρῶτον μέρος αὐτῆς λέγει „τὴν ἐντριβῆ κατὰ προσῳδίαν ἀνάγνωσιν“ (πρὸς Γραμματ. κεφάλ. ε, ι, ια, ιβ). ιβ) Ὁ Πορφύριος (270, μ. Χ.) λέγει ὅτι· „τῆς προσῳδίας διαιρέσεις εἰσὶ τέσσαρες· (τόνοι, χρόνοι, πάθη, πνεύματα)· πάλιν ἕκαστον τῶν τεσσάρων ὑποδαιρεῖται, οἱ μὲν τόνοι καὶ τὰ πάθη εἰς τρία (τόνοι μὲν, εἰς ὀξεῖαν, βαρεῖαν, περισπωμένην· πάθη δὲ, εἰς ἀπόστροφον,

ὑφὲν, ὑποδιασολήν)· τὰ δὲ πνεύματα καὶ οἱ χρόνοι εἰς δύω (πνεύματα μὲν, δασεῖα καὶ ψιλὴ· χρόνοι δὲ, βραχὺς καὶ μακρός). Τόνος ἐν ἐσὶν ἐπίτασις (λέγεται καὶ ἀνάτασις), ἢ ἄνεσις (λέγεται καὶ ὁμαλισμὸς, ἤτοι τὸ βραδὺ καὶ χθαμαλὸν), ἢ μεσότης συλλαβῶν, εὐφωνίαν ἔχουσα· ἔσι γὰρ ἡ μὲν ὀξεῖα (τάσις, ἢ προσῳδία· λέγεται καὶ ὁ ὀξὺς τόνος) ποιότης συλλαβῆς ἐπιτεταμένον ἔχουσα φθόγγον, ἡ δὲ βαρεῖα (τάσις, ἢ προσῳδία, ἢ καὶ ὁ βαρὺς τόνος), ποιότης συλλαβῆς ὑφειμένον ἔχουσα φθόγγον· ἡ δὲ περιοπωμένη (τάσις ἢ προσῳδία, καὶ ὁ περισπώμενος τόνος), ποιότης συλλαβῆς συνημμένον (ἐκ τῆς ὀξείας καὶ βαρείας), ἢ περικεκλασμένον (διὰ τὴν ἐν τῷ αὐτῷ ἀνένεξιν καὶ κατένεξιν τῆς φωνῆς) ἔχουσα φθόγγον· καὶ παρὰ μὲν τοῖς Γραμματικοῖς καλεῖται περισπωμένη, παρὰ δὲ τοῖς Μουσικοῖς μέση" (παράβαλ. Ἀριστοτέλ. ἔνθ. ἀνωτέρ.), κτλ. (Πορφύρ. περὶ προσῳδίας, ἐν Ἀνεκδότ. Βιλλοϊσῶνος, τόμ. β, σελ. 103, κτλ. καὶ Ἀνεκδ. Βεκκερ. τόμ. β, 678, κτλ. βλ. καὶ ἐφεξῆς § δ). ιγ) Ὁ Χοιροβοσκὸς Γεώργιος (450, μ. Χ.) „τριχῶς (λέγει) λέγεται ἡ προσῳδία· καὶ γὰρ ἡ παρὰ τοῖς μουσικοῖς, τουτέσι τὸ σόμα καὶ ἡ ἐκφώνησις τῶν αὐλῶν, λέγεται προσῳδία· καὶ ἡ ἐν τῇ ἐκφωνήσει γινομένη, τουτέσιν ἐν τῷ παροξύνεσθαι λέξιν ἢ ὀξύνεσθαι ἢ περισπᾶσθαι· καὶ αὐτὸς ὁ χαρακτὴρ τῶν τόνων καὶ τῶν χρόνων καὶ τῶν πνευμάτων" (Ἀνέκδότ. Ἑλληνικ. Βεκκέρ. τόμ. β, σελ. 703). ιδ) Σύμφωνα περὶ προσῳδίας διδάσκει καὶ ὁ Ἀρκάδιος (περὶ τόνων), καὶ ὁ Μελάμπους (Ἀνέκδ. Βιλλοϊσῶν. τόμ. β, σελ. 180), καὶ ὁ Σχολιαστὴς τοῦ Ἡφαισίωνος, καὶ οἱ ἄλλοι οἱ τῆς Ἀλεξανδρείας παλαιοὶ, καὶ οἱ νεώτεροι

Γραμματικοὶ, μέχρι καὶ τοῦ Μοσχοπόλε (1200, μ. Χ. βλ. περὶ προσῳδιῶν ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ Τίτσε ἐκδοθέντι ἐγχειριδίῳ, σελ. 40), μέχρι καὶ αὐτῆ, τέλος, τῆ Λασκάρεως (τῷ 1460), ὅσις ὥρισε τὴν προσῳδίαν „τόνον φωνῆς πρὸς ὃν ᾄδομεν“ (ἐκ τοῦ προσᾴδω, προσῳδία)· καθὼς καὶ ἐκ τῶν Λατίνων πάλιν ὁ Διομήδης (520, μ. Χ.), ἑτυμολογῶν τὸ Λατινικὸν „accentus ab accinendo (quod sit quasi quidam cujusque syllabæ cantus, τουτέστιν, ὅτι ἐστί τις οἷον ᾠδὴ ἑκάστης συλλαβῆς), καὶ παρὰ τοῖς Ἕλλησι (λέγει) λέγεται προσῳδία, παρὰ τὸ προσᾴδεσθαι ταῖς συλλαβαῖς“ (Diomed. de accentib. pag. 425). Ἐκ τούτων καὶ ἄλλων πολλῶν (τὰς ὁποίας χάριν συντομίας παραλείπομεν) μαρτυριῶν, ἀποδείκνυται σαφῶς, ὅτι ἡ προσῳδία παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐπὶ τῶν λέξεων ἐσήμαινεν ὄχι ψαλτικότητα καὶ μελῳδίαν ῥυθμῇ ποιητικῇ (καθὼς ὑπέλαβον ὁ Βόσσιος καὶ Ἐννίνιος), ἀλλὰ τὸ λογῶδες μέλος τὸ ἐν τοῖς ὀνόμασιν (ὡς εἶπεν ὁ μουσικὸς Ἀριστόξενος), τουτέστι ποιάν τινα μελῳδικὴν ἐγγραμμάτου φωνῆς (τῆς ψιλῆς, ὄχι τῆς ᾠδικῆς) ἁρμονίαν, τὴν ἀπὸ τὲς τόνες τῶν λέξεων προσγινομένην εἰς τὸν πεζὸν καὶ ἀποίητον λόγον, ἢ τὴν πολιτικὴν καὶ κοινωνικὴν ὁμιλίαν, εἰς τὴν ὁποίαν βέβαια δὲν ψάλλομεν οὐδὲ τραγῳδῶμεν μουσικῶς· ταύτην τὴν ἁρμονίαν καὶ Διονύσιος πάλιν ὁ Ἁλικαρνασσεὺς ὠνόμασε μέλος διαλέκτου (περὶ Συνθ. ια), τουτέστι τῆς γλώσσης τῆ κοινῆς, καθ' ἣν διαλεγόμεθα· καὶ ὁ Ἀρκάδιος ὡσαύτως εἶπε τὴν τόνες ἀναγκαίως „πρὸς τὸ μέλος τῆς φωνῆς συμπάσης, καὶ τὴν ἁρμονίαν, ὡς ἂν ἐπᾴδοιμεν φθεγγόμενοι“. (βλ. ἐφεξῆς § δ).

§ γ. Δεύτερον· ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα εἶχεν ἐξ ἀρχῆς τοὺς τόνους τῶν λέξεων, ἂν καὶ ἔκπαλαι ἀγράφους, ἀλλ' ὅμως πάντοτε σαθεροὺς καὶ διωρισμένους, καθὼς προείπομεν· καὶ ἡ ἐκ τῶν τόνων ἁρμονία, ἢ προσῳδία, τῇ πεζῇ λόγῳ ἦτο πάντῃ διάφορος ἀπὸ τὸν ποιητικὸν ῥυθμόν· τουτέστιν οἱ συνήθεις τῶν λέξεων τόνοι δὲν ἦσαν σύμφωνοι μὲ τὸ μέτρον τῶν στίχων καὶ τὸ μῆκος τῶν συλλαβῶν, ὡς ὑπέλαβεν ὁ Βόσσιος· τότε δὲ δείξεις εἶναι αἱ ἑφεξῆς. α) Ὁ Ὅμηρος (1000, π. Χ.) λέγει, Τρῶας καὶ Τρωὰς (ἰλ. χ, 57)· τί ὁρά γε πρὸς ταῦτ' ἀντιπροβάλλουσιν οἱ πάντα τὰ δισύλλαβα βαρυτονοῦντες τονοκλάσαι; ἢ πῶς ἄλλως, εἰ μὴ διὰ τῆς τοῦ τόνου μεταθέσεως, διέκρινε τοὺς καὶ τὰς κατοίκους τῆς Τρωάδος ὁ θεῖος Ποιητής; Πῶς δὲ πάλιν τὰ, δμώων καὶ δμῶας (ὁ δμὼς· ὀδ. ξ, 59, καὶ 399) ἀπὸ τὰ, δμωῶν καὶ δμωὰς (ἡ δμωὴ· Ὀδ. 121, καὶ 25, 45, 154); Πῶς δὲ τέλος, καὶ τὸ λάων ἀπὸ τὸ λαῶν (ἰλ. φ, 314); Διὰ τῆ τόνῳ ὁ Ὅμηρος ἐμήκυνε μὲν εἰς τὴν ἄρσιν, ἢ τὴν θέσιν, τὴν τῆς παραληγούσης καὶ προπαραληγούσης βραχεῖαν συλλαβὴν (ὡς, ἴμεναι, ἀρόμεναι, ὄϊες, κακοεργίη, ἀγρίῳ, ὁμοίῳ, κτλ.)· συνέσελλε δὲ πάλιν καὶ τὴν μακρὰν συλλαβὴν διὰ τοῦ τόνου, ἢ προηγουμένου ταύτης (ὡς, ἐγείρομεν, βούλεται, ἀποθείομεν, ἀντὶ ἐγείρωμεν, βάληται, ἀποθείωμεν), ἢ καὶ ἀκολουθοῦντος (ὡς, ἐπειὴ, μεμᾱὼς, μεμᾱῶτες, Ἀχῐλεὺς, Ἀχῐλῆος, Ὀδῠσεὺς, Ὀδῠσῆος· διότι διὰ τὴν δύναμιν τοῦ ἑπομένου τόνου ἀπεβλήθη καὶ τούτων τὸ ἕτερον σύμφωνον)· εἶπαν δὲ μακρὰ περὶ τούτων οἵ, τε παλαιοὶ ἡμῶν Γραμματικοὶ, καὶ οἱ περικλεέστατοι τῶν νεωτέρων φιλολόγων (α). β) Ὁ

(α) Βλ. τῇ σοφῇ Ἑρμάννῳ, Elementa doctrinæ metricæ σελ. 56, κτλ.

Ἀριστοφάνης (430, π. Χ.) διὰ τῶν παιγνιδίων τῆς ἀμφιβολογίας ἀποδεικνύει τὴν ἐκ τοῦ διαφόρου τονισμοῦ διάφορον τῶν λέξεων σημασίαν· ὡς ὅταν παίζῃ τὸ, βόειος δημὸς (ὀξύτονον) πρὸς τὸ (προπεριισπώμενον) δῆμος (Βατρ. 40, Ἱππ. 95), καὶ τὸ διαπεινῶμεν πρὸς τὸ διαπίνομεν (βοιωτικῶς, διαπεινᾶμες, καὶ διαπίνομες· Ἀχαρν. 751). Ὁ δὲ τότε σύγχρονὸς πάλιν Ἰσοκράτης ἔπαιξεν ὁμοίως τὸ, καὶ νῦ, πρὸς τὴν μίαν λέξιν τὸ, καινῦ („γραφιδίῳ καινοῦ, καὶ βιβλίῳ καινῦ, καὶ ἱματίῳ καινῦ“ = καὶ νῦ)· ὥςε τὸ καινῦ δέν προφέρεται (κατὰ τοὺς Ἐρασμίτας) καίνυ. Πρόσθες καὶ τὰ Ἀττικὰ, νυνὶ, ὁδὶ, ταυτὶ, τουτογὶ (Ἀριστοφ.), ὀξυτονέμενα ἐπὶ τοῦ μακρῦ ι (τὸ ὁποῖον προσλαμβάνεσι πρὸς πλειοτέραν δείξεως ἔμφασιν), ἐναντίον τοῦ β καὶ γ κανόνος τῶν καινοτόμων. γ) Ὁ Πλάτων (390, π. Χ.) διδάσκει καθαρῶς καὶ τὸν σαθρὸν τῶν λέξεων τονισμὸν, καὶ τὴν βαρεῖαν καὶ ὀξεῖαν τῶν συλλαβῶν προσῳδίαν, λέγων· „Πολλάκις ἐπεμβάλλομεν γράμματα, τὰ δ' ἐξαιροῦμεν, παρ' ὃ βουλόμεθα ὀνομάζοντες, καὶ τὰς ὀξύτητας μεταβάλλομεν, οἷον Διὶ φίλος· τοῦτο ἵνα ἀντὶ ῥήματος ὄνομα ἡμῖν γένηται, τό, τε ἕτερον αὐτόθεν ἰῶτα ἐξείλομεν, καὶ ἀντὶ ὀξείας τῆς μέσης συλλαβῆς“ (ἤτοι τῆς φι, ὀξυνομένης εἰς τὸ φίλος) „βαρεῖαν ἐφθεγξάμεθα· ἄλλων δὲ τἐναντίον ἐμβάλλομεν γράμματα, τὰ δὲ βαρύτερα [ὀξέως] φθεγγόμεθα.— Τέτων τοίνυν ἓν καὶ τὸ τῶν ἀνθρώπων ὄνομα πέπονθεν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ· ἐκ γὰρ ῥήματος ὄνομα γέγονεν, ἑνὸς γράμματος, τοῦ α, ἐξαιρεθέντος, καὶ βαρυτέρας τῆς τελευτῆς γενομένης—ἐντεῦθεν ὁ ἄνθρωπος (ἐςιν) ἀναθρῶν ἃ ὄπωπε“ [ὅταν δηλονότι ἐξαιρεθῇ μὲν τὸ δεύτερον α

τῆ ἀναθρῶν, γίνῃ δὲ βαρυτέρα, ἤτοι ἀτόνιςος αὐτοῦ ἡ λήγουσα, τότε ἡ μετοχὴ ἀποβαίνει ἄνθρων, καὶ μετὰ τοῦ ὄπωπε (ἄνθρω-ὄπωπος) γίνεται συγκοπῇ, ἄνθρωπος· Πλάτ. Κρατύλ. § ιζ ἐκδόσ. Βέκκε]. Καὶ τὸ βλαβερὸν δὲ προφανῶς ὁ Πλάτων ὀξύνει, παράγων ἀστείως παρὰ τὸ βαλόμενον ἅπτειν ῥᾶν, καὶ λέγων οἷον βαλαπτερᾶν τὸ βλαβερὸν (αὐτ. § λα), καὶ εἰς ἄλλας ἐκ τῶν ἑτυμολογιῶν τε φαίνετ' ἀναντίῤῥητος ἡ σαθρὰ τῶν λέξεων προσῳδία. δ) Καὶ ὁ Ἀριστοτέλης (350, π. Χ.) ἀποδεικνύει τὸ αὐτὸ εἰς τὰ ἑφεξῆς· „Παρὰ δὲ τὴν προσῳδίαν ἐν μὲν τοῖς ἄνευ γραφῆς διαλεκτικοῖς ἐ ῥᾴδιον ποιῆσαι λόγον, ἐν δὲ τοῖς γεγραμμένοις καὶ ποιήμασι, μᾶλλον" (α)· τετέχνιν, ἐκ τῆς προσῳδίας (ἤτοι κατὰ μετάθεσιν τῆς προσῳδίας, ἢ τοῦ τόνε) δὲν εἶν' εὔκολον νὰ κάμῃ τις ἐπι-

---

(α) Ἀρισ. Σοφισ. ἐλέγχ. α, 4. Ταύτης τῆς περιόδε τὸ πρῶτον κῶλον ὁ παλαιὸς Λατῖνος μεταφρασὴς ἡρμήνευσε κατὰ λέξιν οὕτως „ex accentu vero in non scriptis dissertationibus haut facile est efficere argumentum (ἐκδόσ. Lutetiæ Parisior. 1619). Ὁ δ' Ἐννίνιος κακίζων τὴν μετάφρασιν, ἑρμηνεύει ἕτω· non autem est facile et promptum sophisticari *ex vocum ambiguitate* im mutuis colloquiis (σελ. 31)· τετέχνιν· „ἐκ ἔχι δὲ ῥᾴδιον ἐδὲ πρόχειρον σοφιζεύεσθαι ἐκ τῆς τῶν λέξεων ἀμφιβολίας ἐν ταῖς πρὸς ἀλλήλες διαλέξεσιν" οὕτως ὁ σοφισὴς ἔτος, ἐκλαμβάνων τὸ προσῳδία ἀντὶ τόνε μεσικῆ (σελ. 28), ἔκλεψε τ' ὄνομα ἀπὸ τὸ χωρίον τῆ Ἀρεσοτέλες, καὶ, ἀντὶ τῆ Λατινικῆ accenti, εἰσήγαγε τὴν ἀμφιβολογίαν, μὲ πονηρίαν ἴσην τῆς ἀναισθησίας τε („ἡ γὰρ μωρία μάλις' ἀδελφὴ τῆς ποιηρίας ἔφυ")· διότι δὲν ἐνθυμήθη, ὅτι καὶ ἡ ἀμφιβολογία γίνεται κατὰ παραπροσῳδίαν (ὡς εἰς τὸ δημοσια, κτλ.). Πανηγυρίζει δὲ λαμπρῶς ἀποδεικνύων ἐκ τέτε τῆ χωρίε, ὅτι δὲν ἐγράφοντο τόνοι ἐπὶ τῆ Ἀριστοτέλες (τετέχνιν ἑκατὸν πεντήκοντα περίπε χρόνες πρὶν εὑρεθῶσιν ὑπὸ τῆ Ἀριστοφάνες τὰ σημεῖα τῆς προσῳδίας!!).

* *

χείρημα σοφιστικὸν εἰς τὰς ἀγράφους διαλέξεις (διότι ἀναγκάζεται νὰ προφέρῃ μετὰ τῶν λέξεων καὶ τὸν κοινῶς καὶ σαθερῶς συνειθισμένον αὐτῶν τόνον)· εὐκολώτερον δὲ γίνεται τὸ σόφισμα εἰς τὰς λέξεις τὰς γραπτὰς διὰ τὴν ἀγραφίαν τοῦ τόνου (ὡς εἰς τὸ ἐφεξῆς δημόσια)· ὁμοίως καὶ εἰς τὰ ποιήματα (διὰ τὴν συνεπιπλοκὴν τῶν τόνων μετὰ τῆ ποιητικῆ τῶν στίχων ῥυθμοῦ· ὡς εἰς τὸ ἀκόλουθον διδομεν δέ οἱ. Ὁ τοῦ στίχου ῥυθμὸς ἐβοήθησε καὶ τὸν Ἀριστοφάνην νὰ ὑποκλέψῃ ὁπωσδήποτε τοῦ τόνου τὴν μετάθεσιν, παίξας τὸ δῆμον πρὸς τὸ δημόν, κτλ. ἑρμηνεύει δ' αὐτὸς ἑαυτὸν ὁ Ἀριστοτέλης ἐφεξῆς λέγων)· „Οἷον καὶ τὸν Ὅμηρον ἔνιοι διορθῶνται πρὸς τοὺς ἐλέγχοντας, ὡς ἀτόπως εἰρηκότα" —„τὸ μὲν ἀ καταπύθεται ὄμβρῳ" — „λύουσι γὰρ αὐτὸ τῇ προσῳδίᾳ λέγοντες τὸ ἀ ὀξύτερον. Καὶ τὸ περὶ τὸ ἐνύπνιον τοῦ Ἀγαμέμνονος, ὅτι ἐκ αὐτὸς ὁ Ζεὺς εἶπε—„δίδομεν δέ οἱ εὖχος ἀρέσθαι"— ἀλλὰ τῷ ἐνυπνίῳ διδόναι (τετέσι διδόμεν· Σοφις. ἐλέγχ. α, 4). Καὶ· „κατὰ δὲ προσῳδίαν" (δεῖ λύειν) „ὥσπερ Ἱππίας ἔλυεν ὁ Θάσιος· —„δίδομεν δέ οἱ· καὶ „τὸ μὲν ἀ καταπύθεται ὄμβρῳ" (Ποιητ. κς). Καὶ πάλιν· „παρὰ δὲ τὴν προσῳδίαν λόγοι μὲν ἐκ εἰσὶν οὔτε τῶν γεγραμμένων οὔτε τῶν λεγομένων· πλὴν εἴ τινες ὀλίγοι γένοιντ' ἄν, οἷον ἔτος ὁ λόγος· Ἆρά γέ ἐσι τὸ οὖ καταλύεις οἰκία; ναί· οὐκοῦν τὸ ἀ καταλύεις τοῦ καταλίεις ἀπόφασις; ναί· ἔφησας δὲ εἶναι τὸ ἆ καταλύεις οἰκίαν· ἡ οἰκία ἄρα ἀπόφασις. Ὡς δὲ λυτέον δῆλον· ἀ γὰρ ταὐτὸ σημαίνει τὸ μὲν ὀξύτερον, τὸ δὲ βαρύτερον ῥηθέν" (Σοφις. ἐλέγχ. β, 3). Ἐκ τούτων βλέπομεν

πρῶτον, ὅτι εἰς τὲς χρόνες τοῦ Ἀριστοτέλους, κατ' αὐτὴν τῆς Ἑλληνικῆς σοφίας τὴν ἀκμήν, ἡ προφορὰ τῆς δασείας τοῦ ἕ (ἕ καταλύεις, ἕ καταπύθεται) πολλὰ ὀλίγον διέφερεν ἀπὸ τὴν ἐκφώνησιν τῆς ψιλῆς τᾶ ε· ἡ δὲ πάλιν περισπωμένη τᾶ ἕ ἐπροφέρετο βαρύτερον, ἤτοι ὄχι πολλὰ ἐντόνως, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἄρσιν τᾶ δακτύλε (ἕ κατα|πύθεται)· ὅθεν ἐσυγχύζετο μὲ τὸ ψιλούμενον μόνον καὶ ἀτόνιζον ἀρνητικὸν οὐ, τὸ ὁποῖον ὁ Ἱππίας ἐπρόφερεν ὀξυτόνως (διότι τὸ ὀξύτερον καὶ βαρύτερον τοῦ Ἀριστοτέλες σημαίνει τὴν ὀξεῖαν καὶ βαρεῖαν προσῳδίαν, ὄχι τῆν δασεῖαν καὶ ψιλὴν, καθὼς παραδόξως ἡρμήνευσεν ὁ Συλβούργιος· βλ. ἐφεξῆς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ Ἀφροδισιέως). Δεύτερον τὸ Ὁμηρικὸν διδομεν [τᾶτο δὲν εὑρίσκεται τὴν σήμερον εἰς τὰ Ὁμηρικὰ ἔπη· ὑποτίθεται δὲ ὅτι ἦτο ἡμισίχιον ἀπὸ τοὺς ὁποίες ψέγει καὶ ὁ Πλάτων (πολιτ. β, σελ. 258, τόμ. 5 ἐκδ. Βιπόντε) ἀπατηλοὺς πρὸς τὸν Ὄνειρον λόγες τοῦ Διὸς (ἰλ. β, 15)· καὶ ὁ Πάκιος πιθανώτατα συμπεραίνει, ὅτι, ὅπε τώρα ἀναγινώσκεται „—Ἥρη λισσομένη· Τρώεσσι δὲ κήδε' ἐφῆπται“ — ὁ Ἀριστοτέλης ἀνεγίνωσκεν „Ἥρη λισσομένη· διδόμεν δέ οἱ εὖχος ἀρέσθαι“]· τοῦτο λοιπὸν τὸ διδομεν, οἱ μὲν ἀναγινώσκοντες δίδομεν (πρώτε προσώπε πληθυντικὸν), ἔψεγον τὸν ποιητὴν ὡς εἰσάγοντα τὸν Δία ψευδόμενον· οἱ δὲ τὸν Ὅμηρον ἀθῳόνοντες ἀνεγίνωσκον διδόμεν (ἀπαρέμφατον), ἀντὶ διδόναι· διότι τότε τὸ ψεῦδος προήρχετο ὄχι ἐκ τοῦ Διὸς, ἀλλ' ἐκ τοῦ Ὀνείρου· εὔκολα δὲ μετέπιπτεν ὁ τόνος τοῦ διδομεν ἐκ τῆς δευτέρας συλλαβῆς εἰς τὴν τρίτην, καὶ τ' ἀνάπαλιν, προφερόμενος ἀμαυρότερον, ἢ συμ-

πεπλεγμένος καὶ μετὰ τοῦ δακτυλικοῦ ῥυθμοῦ „λῑσσομέ|νη· δίδο|μέν δὲ οἱ|· βλ. ἐφεξῆς κεφ. ε)· ἀλλ' ὅμως πάντοτε ὁ τόνος εἰς τὴν λέξιν ἦτο σαθερὸς, ἐπὶ μὲν τῆ πρωτοπροσώπῳ δίδομεν εἰς τὴν τρίτην ἀπὸ τοῦ τέλους συλλαβὴν, ἐπὶ δὲ τοῦ δωρικοῦ ἀπαρεμφάτου διδόμεν (ἰωνικ. διδόμεναι) εἰς τὴν παραλήγουσαν· (ὁ δὲ κύριος Ἐννίνιος μᾶς ἐκανόνισε πᾶσαν λέξιν ὑπερδισύλλαβον ὅτι εἶναι προπαροξύτονος, ὅταν βραχυπαραληκτῇ!!). Καὶ τὸ δίκαιον δὲ ὁ Ἀριστοτέλης ἐτυμολογῶν παρὰ τὸ δίχα, οἷον δίχαιον (Ἠθικ. Νικομ. ε, 4), τὸ ἐπρόφερεν ἑπομένως καὶ προπαροξύτονον (α), κτλ. ε) Ὁ

(α) Ὁ δὲ Πλάτων (Κρατύλ.), παίζων μᾶλλον (καθὼς ἐνίοτε συνειθίζει περὶ τὰς ἐτυμολογίας), παράγει τὸ δίκαιον παρὰ τὸ διαϊὸν. Καὶ τοῦτο ὁ ἀοίδιμος Βυτμάνος (ἐρασμίζων καὶ αὐτὸς) ἀνέφερεν εἰς τὴν ἑλληνογερμανικὴν γραμματικήν του (ἐκδόσ. Βερολίνῳ. 1819), μίαν ἀπὸ τὰς ἀποδείξεις τῆς κατ' Ἔρασμον διαιρέσεως τῆς αι, καθ' ἣν τὸ δίκαιον προφέρεται δικάϊον! Ἀλλ' αὐτὸς ὁ Πλάτων εἰπών, ὅτι „ἔξεσι ποικίλλειν ταῖς συλλαβαῖς“ (αὐτόθ.), ἀποδεικνύει ἄλλην τῆς ἀδιαρέτου αι, καὶ ἄλλην τῆς διὰ τοῦ κατὰ διαίρεσιν πάθους διῃρημένης αι τὴν προφοράν· τὸ διαϊὸν εἶναι διὰ ἰὸν, ὅθεν συνεκόπη τὸ διιὸν, ὡς καὶ ἐκ τοῦ μετὰ ἰὸν, τὸ μετιὸν, κτλ. ἔπειτα πῶς ὁ τόνος τοῦ δίκαιον, δίκαιος, καὶ πῶς ὁ τοῦ διαϊὸς; (εἶναι δὲ καὶ, ὁ διαϊὸς? ὡς, ὁ δίκαιος??). Καὶ ἄλλως δὲ ἡ ἐκ διαιρέσεως αϊ προφέρεται καὶ συνῃρημένως αι, ὡς αἰγὶς ἐκ τοῦ (αἴσσω), ἀΐσσω (ᾄσσω = ἄττω)· ἀΐδης = ᾅδης, κτλ. οὕτω καὶ τὸ δίκαιον, ἂν ἦτο ἐκ τοῦ διαϊὸν, ἠδύνατο νὰ συναιρεθῇ (διαιὸν, δίαιον), δίκαιον. Πάλιν ὁ αὐτὸς Πλάτων (αὐτόθι) παράγει τὸ δαίμων ἐκ τοῦ δαήμων, καὶ τὸ αἰθὴρ ἐκ τοῦ ἀεὶ θεῖν· ἂν λοιπὸν ἡ αι ἐπροφέρετο αϊ, πρέπει νὰ ὁμολογήσωσιν οἱ Ἐρασμίται καὶ τὸ η = ι (δαίμων, δαΐμων = δαήμων), καὶ τὴν ει = ι καὶ η (αἰθὴρ, ἀΐθηρ = ἀεὶ θεῖ)· καὶ ἄλλα πολλὰ πάντῃ ἐναντία πρὸς τὰς δοξασίας των· ἀλλὰ περὶ τῆς αι καὶ τῶν ἄλλων διφθόγγων εἴπομεν ἱκανά.

НБ ОНУ імені І.Мечникова

Δημοσθένης (340, π. Χ.), „ὤμνυε καὶ τὸν Ἀσκληπιὸν, προπαροξύνων Ἀσκλήπιον, καὶ παρεδείκνυεν αὐτὸν ὀρθῶς λέγοντα· εἶναι γὰρ τὸν θεὸν ἤπιον· καὶ ἐπὶ τούτῳ πολλάκις ἐθορυβήθη“ (Πλέταρχ. περὶ τῶν δέκα ῥητόρ.). Ὥρξε οἱ Ἀθηναῖοι καὶ πάντες οἱ Ἀττικοὶ ἐπρόφερον κοινῶς ὀξύτονον, ὡς καὶ τώρα, τὸ Ἀσκληπιὸς, καὶ οἱ τόνοι ἦσαν εἰς τὴν γλῶσσαν σαθεροί· τὸ δὲ προπαροξύτονον Ἀσκλήπιος ἦτο, καθὼς φαίνεται, παλαιὰ τοῦ ὀνόματος προφορὰ, ἴσως μὲν καὶ ἐκ τῆς τῶ ἤπιος παραγωγῆς [ἐκ τοῦ ἀσκέω καὶ ἤπιος· διάλεκτός τις Αἰολικὴ ἔλεγε καὶ Ἀσκελάπιος, ὅθεν τὸ Λατιν. Aesculapius, κατὰ παρένθεσιν τῶ υ=ε· νεώτεροι δέ τινες εἶπαν τ᾽ ὄνομα ξενικόν· ἀλλ᾽ ἴσως εἶναι συγγενὲς τῶ Ἀσκάλαφος (ἰλ. β, 8), ἀσκά-λαπος,-λάπιος, ἀσκλάπιος, ἐκ τῶ σκώλλω, σκέλω, σκλέω, μετὰ τῶ α (ὡς, σχάλλω, ἀσχάλλω, κτλ.), ὅθεν καὶ τὸ ἀσκάλαβος]· ἀλλὰ τὸ μᾶλλον βέβαιον εἶναι, ὅτι, τὸ Ἀσκληπιὸς ἐπροφέρετο καὶ προπαροξύτονον κατὰ διάλεκτον ἀρχαίαν, ἴσως Αἰολικὴν, καθὼς καὶ τὸ ἀνέψιος (ἀντὶ ἀνεψιὸς)· προπαροξυτονοῦνται δὲ ἀμφότερα καὶ παρὰ τῷ Ὁμήρῳ (βλ. Εὐσάθ. σελ. 463, 37· 1447· 860· τὸ Ἀσκλήπιος εὑρίσκεται γραμμένον καὶ εἰς κώδηκα τῆς Ἰλιάδος, ἐν Βιέννῃ, ἀριθμ. 241· καὶ εἰς τὰ ἐν Παρισίοις Σχόλια Ἀπολλωνίῳ τοῦ Ῥοδίῳ, σελ. 297· Ἀσκλήπιον ἔγραψε καὶ ὁ Αἰσχίνης ἐν ἐπιγράμματι· „ἰάθην ἐλθὼν Ἀσκλήπιε πρὸς τὸ σὸν ἄλσος“. Ἀνάλ. α, 175, καὶ ὁ Καλλίμαχ. ἐπιγρ. 58)· οὕτω καὶ ἄλλα ὀνόματα μετέβαλλον τὸν τόνον κατὰ διαλέκτους, ὡς τὸ ἀγυιὰ, καὶ ὀργυιὰ (κατὰ τὴν παλαιὰν Ἀτθίδα, ὄργυια, ἄγυια)· καὶ ἡ Ἰηλυσὸς (ἰλ. β, 163), γράφεται καὶ αἰολικώτερον Ἰάλυσος (Διόδ. δ, Πλέταρ.

ἀποφθ., Ἀθήν. η)· καὶ πάλιν τὰ παρ' Ὁμήρῳ προπαροξύτονα βοιωτικὰ, Θέσπεια καὶ Πλάταια, κατὰ τὰς Ἀττικὰς ὠξυτονοῦντο πληθυντικῶς, Θεσπειαὶ, καὶ Πλαταιαὶ (Ἰσοκρ.). Ὁ Δημοσθένης προσέτι καὶ παρετόνισεν ἐξεπίτηδες τὸ μισθωτος (περὶ Στεφάν.), τὸ ὁποῖον ὁ λαὸς διώρθωσε μισθωτὸς, κατὰ τὴν γνησίαν καὶ σαθρὰν τοῦ ὀνόματος προσῳδίαν. Καθὼς ὁ αὐτὸς πάλιν δῆμος τῶν Ἀθηναίων (305, π. Χ.) διόρθωσε τῇ Δημητρίᾳ τὸ ἀνάττικον νομίσω εἰς τὸ ἀττικῶς περισπώμενον νομιῶ (Πλάτ.). ς) Οἱ παλαιοὶ τῆς Ἀλεξανδρείας Γραμματικοὶ, Καλλίμαχος, Ζηνόδοτος, Ἐρατοσθένης, Ἀριστοφάνης (ὁ τῶν τόνων εὑρέτης· μαθητὴς μὲν Ἐρατοσθένους καὶ Καλλιμάχου, διδάσκαλος δὲ τοῦ Ἀριστάρχου), Ἀπολλώνιος, καὶ οἱ λοιποὶ ἑφεξῆς (275, π. Χ. — 500, μ. Χ.) εἰς τὰς παρ' Εὐσταθίῳ, καὶ τῷ Μ. Ἐτυμολόγῳ, καὶ παρ' ἄλλοις πολλαχοῦ σωζομένας αὐτῶν ῥήσεις, καὶ εἰς τ' ἀποσῳθέντα ἰδιαίτερα σύγγράμματά των διδάσκουσι τὴν κανονικὴν τῶν τόνων σαθρότητα, καὶ τὴν κατὰ διαλέκτους, ἢ δι' ἄλλους λόγους διαφοράν· ὡς ὁπόταν ὁ Αἴλιος Διονύσιος παροξύνῃ, κατὰ τὴν παλαιὰν Ἀττικὴν, τὰ εἰς εια, καὶ οια, προπαροξύτονα, οἷον, ἱερεία, ἀγνοία, προνοία, κτλ. Ὁ δ' Ἀρίσαρχος ὀξυτονῇ τὸ φυλακὸς, ὁ, πρὸς διασολὴν τῆς γενικῆς φύλακος (Εὐς. εἰς ἰλ. ω, καὶ ὀδ. η), καὶ ὁ Τρύφων διακρίνει διὰ τῆ τόνῳ τὸ ἀμυγδάλη (ὁ καρπὸς) ἀπὸ τὸ ἀμυγδαλῆ (τὸ δένδρον, Ἀθήν. β), καὶ ὁ Ἡρωδιανὸς κανονίζῃ τὰ ἐθνικὰ τὰ ὁμοφωνοῦντα τοῖς οἰκισαῖς καὶ γραφῇ καὶ τόνῳ· ὡς, Δάρδανος, Δάρδανοι· Μαίων, Μαίονες· πλὴν τῆ Γραικοὶ,-κὸς, ὀξυτονεμένῳ ἐκ τῆ βαρυτόνῳ Γραῖκος, ὡς καὶ Τεῦκρος, Τευκροὶ, κτλ.

(Στέφ. Βυζ. λ, Αἱμονία), καὶ ἄλλοι ἄλλα μυριάριθμα. ζ) Ὁ Βάῤῥων (70, π. Χ.) ἐνόμιζεν, ὅτι τὸ παῤ Ὁμήρῳ σπάρτα (ἰλ. β, 135) δὲν εἶναι παρὰ τὸ νεώτερον, τὸ καὶ συνήθ. σπάρτον (ἡ καὶ ὁ, ἰβηρικὸς σπάρτος, τὸ φυτὸν, Ἰσπαν. esparto, Λτ. spartum), ἀλλὰ παρὰ τὸ σπαρτὸς, σπαρτὸν (ἐλλειπτ. καννάβιον, ἢ σχοινίον· ἐκ τοῦ σπείρω. Ἀλλὰ καὶ ἡ σπάρτος καὶ τὸ σπάρτον εἶναι ἀμφότερα παρὰ τὸ σπείρω, τὸ σρέφω, τειλύσσω, ὅθεν καὶ ἡ σπεῖρα· καὶ τὸ μὲν ἐπίθετον ὀξύνεται, σπαρτὸς,-τὸν, τὸ δὲ οὐσιαστικὸν πρὸς διαφορὰν παροξύνεται, τὸ σπάρτον, καὶ ἡ σπάρτη=σάθμη, σχοινίον· Σαλμάσ. εἰς Πλίν. καὶ Ῥείμ. λ. σπάρτον· καὶ ταῦτα μὲν οὕτως). Ὁ δὲ Γέλλιος, μνημονεύων τὴν γνώμην τῦ Βάῤῥωνος (Νυκτ. Ἀττικ. ιζ, 3), ὑποπτεύει μήπως τὸ ὁμηρικὸν σπάρτα πρέπει νὰ ὀξυτονῆται μᾶλλον, σπαρτὰ (πρὸς διαιολὴν τοῦ spartum)· τοῦτο τὸ χωρίον τοῦ Γελλίυ ἀναφέρει καὶ ὁ Ἐννίνιος πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι, τάχα, μηδ' ἐπὶ τοῦ Βάῤῥωνος τόνοι δὲν ἐγράφοντο· Ἀλλ' αὐτὸς μὲν ὁ Βάῤῥων περὶ τόνων μὲν δὲν λέγει οὔτε γρύ· διακρίνει δὲ τὸ σπάρτον ἀπὸ τὸ σπαρτὸν, παροξύνων βέβαια τὴν λέξιν, ἐναντίον τοῦ γ κανόνος τῦ Ἐννινίυ (βλ. ὄπισθ. σελ. 553)· ὁ δὲ Γέλλιος, τέλος, ὁ τὴν γνώμην τοῦ Βάῤῥωνος ἰσορῶν, καὶ τὴν ἐκ τοῦ τόνυ διάκρισιν τῶν λέξεων διορίζει, καὶ τοὺς τόνυς τοὺς γραπτοὺς ἐγνώριζεν ἀναμφιβόλως (βλ. ἐφεξῆς § δ). η) Ὁ Ἁλικαρνασσεὺς Διονύσιος (30, π. Χ.) διδάσκει μὲν, ὅτι τὸ μέλος τῆς διαλέκτυ (τῆς γλώσσης τῆς κοινωνικῆς) συνίσαται ἀπὸ τὰς ὀξείας καὶ βαρείας τῶν λέξεων τάσεις (τόνυς), καὶ τὴν κατὰ μίαν συλλαβὴν συνεφθαρμένον ἔχυσαν τὸ ὀξὺ μετὰ τῦ βαρέως, περισπωμένην· λέγει δὲ καὶ, ὅτι αἱ

τρεῖς λέξεις „σῖγα σῖγα λευκὸν“ ἔχουσι βαρείας τάσεις (τστέσι τὰς ἀτονίσεις συλλαβὰς, γα καὶ λευ), καὶ ὀξείας (τὰς τονισμένας σῖ καὶ κὸν), καὶ τοῦ κτυπεῖτε τὸν περισπασμὸν ὁμολογεῖ, καὶ τὸν τύνον τὸν ἐπὶ τῆς τρίτης τοῦ ἀποπρόβατε συλλαβῆς, καὶ τὴν μέσην ὀξεῖαν τοῦ ἀρβύλης (περὶ Συνθέσ. τμ. ια)· παραγγέλλει δὲ καὶ περὶ τῶ Λατινικῶ Νομᾶς (Numa) „τὴν δευτέραν συλλαβὴν ἐκτείνοντας βαρυτονεῖν“ (τστέσι τὴν λήγουσαν μακρῶς προφέρειν, καὶ περισπᾶν. Ἀρχαιολ. β. 58). ϑ) Ὁ Στράβων (ι, π. Χ.) ἱστορεῖ, ὅτι ὁ Ἀπολλώνιος πρὸς τὸν Μόλωνα βραδύναντα ἔπαιξεν ἐκ τῆς τοῦ ὀνόματος ἀμφιβολογίας, λέγων „ὀψὲ Μολῶν“, μεταβαλὼν δηλονότι τὸ παροξύτονον ὄνομα Μόλων εἰς τὴν ὀξύτονον μετοχὴν μολὼν (Στρ. ιδ, 655—661). ι) Ὁ Στράβων τονίζει καὶ „τὴν λίμνην Ὑλικὴν τῇ προσῳδίᾳ“ (ἤτοι τῷ τόνῳ, τῇ ὀξείᾳ) „ὡς λυρικὴν· ἀπὸ τῆς πλησίον πόλεως ἣν καλοῦσιν Ὕλας, ὡς λύρας καὶ θύρας“ (βιβ. ϑ, 625). ι) Ὁ Πλέταρχος (85, μ. Χ.) λέγει, ὅτι εἰς τὴν λεγομένην Ἑρμῆ οἰκίαν (ἐκ τοῦ Ἕρμος) „ἐκ ὀρθῶς περισπῶσι τὴν δευτέραν συλλαβὴν τῆς γενικῆς, Ἑρμοῦ λέγοντες, καὶ τὴν δόξαν ἐπὶ θεὸν (Ἑρμῆς, Ἑρμοῦ) ἀπὸ ἥρωος μετατιθέντες“ (ἐν βίῳ Θησ. ιγ). Καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς (Φωκίων. § κβ) γράφει Ἕρμει (ἐκ τοῦ Ἕρμος, τὸ, δῆμος Ἀττικῆς), τὸ ὁποῖον ἀλλαχοῦ κακογραφεῖται Ἑρμεῖ (Στέφ. Βυζάντ. λ. Ἕρμος, ὡς ἔρκος· ἐν Ἑρμεῖ, γράφε ἐν Ἕρμει. Ἑρμόσε, γράφ. Ἕρμοσε)· καὶ τὸ populus προπαροξύνει Ἑλληνικῶς, ποπέλες (Ῥωμ.). ια) Ὁ Ἑρμογένης (90, μ. Χ.) ἀναφέρων παλαιᾶ σοφίσματος ἀμφιβολίαν, τὴν „ἑταίρα χρυσία εἰ φοροίη δημοσια ἔςω“ λέγει

ὅτι „ἡ ἀμφιβολογία γέγονε παρὰ τὸν τόνον“ (δημόσια τὰ χρυσία; ἢ δημοσία ἡ ἑταίρα;)· ὥσε διὰ μόνε τε τόνε διεκρίνετο εἰς τὴν κοινὴν διάλεκτον ἡ προπαροξύτονος πληθυντικὴ τῶν ἑδετέρων ὀνομασικὴ, τὰ δημόσια, ἀπὸ τὴν παροξύτονον θηλυκὴν ὀνομασικὴν, ἡ δημοσία. Τὸ αὐτὸ παράδειγμα τῆς ἀμφιβολίας ἀναφέρει καὶ ὁ Θέων· καὶ ἐξ' αὐτε τὸ ἀντιγράφει ὁ Ἐννίνιος πρὸς ἀπόδειξιν, ὅτι μηδ' ἐπὶ τοῦ Θέωνος (τῷ 315, μ. Χ.) τόνοι δὲν ἐγράφοντο. Ἀλλὰ πρὸς τοῦτο μὲν ἀπαντῶμεν, ὅτι καὶ ἐπὶ τοῦ Θέωνος, καὶ τὴν σήμερον, καὶ πάντοτε δύναται νὰ κάμῃ τις τοιῶτον ἀμφιβολογίας σόφισμα, ὅταν, τονίζων ὅλας τὰς ἄλλας λέξεις, ἀφήσῃ ἐκσόσως ἀτόνιζον μόνην τὸν διφορεμένην καὶ ἀμφίβολον, οἷον τὸ ἀνωτέρω Δημοσια· ὥσε δὲν συμπεραίνετ' ἐκ τέτε τοῦ ῥητοῦ ἐδὲν ὑγιὲς καὶ ἀσφαλὲς περὶ τῆς, εἴτ' ἐπὶ τοῦ Ἑρμογένες, εἴτ' ἐπὶ τοῦ Θέωνος, ἀγραψίας τῶν τόνων· ἐξ ἐναντίας δὲ θέλομεν ἰδεῖ ἐφεξῆς ἀναντιῤῥήτες ἀποδείξεις, ὅτι καὶ κατ' ἐκείνες τοὺς χρόνες, καὶ πολὺ πρότερον, ἦτο γνωσὴ καὶ χρήσιμος τῶν τόνων ἡ γραφή. Θαυμάζομεν δ' ἐν τέτοις τοὺς ἀντιτονισὰς, πῶς κατὰ τὸν δ' αὐτῶν κανόνα προπαροξύνοντις πάντοτε τὸ δημόσια (τὰ δημόσια, καὶ ἡ δημόσια, ὡς philosóphia! κτλ.) δὲν ᾐσθάνοντο καταδικάζοντες αὐτοὶ ἑαυτὲς δι' αὐτῶν τέτων, τῶν ὁποίων ἐμνημόνευον, ἀρχαίων μαρτυριῶν, αἵτινες ἀποδεικνύεσιν ἡλίε λαμπροτέραν τὴν ἐκ τῆς διαφόρε τονώσεως κανονικὴν διάκρισιν τῶν ὁμοίων λέξεων (α). ιβ) Ὁ Πολυδεύκης

(α) Ὁ Ἐννίνιος (σελ· 33), διὰ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι μηδ' ἐπὶ τε ἁγίε Ἱερωνύμε (385, μ. Χ.) δὲν ἐπεγράφοντο τόνοι εἰς τὰς

(175, μ. Χ.) διακρίνει διὰ τῆ τόνῳ καὶ ἄλλας λέξεις πολλὰς, καὶ τὸ γυναικοφίλης ἀπὸ τὸ γυναικοφιλὴς (βιβ. ς, 35). ιγ) Ἀλέξανδρος ὁ Ἀφροδισιεὺς (200, μ. Χ.), σχολιάζων τὸ παρὰ

λέξεις, ἀναφέρει δύω σφάλματα τῆ ἱερῆ Πατρὸς ἐκ τῆς ὑπ' αὐτῆ Λατινισὶ μεταφρασθείσης ἁγίας Γραφῆς· πρῶτον τὸ ἄγνος (vitex, ἢ καὶ λύγος, κοινῶς λυγαρέα, ἐκ τῆ λυγὸς, λυγίζω· ὡς καὶ ἡ ἄγνος ἐκ τῆ ἄγω, ἁγνύω), τὸ ὁποῖον ὁ Ἱερώνυμος παράγει παρὰ τὸ ἁγνὸς, castus· διότι (λέγει ὁ Ἐννίνιος) δὲν ἔβλεπεν ὁ ἁγαθὸς ἐκεῖνος πατὴρ τὰς δύω ταύτας λέξεις διακεκριμμένας ἀπ' ἀλλήλων διὰ τῶν γραπτῶν σημείων τῆς προσῳδίας.—Ἀλλὰ ψεύδεται ὁ Ἐννίνιος ἀποδίδων εἰς τὸν Ἱερώνυμον τὴν ἐτυμολογίαν τῆ ἄγνος παρὰ τὸ ἁγνὸς, ἥτις ἦτο πολὺ πρὸ τῆ Ἱερωνύμῳ γνωστὴ, πεπλασμένη (καθὼς καὶ ἄλλαι πολλαὶ κατὰ λάθος) παρὰ τὸ ὁμόφωνον ἁγνὸς, ἁγνεύω· διότι εἰς τὰ Θεσμοφόρια τῶν Ἀθηνῶν αἱ ἁγνεύσαι γυναῖκες ἐκοιμῶντο ἐπάνω εἰς ἄγνα φύλλα· καὶ ταύτην τὴν ἐσφαλμένην ἐτυμολογίαν τῆ ὀνόματος ἀποδίδει καὶ ὁ Διοσκορίδης (βιβλ. α)· ὅθεν καὶ οἱ νεώτεροι Λατινισαὶ εἶπον τὸ ἄγνος, agnus castus. (Ἄλλοι παρήγαγον τὸ ἄγνος παρὰ τὸ ἄγονος· Σχ. Νικάνδρ. Ἀλεξιφ. Θέλοντες ἴσως νὰ δικαιολογήσωσι τὸ ψιλὸν πνεῦμα τῆ ἄγνος· ἂν καὶ εἰς πολλὰς ἐτυμολογίας ὁ πνευματισμὸς δὲν παρατηρεῖται, οἷον ἔδω, ἔδνον καὶ ἔδνον· ἀλέα καὶ ἀλέα, κτλ.). Ὥσε, ἂν ὁ Ἱερώνυμος ἀντέγραψε τὴν τότε κοινῶς νομιζομένην παραγωγὴν τῆς λέξεως ἄγνος, δὲν ἔπεται ἐκ τούτῳ καὶ ὅτι δὲν ἐγνώριζε τὴν γραφὴν τῶν σημείων τῆς προσῳδίας! „Τὸ ἕτερον σφάλμα τοῦ ἱερῆ Πατρὸς εἶναι (κατὰ τὸς λόγος τῆ Ἐννινίου), ὅτι ἐξέλαβε τὸ καθαίρει ἀντὶ τῆ καθαιρεῖ, μεταφράσας subvertit, ἀντὶ emundavit, διότι (λέγει) τὰ δύω ταῦτα ῥήματα ἐγράφοντο δίχως τόνων.“ —Ἀλλὰ καὶ τοῦτο τὸ παράδειγμα ἀναιρεῖται· διότι ἢ τὸ καθαίρει (καθὼς καὶ ἄλλη τις λέξις) ἦτο γραμμένον ἀτόνιστον ἐκ παραδρομῆς τῆ ἀντιγραφέως, τὸ ὁποῖον δὲν ἐμπόδιζεν ὅλας τὰς ἄλλας τῆ βιβλίῳ λέξεις νὰ ἔχωσι τόνους· ἢ ἔγραψεν αὐτὸς ὁ ἀντιγραφεὺς, τονίσας κατὰ λάθος, καθαιρεῖ ἀντὶ καθαίρει· ἢ καὶ αὐτὸς ὁ θεῖος Πατὴρ ἐξέλαβε τὸ πρῶτον ἀντὶ τῆ δευτέρῳ ῥήματος, ἀπατηθεὶς ἀπὸ τὴν ταυτοφωνίαν. Ἀλλ' ἂς χαρίσωμεν εἰς

τῷ Ἀριστοτέλῃ προειρημένον Ὁμηρικὸν ἡμιστίχιον „τὸ μὲν ἀ καταπύθεται ὄμβρῳ“ (ἰλ. ψ, 328), λέγει ὅτι· „Τινὲς ἦν ἐκάκιζον τὸν Ὅμηρον, περισπωμένως τὸ ΟΥ ἀναγινώσκοντες καὶ λέγοντες, ἄτοπόν τι αὐτὸν εἰρηκέναι διὰ τοῦτο, ὡς λέγοντα δῆθεν, τὶ μὲν κατασήπεται“ (τὸ μὲν ἕ, ἤτοι τὸ μὲν αὐτοῦ μέρος, καταπύθεται) „τὶ δὲ ἀ κατασήπεται· εἰ γὰρ μὴ καὶ τοῦτο ἐδήλωσεν ἐναργῶς (τὸ τὶ δὲ ἀ κατασήπεται), λέγεσιν ἄντικρυς δηλοῦσθαι διὰ τοῦ εἰρημένου, τοῦ, οὗ τὸ μὲν καταπύθεται“ (ἕπεται ἄρα, τὸ δ' ἀ καταπύθεται)—„ἐπιδιορθοῦται δὲ τούτους Ἱππίας ὁ Θάσιος μὴ περισπωμένως ἀναγινώσκων τὸ ΟΥ, ἀλλ' ἀποφατικῶς, ὅπερ αὐτὸς ὀξυτόνως εἴρηκε, κτλ. (Σχόλ. εἰς Ἀριστ. Σοφις. ἐλ.). Ὥρμησε καὶ ὁ Ἀφροδισιεὺς ἐγνώριζε καὶ τὴν διὰ ψιλῆς μόνης γραφὴν τοῦ ἀ, καὶ τὴν ὀξυτόνησιν

τὸν Ἐννίνιον, ὅτι ὁ Κώδηξ τῆς Ἑλληνικῆς Γραφῆς, τὸν ὁποῖον ὁ Ἱερώνυμος μετεχειρίζετο, ἦτο διόλου ἀτόνιστος· μήπως ἕπεται ἐκ τούτου καὶ, ὅτι ἔτε εἰς αὐτὸν τὸν Ἱερώνυμον, ἔτε εἰς τοὺς Ἕλληνας ἐδαμοῦ τῆς Ἑλλάδος δὲν ἦσαν τότε γνωστὰ καὶ χρήσιμα τὰ σημεῖα τῆς προσῳδίας; καὶ τίς ὑγιαίνων τὰς φρένας κάμνει τοιοῦτον συλλογισμόν; Τὸ δὲ πάντων παραδοξότατον· Πῶς αὐτὸς ὁ καλὸς Ἐννίνιος δὲν ἠσθάνετο, ὅτι, διακρίνων ἐκ τοῦ τόνου τὸ ἅγνος ἀπὸ τὸ ἁγνὸς καὶ τὸ καθαίρω ἀπὸ τὸ καθαιρῶ, καθαιρέσει κατακράτος τοὺς ὁποίους ἐξέδωκε κανόνας ἐναντίον τούτου τοῦ τονισμοῦ; (βλ. ὄπισθ. σελ. 553, Κανόν. β, καὶ γ). Καὶ ἂν ὁ σοφώτατος Ἱερώνυμος ἐλανθάσθη (καθὼς λέγει ὁ βαθὺς Κριτικός μας) διὰ τὴν ἀγραφίαν τῶν σημείων τῆς προσῳδίας, πῶς αὐτὸς δὲν ἔφριξεν ἐπιχειρῶν νὰ ἀναιρέσῃ τὴν γραφὴν τούτων τῶν πρὸς μυρίων σφαλμάτων ἀποφυγὴν ἀναγκαιοτάτων χαρακτήρων τοῦ τονισμοῦ; ἢ δὲν ἔμαθε καὶ αὐτὸς ἐξ αὐτῶν τὴν τοῦ ἅγνος ἀπὸ τὸ ἁγνὸς διαφορὰν, διὰ τὴν ὁποίαν ἐφιλοτιμήθη, παραμετρηθεὶς ὁ πυγμαῖος, νὰ φανῇ κατὰ τὴν σοφίαν ὑψηλότερος τοῦ Ἱερωνύμου;

καὶ περίσπασιν αὐτοῦ. δ) Ὁ Ἀθήναιος (210, μ. Χ.) μνημονεύει πολλὰς προγενεστέρων του σοφῶν ῥήσεις, εἰς τὰς ὁποίας αἱ λέξεις διαιροῦνται διὰ τῆ τόνε· οἷον τὸ τοῦ Καλλιξένε. „Σὺ δὲ ὦ σοφιστὰ συναναφύρῃ ἐ μετὰ ἑταίρων, ἀλλὰ μετὰ ἑταιρῶν". — Τὸ Σηπία παροξύνει ὁ Φιλήμων, ὡς, Αἰτία, Ταινία, Οἰκία. — Τὸ Ἀτταγᾶς περισπῶσιν οἱ Ἀττικοὶ ἐξαιρῶντες τῶν εἰς ας μακρὸν ὑπερδισυλλάβων βαρυτόνων· ὡς, Ἀδάμας, Ἀχάμας. — Καὶ τὸ Ταῶς δασύνεσι καὶ περισπῶσιν οἱ Ἀθηναῖοι, γράφοντες ταῶς. — Λεπαστὴ, οἱ μὲν ὀξύνεσι τὴν τελευταίαν, ὡς Καλή, οἱ δὲ παροξύνουσιν, ὡς Μεγάλη. — Ῥυτὸν ἔχει τὸ υ βραχὺ καὶ ὀξύνεται. — Τὰ ἐκ τοῦ μάχη σύνθετα, Σύμμαχος, Πρωτόμαχος, προπαροξύνονται πρὸς διαζολὴν τῶν ἐκ τοῦ μάχομαι παροξυτόνων, ὡς, Πυγμάχος, Ναυμάχος, κτλ. (Ἀθήν. β, 28. θ, 9, 12. δ, 24. ια, 70, κτλ.) ιε) Τὸ παρὰ τῷ Θέωνι (315, μ. Χ.) προειρημένον σόφισμα· „Αὐλητρὶς πεσοῦσα" (βλ. ὄπισθ. ἐν σελ. 257), δὲν κατεσκευάζετο, ἂν τὸ αὐλὴ ἐπροφέρετο αὔλη, καὶ αὐλῆτρις τὸ αὐλητρίς. ις) Ὁ Ἀμμώνιος (380, μ. Χ.), ὁ πρὸς τὸ παράδειγμα τῆ παλαιοῦ ῥήτορος Προδίκε συντάξας τὸ περὶ ὁμοίων καὶ διαφόρων λέξεων βιβλίον, βεβαιόνει πανταχῆ τὴν σαθερὰν τῶν λέξεων προσῳδίαν. ις) Στέφανος ὁ Βυζάντιος (450 ἢ 480, μ. Χ.) εἰς τὰ Ἐθνικά, ἢ τὸ Περὶ πόλεων καὶ δήμων λεξικόν τε, ὄχι μόνον μᾶς διέσωσε πολλῶν πόλεων καὶ πολιτῶν ὀνόματα διακρινόμεν' ἀπ' ἀλλήλων ἔκπαλαι διὰ τῆ τόνε (ὡς, Αἰνία, πόλις Περῤῥαιβῶν. Αἴνεια, Θρᾴκης, ὡς Αἴπεια, Ζέλεια· καὶ, Κύρτος ἡ πόλις· τόνος βαρὺς, ὡς, πόντος· Κυρτὸς δὲ τὸ ἐθνικὸν· τόνος ὀξὺς, ὁμωνύμως

τῷ πάθει", τῷ κυρτὸς δηλαδὴ, ὁ καμπύλος)· ἀλλὰ καὶ πολλὲς παλαιοὺς κανόνας ὁ Στέφανος ἐκθέτει περὶ τοῦ ὀρθοῦ των λέξεων τονισμῦ· ὡς „τὰ εἰς η δισύλλαβα θηλυκὰ πρωτότυπα, ὀξυνόμενα μὲν, διὰ τοῦ ε ἐκφέρει τὰ παράγωγα εἰς έτης, ὡς, φυλὴ φυλέτης· βαρυνόμενα δὲ διὰ τῦ η, ὡς, κώμη κωμήτης, Σίδη Σιδήτης." Καὶ, „τὰ εἰς των δισύλλαβα βαρύνονται ὡς, Πλάτων, Κάτων· εἰ μὴ διασολὴ εἴη σημαινομένυ· ὡς, Χίτων, Κρότων (κύρια), καὶ χιτὼν, κροτὼν (λέγεται καὶ κρότων), καὶ τὸ περιεκτικὸν κοιτὼν." καὶ ἄλλα πολυάριθμα. ιζ) Ὁ Φιλόπονος (600, μ. Χ.) δι' ὅλυ τοῦ, περὶ τῶν πρὸς διάφορον σημασίαν διαφόρως τονυμένων λέξεων, συντάγματός τυ κηρύττει τὸν ςαθερὸν τονισμὸν τῶν Ἑλληνικῶν φωνῶν. ιη) Τελευταῖον, εἰς ὅλυς τὰς ἀρχαίυς λεξικογράφυς, ἀπὸ τῦ Σοφιςῦ Ἀπολλωνίυ καὶ Ἡσυχίυ καὶ τῶν ἐφεξῆς μέχρι καὶ τοῦ Σεϊδα, απαντῶνται πολλαχοῦ σαφέσταται μαρτυρίαι τῆς ςαθερᾶς καὶ κανονικῆς τῶν λέξεων προσῳδίας, τὰς ὁποίας κρίνομεν περιττὸν νὰ προσθέσωμεν, ὡς κοινῶς γνωςάς. Διὰ τοῦτο μάλιςα θαυμάζομεν τοὺς Ἀντιτονισὰς, καὶ πρὸ πάντων τὸν πολυμαθέςατον Βόσσιον, τί ἄρα ἔλεγε καθ' ἑαυτὸν, καὶ πῶς ἐξηγῆσεν ἀναγινώσκων τοσαύτας τῶν παλαιῶν λαμπρὰς ἀποδείξεις, ἀντιςρατευομένας ἐναντίον τῦ παραδόξυ συςήματός τυ! καὶ πῶς, τέλος, ἐτόλμησε νὰ καλέσῃ μάρτυρας τῆς γνώμης τυ τὺς παλαιὺς ἡμῶν Γραμματικοὺς (βλ. ὄπισθ. σελ. 436), ἐν ᾧ αὐτοὶ οὗτοι μάλιςτα μετὰ τῶν ἄλλων ἐξελέγχουσι τὸ ψεῦδός του. Ὅτι δὲ καὶ οἱ πολιτικοὶ ἢ λογοειδεῖς λεγόμενοι ςίχοι, οἵτινες ἔχυσι τὸν ῥυθμὸν ἐκ τῦ τόνυ καὶ τῶν συλλαβῶν, ἀποδεικνύυσι τὴν ἔκπαλαι ςαθερὰν

τῶν λέξεων προσῳδίαν, εἶναι πρᾶγμα φανερώτατον. Ἀλλὰ περὶ τούτων λέγομεν ἰδίως εἰς τὸ ἑφεξῆς κεφάλαιον.

§ δ. Τρίτον, τέλος, καὶ τελευταῖον· ἡ χρῆσις καὶ γραφὴ τῶν σημείων τῆς προσῳδίας ἤρχισε Α) ἀπὸ τὸν πρῶτον αὐτῶν εὑρέτην, Ἀριστοφάνην (τῷ 200 π. χ.). „Οἱ χρόνοι καὶ οἱ τόνοι καὶ τὰ πνεύματα, Ἀριστοφάνης ἐκτυπώσαντος, γέγονε πρός τε διάκρισιν τῆς ἀμφιβόλε λέξεως, καὶ πρὸς τὸ μέλος τῆς φωνῆς συμπάσης, καὶ τὴν ἁρμονίαν, ὡς ἂν ἐπάδοιμεν φθεγγόμενοι. Σκέψαι δ' ὡς ἕκαστον αὐτῶν φυσικῶς ἅμα καὶ οἰκείως, καθάπερ τὰ ὄργανα, ἐσχημάτισαι καὶ ὠνόμασαι· ἐπειδὴ καὶ ταῦτα ἔμελλε τῷ λόγῳ ὥσπερ ὄργανα ἔσεσθαι· ἑώρακε γὰρ καὶ τὴν μουσικὴν ἔτω τὸ μέλος καὶ τὸς ἀριθμὸς σημαινομένην· καὶ πῇ μὲν ἀνιεῖσαν, πῇ δ' ἐπιτείνουσαν, καὶ τὸ μὲν ὀξὺ τὸ δὲ βαρὺ ὀνομάζουσαν" κτλ. (Ἀρκάδ. παρὰ Βιλοϊσῶν· προλεγόμ. εἰς Ὅμηρ. σελ. ια). Ἐκ τούτων φαίνεται σαφῶς· α) Ὅτι χρόνοι, τόνοι, πνεύματα σημαίνουσι παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Γραμματικοῖς αὐτάς τε τὰς ἰδιότητας τῆς φωνῆς, καὶ τὰ τούτων ὄργανα, ἤτοι τὰς χαρακτῆρας· ἦτοι δὲ δὲν ἦσαν τύποι καὶ σημεῖα φθόγγων μουσικῶν, ἢ μουσικὰ διαγράμματα, ὡς ὁ Βόσσιος ὑπέλαβεν (βλ. ὄπισθ. σελ. 422)· διότι τοῦτο ἤθελον μᾶς τὸ διδάξει πάλιν αὐτοὶ, οἱ πρῶτοι καταδείξαντες τὰ σημεῖα τῆς προσῳδίας. Προσῳδία καὶ τόνος, ὀξεῖα καὶ βαρεῖα καὶ μέση (ἡ περισπωμένη), πνεύματα καὶ χρόνοι εἶναι λέξεις κοιναὶ καὶ εἰς τὴν Μουσικὴν καὶ εἰς τὴν Γραμματικὴν, τέχνας ἀδελφὰς, εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ὑποκείμενον, τὴν φωνὴν, ἐνασχολουμένας· διὰ τοῦτο, „καὶ τῶν Γραμματικῶν καὶ Ἁρμονικῶν οἱ ἐπ' ἄκρον

παιδείας ἐλληλακότες πολλὴν σπουδὴν περὶ τοῦτο πεποίηνται" (Πλούταρχ. περὶ Μουσικ.). Ἀλλ' ἑκάτεροι εἶχον ἰδιαίτερα σημεῖα χαρακτηρίζοντες, οἱ μὲν Μουσικοὶ τὴν διασηματικὴν, οἱ δὲ Γραμματικοὶ τὴν συνεχῆ κίνησιν τῆς φωνῆς· οἱ πρῶτοι τὸ μουσικὸν καὶ ᾠδικὸν, οἱ δεύτεροι τὸ λογῶδες μέλος „τὸ συγκείμενον ἐκ τῶν προσῳδιῶν τῶν ἐν τοῖς ὀνόμασι" (α). Ταῦτα δὲ τὰ σημεῖα τῆς γραμματικῆς προσῳδίας ὅτι μετεδόθησαν καὶ εἰς ἡμᾶς τὰ αὐτὰ διὰ τῆς ἀλληλοδιαδόχου διδασκαλίας ἀπὸ τοῦ πρώτου τούτων εὑρέτου, δὲν ἀφίνει κἀμμίαν ἀμφιβολίαν ἡ μετὰ τῆς σαφεστάτης τῶν ἀρχαίων διδασκαλίας ἀκριβεστάτη συμφωνία τῶν νεωτέρων Γραμματικῶν. β) Τρία, τὰ κύρια, σημεῖα τῆς προσῳδίας ἀποδίδονται εἰς τὸν Ἀριστοφάνην, χρόνοι, τόνοι, πνεύματα· ἀλλ' οἱ παλαιοὶ γραμματικοὶ ἠρίθμουν μετὰ τούτων καὶ τὰ πάθη, ὡς μέρη τῆς προσῳδίας καταχρησικώτερα· λέγω δὲ τὸν ἀπόστροφον, καὶ τὴν ὑφὲν, καὶ τὴν ὑποδιαστολὴν (βλ. αὐτὸν τὸν Ἀρκάδιον, ἐν τῷ περὶ

(α) Ἀκόμη καὶ τὴν σήμερον ἡ καθ' ἡμᾶς λαλουμένη γλῶσσα μεταχειρίζεται τὸ τονίζω καὶ γραμματικῶς, ὡς „τονίζω τὴν λέξιν" (ἐπιγράφω τόνον), καὶ μουσικῶς, ὡς „ὁ ψάλτης τονίζει τὸ τροπάριον ἢ τὸ τραγούδιον" (συνθέτει τὸ μέλος). Ἀλλὰ δὲν συγχέομεν τὰ σημεῖα τῶν μουσικῶν φωνῶν μὲ τὰ τῆς προσῳδίας· οὐδὲ τὸν γραμματικὸν τόνον μὲ τὸν μουσικόν. „Τόνος δὲ, εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης, καὶ ὁ κοινῶς ἦχος, καθὸ λέγεται Λύδιος τόνος καὶ Φρύγιος" (Ζώων γεν. Ε. καὶ Πλούτ. περὶ Μουσικ.). Καὶ σημειώσαι πάλιν τὸ ἦχος καὶ ἐπὶ τῆ μουσικῆ τόνου, ὡς καὶ εἰς τὴν συνήθειαν, ἥτις κατὰ τόπους ἐνίοτε λέγει καὶ ὀξυτόνως τὸν ἠχὸν, συγχέουσα τὰ, ἦχος καὶ ἠχὼ (καὶ τοῦτο ἐκ τοῦ ἦχος). λέγει δὲ πολλάκις τὸν μουσικὸν ἦχον καὶ σκοπὸν, κατὰ τὸν Πινδάρου τὴν μεταφοράν· „Ἔπεχε νῦν σκοπῷ τόξον" (Ὀλυμπ. β.).

τόνων, σελ. 191, καὶ Ἀνέκδοτα Βεκκέρ 685). Δὲν εἶναι βέβαιον ἂν καὶ ταῦτα ἐφεῦρεν ὁ Ἀριστοφάνης, ἢ οἱ ἐφεξῆς αὐτῷ διάδοχοι· τὸ δεύτερον φαίνεται ὅτι ἐδόξαζεν ὁ Βόσσιος, λέγων, ὅτι οἱ τῷ Ἀριστοφάνει μαθηταὶ ἐπολλαπλασίαζον, ἄλλος μετ' ἄλλον, τὰ σημεῖα τῆς προσῳδίας (βλ. ὄπισθ. σελ. 436). Ἀλλὰ τὰ πάθη δὲν εἶναι τόνοι· οἱ τόνοι ἀποδίδονται εἰς τὰ φωνήεντα, τὰ δὲ πάθη εἰς ὅλην τὴν λέξιν. Ὥρσε τίποτε δὲν ἐκαινοτόμησαν περὶ τὴν γνησίαν τῶν φωνῶν προσῳδίαν οἱ νεώτεροι γραμματικοί. Ἔπειτα καὶ τὰ τῶν λέξεων πάθη, τῶν ὁποίων ὕστερον ἐδιωρίσθησαν τὰ σημεῖα, εἶναι τόσον παλαιὰ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ὅσον καὶ ἡ προσῳδία. Καὶ τὴν δι' ἀποστρόφε, ἢ (κατὰ τὸν Ἁλικαρνασσέα) διὰ συναλοιφῆς θλίψιν τοῦ φωνήεντος, καὶ τὰς λέξεις τὰς συνθέτες, καὶ τὴν γειτονίαν δύω λέξεων χωρισῶν, αἵτινες, ὅταν ἑνωθῶσιν, ἀποτελέσι μίαν διάφορον, καὶ τῶν διφθόγγων τὴν προσήκουσαν διαίρεσιν, ταῦτα λέγω τὰ εὑρίσκομεν ἀκόμη εἰς τὸν Ὅμηρον· καὶ τούτων διωρίσθησαν ἐφεξῆς τὰ σημεῖα· οἷον ἡ ἀπόστροφος, ὡς εἰς τὸ μυρί' Ἀχαιοῖς (α), καὶ ἡ ὑφέν, ὡς εἰς τὸ φιλοπτόλεμος (τῆς ὁποίας ἡ χρῆσις ἀπέβη ὕστερον

(α) Τῆς Ἀποστρόφε διάφορος εἶναι ἡ ἐκ συναλοιφῆς Κρᾶσις, (ὡς, κἄπειτα)· ὅθεν καὶ ταύτης τὸ σημεῖον δὲν εἶναι οὔτε πνεῦμα ψιλὸν, ἔτ' ἀποστρόφε σημεῖον· ἀλλ' ἴδιος τῆς κράσεως χαρακτὴρ, τὸν ὁποῖον οἱ παλαιοὶ Γραμματικοὶ ὠνόμαζον Κορωνίδα. Ταύτης δὲ διάφορος ἦτο πάλιν ἡ Κορωνὶς, ἡ τιθεμένη εἰς τὸ τέλος τῆ βιβλίε (Δ. Ἁλικαρ. περὶ Συνθ. τμ. δ. Πλέτ. περὶ τῆς Ἀλεξ. τύχης), ἢ μέρος ποιήματος, οἷον πράξεως, σκηνῆς, χορῦ, κτλ. (Ἡφαιστ. καὶ Σχ. Ἀριστοφ.)· ἦτο δὲ τὸ σημεῖον τοῦτο καμπύλη γραμμὴ „ἕλα καμφθεῖσα δρακοντείοισιν ἀώτοις“ (Μελέαγρ. ἐπιγρ. 129).

σπανιωτάτη διὰ τὴν εὔκολον διάκρισιν τῶν συνθέτων λέξεων· συνηθεσέρα δὲ καθ' ἡμᾶς εἰς τὴν συνίζησιν τῶν συλλαβῶν)· καὶ ἡ ὑποδιαζολὴ, ὡς εἰς τὸ, ὅ,τι, πρὸς διάκρισιν τὸ, ὅτι, συνδεσμικὸ· καὶ ἡ διαίρεσις, ὡς εἰς τὸ παΐς πρὸς διαζολὴν τοῦ παῖς, κτλ. Καὶ τῆς ςίξεως δὲ τὰ σημεῖα εἶναι ἀρχαιότατα· ἡ συνεχὴς κίνησις τῆς ἐνάρθρου φωνῆς γνωρίζει καὶ ςάσιν, ὡς εἶπεν ὁ Ἀριςόξενος, ἤτοι τὴν ἐπὶ ποσὸν διωρισμένον ἄνεσιν καὶ διακοπήν, διὰ πάθος ὁποιονδήποτε κατὰ διάφορον σχηματισμὸν καὶ διάπλασιν τῆς φωνῆς ἐκφραζόμενον, οἷον ἐρώτησιν, κτλ. καὶ οἱ Ῥητορικοὶ λόγοι, καὶ αὐτοὶ οἱ ποιητικοὶ ςίχοι, εἰς τελείας περιόδους καὶ κῶλα καὶ κόμματα κατὰ νόημα διῃρημένοι, περιεῖχον ἐν ἑαυτοῖς τὰ μετὰ ταῦτα διὰ γραφῆς διορισθέντα τῆς ςίξεως σημεῖα, τὴν τελείαν ςιγμὴν, καὶ τὴν μέσην ἢ τὸ κῶλον, καὶ τὴν ὑποςιγμὴν ἢ τὸ κόμμα, καὶ τὸν χαρακτῆρα τῆς ἐρωτήσεως, καὶ τὰ λοιπά. Ὁ Ἁλικαρνασσεὺς Διονύσιος διορίζων τὰς περιόδας καὶ τὰ κόμματα τοῦ λόγου (περὶ Συνθέσ. τμ. κς), δὲν εἶν' ἀμφιβολία, ὅτι μετεχειρίζετο καὶ τὰ τούτων γραπτὰ σημεῖα. Καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ Ἀδριανοῦ (120, μ. Χ.) ἀκμάσας γραμματικὸς Νικάνωρ διὰ τὴν πολύπλοκον διαίρεσιν τῶν ςιγμῶν ὠνομάσθη ἀςειότατα ςιγματίας (Σεϊδ.)· ἔπαιξε δέ τις εἰς αὐτὸν καὶ τὸ ἐπίγραμμα εἰς τὸν ςίξαντα τὴν καθόλου (Ἀνάλ. γ.) (α). Τῶν παλαιῶν ὡσαύτως Γραμματικῶν, τῶν περὶ τὸν Ἀριςαρχον καὶ τῶν ἐφεξῆς, εὑρήματα φαίνονται καὶ τὰ λεγόμενα κριτικὰ σημεῖα, οἷον ἡ, περὶ τῆς ὁποίας εἴπομεν, κορωνὶς, καὶ τὸ

(α) Βλ. περὶ ςίξεως καὶ Quintil. Inst. Or. XI, 3.

κεραύνιον, καὶ ὁ ὀβελὸς, καὶ ἡ διπλῆ, καὶ τὸ ἀντίσιγμα, καὶ τὸ περιεσιγμένον χ (·Χ·, δηλαδὴ χρησομαθείας σημεῖον, χρήσιμον εἰς τὰς ἐκλογὰς καὶ σημειώσεις τῶν καλλίτων χωρίων τοῦ συγγράμματος), καὶ ὅσα ἄλλα διέγραψεν ὁ Λαέρτιος ἐν βίῳ Πλάτωνος (§ λθ), καὶ ἄλλοι παλαιοὶ, καὶ τῶν νεωτέρων πολλοί (α). Ἡ δὲ παραγραφὴ, καθὸ γραμματικὸν ἢ κριτικὸν σημεῖον παρενθέσεως, ἢ ςίξεως εἰς τὸ τέλος τῆς περιόδε, εὑρίσκεται καὶ παρὰ τῷ Ἀριστοτέλει (Ῥητορ. γ. 8), καὶ παρὰ τῷ Ἰσοκράτει (περὶ Ἀντιδόσ.)· ὅθεν καὶ ὁ παράγραφος παρὰ τοῖς παλαιοῖς „γραμμή τις ὢν βραχεῖα ὥσπερ τινὰ σιγμὴν ἐν τῷ ἄκρῳ ἔχουσα“ (Ἡφαις. βλ. καὶ Σχ. Ἀριστοφ. Πλάτ.), παρέμεινε καὶ εἰς ἡμᾶς κατὰ τὴν ἤδη συνειθισμένην χρῆσιν καὶ μορφήν. Τίς οἶδεν ἂν καὶ ἄλλα σημεῖα γραμματικὰ δὲν ἦσαν ὡσαύτως καὶ πρὸ τοῦ Ἀριστάρχε καὶ πρὸ τοῦ Ἀριστοφάνες εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς Ἑλλάδος συνειθισμένα; γ) Τελευταῖον ἀπὸ τὴν ἀνωτέρω προτεθεῖσαν μαρτυρίαν φαίνεται σαφῶς ὁ σκοπὸς τῆς τῶν τόνων ἐξευρημένης γραφῆς, ὅτι δὲν ἦτον ἁπλῶς νὰ κατασήσῃ τὴν γλῶσσαν εὐμαθεςέραν εἰς τὰς ξένας, καὶ ἰδίως (καθὼς τινες εἶπον) εἰς τοὺς Λατίνες (ὅταν ἦτοι τὸ πρῶτον εἰσβαλόντες εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐσπέδαζον τὰ Ἑλληνικά)· ἀλλ' ἀπέβλεπεν ἡ τονογραφία κυρίως αὐτὴν τὴν ἐσίαν τῆς γλώσσης, ἤτοι τὴν ἁρμονικὴν τῆς ἐνάρθρε φωνῆς ἀπήχησιν, σημαίνουσα τὴν διάκρισιν τῶν ἀμφιβόλων λέξεων (ὥςε νὰ μὴ συγχύζηται πλέον τὸ ἐ μὲ τὸ ἦ, καὶ τὸ δίδομεν μετὰ τοῦ

(α) Δεκαγγίε (Du Cange) Γλωσσάρ. τῆ μέσε καὶ κάτω Ἑλληνισμῆ, τόμ. β.

διδόμεν, ἢ τὸ δημόσια μὲ τὸ δημοσία), καὶ τὲς χρόνες τῆ ποιητικῆ ῥυθμῆ, καὶ πᾶσαν ἁπλῶς τὴν εὐφωνίαν τῶν συλλαβῶν, καὶ τὴν ἁρμονικὴν τῶν λέξεων ἐκφώνησιν, τὴν ἀπαιτεμένην εἰς τὴν εὔρυθμον ἀνάγνωσιν καὶ ἀπαγγελίαν τοῦ τε λόγε τοῦ πεζοῦ καὶ τῶν ποιημάτων. Ὥρξε τὰ σημεῖα τῆς προσῳδίας εἶναι εὕρεμα δεύτερον μετὰ τὰ γράμματα κατὰ τὴν ἀξίαν· θεῖον τῷ ὄντι καὶ τοῦτο δῶρον· τὸ ὁποῖον ἐσωμάτωσε τοὺς τόνες τῆς φωνῆς (ὡς τὰ γράμματα τοὺς ἐνάρθρες φθόγγες), καὶ ἐξετύπωσεν ὀφθαλμοφανῶς τὴν γνησίαν τῶν Ἑλληνικῶν λέξεων προσῳδίαν, καὶ διώρισεν εὐκρινῶς τὴν σαφήνειαν, καὶ τὴν ὀρθογραφίαν ὠχύρωσεν ἀσφαλῶς, καὶ, τέλος, καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀλλοφύλες ἁπταίσως χειραγωγεῖ πρὸς εὐκολωτέραν μάθησιν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Καὶ εἶναι πρᾶγμα τῷ ὄντι ἄπορον, πῶς ἄνθρωποι πεπαιδευμένοι κατήντησαν εἰς τοσαύτην, εἴτ' ἀπειροκαλίαν πρέπει τις νὰ τὴν ὀνομάσῃ, εἴτε μισολόγον τινὰ καὶ δύστροπον μελαγχολίαν, ὥστε νὰ κινήσωσι σκότες καὶ πλάνης πόλεμον κατὰ τοῦ φωτὸς, ἐπιχειρήσαντες τῶν σωτηρίων τούτων χαρακτήρων τὴν κατάργησιν· ὡς ἐὰν ἦσαν Κᾶρές τινες, ἄγριοι μισθοφόροι τῆς ἀμαθείας καὶ βαρβαρότητος! ἀλλὰ τούτων μὲν τὰ βέλη πίπτεσι κωφὰ, καὶ ὄχι ὀλιγώτερον ἀνίσχυρα καὶ ἄσοχα, πάρεξ ἂν ἴσως ἐσυμβούλευον καὶ τῶν μεσικῶν σημείων τὴν ἀκύρωσιν. Αὐτὰ δὲ τὰ σημεῖα τῆς προσῳδίας, ἅμα μετὰ τὴν εὕρεσιν διωρισμένα νὰ ἐπιγράφωνται εἰς ὅλας τὰς λέξεις τοῦ Ἑλληνικοῦ λόγε („ὥσπερ ὄργανα τῷ λόγῳ"), φανερὸν, ὅτι δὲν ἐλάνθανον μόνον εἰς τὰς σχολάς· ἀλλὰ καὶ ὅτε ἐξ αὐτῶν οἱ Ἕλληνες

ἐξήρχοντο, τὰ μετεχειρίζοντο καὶ καθ' ἑαυτὲς, εἰς τὰς ἰδίας μελέτας, καθὼς καὶ πᾶν ἄλλο μάθημα χρήσιμον καὶ βιωφελὲς οἱ μαθόντες τὸ διενεργοῦσι, καὶ ἀφ' ἧ μακρυνθῶσιν ἀπὸ τοὺς διδασκάλες των· εἰς δὲ τὸν βίον τὸν κοινωνικὸν ἡ καθολικὴ χρῆσις τῶν σημείων ἦλθεν ὀψιμώτερον· καὶ παρῆλθεν ἐν τῷ μεταξὺ χρόνος ἱκανὸς, ἕως κοινῶς νὰ συνειθισθῶσι· δὲν ἦσαν ὅμως πάντῃ ἄχρησα καὶ εἰς τὸ δημόσιον, ἐκτὸς τῶν διδασκαλείων, καὶ πρὸ τῆς σωτηρίᾳ καὶ μετ' αὐτὴν ἀμέσως τὴν σωτήριον ἐποχὴν, ὡς φαίνεται καὶ ἐκ τῶν ἐφεξῆς ἀποδείξεων. Β) Εἰς τὴν ἐν τοῖς ἐρειπίοις τοῦ Ἡρακλείᾳ κατὰ τὸ 1743 ἔτος εὑρεθεῖσαν ἐπὶ τοίχᾳ Ἑλληνικὴν ἐπιγραφὴν αἱ λέξεις ὅλαι εἶναι χαραγμέναι μετὰ τόνων καὶ πνευμάτων (ἡ δὲ δοτικὴ γράφεται ἀνυπόγραφος· βλ. ὄπισθ. σελ. 506)· αὕτη δὲ ἡ ἐπίσημος ἐπιγραφὴ χρονολογεῖται βεβαίως ὄχι νεωτέρα τοῦ 80 ἔτους μ. Χ. ἀλλὰ μᾶλλον ἀρχαιοτέρα· καθὼς καὶ ἄλλαι δύω, αἱ τοῦ Νορισίᾳ (Noris. Cenotaphia Pisana, σελ. 488), Λατινικαὶ ἐπιγραφαὶ εὑρέθησαν εἰς μάρμαρα γραμμέναι μετὰ τόνων ἐπὶ Ὀκταβίᾳ Καίσαρος Αὐγούστᾳ (ὀλίγον πρότερον, ἢ περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς σωτηρίᾳ ἐποχῆς)· καὶ ἄλλη πάλιν ὁμοίως ἐπὶ Τιβερίᾳ, ἢ ἐπὶ Τίτᾳ (α). Ἐὰν δὲ καὶ εἰς μάρμαρα καὶ εἰς τοίχᾳς Ἰταλικῶν πόλεων, καὶ εἰς αὐτὴν ἀκόμη τὴν Λατινικὴν γλῶσσαν, ἐγράφοντο τὰ σημεῖα τῆς προσῳδίας κατ' ἐκείνᾳς τοὺς χρόνᾳς, πόσῳ

(α) Βλ. τὸν περικλεῆ καὶ φιλέλληνα Βιλλοϊσῶνα Anecdot. Græc. tom. II, pag. 130· καὶ τὸ John Foster, Essay on the different Nature of Accent ont Quantity. pag. 400, ed. Eton. 1763.

μᾶλλον ἔπρεπε νὰ γράφωνται καὶ εἰς τὴν πατρίδα των τὴν Ἑλλάδα; εἰ δὲ καὶ δὲν εὑρέθη εἰσέτι κἀμμία τῆς Ἑλλάδος γραφὴ σημειωμένη κατ' ἐκείνας τοὺς χρόνους μὲ τὰ σημεῖα τῆς προσῳδίας, ἀλλ' ἀπὸ τὸ ἀπειροσημόριον τῶν μέχρι σήμερον εὑρημένων ἀρχαίων ἐπιγραφῶν καὶ ὀλιγωτάτων παπύρων δὲν δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι καὶ εἰς τὸ ἄπειρον πλῆθος τῶν ἄλλων, τὰν ὑπὸ τοῦ μακροῦ χρόνου ἠφανισμένων, δὲν εὑρίσκοντο καὶ πολλὰ γεγραμμένα μὲ τὰ σημεῖα τῆς προσῳδίας· περὶ δὲ τῶν μετὰ ταῦτα χρονολογημένων παλαιῶν μὲ τόνους χειρογράφων διελάβομεν συνοπτικώτατα ἐν τοῖς προλαβοῦσι (σελ. 460—463). Γ) Ὁ Κικέρων (60, π. Χ.) ὀνομάζει σημεῖα βιβλιογράφων, χρήσιμα πρὸς διασολὴν τῶν περιόδων, ἢ παρενθέσεων („neque *librariorum notis* sed verborum et sententiarum modis interpunctās clausulas. Orator. III, 44, 35)· λέγων δὲ ὄχι puncta, (σιγμὰς), ἀλλὰ καθολικώτερον notas (σημεῖα), φαίνεται ὅτι ἐννοεῖ μετὰ τῶν σιγμῶν καὶ τὰ τῆς προσῳδίας σημεῖα (καὶ ταῦτα λεγόμενα notas, καθὼς λέγομεν ἐφεξῆς), τὰ ὁποῖα ἔγραφον εἰς τοὺς χρόνους τε οἱ βιβλιογράφοι (α). Δ) Ὁ Ἁλικαρνασσεὺς Διονύσιος (30, π. Χ.) ἔγραφε καὶ ἀνεγίνωσκε τὰς Ἑλληνικὰς λέξεις μὲ τόνους, τοὺς ὁποίους ἐκ τοῦ σχήματος ὀνομάζει κεραίας· „διὰ πάσης κεραίας διῆκον" (Δείναρχ. § 7), ἀντὶ διὰ παντὸς τόνου· τετέχθαι (ἐπειδὴ ὁ τόνος εἶναι τρόπον τινὰ κέντρον ἑνωτικὸν τῶν τῆς λέξεως συλλαβῶν), διὰ πάσης συλλαβῆς καὶ λέξεως (βλ. καὶ Ῥειμέρ. λεξικ. λ.

(α) Βλ. περὶ τούτου καὶ τὸ λεξ. τῆς Γαλλικ. Ἐγκυκλοπ. λ. Accent.

κεραία). Ε) Ὁ Κυντιλιανὸς (80, μ. Χ.) ὀνομάζει τὰς τόνους ὄχι μόνον accentos (προσῳδίας), ἀλλὰ καὶ, ὡς ἐκ τοῦ γραπτοῖ σχήματος αὐτῶν, apices (ἐκ τοῦ apo, apto, ἅπτω, ἅπω, ἀφὴ, ἄψις· οἷον ἅπις, apix), τουτέστι κεραίας, ἢ τμήματα γραμμῆς, προσαπτόμενα κατάκρον εἰς τὰς λέξεις, ὡς ἁρμούς τινας καὶ γόμφους συναπτικοὺς τῶν συλλαβῶν· καὶ παραγγέλλει δὲ νὰ γράφωνται ὄχι εἰς ὅλας τὰς μακρὰς συλλαβὰς (δεῖξις, ὅτι καὶ πρὸ αὐτοῦ κοινῶς ἐγράφοντο), ἀλλὰ μόνον εἰς τὰς ἀμφιβολογουμένας λέξεις πρὸς διάκρισιν. Καὶ αὐτὸς δὲ διὰ τόνων ἐγγράφων διέκρινε τὸ ἀμφίβολον Πανταλέων καὶ πάντα Λέων. „ἐχέτω τἀμὰ πάντα Λέων; ἢ Πανταλέων;“ [bona omnia (id est, Πάντα) Λέοντι, an Πανταλέοντι relicta sunt?]· καὶ τὰ, Ἀτρεὺς, καὶ Ἀτρεῖ, Νηρεῖ, ἐτόνισεν ὡσαύτως γράψας Ἑλληνιστὶ τὰς ληγούσας, Ατρεὺς, Ατρεῖ, Νερεῖ (α). Ϛ) Καὶ ὁ Πλούταρχος (85, μ. Χ.) ὀνομάζει τὰ σημεῖα τῶν τόνων κεραίας „περὶ συλλαβῶν καὶ κεραιῶν“ (τόμ. 10, σελ. 524· βλ. καὶ Συνεϊδέρω λεξικ.)· κεραίας ὁ αὐτὸς ὀνομάζει καὶ τὰς ἐν εἴδει τόνων ἐπιτιθεμένας ἐπὶ τῶν συντομογραφουμένων λέξεων μικρὰς γραμμάς· „γραμμάτων σπαράγμασι καὶ κεραίαις οἱ σπεύδοντες

(β) Quintil. Ins. Orat. I, 5, καὶ 7, καὶ VII, 9. Ὁ δ' Ἐννίνιος γράφει καὶ αὐτὸς τὴν αὐτὴν περὶ τῦ Πανταλέοντος ἀμφιβολίαν τῦ Κυντιλιανῦ ἀπαραλλάκτως μετὰ τόνων· καὶ ἐν ταὐτῷ τὴν ἀναφέρει ὡς μαρτυρίαν, ὅτι ἐπὶ τῦ Κυντιλιανῦ τόνοι εἰς τὰς λέξεις ἦσαν ἄγνωστοι! Ἐν ᾧ δὲ πάλιν ὁ Κυντιλιανὸς ἐπρόφερε βεβαίως, ὡς ἐτόνιζε τὰς λέξεις, Πανταλέων, Λέοντι, Πανταλέοντι, ὁ Ἐννίνιος ἐκανόνισεν εἰς τὸς τετραπλῦς αὐτῦ κανόνας νὰ προφέρωμεν Παντάλεων, Λεόντι, Παντα-λεόντι!!!

γράφεσι" (Πλατων. ζητήμ. περὶ τὸ τέλος), ὡς ἐσυνείθιζαν εἰς τὰς παλαιὰς ξενογραφίας (α). Καθόλε δὲ Κεραίας γραμμῆς εἶπεν ὁ Πλούταρχος (βίῳ Νεμᾶ ιγ) τὰ μικρότατα γραμμῆς κομμάτια· ἔτως ἡ λέξις καὶ παρὰ τοῖς θείοις Εὐαγγελισαῖς („Ἰῶτα ἓν, ἢ μία κεραία"· Ματθ. ε, καὶ Λεκ. ις) σημαίνει τὸ ἐλάχιστον, τὸ ἄκρον μέρος γράμματος τινὸς (βλ. Ἡσύχ. καὶ Θεοφύλ.). Ὥρξε τὸ κεραία καὶ τὸ Λατιν. apix καὶ ἐπὶ τῶν τονικῶν γραπτῶν σημείων εἶναι συνώνυμα. Ζ) Αὖλος ὁ Γέλλιος (160, μ. Χ.) μεταφράζει τὰς Ἑλληνικῶς προσῳδίας, ὄχι μόνον accentiunculas (προσῳδάρια), καὶ moderamenta (μέτρα τινὰ καὶ τρόπες φωνῆς, ὡς τὸ modus), καὶ voculationes (φωνημάτια· ὡς τὰς εἶπε καὶ ὁ τῶ Κικέρωνος σύγχρονος Νιγίδιος), ἀλλὰ καὶ, notas vocum, σημεῖα φωνῶν (Νυκτ. Ἀττ. βιβ. ιγ, κεφ. θ)· τοῦτο τί ἄλλο δηλοῖ παρὰ τοὺς γραπτοὺς χαρακτῆρας τῆς προσῳδίας; Η) Ἀλέξανδρος ὁ Ἀφροδισιεὺς (200, μ. Χ.), ἀναφέρων καὶ αὐτὸς τὸ σόφισμα „ἑταίρα χρυσία εἰ φοροίη δημοσια ἔχω (βλ. ὄπισθ. σελ. 618), λέγει „εἰ ἐν γραφῇ εἴη κείμενον τὸ δημοσια οὐδένα τόνον ἔχον (εἰς Ἀριστ. Σοφις. ἐλέγχ. φύλ. 13)· ἄρα καὶ τόνες ἔγραφεν ὁ Ἀφροδισιεὺς, καὶ ἐπὶ τοῦ σοφίσματος δὲν ἐθεωρῆσεν εἰ μὴ μόνον τὴν ἀμφίβολον λέξιν ἀτόνιζον γραφομένην. Τοῦτο ἐνοοῦσε καὶ ὁ μεταγενέστερος αὐτῆ Θέων περὶ τῆ αὐτῆ σοφί-

---

(γ) Βλ. Du Cange Glossar. mediæ Græcit tom. II, notæ, pag. 20. Τοιαῦτα δέ τινα εἶναι καὶ τὰ, μῆρ, πῆρ (μήτηρ, πατήρ), καὶ ἄλλα· γνωρίζει δὲ τὰς ξενογραφίας ταύτας καὶ ἡ Σλαβονική.

σματος, ὡς προείπομεν· τοῦτο καὶ ὁ Κυντιλιανὸς εἰς τὸ Πα··αλεων· ὥςε ἐκ τούτων δὲν συμπεραίνεται ἡ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους παντελὴς τῶν τόνων ἀγραψία. Θ) Καὶ ὁ Ἀθήναιος γράφων ὅτι, τὸ ταῶς δασύνουσι καὶ περισπῶσιν οἱ Ἀθηναῖοι (βλ. ὄπισθ. σελ. 622), δὲν ἐνοῦσε περισσότερον τὸν προφορικὸν παρὰ τὸν ἔγγραφον καὶ ταύτης καὶ τῶν ἄλλων λέξεων τονισμόν· [ἐσυνειθίζετο δὲ τὸ πνεῦμα καὶ εἰς τὸ μέσον τῶν λέξεων, ὄχι μόνον ὡς δίγαμμα, κατὰ τὸ ταῶς, ἤτοι ταhῶς, καὶ μῦha ὅθεν τὸ Σλαβονικὸν мухa, ἡ μυῖα (μῦα), καὶ ὠὸν (ἤτοι ὠϜὸν, ὅθεν ovum)· ἀλλὰ καὶ ὡς πνεῦμα συριστικόν· ὅθεν ἡ παλαιὰ γραφὴ τοῦ Λακωνικοῦ μᾶἁ = μῶσα, μοῦσα· κατὰ δὲ πάλιν τὸν Πρισκιανὸν τὸ Βοιωτικὸν Μοῦἁ = Muha, ἡ μοῦσα, κτλ.]. Ι) Ὁ Πορφύριος καὶ ὁ Χοιροβοσκὸς καὶ οἱ πρὸ αὐτῶν καὶ μετ' αὐτοὺς ἐπίσημοι τῆς Ἀλεξανδρείας Γραμματικοὶ λαλοῦσι περὶ τῶν προσῳδιακῶν σημείων, ὡς συνήθως εἰς τὰς λέξεις γραφομένων· καὶ τὰς μορφὰς αὐτῶν ζωγραφίζουσιν· ὡς ὅταν λέγωσι. „Προσῳδία ἐστὶ καὶ αὐτὸς ὁ χαρακτὴρ τῶν τόνων καὶ τῶν χρόνων καὶ τῶν πνευμάτων". Καὶ, „ὁ ὀξὺς τόνος ἀνάτασίς ἐστι φωνῆς· ὅθεν καὶ τὸ σημεῖον αὐτῆς τὴν ἐπὶ τὰ ἄνω φορὰν ἔχει (΄)· ὁ δὲ βαρὺς, ὁμαλισμὸς καὶ κατένεξίς ἐστι φωνῆς, διὸ καὶ τὸ σημεῖον αὐτοῦ τὴν ἐπὶ τὰ κάτω φορὰν ἔχει (`)· ἡ δὲ περισπωμένη περίκλασίς ἐστι φωνῆς, συνημμένον ἔχουσα φθόγγον ἐξ ὀξείας καὶ βαρείας (ὡς, τόὸν = τῶν, ἢ τῶν)· ἔοικε δὲ τῷ σχήματι, περικεκλασμένῃ ῥάβδῳ ἐχούσῃ τὰς δύω ἀρχὰς νευούσας ἀλλήλοις (^)· ἢ συγκάμπτεται τόξου δίκην" (⌢· ὅθεν ἐσχηματίσθη ἡ κοινοτέρα ταύτης μορφὴ ˜, καὶ παρὰ τοῖς Σλάβοσι

λέγεται καμόρα, ἤτοι καμάρα), κτλ. κτλ. (βλ. Πορφύρ. Ἀρκάδ. Μελάμποδος σχόλ. εἰς Διονύσ. Θρᾷκα, κτλ. ἐν Ἀνεκδότ. Βιλλοϊσ. καὶ Βεκκέρ) (α). ΙΑ) Ὡσαύτως καὶ οἱ ἐπισημότεροι τῶν μεταγενεσέρων τῆς Ῥώμης Γραμματικῶν, ὁ Σέρβιος (400, μ. Χ.), καὶ ὁ Πρισκιανὸς (500, μ. Χ.), καὶ ὁ Διομήδης (τῷ 520), καὶ ὁ Ἰσίδωρος (τῷ 550) ζωγραφίζεσι τὰ σημεῖα τῶν τόνων· οἷον „ὅτι ἡ ὀξεῖα ἀναβαίνει ἐξ ἀριζερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ“ (΄) (ὡς καὶ συνήθως γράφεται· καὶ τοῦτο κυρίως ἐννοεῖ τὸ ἀνωτέρω εἰρημένον, τὴν ἐπὶ τὰ ἄνω φορὰν ἔχει. Πορφύριος)· „ἡ δὲ βαρεῖα νεύει καταβαίνουσα ἄνωθεν πρὸς τὰ δεξιὰ (`)“ καὶ τ' ἄλλα ὡσαύτως. Ὁ Διομήδης ὀνομάζει τὲς τόνες καὶ cacumina (κορυφώματα), καὶ fastigia (ἄκρα, οἷον ἀετώματα), διότι (λέγει) ἐπιτίθενται εἰς τὰς τῶν γραμμάτων (τῶν φωνηέντων) κεφαλάς· ὥςε τὰ Λατινικὰ cacumina, fastigia (Διομήδ.), apices (Κυντιλ.), notæ vocum (Γέλλ.) ἐκφράζεσιν ἰδίως τὰ γραπτὰ τῶν τόνων σημεῖα, ὡς τὰ Ἑλληνικὰ, κεραῖαι, χαρακτῆρες, καὶ αὐτὸ τὸ σημεῖα· τὸ δὲ accenti (Κυντιλιαν· Πρισκιαν.), καὶ τὰ toni, tonores, tenores, soni (Κυντιλιαν. Διομήδ.), καὶ τὰ accentiunculæ, voculationes, moderamenta (Γέλλιος, Νιγίδιος) σημαίνεσι κυρίως μὲν τὸν φθόγγον, μεταληπτικώτερον δὲ καὶ αὐτὰ τὰ ὄργανα, ἤτοι τὰ σημεῖα τοῦ φθόγγε τῶν προσῳδιῶν, ὡς τὰ Ἑλληνικὰ προσῳδίαι, καὶ τάσεις φωνῆς, καὶ τόνοι. Ὁμοίως καὶ

(α) Πρόσθες καὶ τὸν ἱερὸν Ἐπιφάνειον (400, μ. Χ.), ὅσις ἀπαριθμεῖ τὰ σημεῖα καὶ τῶν τόνων καὶ τῶν τῆς λέξεως παθῶν (Περὶ ςαθμ. κα, σελ. 158).

τὰ πνεύματα, Λτ. spiritus, καὶ τὰ εἴδη δὲ τῶν τόνων, ἡ ὀξεῖα καὶ βαρεῖα καὶ περισπωμένη, Λτ. acutus, gravis, circumflexus, κτλ. δηλῶσι καὶ τὸν φθόγγον καὶ τὸν χαρακτῆρα τέτων τῶν προσῳδιῶν. Ἀλλ' οἱ περὶ τὸν Ἐννίνιον τὸ μὲν accentus δέχονται ὡς μουσικὴν μελῳδίαν, τὸ δὲ apices καὶ τὸ fastigia ἀποσκυβαλίζεσι· διότι θέλεσιν οἱ ἄνθρωποι τὰς λέξεις γυμνὰς ἀπὸ κεραίας, ὡς περικεφαλαίας δίχως λόφες, κατὰ τὴν Ὁμηρικὴν „ἄφαλον καὶ ἄλοφον κυνέην, ἥ τε καταῖτυξ κέκληται“ (ἰλ. κ, 257), ὁποίαν ἐξαιρέτως ἐφόρεν οἱ κατάσκοποι, διὰ νὰ λανθάνωσι μᾶλλον ἐνεδρεύοντες! ΙΒ) Τελευταῖον, (διὰ νὰ ἐπιφέρωμεν τὴν κορωνίδα τῶν μαρτυριῶν ἐξ αὐτῶν τῶν τονομάχων), ὁ Βόσσιος ἔγραψεν, ὅτι „οἱ Ἀττικοὶ, οἵτινες ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖσον δασυντικοὶ, scribebant, ἔγραφον“ (καὶ ἔπειτα μετανοήσας ἐπιφέρει) „ἢ μᾶλλον ἐπρόφερον (aut potius pronunciabant) ταῶς, ἅνος, αὐαίνειν“. (Voss. de poematum cantu, etc.)· τετέσι, θέλων καὶ μὴ θέλων, καὶ παλαιὰν ὁμολογεῖ, καὶ αὐτὸς μεταχειρίζεται τὴν καθ' ἡμᾶς γραπτὴν τῶν λέξεων προσῳδίαν. Παρομοίως καὶ ὁ Ἐννίνιος, ὅσας λέξεις Ἑλληνικὰς ἀναφέρει δι' ὅλε τε τῦ συντάγματος, τὰς γράφει μὲ τὲς αὐτοὺς καθ' ἡμᾶς τόνες, καὶ μὲ τὰ πνεύματα. Τὸ δὲ κωμικώτερον· τονίζει παρομοίως καὶ δύω ποιημάτια, τὰ ὁποῖα ἐπιφέρει πρὸς ἀπόδειξιν τῆς Ἑλληνικῆς ἁρμονίας καὶ εὐφωνίας· ταῦτα δὲ, μάντευσον ἀναγνῶσα, τίνος εἶναι ποιητοῦ! θέλεις εἰπεῖ βέβαια, τῦ Ἀνακρέοντος, ἢ τοῦ Σοφοκλέες, ἢ ἄλλε τινὸς τῶν ἐνδόξων ἀοιδῶν τῶν Μεσῶν· λανθάνεσαι· καὶ τὰ δύω εἶναι ἀλλογλώσσων Ἑλληνισῶν· τὸ ἓν τὸ μετέγραψε, λέγει, ἀπὸ τὸν Βάρθιον, καὶ τὸ

ἐπιγράφει ἀδέσποτον· τὸ δὲ ἕτερον εἶναι τοῦ Γάλλου Μεναγίου Ἀδωνιασμὸς, σοφοῦ μὲν Ἑλληνισοῦ, ἀλλ' ὄχι βέβαια καὶ Μόσχου τινὸς, ἢ Βίωνος, εἰς τὴν Λυρικὴν ποίησιν. Οὕτως ὁ Ἐννίνιος εἴτε διὰ παχύτητα καὶ ἀναισθησίαν, εἴτε διὰ θεοβλάβειάν τινα καὶ φρενῶν διαφθορὰν, ἀφήσας μυρίας Ἑλληνικὰς, ἐδιάλεξε ξενικάς τινὰς ἀθλίας ᾠδὰς πρὸς παράδειγμα τῆς Ἑλληνικῆς μελῳδίας! ἐπέγραψεν ὅμως ἐπ' αὐτῶν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τὰ σημεῖα τῆς προσῳδίας, καθ' ὅλην τῶν ὁποίων ἀφειδῶς κατέτρεξε γραμματικῶν ἡμῶν κανόνων τὴν ἀκρίβειαν! Καὶ ταῦτα μὲν ἔτοι.

§ ε. Ὁ δὲ σοφὸς Κνίγετος (Knigt, προλεγ. εἰς Ὅμηρ. σελ. 89, 90), ἐχθρὸς καὶ αὐτὸς τῆς τονογραφίας, θεωρεῖ τὴν συνήθη τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης προσῳδίαν, ὡς ἰδίαν τῆς νεωτέρας Ἀττικῆς, ἢ τῆς Κοινῆς ὠνομασμένης διαλέκτου· (ὡς ἐὰν ἡ προσῳδία τῆς νεωτέρας Ἀττικῆς ἠδύνατο νὰ ἦναι πάντη διάφορος τῆς παλαιᾶς, καὶ κατὰ πάντα ἐναντία τῆς τῶν ἄλλων διαλέκτων· ἢ ὡς ἐὰν δὲν διέκριναν οἱ παλαιοὶ Γραμματικοὶ καὶ τὰς μεταξὺ τῆς ἀττικῆς καὶ τῶν ἄλλων διαλέκτων κατὰ προσῳδίαν μερικὰς διαφοράς!). Κατατρέχει δὲ μάλιστα ὁ φιλάρχαιος Κνίγετος τὴν βαρεῖαν· „ἡ βαρεῖα (λέγει) σημαίνει ἀπουσίαν ὀξείας· εἶναι σημεῖον ἄφωνον· εἶναι μηδέν· ἀλλὰ πῶς ἀπὸ τὸ μηδὲν καὶ τὴν ὀξεῖαν συντίθεται ἡ περισπωμένη;" —"Ηθελέ τις ἀξίως ἀποκριθῆ, καθὼς ἀπὸ τὸ μηδὲν καὶ ἀπὸ τὸ ἓν σύγκειται ὁ δέκα ἀριθμός! —Ἀλλὰ τίς τον εἶπε τὸν ἄνδρα τὸν σοφὸν, ὅτι ἡ βαρεῖα εἶναι μηδέν; ἢ μήπως ὀξείας ἀπουσία εἶναι παντελὴς ἔλλειψις φωνῆς, ὡς τὸ σκότος ἔλλειψις φωτός; Ἀλλ' ὅ,τι δὲν εἶναι ὀξὺ, εἶναι βαρὺ

(πρὸς τὸ ὁποῖον παρέβαλε τὴν βαρύτητα τῆς φωνῆς ὁ Ἀριστοτέλης)· καὶ οἱ παλαιοὶ Γραμματικοὶ, συμφώνως μὲ τὸς ἀρχαιοτάτες Μουσικοὺς, ὥρισαν τὴν βαρεῖαν, ἄνεσιν φωνῆς, καὶ ὁμαλισμόν· καὶ ἄνεσις μὲν εἶναι, ὅταν ἡ φωνὴ καταβαίνῃ ἀπὸ ὀξυτέρου τόπου εἰς βαρύτερον, ἤτοι χαμηλότερον· ἡ ἄνεσις εἶναι θέσις, ἢ κατένεξις (χαμήλωσις) τῆς φωνῆς· καθὼς πάλιν εἶναι ἄρσις, ἢ ἀνένεξις (ὕψωσις), ἡ κατὰ τὴν ὀξεῖαν ἐπίτασις αὐτῆς (ὡς εἶπε κάλλιστα ὁ Πρισκιανός· ἄρσιν καὶ θέσιν λέγων ὄχι τὴν ἐκ τῆ ποιητικῆ ῥυθμῆ τῶν συλλαβῶν, ἀλλὰ τὴν ἐν τῇ συνήθει προφορᾷ τῶν λέξεων)· ἐκ ταύτης τῆς ἄρσεως καὶ τῆς θέσεως, ἤτοι τῆς ὀξείας καὶ βαρείας τάσεως, συνάμα γινομένης, συναιρεῖται ἡ περισπωμένη (ἐδέχθη δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Κνίγετος καὶ ἔγραψε μόνην τῶν τόνων τὴν περισπωμένην, ὡς ἁπλῆν σημεῖον συναιρέσεως!) (α). Ὅταν δὲ καταβᾶσα ἡ φωνὴ προφέρῃ τὰς ἑπομένας τῆς

(α) „Ἡ περισπωμένη κατὰ περίκλασιν· περίκλασις δὲ φωνῆς λέγεται ἡ ἐν τῷ αὐτῷ ἀνένεξις καὶ κατένεξις· μὴ ἐπιμενούσης τῆς φωνῆς ἐν τῇ ἀνατάσει, ἀλλὰ μετὰ τὸ διαταθῆναι καταφερομένης“ (Πορφύρ. Σχ. εἰς Διον. Θρᾷκα). Διὰ τοῦτο πᾶν μακρὸν φωνῆεν περισπώμενον ἐκλαμβάνεται ὡς συγκείμενον ἐκ δύω βραχέων, τὸ μὲν πρῶτον κατὰ ἄρσιν ἢ ὀξεῖαν τάσιν τῆς φωνῆς, τὸ δὲ δεύτερον κατὰ θέσιν βαρυτόνως προφερόμενον, οἷον σοῦμα, ὅθεν σῶμα. Διὰ τοῦτο οὐδ' εἰς τὴν προπαραλήγουσαν τίθεται ἐδέποτε περισπωμένη· ἐπειδὴ πρὸς σύσασιν αὐτῆς πρέπει ἐξ ἀνάγκης νὰ τονισθῇ πρῶτον ἡ προπροπαραλήγουσα (ὡς δοῦδεκα=δῶδεκα)· τὸ ὁποῖον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, καὶ ἁπλῶς εἰς τὴν ἀνθρωπίνην γλῶσσαν εἶναι ἀφύσικον (βλ. Δ. Ἁλικαρ. Συνθ. ια, καὶ Κικέρ. Orat. 18)· γράφομεν λοιπὸν δώδεκα ἤτοι δοῦδεκα, ὡς κώμη, ἤτοι, κοῦμη, βαρυτόνως, τουτέστιν ἀνοξύντως προφερομένου τοῦ πρώτου τῶν δύω οο=ω, κτλ.

λέξεως συλλαβὰς ὁμαλῶς εἰς τὸν αὐτὸν, εἰς τὸν ὁποῖον καὶ κατέβη τόνον, ἢ ἦχον, τοῦτο κυρίως λέγεται ὁμαλισμὸς (ἤτοι, ἴσον, ὡς ἐκφράζει τὸν ὁμαλισμὸν ἡ καθ' ἡμᾶς Μεσική)· τουτέστιν ὁμαλὴ καὶ χαμηλὴ κίνησις φωνῆς (καθὼς ὅταν τις ἐπὶ βαθμίδος ἀναβὰς, ἔπειτα καταβαίνῃ, καὶ βηματίζῃ εἰς τὸ ἴσον ἔδαφος). Διὰ τοῦτο καὶ εἰς ὅλας τὰς ἑκάσης λέξεως συλλαβὰς, τὰς ἐπὶ τοῦ βαρέος τούτου τόνου καθ' ὁμαλισμὸν προφερομένας, οἱ παλαιοὶ γραμματικοὶ ἐπέγραφον τὴν βαρεῖαν, τὴν ὁποίαν ὁ Μοσχόπουλος καὶ ὠνόμασεν ἰδίως „τόνον συλλαβικόν“· καὶ πρὸ τούτου δώδεκα αἰῶνας ὁ Ἁλικαρνασσεὺς Διονύσιος, „ἢ τὸν ὀξὺν (εἶπε) τόνον ἔχουσα [συλλαβὴ] μία ἐν πολλαῖς βαρείαις ἔνεσι“ (περὶ Συνθ. ια). Ἰδιαίτατος δὲ τόπος τῆς βαρείας ἔμεινεν ἡ λήγουσα· ὅθεν εἶπαν καὶ λέξεις βαρυτόνους, ὅσαι δὲν ἔχουσιν ὀξεῖαν, ἢ περισπωμένην εἰς τὴν τελευταίαν συλλαβὴν, ἀλλ' εἶναι παροξύτονοι (ὡς, τύπτω), ἢ προπαροξύτονοι καὶ προπερισπώμεναι. Τίθεται δὲ πολλάκις ἡ βαρεῖα καὶ ἀντὶ ὀξείας ἐπὶ λέξεων ὀξυτόνων, κειμένων κατὰ συνέπειαν (ὡς, αὐτὸς γὰρ τὸν υἱὸν ὁ πατήρ)· καὶ τοῦτο ὀρθῶς· διότι τούτων τῶν κατὰ συνέχειαν συνημμοσμένων λέξεων τὸν τόνον ἡ φωνὴ προφέρει ὄχι κατ' ἐπίτασιν ὀξεῖαν, ἀλλὰ μᾶλλον χαμηλότερον ἢ βαρύτερον· καὶ τονίζει μὲν ἐξ ἀνάγκης τὴν λέξιν, ἀλλ' ὅμως ὑφειμένως, καὶ βραδύτερον, καὶ (ὡς εἶπεν ὁ Ἀριστόξενος περὶ τῆς βαρύτητος) „κάτωθεν ἀναφερομένῃ τῷ πνεύματος“. Διὰ τοῦτο πάλιν ὁ Ἁλικαρνασσεὺς εἶπε τὸ Νομᾶς βαρυτονούμενον, τουτέστι περισπώμενον εἰς τὴν λήγουσαν, τῆς ὁποίας κυρίως τόπος εἶναι ἡ μετὰ τῆς ὀξείας συναπαρτίζουσα

τὴν περισπωμένην βαρεῖα τάσις τῆς φωνῆς (βλ. ὄπισθ. σελ. 634.).

§ ς. Σῴζει ταύτας τὰς περὶ τοὺς τόνους διαφορὰς καὶ ἡ κοινῶς λαλουμένη γλῶσσα τῶν νῦν Ἑλλήνων (κἄν τινες τῶν νεωτέρων Ἑλληνιστῶν ἐνόμισαν, ὅτι δὲν προφέρομεν πλέον, εἰ μὴ τὴν ὀξεῖαν μόνον)· διότι καὶ τὴν βαρεῖαν ἐκφωνοῦμεν, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖσον, εἰς τὰς κατὰ συνέπειαν ὀξυτόνους λέξεις· καὶ τὴν ὀξεῖαν διακρίνομεν, ἐντονώτερον καὶ κατ' ἀνάτασιν φωνῆς προφέροντες τὴν ὀξυτονουμένην συλλαβὴν καὶ ἄλλοτε, καὶ ὅταν ἐρωτῶμεν (ὡς, τίς τον ἔκαμε κριτήν;)· ἀλλὰ καὶ τὴν περισπωμένην, ἂν καὶ σπανίως, ἀλλ' ὅμως ἐκφέρομεν, ὡς ὅταν κατὰ τόπους ἐκφωνῶσι, τὸν ἴλδα (ἴδα = εἶδα), καὶ τὸ δόὸμα (=δῶμα), καὶ ἄλλα τοιαῦτα· ἀλλ' ὡς εἴπομεν, καὶ σπάνια καὶ ὄχι πάντοτε κανονικῶς· διότι δὲν διακρίνομεν συνήθως τὰς κατὰ τοὺς παλαιοὺς μακρὰς καὶ βραχείας τῶν λέξεων συλλαβὰς, ὡς λέγομεν ἀκολούθως (α). Ἐκ δὲ τῶν πνευμάτων ἀπέβαλε τὴν δασεῖαν ἡ συνήθεια· καὶ εἶναι πάντοτε ψιλωτικὴ, καθὼς ἐσυνείθιζεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖσον καὶ ἡ παλαιὰ Αἰολικὴ, πολλάκις δὲ καὶ ἡ Ἰωνική. Ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτοὺς τοὺς χρόνους τοῦ Ἀριστοτέλους ἡ δασεῖα δὲν ἐπροφέρετο μετὰ πολλοῦ πνεύματος (ὡς τὸ Γερμανικὸν h), ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον λεπτότερον (ὡς τὸ Γαλλικ. h)· διὰ τοῦτο καὶ τὸ ψιλούμενον οὐ ἐσύγχυζον

(α) Παρατηρήσεως ἀξία εἶναι καὶ ἡ κατὰ τόπους τῆς Ἑλλάδος ὁπωσδήποτε διαφέρουσα διάπλασις τῆς φωνῆς περὶ τῶν τόνων τὴν προφοράν· οἷον εἰς τὴν Ἐπτάνησον καὶ εἰς ἄλλας νήσους ἡ ὀξεῖα, καὶ μάλισα εἰς τὰς ἐρωτήσεις, ἐκφωνεῖται ὀξύτερον· ἀλλοῦ δὲ πάλιν διακρίνεται σαφέστερον ἡ περισπωμένη· ἀλλὰ ταῦτα εἶναι ἔργον πραγματείας χωριστῆς.

НБ ОНУ імені І.Франка

εὐκόλως οἱ σοφισαὶ μὲ τὸ δασυνόμενον οὗ (βλ. ὄπισθ. σελ. 612)· ὁμοίως καὶ τὸ „ὁδὸς, ἣν βαδίζεσι, μετὰ τοῦ ὁδὸς τῶν θυρῶν“ (τὸ κατώφλιον. βλ. Ἀριστοτ. Ῥητορ. πρὸς Ἀλέξ. καὶ σοφις. ἐλέγχ. δ.)· καὶ εἰς πολλὰς δὲ λέξεις εἴτε κατὰ διάλεκτον, εἴτε καὶ διὰ λεπτότητα τῆς προφορᾶς ἡ δασεῖα ἀνταλλάσσεται μὲ τὴν ψιλήν· ὡς, ἕδνον, ἔδνον· ἁλέα, ἀλέα (ἅλω καὶ ἄλω, ἕλω, εἵλη, ἅλιος, ἥλιος, καὶ Ἀττικ. καὶ Ἰων. ἀπηλιώτης, ἀντὶ ἀφηλιώτης)· ἐλπὶς, καὶ ἐν ἐπιγραφῇ, ἑλπὶς (ὅθεν τὰ Λατιν. Helpis, Helpidius)· οἴμη καὶ οἵμη (ὅθεν προοίμιον, φροίμιον· ὡς ἐκ τῆ ὁδός, προ-όδὸς, τὸ φρῆδος), κτλ. Ὡσαύτως καὶ εἰς παλαιὰς ἀττικὰς ἐπιγραφὰς πολλαὶ λέξεις δασυνόμεναι γράφονται χωρὶς τοῦ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις σημείῳ τῆς δασείας Η· οἷον εἰς ἐπιγραφάς τῆς 92—95, Ὀλυμπιάδος (τῷ 408—396, π. Χ.), ΟΥ Η ΠΟΛΙΣ (οὗ ἡ πόλις)· ΟΝ Ε ΝΙΚΕ (ὃν ἡ Νίκη)· ΟΝ ΙΕΡΟΚΛΗΣ (ὃν Ἱεροκλῆς), κτλ. καὶ εἰς ἄλλας τῆς 80 καὶ 87 Ὀλυμπιάδος (τῷ 454—428, π. Χ.) ΑΛΙΕΥΣΙ (ἁλιεῦσι)· ἐνίοτε δὲ τὸ Η γράφεται ἄῤῥητον προηγεμένε ἀποστρόφε, ὡς, ΑΗΕΡΜΗΣ (δ' Ἑρμῆς), ΑΗΟΙ, ἢ κατ' ἄλλες ΑΟΙ (δ' οἱ), κτλ. (α). Φαίνεται λοιπὸν ὅτι εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν ὁ πνευματισμὸς ἐπροφέρετο δασύτερος· ἀλλὰ μὲ τὸν χρόνον ἡ δασύτης καὶ εἰς αὐτὲς τοὺς Ἀττικοὺς ἀπέβη ὁμαλωτέρα, ὅθεν καὶ εὐκόλως ἐξέπιπτεν ἀπὸ πολλὰς λέξεις εἰς τοῦ ὄχλε μάλισα τὰ στόματα· ὅτι δὲ ἡ ψιλὴ καὶ δασεῖα ἐμορφώθησαν ἐκ διατομῆς τοῦ Η (καὶ ἴσως πολὺ πρότερον τοῦ Ἀριστοφάνες), εἴπομεν

(β) Βλ. Βοικχέρε Συλλογ. Ἑλλην. ἐπιγραφ. τόμ. Α. σελ. 31, 232,—33, 292, 301.

ἐν τοῖς ἔμπροσθεν· καὶ σῴζονται τὰ ἡμίτομα εἰς πολλὰ καὶ τοῦ δεκάτου αἰῶνος καὶ νεώτερα χειρόγραφα, ὅπου γράφεται ⸗ καὶ ⸗ ἀντὶ ‘ καὶ ’.

§ ζ. Ταῦτα περὶ προσῳδίας καθόλου πρὸς τὰς ἀντιτονισάς· λέγομεν δὲ ἤδη κατὰ μέρος περὶ προσῳδίας ποιητικῆς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε.

ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΩΙΔΙΑΣ ΠΟΙΗΤΙΚΗΣ.

§ α. Πολλοὶ τῶν Ἐρασμιτῶν, συνιδόντες φρονίμως τὴν περὶ τῆς προσῳδίας πλάνην τῶ Βοσσιανοῦ καὶ Ἐννινιακοῦ συσήματος, συνέσειλαν τὴν τότε χρῆσιν εἰς μόνα τὰ ποιήματα· πάντα δὲ τὰ πεζὰ συγγράμματ᾽ ἀναγινώσκουσι κατὰ τὴν καθ᾽ ἡμᾶς προσῳδίαν. Ἀλλὰ καὶ τῶν Ῥαϋχλινείων Ἑλληνιστῶν ὡσαύτως ἄνδρες σοφοὶ καὶ περικλεεῖς ἀποδέχονται τὴν κατὰ τὸ μέτρον ἀνάγνωσιν τῶν ποιημάτων, καὶ μάλιστα τοῦ Ὁμήρου, τονίζοντες μὲν τοὺς τόνους εἰς τὴν ἄρσιν ἑκάστου ποδὸς, παραμελοῦντες δὲ τοὺς φυσικοὺς τῶν λέξεων τόνους. Ἔχουσι δὲ πρὸς τοῦτο λόγους μεγάλους καὶ ἰσχυρούς, τοὺς ὁποίους ἐκθέτομεν ἐφεξῆς.

НБ ОНУ імені І. Мечникова

§ β. Ἡ ποιητικὴ προσῳδία διαφέρει τῆς προσῳδίας τοῦ πεζοῦ λόγου· ἡ πρώτη σύγκειται κυρίως ἀπὸ τὸν ῥυθμὸν τοῦ μέτρου καὶ τὸν χρόνον τῶν συλλαβῶν· ἡ δὲ τοῦ πεζοῦ καὶ κοινωνικοῦ λόγου ἀπὸ τὸν κανονικὸν ἑκάσης λέξεως τονισμόν, ὅσις δὲν διακρίνει πολλάκις τὴν μακρὰν ἢ τὴν βραχεῖαν συλλαβήν. Ὁ τόνος εἶναι πάσης λέξεως ἰδίως ἄρσις ἢ ἐπίτασις συλλαβικὴ, συγκεντρόνων πάσας τὰς λοιπὰς αὐτῆς συλλαβὰς (τὰς κατὰ θέσιν ἢ ἄνεσιν φωνῆς προφερομένας) εἰς μίαν ἑξίαν καὶ μίαν ἀρχὴν μονοποιὸν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐρείδεται τὸ νόημα· ὁ δὲ ποιητικὸς διορισμὸς τῷ χρόνῳ τῶν συλλαβῶν κατασκευάζει ἄλλην ἰδίαν ἄρσιν καὶ θέσιν ἑκάστῃ ποδὸς, καὶ συναρμολογεῖ τὸν στίχον ὡς μίαν μόνην λέξιν ρυθμικήν· διὰ τοῦτο πολλάκις δὲν συμφωνοῦσιν οἱ τόνοι τῶν λέξεων μὲ τὰς ἄρσεις ἑκάστῃ ποδός, ἀλλ' ἐμπίπτουσι καὶ εἰς τὰς θέσεις· ἐκ δὲ τούτου λύεται (λέγεσιν) ὁ ρυθμὸς, καὶ τὸ ἔπος ἀποβαίνει ἐκμελὲς καὶ ἄμετρον· Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ εἰς τοὺς στίχους τόνος καὶ χρόνος, ἢ μέτρον, δὲν ἀντιφάσκουσι πρὸς ἄλληλα, πρέπει ἐξ ἀνάγκης νὰ παραχωρῶσιν οἱ μερικοὶ τόνοι τῶν λέξεων εἰς τὸ μέλος τοῦ ποιητικοῦ ῥυθμοῦ, καὶ νὰ μὴ φυλάττωνται ἀλλοῦ, εἰ μὴ ὅπου ἡ τονικὴ προσῳδία τύχῃ σύμφυτος καὶ σύμφωνος μὲ τὴν ἄρσιν ἢ ἔμφασιν τοῦ ῥυθμοῦ· ὡς εἰς τὸν ἑφεξῆς στίχον.

Μάντι κα|κῶν ἐ| πώποτε | μοὶ τὸ| κρήγυον| εἶπας.

§ γ. Ἄλλος λόγος ἐπίσης ἰσχυρὸς τῆς κατὰ χρόνον ἀπαγγελίας τῶν στίχων εἶναι τὸ παράδειγμα τῆς Λατινικῆς ποιήσεως, ἥτις, ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς διαπλασθεῖσα, καθυποτάσσει τοὺς τόνους τῶν λέξεων εἰς τὸ μέλος τοῦ ποιητικοῦ

* *

ῥυθμοῦ· οἷον τὸ Λατινικὸν cáno, εἰς τὸν πεζὸν λόγον προφέρεται παροξύτονον, τὰ δὲ, Itália καὶ prófugus, προπαροξύτονα· ἀλλ' ὅμως εἰς τὴς σίχυς ἀποβάλλεσι τὸν ἴδιον τόνον αἱ λέξεις αὗται, προφερόμεναι συμμέτρως καὶ συμφώνως μὲ τὸν ποιητικὸν ῥυθμόν· ὡς τὰ τῆς Αἰνειάδος τοῦ Βιργιλίε·

'Arma vi|rùm que ca|nò Tro|jaé quî| primus ab|ôris
'Itali|àm fa|tò profu|gùs La|vínia| vénit.

ὡσαύτως λοιπὸν πρέπει νὰ ἐκφωνῶνται καὶ τὰ Ἑλληνικὰ ἑξάμετρα· οἷον

Μῆνιν ἀ|εῖδε θε|ὰ Πη|λῄϊα|δεώ Αχι|λῆος, κτλ.

§ δ. Φαίνονται δὲ καὶ ἄλλαι δείξεις ἰσχυροποιῆσαι τὴν δόξαν ταύτην. Καὶ πρῶτον μὲν ὁ λογιώτατος τῶν φιλοσόφων Ἀριστοτέλης εἰς τὴν προμνημονευθεῖσαν αὐτῆ ῥῆσιν „ἐν δὲ τοῖς γεγραμμένοις ἢ ΠΟΙΗΜΑΣΙ μᾶλλον (γίνεται σόφισμα)" ὑποδεικνύει τὴν κατὰ ῥυθμὸν ἐκφώνησιν τῶν ποιημάτων· διότι (καθὼς εἴπομεν) ἡ λέξις ὑποτασσομένη εἰς τὸ μέτρον ἀποβάλλει τὸν ἴδιον τόνον, ἢ τὸν μεταβιβάζει, καὶ συμπίπτει μὲ ἄλλην λέξιν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν πρότερον ὁ τόνος μόνος τὴν διέκρινεν (ὡς τὸ δίδομεν ἀπὸ τὸ διδόμεν)· ὅθεν γίνεται τὸ παρὰ τὴν προσῳδίαν σόφισμα. Ὁ δ' Ἁλικαρνασσεὺς Διονύσιος λέγει ῥητῶς, ὅτι ἡ ᾠδικὴ μοῦσα καθυποτάσσει τὰς λέξεις εἰς τὸ μέλος· ἰδοὺ αἱ λέξεις τε αὐταί. „Διαλέκτου (τοῦ πεζοῦ καὶ κοινωνικῆ λόγε) μὲν ἓν μέλος ἑνὶ μετρεῖται διασήματι, τῷ λεγομένῳ διὰ πέντε, ὡς ἔγγισα· καὶ οὔτε ἐπιτείνεται πέρα τῶν τριῶν τόνων καὶ ἡμιτονίε ἐπὶ τὸ ὀξὺ, οὔτε ἀνίεται τῆ χωρίε τέτε πλεῖον ἐπὶ τὸ βαρύ.—Ἡ δὲ ὀργανική τε καὶ ᾠδικὴ μῆσα—καὶ τὸ διὰ πασῶν, καὶ τὸ διὰ πέντε μελῳδεῖ, καὶ τὸ διὰ τεσσάρων, καὶ τὸ διάτονον, καὶ τὸ ἡμι-

τόνιον (κτλ.).-Τάς τε λέξεις τοῖς μέλεσιν ὑποτάττειν ἀξιοῖ, καὶ ἐ τὰ μέλη ταῖς λέξεσιν, ὡς δῆλον ἐκ τῶν Εὐριπίδε μελῶν-„Σῖγα, σῖγα· λεπτὸν ἴχνος ἀρβύλης τιθεῖτε· μὴ κτυπεῖτε— Ἀποπρόβατ' ἐκεῖσ' ἀπόπροθι κοίτας". ἐν γὰρ δή τούτοις τὸ „Σῖγα, σῖγα λεπτόν" ἐφ' ἑνὸς φθόγγε μελῳδεῖται, καὶ τοι τῶν τριῶν λέξεων ἑκάςη βαρείας τε τάσεις ἔχει καὶ ὀξείας· καὶ τὸ Ἀρβύλης ἐπὶ (ἴσως, τῇ) μέσῃ συλλαβῇ τὴν τρίτην ὁμότονον ἔχει, ἀμηχάνε ὄντος ἓν ὄνομα δύω λαβεῖν ὀξείας· καὶ τοῦ Τιθεῖτε βαρυτέρα μὲν ἡ πρώτη γίνεται, δύω δὲ μετ' αὐτὴν ὀξύτονοί τε καὶ ὁμόφωνοι· τοῦ Κτυπεῖτε ὁ περισπασμὸς ἠφάνισαι· μιᾷ γὰρ αἱ δύω συλλαβαὶ λέγονται τάσει· καὶ τὸ Ἀποπρόβατ' ἐ λαμβάνει τὴν τῆς μέσης συλλαβῆς προσῳδίαν ὀξεῖαν, ἀλλ' ἐπὶ τὴν τετάρτην συλλαβὴν καταβέβηκεν ἡ τάσις τῆς τρίτης. Τὸ δ' αὐτὸ γίνεται καὶ περὶ τοὺς ῥυθμούς· ἡ μὲν γὰρ πεζὴ λέξις οὐδενὸς οὔτε ὀνόματος οὔτε ῥήματος βιάζεται τοὺς χρόνες· ἀλλ' οἵας παρείληφε τῇ φύσει τὰς συλλαβάς, τάς τε μακρὰς καὶ τὰς βραχείας, τοιαύτας φυλάττει· ἡ δὲ ῥυθμικὴ καὶ μεσικὴ μεταβάλλεσιν αὐτὰς μειῶσαι καὶ αὔξεσαι, ὥςε πολλάκις εἰς τἀναντία μεταχωρεῖν· ἐ γὰρ ταῖς συλλαβαῖς ἀπευθυνεσι τοὺς χρόνες, ἀλλὰ τοῖς χρόνοις τὰς συλλαβάς" (περὶ Συνθ. τμ. ια). Ἀλλὰ καὶ ὁ Πλέταρχος ἱσορεῖ τὸν Φίλιππον ὅτι ἐπρόφερε τὴν ἀρχὴν τοῦ ψηφίσματος τοῦ Δημοσθένες „πρὸς πόδα διαιρῶν" (διαχωρίζων τὰς λέξεις μετρικῶς εἰς πόδας εἶχου ἰαμβικοῦ), „καὶ ὑποκρούων" (ὑποψάλλων· καὶ κρούων ἴσως καὶ τὸ ἔδαφος μὲ τὸν πόδα,

Δημο|σθένῃς |Δημο|σθένες| Παια|νιεὺς|
Τάδ' εἶ|πε . . . . . (Πλέτ. Δημοσθ. § ω)

εἶπε δὲ καὶ ἀλλαχοῦ ὁ Πλούταρχος „τῶν ἰαμβείων τὰ μὲν λέγεσθαι παρὰ τὴν κροῦσιν, τὰ δὲ ᾄδεσθαι“ (περὶ Μουσικ. σελ. 1141). Καὶ τὰ ἑξάμετρα δὲ ἔπη ἐψάλλοντο, κατὰ τὸς παλαιούς· „Χαμελαίων δ' ἐν τῷ περὶ Στησιχόρου καὶ μελῳδηθῆναί φησιν ὐ μόνον τὰ Ὁμήρου, ἀλλὰ καὶ τὰ Ἡσιόδου καὶ Ἀρχιλόχου, ἔτι δὲ καὶ Μιμνέρμου καὶ Φωκυλίδου“ (Ἀθήν. βιβλ. ιδ, σελ. 620, καὶ 652). Ἐκ τούτων λοιπὸν καὶ ἄλλων τοιούτων ἀποδείξεων φαίνεται ἀναγκαία ἡ κατὰ ῥυθμὸν ἀπαγγελία τῶν στίχων.

§ ε. Ἀλλ' ἄραγε μόνον κατὰ ῥυθμὸν ἐπρόφερον πάντοτε τοὺς στίχους τοὺς ὁμοειδεῖς (οἷον τοὺς ἑξαμέτρους καὶ ἰάμβους) οἱ παλαιοί; τὸν δὲ τόνον τῶν λέξεων ἠμέλουν παντάπασι, καθὼς δοξάζουσιν οἱ νεώτεροι; τοῦτο δὲν φαίνεται βέβαιον· ἀλλ' ἔχει μάλιστα καὶ πολλὰς ἀντιῤῥήσεις, καθὼς νομίζω, οἷον τὰς ἐφεξῆς.

§ ς. Α) Ἡ ἄρσις ἢ ἀνάτασις τῆς φωνῆς εἰς τὴν εἰσβολὴν τοῦ ῥυθμοῦ, ἢ τοῦ μέτρου τοῦ ποδὸς, διέφερεν ἐξ ἀνάγκης ἀπὸ τὴν ἐπὶ τῆς κοινῶς τονιζομένης συλλαβῆς ἄρσιν ἢ ἀνάτασιν τῆς φωνῆς· αὕτη δὲ ἡ διαφορὰ εἶναι ἀδιόριστος, καὶ εἰσέτι ἄγνωστος διὰ τὴν ἐν τοῖς πλείστοις ἄγνοιαν τῆς παλαιᾶς Ἑλληνικῆς μουσικῆς. Οἱ νεώτεροι διακρίνουσιν εἰς τὰς γλώσσας των τὰ μακρὰ καὶ τὰ βραχέα διὰ μόνου τοῦ τόνου· ἀλλ' εἰς τὴν γλῶσσαν τὴν Ἑλληνικὴν ὁ τόνος δὲν ἔκαμνε πάντοτε μακρὰν τὴν συλλαβήν. Καὶ αὐτὰς τὰς ἐκ βραχέων ὅλας συγκειμένας Λατινικὰς λέξεις, pópulus, génitor, ingénium, κτλ. καὶ τὰς πυῤῥιχίους, míhi, génus, καὶ τὸν τρίβραχυν fácere προφέρουσι κατὰ τὴν τονικὴν προσῳδίαν δίχως τινὸς μάκρους, καὶ αὐτοὶ οἱ νομίζοντες ἀφύσικον τὴν διαμάχην τῶ χρόνου

πρὸς τὸν τόνον τῶν συλλαβῶν. Δὲν ἐμήκυνε πάντοτε τὴν συλλαβὴν οὔτε ἡ ἄρσις τοῦ ποιητικοῦ ῥυθμοῦ, ὡς εἰς τοὺς πυῤῥιχίους πόδας, καὶ τοὺς τριβράχεις, οἷον „ἄγετε, φέρετε,“ κτλ. Καὶ ἡ μακρὰ δὲ συλλαβὴ πολλάκις εὑρίσκεται δίχως τόνε καὶ εἰς τὴν θέσιν τῆ ῥυθμοῦ, ὡς εἰς τοὺς σπονδείους· καὶ πάλιν ἡ βραχεῖα μηκύνεται, κτλ. Ὁ κλεινὸς Βιλοϊσὼν ἐνόμισεν, ὅτι ἡ μὲν μακρὰ συλλαβὴ ἔχει χρόνον δύω κρόσεων ἢ κτύπων ῥυθμικῶν, ἡ δὲ τονιζομένη βραχεῖα, ἑνὸς καὶ ἡμίσεως· ἀλλ᾽ ἡ δόξα τε ἀπεδείχθη ψευδής· ἡ τονιζομένη βραχεῖα συλλαβὴ, ὡς ἡ λὸς τῆ καλὸς, εἶναι βέβαια μακροτέρα τῆς ἀτονίσε, οἷον τῆς λος τῆ φίλος· διότι ὁ τόνος ἀνυψόνων τὴν φωνὴν ἐμποιεῖ τινα χρόνον περὶ τὴν ἐκφώνησιν (Σχ. Ἡφαισίων.)· ἀλλ᾽ ὅμως καὶ ἡ τονιζομένη καὶ ἡ ἀτόνιος βραχεῖα, ὡς πρὸς τὴν μακρὰν, ἐθεωρῆντο πάντοτε χρόνε ἑνός. Ὥςε οὔτε ἡ ἐναντίωσις τῆς ἄρσεως τοῦ ῥυθμοῦ πρὸς τὴν ἐκ τοῦ τόνε ἄρσιν τῆς φωνῆς εἶναι ἀποδεδειγμένη· καὶ ἡ ἐκ τοῦ τόνε μόνε ἐκτασις πάσης συλλαβῆς δὲν εἶναι ἀληθής· τόνος καὶ χρόνος, ἤτοι μῆκος συλλαβῆς, δὲν συνέπιπτον πάντοτε εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν· διὰ τῆτο ὁ Ἁλικαρνασσεὺς Διονύσιος τὸν μὲν χρόνον τῶν συλλαβῶν ἀποδίδει εἰς τὸν ῥυθμὸν, τὸν δὲ τόνον εἰς τὸ μέλος (βλέπε τὸ ἀνωτέρω ἐκτεθὲν χωρίον τε). Ὅθεν δὲν εἶπον ὀρθῶς οἱ εἰπόντες, ὅτι τὸ οὐλομένην, φέρ᾽ εἰπεῖν, τονιζόμενον ἀποδίδει τὸ με μακρόν· ὁ δὲ σοφὸς Κνίγετος, δὲν ἐξεύρω πόθεν πληροφορηθεὶς, ἐπρόσθεσεν, ὅτι, „καὶ συντονώτερον ἢ ταχύτερον εἰς τὰς βραχείας ταύτας συλλαβὰς ὁ τόνος προφερόμενος, ἂν καὶ δὲν ἐκτείνει τὸ φωνῆεν, ἀλλ᾽ ὅμως διπλάζει τὸ σύμφωνον· καὶ

τὸ οὐλομένη γίνεται οὐλομέννη!" πόσα σύμφωνα διπλάζονται καὶ δίχως τόνε! ὡς, νώνυμος, νώνυμνος· ἔβαλε, ἔβαλλε, κτλ.! Β) Οὐδεμία γλῶσσα δὲν μεπαχειρίζεται ἄλλην μὲν εἰς τὰ ποιήματα τονικὴν προσῳδίαν, ἄλλην δὲ, πάντη πάντως ἀπάδουσαν καὶ ἀντιφωνοῦσαν, εἰς τὸν λόγον τὸν πεζόν. Καὶ αὐτῆς τῆς Λατινικῆς ἡ κατὰ τοὺς στίχους ἐνίοτε γινομένη ὑποταγὴ τοῦ φυσικοῦ τῶν λέξεων τόνου εἰς τοῦ μέτρου τὸν ῥυθμὸν δὲν ἀποδεικνύει τὴν ἀνάγκην τῆς αὐτῆς καὶ τῶν Ἑλληνικῶν στίχων ἀπαγγελίας. Ἐπειδὴ, πρῶτον μὲν τίς μας βεβαιόνει, ὅτι, καθὼς προφέρουσι τὴν σήμερον τὰ ἔπη τοῦ Βιργιλίου οἱ Λατινισαὶ, παρομοίως τὰ ἐπρόφερε καὶ αὐτὸς ὁ Βιργίλιος; ὀλίγα καὶ σκοτεινὰ περὶ τούτου ἐλάλησαν ὅ,τε Κυντιλιανὸς καὶ πολὺ ὕστερον ὁ Πρισκιανὸς καὶ οἱ λοιποί. Εὑρέθησαν δὲ καί τινες τῶν νεωτέρων σοφῶν, οἵτινες εἶπον, ὅτι τὰ Λατινικὰ ἔπη πρέπει νὰ ἀναγινώσκωνται καὶ κατὰ τὸν τόνον. Ἔπειτα, κἂν ὑποτεθῇ ἀληθὴς καὶ βεβαία ἡ κατὰ χρόνον μόνον ἀρχαία τῶν Λατινικῶν στίχων ἀπαγγελία, ἀλλ' ἡ ῥυθμικὴ προσῳδία τῶν Λατίνων εἶναι διπλῆ, μία μὲν καὶ κυρία, ἡ παλαιὰ, ἡ ἐκ τοῦ κοινοῦ δηλονότι τῶν λέξεων τόνου, ὅστις διορίζει τὸ μῆκος καὶ τὸν ῥυθμὸν τῶν συλλαβῶν (καθὼς καὶ εἰς τὴν Γερμανικήν)· ἑτέρα δὲ ἡ μετὰ ταῦτα φιλοτεχνηθεῖσα κατὰ μίμησιν τῆς Ἑλληνικῆς προσῳδίας· ἀλλ' ὅμως καὶ εἰς ταύτην οἱ Ῥωμαῖοι ποιηταὶ σπεδάζουσι νὰ ἐφαρμόζωσι τὴν ἄρσιν τοῦ μέτρου πρὸς τὸν τόνον τῆς λέξεως, καὶ σπανίως τοῦτον ἀμελοῦσιν· ἂν δέ ποτε βιασθῶσι νὰ μετακινήσωσι τὸν τόνον πρὸς τὴν ἄρσιν τοῦ ποδός, τοῦτο τὸ κάμνουσιν εἰς διωρισμένας καὶ λέξεις καὶ χώρας

τοῦ ἑξαμέτρου. Εἰς δὲ τὴν Ἑλληνικὴν στιχοποιΐαν οὔτε ἐκ τῶν τόνων ἐξήρτηται ἡ ποιητικὴ προσῳδία, καὶ ὁ τονισμὸς τῶν λέξεων (οἷον ὁ τῆς ληγέσης, κτλ.) διαφέρει, καὶ ποικίλλεται πολὺ πλέον παρὰ τὸν Λατινικόν. Ὥστε δὲν εἶναι πιθανὸν ὅτι παρημέλουν τόσον συχνῶς οἱ Ἕλληνες τὸν τόνον εἰς τὰς στίχους των, καθὼς οἱ Λατῖνοι σπανίως τὸν ἰδικόν των. Γ) Ὁ Ὅμηρος διὰ τῦ τόνου ὄχι μόνον εἰς τὴν ἄρσιν ἐμήκυνε τὴν βραχεῖαν συλλαβὴν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν θέσιν, ὡς Αἰόλος, καὶ τ᾽ ἄλλα, περὶ τῶν ὁποίων εἴπομεν· καὶ τὴν μακρὰν ἡγεμένην, ἢ ἑπομένην μετὰ τὸν τόνον, δι᾽ αὐτοῦ τούτου συνέσελλεν· ἐνίοτε δὲ καὶ τὴν τονιζομένην ἐπὶ θέσεως μετεχειρίζετο βραχεῖαν, ὡς, „εἰς ἵππους ἅλε|ται (ἰλ. λ. 192, ἀντὶ ἅλῃται. ἄλλοτ᾽ ἐκθλίβει ὁ τόνος τὸ ἕτερον λ. ὡς εἰς τὸ Ἀχιλεὺς, κτλ. βλ. ἔμπροσθ. σελ. 609)· καὶ καθόλου δὲ ἡ ἀρχαία ποίησις δὲν ἦτο κεχωρισμένη κατὰ τοὺς τόνους ἀπὸ τὸν πεζὸν λόγον (α). Δ) Ὁ Ἀριστοτέλης λέγων περὶ τῆς ἀμφιβολογίας, ὅτι συμβαίνει μᾶλλον εἰς τὰ ποιήματα, διὰ τὴν ἐπιπλοκὴν δηλονότι τοῦ ῥυθμοῦ, δὲν ἀναιρεῖ ὅμως διὰ τούτου καὶ τῶν τόνων τὴν ἐκφώνησιν· τὸ διδομεν (εἰς τὸν στίχον· „Ἥρῃ| λῑσομέ|νῃ διδο|μεν, κτλ.“) πίπτον εἰς τὴν θέσιν τοῦ ποδὸς, ἠδύνατο νὰ προφέρηται καὶ τονιζόμενον ὁπωσδήποτ᾽ ἀμαυρῶς τὴν πρώτην (δίδομεν), ἢ τὴν δευτέραν συλλαβὴν (διδόμεν)· ὅθεν ἐγεννᾶτο τὸ διπλοῦν τῆς ἀμφιβολίας νόημα. Διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὴν φράσιν του ἐπρόσθεσε τὸ μᾶλλον (ποιήμασι

(α) Βλ. τοῦ σοφοῦ Ἑρμάνου, Elementa doctrinæ metricæ. σελ. 56 καὶ 346.

μᾶλλον)· τετέχνιν εὐκολώτερον γίνεται εἰς τὰ ποιήματα τὸ σόφισμα διὰ τὴν περὶ τὴν ἀπαγγελίαν τοῦ ςίχυ συμπλοκὴν τοῦ ποιητικοῦ μέλυς μετὰ τῶν τόνων· εἰ δὲ καὶ ἠμελοῦντο παντάπασιν οἱ τόνοι εἰς τὰ ποιήματα, τότε ὄχι μᾶλλον, ἀλλὰ μάλιςα καὶ πλεῖςα σοφίσματα παρὰ τὴν προσῳδίαν ἤθελαν κατασκευάζει οἱ σοφιςαὶ, συγχύζοντες, φέρ ειπεῖν, τὸ λαῶν μετὰ τοῦ λάων („φιτρῶν| καὶ λά|ων· ἰλ. χ. ὁ τόνος κεῖται εἰς τὴν θέσιν τοῦ ποδὸς), καὶ τὰ, δμώων καὶ δμωῶν, ἱππόκομος καὶ ἱπποκόμος, καὶ ἄλλα μυριάριθμα. Ὁ Ἀριςοτέλης εἶπε καὶ τὸ ἰαμβεῖον μέτρον συνηθέςατον εἰς τὴν κοινὴν ὁμιλίαν· „Ὁ δ' ἴαμβος αὐτή ἐςιν ἡ λέξις ἡ τῶν πολλῶν· διὸ μάλιςα πάντων τῶν μέτρων ἰαμβεῖα φθέγγονται λέγοντες“ (ποιητ. δ)· ἄρα καὶ τοὺς ἰαμβικοὺς ςίχυς δὲν ἐθεώρει τῆς κοινῆς τῶν τόνων προσῳδίας ἐξῃρημένυς. Ὅθεν καὶ ὁ Πλέταρχος εἶπεν, ὅτι τῶν ἰαμβείων τὰ μὲν λέγονται παρὰ κροῦσιν, τὰ δὲ ᾄδονται (καθὼς ἐδίδαξεν ὁ Ἀρχίλοχος)· καὶ περὶ μὲν τῶν μελικῶν ᾠδῶν λέγομεν ἐφεξῆς· τὸ δὲ παρὰ τὴν κρῆσιν λέγεσθαι· εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ ἡ παρακαταλογή· τετέχνι τὸ παρὰ τοῖς νεωτέροις λεγόμενον Recitativum εἶδος τῆς ἀπαγγελίας, καθ' ἣν προφέρονται τὰ ποιήματα ἔγγιςα τῇ καταλογάδην (Ἰταλ. quasi parlando· ὡς τῶν καθ' ἡμᾶς μυσικῶν τὸ, χύμα)· τὸ δὲ καταλογᾶδην καὶ ἡ καταλογὴ σημαίνει „τὸ τὰ ᾄσματα μὴ ὑπὸ μέλει λέγειν“ (Ἡσύχ.)· ὅθεν καὶ τὸ λέγεσθαι παρὰ τὴν κροῦσιν σημαίνει γοργήν τινα, καὶ παρομοίαν τῆς πάντοτε ςαθερῶς τονιζομένης κοινῆς διαλέκτου ἀπαγγελίαν τῶν ἰαμβικῶν ςίχων μετὰ τῇ προσήκοντος ῥυθμοῦ· τῆτο ἐννοεῖ ὁ Πλέταρχος καὶ

εἰς τὴν φράσιν „κατὰ πόδα διαιρῶν καὶ ὑποκρούων". (εἶπε δὲ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης τὴν παρακαταλογὴν ἐν ταῖς ᾠδαῖς παθητικὸν, διὰ τὴν ἀνωμαλίαν· Προβλ. θ. τετέσι διὰ τὸ ἄνισον καὶ συγκεκινημένον τῶν ῥυθμῶν). Ἁπλέστατον ἦτο πιθανώτατα καὶ τὸ μέλος, καθ' ὃ ἐμελῴδησαν τὰ ἔπη των Ὅμηρος καὶ Ἡσίοδος, καὶ τῆς κοινῆς ἀπαγγελίας ἔχι μεγάλην διάσασιν ἀποχωρισμένον· ὅθεν καὶ τὰς ἔν τισι τῶν ἐπῶν αὐτῶν φαινομένας ἀμετρίας ἀπέδωκάν τινες πιθανῶς ὄχι μόνον εἰς τὴν ἀνάγκην τῶ μέτρω, καὶ τὰς τμήσεις τῶν σίχων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ὑπὸ τῆς τονικῆς προσῳδίας κανονιζομένην τῶν λέξεων προφοράν (α). Ε) Ὁ Ἁλικαρνασσεὺς Διονύσιος εἰς τὸ προεκτεθὲν αὐτῶ χωρίον διαγράφει τὴν τῶν τόνων μετακίνησιν, τὴν γινομένην μόνον εἰς τὰς ᾠδάς· πόσον δὲ διαφέρουσι τὰ ἑξάμετρα καὶ τὰ ἰαμβεῖα ἀπὸ τὰς λυρικὰς ᾠδὰς, εἶναι φανερόν· ὅθεν καὶ ὁ Δημοσθένης διακρίνει τὰ ἔμμετρα (σίχες ὁμοειδεῖς καὶ ὁμοιομέτρους, καὶ ῥυθμοὺς τεταγμένους, ὡς τὰ Ὁμηρικὰ ἔπη, κτλ.), ἀπὸ τὰ ᾀδόμενα (τὰ μέλη τῶν ᾠδῶν, οἷον τοῦ Πινδάρω, καὶ τὰ διθυραμβικὰ, καὶ χορικὰ, καὶ τ' ἄλλα· τῶν ὁποίων αἱ σροφαὶ σύγκεινται ἐκ διαφόρων μέτρων καὶ ῥυθμῶν, κατὰ διασηματικὴν μᾶλλον κίνησιν φωνῆς καὶ ποικίλην μελωδίαν προφερομένων (β), ὡς τὰ καθ' ἡμᾶς ἀργῶς καὶ μετὰ μέλους ψαλλόμενα τροπάρια). „Ὥσε καὶ τοὺς τῶν ἐμμέτρων (λέγει ὁ Δημοσθένης) καὶ τοὺς τῶν ᾀδομένων ποιητὰς καὶ πολλοὺς τῶν συγγραφέων

(α) Ἑρμάνν. Element. metric. σελ. 346.

(β) Βλ. Διον. περὶ Συνθ. τμ. ιθ.

ὑποθέσεις τὰ ἐκείνων ἔργα τῆς αὐτῶν μουσικῆς πεποιῆσθαι" (λόγ. ἐπιταφ.). Ἀλλ' ὁ αὐτὸς Ἁλικαρνασσεὺς διαλαμβάνων περὶ τῶν μεταβολῶν, τῶν ἀναγκαίων εἰς ποικιλίαν τῆς περὶ τὴν σύνθεσιν ἁρμονίας, διδάσκει, ὅτι πρέπει νὰ ἦναι „διάφοροι καὶ αἱ τάσεις τῆς φωνῆς, αἱ καλέμεναι προσῳδίαι, κλέπτεσθαι τῇ ποικιλίᾳ τὸν κόρον" (γ). Ὥρε, τοὺς αὐτὲς περὶ συνθέσεως παραγγέλλων κανόνας καὶ εἰς τὰ πεζὰ καὶ εἰς τὰ ἔμμετρα συγγράμματα, συνεισάγει εἰς ταῦτα καὶ τοὺς τόνες τῆς ὡμολογημένης προσῳδίας ἐκείνων, δηλονότι τοῦ πεζοῦ λόγου. Λέγει δὲ καὶ ἄλλαχοῦ, ὅτι „Μουσική τις ἦν καὶ ἡ τῶν πολιτικῶν λόγων ἐπιστήμη, τῷ ποσῷ διαφέρουσα τῆς ἐν ᾠδαῖς καὶ ὀργάνοις, οὐχὶ τῷ ποιῷ· καὶ γὰρ ἐν ταύτῃ καὶ μέλος ἔχουσιν αἱ λέξεις καὶ ῥυθμὸν καὶ μεταβολὴν καὶ πρέπον" (Συνθ. τμ. ια)· Ἐὰν δὲ οἱ Ῥήτορες ἐπρόφερον μετὰ τῶν ῥυθμῶν καὶ τοὺς τόνους, πῶς ὄχι καὶ οἱ Ποιηταί; καὶ ἂν οἱ λόγοι τῶν Ῥητόρων πρέπει νὰ ἀναγινώσκωνται μετὰ τόνων, διὰ τί ὄχι καὶ τὰ ποιήματα; Παραβάλλει δὲ ὁ μουσικώτατος Ἁλικαρνασσεὺς καὶ πολλὰς περιόδους ῥητορικὰς ὡς ὁμοιορρύθμους μὲ στίχους ποιητικούς· οἷον, τὸ κῶλον τοῦ Δημοσθένους „Μήτ' ἰδίας ἔχθρας μηδεμιᾶς ἕνεκα" λέγει, ὅτι εἶναι ἀκριβῶς πεντάμετρον ἐλεγειακὸν, ὡς τὸ „Κοῦραι ἐλαφροπόδων ἵκνεθ' ἁειράμεναι"· καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ τοῦ Ῥήτορος τεμμάχια συγκρίνει παρομοίως (α). τοῦτο μόνον, λέγων, ὅτι διαφέρουσιν

(γ) Αὐτ. αὐτόθ.

(α) Βλ. περὶ Συνθ. τμ. κε. Κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Διονυσίου παρατηροῦ τις καὶ ἄλλα ἑξάμετρα εἰς τὸν Δημοσθένην· οἷον

οἱ καλοὶ λόγοι ἀπὸ τὰ ποιήματα, ὅτι, οὗτοι μὲν εἶναι ποιητικοὶ καὶ εὔρυθμοι καὶ ἐμμελεῖς, τὰ δὲ ποιήματα, ἐῤῥύθμα καὶ ἔμμετρα καὶ μελῳδικά· διότι ταῦτα μὲν περιλαμβάνουσι κατὰ συνέχειαν ὅμοια μέτρα, καὶ ῥυθμοὺς τεταγμένους κατὰ σίχον, ἢ περίοδον, ἢ στροφήν· αἱ δὲ φράσεις αἱ ῥητορικαὶ μέτρα μὲν ἐμπεριέχουσι καὶ ῥυθμοὺς, ἀλλ' ὄχι κατὰ συνέπειαν τοὺς αὐτὲς, ἀτάκτους δὲ καὶ πεπλανημένους, καὶ ἄλλους μετ' ἄλλων ἀφανῶς ἐγκαταμεμιγμένους· καὶ ἀποβαίνει ἄρα τῶν καλῶν λόγων ἡ φράσις (ὡς εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης) μήτε ἔμμετρος μήτε ἄῤῥυθμος. Ταύτην δὲ λέγων τὴν διαφορὰν τῶν ἐῤῥύθμων ποιημάτων καὶ τῶν εὐρύθμων λόγων ὁ Ἁλικαρνασσεὺς, φανερὸν, ὅτι δὲν ἐθεώρει τὰ ποιήματα γυμνὰ τόνων (καθώς τινες ἐνόμισαν)· διότι ἤθελε προσθέσει καὶ τοῦτο ὁ κριτικώτατος Μουσικὸς, καθὼς τὸ διεσάφησεν ἀκριβῶς εἰς τῆς ὀργανικῆς Μέσης τὰς ᾠδάς. 5) Ἀριστείδης ὁ Κοϊντιλιανὸς παραγγέλλει τὸν διὰ μουσικῆς παιδεύοντα „τεττάρων στοχάζεσθαι,

---

„Τὸν γὰρ ἐν Ἀμφίσῃ πόλεμον, δι' ὃν εἰς Ἐλάτειαν
„Ἦλθε Φίλιππος“ . . . . . Καὶ,
„Τῶν ἄλλων Ἑλλήνων πολλάκις ἐσεφανῶσθαι (περὶ Στεφ.). κτλ.

καὶ ἄλλα εἰς ἄλλους ἐνδόξους συγγραφεῖς· πρόσθες καὶ τινα τῶ ἱερῶ Χρυσοσόμου· οἷον „Κἂν τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων λαμπροτέρα ᾖσα τύχῃ· ἀπ' ἐκείνου

„Τῶ καπνῶ προσέφλεξε, καὶ ἠμαύρωσεν ἅπασαν“. (περὶ Ἱερωσ.), κτλ.
„Ὀλιγάκις δὲ (λέγει ὁ Ἀριστοτέλης), λέγομεν ἑξάμετρα ἐν τῇ διαλέκτῳ τῇ πρὸς ἀλλήλους, καὶ ἐκβαίνοντες τῆς λεκτικῆς ἁρμονίας· ἰαμβεῖα, δὲ πολλάκις· μάλισα γὰρ λεκτικὸν μέτρον τὸ ἰαμβεῖον“ (ποιητ. δ).

ἐννοίας τε πρεπούσης, καὶ λέξεως, καὶ ἁρμονίας, καὶ ῥυθμοῦ· προκαθηγεῖται μὲν ἡ ἔννοια πάντως, ἧς ἄνευ οὔτε αἵρεσις οὔτε φυγή τινος ἐγγίνεται· ταύτης δὲ μίμημα λέξις, καὶ πρὸς τὴν τοῦ πέλας ἀκοήν τε καὶ πειθὼ πρώτως ἀναγκαία· αὕτη δὲ ὀξύτητάς τε καὶ βαρύτητας προσλαβοῦσα μετὰ διασημάτων, συγκεχυμένην (ἴσως, συγκεχυμένων) μὲν, ἐγέννησεν ἁρμονίαν· λόγοις δὲ τοῖς συμφώνοις τεταγμένων, ῥυθμόν" (περὶ μουσικ.)· ὁ δὲ τόνος, ὅσις μάλιστα συμβάλλει πρὸς σαφήνειαν τῆς λέξεως καὶ πρὸς τὴν κατάληψιν τοῦ ἀκούοντος, πῶς ἆρα πρέπει νὰ ἐξορίζηται ἀπὸ τὴν ἀπαγγελίαν τῶν ἐῤῥύθμων ποιημάτων, ἐκ τῶν ὁποίων ἔπειτα προκύπτουσι τοσαῦται συγχύσεις καὶ ἀμφιβολίαι, ὅταν δηλαδὴ προφέρωνται μόνον κατὰ ῥυθμόν; (α). Ὁ δ' αὐτὸς Ἀριστείδης διακρίνων, κατὰ τὸν Ἀριστόξενον, τὴν διασηματικὴν κίνησιν τῆς φωνῆς, καὶ τὴν λογικὴν, διορίζει καὶ μέσην τούτων, „καθ' ἣν (λέγει) τὰς τῶν ποιημάτων ἀναγνώσεις ποιούμεθα". ὥστε ὁ Ἀριστείδης ἐπρόφερε τοὺς Ὁμηρικοὺς στίχους ὅτε ὡς ᾠδὰς μουσικὰς, οὔτε πάλιν ὡς λόγους πεζοὺς, ἀλλὰ μεταξὺ, φυλάττων δηλαδὴ καὶ τῶν στίχων τὸν ῥυθμὸν καὶ τὴν λεκτικὴν ἁρμονίαν, ἤτοι τῆς κοινωνικῆς διαλέκτου τὸ σχῆμα, τοῦ ὁποίου κράτιστον μέρος εἶναι καὶ ἡ τονικὴ προσῳδία. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν Λατίνων ὁ Κυντιλιανὸς παραγγέλει, τὰ μὲν ποιήματα νὰ ἀναγινώσκωνται

(β) Ἀλλὰ καὶ Ἀριστοτέλης πολὺ πρὸ τοῦ Ἀριστείδου πρώτην ἀρετὴν τῆς ποιητικῆς ἑρμηνείας παραγγέλλει τὴν σαφήνειαν τῆς λέξεως· „ἡ γὰρ λέξις (λέγει), ἤτοι ἡ διὰ τῶν ὀνομάτων ἑρμηνεία, τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν καὶ ἐπὶ τῶν ἐμμέτρων καὶ ἐπὶ τῶν λόγων" (ποιητ. ς).

οὕτως, ὥξε ὁ ἀναγνώσης νὰ φαίνηται μᾶλλον ὅτι προφέρει λόγον ἄμετρον καὶ πεζόν· οἱ δὲ πάλιν πεζοὶ λόγοι τῶν ῥητόρων νὰ ἐκφωνῶνται παρομοίως μὲ ποιήματα· τουτέστιν οὔτε τῶν ποιημάτων ὁ ῥυθμὸς νὰ ψάλληται, οὔτε τῶν λόγων ἡ εὐρυθμία νὰ συγχύζηται μὲ τὴν φλύαρον καὶ ἄμουσον ὁμιλίαν τῆ ὄχλῳ· τοῦτο ἐννόει καὶ ὁ Καῖσαρ λέγων· „ἂν ψάλλῃς (τὸ ποίημα), κακῶς ψάλλεις· ἂν ἀναγινώσκῃς, ψάλλεις ὀρθῶς“ (α). Ζ) Τελευταῖον, ἐδεῖς τῶν παλαιῶν Γραμματικῶν παρήγγειλε τὴν μόνον κατὰ πόδα καὶ χρόνον ἀπαγγελίαν τῶν ποιητικῶν ἐπῶν. Ὁ δὲ Τρύφων καὶ τὴν ἀποδοκιμάζει, λέγων τὰ κατὰ πόδα, κακόμετρα. Καὶ ὁ Θρᾷξ Διονύσιος ἐτυμολογεῖ τὴν προσῳδίαν „παρὰ τὸ προσᾴδειν καὶ ἁρμόζειν τῇ ὑποκειμένῃ λέξει· ἢ καὶ ἀπὸ τοῦ πρὸς αὐτὰς ᾄδεσθαι τοῦ Ὁμήρου τὰ ποιήματα“ (β). Ὥξε καὶ οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἀριστάρχου καὶ τοῦ Ἀριστοφάνους εἰς τὸ Σεράπειον τῆς Ἀλεξανδρείας ἀπήγγελλον τὰ Ὁμηρικὰ ἔπη μετὰ τῶν προσῳδιῶν, τῶν ὁποίων αὐτοὶ πάλιν ὥρισαν μίαν καὶ πρωτίστην τὴν τάσιν, ἤτοι τὸν τόνον, τῆς ἐγγραμμάτου φωνῆς· Πρόσθες καὶ αὐτὸν τὸν Ἔρασμον, ὅστις διέκρινε τὸν τόνον ἀπὸ τὸν χρόνον τῶν συλλαβῶν· παρεπονεῖτο δὲ καὶ, ὅτι εἰς τὰς μουσικὰς ᾠδὰς τῆς ἐκκλησίας του δὲν ἐφυλάττετο ἅτε τῶν χρόνων ὁ ῥυθμὸς, οὔτ' αὐτὸς ὁ τόνος τῶν λέξεων ἀκριβῶς (γ).

(α) Βλ. Quintil. Ins. Or. lib. I, c. VII. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κικέρων ἔψεγε τοὺς Λυκίους καὶ Κᾶρας ῥήτορας, ὅτι εἰς τὰς ἐπιλόγους ἐφαίνοντο ὅτι ἔψαλλον (αὐτ. αὐτόθ.).

(β) Παῤ Ἀρκαδ. Ἀνέκδ. Βιλοϊσ. τόμ. β, σελ. 105.

(γ) „Accentus non indicat doctrinam quantitatis syllabicæ“ —. Καὶ, „Chorus ecclesiasticus nec in psalmis recitandis nec in

§ .ς Ἐκ τέτων καὶ ἄλλων τοιέτων ἀντιῤῥήσεων δὲν φαίνεται πάντῃ ἀσφαλὴς ἡ παρὰ τοῖς νεωτέροις συνειθισμένη τῶν ἑξαμέτρων καὶ ἰάμβων μόνον κατὰ χρόνον προφορὰ, καθ' ὃν ἀπαγγέλλεσι καὶ τοὺς ὁμοίες Λατινικὲς σίχες. Διὰ τί ἄρα, καὶ τί παθόντες οἱ πρῶτοι ποιηταὶ τῆς Ἑλλάδος ἠναγκάσθησαν νὰ συνθέσωσι μέτρα (καὶ μάλιςα τὸ πρῶτον πάντων ὁμολογέμενον, τὸ ἡρωϊκόν) πάντῃ ἐναντία καὶ ἀσύμφωνα πρὸς τὴν τονικὴν τῶν λέξεων προσῳδίαν, καὶ εἰς τὴν φύσιν τῆς γλώσσης ἀθεμελίωτα; Ἢ μήπως δὲν ἐποίεν τὰ ἔπη των ἐκ τῆς κοινῆς διαλέκτε, σαφῆ καὶ καταληπτὰ πρὸς τοὺς ὁποίες ἐσπούδαζον διὰ τούτων νὰ διδάσκωσι καὶ νὰ τέρπωσιν ὁμογλώσσες ἀκροατάς των; Τί ἄλλο παρὰ τὴν ἀπὸ τὲς ἑξαμέτρες σίχες ἐξορίαν τῶν τόνων ἠδύνατο νὰ κάμνῃ πολλάκις ἀμφιβόλες καὶ σχεδὸν ἀκαταλήπτες τὲς χρησμὲς, τοὺς ὁποίες ἐσυμβελεύετο μὲν ὅλον τὸ πλῆθος, ἡ δὲ Πυθία πάντοτ' ἐχρησμοδότει κατὰ τὸν ὑπὸ τῆς Σιβύλλης Φημονόης, ὡς λέγεται, πρώτης εὑρημένον ἑξάμετρον ῥυθμόν; Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα κινῆσι πολλὰς καὶ δικαίας ἀμφιβολίας περὶ τῆς ὑπὸ τῶν νεωτέρων δογματισθείσης μόνον κατὰ πόδα καὶ χρόνον ἐκφωνήσεως τῶν σίχων, ἀμελεμένης τῆς προσῳδίας. Ἕως λοιπὸν νὰ ἀποδειχθῇ βεβαίως ὑπὸ τῆς φιλολογίας τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ῥυθμικῆς ἀπαγγελίας, ὅτι εἶναι γνήσιον Ἑλληνικὸν, καὶ ὄχι μᾶλλον ξενικόν· ἕως νὰ ἀνακαλυφθῶσι τελειότεραι γνώσεις περὶ τῆς ἁπλῆς μελῳδίας,

---

canticis solemnibus ullum habet brevinm aut longarum delectum, ne tonorum quidem admodum magnam rationem, etc. (Dialog. de rect. Linq. Græc. pronunt.).

καθ' ἣν ὁ, τε Ὅμηρος ἐμελῴδησε τὰ ἔπη τε, καὶ οἱ ῥαψῳδοὶ τὰ ἐξεφώνεν μετὰ ταῦτα, ἔτι δὲ καὶ περὶ τῆς θεατρικῆς, τῶν σίχων ἀπαγγελίας· καὶ καθόλε περὶ τῶν ποικίλων τῆς φωνῆς ποιοτήτων, καθ' ἃς διεκρίνετο μὲν ἀκριβῶς τὸ μῆκος ἀπὸ τὸ ὕψος τῶν φθόγγων, ἤτοι ἡ ἀτόνισος ἀπὸ τὴν τονισμένην μακρὰν, καὶ πάλιν ἡ ἀτόνισος μακρὰ ἀπὸ τὴν τονισμένην βραχεῖαν συλλαβήν, διεκρίνετο δὲ συμμέτρως καὶ τὸ γοργότερον ἢ βραδύτερον, καὶ τὸ λαμπρότερον ἢ μᾶλλον ὑφειμένον τῆς ἁρμονίας, καὶ ἡ περὶ τὰς ἀναπαύλας καὶ ἀποθέσεις ποικίλη διάπλασις τῆς ἀπαγγελίας· ἕως, τέλος, νὰ συμφωνήσωσιν οἱ φιλολόγοι περὶ πολλῶν εἰσέτι παντελῶς ἀπορεμένων, ἢ μὴ διωρισμένως ἐξηκριβωμένων ὅρων τῆς ἀρχαίας Μετρικῆς καὶ τῆς Ἁρμονικῆς, ἢ, κατὰ τοὺς Πυθαγορείες, Κανονικῆς τέχνης (α), καὶ περὶ αὐτῆς τῆς ἄρσεως καὶ θέσεως τῶν παλαιῶν, ἄλλως μὲν θεωρουμένης παρὰ τοῖς Μεσικοῖς καὶ Ῥυθμικοῖς, ἄλλως δὲ πάλιν παρὰ τοῖς Μετρικοῖς· ἕως, λέγω, ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα νὰ ἐξακριβωθῶσιν ἐπισημονικῶς, ἃς συγχωρῆται ἐν τέτῳ τῷ μεταξὺ εἰς τοὺς Ἕλληνας νὰ ἀπαγγέλλωσιν, ὡς ἀπαγγέλλεσι, τὰ ἔπη τε Ὁμήρε καὶ τὲς ἄλλες ὁμοειδεῖς σίχες καὶ κατὰ χρόνον καὶ κατὰ τόνον, φυλάττοντες μὲν τὰς ἄρσεις καὶ τὰς θέσεις τοῦ μέτρε, προσαποδίδοντες δὲ γοργῶς καὶ τοὺς εἰς τὰς θέσεις πολλάκις προσπίπτοντας τόνες· διότι ἔτως, ἔτε τὸν σίχον ἄῤῥυθμον καὶ ἄμετρον ἐκφωνεμεν μὲ μόνην τὴν τονικὴν προσῳδίαν, ὡς λόγον λιτὸν καὶ δημώδη παντάπασι καὶ πεζὸν, ἔτε πάλιν διὰ τὸ μέτρον

(α) Πορφύρ. Ἁρμον. Βλ. καὶ Α. Γέλλ. 15, 18.

κατακερματίζομεν τὰς λέξεις, ἐξηλόνοντες τῶν τόνων τὰ γομφώματα, καὶ τὸ νόημα συμπνίγοντες εἰς τὰς μουσικὰς συνθέσεις τῶν συλλαβῶν· αἱ λέξεις εἰς τοὺς στίχους ἔχουσι σχέσιν ὄχι μόνον πρὸς τὴν μουσικὴν διὰ τὸν ῥυθμὸν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν νοῦν, ὅσις, ὡς πρὸς κέντρον σαφηνείας, ἀποβλέπει τὸν κοινὸν καὶ συνήθη τονισμόν (α). Εἰ δὲ καὶ ἡ ἡμετέρα αὕτη ἀπαγγελία κρίνεται ἀνώμαλος, καὶ ὄχι τόσον ἀκριβὴς περὶ τὴν ἀπόδοσιν τοῦ ῥυθμοῦ· ἀλλ' ὅμως φαίνεται πρὸς σαφήνειαν ἁρμοδιωτέρα, καὶ μᾶλλον Ἑλληνική. Οὔτε οἱ Εὐρωπαῖοι δύνανται νὰ ἀποδείξωσιν ὅτι εὗρηκαν, οὔτ' ἡμεῖς καυχώμεθα ὅτι σῴζομεν ἀκριβῶς τὴν

(α) Ὁ Ἐννίνιος εἰς τὸν Β κανόνα τϐ (βλ. ὄπισθ. σελ. 553) παραγγέλλει νὰ προφέρηται ὁ τόνος τῆ λάλη καὶ τῆ θέλεις ἀμαυρότερον ἢ λεπτότερον, διὰ νὰ ἀποδοθῇ ἔντονος καὶ ὁ φθόγγος τῆς ἑπομένης μακρᾶς συλλαβῆς, ἥτις πίπτει εἰς τὴν ἄρσιν τῆ ἰαμβικῆ ποδός· διότι μῆκος συλλαβῆς ἀτόνιστον δὲν δέχεται ὁ ἄνθρωπος! Ἀλλ' ἐξ αὐτοῦ τούτϐ τοῦ κανόνος τϐ συμπεραίνεται καὶ ὅτι, ὅταν ἀντισρόφως ἡ μὲν ἄρσις προηγῆται, ὁ δὲ τόνος τῆς λέξεως ἀκολυθῇ εἰς τὴν θέσιν τῆ ποδὸς (οἷον εἰς τὸν τροχαῖον λοιμὸς, καὶ τὸν δάκτυλον ἐλθέμεν), πρέπει παρομοίως νὰ προφέρωμεν τὴν ἀτόνιστον ἄρσιν μὲ φωνὴν μακρὰν μέν ἀλλ' ὁπωσδήποτε ὑφειμένην, διὰ νὰ τονίσωμεν λεπτῶς καὶ κέφως διατρέχοντες καὶ τὴν ἑπομένην συλλαβήν. Τοιοῦτοι κανόνες ὁμοιάζουσι τὸν θεατρικὸν κόθορνον, ὅσις ἐφήρμοζεν εἰς τὰς πόδας ἑκατέρας· καὶ μᾶς ἐνθυμίζουσι τὴν τέχνην τὴν τριπάνεργον ἐκείνϐ τῆ ζωγράφϐ, ὅσις ὑποσχεθεὶς νὰ ζωγραφήσῃ ἵππον τρέχοντα, ἐζωγράφησε κυλιόμενον· ἀγανακτῶντος δὲ τῆ παραγγείλαντος τὴν εἰκόνα· „εὔκολος, εἶπεν, ἡ διόρθωσις· γρέψον τὸ πινάκιον ἀνάποδα, καὶ θέλεις ἔχει τρέχοντα τὸν κυλιόμενον“! Ἀλλὰ τὸ κακὸν εἶναι ὅτι ὁ Ὀρθῳδὸς μας ἀπ' ἄλλϐ μέρες πάλιν ἐφοβεῖτο, μήπως, νύξας μὲ τὸν τόνον τὴν βραχεῖαν συλλαβὴν, τὴν μηκύνῃ καὶ τὴν σχάσῃ, ὡς ἂν φλέβα μὲ νυσέριον.

НБ ОНУ імені І.І. Мечникова

παλαιὰν ἁρμονίαν περὶ τὴν ἐκφώνησιν τῶν ἐπῶν· ἀλλ' ὅμως δέν μας φαίνετ' ἐδ' ὁπωσδῆν πιθανὸν, ἐδὲ παρελάβομεν παρὰ τῶν παλαιῶν ἡμῶν πατέρων, ἢ ὅτι ὁ Ὅμηρος ἐτόνισε τὰ ἔπη τε ἐναντίον εἰς τῆς γλώσσης τὴν ἀναλογίαν, παρατηρῶν τὸν χρόνον μόνον, καὶ ἀμελῶν παντάπασι τοὺς τόνους εἰς τὰς θέσεις τῶν ποδῶν· ἢ ὅτι ὁ Πλάτων, καὶ ὁ Δημοσθένης, καὶ οἱ προπάτορες ἦσαν δίγλωσσοι καὶ δίφωνοι περὶ τὴν ἰδίαν ἑαυτῶν διάλεκτον, ἄλλως μὲν προφέροντες τὰς λέξεις εἰς τὴν κοινωνικὴν ὁμιλίαν καὶ τὰς ῥητορικοὺς λόγους, ἄλλως δὲ πάλιν εἰς τὴν ἀπαγγελίαν τῶν Ὁμηρικῶν ἐπῶν. Καὶ αὐτὸς ὁ Εὐάγης, ἄνθρωπος ποιμὴν, Ὑδρεάτης τὴν πατρίδα, παιδείας μὲν ἄπειρος καὶ ἀγράμματος, ἀγαθὸς δὲ ποιητὴς κωμῳδιῶν, δὲν ἠδύνατο βέβαια νὰ προφέρῃ τοὺς σίχους τε μόνον κατὰ ῥυθμὸν, ἀμελῶν τὴν ἐκ τῶν τόνων τῆς ἰδίας αὐτοῦ γλώσσης ἁρμονίαν, τὴν λεκτικήν (α).

(α) Διονύσ. Ἁλικαρ. περὶ Μουσικ. παρὰ Στεφ. Βυζαν. λ. Ὑδρέα. Ἡ δὲ Ὑδρέα εἶναι ἡ καθ' ἡμᾶς (ὡς καὶ παρὰ Ἡσυχίῳ) νῆσος Ὕδρα (κατὰ συγκοπήν· ἄλλη δὲ ἡ Ὕδρα, νῆσος Ἀφρικῆς· τῆς ὁποίας ὁ πολίτης, Ὑδραῖος. Στέφ. Βυζ.). Τῆς δ' Ἑλληνικῆς καὶ ἤδη καθ' ἡμᾶς ἐνδόξε καὶ καλλινίκε νήσε ΥΔΡΑΣ, ἢ ΥΔΡΕΑΣ, ἔσωσεν ἡ συνήθεια τὸ ἐθνικὸν Ὑδρεάτης, δωρικώτερον προφέρεσα, Ὑδρεώτης (α = ω)· ὄχι Ὑδραῖος (ὡς ἔγραψαν τινές). Ὡς ἐδὲ πάλιν Ψαριώτης (Ipsariote), ἀλλὰ Ψαριανὸς, ὁ πολίτης τῶν κλεινῶν καὶ ἀοιδίμων ΨΑΡΩΝ, καὶ ἀρχαιότερον, Ψύριος (ὡς Πάρος Πάριος καὶ Παριανὸς, βλ. Στέφ. Βυζ. λ. Πάρος καὶ Ἄγκυρα)· ἐλέγετο δὲ τὸ πάλαι ἡ νῆσος αὕτη Ψυρία (Ὀδ. γ, 170), καὶ Ψύρα, ἡ (Στέφ. Βυζ. καὶ Ἡσύχ.), καὶ Ψύρα, ἡ Ψυρὰ, τὰ (Σράβ. ζ). Ὄθεν (υ = ε = ο) συνήθως Ψορὰ (Χῖοι), καὶ κοινότερον (ο = α), Ψαρὰ [ἐκ τῦ ψάω, ψύω (πσ = κσ) = ξάω, ξύω, ξέω, ξερὸς = σκερὸς, σκηρὸς, ξηρὸς (ψηρὸς), σκιρὸς, ἀσιας. σκίῤῥος, σκύρος, ὅθεν καὶ ἡ Σκῦρος, καὶ τὰ Σκίρα, χωρία ξηρὰ καὶ λυπρά].

* *

§ η. Ὁ Βόσσιος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἔψεξαν τοὺς κοινῶς λεγομένους πολιτικοὺς τῆς γλώσσης ἡμῶν ςίχους, οἵτινες ἔχουσι τὸν ῥυθμὸν ἐκ μόνου τοῦ τόνου καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν συλλαβῶν· ἀλλ' ὁποῖοι καὶ ἂν ἦναι οἱ πολιτικοί μας οὗτοι ςίχοι (τῶν ὁποίων δὲν ἔχουσι βέβαια καλλιωτέρους οὐδ' αὐταὶ τῶν Εὐρωπαίων αἱ γλῶσσαι, ςιχουργοῦσαι καὶ αὐταὶ κατὰ τόνους παρομοίως καὶ κατ' ἀριθμὸν τῶν συλλαβῶν), φαίνεται καὶ ἐξ αὐτῶν, ὅτι οἱ παλαιοὶ πατέρες ἡμῶν ἀπαγγέλλοντες τὰ ἔπη τοῦ Ὁμήρου καὶ τῶν ἄλλων ποιητῶν ἐφύλαττον καὶ τὸν τόνον μετὰ τοῦ χρόνου· διότι τίποτ' ἄλλο δὲν εἶναι αὐτοὶ οἱ πολιτικοὶ ςίχοι εἰ μὴ πολλῶν Ὁμηρικῶν καὶ ἄλλων παλαιῶν ἐπῶν ἀπομιμήματα, κατὰ μόνους τοὺς τόνους ἐκφωνουμένων, χωρὶς τοῦ μακροῦ καὶ τοῦ βραχέος χρόνου τὴν διάκρισιν, ὡς λέγομεν ἐφεξῆς. Ἐξέπεσε δὲ τῶν συλλαβῶν ὁ χρόνος ἀπὸ τὴν κοινὴν τοῦ ὄχλου προφορὰν εἰς αὐτὴν ἀκόμη τῆς γλώσσης τὴν παρακμήν· ἀλλὰ καὶ ἐν ὅσῳ ἤκμαζεν ἡ γλῶσσα δὲν διέκρινεν ὁ ἄμουσος ὄχλος, νομίζω, τὸ μακρὸν καὶ τὸ βραχὺ μὲ τόσην ἔμφασιν καὶ ἀκρίβειαν, μὲ ὅσην οἵτε ποιηταὶ εἰς τοὺς ῥυθμούς, καὶ οἱ ῥήτορες εἰς τοὺς εὐρύθμους λόγους των· πολλῶν λέξεων συγκοπαί, συνειθισμέναι καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ῥήτορας καὶ ποιητὰς [οἷον τοῦ οἴομαι καὶ οἴδασθα εἰς τὸ οἶμαι καὶ οἶσθα, καὶ τὸ κεβλὴ ἐκ τοῦ κεβαλὴ ἀντὶ κεφαλὴ, καὶ τὸ σαυκῶς ἐκ τοῦ σαβακῶς, καὶ, βλώσκω ἀντὶ μολίσκω (μλόσκω), μεσημβρία ἐκ τοῦ μεσημερία (μεσημρία), χέρνιβον (χερόνιβον), Λαπίθης (λαο-πίθης), ὡς Λαγέτης, Λάγος (λαὸν ἄγων), καὶ ἄλλα πάμπολλα καὶ κοινὰ καὶ κατὰ διαλέκτους]· καὶ αἱ ἀποκοπαὶ, καὶ αἱ συνιζήσεις, καὶ αὐτὰ

τὰ παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς βραχυφωνέμενα μακροκατάληκτα, εὔγεως, Μενέλεως, κτλ. μαρτυρῆσιν, ὅτι τὸ πλῆθος ἐπρόφερε μᾶλλον συνεσπευσμένα, καὶ ὄχι τόσον λαμπρὰ καὶ διαρκῆ τὰ μακρά. Καὶ αὐτὸς δὲ τῆς περισπωμένης ὁ τόνος, ὁπωσδήποτε γοργῶς προφερόμενος, ἐσυγχύζετο εὐκόλως μὲ τὴν ὀξεῖαν, ὡς εἰς τὸ προειρημένον (σελ. 612) Ὁμηρικὸν „τὸ μὲν οὖ, ἀντὶ οὔ, ἢ οὐ“· καὶ τὸ οὔ τις μεταπλασθὲν εἰς τὸ Οὖτις (Ὀδ. ι, 366). Ἀλλὰ καὶ οἱ Κωμῳδοποιοὶ, τὴν κοινὴν τοῦ ὄχλου μιμούμενοι προφορὰν, ἐκαινοτόμησαν πολλὰ περὶ τὰς ῥυθμὰς, συχέλλοντες μὲν τὰς μακρὰς ἐνίοτε συλλαβὰς, εἰσάγοντες δὲ εἰς τὰ τροχαϊκὰ καὶ ἰαμβεῖα μέτρα πόδας προκελευσματικὰς, καὶ ἀναπαίστους, καὶ ἄλλους τινὰς, ὁμοιορρύθμους μὲν καὶ ἰσοχρόνους μὲ τὰς ἐξ ἀρχῆς συνειθισμένους, ἀλλὰ μιμουμένους ἐν ταὐτῷ καὶ τῆς δημώδους λαλιᾶς τὸ ἐπίτροχον καὶ παραδεδιωγμένον (α).

§ θ. Εἰς δὲ τῆς γλώσσης τὴν παρακμὴν πολὺ πλέον παρημελεῖτο τοῦ μακροῦ καὶ τοῦ βραχέος ἡ διάκρισις· καὶ, τέλος, ἡ ἔλλειψις μεγάλων Ποιητῶν, ἡ κατάργησις τοῦ θεάτρου, ἡ ποιὰ τῆς μουσικῆς μεταῤῥύθμισις, ἡ σύγχυσις τῶν διαλέκτων, καὶ εἴ τις ἄλλη τοιαύτη μεταβολὴ ἐπέφερε τὴν παντελῆ ἀμέλειαν τῆς ποσότητος τῶν συλλαβῶν, καὶ τῶν κατὰ χρόνον ἄρσεων καὶ θέσεων εἰς τὰς εἰσβολὰς τοῦ παλαιοῦ ῥυθμοῦ (β)· ἀλλὰ τοῦτο δὲν παρέβλαψεν οὐδ'

(α) Βλ. τὸν σοφὸν Βενθλήϊον (Benthleium) εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ Τερεντίου, καὶ τὸν Ρείζιον (Reizium) εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ Πλαύτου.

(β) Ἀκόμη κατὰ τὰ μέσα τῆς Β ἑκατονταετηρίδος ἀπὸ Χριστοῦ (τῷ 170), ὁ Παυσανίας, σοφιστὴς, μαθητὴς τοῦ Ἀττικοῦ

ὁπωσδὲν τὴν γνησίαν προσῳδίαν τῶν λέξεων τῆς κοινῆς γλώσσης, καθὼς ἐνόμισαν οἱ νέοι τονοδιδάσκαλοι. Ἄλλη ἡ ποιητικὴ καὶ ἄλλη τῶν τόνων ἡ προσῳδία· ἐκείνη καταμετρεῖ τὸν χρόνον περὶ τὴν προφορὰν τῶν συλλαβῶν· αὕτη συνδένει τὰς συλλαβὰς εἰς μίαν λέξιν σημαντικήν· ἐκείνη συμμεταβάλλεται μὲ τοὺς ποικίλους τῶν ποιημάτων ῥυθμοὺς, καὶ τούτων λυθέντων συναφανίζεται· αὕτη μένει πάντοτε σαθερὸν τῶν λέξεων κέντρον, καὶ ἐντὸς καὶ ἔξω τῶν σίχων εἰς τὴν πεζὴν διάλεκτον, ἢ συνομιλίαν· ἐκείνη εἶναι μουσικὸν σοιχεῖον τῆς ποιήσεως πρὸς τέρψιν τῆς ἀκοῆς· αὕτη δὲ ὑπάρχει τῆς ἀνθρωπίνης γλώσσης ἀρχὴ καὶ βάσις ἀναγκαία πρὸς τὴν διὰ τοῦ προφορικοῦ λόγου κοινωνίαν τῶν νοημάτων· ὅθεν, καὶ ἀφ' ἧς ἡ ποιητικὴ προσῳδία ἐξέπεσεν ἀπὸ τοὺς σίχους, ὡς συμβεβηκὸς τοῦ φθόγγου καὶ τῆς φωνῆς, διέμεινε πάλιν ἡ τονικὴ, ὡς ἀχώριστος ἰδιότης, καὶ οἷον ζωὴ καὶ ψυχὴ, τῶν ἐγγραμμάτων καὶ σημαντικῶν φωνῶν, ἤτοι τῶν λέξεων, εἰδοποιοῦσα καὶ διορίζουσα τὴν τέτων ἀπαγγελίαν. Ταύτην λοιπὸν οἱ μεταγενέστεροι ποιηταὶ μετεχειρίσθησαν ἐν ταὐτῷ καὶ ὄχημα καὶ βάσιν τῆς σιχοποιΐας, ποδίζοντες τὰ μέτρα τῶν σίχων ὄχι πλέον κατὰ τὸν χρόνον τῶν μακρῶν καὶ βραχέων, τὸν ὁποῖον ὁ ἀπαίδευτος καὶ ἄμουσος ὄχλος δὲν εἶχεν αὐτία νὰ διακρίνῃ, ἀλλὰ μόνον

Ἡρώδε, ῥητορεύων ἐξ ἐπιδρομῆς, ἤτοι ἐκ τοῦ προχείρε, καὶ μάλισα περὶ τὸ λέγειν γεγυμνασμένος, ἐψέγετο ὅτι ἐσύγχυζε προφέρων τὰ μακρὰ μετὰ τῶν βραχέων, καθὼς ἐσυνείθιζον ὅλοι οἱ συμπατριῶταί τε Καππαδόκες· ἦτο δὲ Καισαρεὺς ὁ Παυσανίας (βλ. Φιλοσρ. βίες σοφις. βιβ. β, κεφ. 13).

κατὰ τὸν τόνον καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν συλλαβῶν, ἐκ τῶν ὁποίων γεννᾶται ὁ λογοειδὴς ῥυθμὸς διὰ τὴν συναρμογὴν καὶ συγγένειαν τῆς γλώσσης μετὰ τῆς μουσικῆς τέχνης. Τότε δὲ τοὺς δημοτικοὺς στίχους ὠνόμασαν καὶ λογοειδεῖς (ὡς ὁμοιοτάτους μὲ τὸν πεζὸν λόγον· κατὰ τὸ Ὁμηρικὸν, „Ἵπποι δὲ ξανθὰς ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα“, καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ὅσα δὲν ἔχουσι τροπικὰ καὶ γλωσσηματικὰ ὀνόματα, ἢ ὕψος ποιητικόν)· συνηθέστερον δὲ τοὺς ὠνόμασαν πολιτικούς, ὡς ἐκ πολιτικῶν (καθὼς εἶπεν ὁ Ἀλικαρνασσεὺς) ὀνομάτων, ἤτοι τῆς κοινῶς εἰς ὅλους τοὺς πολίτας, ἢ ἐγχωρίου, συνειθισμένης γλώσσης καὶ προσῳδίας· καὶ τὰ πάνδημα δὲ τῆς γλώσσης ᾄσματα καὶ τραγῴδια εἰς τότε τοὺς στίχους ἐτόνιζον οἱ δημῴδεις ἀοιδοί. Ἐδανείσθησαν δὲ τὸ εἶδος τῆς τοιαύτης στιχοποιΐας πάλιν ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς οἱ πρῶτοι στιχουργήσαντες· οἷον ἀπὸ τὸ τροχαϊκὸν μέτρον τῷ Αἰσχύλῳ (Πέρσ.).

„Ὦ βαθυζώνων ἄνασσα Περσίδων ὑπερτάτη,
„Μῆτερ ἡ Ξέρξου γεραιά, χαῖρε Δαρείου γύναι·

φυλάξαντες τοὺς τόνους μόνον ἐσχημάτισαν τοὺς δεκαπενταστυλλάβους στίχους· οἷον,

„Υἱὸς Αἰνείου γνήσιος Ἀσκάνιος τὴν κλῆσιν,
„Ἀπὸ Κρεούσης γυναικὸς, τῆς θυγατρὸς Πριάμου,
„Τὴν πόλιν Ἄλβαν ᾤκησε σὺν τοῖς περιληφθεῖσι“. (Μανασσῆς).

διὰ τοῦτο καὶ ὁ ἀοίδιμος Εὐσάθιος ὠνόμασε τοὺς δεκαπενταστυλλάβους τούτους στίχους τροχαϊκοὺς (α). Πάλιν ἀπὸ τὰ δίμετρα ἰαμβικὰ, οἷον τῷ Ἀριστοφάνει

(α) Εὐσάθ. εἰς ἰλ. Α, στίχ. ι· Λέγων δὲ ὁ Εὐσάθιος ὅτι τὸ μέτρον τοῦτο ἀναβαίνει καὶ εἰς ἑπτακαίδεκα ἢ καὶ πλειοτέρας συλλαβὰς, προσθέτει· „καὶ εἰ μὲν μετὰ συμφώνων (οἱ στίχοι)

„Δήμητερ, ἁγνῶν ὀργίων
„Ἄνασσα, συμπαράστει.

ἐσχημάτισαν τὰς ὀκτασυλλάβους, ὁποῖοι εἶναι οἱ ἰαμβοειδεῖς τῆ μακαρίτη Συμεὼν τῆ Μεταφραστῆ (1050, μ. Χ.),

„Ἀπὸ ῥυπαρῶν χειλέων,
„Ἀπὸ ἀκαθάρτου γλώσσης, κτλ. (α)

Καὶ πάλιν ἐκ τῶν αὐτῶν συλλαβῶν διὰ μεταθέσεως τῆ τόνου ποικίλλουσι κατὰ συζυγίας στίχων τὴν ἁρμονίαν· οἷον

„Νῦν αἱ Δυνάμεις ἐρανῶν
„Ἀνθρώποις συγχορεύσατε,

κατὰ τὸ Ἀνακρεόντειον,

„Ἐρῶ τε δῆτα κ' ἐκ ἐρῶ,
„Καὶ μαίνομαι κ' ἐ μαίνομαι.

Καὶ ἐκ τῶν Ὁμηρικῶν δὲ στίχων, διαιρεμένων κατὰ τμῆσιν συλλαβικὴν, φαίνονται τοιοῦτοι ῥυθμοὶ· οἷον,

---

λαλοῦνται, γελῶνται ὡς ἄῤῥυθμοι, καὶ σκώπτονται ὡς πολύποδες· εἰ δὲ μόνοις ἐκφωνοῦνται καθαροῖς φωνήεσι, λανθάνον τὸ πολύπουν ἔχουσι τῆ ταχείᾳ συνεκφωνήσει τῶν φωνηέντων, καὶ σῴζεται ὁ τροχαϊκὸς ῥυθμός". Ἐκ τούτου φαίνεται ὅτι καὶ ἐπὶ τοῦ Εὐσταθίου καὶ πολὺ πρότερον ἐσυνειθίζετο καὶ εἰς τῆς κοινῆς γλώσσης τοὺς στίχους ἡ καὶ καθ' ἡμᾶς γινομένη κατὰ κόρον συνίζησις τῶν φωνηέντων, διὰ τῆς ὁποίας καὶ τώρα εἰς τὰ πάνδημα στιχηρὰ ποιημάτια συγκρύπτεται τὸ πολύπουν καὶ πολυσύλλαβον τοῦ στίχου πρὸς διατήρησιν τοῦ ῥυθμοῦ· οἷον,

„Ἀρχιμηνιὰ, καὶ ἀρχιχρονιὰ, καὶ ἀρχὴ καλός σας χρόνος". Καὶ
„Καὶ ἀπλυσιὰ, καὶ ἀζυμωσιὰ, καὶ κακὴ καρδιὰ διὰ τί;". Καὶ
„Ἡ Πανώργια (Πανώρα, ἢ Πανωραία) μὲ τὰ λόγια
„Κάμνει ἀνώγαια καὶ κατώγαια.

(α) Εἰς τοὺς τοιούτους στίχους φυλάττεται ὁπωσδήποτε καὶ ἡ ἄρσις τοῦ ποδὸς ὅταν λείπῃ ὁ τόνος, ὡς ἐὰν ἦτο τὸ μετρὸν τροχαϊκόν· οἷον, ἀπὸ ῥυπαρῶν χειλέων· ἀπὸ ἀκαθάρτου γλώσσης· κτλ.

„Οὔρεά τε σκιόεντα —, θάλασσά τε ἠχήεσσα·
„Μῦθον ἐπαινήσαντες — Ὀδυσσῆος θείοιο·

καὶ τῦ Ἀντιμάχυ·

„Ἐννέπετε Κρονίδαο — Διὸς μεγάλοιο (-λυ) θύγατρες".

παράβαλε τὰ συνήθη προπαροξύτονα ὀκτωσύλλαβα.

„Ἀνίκητα Λεοντάρια, — Ὀλύμπυ παλληκάρια, κτλ.

Καὶ τῆς ὁμοιοκαταληξίας δὲ τῶν στίχων φαίνονταί τινα Ὁμηρικὰ παραδείγματα· οἷον αἱ παρομοιώσεις εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν κώλων, ὡς ἐσημείωσεν ὁ Ἀριστοτέλης (Ῥητορ. γ, 9), ὡς, „δωρητοὶ τ' ἐπέλοντο, παραῤῥητοί τ' ἐπέεσσιν" (ἰλ. ι)· καὶ εἰς τὴν τελευτὴν, ὡς τὰ ὁμοιοτέλευτα ἐκεῖνα „θηξάσθω, — θέσθω, - μεδέσθω" (ἰλ. β, 382. βλ. καὶ Ὀδ. ι, 507). Καί, „φίλοιο, - γόοιο, - ἠελίοιο (ἰλ. ψ, 152, 153). Καὶ „- ἀνῆκε, - ἐφῆκε, - θῆκε" (ἰλ. φ, 523—25. Πρόσθες καὶ Ὀδ. θ, 147, 148, 111, 112, 125, 126. Ὀδ. ι, 248· κ, 44· λ, 604, κτλ.)· ἀλλ' ἡ συνεχὴς ομοιοκαταληξία τῶν πολιτικῶν στίχων φαίνεται νεώτερον ἄρτυμα, ὄχι πολλὰ νόστιμον, διὰ τὴν συχνὴν καὶ προσκορῆ τοῦ σχήματος ἐπανάληψιν (α).

§ θ. Πότε δὲ καὶ ἤρχισαν οἱ Ἕλληνες πρῶτον νὰ στιχεργῶσι τοὺς πολιτικοὺς στίχους; ἐδὲ περὶ τούτυ δὲν συμφωνοῦσιν οἱ κατήγοροι· διότι ὁ μὲν Βόσσιος χρονολογεῖ τὴν εὕρεσιν τοῦ εἴδους

(α) Περίεργα καὶ ἄξια ἀναγνώσεως ἔγραψε περὶ τοῦ ὁμοιοτελεύτυ καὶ τῆς ἱστορικῆς αὐτοῦ ἀρχῆς ὁ γλαφυρώτατος Ἕρδερος (Herder) εἰς τὸ σοφόν τυ σύγγραμα, Ursachen des gesunkenen Geschmacks bey den verschiedenen Völkern, etc. σελ. 278—290, κτλ. Βλέπε καὶ Sulzer λεξικ. τῶν καλῶν τεχνῶν, ἄρθρ. Reim.

τέτε τῆς σιχοποιΐας περὶ τὸν ζ αἰῶνα μετὰ Χρισόν· ὁ δ' Ἐννίνιος περὶ τὸν ια ἢ ιβ (ὁπότε, κατ' αὐτὸν, εἶχε πλέον διαφθαρῆ παντελᾶς ἡ κατὰ χρόνον γνησία τῶν λέξεων προσῳδία!)· ἀλλ' ἀμφότεροι λανθάνονται. Δὲν εἶναι γνωσὸν τίς πρῶτος κυρίως ἐπεχείρησε νὰ σιχεργῆ κατ' ἐπανάληψιν καὶ συνέχειαν εἰς τᾶτο τὸ σχῆμα· ἀλλὰ τ' ἀναφερόμενα ἐκ τᾶ ζ καὶ μάλισα τᾶ ια αἰῶνος παραδείγματα, οἷον τὰ τᾶ Τζέτζε καὶ τοῦ Μανασσῆ, παρισάνσι τὴν τοιαύτην σιχεργίαν πρὸ πολλᾶ συνειθισμένην εἰς τοὺς Ἕλληνας. Καὶ αὐτὰ δὲ τὰ δημοτικὰ τούτων ᾄσματα, καὶ πολλαὶ γνῶμαι παροιμιώδεις, δὲν εἶν' ἀμφιβολία ὅτι ἐτονίζοντο εἰς τὲς τοιέτες σίχες εὐθὺς μετὰ τῆς γλώσσης πὴν παρακμὴν, ἤγεν περὶ τὴν τρίτην ἑκατονταετηρίδα καὶ ἐφεξῆς. Ἔκτοτε φαίνεται ὅτι αὐτοὶ τὸ πρῶτον οἱ σοφοὶ ποιηταὶ, ἐντείνοντες τὰ ποιήματά των εἰς τὴν παλαιὰν φωνὴν τὴν Ἑλληνικὴν καὶ τὸν ἀρχαῖον αὐτῆς ῥυθμὸν, ἐποίεν καὶ εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν τοιαῦτα δημοτικὰ σιχίδρια. Ὁ Βόσσιος λέγει, ὅτι χιλίες ἤδη χρόνες πρὸ τῆς ἰδικῆς τε ἐποχῆς (ἤτοι τῷ 670, μ. Χ.) ἄλλο σίχων εἶδος δὲν ἐσύνθετον συνηθέσερον, εἰ μὴ τὸ τῶν πολιτικῶν· φαίνεται ὅτι ἐλησμόνησε καὶ αὐτῆς τῆς ια καὶ ιβ ἑκατονταετηρίδος τὲς σιχεργὲς, οἷον τὸν Ψελλὸν καὶ τὸν Πισσίδην καὶ τὸν Τζέτζην, οἵτινες ἐποίεν καὶ ἰαμβεῖα καὶ ἡρωϊκὰ πολλὰ, καὶ αὐτὸν τὸν Πτωχοπρόδρομον, ὅσις συγχρόνως ἐσιχούργει τὸ περὶ τῆς ἰδίας πτωχείας χυδαῖόν τε ποίημα διὰ στίχων πολιτικῶν, καὶ πάλιν διὰ τῶν ἡρωϊκῶν καὶ ἰαμβικῶν του τετραστίχων τὴν θείαν Γραφήν! Τῶν δὲ πολιτικῶν σίχων εὑρίσκομεν τὴν χρῆσιν ἀκόμη περὶ τὰ μέσα τῆς

τετάρτης ἑκατονταετηρίδος (350, μ. Χ.). Ὁ Ἀλεξανδρεὺς Ἀπολλινάριος, ὅστις ἐτόνισεν εἰς ἑξάμετρα ἔπη τὸ ψαλτήριον καὶ ὅλην σχεδὸν τὴν θείαν Γραφὴν, αὐτὸς οὗτος, κατὰ τὴν πλειοτέραν γνώμην, ἐποίησε καὶ τοὺς Οἴκους τῆς Θεοτόκου, οἵτινες σύγκεινται ἀπὸ διαφόρων στίχων λογοειδῶν ποικίλας συζυγίας, ὅλας μετρημένας κατὰ τονικὸν ῥυθμὸν τῶν συλλαβῶν. Εὐθὺς τὸ προοίμιον περιέχει· α) μίαν συζυγίαν ἴσων κώλων στιχηρῶν ἑπτασυλλάβων, ἐκ λέξεων ὅλων παροξυτόνων, πλὴν τῆς πρώτης τοῦ πρώτου κώλου, προπαροξυτονουμένης· β) στίχον παροξύτονον δεκασύλλαβον· γ) ἄλλην συζυγίαν ἐννεασυλλάβων κώλων, ληγόντων εἰς ὀξύτονον λέξιν· εἰς δὲ τὸ τέλος τῆς συζυγίας ἀκολουθεῖ κομμάτιον προπαροξύτονον· δ) κόμμα μεγαλήτερον προπαροξύτονον· ε) στίχον ἐννεασύλλαβον, καταληκτικὸν εἰς λέξιν παροξύτονον· ἰδοὺ ἡ διαίρεσις.

„Ἄγγελος πρωτοστάτης — Οὐρανόθεν ἐπέμφθη
„Εἰπεῖν τῇ Θεοτόκῳ τὸ χαῖρε·
„Καὶ σὺν τῇ ἀσωμάτῳ φωνῇ
„Σωματούμενόν σε θεωρῶν — Κύριε,
„Ἐξίστατο καὶ ἵστατο
„Κραυγάζων πρὸς αὐτὴν τοιαῦτα,

(Ἐκ τῶν αὐτῶν κώλων σύγκειται καὶ τὸ ἑφεξῆς λογοειδὲς „Βλέπουσα ἡ Ἁγία, κτλ. καὶ ὅλοι οἱ τότε ὅμοιοι μικρότεροι οἶκοι)·

Παράβαλε πρὸς ταῦτα παρομοίας συζυγίας Ἀνακρεοντείων στίχων, ἢ μᾶλλον Γλυκωνείων, ὡς οἱ ἑφεξῆς.

„Πέμπετε τῶν δ' ἀπ' οἴκων,—Ἥ πνοιαῖσι ζεφύρου,
„Θοὰς ἀκάτους ἐπ' οἶδμα λίμνας (Εὐριπ.).
„Δεῦρο καλεῖν νόμος ἐς χορόν,
„Ἀσπίσι καὶ λόγχαις Ἀχαιῶν — ἄνακτας·
„Ἑλλάδος ἐνναέτησιν

„Ἀλὶ προσέβαλεν ἅρμα (Εὐριπ.).

Μετὰ τὸ προοίμιον τῶν μεγάλων οἴκων ἀκολεθῆσιν ἓξ συζυγίαι σίχων, διαφόρως ποικιλλομένων κατά τε τόνον καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν συλλαβῶν· οἷον, εὐθὺς ἡ πρώτη τοῦ πρώτου οἴκου συζυγία συναπαρτίζεται ἐκ σίχων δεκασυλλάβων, ληγόντων εἰς λέξιν παροξύτονον·

„Χαῖρε δι' ἧς ἡ χαρὰ ἐκλάμψει". κτλ. ὡς τὸ

„Ἄγετ' ὦ Σπάρτας ἔνοπλοι κῆροι" (Ἡφαιστ.).

Τῆς δ' ἐφεξῆς οἱ σίχοι εἶναι τρισκαιδεκασύλλαβοι λήγοντες εἰς προπαροξύτονον·

„Χαῖρε τῶ πεσόντος Ἀδὰμ ἡ ἀνάκλησις"· κτλ. ὡς,

„Παντοίοις κεφαλὴν ἀνθέμοις ἐρέπτομαι.

(Ἀθήν. ιε).

Ὡσαύτως καὶ αἱ λοιπαὶ συζυγίαι ἀναλογοῦσι πρὸς ἄλλας παλαιοὺς σίχους, καὶ πρὸς τοὺς δημοτικοὺς τῆς κοινῆς ἡμῶν γλώσσης, τοὺς δεκασυλλάβους καὶ ἑκκαιδεκασυλλάβους, καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐκ τῶν συλλαβῶν συμμέτρως κατὰ τόνους ῥυθμιζομένους. Καὶ ἄλλα δὲ ᾄσματα ἐκκλησιαστικὰ σύγκεινται ἐκ ῥυθμῶν ὁμοτόνων μὲ τοὺς παλαιούς· οἷον τὰ ἐφεξῆς.

„Τὸν προφήτην Ἰωνᾶν—ἐκμιμούμενος βοῶ". ὡς,

„Ἄνδρες πρόσχετε τὸν νοῦν—ἐξευρήματι καινῷ".

(Φερεκρ.)

Καὶ πάλιν·

„Οἶκος τοῦ Εὐφραθᾶ,—ἡ πόλις ἡ ἁγία,

„Τῶν προφητῶν ἡ δόξα,—εὐτρέπισον τὸν οἶκον,

„Ἐν ᾧ τὸ θεῖον τίκτεται". ὡς,

„Ἄεισον ἐν ῥυθμοῖς—Τὸν πεύκᾳ ἐν ἐρείᾳ

„Ξεσὸν λόχον Ἀργείων—Καὶ Δαρδανίας ἄταν·

„Ἀρθείην δ' ἐπὶ πόντιον". (Εὐριπ. Τρῳάδ.).

Καὶ πάλιν·

„Ὁ ὑπερυψόμενος—τῶν πατέρων κύριος". ὡς,

„Μῶσαι Πιερίηθεν—ἀοιδῇσι κλείουσαι" (Ἡσίοδ.),

Καθόλε δὲ τῶν ἱερῶν τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίας ᾀσμάτων τὰ μὲν ἰδιόμελα, ἴδιον ἔχοντα μέλος, ἀναλογᾶσι πρὸς τὰς λυρικὰς καὶ ρεματικὰς ᾠδὰς τῶν παλαιῶν, ποικίλην ἀλλάσσοντα μελῳδίαν, εἰς τὴν ὁποίαν αἱ λέξεις καθυποτάσσονται πολλάκις εἰς τὸ μέλος, ὅταν ψάλλωνται ἀργῶς καὶ, ὡς λέγομεν, μετὰ μέλεος· τὰ δὲ λεγόμενα προσόμοια τροπάρια, καὶ οἱ εἱρμοὶ, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων μελῳδρίων τὰ πλεῖσα, ἐκ κώλων καὶ κομμάτων ἄλλοτε μὲν ἴσων καὶ ὁμοίων κατ' ἀκολέθεσ ὁμοζυγίας συντεθειμένα, ἄλλοτε δὲ πάλιν εἰς ἄνισα καὶ ἀνόμοια κῶλα καὶ ςροφὰς ποικίλας διῃρημένα, ἀπαρτίζουσι σίχους, ποτὲ μὲν ὁμοειδεῖς καὶ ὁμοιορρύθμεσ, ἄλλοτε δὲ καταμεμιγμένεσ μεταξὺ καὶ ἄλλων μεσολαβέντων διαφόρων ῥυθμῶν, καὶ εἰς περιόδων ἀνόμοια μεγέθη καὶ λογοειδῆ σχήματα μεταβαλλομένεσ· ὅθεν παρομοιάζεσι τὰς συμμέτρεσ ςροφὰς τῶν ἀρχαίων μελοποιῶν, αἵτινες σύγκεινται πολλάκις ἐκ μέτρων μικτῶν καὶ σίχων ἀσυναρτήτων. Ταύτας ὁμοιάζεσι καὶ οἱ εὔρυθμοι καὶ ποιητικοὶ λόγοι τῶν ῥητόρων, καθὼς προείπομεν· οἷον τὰ τοῦ Ἰσοκράτους ἐκεῖνα τὰ πάρισα καὶ ὁμοιοτέλευτα· „ἐν πλείσαις δὲ φροντίσι — καὶ ἐν ἐλαχίσαις ἐλπίσι“. Καὶ, „πλήθει μὲν ἐνδεῶς—δυνάμει δὲ ἐντελῶς“. Καὶ, „ἐὰν ᾖς φιλομαθὴς, — ἔσῃ καὶ πολυμαθής“, κτλ. ἀναλογᾶσι κατὰ τὸν τόνον πρὸς τὰ τῦ Ἀνακρέοντος „Τί μοι μέλει μεριμνῶν;“ Καὶ „Ἕως οὖν εὐδὶ ἐσί“. Καὶ, „Ἴδε πῶς γέρανος ὁδεύει“. Καὶ τὰ χοριαμβικὰ· „Φέρειν ὕδωρ μεθ' ἡμῶν“. „πομπᾷ Διὸς ξενίε“. κτλ.

§ ι. Ἐκ τῶν εἰρημένων φαίνεται, ὅτι οἱ πολιτικοὶ λεγόμενοι σίχοι, οἵτινες κηρύττεσι σαφῶς τὴν, ἐκ τῆς ὁποίας ῥυθμίζονται, προσῳδίαν,

ἐσυνειθίσθησαν εἰς τοὺς Ἕλλήνας περὶ τὴν τρίτην ἴσως μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδα, ἂν ὄχι πρότερον. Εἰς τὸν πέμπτον αἰῶνα, ὁπότε ὁ εὐφυέστατος ποιητὴς Νόννος ὁ Πανοπολίτης ἐτόνιζε τὰ Διονυσιακά τε εἰς ἑξαμέτρους ἡρωϊκοὺς (ἐπισήμως καὶ διὰ τὸ Ὁμηρικὸν ὕφος, καὶ διὰ τὴν ὁποίαν αὐτὸς ἐσυνείθισε μάλιστα τιμῆσιν, τὴν κατὰ τρίτον τροχαῖον ὠνομασμένην), καὶ ἄλλοι δὲ πολλοὶ μετ' αὐτοῦ ἐποίουν ἡρωϊκὰ ὄχι ἄσημα ποιήματα, κατὰ τέτους λέγω τοὺς χρόνους ἦσαν ἤδη πολλὰ τῆς ἱερᾶς ἡμῶν Ἐκκλησίας ᾄσματα ὑπὸ τῶν θεοφορήτων ὑμνῳδῶν μεμεσεργημένα κατὰ σύνθεσιν λογοειδεστέραν ἐκ τοῦ μέτρου καὶ τῆ τόνου τῶν συλλαβῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ῥυθμίζονται καὶ οἱ λογοειδεῖς ἢ πολιτικοὶ στίχοι. Οἱ τὰ ἡρῷα τότε καὶ τὰ ἰαμβεῖα συντάσσοντες ποιηταὶ, ἐποίουν διὰ τὰς σχολὰς καὶ διὰ τοὺς πεπαιδευμένους, μιμούμενοι τοὺς ἀρχαίους, τοὺς ὁποίους ἐσπούδαζον κατὰ ἀδιάκοπον καὶ διαδοχικὴν ἀπὸ τῆς ἀκμῆς ἀκόμη τῆς Ἑλλάδος σπουδὴν καὶ διδασκαλίαν· οἱ δ' ἐκ μόνης τῆς τονικῆς προσῳδίας στιχοποιοῦντες μεσεργοὶ ἐποίουν διὰ τὸν λαὸν, ὅστις δὲν διέκρινε πλέον τὸν χρόνον, εἰ μὴ τὸν τόνον μόνον εἰς τὰ ποιήματα. Καὶ αὐτὰ δὲ τὰ κατὰ τὸν η αἰῶνα (750, μ. Χ.) ποιηθέντα πεντάστιχα ἰαμβεῖα ἐκκλησιαστικὰ ᾄσματα, οἷον τὰ τοῦ ἱεροῦ Δαμασκηνοῦ, καὶ τὰ τοῦ Κοσμᾶ εἰς τὰ Χριστούγεννα καὶ τὰ Θεοφάνεια, λέγω δὲ τὸ, „Ἔσωσε λαόν" καὶ τὸ „Στείβει θαλάσσης", κτλ. ψάλλονται κατὰ τονικὴν προσῳδίαν ἐῤῥυθμισμένα.

§ ια. Ταῦτα καὶ περὶ τῆς ποιητικῆς, καὶ καθόλου περὶ προσῳδίας πρὸς τοὺς περὶ τὸν

Βόσσιον καὶ Ἐννίνιον ἀντινονισάς· οἵτινες ἐλάλησαν καὶ περὶ τούτου τοῦ κεφαλαίου μὲ πολλὴν πεποίθησιν εἰς τὰς ἰδίας ἑαυτῶν δοξασίας. Εἰ δὲ προσέλαβον οὗτοι καὶ ἄλλους πολλοὺς τῆς αἱρέσεως αὐτῶν ὀπαδοὺς, τίποτ' ἄλλο δὲν ἐκατώρθωσαν, εἰ μὴ ὅτι ἐξήλεγξαν καὶ αὐτοὶ τῆς ἀνθρωπίνης κρίσεως τὴν ἀσθένειαν· καὶ εβεβαιώθη κ' ἐδῶ ἡ γνώμη τοῦ χρυσοῦ Εὐριπίδου· ὅτι πολλάκις ἐφάνη καὶ

„Σοφῶν πλῆθος ἀθρόον, ἀσθενέστερον
„Φαυλοτέρας φρενὸς αὐτόφρονος ἑνός."

Ἀλλ' ὥρα πλέον εἶναι νὰ καταπαύσωμεν τὸν λόγον, προσθέσαντες τὸ τελευταῖον κεφάλαιον, ὡς ἀνακεφαλαίωσιν τῆς ὅλης τε συντάγματος ὑποθέσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΕΚΤΟΝ.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΙΣ.

§ α. Ἀναλαμβάνοντες ἐξ ἀρχῆς πάσας τὰς ἀρχὰς τῶν Ἐρασμιτῶν, καὶ τὰς τούτων ἀναιρέσεις ὑπὲρ τῆς γνησίας προφορᾶς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἐκθέτομεν αὐτὰς ἐν τύπῳ καὶ ὁλοσχερῶς εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο κεφάλαιον· σύνοψιν ταύτην, καὶ οἷον ἐπίλογον, τῆς ὅλης συγγραφῆς προστιθέντες, πρὸς εὐχερεστέραν ἀνάμνησιν τῶν προειρημένων.

§ β. Ὅλαι λοιπὸν αἱ βάσεις καὶ ἀρχαὶ τῆς αἱρέσεως τῶν Ἐρασμιτῶν, γενικώτερον θεωρούμεναι, συγκεφαλαιοῦνται εἰς δέκα, τὰ ἐφεξῆς κεφάλαια, τὰ πάντα ψευδῆ καὶ πολλάκις αὐταναίρετα.

Α) Δογματίζουσι τὴν ἑαυτῶν προφορὰν ἀρχαίαν Ἑλληνικήν· ἀλλ' αὐτοὶ ἕτοι ἀπ' ἄλλου μέρους τὴν χρονολογοῦσι, παρονομάζοντες ἀπὸ τοῦ πρώτου ταύτης εὑρέτου, τοῦ Δεζιδεράνδου Ἐράσμου. Ὁμολογοῦσι δὲ προσέτι, καὶ ὅτι ὁ Ἔρασμος ἐδιδάχθη τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν κατὰ τὴν τότε διεφθαρμένην (ὡς νομίζουσι), καὶ ἀκριβῶς ταὐτόφωνον μὲ τὴν ἡμετέραν προφοράν. Ὥστε πρὸ τῆς ἐποχῆς τούτου αἱρεσιάρχου, ἤγουν πρὸ τριακοσίων ἤδη ἐνιαυτῶν, δὲν ὑπῆρξεν οὐδαμοῦ οὐδέποτ' Ἐρασμικὴ προφορά. Τὸ δὲ μέγιστον καὶ πρώτιστον· ἐδ' αὐτὸς ὁ Ἔρασμος δὲν ἐγνώριζεν ἄλλην ἀρχαίαν, παρὰ τὴν ἡμετέραν τῶν Ἑλληνικῶν στοιχείων ἀπαγγελίαν· διότι εἰς τὸν Ἠχὼ ἐπιγραφόμενον διάλογόν του ὁμολογεῖ μὲν ἐπὶ λέξεως πάτριον καὶ γνήσιον τὸν φθόγγον τῆς καθ' ἡμᾶς προφορᾶς (βλ. ὄπισθ. σελ. 493), προφέρει δὲ καὶ αὐτὸς τὰς διφθόγγους ει καὶ οι καὶ τὸ υ καὶ τὸ η ὡς ἁπλοῦν ι, παραβάλλων ὡς ταὐτόφωνα τὰς τελευταίας συλλαβὰς καὶ ὁμοιοκατάληκτα τὸ famelICI μὲ τὸ ΛΥΚΟΙ, καὶ τὸ grammatICI μὲ τὸ ΕΙΚΗ. Καὶ εἰς αὐτὸν δὲ τὸν καλὸν αὐτοῦ διάλογον, ὅπου παίζων εἰσάγει διαλεγομένους τὸν Λέοντα καὶ τὴν Ἀρκάδαν διὰ νὰ διδάξῃ τὰς περὶ τὴν καινοτομίαν τῆς προφορᾶς ὑπολήψεις καὶ δοξασίας του, προφέρει πάλιν τὴν ει ὡς ι, παραβάλλων ἐκ τοῦ Κικέρωνος ὡς ὁμόφωνον τὸ binI μὲ τὸ βίνΕΙ. Ἐδιδάχθη δὲ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ὁ Ἔρασμος ὑπό τινος Ἰσπανοῦ,

τ᾽ ὄνομα Λαμιανῆ Ἀγγόη, μαθητῆ τῶν εἰς τὴν Ἰταλίαν καταφυγόντων Βυζαντινῶν, ὅσις πρῶτος, ὡς λέγεσιν, ἐπενόησε καὶ μετέδωκεν εἰς τὸν περιώνυμον μαθητήν τε τῆς περὶ τὴν προφορὰν καινοτομίας τὰ σπέρματα. Ἀλλὰ τὸ ἀληθέστερον καὶ βεβαιότερον εἶναι, ὅτι ὁ Ἔρασμος παρεξετράπη εἰς ταύτην τὴν φαντασίαν ἀπατηθεὶς ὑπό τινος Ἐρρίκε Γλαρεανῆ, ὅσις, ἀχθόμενος πρὸς τὸ φιλόκαινον καὶ εὔπιζον τῆ Ἐράσμε, ἐπώλησεν ἐλθὼν πρὸς αὐτὸν, ὡς ἄχθσμα καινόν· ὅτι τάχα „ἄνδρες Ἕλληνες, ἐλθόντες κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρόνον εἰς Λευκετίαν, ἐπρόφερον τὸ βῆτα beta, καὶ τὸ ἦτα eta, καὶ τὰς διφθόγγες διῃρημένας“· τῆτο τὸ πλάσμα συναρπάσας ὡς ἀλήθειαν ὁ Ἔρασμος ἔγραψε τὸν περὶ τῆς νέας προφορᾶς διάλογόν του· ὕζερον ὅμως μετανοήσας, ἔτ᾽ αὐτός ποτ᾽ ἐπρόφερεν ὡς ἐφαντάσθη, καὶ τὲς φίλες τε ἀπέτρεπε (α). Τοιαύτην ἀρχὴν ἐκ τοῦ Ἐράσμε λαβῆσα ἡ νέα αὕτη, ἡ καλὴ, τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐκφώνησις, καὶ πάλιν ὑπὸ τῶν μεταγενεσέρων τούτου ὀπαδῶν, Γερμανῶν καὶ Ἄγγλων καὶ Γάλλων, μὲ ἄλλες ἐκ τῶν ἰδίων αὐτῶν γλωσσῶν ἰδιωτισμὲς κατὰ τὸ δοκῆν προσαυξηθεῖσα (β),

---

(α) *Βλ.* Wetstenij Orat. Apologet. pro Linq. Græc. pronunt. pag. 119· *παράβαλε καὶ Βόσσιον εἰς* Aristarch. I, 28.

(β) *Ὀρθότατα περὶ τέτε συνέγραψεν ὁ σοφὸς Λισκόβιος εἰς τὸ περὶ προφορᾶς καὶ προσῳδίας Ἑλληνικῆς πολυμαθὲς αὐτοῦ πόνημα* (über die Aussprache des Griechischen. von Karl Fr. Sal. Liscovius. Leipzig, 1825). *Ἀργὰ, καὶ μόλις ὑπερμεσάσαντος ἤδη τῆ τύπε τῆς παρέσης συγγραφῆς, ἐλάβομεν τῆτο τὸ σύνταγμα· διὰ τῆτο καὶ δὲν τὸ ἐμνημονεύσαμεν εἰς τὴν ἀρχὴν τῆ βιβλίε. Δικαιολογεῖ δὲ εἰς τὰ πλεῖστα τὴν καθ᾽ ἡμᾶς προφορὰν ὁ φιλέλλην Λισκόβιος· καὶ ταύτης ἀναμφιβόλες ἀποδείξεις ἐκφέρει ἀπὸ τοῦ*

πῶς δύναται νὰ ᾖναι ἡ αὐτὴ καὶ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἢ ὅλως Ἑλληνική; πλὴν, ἐὰν ἔμαθον οἱ Ἐρασμῖται ἔκ τινος ἀγράφου, παλαιᾶς, Ὑπερβορείου παραδόσεως, ὅτι ὁ Δευκαλίων καὶ ὁ

τρίτου αἰῶνος πρὸ Χριστοῦ Σωτῆρος καὶ ἐφεξῆς· τὰς ὁποίας ἐδ' ἡμεῖς παρελείψαμεν. Ἀλλ' ὅμως ὁ σοφὸς ἕτος Ἑλληνιστὴς διαιρεῖ τὴν Ἑλληνικὴν προφορὰν εἰς τρεῖς ἐποχὰς διαφόρους· τὸ ὁποῖον ἡμεῖς δὲν ἀποδεχόμεθα (βλ. ὕπισθ. σελ. 240, σημ.). Πρῶτος δὲ πάντων, ὅσους ἀνεγνώσαμεν, ὁ Λισκόβιος ἐξετάζει χρονολογικῶς καὶ γεωγραφικῶς τὴν ἐκφώνησιν τῶν στοιχείων, ποῖόν τι, ποῦ καὶ πότε, πῶς παρ' Ἕλλησιν ἐπροφέρετο, συνάγων τὰς ἀποδείξεις ἐκ τῶν κατὰ τόπον καὶ χρόνον νομισματικῶν μάλις' ἐπιγραφῶν καὶ ἄλλων μαρτυριῶν· ἡμεῖς ὅμως ἠρκέσθημεν ἐξ ἀρχῆς μόνον εἰς τὴν χρονολογικὴν θεωρίαν τῆς προφορᾶς· νομίζοντες, ὅτι μετὰ τὴν μόρφωσιν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης δὲν ὑπῆρχε τόπος ὅπου ἐξεφώνουν τινὲς τῶν Ἑλλήνων beta καὶ eta καὶ delta τὰ παρ' ἄλλοις βῆτα καὶ ἦτα καὶ δέλτα, ἢ διέλυον ἀλύγως τὰς παρ' ἄλλοις κατὰ τοὺς γενικοὺς τῆς γλώσσης κανόνας ἀδιαιρέτους διφθόγγους. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Λισκόβιος λέγων, ὅτι τὸ ει, φέρ' εἰπεῖν, εἰς τὰς Ἀθήνας τῷ 330, π. Χ. ἐπροφέρετο ι (κατὰ τῆς Θαΐδος τὸ Αἰγεῖ = αἰγὶ, βλ. ὕπισθ. σελ. 277), δὲν ἀπέκλειε (νομίζω) τὴν αὐτὴν τῆς διφθόγγου προφορὰν ἔτ' ἀπὸ τὲς τότε συγχρόνους τῶν Ἀθηναίων καὶ γείτονας Μεγαρεῖς καὶ Βοιωτὲς, ἔτ' ἀπὸ τὲς Λάκωνας, ἔτ' ἀπὸ τὲς ἄλλους Ἕλληνας [τὸ δὲ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΑ, ἀντὶ, -δρεια, Μακεδονικῆ νομίσματος ἐπιγραφὴ ἐπὶ Ἀλεξάνδρου, 330, π. Χ., τὴν ὁποίαν ἀναφέρει ἐκ τοῦ Πατίνα (ἂν ὁ Πατίνας ἀντέγραψεν ὀρθῶς), ἔχει τὸ ε = ει· ὡς καὶ ἐν ψηφίσματι τῶν Ἀθηναίων πάλιν γράφεται ΤΡΕΣ ἀντὶ τρεῖς (τῷ 376, π. Χ.), καὶ ἄλλα πολλὰ, περὶ τῶν ὁποίων εἴπομεν, καὶ λέγομεν ἐφεξῆς· τὰ τοιαῦτα εἶναι γραφῆς ὄχι προφορᾶς διαφοραί]. Ἀλλ' ὅμως καὶ ἡ κατὰ τόπους θεωρία τῆς προφορᾶς ἔχει τι Γερμανικῆς ἀκριβείας καὶ λεπτολογίας ἄξιον. Μόνον ἀδίκως ὁ Λισκόβιος ὑπωπτεύθη ἐναντίωσιν τῆς καθ' ἡμᾶς προφορᾶς πρὸς τῶν στοιχείων τὴν γραφὴν (οἷον, πῶς αἱ δίφθογγοι αι, ει, κτλ. δύνανται νὰ ἐκφωνῶνται ὡς ἁπλᾶ φωνήεντα! κτλ.), ἔτι δὲ καὶ κακοφωνίαν, καὶ ἀσάφειαν (ὡς συγχυζομένων διαφόρων φωνηέντων εἰς ἕνα

Ἴναχος καὶ ὁ Ὤγυγος καὶ οἱ ἄλλοι οἱ παμπάλαιοι καὶ γηγενεῖς κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος ἐπρόφερον τῆς γλώσσης αὐτῶν τὰ στοιχεῖα, ὄχι καθὼς ὕστερον ὁ Ὅμηρος καὶ οἱ μετ' αὐτὸν πατέρες ἡμῶν (παρὰ τῶν ὁποίων ἡμεῖς παρελάβομεν τὴν γλῶσσαν μετὰ τῆς προφορᾶς), ἀλλὰ καθὼς ἐκφωνοῦσι τὴν σήμερον οἱ Ὁλλανδοὶ καὶ οἱ Γερμανοὶ καὶ οἱ ἄλλοι τῆς Εὐρώπης λαοὶ τὰ γράμματα τῶν ἰδίων αὐτῶν γλωσσῶν, πρὸς τὰ ὁποῖα μεθήρμοσαν οἱ ἄνδρες καὶ τοὺς Ἑλληνικοὺς φθόγγους!

Β) Οἱ Ἐρασμίται νομίζουσιν, ὅτι ἡ κατ' αὐτὸς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης προφορὰ, συμφωνοῦσα μὲ τῶν λέξεων τὴν γραφὴν, ἔχει πολλὴν τὴν σαφήνειαν· ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦτο μεγάλως ἀπατῶνται. Ἐπειδὴ, πρῶτον μὲν αὐταὶ αὐτῶν αἱ γλῶσσαι μαρτυροῦσιν ὅτι δὲν συμφωνεῖ πάντοτε μετὰ τῆς γραφῆς ἡ τῶν γραμμάτων προφορά. Οἱ Ἄγγλοι γράφουσιν a καὶ προφέρουσιν e, γράφουσιν ee καὶ προφέρουσιν ι (ἤτοι η), γράφουσιν i καὶ προφέρουσιν ei (ὅθεν καὶ τὸ φημὶ, φῄς, φησὶ, κλίνοντες ἐκφωνοῦσι fémei, fés, fései!). Καὶ οἱ Γερμανοὶ δὲ γράφοντες ie

---

δύσηχον φθόγγον, τὸν ι)· ἀποδίδει δέ πως τὰς ἐναντίας ἀρετὰς, τὴν σαφήνειαν, καὶ εὐφωνίαν, καὶ τὸ ὁμόφωνον τῆς γραφῆς καὶ προφορᾶς, εἰς τὴν Ἐρασμικὴν αἵρεσιν! Δὲν ἐσυμπέρανε δὲ πάντη εὐσόχως ἀδὲ τὸν ἑκάστε στοιχεῖα φθόγγον ἐκ τῶ κατὰ διαλέκτους ἀντιστοίχε (οἷον τὸν τῶ η ὡς ε, διότι τὸ Αἰολ. φρένην οἱ Δωριεῖς ἔλεγον φρονὲν, κτλ.)· ἀλλὰ καί τινας μαρτυρίας, οἷον τῶ Πλάτωνος τὸ εὐπρεπείας ἕνεκα, καὶ τὴν τῶ Ἑρμογένους περὶ τῆς ει, καὶ τῶ Βάῤῥωνος περὶ τῶ η, καὶ τῶ Φαληρέως περὶ τῆς οι (βλ. ὄπισθ. σελ. 179, 201, 311) δὲν ἠρμήνευσεν ἀκριβῶς. Μ' ὅλα ταῦτα τὸ βιβλίον τῶ σοφῶ Λισκοβίε εἶναι μᾶλλον ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας προφορᾶς.

* *

λέγεσι μόνον i (die = di), καὶ e ἀντὶ τῦ a^{e} = ä, καὶ πάλιν τὰ ei, καὶ ey κατὰ πλείσας διαλέκτους ἐκφωνῦσιν αϊ, τὸ δὲ sch (σχ) ἀπαγγέλλουσιν ὡς σσ τραχύ, ἤτοι ὡς οἱ Ῥῶσσοι τὸ ш (Asche = ашe), καὶ τὸ st οἷον scht, ἢ ὡς шт (οἷον, stein = штяйн)· Τί δὲ καὶ οἱ Γάλλοι; δὲν ἀποσιωπῶσι τὸ ἐν τέλει τῆς λέξεως ἀτόνιζον καὶ ἀνεκφώνητον e (père, κτλ.); δὲν προφέρουσι δὲ πάλιν τὸ μὲν aou, ου (ὡς ἐν τῷ Août); τὰ δὲ au καὶ eau ὡς ο; τὸ δὲ oi τριχῶς, ὡς οὰ καὶ οὲ καὶ ὲ (loi, loin, moins, etoit); Καὶ, διὰ ν' ἀφήσω τ' ἄλλα, αὐτὸν τὸν ἕνα καὶ ἁπλῦν φθόγγον τοῦ e δὲν γράφουσι δωδεκαπλῶς; οἷον, ai, ais, ait, aie, aient, aix, e, è, oi, ois, oit, oient; Τοιαύτην δὲ πάντῃ παρὰ τὴν γραφὴν διάφορον τῶν γραμμάτων προφορὰν ἔχοντες ᾀείποτε διὰ ςόματος εἰς τὰς ἰδίας αὐτῶν γλώσσας οἱ περὶ τὸν Ἔρασμον σοφοὶ, πῶς ἔπειτα δὲν ἀνέχονται φθόγγων ὁμοιότητας καὶ συνθέσεις καὶ μεταβολὰς καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικήν; Ὑπάρχει βέβαια καθέκαςον ςοιχεῖον ἀρχὴ τῆς ἐνάρθρου καὶ ἀνθρωπίνης φωνῆς· ἀλλ' ὅμως ἡ τῶν ςοιχείων μετ' ἀλλήλων σύνθεσις εἰς τὰς λέξεις καὶ συμπλοκὴ δὲν ἀπαιτεῖ πάντοτε καὶ τὴν ἐκφώνησιν ἑκάςου τούτων μηχανικὴν καὶ ἀμιγῶς διακεκριμένην· συμπίπτουσι δὲ πολλάκις δύω τινὲς φθόγγοι εἰς ἓν σύγκριμα φωνῆς, καὶ σμιγόμενοι συμφθείρονται καὶ μεταποιόνονται ὄχι ὀλιγώτερον, παρὰ τὰ χρώματα εἰς τὴν ζωγραφικὴν, καὶ τὰ ἁπλούςερα τῶν σωμάτων ςοιχεῖα περὶ τὴν γένεσιν τῶν συνθέτων. Καὶ σημασίας καὶ χρόνου καὶ σχηματισμοῦ καὶ ἐτυμολογίας διαφορὰ, καὶ αὐτὴ πολλάκις ἡ φύσις τῆς γλώσσης ἀπαιτεῖ τὴν τοιαύτην ἢ τοιαύτην φθόγγων τινῶν ἕνωσιν ἢ μεταβολήν.

Ὥρξε ἡ τῶν φωνηέντων πάντων παντοτεινὴ καὶ ἄκρατος ἀπόδοσις εἰς τὰς Ἑλληνικὰς λέξεις, ἀντὶ σαφηνείας, γεννᾷ πολλάκις ἀσάφειαν καὶ σύγχυσιν ὄχι ὀλιγωτέραν, πάρεξ εἰς τὰς λέξεις τῶν ἄλλων γλωσσῶν, οἷον τὰς Ἀγγλικὰς καὶ Γαλλικὰς, ὅταν πάντοτ' ἐκφωνῶνται κατὰ τὴν δύναμιν ἑκάστ τῶν, ἐξ ὧν σύγκεινται, στοιχείων· Ἔπειτα ποίαν σαφήνειαν κατορθόνεσιν οἱ Ἐρασμίται εἰς τὴν Ἑλληνικὴν διαιρῶντες πάντοτε τὰς διφθόγγες, καὶ προφέροντες τὸ η ὡς εε, ἢ ὡς μακρὸν ε; ἀλλὰ τί λέγω σαφήνειαν; ποίαν μάλις' ἀσάφειαν καὶ σύγχυσιν ἐναντίων ἐννοιῶν δὲν ἐπιχέσσιν εἰς τὰς Ἑλληνικὰς φωνὰς ἐκ τῆς τοιαύτης τῶν στοιχείων ἀπαγγελίας; οἷον, προφέροντες τὸ η ὡς ε, μεταβάλλεσι τὸ ἠτίμησεν (ἀτιμάω) εἰς τὸ ἐτίμησε (τιμάω· κατ' αὐτὲς ἀμφότερα προφέρονται ἐτίμεσε!), τὸ ἠμέλησεν (ἀμελέω) εἰς τὸ ἐμέλησε (μέλω, μελέω), τὸ ἠτόλμησε (ἀτολμάω· Θεκυδ. Α, 124) εἰς τὸ ἐτόλμησε (τολμάω), τὸ ἠνέσχετο (ἀνέχομαι) εἰς τὸ ἐνέσχετο (ἐνέχομαι), τὸ ἠσπάσατο (ἀσπάζομαι) εἰς τὸ ἐσπάσατο (σπάομαι), τὸ ἠφρόνησεν (ἀφρονέω) εἰς τὸ ἐφρόνησε (φρονέω), τὸ ἠκύρωσεν (ἀκυρόω) εἰς τὸ ἐκύρωσε (κυρόω), τὸ ἐπηθύμει (ἐπαθυμέω) εἰς τὸ ἐπεθύμει (ἐπιθυμέω), τὸ ἤλυεν (ἀλύω), εἰς τὸ ἔλυε (λύω), τὸ ἤνασσεν (ἀνάσσω) εἰς τὸ ἔνασσε (νάζω), τὸ ἠπάτησεν (ἀπατάω) εἰς τὸ ἐπάτησε (πατέω), τὸ ἤφυσεν (ἀφύω) εἰς τὸ ἔφυσε (φύω), τὸ ἠτύχησεν (ἀτυχέω) εἰς τὸ ἐτύχησε (τυχέω), τὸ ἤλεσεν (ἀλήθω, ἀλέω) εἰς τὸ ἔλησε (λήθω· ἀμφότερα τὰ προφέρεσιν ἔλεσε), τὰ, ἀρήσεται, ἀρήσασθαι (ἀράομαι) εἰς τὰ, ἀρέσασθαι, ἀρέσεται (ἀρέσκω), τὸ ἤμυσεν

(ἠμύω) εἰς τὸ ἔμυσε (μύω), τὸ θητικὸς (θὴς) εἰς τὸ θετικὸς (θετὸς), τὸ δὲ ἤχησε καὶ ἄλλα κακέμφατα σιωπῶ. Οὕτω καὶ ταῦτα καὶ ἄλλας μυρίας λέξεις οἱ τὴν σαφήνειαν καυχώμενοι Ἑτακισαὶ, ἢ Ἐψιλισαὶ, διαφθείρουσιν ἀτόπως, παρεκτρέποντες ἀπ' ἄλλων εἰς ἄλλας σημασίας, πάντῃ διαφόρους καὶ πολλάκις ἐναντίας ἀπ' εὐθείας εἰς τῶ λόγω τὸν σκοπόν· εἴπομεν δὲ περὶ τῆς τοιαύτης τῶν νοημάτων ἐκ τοῦ ἑτακισμοῦ καὶ τῶ διφθογισμῶ διαφθορᾶς καὶ ἐν τοῖς προλαβοῦσι (σελ. 127, 213). Πρόσθες εἰς ταύτην καὶ τὴν ἐκ τῆς κακῆς τῶν συμφώνων προφορᾶς· οἷον, συγχέοντες οἱ Ἐρασμιται τὸ θ μὲ τὸ τ, καὶ τὸ κ μὲ τὸ χ, λέγουσι τὸ βάθος, βάτος· τὸ ἦθος καὶ ἔθος, ἔτος· τὸ ἔθνος, ἔτνος· τὸ θεὸς τεὸς (σὸς)· τὸ θελήσω, τελέσω· τὸ χραίνω, κραίνω· τὸν χρόνον, κρόνον· τὸν χθόνιον, κτόνιον· τὸ ἔχθος, ἔκτος· τὸ ὀχθῶ, ὀκτῶ· τὸ ἑφθὰ, ἑπτὰ· τὸ ἔφθην, ἔπτην· τὸν ὄχχον, ὄκκον· τὸ σχόλιον σκόλιον, καὶ ἄλλα σκολιὰ καὶ σρεβλὰ, τὰ ὁποῖα δύσκολον εἶναι νὰ ἀπαριθμηθῶσιν· Ἀναβαίνει δὲ τὸ κακὸν ἀσύγκριτον ὅσον, ἐὰν πρὸς ταῦτα προσεθῶσι καὶ τὰ ἐκ τῆς τοῦ β ὡς b, καὶ τοῦ δ ὡς d, καὶ τῶ γ ὡς g προφορᾶς παραλαλήματα· οἷον, ὅταν προφέρωσι τὸ ἐμβάζω ὡς ἐμπάζω (embazo), τὸ ἐμβολὴ ὡς ἐμπολὴ, τὸ συμβότης ὡς συμπότης, τὸ ἐνδύνω ὡς ἐντύνω, τὸ ἔνδομα ὡς ἔντομα, τὸ ἐνδακεὶς ὡς ἐντακεὶς, τὸ ταγὸς ὡς κωφὸν ταγγὸς (tagos), τὸν ἀγῶνα ὡς ἀγκῶνα (agona)· καὶ ἐπὶ πᾶσι τὸ φ ὡς πφ, εἰς τὰ σπφίξ, καὶ πφρυρὸς, καὶ ὀσπφραίνομαι, καὶ πφῦ=pfuy! φῦ! fi! Τοιαύτη εἶναι ἡ τοῦ Ἐρασμικοῦ λόγου σαφήνεια, τὴν ὁποίαν οἱ ἄνδρες μεθοδεύουσι, προφέροντες τὸ μὲν η ὡς ε, πάντα δὲ τὰ διφθογγιζόμενα φωνήεντ'

ἀσυναιρέτως καὶ διακεκριμένως εἰς ὅλας τὰς Ἑλληνικὰς λέξεις, καὶ πολλὰ τῶν συμφώνων ἐκφωνεῖντες κατὰ τὰ ἰδικά των! Καὶ ἔπειτα κατηγορεῖσι τὴν καθ' Ἕλληνας ἀδιαίρετον προφορὰν τῶν διφθόγγων, καὶ τὸν πολὺν ἰωτακισμὸν, ὡς ἀσαφείας αἴτια. Λόγοι ταῦτα μάταιοι! Τῆς Ἑλληνικῆς προφορᾶς τὴν σαφήνειαν δὲν ἀποτελεῖ ἡ τῶν γραμμάτων, ὡς ἀριθμητικῶν στοιχείων, ἀπαρίθμησις· ἀλλ' ἡ τρανὴ καὶ λαμπρὰ τῶν λέξεων διάρθρωσις κατά τε τὰς τῶν στοιχείων δυνάμεις, καὶ τὰ πάθη τῶν συλλαβῶν, καὶ τὴν προσῳδίαν, καὶ ἁπλῶς καθ' ὅλους τοὺς κανόνας, ὅσους οἱ πατέρες καὶ δημιουργοὶ τῆς γλώσσης μετὰ τῆς κοινῆς χρήσεως ἐνομοθέτησαν, διορίσαντες, πῶς πρέπει νὰ προφέρωμεν καὶ πῶς νὰ γράφωμεν τὰ σημεῖα τῶν ἐννοιῶν μας. Ἐὰν καὶ εἰς ἄλλην τινὰ γλῶσσαν, εἰς τὴν Ἑλληνικὴν μάλιστα διδάσκει τὸν νοῦν ἡ τῶν λέξεων γραφὴ πολλάκις σαφέστερα παρὰ τὴν ἀπαγγελίαν. Ὅθεν καὶ ἐκεῖνος λέγεται κυρίως ὅτι ἐξεύρει τινὰ γλῶσσαν, καὶ μάλιστα σοφὸν, ὅστις ἐπίσταται ὄχι μόνον νὰ τὴν λαλῇ, ἀλλὰ καὶ νὰ τὴν ἀναγινώσκῃ, καὶ νὰ τὴν γράφῃ ὀρθῶς. Εἰς τὴν Ἑλληνικὴν κατ' ἐξοχὴν δὲν ἀρκεῖ τὸ, „λάλει", ἀλλ' ἀπαιτεῖται καὶ τὸ, „γράψον, ἵνα δείξῃς σοφὸς ὦν.

Γ) Καυχῶνται καὶ εὐφωνίαν οἱ Ἐρασμίται περὶ τὴν ἑαυτῶν προφοράν· ἀλλὰ καὶ τοῦτο εἶναι ματαία καὶ ἀνύπαρκτος κομποῤῥημοσύνη. Ἐπειδὴ κρίνεσι καὶ τῆς Ἑλληνικῆς τοὺς φθόγγους κατὰ τοὺς, εἰς τοὺς ὁποίους ἀνετράφησαν ἐκ γενετῆς, τῶν ἰδίων αὐτῶν γλωσσῶν· ἀλλ' ἔπρεπεν εἰς τοῦτο νὰ ἦσαν δικαιότεροι, καὶ νὰ μὴν ἔκρινον παντοχοῦ τὸ εὔγλωσσον καὶ εὔφωνον καὶ μελιχρὸν, ἢ τὰς ἐναντίας τοῦ λόγου κακίας,

κατὰ τὸν μερικὸν τῆς ἰδίας αὐτῶν κριτικῆς αἰσθήσεως νόμον. Τὸ „Νόμῳ καλὸν, νόμῳ αἰσχρὸν“ δὲν εἶναι καθόλε δίκαιον καὶ ἀληθὲς καὶ σωτήριον γνωμικόν· διότι πολλάκις ὁ νόμος ἔτος εἶναι ὑπηγορευμένος ἀπὸ διεφθαρμένην ἕξιν καὶ πεπαθημένης φαντασίας ἄλογον ὁρμήν· Ἔπρεπε μάλις ἐξ ἐναντίας τόσον πλέον νὰ ἠσθάνοντο τὴν εὐφωνίαν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ὅσον μᾶλλον αὕτη διαφέρει προφανῶς παρὰ τὰς ἄλλας τὰς εὐρωπαϊκὰς κατὰ τὸν ἴλαρὸν καὶ μειλίχιον τῶν γραμμάτων αὐτῆς φθόγγον, καὶ τὴν εὔκρατον σύνθεσιν τῶν συλλαβῶν, καθ' ἣν ἥ τε χασμῳδία τῶν παραλλήλων θεραπεύεται φωνηέντων, καὶ τὰ σκληρότερα τῶν συμφώνων συνεξυφαίνονται πρὸς τὰ μαλακώτερα καὶ γλυκύτερα· καὶ μία διὰ πάντων ἀποτελεῖται συμφωνία, πρέπεσα καὶ ἀνάλογος εἰς τὴν διὰ τῶν ἐνάρθρων φωνῶν μεγαλοπρεπῆ καὶ καλὴν τῆς φύσεως μίμησιν. Εἰς ἑδεμίαν λέξιν Ἑλληνικὴν δὲν εὑρίσκεις αὐχηρῶν καὶ τραχέων συμφώνων ἤχες ἀκράτες συμπεπλεγμένες, ὄχι διπλᾶ μετὰ διπλῶν, ὄχι διπλασιαζόμενα δασέα, ὄχι δασέα πρὸ τῶν ψιλῶν, ὄχι μέσα μετὰ ψιλῶν ἢ δασέων, ὄχι τρία σύμφωνα χωρὶς μεσολλαβῆντος ὑγροῦ (ἢ γ = ν) παραλλήλως εἰς ἁπλῆν λέξιν συντεθειμένα, ὄχι, τέλος, σύμφωνον ἑδὲν τῶν λεγομένων ἀφώνων ἑδεμιᾶς λέξεως τελικὸν, ἔτε ψιλὸν, ἔτε δασὺ, ἔτε μέσον, ἀλλ' ἑδ' ἡμίφωνον ἄλλο, πλὴν δύω μόνον ἀμεταβόλων ν καὶ ρ, καὶ τὸ σ μετὰ τῶν ἐξ αὐτοῦ διπλῶν ξ, ψ, (κς, γς, χς, καὶ βς, φς, πς). Τόσον ἐφρόντισεν ἐξ ἀρχῆς ἡ Ἑλληνικὴ Καλλιόπη περὶ τὴν σύνθεσιν καὶ διάρθρωσιν τῆς ἑλλάδος φωνῆς, ἀποφεύγεσα πᾶσαν βαρύηχον καὶ σκληρόζομον κακοφωνίαν, ὁποίας ἔχεσιν ὅλαι αἱ

Εὐρωπαϊκαὶ γλῶσσαι, καὶ αὐτὴ ἡ Λατινική· ἥτις μυκᾶται, ἢ μεγκρίζει, προφέρουσα τὸ μ εἰς τῶν λέξεων τὴν τελευτὴν (magnam animam, amicorum servorum corporum!) καὶ ἐκ τοῖ t ταυτάζει, καὶ ἐκ τῆ d ὀδοντίζει ἢ τονθορύζει, καὶ ἐκ τῆ b βομβάζει ἀηδῶς (οἷον, at veniat et mittat· καὶ, id quod aliud· καὶ, ab ambabus). καὶ ὀλολύζει δὲ πολλάκις καταχρωμένη τὸν ὠρυγῆς ἐκφρασικὸν, καὶ (ὡς ὁ Κυντιλιανὸς τὸν ὠνόμασε) κωφὸν καὶ βάρβαρον καὶ φρικτὸν ἦχον τῆ ε (jugulus suus, jugum jucundum)· καὶ ἄλλοτε κικκαβίζει, ἢ κοάζει συνεχῶς, προφέρουσα τὸ κβ (ὡς, quamquam, quinquaginda), καὶ τ' ἄλλα σιωπῶ· Ποίους τοιούτους κακοστομωτάτους ψόφους οἱ Ἐρασμίται συνειδότες εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, ἢ ποίαν ἐν τούτοις εὐφωνίαν εὑρόντες, ἠθέλησαν νὰ μεταποιήσωσι καὶ τῶν Ἑλληνικῶν συμφώνων β καὶ γ καὶ δ καὶ ζ καὶ τῶν ἄλλων τὸν ἦπιον φθόγγον εἰς τῶν ἀντιστοίχων Λατινικῶν τὴν τραχυφωνίαν; Ἀλλ' ὄχι καὶ ὁ Λατῖνος Κυντιλιανὸς! ὅστις εὕρισκε τῆς μητρικῆς αὐτῆ διαλέκτου τὸν ἦχον σκληρότερον, ὁμολογῶν, ὅτι δὲν ἔχουσιν οἱ Λατῖνοι τὰ γλυκύτατα τῶν γραμμάτων τῶν Ἑλληνικῶν, οὐδὲ τὴν χάριν τῆς εὐεπείας, οὐδὲ τὴν εὐφωνίαν τῶν συλλαβῶν· ὅθεν καὶ τὰς εἰς b καὶ d τόσον σκληρῶς κατὰ τὴν τελευτὴν στηριζομένας Λατινικὰς λέξεις οἱ πλεῖστοι (λέγει) ἂν ὄχι τῶν ἀρχαιοτάτων, ἀλλ' ὅμως τῶν παλαιῶν ἐσπέδαζον λειότερον νὰ ἐξομαλύνωσι (προφέροντες δηλονότι τὸ d καὶ b ἠπιώτερον, ὡς δ, καὶ β· βλ. ὄπισθ. σελ. 37). Ταῦτα δὲ δὲ λέγων ὁ Κυντιλιανὸς, ἄλλο τι κάμνει παρὰ καταδικάζει ὡς σκληροτάτην καὶ ξένην τῶν Ἑλλήνων κακοφωνίαν τὴν περὶ τὰ σύμ-

φωνα, χάριν τάχα λαμπροφωνίας, ἐπινοηθεῖσαν καινοτομίαν τῶν Ἐρασμιτῶν; (α). Τί δὲ καὶ περὶ τῶν διφθόγγων; δύναται νὰ γίνῃ φρικτοτέρα χασμῳδία περὶ τὸν Ἕλληνα λόγον παρὰ τὴν συχνὴν διάλυσιν αὐτῶν; ἢ τί ἄλλο παρὰ τὴν χασμῳδίαν διὰ τῶν συναιρέσεων καὶ κράσεων καὶ συναλοιφῶν ἐσπέδαζεν ἐξ ἀρχῆς νὰ θεραπεύσῃ τόσον ἐπιμελῶς ἡ Ἑλληνική; Ἀπορεῖσιν οἱ Ἐρασμίται πῶς δύω φωνήεντα συναιρῆνται εἰς ἕνα φθόγγον· καὶ ὅμως αὐτοὶ πάλιν καὶ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν συναιροῦσι τὰ οο καὶ οε καὶ εο εἰς τὴν καὶ παρ' αὐτοῖς ἀδιαίρετον ʊ, καὶ εἰς τὴν Λατινικὴν τὰ ae καὶ oe εἰς æ καὶ œ· καὶ εἰς τὰς ἰδίας αὐτῶν γλώσσας ἐχουσιν ἐκ δύω φωνηέντων μονόφθογγα, ὡς τὰ Γερμανικὰ aᵉ καὶ oᵉ uᵉ, καὶ τὰ Ἀγγλικὰ, ee=ι καὶ oo=ʊ, καὶ τὰ Γαλλικὰ ai, eu, oi, oe, καὶ τ' ἄλλα ὡσαύτως, τὰ ὁποῖα εὑρίσκουσι καὶ καλλιφωνότατα· διὰ τί λοιπὸν ὄχι καὶ τὰς διφθόγγους τὰς Ἑλληνικάς; Λέγουσι δὲ καὶ, ὅτι διαιροῦντες τὰς προφέρουσι μακράς· ἀλλὰ πρῶτον μὲν αἱ Ἑλ-

---

(α) „Namque est ipsi (Latinæ facundiæ) statim sonor durior, quando et jucundissimas ex Græcis literis non habemus". *Καὶ* „Itaque tanto est sermo Græcus Latino jucundior, ut nostri poetæ, quoties dulce carmen esse voluerunt, illorum id nominibus exornent". *Καὶ* „Quare qui à Latinis exiget illam gratiam sermonis Attici, det mihi eandem jucunditatem". *Καὶ* „Possumus autem rerum et modo et judicio esse similes (Latini Græcis)· verborum gratia, quam in ipsis non habemus, extrinsecus condienda est". *Καὶ* „Quid? quod syllabæ nostræ in B literam et D inituntur, adeo aspere, ut plerique non antiquissimorum quidem, sed tamen veterum mollire tentaverint" (Quintil. XII, 10, 27, 32, 33, 35, 38). *Καὶ* (I, 4, 16) *βεβαιόνει τὸ* ντ = nd, *ἀναφέρων ἐκ παλαιῶν ἐπιγραφῶν*, Alexanter, Cassantra (*ἀντὶ*, -ander, -andra).

ληνικαὶ δίφθογγοι καὶ ἐν τέλει λέξεως, καὶ ἐν μέσῳ (φωνήεντος ἑπομένου), πολλάκις συζέλλονται· ἔπειτα μήπως δὲν δύνανται νὰ προφέρωνται μακρῶς καὶ ἀδιαίρετοι, καθὼς ὅλα τὰ δίχρονα, καὶ αἱ Λατινικαὶ æ καὶ œ, *καὶ* av *καὶ* ev = *αυ καὶ ευ;* [*οἷον* Éva, nāvis, Māvors, pāvo, gāvisus, Mēvius (Virgil. Æniad.) = *Μεύϊος, ναῦς, παύω· τετέχι Μέϝιος, πάϝω, πάωω, ὡς καυάξαις = κᾱωάξαις = καβάξαις, ἢ καββάξαις, εὔαδεν = ἔωαδεν = ἔββαδεν, κατ' ἐντονωτέραν τοῦ ϝ = υ προφοράν· ἢ καὶ διὰ τὴν φύσιν αὐτοῦ τοῦ υ, τὸ ὁποῖον ἀπὸ φωνήεντος μεταβαῖνον εἰς φθόγγον συμφωνικὸν δὲν χρειῖται τὴν δύναμιν τῆς ἐκτάσεως*]· *ἄλλο μῆκος συλλαβῆς, καὶ ἄλλο χοιχείων διαίρεσις! Ἀφόρητον εὑρίσκουσιν οἱ ἄνδρες τὴν ἐκ τοῦ ἰωτακισμοῦ κακοφωνίαν· „Πῶς; ἔξι λεπτὰ νὰ ἔχῃ ἡ Ἑλληνικὴ (ι, η, ει, οι, υ, υι); τί καλὸν (λέγουσιν ἀχείως), καὶ τί τερπνὸν τοῦτο τὸ τιριλιρί!“* (α). *Ἀλλ' ἂν μὲν ταῦτα τὰ χοιχεῖα προφέρονται πάντοτε πάντη ταὐτοφώνως μὲ τὸ λεπτὸν ι, καὶ ἀνίσως εἰς τὴν φύσιν τῆς Ἑλληνικῆς εἶναι ἐναντίος, ἢ συνήθης, ὁ λεγόμενος ἦτος Ἰωτακισμός, εἴπομεν ἐν τοῖς προλαβοῦσιν· αὐτὴ δὲ αὕτη, ἡ καλὴ, ἡ Ἐτακίζουσα καὶ ὑπερδιφθογγίζουσα Ἐρασμικὴ προφορὰ μήπως ἄρα τερετίζει γλυκερώτερον τερελερέϊ, ἐν ᾧ προφέρει χάσκουσα τέσσαρα ε καὶ τρία εϊ; (ε, καὶ τὸ η = ε͡ ἢ εε, καὶ ἡ αι κατά τινας αὐτῶν = æ ἢ ê, καὶ η = εεϊ, καὶ ει = εϊ!)·*

(β) *Ὁ σοφὸς Βοιττιγέρος, εἰς τὸ προδιαληφθὲν αὐτῷ χωρίον* (Ein Wort, κτλ. *βλ. ὄπισθ.* σελ. 538, *σημείωσ. βλ. καὶ ἐφεξῆς τῷ παρόντος κεφαλαίῳ ἄρθρ.* θ, *σημ.*).

ἢ μήπως δὲν τιριλιρίζει καὶ αὐτὴ ὁμοῦ μὲ τὴν τοῦ Ἐτακισμοῦ της διδασκάλισσαν, τὴν Λατινικὴν, ὅταν ἐκφωνῇ πολλὰ ι κατὰ σειρὰν, (ὡς, istis principiis liquidissimis.—filiis piissimis Dii sint propitii); ἢ, τέλος, μήπως ἰωτάκιζε κακοφωνότατα καὶ ἡ Μοῦσα τοῦ Ὁμήρου καὶ τοῦ Πινδάρου προφέρουσα, Ἴρισι καὶ Ἴφιδι καὶ Ἰφιτίωνι καὶ Κιλικίοισι, κτλ.; τί δὲ παρὰ ταῦτα διαφέρουσιν, ἰδιΐσι καὶ ἐπιΐσε προφερόμενα, τὰ ἰδυίῃσι καὶ ἐποίησε, καὶ τὰ τούτων ὅμοια; Ἀλλ' (ὅ,τι προείπομεν) κάκιστον εἶναι καὶ πολλῶν αἴτιον κακῶν τὸ νὰ ςαθμίζῃ τις τὰ τῶν ἄλλων πάντοτε μὲ τὰ μέτρα τὰ ἰδικά του, καθὼς κρίνουσιν οἱ περὶ τὸν Ἔρασμον τὴν εὐφωνίαν τὴν Ἑλληνικὴν κατὰ τὴν ἀπὸ τὰς μητρικάς των γλώσσας ἀγομένην αἰσθητικὴν αὐτῶν κρίσιν, τὸ αὐτὸ ποιοῦντες, ὡς καὶ ἄν τις κανονίζῃ ξένης τινὸς πολιτείας νενομισμένα ςαθμὰ καὶ μέτρα, μεθέλκων ταῦτα βιαίως πρὸς τὸ ποσὸν τῶν τῆς ἰδίας αὐτῷ πατρίδος· ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἔτ' εὔλογον ἔτε δίκαιον. Πᾶσα γλῶσσα ἀνθρώπων ἔχει τὴν ἑαυτῆς ἰδιάζουσαν ἁρμονίαν· καὶ ἡ τῶν Ἑλλήνων τὴν ἰδικήν της· ἁρμονίαν ἀσύγκριτον, ὑψηλὴν, μοναδικὴν εἰς τὴν οἰκουμένην. Γλυκὺ τὸ κλίμα καὶ καλὸς ὁ οὐρανὸς καὶ τῆς Ἰταλίας, καὶ τῆς Ἰνδίας, καὶ ἄλλων εὐκράτων τοῦ κόσμου γαιῶν· παλαιὰ δὲ καὶ ἡ τῶν Ἰνδῶν καὶ Τυρρηνῶν καὶ ἡ τῶν Αἰγυπτίων σοφία· ἀλλ' ὅμως οὐδεμία οὐδενὸς ἔθνους ἀνθρώπων πολιτισμένων γλῶσσα δὲν ἠδυνήθη κᾆν νὰ πλησιάσῃ τὴν εὐφωνίαν τῆς Ἑλληνικῆς, τὴν ὁποίαν τὸ μορφωτικὸν καὶ θεοφόρητον πνεῦμα τῶν Ἑλλήνων διέπλασεν ὑπὸ τὸν κάλλιςον ἐρανὸν τῆς Ἑλλάδος, θείαν τῷ ὄντι καὶ ἀξίαν τῆς μεταξὺ θεοῦ καὶ ἀνθρώ-

πων συνομιλίας. Εἰς μόνην τὴν Ἑλληνικὴν μεγαλοφυΐαν ἔδωκαν αἱ Μοῦσαι νὰ λαλῇ (καθὼς εἶπεν ὁ Ὁράτιος) μὲ στόμα στρογγύλον (ore rotundo), τετέχνιν ἀξιωματικὸν καὶ σεμνὸν καὶ πλῆρες πάσης καλλιφωνίας. Ταύτης τῆς ἁρμονίας τὴν φύσιν διέσωσε καὶ ἡ καθ' ἡμᾶς Ἑλληνικὴ προφορά· ταύτην δὲ καὶ πάντες οἱ πρὸ τοῦ Ἐράσμου προπάτορες τῶν Ἐρασμιτῶν, καὶ Ὁλλανδοὶ καὶ Γερμανοὶ καὶ Γάλλοι καὶ Ἄγγλοι καὶ Ἰταλοὶ, καλλίχην εὕρισκον καὶ θελκτικωτάτην, ἐκφωνοῦντες κατ' αὐτὴν τὰ Ἑλληνικά· καὶ αὐτὸς ὁ Ἔρασμος γνησίαν Ἑλληνικὴν ὡμολόγησε· καὶ οἱ μετὰ τοῦτον ἁπαξάπαντες Εὐρωπαῖοι Ἑλληνισαὶ (ὅσοι δὲν ἐδέχθησαν τῶν νόθων λογισμῶν αὐτοῦ τὸ σχέδιον), παντοδαπῆς σοφίας ἐργάται, διακρατοῦσιν ἀγαπῶντες ὡς μόνην ἀξίαν τῆς Ἑλληνικῆς φωνῆς· πολλοὶ δὲ τούτων καὶ τὴν λαλουμένην ἡμῶν γλῶσσαν ὡς ἁρμονικὴν ἐπήνεσαν καὶ μουσικωτάτην, καταγοητευθέντες ἀπὸ τὴν εὐφωνίαν της (α). Ἐὰν δὲ καὶ ταύτην οἱ Ἐρασμίται κατέκριναν ὡς μαλακὴν καὶ μονότονον καὶ θηλυπρεπῆ, δὲν εἶναι παράξενον· διότι ἔχουσιν οἱ ἄνδρες ἐμβροντήτους τὰς ἀκοάς των ἀπὸ τὰς σκληρὰς πατάγους τῶν πατρικῶν αὐτῶν γλωσσῶν, περὶ τῶν ὁποίων ἔκριναν καὶ οἱ παλαιοὶ προπάτορες ἡμῶν, „Ὅτι βαρύηχοί εἰσι ταῖς φωναῖς καὶ παντελῶς τραχύφωνοι (Διόδωρ. Σικελ. βιβ. ε). Καὶ „θηριώδη τὴν φωνὴν ἔχουσι

(α) Βλ. Pouqueville, Voyage en Morée etc. 1798 — 1801, à Paris.—. Guys, Voyage en Gréce, Leipz. 1712. τόμ. β, σελ. 355, κτλ.—Jenisch Κριτικὴν σύγκρισιν γλωσσῶν. — Gibbon, Ἱστορ. περὶ παρακμῆς καὶ πτώσεως τῆς Ῥωμαϊκ. αὐτοκρατορ. τμ. ιγ, κεφ. 66. κτλ.

(Πολύαιν. Σρατηγ. Η, α)· καὶ αὐτὸς ὁ Ῥωμαῖος Τάκιτος ὠνόμασεν, Horridam vocem et truncos cantus!

Δ) Οὐδ' ἀπὸ τὴν διαφθορὰν τῆς κοινῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης δὲν συνάγεσιν ὑγιῶς οἱ Ἐρασμίται τὴν ὀρθότητα τῆς κατ' αὐτὲς τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων ἀπαγγελίας. Οὐδαμοῦ τῆς φύσεως ἡ μερικὴ τῆς ὕλης κατ' εἶδος μεταβολὴ δὲν συνεισάγει καὶ τὴν ἀλλοίωσιν τῶν στοιχείων. Ἡ γλῶσσα τῶν Ἑλλήνων διεφθάρη κατὰ λέξεις (καὶ ταύτας ἐν μέρει), ἀλλ' ὄχι καὶ τὰ γράμματα, ἅτε τὴν προσῳδίαν. Τέτε δεῖγμα προφανέσατον εἶναι πρὸς τοῖς ἄλλοις, καὶ ὁ τρόπος καθ' ὃν γράφομεν τὰς ξένας λέξεις, ὅσων τὰ γράμματα δὲν συμφωνῶσι πρὸς τὰ ἀντίστοιχα τὰ Ἑλληνικά· ὡς ὅταν ἀναγκαζώμεθα νὰ ἐκφράζωμεν τὰ τῶν Εὐρωπαίων καὶ Ἀσιανῶν b, g, c, d, z, κτλ. διὰ τῶν μπ, γκε, ντε, τσε ἢ τζὲ (οἷον, μπόμπα, ντσντὲ, τὰ bomba, dudu, κτλ.), διότι δὲν ἐκφράζεσι τέτων τὸν σκληρὸν ἦχον τὰ προσηνέσερα Ἑλληνικὰ β, γ, δ, ζ· τόσον ἁγνὸν καὶ παρθένον τὸν ἀρχαῖον καὶ γνήσιον φθόγγον τῶν γραμμάτων τέτων ἡ Ἑλληνικὴ διεφύλαξεν, ὥσε τὰς μετὰ ταῦτα προσπεσέσας ξενοφωνίας ἀναγκάζεται, ὅταν τύχῃ, νὰ τὰς σημαίνῃ διὰ συνθέσεως συλλαβῶν, καὶ τέτων τινῶν ἐναντίων εἰς τὴν φύσιν της (ὡς τῶν, τς, τζ)! Ὡσαύτως καὶ ἐπὶ τῶν διφθόγγων, οἷον τῶν αυ καὶ ευ, ὅταν θέλωμεν νὰ τὰς ἐκφράσωμεν ὡς προφέρονται διῃρημένως εἰς τὰς λέξεις τὰς ἀλλοφύλες, γράφομεν ἀντ' αὐτῶν τὰς αϐ καὶ εϐ συλλαβάς· οἷον, λάϐρος laurus, φέϐδον feudum. Εἰς ἐδεμίαν ζῶσαν γλῶσσαν ὁποιαιδήποτ' ἂν προσκολληθῶσι ξενοφωνίαι, καί τινες τῶν ἰδίων αὐτῆς

λέξεων συγκοπαὶ, καὶ σχηματισμῶν μεταβολαὶ δὲν δύνανται νὰ ἀλλοιώσωσι καὶ τὸν γνήσιον τῶν ϛοιχείων της φθόγγον, ὅϛις σῴζεται καὶ εἰς τὰϛ ἄλλαϛ τὰϛ ἀπείρους ἀχεραίαϛ αὐτῆϛ λέξεις, καὶ εἰς αὐτὰϛ ταύταϛ τὰϛ διεφθαρμέναϛ καὶ ἐπεισάκτους· πολὺ δὲ μᾶλλον ἀδύνατον ἦτο νὰ συμβῇ τοιαύτη τις διαφθορὰ γραμμάτων εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν, τῆϛ ὁποίαϛ καὶ τὸ πλεῖϛον καὶ κράτιϛον τῆϛ ὕλης καὶ τοῦ εἴδους ἀκριβῶϛ διετηρήθη, καὶ ἡ ἀδιάκοποϛ ἐθνικὴ προφορὰ ἦτο προσωχυρωμένη καὶ μὲ τῆϛ παιδείαϛ τὴν συνέχειαν καὶ μὲ τὴν καθημερινὴν ἐν τῇ ἁγίᾳ Ἐκκλησίᾳ χρῆσιν.

Ε) Ἀπατῶνται καὶ περὶ τὴν διαίρεσιν τῶν διφθόγγων οἱ Ἐρασμῖται, τὰϛ ὁποίαϛ πάντοτε προφέρϛι διῃρημένωϛ, ἐναντίον καὶ εἰς τὴν φύσιν τῆϛ γλώσσηϛ καὶ εἰς τὰ μέτρα τῶν ποιητῶν· διότι ἡ τῆϛ κατ' αὐτοὺϛ ἀδιαιρέτου τάχα διφθόγγου γοργὴ τῶν δύω φωνηέντων συνεκφώνησις τίποτ' ἄλλο δὲν ὑπάρχει, εἰ μὴ γοργὴ πάλιν διαίρεσις· τὸ ἀδιαίρετον παῖϛ προφερόμενον πάϊϛ, κατὰ τοὺϛ Ἐρασμίταϛ, καὶ τὸ οἷϛ, ὅϊϛ, δὲν διαφέρϛιν ἀπὸ τὰ διῃρημένα πάϊϛ καὶ ὅϊϛ, εἰ μὴ κατὰ τὴν βραδυτέραν ἢ ταχυτέραν τῶν δύω φωνηέντων ἀπαγγελίαν· οὕτω καὶ τὸ κέρᾳ δὲν διαφέρει ἀπὸ τὸ κέραϊ, οὐδὲ τὸ ὑπερῷον, καὶ πατρῷοϛ ἀπὸ τὸ ὑπερώϊον καὶ πατρώϊοϛ (ἐκ τοῦ ἀρχαίου εἰϛ οιοϛ σχηματισμοῦ, πατροῖοϛ, ὑπεροῖον, ἀχρήϛου παρὰ τοῖϛ ἄλλοιϛ, βλ. ὄπισθ. σελ. 384, εἰ μὴ μόνον παρὰ τοῖϛ Βοιωτοῖϛ, κατὰ τὸν Μ. ἐτυμολ. σελ. 246), καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτωϛ. Ἡ δὲ τοιαύτη διῃρημένη τῶν διφθόγγων προφορὰ μεταβάλλει καὶ τὴν οὐσίαν των· διότι δὲν ἀποτελοῦϛι πλέον αὗται τὸν ἴδιον αὐτῶν φθόγγον,

ἀλλὰ τὸν ἐκ τῶν ὁποίων συναιροῦνται γραμμάτων, καθὼς καὶ ἡ ου, φέρ' εἰπεῖν, τοῦ τείχους, μεταβάλλετ' εἰς τὸ εο τοῦ ἀσυναιρέτου τείχεος· καὶ τ' ἄλλα δὲ τὰ ἐκ συναιρέσεως γινόμενα ςοιχεῖα μεταβάλλουσιν ὡσαύτως καὶ τὸν φθόγγον, ἢ καὶ τὸν ἀριθμὸν, ἀσυναιρέτως ἐκφωνέμενα (οἷον η = εα, κέαρ, κῆρ· ει = εε, φίλεε, -λει, κτλ.)· οὕτω καὶ εἰς τὴν Λατινικὴν ἡ αν καὶ εν συλλαβαὶ (= αυ ευ = αφ εφ, ἢ αβ εβ), προφερόμεναι κατὰ διαίρεσιν, μεταπίπτουσιν εἰς τὰ δισύλλαβα au, eu· ὡς, caveo (καύω), faveo (φαύω), cautus, fautus, ἀντὶ favtus· καὶ τὸ sive (ἴϝε = εἴϝε (ει = ι) μετὰ τοῦ συρισικοῦ πνευματισμοῦ, ἤτοι [ει=η] = ηὲ), ἀρχαίως, seve (sev), μετέπεσεν εἰς τὸ seu· καὶ εἰς αὐτὴν, τέλος, τὴν Γερμανικὴν αἱ μονόφθογγοι a^e, o^e, ἂν διαιρεθῶσι, μεταβάλλονται εἰς τὰ aë, oë, κτλ. Ἡ διαίρεσις ἀντίκειται πάντοτ' εἰς τὴν συναίρεσιν, ὡς ἡ ἀνάλυσις εἰς τὴν σύνθεσιν· καὶ ἡ τῶν δύω φθόγγων ὡς ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς διφθόγγου δικαιολόγησις εἶναι τόσον γελοία, ὅσον καὶ ἄν τις τὰ ἐκ δύω καὶ τριῶν φωνηέντων συγκείμενα μονόφθογγα τῶν Γάλλων ςοιχεῖα (au, eu, eau, oeu) διδάσκῃ νὰ προφέρωνται διῃρημένως (ἄϐ, ὀέϐ, ἐάϐ), διότι λέγονται δίφθογγοι καὶ τρίφθογγοι! Ἀπὸ τοιαύτης γνώμης ἴσως ὁρμώμενος καὶ ὁ ἀγράμματος ἐκεῖνος ἡμέτερος Νικήτας ἐξεφώνησεν ἐπ' Ἐκκλησίας „ἐκ τοῦ κατὰ Ματθάϊον“ (ἀντὶ Ματθαῖον)! πρὸς τὸν ὁποῖον ἀντέκρουσαν εὐθὺς „μὴ διαίρει τὴν αι δίφθογγον“ (α).

ς) Ἀπατῶνται καὶ περὶ τὰς ἐτυμολογίας οἱ Ἐρασμῖται, ὡς ὅταν λέγωσιν, ὅτι ἡ αι

(α) Μιχ. Γλυκᾶς χρονικ. ιγ.

προφέρεται αϊ, καὶ τὸ δίκαιον λέγεται, δικάϊον, διότι τῦτο παράγει ὁ Πλάτων ἐκ τῦ διαϊόν (βλ. ὄπισθ. σελ. 614). Ἀλλ' ὁ θεῖος Πλάτων πρῶτον μὲν εἶπε ῥητῶς, ὅτι „ποικίλλει τὰς συλλαβὰς" εἰς τὰς ἐτυμολογίας τε· κατασκευάζει δὲ ταύτας καὶ παίζων, ἢ (ὡς αὐτὸς εἶπε) πλάττων πολλάκις (οἷον αὐτὸ τὸ δίκαιον ἐκ τῦ διαϊόν, καὶ τὸ ἄνθρωπος ἐκ τῦ ἀναθρῶν ἃ ὄπωπε, καὶ ἄλλα τοιαῦτα). ὥςε κἀμμίαν ἐκ τύτυ δὲν δυνάμεθα νὰ πορισθῶμεν ἀπόδειξιν τῆς γνησίας προφορᾶς τῆς αι. Ἔπειτα πάλιν αὐτὸς ὁ Πλάτων φαίνεται προφέρων ἀδιαίρετον τὴν αι, ὄχι μόνον εἰς ἄλλας ὁμοίως διθυραμβικὰς (ὡς τὰς ὠνόμασεν) ἐτυμολογίας [ὁποῖον εἶναι τὸ ΣελανΑΙα ἐκ τῆ Σελας (ἔνον) νΕον, κτλ.], ἀλλὰ καὶ ὅταν σπεδαίως καὶ φυσικῶς ἐτυμολογῇ· οἷον ὅταν ὀρθότατα παράγῃ τὸ γαῖα ἐκ τοῦ γέγαα, (γάω, γέω, ὅθεν καὶ τὸ γέα, γῆ), κτλ. Ὁμοίως καὶ τὸ η προφέρει ὡς ι καὶ ει, καὶ ὅταν παίζῃ λέγων, φέρ' εἰπεῖν, ὅτι τὸ ΔΗ(μήτηρ) εἶναι τὸ αὐτὸ καὶ ΔΙ(δοῦσα μήτηρ), καὶ τὴν ΛΗτὼ ἐκ τῆ ΛΕΙτε ἤθες, καὶ τὸ Ἥρως ἐκ τῆ ΕΙρω· καὶ ὅταν σπεδάζῃ παράγων τὸ ἀλγΗδὼν παρὰ τὸ ΑλγΕΙνὸς, καὶ τὸ μΗν καὶ μΕΙης παρὰ τὸ μΕΙεσθαι, καὶ τὸ θῆλΥ παρὰ τὸ θηλΗ. Καὶ αὐτὴν, τέλος, τὴν ει ἐξεφώνει ὡς ι, λέγων τὸ μὲν Ἶρις ὀρθῶς παρὰ τὸ ΕΙρω, τὸν δὲ ΠοσΕΙδῶνα ἀσείως ποσΙδεσμον. Ὥςε ὁ Πλάτων καὶ ἀσεϊζόμενος καὶ σπεδάζων ἐπιτυχῶς περὶ τὰς ἐτυμολογίας τῶν ὀνομάτων, ἀντὶ νὰ ἐρασμίζῃ, ἐξενοςόμει καὶ ἰωτάκιζε, καθὼς καὶ τὴν σήμερον ἡμεῖς! Οἱ Ἐρασμῖται θεωρεῖσιν ὡς ἀπόδειξιν τῆς γνώμης των καὶ ἄλλας τῶν συγγενῶν φωνηέντων εἰς ἄλληλα τροπὰς περὶ τὸν σχηματισμὸν τῶν λέξεων, οἷον· „Ἐπειδὴ (λέγεσι)

τὸ μὲν η συγγενεύει μὲ τὸ α, τὸ δὲ α μὲ τὴν αι (ὡς μιμνήσκω, μιμνάσκω, αἰολικ· μιμναίσκω), ἄρα καὶ τὸ η συγγενεύει μὲ τὴν αι (σχεδὸν æ=e)· ὥςε καὶ τὸ μιμνήσκω προφέρεται μιμναίσκω (σχεδὸν mimnæsco, mimnêsco), καὶ τὸ τίθημι, τίθαιμι (tithêmi)· οὕτω καὶ οἱ Βοιωτοὶ ἔλεγον λεγόμενη (legomenê) τὸ λεγόμεναι, κτλ." Ἐκ τέτων βλέπομεν τὲς ἄνδρας, ὅτι δέχονται σχεδὸν ἀδιαίρετον τὴν αι! (βλ. ὄπισθ. σελ. 591). καὶ σχεδὸν διορθόνσι τὸ λάθος τῆς ἀλόγε διαρέσεως τῶν διφθόγγων· ἀλλ' ὅμως κάμνσι τὴν διόρθωσιν ἐκ ψευδῆς συλλογισμῆ, ζητῆντες συγγενικάς τινας μεσιτείας, ὥςε νὰ συναρμόσωσι φθόγγς ἐκ πλαγίε συγγενεῖς, οἵτινες ὅμως δὲν θέλσι νὰ συνέλθωσιν εἰς ἕνωσιν καὶ κοινωνίαν συνδυασμῆ! τὸ α συγγενεύει καὶ μὲ τὸ η, καὶ μὲ τὴν αι, ἀλλ' ἕκαςον τῶν ςοιχείων τέτων ἔχει τὸν ἴδιον φθόγγον ὄχι ὀλιγώτερον διάφορον παρὰ τὰ α καὶ αι, καὶ ε καὶ ο, εἰς τὰ σκαίρω σκάρος, λέγω λόγος, σπείρω σπόρος· καὶ τὰ a καὶ e καὶ i εἰς τὰ λατινικὰ ago, egi, redigo, teneo retineo, καὶ εἰς τὰ Γερμανικὰ helfe, half, hilf, geholfen, Hülfe.

Ζ) Οὐδ' ἐκ τῆς ἰδιαιτέρας παραβολῆς τῶν διαλέκτων εὑρίσκσιν οἱ Ἐρασμίται κἀμμίαν ἀληθῆ ἀπόδειξιν περὶ τῆς κατ' αὐτὲς γνησίας τῶν φωνηέντων καὶ τῶν διφθόγγων προφορᾶς. Λέγσιν ὅτι „οἱ Βοιωτοὶ ἔλεγον λεγόμεναι, ἀντὶ τῆ ἀττικῆ λεγομένη, ἄρα τὸ η ἤχει ὡς ἡ αι· οἱ Δωριεῖς μετεχειρίζοντο α ἀντὶ η, καὶ οἱ Αἰολεῖς πάλιν ἀντὶ α, αι, ἄρα καὶ τὸ θνήσκω, ἤχει ὡς τὸ Αἰολ. θναίσκω· οἱ Ἴωνες ἔλεγον Πηληΐδης, οἱ δ' Αἰολεῖς Πηλεΐδης, ἄρα καὶ τὸ η=ε, καὶ τὸ Πηλείδης=Πηλεΐδης· καὶ τὸ Ἀττικ. γελᾶς=Αἰολ. γελάϊς, κτλ." Ἀλλ'

ὁ συλλογισμός των ἔτος πρῶτον μὲν εἶναι πολλὰ ἀλλόκοτος διὰ τὸ ψεῦδός τε· διότι εἶναι ὁ αὐτὸς ὡς καὶ ἂν ἐσυλλογίζοντο: οἱ Ἀττικοὶ ἔλεγον, φήμη καὶ πρῶτος, οἱ δὲ Δωριεῖς, φάμα, πρᾶτος, ἄρα καὶ τὸ η = α, καὶ ἀμφότερα πάλιν = ω· οἱ Αἰολεῖς ἔλεγον θέρσος, καὶ ὀσακὸς, οἱ δὲ Ἀττικοὶ, θάρσος καὶ ἀσακὸς, ἄρα καὶ τὸ α = ε, καὶ ἀμφότερα = ο· οἱ Ἴωνες ἐλεγον θεῆς, οἱ δὲ Ἀττικοὶ, θεαῖς, ἄρα καὶ ἡ αι = η· οἱ Αἰολεῖς ἔλεγον καύω, οἱ δὲ Ἴωνες καίω, οἱ δὲ Ἀττικοὶ κάω (ὡς καὶ κλάω), ἄρα καὶ ἡ αι = αυ, καὶ αὗται πάλιν = α· οἱ Ἴωνες καὶ ἄλλοι ἔλεγον τείχεα καὶ βοάεις καὶ βοάεσι καὶ ἔπλεο, οἱ δὲ Ἀττικοὶ, τείχη, βοᾶς, βοῶσι, καὶ οἱ Δωριεῖς, ἔπλευ· ἄρα καὶ τὸ εα = η, καὶ τὸ εο = ευ, καὶ τὰ αεις, άεσι = ᾶς, ῶσι, καὶ ἄλλα τοιαῦτα πάμπολλα τεράσια! Εἰς ποῖον λαβύρινθον ἀπάτης δὲν φέρει ὁ τοιοῦτος συλλογισμός; καὶ πόσον παράδοξος δὲν προσπίπτει εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς; ἂν τὸ η ἐπροφέρετο ὡς αι (διότι οἱ Δωριεῖς μετεχειρίζοντο τὸ α ἀντὶ τοῦ η, οἱ δ' Αἰολεῖς τὴν αι ἀντὶ τοῦ α, καὶ οἱ Βοιωτοὶ πάλιν τὸ η ἀντὶ τῆς αι), πολλῷ μᾶλλον ἔπρεπεν αὐτὸ τὸ α νὰ προφέρηται καὶ ὡς η καὶ ὡς αι! Ἔπειτα ὁ Ἐράσμειος ἕτος συλλογισμὸς ἀντιφέρεται καὶ εἰς τὴν δόξαν των· ἐπειδὴ, παρομοίως δύνανται νὰ ἀποδειχθῶσι καὶ τὰ ἀπ' ἄλλης ἀληθεσέρας ἀρχῆς βεβαιέμενα, ἔτι δηλαδὴ καὶ τὸ η ἦτο ὁμόφωνον τῆς ει, καὶ αὖτη πάλιν τῦ ι, διότι οἱ Βοιωτοὶ ἔγραφον διὰ τῆς ει, καὶ τῦ ι, τὰ παῤ Ἀττικοῖς γραφόμενα διὰ τοῦ η, καὶ ι (ὡς ἰρεῖνα, κτλ.), καὶ τὸ υ ὡμοφώνει μὲ τὴν οι καὶ τὸ ι, διότι οἱ Αἰολεῖς ἔλεγον ἴψος τὸ ὕψος, κτλ. Ἀλλ' οἱ Ἐρασμῖται ςρέφοντες τὸν λόγον πάλιν,

**

ὡς τὸ εἶδος ὁ Πρωτεὺς, δογματίζουσιν, ὅτι οἱ Ἕλληνες, ἐν τῷ γράφειν κατὰ διαλέκτους, ἐφύλαττον σαθερῶς τὴν δύναμιν τῶν γραμμάτων μᾶλλον παρὰ τῶν λέξεων τὴν γραφήν. Καὶ τοῦτο μὲν εἶναι κατὰ μέρος ἀληθέσατον· βέβαια αἱ διάλεκτοι καὶ εἰς τοὺς διαφόρους τῶν λέξεων σχηματισμοὺς ἐφύλαττον συμφώνως καὶ πρὸς ἑαυτὰς καὶ πρὸς ἀλλήλας τὸν διωρισμένον ἑνὸς ἑκάστου γράμματος φθόγγον, προφέρουσαι πᾶσαι κοινῶς τὸ α, α, καὶ τὸ η, η, καὶ τὴν αι, αι, καὶ τ' ἄλλα πάντα ὡσαύτως [ὅθεν καὶ τὸ η δὲν ἦτον (ὡς εἶπαν) ὁμόφωνον τῆς αι!]· Ἀλλ' ὅμως τὸ ἀξίωμα τοῦτο ἔχει καὶ τοὺς ὅρους τοῦ. Αἱ διάλεκτοι διέφερον ἀπ' ἀλλήλων ὄχι μόνον ὀνομάζουσαι τὰ αὐτὰ πράγματα μὲ διάφορα πολλάκις ὀνόματα, ἢ καὶ σχηματίζουσαι τὰς λέξεις τὰς αὐτὰς καθ' ἑτεροφώνους σχηματισμοὺς, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀκριβῶς ὁμοφωνούσας λέξεις γράφουσαι πολλάκις κατὰ διάφορον ὀρθογραφίαν. Καὶ τοῦτο διὰ τὸν ἀρχαῖον διπλοῦν φθόγγον τριῶν μάλιστα φωνηέντων, τῶν ε, ο, υ. Τὸ ε (e) προφερόμενον μακρῶς ἤχει, ὡς ει, ἤτοι μακρὸν ι· ὅθεν καὶ τὸ μετὰ ταῦτ' ἀντὶ τοῦ μακροῦ ε εἰσαχθὲν η ἔπρεπεν ἐξ ἀνάγκης νὰ ἦναι ὁμοιόφωνον τῆς ει· διότι ἀμφότερα τὰ στοιχεῖα τὸν αὐτὸν ἐξέφραζον φθόγγον ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ γράμματος, τοῦ μακροῦ ε, καὶ πολλάκις ἀντηλλάσσοντο πρὸς ἄλληλα κατὰ διαφόρους τῶν λέξεων σχηματισμοὺς καὶ κανονικὰς τῶν διαλέκτων ὀρθογραφίας, ἀναγκαίας καὶ πρὸς διασολὴν τῶν σημασιῶν. Ἐντεῦθεν τὰ παλαιὰ ΤΡΕΣ, ΚΛΕΓΕΝΕΣ, ΕΡΓΑΣΤΑΙ (ἐν Ἀττικ. ἐπιγραφ.) ἐπροφέροντο, καὶ ἐγράφοντο δὲ κανονικώτερον, ΤΡΕΙΣ, ΚΛΕΙΓΕΝΗΣ, ΕΙΡΓΑΣΤΑΙ· καὶ πάλιν τὰ, ΑΘΕΝΑΙ,

ΘΕΒΑΙ, ἐξεφωνεῖντο καὶ ἐγράφοντο καὶ, ΑΘΗΝΑΙ, ΘΗΒΑΙ, κατὰ δὲ τὴν Βοιωτικὴν γραφὴν ΘΕΙΒΗ· καὶ πάλιν, ΕΠΙΔΕΙ, ΕΥΓΙΤΑ, ἀντὶ ΕΠΕΙΔΗ, καὶ ΕὐγΕΙτα· καὶ τ' ἀνάπαλιν ἐγράφετο ἡ ΕΙ ἀντὶ τοῦ Ι, ὡς, ΠεντελΕΙκὸς, σύμμΕΙκτα (ἐν Ἀττικ. ἐπιγρ. Ὀλυμπ. 92), ἀντὶ ΠεντελΙκὸς, κτλ. Ὥσε ἡ ὁμοφωνία τῶ η πρὸς τὴν ει, καὶ ταύτης πρὸς τὸ ι, προέρχεται ἀπὸ τὴν φύσιν τοῦ μακροῦ ε· τὸ ὁποῖον καὶ βραχὺ προσέτι ὂν ἔτρεπον οἱ Λάκωνες καὶ Βοιωτοὶ πρὸ φωνήεντος εἰς ι (σιὸς, θίος = θεός). Πάλιν τὸ ο ἐπροφέρετο καὶ ὡς υ, καὶ τὸ υ (καθὸ φωνῆεν) ὁμοίως ἐξεφωνεῖτο, κατὰ δὲ τόπους καὶ χαλαρώτερον, ὡς τὸ Γαλλικὸν u· ὅθεν καὶ μετέπεσεν ἔκπαλαι καὶ εἰς τὸν γειτνιάζοντα φθόγγον τοῦ ι (ὡς εἰς τὰ Αἰολικὰ ἴψος, ἴδος, ἐκ τῦ ὕδος, ὕδωρ)· ἐντεῦθεν καὶ ἡ οι ἠκολούθησε πλησιέσατα τὸν φθόγγον τοῦ ο = υ, ἢ τοῦ υ = Γαλλικ. u· καὶ οἱ μὲν Δωριεῖς τὰ εἰς υσα ἐξέφερον διὰ τοῦ οισα (Μοῖσα = Μοῦσα)· οἱ δὲ Βοιωτοὶ ἔγραφον υ ἀντὶ οι (ἵππυς, προβάτοις, ἀντὶ, οις), καὶ εἰς ἀττικὴν ἐπιγραφὴν τοῦ Ἡρώδε γράφεται, ΠΣΟΙΚΗΕ, ἀντὶ ψυχὴ, κτλ. Ὡς δ' ἐκ τοῦ συμφωνικοῦ κατὰ τὸ F φθόγγε τοῦ υ (= v, w), ἐσχηματίσθησαν αἱ αυ καὶ ευ. Ἡ δὲ αι ἔλαβεν ἐξ ἀρχῆς τὸν φθόγγον τοῦ μακροῦ ἀνοικτοῦ ε (ê = Λατιν. æ· οὕτω καὶ εἰς ἀρχαίαν Ταναγραίων ἐπιγραφὴν γράφεται, ΑΕ, ἀντὶ ΑΙ. ΑΕΣΧΡΩΝΔΑΣ ἀντὶ ΑΙσχρώνδ. ἴσως διὰ τὸν ἕτερον, τὸν ἰωτακίζοντα φθόγγον τοῦ ε). Ὅθεν ἀντηλλάσσετο ἡ αι καὶ μὲ τὸ βραχὺ ε, ὡς εἰς τὰ Ἀττικὰ, ἐώρα, ἑόλλω (καὶ εἰς ἀρχαιοτάτην Ἀττικὴν ἐπιγραφὴν, ΑθηνΕων, Ἀλκμεωνίδης, ἀντὶ,-ναίων, κτλ. εἶναι δὲ ἡ αι καὶ ὡς ε βραχὺ, φωνήεντος ἑπομένυ,

ὡς εἰς αὐτὸ τὸ Ἀλκμαίων, καὶ εἰς ἄλλα παρὰ τοῖς ποιηταῖς). Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα δὲν εἶναι συλλογισμοὶ καὶ εἰκασίαι νεωτέρων ἀλλογλώσσων ἀνθρώπων· ἀλλ' ὑπάρχουσιν ἱστορικαὶ ἀλήθειαι, βεβαιωμέναι ἀπὸ παμπληθεῖς ἀρχαίας ἐπιγραφὰς καὶ μαρτυρίας Ἑλληνικάς. Αὐταὶ αἱ διάλεκτοι μᾶς διδάσκουσι, ποῖα τῶν στοιχείων ἐπρόφερον ὁμοιόφωνα διὰ τὴν φυσικὴν αὐτῶν συγγένειαν, καὶ τὰ ἔγραφον δὲ πολλάκις ἕτερον ἀνθ' ἑτέρου κατὰ κανόνας ἰδιαιτέρους ὀρθογραφίας, φυλάττουσαι καὶ εἰς ταῦτα καὶ εἰς ὅλα τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα τὰς κοινῶς διωρισμένας τῶν φθόγγων δυνάμεις. Ὅλαι γενικῶς αἱ διάλεκτοι ἐπρόφερον ὡσαύτως τὸ η· ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο ἦτο συγγενὲς τῆς ει, καὶ αὕτη πάλιν τῷ μακρῷ ι, ὅλαι πάλιν ἐπρόφερον καὶ ταῦτα τὰ στοιχεῖα ὁμοιοφώνως μὲ τὸ η. Ὅθεν τὰ Ἀττικὰ μῆλον, καὶ ἐπειδὴ, ὡμοφώνουν μὲ τὰ Βοιωτικὰ, μεῖλον, ἐπιδεί· καὶ τὰ τῶν Ἰώνων καὶ ἄλλων, ἐλθεῖν, φρονεῖν, μὲ τὰ Αἰολικὰ, ἔλθην φρόνην· καὶ πάλιν εἰς τὴν αὐτὴν λέξιν ἡ αὐτὴ διάλεκτος ἀντέταττε κατὰ συλλαβὰς η ἀντὶ τῆς ει, καὶ ἀντὶ ταύτης τὸ ι, εἴτε κατ' ἀρχαίαν γραφὴν, εἴτε καὶ τοῦ μέτρου χάριν (ὡς, εἶδον, ἴδον, ἴσκω, ἐΐσκω, ἐκ τοῦ εἴκω· καὶ οἱ Ἀττικοὶ, ἱππῆς, Μαντινῆς = ἱππεῖς, Μαντινεῖς· καὶ ὄψει = ὄψῃ, ἔσει = ἔσῃ). Καὶ ἡ οι ὡμοφώνει μὲ τὸ υ, καὶ τὸ Ἰωνικὸν ἀοιδὸς ἦχει ὡς τῶν Βοιωτῶν τὸ ἀϋδὸς, ἀϝυδὸς, καὶ τὸ κοῖλον = κῦλον, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὡσαύτως. Τὴν αι δὲ πάλιν ὅλαι αἱ διάλεκτοι ἐξεφώνουν αι (ὲ = æ)· ὅθεν καὶ εἰς τὰ Βοιωτικὰ, πῆδα, λεγόμενη, κτλ. ἐφυλάττετο ὁ κοινῶς νενομισμένος φθόγγος τοῦ η = ει· ὅστις τόσον παρήλλασσεν ἀπὸ τὸν τῆς αι, ὅσον καὶ ὁ τῶν ἀρχικῶν ἐν ταύταις

ταῖς διφθόγγοις ϛοιχείων, δηλονότι ὁ τοῦ α ἀπὸ τὸν τοῦ ε· ἡ ἀντικατάσασις τοῦ η ἀντὶ τῆς αι μετέβαλε καὶ τὴν φωνὴν τῆς λέξεων, καθὼς καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν ἑτεροφώνων κατὰ διαλέκτους σχηματισμῶν (ὡς γὰ, κὰ, ἀντὶ γέ, κέ), καὶ τὰ Βοιωτικὰ πῆδα καὶ Ἀθανῆος (ἔγραφον δὲ ταῦτα καὶ εἰς εῖος, ὡς, Θειβεῖος, Ταναγρεῖος· ει = η), καὶ τὸ Ἀχῆος (ἢ καὶ Αχῆϝος, Αχεῖϝος = Λτ. Achivus) διέφερον ἀπὸ τὰ Ἀττικὰ Ἀχαιὸς καὶ Ἀθηναῖος καὶ παῖδα, ὅσον καὶ τὰ εἰς ῆς Ἰωνικὰ (θεῆς, Βοιωτ. θεῆς, ἀνυπόγραφον· η = η = ει) διέφερον κατὰ τὸν φθόγγον ἀπὸ τὰ συνηθέσερα εἰς αῖς (θεαῖς, κτλ.). Ὥσε οἱ Ἕλληνες, γράφοντες κατὰ διαλέκτους, ἐφύλαττον πάντοτε σαθερῶς τὸν κοινῶς νενομισμένον φθόγγον ἑκάσε τῶν ϛοιχείων· περὶ δὲ τὰς τούτων εἰθισμένας εἰς ἄλληλα τροπὰς, ἐκεῖνα μόνον τῶν φωνηέντων καὶ τῶν διφθόγγων ἐπρόφερον πάλιν ὅλοι κοινῶς ὁμοιόφωνα καὶ ὁμόφθογγα, ὅσα διὰ τὴν ἐκ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς καὶ ῥίζης φυσικὴν αὐτῶν συγγένειαν δὲν διέφερον ἀπ' ἀλλήλων εἰ μὴ κατὰ τὴν διωρισμένην ἑκάσης διαλέκτου ὀρθογραφίαν, καθ' ἣν καὶ εἰς τὴν αὐτὴν πολλάκις διάλεκτον ἀντηλλάσσοντο πρὸς ἄλληλα.

Η) Ἀπατῶνται οἱ Ἐρασμῖται καὶ εἰς τὴν σύγκρισιν τῆς Ἑλληνικῆς πρὸς ἄλλας γλώσσας, καὶ ἰδίως πρὸς τὴν Λατινικὴν, κατά τε τῶν γραμμάτων τὴν προφορὰν καὶ τὴν προσῳδίαν. Ὑπάρχουσι βέβαια πολλοὶ φθόγγοι κοινοὶ μεταξὺ τῶν ἀνθρωπίνων γλωσσῶν, καὶ μάλιϛα τῶν ἐκ τῆς πρώτης γενέσεως ὁμοφύλων· ἀλλ' ἔχει πᾶσα μία καί τινας ἰδίας τῶν ἑαυτῆς γραμμάτων δυνάμεις, καθ' ἃς μεταφέρει τὰς λέξεις τῶν ἄλλων ὄχι πάντοτε πάντῃ ταὐτοφώνως,

ἀλλ' ὡς ἀπαιτεῖ τῆς γνησίας αὐτῆς εὐφωνίας ἡ φύσις, καὶ τῶν διωρισμένων αἰτῆς κανόνων οἱ τύποι, τοὺς ὁποίους αἱ λοιπαὶ δὲν ἀναγκάζονται νὰ διατηρῶσιν· οἷον, ἐπειδὴ ἡ Λατινικὴ ἐξέφραζε τὸ η διὰ τοῦ e, δὲν ἔπεται ἐκ τούτου καὶ ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐξεφώνευ τὸ ἦτα ὡς e· καθὼς πάλιν ἐδ' ἐκ τοῦ παρὰ τοῖς Ἄγγλοις ὡς ι προφερομένου ee δὲν συμπεραίνεται καὶ, ὅτι πᾶν ee (ἤτοι μακρὸν e) εἰς πᾶσαν γλῶσσαν προφέρεται ὡς ι. Καθόλου δὲ ἡ παλαιὰ Λατινικὴ προφορὰ πρῶτον μὲν εἶς τινα ϛοιχεῖα δὲν εἶναι γνωϛὴ ἀκριβῶς· ἔπειτα καὶ ἀπ' ἄλλων ἀρχῶν ὁρμωμένη διαφέρει παρὰ τὴν Ἑλληνικὴν εὐφωνίαν, τραχυτέρους ἤχους ἐν πολλοῖς ἀγαπῶσα, ὡς ὡμολόγησε καὶ ὁ Κυντιλιανός· τρίτον, εἶναι καὶ ἀσύμφωνος αὐτὴ πρὸς ἑαυτήν· ὡς ὅτε μεταφράζει τὸ Ἑλληνικὸν η πότε διὰ τοῦ e καὶ ποτε διὰ τοῦ ι (ὡς, dicis causa, δίκης χάριν, vestis, ἐσθῆς, κτλ.), καὶ τὴν ει διὰ τοῦ ι καὶ e (ὡς, Alexandrea, καὶ-dria), καὶ τὴν οι διὰ τοῦ œ καὶ u καὶ i (ὡς, οἶος, οἶνος, œnus, unus· οἶκος, vicus), καὶ τὸ υ διὰ τοῦ u καὶ y καὶ i· τέταρτον, σῴζει πολλοὺς τῆς, ἐκ τῆς ὁποίας διεπλάσθη, Αἰολικῆς ἰδιωτισμούς, οἵτινες ἰδίως διαφέρουσιν ἀπὸ τοὺς τῆς Ἀττικῆς καὶ τῶν ἄλλων Ἑλληνικῶν διαλέκτων· πέμπτον, τέλος, αὐτὴ ἡ Λατινικὴ βεβαιόνει ἐν πολλοῖς τὴν καθ' ἡμᾶς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης προφοράν, ὡς προεἰπομεν. ταύτην βεβαιόνει πολλάκις καὶ ἡ Ἑβραϊκή· κἄν καὶ ἐξ αὐτῆς οἱ Ἐρασμίται τὰς τραχυτέρους ἐκλέγοντες φθόγγους προσβιάζουσι πρὸς τούτους καὶ τινας τῶν Ἑλληνικῶν, θέλοντες νὰ ἦναι σοφώτεροι καὶ παρ' αὐτοὺς τοὺς παλαιοὺς Ἑβραίους Ἑλληνιϛάς, οἷον τὸ Ο, καὶ τοὺς περὶ τὸν Ἰώσηπον καὶ Φίλωνα, οἵτινες μετέφραζον

Ἑλληνισὶ τῆς ἰδίας των γλώσσης τὰ ὀνόματα κατά τε τοὺς κανόνας καὶ τὴν εὐφωνίαν τῆς καθ' ἡμᾶς προφορᾶς (α). Ταῦτα καὶ περὶ τῆς ἀτόπε μίξεως τῶν Ἑλληνικῶν φθόγγων πρὸς τοὺς τῶν ἄλλων γλωσσῶν· τὴν ὁποίαν ἀγαπῶσι πάντοτε νὰ κάμνωσιν οἱ Ἐρασμῖται, καὶ μάλιστα μὲ τοὺς τῶν Λατίνων, νόσιμον εὑρίσκοντες

(α) Ἀπήντησε γενναίως καὶ πρὸς ταῦτα καὶ καθόλε πρὸς πάσας τῆς Ἐρασμικῆς αἱρέσεως τὰς ἀρχὰς ὁ σοφὸς Λάνος Βλόχος (Revision der Lehre von der Aussprache des Altgriechischen· von Dr. S. N. Bloch. Altona, 1826). Εἰς ταύτην τὴν Ἀνάκρισιν ὁ κριτικώτατος συγγραφεὺς ἀναιρεῖ χαριέντως ἅμα καὶ ἰσχυρῶς τὰς περὶ τῆς Ἑλληνικῆς προφορᾶς ἐρασμικὰς διδασκαλίας ὀκτὼ φιλολόγων Γερμανῶν ἐπισημοτάτων, τῆ Βυτμάνε καὶ Ματθίε καὶ Ῥόσε καὶ Θηρσίε (ἐν ταῖς ὑπ' αὐτῶν συντεταγμέναις ἑλληνογερμανικαῖς Γραμματικαῖς), καὶ τῆ Σεϋφάρθε (Seyffarths, ἐν τῷ τότε συγγράμματι, de sonis literarum græcarum etc. Lips. 1824) καὶ τοῦ Βοιττιγέρε (βλ. ὄπισθ. σελ. 538), καὶ τῆ Ἑρμάννε (De emendanda ratione græcæ grammaticæ), καὶ τῆ φίλε Λισκοβίε (βλ. ὄπισθ. σελ. 673). Ἀργὰ, καὶ μόλις καθ' ὃν χρονον ἤδη τυπόνεται τὸ μέρος τῆτο τοῦ συντάγματος, ἦλθεν εἰς χεῖράς μας καὶ τὸ πολυμαθέσατον σύγγραμμα τῆ Βλόχε· διὰ τῆτο μηδ' αὐτὸ ἐμνημονεύσαμεν εἰς τῆ βιβλίε τὴν ἀρχήν. Εἶναι δὲ τὸ ἄριστον καὶ ἔξοχον ἁπάντων τῶν, ὅσων ἀνεγνώσαμεν, συγγραμμάτων ὑπὲρ τῆς καθ' ἡμᾶς γνησίας Ἑλληνικῆς προφορᾶς· καὶ θέλει ἐπέχει τὸν πρῶτον τόπον εἰς τὴν Συλλογὴν ὅλων τῶν περὶ προφορᾶς Ἑλληνικῆς εὐρωπαϊκῶν συγγραφῶν (καὶ τῶν Ἐρασμικῶν καὶ τῶν ὑπὸ τῶν καθ' ἡμᾶς ἑλληνιζόντων Ῥαϋχλινιανῶν), τὰς ὁποίας ἡ Ἑλληνικὴ φιλολογία θέλει μεταφράσει πρὸς ἰσορίαν τῆ ἀνθρωπίνε νοός. Κρίσεως ἐμβρίθεια, καὶ πλῆτος πολυμαθείας, καὶ βαθεῖα τῆς παλαιᾶς Ἑλληνικῆς γνῶσις, καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς προφορᾶς ἐξακρίβωσις, καὶ ἡ πανταχῆ ἐπιτρέχεσα χαριεσάτη σύναψις τοῦ τερπνῆ καὶ ἀσείε μετὰ τῆ σεμνῆ καὶ διδακτικῆ χαρακτηρίζεσι καθόλε τὸ σοφὸν πόνημα τοῦ Βλόχε. Ἐμπρέπει δ' ἐν τούτοις γνήσιος ἔρως τῆς ἀληθείας, καὶ πρὸς τὲς νεωτέρες Ἕλληνας

καὶ ὑπερήδισον τὴν τοιαύτην σύγκρασιν. Οὕτω καὶ τῶν παλαιῶν τινες Λατίνων ἠγάπων νὰ σμίγωσιν, ἂν καὶ ὄχι τοὺς φθόγγους τῶν γραμμάτων, ἀλλ' ὅμως τὰς λέξεις ἀμφοτέρων τῶν γλωσσῶν, τῆς Ἑλληνικῆς καὶ τῆς Λατινικῆς, γλυκερὸν εἰς ἑαυτοὺς τὸ τοιοῦτον κέρασμα κιρνῶντες, καὶ ὄχι ὀλιγώτερον ἡδὺ, πάρεξ ἄν τις σμίξῃ (καθὼς εἶπεν ἀσείως ὁ Ὁράτιος) καὶ τὸν Φαλερῖνον οἶνον μετὰ τοῦ Χίου, συγκιρνῶν καὶ μετριάζων τοῦ πρώτου τὴν αὐχηρότητα μὲ τοῦ δευτέρου τὴν ἡπιότητα καὶ φιλανθρωπίαν·

—At sermo lingua concinnus utraque
Suavior; ut Chio nota si commista Falerno (Sat. I. 10).

Θ) Ἐπλανήθησαν οἱ Ἐρασμίται καὶ περὶ τὰς φθόγγους τῶν κτηνῶν, τὰ ὁποῖα προσκαλοῦσι βαρεῖς τινας καὶ σοβαροὺς καὶ ἀγελάσες μάρτυρας τῆς κατ' αὐτὰς ἐκφωνήσεως τὸ η καὶ τῶν διφθόγγων.— „Οὐδεμία, λέγουσιν (α), ἀπόδειξις ἐδέποτε δὲν θέλει μᾶς ἀναγκάσει νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι τὰ παλαιὰ Ἑλληνικὰ πρόβατα καὶ αἰγίδια καὶ οἱ σκύλλοι καὶ οἱ χοῖροι ἐξεφώνων τὰς φωνάς των Ἰωτακισικῶς". (παράδοξος προτίμησις φωνῶν ἀλόγων ζώων ἀπὸ πᾶσαν

εἰλικρινῆς ἀγάπης σοργὴ καὶ τιμή. Ζῆθι κλεινότατε Βλόχε, Δάνε Δαναῶν φίλε, τῶν τε παλαιῶν καὶ τῶν νεωτέρων, καὶ τριφίλητε τῶν Ὀλυμπιάδων Μεσῶν ἐρασά! καὶ μὴ παύσῃς μετὰ τῶν ὁμοίων σου σοφῶν τῆς γνησίας ὑπερμαχῶν τῶν Ἑλλήνων φωνῆς, καὶ τὴν Εὐρωπαϊκὴν νεολαίαν τὰ κράτιστα διδάσκων, καὶ τὴν Ἑλλάδα τιμῶν, καὶ ἀντιτιμώμενος ὑπ' αὐτῆς διὰ παντός!

(α) Βοιττιγέρος· ἐν τῷ προδιαληφθέντι συντάγματι (βλ. ὄπισθ. σελ. 538, σημ.).

λογικὴν ἀπόδειξιν! Ἀλλ' ἔχω! μήπως ὅμως οἱ Ἕλληνες πιστεύσιν, ὅτι τὰ κτήνη ταῦτα ἰωτακίζουσιν, ἢ ἑτακίζουσι, καὶ διφθογγίζουσι; τοῦτο παραδόξως ἐφαντάσθη μόνος ὁ Ἐρασμισμός!) „Τούτων (λέγουσι) τῶν ζώων αἱ φωναὶ ὑπάρχουσι κύριαι καὶ ζῶσαι ἀποδείξεις τῆς γνησίας ἐκφωνήσεως τῶ η, καὶ τῆς αυ καὶ οι, ἂν καὶ δὲν θέλομεν νὰ τὰ κατασήσωμεν διδασκάλους εἰς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης τὴν προφοράν". (καὶ διὰ τί ὄχι; ὅ, τι τις παῤ ἑτέρου διδάσκεται, τοῦτον τοῦτο χρεωστεῖ νὰ ὀνομάζῃ καὶ διδάσκαλον! Ἀλλὰ τῶν μὲν η καὶ αυ καὶ οι βλέπομεν τοὺς γραμματοδιδασκάλους, κἂν ἐξ ἐπαγγέλματος ἐψηφισμένους, κἂν τε μή. Τῶν ἄλλων δὲ διφθόγγων καὶ τῶν συμφώνων δὲ τὸν φθόγγον ἐκ ποίων ἆρα ζώων ἐπληροφορήθησαν ἀδισάκτως οἱ Ἐρασμίται; ἕως τώρα δὲν ὠνόμασαν καὶ τούτων κἀνένα τοιοῦτον καθηγητήν· μ' ὅλον τοῦτο δὲν πρέπει νὰ ἀπελπιζώμεθα· πολλὰ εὑρίσκει ὁ καιρός. Καὶ εἰς τὸ περίφημον Σχολεῖον, ὅπου τὸ πρῶτον ἐνεθρονίσθησαν ἐπόπται καὶ Ἀρχιδιδάσκαλοι, Λέων καὶ Ἀρκάδα, δύναντ' ἐφεξῆς νὰ χειροτονηθῶσι καὶ ἄλλοι τετραπόδαροι γλωσσοδιδάσκαλοι πολλοὶ καὶ σοφοί!). „Τὸ πρόβατον (λέγουσι) φωνάζει ὄχι bli bli, ἀλλὰ ble ble, ὅθεν τὸ βληχᾶν" (τουτέστι τὸ βληχᾶσθαι!) „προφέρεται blechân, καὶ Γερμανιστὶ blöcken· καὶ ἡ Ἑλληνικὴ αἶγα mEckerte, καθὼς καὶ ἡ Γερμανικὴ μHκάζει, (η=e). Ὁ σκύλλος τῶ Ἀριστοφάνους φωνάζει αὖ αὖ, τουτέστι wau wau, ὄχι af af, καὶ ὁ χοῖρος κοὶ, κοὶ, ἤτοι koï koï, ὄχι ki ki! ταῦτα δ' ἑκατοντάκις ἐπανελήφθησαν". κτλ. — Ἀλλὰ κἂν μυριάκις ἐπαναληφθῶσι, πάντοτε μένουσι ψευδῆ· διότι ἡ τῶ

ψεύδης ἐπανάληψις δὲν ὀντοποιεῖ τὴν ἀνυπαρξίαν τοῦ! Τοῦ χοίρου τὴν φωνὴν ὀρθῶς καὶ ὁ Ἀριστοφάνης ἔγραψε καὶ οἱ Ἕλληνες προφέρουσι κοῖ (μετὰ διαιρέσεως)· ἀλλ' οἱ Ἐρασμίται, κακῶς διαιροῦντες ἀείποτε τὰς διφθόγγους, ψευδῶς μὲν γράφουσι κοὶ τὸ κοῖ, ἀπατῶνται δὲ νομίζοντες καὶ, ὅτι μονοφθόγγως οἱ Ἕλληνες τὸ ἐκφωνοῦσι κί! (φυλάττουσι δὰ καὶ αὐτοὶ, ὅσον εἰς τοῦτο, τοῦ μεγάλου διδασκάλου Γρύλλου τὴν προφοράν· ἐὰν τὸ κοῖ κυρίως καὶ ὄχι μᾶλλον τὸ gui, ἢ τὸ γρὺ, ἢ τὸ gru, ἢ ἄλλος τις ψόφος ἐκφράζῃ τὴν γνησίαν τοῦ χοίρου φωνήν!). Καὶ τοῦ σκύλλου δὲ τὸ αὖ ἐνταῦθα ψευδογραφεῖται wau (ποῦ εὑρέθη εἰς τὸ αὖ τὸ w;)· κακῶς δὲ καὶ ἡ δίφθογγος διαιρεῖται, καὶ κάκιστα νομίζεται, ὅτι παρ' ἡμῖν ἐκφωνεῖται πάντοτε af (βλ. ὄπισθ. σελ. 297, 320, κτλ.)· ὅτι δὲ καὶ ὁ προηγουμένως ἀνωτέρω προτεθεὶς ἰωτακισμὸς ἀτόπως ἐφαρμόζεται καὶ εἰς τοῦ σκύλλου τὴν φωνὴν αὖ, εἶναι περιττὸν νὰ τὸ σημειώσωμεν. Πῶς δὲ καὶ ἡ αἶγα μηκάζουσα ἑτακίζει, ἢ ἐψιλίζει, κατὰ τὸ meckern; Ἀρά γε αἱ τοῦ Ὁμήρου (με)μακυῖαι αἶγες (Ἰλ. δ.), καὶ ὁ ἔλαφος μακὼν (Ὀδ. κ, 163) δὲν ἐμηκῶντο, διότι ἐμακῶντο διὰ τοῦ α, καὶ ὄχι διὰ τοῦ e; ἢ πάλιν, ἂν καὶ τὸ μάκω ἐκφράζει τὸν μηκασμὸν, πρέπει ἆρά γε καὶ τότου τὸ α νὰ ἦναι ταὐτόφωνον τοῦ ἐν τῷ μήκω η; ὡς κρίνεται καὶ τοῦτο ὁμόφωνον τοῦ ἐν τῷ meckern e; ἀλλὰ τὸν φθόγγον τούτων τῶν φωνηέντων ἄλλως διορίζουσιν αὐταὶ πάλιν αἱ Ἑλληνικαὶ αἶγες! αἵτινες δὲν προφέρουσιν ἀδέποτε τὸ e (μέκω), ἀλλ' ἢ τὸ α (μάκω), ἢ τὸ η (μήκω, μηκὰς)· ἐπειδὴ δὲ κατὰ διαλέκτους ἐλέγοντο καὶ μίκλαι (Ἡσύχ. ἐκ

τοῦ μήκω, μηκάλη, ἢ μηκύλη, Βοιωτ. μεικύλη, ὡς μεῖλον = μῆλον, συγκοπῇ μείκλη, ει = ι, μίκλη), ἄρα ἡ Ἑλληνικὴ μηκὰς ἦτον ἐξ ἀρχῆς ὁμόφωνος μᾶλλον μὲ τὴν ἀδελφήν της μίκλην, παρὰ μὲ τὴν Γερμανικὴν meckernde! Τὰ δὲ πρόβατα πάλιν οὐδαμοῦ (νομίζω) τῆς οἰκουμένης δὲν φωνάζουσιν ἔτε bli ἢ βλή, ἔτε ble ἢ blȣ. Ἀνίσως δὲ πάλαι ποτ' („ἔτε φωνήεντα ἦν τὰ ζῶα"!) ἐξεφώνουν τὰ πρόβατα τὰς τοιαύτας συλλαβὰς οὕτως ἀκριβῶς διηρθρωμένας, τὰ μὲν Γερμανικὰ ἐφθέγγοντο blȣ (ὅθεν τὸ blȣcken), ἀλλὰ τὰ νεμόμενα τὸ Λάτιον ἔλεγον bal (ὅθεν τὸ balare), τὰ δὲ πάλιν Ἑλληνικά, βλὴ (ὅθεν βληχὴ, -χᾶσθαι), καὶ, τέλος, ὕστερον (ἀφ' ἧ δηλονότι ἤρχισε καὶ τούτων ἡ διάλεκτος νὰ διαφθείρηται μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης!) ἔλεγον τὰ αὐτὰ βή· ὅθεν πάλιν καὶ τὰ Λατινικὰ ἐπανέλαβον κατὰ μίμησιν τὸν φθόγγον, κράζοντα πλατύτερον bee (ὅθεν bela)· ποία λοιπὸν τῶν πέντε τέτων διαφόρων φωνῶν ἐκφράζει κυρίως καὶ ἀκριβῶς τὴν γνησίαν τῶν προβάτων βληχήν; ἡ διὰ τοῦ ȣ (blȣ), ἢ ἡ διὰ τοῦ a (bal), ἢ ἡ διὰ τοῦ η καὶ λη (βλὴ, καὶ βὴ), ἢ ἡ διὰ τοῦ ee (bee); διότι τῶτο πρέπει πρῶτον ἀκριβῶς νὰ διορισθῇ, καὶ ἔπειτα ν' ἀποδειχθῇ τὸ η ὁμόφωνον ἢ τοῦ α, ἢ τοῦ ȣ, ἢ τῶ ee! (διότι τὸ ȣ, = ö, δὲν εἶναι βέβαια ταὐτόφωνον τοῦ ee ἢ e, ἐδὲ τὸ λεγόμενον blêchan ταὐτόφωνον τῶ blȣcken, πρὸς τὸ ὁποῖον συνωθεῖται καὶ ςρεβλέμενον βιάζεται νὰ ὁμοφωνήσῃ τὸ ταλαίπωρον βληχᾷν!). Ἀλλὰ (διὰ νὰ ἀπαλλάξωμεν ὀψέ ποτε τὸν ἀναγνώςην ἀπὸ τὰς τοιαύτας ματαιολογίας)· τὰ μὲν πρόβατα καὶ αἱ αἶγες ἀείποτε ὡσαύτως καὶ ἀπαραλλάκτως εἰς μὲν τὴν Ἑλλάδα βληχῶνται καὶ

μηκῶνται, εἰς δὲ τὴν Γερμανίαν blöcken καὶ meckern, εἰς δὲ τὸ Λάτιον balant· ἀλλὰ δὲν θέλεσι καὶ νὰ μᾶς διδάξωσι τοῦ η τὴν προφοράν, ἐδὲ κάθηνται ἀθάνατοί τινες Ἠχοὶ τῆς πρώτης καὶ ἀμερεῖς τῶν ἀρχαιγόνων Ἑλλήνων φωνῆς. Τῶν ἀλόγων ζώων αἱ ἀσήμαντοι καὶ ἀδιάρθρωτοι φωναὶ πάντοτε καὶ πανταχοῦ διαμένεσιν ἀμετάβλητοι· ὁ δὲ ταύτας διὰ γραμμάτων ἐκφράζων καὶ διαρθρόνων ἄνθρωπος τὰς μιμεῖται μὲν ὡς ἐγγιζα τοῦ ἀληθεῖς, ἀλλὰ δὲν παραμελεῖ καὶ τὴν φύσιν τῆς γλώσσης εἰς τὴν ὁποίαν τὰς ὀνοματοποιεῖ καὶ τὰς διαπλάττει, ὀνομάζων πολλάκις ἐξ αὐτῶν καὶ αὐτὰ τῶν ζώων τὰ ὀνόματα. Ἤ τί ἤθελε διαφέρει ὁ σοφὸς νομοθέτης τῶν τοιούτων πεποιημένων ὀνομάτων ἀπὸ βωμολόχον ζώων μιμητὴν, ὅσις σπεδάζει νὰ ἐκφωνήσῃ ἀπαράλλακτον τὴν ἀδιάρθρωτον τοῦ ζώου φωνὴν, διὰ νὰ εὐδοκιμήσῃ; εἰ δὲ καὶ αὐτὰ τὰ κοινὰ τῆς γλώσσης ὀνόματα, τὰ πεποιημένα, ἐξέφραζον ἀκριβέστατα αὐτὰς τῶν ζώων τὰς φωνὰς, οἷον ἡ βληχὴ καὶ τὸ βὴ τὴν τῶν προβάτων, καὶ ἄλλο τι ἄλλου τινὸς κτήνους φωνὴν, τί ἔμενε πλέον νὰ μιμηθῶσιν „οἱ τὰ πρόβατα μιμέμενοι, καὶ τοὺς ἀλεκτρυόνας καὶ τἄλλα ζῶα;“ (καθὼς λέγει ὁ Πλάτων, Κρατύλ. λδ). Ἀλλ' ὄχι, δὲν εἶναι τοιοῦτος μιμητὴς καὶ ὁ ἐξ ὀνοματοποΐας ὀνοματοθέτης· δὲν βληχᾶται πραγματικῶς, ὡσὰν τὸ πρόβατον· ἐδὲ μηκᾶται, ὡς αἱ αἶγες· οὐδὲ κοΐζει καὶ γαυγίζει ὡς ὁ χοῖρος καὶ ὁ σκύλλος ἀπαράλλακτα, ὅταν μεταφέρῃ εἰς τὴν γλῶσσάν τε τοὺς φθόγγους τῶν ζώων τούτων· οὐδ' ἄλλες ἐδένας ἤχες καὶ ψόφες ἀσημάντες ἀποδίδει πάντῃ ταὐτοφώνως καὶ ἀκριβῶς ἀντιφωνῶν· ἀλλὰ τοὺς ἐκτυπόνει λογικῶς, μιμού-

μενος μὲν τὴν φύσιν τῶ πρωτοτύπω, φυλάττων δὲ καὶ τῆς ἰδίας τω γλώσσης τὸ σχῆμα, τὸν χαρακτῆρα, τὴν εὐφωνίαν· καὶ σύμφωνον μὲν πάντοτε ἐκλέγει τὸ προσφορώτατον πρὸς τοῦ ψόφω τὴν ἔκφρασιν, φωνῆεν δέ τις ἄλλος ἄλλο τι συνάπτει σχηματίζων τὰς φθόγγας· καὶ ὁ μέν τις προσθέτει καὶ ἄλλο τι γράμμα, ὁ δ' ἀφαιρεῖ, ὁ δὲ μεταπλάττει καὶ μεταθέτει ὁπωσδήποτε· οἷον ἐκ τῶ φθόγγω βα, βαλ, bal, ἔγειναν τὰ (βάλω) balo, βαλάω, παρ' ὃ, βαλαχὴ, συγκοπῇ δωρικ. βλαχὰ, (ὅθεν Ἰωνικ. βληχὴ, βληχῶμαι)· Ὁ δὲ Γάλλος ἀντιτάξας τὸ e ἀντὶ τῶ a εἶπε (bel) béler (ὡς καὶ οἱ Λατῖνοι ἐκ τοῦ balo εἶπαν bela, ἀντὶ bala = βᾶλα, β = μ = μᾶλα, μῆλα = μεῖλα· ὅθεν Καλλίμειλος, Σαίμειλος = -μηλος, κτλ.), καὶ οἱ Σλάβονες εἶπαν блею (βλέω), μεταθέσει ἀντὶ бeлю (βέλω). Οἱ δὲ πάλιν Γερμανοὶ, τοὺς αὐχηροτέρους ἤχες ἀγαπῶντες, εἶπον blöcken, μεταθέσει καὶ αὐτοὶ (βλ. Ῥείμερ. λ. βληχάομαι), ἀντὶ bölken (ἢ bolken), ὡς ἐκ πρωτοτύπω ἤχω bol, blo, blö, τρέψαντες εἰς ο τὸ παρ' ἄλλοις a καὶ e (bal, bel, ble), κατὰ τὴν συνήθη τῶν δύω τέτων φωνηέντων εἰς ο μεταβολὴν (τῶ δὲ ο καὶ e συναλοιφὴ τὸ ἡμίφωνον ö, ἢ ὃ), καὶ σχηματίσαντες οἷον βλόχεν, ὡς ἐκ τῶ βλάχεν (βλήχειν), ἀντὶ τῶ Δωρικῶ (βλαχᾶν) βλαχᾶσθαι. Οἱ δὲ, τέλος, Ἀττικοὶ ἐξέφρασαν τὸν ἦχον τῆς βληχῆς καὶ ἁπλέστερον διὰ τῶ βὴ, εἰς τὸ ὁποῖον ἔτε τὸ β ἐπρόφερον b, ἔτε τὸ η ē (bē, ἢ bee), οἷον βαὶ· ἀλλ' ἤχει καὶ παρ' αὐτοῖς ἡ φωνὴ ταὐτοφώνως, ὡς καὶ ἂν ἐγράφετο Βοιωτικῶς βεῖ (ει = η = ῑ)· τῶτο βεβαιύνει ὁ Εὐςάθιος· „Οἱ παλαιοὶ φασι μιμητικῶς βὴ, ἐ μὴν βαὶ, μίμησιν προβάτων φωνῆς“. Καὶ ὁ Σεϊδας ὁμοίως· „βὴ τὸ μιμητικὸν τῆς

τῶν προβάτων φωνῆς, ἐχὶ βαὶ λέγουσιν Ἀττικοί". Ὅπου σημειώσαι καὶ τὸ φασὶ καὶ λέγουσι, τουτέστι προφέρουσιν οἱ παλαιοὶ βὴ (vi) ὄχι βαὶ (væ = vē, ἢ bē) (α). Ὥστε καὶ τῶν παλαιῶν ἡ προφορά, καὶ αὐτῶν τῶν προβαλλομένων ζωϊκῶν φωνῶν ἡ διατύπωσις, καὶ ὅλος ἁπλῶς ὁ τρόπος τῆς λογικῆς μιμήσεως, καθ' ὃν διαρθρόνονται εἰς γλώσσας ἀνθρωπίνας οἱ φθόγγοι καὶ ψόφοι τῶν ἀλόγων καὶ τῶν ἀψύχων ὄντων, ἀποδεικνύουσι ψευδὲς τὸ ὡς ἐκ τῶν κτηνῶν κατεσκευασμένον ἐπιχείρημα περὶ τῆς τοῦ η καὶ τῶν διφθόγγων προφορᾶς.

Ι) Τέλος, αὐτοὶ, οἱ Ἐρασμίται διὰ τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀσυμφωνίας ἐξελέγχουσι λαμπρῶς τὴν πλάνην τῆς ἰδίας αἱρέσεως. Ἐπειδὴ αὐτὸς μὲν ὁ αἱρεσιάρχης Ἔρασμος ἐδίδαξε πρῶτος τὸ η ὡς μεταξὺ τοῦ ε καὶ α προφερόμενον· οἱ δὲ ὀπαδοί του τὸ προφέρουσιν ὡς ee ἢ ē· καὶ ἄλλοι ὡς αι (ἀδιαίρετον· ὅθεν καὶ τὸ Ἥρη κατ' αὐλὲς ἠχεῖ ὡς haíraι, Hárā)! Πάλιν τὰς μὲν διφθόγγους πάσας ἡ Ἀρχέδα τοῦ Ἐράσμου τὰς διαιρεῖ, καὶ τὴν οι παραβάλλει πρὸς τὴν Γαλλικὴν oi [εἰς τὰ moi, toi· ἐννοεῖ δὲ ὁ Ἔρασμος ὄχι ἴσως τὴν σημερινὴν τούτων προφορὰν = oà (βλ. ὄπισθ. σελ. 269), ἀλλὰ μᾶλλον τὴν ἀρχαίαν

(α) Τὸ βὰ εἶναι ἡ ῥίζα τοῦ βάω (= Fάω, ἄω, αὔω, ἄχω, ἠχῶ, κτλ.), ὅθεν balo, βαλάω (βαλάζω, συνήθ. βελάζω), βλαχή· καὶ βάζω, βήζω (ὅθεν καὶ βῆξ, βηχὸς = Fηχὸς), βήκη (χίμαιρα), βῆκα (πρόβατα. Ἡσύχ.), vacca (ἡ βῆς)· καὶ (β = μ) μάκω, μηκάομαι· ὡς πάλιν διὰ τοῦ ο, βόω, βῆς, βὼς, bos· καὶ διὰ τοῦ υ, βύω, βύζω, βύκη· καὶ (β=μ), μύω, μύκω, μυκάομαι. (τὰ πάντα ὀνοματοποιΐαι ἦχου). Εἰς τὸ θεματικὸν βὰ (βάω) ἀνάγεται καὶ τὸ βή.

παρὰ τοῖς Γάλλοις προφορὰν τῆ οἱ,ὡς τὸ Ἰταλικὸν οἱ=οϊ]· οἱ δ' ἑφεξῆς ὀπαδοί τε τὴν μὲν οι προφέρεσι καὶ ὡς ϵϊ, καὶ προσέτι μονοσύλλαβον ὡς τὴν λατινικὴν œ· τὴν δὲ ευ, οἱ μὲν ἰταλίζοντες ἐκφωνεῖσιν eu (=ἔϵ), πολλοὶ δὲ Γερμανοὶ κατὰ τὴν ἰδικήν των eu (=ay), οἱ δὲ Ἄγγλοι κατὰ τὴν ἑαυτῶν eu (=ju), οἱ δὲ Γάλλοι, τέλος, κατὰ τὴν μονόφθογγόν των eu. Αλλ' ὁ Ἄσης καὶ τὴν ευ καὶ τὴν αυ ἀποδέχεται ὀρθῶς προφερομένας καθ' ἡμᾶς· καὶ ὁ Μέκερχος ὁμολογεῖ ἀδιαίρετον τὴν αυ· ὁ δὲ Πριμίσσερος προσθέτει καὶ τὴν ει· τὴν δὲ ϵ σχεδόν τι πάντες, πλὴν ὀλίγων, ἐκφωνεῖσιν υ· καὶ τὴν αι, πολλοὶ προφέρεσιν κατὰ τὴν ἀδιαίρετον Λατινικὴν æ· καὶ τὰς καταχρηστικὰς τῶν διφθόγγων οἱ μὲν τὰς ἐκφωνοῦσι διηρημένως, οἱ δὲ μόλις προφέρεσι τὸ ὑπογεγραμμένον ι, οἱ δὲ τὸ ἀποδέχονται καὶ πάντη ἀνεκφώνητον, μεταφράζοντες τὸ βληχᾶν, blechAn (βλ. σελ. 701), καὶ τὰ τοιαῦτα· Ἐκ δὲ τῶν συμφώνων οἱ μὲν πλεῖστοι μεταβάλλεσι τὸν ἦχον πολλῶν, πολλοὶ δ' ὀλίγων τινων, τινὲς δὲ πάλιν οὐδενὸς ἄλλϵ πλὴν μόνϵ τῆ β, κατὰ τὸ Λατινικὸν b. Τόση εἶναι ἡ σύγχυσις καὶ διαφωνία τῶν ἐρασμικῶν ἀρχῶν περὶ τῆς τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων προφορᾶς, ὥϛε, ὅσις ἀναγνώσῃ καὶ συγκρίνῃ τὰς ἀπ' ἀρχῆς μέχρι χθὲς καὶ πρῴην ἐκδεδομένας ὑπ' αὐτῶν συγγραφὰς, εἶν' ἀδύνατον νὰ μὴ πληροφορηθῇ καὶ ἐκ τέτων τὴν ἀλήθειαν ἐκείνου τοῦ σοφοῦ ἀξιώματος· ὅτι πολυσχιδὲς μὲν τὸ ψεῦδος καὶ ποικιλόμορφον, μία δὲ καὶ ἁπλῆ ἡ τῆς ἀληθείας ὁδός. Ἄνδρες σοφοὶ ἀπατηθέντες (διότι ἀπατῶνται καὶ οἱ σοφοὶ, καθὼς ἀῤῥωϛοῦσι καὶ οἱ ἰατροί) ἐδέχθησαν ἀντὶ τοῦ καθαροῦ καὶ γνησίϵ νομί-

σματος τῆς Ἑλληνικῆς προφορᾶς χαλκία ποικίλα καὶ πονηρὰ,

„Χθὲς καὶ πρῴην κοπέντα τῷ κακίστῳ κόμματι·

τῶν ὁποίων πάλιν οἱ φρονιμώτεροι διακρίνοντες τὸ κίβδηλον καὶ δεδολωμένον σπεδάζεσιν, ἄλλοι μετ' ἄλλες, νὰ περιορίζωσι τὴν τέτων χρῆσιν καὶ συναλλαγὴν εἰς στενώτερα ὅρια. Οἱ ἐπισημότατοι τῶν καθ' ἡμᾶς Γερμανῶν φιλολόγων, ὅσοι κατὰ μέρος καὶ μετρίως ἐρασμίζεσι, καταδικάζεσι τὸν καθαρὸν Ἐτακισμὸν (καθὼς ὀνομάζεσι τὸν ἀπεριόριστον καὶ πάμφωνον Ἐρασμισμόν· βλ. ὄπισθ. σελ. 555), ὡς ψευδῆ τινα τῆς Ἑλληνικῆς φωνῆς προφορὰν, ἥτις οὐδέποτε δὲν ὑπῆρξε (α). Καὶ ὁ κλεινὸς Ἑρμάννος σοφώτατα διδάσκει, ὅτι τῶν συμφώνων ἡ ἀρχαία δύναμις καὶ προφορὰ διετηρήθη μέχρι τῆς σήμερον παρ' Ἕλλησι γνησία καὶ ἀκέραιος· ἀποδέχεται δὲ καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς προφορὰν τῆς αι καὶ ει καὶ οι [παραβάλλων ὡς ὁμόφωνα τὰ ἀρχαῖα

(α) Βλ. Thiersch, Griechish. Grammatik. S. 21—27 (1818. Leipzig). Εἰς δὲ τὴν τρίτην ἔκδοσιν τῆς Γραμματικῆς τε (1826) ὁ περικλεέσατος φιλολόγος Θήρσιος προτιμᾷ καθόλε τὴν καθ' ἡμᾶς Ἑλληνικὴν προφορὰν διὰ τὴν ἐναρμόνιον εὐφωνίαν της· νομίζει δὲ πιθανώτατον, ὅτι καὶ ἡ παλαιὰ τῶν Ἑλλήνων προφορὰ κατ' αὐτὴν τὴν ἀκμὴν τῆς γλώσσης ἔκλινεν ὡσαύτως εἰς τὸν ἰωτακισμόν. Οὗτος εἶναι ὁ μετὰ τῶν ἄλλων φιλελλήνων θερμότατος τῆ νῦν παρόντος τῆς Ἑλλάδος ἀγῶνος ἀντιλήπτωρ καὶ βοηθὸς, ὁ σεβάσμιος καὶ φίλτατος παρ' Ἕλλησι Θήρσιος, ὑπὸ τῆ ὁποίᾳ τὴν προσασίαν ἐκπαιδεύονται σοφῶς καὶ πολλοὶ παῖδες Ἑλλήνων, δαπάνῃ καὶ πατρικῇ προμηθείᾳ τῆ μεγάλε τῆς Ἑλλάδος εὐεργέτου καὶ φιλανθρωποτάτε Βασιλέως τῆς Βαυαρίας. Ὦ φίλη Πατρὶς! πόσον ζηλωτὴν καὶ κατ' αὐτὰς τὰς φοβερὰς κινδύνας σὲ ἀνέδειξαν τοιέτων ἀνδρῶν ἀρεταί, τῶν ὁποίων ἡ δόξα μένει διὰ παντὸς ἀγήρασος καὶ ἀθάνατος!

Οἰλεὺς καὶ Ἴλεὺς (Ὅμ. Ἡσίοδ. Πίνδ.), Οἰλιάδα καὶ Ἰλιάδα], καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς ὀρθὴν προσῳδίαν τῆς γλώσσης ὁμολογεῖ (α). Ἀλλ' ὅμως, μὲ ὅλους τὰς μερικὰς καὶ τοπικοὺς τούτες περιορισμὰς,

---

(α) Godofredi Hermanni, De emendanda ratione Græcæ grammaticæ, cap. II, de pronuntiat. Græca, etc. pag. 41—42, 51—53. (Lipsiæ, 1801). Ἀλλ' ὅμως ὁ περικλὴς Ἑρμάννος εἰς τὸ αὐτὸ πάλιν κεφάλαιον ἐγνωμάτευσεν, ὅτι· „Γελοῖος καὶ καταφρονητέος θέλει φανῆ, ἂν τις πάλιν τολμήσῃ νὰ ὑπερασπισθῇ τὴν ὑπὸ τῶν σοφῶν ἀνδρῶν τόσον ἤδη δικαίως ἀπορριφθεῖσαν δόξαν, ὅτι ἡ σημερινὴ τῶν Ἑλλήνων προφορὰ συμφωνεῖ μὲ τὴν παλαιάν". — Καὶ „Ἡ τῆ Ἐράσμε αἵρεσις ὑγιεσέραν μεταχειρισθεῖσα κρίσιν εἰσῆλθεν ἀναμφιβόλως τὴν ὁδὸν τῆς ἀληθείας· — φροντίζει δὲ καὶ νὰ φυλάττῃ περὶ τὸ προφέρειν σῶμα κόσμιον καὶ καθάριον" (ἢ συνηθέσερον, παχρικὸν· os tersum cultumque). „Εἰς δὲ τὴν σημερινὴν τῶν Ἑλλήνων γλῶσσαν σῴζονταί τινα κρείττονος αἰῶνος ἐρείπια" (ὡς ἡ τῶν συμφώνων προφορὰ), "ἀλλὰ τόσον σκυθρωπότερα, μὲ ὅσον μιαρωτέρες βαρβαρότητος ῥύπες φαίνονται καταπεπλασμένα.- Περὶ τὴν χρῆσιν τῶν φωνηέντων τὰ πάντα κατ' αὐτὴν ἐκαινοτομήθησαν".— Καὶ "Ἄξια τῆς σημερινῆς δελείας τῆς Ἑλλάδος εἶναι ἡ γλῶσσα τὴν ὁποίαν τώρα κατ' ἐκείνας τὰς χώρας λαλῶσι", κτλ. (σελ. 53—54)! Τόσον ἀσυμφώνως μὲν πρὸ ἑαυτὸν, ἀποτόμως δὲ πρὸς τὰς φίλες τῆς Ἑλληνικῆς προφορᾶς, περιπαθῶς δὲ καὶ δεδεκασμένως περὶ τὴν Ἐρασμικὴν αἵρεσιν ἐξεφράσθη ὁ σοφώτατος Ἑρμάννος! ἀντιλέγει δὲ καὶ πρὸς αὐτὸν τὸν Ἔρασμον, ὅσις εἰς μόνες τὰς Ἕλληνας ἀπέδωκε τὸ γνήσιον καὶ εὔχομον τῆς ἐθνικῆς καὶ πατρῴας ἀπαγγελίας (βλ. ὄπισθ. σελ. 493)· ὅσον δ' ἀπ' αὐτὴν ἀπομακρύνεται τῶν νεωτέρων Ἐρασμιανῶν ἡ προφορὰ, κόσμιον μὲν σῶμα καὶ παχρικὸν, ἢ σπογγισμένον, ἀδύνατον εἶναι νὰ διαπλάσῃ· χάσκει δὲ μᾶλλον ἔκλυτον καὶ σιαλῶδες καὶ φρικτὸν βαρβαροφωνίας χάσμα· καὶ ταῦτα μὲν ἔτως· Οἱ δὲ Ἕλληνες, μήτ' ἐρείπια βλέποντες τῆ σφῷ τε καὶ ἀκεραίᾳ σῳζομένῃ παρ' αὐτοῖς οἰκοδομήματος τῆς προγονικῆς προφορᾶς, μήτε κακεμφάτους τινὰς ῥύπους (οἵτινες ἴσως ἐπικρατοῦσιν ἔξω πῃ τῆς Ἑλλάδος, ὡς εἴπομεν σελ. 491, κτλ.), τὰς μὲν τοιαύτας

* *

πάντοτε διαρκεῖ ἡ περὶ τὴν Ἑλληνικὴν προφορὰν διαφωνία μεταξὺ τῶν Ἐρασμιτῶν, ἄλλων ἄλλως τὰ αὐτὰ γράμματα ἐκφωνέντων. Ὥρξε, ἄν ποτε τύχῃ, πολλοί τινες ἐξ αὐτῶν συνελθόντες εἰς τὴν αὐτὴν Σχολὴν νὰ ἀναγνώσωσι τὸν Ὅμηρον ὁμοφώνως, φυλάττοντες καθεὶς τῆς ἰδιαιτέρας τε προφορᾶς τὰς ἀρχὰς, ποῖοί τινες ἆράγε μέλλεσι νὰ φανῶσι; Τίνες ἄλλοι; εἰ μὴ συγκλύδων

φράσεις παραβλέπεσι· τιμῶσι δὲ καὶ σέβονται τὸν σοφὸν Ἑρμάννον εἰλικρινῶς, καὶ τὰ διδακτικά τε συγγράμματα μελετῶσιν εὐγνωμόνως, καὶ τὰς ὀρθὰς αὐτῦ γνώμας, ὡς ἐνδόξε φιλολόγε, μετ' εὐφημίας ἀποδέχονται, καὶ ταύτας πολλάκις μνημονεύσι μαρτυρίας πιστικάς· ἤδη δὲ καὶ τὴν Μετρικὴν αὐτῦ πραγματείαν μεταφράζεσιν εἰς τὴν γλῶσσάν των. Ἀπέδειξαν δὲ πραγματικῶς (πρὸς χαρὰν βέβαια καὶ αὐτῦ τε Ἑρμάννε) καὶ, ὅτι κακῶς ἡ προφορὰ των παρεβλήθη μὲ τὴν δελείαν τῆς Ἑλλάδος (ὡς ἐὰν ἔφερε τὴν δελείαν ἡ προφορὰ, ἢ ταύτην ἐκείνη!). Ἐπέζησεν ὁ κλεινὸς φιλολόγος (καὶ εἴθε νὰ ζῇ ἀκόμη, καὶ νὰ ὑγιαίνῃ χρόνες πολλὲς, ἐπ' ἀγαθῷ τῆς φιλολογίας), καὶ εἶδε χαίρων, ὡς φιλέλλην καὶ φιλάνθρωπος, ὅτι οἱ Ἕλληνες, ταύτην ἔχοντες τὴν προφορὰν, ἀνέλαβον ἤδη γενναίως τὴν πατρῴαν ἐλευθερίαν, τὴν ὁποίαν, καὶ ἐφ' ὅσον ἐτυραννῆντο, μὲ ταύτην πάλιν τὴν προφορὰν ἀνερρίπιζον ἐκτρέφοντες ἀμάραντον εἰς τὰ βάθη τῶν καρδιῶν των, καὶ εἰς τὲς κόλπες τῆς ἁγίας Μητρός των, τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ εὔχονται λοιπὸν εὐχὴν φιλικὴν, ὥσε αὕτη ἡ ἐλευθέριος καὶ μόνη Ἑλληνικὴ προφορὰ νὰ ἐπικρατήσῃ καὶ εἰς ὅλας τῆς σοφῆς Εὐρώπης τὰς Σχολὰς, συντρίψασα τὸν ζυγὸν τῆς ξενοφωνίας, τὸν ὁποῖον ἀκόμη κρατύνεσιν ὄχι δύξαι καὶ λόγοι φιλοσοφίας, ἀλλὰ ζῆλοι μᾶλλον καὶ πάθη φιλοτιμίας, εἰς τὰ ὁποῖα πολλάκις καὶ οἱ σοφοὶ, ἀνθρώπινα πάσχοντες, ἐπακολουθοῦσιν, ὡς οἱ βοσκοὶ τῦ Σοφοκλέους ἔλεγον περὶ τῶν ποιμνίων των

„Τέτοις γὰρ ὄντες δεσπόται δελεύομεν,
„Καὶ τῶνδ' ἀνάγκη καὶ σιωπώντων κλύειν".
(παρὰ Πλυτάρ. Ἀγιδ. § α).

ἀνθρώπων ποικιλόςομος ἐκκλησία, ἄλλων ἄλλας λαλέντων φωνὰς, δεῖγμα προφανέςατον τῆς αὐτῶν ἀποπλανήσεως ἀπὸ τὴν ἁπλῆν καὶ μονοειδῆ καὶ γνησίαν τῆς γλώσσης ἀπαγγελίαν.

„Ἐσθλὸν μὲν γὰρ ἁπλῶς, παντοδαπῶς δὲ κακόν“!

Καὶ τὰ μὲν τῶν Ἐρασμιτῶν καθόλε τοιαῦτα.

§ γ. Τῆς δὲ καθ' ἡμᾶς Ἑλληνικῆς προφορᾶς τὴν γνησιότητ' ἀποδεικνύσι τὰ ἑφεξῆς.

Α) Αὐτὴ τῆς γλώσσης ἡ φύσις καὶ ἡ τῶν λέξεων καὶ τοῦ λόγε κατασκευή. Ἡ κρᾶσις καὶ συςολὴ καὶ θλῖψις καὶ συναίρεσις καὶ συνίζησις βεβαιόνεσι τῶν διφθόγγων τὸ μονοσύλλαβον καὶ ἀδιαίρετον. Ἡ κανονικὴ τῶν ὁμοπαθούντων συμφώνων συμπλοκὴ εἰς σύνθεσιν τῶν συλλαβῶν κηρύττει τὴν μαλακωτέραν τοῦ β καὶ γ καὶ δ προφοράν. Καὶ τὸ δίγαμμα ἰδίως μαρτυρεῖ τὸν καθ' ἡμᾶς φθόγγον τῆ τε βῆτα καὶ τῶν διφθόγγων αυ καὶ ευ. Εἴπομεν περὶ τέτων ἐν τοῖς ἔμπροσθεν τὰ δέοντα· ἤδη δὲ δὲν κρίνομεν περιττὸν νὰ προσθέσωμεν ἐνταῦθα κατ' ἐπιτομὴν καὶ τὰς περὶ τοῦ διγάμματος δόξας τῶν προμνημονευθέντων επισημοτέρων φιλολόγων (ἂν καὶ τῇ τάξει πρωθυςέρας), ἐκθέτοντες αὐτὰς ἀθρόας ὑπ' ὄψιν τοῦ ἀναγνώστε, διὰ νὰ ἐκλέξῃ τὰ πιθανώτερα. Ὁ μὲν λοιπὸν Εὔνιος (Heyne) ὀνομάζει τὸ F ὄχι Αἰολικὸν, ἀλλὰ μᾶλλον Ὁμηρικὸν, ἢ Πελασγικὸν, ἢ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων κοινόν· διότι (λέγει) τὸ μετεχειρίζοντο καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ἴωνες, ὄχι μόνον Αἰολεῖς· ὠνόμασαν δ' ἀκυρώτερον τὸ ςοιχεῖον Αἰολικὸν οἱ Ἀλεξανδρινοὶ Γραμματικοὶ, διότι τὸ παρετήρησαν εἰς τὰ Αἰολικὰ ποιήματα, οἷον τὰ τῆς Σαπφῦς καὶ τῦ Ἀλκαίε· παρέμεινε δὲ τὸ F παρὰ τοῖς Αἰολεῦσιν ἐπὶ πλέον τῶν ἄλλων· ἀπὸ δὲ τοὺς Ἴωνας καὶ

Ἀττικοὺς ἀμελούμενος ἔτος ὁ πνευματισμὸς ἐξέλιπε. Κύριος δὲ τότε φθόγγος φαίνεται ὁ διὰ τῶν χειλέων, τὸν ὁποῖον οἱ μὲν Λατῖνοι ἐξετύπωσαν διὰ τῦ v, οἱ δὲ Δωριεῖς, καὶ μάλιστα οἱ Λακεδαιμόνιοι, διὰ τῦ β καὶ υ (ἄβως, καὶ αὔως=ἀϝώς)· καὶ οἱ Ἴωνες ἐξέφραζον τὸ F διὰ τῦ υ (συμφωνικώτερον, κατὰ τὸ Ἀγγλικὸν w), ὡς φαίνεται ἐκ τῦ Ὑέλη (Ἡρόδοτ.), ἀντὶ Fέλη, καὶ Velia, τὴν ὁποίαν ὁ Ἁλικαρνασσεὺς Διονύσιος μεταφράζει Οὐελίαν (Ἀρχαιολ. α, 20), ἤτοι Fελίαν [ἐκ τῦ Fέλος, ἕλος, διὰ τὸ ἑλᾶδες τῦ χωρίου (α)]. Καὶ ὕστερον πολλὰς μεθ' Ὅμηρον ἡλικίας διὰ τοῦ υ οἱ Ἴωνες ἔγραφον τὸ F· μόνοι δὲ οἱ Αἰολεῖς διὰ τοῦ συνήθους αὐτοῦ χαρακτῆρος F· ἐκ δὲ τούτου (ἐξακολουθεῖ ὁ Εὔνιος), τῆς φυσικῆς δυνάμεως τοῦ χαρακτῆρος ἀγνοηθείσης, ἐξελήφθη ὡς γάμμα διπλοῦν ὑπὸ τῶν γραμματικῶν, καὶ δίγαμμα ὠνομάσθη, καὶ διὰ τοῦ γ ἐξεφράσθη εἰς τὰ λεξικά, οἷον εἰς τὰς λέξεις, γέθεν, γέντο=Fέντο, κτλ. Πῶς δὲ καὶ ἄλλως ὁ φθόγγος τοῦ F μετέπεσεν εἰς τὸν φθόγγον τῦ Γ, ὁμολογεῖ ἔτι ἀγνοεῖ· ὁ δ' ἐξεύρω (λέγει) ἱκανῶς, ἂν καὶ εἰς συριστικὸν πνευματισμὸν μετεβάλλετο τὸ F, καθὼς καὶ τὸ δασὺ

(α) Βλ. ἔμπροσθ. σελ. 27 καὶ 153. Εἴπομεν ὅτι εἰς λέξεις Ἑλληνικὰς δὲν γράφεται τὸ F ἐν ἀρχῇ λέξεως, ὡς φωνῆεν υ προφερόμενον· ὁποῖον φαίνεται εἰς τὸ Ὑέλη (ἂν καὶ τοῦτο ἔγεινεν ἐκ τῦ ἕλος, Fέλος, καὶ ὄχι μᾶλλον ἐκ τῦ ὕω, ὑέλη· ὡς ὕΕλος, καὶ ὕαλος, ὑάλη)· Τὸ δὲ Υ προφερόμενον ου, μετέπεσεν εἰς τὸ συμφωνικὸν V (κατὰ τὸ Ἀγγλικὸν w), ὅθεν Velia, Βελία, Fελία, κτλ. τοιοῦτό τι φαίνεται καὶ τὸ βρίσχος=ὑρρίσκος (βλ. καὶ ὄπισθ. σελ. 153)· ἀλλὰ τὰ παραδείγματα ταῦτα τῆς τῦ F ὡς φωνήεντος υ καὶ ε προφορᾶς, κἂν ὡς βέβαια ὑποτεθῶσιν, εἶναι σπανιώτατα καὶ μοναδικὰ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν, ὅσον ἐγὼ ἐξεύρω.

πνεῦμα (οἷον, ἕ, Fὲ, *Λτ.* se· ὡς ἕξ, sex, κτλ.). Ἐπειδὴ δὲ, καθὼς προείπομεν, ἠμελεῖτο τὸ F μετὰ ταῦτ' ἀπὸ τοὺς Ἴωνας καὶ Ἀττικοὺς, ἐκ τέτε προῆλθεν ἡ ἀφόρητος ἐν πολλαῖς λέξεσι χασμῳδία, καὶ μάλιστα εἰς τὸν Ὅμηρον, ἥτις θεραπεύεται διὰ τοῦ F, ὡς ἐπενόησεν ἄριστα ὁ Βενθλήϊος (ἐν ταῖς σημειώσεσιν εἰς τὸ Μίλτωνος ποίημα, τὸν ἀπολωλότα Παράδεισον, Paradise lost. IV, 887). Εἰσήγαγε δὲ καὶ ὁ Εὔνιος εἰς πολλὰς Ὁμηρικὰς λέξεις τὸ δίγαμμα, βέβαιον νομίζων ὅτι τὰ Ὁμήρε ποιήματα, ἄγραφα κατὰ τὲς πρώτες αἰῶνας ᾀδόμενα, μετὰ ταῦτα ἐγράφησαν διαιρεθέντα κατὰ Ῥαψῳδίας· καὶ τὰ μὲν τοῦ Εὐνίε τοιαῦτα καθόλε περὶ τε F. Ὁ δὲ Βόλφιος περὶ τέτε μὲν δὲν λέγει τι ἐπισημότερον· διατείνεται δὲ ὅμως καὶ αὐτὸς ἰσχυρῶς, ὅτι δὲν ἔγραψεν ὁ Ὅμηρος τὴν ἑαυτε ποίησιν· ἐπιφέρων εἰς ἀπόδειξιν τὴν Διονυσίε τοῦ Θρᾳκὸς μαρτυρίαν, ὅτι „Τότε (ἐπὶ Ὁμήρε) οὐ γραφῇ παρεδίδοντο ἀλλὰ μόνῃ διδασκαλίᾳ" (Ἀνέκδ. Βιλοϊσ. τόμ. β, σελ. 182), καὶ τὰ τοῦ Ἰωσήπε, ὅτι· „Περὶ τῶν εἰς Τροίαν στρατευσάντων πολλὴ γέγονεν ἀπορία τε καὶ ζήτησις, εἰ γράμμασιν ἐχρῶντο· καὶ τ' ἀληθὲς ἐπικρατεῖ μᾶλλον περὶ τοῦ τὴν νῦν ἔσαν τῶν γραμμάτων χρῆσιν ἐκείνες ἀγνοεῖν· — Καί φασιν ἐδὲ Ὅμηρον ἐν γράμμασι τὴν αὐτοῦ ποίησιν καταλιπεῖν, ἀλλὰ διαμνημονευομένην ἐκ τῶν ἀσμάτων ὕστερον συντεθῆναι· καὶ διὰ τοῦτο πολλὰς ἐν αὐτῇ σχεῖν τὰς διαφωνίας" (Ἰώσηπ. κατὰ Ἀπίων. *Λ.* β). Ἑρμηνεύει δὲ ὁ Βόλφιος καὶ τὸ Ὁμηρικὸν „γράψαι σήματα, καὶ πίνακα πτυκτὸν" (ἰλ. ζ, 168), ὅτι σημαίνει ὄχι γράμματα καὶ ἐπιςολὴν, ἀλλὰ σύμβολά τινα, καὶ ξύλινον διπλωμένον πίνακα (ἤτοι σανίδα,

ὡς ἑρμηνεύει καὶ ὁ Εὐσαθ. σελ. 674)· καθὼς καὶ τὸ „ἐπιγράφειν (κλήρῳ) σήματα (ἰλ. η, 189) σημαίνει παρομοίως οἱαδήποτε χαράγματα καὶ σημεῖα πρὸς τὸ δοκεῖν (signa arbitraria). Ἐκ δὲ τούτων συμπεραίνει ἀποτομώτερον (ὡς συνειθίζει ἐνίοτε ὁ σοφὸς Βόλφιος), ὅτι „τὸ προσατεύειν τὴν περὶ τοῦ, ὅτι ἔγραψεν Ὅμηρος τὰ ποιήματα, κοινὴν δοξασίαν φαίνεται πεισμονή τις ἀφρονεστάτη". Ἀλλ' ἂν ὁ Ὅμηρος ἠδύνατο νὰ ἦναι ἄνθρωπος ἀγράμματος, καὶ ἡ γλῶσσά του ὡμή τις καὶ ἄτεχνος καὶ διὰ γραφῆς ἀδιάπλαστος καὶ ἀκαλλιέργητος ἔκφρασις ἐννοιῶν: ταῦτ' ἂς τὰ πιστεύῃ, ὅσις χαίρει μάλιστα εἰς ἀλλοκότους παραδοξολογίας (α). Ὁ δὲ Δαβήσιος (R. Dawes),

---

(α) Βλ. ἔμπροσθ. σελ. 144 καὶ 216. Πολλάκις ἐθαύμασα, πῶς καὶ Βόλφιος καὶ Ῥασσὼς (de l'origine des langues), καὶ ἄλλοι τῶν νεωτέρων τοιοῦτοι σοφοὶ ἐπίστευσαν ἀδιστάκτως, ὅτι ἔτ' ἐπὶ τῶν Τρωϊκῶν, ἔτε εἰς αὐτὴν τὴν Ὁμήρου ποίησιν ἦτο γνωστὴ, ἢ συνήθης, ἡ χρῆσις τῆς γραφῆς. Τὰ ὁποῖας φέρουσιν, αἱ ἀποδείξεις δὲν εἶναι ἀναντίρρητοι. Δὲν εἶναι βέβαιον, ἂν τὰ σήματα τοῦ Προίτου (ἰλ. ζ) ἦσαν συμβολικοί τινες ἐννοιῶν χαρακτῆρες, ὡς οἱ τῶν Αἰγυπτίων Ἱερογλυφικοὶ (ὁποίους ἐδέποτε φαίνονται μεταχειρισθέντες οἱ Ἕλληνες), καὶ ἔχι μᾶλλον στοιχεῖα φωνῆς, ἢ Φοινικικὰ σήματα (καθὼς ὠνόμασε Τίμων ὁ Φλιάσιος τὰ γράμματα). Τίποτε δὲν ἐμπόδιζε τὸν Κορίνθιον Προῖτον νὰ μάθῃ νὰ γράφῃ καὶ αὐτὸς τὰ πολὺ πρότερον ὑπὸ τοῦ Κάδμου κομισθέντα γράμματ' εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἢ τὰ παλαιότερα, τὰ Πελασγικά. Καὶ ἡ πρὸς τὸν Λύκιον ὑπὸ τοῦ Προίτου δοθεῖσα τῷ Βελλεροφόντῃ φονικὴ ἐπιστολὴ ἠδύνατο νὰ περιέχῃ ὄχι σύμβολα, ἀλλὰ γράμματα, καθὼς καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Δαβὶδ πρὸς τὸν Ἰωὰβ κατὰ τοῦ Οὐρίου, τῆς ὁποίας αὐτὸς ὁ Οὐρίας ἔγεινε κομιστής (Β. Βασιλ. ια). Ἐκ φήμης ἀδεσπότου λέγουσι τὰς μαρτυρίας των ὅ,τε Θρᾷξ Διονύσιος, καὶ Ἰώσηπος ὁ Ἰουδαῖος (ὅστις σπουδάζει νὰ δείξῃ νεώτατα μὲν τὰ Ἑλληνικὰ, παλαιότατα δὲ τὰ Χαλδαϊκά! βεβαιώσας δὲ καὶ αὐτὸς τὴν ὑπὸ Κάδμου τῶν τῆς γραφῆς στοιχείων εἰσαγωγὴν εἰς

καὶ ὁ τότε νὰ κριτικὰ Ἀνάμικτα (miscellanea critica) τὸ δεύτερον ἐκδόσας Βυργέσσιος (Th. Burgess) νομίζεσιν, ὅτι τὸ Αἰολικὸν Ϝ ἦτο τὸ τῶν Ἰώνων Vav (’), καὶ τοῦτο ἐγράφετο ἐπὶ

τὴν Ἑλλάδα, κρίνει ἔπειτ’ ἀληθέστερον, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐπὶ τῆς Τρῳάδος ἠγνόουν τῶν γραμμάτων τὴν χρῆσιν, ὡς ἐὰν ἦσαν ἐξ ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος οἱ ἀμαθέστεροι!). Ἀλλὰ παρὰ τὰς ἀμφιβόλους γνώμας τοῦ Διονυσίου καὶ Ἰωσήπου πολὺ μᾶλλον ἐμβριθεστέρα φαίνεται ἡ περὶ γραμμάτων ἀρχαιότητος παλαιὰ τῶν Ἑλλήνων ὑπόληψις, διά τὴν ὁποίαν ὁ ποιητὴς Αἰσχύλος ἀπέδωκεν εἰς τὸν Προμηθέα τὴν εὕρεσιν τῶν στοιχείων τῆς φωνῆς, καὶ ὁ Εὐριπίδης ἐν μέρει καὶ εἰς τὸν Παλαμήδην (βλ. ὕπισθ. σελ. 18, 19). Ὁ Εὐριπίδης λέγει καὶ περὶ τοῦ Ὀρφέως, ὅτι κατέγραψε Θρῄσσαις ἐν σανίσι φάρμακα (Ἄλκης. 968)· ἰσορεῖται δὲ ὄχι μόνον Ὀρφεὺς (τοῦ ὁποίου τὰ ποιήματα μνημονεύει καὶ ὁ Πλάτων, Κρατύλ. καὶ Φιλήβῳ· λέγει δὲ καὶ ὁ Ἰάμβλιχος ἐν βίῳ Πυθαγ. § λδ. ὅτι ἔγραψεν Ὀρφεὺς τῇ δωρίδι διαλέκτῳ), ἀλλὰ καὶ Μουσαῖος, ἀκέσεις νόσων συγγραψάμενος, καὶ Σιβύλλα, καὶ ἄλλοι γράψαντες πρὸ τοῦ Ὁμήρου (Διόδ. Σικ. δ. Αἰλ. ποικ. ἱς. ιδ, 21. Σοῖδ. λ. Κόρινος· Εὐσάθ. εἰς Ἰλ.). Ὁ Θησεὺς ἐπέγραψεν εἰς σήλην τὰ ὅρια τῆς Ἰωνίας καὶ τῆς Πελοποννήσου (Πλούτ. Θησ. ιγ). Τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων ἐπιγραφὰς ἀναφέρει καὶ Ἡρόδοτος (Ε), καὶ ὁ Φιλόστρατος (Ἡρωϊκ.), καὶ ὁ Παυσανίας (βλ. ὕπισθ. σελ. 18). Τίς οἶδε πόσας εἶχε συνάξει καὶ ὁ πρῶτος ἐκδόσας (κατὰ τὸν Σοῖδαν) Ἀττικὰ ἐπιγράμματα μάντις Φιλόχορος Ἀθηναῖος (Ὀλυμπ. 118—129, ἤτοι τῷ 304—260, π. Χ.), καὶ ὁ περὶ τὰς σήλας μάλιστα σπουδάσας, καὶ διὰ τοῦτο Στηλοκόπας ἐπονομασθεὶς Πολέμων Εὐηγήτου, περιηγητὴς (τῷ 200, π. Χ.), ὅστις ἐξέδωκε τὰ, περὶ τῶν κατὰ πόλεις ἐπιγραμμάτων· καὶ περὶ τῶν ἐν Λακεδαίμονι ἀναθημάτων (Ἀθήν. Ι, 436, καὶ ΙΓ, 574), καὶ ἄλλοι παλαιοὶ καὶ συχνοὶ (βλ. Βοικχίου. ἐπιγραφ. Ἑλλην. προλογ. VIII). Ἀφίνω τὸ εἰς τὸν Ἡσίοδον ἀποδιδόμενον ἐπίγραμμα τοῦ Ἑλικωνείου τρίποδος (Δίων ὁ Χρυσόστ. καὶ Πλούτ.), καὶ ἄλλα πολλὰ ἀμφιβολογούμενα ὄχι περισσότερον παρὰ τὰς γνώμας τοῦ Διονυσίου καὶ Ἰωσήπου. Ἀλλὰ (διὰ νὰ ἐλθωμεν εἰς αὐτὸν τὸν Ὅμηρον) πῶς ἦτο δυνατὸν δίχως τέχνης γραφικῆς, πολὺ προγενεστέρας,

τῶν Ὁμήρου ποιημάτων (ὡς, τετύφασι = τετύφαϝσι· ὅθεν τετύφασι, κτλ.)· ἀλλ' ὅμως ὁ Ἄρλης (Harles, εἰς τὴν γ ἔκδοσιν τῶν ἀναμίκτων τοῦ Δαβησίου, Lips. 1800) κρίνει μᾶλλον ὀρθότερον ὅτι καὶ ὁ Ὅμηρος, ὡς Αἰολεύς, μετεχειρίζετο τὸ Ϝ· τοῦτο δέ, κατὰ τὸν Βῖσον (Franc. Wise· ἐν ταῖς Ἐρεύναις περὶ τῶν πρώτων κατοίκων τῆς Εὐρώπης, σελ. 134), τῆς ἀρχαίας διαλέκτου πρὸς τὸ μαλακώτερον τρεπομένης, κατὰ μικρὸν παρημελεῖτο· καὶ πρῶτον μὲν ἐκολοβώθη γενόμενον Ϝ, καὶ ἄλλοτε Η, διὰ τὴν βαρυφωνὸν γραφὴν (ἀμφοτέρου τοῦ σημείου δηλοῦντος δασύτητα πνεύματος)· ἔπειτα δέ, τέλος, ἐξέλιπε παντάπασι. Διαφόρως δὲ κατὰ διαφόρους τόπους καὶ χρόνους ἐκφωνεμένου τοῦ πνεύματος Ϝ, προῆλθεν ἡ διὰ β ἢ υ καὶ γ (ὅθεν καὶ κ καὶ χ) διάφορος τῶν λέξεων γραφὴ (ὡς, βέλη, γέλη = Ϝέλη· ἀβὼς = αὐὼς, καὶ ἀϜὼς· Σκαλίγερ. ἐπισασίαις εἰς Εὐσεβίου χρονικ. σελ. 110, κτλ.)· καὶ

νὰ κατορθώσῃ τοσαύτην λύγου μέθοδον καὶ γλώσσης σοφίαν ὑπὲρ ἄνθρωπον; Ποῖος ἄλλος, παρὰ τὸν Ὅμηρον καὶ τοὺς προγενεστέρους του σοφοὺς, ἠδύνατο νὰ γνωρίζῃ δικαιότερον τὴν χρῆσιν τῶν ὑπὸ τοῦ Κάδμου τοσούτους πρότερον αἰῶνας εἰσαχθέντων σημείων τῆς γραφῆς; Πῶς ἠδύναντο νὰ διασῳθῶσι πολλοὺς χρόνους μόνον ἀπὸ μνήμης ἀποσωματιζόμεναι τοσαῦται μυριάδες ἐπῶν τῆς Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσείας; Πῶς εὗρεν ὁ ὀλίγον τοῦ Ὁμήρου μεταγενέστερος Λυκοῦργος (900—850, π. Χ.) γραμμένα τὰ Ὁμηρικὰ ποιήματα εἰς τὴν Ἰωνίαν, ὅθεν πρῶτος τὰ μετεκόμισεν εἰς τὴν Λακεδαίμονα; (Πλάτ. Λυκέρ. Στράβ. Ι)· Ὁ δὲ Πεισίστρατος καὶ Ἵππαρχος εἰς τὰς Ἀθήνας ὕστερον (535, π. Χ.) τὰ διέταξαν κανονικώτερον, καὶ διώρισαν νὰ ψάλλωνται (Πλάτ. Ἱππάρ.-Αἰλ. η· 2·-Παυσ. ζ. 26)· Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα πᾶς ὅστις συλλογισθῇ μετ' ἐπισασίας, ἀδύνατον εἶναι νὰ μὴ θαυμάσῃ τὸ φιλόκαινον τῶν, ὅσοι θέλουσι τὸν Ὅμηρον ἀγράμματον!

ὀρθῶς ἄρα γράφονται πολλὰ διὰ τοῦ β ἢ υ καὶ γ παρ' Ἡσυχίῳ (ὡς καὶ τὰ τῶν Ἄγγλων Walles, William, οἱ Γάλλοι προφέρουσι διὰ τῆ g, Galles, Gillaume)· ἔτω (λέγει) καὶ ὁ ἦχος τοῦ Ἀγγλικοῦ w ἔχει τι μέσον μεταξὺ τοῦ ϐ καὶ β καὶ γ. Ὅθεν καὶ ἄλλος τις ἄλλοτι τῶν τριῶν τέτων ὁμοπαθέντων γραμμάτων ἐκλέγει πρὸς ἔκφρασιν· οἱ δὲ Γερμανοὶ χαίρουσι μάλισα εἰς τὸ παρ' αὐτοῖς w (= β = v)· καὶ ταῦτα μὲν ὁ Βῖσος (βλέπε δὲ καὶ ὅ,τι περὶ τούτου εἴπομεν ἡμεῖς εἰκάζοντες, σελ. 28). Ὁ δὲ Ταϋλόρος (Taylor, elements of civil law. pag. 553) νομίζει τὸ F τὸ πάλαι προτιθέμενον ἐπίσης καὶ πρὸ τῶν δασέων καὶ πρὸ τῶν ψιλεμένων λέξεων, ὅθεν μετέπεσεν εἰς τὰ γράμματα β, ἢ υ καὶ γ, καὶ τὰ Λατιν. v καὶ h (ὅθεν veho = ἔω, εἴω [μᾶλλον = Fέχω, ὄχος, ὀχέω!], καὶ δέFω, δεύω, Λτ. debeo, Ἰταλ. devo, κτλ.)· καὶ πολλὰ δὲ (λέγει) τῶν φωνηέντων διὰ τῆ F, ἑπομένε μὲν, ἐμηκύνοντο, λείποντος δὲ συνεσέλλοντο, ὡς τὸ λυFω καὶ λῦω, καὶ τὰ Λατινικὰ flūvida, flŭida, κτλ. Ἑρβέρτος δὲ ὁ Μάρσιχος (Herbert Marsh) εἰς τὰς Πελασγικὰς τε Ὥρας (μέρ. α) ὀρθῶς ἀποδεικνύει ἀρχαίους Ἕλληνας, τοὺς αὐτοὺς καὶ Γραικοὺς, ὑπάρχοντας τὲς Πελασγοὺς, καὶ τέτων πρώτην μετὰ Θρᾴκην οἴκησιν γενομένην τὴν Θεσσαλίαν. Πελασγοὶ δὲ ἦσαν καὶ οἱ Αἰολεῖς, πρὶν ἀκόμη τοῦτ' ὀνομασθῶσιν ἀπὸ Αἰόλε τοῦ Ἕλληνος, καθ' Ἡρόδοτον (Ζ, 95)· ὅθεν καὶ τὸ F καλεῖ Πελασγικὸν, τὸ αὐτὸ δηλαδὴ καὶ Αἰολικὸν (τὸ ὁποῖον εἶπε καὶ ὁ Ἁλικαρνασσεὺς σύνηθες τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι)· δηλοῖ δὲ καὶ τὸ γράμμα σῳζόμενον εἰς Ἠλείας καὶ Δηλιακὰς καὶ Ὀλυμπιακὰς ἐπιγραφὰς, ὅπε κατῴκεν Πελασγοὶ λαλοῦντες

Αἰολισί. Πελασγοὶ δὲ ἦσαν καὶ οἱ Τυῤῥηνοί· ὅθεν τὸ F μετέβη καὶ εἰς τὸν Τυῤῥηνικὸν ἀλφάβητον (βλ. καὶ Γόρι, προλεγόμενα εἰς τὸ Τυῤῥηνικὸν Μουσεῖον· Gori, Museum Etruscum). Ὑπῆρχε λοιπὸν τὸ F εἷς τῶν χαρακτήρων τῶ πρώτω τῶν Ἑλλήνων ἀλφαβήτω, ἀντίστοιχος πρὸς τὸ ἕκτον γράμμα τοῦ Φοινικικοῦ καὶ Σαμαρειτανοῦ· μετεφέρθη δὲ καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν ὑπὸ τῶν ἀποικησάντων Ἑλλήνων, οἵτινες ἔφερον ἐκεῖ τὰ πελασγικὰ γράμματα (Διόδ. γ, 66). Καὶ μορφὴ μὲν τοῦ πνεύματος τότε συνήθης ἡ F, ἥτις εἶναι ἡ αὐτὴ καὶ τοῦ ἕκτω γράμματος τοῦ Λατινικοῦ ἀλφαβήτω (ὅστις εἶναι ὁ ἀρχαῖος πελασγικός), εὑρίσκεται δὲ καὶ ἄλλο εἶδος, τὸ Ⅎ, εἰς Κρητικὰς ἐπιγραφὰς καὶ εἰς τοὺς πίνακας τοῦ Ἡρακλείω τῆς Ἰταλίας (ὡς, ΞΕΤΟΣ, ΞΕΙΚΑΤΙ, κτλ.)· διὰ τοῦτο τὸ F καὶ Ⅎ σημαίνουσιν, ὡς ἐπίσημα, καὶ τὸν ς, ἤτοι ἕκτον ἀριθμόν· (φαίνεται δὲ καὶ τρίτον εἶδος τοῦ χαρακτῆρος τούτου, τὸ 8, εἰς πίνακα Τυῤῥηνικόν, κατὰ τὸν Γόριον, Prolegomen. ad tabulam Etruscam). Ὁ δὲ φθόγγος ὁ ἀρχαῖος τοῦ διγάμματος (λέγει Μάρσιχος) ἀδύνατον εἶναι νὰ προσδιορισθῇ· ὅσον δὲ συνάγεται ἐκ τῆς ταὐτότητος αὐτοῦ μετὰ τοῦ Λατινικοῦ F, φαίνεται ὅτι τότε κυρίως ἦτον ἐξ ἀρχῆς ὁμόφωνον τὸ δίγαμμα. Καθὼς δὲ τ' ἄλλα στοιχεῖα τοῦ Ἀλφαβήτω ἴδιον ἕκαστον ἔχουσιν ὄνομα, οὕτω καὶ τὸ ἕκτον στοιχεῖον ἔπρεπε νὰ ὠνομάζετο τὸ πάλαι βαῦ (FαF)· ὡς καὶ τώρα λέγεται ef (EF)· ὥστε δὲν εἶπεν ὀρθῶς ὁ Πρισκιανὸς τὸ αἰολικὸν F τὸ αὐτὸ καὶ τὸ Λατινικὸν v· κακῶς δὲ καὶ ὁ Ἁλικαρνασσεὺς ἐξήνεγκε τὸ F διὰ τῆς ου συλλαβῆς· καὶ τοι φέρων παραδείγματα τὸ Οὐελία καὶ Οὐΐκος, ἤτοι Velia,

καὶ Vicus (α). Δηλῶσι δὲ καὶ ἀρχαῖαι τῶν ὀνομάτων γραφαὶ [ὡς τὰ, Falerii, Falisci, ἐκ τῆ Fᾶλις, Faλεῖοι (= Ἅλις, Ἧλις, ἡ πόλις, ὅθεν ὁ οἰκισὴς Εὔανδρος), τὰ ὁποῖα ἐξελληνίσθησαν διὰ τοῦ φ (Φαλέριοι), κτλ.], ὅτι τὸ δίγαμμα παρὰ τοῖς Πελασγοῖς τὸ πρῶτον ἐπροφέρετο

(α) Ἔψεξαν καὶ ἄλλοι τὸν Ἁλικαρνασσέα καλέσαντα τὸ F, „τὴν ου συλλαβὴν ἑνὶ στοιχείῳ γραφομένην". διὰ τί (εἶπαν) ὄχι δι' ἑνὸς στοιχείυ, τῆ υ; Ἀλλ' ὁ μὲν Ἁλικαρνασσεὺς ἐξέφρασε τὴν ἀρχαίαν τῆ Λατινικῆ ν, καθὸ φωνήεντος, προφοράν, ὡς τὸ μετέφραζον καὶ εἰς τὰ ὀνόματα (Οὐάῤῥων, Varro· Οὐῖβὼν=Vibo=Hippo, Ἱππὼν. Πλάτ. Κικ.)· ταύτην δὲ τῆ ʙ τὴν φωνὴν ὁ Ἁλικαρνασσεὺς Ἕλλησι δὲν ἠδύνατο νὰ ἐκφέρῃ διὰ μόνυ τῆ υ, τὸ ὁποῖον κοινῶς εἰς τὸν καιρὸν τʙ (καὶ πάλαι παρὰ τοῖς αἰολεῦσιν) ἐπροφέρετο ὡς γ ἢ ι. ὅθεν τὸν μὲν φθόγγον τῆ ν ἐξήνεγκεν ἀκριβῶς διὰ τῆς ʙ συλλαβῆς (διφθόγγυ)· τὴν δὲ μορφὴν ἐδήλωσε διὰ τῆ ἑνὸς στοιχείυ. Καὶ ὁ Πρισκιανὸς ὄχι ἀλογως παρέβαλε τὸ Αἰολικὸν F μὲ τὸ Λατινικὸν ν (κατὰ τὸν, εἰς τὸν ὁποῖον ἐξέπεσε μετὰ ταῦτα, συμφωνικὸν φθόγγον τὸ ν=β ἢ w· βλ. ὄπισθ. σελ. 25). Εἶναι πιθανώτατον ὅ,τι λέγει ὁ Μάρσιχος περὶ τῆ διγάμματος, ὅτι ἦτο τὸ αὐτὸ καὶ τὸ νῦν Λατινικὸν F, καὶ ὅτι τὸ πάλαι ἐκαλεῖτο τὸ στοιχεῖον βαῦ· ἀλλ' ἐξ αὐτῆ τέτυ τῆ ὀνόματος ἔπετ' ἐξ ἀνάγκης ὅτι εἶχε καὶ κύριον φθόγγον τὸν ν ἢ β· παρὰ τὸν ὁποῖον καὶ παρωνομάσθη (καθὼς καὶ πᾶν ἄλλο σύμφωνον ὄνομα τὸν ἴδιον ἔχει φθόγγον, οἷον τὸ γάμμα καὶ δέλτα καὶ μῦ καὶ τ' ἄλλα πάντα, καὶ τὰ φωνήεντα ὡσαύτως)· ἐπειδὴ δὲ τὸ Λατινικὸν F μετέπεσεν εἰς τὸν δασύτερον φθόγγον τῆ φ (βλ. ὄπισθ. σελ. 22), ἀντικατέστη ἀντὶ τῆ βητοφθόγγυ διγάμματος τὸ συμφωνικὸν ν· ὅθεν καὶ ὁ Πρισκιανὸς τῆτ' ὠνόμασε γαν· τοῦτο δὲ καὶ ὁ Κλαύδιος διασέλλων ἀπὸ τὸ φωνῆεν ν (u) καὶ ἀπὸ τὸ γραμμα F (Ef) ἤθελε νὰ γράφηται ἀντ' αὐτῆ τὸ Ⅎ, ἤτοι ἀντισροφον τὸ F (βλ. ὄπισθ. σελ. 25)· ταῦτα νομίζω καὶ καθ' ἑαυτὰ πιθανώτερα καὶ πρὸς τῶν παλαιῶν τὰς γνώμας συμφωνότερα, πάρεξ τὸ νὰ δίδωμεν εἰς τὸ δίγαμμα, καθὼς ὁ Μάρσιχος εἰκάζει, κύριον καὶ πρῶτον φθόγγον τὸν ef ἢ φ.

ὡς φ· ἐπειδὴ δὲ κατ' αὐτοὺς ὄχι μόνον τὸ Φ ἀλλὰ καὶ τὸ τότε ἰσοδύναμον ΠΗ ἦσαν ἄγνωστα, ἔγραφον ὡσαύτως διὰ τοῦ ὁμοφώνου F καὶ τὰς ἀπὸ φ ἀρχομένας λέξεις· ὅθεν τὰ παλαιὰ Λατινικὰ Fruges, οἱ Φρύγες, (ὄχι Phryges, Κικέρ. Orat. 48), καὶ τὰ fuga, fama, for (φύγα, φάμα, φώρ), Αἰολιστὶ ἢ Πελασγιστὶ ἐγράφοντο τὸ πάλαι Fύγα, Fάμα, Fόρ· ἀφ' ἧς δὲ τὸ F ἐξέπεσεν ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων, ἐγράφοντο διὰ τῆ ἰσοδυνάμῳ φ τὰ Λατινικὰ Fabius, Faustilus, Φάβιος, Φαυστύλος (Αἰολιστὶ Fάβιος, Fαυστύλος!). Τὸ δὲ Λατινικὸν v πρῶτον ἦτον ἰσοδύναμον μὲ τὸ Ἑλληνικὸν υ ψιλὸν (φωνῆεν), ὡς ἐν τοῖς mus, sus (v = u), μῦς, σῦς· καὶ αὐτὸ μὲν τὸ υ εἶναι γράμμα τοῦ Ἑλληνικῆ ἀλφαβήτου ὕστερογενές· ἀντ' αὐτοῦ δὲ τὸ πάλαι ἐγράφετο τὸ F, ὡς, ΔεFς (Δεὺς, Σδεὺς, Ζεὺς), ναFς (ναῦς), βοFς (βοῦς)· ἐπειδὴ δὲ τὸ F εἶχε κυρίως φθόγγον συμφωνικὸν, μετέλαβε τῆτον καὶ τὸ υ, ὅθεν ἐγράφετο ἀδιαφόρως, αFως καὶ αὔως, κτλ. ὕστερον δὲ, τέλος, ἀμεληθέντος τῆ F, ἔλαβε καθόλου τὴν τότε χώραν τὸ υ, πρὸς τοῦ ὁποίου τὸν δασὺν ἢ συμφωνικὸν φθόγγον μετεπλάσθη παρομοίως καὶ τὸ Λατινικὸν v· ὅθεν πάλιν τὰ ἀρχαῖα Festa, Festis, Fis ἐγράφησαν διὰ τῆ v, vesta, vestis, vis (Fεσία, Fεσθής, Fίς), κτλ. ἀλλὰ ταῦτα κατὰ μέρος κρατῆσι, καὶ φαίνονται χρήσεως νεωτέρας, ὁπότε συνέπεσεν ὁ παλαιὸς φθόγγος τοῦ διγάμματος (= φ, F) μὲ τὸν συγγενῆ τοῦ v (= β)· ἄλλως δέ τις ἤθελεν εἰπεῖ ὅτι ἐπροφέρετο τὸ F καὶ ὡς β παρὰ τοῖς παλαιοῖς· οἷον καὶ τὸ Veij (ἀρχαίως Feij) ὁ Πλέταρχος γράφει Βήϊοι· καὶ πρὸ τοῦ ρ δέ τίθεται τὸ β = F, ὡς, βράκος· „ἅπαξ δὲ καὶ παῤ Ἀλκαίῳ τὸ ῥῆξις Fρῆξις εἴρηται" (κατὰ

Τρύφωνα)· ὅθεν πάλιν τὸ Λατιν. fractus, *ἤτοι Ϝρακτός* (α)· *πολλοὶ δὲ καὶ ἀντὶ τοῦ διγάμματος μετεχειρίζοντο τὸ δασὺ Η, γράφοντες Ηεσπέρα ἀντὶ Ϝεσπέρα, Λτ.* vespera, *κτλ. Καὶ*

(α) *Εἴπομεν ὅτι τῆ διγαμματος ὁ κύριος φθόγγος φαίνεται ὁ βητύφθογγος* vav, *ἀντὶ δὲ τῆ υ δὲν φαίνεται τὸ F ὡς φωνῆεν συνειθισμένον· ἀλλ' ἀδ' ἡ παλαιοτέρα τέτε παρὰ τὸ υ ἡλικία δύνατὰι νά ἀποδειχθῆ. Ὅσον ἀδιόριστος ἂν ἦναι τῆ υ ἡ εὕρεσις, ἡ χρῆσις ὅμως φαίνεται πολλὰ παλαιά· τὸ ϛοιχεῖον εὑρίσκεται εἰς τὰς ἀρχαιοτάτας ἐπιγραφὰς, οἷον εἰς τὰς ἀναγομένας ἐπὶ τῆς 40 Ὀλυμπιάδος* (616, π. Χ.)· *εἰς τὴν ἐκ Μήλε Νανιανὴν σήλην ἀναγινώσκεται ΤΟΙΤΟ· εἰς Ἀργείαν ἐπιγραφὴν, ΙΝΑΣΙΟ* (-σίε)· *εἰς τὴν τῆς Πετιλίας, ΤΙΧΑ· καὶ εἰς τὴν ἔτι ἴσως ἀρχαιοτέραν, τὴν βεϛροφηδὸν, τὴν ἐκ Κρίσσης, ΘΙΓΑΤΡΕΣ. Ἠρίθμεν καὶ οἱ παλαιοὶ τὸ γράμμα μεταξὺ τῶν ἀρχαίων ις ϛοιχείων τῆ ἀλφαβήτε· καὶ εἰς πολλὰς λέξεις ἡ γραφὴ τε ἀπαιτεῖται ὡς ἀναγκαία* (βλ. ὄπισθ. σελ. 323—4). *Δὲν εἶναι λοιπὸν πιθανὸν ὅτι οἱ παλαιοὶ ἔγραφὸν ΟF ἀντὶ ΟΥ, οἷον ΒΟFΣ ἀντὶ βῦς (ὡς ἔγραφον ΝΑFΣ, καὶ ΔΕΥΣ, ὅπε εἰς τὰς αυ καὶ ευ τὸ υ ἔχει τὸν συμφωνικὸν τῆ F φθόγγον)· τῶν δὲ Οὔσκων τὸ NυFκρίνων* (υF = oF) *ἔχει τὸ υ ἀντὶ ο· καὶ ἄλλως δὲν εἶναι γραφὴ κυρίως Ἑλληνικὴ* (βλ. ὄπισθ. σελ. 326)· *πρόσθες ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ Ἀττικοὶ, οἵ τινες ἐσυνείθισαν μετ' Εὐκλείδην τὴν γραφὴν τῆς ου, ἔγραφον ταύτην πολλάκις καὶ πολὺ πρότερον εἰς τὰς λέξεις ΗΟΥΤΟΣ ΤΟΥΤΟ, ΟΥΚ* (βλ. *Βοικχ. Ἑλλην. ἐπιγραφ, τόμ. α, σελ. 2—9 καὶ 50 καὶ 117*). *Ἄλλως δὲ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐσυνειθίζετο κοινότατον τὸ ο ἀντὶ τῆς ου· ὅθεν Βοσὶ* (=βεσὶ· *ἀττικ. ἐπιγραφ. Ὀλυμ.* 92)· *ΟΚ* (ἐκ). *Ὀ πίττομαι* = *ἐ πείθομαι* (*Βοιωτοὶ· παῤ Ἡσυχίῳ*)· *καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι „Φιλίππε γράψαντος, εἰ δέχονται τῇ πόλει, εἰς χάρτην ΟΥ μέγα“* (κεφαλαιῶδες Ο) *„γράψαντες ἀπέϛειλαν* (*Πλάτ. περὶ ἀδολεσχ.*)· *ὅθεν εἶπε καὶ Αὐσώνιος·* Una fuit tantum qua respondere Lacones littera (*ἐπιϛολ. κε*)· *καὶ ὁ Φιλόξενος πρὸς Διονύσιον, ἀξιῶντα διὰ γραμμάτων ἐλθεῖν, λαβὼν βιβλίον ἔγραψε πολλάκις τὸ ϛοιχεῖον Ο* (*Σεϊδ.*). *Οὐδὲ ἡ τῆ F ἀντὶ ΠΗ ἢ φ νομιζομένη γραφὴ παρὰ τοῖς Πελασγοῖς φαίνεται πιθανή. Ὅλοι γενικῶς οἱ παλαιοὶ γραμματικοὶ συμφωνῆϛιν ὅτι πρὸ τῆς εὑρέϛεως*

τὰ μὲν κεφαλαιωδέστερα τοῦ Μαρσίχε τοσαῦτα (ἀπορεῖ δὲ καὶ αὐτὸς, ἂν ἔγραψεν ὁ Ὅμηρος τὰ ποιήματα· συμπεραίνει ὅμως ὅτι ἐγράφησαν ἐν ὅσῳ ὑπῆρχεν ἔτι εἰς χρῆσιν τὸ πρὸς σιχεργίαν ἀναγκαιότατον F.). Παραλείπω Διονύσιον τὸν Πεταύϊον, ὅσις (ἐν Σημειώσ. εἰς Ἰθλιανὸν, τόμ. β, σελ. 77) εἰκάζει παραδόξως, ὅτι τὸ Αἰολικὸν δίγαμμα πρὸ μὲν ψιλουμένου φωνήεντος ἐπροφέρετο ὡς ου (u), πρὸ δὲ δασυνομένου, ὡς τὸ Λατινικὸν σύμφωνον v ἢ β. Ὁ δὲ Κνίγετος (Knight, ἐν τῷ Ἀναλυτικῷ δοκιμίῳ περὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου) νομίζει μὲν τὸ F φωνῆς δασὺν πνευματισμὸν, ἀλλ' ὄχι καὶ συμφώνου δύναμιν ἔχον, ὡς τὸ Λατινικὸν F. παραβάλλει δὲ τὸν τότε φθόγγον πρὸς τὸν τῆ Ἀγγλικῆ w, ἢ τοῦ Λατινικῆ v. Ἐπειδὴ δὲ τῆς φωνῆς ἡ δασύτης εἶναι ἢ ἐκ τοῦ λάρυγγος ἢ ἐκ τοῦ οὐρανίσκου ἢ ἐκ τῶν χειλέων προερχομένη, πιθανὸν, ὅτι τὸ F κατὰ διαφόρους τόπους καὶ χρόνους εἶχε διάφορον καὶ τὸν φθόγγον τῆς προσπνεύσεως· ὅθεν καὶ τούτου αἱ διὰ τοῦ υ καὶ β καὶ γ διάφοροι γραφαί. Ἀλλ' ὁ περικλεὴς Θήρσιος (Γραμματ. σελ. 33, ἐκδόσ. γ) θεωρεῖ τὸ F ὡς ἕκτον γράμμα τοῦ παλαιοῦ

τῶν δασέων θ, φ, χ, ἔγραφον οἱ ἀρχαῖοι ΤΗ, ΠΗ, ΚΗ (Σχ. Διον. Θράκ. ἐν Ἀνεκδότ. Βεκκέρου, τόμ. β, σελ. 780, Πρισκιαν· σελ. 542, Πλίν. Φυσ. ἱσορ. ζ, 58)· καὶ εἰς τὴν ἀνωτέρω ἐπιγραφὴν τῆς ἐκ Μήλου σήλης γράφεται, αμεμΠΗες, ΕκΠΗαντοι, ἀντὶ Ἐκφάντου, κτλ.)· εἰς δὲ τὴν τῆ Σιγείου ἐπιγραφὴν τὸ φ. Φανοδίκο· ὡς καὶ εἰς τὴν Κρισσαίαν τὸ Θ (βλ. Βοικχ. Ἑλλ. ἐπιγρ. σελ. 6, 15). Τὸ δὲ παλαιὸν Fruges ἀντὶ Phruges ἠδύνατο νὰ προφέρηται ὡς τὸ Μακεδονικὸν Βρύγες, καὶ τ' ἄλλα ὡσαύτως· ἕως ἓ μετέπεσε τὸ Λατινικὸν F εἰς τὸν δασύτερον φθόγγον τοῦ φ. Καὶ ταῦτα μὲν εἰκάζομεν ἡμεῖς· τὸ δὲ πιθανώτερον ἂς κρίνωσιν ἄλλοι.

Αἰολικοῦ ἀλφαβήτε (ὡς εἶναι καὶ τὸ F εἰς τὸν Λατινικόν)· καὶ κύριον μὲν ὄνομα τοῦ ϛοιχείε ἦτον ἐξ ἀρχῆς τὸ βαῦ. δίγαμμα δὲ τῆτ' ὠνόμασαν ὕϛερον οἱ Γραμματικοὶ διὰ τὴν οἷον ἐκ δύω Γ φαινομένην σύνθετον μορφήν· τραχὺϛ δὲ τούτου φαίνεται φθόγγος ὁ παλαιὸϛ, τὸν ὁποῖον ὑποδεικνύει τῆϛ Λατινικῆϛ φωνῆϛ ἡ προφορὰ, πῶϛ ἐξεφωνεῖτο, οἷον εἰϛ τὰ, Fέργον, Fέτος, κτλ. μετὰ δὲ ταῦτα μετεβλήθη πρὸϛ τὸ μαλακώτερον ἡ τοῦ φθόγγου τραχύτηϛ· ὅθεν καὶ ὁ Ἁλικαρνασσεὺϛ ὠνόμασε τὸ γράμμα, τὴν ε συλλαβὴν ἐνί ϛοιχείῳ γραφομένην (=v). Καὶ ὁ ϛοφὸϛ Ἑρμάννος (εἰϛ Ὁμήρε ὕμν. ϛελ. 91) εἶπε τὸ F Πελαϛγικὸν καὶ κοινὸν εἰϛ ὅλεϛ τοὺϛ Ἕλληναϛ· προϛέθηκε δὲ (δὲν ἐξεύρω διὰ τί) καὶ ὅτι, ὡϛ μὲν ἐκ τῆϛ μορφῆϛ τὸ F φαίνετ' Αἰολικὸν, ὡϛ δ' ἐκ τῆϛ ἀρχῆϛ καὶ χρήϛεωϛ, Δωρικόν. Ὁδὲ κλεινὸϛ Βοίκχιοϛ (ἐν Οἰκονομίᾳ πολιτικῇ Ἀθηναίων, καὶ ἐν τῇ Συλλογῇ τῶν Ἑλλην. ἐπιγραφ. τόμ. α, ϛελ. 295, 721), λέγει τὸ F τὸ μὲν πάλαι τὸ ἕκτον γράμμα τοῦ ἀρχαίε ἀλφαβήτε, τὸ αὐτὸ καὶ τῶν Λατίνων τὸ F καὶ τῶν Ἀϛιανῶν τὸ vav· εἰϛ δὲ τὸν ὕϛερον ἀλφάβητον δὲν ὑπῆρχε πλέον ὡϛ γράμμα, ἀλλ' ἕν ἐκ τῶν τριῶν ἐπιϛήμων (ϛημείων ἀριθμητικῶν)· ταῦτα δὲ ἦϛαν, τῆτ' αὐτὸ τὸ Βὰβ, καὶ τὸ Κόππα, καὶ τὸ Σάμπι· καὶ τὸ μὲν Βὰβ, ἢ F, ἐϛήμαινεν ϛ· τὸ δὲ Κόππα, ἢ Q (ϛύνηθεϛ μάλιϛα παρ' Ἀργείοιϛ, ἰϛοδύναμον τῇ K, ἢ Κάππα, ἐν ἐπιγραφαῖϛ· ὅθεν τῶν Λατίνων τὸ Q καὶ q· ἐκ δὲ ταύτηϛ τῆϛ μορφῆϛ ὠνομάϛθη καὶ ἀνεϛραμμένον P, ἢ Ἀντιῤῥῶ· ἐγράφετο δὲ μάλιϛα τὸ Κόππα πρὸ τῇ o, ὡϛ καὶ τὸ Λατινικὸν q πρὸ τῇ u· οἷον, Qόρινθοϛ, κτλ. ϛπανιώτατα δὲ πρὸ τῶν ἄλλων φωνηέντων,

ὅπου ἦτον εἰς χρῆσιν τὸ Κ. παρὰ δὲ τοῖς Ἀθηναίοις ἦτο σχεδὸν ἄχρηστον τὸ Κόππα)· τοῦτο δὲ τιθέμενον μεταξὺ τοῦ π (80) καὶ τοῦ ρ (100) σημαίνει, γ, ἢ τὸν Ϟ (ἐννενήκοντα)· τὸ δὲ τέλος Σάμπι, ἢ Ϡ, τιθέμενον μετὰ τὸ ω (800) δηλοῖ τὸν 900 (ἐννεακόσια). Φαίνονται δὲ τὰ τρία ταῦτα στοιχεῖα ἀρχαῖα· καὶ τὰ περὶ Κάδμου καὶ Παλαμήδους καὶ Σιμωνίδους εἰς γραμμάτων εὕρεσιν ἰσορούμενα ἔχουσι καί τινας ἀντιλογίας (α). Τὸ δὲ F ἐπὶ Ὁμήρου καὶ τῶν τότε συγχρόνων ποιητῶν ἦτο διὰ στόματος· δεῖγμα δὲ τότε λαμπρὸν, ἡ ἐν τοῖς ποιήμασιν ἁπαντῶσα χασμῳδία, καὶ ἡ γραφὴ τοῦ στοιχείου εἰς πολλὰς λέξεις, τὰς αὐτὰς καὶ Ὁμηρικὰς, εὑρισκομένας εἰς ἐπιγραφὰς (ὡς, Fάδων, Fείδων, Fελατία, Fάρνον, Fέτος, Fῖσος, Fίκατι), ἢ σημειωμένας ὑπὸ τῶν γραμματικῶν ἐκ τῆς Σαπφοῦς καὶ Ἀλκαίου καὶ Ἀλκμᾶνος (ὡς, Foι, Fέθεν, Fεὰ, Fεὸν, Fάναξ, δάFιον, Fρῆξις· βλ. καὶ Ἀπολλών· περὶ Ἀντων· σελ. 366)· διότι, κἂν ἀπὸ τοὺς Ἴωνας ἐξέλιπε κατὰ μικρὸν τὸ στοιχεῖον (ὡς τὸ h παρὰ τοῖς Γάλλοις γράφεται πολλάκις ἀνεκφώνητον), παρέμεινεν ὅμως παρὰ τοῖς Αἰολεῦσι καὶ Δωριεῦσι καὶ Βοιωτοῖς, καὶ καὶ εἰς τῶν Τυῤῥηνῶν καὶ Λατίνων τὴν διάλεκτον. Καὶ τοσαῦτα μὲν ὁ Βοίκχιος. Τὰ δὲ τοῦ Σπιτνέρου (Spitzner) εἴπομεν ἐν τοῖς προλαβοῦσι (σελ. 215). Ταῦτα κεφαλαιωδέστερον ὑπελαβον

(α) Οὕτω τὸ η καὶ ω, ἂν καὶ σπανίως, ἀλλ' ὅμως φαίνονται γεγραμμένα καὶ πρὸ τοῦ Σιμωνίδου· καὶ τὰ χ, θ, φ, καὶ ζ, ξ, ψ, εὑρίσκονται εἰς ἀρχαιοτάτας ἐπιγραφὰς (βλ. ὕπισθ. σελ. 97, καὶ Βοικχ. Οἰκον. πολιτικ. Ἀθην. τόμ. β, σελ. 388. καὶ Συλλ. Ἑλλην. ἐπιγραφ. τόμ. α, σελ. 6).

НБ ОНУ імені І.І. Мечникова

περὶ τοῦ διγάμματος οἱ πλεῖοι τῶν καθ' ἡμᾶς ἐπισημοτάτων φιλολόγων, λέγοντες καί τινα πρὸς ἀλλήλες ἀσύμφωνα, διὰ τὴν περικαλύπτεσαν τὸ ϛοιχεῖον παλαιὰν ἀσάφειαν· ἐκ δὲ τέτων ἂς ἐκλέξῃ πᾶς τις τὰ πιθανώτερα, μέχρις οὗ νὰ εὑρεθῇ τὸ βεβαιότερον. Ὅ,τι ἠδυνήθημεν νὰ συνεικάσωμεν ἡμεῖς εἶναι, ὅτι· α) ἡ ἀρχὴ τῶ F, ἄγνωσος· φαίνεται δὲ πιθανώτατα κατὰ τόπες ἓν ἐκ τῶν ϛοιχείων τοῦ παλαιῶ ἀλφαβήτε, τὸ αὐτὸ καὶ τὸ Λατινικὸν ἀρχαῖον F, ἢ βάβ. β) Ὁ κύριος φθόγγος τοῦ F, ὁ βάβ (F=v=β) ἦτο κοινῶς εἰς ὅλες τὸς Ἕλληνας γνωσὸς, καὶ κατὰ τῶτο δύναται νὰ ὀνομασθῇ τὸ ϛοιχεῖον ὅλων τῶν Ἑλλήνων κοινόν· ἀλλ' ἡ τέτε γραφὴ δὲν φαίνετ' ἐξ ἀρχῆς παρ' Ἕλλησι κοινή. Δυσκολώτατον εἶναι νὰ ἐκπέσῃ ϛοιχεῖον ἅπαξ παραδεδεγμένον κοινῶς εἰς τῆς γλώσσης τὸν ἀλφάβητον, ὡς λέγεται τὸ F παραμεληθὲν ἀπὸ τὸς Ἴωνας, καὶ τὸς Ἀττικές (καὶ τέτους τὸ πάλαι Πελασγοὺς ὄντας Κραναοὺς, καθ' Ἡρόδοτον)· εἰς ὅλας τὰς Ἰωνικὰς καὶ Ἀττικὰς λέξεις εὑρίσκεται τὸ ϛοιχεῖον ἐκφρασμένον διὰ τῶ υ ἢ β (ὡς καύσω ἐκ τῶ καύω=κάϝω, καὶ λάβω, λαύω=λάϝω)· ὁμοίως καὶ εἰς λέξεις τῶν Αἰολέων καὶ Δωριέων, εἰς τὸς ὁποίες παράμεινε τὸ F (ὡς, αὐάταν, καὶ αὖως, καὶ βράκος καὶ βρόδον)· καὶ πάλιν εἰς ἀρχαίας γραφὰς αἱ πλεῖσαι τῶν Αἰολέων λέξεις γράφονται χωρὶς F. Δὲν ἀριθμεῖται τὸ γράμμα παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἐδὲ μεταξὺ τῶν πρώτων ις ϛοιχείων τῶ παλαιῶ ἀλφαβήτε· Φαίνεται λοιπὸν πιθανώτερον, ὅτι μόνον κατὰ τόπες ἦτο τὸ F συνειθισμένον εἰς χρῆσιν γραφῆς, καὶ μάλιϛα παρὰ τοῖς Αἰολεῦσιν (ὅθεν ὠνομάσθη καὶ Αἰολικόν· ἐπειδὴ δὲ οἱ Αἰολεῖς, Πελασγοὶ, ἔχω καὶ Πελασγικόν!)·

* *

Ἀλλ' εἰς ἄλλας ἀρχαίας Ἑλληνικὰς λαὰς ἦτο μόνον διὰ ϛόματος, ἢ παρισάνετο διὰ τῶν υ καὶ β γραμμάτων ὁ φθόγγος τοῦ διγάμματος, ἡ δὲ ἰδία μορφὴ καὶ γραφὴ τῶ ϛοιχείω δὲν ὑπῆρχεν οὐδόλως ἐξ ἀρχῆς γνωστὴ καὶ συνειθισμένη· οὕτω καὶ τὸ Κόππα ἔγραφον ἐξαιρέτως Ἀργεῖοι καὶ Συρακόσιοι καὶ οἱ παλαιοὶ Λατῖνοι· ἀλλ' εἰς τὰς Ἴωνας καὶ τὰς Ἀττικὰς ἦτον ἄγνωϛον· οἱ δὲ πάλιν Αἰολεῖς, ὄντες ψιλωταὶ, δὲν μετεχειρίζοντο τὸν φίλον εἰς τοὺς Ἀττικοὺς δασὺν πνευματισμὸν τῶ Η (α). Ἀλλ' ὅμως εὑρίσκεται τὸ F καὶ εἰς τὴν ὑπὸ Ναξίων ἀρχαίαν τῆς Δήλε ἐπιγραφὴν (τὴν, Το αυϜτο, κτλ.)· Ἴωνες δὲ οἱ Νάξιοι· καὶ ἡ Δῆλος, νῆσος Ἰωνικὴ καὶ Ἀττική. Λέγει δὲ καὶ Τρύφων, ὅτι „προσίθεται τὸ δίγαμμα παρά τε Ἴωσι καὶ Δωριεῦσι καὶ Λάκωσιν· οἷον, ἄναξ Ϝάναξ, Ἑλένα Ϝελένα· προσιθέασι δὲ τοῖς ἀπὸ φωνήεντος ἀρχομένοις· ἄπαξ δὲ καὶ παῤ Ἀλκαίῳ τὸ ῥῆξις καὶ Ϝρῆξις εἴρηται“ (περὶ παθ. λέξ. § 11)· Ἀλλ' ἡ μὲν ἐπιγραφὴ, ἂν δὲν ἐγράφη ὑπὸ γλύπτε Αἰολέως (ὅθεν ἴσως καὶ ὁ Δαβήσιος τὴν εἶπεν Αἰολικήν), ἔχει πάντῃ ἀσυνήθιϛον τὴν ἕνωσιν τῶ F πρὸς τὸ ταὐτόφωνον υ· ἔπειτα δὲ καὶ μόνη μετ' ὀλίγων (ἂν ἦναι καὶ ἄλλη τις ἰωνικὴ) δὲν ἰσχύει νὰ ἀποδείξῃ τὴν παρὰ τοῖς Ἴωσι καθολικὴν γραφὴν τοῦ F. Ὁ δὲ Τρύφων ἐπιφέρει πρὸς ἀπόδειξιν τὰ Ϝαναξ καὶ Ϝελένα, λέξεις ὄχι μᾶλλον

(α) Οἷον εἰς τὴν ἀρχαιοτάτην τῶν Ἠλείων ἐπιγραφὴν (τῷ 676, π. Χ. ἢ Ὀλυμπ. 50) γράφεται, Α ΓΡΑΤΡΑ, ἀντὶ ΗΑ (ἀ) Ϝρήτρα (ῥήτρα)· ἔτως ἔγραφον καὶ αγιος (ἅγιος), ημέρα (βλ. Γρηγ. Κορινθ. σελ. 576, 637)· ἢ ἀντικαθίϛανον τὸ F, ὡς, Ϝεσπέρα, κτλ. (βλ. Βοικχ. Ἑλλην. ἐπιγρ. τόμ. α, σελ. 28).

Ἰωνικὰς, πάρεξ Αἰολικὰς καὶ Δωρικάς· δύναται δέ τις, ἴσως, νὰ εἴπῃ, ὅτι καί τινες Ἴωνες ἐμιμοῦντο κατά τόπους τοὺς Αἰολεῖς γράφοντες κἄποτε τὸ F· [καθὼς πάλιν καὶ οἱ Αἰολεῖς Βοιωτοὶ ἔγραφον ἐνίοτε τὸ δασὺ Η, ὡς, ἰὼν(Ἀπολλών. περὶ ἀντωνυμ.), καὶ Ηαγέσανδρος=Ἀγέσ. (Βοικχ. Ἑλλην. ἐπιγρ. τόμ. α, σελ. 719), κτλ.]· ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα σπάνια καὶ τοπικὰ παραδείγματα δὲν ἀναιροῦσι τὴν κοινὴν παρ' Ἴωσιν ὀχρησίαν τοῦ F. Οὔτε συγχρόνως ἔτε πάντα πάντες Ἕλληνες ἐξ ἀρχῆς ἐδέχθησαν τὰ στοιχεῖα τοῦ ἀλφαβήτου· ὅτι δὲ καὶ οἱ Λάκωνες ἔγραφον β μᾶλλον ἀντὶ F λέγομεν εὐθύς. γ) Ὁ Ὅμηρος (Αἰολεὺς, κατά τινας, καὶ αὐτὸς μᾶλλον, καὶ ὄχι Ἴων, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν εἰς α Αἰολικῶν ὀνομάτων, ἱππότα, κτλ. καὶ ἐκ τοῦ πέμπε ἀντὶ πέντε, ὡς, πεμπώβολα) φαίνεται μὲν ὅτι μετεχειρίζετο τὸ F πρὸς ἀπόκλεισιν τινῶν χασμῳδιῶν, ἀλλ' ὅμως ἄγραφον, καὶ μόνον διὰ ςόματος· ἔγραφε δ' ἀντ' αὐτοῦ κανονικῶς εἰς τὰς λέξεις τὸ β καὶ υ. Ὅθεν καὶ οἱ παλαιοὶ Γραμματικοὶ δὲν ἐμνημόνευσαν ἐξ Ὁμηρικῶν ἀρχαίων χειρογράφων ὀδὲν παράδειγμα διγάμματος, ὡς εὗρηκαν ἐν τοῖς ἰδίως Αἰολικοῖς, τοῦ Ἀλκαίου καὶ τῶν ἄλλων. δ) Τὸ βητόφθογγον F κατὰ διαλέκτους ἠλλάσσετο μὲ τὸν λαρυγγόφωνον πνευματισμὸν Η, ὡς καὶ τὰ β, π, φ, μὲ τὰ γ καὶ κ καὶ χ, καθὸ ςοιχεῖα ἰσοδύναμα. ε) Οἱ Λάκωνες (Δωριεῖς καὶ αὐτοὶ) μετεχειρίζοντο καὶ τὸ σημεῖον τῆς δασύτητος Η (α)·

(α) Τὸ Η ὡς δασέος πνεύματος σημεῖον φαίνετ' ἀρχαιότατον (ὡς καὶ τὸ F), καὶ σύνηθες μάλιςα παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς, οἵτινες, γράφοντες καὶ Ηεκατὸν τὸ ἑκατὸν, εἶχον τὸ Η καὶ ὡς ἐπίσημον τῶν ἀριθμῶν (100). Εἰς ἀρχαιοτάτας ἐπιγραφὰς γράφεται καὶ

ἀντὶ δὲ τοῦ ι ἔγραφον πάντοτε σχεδὸν τὸ ἰσοδύναμον β (ὡς, Βάγις, Βαγεσίλας, Εὐρυβάνασσα, καὶ ἄλλα ἐν ἐπιγραφαῖς· καὶ βισχὺς, βαγὸς, κτλ.). Οὕτω καὶ οἱ Κρῆτες ἔγραφον, βαλικιώτης, κτλ. καὶ οἱ Δωριεῖς, Βορθαγόρας ἀντὶ Ὀρθαγόρας, καὶ ἄλλα καὶ οὗτοι καὶ ἄλλοι πάμπολλα (α). Εἴπομεν δὲ περὶ τοῦ διγάμματος ἐν τοῖς ἔμπροσθεν πολλάκις (βλ. σελ. 20—32, καὶ 144—152, καὶ 214, σημ. καὶ 326—8). Κἂν δὲ, τέλος, ὡς βέβαιον ἐκληφθῇ κοινὸν ὂν τὸ γράμμα πάντων τῶν Ἑλλήνων τὸ παλαιὸν, μετὰ δὲ ταῦτα παντάπασιν (ὡς λέγουσιν) ὑπὸ τῶν Ἰώνων καὶ μάλιστα τῶν Ἀττικῶν ἠμελημένον· ἀλλ' ὅμως ἡ ἀντ' αὐτοῦ ἀντικατάστασις τοῦ β, καὶ ἡ τοῦ υ ἐπὶ τῶν διφθόγγων αυ

ἀντὶ Η (συναπτομένων ἄνωθεν καὶ κάτωθεν τῶν πλευρῶν)· ἕτω καὶ τὸ Ε γράφεται ἀρχαιότατα καὶ Ε (βλ. Βοικχ. ἐπιγρ. τόμ. α, σελ. 3, 13, 33, 34, 55). Καὶ ἐντεῦθεν ἀποδείκνυται γελοία ἡ γνώμη τῶν εἰπόντων τὸ ταὐτόμορφον Η γράμμα, σύνθετον ἐκ δύω ἀντιπροσώπων Ε (βλ. ὄπισθ. σελ. 96). Σημείωσαι δὲ ὅτι εἰς ἀρχαίας γνησίας Ἑλληνικὰς ἐπιγραφὰς δὲν εὑρέθη ΕΕ διπλῆν γραμμένον ἀντὶ Η (τὸ δὲ μοναδικὸν τῆ Ὁμήρᾳ δέελος εἶναι μᾶλλον ἀντὶ δείελος· βλ. ὄπισθ. σελ. 99)· ἀλλὰ πάντοτε γράφεται ἓν μόνον Ε (=ει) ἀντὶ τῆ Η (ὡς καὶ παρὰ τοῖς Λατίνοις τὸ e)· μόνον εἰς τὴ ἀμαθεσάτῃ Φερμόντῃ τὰς πλαξὰς καὶ νόθας ἐπιγραφὰς γράφεται εε=η, καὶ οο=ω (βλ. Βοικχ. Ἑλλην. ἐπιγραφ. τόμ. α, σελ. 69). Οὗτος εἶναι ὁ μιαρὸς καὶ δημοκατάρατος Φερμόντος, ὁ τῆς Ἑλλάδος ἀλιτήριος δαίμων, ὅσις συνέτριψε καὶ κατέχωσε πάμπολλα ἀγάλματα καὶ μνημεῖα παλαιότατα· διὰ τὸ ὁποῖον καὶ ἐκαυχήθη, ὁ Τέρκων ἐξωλέστερος, γράφων, ὅτι κατηδάφισε τὴν Σπάρτην καὶ ἄλλας πόλεις τῆς Πελοποννήσου, ὡς ἄλλος Ἡρόστρατος· ὅθεν ὀνομάζει ἑαυτὸν καὶ Σπαρτιατικόν! ἴσως ὡς ὁ Μόμμιος ἐκαλεῖτο Ἀχαϊκὸς, ἀπὸ τῆς Κορίνθου κατρασροφῆς! (βλ. Βοικχ. ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 66).

(α) Βοικχ. Ἑλλην. ἐπιγρ. τόμ. α, σελ. 4, καὶ 89.

καὶ ευ (Αἰολικῶς καὶ ἀρχαίως αϝ κα ϝ), ἀποδεικνύει λαμπρῶς τὸν καθ' ἡμᾶς γνήσιον φθόγγον τοῦ τε β (=ν=ϝ), καὶ τῶν διφθόγγων (=αν καὶ εν). Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ παράδοξος γραφὴ τῆς Δηλιακῆς ἐπιγραφῆς, ΤΟ ΑΓΓΤΟ, κἂν τοῦ γλύπτου λάθος, κἂν ὀρθὴ ὑποτεθῇ, ἀποδεικνύει τὸν φθόγγον τῆς αυ=αφ, ἢ μᾶλλον δασύτερον=αυϝ, ἤτοι=αφφ, (aff· ὡς ἡρμήνευσεν ὁ Βοίκχιος πιθανῶς, ὅσις συνεῖδεν ὀρθῶς καὶ ςίχον ἰαμβικὸν εἰς τὴν ἐπιγραφὴν „Το αυτο λιθο εμι ανδριας και το σφελας". κατὰ συναίρεσιν καὶ θλίψιν ἀναγινώσκων, ὅτω· Τ' αὐτῶ λίθο εἴμ' ἀνδριὰς καὶ τὸ σφέλας). Ὁ δὲ σοφὸς Βυτμάνος, ὀρθότερον ἴσως, ἐνόμισε τὴν γραφὴν ἁμάρτημα τῶ λιθοξόω, γράψαντος ΑΓΤ ἀντὶ ΑΤΓ· εὑρίσκεται δὲ ἐν νομίσματι καὶ ΕΤϝΑΡΑ (δασύτερον), ἀντὶ ΕΤΑΡΑ (ὅθεν καὶ ΕΤΑΡΙΟΣ)· φέρεται δὲ καὶ ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ τῶν Ἠλείων ἐπιγραφῇ, ΕΓΤΑΟΙΟΙΣ, ἀντὶ ΕΤΑΟΙΟΙΣ (ΕΤΑΙΟΙΣ, ἐκ τοῖς Εὔας πόλεως)· ἀλλὰ τῶτο ὁ Βοίκχιος ἀποδείξας ἐσφαλμένον ἔγραψεν ΕΡϝΑΟΙΟΙΣ [Ἡρϝαοιοις, ὡς ἐκ τοῦ Ἡραοῖοι Αἰολικῶς ἀντὶ Ἡραεῖοι (οι=ει)· καὶ τοῦτο πάλιν ἀντὶ Ἡραεῖς, Ἡραεὺς καὶ Ἡραιεὺς (α)]· εἴπομεν δὲ καὶ περὶ τέτων ἐν τοῖς προλαβῶσι (σελ. 326—7, καὶ 348).

Β) Ἀπόδειξιν τῆς καθ' ἡμᾶς γνησίας Ἑλληνικῆς προφορᾶς ἔχομεν τὴν εὐφωνίαν, πρὸς τὴν ὁποίαν οἱ κομψότεροι τῶν Ἐρασμιτῶν, καθὼς εἴπομεν, συνελαύνεσι κατὰ μικρὸν καὶ τὴν ἰδικήν των, περικόπτοντες καὶ μετριάζοντες τὴν ἐκ τῆς σκληρότητος τῶν συμφώνων καὶ τῆς τῶν διφθόγγων ἀδιακόπου διαιρέσεως

(α) Αὐτ. αὐτόθ. σελ. 25, 28, 29, 719.

προερχομένην βαρβαροφωνίαν τῆς πληρότητος τῆ 'Ερασμο-γερμανικῆ συςήματος.

Γ) Καὶ ἡ ἀρχαιότης τῆς καθ' ἡμᾶς προφορᾶς ἀποδεικνύει λαμπρῶς τὴν ταύτης γνησιότητα. Πολλοὶ δὲ καὶ σοφοὶ τῶν ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας ἀπαγγελίας ἀπολογηθέντων 'Ελληνιςῶν ἀποδεικνύουσι ταύτην δύω χιλιάδων ἐτῶν παλαιὰν, ἀναβαίνοντες μέχρι τοῦ τρίτου αἰῶνος πρὸ τῆς Σωτηρίου ἐποχῆς, ὅθεν ἐκφέρουσιν ἱςορικὰς αὐτῆς ἀποδείξεις ἀναμφιβόλους· οἷον ἐκ τῆ Καλλιμάχου τὸ ναίχι ὡς ὁμόφωνον μὲ τὸ ἔχει, ἤτοι τὴν αι μὲ τὸ ε καὶ τὴν ει μὲ τὸ ι, καὶ τὰ τοιαῦτα· ψαύουσι δ' ἀκροθιγῶς καὶ τινας μαρτυρίας ἐκ τῆ Πλάτωνος καὶ τῶν συγγραφέων τῆ χρυσῆ τῆς 'Ελλάδος αἰῶνος, εἰς τῶν ὁποίων τὰ συγγράμματα δὲν φαίνονται, τάχα, πάντη βέβαιοι καὶ ἀδίςακτοι πληροφορίαι περὶ τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκφωνήσεως τῶν ςοιχείων. Καὶ αὐτῶν δὲ τῶν 'Ερασμιτῶν οἱ μετριώτεροι ἀναφέρουσι ταύτης τὰς ἀρχὰς μέχρι τῶν Καισαρικῶν χρόνων, καὶ μάλιςτα τῶν περὶ τὴν πρώτην ἀπὸ Χριςῆ Σωτῆρος ἑκατονταετηρίδα. 'Αλλ' οἱ μὲν ἐπὶ τῶν Καισάρων ἀκμάσαντες ἔνδοξοι σοφοὶ τῆς 'Ελλάδος, οἵ τε κατὰ τὴν δευτέραν ἑκατονταετηρίδα (ὡς ὁ Σέξτος καὶ Γαληνὸς καὶ Λυκιανὸς καὶ Παυσανίας καὶ 'Αρριανὸς καὶ τῶν Σοφιςῶν οἱ ἐπισημότεροι), ὁμοίως καὶ οἱ περὶ τὴν πρώτην (ὡς ὁ Πλούταρχος καὶ Στράβων καὶ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης καὶ Διονύσιος ὁ 'Αλικαρνασσεὺς καὶ Πολύβιος καὶ οἱ τούτων ὀλίγον προγενέςεροι), δὲν ἠδύναντο νὰ ἔχωσιν ἄλλην παρὰ τὴν προφορὰν τῶν ἰδίων αὐτῶν διδασκάλων, οἷον τῶν ἐπὶ τῶν Πτολεμαίων ἀκμασάντων σοφῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων συναριθμοῦνται καὶ οἱ τὴν καθ' ἡμᾶς προφορὰν

ἀλληλοδιαδόχως βεβαιόνοντες παλαιοὶ Γραμματικοὶ τῆς Ἀλεξανδρείας (α). Τούτων δὲ σύγχρονος ἦτο καὶ ὁ Καλλίμαχος (275, π. Χ.)· καὶ ὁ μαθητὴς τοῦ Θεοφράστου, Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς (320—280, π. Χ.), ὅστις εἶδε βέβαια καὶ ἤκουσε καὶ συνωμίλησεν ἴσως πολλάκις μὲ τὸν ἤδη γέροντα συμπατρώτην τοῦ Δημοσθένην, καὶ τὸν τότε σύγχρονον Ἀριστοτέλην (358—320, π. Χ.), καθὼς καὶ ἕτος πάλιν μὲ τὸν μαθητήν του, τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον, καὶ τοὺς τούτου στρατηγοὺς καὶ διαδόχους (ἐν οἷς καὶ οἱ Πτολεμαῖοι)· Ἦτο δὲ καὶ τοῦ Πλάτωνος μαθητὴς ὁ Ἀριστοτέλης, ἕκτου τὸ γένος ἀπὸ Σόλωνος (τῷ ἐν 598, π. Χ.)· ποῖος λοιπὸν λόγος ὀρθὸς δύναται νὰ δικάξῃ δικαίως, ἂν ὁ Καλλίμαχος ἐπρόφερε τὴν γλῶσσάν του ταὐτοφώνως μὲ τὸν Ἀριστοτέλην καὶ Πλάτωνα καὶ Ξενοφῶντα καὶ Θουκυδίδην καὶ τὸν Ἡρόδοτον καὶ τὸν Ἱπποκράτην; καὶ πάλιν, ἂν ἔτοι εἶχον τὴν αὐτὴν προφορὰν μὲ τοὺς ἑαυτῶν διδασκάλους καὶ τοὺς προγενεστέρους Ἴωνας, τὸν Θαλῆν καὶ Φερεκύδην καὶ Κάδμον τὸν Μιλήσιον καὶ τοὺς πρώτους συγγράψαντας εἰς τὴν πεζὴν γλῶσσαν; ἢ, τέλος, ἂν οὗτοι ὡμοφώνουν μετὰ τῶν ἀπὸ Ὁμήρου καὶ Ἡσιόδου ἐφεξῆς ἀλληλοδιαδόχων ἀοιδῶν καὶ ποιητῶν; Ἡ πρώτως διαπλασθεῖσα Ἑλληνικὴ γλῶσσα, καὶ αὐτὴ ἴσως ἡ Ὁμηρικὴ, εἶχε μᾶλλον δασυτέραν καὶ πνευματώδη καὶ ὁμφάζουσαν ἀπαγγελίαν, ἥτις ἐφεξῆς ἐμετριάζετο, πρὸς τὸ λειότερον τῆς γλώσσης ὁμαλυνομένης κατὰ χώρας καὶ διαλέκτους, ὁποία, τέλος,

---

(α) Βλ. τὸν ἡμέτερον Κοραῆν εἰς τὰ προλεγόμενα τῆς ἐκδόσεως τοῦ Ἰσοκράτους, ὅπου ἐμπαρόδως ἐλάλησε περὶ τῆς καθ' ἡμᾶς προφορᾶς, καὶ ἰδίως περὶ τῆς τῶν διφθόγγων.

ἀπέβη ἡ μαλακωτέρα τῶν Ἰώνων διάλεκτος, καὶ ἡ ταύτης καὶ τῆς τραχυτέρας Αἰολοδωρικῆς μέσον ἐπέχουσα τόπον Ἀττική. Εἰς τὴν Αἰολοδωρικὴν διάλεκτον διετηρήθησαν καὶ ὕστερον πολλοὶ τύποι τῆς πρωτογόνου Πελασγικῆς γλώσσης, τὴν ὁποίαν ἀκέων ὁ Ἡρόδοτος εἰς τὸν καιρόν του, τὴν εὕρισκε βάρβαρον (Α, 57), διότι προσέκρουεν ἀηδῶς εἰς τὰς ἀκοάς του, πνευματωδεστέρα τις οὖσα καὶ ἀνώμαλος καὶ ἀρχαϊκὴ, γραμμάτων τε συγκρίσεις ἔχουσα σκληροτέρας, καὶ κακοπλάστους λέξεων σχηματισμοὺς, καὶ φωνὰς, ἴσως πολλὰς, ἀπηρχαιωμένας ἤδη καὶ ἀχρήστους εἰς τὴν πρὸς τὸ τελειότατον κάλλος τῆς φράσεως καὶ καλλιφωνίας ἐπεξειργασμένην Ὁμηρικὴν γλῶσσαν, τῆς ὁποίας ἦτον ἤδη διακεκριμένη διάλεκτος ἡ τῶν Ἡροδότου Μουσῶν. Ἀλλ' ὅμως καὶ ἡ Πελασγικὴ ἴσως γλῶσσα (ἥτις φαίνεται ὅτι ἦτον ἡ πρώτη ἀδιάπλαστος Ἑλληνικὴ), καὶ πολὺ μᾶλλον ἡ κατὰ μικρὸν ὑπὸ τῶν ἀοιδῶν διαπλασθεῖσα ἀρχαία ἐπικὴ καὶ Ὁμηρικὴ διάλεκτος εἶχε καὶ φθόγγον γραμμάτων, καὶ προσῳδίας καθόλου ῥυθμὸν, τὸν αὐτὸν καὶ αἱ ἐφεξῆς διὰ τῆς ἀδιακόπου παιδείας ἐκτυπωθεῖσαι διάλεκτοι. Ἀφ' ἧς ἅπαξ οἱ Ἕλληνες μετέβαλον πρὸς τὴν ἰδίαν ἑαυτῶν εὐφωνίαν τὸν ῥυθμὸν τῶν Φοινικικῶν γραμμάτων (ὡς λέγει ὁ Ἡρόδοτος, Ε, 59), ἦτον ἔπειτα ἠθικῶς ἀδύνατον νὰ τὰ προφέρωσι σκληρότερα κατ' αὐτὴν τὴν διάπλασιν τῆς γλώσσης καὶ τῶν ἠθῶν των· καὶ οὔτε Ὅμηρος, οὔθ' ὁ μετ' αὐτὸν ἑκατὸν περί πως χρόνους νεώτερος λεγόμενος Ἡσίοδος δὲν ἠδύναντο νὰ προφέρωσι τὸ β καὶ τὸ γ καὶ τὸ δ καὶ τὸ ἠτόφθογγον ε, καὶ τὰς διφθόγγους, ἄλλως παρὰ τοὺς πατέρας καὶ τοὺς συγχρόνους των καὶ τοὺς μεταγενεστέρους

ἀοιδὸς μέχρι καὶ τοῦ Ἀνακρέοντος καὶ τῶν μετὰ τοῦτον. Οὐδ' ὁ τὰ Ὁμήρου ποιήματα πρῶτος ἐκ τῆς Ἰωνίας εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἑκατὸν περίπου χρόνους ἀφ' οὗ συνεγράφησαν, μεταχομίσας Λυκοῦργος τ' ἀνεγίνωσκε κατ' ἄλλον τρόπον παρὰ τὴν ὁμόγλωσσόν τε Κόρινναν, καὶ τὸν Πίνδαρον, καὶ τὸν κατὰ τὴν κδ Ὀλυμπιάδα (680, π. Χ.) ἐνθουσιάζοντα τοὺς Λάκωνας κατὰ τῶν Μεσσηνίων ποιητὴν Τυρταῖον, γραμματοδιδάσκαλον Ἀθηναῖον (Παυσαν. Μεσσηνιακ. ιε), καὶ αὐτὸν τὸν Σόλωνα, ὅσις ἐνομοθετησε νὰ ψάλλωνται εἰς τὰ Παναθήναια ἐξ ὑποβολῆς, ἢ (ὡς εἶπεν ὁ Πλάτων) ἐξ ὑπολήψεως (τοῦτέστι κατὰ διαδοχὴν, καὶ ἔτως εἰπεῖν, κατὰ ςιχολογίαν, ἐκεῖθεν ἀρχομένου τοῦ δευτέρου ῥαψῳδοῦ ὅπου ἐτελείωσεν ὁ πρῶτος) (α). Μὲ τὴν αὐτὴν βέβαια ταὐτοφωνίαν ἀνεγίνωσκον τὸν Ὅμηρον καὶ εἰς τὰ Σχολεῖα τῶν Ἀθηνῶν (β) καὶ τῶν ἄλλων πόλεων μέχρι καὶ τῆς παρακμῆς τῆς Ἑλλάδος, καὶ πάλιν ἔκτοτε δι' ὅλων τῶν ποικίλων αὐτῆς μεταβολῶν μέχρι καὶ τῆς ἐσχάτης δυσυχίας της, καθ' ἣν καὶ οἱ πολυπαθεῖς ἡμῶν πατέρες δὲν ἔπαυσαν εἰς τὰ μικρὰ σχολεῖά των ἀναγινώσκοντες τὸν θεῖον ποιητὴν καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐνδόξους τῆς πατρίδος των συγγραφεῖς κατὰ τὴν ὁποίαν ἀλληλοδιαδόχως παρὰ τῶν προγόνων παρέλαβον τῶν γραμμάτων προφοράν. Ὁ δασύτερος καὶ ἐντονώτερος πνευματισμὸς, καθ' ὃν διέφερεν ἡ ἀπαγγελία τῶν παλαιῶν ἀπὸ τὴν ἐπὶ τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ

(α) Λαέρτ. εἰς Σόλων. § ϑ, βλ. καὶ Βολφίου προλεγόμεν· εἰς Ομηρ. σελ. 140.

(β) Ἰσοκρ. Παναγ.—Πλάτ. Ἱππάρχ.—Λυκέργ. κατὰ Λεωκρ. § 27.

Δημοσθένους, καί τινων φωνῶν ἀρχαϊκὴ καὶ ἰδιάζουσα τόνωσις (ὡς ἡ τῦ Ἀσκλήπιος καὶ ἔργυια, κτλ.), δὲν συνεισάγεσι καὶ τὴν διάφορον τῶν γραμμάτων προφοράν, ἐδὲ τὴν ἀλλοίωσιν τῆς κατὰ διαλέκτες κανονισμένης προσῳδίας, ἥτις ἦτο καὶ αὐτὴ τεθεμελιωμένη εἰς τὴν φύσιν τῆς γλώσσης καὶ τοὺς καθολικοὺς αὐτῆς διορισμές. Τόσον εἶναι βέβαιον ὅτι ὁ Ἡρόδοτος καὶ ὁ Καλλίμαχος καὶ ὕςερον ὁ Πλέταρχος ἐπρόφερον τοὺς φθόγγες τῶν ςοιχείων καὶ τῆς γλώσσης τὴν προσῳδίαν ὁμοφώνως μὲ τὲς πρὸ πέντε καὶ δέκα αἰώνων πρότερον ἀκμάσαντας καὶ σοφὲς καὶ ἀσόφες ὁμογενεῖς των, ὅσον εἶναι βέβαιον ὅτι καὶ οἱ νῦν Ἕλληνες ταὐτοφωνῶσι παρομοίως μὲ τοὺς πρὸ πέντε καὶ δέκα αἰώνων προπάτοράς των (τὸ ὁποῖον ἀναντιῤῥήτως ἀποδέχεται καὶ ἡ Ἐρασμικὴ αἵρεσις), καὶ ἔτοι πάλιν μὲ τοὺς παλαιοτέρους προγόνες των. Μικρά τις καὶ σχεδὸν ἀνεπαίσθητος παραλλαγὴ καὶ σύμπτωσίς τινων φωνηέντων πρὸς ἄλλους φθόγγους συγγενεῖς, ὡς ἡ τῦ η καὶ τοῦ υ καὶ τῆς οι πρὸς τὸ ι (ἥτις ἦτο καὶ αὐτὴ κατὰ διαλέκτων ἰδιώματα τὸ πάλαι συνειθισμένη) δὲν δύναται νὰ διαχωρίσῃ τὴν τῶν νεωτέρων ἀπὸ τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων τὴν προφοράν· εἴπομεν δὲ περὶ τῶν τοιούτων κεφοτάτων παραλλαγῶν καὶ ἐν τοῖς προλαβῦσι (σελ. 11, 118, 120, 178, 310, κτλ.). Ὥςε, κἂν πολλοὶ τῆς Εὐρώπης σοφοὶ δισάζωσι περὶ τῆς Ὁμηρικῆς προφορᾶς, ἂν ἦτο ταὐτόφωνος περὶ τὰ καθόλε μὲ τὴν τοῦ Πλάτωνος, καὶ αὕτη πάλιν μὲ τὴν τοῦ Καλλιμάχε, ἀλλ' ὅμως οἱ Ἕλληνες, οἴκοθεν ἐχοντες τὰς ἀποδείξεις, δὲν ἀμφιβάλλομεν ἐδόλως ὅτι προφέρομεν τὴν γλῶσσάν μας κατὰ τὴν ἀπὸ τὲς πρώτες αὐτῆς

πατέρας διαπλασθεῖσαν, καὶ διὰ τῆς ἀδιακόπου παιδείας καὶ τῆς τοῦ γένους διαδοχῆς μεταδοθεῖσαν εἰς ἡμᾶς ἀπαγγελίαν τῶν στοιχείων καὶ τὴν προσῳδίαν τῶν φωνῶν.

Δ) Τοῦτ' ἀποδεικνύουσιν ἰδίως πάμπολλαι μαρτυρίαι τῶν ἐνδόξων συγγραφέων καὶ Ποιητῶν, τὰς ὁποίας ἐμνημονεύσαμεν κατὰ μέρος διαλαμβάνοντες περὶ τῶν στοιχείων, καὶ τῶν τόνων· δύναται δέ τις εἰς ταύτας νὰ προσθέσῃ καὶ ἄλλας ἐκ τῆς λιπαρᾶς τῶν ἀρχαίων ἀναγνώσεως.

Ε) Καὶ αἱ ἀρχαῖαι τῶν λέξεων γραφαὶ, καὶ μάλιστα αἱ ἐπὶ τῶν παλαιῶν τῆς Ἑλλάδος μνημείων (οἷον στηλῶν καὶ νομισμάτων) ἐπιγραφαὶ βεβαιόυσι τὸ γνήσιον τῆς καθ' ἡμᾶς προφορᾶς. Εἴπομεν καὶ περὶ τέτων διὰ μακρῶν· δὲν εἶναι δὲ ἴσως περιττὸν νὰ προσθέσωμεν ἐνταῦθα καὶ ἄλλα τινὰ δείγματ' ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν, ὅσας μάλιστα ἐξέδωκε μέχρι τοῦ νῦν ὁ σοφὸς καὶ πάντ' ἄριστος Βοίκχιος (Böckh). *Μετὰ πολλῆς ὁρμῆς οἱ Ἐρασμίται προσέῤῥαξαν καθ' ἡμῶν τὴν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις γραφὴν τοῦ η διὰ τοῦ ἐψιλοῦ· ἀλλὰ τὸ ε εἶχε καὶ τὸν ἤδη συνήθη φθόγγον, καὶ τὸν τοῦ η, καὶ τῆς ει = ι (α). Ἐν ταῖς ἀρχαιοτάταις Τηΐων*

(α) *Παράδοξον εἶναι, πῶς ὁ μακαρίτης Μοντεφαλκόνιος ἢ Μομφωκόνιος* (Montfaucon), *ποικίλας ὁμολογήσας παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τὰς ἐκφωνήσεις τῦ Ε* (variæ sunt τῦ E pronuntiationes · Palaeogr. pag. 139), *ἔπειτα διϊσχυρίσθη, ὅτι τὸ μετὰ ταῦτ' ἀντὶ τῦ ε εἰσαχθὲν η εἶχε φθόγγον πλησιέστατον τῦ βραχέος ε* (e), *ἤτοι τῦ ἐψιλῦ· διότι οἱ Λατῖνοι ἔγραφον τὸ Δημοσθένης* Demosthenes, *καὶ διότι τὸ παρ' Ἑβραίοις καὶ τοῖς Φοίνιξιν ἀντίστοιχον τοῦ η νομιζόμενον γράμμα προφέρεται* he (*ἤτοι* heta). *Ὅτι δὲ παραλαβόντες παρὰ τῶν Φοινίκων οἱ Ἕλληνες τὰ γράμματα μετέβαλον*

ἀραῖς γράφεται, κΕνος = κεῖνος (ἰωνικ. ἀντὶ ἐκεῖνος), καὶ εἰς Πελοποννησίων, καὶ ἄλλην Ἀττικὴν, ἀρχαίαν ἐπιγραφὴν, ἱερΕσι = ἱερεῖσι, αυτΕσι = αὐτΕισι (αὐτῇσι· ε = ει = ηι = η). Καὶ εἰς ψήφισμα τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ τῆς γ Ὀλυμπιάδος τὸ β (418, π. Χ.) γράφεται τὸ ε ἀδιαφόρως καὶ ὡς ἐψιλὸν καὶ ἀντὶ τοῦ η καὶ τῆς ει· καὶ αὐτὴ πάλιν ἡ ει καὶ ἀνθ' ἑαυτῆς καὶ ἀντὶ τοῦ ὑπογεγραμμένου η· οἷον· „Εδοχσεν (χσ = ξ) τΕΙ βΟλΕΙ (ει = η· ο = ου) καὶ τοι δΕμοι (οι = ῳ· ε = η)· ΜνΕσιθεος (ε = η) εγραμματευε· ΕυπΕΙθΕς (ε = η) επεσατΕ (ε = ει)· Καλλιας ΕΙπΕ (ε = ἐψιλὸν)· ΑποδΟναι (ο = ου) τοις θεοις τα χρΕματα (ε = η) τὰ οφΕλομενα (ε = ει), επΕΙδΕ (ε = η) τΕΙ ΑθΕναιαι (τῇ Ἀθηναίᾳ) τα τρισχιλια ταλαντα ανΕνεγκται (ε = η) Ες πόλιν, Ηα (ᾱ) εΦΣΕφιρο (φσ = ψ, ε = η) νομίσματος ΗΕμεδαπΟ (hε = ἡ· ο = ου), κτλ. (α) Καὶ εἰς ἄλλας δύω τῶν Ἀθηναίων ἐπιγραφὰς (Ὀλυμπ. γβ τὸ α καὶ γ, τῷ 410—407, π. Χ.) γράφεται ὡσαύτως τὸ Ε ἀντὶ τοῦ ἐψιλοῦ, καὶ ἀντὶ τῆς ει, καὶ τοῦ η, καὶ η,

---

ἅμα τῇ φωνῇ καὶ τὸν ῥυθμὸν αὐτῶν, τοῦτο δὲν τὸ ἐνθυμήθη ὁ σοφὸς παλαιογράφος· ἐδὲ παρετήρησεν ὅτι μήτε τὸ τοῦ ο ἀντίσοιχον τῶν Ἀσιανῶν ἄϊν ἐπρόφερον παρομοίως, μήτε τοῦ beth καὶ gimel καὶ daleth καὶ τῶν ἄλλων τὲς σκληροτέρες ἤχες παρεδέχθησαν· ἀλλὰ προσήρμοσαν τὰ σοιχεῖα πρὸς τῆς ἰδίας αὐτῶν γλώσσης τὲς φθόγγες, τὲς ὁποίες ἐπρόφερον καὶ πρὶν μάθωσι νὰ τὲς γράφωσι. Παρεῖδεν ὁ Μοντεφαλκώνιος καὶ ἄλλας ἀναμφιβόλες τῆς ἰωτακιζόσης τοῦ η προφορᾶς ἀποδείξεις, ἐξ αὐτῶν, τῶν ὁποίων αὐτὸς ἐξέδωκεν, ἀρχαίων ἐπιγραφῶν ἐκπηγαζόσας προφανέσατα· τόσον ἰσχυσε καὶ εἰς αὐτὸν ἡ ἕξις τοῦ Ἐτακισμοῦ! περὶ δὲ τοῦ Λατινικοῦ ε ἀντὶ η εἴπομεν, καὶ λέγομεν ἐν τοῖς ἑφεξῆς.

(α) Βοίκχ. Ἑλλην. ἐπιγρ. τόμ. α, σελ. 40, καὶ 116.

ὡς, Ηει (=ῆ), Εργαςαι (=εἴργαςαι), ΚλΕγΕνΕς (ΚλΕΙγΕνΗς· ε=ει καὶ η), κτλ. καὶ πάλιν εἰς τάτων τὴν ἑτέραν γράφεται ἡ ει ςαθερῶς, ὡς ἐν τοῖς, ΕδΕΙ καὶ λΕΙος καὶ ΕΙπε καὶ πρυτανΕΙας, κτλ. (α). Ἀλλὰ καὶ μετ' Εὐκλείδην ἄρχοντα (ἐπὶ τᾶ ὁποίᾳ εἰσήχθη καὶ παῤ Ἀττικοῖς ὁ Ἰωνικὸς ἀλφάβητος) γράφεται πάλιν πολλάκις τὸ ε ἀντὶ τῆς ει· ὡς, τρΕς, ἀντὶ τρεῖς (Ὀλυμ. γθ, τὸ α, τῷ 376, π. Χ.), ἀπΕρων ἀντὶ ἀπείρων (Ὀλυμπ. γε, τὸ δ, 396, π. Χ.)· ὁμοίως καὶ ἀντὶ τᾶ ἤδη συνειθισθέντος η καὶ ηι (η) πάλιν διὰ τὴν ἀρχαίαν ἔξιν ἔγραφον ε, καὶ ει· ὡς, ἔνΕΙ καὶ νεαι (ἔνῃ, νέᾳ), τριακοςΕΙ (ςῆ), τΕΙ(τῆ)διοικησΕΙ· καὶ ἀνάμικτα, ὡς, αγαθΙΙ τυχΕΙ, τΗΙ βελΕΙ, (Ὀλυμπ. ἴσως 124, τῷ 280, π. Χ.), κτλ. (β). Ἐκ τούτων καὶ ἄλλων παμπόλλων τοιούτων γραφῶν φαίνεται τὸ μακρὸν ε παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἰσοδύναμον καὶ ὁμόφθογγον τᾶ η καὶ τῆς ει, καὶ αὖτη πάλιν τῆς ηι (η)· ἡ δὲ ΕΙ ποῖον εἶχεν ἰδιάζοντα φθόγγον; τὸν τοῦ μακρᾶ ι, ἀντὶ τοῦ ὁποίου καὶ ἐγράφετο ὄχι μετὰ τὸ 200 ἔτος ἀπὸ Χριςοῦ (βλ. ὄπισθ. σελ. 273), ἀλλὰ πολλὰς αἰῶνας πρὸ τῆς σωτηρίου ἐποχῆς, ὡς φαίνετ' ἐκ τῶν ὁποίων ἐμνημονεύσαμεν Ὁμηρικῶν λέξεων, καὶ ἐξ ἐπιγραφῶν, οἷον τῶν τῆς γβ καὶ γε Ὀλυμπ. (410, 396, π. Χ.) Ἀττικῶν· ἅς, ΠεντελΕΙκοὶ, χρυσία σύμμΕΙκτα, ἀργύριον σύμμΕΙκτον (γ), καὶ εἰς ἄλλην ἐπιγραφὴν τὴν αὐτὴν γράφεται ἘλευσΕΙνι, καὶ ἘλευσΙναδε· ἴδω καὶ, φιλαΕΙδα

(α) Αὐτ. αὐτόθ. σελ. 263, ἀριθμ. 160, καὶ σελ. 221, ἀριθμ. 147.

(β) Αὐτ. αὐτ. σελ. 146, 235, 156, 157.

(γ) Αὐτ. αὐτ. σελ. 233.

(=-ΐδα· Φιλλαΐς, χώρας ὄνομα ἐκμισθωμένης), καὶ, Ποτειδαια = Ποτίδαια (Ὀλυμπ. πξ, 428, π. Χ.), καὶ Εἰτεαῖοι = Ἰτεαῖοι (πρὸ τῆς ριη Ὀλυμπ. 304, π. Χ.), καὶ (περὶ τὴν ρκγ Ὀλυμπ. 284, π. Χ.), ἀΙσιτοι, ἀντὶ ἀΕΙσιτοι (α). Καὶ ἀντὶ τοῦ ει (=η) ἔγραψεν ἀρχαῖος γλύπτης ἐσφαλμένως τὸ ὁμοιόφωνον ι· οἷον, ΕὐαίνΙ, ἀντὶ -αίνΕΙ=νΗΙ (Ὀλυμπ. ρη, τῷ 344, π. Χ.)· καὶ ἀντ' αὐτῆ τοῦ η, τὸ ι, ὡς (ἐν Δελφικῇ παλαιᾷ ἐπιγραφῇ), οἰκΗας, τετράκις· καὶ ἅπαξ, οἰκΙας (β). Πρόσθες καὶ τὰ Βοιωτικὰ, Εὐγίτα (γ) ἀντὶ Εὐγειτα, καὶ μυρία ὅσα γράφονται διὰ τοῦ ι ἀντὶ τῆς ει· ἀντὶ δὲ πάλιν τοῦ η ἔγραφον οἱ αὐτοὶ τὴν ει, ὡς, Θάλεις, Ἀντιγένεις, Ἀντιφάνεις, (=ης)· ἕτω καὶ ἱέρεις [Ἀρκαδικῶς ἱέρης, ἀντὶ, ἱερεὺς, ὡς τὰ Αἰολικὰ, Ἀχίλλης ἀντὶ-λεὺς, κτλ. ἔτως εἶπον καὶ Αδεὶς, Πλατεὶς, ἀντὶ Αδὴς καὶ Πλατὴς (ὁ καὶ Πλατεὺς καὶ, -των, ὡς καὶ Ἀδεὶς καὶ Ἄδων=Ἄδωνις) βλ. Ῥείμ. λ. Ἄδων], καὶ ἄλλα πάμπολλα (δ). Καὶ εἰς μάρμαρον Κυμαίων κατ' ἀρχαιοτάτην γραφὴν ἀναγινώσκεται, κατΕΙρον, ἀντὶ καθΙρῆν (καθιερῆν, ὡς ἱρὸς=ἱερὸς), κατΕιρωσις=καθΙρωσις (καθιέρωσις) (ε).

(α) Αὐτ. σελ. 300, 301, 158.

(β) Αὐτ. σελ. 246, καὶ 817.

(γ) Ἡ Εὐγίτα· (ὡς καὶ ὁ Εὔγιτος, ὁ Θεόγιτος)· οὕτω διόρθου καὶ ὄπισθ. σελ. 289. Ἡ παρὰ τοῖς Βοιωτοῖς συνηθεστάτη χρῆσις τῆ ι ἀντὶ τῆς ει, κάμνει ἀναμφίβολον καὶ τὴν γραφὴν τῆ γίτης, καὶ γίτων ἀντὶ γειτων· ὅθεν Εὐγίτων, Ἀριστογίτων, Διογίτων, Θεογίτων· οὕτω καὶ Διοπίθεις, πλίονας, ἰράνα, ἄρχι, ἀπέχι (ἀντὶ, -χει), κτλ. (βλ. Βοικχ. αὐτόθ. σελ. 723.)

(δ) Αὐτ. αὐτ. σελ. 721, 759, 761.

(ε) Αὐτ. σελ. 31.

НБ ОНУ імені І.І. Мечникова

Ὥρξε ἡ τῆ μακροῦ ι ταὐτόφωνος ει ὡμοφώνει ἔκπαλαι καὶ μετὰ τῆ η, καὶ τῆς ῃ. Πάλιν εἰς Ταναγραίων ἀρχαίαν ἐπιγραφὴν ἀναγινώσκεται „ΑΕσχρονδας ΑΕγιτ.. ΔιονυσΟΕ“ ἀντὶ, Αἰσχρώνδας Αἰγίτ.. Διονύσοι (=Διωνύσῳ)· ὅπου ἡ αι γράφεται ἀπαραλλάκτως ὡς ἡ Λατινικὴ æ, καὶ ἡ οι, ἢ ῳ, ὡς ἡ œ (κατὰ τὰ, tragoedus, adelphœ, τραγῳδὸς, ἀδελφοί) (α). Ἡ δὲ τοιαύτη σπανιωτάτη παρ' Ἕλλησι γραφὴ τῆς αι καὶ οι φαίνεται (καθὼς εἴπομεν καὶ σελ. 693), ὅτι προῆλθεν ἀπὸ τὴν ἑτέραν τὴν ἰωτακίζουσαν προφορὰν τῆ ε [=ει=ι· ὅθεν ἔλεγον οἱ Βοιωτοὶ θίος τὸ θεὸς, κτλ. Βοιωτοὶ δὲ καὶ οἱ Ταναγραῖοι· ἀλλ' ἀντὶ τῆς αι οἱ Βοιωτοὶ ἔγραφον καὶ ἐπρόφερον η (=ει), ὡς, Ἠσχρίων, Ἠσχίνεις = Αἰσχίνης, κτλ. καὶ υ ἀντὶ τῆς οι, αὔτυ = αὐτοῖ = αὐτῷ]· ἢ, ἴσως, ὁ Ταναγραῖος γλύπτης ἐξέφρασε διὰ τῆ ε τὸν ὅλον φθόγγον τῆς αι (=ê), καὶ τὸν τῆς οι, ὡς ε βαθύτερον, καὶ οἷον μεταξὺ τοῦ ο καὶ ε παρά τισι χωρικοῖς σπανίως προφερόμενον κακοηχότερον (κατὰ τὴν Λατινικὴν œ)· ἄλλως δὲ ἡ οι ἐξεφωνεῖτο συνήθως καὶ ἀρχαίως καὶ Ἑλληνικῶς ἐγγὺς τοῦ γαλλικοῦ u (μεταξὺ τοῦ ι καὶ ε), ἢ καὶ πλησίον τῆς ε, καὶ αἰολικώτερον ὡς τὸ ἁπλῆν ι (βλ. ὄπισθ. σελ. 305, 307). Ἀλλ' ὅπως ἂν ἔχῃ τὸ περὶ τῆς γραφῆς τῆ μοναδικῆ τέτε παραδείγματος, φαίνεται καὶ ἀπὸ τούτου ἡ κατὰ τὴν Λατινικὴν æ καὶ œ ἀδιαίρετος προφορὰ τῆς αι καὶ οι· καθὼς καὶ ἐκ μυρίων ἄλλων παραδειγμάτων τρανῶς ἀποδεικνύεται, πάμπολλα τῶν ὁποίων ἐμνημονεύσαμεν ἐκλέξαντες ἐξ ἐπι-

(α) Βοίκχ. ἐπιγρ. ἀριθμ. 1599, τόμ. α, σελ. 778.

γραφῶν καὶ ἐκ συγγραφέων (α). Πρόσθες εἰς ταύτας καὶ τὸ (ἐν Ἀττικῇ τῆς ρθ Ὀλυμπιάδος, 340, π. Χ. ἐπιγραφῇ) Τοισικράτεια=Τεισικράτεια =Τισικράτεια (ὡς Τεισαμενός. ἐκ τῦ τειω=τίω, τίσω· οι=ει, ὡς τὰ Αἰολικὰ, ὄνοιρος, μάγοιρος, ἐποίγω, ἀντὶ ἐπείγω, κτλ. βλ. Γρηγ. τὸν Κορίνθ. σελ. 596) (β). Καὶ τὸ (ἐν Λακωνικῇ ἐπιγραφῇ τῷ 236, μ. Χ.) Ἡ πόλις Βειτυλέων", ἀντὶ Βοιτυλέων (γ), ἐκ τῦ Ϝοίτυλος, Οἴτυλος (ἰλ. β. Ἐλευθερολακώνων πόλισμα. Παυσαν. Λακων. κα), καὶ παρὰ Πτολεμαίῳ, Βίτυλα, τὰ (συνήθως, Βίτυλον· οι=ει=ι). Εἰς τῦτο ἐνομίσθη παρά τισι τὸ Β μεταπεσὸν εἰς φθόγγον διγάμματος ἐκ τῦ ο=υ=Ἀγγλ. w=v (Οἴτυλος, Οὐΐτυλος, Vitylos)· οὕτω καὶ τὸ Λατινικὸν Vicus εἶπαν ὡς ἐκ τοῦ Ουΐκος (wicos), ἀντὶ οἶκος, κτλ. Ἀλλ' εἰς τὴν ἀρχαιοτάτην (600—500, π. Χ.) ἐπιγραφὴν τῆς Πετιλίας [πόλεως Πελασγικῆς ἐν Ἰταλίᾳ (τὰ νῦν Πολυκάστρα), κτισθείσης ὑπὸ Φιλοκτήτα Θεσσαλῦ· Στράβ. 5, 390] γράφεται προφανῶς, ταν Ϝοικιαν (οἰκίαν, μετὰ χωρισῦ τῦ Ϝ· ἔθεν

(α) Οἷον τῦ Θυκυδίδα τὸ λιμὸς καὶ λοιμὸς (ἐκ τῦ λείπω, λέπω, λέλειμαι)· τὸ δὲ λοιμὸς δύναται νὰ ἦναι καὶ ἐκ τῦ λύω, ὅθεν καὶ λύμη (υ=οι)· ὡς ἐκ τῆς καθόλα ἰδέας τῦ κενῦ καὶ κοίλα, ἥτις ἐπικρατεῖ εἰς τὰ συγγενῆ θεματικὰ λάω, λέω, λίω, λύω, λύω, μετὰ τῆς ὁποίας συμπίπτει καὶ ἡ ἰδέα τῆς ἐκτάσεως, ὅθεν ῥευστότητος, κολλήσεως, λείψεως, καὶ (ὡς ἐκ τῦ κενῦ), φθορᾶς· καὶ πάλιν γλύψεως, λειότητος, λαμπρότητος, καὶ εἴτι ἄλλο ἐμφαίνει εἰς τὰ παράγωγα, λάπω, λέπω, γλάφω, γλύφω, λείπω, λίπω, ἀλείφω, λείχω, λύα, λύπη, λύμη, λείβω (λειϜω=Σλαβων. лію), λέω, καὶ (ὡς ἐκ τῦ λείβ) λαύσσω, γλαύσσω, λάμπω, κτλ. (βλ. Ῥείμ. λ. λάω).

(β) Βοικχ. ἐπιγρ. ἀριθμ. 155, τόμ. α, σελ. 246.

(γ) Αὐτ. σελ. 649.

καὶ Ϝοῖκος, οι Αἰολικῶς = ι, Ϝῖκος, Λατιν. vicus), καὶ πάλιν Βοιωτικως, (οι = υ), Ϝυκία, Ϝυκίας (α). Ὡσαύτως καὶ τῆς αι ὁ ε φθόγγος ἀποδείκνυται ἐκ πολλῶν μαρτυριῶν, καὶ τῶν ἀδιαφόρως διὰ τοῦ αι καὶ ε γραφομένων καὶ παλαιῶν καὶ νεωτέρων λέξεων [οἷον καὶ τὸ Μοναίσης (Πλέταρ.) καὶ Μονέσης (Ἄππιαν.), ῥωμαλέος καὶ ῥωμαλαῖος, κτλ. καὶ τὸ πεζέταιροι (πεζὸς ἑταῖρος) γράφεται καὶ πεζαίτεροι (ὡς συγκριτ. τῶ πεζός, κατὰ τὸ γεραίτερος), διὰ τὴν ὁμοφωνίαν τῶ ε καὶ αι. βλ. ὄπισθ. σελ. 251]· ὅθεν καὶ εἰς τὴν ἀρχαιοτάτην (ἴσ. τῆς ν Ὀλυμπ. 576, π. Χ.) βεςροφηδὸν Ἀττικὴν ἐπιγραφὴν ἀναγινώσκεται, ΑθενΕων (ἀντὶ Ἀθηναίων) (β)· τοῦτο δέ τινες ὑπέλαβον Ἰωνικώτερον, οἷον ἀσυναίρετον ἀντὶ Ἀθηνῶν· ἀλλ' (ὅσον ἐγὼ ἐξεύρω) οὔτε τοῦ τοπικῶ Ἀθηναῖος εὑρίσκεται ἄλλη τις ὀνομαστικὴ ('οἷον Ἀθηνεὺς), ὅθεν δύναται νὰ γίνῃ γενικὴ Ἀθηνέων, καὶ συνῃρημένως Ἀθηνῶν, ἅτε τὸ τῆς πόλεως ὄνομα λέγεται Ἀθηνέα, νᾶ (ὅθεν τάχα, Ἀθηνέων, νῶν), ἀλλὰ πάντοτε ἀσυναίρετον, Ἀθῆναι, νῶν (ὡς καὶ ἡ θεὰ, Ἀθήνη, παρ' ὃ καὶ Ἀθηνάα, νᾶ, καὶ Ἀθηναίη)· ὅθεν μᾶλλον ἔγραψεν ὁ γλύπτης τὸ ε ἀντὶ τῆς αι διὰ τὴν ὁμοφωνίαν τῶν ςοιχείων· ὡς ἔγραψε καὶ ἄλλος [ἐπὶ Ὀλυμπ. π, τὸ γ (457, π. Χ.) ἐν τῷ ςρατιωτικῷ καταλόγῳ τῶν Ἀθην.], Ἀλκμεωνίδης, ἀντὶ Ἀλκμαιωνίδης (ἂν καὶ τοῦ Ἀλκμαίων ἡ αι συστέλλεται πολλάκις διὰ τὸ ἑπόμενον φωνῆεν· ἀλλ' ὄχι καὶ εἰς τὴν γενικὴν Ἀθηναίων· ὁ δὲ γλύπτης ὀλίγον φροντίζων περὶ ἐκτάσεως καὶ συςολῆς,

(α) Βοϊκ. αὐτ. σελ. 9, καὶ 720.

(β) Αὐτ. σελ. 49, 50, καὶ 292.

* *

ἀπέδωκεν εἰς ἑκάτερα διὰ τοῦ ε τὸν φθόγγον τῆς αι). Περὶ δὲ τῆς ευ καὶ αυ καὶ ου περιττὸν κρίνομεν νὰ μηκύνωμεν τὸν λόγον· ὁμοίως καὶ περὶ τῶν καταχρησικῶν, ᾳ ῳ ῃ, τῶν ὁποίων τὸ ἀνεκφώνητον ι βεβαιόνεται καὶ ἀπ' ἀρχαιοτάτας ἐπιγραφὰς ὄχι μόνον Βοιωτικὰς, ἀλλὰ καὶ ἄλλας, οἷον Μεγαρικὴν (τῆς οε, ἢ π, Ὀλυμπ. 476—456, π. Χ.), ὅπου γράφονται „Ὀρρίπω, τῆδε, πάτρα, φάμα, Ὀλυμπία, ϛαδίω" (δοτικαὶ) (α)· καὶ νεωτέραν Βοιωτικὴν (περὶ τὴν ρμε Ὀλυμπ. 196, π. Χ.), ὅπου γράφονται ἀναμίξ, „ϝαψΩιδὸς αὐλΩιδὸς, κιθαρΩιδὸς, καὶ πάλιν (ωι=ῳ=ω), τραγΩδὸς, κωμΩδὸς, τραγΩδιῶν, κωμΩδιῶν (εἰς γλῶσσαν, τὴν ἤδη συνειθισμένην, κοινὴν Ἀττικὴν, ἀντὶ τῶν πρὸ τῆς ρλε Ὀλυμπιάδ. Βοιωτικῶν, ϝαψάϝυδος, αὐλάϝυδος, κωμάϝυδος =κωμαϝοιδὸς, κωμαοιδὸς· ἀοιδὸς=ᾠδὸς, ὅθεν κωμῳδὸς, κτλ.) (β)· καὶ εἰς Ἀθηναίων Ἀμφικτυονικὴν ἐπιγραφὴν (Ὀλυμπ. ρ, ῆ, ρα, τῷ 376—372, π. Χ.) γράφεται ΑθήνΗσι (ἀντὶ,-νῃσι) (γ)· καὶ εἰς ἄλλας ἄλλα πολυάριθμα. Ἐκ δὲ τῶν συμφώνων τὸ μὲν Ζ ὁ σοφὸς Βοίκχιος δὲν ἀπήντησεν οὐδαμοῦ τῶν ἐπιγραφῶν γραμμένον διὰ τοῦ ΔΣ (ὡς ἔγραψεν ὁ βάρβαρος πλαϛογράφος Φερμόντος εἰς τὰς παρασήμους ἐπιγραφάς τε)· ἐδ' ἠδύνατο νὰ γραφῇ ποτε παρ' Ἑλλήνων τὸ τόσον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἀφύσικον ΔΣ ἀντὶ Ζ, εἰ μὴ μόνον ΣΔ (βλ. ὄπισθ. σελ. 91). Μαρτυρεῖ δὲ καὶ ὁ Βοίκχιος τὴν χρῆσιν τοῦ Ζ πολὺ παρὰ τὴν τοῦ ψ καὶ ξ παρ' Ἕλλησιν

(α) Βοίκχ. ἐπιγρ. τόμ. α, σελ. 553.

(β) Αὐτ. σελ. 763, 764.

(γ) Αὐτ. σελ. 253.

ὀρχαιοτέραν (α), τὸ ὁποῖον καὶ ἡμεῖς ἐσημειώσαμεν (σελ. 168). ἂν καὶ τὸ ψ καὶ ξ ὁμοίως εὑρίσκονται εἰς παλαιοτάτας ἐπιγραφὰς, οἷον τὸ ξ ἐν τῇ προειρημένῃ τῆς Πετιλίας ἐπιγραφῇ (ὡς, Ἁρμοξίδαμος, πρόξενοι) κτλ. (β). Καὶ ἡ τοῦ ν εἰς γ καὶ μ πρὸ τῶν διωρισμένων γραμμάτων τροπὴ, καὶ ἐν συνθέσει τῶν λέξεων καὶ ἐν παραθέσει, φαίνεται εἰς ἀρχαιοτάτας ἐπιγραφὰς· ὡς (ἐν Ἀττικ. ἐπιγρ. Ὀλυμπ. γα), ἐΓκτητικὸν, συΓκλειόντων, ἀνήνεΓκται (ἐνέγκω = ἐνέ(ν)κω)· καὶ (Ὀλυμπ. γε), ὈΓ Γέλων (ὈΝ Γέλων), ἐΓκιβωτῷ, καὶ τῶΓ κοινῶν (Ὀλυμπ. ρ, τὸ α, ἐν ψηφίσμ. Ἀμφικτυόνων· ὅπου γράφεται καὶ Ἀμφικτίονες,-κτιονικὰ· ι = υ· βλ. Βοικχ. τόμ. α, σελ. 805), κτλ. Ὁμοίως καὶ (Ὀλυμπ. πζ), μὲΜ ψυχὰς, μὲΜ πόλιν, ἐΜ προμάχοις, κτλ. Ἀλλ' ὅμως εἰς Ἀττικὰς πάλιν καὶ ἄλλας ἐπι-

---

(α) Αὐτ. σελ. 69.

(β) Οἱ Ἀττικοὶ ἔγραφον φσ καὶ χσ πρὸ τῆς χρήσεως τοῦ ψ καὶ ξ· ὡς, ἔδοχσεν, ἐφσήφισο (βλ. ὄπισθ. σελ. 734)· ἀλλ' ἴσως καὶ αὐτοὶ ἐπρόφερον τὰ δασέα γράμματα πρὸ τοῦ σ ψιλώτερον, ὡς καὶ οἱ Αἰολεῖς καὶ Δωριεῖς, οἵτινες ἔγραφον πάντοτε πσ καὶ κσ ἀντὶ ψ καὶ ξ (ὡς, δέκσαι· ἐν τῇ Μηλίων σήλῃ, κτλ.)· εὑρίσκονται δὲ τὰ διπλᾶ εἰς ἀρχαίας ἀττικὰς ἐπιγραφὰς μετὰ τὸν Εὐκλείδην μάλισα· οἷον εἰς ἐπιγραφὴν Ὀλυμ. γβ τὸ β (410, π. Χ.), ἔδοξε (Βοικχ. σελ. 120), κτλ. Εἰς παλαιὰς Ἀττικὰς καὶ ἄλλας ἐπιγραφὰς ἀναγινώσκονται καὶ ταῦτα· Ἀρίσστων, Τελέσστας, Μοσσχίων, Ἀσσκληπιόδωρος, κτλ. ὅθεν συμπεραίνεται, ὅτι τὸ σ πρὸ τοῦ τ, κ, χ, ἐπροφέρετο ἀρχαίως σκληρότερον, ὡς τὸ Ῥωσσικὸν ш, ἢ τὸ Γερμαν. sch (ὡς καὶ τὸ st = scht)· ἀλλ' εἰς ἄλλας πάλιν ἐπίσης ἀρχαίας γραφὰς γράφεται πρὸ τῶν συμφώνων τούτων ἁπλοῦν Σ. Καὶ ἡ τοιαύτη παχυτέρα τοῦ σ, προφορὰ φαίνεται κατὰ τόπους ἀρχαϊκωτέρα, διὰ τὴν ὁποίαν ὠνομάσθη καὶ τὸ σὰν κίβδηλον (βλ. ὄπισθ. σελ. 90, καὶ Βοικχ. ἐπιγρ. σελ. 42).

γραφὰς ἀναγινώσκεται καὶ ν πρὸ τῶ γ, κ, χ, μάλιστα μὲν ἐν τοῖς συνθέτοις ἐκ τῆς ἐν καὶ σὺν, ὡς, ἐπέΝγραφοι (Ὀλυμπ. πη), συΝμαχία (ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ Ἠλείων ῥήτρᾳ), κτλ. καὶ ἐν τοῖς ἁπλοῖς, ὡς, ἐπαΝγελλεται (Ὀλυμπ. 120), καὶ Μινκων (=Μίκων. ἐν τῇ τῆς Πετιλίας ἐπιγραφῇ), κτλ. οὕτως εἶναι ἄσατος παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἡ τῶ ν καὶ ἀντὶ νόθ ν πρὸ τῶν γ, κ, χ, γραφή. ὡς ἦτο καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Λατίνοις πρὶν διορισθῇ ἡ σαθερὰ τοῦ n πρὸ τοῦ g, c, ch, γραφὴ, τὴν ὁποίαν πολλάκις ἐμιμοῦντο πάλιν καὶ οἱ μεταγενέστεροι τῶν Ἑλλήνων, ὡς προείπομεν (σελ. 67 — 70). Οὕτω καὶ πρὸ τῶ β, π, φ, γράφεται παρὰ τοῖς παλαιοῖς ὄχι μόνον μ ἀλλὰ καὶ ν, ὡς, Ὀλυπίῳ (ἐν τῇ ῥήτρᾳ τῶν Ἠλείων), καὶ, ΚλεόΝβροτος (Ἀττικ. ἐπιγρ. Ὀλυμπ. π.), καὶ ἄλλα πολυάριθμα, εἰς τὰ ὁποῖα ὅμως τὸ ν φαίνεται ὅτι δὲν ἐξεφωνεῖτο ἄλλως παρὰ τὸ συγχρόνως πάλιν εἰς τὰς λέξεις τὰς αὐτὰς, καὶ πολλάκις παρὰ τοῖς αὐτοῖς, γραφόμενον μ. Καὶ ἐκ μὲν τῶν ἐπιγραφῶν τοσαῦτα.

5) Βεβαιόνει τὴν καθ' ἡμᾶς προφορὰν καὶ ἡ παραβολὴ τῶν ξένων γλωσσῶν, ἄλλων τε παλαιῶν, καὶ ἰδίως τῆς Λατινικῆς, καθὼς προείπομεν· διότι καὶ τὸ β πολλάκις αὕτη μεταφράζει διὰ τῶ v (ἂν καὶ τὸ b ταύτης τὸ ἀρχαῖον δὲν ἐπροφέρετο ἁπαλώτερον κατὰ τὸ ἡμέτερον β, ὡς εἴπομεν εἰκάζοντες ἐν σελ. 37), καθὼς καὶ ἡ Ἰταλικὴ (ἐκ τῆς παλαιγενοῦς διαλέκτε τῶν ἔξω τῆς Ῥώμης ἀρχαίων κατοίκων τῆς Ἰταλίας ἔχεσα τὰς πρώτας αὐτῆς ἀρχὰς, ὡς ἐσημειώθη σελ. 585) μετέβαλε (καὶ ἐπρόφερεν ἴσως ἐκ παλαιοῦ) τὸ Λατινικὸν b εἰς v = β, οἷον καὶ τὰ εἰς bam, bas, bat,

ῥήματα ἐκφέρει εἰς va (aspettaVa=adpsectaBat), *καὶ εἰς ἄλλας λέξεις πολυπληθεῖς τρέπει τὸ* b *εἰς* v. *Καὶ εἰς αὐτῶν δὲ τῶν Λατίνων λέξεις παλαιὰς ἀνταλλάσσεται τὸ* b *μὲ τὸ* v, *οἷον εἰς τὸ διττογραφέμενον* Danubius *καὶ* Danuvius = *Δανέβιος*, Baria *καὶ* Varia (*ἐν νομίσμασι πόλεως Ἰταλικῆς, τὴν ὁποίαν ὁ Στράβων λέγει Βάριν καὶ Οὔαριν. βιβλ.* ς), batillum *καὶ* vatillum (Horat. Epist. I, 7, *καὶ* Sat. I, 5), Hebrus *καὶ* Eurus = *Εὖρος*, Evrus (Virg. Æn. 321, Horat. Od. I, 25, 20, *κτλ.*). *Διὰ τοῦ β μετέφραζον καὶ οἱ παλαιοὶ οἱ ἡμέτεροι τὸ*, *τε* b *τῶν Λατίνων καὶ αὐτὸ τὸ* v. *Ὁμοίως καὶ τὸ η αὐτοί τε πολλάκις οἱ Λατῖνοι μετέφραζον διὰ τοῦ ι* [*ὡς εἰς τὰ προμνημονευθέντα*, lirœ = *λῆροι* (*Πλαῦτος*), minisco = *μνήσκω*, figo = *πήγω*, *κτλ. καὶ τὸ ψήττα*, psitta (*Πλίνιος*), Cephisia, *Κηφησία· Νάρηκος*, Naricis· dicis, *δίκης* (*Γέλλιος*), *καὶ ἄλλα πολλὰ*], *καὶ οἱ παλαιοὶ δὲ πάλιν οἱ ἡμέτεροι* (*Διονύσιος*, *Στράβων*, *Πλούταρχος*, *καὶ ἄλλοι*) *μετέφραζον διὰ τοῦ η τὸ Λατινικὸν* i (*ὡς*, *Ἀρικηνοὶ*, *Πρενεσηνοὶ*, *Ἀκηλιοὶ*, *Κυρήνιος*, *Σκηπίων καὶ Σκιπίων*, *Πομπήλιος*, *Ἀβεντῆνος καὶ Αὐεντῖνος*, *Πετήλια*, *Σιτήνης καὶ Σητίνης*, *Σαμνητικὸς καὶ Σαμνιτ.*, *Ποίνηνος καὶ Ποίνινος τὰ*, Aricini, Prænestini, Aquilii, Quirinius, Scipio, Pompilius, Aventinus, Petilia, *κτλ. κτλ.*). *Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ ἀρχαῖοι Λατῖνοι ἐπρόφερον τὸ* e *τῆς γλώσσης των καὶ ὡς* ι, *ἢ μεταξὺ τοῦ* e *καὶ* i, *ὡς μαρτυρεῖ ὁ Κυντιλιανὸς* (*βιβλ. Α*, 4, 8) *περὶ τῶ* Here (*Ἥρη*), *λέγων, ὅτι „μήτε ē σαφὲς μήτε ι ἀκέσεται τὸ* e“. *ὅθεν καὶ εἰς ἀρχαίας γραφὰς ἐπεῖχε τὸ* e *τὸν τόπον τοῦ* ι, *ὡς ἐν τοῖς*, Menerva, magester, leber, sibe (*Κυντιλιαν. I*, 4, 17· *παράβαλε καὶ* A. Gellii

X. 24), ἀντὶ Minerva, magister, liber, sibi, κτλ. (α). διὰ τοῦτο ἴσως καὶ τὸ Porsena γράφεται Πορσήνας καὶ Πορσίνας, καὶ πάλιν Trebula τὸ τρίβολα, κτλ. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ Ἰταλοὶ λέγουσι dio καὶ mio τὰ Λατινικὰ deus, meus, καὶ ἄλλα μυρία, ἐκφωνοῦντες ἐν τούτοις τὸ e κατὰ τὴν ἑτέραν αὐτοῦ παλαιὰν προφοράν· οἱ δὲ Γάλλοι πάλιν, μᾶλλον φιλεψιλοῦντες, ἐκφέρουσι καὶ τὸ i διὰ τοῦ συγγενοῦς e καὶ εἰς ἄλλας μὲν λέξεις πολλὰς (ὡς, vertu=virtus, lettre, καὶ Ἰταλ. lettera=litera), καὶ γραπτὸν δὲ μάλιστα πρὸ τοῦ n, οἷς, vin=vinum, (καὶ Rhin, Ῥῆνος), κατὰ τὰ, ἐν, καὶ ἰν, in (εἰν), λέγνον (λεῖγνον) λίγνον, λέκρος (λεῖκρος) λίκρος, λέμνα λίμνα· οἱ δὲ Γερμανοὶ πλατύτερον εἶπον Wein τὸ vinum, καὶ schreiben τὸ scribo (εἴ διηρημένως ἐκ τῆς ἀδιαιρέτου ει=ι, ὡς καὶ τὸ τεῖν, ἐκ τοῦ τεῖν=τὶν, κτλ.)· Ἀλλ' ὅμως οἱ Ἐρασμίται προβάλλουσι τὴν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἐνίοτε μετάφρασιν τοῦ Λατινικοῦ e διὰ τοῦ η, ὡς τάχα ὁμοφωνοῦντος

(α) Ὁ δὲ σοφὸς Γάλλος Γάϊλος, εἰς τὸν Κῆπον τῶν Ἑλληνικῶν ῥιζῶν (Gail. Jardin des racines grecques), παριδὼν τὸν Κυντιλιανὸν προσκαλεῖ μάρτυρα τῆς τοῦ η ὡς e προφορᾶς τὸν Τερεντιανὸν, γραμματικὸν τοῦ χαλκοῦ τῆς Ῥώμης αἰῶνος, ὅσις λέγει τὸ ε πλησιέστατον (proximum) τῷ η, ὡς τὸ ο τῷ ω, εἰς τὰ ὁποῖα διαφέρουσιν οἱ χρόνοι, ὄχι τῷ φθόγγῳ ἡ γένεσις „Temporum momenta distant, non soni nativitas". ἀλλὰ πῶς μὲν ὁ Τερεντιανὸς ἐθεώρει ταύτην τὴν γειτονίαν τοῦ η πρὸς τὸ ε, καὶ (ἂν ἐσύγχυζε τοὺς φθόγγους των), διὰ τί μᾶλλον δὲν ὠνόμασεν ἀμφότερα ἓν καὶ τὸ αὐτὸ γράμμα (ὡς εἶναι καὶ τὰ ο καὶ ω), αὐτὸς πάλιν ἐξεύρει, καὶ ὅσοι θέλουσι νὰ τὸν ἀκούωσιν. Ὁ Κυντιλιανὸς ὅμως καὶ ἄλλοι τε πολὺ προγενέστεροι καὶ σοφώτεροι συμπατριῶται τὸν ἐξελέγχουσι· καὶ ἂν δὲν τὸν ἐξήλεγχον ἐκεῖνοι, τίς ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας φροντίζει, τί περὶ τοῦ η ἐδόξαζεν ἕνας τις Terentianus;

(οἷον ἐν τοῖς, Verus *Βῆρος καὶ Οὐῆρος*, Severus *Σεβῆρος*, valere *βαλῆρε*, *καὶ ἄλλα*·—*ὅπου ὅμως παραβλέπεσι τὸ β = v!*—)· *ἀλλ' οἱ Ἕλληνες ἐφρόντιζον ἐν τοῖς τοιούτοις ἄλλοτε μὲν νὰ ἀποδίδωσι διὰ τοῦ η τὸ μῆκος μόνον τοῦ Λατινικοῦ* e, *παραμελοῦντες τὸν φθόγγον τε· ἄλλοτε δὲ πάλιν ἀπέβλεπον πρὸς μόνην τὴν εὐφωνίαν καὶ τὸν ἑλληνικώτερον τοῦ ὀνόματος σχηματισμὸν, οἷον καὶ τὸ* linteum *εἶπον λέντιον, καὶ λίντιον, καὶ πάλιν τὸ* legio, *λεγεών, καὶ τὸ* Capitolium *Καπετώλιον* (*Πλούταρχ.*), *ἀντικαθιζῶντες καὶ τὸ ι ἀντὶ τοῦ ε καὶ τοῦτο πάλιν ἀντ' ἐκείνου. Καὶ εἰς ἄλλας δὲ Λατινικὰς καὶ ξενικὰς λέξεις δὲν ἐφρόντιζον οἱ Ἕλληνες περὶ τῆς ἀκριβοῦς τῶν φθόγγων μεταφράσεως, ἀφορῶντες μόνον τὴν εὐφωνίαν· οἷον καὶ τὸ* Aquilius (*Ακυΐλιος*) *εἶπον μόνον Ἀκύλιος* (*Πλούτ.*), *ὅθεν καὶ ὁ Ἀκύλας* = Aquila, *καὶ Ἰσκυλία καὶ Κόϊντος, Κοϊντίλιος, καὶ Κυντιλιανὸς, καὶ κοδράντης, τὰ* Esquiliæ, Quintus, Quintilius, Quintilianus, Quadrans, *καὶ πάλιν ἐκ τοῦ* Quadrantarius, *Κουαδρανταρία* (*Πλούτ. Κικέρ. κθ*). *Οὕτω καὶ τὸ Παρθικὸν Ὀρώδης* (*Ἀππιαν.*) *γράφεται καὶ Ὑρώδης καὶ Ἡρώδης* [*Πλούτ. ἐν βίῳ Κράσσου καὶ Ἀντωνίου* § λζ. *ο = ου = υ· ἢ τοῦτο = ι ὁμόφωνον τοῦ η*). *Περὶ δὲ τῆς ἀδιαιρέτου καὶ στοιχειώδους προφορᾶς τῶν διφθόγγων πολὺς ὁ λόγος ἀποβαίνει καὶ μακρὸς, ἂν ἐπαναλάβῃ τὰς ἐκ τῆς Λατινικῆς μαρτυρίας· ὁμοίως καὶ περὶ τοῦ υ, τὸ ὁποῖον οἱ Λατῖνοι κοινῶς ἐξέφραζον διὰ τοῦ* u (*ου*), *μὴ γνωρίζοντες τὴν ἐγγὺς τοῦ Γαλλικοῦ* u *προφορὰν τοῦ φωνήεντος, εἰ μὴ, ἴσως, εἰς ὀλίγας τινὰς λέξεις παλαιὰς, ὡς συμπεραίνετ' ἐκ τοῦ* maxumus *καὶ* optumus (*ἀντὶ* maximus, *κτλ.*), *εἰς τὰ ὁποῖα ἠκούετο „μέσος*

τις ἦχος μεταξὺ τοῦ u καὶ i" ὡς εἶπεν ὁ Κυντιλιανὸς (I, 4, 8· ὅσις ὅμως ἄλλως ὡμολόγησεν, ὅτι ἡ γλῶσσά τε δὲν ἐγνώριζε τὸν γλυκύτατον φθόγγον τοῦ Ἑλληνικοῦ υ· βλ. ὄπισθ. σελ. 133). Ὅθεν καὶ ὁ Βικτωρῖνος λέγει, ὅτι, ἂν δὲν ἐδανείζοντο οἱ Λατῖνοι παρὰ τῶν Ἑλλήνων τὸ Υ καὶ τὸ Z, ἤθελαν γράφει τὸ Hylas καὶ τὸ Zephyrus, Hœlas καὶ Dsephurus (α). Ὥρξε καὶ κατ' αὐτὸν τό,τε u ὡμοφώνει σχεδὸν καὶ μὲ τὸ y (= ι, ὡς ἐκ τῆς ἀρχαίας, τῆς μεταξὺ τε u καὶ ι προφορᾶς), καὶ ἡ œ ὡσαύτως μὲ τὸ y· τοῦτο δηλοῦσι καὶ αἱ ἀρχαιόταται ἐν τοῖς Σαλίων ᾄσμασι γραφαὶ, lœber, pilumnœ, poplœ, ollœs ἀντὶ liber, pilumni, ollis (illis), καὶ ἄλλαι πάλιν, moinia, oisus (= mœnia, œsus) ἀντὶ munia, usus, καὶ ἄλλα, ἐν οἷς ἡ oi ἢ œ = u = i (ὡς καὶ ἡ οι=υ, καὶ τοῦτο = ε καὶ Γαλλικ. u, ὅθεν καὶ u=i, ὡς καὶ παρὰ τοῖς Αἰολεῦσιν υ=ι). Ταῦτα καὶ περὶ τούτων.

Ζ) Καὶ τὰ δύω τὰ θειότατα βιβλία τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Γραφῆς ἀποδεικνύουσιν ἰδίως τὸ γνήσιον τῆς καθ' ἡμᾶς προφορᾶς. Ἀφίνω τόσας λέξεις εἰς τὰς ὁποίας ὁ καθ' ἡμᾶς τοῦ β φθόγγος, καὶ τε η, καὶ τῶν διφθόγγων, ὁμοφωνεῖ μὲ τῶν ἀντιστοίχων ἑβραϊκῶν ὀνομάτων τὰ γράμματα. Δὲν ἐπαναλαμβάνω δὲ τὰς ἄλλας τὰς ἐκ τῶν ἀρχαίων τῆς Γραφῆς εἰς ἄλλας γλώσσας μεταφράσεων ἀποδείξεις (οἷον τῆς Συριακῆς, καὶ Ἰβηρικῆς ἢ Γεωργιανῆς, καὶ Σλαβονικῆς, κτλ.)· λέγω μόνον τὸ ἑφεξῆς· Τόσαι λέξεις καὶ φράσεις τῶν θείων Γραφῶν

(α) M. Victorin. Art. grammat. de pronunt. pag. 49.

εὑρίσκονται εἰς τὴν λαλεμένην ἡμῶν γλῶσσαν, ὥςε εἶν' ἀδύνατον νὰ μὴ τὰς διακρίνῃ τις καὶ εἰς τῶν χυδαιοτάτων τὴν ὁμιλίαν. Τί ἄλλο σημαίνει ἡ πολὺ τῆς γλώσσης μέρος ἐπικρατεῦσα Γραφικὴ αὕτη βαφὴ, εἰ μὴ ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐξ ἀρχῆς ἐβύζαξαν ὁμοῦ μὲ τὸ νέκταρ τῆς Πίςεως καὶ τὴν ἀρχαίαν τῶν εἰς αὐτὴν καθιερωμένων ὀνομάτων ἀπαγγελίαν; Ταύτην δὲ τόσον ἄδολον καὶ γνησίαν διεφύλαξαν, ὅσον καὶ τῶν δι' αὐτῆς ἐκφραζομένων θείων ἐννοιῶν τὴν ἀλήθειαν. Παῖς παρὰ πατρὸς παραλαμβάνοντες τὰς ἁγίας ῥήσεις οἱ Γραικοὶ διασῴζομεν μέχρι σήμερον ἀπαράλλακτον τὴν πρώτην αὐτῶν ἐκφώνησιν, ὡς καὶ τὴν σημασίαν, μέχρις ἑνὸς ἰῶτα καὶ κεραίας μιᾶς.

Η) Ἐγγυητὴς τῆς καθ' ἡμᾶς ἀδιαφθόρου προφορᾶς εἶναι ἡ διὰ τῶν ἐνδόξων τῆς Ἑλλάδος συγγραφέων ἀδιάκοπος τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων ἐκπαίδευσις. Καὶ μετὰ τὴν παρακμὴν καὶ τὴν εἰς τὸν δημώδη λόγον τὴν γλώσσης παρεκτροπὴν δὲν διέλειψαν ἄνδρες Ἕλληνες σπεδάζοντες καὶ γράφοντες τὴν παλαιὰν Ἑλληνικὴν, ἂν ὄχι μὲ τὴν τοῦ Πλάτωνος καλλιέπειαν, ἀλλ' ὅμως μὲ τῆς προφορᾶς τε τὴν ἀκρίβειαν, τὴν ὁποίαν ἀλληλοδιαδόχως παρὰ τῶν ἀρχαίων παρελάμβανον διδασκάλων. Καὶ μετὰ τὴν πτῶσιν δὲ τοῦ γένους οἱ κατὰ τόπους καὶ καιροὺς πεπαιδευμένοι, κἂν δὲν εἶχον τῆς προγονικῆς των μεγαλοφυΐας τὰς γνώσεις, ἀλλ' ὅμως καὶ εἰς τὰ μικρά των συνταγμάτια καὶ εἰς αὐτὴν τὴν περίεργον καὶ πολλάκις ἀνωφελῆ λεξιθηρίαν, καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ἀνώμαλον τῆς γλώσσης των χαρακτῆρα διέσῳζον τὴν πατρῴαν καλλιφωνίαν, μὲ τὴν ὁποίαν ὁ οὐρανὸς ἐπροίκισεν, ὡς φαίνεται, ἰδιαίτατα τοὺς Ἕλληνας. Διὰ ὅλης σχεδὸν

τῆς ὀδυνηρᾶς ἡμῶν αἰχμαλωσίας τὰ Σχολεῖά μας ἦσαν ὀλίγα, μικρὰ, πενιχρὰ, καὶ πολλάκις ἐλάνθανον κεκρυμμένα εἰς τοὺς περιβόλους τῶν Ἐκκλησιῶν, καὶ τούτων πάλιν, ταπεινῶν καὶ ἀφανῶν καὶ μὲ μυρίας φόβους καὶ κινδύνους καὶ πόνους, συχνάκις αἱματηρὰς, συντηρουμένων· τίποτ' ἄλλο δὲν κατέτρεχε μὲ πλειοτέραν λύσσαν ὁ τύραννος τῆς Ἑλλάδος παρὰ τὰς Ἐκκλησίας καὶ τὰ Σχολεῖά της!

„Ὦ πολλὰ τλᾶσα καρδία, πατρίς τ' ἐμή!"

Ἀλλ' ὅμως εἰς ταῦτα τὰ πτωχικὰ διδασκαλεῖά μας διὰ τριῶν αἰώνων ὅλων, ἕως εἰς τῆς ΙΗ ἑκατονταετηρίδος τάς ἀρχὰς (ὁπότε ἤρχισαν νὰ προάγωνται πρὸς τὸ τελειότερον), ἐδιδάσκοντο ἀδιακόπως ὁ Χρυσόςομος καὶ ὁ Δημοσθένης καὶ ὁ Ὅμηρος μετὰ τοῦ Ἀριστοτέλους· καὶ, ἂν δὲν ἔλαμπον φιλοσόφοις φιλολογίας τηλαυγέσατοι φωσῆρες, ἐφώτιζον ὅμως κατὰ τόπους τῆς σκυθρωπῆς Ἑλλάδος τὸ περιέχον καλλιφεγγεῖς Ἑλληνικῆς παιδείας λαμπάδες καὶ λυχνάρια. Ἀπὸ τοῦ πρώτου μετὰ τὴν ἅλωσιν Πατριάρχου Γενναδίου τοῦ Σχολαρίου, μέχρι Γρηγορίου, τοῦ, διὰ θανάτου μαρτυρικοῦ καὶ ἱεροθύτου, καλλιερηθέντος ὁσίως καὶ καθαγιάσαντος τῆς παρούσης τῶν Ἑλλήνων ἀναςάσεως τὰ προοίμια (α), καὶ ἀπὸ Κωνσταντίνου τοῦ

(α) Ἐμαρτύρησε τῷ 1821, Ἀπριλίου 10, τῇ Κυριακῇ τῆς Ἀναστάσεως. Ὁ ὠφέλιμος Πατριάρχης Γρηγόριος συνέγραψεν εἰς τὰ Ἠθικὰ τοῦ Ἀριστοτέλους Σχόλια Ἑλληνιστὶ, τῶν ὁποίων ἐξεδόθη σύντομος περίληψις (ἐν τῷ ὑπ' αὐτοῦ τὸ πρῶτον συσταθέντι Πατριαρχικῷ τυπογραφείῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως)· ὁμοίως ἔγραψε καὶ ἐξέδωκε παράφρασιν εἰς τὴν κοινοτέραν γλῶσσαν τῶν εἰς τὴν Ἑξαήμερον Ὁμιλιῶν τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, καὶ ἄλλα τινα ἐτι ἀνέκδοτα.

Λασκάρεως μέχρι τοῦ σημερινῦ μας φιλολόγε Κοραῆ, δὲν ἐξέλιπον ἐκ τῆς πολυπαθεστάτης Ἑλλάδος ἄνδρες τῆς προγονικῆς γλώσσης ἐγκρατεῖς, συγγράφοντες εἰς αὐτὴν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ἀκριβῶς καὶ διορθωμένως. Τοιστοτρόπως καὶ μετὰ τὴν ἅλωσιν τὸ τάγμα τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος λογίων καὶ Διδασκάλων, ὁμῦ μὲ τὸ σύσημα τῶν Κληρικῶν, καὶ τῶν κατὰ τόπυς εὐπατριδῶν καὶ ἰδίως τῶν Βυζαντινῶν ἀξιωματικῶν καὶ πολιτικῶν μας (α), διεφύλαξαν ἀδιάκοπον τριῶν περίπου χιλιάδων ἐτῶν Ἑλληνικῆς παιδείας συνέχειαν καὶ ποικίλην τοῦ ἀνθρωπίνυ νοὸς ἰσορίαν, μεταδίδοντες ἀλληλοδιαδόχως, ἄσβεσον λαμπάδα, τῆς προγονικῆς γλώσσης τὴν σπυδὴν ὁμοῦ μὲ τὴν ἰθαγενῆ καὶ γνησίαν αὐτῆς ἐκφώνησιν.

Θ) Ἡ πατρῴα τῆς γλώσσης ἀπαγγελία διεσῴθη μάλισα εἰς τὴν θεόκτισον καὶ σῳζικὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ γένυς Κιβωτὸν, τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν μας. Αἱ συγχρόνως μὲ τῶν Ἱεροσολύμων τὴν Ἐκκλησίαν εἴς τε τὴν Ἀντιόχειαν (ὅπυ πρᾶτον ὠνομάσθησαν οἱ μαθηταὶ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ) (β), καὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ Μακεδονίαν καὶ Πελοπόννησον καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας συσαθεῖσαι πρῶται τῶν πισῶν Ἑλλήνων Ἐκκλησίαι ἔψαλλον τὺς ὕμνυς τῶν ἱερῶν

(α) Τάτων ἀρκεῖ νὰ μνημονεύσω μόνον τὺς δύω Μαυροκορδάτυς, Ἀλέξανδρον τὸν ἐξ Ἀπορρήτων καὶ τὸν υἱὸν αὐτῦ Νικόλαον, Οὐγκροβλαχίας ἡγεμόνα· τῦ πρώτυ ἔχομεν ἐκδεδομένα τὰ Ἰδιαικά, κτλ. τῦ δὲ δευτέρυ τὸ περὶ Καθηκόντων, καὶ τὸ γλαφυρώτατον, Φιλοθέυ Πάρεργα, καὶ ἄλλα γνωσότατα συντάγματα.

(β) Πράξ. ια, 26.

τελετῶν, καὶ τὰς Γραφὰς ἀνεγίνωσκον, καὶ ἐκήρυττον τοῦ Εὐαγγελίου τὸ κήρυγμα κατὰ τὴν τότε κοινῶς ἐπικρατοῦσαν τῆς Ἑλληνικῆς φωνῆς προφοράν. Αὕτη δὲ ἦτο ἠθικῶς ἀδύνατον νὰ πάθῃ κἀμμίαν μεταβολὴν ἀπὸ τοὺς ἐφεξῆς διαδόχους τῶν πρώτων ἐκείνων χριστιανῶν. Αἱ λέξεις εἰς τὰς γλώσσας τῶν ἀνθρώπων συνακμάζουσιν ὁμοῦ μὲ τὰς ἐν ταῖς ψυχαῖς τετυπωμένας καθαρὰς τῶν πραγμάτων ἐννοίας· καὶ ἡ ῥιζωθεῖσα λοιπὸν εἰς τῶν πιστῶν Ἑλλήνων τὰς καρδίας εὐσέβεια συνεκράτησεν εἰς τὰ στόματά των καὶ ἐπαγίωσεν ἀμετάβλητον καὶ τῶν ἐξιδιασμένων αὐτῆς λέξεων τὴν ἀπαγγελίαν, ὁποίαν τὴν παρέλαβον ἐξ ἀρχῆς ἀπ' αὐτοὺς τοὺς πρώτους τῆς Πίστεως ἱεροκήρυκας καὶ ἱεροφάντας. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἐδίδαξε τοὺς Ἀρειοπαγίτας ἀναμφιβόλως εἰς τὴν γλῶσσάν των κατὰ τὴν φυσικὴν αὐτῆς προφοράν· διότι ἄλλως οὔτ' ἐκεῖνοι τὸν ἐκαταλάμβανον, οὔτ' αὐτὸς πάλιν ἤθελε παραγγέλλει τόσον ἐπιμόνως πρὸς τοὺς ἐν Κορίνθῳ μαθητὰς τῆς γλώσσης τὴν σαφήνειαν, καὶ λόγον εὔσημον, ἵνα ἡ Ἐκκλησία οἰκοδομὴν λάβῃ (α). Ὅσον ἂν ἦτο ὁ Ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν ἰδιώτης τῷ λόγῳ (ὡς ὠνόμαζεν ἑαυτὸν μετριοφρονέσατα, γράφων πρὸς τοὺς ἐπὶ σοφίᾳ καυχωμένους Κορινθίους, Β, ια, 9· καὶ ι, 10), τουτέστιν ἄκομψος καὶ ἁπλοϊκὸς, τὴν ἰδιωτικὴν καὶ κοινὴν διάλεκτον λαλῶν, ἀλλ' ὅμως ἐγνώριζεν ἐξάπαντος τὴν δύναμιν τῆς φωνῆς (Α. Κορινθ. ιδ, 11), τὴν ὁποίαν καὶ ἤκουε καὶ ἐλάλει κατὰ τὴν ἐθνικὴν ἐκφώνησιν τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τόνων τῆς προσῳδίας· καὶ λόγον

(α) Α, Κορινθ. ιδ, 5—33.

εἶχεν εὔσημον καὶ σαφῆ, μὲ τὸν ὁποῖον ἐκλόνησε τοὺς σοφοὺς Ἀρειοπαγίτας (ὁποῖον κάλλος ἔχει τὸ προοίμιον τῆς πρὸς αὐτὲς ἁπλοϊκῆς δημηγορίας τε!). Καὶ ὁ Εὐαγγελιστὴς Λεκᾶς, Ἀντιοχεὺς τὴν πατρίδα, καὶ οἱ λοιποὶ Ἀπόστολοι, ὅσοι συνέγραψαν καὶ ἐκήρυξαν ἰδίως Ἑλληνιστὶ, καὶ οἱ τέτων μαθηταὶ καὶ συνέμποροι, καὶ Ἑλληνισαὶ καὶ Ἕλληνες, ὡς ὁ ἱερὸς Τιμόθεος καὶ ὁ Σμύρνης Πολύκαρπος καὶ ὁ Ἀρειοπαγίτης Διονύσιος, καὶ οἱ λοιποὶ τῆς Ἐκκλησίας πρῶτοι Διδάσκαλοι καὶ ἱερεῖς καὶ κατηχηταὶ παρέδωκαν εἰς τοὺς ἀκροατάς των, καὶ οὗτοι πάλιν εἰς τοὺς διαδόχες των τὴν τῆς εὐσεβείας διδασκαλίαν ὁμῦ καὶ τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς προφοράν. Χωρὶς δὲ τῶν κατὰ μέρος ἱερῶν συγγραφέων καὶ ὑμνῳδῶν τῆς Ἐκκλησίας μας, καὶ αἱ Σύνοδοι, αἱ Οἰκουμενικαὶ καὶ τοπικαὶ, κατέγραφον εἰς κυπαρισσίνας μνήμας, καὶ πλάκας ἀδαμαντίνας, τὰ δόγματα τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ τοὺς ὅρες καὶ κανόνας, τῆς Ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας μετὰ τῆς γνησίας ἐκφωνήσεως αὐτῶν. Δὲν μνημονεύω τὰς ἄλλας τὰς καθ' ἡμέραν ἱερὰς προσευχὰς καὶ τῶν μυσαγωγικῶν τελετῶν μας τοὺς ὕμνες (τῶν ὁποίων ἔχομεν ἐκ παίδων ἔναυλον τὴν ἀκοὴν καὶ πάντοτε πρόχειρον τὴν ἀπαγγελίαν)· αὐτὸ καὶ μόνον τὸ καθ' ἑκάσην ἀδιακόπως ὑπὸ παντὸς ὀρθοδόξε Ἕλληνος προφερόμενον Ἅγιον Σύμβολον ἔχει καταγεγραμμένην εἰς τὰς ψυχὰς καὶ τὰς γλώσσας ὅλε τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους σύμφωνον καὶ ὁμότονον ἁπανταχοῦ τὴν τῆς Πίσεως ὁμολογίαν, καὶ ἑπομένως ὁμοφώνους καὶ ὁμοφθόγγες ὅλας τὰς μὲ ταύτην κοινὰς τῆς γλώσσης φωνάς. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἄγραφος Ἀποσολικὴ παράδοσις διετήρησεν ἄθικτον

τὴν ἁγιότητα τῶν εἰς ἡμᾶς παραδεδομένων πραγμάτων μετὰ τῶν ὀνομασιῶν των. Πρόσθες εἰς ταῦτα καὶ τῶν ἀπ' αὐτὰς ἀκόμη τὰς ἀρχὰς τῆς χρισιανικῆς διδασκαλίας ἀναδοθεισῶν ποικίλων αἱρέσεων τὸν ἐσμὸν, καὶ τὸν βαρὺν καὶ συχνὸν παρὰ τῶν ἐθνικῶν κατὰ τῆς Ἐκκλησίας διωγμὸν, ὅσις, ὅσον ἐκράτυνε τὲς Ἕλληνας εἰς τὴν πέτραν τῆς Πίςεως, τόσον ἐσόμονε καὶ παρώξυνεν ἀκάματον τὴν προσοχὴν των εἰς τὴν ἀκριβεςάτην καὶ τῆς ἁπλεςάτης δογματικῆς λέξεως προσῳδίαν καὶ γραφὴν καὶ ἀπαγγελίαν (α). Οὕτως οἱ Ἕλληνες διέμειναν διὰ παντὸς ςαθεροὶ καὶ εἰς τῆς πατρῴας εὐσεβείας τὰ δόγματα καὶ εἰς τὴν ἁγιότητα τῆς λεκτικῆς αὐτῶν ὀρθότητος· καὶ ἔτε ἀπὸ τὰς περὶ τὴν Πίςιν τυραννικὰς καταδρομὰς ἢ τὰς παρὰ τῶν σχισμάτων σκευωρίας ἐνικήθησαν, ἔτ' ἀπὸ τὰς περὶ τὴν προφορὰν τῆς πατροπαραδότε γλώσσης ξενικὰς καινοτομίας ἐταράχθησαν. Πολυπαθεῖς καὶ γενναῖοι δοξάζεσι τὸν θεὸν ἁπανταχῆ ταὐτοφώνως καὶ ὁμοτόνως κατὰ τὰ πάτρια δόγματα καὶ ἔθιμα. Εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἀσίαν, εἰς πᾶσαν χώραν τῆς οἰκεμένης πρὸς ἀνατολὰς καὶ δυσμὰς καὶ νότον καὶ βορρᾶν, ὅπε ὑπάρχει Γραικικὴ Ἐκκλησία, μὲ τὴν αὐτὴν προφορὰν καὶ προσῳδίαν ἀπαραλλάκτως ἐκφωνῆνται ὑπό τε τῶν ἰδιωτῶν καὶ τῶν πεπαιδευμένων ἁπάντων αἱ

(α) Γνωσὸν εἰς τὲς σπεδασὰς τῆς Ἐκκλησιασικῆς ἱςορίας εἶναι τὸ τὸ Ἀρείε ὁμοιέσιον, καὶ τὸ καινοφωνία (ἀντὶ ὁμοέσιον καὶ κενοφωνία), καὶ ἄλλα τοιαῦτα σοφίσματα τῶν αἱρετικῶν ὡς ἐκ τῆς ὁμοιοφωνίας τῶν λέξεων πλαττόμενα, τὰ ὁποῖα διέλυον οἱ τῆς ὀρθοδοξίας ὑπέρμαχοι (βλ. καὶ ὄπισθ. σελ. 259).

προσευχαί. Καὶ αὐτὴ ἡ τῶν ἔξω τῆς Ἑλλάδος ἁγίων τόπων, τοῦ Σινᾶ καὶ τῆς Ἱερουσαλὴμ, πολυχρόνιος αἰχμαλωσία δὲν ἠμπόρεσεν ἐν μέσῳ τοῦ λυσσῶντος Ἀραβισμῦ νὰ μεταβάλῃ μηδὲ μίαν κεραίαν τῆς Ἑλληνικῆς προφορᾶς. Οὕτως ἡ Εὐσέβεια δύναται νὰ φυλάττῃ σῶα καὶ ἀκέραια τῶν ἅπαξ εἰς αὐτὴν ἀφοσιωθέντων λογικῶν ἀναθημάτων τὰ κυριώτατα. Ναοὶ καὶ Σχολαὶ καὶ βιβλιοθῆκαι γίνονται πυρὸς ἢ χειρὸς ἐχθρῶν παρανάλωμα, πόλεις καὶ βασιλεῖαι κατασρέφονται ἐκ θεμελίων, τέχναι καὶ ἐπιςῆμαι παρακμάζουσι καὶ παντάπασιν ἀφανίζονται· ἀλλ' ἡ ἱερὰ γλῶσσα (ἐφ' ὅσον ζῇ καὶ διαμένει πιςὸν καὶ ἀμιγὲς τὸ λαλοῦν αὐτὴν ἔθνος), διατηρεῖται ἄθικτος καὶ ἀκήρατος ἐν μέσῳ τῆς ἐλευθέρας καὶ ὑψηλῆς τῶν θείων ἐννοιῶν πολιτείας, διασῴζουσα τὸν χαρακτῆρα τῆς ἀφθαρσίας τοῦ αἰωνίου Ὄντος, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν ἀληθινὴν λατρείαν εἶναι διὰ παντὸς ἀφιερωμένη. Καὶ αὐτὴ ἡ Λυτικὴ Ἐκκλησία, ὁμοῦ μὲ τὰς περὶ αὐτὴν τῶν τερατομόρφων Ἑνωτῶν (Οὐνιτῶν), προφέρει καθ' ἡμᾶς πολλὰς λέξεις ἡμετέρας Ἐκκλησιαςικὰς, ὅσας διεφύλαξε καὶ μετὰ τὸ σχίσμα, οἷον τὰ, Liturgia, καὶ Evangelium, καὶ ἄλλα, καὶ αὐτὸ τὸ Kyrie eléison· — Ἀλλὰ τοῦτο (λέγουσιν) ὁ Ἔρασμος ἐδίδαξε νὰ ἐκφωνῆται Κύριε ἐλέεζον! — Καὶ τί τὸ ἐκ τούτου δεινόν; ὁ Ἔρασμος, ἀξιότιμος ἄλλως διά τε τὴν πολυμάθειαν καὶ τὸ χάριεν τοῦ ἤθους καὶ γλαφυρὸν, ἦτον ὅμως κἄποτε καὶ προαλέξερος εἰς τὰς κρίσεις του. Μὲ τὴν αὐτὴν τόλμην ἐκαινοτόμησε τὰς περὶ τῆς Ἑλληνικῆς προφορᾶς νεωτερισμοὺς, μὲ τὴν ὁποίαν ἐκανόνισε καὶ πολλὰς ἁγίας εἰς τὸ μηνολόγιον τῆς φαντασίας του. Ἢ δὲν ἐδογμάτισεν εἰς τὸ Θρησκευτικὸν

ἐπιγραφόμενον Συμπόσιον (α), ὅτι πάντες οἱ ἔνδοξοι τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ῥώμης ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς ἦσαν πνευματέμφοροι καὶ πλήρεις πάσης ἁγιότητος; Τόσον ὑπερέβη τὰ μέτρα τῆς εὐλαβείας ὁ πρὸς τοὺς σεβασμίους καὶ σοφὲς ἐκείνας ἄνδρας θρησκευτικὸς ἐνθουσιασμός τε, ὥςε δὲν ὤκνησε καὶ νὰ ἐπιφωνήσῃ· „Sancte Socrates ora pro nobis.“

1) Ἡ καθολικότης, τέλος, τῆς ἡμετέρας προφορᾶς ἀποδεικνύει τὴν γνησιότητά της ἀναντίῤῥητον. Διὰ ὅλε τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνες ἡ αὐτὴ πανταχοῦ ἐπικρατεῖ τῶν γραμμάτων ἀπαγγελία καὶ προσῳδία τῶν φωνῶν. Ἡ αὐτὴ ἐπεκράτει καὶ εἰς Ἑλλην τῆς Εὐρώπην πρὸ τοῦ Ἐράσμου, καθὼς καὶ αὐτοὶ οἱ ὀπαδοί του ὡμολόγησαν, πλάνην ταύτην ὀνομάσαντες οἰκουμενικὴν (βλ. σελ. 490). Μόνος ὁ Μέκερχος ἀπέδωκε γελοίως τὴν αἰτίαν τῆς τάχα διεφθαρμένης προφορᾶς μας εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Τέρκων ἅλωσιν τῆς Ἑλλάδος! Καὶ ὅμως εἰς ὅλας τὰς γλώσσας τῶν Εὐρωπαίων καὶ Ἀσιανῶν ἐθνῶν (ὅσα πολλοὺς αἰῶνας πρὸ τῆς ἁλώσεως εἶχον πρὸς τοὺς Ἕλληνας συναλλαγὰς καὶ ἐπιμιξίαν), εὑρίσκονται λέξεις Ἑλληνικαὶ σῴζεσαι καὶ νῦν εἰσέτι παρ' αὐτοῖς, αἱ πλεῖσαι, τὴν καθ' ἡμᾶς ἀπαγγελίαν. Ὁμοίως καὶ τὰ νῦν κατὰ τὴν Καλαβρίαν λαλέμενα Γραικικά, καὶ λέξεις ἰδιαίτεραι, ἄλλαι τε καὶ γεωγραφικαί, συνήθεις εἰς ἄλλας χώρας τῆς Ἰταλίας καὶ νήσες, οἷον εἰς τὴν Σικελίαν καὶ τὴν Κύρνον, λείψανα τῆς πάλαι κατ' αὐτὰς λαλεμένης διαλέκτε τῶν ἐξοικισθέντων Ἑλλήνων· καὶ ταῦτα μὲν τὰ παλαιότερα. Περὶ δὲ τῆς ἁλώσεως τὰς παραμονὰς (τῷ 1420) ὁ Ἰταλὸς Φίλελφος ὁμῶ

(α) Convivium Religiosum.

μετ' ἄλλων συμπολιτῶν τε διδαχθεὶς τὴν γλῶσσαν τὴν Ἑλληνικὴν εἰς τὴν Κωνσαντινούπολιν κατὰ τὴν ἡμετέραν προφορὰν, τόσον ὑπὸ τῆς ἁρμονίας της κατεγοητεύθη, ὥςε ἐνόμισεν ὅτι εὕρηκεν εἰς τῶν τότε πεπαιδευμένων Βυζαντίων καὶ αὐτῶν δὲ τῶν εὐγενεςέρων γυναικῶν τὰ ςόματα καθαρὰν τὴν γλῶσσαν τοῦ Πλάτωνος καὶ Ἀριςοφάνες (α). Τὴν αὐτὴν προφορὰν ὁμῶ μὲ τῆς Ἑλληνικῆς σοφίας τὰ φῶτα μετέδωκαν καὶ εἰς τοὺς ἄλλες Εὐρωπαίες οἱ κατὰ τοὺς χρόνους τῶν τριῶν, τῶν τελευταίων μάλιςα Καισάρων, καὶ εὐθὺς μετὰ τὴν ἅλωσιν ἐξοικισθέντες τῆς Ἑλλάδος Ἕλληνες. Ἐκεῖνοι τοῦ Στίλπωνος οἱ ἀπόγονοι, φέροντες, ὡς οὗτος, μεθ' ἑαυτῶν ἀλαφυραγώγητον τῆς παιδείας καὶ τῶν λόγων τὸν θησαυρὸν ὁμῶ μὲ τὸ χρυσοῦν κλειδίον τῆς καθαρᾶς καὶ γνησίας ἀπαγγελίας, τὸν διέσπειρον ἀφθόνως εἰς ὅλην τὴν Δυτικὴν καὶ τὴν Βορρειοτέραν Εὐρώπην· οἱ Βησσαρίωνες καὶ Πλήθωνες καὶ Ἀργυρόπωλοι καὶ Χαλκοκονδύλαι καὶ Χρυσολωραῖ καὶ Λασκάρεις εἰς τὴν Ἰταλίαν· οἱ Σπαρτιάται Ἑρμώνυμοι καὶ οἱ Κάλλιςοι εἰς τὴν Γαλλίαν, καὶ εἰς τὴν Βασίλειαν τῆς Ἑλβετίας ὁ Κοντοβλακᾶς Ἀνδρόνικὸς, ὅςις (κατὰ τὸ 1474) ἐχρημάτισε διδάσκαλος καὶ τῶ σοφῶ Ῥαϋχλίνῳ, τῶ Καπνίωνος μεθερμηνευθέντος Ἑλληνικώτερον (β). Οὗτος

(α) Hodius de Græc. illustr. Libr. I, pag. 158.

(β) Ἐκ τῦ Rauch, ὁ καπνὸς, Γερμανιςὶ· ὅθεν Rauchlin. Οὕτω καὶ ὁ τῦ Ῥαϋχλίνῳ μὲν ἀνεψιὸς φίλος δὲ καὶ τῦ Λεθήρῳ, περίφημος σοφὸς καὶ διδάσκαλος τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας εἰς Βιττεμβέργην, μετωνομάσθη Μελάγχθων, ἐξελληνίσας τὸ τραχὺ τοῦ Γερμανικοῦ τε ἐπωνυμίε Schwartserde. Τόσον ἠγάπων τὴν

δὲ ὁ σεβάσμιος καὶ πολυμαθέστατος ἀνὴρ τιμᾶται μὲν δικαίως ὑπὸ τῶν σοφῶν Γερμανῶν ὡς πρῶτος τῆς Ἑλληνικῆς καὶ πάσης τῆς Ἀνατολικῆς φιλολογίας θεμελιωτὴς εἰς ὅλην τὴν Γερμανίαν, ὑπῆρχε δὲ καὶ ὡς Ἑλληνιστὴς πολὺ παρὰ τὸν Ἔρασμον σοφώτερος. Ὅθεν καὶ ὁ μακαρίτης Ἀργυρόπωλος, ἔτι ζῶν εἰς Ῥώμην, ἀκέσας τὰς εἰς τὴν Ἑλληνικὴν σοφίαν μεγάλας αὐτοῦ προόδους, „Τοιγαροῦν (ἀνέκραξεν ὑπὸ χαρᾶς μεμιγμένης μετὰ κατανύξεως καὶ πόνου πατριωτικοῦ) τοιγαροῦν καὶ τὰς Ἄλπεις, ἡμῶν ἐξοικισθέντων, ὑπερέπτη ἡ Ἑλλάς“! (α). Ἀπὸ δὲ τοῦ σοφοῦ Ῥαυχλίνου, ὡς μάλιστα καλλιεργήσαντος εἰς τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας τὰ σωτήρια σπέρματα, παρωνομάσθη Ῥαϋχλίνειος ἢ καὶ μέχρι σήμερον εἰς τὴν Εὐρώπην ἄχραντος ἐπικρατοῦσα καὶ ἀνόθευτος Ἑλληνικὴ προφορά, ἀντιδιεξαλμένως πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ Ἐράσμου καὶ τῶν τότε ὀπαδῶν ὕστερον καινοτομηθεῖσαν. Καὶ τὰ μὲν ἔξω τῆς Ἑλλάδος τοιαῦτα. Κατ᾽ αὐτὴν δὲ τὴν ἀρχαίαν πατρίδα τῶν Μουσῶν δὲν ὑπάρχει τόπος ὅπου λαλεῖται,

---

εὐφωνίαν τῶν Ἑλληνίδων Μουσῶν οἱ τότων παλαιόθεν καὶ τώρα μάλιστα διάπυροι ἐρασταὶ Γερμανοί! Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Ἔρασμος προσέλαβεν ἴσως καὶ ταύτην τὴν Ἑλληνικὴν ὀνομασίαν ὡς συνώνυμον τῆς Λατινικῆς αὐτοῦ προσηγορίας Desiderandus (ὡς τὸ καθ᾽ ἡμᾶς Ποθητὸς καὶ Ποθεινὸς=Ἔρασος).

(α) Τοιαῦτά τινα σχεδὸν ἐξεφώνησε καὶ ὁ Ῥόδιος Ἀπολλώνιος· ὕστις ἀκέσας εἰς τὴν Ῥόδον Ἑλληνιστὶ τὸν Κικέρωνα ῥητορικὴν μελέτην μελετήσαντα· „Σὲ μέν (εἶπεν ὑπὸ πατριωτικῆς ἀλλ᾽ ἀφθόνου φιλοτιμίας)· Σὲ μὲν ὦ Κικέρων, ἐπαινῶ καὶ θαυμάζω· τῆς δ᾽ Ἑλλάδος οἰκτείρω τὴν τύχην, ὁρῶν, ἃ μόνα τῶν καλῶν ἡμῖν ὑπελείπετο, καὶ ταῦτα Ῥωμαίοις διὰ σοῦ προσγενόμενα, παιδείαν τε καὶ λόγον·“ (Πλούτ. Κικέρ. § δ).

ἢ ἐλαλήθη πώποτε, παρηλλαγμένη κατὰ τοὺς φθόγγους τῶν γραμμάτων ἡ Ἑλληνικὴ φωνή. πανταχῆ τὸ Πανελλήνιον προφέρει τὴν γλῶσσαν τὴν πατρῴαν κατὰ προφορὰν ὁμόφθογγον μὲν πρὸς ἑαυτὴν καὶ ἀπαράλλακτον, ταὐτόφωνον δ' ἐπ' ἀκριβὲς καὶ μὲ τὴν Ἐκκλησιαστικήν· ἡ δ' ἐκ τῶν ποικίλων περιστατικῶν ἀλλοίωσις καὶ κατ' εἶδος μεταβολὴ τῆς λαλεμένης διαλέκτου δὲν ἐπροξένησεν οὐδεμίαν περὶ τὰ στοιχεῖα καὶ τὲς τόνες διαφθοράν. Πολλαὶ τῆς Ἑλλάδος αἱ παλαιόθεν ἐπιγενόμεναι τύχαι· πολλοὶ ταύτην κατέδραμον ἐχθροί. Μετὰ τοὺς πράτως ἐπὶ τῆς ἀκμῆς της εἰσβαλόντας καὶ συντριβέντας Πέρσας καὶ Γαλάτας, πολλὰ καὶ ἄλλα ἄγρια ἔθνη, ἀναφυέντα ὡς σπαρτοὶ Γίγαντες, κατεπάτησαν ὕστερον τὸ ἱερὸν ἔδαφος τῆς ἤδη νοσούσης καὶ ἐξησθενημένης πατρίδος τῶν Ἡρώων καὶ τῶν Σοφῶν· ἀφήρπασαν τὴν ἐλευθερίαν της οἱ Ῥωμαῖοι· τὴν ἐδυνάσευσαν οἱ Σταυροφόροι Φράγγοι καὶ οἱ Ἰταλοὶ καὶ Γενεήνσιοι καὶ οἱ Βενετοί· τὴν κατέτρεξαν Γότθοι καὶ Σλάβονες καὶ Σέρβοι καὶ Βέλγαροι καὶ Ἰλλυροὶ καὶ Βλάχοι καὶ Ἀλβανοί· τὴν ἐλεηλάτησαν Πέρσαι πάλιν καὶ Σκύθαι ἢ Τάταροι καὶ Χαζάροι καὶ Πατσινάκοι καὶ Ἄραβες καὶ Σαρακηνοί· καὶ, τέλος, οἱ σκληροὶ Τοῦρκοι τὴν κατετραυμάτισαν, καὶ τὴν ὑπεζύγωσαν εἰς τὸν σιδηροῦν τῆς ὠμοτάτης τυραννίας των ζυγόν· κατέκαυσαν τὰς βιβλιοθήκας της, κατηδάφισαν τὰ Μουσεῖα καὶ τοὺς ναούς της, κατέσκαψαν τὰς λαμπρὰς οἰκοδομάς της, ἐφυγάδευσαν τὰς πλείσας τέχνας καὶ ἐπιστήμας της, κατεσκελέτευσαν τὴν παιδείαν της, κατεπτώχυναν καὶ ἐσμίκρυναν τὸ πλῆθος τῶν κατοίκων της, ἠρήμωσαν ἢ μετέβαλον εἰς βάλτες καὶ χέρσες τὰς καλλίστας χώρας της·

„Φεῦ γῆς ἀκάρπως κἀθέως ἐφθαρμένης!“

Τέσσαρας σχεδὸν αἰῶνας ὁλοκλήρους (καὶ πόσον μακρούς!) ἐδυνάσευσαν ἔτοι οἱ βάρβαροι τὴν Ἑλλάδα· καὶ τώρα κακοὶ κακῶς ἐξ αὐτῆς διωκόμενοι, κἀνὲν ἄλλο μνημεῖον τῆς πολυχρονίου δυναστείας των δὲν ἀφίνουσιν εἰς αὐτὴν, εἰ μὴ σωροὺς ἐρειπίων καὶ τοὺς τάφους τῶν ὁποίων ἔσφαξαν πατέρων μας! Ἀλλ' οὔτε τούτων αἱ κληρόταται κακουργίαι, οὔτε τῶν ἄλλων τῶν προτέρων ἐθνῶν αἱ πολυειδεῖς ἐπήρειαι δὲν ἴσχυσαν νὰ σβέσωσιν εἰς τὰς καρδίας τῶν πολυπαθῶν Ἑλλήνων τὸ πῦρ τῆ πατριωτισμῷ! ὄχις, καὶ δεινῶς βασανιζομένους, καὶ τί κακὸν μὴ πάσχοντας; τοὺς ἐκράτει ὅμως ἀσφαλῶς προσηλωμένους εἰς τὴν γῆν καὶ τὴν γλῶσσαν τῶν προπατόρων των. Εἰς ἄλλας χώρας τῆς οἰκουμένης, εὐδαίμονας καὶ μεγάλας, ὀλίγα ἀλλόφυλλα ἔθνη, ἢ καὶ μόνον ἕν, εἰσβαλόντα πολεμικῶς ἴσχυσαν νὰ ἐξαλείψωσι καὶ τὴν φωνὴν καὶ αὐτὸ τὸ ἐθνικὸν ὄνομα τῶν ἰθαγενῶν λαῶν· ἀρκεῖ καὶ μόνον τῶν ὑπερηφάνων Λατίνων τὸ παράδειγμα (διὰ ν' ἀφήσω ἄλλα πολλὰ καὶ παλαιὰ καὶ νεώτερα) πρὸς ἀπόδειξιν· τοῦ δὲ χαρακτῆρος τῶν υἱῶν τῆς Ἑλλάδος ἡ ςαθερότης εἶναι μοναδικὸν παράδειγμα εἰς τὴν ἱςορίαν. Οὐδεμία δυςυχία δὲν ἠδυνήθη νὰ τοὺς κάμῃ νὰ λησμονήσωσι τὰ ἔθιμα καὶ ἤθη καὶ τὸν προφορικὸν λόγον τῶν πατέρων των. Ἐθέρισεν ὁ Τοῦρκος τὰς γλώσσας τῶν γονέων καὶ τῶν νέων εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ πολλαχοῦ τῆς Ἀσίας, ἀφήσας μόνα τὰ βρέφη, ὥςε νὰ μάθωσι νὰ λαλῶσιν ὄχι πλέον τὴν πάτριον φωνὴν ἀλλὰ τὴν βάρβαρον. Ἀλλ' ὅμως καὶ εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ εἰς τὴν Ἀσίαν, καὶ μάλιςα τὴν παραθαλάσσιον, πάλιν ἡ Ἑλληνικὴ διάλεκτος ἀνθεῖ·

διετήρησε δὲ τὴν γλῶσσαν ἀκριβῶς ἡ Ἐκκλησία· καὶ ἂν εἰς τὰς ἐνδοτέρας χώρας τῆς Ἀνατολῆς λαλῆσιν ἐξ ἀνάγκης Τερκισὶ καὶ πολλοὶ τῶν χρισιανῶν, εἰς ἄλλας ὅμως πάλιν πόλεις Ἀσιανὰς (ὡς εἰς τὴν Σινώπην καὶ Τραπεζῆντα, κτλ.) ἠναγκάσθησαν καὶ αὐτοὶ οἱ Τοῦρκοι νὰ Ἑλληνίζωσιν· ὁμοίως καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ εἰς τὴν Κρήτην καὶ εἰς τὰ Ἰωάννινα καὶ ἀλλαχοῦ πολλαχοῦ. Τούτων δὲ πάλιν τῶν χωρῶν ἡ προφορὰ εἶναι ἡ αὐτὴ καὶ ἡ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος, καὶ τῶν τόπων ἐκείνων ὅπου δὲν ἐπάτησαν οὐδέποτε Τέρκων ὀλέθριοι πόδες, λέγω δὲ τῶν ἐπὶ τῶν Λευκῶν τῆς Κρήτης ὀρέων κατοικημένων Σφακεανῶν, καὶ τῶν ἐπὶ τοῦ Ταινάρου Λακώνων (τῶν Μανεατῶν), καὶ τῶν τῆς Ἠπείρου Σουλιωτῶν. Πρόσθες εἰς ταῦτα καὶ τὴν ὑπὸ χρισιανικὰς Διοικήσεις ἐλευθέραν Ὀθωμανικῆ ζυγοῦ διαμείνασαν Ἑπτάνησον· καὶ τὰς πλείσας νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους, φόρου μὲν ὑποτελεῖς, οὐδέποτε δὲ κατοικημένας ὑπὸ Τούρκων καὶ ἄλλων ἀλλοφύλων ἐθνῶν· ὁμοίως καὶ πάμπολλα χωρία τῆς ςερρᾶς Ἑλλάδος καὶ μάλισα τὰ ὀρεινότερα, οἷον τὰ πλεῖσα τῶν κατὰ τὴν Ἀκαρνανίαν καὶ Αἰτωλίαν, καὶ τῶν περὶ τὸν Ὄλυμπον καὶ τὴν Ὄσσαν καὶ τὸ Πήλιον καὶ τὴν Οἴτην καὶ τὴν Ὄθρυν (α) καὶ τὸν Πίνδον

(α) Ὁ καὶ ἡ Ὄθρυς, τὰ κοινότερον, βενὰ τῶν Ἀγράφων, ἢ τῆς Γέρας. Οἱ Κρῆτες ἔλεγον καθόλε πᾶν ὄρος ὄθρυν (Ἡσύχ.)· ἴσως ἐκ τῆ ὄρω (ὄθεν ὄρος) ὀρθὸς, αἰολικ. ὄρθυς, μεταθέσει ὄθρυς. ἢ μᾶλλον ἐκ τῆ ὄθω, ὄθομαι, συγγενῆς τῆ ὄσσω, ὄσσομαι (βλ. Ῥείμερ.)· ὅθεν φαίνεται καὶ ἡ Ὄσσα (ὡς, ὠπὴ, περιωπὴ), ἡ συνήθως Κίσσαβος [τὸ αὐτὸ καὶ τὸ παρὰ τοῖς Κρήταις Κίσσαμος). ἆρα ἐκ τῆ κίω = κύω (χίω, hisco) κίσσος, ὅθεν καὶ ἡ κίσσηρις, κτλ. (ὡς ἐκ τῆ κύω, κύω, κύσσαρος, κύτταρος) διὰ τὸ

καὶ τὸν Ελικῶνα καὶ τὸν Παρνασσόν (α). Οὕτως οἱ Ἕλληνες μεταξὺ τοσούτων καὶ τοιούτων βαρβαρικῶν ἐπιδρομῶν καὶ κατακλυσμῶν διέσωσαν ἀπανταχοῦ, κἂν ἀκαλλῆ καὶ πενιχρὰν, ἀλλ' ὅμως ἀναλλοίωτον τὴν φύσιν τῆς πατρῴας

κοῖλον τῶν γυάλων καὶ πολύπτυχον; ὡς ὁ Κιθαιρὼν καὶ ἡ Κυλλήνη;]· φαίνεται δὲ Κίσσαβος ἔκ τινος αὐτῆς ἀρχαίᾳ χωρίᾳ ἡ Ὄσσα ὠνομασμένη· ὡς καὶ ὁ Παρνασσὸς λέγεται κοινότερον καὶ Λυάκωρας, παρεφθαρμένως ἐκ τῆς Λυκωρείας, χώρας Δελφικῆς. Ἡ δὲ Ὄθρυς εἶναι κλὼν τῆ Πίνδῳ, ὡς καὶ ἄλλος τούτῳ, πλαγιώτερος, ἢ κοινότερον Ὀξεῖα ἢ Ὀξύα (ὡς πλήρης δένδρων ὀξυῶν· ὀξύαν δὲ κοινότερον λέγομεν καὶ τὴν φηγόν). Τούτων μάλιστα τῶν Θεσσαλικῶν ὀρέων καὶ τῆ Ὀλύμπῳ οἱ κάτοικοι, οἷον οἱ ἰδιαίτερον λεγόμενοι Ὀλυμπήσιοι, καὶ οἱ Χασιῶται, καὶ οἱ μᾶλλον πεδιάσιοι, οἱ πρὸς τὰς Γόννους καὶ τὰς Γόμφους (τὰς κοινότερον Σταγὰς, παρ' οἷς καὶ τὰ Μετέωρα) κατοικημένοι Καραγέννιδες σῴζουσιν εἰς τὴν διάλεκτόν των πολλὰ τῆς ἀρχαίας Θεσσαλικῆς ἰδιώματα.

(α) Εἰς ταῦτα τὰ ὄρη (ὡς καὶ εἰς τὴν Κυλλήνην καὶ τὸ Κρόνιον τῆς Πελοποννήσου) πολλοὶ τῶν γενναιοτέρων Ἑλλήνων κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἅλωσιν τῆς Ἑλλάδος καταφυγόντες διέσωσαν διὰ τέλους τὴν πατρῴαν ἐλευθερίαν, ἀδέλωτοι διαμείναντες, ὡς καὶ Γεώργιος ὁ Καστριώτης, ὁ καὶ ἄλλως Σκενδέρπεγις (ὅσις ὑπερασπίσθη καὶ τὴν εἰς τόπον ὀχυρὸν τειχισμένην αὐτοῦ πατρίδα). Ἐκ τούτων διέμειναν αἱ παλαιαὶ οἰκογένειαι τῶν Καπιτανίων μας, ἢ ὁπλιταρχῶν, οἵτινες μετὰ τῶν γενναίων παλληκαρίων των ἠνδραγάθησαν πολλάκις καὶ εἰς τὸν παρόντα τῆς Ἑλλάδος ἀγῶνα. Καὶ τούτων μὲν τὰ κατορθώματα, καὶ τὰ τωρινὰ καὶ τὰ δι' ὅλης τῆς Τουρκικῆς τυραννίας διαπραχθέντα, τὰ παλαιότερα, θέλει καταγράψει λεπτομερῶς ἡ Ἑλληνικὴ ἱστορία. Μαρτυροῦσι δὲ τὸ Ἑλληνικὸν αὐτῶν φρόνημα καὶ τὰ ἡρωϊκά των ᾄσματα, ἢ τραγούδια, τὰ ὁποῖα ἐψάλλον ἔκπαλαι εἰς τὰ ὄρη μὲ ψυχὴν καὶ γλῶσσαν καὶ προφορὰν Ἑλληνικὴν, κρέοντες τὴν λύραν καὶ ἀείδοντες κλέα ἀνδρῶν, ἂν καὶ ἁπλοϊκώτερον, ἀλλ' ὅμως ἐπίσης ἀρεϊκάτοχοι καὶ ἐνθουσιῶντες, ὡς ὁ παλαιὸς συγγενὴς των Θυμολέων

αὐτῶν γλώσσης μετὰ τῆς γνησίας ἐκφωνήσεως τῶν στοιχείων. Καθὼς πηγὴ πολύκρουνος, δαψιλῆ προχέουσα ῥεῖθρα καὶ γλυκερὰ καὶ λαμπρὰ, σμικρύνει ἔπειτα πολλάκις δι' ἀβροχίαν, ἢ σεισμῶν βρασμὸν καὶ ταραχῶν παντοίων ἀπιφορὰν, καὶ ῥέει τὸ νᾶμά της ὀλίγον καὶ ἀσθενὲς καὶ μὲ φρύγανά τινα καὶ ξυλάρια ἐπιπλέοντα μεμιγμένον, ὑπὸ ζάλης ἀνέμων συμφορηθέντα, ἀλλ' ὅμως οὔτε τὴν ποιότητα μετέβαλε τῶν ὑδάτων της, οὔτε τὸν τερπνῶς κελαρύζοντα μορμυρυτόν της· παρομοίως καὶ ἡ νεωτέρα τῶν Ἑλλήνων διάλεκτος, κἂν ἐξειρώθη κατὰ μέρος τὴν πολλὴν καὶ παλαιὰν τῶν λέξεων καὶ φράσεων δαψίλειαν, κἂν ἀνεμίχθη καὶ μὲ φωνῶν ἀλλοφύλων ἐπιπολάζουσαν ὕλην, ἀλλ' ὅμως δὲν ἠλλοιώθη τὴν οὐσίαν, οὐδὲ τὸν φθόγγον τῶν στοιχείων της. Αἱ παντοῖαι συμφοραὶ τῆς Ἑλλάδος ἐξέρησαν μὲν τὰς Ἕλληνας πολλὰς πραγμάτων γνώσεις μετὰ τῶν ὀνομασιῶν των, εἰσήγαγον δ' εἰς τὴν γλῶσσάν των πλειοτέρας ἢ ὀλιγωτέρας κατὰ τόπες ξενοφωνίας, ἐσύγχυσαν δὲ πρὸς ἀλλήλας τὰς ἀρχαίας διαλέκτες καὶ τὰ κατὰ χώρας τέτων ἰδιώματα, ἠμαύρωσαν δὲ τὸ λαμπρὸν καὶ μεγαλοπρεπέστατον χρῶμα τοῦ χαρακτῆρος τῆς τῶν Ἑλλήνων μεγαληγορίας, ὅσις ἦτο ἀνάλογος μὲ τὴν μεγαλοφυΐαν καὶ σοφίαν των, ἀλλ' ὅμως δὲν διέλυσαν καὶ τὸ ὕφασμα καὶ πλέγμα, ἢ τοὺς στοιχειώδεις σήμονας τοῦ λόγε τοῦ Ἑλληνικε. Καὶ εἰς τὰς

Ἀχιλλεὺς (ἰλ. I, 189). Ἐξέδωκε δὲ καὶ ἤδη μέρος τέτων τῶν τραγεδίων ὁ φιλέλλην Γάλλος Φεριέλος μετὰ τῆς Γαλλικῆς μεταφράσεως, καὶ πάλιν μετὰ τῆς Ῥωσσικῆς ὁ κλεινὸς τε Ὁμήρε μεταφρασὴς Νικόλαος ὁ Γναίδηξ (Гнѣдичь).

μεγίστας τῆς πατρίδος ἀνάγκας οἱ Ἕλληνες ἐμάνθανον ἐκ παίδων καὶ ἐτύποναν εἰς τὰς ψυχάς των τὴν γλῶσσαν τῶν προγόνων των· πάντοτε εἰς τὴν διάνοιάν των (ἥτις εἶναι τῆς ψυχῆς πρὸς ἑαυτὴν ἄφωνος διάλογος) διενοοῦντο περὶ τῶν πραγμάτων Ἑλληνιστί· ἐδ' ἐσυλλογίσθησαν οὐδέποτε καθ' ἑαυτοὺς εἰς οὐδεμίαν διάλεκτον ἄλλην παρὰ τὴν Ἑλληνικήν· καὶ τὸν ἐκ τῆς διανοίας λοιπὸν προερχόμενον διὰ τοῦ στόματος, ὡς ῥεῦμα, μετὰ φθόγγου προφορικὸν αὐτῶν λόγον τὸν ἐξεφώνουν πάντοτε καθὼς τὸν ἐδιδάσκοντο παρὰ τῶν προγόνων των· ἐδ' ἦτο δυνατὸν νὰ λησμονήσωσι τὰς ἐσιώδεις ἀρχὰς τῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἐνετράφησαν καὶ συνέζησαν, πατρίου φωνῆς. Ὅσον ἂν ἀπέβη ξενὴ καὶ πενιχρὰ ἡ κοινῶς λαλουμένη γλῶσσά μας, δὲν ἔπαυσεν ὅμως ἀπὸ τοῦ νὰ ἦναι Ἑλληνικὴ καὶ κατὰ τὴν ὕλην καὶ κατὰ τὸ εἶδός της· Σῴζει δὲ καὶ τὰς πλείσας ἀπὸ τὰς ἀρχαίας αὐτῆς καλλονάς. Τόσας φράσεις ὁλοκλήρους τῶν παλαιῶν ἐνδόξων ποιητῶν καὶ συγγραφέων εὑρίσκεις εἰς αὐτὴν, τόσας ἰδιαιτέρας τῶν λέξεων σημασίας, τόσα πρωτότυπα ἢ παράγωγα ὀνόματα τῶν ὁποίων τὰ ἕτερα μόνον ἀπαντῶνται εἰς τοὺς σῳζομένους δοκίμους συγγραφεῖς, ὥστε ματαίως θέλεις ζητήσει τὴν τέτων ἐξακρίβωσιν καὶ πολλῶν αὐτῶν τὴν καταχώρισιν εἰς τὰ μέχρι σήμερον ἐκδεδομένα λεξικά. Ἡ τῆς νεωτέρας γλώσσης παράθεσις πρὸς τὴν παλαιὰν δύναται πολλάκις νὰ βοηθήσῃ τὸν φιλολόγον περισσότερον παρ' ὅλας τῶν λέξεων τὰς συναγωγὰς, καὶ τὰς πολυμαθεστάτας σημειώσεις πολλῶν Ἑλληνιστῶν ἀλλοφύλων, οἵτινες ὄχι ἅπαξ ἐπλανήθησαν περὶ τὰς φιλολογικὰς καὶ κριτικὰς αὐτῶν ἐρεύνας διὰ τὴν ἄγνοιαν τῆς κοινῆς

ἡμῶν διαλέκτῳ (α). Εἰς τὰ ςόματα τῆ χυδαίᾳ λαῷ τῶν Ἑλλήνων διεσώθη παμπόλλων παλαιῶν καὶ σκοτεινῶν εἰς τὲς ξένες σοφὲς ὀνομάτων ἡ χρῆσις, ἥτις, ἐξεταζομένη πρὸς τὸν ὀρθὸν τῆς φιλολογίας κανόνα, φαίνεται ἡ αὐτὴ καὶ παρακολούθησις, ὡς ὠνόμασεν ὁ Ἐπίκτητος τῆς κυρίας τῶν λέξεων σημασίας τὴν μετὰ κρίσεως ἐξακρίβωσιν (β). Παρομοίως εὑρίσκεις καὶ πολλὲς περὶ τὴν σύνταξιν ἀρχαϊσμὲς, πολλὲς ἐκ τῶν σπανίων παρὰ τοῖς συγγραφεῦσιν ὀνομάτων καὶ ῥημάτων σχηματισμοὺς, πολλὰς

(α) Οὕτω, παραδείγματος χάριν, ὁ περικλεέςατος Κασσωβὼν ἐσκανδαλίσθη διὰ τὴν συνηθεσάτην εἰς τὴν γλῶσσάν μας φράσιν ἐκείνην „τὰ γένεια ἀφεικότες“ (ἀφῆκαν τὰ γένεια), καὶ διώρθωσε τὴν μετοχὴν εἰς τὸ καθειμένοι. Ἄλλος ἐβασάνισε τὸ τοῦ Ξενοφῶντος „ἀνοίγειν (ἐλλειπτικῶς τοῦ, θάλασσαν)· συνηθεσάτη φράσις εἰς τοὺς ναύτας μας (ἄνοιξε, ἀνοικτά). Ἄλλοι ἠγανάκτησαν διὰ τὸ τοῦ Γαληνοῦ ἀγανακτῶ“, ὡς λέγομεν καὶ τώρα συνήθως τὸ κάμνω (ἀποκάμνω, κοπάζομαι). Πολλοὶ δὲ καὶ τὸ τῆ Ἱπποκράτες λαγανίζει (ἐπὶ ἀνέμε πνέοντος λεπτὸν εἰς τὴν ἀρχὴν), διώρθωσαν χωρὶς ἀνάγκης εἰς τὸ λαγαρίζει. Τὸ λαγανίζω φαίνεται τὸ αὐτὸ καὶ τὸ τῆς συνηθείας λαχανίζω (γ=χ) καὶ λαχανιάζω (ἀσθμαίνω, πνευσιῶ τρέχων) [ἐκ τῆ λάζω, λάγω, λάγγω, λαγγέω, langueo, λαγγεύω, λαγὼν, λαγαρὸς, λαγαρόω, -ρίζω, καὶ (λαγγανὸς) λαγγανόω, -νίζω = ἐξασθενῶ, κτλ. βλ. Ῥείμ. λ. λαγγάζω]. εἶπε καὶ ὁ Καῖσαρ ἀντὶ langueo, τὸ lachanisso (ἀντὶ lachanizo· πρὸ τοῦ Καίσαρος οἱ Ῥωμαῖοι δὲν μετεχειριζοντο τὸ z καὶ y, κατὰ τὸν Ἰσίδωρον, ἀλλὰ ss, καὶ u ἢ i, οἷον colaphissare, κολαφίζειν, commassare κωμάζειν, pitissare, πυτίζειν, υ=i)· τῆτο δὲ τὸ lachanissare ὁ Σαλμάσιος ἐνόμισεν ἐκ τῆ λάχανον, λαχανίζω, διὰ τὸ τοῦ λαχάνε ἀσθενές (βλ. Suetonij βίον Ὀκταβ. Αὐγάςε βιβλ. β, κεφ. 88, καὶ σημειώσ. Σαλμασ.). Ὁ δὲ Κασωβὼν (αὐτόθ.) ἀναφέρει καὶ ἐκ γλωσσαρίε „λαχανίζεσι, βαμβαίνεσι“.

(β) Ἀρρ. Διατριβ. Ἐπικτήτ. Β, ιδ.

θεμάτων καὶ γενῶν παραλλαγὰς, πολλὰ τῶν λέξεων πάθη καὶ σχήματα λόγε καὶ γραμμάτων κατὰ διαλέκτες εἰς ἄλληλα τροπὰς, πολλὰ γλωσσηματικὰ παλαιὰ ἰδιώματα, ἀκραιφνῆ καὶ ἀκέραια σωζόμενα καὶ εἰς αὐτῶν τὴν γλῶσσαν τῶν χωρικῶν. Τὸ γελάϊς καὶ τιμάϊς τῆς Σαπφῆς καὶ τώρα τ' ἀκέεις ἀπὸ τὸ ςόμα τῆς χυδαίας Ἠπειρώτιδος· τὴν εἰς ρ Λακωνικὴν τᾶ σ τροπὴν καὶ εἰς τὸ μέσον τῶν λέξεων καὶ εἰς τὸ τέλος τὴν φυλάττεσι καὶ τώρα οἱ Λάκωνες, ἐνέκαρε, καὶ θύσερε λέγοντες, ἀντὶ θῦσερ (θῦσες, ἔθυσες, σας), καὶ, ἔνεκαρ, ἔνεκας (ἔνεγκας, ἤνεγκας), καὶ τὰ τοιαῦτὰ (α). τῶν εἰς ημι (σπανιωτέρων παρὰ τοῖς παλαιοῖς ὅταν ἐκ τῶν βαρυτόνων σχηματίζωνται ῥημάτων) τὴν εἰς αμενος μετοχὴν τὴν εὑρίσκεις πολλαχᾶ τῆς Ἑλλάδος, ἀκέων συχνῶς ἄλλα τε πολλὰ, καὶ τὰ, λεγάμενος, ἐρχάμενος, κινάμενος, παγενάμενος (ὑπαγένω, ἀγινέω, ἄγω), γυριζάμενος, πετάμενος (καὶ πετεμενος = πετόμενος), χηρευάμενος, ςεκάμενος (ςέκω, ςάκω, ςήκω), δεχάμενος (καὶ δεχόμενος), γελαζάμενος (καὶ γελαζόμενος), συρνάμενος, κοιτάμενος, φοβιζάμενος [ὡς ἐκ τοῦ φοβίζημι, κοίτημι, (κοίταμαι ἀντὶ κοιτάομαι,

---

(α) Οὕτω λέγεσιν· ἐνέκαρέ μοι τὰν αἶγα; τὸν ἔριφον; τὸ κρεῖα; (κρεῖας).—Ἐθύτσερένυ (ἔθυσές νυ=ἔσφαξας) τὸν βᾶν, τὸν χιᾶρον;—Ἐποίτσερένυ (ἐποίησές νυ;).—Ἐδάτσερε (ἐδάκας, ἐδάης=ἐκάης;) κτλ. Ἄλλοτε δὲ πάλιν ἀποβάλλεσι τὸ σ· ὡς „ἔλα 'γὶ (ὧγὶ, ἀντὶ ὧδὶ, ὧδε) νὰ τὺ λαλείε" (λαλείω, λαλήσω, κατὰ τὸ μῶα=μῶσα, κτλ.)· λέγεσι δὲ καὶ, οἶνον καὶ βοῖνον, ἄντον, ὕωρ (ἀντὶ ἄρτον, ὕδωρ, τὰ παρ' ἄλλοις συνηθέςατα ψωμί, κρασὶ, νερὸν), καὶ ἄλλα παλαιὰ καὶ πολλά.

κοιτάζομαι), σύρνημι, γελάζημι, δέχημι, ςέκημι, χηρεύημι, πέτημι, γυρίζημι, ὑπαγίνημι, κίνημι, ἔρχημι, λέγημι, κτλ. κατὰ τὰ φέρημι, ἀνέχημι, καὶ (δύνω, δύνημι) δύναμαι, δυνάμενος, κτλ.]. Καὶ τῶν εἰς ρνω σπανίων παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Αἰολικῶν ῥημάτων πολλὰ εὑρίσκεις εἰς τὴν συνήθειαν, ὡς, σπέρνω, φέρνω (ὅθεν φερνὴ), δέρνω, γέρνω καὶ γυρνῶ (γύρω, γυρῶ, γυρίζω), σύρνω, σπαρνῶ (σπάρω,-ράζω, σσω), καταχερνῶ (κατὰ τὰ κέρω κέρνω, ἄρω ἄρνω, νυμι, φέρω φέρνω, πέρω, περνᾶ), καὶ ἄλλα πολλά. Τὸ μελέταις καὶ φιλίαις καὶ τὰς ἄλλας τὰς εἰς αις τῶν Αἰολέων αἰτιατικὰς τὰς μεταχειρίζεται ὅλον τὸ ἔθνος· τὴν κατ' ἔκθλιψιν ἢ κρᾶσιν τῶν φωνηέντων Ἀττικὴν συναλοιφὴν, καὶ τὴν Ὁμηρικὴν συνίζησιν, τὰς ἀντιλαμβάνεται ἡ ἀκοὴ σε ἀπὸ πάσης λαχανοπώλιδος τὴν συνομιλίαν. Πολλαχῆ ἀκέεις καί τινα τῶν μορίων τῶν ποιητικῶν, οἷον τὸ κὲ· τί κε; (Χῖοι), καὶ κες δωρικώτερον ἀντὶ κεν (ν=ς), ὡς, ἄνωθέν κες, κάτωθέν κες, πέρακες (ὡς λέγεσιν οἱ περὶ τὸν Εὔξεινον Πόντον κατοικημένοι (α))· ὡσαύτως καὶ τὸ νυ,

---

(α) Πολλὰ καὶ ἀρχαῖα ἰδιώματα διέσωσε καὶ ἡ διάλεκτος τῶν κατοικέντων τὰ περὶ τὸν Εὔξεινον Πόντον χωρία, τά τε ἀπὸ Φάσιος μέχρι πρὸς τὸν Θρακικὸν Βόσπορον παράλια (οἷον τὴν Σινώπην καὶ Τραπεζοῦντα καὶ Οἰνίην καὶ Τρίπολιν καὶ Κερασοῦντα καὶ Χηλὴν), καὶ τὴν ἐσωτέρω λεγομένην Χαλδίαν ἐπαρχίαν (τὰ Τερκικῶς Μαδεμοχώρια, ἐν οἷς ἦτο καὶ ἡ παραλιωτέρα Ἀργυρία), καὶ τὲς ἔτι τὰ μεσογειότερα τῆς Ἀσίας ἔχοντας Κιγιώτας καὶ Ζανίκας. Πλὴν τῶν γλωσσηματικῶν καὶ ἄλλων ἀρχαίων λέξεων Ἑλληνικῶν, τὰς ὁποίας καὶ ἔτοι διέσωσαν [ὡς τὸ ὑθάκιν = ὑθάκιον ἐκ τῆ ὕθαξ = ὕθας = ὕθαρ, ἦθαρ, ὁ μαζὸς· καὶ τὸ ἐκυρὰ· καὶ τὸ μειζέτερος, ἀντὶ μειζότερος, ὁ μείζων· καὶ ἐμὸς, σὸς (συνηθέσερον ἰδικός μς, σς), ὅθεν λέγεσι καὶ ἐσέτερος, ἐσῶν, ἀντὶ

καὶ νη, δωρικώτερον να, (ἐμένα, ἀντὶ ἐμένη· καὶ οἱ Χῖοι λέγεσι τὸ τώρα, ἀδανὰ = ἤδη νη). Ὡς καὶ τὴν ἀρχαιοτάτην σύναψιν τῆ θηλυκῆ ἄρθρε μετ' ἀρσενικῆ ὀνόματος πολλαχῆ τὴν εὑρίσκεις (ὡς, ἡ οὐρανὸς, κτλ. βλ. ὄπισθ. σελ. 188). Καὶ τὸ δίγαμμα βλέπεις, καὶ τὸν συριστικὸν πνευματισμὸν (σελ. 23, 31), καὶ τὰς τῶν γραμμάτων εἰς ἄλληλα τροπὰς ἢ παρενθέσεις, ἢ καὶ προσθήκας εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς λέξεως (α). Παντῆ μ' ἕνα λόγον εὑρίσκεις τῆς

σφέτερος, σφῶν = ὑμέτερος, ὑμῶν, καὶ ἄλλα μυρία], κλίνεσι δωρικώτερον καὶ τὸ ὑπαρκτικὸν, εἶμες λέγοντες τὸ ἐσμὲν (συνηθές. εἴμεσθα, εἴμεθα), καὶ τὸ ἐσὶ, ἔνι (συνήθ. εἶναι)· καὶ τὰ συνηθέσερον εἰς άδαι, πατρωνυμικὰ καὶ οἰκογενειῶν ὀνόματα (ὡς, Σκεφάδαι, ΖΩΣΙΜΑΔΑΙ· κατὰ τὰ, Σκοπάδαι, Ἱπποτάδαι, Ἀλευάδαι), αὐτοὶ κλίνεσιν εἰς ανται, Ξενάνται λέγοντες καὶ Γαυράνται, προσθέτοντες ν πρὸς τὸ τ = δ· ὡς καὶ οἱ Βοιωτοὶ ἐξέφερον τὰ εἰς ωνδας πατρωνυμικὰ (ἐν οἷς καὶ τὰ Χαρώνδας, Ἐπαμινώνδας· ἢ ταῦτ' ἴσως συγκοπῆ ἐκ τῆ Χαρωνίδας, κτλ.)· λήγεσι δὲ εἰς άτης καὶ προσηγορικὰ, ὡς, Οἰᾶται (οἷς, οἱὸς), Χοιρεᾶται, Τᾶται, καὶ (Γᾶς) Γᾶντες, κτλ. Οἱ περὶ τὸν Πόντον (ὡς καὶ οἱ Κύπριοι) διετήρησαν καὶ τὸ ν εἰς τὰς συγκοπὰς τῶν ἐδετέρων καὶ τῶν εἰς ναι ἀπαρεμφάτων· ὡς „Ἔλα κόρ ἂς κινήσωμεν, πρὶν βρέξαι, πρὶν χιονίσαι.-Πρὶν γομωθῆν (ἄλλως γεμισθῆν, -ναι) τ' αὐλάκ νερὸν, τὰ ξερορρύμια (ξηραὶ ῥύμαι, ῥύακες) χιόνια.-Τ ἐμὸν ἀγάπης καὶ τὸ σὸν 'ς τὰ χιόνια ἔν' κρυμμένον· κτλ. Καὶ τὲς εἰς αε, εε ἀσυναιρέτως παρατατικὲς ἐκ φέρεσιν εἰς ανε· ὡς „Ἀητὸς ὑπερεπέτανε ψηλὰ 'ς τὰ ἐπεράνια.—Σ τὰ 'νύχια τε ἐκράτενε παλληκάρε βραχιόνας", κτλ. Πολλῆς παρατηρήσεως ἀξία εἶναι καὶ τέτων ἡ διάλεκτος (τῆς ὁποίας πολλὰ ἐμνημονεύσαμεν καὶ εἰς τὸ περὶ Συγγεν. τῆς Σλαβονο-Ῥωσσ. πρὸς τὴν Ἑλληνικ.), καὶ ἡ τῶν Ἰκαριωτῶν, καὶ ἄλλων τῆς Ἑλλάδος λαῶν ἰδιώματα κατὰ τόπες.

(β) Ἐκ τῆς πυκνῆς τῶν γραμμάτων τροπῆς (καὶ μάλιστα τῆς σπανιώτερον συνειθισμένης) πολλὰ καὶ παλαιὰ Ἑλληνικὰ, καὶ ἰδίως Γεωγραφικὰ, τῆς συνηθείας ὀνόματα ἐνομίσθησαν ξενικά.

ἀρχαιοτάτης γλώσσης πολυτιμότατα λείψανα μεταξὺ τῶν ἄλλων τῶν Ἑλληνικῶν φωνῶν ἀναμεμιγμένα. Καὶ εἰς τὰ παίγνια καὶ εἰς τὰ ἔθιμα καὶ εἰς τὰς δημώδεις δόξας καὶ παροιμίας ἀκόμη τὰς αὐτὰς τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων ὀνομασίας, ἢ ἄλλας ἰσοδυνάμους τῶν αὐτῶν πραγμάτων ἐκφράσεις ὄχι ὀλιγώτερον Ἑλληνικάς (α). Παντοῦ

Τούτων εἶναι καὶ ἡ ἀρχαίως Θαλάμη, καὶ νῦν Καλαμάτα = Θαλαμάτα (ψιλώτερον Ταλαμάτα, θ = τ = κ· ὡς, τυφέλη, κυφέλη· τόργος corvus, κορϝὸς) ἐκ τοῦ τοπικοῦ Θαλαμάτας· ὡς καὶ τὰ Βάτικα = Βοιατικὰ, κὸς, ἐκ τοῦ ἀρχαίου τῆς πόλεως ὀνόματος Βοιαί. καὶ ἐκ τοῦ Βρασιαὶ καὶ Πρασιαὶ, Πρασιάτας (-σιάτος), ὁ κοινῶς, Πρασὸς, καὶ ὁ πολίτης Πρασιώτης [αἱ Βρασιαὶ τὸ ἀρχαῖον ἐκαλοῦντο καὶ Ὀρειάται (Παυσ. Λακων.), ὅθεν καὶ τὰ νῦν τὸ παρακείμενον ὄρος, ὁ Ὀρειόντας (= ὀρειάτας, -άντας), παρ' ὃ παρεκόπη τὸ ὄνομα τῆς ἐπισκοπῆς τοῦ Ῥέοντος καὶ Πρασοῦ]. Ἐκ δὲ πάλιν τοῦ Καυκωνία (ὡς ἐκαλεῖτο τὸ πάλαι καὶ ἡ Ἠλεία ἐπαρχία) παρεφθάρη τὸ Τζακωνία (μέρος τῆς Λακωνικῆς) ὄχι παρὰ τὸ Λακωνία (διότι τὸ λ δὲν τρέπεται εἰς τὸ ξενικὸν τζ = τσ = τ, σ, κ, κσ, καὶ = ζ, κτλ.). Φαίνεται δὲ ἡ Λακωνικὴ, καὶ τὸ Λάκων συγγενὴ τοῦ λάκω, λάκος, λαγὼν (ὄχι παρὰ τὸ λάχω, λάχος, λαχμός), ὡς „κοίλη καὶ κητώεσσα ἡ Λακεδαίμων" (ἰλ. β, 581, Ὀδ. δ. ι) „μακροῖς ὄρεσι περιειλημένη" (Στράβ.)· ὅθεν καὶ ταύτης χωρίον Ἀλαγονία (προσθέσει α, ὡς, λαπάζω, ἀλαπάζω) = λαγονία (λαγών), κ = γ (ὅτω καὶ τὰς Λακωνικὰς κύνας λέγομεν λαγωνίκας, καὶ λαγωνικὰ, ἐλλειπτ. κυνάρια).

(α) Οἷον αἱ παροιμίαι· „Κόψε κλαδὶ καὶ μαύλει τον (Ἠπειρῶται) = Θαλλὸν προσείειν τινί" (Πλάτων, καὶ Πλούταρχ. ἐκ τοῦ Ὁμήρ. Ὀδ. ρ, 224· τοιοῦτον ἐφέλκεσθαί τινα δι' ἐλπίδων, ὡς οἱ ποιμένες τὰ πρόβατα καὶ τὰς αἶγας, προτείνοντες θαλλόν)· „Πετσὶ καὶ κόκκαλα (ἐπὶ ἰσχνοῦ) = Ὀσέα καὶ δέρμα" (Θεόκρ. β, 89· τὸ δὲ πετσὶν = πεσκίον, πέσκος). „Εὕρηκε τὸν μαλλιαρόκωλον, ἤ, κ-λομάλλιαρον (Θετταλοὶ) = Μελαμπύγῳ περιέτυχε" (ἀπὸ τῶν χρόνων ἀκόμη τοῦ Ἡρακλέους· βλ. Εὐδοκ. Ἰωνιὰν, κεφαλ. 81, καὶ Τζέτζ. εἰς

παρατηρεῖς ὅτι ζῇ τοῦ Ὁμήρου καὶ Πινδάρου καὶ Σοφοκλέους καὶ Πλάτωνος ἡ λαλιὰ καὶ τὸ πνεῦμα. Δὲν ἔπρεπεν ἄρα πότε νὰ ἀπαντήσῃς καὶ κἀμμίαν Ἐρασμικὴν διφθόγγου ἀνάλυσιν,

---

Λυκόφρ.), κτλ. Καὶ δημώδεις δὲ τινες παλαιόταται πλάναι σῴζονται καὶ ἐκφράζονται παρομοίως· οἷον, „Ἔπτυσε τὸ παιδίον, ἢ εἰς τὸν κόρφον τε, μὴ βασκανθῇ=Ὡς μὴ βασκανθῶ δὲ τρὶς εἰς ἐμὸν ἔπτυσα κόλπον“ (Θεόκρ.) ς). Καὶ „Βοΐζεν τ' αὐτία με (ἁπλῶς καὶ ὡς σημεῖον προδηλωτικόν)=Βομβεῦσιν ἀκεαί μοι (Σαπφώ). Βοᾷ δ' ἐν ὠσὶ κέλαδος (Αἰσχύλ. Πέρσ.). Τὰ ὦτα ὑμῶν ἐβόμβει (Λεκιαν.). Καί, „Παίζει τ' ὀμμάτι με=ὀφθαλμός μευ ἄλλεται“ (Θεόκρ.). Πρύσθες καὶ τὸν Κλήδονα=κληδονίζεσθαι,-νιμὸς, κληδών. Καὶ τὸ „Βεβόν νερὸν=ἄῤῥητον ὕδωρ“ (ὡς ἐν ταῖς ἀῤῥητοφορίαις). Καὶ τὰς Ἀρύμνας (Θετταλοὶ), ἢ (ὡς Αἰγινῆται ὀρθότερον) Δρυάδας (αἵτινες κατὰ τὰς πρώτας ἓξ ἡμέρας τῆ Αὐγέσε μάλισα νομίζονται βλαβερώταται· οἱ δὲ Πελοποννήσιοι τότ' ἔχεσι τὰ Ἡμερομήνια), καὶ τὰς Νηρηΐδας, καὶ τὰς Ἐρινύας (βλ. ὄπισθ. σελ. 364), τὰς καὶ Καλὰς κυράδας=Εὐμενίδας καὶ Σεμνάς· καὶ ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα παλαιὰ καὶ γραώδη μυθολογήματα, ἢ κοινότερον, γρηῶν μαντεύματα. Ἀρίθμει καὶ τὸ Χελιδόνειον ᾆσμα (βλ. ὄπισθ. σελ. 356), καὶ τῶν παιγνιδίων πολλὰ, οἷον τὸ „ζυγὰ ἢ μονὰ=ἄρτια καὶ περισσὰ“ (ὅθεν καὶ ἀρτιάζειν. Ἀριστοφ, Πλάτ.), καὶ τὸν Βασιλέα=Βασιλίνδα, παίγνιον παιζόμενον μάλισα δι' ἀγραγάλων (ὅπε ὁ μὲν κερδαίνων κάθηται βασιλεὺς· ὁ δὲ μὴ ἐπιτυγχάνων καλεῖται ὗνος, ἢ γάδαρος,=ὄνος κάθηται. Πλάτ. Θεαιτήτ. καὶ Ὁράτιος, ἐπις. Α. 1, 59), καὶ τὴν τυφλομυῖαν=μυῖαν χαλκῆν, καὶ μυΐνδα, καὶ ψηλαφίνδα (ὡς ψηλαφῶντος καὶ μύοντός τινος τὰς ὀφθαλμὰς κεκλεισμένας διά τινος ὑφάσματος ἢ πανίε, ὅθεν λέγεται κοινῶς καὶ τυφλοπανίδα, -νίτζα· βλ. Πολυδ. καὶ Ἡσύχ. καὶ Φρύνιχ.), καὶ ἄλλα παιγνίδια ἐθνικὰ, καὶ οἰκιακὰ καὶ δημόσια· μεταξὺ τέτων σῴζονται πολλαχῆ τῆς Ἑλλάδος καὶ οἱ ἐγχώριοι ἀγῶνες, τὸ πήδημα, καὶ ὁ δρόμος (ἢ τὸ τρέξιμον), καὶ τὸ λιθάριον (ἢ ἡ πέτρα), καὶ ἡ πάλη, καὶ τὸ νυσσάνιον (=νύσσα, τὴν ὁποίαν κτυπῆσι μὲ τὸ τσφέκιον ἀντὶ τῆ ἀπηρχαιωμένε ἀκοντίε)=ἅλμα, ποδωκεία, δίσκος, ἄκων,

καὶ κἀμμίαν χρῆσιν τῆς καινοτομηθείσης τῶν λοιπῶν γραμμάτων ἀπαγγελίας, καὶ σαφῆ τινα καὶ ἀναμφήριστα ἴχνη τῆ περὶ τὴν προσῳδίαν νεωτερισμῆ; Ὁ χυδαῖος καὶ ἀπαίδευτος ὄχλος ἅτ' ὀρθογραφίαν ἐξεύρει, ἅτε νὰ γράψωσιν οἱ πλειότεροι· καὶ ὅμως ἤκουσέ ποτε κἀνεὶς τῶν ἀλλογενῶν, καὶ αὐτῶν τῶν Ἐρασμιτῶν, περιηγητῶν τῆς Ἑλλάδος, ἤκουσε πώποτε τὸς Ἕλληνας νὰ προφέρωσιν Ἐκκλέζια, καὶ λάμπρος χέλιος (ἥλιος), καὶ γῆ (γῆ), καὶ ἀνθρῶπος, ἢ ὄϊκος (οἶκος), καὶ χάϊρε, καὶ κάλε χέμερα

καὶ πάλη". Πηδῶσι δὲ καὶ εἰς τὰς τρεῖς (ἐλλειπτ. φορὰς ἅλματος, τρία πηδήματα), καὶ εἰς τὴν μίαν (φορὰν), φθάνοντες τὸ σημάδιον [=σῆμα. Ὀδ. Θ, 192, καὶ ἰλ. Ψ. ὅθεν καὶ σημάδα (σημὰς, άδος) λέγουσιν οἱ Θετταλοὶ μικρὰν πέτραν καὶ ἐπίπεδον, τὴν ὁποίαν ῥίπτουσιν εἰς ἄλλο παιγνίδιον· ταύτην δὲ Χῖοι καὶ ἄλλοι λέγουσιν ἀμάδα, ὡς ἐκ τοῦ σαμάδα (ἀποβολῆ τῆ σ), ἄλλοι δὲ τἔτ' εἶπον=ὠμάδα, οἷον ἐκ τοῦ ὠμὰς παρὰ τὸ ὦμος, ὅθεν καὶ ὠμάδιος, κατωμάδιος]· εἶναι δὲ κοινὸν καὶ εἰς ἄλλας ἐκφράσεις τὸ, εἰς τὴν μίαν, καὶ, ἀπὸ μιᾶς, διὰ μιᾶς (χυδαίως, διὰ, ἢ γιὰ μιᾶς, καὶ γιὰ μιὰν), καὶ, μιὰν τῆς μιᾶς =εἰσάπαξ (ἀθρόον, τὸ καὶ ἄλλως, μονόφορα, καὶ μονόβολα· ὅθεν τὰ τοιαῦτα σημαίνουσι καὶ τὸ παραχρῆμα)· ἐπειδὴ τὸ φορὰν καὶ βολὰν συνάπτει ἡ συνήθεια μετὰ τῶν ἀριθμητικῶν· οἷον, μίαν φορὰν=ἅπαξ, δύω φορὰς=δίς, κτλ.). Καὶ τὸ μὲν φορὰν εἶπε καὶ Ἱπποκράτης „πινέτω δὲ μὴ ἀθρόον, ἀλλὰ κατὰ φορὰν ἡμικοτύλιον" (=κάθε φορὰν)· ἡ δὲ ἔλλειψις τῆς φράσεως „εἰς μίαν" εἶναι συνήθης καὶ παρ' Ὁμήρῳ „εἰς μίαν βελεύσομεν" (ἰλ. β. ἐλλειπ. βελήν)· τοιοῦτο σχεδὸν καὶ τὸ, ἀπὸ μιᾶς παραιτεῖσθαι (Λεκ. ιδ, ἐλλειπ. γνώμης,=ἀπὸ μιᾶς ὁρμῆς· Πλάτ. Δίων. ἐκδόσ. Κορ. Μέρ. 5. βλ. καὶ τὰς τότε σημειώσεις σελ. 379, 399). Ἀλλ' ἱκανοῦσι ταῦτα καὶ περὶ τούτων, τὰ ὁποῖα ἐμπαρόδως ἐμνημονεύσαμεν καὶ συντόμως, φοβούμενοι, μήποτε μᾶς εἴπῃ τις, ὅτι ταῦτα ἐ καθ' ὁδὸν (Πλάτων Κρατ.), ἢ (ὡς λέγει μετὰ τοῦ Αἰσχύλου ἡ συνήθεια), ταῦτ' ἔξω τοῦ δρόμου τοῦ προκειμένου (Αἰσχ. Χοηφ. 511).

(καλὴ ἡμέρα), τὸν συνήθη πανταχῆ χαιρετισμόν; Τί σημαίνει αὕτη ἡ πάγκοινος ὅλου τοῦ ἔθνους καὶ πανηγυρικὴ σιωπή; τί ἄλλο; εἰ μὴ ὅτι οἱ Ἕλληνες δὲν ἐλάλησαν οὐδόλως ἐδαμῆ οὐδέποτε γλῶσσαν κατὰ τὴν φαντασίαν τῶν Ἐρασμιτῶν! Μία καὶ μόνη, τόσον ἰσχυρὰ καὶ λαμπρὰ, ὅσον ἁπλοϊκὴ καὶ ἀπραγμάτευτος παρατήρησις ἀρκεῖ πρὸς ἀπόδειξιν τῆς καθ' ἡμᾶς γνησίας προφορᾶς· ποία; ἡ καθολικὴ χρῆσις τῶν κυρίων ἡμῶν ὀνομάτων. Καὶ οἱ νῦν Ἕλληνες, ὡς καὶ οἱ παλαιοὶ, κυριωνυμῶνται μὲ τὰ ὀνόματα τῶν πάππων, καὶ θείων, καὶ τῶν ἄλλων συγγενῶν, καὶ αὐτῶν τῶν πατέρων των (ὅταν μάλιστα τύχῃ νὰ ἀποθάνῃ ὁ πατὴρ ἀφήσας ἔγκυον τὴν μητέρα). Τίς ἀμφιβάλλει, ὅτ τὰ Ὁμηρικὰ καὶ παῤ ἄλλοις ἀρχαίοις συνηθέστατα ὀνόματα, Ἀλέξανδρος καὶ Ἑλένη καὶ (Δημήτηρ) Δημήτριος καὶ (Γεωργὸς) Γεώργιος καὶ Βασίλειος καὶ Εἰρήνη καὶ Θεόδωρος καὶ (Ἄντων) Ἀντώνιος καὶ (παῦρος) Παῦλος καὶ Εὐθύμιος καὶ Εὐφροσύνη καὶ Νικόλαος (δωρικώτερον, Νικόλας), καὶ ἄλλα μυρία καὶ κοινότατα τὴν σήμερον εἰς ὅλον τὸ ἔθνος τῶν Ἑλλήνων ὀνόματα μετεδόθησαν καὶ εἰς ἡμᾶς παρὰ τῶν παλαιῶν ἡμῶν προγόνων μὲ τὴν αὐτὴν προφοράν; Οὕτως οἱ ἀρχέγονοι τοῦ γένους ἡμῶν προπάτορες ἐπρόφερον τὰ ὀνόματα καλοῦντες τοὺς υἱές των καὶ τοὺς ἐγγόνες, καὶ ἔτοι πάλιν τοὺς ἰδικούς των ἀπογόνους, τοὺς ἡμετέρους πάππους καὶ πατέρας καὶ τὰς μάμμας καὶ μητέρας, καθὼς καὶ ἔτοι προσεῖπον ἡμᾶς, καὶ ἡμεῖς τὰ ἡμέτερα τέκνα. Ταῦθ' ὑπέδειξαν, ταῦτ' ἔλεξαν ἡμῖν κοκύαι! Τοῦτον τὸν σχηματισμὸν τῆς φωνῆς περὶ τὰς ὀνομασίας καὶ ἡμῶν αὐτῶν, καὶ τῶν περὶ ἡμᾶς φιλτάτων, καὶ πάντων ἁπλῶς

τῶν ὄντων ἐδίδαξαν ἡμᾶς οἱ γεννήτορες ἐκ τῶν προγόνων παραλαβόντες. Καὶ πάλιν ἀμοιβαίως ἐκ τῆς ἡμετέρας προφορᾶς ἀποδείκνυται ἡ ἐκείνων. „Ἐκ τοῦ υἱῆ" (ἔλεγεν ὀρθότατα ὁ Κικέρων) „Ἐκ τοῦ υἱῆ κρίνω ὅτι ὡσαύτως ἐλάλει καὶ ὁ πατὴρ, ὡσαύτως καὶ οἱ πρόγονοι" (α). Καθὼς ἡμεῖς ἐκφωνεῦμεν τὴν κοινὴν ἡμῶν διάλεκτον κατά τε τὰ στοιχεῖα τῶν φωνῶν καὶ τὴν προσῳδίαν, ὡσαύτως ἐπρόφερον τὴν γλῶσσάν των καὶ οἱ σοφώτατοι τῶ καθ' Ἕλληνας λόγω δημιουργοὶ καὶ πρωτοδιδάσκαλοι,

„Πρέσβιοι πατέρων ἡμετέρων πατέρες!"

§ δ. Ταῦτα εἴχομεν νὰ εἴπωμεν περὶ τῆς καθ' ἡμᾶς γνησίας προφορᾶς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ἀπαντῶντες πρὸς τὰς καινοτομίας τῶν Ἐρασμιτῶν. Ἐξ ὅσων ἐγράψαμεν ἐνδέχεται νὰ ἦναι καί τινα ἐσφαλμένα, ἢ ὀλίγα ἢ πολλά· γνωρίζομεν τῶν ἀσθενῶν δυνάμεών μας τὰ μέτρα, καὶ τῶ νῶ τῶν θνητῶν τὸ εὐόλισθον· ἐδὲ πάσχομεν τοσαύτην κόρυζαν, ὥστε νὰ πωλῶμεν δοξασίας ἀνθρωπίνους, ὡς αἰωνίους ἀληθείας, ὁποίας ἐκήρυξεν ὁ Ἐννίνιος εἰς δημόσιον ἀπάρτιον (encan) τὰς ματαιολογίας τῆς παραδόξου Διατριβῆς τω! Ἀλλὰ τὰ λάθη τὰ ἡμέτερα δὲν παραβλάπτουσι τὸ δίκαιον· ἄλλος τις τῶν Ἑλλήνων, ἂν τύχῃ, θέλει βεβαιότερον καὶ ἀσφαλέστερον ἀποδείξει τὴν ἀψευδεστάτην γνησιότητα τῆς Ἑλληνικῆς προφορᾶς· Πρὸς δὲ τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας, ὅσοι μάλιστα τῶν ἐναντίων καθήσωσιν αὐστηροὶ τῶν ἡμαρτημένων δικασταί, τόσον μόνον προλέγομεν ἀταράχως. Ὅσα τῶν σφαλμάτων ἐξελέγ-

(α) Ex filio sic loquutum esse patrem judico, sic majores (Cic. de Orat. III, 12).

* *

ξωσιν εἰς τὴν παρεῦσαν συγγραφὴν, ταῦτα ἂς τὰ ἀποδώσωσιν ὄχι εἰς ὅλους τοὺς Ἕλληνας (καθὼς πολλοί τινες ἐκ τῶν ἀλλοφύλων συνειθίζουσιν, ὅταν κρίνωσι τῶν Ἑλληνικῶν συνταγμάτων τὰ ἀσθενέστερα, ἐκτραγῳδοῦντες εἰς τὰς κρίσεις των πολὺ τὸ Γραϊκυλος! καὶ τὸ Γραικικὴ ἀμάθεια! Græcanica inscitia! κτλ.), ἀλλ' εἰς αὐτὸν ἐμὲ τὸν πταίσαντα. Ὄχι ἡ Ἑλλὰς, οὐδ' οἱ Ἕλληνες ὅλοι, ἀλλ' ἐγὼ μόνος εἶμαι ὑπεύθυνος· ἐμοῦ τὰ σφάλματα καὶ τὰ λάθη· ἐμὲ ἂς ἐξελέγξωσιν ἐπιτιμῶντες καὶ κεντῶντες, ὅσον ἂν θέλωσιν, ἀφειδῶς καὶ πικρῶς· „Καλὸν ὑπὲρ πατρίδος πεσεῖν καὶ μὴ κατορθῶντα“! Μόνον ἂν τι καλὸν εὕρωσι καὶ ὀρθὸν εἰς τὰς πολλὰς τῆς βίβλου ταύτης σελίδας, τοῦτο καὶ μόνον ἂς ἀποδώσωσιν εἰς τὴν γεννήσασαν καὶ θρέψασαν καὶ διδάξασάν με πατρίδα!

§ ε. Ἓν ἀκόμη λείπεται νὰ προσθέσω ὡς ἀναγκαῖον. Ἐξ ὅσων εἶπα πρὸς ἀπάντησιν τῶν δεινῶν τοῦ γένους μου κατηγόρων περὶ τὴν τῆς γλώσσης προφορὰν, κινδυνεύω νὰ φανῶ φιλόψογος καὶ ὀλιγωρικὸς τῆς πρὸς ἄνδρας ἐνδόξους ἐπὶ σοφίᾳ χρεωστουμένης τιμῆς. Ἀλλ' ὅμως ἐλπίζω ὅτι θέλει δικαιώσει τὴν ἐλευθέραν μου τῶν φρονημάτων ἔκφρασιν ὁ ζῆλος τῆς ἀληθείας, καὶ ἡ τῆς ὑπὲρ πατρίδος καὶ πατρώων ἱερῶν δικαιοτάτης ἀμύνης ἀνάγκη· διὰ τὴν ὁποίαν ἔπρεπεν, ἀφ' ὅσα πολλοὶ καθ' ἡμῶν ἐτόξευσαν πικρότατα βέλη, νὰ ςαλθῶσι τινὰ πάλιν ὀπίσω πρὸς τοὺς ῥίψαντας αὐτοὺς, ἄνδρας τοξικοὺς καὶ ἀξιολόγους· καθότι τούτων οἱ λόγοι δὲν εἶναι παραμελητέοι, καὶ τοι πολλάκις ὄντες οἱ αὐτοὶ καὶ τῶν ἄλλων τῶν μικρῶν καὶ ἀφανῶν (τῶν ὁποίων εἶναι περιττὸν νὰ μνημονεύσῃ τις καὶ τὰ ὀνόματα)

„—Λόγος γὰρ ἔκ τ' ἀδοξέντων ἰὼν
„Κἀκ τῶν δοκέντων αὐτὸς ἐ ταὐτὸν σθένει.

Καθόλε δὲ τιμῶ καὶ θαυμάζω καὶ μακαρίζω τὴν πολυμάθειαν τῶν σοφῶν τῆς Εὐρώπης Ἑλληνισῶν, ὄχι μόνον τῶν ὀρθοδοξέντων περὶ τὴν προφορὰν, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν Ἐρασμιτῶν, ἐφ' ὅσον ἦ φιλοσοφῆντες σπεδαίως, ἦ καὶ χαριέντως ἀσειΐζόμενοι κοινοποιῆσιν εὐφήμως τὰς δοξασίας των· ἐκδίδοντες ὄχι τρισβαρβάρες καὶ φλυάρους „Ῥωμαϊκισμοὺς βαρβαροφώνες", ἐδὲ γελοίες „Εὐμαθήτες Ἑλληνισμές", ἀλλ' ἐμβριθεῖς καὶ λογικὲς περὶ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ςοχασμὲς, καὶ κριτικὰς εἰς τοὺς συγγραφεῖς της ἐπισασίας. Διὰ τέτων μάλισα δύνανται (δίκαιοι δὲ εἶναι καὶ ἰσχυροὶ) καὶ τὲς Ἕλληνας νὰ εὐεργετῶσι, καὶ τὴν φιλολογίαν νὰ πλουτίζωσι. Τοιοῦτοι φιλάνθρωποι καὶ φιλόσοφοι φιλολόγοι ἀνεδείχθησαν καὶ Ἐρασμίζοντες οἱ ἀοίδιμοι Σνειδέροι καὶ Βυτμάνοι καὶ ἄλλοι πολλοὶ, ὄχι μᾶλλον εἰς τὴν Εὐρώπην πάρεξ εἰς τὴν Ἑλλάδα γνωςοὶ διὰ τὴν Ἑλληνικήν των σοφίαν καὶ περιώνυμοι σοφοὶ, τῶν ὁποίων τὰ συντάγματα φέρεσιν οἱ Ἕλληνες πάντοτε μετὰ χεῖρας, ὡς πολυτιμότατα δῶρα, καὶ δραςήρια κέντρα καὶ βοηθήματα τῆς πρὸς τὸ τελειότερον προκοπῆς των· πολλὰ δὲ τέτων καὶ μεταφράζεσιν ὠφελέμενοι μετ' εὐγνωμοσύνης (α). Πρὸς τοιέτες

(α) Τὸ Σνειδέρε τὸ Ἑλληνογερμανικὸν λεξικὸν μετέφρασε πρὸ χρόνων ὁ Ἀρχιμανδρίτης Ἄνθιμος ὁ Γαζῆς. Ὁ δὲ τὴν Γερμανικὴν γραμματικὴν τῦ Βυτμάνε κατὰ τὸ 1812 ἐξελληνίσας ἡμέτερος αὐτάδελφος, Στέφανος ὁ Ἰατρὸς, ἑτοιμάζει καὶ δευτέραν ταύτης ἔκδοσιν μετὰ σημειώσεων καὶ προσθηκῶν. Εἰς δὲ τῆς πρώτης ἐκδόσεως τὸν πρόλογον διέλαβε καὶ αὐτὸς ἐμπαρύδως τὰ εἰκότα περὶ τῆς γνησίας ἑλληνικῆς προφορᾶς.

ἐν γένει κοινωφελεῖς Ἑλληνισὰς, ὁποῖοι καὶ πρώην καὶ νῦν ἀνεφάνησαν, ὁμολογῶ χάριτας αἰωνίας δι' ὅσας γνώσεις ἀρχαιολογικὰς καὶ κριτικὰς (ἀγνώσας παντάπασιν εἰς τῶν παλαιῶν ἡμῶν Γραμματικῶν τὰ σωζόμενα συντάγματα) φιλοπόνως ἀνεκάλυψαν καὶ ἀνακαλύπτουσιν εἰς τὴν πρωτότυπον γλῶσσαν τῆς θείας καὶ ἀνθρωπίνης σοφίας μὲ τὴν δᾳδα τῆς φιλοσόφου φιλολογίας των. Μεταχειρίζομαι τὰ πολυτίμητα Λεξικά των, καὶ τὰς κριτικωτέρας τῶν συγγραφέων ἐκδόσεις, εἰς τὰς ὁποίας χρεωστῶ πολὺ μέρος τῆς μικρᾶς μου παιδείας. Ἀλλ' ὕστερον ἀπ' ὅλα ταῦτα, χωρὶς νὰ παραβλάψω μήτε τὸ πρὸς αὐτοὺς χρεωστούμενον σέβας, μήτε τῆς μετριοφροσύνης τὰ μέτρα, φρονῶ καὶ ἐξομολογοῦμαι πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον μηδ' αὐτοὶ ἔτοι οἱ μεγαλόνοες ἄνδρες φρονοῦσι τὸ ἐναντίον. Ὅτι, εἴτε τελειότερα τῆς ἀρχαίας τῆς Ἑλληνικῆς καὶ ἰδίως τῆς λαλουμένης ἡμῶν γλώσσης Λεξικὰ (α), εἴτε συγγραφέων ἀκριβεστέρας ἐκδόσεις καὶ

(α) Τὰ Γλωσσάρια τῆς κοινῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, ὅσα μέχρι σήμερον ἐξεδόθησαν ὑπ' ἀλλοφύλων Ἑλληνισῶν, τὸ τοῦ Δουκαγγίου (Du Cange), καὶ Μευρσίου (Meursii), καὶ τοῦ Βειγελίου (Weigel), καὶ τοῦ Σομαυέρα, καὶ αὐτοῦ τοῦ Κρητικοῦ Σίμωνος τοῦ Πορκίου (Simonis Porcij), πολύτιμα ἄλλως καθ' ἑαυτὰ, διὰ τὴν ὁποίαν οἱ πολυμαθεῖς αὐτῶν συντάκται συνήθροισαν ὕλην τῆς λαλουμένης ἡμῶν γλώσσης, εἶναι ὅμως πολλὰ πτωχὰ καὶ ἀτελῆ· περιέχουσι δὲ καὶ λέξεις, τὰς μὲν ψευδῶς ἡρμηνευμένας, τὰς δὲ κάκιστα γεγραμμένας, καὶ ἄλλας πολλὰς πάντη ἀνυπάρκτους, αἵτινες δὲν ἐλαληθησαν ἀδέποτ' εἰς ἀδεμίαν χώραν τῆ Ἑλλάδος· Ἰδὲ ἐκ πολλῶν ὀλίγα παραδείγματα τοῦ Δουκαγγίου καὶ Μευρσίου· Ἀθότυρον (ἢ κοινότερον Μυζήθρα, ὡς ἄνθος τυροῦ χαριέστερον ὠνομασμένη καὶ Ἀνθότυρον, ἢ Ἀθότυρον, κατ' ἀποβολὴν τοῦ ν, ὡς λέγομεν καὶ Ἀθόγαλα ἢ Ἀνθόγαλα τὸ πύαρ, καὶ τουρκικῶ-

ποιητῶν, εἴτ' εὐλόγους τινὰς ἐπισασίας καὶ παρατηρήσεις καὶ εἰς αὐτὴν ἡμῶν ἐν μέρει τὴν προφορὰν, δὲν πρέπει νὰ προσμένῃ ἡ φιλολογία εἰ μὴ ἀπὸ τὲς ἤδη ΣΥΝ ΘΕΩΙ ἀνισαμένες Ἕλληνας.

τερον, καϊμάκι) ἑρμηνεύεται caseus ex monte Atho (*τυρίον ἐκ τῆ ὄρες Ἄθωνος*). *Ἀγγίδες* (*ἀντὶ ἀγκίδες, ἀκίδες*), vascula (*ἀγγεῖα, ἄγγη*). *Ἀσκοθάλασσα* (*ἡ καὶ φεσκοθάλασσα, κοίλη θάλασσα*, mer houlleuse), mare vetus (*θάλασσα παλαιά*). *Ἀρθῆνι* (*ῥωθῆνι, μεταθ· ὠρθῆνι, ω=ο=α· ἀρθῆνι, ὡς, ῥέζω, ῥέδω, ἔρδω, ὄρδημα*), arteria (*ἀρτηρία*). *Βατόπελον* (*τὸ καὶ βατίδιον, μικρὸς βάτος, ὁ ἰχθὺς*)=bateau (*πλοιάριον, σκάφη*). *Λιγδίτσα* (*ὑποκορις· τῆ λίγδα, ἡ πιμελὴ ἐκ τῆ λίζω, λείχω, λίγδη*), mortariolum (*ἰγδίον*). *Νάχαν* (*νὰ εἶχαν*), cum quando (*ὅτε*). *Κλαρίον* (*κλαδίον, ὡς ἐκ τῆ κλὰς, -δὸς. λακων· κλάρ, κλαρὸς*), armilla (*ψέλλιον*). *Ῥαγάζιον* (*ῥαγὰς, ῥάχος, φυτὸν ὡς τὸ βάτομον, ὅθεν καὶ τὸ Σλαβον.* porozъ), ragazzo (*ἰταλισὶ, τὸ παιδίον*). *Σκατοπάμπελον* (*ὁ κάνθαρος ἀπὸ τῆς κόπρ· γράφ. Σ-βάμβηλος, ρος, ἐκ τῆ βόμβυλος,-λιὸς*), ambulla, vas (*ληκύθιον, καθήκιον, ἀγγεῖον*). *Σατὰ*=*σύ!!* κτλ. *Καὶ πάλιν. τὸ, Τὰ Ἔβγα* (*ἀντὶ ἔκβα, συγκοπῆ τῆ ἔκβατα, ἔκβασις, ἔξοδος, τέλος, οἷον, τὰ ἔβγα τῆ μηνὸς, ὡς λέγουσι τινὲς τῶν χυδαίων· ἔτω καὶ τὰ ἔμβα· ἢ ταῦτα ἐπλάσθησαν ἐκ τῆ ἐνάρθρε προσακτικῆ ἀντὶ ἀπαρεμφάτε, ὡς τὰ, τὸ δόσε καὶ τὸ λάβε, τὸ ἄμε καὶ τὸ ἔλα, τὸ ἔμβα καὶ τὸ ἔκβα, τὸ σύρ τα καὶ τὸ φέρ τα=σύρε τα φέρε τα, τὸ φάγε καὶ τὸ πῖε, ἀντὶ τὸ φαγέν, πιὲν=εῖν, κτλ.*), *τὰ ἔβγα, τἄβγα ἐσχηματίσθη Βγὰ, ἢ* (*ἢ τὸ Βγὸν τὰ Βγά*). *Βάργειν, βάργω* (*ἐκ τὲ ἐβαργέτο=ἐβαρ]έτο, ἐβαρίετο, ἐβαρείστο, ἐβαρέστο, βαρέομαι, βαρείομαι, βαριόμαι*). *Βαλθεῖν· ὡς ἐξ ἐνεσῶτος Βαλθέω* (*ἐκ τῆ ἀορίσε βαλθῶ, βληθῶ, βάλλομαι*)· *οὕτω καὶ, Νάρτειν, Ναβγάλειν* (*ἐκ τῆ νάρθη =νὰ ἔρθη, νὰ ἔλθη, νὰ ἐκβάλη, νὰκβάλη, νὰβγάλη*)· *καὶ Λένειν, Λένω* (*ἐκ τῆ λέν, ἀντὶ λέγειν, λέγεσι*). *Γριππιώνειν* (*πάντη ἀνύπαρκτον, πλασμένον ἐκ τῆ Ἐγριπιώτης. -ώτισσα, Ἔγριπος=Εὔριπος, ἡ νῆσος, ευ=εβ=εγ*), κτλ. *Ἄλλοτε δε πάλιν συγχύζεσι τὸ ἄρθρον μετὰ τῆς λέξεως εἰς ἓν τερατόμορφον ὄνομα· ὡς, Ταφιάριον* (*ἐκ τῆ, τὰ φτυάρια=πτυάρια, -ον*)

§ ς. Σεῖς δὲ φιλόμουσοι καὶ φιλέλληνες Νέοι τῆς Ρωσσίας, τοὺς ὁποίους μάλιστα ἀποβλέπει τοῦτο τὸ σύνταγμα, φυλάττετε πιστῶς τὴν ὁποίαν ὡς πάτριον παρελάβετ' ἐξ ἀρχῆς ἑλληνι-

---

Ταρθένιον (ἐκ τῆ τἀρθένια, τὰ ῥωθένια). Τὰ μπακία (τὰ μπακία, μπακιέδες ἐκ τῆ Τουρκικῆ μπακιὲ = λοιπάδιον, φύρα λείψανον). Τόλλα μπρον (τὸ λαμπρὸν). Τάπλαρα (τὰ πλευρά) = tabularia! Πολὺς δὲ καὶ τῆς ἀνορθογραφίας ὁ φορυτὸς (ἀπατωμένων ἴσως τῶν Γλωσσογράφων ἀπὸ τὰς κακὰς τῶν χειρογράφων καὶ τυπωμένων βιβλίων γραφάς)· ὅθεν πάλιν ἐπλάσθησαν πάμπολλαι λέξεις γελοῖαι, ὡς τὰ, Σρόρδον (σκόρδον), Ῥομύδιον (κρομμύδιον), Σ Σοφόρι ('σωφόρι, ἐσωφόριον), Μερνύκτα ('μέρα, νύκτα, ἢ 'μερόνυκτα, ἡμερόνυκτα, -νύκτιον). Δονικὸς, μὲ Δονικὴν (ἐκ τῆ μ' ἡδονικὴν, ἡδονικὸς), καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Διὰ τὴν κακογραφίαν καὶ αἱ μαρτυρίαι, τὰς ὁποίας ἀναφέρει ὁ Δευκάγγιος, γίνονται πολλάκις ἀκατάληπτοι· ὡς, „Διὰ νὰ ποιεῖν ὅτι ἔποικον ἢ κάτα τὴν ζημίαν(" Λέξ. Κατῆδι) γράφ. „Διὰ νὰ 'πῆν (εἰπῆν, εἴπωσιν) ὅτ' ἔποικεν (ἐποίησε, πεποίηκε), κτλ. Καλοκοδέσπινεά μυ. γρφ Καλοικοδέσποινά μυ (καλὴ οἰκοδέσποινα). Τὸν Κυριτζεύτασε (ὅθεν ἔπλασε καὶ ῥῆμα Κυριτζευτάζειν!! Λέξ. Κυρὰ), γρφ· τὸν Κύρι τς ἔφθασε (τὸν κύριν της). Πόνε, γρφ. πῆναι, πῆ εἶναι (Λέξ. Γέργεθας. ἐκ τῆ γόργυρος, γυργύρα· ἢ μᾶλλον ἐκ τῆ γώρϜυτος, χωρυτὸς = χωρυτὸς, κώρυκος, κοῖλος τόπος· ὁ δὲ Δευκάγ· παράγων ἐκ τῆ γεργὸς ἀντὶ γοργὸς, ἀφίνει τὴν λέξιν ἀνεξήγητον). Εἰς ταῦτα καὶ ἄλλα μυρία λάθη ἐξέπεσαν οἱ Γλωσσογράφοι ἕτοι διὰ τὴν μετρίαν εἴδησιν τῆς κοινῆς τῶν Ἑλλήνων γλώσσης. Ἔβλαψε δὲ τοὺς ἄνδρας πολὺ καὶ ἡ ἀνάγνωσις βαρβάρων βιβλίων, συγγραμμένων ἀπὸ Φράγγους ἑλληνισάς· οἷον τὸ Assisae χειρόγραφον περὶ τῆ Ἱεροσολυμητικῆ βασιλείας, ἐκ τῆ ὁποίας ὁ Δευκάγγιος μετέγραψε πολλὰς λέξεις ξενικὰς, εἰς τοὺς Ἕλληνας ἀγνώστους, ἐν αἷς καὶ τὸ ȣ (Γαλλικ. ου) ἀντὶ τῆ ἑλληνικῆ ῆ. Τοιαύτη εἶναι καὶ ἡ Τάργα τσῆ πίσης (ἀσπὶς ἢ θυρεὸς της πίσεως), τὴν ὁποίαν συνέγραψεν ὁ μεθοκόπος φλάρος Ῥιχάρδος, διδάσκαλος τῶν ἐν τῆ Ἑλλάδι ἐξαιρέτως λεγομένων Κατολίκων, κατὰ τὴν τάτων βαρβαρωτάτην διάλεκτον. Εἶναι δὲ οἱ Κατόλικοι

κὴν προφοράν· μηδ' ἀποπλανᾶσθε κατόπιν τῆς Ἐρασμικῆς ἑτεροδιδασκαλίας, ἥτις, ἤδη γηράσκουσα εἰς τὴν ἄλλην Εὐρώπην, ἐπεξενίσθη πρὸ χρόνων ὀλίγων καὶ εἰς τὴν εὐδαίμονα Ῥωσσίαν,

---

οὗτοι, ὀλιγοσὰ λείψανα τῶν παλαιῶν τῆς Ἑλλάδος ἐπιβατῶν, Γενηνσίων καὶ Βενετῶν, κτλ. Τέτων ἀκόμη καὶ τὴν σήμερον φέρουσι τὰ ὀνόματα, καὶ τὰ κύρια, καὶ τὰ τῶν οἰκογενειῶν των. Λαλοῦντες δὲ ὡς μητρικὴν τὴν γλῶσσαν τὴν Ἑλληνικὴν, ἔχουσι φράσεις καὶ λέξεις ἰδιαιτέρας, ἀγνώστους εἰς τοὺς Ἕλληνας· οἷον, ἡμεῖς μὲν λέγομεν „ἐξομολογεῖ, καὶ ἐξαγορεύει ὁ Πνευματικός" οἱ δὲ Κατόλικοι ὠνόμασαν καὶ τοῦτον Ξαγοργιάρην· τὸ εὐχέλαιον λέγουσιν ἄϊα λάδια· καὶ, τὸν ἔβαλαν τ' ἄϊα λάδια, ἀντὶ „τὸν ἔψαλλαν, ἢ τὸν ἐδιάβασαν εὐχέλαιον" καὶ ἄλλας πολλὰς φράσεις καὶ λέξεις μεταχειρίζονται πλάττοντες ταύτας πρὸς τὸ δοκεῖν· πολλὰς δὲ καὶ πάντῃ ξενικὰς, τὰς ὁποίας κἄποτε καὶ κακομεταφράζουσι, χίλια σπολάτια λέγοντες τὸ mille graces, καὶ χίλια συχώργια (χιλίας συγχωρήσεις) τὸ mille pardons· καὶ τὰ γένη δὲ πολλάκις μεταβάλλουσι, τὸ μάνδαλο, λέγοντες, καὶ ὁ σόμας, κτλ. πολὺ δὲ καὶ τὸ τζι εἰς τὰ σόματά των, καὶ τὸ χ πολλάκις ἐκφωνούμενον ὡς τὸ Ἰταλικὸν ch, ἢ κ, οἷον εὐchi (εὐχὴ), καὶ φχαριςῶ (εὐχαριςῶ), καὶ ἄλλα πολυάριθμα. Καὶ τόνον δὲ προφορικὸν ἔχουσιν ἰδιαίτερον· ὥςε εἶν' ἀδύνατον ὁ Ἕλλην νὰ μὴ γνωρίσῃ τὸν Κατόλικον ἐκ τῆς προφορᾶς. Διὰ τοῦτο καὶ τῶν ἐν Κωνσαντινουπόλει Κατολίκων τὸ ἰδίωμα καλεῖται Σταυροδρομίτικον (ὡς ἐκ τῆ Σταυροδρομίε, ὅπε μάλισα κατοικοῦσι)· τῶν δὲ τῆς Σμύρνης κατοίκων, Φραγγομαχαλιώτικον (ὡς ἐκ τῆ Φραγγομαχαλᾶ). Ἡ διὰ πέντε ὅλων αἰώνων καὶ ἐπέκεινα κατοίκησίς των εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔπρεπε βέβαια νὰ τοὺς ἐξελληνίσῃ· ἀλλ' αὐτοὶ εἰς ταύτην μὲν τὴν χώραν τῶν γενεθλίων των φεύγουσι τ' ὄνομα Γραικὸς, ὀνομάζονται δὲ Κατόλικοι καὶ Λατῖνοι (φοβούμενοι μήπως ἐκγραικίσωσι καὶ τὸ θρησκευτικόν των φρόνημα). Μόνον εἰς τὴν Εὐρώπην, ὅταν ἔλθωσιν, ὀνομάζουσιν ἑαυτοὺς Γραικοὺς, κἄποτε μάλισα καὶ καυχώμενοι (καὶ ποίαν ἄλλην ἔχουσι νὰ ὀνομάσωσι πατρίδα των; ἢ τίς ποτ' ἐρωτώμενος ἐκ ποίας πατρίδος εἶναι, ὀνομάζει τὴν θρησκείαν τε;). Ὅθεν πολλοὶ τῶν ἀλλοφύλων ἰσορικῶν ἐπλανήθησαν, νομίσαντες αὐτοὺς

Μεσά τις ἀλλόφυλος καὶ ἀλλόκοτος, πάντῃ ξένης εἰσφέρουσα περὶ τὰ γράμματα νεωτερισμούς. Δὲν εἶναι, φίλοι μου, πάντα τὰ νέα καλά· κάκιστα δὲ πάντων ὑπάρχουσιν ὅσα ἀντιβαίνουσιν εἰς

Γραικὸς τὸ γένος, λατινοφρονήσαντας. [Οὕτως ἄλλοι πάλιν ἀκόντες καὶ τὸ Grecs unis, κακῶς ἐνόμισαν, ὅτι οἱ Οὐνῖται ἦτοι εἶναι τὸ ἔθνος Ἕλληνες· ἀλλ' ἔτε εἰς κἀμμίαν χώραν τῆς Ἑλλάδος, οὔτ' ἄλλοθι τῆς Εὐρώπης ἐδέχθησαν οἱ Ἕλληνες τὴν ψευδώνυμον ταύτην ἕνωσιν· τὰ δὲ κατὰ τὴν Εὐρώπην συσήματα τῶν Οὐνιτῶν ὠνομάσθησαν καταχρησικώτερον καὶ Γραικοί, ὡς τῆς Γραικικῆς, ἤτοι τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας σχέτλια ἀποσπάσματα (καθὼς λέγεται καὶ Rit Grec τὸ Ἀνατολικὸν ὀρθόδοξον δόγμα)· σύγκεινται δὲ ἦτοι ἐκ Βλάχων, καὶ Ἀλβανῶν, καὶ ἄλλων ἀνάμικτων φυλῶν, καὶ ἐν τῇ Πολωνίᾳ ἰδίως ἐκ Πολωνῶν, κτλ.]. Αὐτῶν δὲ τῶν κατοίκων τῆς Ἑλλάδος Κατολίκων καὶ τὴν πολλὴν τῆς γλώσσης βαρβαρότητα, καὶ τὴν πρὸς τὲς Ἕλληνας ἄσπονδον διχόνοιαν τρέφουσι μάλισα καὶ διακρατοῦσιν οἱ ἐκ τῆς Ῥώμης πεμπόμενοι Καπετσῖνοι καὶ ἄλλοι Φλάροι, κήρυκες τῦ σχίσματος καὶ πολλῶν ζιζανίων σποριῆς, οἵτινες ἔτε τὰ Ἑλληνικὰ συγχωροῦσι τὲς Κατολίκες νὰ διδαχθῶσιν ἐν τοῖς Σχολείοις, ἔτε νὰ συζῶσιν ἡσύχως μετὰ τῶν Ἑλλήνων, τῶν ὁποίων ἀπέβησαν ἤδη διὰ τῦ μακρῦ χρόνυ συμπατριῶται. Πόσον εἶναι τὸ ὑπὸ τῶν Φλάρων ἐκκαιόμενον μῖσος τῶν Κατολίκων τέτων πρὸς τὲς Ἕλληνας, ἀποδεικνύει φανερῶς ἡ τῆς Σμύρνης ἐφημερὶς, τὴν ὁποίαν Κατόλικος ἄνθρωπος ἤρχισε νὰ συντάττῃ, καὶ Κατόλικος τὴν διεδέχθη, καὶ Κατόλικοι μέχρι σήμερον συντηροῦσι! καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτων παρεκβατικώτερον. Τῆς δὲ κοινῆς ἡμῶν γλώσσης τὸ Λεξικὸν θέλει συνταχθῆ, σὺν Θεῷ, μετ' ὀλίγον ἐκ τῆς ὕλης τῶν λέξεων, τὴν ὁποίαν συναθροίζουσι κατὰ διαφόρυς πόλεις καὶ χώρας τῆς Ἑλλάδος οἱ ὁμογενεῖς πεπαιδευμένοι· Εἰς ταύτην τὴν ἱερὰν γάζαν συντελοῦντες καὶ ἡμεῖς, ἔρανον μικρὸν, ἐπροσθέσαμεν ἐμπαρύδως καὶ εἰς τῦτο τὸ Σύνταγμα (ὡς καὶ εἰς τὸ πέρυσιν ἐκδοθὲν Δοκίμιον), ἱκανῶν τῆς λαλεμένης γλώσσης, καὶ τινων τῆς παλαιᾶς (καὶ μάλισα γεωγραφικῶν) λέξεων ἐτυμολογίας, παρεκβαίνοντες πολλάκις ἀπὸ τὸ προκείμενον. Ὅθεν ἐλπίζομεν, ὅτι θέλσι μᾶς συγχωρήσει τὰς μυκνὰς καὶ μακρὰς ἐνίοτε παρεκβάσεις οἱ εὐγνώμονες ἀναγνῶσαι.

τὰ καλῶς καθεζῶτα καὶ δὶ ἀρχαιότητα σεβάσμια καὶ γεραρὰ, τὰ ὁποῖα μετὰ τὲ πολιὲ χρόνε ἔχεσι καὶ τὴν ἀλήθειαν ἀμάραντον ἐπανθέσαν. Ἡ Ἑλληνικὴ προφορὰ μετεδόθη εἰς τὲς Ῥώσσες ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων συγχρόνως ὁμὲ μὲ τὴν ἱερὰν καὶ σωτήριον διδασκαλίαν τῆς Ὀρθοδόξε Πίςεως· Ταύτην εἶχον τὴν προφορὰν οἱ παλαιοὶ τῆς εὐσεβῆς Ῥωσσίας πατέρες, οἱ θεόπνευσοι μεταφραςαὶ τὲ Εὐαγγελίε καὶ τῶν Γραφῶν, εἰς τὰς ὁποίας εὑρίσκετε λαμπροτάτας ἀποδείξεις τῆς γνησίας τῶν Ἑλλήνων φωνῆς. Ταύτην τὴν προφορὰν βεβαιόνει καὶ αὐτὴ ἡ λαλεμένη γλῶσσά σας εἰς λέξεις πολλὰς, ὅσας ἐδανείσθη παλαιόθεν ἐκ τῶν Ἑλλήνων, καὶ πάλιν εἰς ἄλλας ἀπὸ τὰς μυρίας ἐκείνας, ὅσας ἔχει κοινὰς μὲ τὴν ὁμόγνιον ἀδελφὴν αὐτῆς, τὴν Ἑλληνικὴν (καθὼς εἰς τὸ Δοκίμιον ἀπεδείξαμεν)· δηλῆσι δὲ καὶ αὐτὰ τὲ ἀλφαβήτε σας τὰ γράμματα τὸν κύριον φθόγγον πολλῶν ἀντιςοίχων ἑλληνικῶν, ἐν οἷς καὶ τὸν τὲ β τὸ B, καὶ τὸν τὲ η τὸ H. Ταύτην τὴν προφορὰν διακρατῆσιν αἱ Ἐκκλησιαςικαί σας Σχολαὶ καὶ Ἀκαδημίαι καὶ τῶν περὶ τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν σοφῶν ὁμογενῶν σας οἱ ἐνδοξότατοι, καὶ Ἱεράρχαι καὶ Ἱερεῖς, καὶ τῶν ἄλλων φιλολόγων σας οἱ ἐπισημότεροι· οἵτινες καὶ δικαίως ἀγανακτῆσι, πῶς παρεισέφρησαν εἰς τὴν γλῶσσάν σας μὲ φθόγγες λατινικὲς ἑλληνικά τινα ὀνόματα τῆς μυθολογίας καὶ ἱςορίας, καὶ ἄλλα τεχνικὰ, τὰ ὁποῖα κατὰ ἀτυχίαν μετεφράσθησαν τὸ πρῶτον ἐκ τῆς Λατινικῆς γλώσσης, ἢ κατὰ μίμησιν αὐτῆς (ὡς Гомеръ, Гесіодъ, Геродотъ, Эхо, Гебе, Аптека, ἐκ τῶν Homerus, Hesiodus, Herodotus, Echo, Hebe, Apotheca, κτλ.)· καὶ τινες ἐξ αὐτῶν φρονίμως πα-

ρήνεσαν νὰ περιορισθῇ ἡ τοιαύτη κακόζηλος κατάχρησις εἰς μόνας ἐκείνας τὰς λέξεις, ὅσας ἤδη ἐπεκύρωσεν ἡ τύραννος συνήθεια· τῶν ἄλλων δὲ τῶν ἑλληνικῶν ὀνομάτων ἡ ἔκφρασις νὰ γίνηται κατὰ τὸν γνήσιον αὐτῶν φθόγγον (ὅσις φυλάττεται καὶ εἰς τὴν γλῶσσαν τὴν Σλαβονικήν) (α). Τὰ φίλτατά τας, ὦ φίλοι Ῥῶσσοι, καὶ τιμιώτατα, τὲς γονεῖς, τὲς ἀδελφὲς, ὅλες τὲς φίλες καὶ συγγενεῖς σας μὲ ταύτην τὴν προφορὰν τὲς ὀνομάζετε, προφέροντες καὶ τὸ β καὶ τὸ η καὶ τὰς διφθόγγες ἑλληνικῶς· ὡς ὅταν ἐκφωνῆτε, Василій, τὸν Βασίλειον (ὄχι Базілеїе), καὶ Григорій (ὄχι Грегоріе) τὸν Γρηγόριον, καὶ Варвάра (ὄχι Барбара) τὴν Βαρβάραν, καὶ Елисавета (ὄχι Елисабета) τὴν Ἐλισαβέταν, καὶ Савва (ὄχι Сабба) τὸν Σάββαν, καὶ Димитрій (ὄχι Демегріе) τὸν Δημήτριον, καὶ Иліа (ὄχι Еліа) τὸν Ἠλίαν, καὶ Нікита, Нікифоръ (ὄχι Нікета, Нікефоръ) τὸν Νικήταν καὶ Νικηφόρον, καὶ Екатерина, Елиссей (ὄχι Айкатерина, Елиссаїй) τὴν Αἰκατερίναν καὶ τὸν Ἐλισσαῖον, καὶ Ірина, Іриней, Ираклій (ὄχι Ейрена, Ейренаїй, Ераклеїй) τὰ, Εἰρήνα, Εἰρηναῖος, Ἡράκλειος, ὁμοίως καὶ Еванѳіа, Параскева, Евдокіа, Евгеній, Лаврентій Клавдій, Фива (ὄχι Еуантія, Параскéуа, Еудокіа, Еугеній, Лауренгій, Клáудій, Фойба) τὰ Ευανθία, Παρασκευὴ, Εὐδοκία, Εὐγένιος, Λαυρέντιος, Κλαύδιος, Φοίβη, καὶ ἄλλα μυριάριθμα. Μὲ ταύτην τὴν προφορὰν εἰς τὰς

(α) Βλ. Н. Гнѣдичъ προλεγόμενα εἰς τὴν ὑπ' αὐτῆ μεταφρασθεῖσαν Ἰλιάδα (σελ. XV)· καὶ И. Маршыновъ Παραίνεσιν περὶ τῆς προφορᾶς τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, σελ. 14.

προσευχάς σας ἐπικαλεῖσθε τοὺς Ἁγίους τῆς Ἐκκλησίας, ὀνομάζετε δὲ καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, ΙΗΣΟΥΣ (ΙΗΣΟΥΣ). Ταύτην ἁπλῶς τὴν προφορὰν σᾶς διδάσκει μὲν ὁ λόγος ὁ ὀρθὸς, σᾶς παρέδωκε δὲ καὶ μετὰ τὸ λόγο τῆς ζωῆς, καλὴν παρακαταθήκην, ἡ Καθολικὴ καὶ Ὀρθόδοξος Μήτηρ τῶν Ἐκκλησιῶν, ἥτις συνῆψε τὸς λαὸς τῶν Ῥώσσων καὶ Γραικῶν μὲ τὸς ἀῤῥήκτους δεσμὸς τῆς Ὀρθοδοξίας, ἵνα δοξάζωσι τὸν θεὸν ἐν ἑνὶ ςόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ! Εἶπον ἐξ ἀρχῆς, καὶ πάλιν ἐπιλέγω πρὸς ἐπισφράγισιν τοῦ λόγο μο. Καὶ ἂν ἄλλας ἀποδείξεις τῆς γνησίας τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων δὲν εἴχομεν προφορᾶς, μόνη ἡ ἱερὰ καὶ σεβασμία καὶ ἰθαγενὴς, ἡ παρ' αὐτῶν τῶν παλαιῶν ἡμῶν πατέρων καὶ γεναρχῶν μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ αἵματος ἀλληλοδιαδόχως εἰς ὅλον τὰ ἔθνος διαδοθεῖσα, καὶ διὰ τοσέτων αἰώνων καὶ τόπων καὶ περιςάσεων καὶ μεταβολῶν ὑπερισχύσασα παράδοσις εἶναι ἱκανὴ νὰ ματαιώσῃ τὰς χθὲς καὶ πρῴην κατ' αὐτῆς ἐπινοηθείσας βεβήλες κενοφωνίας, ταῦτα τὰ γράμματα τὰ ἀριςερὰ, τὰ ὁποῖα ἐδίδαξαν ἀλλόφυλοι Μῶσαι νεωτερίζωσαι (α). Ὅσον

(α) Ὅσοι, κατὰ τὸς Ἐρασμίτας, ἐξανίςανται μετὰ πολλὸς αἰῶνας ἀντινομοθετοῦντες καινοτόμως ἐναντίον τῆς παλαιᾶς συνθήκης καὶ συνηθείας τῶν ὀνομάτων, τότος ὁ Πλάτων χαριεντιζόμενος τὸς παρομοιάζει μὲ τὸς εἰς τὰς ὁδὸς τῆς Αἰγίνης πάρωρα τῆς νυκτὸς ἐξερχομένος, τὸς ὁποίος ἐζημίονεν ἡ πολιτεία. „Λέγεσθαι δ' ἦν, ὦ μακάριε, ἐῶμεν, ἵνα μὴ ὄφλωμεν, ὥσπερ οἱ ἐν Αἰγίνῃ νύκτωρ περιϊόντες ὀψὲ ὁδοῦ, καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τὰ πράγματα δόξωμεν αὐτῇ τῇ ἀληθείᾳ ἥκω πως ἐληλυθότες ὀψιαίτερον τοῦ δέοντος" (Κρατύλ. § 65).

εὔμορφοι καὶ νεαραὶ καὶ μὲ τῆς πολυμαθείας τὰ θέλγητρα ἐπικεχρωσμέναι φαίνονται αἱ τοιαῦται φαντασιώδεις καινοτομίαι, πάραυτ' ἀφανίζονται, ὡς αὐτόχρημα φασμάτων σκιαὶ,

---

Ὀψὲ ὦ μακάριοι Ἔρασμοι, ὀψὲ ὦ Ἐννίνιοι, πολλὰ ἐξώρας καὶ ἀργὰ ἐκβήκατε κωμάζοντες καὶ καινεργοῦντες ξενιζούσας φωνὰς εἰς τὰς ὀρθῶς ἐξ ἀρχῆς ἐρρυμοτομημένας ὁδοὺς τῆς πολιτείας τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων. Πολλὰ ἐξώρας καὶ πολλὰ ὕποπτα· μετὰ εἰκοσιπέντε ἑκατονταετηρίδας, καὶ ὄχι μόνον ἀλλόγλωσσοι καὶ ἀλλοδαπεῖς, ἀλλὰ καὶ ἀλλοπρόσαλλοι, καὶ πρὸς ἑαυτὲς ἀλληνάλλως διαφωνοῦντες. Τὰ φανάρια τῆς πολυμαθείας δέν σας ἀθρύνουσιν. Οἱ κανόνες τῆς γλώσσης, τὴν ὁποίαν ἐνομίσατε λείαν Μυσῶν, σᾶς ἀνακρίνουσιν, ὡς ἄγρυπνοι φύλακες. „Τίς ὧδε;" σοβαρῶς ἐρωτῶσι. Δὲν ἀποκρίνεσθε; ἢ ἀποκρίνεσθ' ἐναντία τῷ συνθήματος εἰς ἄγνωστον λαλιάν; σᾶς σαματῶσι· καὶ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, ὅσον ἂν κοιμισμένον τὸ νομίζητε, ζῶν καὶ λαλοῦν σᾶς ἐγκαλεῖ εἰς τὸ δικαστήριον τῆς Ἀληθείας. Ἐκεῖ συντρέχουσιν αὐτόκλητοι καὶ αὐτόμολοι κατήγοροι τῆς παρανομίας καὶ μυρίαι λέξεις τῶν ἰδίων σας γλωσσῶν, πανταχόθεν ἐκ τῆς Εὐρώπης ἀθροιζόμεναι ταχύπτεροι, ὡς καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν ἐσχατιῶν τῆς Θούλης καὶ Ἰσλανδίας καὶ τῶν ὑπερβορείων τοῦ Ὠκεανοῦ κήπων. Φοιτῶσι δὲ καὶ ἄλλαι ἐκ τῆς Ἀσίας, καὶ μάλισα τῆς Ἰνδίας (γῆς συμμάχου τῆς Ἑλλάδος, ἀφ' ἧς πλέον εἰρήνευσαν εἰρήνην αἰωνίαν μετὰ τὴν πρώτην τοῦ Διονύσου καὶ τὴν ἐσχάτην τοῦ Ἀλεξάνδρου κατὰ τῶν Ἰνδῶν ἐκστρατείαν!). Παρίστανται δὲ καὶ οἱ Νόμοι τῶν ἐθνικῶν δικαιωμάτων σκυθρωποὶ καὶ νεμεσῶντες ἐναντίον σας, πῶς, ἐν ᾧ ἀποδέχεσθε ὡς γνησίαν τὴν τωρινὴν πολλῶν παλαιῶν γλωσσῶν προφοράν, ἐν ᾧ καὶ αὐτῶν τινων ἤδη ἀφανῶν καὶ ἀνωνομάστων καὶ μετ' ἄλλων ἐθνῶν ἀναμεμιγμένων λαῶν ἐκλέγετε καὶ τιμᾶτε τὰς τῆδε κἀκεῖσε διεσπαρμένας καὶ κατακερματισμένας φωνὰς, ὡς δείγματα τῆς παλαιᾶς αὐτῶν ὑπάρξεως [ὡς ὅταν λέγητε, ὅτι τῶν Πικτώνων καὶ τῶν ἄλλων ἰθαγενῶν κατοίκων τῆς Βρετανίας ἡ διάλεκτος ἐσώθη εἰς τὴν Οὐαλλίαν (Walles), ἐπαρχίαν τῆς Ἀγγλίας, καὶ εἰς τὴν κάτω Βρετανίαν (Basse Bretagne), καὶ ἄλλαι ἀλλαχοῦ], ἐπειτ' ἀδικεῖτε καὶ ἀτιμάζετε ζῶντος ἔθνους ἀκεραίου καὶ ἀμιγοῦς καὶ ἀρχαιοτάτου, καὶ τούτου Ἑλληνικοῦ,

ἔμπροσθεν εἰς τὸ φυσικὸν καὶ ἀκήρατον καὶ ἐξαίσιον κάλλος τῆς ἀληθείας, τὸ ὁποῖον κἀνεὶς καὶ δεξιώτατος πλάσης δὲν δύναται νὰ ἐντυπώσῃ μιμηλῶς εἰς τὰς εἰδωλοποιΐας τῆς φαντασίας τσ.

„— Οὐ γὰρ ἔσιν ἔτε ζωγράφος,
„Οὔτ' ἀνδριαντοποιὸς, ὅσις ἂν πλάσῃ
„Κάλλος τοιῦτον, οἷον ἡ Ἀλήθει' ἔχει" (Φιλήμ.).

§ ζ. Ἀλλ' ὦ γενναῖοι μάρτυρες καὶ κήρυκες τῆς ἀληθείας Ἕλληνες! σεῖς ἐπισφραγίσατέ μσ τὸν λόγον, ἐπιθέντες χρυσῆν κορωνίδα, τὴν ἀνάμνησιν τοῦ ἱεροῦ σας ἀγῶνος. Ὁ κρότος τῶν νικηφόρων σας ὅπλων, ὦ φίλτατοί μσ ὁμογενεῖς, πολὺ παρὰ τὸν ἀσθενῆ μσ κάλαμον ἐναργέσερα καὶ τρανώτατα ἐκήρυξεν εἰς ὅλην τὴν Οἰκσμένην, ὅτι τὰ μυρία πάθη τῆς

τὴν ὁποίαν εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῆ γῆν διετήρησε πάτριον γλῶσσαν καὶ προφοράν. Πολλοὶ καὶ βαρεῖς, ὦ Ἐρασμῖται, φαίνονται οἱ κατηγοροί σας, δεινὸς τῆς κρίσεως ὁ ἀγὼν, καὶ ἄφευκτος ἡ καταδίκη σας! Ποία τις θέλει εἶσθαι ἡ ἱκανοποίησις, εἰς τὴν ὁποίαν μέλλετε νομίμως νὰ καθυποβληθῆτε, δὲν δύναμαι νὰ μαντεύσω· πάντοτε ὅμως ἐπιεικὴς καὶ κοινωφελὴς καὶ ἀνάλογος τῆς σοφίας καὶ τοῦ φιλανθρώπου τρόπου σας· παραδείγματος χάριν, νὰ διαλλαγῆτε τάχιστα μετὰ τῶν, πρὸς ἓς ἀντιμάχεσθε, συμπατριωτῶν σας, τῶν Ῥαϋχλινείων Ἑλληνιστῶν, ἀποσκορακίσαντες ὁμοθυμαδὸν τὴν τῆ Ἐράσμσ πλάνην, ὡς κακὴν κακίσης μητέρα θυγατρὸς, τῆς ἀγρίας Ἔριδος. Ὥσε πάντες ὁμῆ τῶν Ἑλληνίδων Μσσῶν οἱ πιστοὶ καὶ πολύτιμοι φίλοι νὰ συνεργῆτε κοινῶς, ὁμόφωνοι καὶ ὁμότονοι, μετὰ τῶν Ἑλλήνων πρὸς τελειοποίησιν τῆς λαλσμένης αὐτῶν γλώσσης, καὶ τῆς ἀναγεννωμένης Ἑλλάδος τὴν αὔξησιν· ὅπσ μέλλουσι πάλιν νὰ ἀναβιώσωσιν οἱ τῆς ζηλωτῆς σοφίας σας ἀοίδιμοι πατέρες, τῶν ὁποίων καὶ τὴν μνήμην ἀξίως τιμᾶτε, καὶ τὰ συγγράμματα σοφῶς ἑρμηνεύετε!

Ἑλλάδος δὲν ἀφαίρεσαν τοὺς υἱές της τὰ πάτρια φρονήματα καὶ τὴν μετ' αὐτῶν ἀχωρίστως ἡνωμένην πιςὴν ἔκφρασιν καὶ λαλιάν. Τὰ ὀνόματα, Πίςις, Πατρὶς, Ἕλλην, Ἐλευθερία, τυπωμένα μὲ χαρακτῆρας ἀνεξαλείπτους εἰς τὰς ψυχάς σας καθ' ἣν τὰ παρελάβετε παρὰ τῶν πατέρων γνησίαν σημασίαν καὶ προφορὰν, τὰ ἐξεφράσατε πιςῶς καὶ γνησίως καὶ διὰ τῶν Ἑλληνικῶν ἀνδραγαθιῶν σας. Ἀνεκτήσασθε διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος τὰ προγονικά σας δικαιώματα, τὰ ὁποῖα οὐδέποτε παρητήθητε, οὐδ' ἐπαύσατέ ποτε περὶ τούτων καὶ νὰ φράζησθε καὶ νὰ ἐκφράζησθε, καὶ νὰ διαλογίζησθε καὶ νὰ διαλέγησθε καὶ νὰ ἐνεργῆτε δι' ὅλης τῆς ὀδυνηρᾶς καὶ πολυχρονίου δουλείας. Καὶ αἰχμάλωτον αἰχμάλωτοι κατοικοῦντες τὴν πατρίδα δὲν ἐδουλώθητε τὰς ψυχὰς προδόσαντες τὴν ἀγάπην της, δὲ ἐκωφεύσατε πρὸς τὰς γοερὰς αὐτῆς φωνὰς, δὲ ἐκολλήσατε τὴν γλῶσσαν εἰς τὸν πικραμένον λάρυγγά σας ἀκίνητον πρὸς μελέτην τῆς θεραπείας της, δὲ τὴν ἐγκατελίπατε φρίξαντες πρὸς τὸ βάθος καὶ μέγεθος τῶν πληγῶν της· ἀλλὰ, μένοντες εἰς αὐτὴν ἀσφαλῶς ἐρριζωμένοι, ἠγωνίζεσθε καὶ μὲ φωνὴν καὶ μὲ ψυχὴν καὶ μὲ ὅλας σας τὰς δυνάμεις, ἐργαζόμενοι ἡσύχως τὴν σωτηρίαν της. Μὲ τὰς ἁλυσιδωμένας σας χεῖρας ἐκρατήσατε δι' ἑαυτὲς, ἀψαύσας ἀπὸ τοὺς τυράννας σας, ὅλας τὰς βιωφελεῖς τέχνας· ἐκαλλιεργεῖτε σκάπτοντες τὴν γῆν καὶ ζητοῦντες τὴν καταχωσθεῖσαν τοῦ γένους σας εὐκλειαν· ἐτεχνουργεῖτε τὰς ἐργασίας σας ἐξασκοῦντες τὲς ἰσχυρὲς βραχιονάς σας εἰς τὸν μέγαν ἀγῶνα· ἐφωτίζετε διὰ τῆς παιδείας τοὺς νοεροὺς ὀφθαλμούς σας προς ὀρθὴν τῶν συμφερόντων διάγνωσιν· διεπεράτε μακρὰ πελάγη

ἐμπορευόμενοι τὰ πρόσφορα μέσα πρὸς θεραπείαν· ἐναυπηγεῖτε κυβερνῶντες καὶ αὐτὸν τὸν ςόλον τοῦ δυνάςᾳ σας· καὶ αὐτὰ τὰ πολιτικά τε συμφέροντα συνετῶς ἐδιοικεῖτε, συνάγοντες πανταχόθεν ἐμπειρίαν πρὸς τὸν Ἑλληνικόν σας σκοπὸν, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχετ' ἐξ ἀρχῆς ςηριγμένους τοὺς ὀφθαλμούς. Ἀτιμία, γύμνωσις, ςρέβλωσις, θάνατος, ἦσαν αἱ συνήθεις τῶν πόνων σας ἀμοιβαὶ παρὰ τοῦ βαρβάρᾳ δεσπότᾳ, ὅςις, κἂν εἶχεν ἄφευκτον χρείαν τῶν γνώσεών σας, κἂν ἐβιάζετο κἄποτε καὶ νὰ σέβηται τὴν δικαιοσύνην σας, ἀλλ' ὅμως καὶ τὴν ἀνδρίαν σας ἐφοβεῖτο, καὶ τὴν φρόνησιν ἐμίσει, καὶ κατὰ τῆς εὐσεβείας ἐλύσσα, καὶ δι' αὐτὴν σᾶς ἔσφαζε καὶ ὅτε κατ' ἄλλων χριςιανῶν ἐπολέμει. Ἀλλὰ σεῖς, καὶ σχέτλια πάσχοντες, ὑπεμένετε γενναίως, κρατοῦντες πάντοτε τὸν αὐχένα σας ὀρθὸν ὑπὸ τοιοῦτον βαρὺν καὶ ὑβριςικὸν βαρβαρικῆς ἐξουσίας ζυγόν· καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ αἵματος τῶν συγγενῶν σας Μαρτύρων, μὲ τὸ ὁποῖον ἐβάπτετο, σχεδὸν καθ' ἑκάςην, ἡ λαμπρὰ πορφύρα τῆς Ἐκκλησίας, ἀνεβλάςανον ἀδιακόπως ἀνίκητοι διάδοχοι τῆς εὐσεβείας σας, τῆς πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὴν πατρίδα. Ὅλα τ' ἄλλα ἔθνη τῶν ἀνθρώπων, ὅσα ἔβλεπον τὴν μακρὰν καὶ χαλεπὴν μετὰ θηρίων αἱμοβόρων συνοίκησίν σας καὶ συμπεριφορὰν, σᾶς ἐνόμιζον ἠλιθίας, καὶ ὄχι μόνον πολιτικῶς ἀλλὰ καὶ ἠθικῶς ἀποθαμένας· καὶ οἱ μὲν τούτων φιλανθρωπότεροι σᾶς ἠλέων μακρόθεν ἐκ συμπαθείας· οἱ δὲ ἀδιάφοροι σᾶς παρήρχοντο, ὡς πτώματ' ἀπηλπισμένα, σκυλεύοντες, ἂν τύχῃ, καὶ εἴτι ἂν εὕρισκον εἰς τὸ μέσον σας ἠμελημένον λείψανον τῆς προτέρας εὐτυχίας καὶ λαμπρότητος, ὡς ἄχρηςον πλέον καὶ ἀνοίκειον εἰς ἐσᾶς! οἱ δ' ἀσυμπαθέςεροι καὶ

ἐπέμβαινον εἰς τὴν πτῶσίν σας, ὀνειδίζοντες ὡς ἔθνος ἄεθνον καὶ ἄγλωσσον καὶ ἀδαμινὸν, ὡς αἶσχος τῶν πατέρων σας, ὡς μάταιον βάρος καὶ τῆς πατρίδος καὶ ὅλης τῆς γῆς! Νὰ λησμονηθῆτε παντάπασιν ἦτον ἀδύνατον, διότι καὶ πεπτωκότας σᾶς περιέλαμπεν ἡ τῶν μεγάλων σας προγόνων ἀγήρασος λάμψις· καὶ δυσχεῖς ἐσῴζετε τῆς ἐνδόξε γενέσεώς σας τὸν χαρακτῆρα, ὄχι ὀλιγώτερον παρὰ τὸ χρῶμα καὶ τὸ εἶδος καὶ τὴν μορφὴν τῶν Ἑλληνικῶν προσώπων σας. Οὕτω τὸ γένος τὸ τῶν Ἑλλήνων, ἀφ' ἑ ἔγεινε τὸ ὑπερθαίμασον καὶ μοναδικὸν παράδειγμα πάντων τῶν καλῶν εἰς τὴν Οἰκεμένην, ἔμελλε νὰ ἀποβῇ καὶ ὁ ἔξοχος σκοπὸς τῶν βελῶν τῆς δριμυτάτης ἐπιχαιρεκακίας! Ἡ πρώην πατρὶς τῆς Ἀρετῆς καὶ Σοφίας, ἡ καὶ τῆς σκηπτέχε Βασιλείας καὶ τῆς ἀληθεῦς Ἐλευθερίας καὶ πάσης πολιτείας εὐνομεμένης παλαιὰ γεννήτρια καὶ νομοδῶτις καὶ τροφός, ἡ μήτηρ τῶν θεσπεσίων Διδασκάλων τῆς Εὐσεβείας, καὶ τῶν ἐκ ταύτης ἀγαθῶν παγκόσμιος χορηγέτις καὶ μεταδότρια, ἡ πάγκαλος Ἑλλὰς δελωθεῖσα, ἔκειτο εἰς τὸ ἔδαφος θῦμα τῶν τυράννων της, ἀπράκτε μὲν ἐλέες εἰς τὰς φίλες της ὑπόθεσις, λοιδορίας δὲ καὶ καταφρονήσεως εἰς τὰς φθονερὰς ἐχθροὺς καὶ τῆς ἀρχαίας δόξης της καὶ τῆς παρέσης ὑπομονῆς της· οἵτινες δὲν διέλειπον καὶ πολλὰς ἔτι σκευωρίας τεκταίνοντες κατ' αὐτῆς ὡς καὶ εἰς αὐτὰ τὰ πληγωμένα σήθη της. Ὅλον, ἡ ταλαίπωρος, ὅλον ἐξέπιε τὸ πικρὸν ποτήριον τῶν θηλάτων συμφορῶν· ὅλον, μέχρι τρυγίας τὸ ἐξεκένωσεν! Ἀλλ' ἔμελλε, τέλος, νὰ παρέλθῃ τῆς φοβερᾶς εὐθύνης καὶ δοκιμασίας της ὁ καιρός. Φωνὴ τῆς παναγάθε Προνοίας ἐβρόντησεν οὐρανόθεν· „Ἐξεγείρε, ἐξεγείρου

θύγατερ Ἑλλὰς, ἡ τεταπεινωμένη καὶ παρὰ πάντων ἐγκαταλελειμένη· ἐξεγείρου θύγατερ, ὅλη καταπληγωμένη ἀπὸ μάχαιραν δίστομον καὶ σκληρὰν, ἥτις ἐμέθυεν ὡμῶς ἐκ τοῦ αἵματός σου, καὶ εὐωχεῖτο ἀκόρεσος εἰς τὰς σάρκας σου! ἐξεγείρου, λάτρις μου πιστὴ καὶ εἰς τὴν ἐσχάτην σου δυσυχίαν, ἁγιασήριον τῶ ὀνόματός μου ὑψηλὸν καὶ εἰς τὴν πτῶσίν σου, φύλαξ τῆς τῶν μυστηρίων μου παρακαταθήκης ζῶσα καὶ ἀνύστακτε καὶ κατ' αὐτὰς τὰς θανατηρὰς ἀγωνίας σου καὶ βασάνους· ἀνάστα· ἀπόρριψον ἀπὸ τῶ τραχήλου σου τὸν κλοιὸν τῆς αἰχμαλωσίας· ἐκτίναξον τὸν χοῦν τῆς ἀτιμίας σου· ἔνδυσαι τὴν ἰσχύν σου καὶ τὴν δόξαν σου. Ἰδοὺ οἱ υἱοί σου, οἱ τεθλιμμένοι καὶ πτωχοὶ καὶ ὁμοίως μὲ χόρτον ἡμίξηρον ἀσθενεῖς, τούτους ἐνισχύω νὰ γίνωσι ῥύσεις σου καὶ σωτῆρες." Εἶπε, καὶ πάραυτα ἠσθάνθητε, φίλοι ὁμογενεῖς μου, τὸ πνεῦμα τῆς ζωῆς ἐνεργοῦν εἰς ὅλην τὴν ὕπαρξίν σας· οἱ πρώην, ὡς νεκροὶ καὶ νεκρῶν ὀσέα ξηρὰ, παραῤῥιπτόμενοι καὶ καταπατούμενοι, ἀνέστητε εἰς τοὺς πόδας σας ἰσχυροί· μετεβάλετε τὰς ἀλύσους σας εἰς ὅπλα, καὶ τὸν τόπον τῆς καταδίκης σας εἰς πανήγυριν θριάμβων. Ἐννέα ὅλους μεγάλους ἐνιαυτοὺς ἠγωνίσθητε ἐναντίον εἰς τὰς δυνάμεις τοῦ Ἅδου καὶ διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης. Ἐννέα ὅλους ἐνιαυτοὺς διήλθετε νύκτας ἄϋπνους καὶ ἡμέρας αἱματηρὰς, συμπλεκόμενοι, εἷς πρὸς χιλίους, καὶ δύω πρὸς μυριάδας. Ἐννέα ὅλους ἐνιαυτοὺς ἀντεπαλαίσατε πρὸς μυρίας ἀνάγκας καὶ ἀπορίας σωματικὰς, καὶ πρὸς αὐτὰ τὰ ψυχικὰ πάθη σας (τὰ ὁποῖα πολλάκις, ἀπὸ τὰς ποικίλας τοῦ σκληροῦ πολέμου ταρασσόμενα συμφορὰς, κάμνουσι καὶ αὐτῶν τῶν εὐδαιμόνων λαῶν τὰ ἤθη πικρὰ καὶ μεμψίμοιρα καὶ ἀκροσφαλῆ πρὸς ὀργάς). Διὰ ὅλων τούτων

τῶν ἐνιαυτῶν ἀπέβητε θέατρον ὅλῳ τῷ παλαιῷ καὶ τοῦ νέῳ κόσμῳ. Ἀνεκαινίσατε τὰ τρόπαια τῶν Μαραθονομάχων σας πατέρων καὶ τὴν δόξαν τῶν Θερμοπυλῶν καὶ τῆς Σαλαμῖνος. Ἐπληρώσατε τὰς ἐφημερίδας ὅλης τῆς Εὐρώπης ἀπὸ τοὺς ἐπαίνους τῶν κατορθωμάτων σας· πρὸς τοὺς ὁποίους εἰς μάτην ἀντέλεγε συκοφαντίας ἡ μοχθηρὰ καὶ φιλότυρκος βασκανία, μισοῦσα τὴν ἀνάςασιν τῆς Ἑλλάδος, ὡς ὁ κλέπτης τὸ φῶς τῆς αὐγῆς, ὡς ὁ νυκτιφάγος λύκος τὸ λαμπρὸν φεγγάριον. Ὅλας τὰς πυκνὰς ἐνέδρας τοῦ σκότους ὁ Βασιλεὺς τῶν ὀρανῶν ἐκμυκτηρίσας διέλυσεν ὡς ἰσὸν ἀράχνης, ἢ μετέτρεψεν εἰς τὸ ἀγαθόν. Ἐκ τῆς ςάκτης τῶν Ἑλληνικῶν ὀςέων ἀνεγεννήθη πάλιν, φοῖνιξ ἀληθὴς, ἡ Ἑλληνικὴ πολιτεία, τῆς ὁποίας εἶχε προωρισμένον ἡ Θεία Χάρις ἑαυτῆς ὁμώνυμον καὶ φερώνυμον Κυβερνήτην. Ὅλοι τῆς Εὐρώπης οἱ ἐνάρετοι σοφοὶ σᾶς ἐνίσχυον μὲ τὰς προτροπάς των εἰς τὸ λαμπρόν σας ςάδιον. Ὅλα τὰ φιλάνθρωπα καὶ χριστιανικὰ ἔθνη τῆς Οἰκουμένης ἀνεκέφιζον προθύμως τὰς μεγάλας σας δαπάνας διὰ τῶν γενναίων συνειφορῶν των. Συνεχορήγων πρὸς τὸν ἀγῶνά σας καὶ περικλεεῖς Ἡγεμόνες καὶ Βασιλεῖς. Καί τις ἐξ αὐτῶν, ὁ φιλέλλην Ποιμὴν τῶν Βαυάρων λαῶν, ἐτίμησε τὴν ἀνδρίαν σας καὶ μὲ γλυκερὰν ᾠδὴν τῆς ἀπὸ φιλανθρωπίαν ἐνθουσιώσης Μούσης τε. Τριῶν, τῶν εἰς τὰς τρεῖς διαφερούσας χριστιανικὰς Ἐκκλησίας βασιλευόντων, μεγάλων Βασιλέων οἱ ςόλοι ἡνώθησαν ὑπὸ μίαν, τῷ Σταυρῷ, τὴν σημαίαν, καὶ ὑπὸ θείου νεύματος ἀγόμενοι συνέτριψαν ἐξαίφνης τὸ κέρας τοῦ ἐκλείποντος Ἡμισελήνου εἰς τὸ Ἑλληνικὸν πέλαγος κατ' αὐτὴν τὴν ἐπώνυμον τῆς ἁγίας Πελαγίας ἡμέραν. Τρεῖς

αἵτιαι αἱ Σεβασαὶ καὶ Κραταιόταται τῆς Εὐρώπης Δυνάμεις συνεμάχησαν συμμαχίαν ἐνδοξοτάτην εἰς ὑπεράσπισιν τῶν δικαίων σας, ἐκτείνεσαι τὰ θεοσήρικτα Σκῆπτρά των πρὸς ἐπικύρωσιν τῆς ἐλευθερίας σας· ἦλθε χαίρων καὶ ςρατὸς μεγαλεργὸς νὰ συμμερισθῇ τὸς πόνες καὶ τὰς δάφνας σας. Καὶ αὐτὸς ὁ δείλαιος ἁρπαγοτύραννος, σκληρῶς πρὸς κέντρα λακτίσας, καὶ βαρεῖαν κατὰ κεφαλῆς αἰσθανθεὶς ἐπιπεσοῦσαν τὴν χεῖρα τοῦ ΤΡΙΣΑΥΓΟΥΣΤΟΥ Προμάχε τῆς Ἐκκλησίας, ὡμολόγησε, τέλος, καὶ δημοσίως τὴν ἀνεξαρτησίαν σας, ὑπογράψας κατ' αὐτὴν τὴν ἑορτὴν τῆς ζωηφόρε Ἀναςάσεως τὴν ἀνάςασιν τῆς Ἑλλάδος. Ὦ, χαίρετε Ἕλληνες, καὶ ἐντείνετε καὶ κατευοδοῦσθε εἰς τὴν ἐλευθέραν σας πατρίδα, κοπιάζοντες ἤδη καὶ συνεργοῦντες μιᾷ ψυχῇ καὶ καρδίᾳ πρὸς ἀνάκτησιν ἢ αὔξησιν καὶ τῶν ἄλλων προγονικῶν ἀρετῶν ἀξίως καὶ τῆς ἐπερανίε σας κλήσεως, καὶ τῆς εἰς τὸν ἀγῶνά σας λαμπρῶς ἐπιφανείσης δυνάμεως τῆς Προνοίας, καὶ τῆς γλυκερᾶς ἐλπίδος τῶν γενναίων φίλων καὶ Συμμάχων σας. Καὶ ἡ Πίςις καὶ ἡ Πατρὶς καὶ ὁ Κόσμος ὅλος ἀπαιτεῖ, ὡς χρέος, ἀπὸ σᾶς τὴν συνέχειαν τῶν παραδειγμάτων τῆς προγονικῆς ἀρετῆς. Φύσει τὴν γενναιότητα ἐπιπρέπεσαν ἔχετ' ἐκ τῶν πατέρων· εἰς τοὺς ὁποίες καυχᾶσθε δικαίως, καὶ τῶν ὁποίων εὐφημεῖτε τὰς πράξεις, ὄχι ὡς πτωχαλαζόνες καὶ κακοδαίμονες υἱοὶ, ζητοῦντες νὰ σκεπάσητε τὴν ἰδίαν πτωχείαν μὲ δόξαν ἀλλοτρίων ἐπαίνων, κατὰ τὸ,

„Τίς πατρὶ αἰνήσει, εἰ μὴ κακοδαίμονες υἱοί;"

οὐδὲ πάλιν ὡς ἀρτίπλουτοι καὶ πρὸς αἰφνιδίαν εὐδαιμονίαν ἀπειροκάλως ἐπτοημένοι, ζητοῦντες νὰ προσποιήσητε πρὸς ἐγκαιρόπλουτον εὐτυχίαν καὶ παλαιᾶς εὐγενείας σεμνότητα, κατὰ τὸ,

„Τίς πατέρ' αἰνήσει, εἰ μὴ εὐδαίμονες υἱοί;"

Ἀλλὰ τοὺς αὐτοὺς ἔχοντες καὶ τὸ γένος καὶ τοῦ βίου καθηγεμόνας τοὺς ἐπαινεῖτε ἅμα καὶ τὰς μιμεῖσθε, συνάπτοντες πρὸς τὰς ἐκείνων ἀρετὰς καὶ τὰς ἰδικάς σας, καὶ μίαν ἀποτελοῦντες ἐνδόξε γένος σειρὰν, ἥτις ἔτ' ἐκ τῆς ἐπισυμβάσης κακοδαιμονίας κατησχύνθη, καὶ εἰς τὴν ἀνάκτησιν τῆς εὐδαιμονίας σας ἀναδείκνυται λαμπροτέρα. Χαίρετε Ἕλληνες, καὶ αὐξάνεσθ' ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς θείας Προνοίας. Ἤδη ἐνικήσατε· ἤδη ἠλευθερώθητε· ἤδη βλέπετε πολλὴν πατρῴαν γῆν καθαρὰν ἀπὸ τὰ θηρία· „οὐκ ἔσιν ἐν αὐτῇ λέων, οὐδὲ τῶν πονηρῶν θηρίων οὐδὲν ἐμὴ ἀναβῇ εἰς αὐτήν". Ὁ πρώην ὡς χωλὸς καὶ παρειμένος καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὴν γλῶσσαν, καὶ πάντῃ βεβαρβαρωμένος νομιζόμενος λαὸς, ἤδη τρέχετε ὡς ἔλαφος, καὶ ἡ γνησία διάλεκτός σας κηρύττει τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ λαμπρῶς καὶ μεγαλοφώνως· „ἅλλεται χωλὸς ὡς ἔλαφος, καὶ τρανὴ ἐσι γλῶσσα μογιλάλων". Ἤδη μετὰ τῶν ἄλλων τῶν ἀδίκων ὀνειδισμῶν σας καὶ αὐτὴ ἡ Ἐρασμικὴ αἵρεσις, ἡ ἐπὶ τῆς πτώσεώς σας ἀναφυεῖσα, καὶ ὡς ἁβρὰ καὶ τρυφερὰ θυγάτηρ Βαβυλῶνος ἐναντίον σας ἐξυβρίσασα, καταπίπτει τώρα καὶ αὐτὴ, καὶ ἀποχωρεῖ, καὶ ὑπάγει νὰ καταβῇ εἰς τὸ σκότος τῆς λήθης, ὅπε τελευταῖον καταβαίνουσιν ὅλαι αἱ τῆς ἀληθείας πολέμιοι ἐπίνοιαι τῶν ἀνθρώπων· „Κατάβηθι, κατάβηθι θυγάτηρ Βαβυλῶνος· κάθισον εἰς τὴν γῆν, ὅτι οὐκέτι προσεθήσῃ κληθῆναι ἁπαλὴ καὶ τρυφερά· εἴσελθε εἰς τὸ σκότος!". Ἡ ἐνάρετος σοφία σε, Θεοφιλέσατόν μου γένος, καὶ τὸν λόγον καὶ τὰ ἤθη καὶ τὰς πράξεις σου κατακοσμοῦσα, ὅσον ἂν ἦσαι μικρὸν καὶ ὀλιγοστὸν, θέλει πάλιν

σὲ ἀναδείξει ζηλωτὲν καὶ λαμπρὸν ἐνώπιον ὅλων τῶν πολιτισμένων ἐθνῶν, εἰς δόξαν τῦ μεγάλου Θεῦ τῶν πατέρων ἡμῶν, τῦ ποιῦντος θαυμάσια μόνε! „Καὶ ἐροῦσιν· ἰδὲ λαὸς σοφὸς καὶ ἐπιςήμων, τὸ ἔθνος τὸ μέγα τοῦτο, ὅτι ἐστὶ Θεὸς ἐγγίζων αὐτοῖς.

Τέλος καὶ τῷ Θεῷ δόξα.

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ.

Σελ. 4, σχ. 20, γλώσσης γράφ. γλώσσης—σ. 5, σχ. 29, αυτῆς γράφ. αὐτῆς — σ. 11, σχ. 30, μεν ει γρ̀φ. μένει—σ. 17, σχ. 6, τὲς γρ̀φ. τὲς—σ. 21, σχ. 24, Ϝρόδὸν, γρ̀φ. Ϝρόδον, σ. 23, σχ. 7, ἀποτελοῦντα τὸν φθόγγον τὸν αὐτόν. γράφ. ἀποτελῶντα προσπνεύσεως ἑκάτερα φθόγγον ἂν καὶ ὄχι τὸν αὐτόν· σ. 32, σχ. 6, προσπνεύσεως γρ̀φ.-σεως — σχ. 18, καθ γρ̀φ. καθ' — σχ. 26, Ἡροδοτος γρ̀φ. Ἡρόδοτος — σ. 37, σχ. 26, Βοινὼα γράφ. Βοινώα — σ. 48, σχ. 15, κήξ. πρόσθες, ἐκ τοῦ κάζω (κακκάζω, ὀνοματοπ.) κάξ, ὅθεν κάϜξ, καύξ, κάϋξ, κήϋξ, καὶ (κάαξ, κάηξ) καύηξ — σχ. 26, Ubysses, γράφ. Ulysses, — σχ. 29, εἰσα, γρ̀φ. εἶσα — σ. 55, σχ. 30, Ασιανὰς γρ̀φ. Ἀσιαν. — 31 ἐγὼ γρ̀φ. ἐγὼ — σ. 56, σχ. 7, ἐπροφέρετο, (πρόσθ.) οἷον εἰπεῖν, — σ. 59, σχ. 11, ἐκφωνεσι γρ̀φ. ἐκφωνοῦσι — σ. 61, σχ. 30, πόπους γρ̀φ. τόπους — σ. 65, σχ. 24, ῥινανλεῖν γρ̀. ῥιναυλεῖν — σχ. 28, τες γρ̀. τὲς — σ. 66, σχ. 10, μόνον ἀλλὰ, γρ. μόνον, ἀλλὰ — σελ. 72, σχ. 21, amcicitia, γρ. amicit. — σχ. 31, νγ, γρ̀φ. γν, — σ. 74, σχ. 7, πλάνω (πρόσθες), (ἢ πλάhω, πλάγω, πλάνγω, γγω, ὡς κάω, κάhω, κάγω, κάνγω, γγω, γκω)— σ. 75, σχ. 31, καὶ τὸ ἐγκαιρόνω· γρ̀φ. καὶ τὸ ἐγγαιρόνω ὡς ἐγκαιρ. — σ. 78, σχ. 26, ντετὲ

γρ. ντεντοὺ — σ. 79, στχ. 16, σινιδόντες γράφ. συνιδ.—σ. 82, στχ. 25, δόρυς, γράφ. δέρυς, — σ. 86, στχ. 30, Mettair, γρ. Maittair.—σ. 88, στχ. 32, τμ. δ. γρ. τμ. ιδ. — σ. 99, στχ. 32, ἑέν, γρ. ἐέν, — σ. 107, στχ. 30, καὶ τὸν τῆ η, γρ. καὶ τὸν τῆς ει, ἀντὶ τῆς ὁποίας καὶ ἐγράφετο τὸ ε (βλ. ἔμπροσθ. σελ. 208, 267, 269, 735)· τὸ δ' αὐτὸ ε ἐξέφραζε καὶ τὸν φθόγγον τῆ η, πρὶν τᾶτο, κτλ. (ἐξάλειψον δὲ τὸ ἑφεξῆς „Ἔπειτα καὶ αὐτὸ τὸ ε ἐπροφέρετο καὶ ὡς ἡ δίφθογγος ει").—σελ. 121, στχ. 27, προφέρετες γράφ. προφέροντες — στχ. 29, ταυτόφθογγον γρ. ταὐτόφ. — στχ. 30, μετιχειρίσθησαν γρ. μετεχ. — σελ. 129, περὶ τῆ Θ. Σημείωσαι, ὅτι ὅσοι τῶν Ἐρασμιτῶν προφέρεσι τὸ θ ὡς τ, τὸ ψιλόνεσι διότι δὲν δύνανται νὰ τὸ διαρθρώσωσιν (ἔτω προφέρεσι καὶ τὸ Ατ. th βλ. σελ. 170)· ἄλλως δὲ ὁμολογεῖσι τὴν καθ' Ἕλληνας δασεῖαν τῆ στοιχείῳ φωνήν. — σ. 146, στχ. 8, φεύϝω, γρ. φεύλω, — σ. 147, στχ. 23, ερέβινθος γρ. ἐρέβ.— σ. 150, στχ. 30, αἀηρὰ, γρ. αὐηρά, — σ. 172, στχ. 16, τῆ η γρ. τῆ μακρῆ ε (= ει καὶ η) — σ. 177, στχ. 2, ἰμέρα. πρόσθες (ἐν οἷς λέγει, ὅτι μεταστρέφεται τὸ ι εἰς ε ἢ εἰς η. βλ. σ. 108)— σ. 188, στχ. 17, κτύκος γρ. κτύπος — σ. 194, στχ. 34, Δωρικ. γρ. Βοιωτ. Θείβηος καὶ—σ. 196, στχ. 28, αἰξήση γρ. αὐξήση — σ. 203, στχ. 10, συγκριμα γρ. σύγκρ.— σ. 208, στχ. 22, ἐκφε-

ρόμένον γρ. ἐκφερόμενον — *σ.* 210, *σχ.* 1. *ἰχθυῖ γρ. ἰχθυῖ)* — *σ.* 211, *σχ.* 33, *κτλ.)* *γρ. κτλ.* — *σ.* 218. *σχ.* 24, *του γρ. τοῦ* — *σ.* 221, *σχ.* 24, *ἐπροφεροντο γρ. ἐπροφέρ.* — *σελ.* 222, *σχ.* 14, *Εὐμάϊοϊοι γρ. Εὐμάϊοϊο,* — *σχ.* 19, *ναντίασιν γρ. ναυτ.* — *σ.* 224, *σχ.* 9, *ἐϊδετο, γρ. ἔϊδετο,* — *σ.* 237, *σχ.* 34, *παῖδα| ποι| γρ. παῖδα ποι|* — *σ.* 243, *σχ.* 25, *Ϊϊ γρ. Ϊϊ* — *σελ.* 254, *σχ.* 24, *(α) γρφ. (β)* — *σ.* 257, *σχ.* 5, *τῶ γρ. τῷ* — *σ.* 258, *σχ.* 23, *ὅτι γρ. ὅ,τι* — *σ.* 283, *σχ.* 14, *πρόσθες. Καὶ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος ὀνομάζων τὸν Ἰελιανὸν εἰδωλιανὸν, κατὰ παρήχησιν, ἐπρόφερε τὴν ει εἰς ι (Α Στηλιτ.)* — *σ.* 285, *σχ.* 15, *Σημείωσαι. Εἰς τὸ Δοκίμιον εἴπομεν καὶ, ὅτι αἱ προσωπικαὶ τῶ ῥήματος καταλήξεις δύνανται νὰ ἦναι καὶ ἀποσπάσματα τοῦ ὑπαρκτικοῦ ῥήματος εἰμὶ καὶ ἔω· ἀλλὰ τῶτο πρῶτον ἔπρεπε νὰ σχηματισθῇ τὰς καταλήξεις ἐκ τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν (βλ. Δοκιμ. τόμ. α, σελ. 248 καὶ γ, 404). Ἐκ τοῦ ὑπαρκτικοῦ εἶπόν τινες σχηματισμένα τὰς ληγέσας καὶ τῆς Λατινικῆς τὰ ῥήματα· οἷον* leg-o, *λέγ-ω = ῶ, ἔω·* leg-ero, *λεγ-έσω (ἔσομαι), λέξω·* leg-i, *λέγ-η = ῆ-ν, ἔα, ἔαν (λέγ-ον)·* leg-isti, *λέγ-ησθα·* da-bo, *δά-φω (φύω,* fuo = *Γύω, ὕω = ἔω),* fac-erem *(ἐκ τῶ* esem, essem, *ἐσοίμην),* fac-ere *(*esse, *ἔσειν, ἔσεσθαι),* posse = pot-esse *(ἔσαι, ὅθεν λέγωσι καὶ τὰ εἰς σαι, τύψαι = τυπ-έσαι), κτλ. ἀλλὰ*

τὰ τοιαῦτα εἶναι εἰκασίαι εἰσέτι ἀναπόδεικτοι·— σ. 287, σχ. 17, καθέμασθανε γρ. — σθάνε — σ. 291, σχ. 12, Εὐγίτον. γρ. Εὐγείτον.— σ. 293, σχ. 26, οα· πρόσθ. ἀρχαίως οϊ· βλ. σελ. 704— σ. 294, σχ. 24, ἄναντα, κτλ. πρόσθες τὰς ὑποδιαζολὰς· ἄναντα, κάταντα, κτλ.—σ. 296, σχ. 1, λοιμὸς γρ. λιμός — σ. 301, σχ. 17, τὸ δὲ Γ δὲν ἐκτείνει, κτλ. Σημ. Ἀλλά τινες ἐξέλαβον καὶ μέσον ἐκτάσεως εὸ Γ· βλ. σελ. 713. Ἐπὶ δὲ τῶν αυ καὶ ευ ὅτι τὸ διγάμματος τόπον ἐπέχον υ ἐκτείνει τὴν δίφθογγον, φανερόν (βλ. καὶ σελ. 683).· — σχ. 19 ἐκφερεται γρ. ἐκφέρ.— σ. 304, σχ. 30, ἀποκρέω, γράφ. ἀποκρέα καὶ ἀπόκρεως, Λτ. carniprivium — σ. 315, σχ. 10, Μακμαβ. γρ. Μακκαβ.—σ. 328, σχ. 28, ναῦς· πρόσθες, καὶ γραῦς, ἐκ τοῦ γεραὸς, γραὸς· λαὸς, λεὸς (ὡς), λεῦς, κτλ. — σ. 330, σχ. 14, δράμω, γρ. δράω, δράζω, ξω, δράσκω, κτλ.— σελ. 348, σχ. 32, ἐφ-πρόσθες, Εὑρίσκονται δὲ καὶ κανονικῶς γραμμένα Ἔφημος, ἐφημία ἐφημίσω (Αἰσχυλ. Ἀγαμέμ. καὶ Ἡσύχ.), ἀντὶ εὔφημος, κτλ. κατὰ βραχεῖαν ἐκφώνησιν τῆς ευ (Ῥείμ. λ. ἔφημος)—σελ. 357, σχ. 5, Μινυτίᾳ γρ. Μανυτ. — σ. 361, σχ. 12. προειρῆται. γρ. προείρητ. — σ. 371, σχ. 23, Κορίνθιος· ὀρθότερον ὁ Κορίνθᾳ (Μητροπολίτης), βλ. σελ. 451.— σ. 380, σχ. 34, πρόσθες· οὕτω καὶ τὰ, ςηθεσφι, ὄχεσφι εἶναι = ςήθεσ-φι, ὄχεσ-φι, κατ' ἀποκο-

πὴν τοῦ ι τῆς δοτικῆς (ϛήθεσ-ι, κτλ.), ὄχι ϛήθεσϜι (ὡς ἐῤῥέθη σελ. 377)—σ. 384, ϛχ. 21. τὰ εἰς οιος, (πατροῖος, κτλ.) εἶναι τύπος Βοιωτικός (βλ. σελ. 687) — σελ. 401, ϛχ. 7, recencior. γρ. recentior.—σ. 414, ϛχ. 17, ὄξυνα γρ. ὄξινα—σ. 473, ϛχ. 23. Ἰώσηπος· „τὰ γὰρ ὀνόματα (λέγει Ἀρχ. α, κεφ. ζ) διὰ τὸ τῆς γραφῆς εὐπρεπὲς ἑλλήνισαι, κτλ. — σ. 492, ϛχ. 13, Συρακόσας. Πρόσθ. (βλ. Παυσ. Ἠλιακ. ζ)—σ. 495, ϛχ. 9, βαρβάριζη γρ. -βαρίζη—σ. 532, ϛχ. 25, ὠμοργητὴ ἐκ τῦ ἀμοργάω, ἀμόργω, ὡς καὶ ὀμόργω,-γάω, ὀμοργάζω, βλ. Ῥείμ. λ. ὁμαρτάζω, — σ. 538, ϛχ. 1. Κάκοδῆμος γρ. Κακοδῆμ.—σ. 543, ϛχ. 18, Δεζιδεράνδε γρ. Δεζιδερίε—σ. 555, ϛχ. 26, πρὸ τῦ γρ. πρὸ τῦ ι,—σ. 561, 30, παροξ. γρ. προπαροξύτ.-σ. 592, 35, ιθ, γρ. Βοιωτ. σ. 606, ϛχ. 17, Συνεζενγμένα γρ. Συνεζευγμ.—σ. 614, ϛχ. 10, βραχυπαραληπτῆ γρ.-ληκτῇ—ϛχ. 21, ἀδιαρέτε γρ. ἀδιαιρ. — σ. 617, ϛχ. 2, μυριάριθμα· Πρόσθες· Οὕτω καὶ ὁ Ολυμπιόδωρος (εἰς τὰ Μετεωρολογ. τῦ Ἀριϛοτέλ. 27) „Τότε μὲν (λέγει) Γραικοὶ ἐκλήθησαν· νῦν δὲ Ἕλληνες. Τῦτο δὲ τὸ ὄνομα οἱ μὲν Ῥωμαῖοι παροξύνεσι, Γραῖκοι λέγοντες· ἡδὲ κοινὴ διὰ λεκτος ὀξύνει. Καθόλε δὲ οἱ Ῥωμαῖοι πᾶν ὄνομα παροξύνουσι διὰ τὸν κόμπον, κτλ. (βλ. σελ. 581, καὶ 582, σημ.) — σ. 619, ϛχ. 25, προπαροξύνοντις γρ.-τες—620, ϛχ. 7, λυγαρέα,

πρόσθες = λύγος — σ. 628, σχ. 14, ἄκρῳ γρφ. ἄκρῳ — σ. 641, σχ. 7, ἀνταλλάσσεται γρ. ἀνταλλάσσετ.—σχ. 25, κτλ. Πρόσθες· Ἀλλὰ καὶ ὁ Σέξτος δὲν διακρίνει τὴν τῆς δασείας ἐκφώνησιν ἀπὸ τὴν τῆς ψιλῆς, λέγων· „Ἢ πῶς ἀναγνωξέον παρὰ Πλάτωνι τὸ ἦ δ' ὅς; πότερον ψιλῶς ἐκφέρεται τὴν πρώτην συλλαβὴν, ἢ δασέως; ἢ τὴν μὲν πρώτην ψιλῶς, τὴν δὲ δευτέραν δασέως; ἢ ἀμφοτέρας ψιλῶς; ἢ ἐναλλάξ; (Πρὸς Γραμματ. γ)"— σ. 657, σχ. 7, τὴν γρ. τὴν—σ. 661, 30, Benthl. Βενθλ. γρ. Bentl. Βεντλ.-σ. 664, σχ. 33, μετρὸν γρ. μέτρον-σ. 692, σχ. 18, σχηματισμὸς, πρόσθες, καὶ γραμμάτων ἑτεροφώνων τροπὰς,—σ. 696, σχ. 18, ποτε γρ. πότε—σ. 709, σχ. 11, συσολὺ, γρ.-λὴ,-σ. 713, 23, Παυσαν. πρόσθ. Βοιωτ. ια, λα. Ἠλιακ. ιζ.—κ. κτλ.-σ. 719, 19. ΔΕΥΣ, γρ. ΔΕϜΣ,-σ. 727, σχ. 1, κὰ Ϝ, γρ. καὶ εϜ-σ. 747, 20. τὴν, γρ. τῆς—σ. 756, 26, Desiderandus, γρ. Desiderius.

Τὰ δὲ λοιπὰ τὰ περὶ πνεύματα καὶ τόνους καὶ σιγμὰς εὐδιάκριτα τυπογραφικὰ σφάλματα ὁ εὐγνώμων ἀναγνώσης δύναται νὰ διορθώσῃ καθ' ἑαυτόν. Εἰς δὲ τὰς περὶ προφορᾶς Ἑλληνικῆς ἰδίως ἢ ἐμπαρόδως γράψαντας (βλ. σελ. 13-15, 399, 538, 592, 673, 697, 706, 729, 733, 744, 773), ἂς προσεθῇ καὶ ὁ σοφὸς καὶ ἀγαθὸς μετ φίλος Γάλλος, Ἰάλιος Δαβίδ, Γραμματικ. τῆς κοινῆς Ἑλλην. γλώσσ. (σελ. 3—7), καὶ ὁ ταύτης Ἄγγλος μεταφραστὴς John Mitchell, London, 1824.

ΠΙΝΑΞ

Λέξεων τῆς λαλουμένης Ἑλληνικῆς γλώσσης, κοινῶν τε καὶ τοπικῶν, καί τινων τῆς παλαιᾶς, ἐτυμολογημένων.

Α.

	Σελ.
*Ἄβδηρα	338, 150
*Ἀγαθήμερος	536
Ἀγάλια, ἀγαληνὰ	364
Ἀγανακτῶ	763
*Ἀγγέλω, -ρὲ	571
Ἁγιοβασιλεῖται	356
Ἅγνος	620
Ἀγόριον, ἄγυρος	364
Ἄγυρος, -ρίδα, ἀγυρόλαδον, ἀγυροξυπνίζω	364
*Ἀγράφων βυνὰ	759
Ἀγῶνες ἐγχώριοι	768
Αδαι, κατάληξ. ὀνομ.	766
Ἀδελφοποιητὸς	531
Ἀδινὸς	332
*Ἀθηνᾶ, Ἀθῆναι,	166, 332
Ἀθότυρον=ἀνθότυρον, ὡς ἀθόγαλα· οὕτω καὶ ἀρμύγαλα=ἁλμύγαλα, γάλα ἁλατιζὸν εἰς ἀσκὸν	774
*Ἄθως	329
Αἰβοὶ	529
Αἰγιδεὰ	388.
Αἶολος, Αἰολεῖς	335
Αἰφνιδιάζω	250
Αις (εἰς) αἰτιατικαὶ	391, 600
Ἀκέσατε μικροὶ, μεγάλοι	303
Ἀκρείτας (Ἀπόλλων)	274
*Ἀλαγονία	767
*Ἀλέκος, Ἄλεξις, -ξᾶς	570
Ἄλογον	483
*Ἀλφειὸς	492
Αμενος, κατάληξ. μετοχῶν	764
Ἀμηράλιος	484
Ἀναδίπλωσις ῥημάτ.	306
Ἀναιβατὸν· βλ. Σημίτιον.	
*Ἄναυρος	342
*Ἀνδεια	150
Ανε ενε=αε, εε, παρατατικοὶ	766
Ἀνήμερα	338
Ἀνθόγαλα, βλ. Ἀθότυρον	
Ἀνθρωπειὰ	228
*Ἀνθῶ, Ἀνθέλω	571
Ἀνοίγω, ἀνοικτὰ	763
Ἀνοσμίδα	299, 338

НБ ОНУ імені І. Мечникова

Α.

	Σελ.
Ανται, Αται, κατάληξ.	766
Ἀνταλλάκτης	529
*Ἀντώνιος, Ἄντων	770
Ἀντέλομαι, βλ. Ἀντέλομαι.	
Ἀντήμερα	338
*Ἀντίκυρα	580
Ἀντιρρῶ	721
Ἀνώρυκτα	364
*Ἀξιάκη, -κὸς	290
Ἀξίζω	516
Ἀπάκιον, βλ. Πάκιον.	
*Ἀπιδανὸς	342
Ἀπλοχερίζω, -χέρισμα	530
*Ἁπλὸς, Ἅπλεν	505
Ἀπτρίον βλ. Φιτρίον.	
Ἀρβέλη, -λίζω, -βέλιον	529
*Ἄργης	347
*Ἄργος, -γεῖος	336
*Ἀργυρία	765
Ἀργῶς καὶ μετὰ μέλης	651
*Ἄρδησκος	342
Ἀρμινυάζομαι	364
Ἁρμύγαλα βλ. Ἀθότυρον.	
Ἀρρᾳθυμῶ, βλ. Ῥᾳθυμῶ.	
Ἄρρατ' ἀθέμιτα	385
Ἀρχονταρίκιον	528
Ας, κατάληξ. ὀνομάτ. κυρίων, μεγεθυντικῶν, τεχνικῶν	570, 598
Ἄς,	516, 601
Ἀσελγὴς	132
Ἀσκληπιὸς	615
Ἀσκοθάλασσα	775
Ἄσπρον (καὶ Δύασπρον = δύω ἄσπρων νόμισμα)	601
Ἀσάφνισος, βλ. Στάφνη.	
Ασσὸς, ησσὸς, ττὸς, κατάληξ.	343
*Ἄτλας. βλ. Ντέλομαι.	
Ατος, κατάληξ.	478
Αὐγὴ, Αὐγαί, Αὐγείας	332
Αὖκος	358
Αὐτῆνος	287
Αὖτρα, ἄφτρα	355
Αὐφέντης, Αὐφέντρα	355
Ἄχνὸς (ἀτμὸς)	131
Ἄχνὸς (ὠχρὸς)	534

Β.

	Σελ.
Β, βλ. Λίγαμμα	
Βαβούτζας, Βαβατσικάριος βλ. Βραχνᾶς.	
Βάγια, Βαγίκλος	533
*Βάλιος, Βάλας	351
*Βάραγγοι	481
Βαρυχνᾶς βλ. Βραχνᾶς.	
Βαρῶ, βλ. Ὄμματιὰ.	
Βασιλίνδα, -λέας	768
Βασάζω, βασῶ	515
Βατόπηλον, -τίδιον	775
Βδία	355
*Βελβενδὸς	157
*Βέρης, Βέροια	351
Βὴ 59, 103, 155,	703
Βημόθυρα	157
Βιόλα	532
*Βίτων	156
Βίος, Βιόω	156
*Βίτηλον	738
Βλέπω	147

НБ ОНУ імені І.І. Мечникова

Β.

	Σελ.
Βλάγκον ἄλογον	351
Βλὸψ	155
Βοΐζω (βοάω,-άζω) βόαξ· ἢ (βύζω=βωβύζω) βωΰζω	
Βοιωτοὶ	374
*Βόλος	342
Βορδόνιν	515
Βουβαλοπέτσιον	388
*Βᾶγος, Βύκη	290
Βαβὸν νερὸν	768
Βράτιμος	531
Βραχνᾶς (παρ' Εὐσαθ. εἰς Ἰλ. θ. καὶ παρὰ Μιχάηλ τῷ Ψελλῷ γράφεται Βαρυχνᾶς, καὶ παράγεται ἐκ τῦ βάρυς· ἀλλ' εἶναι=βραχνὸς, μὲ τὸ υ, ἢ ι παρεντεθειμένον, ὡς, ὀρικάνη=ὀρκάνη· παρὰ τοῖς Βυζαντιν· ἐλέγετο καὶ βαβατζίας, βαβατζικάριος ὁ βραχνᾶς, ὡς ἐκ τῆς Βαβᾶς (Ψελ. καὶ Σεϊδ). Τώρα λέγομεν βαβέτσαν καὶ βούμβαρον φάσμα πρὸς φόβητρον τῶν παιδίων· ἡ δὲ λέξις ἐπλάσθη ἐκ τῦ βόμβυξ, κος, βόμβυρ (βομβισκάριος) βομβυλιὸς (τὸ βομβοῦν ἔντομον, κοινότερ. βάμβερας), α=ο, υ=ε.	428
Βρόντας	347
*Βύλη, Βελία. βλ. Τέλη.	
Βῶδι, Βωδαύτης, Βωδέα, Βωδοτόμαρον,-δόπετσον,	307, 374, 388

Γ.

	Σελ.
Γ, βλ. Δίγαμμα	
Γαδερειὰ	228
Γαδερόπετσον	388
Γαΐγα, γαῖμα	217
Γαλάζιος, γαλανὸς, γαλαζόπετρα	352
Γιασεμὶ, -μόλαδον	369
Γλυκοφέγγει, -χαράζει	161
Γνεύω, -γνέμα, γνέθω (ἔτω καὶ γέριμος, γεριμαίνω=ὥριμος, -μαίνω, ω=ε. Πελοποννήσ.)	166
Γδέρω, Γδυμνὸς	162
Γέμωσις· βλ. Νεάσις	
Γέρας, γέρων, γῆρας	334, 363
Γεράνειος	336
Γέρηνος, Γεραιστὸς, Γραῖα	334
Γερδέλιον	342
Γιακᾶς	389
Γιόνω (ἰόω), γιωμένος	531
Γιωνανὶ	514
Γλέφαρον	535
Γλωσσοκόπος, -κοπάνα	498
*Γογγύλω	571
*Γόλος	342
*Γόμφοι, Γόννοι	760
Γονικὸν, γονικὰ	218
Γῦβος, ἢ γκοῦβος, γκούβα (=γύπος, γύψ. οἱ Λάκωνες νῦν τὸν παρ' ἄλλοις Ἰνδιανὸν ὄρνιν, καὶ ξενικῶς, κερκάνον καὶ μίσσιρον· missir tauk). βλ. υ=ου.	
*Γέρας βενὰ	759
Γέρνα	298
ΓΡΑΙΚΟΙ, Γραικύλος	335, 464

Γ.

	Σελ.
Γρέκιον, γρεκιάζειν	298
Γρῆβος	336
Γριλόνω	298
Γρομφὰς	298
Γρόνθος, γρονθιὰ	228
Γρέννα, -ννος = γροῦλλος γρύλλος, γρυλλίζω, γρυλλίτσα, γρύννια	298
Γυαλὶ, Γυιὸς	229
Γυλλὲ, Γελλὲ	428

Δ.

Δὰ, δαὶ, δὴ, δὲ, ἦ-δη, τε,	332
Δάμαρ, δάμεια, δάμα	304
Δὰν, βλ. Δεὺς,	
*Δαναοὶ, Δανάη	330
Δάω, δαίω, δάκα (ἐδάηκα)	166
Δες, κατάληξ. ὀνομάτ.	597
Δεῦρο, δεῦτε	339
*Δεὺς, βλ. Ζὰν.	
Δέω, θέω, σέω, τέω	146, 329
*Δημελᾶς, Δῆμος	570
Διαλαλῶ, -λαλητὴς	303
Διάρα, διάριον (δύασπρον)	602
Δίγαμμα, 20—32, 146, 160, 217, 324, 709—727	
Δίδυμος, -μάρικος, δίδυμα, διδύμια, δύμια	309
*Δνέπρος	345
Δύμνα	305
Δοτικῆς σπάνις πόθεν, 391.	600
Δραμάλα, -λίζω, βλ. Τραμπάλα.	
Δρυάδες, Δρύμναι	768
Δριμύνιον, βλ. Τριβάδιον.	
Δύμια, βλ. Δίδυμος.	

Ε.

	Σελ.
*Ἔβρος	151
Ἐγκαιρόπλεκτος (καὶ ἐγκαιρόνυμφος = νεόνυμφος, νεόπλ. Πελοπον.).	789
Ει ἀντὶ ε.	270
*Ἐκάλη, -λήνη	364
Ἐκνομῶ, ξενομῶ	323
Ἐκρᾳθυμῶ, ξερᾳθυμῶ	340
*Ἐλέα βλ. Τέλη.	
ΕΛΛΗΝΕΣ	335
Ἐνέκω, -γκω, ἐνέκαρε	764
Ἐξαγορεύω (μεταβατ.)	777
Ἐξαμόνειν τὸ κακὸν	310
Ἐξαφνίζω, -φνικὸν	250
Ἐξεύχομαι	340
Ἐξωθία, -θιὸν, -τικὰ	594
Ἐπαίρω· ἐπῆρε τὰ ἱμάτιά τε, — τὰ κατένια, — τὰ τσάντσαλα, — τὰ λίγα τε τὰ καλίγα, — τὰ κατερ.	385, 386
Ἐπιῤῥηματ. δοτικαὶ πότε ὑπογράφονται ᾗ ᾔ	390
Ἐπεύχιον, βλ. πεύκιον.	
Ἐπισρόφια	319
Ἐρασμισμὸς	276
Ἐργαλειὸς, -λειὸν	593
Ἐρέβινθος, ἐρέπτω	465
Ἐρινὺς, ἐρινυάζεσθαι	364
Ἐῤῥω· εἶῤῥον, κατὰ χαμᾶ	372
Ἐσέτερος, ἐσῶν	766
Ἐτακισμὸς, -κίζω, -κιστὴς	539, 677, 683
*Εὐάγγελος, -γγελὼ	355, 571
*Εὔαιφνος	250
Εὐλόγησον	537

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

Ε.

	Σελ.
*Εὐρώπη	151
*Εὐρώτας	151
Ἐψιλισμὸς, -λίζω. Ἐψιλὸν,	127, 263, 677

Ζ.

*Ζανίκαι	765
Ζεσοκοπῶ	498
Ζοχὸς	368
Ζυγὰ, μονὰ	768
*Ζυγὸς	337
Ζω, σσω, εἰς, ῥήματα	92
Ζωσιμᾶς, Ζῶϊς,	570

Η.

Η πνευματισμὸς	20, 725
Ἡ, ἀντὶ αι, Βοιωτικ.	590, 694
Ἡ ἄορθρ. μετ' ἀρσενικῆ	271
Ἡμερομήνια	768
Ἦχος, ἠχὸς	625

Θ.

Θαλάμη, -μάτας, βλ. Καλαμάτα.	
Θαραπεύω, Θεραπεύω	340
Θεν, Θε, Θι, Θα,	378
ΘΕΟΣ	329
*Θερμόδων	346
Θέσις (μουσικῶς, μέλους σύνθεσις, μέλους κομμάτιον, οἷον, Θέσεις τῆ τροπαρίε· ὡς, Θέσις ἐπέων = ποίησις. Πινδ.)	651
*Θεσσαλοὶ	335

Θ.

	Σελ.
Θλίψις λέξ. τῆς συνηθ.	237
Θρεπτὸν, -πτάριον, Θροφάρι	299
*Θυμοίτης	300
*Θύννοι	346
Θύω, θύτσερε	764
Θώρετρα, -λετρα	529

Ι.

Ἴ, ἀντωνυμία	271
Ἰδοτικῆς χαρακτὴρ	370, 376
Ια, Εια (εἰς) ὀνόμ. βλ. Ὀμματιὰ.	
*Ἰάρδανος	342
Ἰαωλκὸς, Ἰωλκὸς	342
Ἰδροκοπῶ, -πεμαι	498
*Ἰκαρία, -ριῶται	766
Ἴλεὺς, Ὀϊλεὺς	308, 707
Ιν, ις, ι, ἀποκοπαὶ	570, 571, 286, 595
Ιονθονάριον, λοθονάριον καὶ τυφλὸν λοθονάρ. τυφλολόθναρον	152
Ἴσον (μουσικῶς)	639
Ἴτσιον	532
*Ἴτων, Ἰτωνία	156
Ἰωτακισμὸς, -κίζω	122, 683

Κ.

Κάβειρος, Κύβειρος	149
Καθαρογάλαζος (ὡς ὁ καθαρὸς ἐρανὸς)	352
Καθολικὴ Ἐκκλησία	484
Καλάϊνος, καλαΐζω, γαλαΐζω	352
*Καλαμάτα	767
Καλαὶ Κυράδες	768

* *

НБОНУ Мечникова

Κ.

	Σελ.
Κάλανδρα, Καλάνδαι	355
Καλέτερος	532
Καλὴ ἡμέρα, νύκτα, ἑσπέρα, ὥρα, χρονία, καλημεμερίζω, -λεσπερίζω, -λονυκτίζω, -ληνωρίζω, -λοχρονίζω	536, 537
*Καλημέρις, Κάλλω	536, 571
Καλικάντσαρος	546
Καλο- ἐν συνθέσει=εὖ, ἀγαθὸς, καλὸς	535
Καλόγηρος, -γηρεύω	637
Καλογηράζω	534
Καλυϊωάννης, Καλοκυρίτσης	537
Καλοκαίριον, -καιριάζει	537
Καλοσκαιρίζω (καλὸς καιρός)	537
Καλῶς· καλῶς ἦλθες! ἢ καλῶς ὥρισες, ἐλλειπτ. ἐλθεῖν,=εὖ παρέσης· Καλῶς μὲ τὸν, ἐλλειπτ. λέγω ἐλθεῖν, ὡς, χαίρειν τὸν (ἐλλειπ. λέγω, κελεύω, Θεόκρ.). Καλῶς κάμνετε. Καλῶς τὰ χαίρεσθε, (πρὸς γευματίζοντας, ὡς ἀπόνασθαι ἐδωδῆς,' Απολλων. καὶ 'Ιλ. ω·=τέρπεσθαι σίτῳ καὶ οἴνῳ, 'Ιλ. ι, καὶ λ. καὶ τὸ χαίρω =ἀπολαύω, κτλ. 'Ιλ. α.	537
*Κακκαβέλιον. (κακκάβιον, -βύλιον)	538
Κακὸς, τῷ κακῷ, κάκῳ	372
Κακο- ἐν συνθέσ. = δύς	537
Κακόγηρος. Κακοδῆμος	537
*Κακοσέλιον	538
Κακοτοπία (δυσχωρία)	538
Κανάτα	337
Κανδηλάριον, Κανδηλήθρα	355
Κανναβέα	412
Καπέκει	237
Καπιτάνιος	760
Καπνὸς, κατὰ καπνῷ	372
Καππακίζω	540
*Καραγένιδες	760
Καραβόπανον	412
Καρδία, -δίτσα μὲ	365
Κάρκαδον, κάκαδον	355
Καρναβάλια	304
Κασανάτος, Κασανόμαυρος	351
*Κασριώτης Γεώργιος	760
Καταιβατὸν [ἡ σελὶς, καὶ ἄλλως, πρόσωπον· ὡς τὸ ἔμπροσθεν τῷ φύλλῳ, τὸ ὁποῖον διαβάζομεν καταβαίνοντες ἐκ τῶν ἄνωθεν· καὶ οἱ πρὸ ἡμῶν ('Ηρωδιαν· ἐπιμερισμ.) ἔλεγον τῦτο καταβατὸν· καὶ Μετώπιον ἰδίως τὸ νῦν περιθώριον(περιθεώριον)· Σελίδα δὲ καὶ τῦτο λέγει ὁ 'Ησύχ.]	460
Κατακεφαλίζω, κοτσοκεφαλιζω (ἢ κοψοκ.)	515
Κατάχαμα	372
Καταχνὰ	593
Κατσύβελοι, Κατσύβελα (καὶ κωτσίβελα ὁ Δεκάγγ. ἀντὶ κοστύβελα=κοσκύβαλα.)	466

НБ ОНУ імені І. Мечникова

Κ.

	Σελ.
Κἄτι	237
Κατόλικος	485, 776
Καυκίον, -κάλα, Καυκαλήθρα	337
*Καύκωνες, Καυκωνία	767
Καυσία	336
Κἀχρυς, Κέγχρος	465
Καψαλίζω (καυσαλ. καυσαλίς)	355
Κε, κες	765
*Κέβης, Κεβρὴν, -βριόνης	149
*Κέως, Κία, ἡ Τζία	345
*Κηφισσὸς	343
Κὴξ	793, 195
*Κίαιβον	345
Κιγιῶται	765
*Κιθαιρὼν	336
*Κικέρων	374, 465
*Κίος	345
*Κίσσαβος, Κίσσαμος	759
Κίφος	336
*Κλαζομεναὶ	569
Κλαρὶ	775
Κλήδονας	768
Κοίλη, καὶ κυλλὴ χεὶρ.	310, 311
Κοινὴ διάλεκτος Ἑλληνικὴ· καὶ πάλιν, Κοινὴ, ἡ καὶ ἁπλὴ, ἰδιωτικὴ, χυδαία	499—510
Κοινὸν, τὸ	528
Κοκκοβάγια	322
Κόνδρα ἢ σκόνδρα	355
Κονέτον	337
Κοντάκιον	309
Κοπέλλα, -πέλλιον	533
Κοττὸς	533
Κορακισικὰ	540
Κόρε, κόρη, κόρι, κόρ	365
Κόσκινον	137
Κούλα	351
Κελλέκιον, ὅθεν Τυφλοκέλ.	355
Κεμπάρος, -πάρα	531
Κετρὲ (εἰς κενὸν), Κεττὸς (μωρὸς), ἐκ τῆ κότια (Κέτρα, μετὰ τῆ ρ), κόττος, κόνδος, κόνδυλος (Κετρελὸς), διὰ τὸ κοῖλον (ὡς κέπφος, κῆφος)	337
Κέφταλον, Κέχτιον (φ=χ)	
Κρᾶσις φωνήεντ.	237
*Κροῖσος, Κρόνος	305
Κροντήριον	337
*Κρυσάλλω	571
*Κυδωνία	345
*Κυθήρη, -θέρεια	345
*Κυλλήνη, Κύμη,	345, 302
*Κυριακὸς (ὅθεν καὶ Κυριακὴ, ὡς καὶ Παρασκευᾶς, -σκευὴ· ἅτω καὶ τὸ ἁπλῆν Σκευᾶς Πράξ. ιθ)	570
Κύριε ἐλέησον!	516
*Κύταιον	345
*Κύψελος, Κυβέλη,	149
*Κῶς	345

Λ.

Λάβυρος, Λαβύρινθος	147
Λαβόνω, Λαβωματιὰ	228
Λαγέτης, Λάγος (λαοῦ ἀγὸς)	660
Λαγὸς (λαὸς)	23
Λαγωτόμαρον	388
Λάγκυρον, λάκυρον, ρη	306

Λ.

	Σελ.
*Λάδων	333
Λαζαρίναι (καὶ Λαζαράκι, εἶδος ἄρτου)	356
Λάθω, λήθη, Λητὼ	333
Λάκων, Λακωνικὴ	767
Λαιμαρέα, Λαιμόκοψις	388
Λαλαγγίτα	306
*Λάμπρος, Λάμπρως	569, 571
Λάμπω	148
*Λαπίθαι	660
*Λασποχώριον	343
*Λατεῖνος	282
Λαχανίζω, -νιάζω	763
Λεβήτιον, -βέτιον	528
Λειπανιάβατον, Λειψὶν. βλ. Σημίτιον.	
Λείμπα· ὀρθότερ. Λύμπα	534
*Λεχώνια	342
*Λήδια	333
Λημέριον, λημεριάζω=ὀλημ.	364
Λίγδα	775
Λογοειδεῖς σίχοι	663
Λέμπα (λάκκος) = γλέβα, γλυφὴ (Ἑπτανησιωτ.), ὡς τὸ Λύμπα, βλ. Λείμπα.	
Λατράρις, -ραινα	529
*Λούγδενον	346
*Λυάκωρας	760
*Λυκαβηττὸς	289
Λύκος	534
Λυκοφεγγέω, -φέγγω	161

Μ.

	Σελ.
Μαγιὰ, βλ. Σημίτιον	
Μάγκλον	83
*Μάγνητες	330
*Μακέται, Μακεδόνες	330
Μαδονὴ, Μισσὲρ, μισσὲς	303
*Μαδεμοχώρια	765
Μαλλιαρόκ.	767
Μαλλόνω (ἐκ τῶ ἀμιλλίω) ἀμιλλάω, -λῶμαι. βλ. Μαρκάτη.	
Μαρκάτη=ἀμοργάτη, -γητὴ, ἀμόργω, ὀμόργω-γάω, γάζω (βλ. Ῥείμ. λ. ὁμαρτάζω), ἀποκοπ. τῆ α.	532
Μαρυκαδίζειν	277
Μάσακας	534
Μαυλῶ· μαυλίζειν κλαδὶ	767
Μαχαιριὰ	228
Μαχτὴς	131
Μεθοκόπος, -κοπῶ, -πῆμαι	498
Μειζέτερος	765
Μελαμπύγῳ περιτυχεῖν	767
Μελειδώνα	366
Μέλλων σύνθετ. (θέλω, ἔχω)	601
Μὲν, μὰν, μὴν, σύνδεσμ.	332
Μεν κατάληξ. πρωτοπροσωπ.	284
*Μενοίτιος	300
Μενεξὲς	532
Μεσκέλια, τὰ	596
Μετάλλεια, ἡ	191
Μετάνοιαν (λέγω σοι)	537
*Μέτσοβον, Μέσσαβα, -σσαπ.	337
Μία, βλ. Φορὰ	
Μιξοβάρβαρος, μιξοσύλοικος διάλεκτ.	510
Μολυβιὰ	228
Μολυταρία, ἡ (παραφυὰς, βλασὸς· Ἑπτανήσιοι)· ἐκ τοῦ μολεύω μολύω (μο-	

НБ ОНУ імені І.І. Мечникова

Μ.

Σελ.

λυτὸς, μολυτάριον) μολέω = αὐτομολίαι

Μονόβολα, Μονόφορα 769

Μονόκυθρον, Μονοκάκκαβον, 426

*Μουνταναὶ 316

Μουμουλλίζω 306

Μούμια 191

Μωρλὸς = μωρὸς (Πελοπονν. ω = ο, παρενθέσ. λ. μετὰ τὸ ρ, ὡς, βῶρλος = φῶρος, θῶρος· ὠρλυόμαι, -λυάζω = ὠρύομαι, ὠρυάζω, κτλ.).

Μῶσκι (Βυζάντιοι) = muscus, -lus μυῖσκος, μύσκος, -σκιον, βλ. ψαράκιον.

Μπάϊλος 533

Μπάλιος, μπλαῦος 352

Μυῖα, Μύδιον, Μῦς. 368

Μώρα 428

Ν.

Ν, ἀποκόπτεται, ἢ προσίθεται 284

Να, νε, νη, νυ 287, 766

Νεάσις [νέα σελήνη· χάσις, φθίνουσα· καὶ γέμισις (Πελοπον. φόσκωσις), σελήνη πληρωμένη] 594

Νεγκάζω (ἀντὶ αναγκάζω) 102

Νεννὸς, νῶννος 531

Ντέλομαι, ἀντέλομαι [=ἀντλέομαι, ἐκ τῦ ἀτλέω μετὰ τῦ ν· = τλέω, τλάω (μετὰ τῦ εὐφων. α, ὅθεν Ἄτλας, μετὰ τῦ ο, ὀτλέω]· παρὰ

Ν.

Σελ.

τὸ τέλλω, tello, τάλω, ταλάω, τάλας· καὶ ταλανίζομαι (συνήθ. = ταλαιπωρῦμαι). βλ. Τσάντσαλον.

*Νικόπολις 315

Νωπὸς, βλ. Ψαράκιον.

Ξ.

Ξενομῶ· βλ. Ἐκνομῶ

Ξεππάζω 250

Ξερῥαθυμῶ· βλ. ἐκραθυμῶ

Ξερῥῥύμιον, ὡς καὶ Ξηροπόταμον, Ξηραύλακον, Ξηράγης (= Ξήριγξ. Ἡσύχ.) 766

Ο.

Ο = ε 362 — 366

*Οζέ, ἢ Οὐζὲ 290

*Ὄθρυς 759

Οἶκος 309

Οἰλεὺς, Ὄϊλεὺς, Ὀϊκλῆς 308

Οιο (εἰς) γενικαὶ 300

*Ὀλβία 290

*Ὄλυμπος, Ὀλυμπήσιοι 333, 760

Ὁλονυκτὶς, Ὁλημερὶς, Ὁλημέριον 285

Ὀμματιὰ (ὄμματος βολή). [Πολλὰ τῶν ια σημαίνουσι, α) Ποσὸν μέτρον περιεχομένων, ὠνομασμένον ἀπὸ τῦ περιέχοντος· ὡς, ἀγκαλιὰ (ἀρχαίως ἀγκαλὶς), χειριὰ, ἁπλοχειριὰ, χειροβολιὰ, φουκτιὰ, ποδιὰ (ἀπὸ τῆς ποδέας τῦ φο-

Ο.

Σελ.

ρέματος)· καὶ (ἐκ τῶν σκευῶν), καραβιὰ, ἁμαξιὰ (ἀρχ. ἁμαξεία), κοπανιὰ, πτυαριὰ (χυδ. φκυαριὰ) κακκαβιὰ, κοσκινιὰ, δριμονιὰ· καὶ (ὡς ἐκ τῆς ἐνεργείας), ῥαφηξιὰ, χαψιὰ (κάπτω, ἢ καὶ βεκωνιὰ), δαγκασιὰ, ἁρμεξιὰ (γάλακτος), ἐψησιὰ, βρασιὰ σποριὰ, πλυσιὰ, πηδηξιὰ, πατημασιὰ, ὀργωσιὰ, διασκελιὰ (καὶ, -λισιὰ)· ὡς, πρασιὰ, ὀργυιὰ, κτλ. β) Μέτρον χρονικῆ ποσῆ· ὡς, χρονιὰ, νυκτιὰ (χρόνε, νυκτὸς παράτασις), βραδειὰ, ὁλονυκτιὰ (ὡς ὀψία, πρωΐα), καθησιὰ (ἐφ' ὅσον κάθηταί τις ἐργαζόμενος καὶ μάλιστα τρώγων· „τρώγει τρία ψωμία εἰς τὴν καθησιάν τε)· γ) Βολὴν (ῥῖψιν)· ὡς, ὀμματιὰ, ῥηξιὰ, τσφεκιὰ, πιτολιὰ, πετριὰ, σαγιττιὰ, δοξαριὰ (ὡς, τοξεία)· δ) Βολὴν [πληγὴν, ἐκ τῆ βάλλω = ῥίπτω καὶ πλήττω· καὶ βαλέω, -λῶ, ὅθεν, λ = ρ, τὸ τῆς συνηθείας βαρῶ = πληγόνω, πλήττω (καὶ ὁ ἥλιος βαρεῖ = βάλλει, προβάλλει)· ἄλλοι εἶπον τὸ βαρῶ τοῦτο, τὸ αὐτὸ καὶ τὸ κυρίως βαρῶ, βαρύνω,

Σελ.

ὡς ἐκ τῆ βάρες τῆς φερομένης πληγῆς] ὡς, μαχαιριὰ, σπαθιὰ, λαβωματιὰ, βαρεματιὰ, μολυβιὰ, δαγμωματιὰ, γρονθιὰ, κλωτσιὰ, τατταριὰ, κατακεφαλιὰ, ξυλιὰ· ὅθεν καὶ ε) ἴχνος· ὡς, κονδυλιὰ (κονδυλίε γραμμὴ, γραφὴ), ὀνυχιὰ, ῥευματιὰ· καὶ ς) κηλῖδα· ὡς, λαδιὰ, μεζαλιὰ, λασπιὰ, μυξιὰ, κτλ. βλ. καὶ Πρᾶτσος, καὶ 228

Ὀμματύφυλλον, -τόκλαδον 535

Ὀνομασικὴ ἐξ αἰτιατ. ἢ γενικ. 598

*Ὀξύα 760

Ὀρθα, Ὀρθότυφλος 596

*Ὀρειόντας, Ῥέοντος 767

*Ὄσσα 759

Οὔβια, Οὔγια (Ψαριανοὶ, νόγια, ὡς, ἀρὰ νερὰ, οἰκοκύρις νοικοκύρις, μετὰ τῆ ν τῆς αἰτιατικ. τὴ-ν ἀρὰν, κτλ. 215

*Οὐνίται 778

Ὀψικεύω, Ὀψικια, Ὀψικια 319

Π.

Πάγκαρπον (φαγίον) 426

Πάης 532

Παίζω, παίζει τ' ὀμμάτιον 768

Πάκιον, -κέλιον, ὄχι ἴσ. πάγιον, ἀλλὰ μᾶλλον, πάκος, ἀντὶ πέκος, pecus, peculium 389

НБ ОНУ імені І.Мечникова

Π.

	Σελ.
Παλεκάκιον	82
Πανέκλα	297
Παππεῖσκος (-πίσκος)	282
Παππὲς = παππὺς	47
Παρὰ (ἐν συνθέσ. τὸ παραπλήσιον, ἴσον· ὡς, παραυθέντης, παραγυιὸς, παραμάννα, -δελφὸς, παρακύρη, κτλ.)	534
Παρακείμενος σύνθετ.	601
Παράνυμφος	531
Παρασκέπη, -πιον	532
Παρδάλις, -δαλόψαρος	351
*Παρνασσὸς, Πάρνης	343
Πασούμια	529
Πασπατεύω (σπαθεύω=ψαθέω, ψαθάω, ψαθάλλω (σπ=πσ, ψ), σπατεύω, διπλασιασμ. πασπατεύω, ὡς, πάλη, παιπάλη, πασπάλη)· καὶ Πασπάτης, ὁ πάντοτε ψηλαφῶν,	
Πελελὸς, πελλὸς βλ. τρέξιμον.	
Περιβόλιον	529
*Περῤῥαιβοὶ	337
Πέτερον	341
Πετσὶ καὶ κόκκαλα	767
Πετσέγγα, Πιτσέγγα	389
Πεύκιον (πέκος)	339
Πηλαλῶ, βλ. Τρέξιμον·	
*Πίνδος, Πίνδαρος	82, 337
Πλησιογείτων	120
Πλήττω (πλήχτω· ϐδετέρ.) =βαρύνομαι (ὡς καὶ βαρῶ =πλήττω· βλ. Ὀμματιά).	
Πλοκὸς, βλ. Τριβάδιον.	

	Σελ.
Πολιτικοὶ σίχοι	663
*Πολυδεύκης	343
*Πολύξυλον	150
Ποντικῶν (τῆ Πόντῃ) διάλεκτος	102, 765
Πορειὰ (φράκτη πόρος)	228
Πέλεια (πέλεια, λειὰς, πλειὰς)	102
Πῆρνος, Περὶ (ο, ω=ε)	366
Πούφνα (Μπέφνα, -φλα), πεφνίζω=πέχνα, ἀντὶ πέγμα, pugna (φν=χν, γμ) =πυγμὴ, πύξ παίω (πὺξ, πυκὸς, πυκινὸς, πυκνὸς, συγγενῆ. Ῥείμ. λ. πυκὸς).	
Πόχα, καὶ Ἀπόχα	596
*Πρασιαὶ (Βρασιαὶ)-άτης=	
*Πραξός, -στιώτης	767
Πράτης, πράτρια (πλάτρ. ρ=λ)	530
Προβέα (καὶ πρόβειον κρέας)	388
Πρόσωπον, βλ. Καταιβατὸν	
Πρῆτσος, -τσαδίζειν, Πρητσαδία, ἢ -δήλα. [Τὰ εἰς ιλλα, ἢ ὀρθότ. ήλα σημαίνεσιν ὀσμὴν, ἢ ποιότητα, ὡς, λαδήλα, βατυρήλα, τυρήλα, ταγγήλα, -άδα(δ=λ), τραγήλα (τραγεία κρέατος ὀσμὴ), ὀξινήλα, καῦλα, καπνήλα (ὡς, καπνηλὸς ὀδμὴν. Νίκανδρ. Θηρ.)· ἔτω καὶ κρασήλα, ῥακήλα, καὶ πληθυντ. εἰς ιαις (ὡς ἐκ τῶν εἰς ια) πρητσαδιαῖς, μεχλιαῖς, κρασιαῖς, ῥακιαῖς (μυρίζει).	277

Π.

Σελ.

Πτύειν ἐπὶ βασκανίας 768
Πυρόβολα,-βολικὰ (πυρεῖα) 528
Πωγάτσα, βλ. Φωγὲ.
Πώνιτσα (Μπώνιτσα, φᾶρνος ἄρτε κινητὸς· Θετταλοὶ)=βώνιτσα, ἐκ τῆ βαύνη, βαῦνος (βαυνίσκα), αυ = ω 344
Πωρτιὸν 229

Ρ.

Ρ ἀντὶ σ. ερ=ες, Λάκων. 287
Ῥᾳθυμῶ 340
*Ῥέα 331
*Ῥέοντος (-τας), βλ. Ὀρειόντας
Ῥήματος προσωπ. καταλήξεις 285
*Ῥίζος 569
Ρνω (εἰς) ῥήματα 765
Ῥᾶδι (ῥᾶς καὶ ῥοΐδιον) 307
Ῥαπάκια (θάμνοι δρυὸς κικηδοφόρε. Πελοπονν.) = ῥωπάκια, ῥωπήϊα, ῥώπαξ. ῥώψ.
*Ῥαφειὰς 492
*Ῥωμαῖος, Ῥωμηὸς, Ῥωμαίϊκα, καὶ Ρωμανία, Ῥώμελη, Ῥώμ. 510—514, 591

Σ.

Σ=ρ, θ, ν· προσίθετ. ἐν τέλει 285
Σαμβοῦκος 369

Σ.

Σελ.

Σαν (εἰς) παρατατικ. 287
Σὰν κίβδαλον, ἢ Σάμ. 90
*Σαβὼ, -βούλα, Σοφούλα, Σαπφώ, 140
Σαριὰ 314
Σβέρκος 132
*Σελλοὶ 335
Σημάδα (ἀμάδα. Ἠπειρ. ὁμάδα) 769
Σημάδιον, -μάτιον 434, 458
Σημίτιον. [ὄχι ἐκ τῆ ζυμίτης ἄρτος, ὁ ἐνζυμος, καὶ κοινῶς Ἀναιβατὸς, ὡς, ἄρσις ζύμης· καὶ, ἄρσις=ζύμη (Ἡσύχ.), Γαλ. levain· καὶ αἴρεται, ἐπὶ ζυμώσεως (Πλάτ. Τιμ.), κοινῶς ἀναιβαίνει· ὅθεν καὶ Λειπανάβατον, καὶ Λειψὸν, τὸ ἄζυμον. Ἡ ζύμη λέγεται καὶ μαγιὰ=μαγὶς, μάγω, μάσσω, μάζα] 366
Σιδηρύγρηβος 351
*Σιδηροκαυκίον (ἢ, -σίον) 580
Σικυὼν (σίκυος), ὡς Μαραθὼν (μάραθος· οἷον περιληπτ.)· καὶ πάλιν, Μυκήνη (Μύκης), Μηκώνη (μήκων), Σελινῆς (σέλινον). Λάρισσα (λάριξ, pinus larix, εἶδος πεύκης), Θρύος (Θρύον τὸ βοῦρλον), Κράνειον (κρανέα), καὶ ἄλλα πόλεων καὶ χωρῶν ὀνόματα παρωνομασμένων ἀπὸ

НБ ОНУ імені І. Мечникова

Σ.

	Σελ.
φυτῶν. Παράβαλε τὰ τῆς συνήθ. τὰ Βερλὰ, ἡ Κασανεὰ, Κρανειὰ, Συκαμινεὰ, τὸ Φτελειὸν (Πτελεὸς), κτλ. Οὕτω καὶ ἐπὶ ἀνθρώπων Δάφνη, Δάφνις, Ῥόδων, Ῥόδη, συνήθ. Τριανταφυλλος, Τριανταφυλλεὰ, καὶ Ροδέα Ῥοδεὰ, Κυπαρίσσιος, Μηλέα, καὶ Μήλω, κατὰ τὰ εἰς ὼ, κτλ.	571
*Σῖμος, Σιμέλας	569
Σκαμπάζω	540
Σκανιάζω	132
Σκατοβάμβερος	775
Σκληφρὸς (καὶ νῦν οἱ Θετταλοὶ) = σκληρός	178
*Σκριπού	302
Σκοπὸς	625
Σκοτούρα ἐκ τῆ σκοταρία (Ἡσύχ. = ζόφος)	
*Σκῦρος	659
Σορρόνω	334
Σέλφανον	346
Στάρτον	617
Στάβαρα, σταύαρα	157
*Σταγοὶ	760
*Στάθης, -θερὸς, -τήριος	570
*Στάμος, -Σταμέλιος	570
*Σταῦρος	569
Σταυροδρομιτικὸν ἰδίωμα	777
Σταυροκοπῶ, -πέμαι	498
Στενοκοπία	498
Στάφνη, -φνίζω (καὶ Ἀσάφνισος = ἀσάθμητος, κυρίως καὶ μεταφορ. „ἄνθρωπος“ Θετ.)	130
*Στερόπας	347
Στρεπτάριον	434
Στρίγλα	428
*Στρυμὼν	347
Συγχαρήκια, -ριάτης	529
Συγκοπαὶ λέξ. 286, 570,	595
*Σύλλας	374
Συνίζησις 228, 593,	664
Σύντεκνος, -τέκνισσα	531
Σωθῆς (καὶ σωτηρία!)	537
Σωραγίον (σωράκιον)	155

Τ.

	Σελ.
*Ταίναρος, Ταλετὸν, Ταΰγετος	289
*Τάναϊς, Τάνος	346
Ταλανίζομαι βλ. Ντέλομαι.	
Τελεύω, Τελεύτας	339
Τελμησσὸς, Τερμησσὸς, Τερνησσ.	343
Τετράγκαθον, ἐκ τῆ Τραγάκανθα, -κάνθιον.	
Τετραπάρδαλος (οὕτω καὶ Τετραπάσρικος, ὡς τετράπαλαι)	458
*Τεῦκρος	388
*Τέως	288
Τηγανίτα	306
*Τηλεβένιον, Τῆμνος, Τῆνος	289
Τομάριον, Τόμος	388
Τονίζω	625
Τόνε μετάθεσ. ἐκ συνιζήσ. ἢ κατὰ διάλεκτ. 228, 592,	561
Τραγέδιον παλαιὸν	489

ΙΒΟΗΥ Ινστ. Ν.Ε. Μελικόβα

Τ.

Σελ.

Τραμπάλα (Πελοπον.) καὶ Δραμάλα (= τράμπις, τράπηξ-, φηξ. trabs, τραπάλη (ὡς φροφάλη, -λιγξ), τραπαλίζω (τροπαλίζω), δραμαλίζω (δ = τ. π = μ, μ παρένθ.) 57

Τραχηλέα 388

Τράχομα 530

Τρεῖς (εἰς τὰς), βλ. Φορὰ.

Τρέξιμον, καὶ τρεχιὸν (τροχιὸς), καὶ πηλάλα, πηλάλημα, πηλαλητὸς (ὡς ἀλάλα, ἀλαλητὸς), ἐκ τῆ πάλλω, πήλω, πάλω, παλάω, παλάλω· ἢ παρενθέσ. α μεταξὺ τῶν δύω λ. πάλλω, παλάλω, (πηλάλω, -λῶ)· ὡς καὶ πελελὸς (μωρὸς), πελλὸς = πάλλαξ, pellex = μέλλαξ, μείραξ (π = μ) 768

Τρίψιλος (τρὶς ψιλὸς, ὁ λεπτὸς, ὡς τριπάνεργος) 409

*Τρόμος 347

Τριβάδιον (τριβεῖον, ὡς ἐλαιοτριβεῖον, νεροτριβεῖον), καὶ (τρίβανον) τριβάνιον = δριμόνιον (β = μ)· ὡς τριβώνιον, τριβόλιον (τρίβολος δὲ καὶ ἡ ἄλλως τυκάνη, συνήθ. δεκάνη καὶ (δ = λ) λεκάνη· Τὸ δὲ δριμόνιον ἀρχαίως, πλοκάνη (πλοκὴ, πλόκος· καὶ πλοκὸν τώρα τὸν λεπτὸν φραγμὸν, οἱ Θετταλοί.)

Σελ.

Τρυφάλεια 189

Τσάντσαλα, -λοφορεμένος (καὶ τζάντζαλος, -τζάλις, τζαρτζάλις, -τζέλις, -τζέλις· ταλάω, τετάλαται, ταλατὸν, τάλαντον, μεταθ. Τάνταλος 386

Τσαρέχιον, -ρεχᾶς 386

Τσελιχρὸς = σκελιφρ. (ἰσχνὸς)

Τσῆρος 334

Τσύρρος 334

Τσύβαλον 466

Τυραγνία (ὡς ἔγνοια· γν = νν)

*Τύρας 347

Τυφλομυῖα, -πανίτσα 768

Τυφλολέθναρον. βλ. Ἰονθονάριον.

Τυφλοκέλλεκον, βλ. Κελλέκι.

Υ.

Ὑγεία σε (= σοι). Ὑγίαινε 537

*Ὕδρα, Ὑδρέα, -δρεάτης, -δρεώτης 659

*Ὑέλη, Βέλη, Βύλη, Οὐελία, Ἐλία, Ἐλέα 27, 153, 710

*Ὑμηττὸς 289

*Ὑννιάδα, κοινότερ. Νυάδα (Θυννιάδα· τὸ Θυν ἀπεκόπη νομισθὲν ὡς ἄρθρ. τὴν, οἷον Θυννιάδα = τὴν Νυάδα· θ = τ, υ = ι = η, 229

*Ὑπαννις 290

Ὑπερσυντελ. σύνθετος 601

НБ ОНУ імені І. Мечникова

Φ.

Σελ.

*Φάβιος 374
Φέρβω, φορβὰς (καὶ φορὰς, Ἡσύχ. καὶ ἡ συνήθ. χωρὶς β=F) 150
Φεύω, θεύω, θέω, σεύω 146
*Φέρεκλος=Οἰκλῆς 308
Φορὰ καὶ Βολὰ· εἰς τὰς τρεῖς·—εἰς τὴν μίαν (φορὰν, πηδηξιὰν)·— μίαν φορὰν (ἅπαξ, καὶ=ποτέ)· ἄλλην φορὰν (ἄλλοτε)· ἀποβλέπειν εἴς τινα ἄλλην καὶ ἄλλην (Πλάτ.) ἐλλειπτ. βολὴν ὀφθαλμῶ, πότε καὶ πότε. 769
*Φόρος 569
Φσκτιὰ 228
Φσκοθάλασσα (ὡς καὶ Φσκόπητα, Φσκόψαθα, κτλ.) 775
Φέσκωσις· βλ. Νεάσις.
*Φράγγοι, Φραγγεύειν 480
Φραγγομαχαλιώτικ. ἰδίωμα 777
Φραγὴ (λείπει ἐκ τῶν λεξικῶν·=φραγμὸς, ὡς ἀγὴ ἀγμὸς), καὶ Φράκτης (=φρακτὴρ· ὡς δότης δοτὴρ) 562
Φύλλον (χαρτίν) βλ. Καταιβατὸν.
Φωγὲ (φωγὼ), φῶκος, ὅθεν focus, καὶ τὸ Ἰταλ. focacia, ἡ συνήθ. φωγάτσια, ἢ πωγάτσια, (=φωκτὴ). Λέγεται καὶ χωβέ· ὡς καὶ χέφτα, χεφτόνω, ἡ φέκτα (πύκτη), φεκτόνω. Ἐκτιάζω 49

Χ.

Σελ.

Χαιρετῶ, -τίζω, -τισμὸς 537
Χαίρω, χαρῆς (χαροὶης)· νὰ χαρῆς τὰ παιδία (ὄναιο τῶν)· βλ. Καλῶς, καὶ 536
Χαροκόπος, -κοπεῦμαι 498
Χαρτοκόπος 498
Χάσις· βλ. Νέασις,
Χασπόνω (δράσσομαι κοίλῃ χειρὶ)=κασπόω (καψόω, κάψω, κάπτω, κάπω, καύω, χαύω)
Χειριὰ, -ρόβολον, -βολιὰ 228
Χελιδονισαὶ 356
*Χίος 345
Χιῆρος 306
Χονδροκόπος, -κοπία 498
Χρήζω, Χρηματῶ, -ματίζω 516
*Χρῆσος, Χρῦσος 569
Χύμα 650
*Χύτρος 345
Χωβὲ (βλ. φωγὲ).-Χώβολη (ἡ καὶ ἀνθρακέφη· βλ. Ὠχονῆς) 49

Ψ.

*Ψαρὰ, Ψορὰ, Ψύρα, -ριανὸς 659
Ψαράκιον, καὶ (Πενοπονν.) ψαρονέφριον (τὸ καὶ, πάκιον, πακέλιον, μεῦσκι, πετσέγγα), ὄχι ἐκ τῆ ψάριον (ὀψάριον, ὁ ἰχθὺς, διὰ τὸ ἐπίμηκες τῶν μυωτῶν τέτων σαρκῶν), ἀλλ' ἐκ τῆ ψύα, ψυάριον, ψυαράκιον (ὡς, ψυχὴ, -χάριον

ΝΒ Ονγλιμένη Μελνίκοβα

Ψ.

Σελ.

ψυχαράκιον, συνήθ. ὁ ἄκακος καὶ ἀθῷος), συγκοπ. ψάριον, ψαράκιον (ὡς θεατὴρ, θατὴρ· θεωρῶ, θωρῶ, νεωπὸς, νωπὸς). Αἱ ψύαι, ἐλέγοντο καὶ Νεφρομῆτραι (Ἀθήν. Ζ), ὅθεν τὸ ψυαρονέφριον, ψαρονέφριον.

Ψαρὸς καὶ ψαρὺς (ὡς βαρὺς· Αἰολικ. υς=ος) 301

Ψίκια, βλ. Ὀψίκια.

Ψύδιον 389

Ψυχοκόρη, -παῖδα, -γυιὸς, καὶ ψυχοπατέρας, -μάννα 534

Ψυχαράκιον· βλ. ψαράκιον.

Ψῶια (ωυ=ω) 344

Ω.

Σελ.

Ω, ὡς ϖ 362-366, 571

Ὡς ἀντὶ ἅς 601

Ὠφελῶ, ὠφελεῖ (καὶ ὠφελᾷ) = χρησιμεύει 516

Ὠχονῆς (τάχισα· Χῖοι) = ὠκανῶς (χ=κ, ο=α, ϖ=ω), ἀντὶ ὠκαλῶς, ὠκαλέως (ὠκὺς, ὠκύνω, ὀκὺς, ὀξὺς, ὀξέως, ὀξυνὸς, ὀξινὸς, ὅθεν ὀξίνη τὸ συνηθ. ὀξινάριον, διὰ τὸ ὀξὺ)· ἢ Ὠχονῆς=ὦκ' ἀνέεις, ἀνῆς (ὡς ἀκῆς)=ἀνύεις, ἄνυε τάχος· ἐκ δύω λέξεων εἰς μίαν συμπεσὸν, ὡς, ἀνθρακέφη ἐκ τοῦ ἀνθρακιὰ κέφη, coturnix, κόττα ὄρνιξ, κτλ.

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

5594

1948

Наукова бібліотека
ОДЕСЬКОГО ... ЮНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
імені І. І. МЕЧНИКОВА

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова